[illegible]

Cat Inc H

Tabula fortalicii fidei

Incipit cuius sunt libri decet premittur prohemiū in quo laudes diuine annonciantur et immitentur querela in tribonum maiestatis dei et ponitur intencio scribentis. In primo libro continentur .v. consideraciones.

Prima consideratio tractat de armatura omnium fidelium in generali et ibi ponuntur sex genera armorum spiritualium

Secunda consideratio tractat de armatura verorum predicatorum in speciali in qua declarantur quatuor principalia.

Quid est predicatio

Qualis debet esse predicatio

Cui prodest predicatio.

Qualis debet esse predicator et hec questio sunt quinque.

Qualis debet esse predicator in habitu exteriori.

Qualis debet esse predicator in conuersatione

Qualis debet eē pdicator in predicatione.

Qualis debet eē pdicator in animo.

Qualis debet eē predicator in premio.

Tercia consideratio tractat de nobilitate et excellentia fidei catholice in pticulari in qua sex articuli declarantur.

Primus articulus est q ihūs xpūs ē filius dei viui et iste articulus declarat qdruplici examine

Primum examen fuit factū per iudeos quousque occiderunt xpm.

Secūdū examen fuit factū per eosdem iudeos post xpi mortem insurgendo contra discipulos xpi.

Tercium examen fuit factum per gentiles cōtra discipulos xpi.

Quartum examen fuit factum per tyrānos tempore pacis ecclesie

Secundus articulus est q fides xpi est lege moysi antiquior.

Tercius q fides xpi est lege moysi stabilior

Quartus ē q fides xpi ē lege moysi nobilior

Quintus ē q fides xpi est lege moysi utilior

Sextus articulus ē q lex moysi nā nō est lex s; est trāseunt lex: quo ponūtur quatuor pūcta

Primum est q iudei iā non hnt legem

Secundus est q propter circumcisionē quā pūtur iudei semper sunt in maiori ira dei et abhominacione.

Tercius est q omnia in figuram cōtīgebāt illis. ubi duo principaliter declarantur

Primum est q in lege veteri sub figurarum inuolucris quatuor figurabantur que sunt xpianis tempore gratie reuelata s. credencia nacionis iudeorum fraudulenta ... obstinata .

primū continet .xiij. ca.

De pfiguratione sanctissime trinitatis et vnitatis essentie primū capitulū.

De pfiguratiōe dnice incarnationis .ij. ca.

De pfiguratione natiuitatis xpi. iij. c.

De pfiguratiōe vite et conuersatiōis xpi. iiij c.

De pfiguratiōe doctrine et pdicatiōis xpi. v. c.

De prefiguratiōe passionis xpi vi c.

De pfiguratione descensus xpi anime ad inferos vij. c.

De pfiguratione resurrectiōis xpi. viij. ca.

De pfiguratione ascēsiōis xpi ix c.

De pfiguratione aduēt' xpi ad iudiciū .x. c.

De pfiguratione resurrectiōis generalis xi c.

De prefiguratiōe vite eterne quā electi post mortem consequentur c. xij.

De pfiguratione vnitatis ecclie c xiij.

De pfiguratiōe emendaciū s. septē capitaliū viciorū et trāsgressiōis x preceptorū c. viiij.

De pfiguratione malicie inimicorū spūaliū

De pfiguratiōne virtutis et efficacie sacramentorum vij capla.

De pfiguratiōne baptismi. c. i.

De pfiguratione cōfirmationis c ij.

De pfiguratōe sacramēti eucharistie. c. iij.

De pfiguratione sacramēti pnīe c iiij.

De pfiguratiōe sacramēti ordis ca. v.

De pfiguratiōe sacramēti matrimonij ca. vi.

De pfiguratione vnctionis extreme ca vij.

De pfiguratiōe septē donorū spūssancti c. viiij

De pfiguratiōe septē virtutū. c viiij.

De pfiguratione septē bonorū spūalium hic sunt septem capla.

De pfiguratione bonitatis crucis et passionis xpi capitulum septimum.

De pfiguratione bonitatis virtutis et oratōnis marie xpi. c. ij

De pfiguratione bonitatis virtutis pratis siue auctoritatis ecclesie in orando c. iij.

De pfiguratiōe virtutis oratōis sctōr: nō tē. c. iiij

De pfiguratione bonorū pastorū ecclesie.

De pfiguratione bonitatis sedulitatis beatorum sanctorum ecclie. c. v.

De pfiguratiōe bōitatis diuine inspiratiōis c. vi

De prefiguratione bonitatis discrete considerationis bonitatis. c. vij

Secundũ principale tercij p̄tis ē de pfiguratione correctõis xp̄i e ipe gr̄e et continet .xij. c.
De pfiguratione correctionis ſuperbie .c .i.
De pfiguratione ad correctõez inuidie .c .ij.
De pfiguratõe ad correctionē iracundie .c .iij.
De pfiguratõe ad correctionē auaricie .c .iiij.
De pfiguratione ad correctõez accidie .c .v.
De pfiguratione ad correctionē gule .c .vi.
De pfiguratione ad correctõez luxurie .c .vij.
De pfiguratõe correctõis trāſgreſſionū decem preceptorum .c .viij.
De pfiguratione ad correctõez malorū principum .c .ix.
De pfiguratõe correctõis malorū platorū .c .x.
De pfiguratõe correctõis malorum ſacerdotum .c .xi.
De pfiguratione correctõnis generaliter omnium pdictorum .c .xij.
Quartus et vltimus punctus ſexti articuli declarat quomodo omnia que ſcripta eſſe de meſſia venturo impleta fuerunt in xp̄o ihū ſaluatore noſtro vbi aperiuntur duodecim theſauri.
Primus theſaurus φ meſſias debebat venire in deſtructione ſecundi templi vel ppter ablatione ſcepti iſrael et impletione .lxx. ebdomadarum danielis
Secundus theſaurus φ verus meſſias debebat eſſe de genere tribus iude procedens de medio filiorum Jacob vbi declaratur quinque paſſus
Prim⁹ φ verus meſſias inchoãdo inter deum et hominē extitit de medio
Secũdus paſſus φ verus meſſias ordinãdo pacē ſtetit in medio
Tercius paſſus φ ver⁹ meſſias cõſumando pacem ordinatam ſtetit in medio
Quartus paſſus φ verus meſſias publicãdo pacem ordinatam ſtetit in medio
Quintus paſſus φ ver⁹ meſſias conſeruãdo pacē publicatã inter deū et hominem ſtat in medio vſque in finem ſeculi
Terci⁹ theſaur⁹ φ verus meſſias debebat eē ſimilis moyſi in dãdo legem et hec declaratur per quatuor puncta
Primus punctus φ moyſes fuit ſingularis in dando legem
Secundus punctus φ ihūs xp̄s verus meſſias ſimilis moyſi in dando legem debuit dare aliam legem a lege moyſi et ibi ponitur .xv. dīie legis diuiſe a lege moyſi et ibi d̄claratur quare voluit fieri chriſtus ſub lege moyſi
Terci⁹ punctus φ ver⁹ meſſias nō debuit per ſeipſum ſcribere legē ſuā in aliquib⁹ extrinſecis ſed ſolū in cordibus hominum
Quart⁹ pūct⁹ φ lex noua excellentiſſima q̄ declarat ex ſex gradib⁹ pfectõis et quō lex vetus quo ad totū corpus fuit ipfecta et quare euangelium dei dicitur lex.
Quartus theſaurus φ verus meſſias debebat naſci in bethleem
Quintus theſaurus φ nom̄ meſſie debuit eſſe nouum et illud nomen eſt ihūs.
Sext⁹ theſaur⁹ φ meſſie ī lege pmiſſo i eius aductu p reges debebāt ſibi offerri munera
Septim⁹ theſaur⁹ φ ver⁹ meſſias debebat viuere pauper et manſuetus.
Octau⁹ φ ver⁹ meſſias debebat mori ī maxima humilitate et inter ſceleratos
Nonus theſaurus φ verus meſſias debebat mori propter peccata hominum
Decim⁹ φ ver⁹ meſſias debebat reſurgere tercia die et aſcēdere celū et ſedere ad dextrā patris
Undecimus theſaurus φ verus meſſias debebat dare ſuis credentibus i patria gratiam ſuam et in futuro gloriā ſempiternam
Duodecim⁹ theſaur⁹ φ pſecutores veri meſſie a ppetua pena i pñti nō debebāt relaxari nec i futuro a dānatione eterna.

¶ In ſecundo libro qui eſt de hereticorum bello continentur .vij. conſiderationes.
Prima conſideratio eſt de q̄ditate hereſis et quō differt ab errore
Secũda pſideratio eſt de origine hereſis et quō repelli poteſt
Tercia conſideratio oñdit ſex modos ex quibus putatur aliquis ſit hereticus
Quarta pſideratio oñdit quinque modos hereticorum et quo hereſis ſe extendit ad materia credibilium et q̄d pprie de hereſia eſt ſenciendum
Quinta conſideratio declarat φ vtile ē hereſes eſſe in eccleſia dei licet in ſe hereſes male ſint
Sexta pſideratio oñdit φ .xiij. ſunt hereſes repullulãtes iſtis tēporibus
Prima hereſis φ chriſtiani q̄ viuūt conuerſatiōe carnali poſt euāgelij publicatione ſunt heretici repudiādi et vt ſalſo puniendi
Secunda hereſis eſt eorum qui dicunt euā-

gelium eſſe falſum.
Tercia hereſ eſt eorū q̄ negāt cōfeſſionē valere ad remiſſionē peccatorū.
Quarta hereſis eſt eorū qui negāt cōfeſſionem debere fieri homini.
Quinta hereſis eſt eorū q̄ dicūt q̄ confeſſio ſolū eſt facienda curato ſicut p̄prio ſacerdoti.
Sexta hereſis ē eoꝝ q dicūt q̄ non tenet q̄s cōfiteri ſacerdoti ſi habeat ſupiorē
Septima hereſis eſt eoꝝ q dicūt q̄ n̄ eſt obediendum niſi ſoli deo.
Octaua hereſis ē eoꝝ q̄ dicūt q̄ nō eſt obediendū p̄lato exiſtēti in peccō mortali et q̄ tales nō hn̄t p̄tātē ligādi et ſoluendi.
Nona hereſis eſt eoꝝ q dicūt q̄ nō oīno ū et ordo ſi meriti boni vite hz p̄tātē ligandi et ſoluendi cōſecrādi et benedicendi.
Decia hereſ eſt eoꝝ q̄ dicūt q̄ nō ē vera idulgentia vel relaxatio cpa in cōſecratiōne eccleſie vel alias idulgentias concedendo.
Vndecia hereſis ē eorū q̄ dicūt q̄ oratiōes et ſuffragia p̄ mortuis ē ab exiſtētibus in peccato mortali non proficiunt.
Duodecia hereſis ē eorum qui negant purgatorium etc̄.
Decimatercia hereſis ē eorū q̄ negāt aliā vitā poſt ſepationē ane a corpe q̄ error iprobatur e dictis p̄hoꝝ et rōnib⁹ et auctoritatib⁹ veteris et noui teſtamenti et doctorū eccleſie.
Decia q̄rta hereſis eſt eorum qui dicunt q̄ non poſſunt euitare peccata quia fuerunt nati in tali conſtellatione vel ſigno et improbatur per tres famoſos doctores.
Septima cōſideratio oſtēdit ad quos p̄tinet diffinire q̄ aſſertio ē catholica vel heretica vel errorū. ſ ad canōiſtas vel ad theologos et declarat q̄ ad theologos.
Octaua cōſideratio declarat quō heretici ſunt vitandi.
Nona cōſideratio oſtēdit errorū cū heretici vel īfidelib⁹ ſit publice diſputādū.
Decima conſideratio demonſtrat quis ſit modus inquirendi hereticos.
Vndecia cōſideratio oſtendit quali pena ſunt heretici puniendi.
Duodecima conſideratio declarat quis debet capere hereticos et tormentis exponere et mouentur ibi. xv. difficultates ſingulares
Tercio libro q̄ ē de bello iudeorum continentur .xij. conſiderationes.

Prima cōſideratio tractat de iudeorum cecitate et quō reducā p̄nt ad lucem.
Secunda cōſideratio tractat de iudeorum parcela ſm doctrinā thalmud.
Tercia cōſideratio tractat de iudeorum diuerſitate in ſua fide et credēria
Quarta conſideratio tractat de iudeorū bello q̄ argumēta ſupra ex lege moſay ca et ſunt in numero .xxiij. argumenta.
Primū argumētū contendit q̄ lex moyſi ſit perpetuo duratura.
Secundū q̄ lex moyſi nō eſt abolita ſed adhuc obſeruanda.
Tercium oſtēdit q̄ diuine ſanctiōes veteris teſtamēti non ſunt mutate.
Quartū oſtendit q̄ circūciſio erat perpetuo duratura.
Quintū contendit q̄ ſi ſabbatū ceſſat lex maius non eſt a deo.
Sextū oſtendit q̄ ihūs x̄p̄s nō ē ver⁹ meſſias q̄ non venit in nouiſſimis diebus.
Septimū oſtendit q̄ ihūs x̄p̄s non eſt ver⁹ meſſias q̄ mons ſyon nōdū eſt eleuatus in vertice montium.
Octauū oſtendit q̄ nō eſt ver⁹ meſſias q̄ ad eū non fluxerūt omnes gentes.
Nonū oſtēdit q̄ ihs x̄p̄s n̄ ē meſſias q̄ ī eī⁹ aduētu n̄ ē dictū venite aſcēdā⁹ ad mōtē dn̄i.
Decimū oſtēdit q̄ ihūs x̄p̄s nō ē ver⁹ meſſias q̄ in eī⁹ aduētu gladij nō ſūt p̄uerſi in vomeres et lancee in falces.
Vndecimū oſtēdit q̄ ihūs x̄p̄s nō ē ver⁹ meſſias q̄ ī eī⁹ aduētu nō habitauit lupus cū agno et pardus cū hedo.
Duodecimū oſtēdit q̄ ihūs nazaren⁹ nō eſt ver⁹ meſſias q̄ iudei nō ſunt liberati a captiuitate nec reducti ad patriā.
Decimūtercium oſtēdit q̄ ihūs x̄p̄s non ē ver⁹ meſſias q̄ non p̄gregauit iudeos in ihrlm.
Decimūquartū oſtendit q̄ ihūs x̄p̄s non eſt verus meſſias q̄ nō fuit tēplū in eī⁹ aduētu reedificatū ſed deſtructū
Decimūq̄ntū oſtendit q̄ ihūs x̄p̄s non ē verus meſſias q̄ in eī⁹ aduētu iuda et ihrlm n̄ habitauit cōfidēter ſed in miſeria.
Decimūſextū oſtēdit q̄ ihūs x̄p̄s non ē ver⁹ meſſias q̄ non habet filios nec ſemen
Decimūſeptimū oſtēdit q̄ ihūs x̄p̄s n̄ ē ver⁹ meſſias q̄ lux lune nō ē facta ſicut lux ſolis et lux ſolis ſicut lux ſeptem dierū.
Decimuoctauū contendit q̄ ihūs x̄p̄s nō ē

verus meſſias qꝛ in eius aduentu ſceptrum in iſrael non eſt ablatum.

Decimumnonū ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s non eſt verus meſſias qꝛ non venit in ꝑe quo fuit ſceptrum in iſrael ſublatum.

Viceſimū argumentum ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s non eſt verꝰ meſſias qꝛ ñ venit i nubibus celi.

Viceſimūprimum ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s nō eſt verꝰ meſſias qꝛ regnū romanorū adhuc permanet.

Viceſimūſcdm ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s non eſt verꝰ meſſias qꝛ xp̄iani affirmāt ipſū eē deū.

Viceſimūtercium ꝯtendit ꝙ lex euāgelij nō ē a deo qꝛ ponit trinitatem perſonarum.

Viceſimūquartū ꝯtēdit ꝙ xp̄iani ſunt ydolatre qꝛ adorāt ſacramentum altaris et venerātur ymagines

Viiia ꝯſideratio tractat de bello iudeorum per argumenta ſumpta ex lege euāgelica et ſunt in numero xxiiij

Primū argumentū ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s nō eſt verꝰ meſſias qꝛ i eiꝰ geneologia ponunt mulieres peccatrices.

Secūdū argumentū ꝯtendit xp̄ianos eſſe immundos qꝛ comedunt carnes ſuillas et alia in lege ꝓhibita

Terciū ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s ñ ē verꝰ meſſias qꝛ i eiꝰ geneologia nulla ſancta mulier ponit.

Quartū ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s nō eſt verꝰ meſſias qꝛ nō eſt filiꝰ dauid licet de genere dauid

Quintum argumentum ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s nō eſt verꝰ meſſias qꝛ fuit peccator ex hoc ꝙ fuit baptizatus.

Sextū argumentum ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s ñ habuit ſpūſſanctum ante baptiſmum.

Septimum ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s nō eſt verus deus quia eſuriit

Octauuz contendit ꝙ ihūs xp̄s nō eſt deus qꝛ non dixit dyabolo nō temptari ſꝫ in omni verbo qd̄ ꝓcedit de ore meo

Nonuz contēdit ꝙ ihūs xp̄s nō eſt verꝰ deꝰ qꝛ nō miſit ſe a coſummatiōe tēpi i pīnaculo.

Decimuz ꝯtēdit ꝙ lex euāgelica nō ē lex dei qꝛ contradicit legi moyſi cū dicit nō iurare oīno

Undecimū ꝯtendit ꝙ lex euāgelica non eſt vera qꝛ deſtruit legē iuſticie oculum pro oculo dentem ꝓ dente.

Duodecimuz ꝯtendit ꝙ lex euāgelica nō ē vera qꝛ dat ꝯſiliū dilectionis inimicorum.

Decimūtercius ꝯtēdit ꝙ ihūs xp̄s nō ē verus deus qꝛ relaxauit obſeruātiā ſabbati.

Decimūquartuz ꝙ ihūs xp̄s nō ē deꝰ vnꝰ cū pr̄e qꝛ cōfitetur qꝛ dixit oīa ſibi tradita a patre.

Decimūquintuz cōtēdit ꝙ ihūs xp̄s nō eſt deꝰ qꝛ ꝯtradixit ſibi vt dicunt et eſt inſtabilis

Decimūſextuz cōtendit ꝙ pr̄ filiꝰ et ſpūſſanctus nō ſunt vniuſ eſſentie ex eo ꝙ aliqd̄ peccatuz dimittitur ab vno qd̄ nō dimittitur ab altero ſicut patꝫ de ſpiritu blaſphemie.

Decimūſeptimuz contendit ꝙ ihūs xp̄s ñ eſt verꝰ deꝰ qꝛ dicens ꝙ venit ſaluare qd̄ perierat cōtradicit ſibipſi loquens ꝑ parabolas.

Decimūoctauū contendit ꝙ ihēſus xp̄s nō eſt deus qꝛ orauit.

Decimumnonum contēdit ꝙ ihūs xp̄s non eſt deꝰ qꝛ fuit triſtis et timuit.

Viceſimuz ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s non ē deus qꝛ iuit ad ficulneā ad querendum fructꝰ q̄ nō habebat ſeruū ſolus et qꝛ maledixit ei cū nihil nocumenti ſibi feceras

Viceſimūprimū cōtendit ꝙ ihūs xp̄s non eſt deꝰ qꝛ accepit ab alio poteſtātem dicēs data eſt mihi oīs poteſtas i celo et i terra.

Viceſimūſcdm ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s ñ eſt vnꝰ deꝰ cū pr̄e et ſpūſancto qꝛ ipſe deſcendit ventrem virginis et non pr̄ et ſpūſſanctus.

Viceſimūtercium contendit ꝙ ihūs xp̄s non eſt deus qꝛ fuit miſſus ſine matrem.

Viceſimūquartum contendit ꝙ ihēſus xp̄s non eſt deus qꝛ locutus eſt ſabbati ſtudere adinterficiendum me.

Nona conſideratio tractat de bello iudeorum ꝑ argumenta ſumpta ex natura et allegant contra legē xp̄i eſſe xxiij impoſſibilia.

Primū impoſſibile ē deum i quarto qꝛ ſit factus verbū incarnatū i corpe mulieris.

Scdm impoſſibile ꝙ corpꝰ xp̄i ſit eiuſdē rōnis cū nr̄o cū ñ ſit ex mare ſemine generatum.

Terciū impoſſibile eſt ꝙ mors xp̄i ſit ſatisfactio ꝓ peccato originali cū ipſe nō ſit mortuꝰ ſm naturā diuinā ſed humanā ſm quā alij hoīes non erāt ſufficientes ad ſatiſfaciendum

Quartū impoſſibile eſt ꝙ xp̄s ſufficienter ſatiſfecerit ꝓ peccatis humani generis ex quo hoīes adhuc penas patiunt̄ quas ꝓ peccato inductas ſcriptura diuina commemorat.

Quintum impoſſibile eſt ꝙ xp̄s ſufficienter ſatiſfecerit ꝓ petis ex quo quīmitti remedia pro abolitione peccatorum.

Sextū impoſſibile ē ꝙ xp̄s abſtulit peccatū dyaboli cuꝰ poſt eiꝰ aduētū non dimiſerit facere peccare hoīes ſicut prius.

Septimū impoſſibile eſt ꝙ monte diſcipulorum xp̄i que ſi fuit a deo vel a dyabolo ad vtrūqꝫ ſequitur īpoſſibile vt dicit et ꝙ peccāt xp̄iani odiendo iudeos que in monte xp̄i ipleuerūt voluntatem dei.

Octauū īpoſſibile ꝙ ihūs nazarenꝰ ſit deus cū fuerit ī loco determinato. ſ. ī vtero virgīs in nazareth ī galylea etc̄. ſicut ſunt alia corpora

Nonū īpoſſibile ē ꝙ nouē mēſibꝰ tota diuinitas ſtaret ī vtero marie q2 tūc totꝰ mūdus fuiſſet priuatꝰ a diuinitate.

Decimū īpoſſibile ē ꝙ ī ſacramēto altaris ē verū corpꝰ xp̄i cū locatꝰ ſit xp̄s ſignatiue et nō realiter dicēs hoc eſt corpus meū.

Vndecimū īpoſſibile ē ꝙ corpꝰ xp̄i ſit ī ſacramēto altaris p miraculū cū ad oculū nō apparet.

Duodecimū īpoſſibile ē ꝙ corpꝰ xp̄i īcipiat eē in altari q2 nec p motū localē nec p cōuerſionē alterius in ipm.

Decimū terciū ꝙ corpus xp̄i ſit integrū et ꝙ caro et ſanguis maneāt in locis ſeparatis ſub ſpeciebus panis et vini.

Decimūquartū ē ꝙ corpꝰ xp̄i ī tā pua hoſtia cōtineaꝫ cū maiꝰ ī minori non capiatur.

Decimūquītū ꝙ vnū corpꝰ xp̄i ſit ſimul in diuerſis altarībꝰ cū nō poſſit vnū corpꝰ ſimꝰ eē in diuerſis locis

Decimūſextū īpoſſibile ē ꝙ caro xp̄i et ſanguis ſint ſub ſpēbus panis et vini cū ſit impoſſibile duo corpora ſimul eē in eodē loco ſcꝫ ſub ſbſt̄ia panis et vini cū carne et ſanguine xp̄i cū illa accidētia vt dicūt nō ſint per ſe nec in aere nec in carne et ſanguine xp̄i ſꝫ ſub ſtantie in ſubſtantia panis et vini.

Decimūſeptimū ē ꝙ ī ſacramēto altaris ſit corpꝰ xp̄i incorruptibile cū poſſit putreſieri in cineriari et a muribus comedi.

Decimūoctauū īpoſſibile ē ꝙ corpꝰ xp̄i ſit ī ſacramēto cū illud frāgatur in ptes

Decimūnonū ē ꝙ corpus xp̄i ſumat et cōſumatur etc̄.

Viceſimū īpoſſibile ē ꝙ mādūcātꝰ pēſacramēti mādūcet totū cū ois pars ſit minor toto

Viceſimūprimū ē ꝙ illud ſacramētū ſit verus deꝰ et vna ps maneat in altari et altera cadat in terram.

Viceſimūſecūdū ē ꝙ xp̄s ī ſacramēto ſit verus deus et in cadēs in terra non cleuet ſe et pmutat ſe ab īmūdis ſacerdotibꝰ ptractari

Viceſimūterciū īpoſſibile ē ꝙ in illo ſacramento ſit verus deus et ꝙ deſcēdat ī ſtomachū cū ſumitur.

Viceſimūquartū īmpoſſibile ē ꝙ in illo ſacramēto ſiueꝫ corpꝰ xp̄i p miraculū quotidie in eccleſijſ cum ſemel et non plures accidat miraculum.

Sequitur prima cōſideratio tractās de crudelitatibꝰ iudeorū et explicatur in bus pūctis principalibus.

Primꝰ pūctus eſt de crudelitate iudeorū erga xp̄m meſſiā ſuū.

Secūdꝰ de crudelitate iudeoꝝ erga ſeipſos quo ad captiuitatē et dānationē eternā.

Tercius pūctus eſt de crudelitate iudeorum erga xp̄ianos et ponūtur. xvij. crudelitates famoſe.

Prima crudelitas iudeorū facta eſt in ciuitate toleti cū oēs xp̄iani gladio ſarracenorum ſunt trucidati eorū cauſa.

Secūda crudelitas iudeorū fuit ī regno frācie qñ occiderūt infantes ꝓpter quod expulſi ſunt a regno.

Tercia crudelitas fuit in eodē regno vbi flagellauū et ſpinis coronauū ſuſpenderūt vnū xp̄ianum.

Quarta crudelitas in p̄dicto regno acceptata fuit in occaſiōe oīm xp̄ianorū vnꝰ puer etc.

Quinta crudelitas iudeorū fuit ī alamania vbi quādā puellā occiderūt et ibi ſcīdaratur quare iudei in omni puīncia quā ibabitāt xp̄ianū ſanguinē fundūt

Sexta crudelitas iudeorū in alamania fuit cū intoxicauerūt oēs puteos et fontes.

Septima crudelitas iudeorū etiā in alamania fuit vbi tres infantes xp̄ianorū occiderūt

Octaua crudelitas iudeoꝝ in ciuitate pauie accidit vbi iudeꝰ quidā medicus occidit vnū xp̄ianum infantem.

Nona crudelitas iudeorum in Saonaciuitate accidit vbi iudei occiderūt vnū infanteꝫ xp̄ianū et cōtcauerūt cū ſanguine eius

Decima crudelitas iudeorū in regno caſtelle accidit in loco q dr̄ tarrara vbi iudei ſeminauerūt aculeos incēderūt xp̄ianoꝝ domos

Vndecima crudelitas iudeoꝝ in p̄dicto regno accidit vbi iudei occiderūt vnū infantem xp̄ianū et cōtcauerūt cū cinerībꝰ cordis eius

Duodecima crudelitas iudeorū in eodem regno ciuitate tauren̄ accidit vbi p̄ſciderūt cerem cū ſanguine de crure cuiuſdā pueri xp̄iani et ſcīā dederunt.

Decima tercia crudelitas iudeorũ est in me/ dicantes vbi assignãt tres rõnes q̃re n̄ expedit xp̄ianis vti medicinis iudeorũ.
Decimaquarta crudelitas iudeorũ est in ve nenis propinãdis.
Decimaquinta crudelitas iudeorũ ē in ordinis bus in quibus quotidie orãt p destructione ecclesie xp̄i et principũ xp̄ianorũ
Decimasexta crudelitas iudeorũ est in eorũ doctrinã contra xp̄ianos.
Decimaseptima crudelitas iudeorũ est ĩ vsu ris quibus expoliant xp̄ianos.

Tercia cõsideratio tractat de iudeorũ fatuitatib⁹ que sex passibus inclusã.
Primus passus est de fatuitatibus iudeorũ cõtra charitatē.
Secũs passus est de fatuitatib⁹ iudeorũ contra legem nature.
Tercius pass⁹ ē de fatuitatib⁹ iudeorũ p̃ma di/ uinã p̄fectiõē et ibi explicãt q̃nq3 fatuitates.
Prima fatuitas q̃ deus est corporeus
Scda fatuitas ē q̃ deus nõ ē in occidẽte.
Tercia fatuitas est q̃ semel in die quondie deus irascitur.
Quarta fatuitas est q̃ deus semel i die quo tidie plorat.
Quinta fatuitas est q̃ deus dimisit vnũ fora mē in celo nõ valẽs p̄ficere firmamentũ
De aliis fatuitatib⁹ plurimis cõtra diuinã p̄ fectionē et in eius offensam. C
Quartus pass⁹ ē de fatuitatib⁹ iudeorum cõ tra lege moysaycã et cõtra p̄phas.
Quintus passus est de fatuitatib⁹ iudeorum quo ad clauses ibore
De fatuitatib⁹ iudeorũ dicētiũ dan p̄ciddisse lapide magnũ et similiter og rex basan.
De fatuitatib⁹ iudeorũ dicētiũ moysen in ce/ lũ ascendisse et ibi deuicto angelus legē ac/ cepisse.
De fatuitatib⁹ iudeorũ dicētiũ quẽdã nomi ne Josue decepisse angelũ mortis et i celum salcasse ac ibidē dei feruentia remansisse.
De fatuitatib⁹ iudeorũ dicētiũ mortuos su/ os in aduētu messie suscitãdos et verũ terrã incolat vbi plurima de resurrectiõe tractãt in cõfutatione errorũ et fatuitatis iudeorũ.
De residuis fatuitatibus iudeorũ.
Sext⁹ pass⁹ ē de fatua expectatione iudeorũ circa aduētũ messie q̃ fatuitas triplicatero sic dicit i diuisione eius determinatione et ex empla manifestatione.

Quarta cõsideratio tractat de iudeorũ ex/ pulsionibus vbi quatuor principales expulsiones notantur.
Prima expulsio iudeorũ fuit a terra scã, vbi quatuor p̄ucta aguntur,
Prim⁹ p̄uctus est de signis q̃ precesserunt ex cidiu therosolimitanũ.
Scds p̄uctus de calamitate obsessorũ et ob stinate malicie iudeorũ quis fuerit finis et q̃ pietas eya.
Tercius p̄uct⁹ ē quõ mulier quedã vrgente fame occidit et mãducauit filiũ suum.
Quartus est de numero captiuorũ et occiso/ rũ ex peptorũ fame.
Secũda expulsio iudeorũ facta fuit a regno frãcorũ et anglie vbi tres cause diuersim assi gnantur.
Tercia expulsio iudeorũ facta fuit a regno anglie vbi due cause assignantur.
Quarta expulsio iudeorũ facta fuit ab hyspa nia.

Quinta cõsideratio terciĩ libri tractat de iudeorũ mirabilibũ et sua obstinata ma licia vbi decē mirabilia explicantur
Primũ mirabile est de aqua disparente iu/ deo sicte ad baptismũ accedente.
Secũm mirabile ē de sanguine ymagis xp̄i cru entata iudeu telo eã transfigente.
Tercũ mirabile de puero iudeo q̃ cõicauit cũ xp̄ianis ppter qd̃ a pre in fornace ardente missus illesus exiuit.
Quartũ mirabile de sanguine et aqua q̃ exi erũt de latere ymagis xp̄i qd̃ lãcea iudei ape ruerũt et q̃uo suppositũ vas fuit plenũ,
Quintũ mirabile fuit de iudeo q̃ signat⁹ signa culo crucis a demonibus fuit liberatus.
Sextũ mirabile est de sanguine gutturis yma gine xp̄i quo aspersus fuit iudeus facie et ca pite q cũ gladio i gutture pcusserat.
Septimũ mirabile i libro i medio rupis so/ lide a iudeo inuēto in ciuitate toletan. i quo de triplici mũdo scribebatur et in tercio de fi lio dei nascituro et virgine maria et q̃uo pro salute hoim pati debebat.
Octauũ mirabile est de iudea p̄pegnata in ci uitate sogoben. et per virginẽ liberata.
Nonũ mirabile est de signaculis crucis i ve/ stimẽtis iudeorũ inpressis.
Decimũ mirabile vide in fine libri.

Nona cõsideratio tractat de iudeorũ obligatiõe ex iure canonico et ciuili ac

I 2

ordiationes rectis q̄ octo articulis explicātur.
Primꝰ articulus quare permittūtur viuere inter xp̄ianos.
Scđs articulus que sunt illa que permittūtur iudeis de iure.
Tercius articulus que sunt illa que non permittūtur iudeis de iure.
Quartꝰ articulus que sunt illa in qͥbꝰ xp̄iani nō debēt cū iudeis cōuersari.
Quintus articulus est de his ad que cōpellēdi sunt iudei de iure.
Sextus articlꝰ ē de penis iudeorū blasphemantiū nomē xp̄i vel anteponētiū subuertere baptizatos.
Septimus articulus ē de his ad que tenētur iudei ꝑ regia ordinatione regni vbi explicanī .xviij. ordinationes
Pria ordinatio est d̄ habitatione īfideliū
Scđa ordinatio est de his q̄ circa medicinas et cōmestibilia interdicūī iudeis.
Tercia ordinatio ꝙ infideles q̄ voluerint cōuerti per nullū īpediantur.
Quarta ordinatio de loco comedendi īfidelib' et de seruitoribus eorū.
Quīta ordinatio est de interdictione officiorum infidelibus.
Sexta ordinatio est ꝙ non habeant iudei plateas nec foros.
Septima ordinatio est quomodo iudeis interdicūtur iudices.
Octaua ordinatio est ꝙ interdicūī īfidelibus deuisiones tributorum inter se.
Nona ordinatio ē ꝙ vltra ad qđ a rege prīcipaliter nō dāt īfideles aliqd colligere inter se.
Decima ordinatio est quō interdicatur iudeis medicacio et presentatio siue oblatio comestibilium ipsis xp̄ianis.
Undecia ordiatiō ē quō iterdicaī cōbuscunqꝫ mulierib' xp̄ianis īgressꝰ i circul' īfidelium.
Duodecia ordiātio est ꝙ īterdicaī īfidelibus noiari don.
Decimatercia ordiātio ē ꝙ iudei habeāt aliqđ signatū quo cognoscāī.
Decimaquarta ordiatio est de habitu iudeorū et sarracenorū.
Decaqnta q̄ nō hēant vestes ꝓciosas.
Decīasexta ꝙ nō recedāt de vsallencia nec de aliquo alio pte.
Decīaseptīa ordiatio ē ꝙ īterdicaī militibus et aliis xp̄ianis receptio īfideliū in suis terris qui habitāt in aliis

Decīaoctaua ordiatiō ē ꝙ īfideles nō radāt sua barbas.
Decīanona ordiatio ē ꝙ infideles non habeant operarios xp̄ianos.
Uicesima ordinatio ē ꝙ īterdicūtur īfidelibꝰ omnia officia erga xp̄ianos.
Uicesimaprīa ordinatio est ꝙ īterdicūī infidelibus venditiones in rapazetarum
Uicesimascđa ordinatio ē de ꝑsonis que acusare possūt trāsgressores infideles.
Uicesimatercia ordinatio e de penis infideliū fugientiū extra regnū
Uicesimaquarta ordinatiō ē ꝙ in penis infidelium nulli iferiores ꝑnt dispensare.
Octauꝰ et vltimus articulus ē de statu iudeorum nunc in regno castelle.

Duodecima cōsideratio et vltima tractat de iudeoꝝ cōuersione in fine seculi que octo punctis explicatur.
Primꝰ pūctus est quare iudeorum cōtinue nō conuertuntur ad fidem xp̄i
Secūdus pūctus est de iudeis q̄ volūt conuerti ad fidē xp̄i an sint recipiendi.
Terciꝰ pūctus ē de mō qui debet teneri in receptione iudeorū qui voluerint conuerti ad fidem ihesu christi.
Quartus pūctus ē an iudei sint ꝑpellendi ad recipiendum baptismum.
Quītꝰ pūctꝰ ē de penis que ē ferienda iudeo cōuerso redeūte ad ꝑpria instituta.
Sextꝰ pūctꝰ ē quō iudei recipiēt antixp̄m et deceptē ab eo vbi agitur de aduētu antixp̄i
Septimus punctus est quō iudei cognoscēt se deceptos per antixp̄m et conuertentur ad verum venturis fidei dni nri ihū xp̄i vbi etiā agitur de fine et morte antixp̄i.
Octauꝰ et vltimꝰ articulꝰ ē an tp̄s antixp̄i possit determinate cognosci et ō nouē signis eiꝰ propinqui aduentus.

In quarto libro q̄ est de bello sarracenorū sunt .xij. consideratiōnes
Prima cōsideratio est de origine machometi que in his explicaī articul
Primꝰ articulus est de origine machometi quo ad genus et locū.
Secūdus articulus ē de origine secte machometi quo ad auctorem
Terciꝰ articulꝰ est de origine machometi et eius secte quo ad tempus.
Scđa ꝯsideratiō tractat de vita et morib' machometi q̄ in h' explicaī pūctis

Primus pũctus est q̄ vita machometi fuit
bestialis et libidinosa.
Scd̄s pũct9 ē q̄ vita machõeti fuit ydiotosa
Terti9 pũctus ē q̄ vita machometi fuit mor
bi epilētici mõstruosa.
Tercia ɔ̄sideratio tractat d̄ q̄litate doc
trīe et legi machomet q̄ in .vij. passib9 p̄tra̅ct.
Primus ē d̄ mō quo fuit data lex machometi
Scd̄s pass9 ē de erroib9 legis machometi.
Terci9 passus ē de fatuitatibus et fabulis le
gis machometi.
Quart9 passus ē d̄ maliciis legis machometi
Quintus passus est q̄ lex machometi nō est
lex confirmata miraculis.
Sext9 pass9 ē q̄ lex machõeti ē lex ɔ̄dictoria
Septim9 passus ē q̄ lex machometi nō ē lex
dei q̄ in mīno ē per hominē reuocata et quo
modo dyabol9 fuit principalis actor alchorāi
Quarta ɔ̄sideratio tractat de fundamē
to legis machometi vbi narratur fictō
scale sui ascensus in celum et illorum q̄ men
daciter finxit se vidisse
Quinta cõsideratio tractat de cõcordia
et discordia legis machometi cū lege xp̄i in
articulis fidei ↄ̄tinētur et tractat diffuse de
.xij. articulis fidei ↄ̄m cõparatonē .xij. lapidū
preciosorū moralr̄
De primo articulo fidei q̄ ē credo i deū patrē
omnipotentē creatorē celi et terre et de p̄
prietatibus iaspidis et de discordia sarrace
norum a xp̄ianis.
De .ij. articulo q̄ est credo in ihm̄ xp̄m filium
eius vnicū dñm nr̄m et de p̄prietatib9 saphi
ri et de totali discordia sarracenorū a xp̄ianis
in eode et quō ex alchorano ostendit q̄ ihe
sus xp̄s est filius dei.
De .iij. articulo fidei q̄ est. qui cõceptus ē de
spū̃sancto natus ex maria virgine et de p̄pri
etatib9 calcedonij et quō ihūs xp̄s est verus
messias sarracenorū vbi ēt ostendit̄ sanctissi
me necessitas incarnationis filij dei sic q̄ B
p̄mus homo nec omnes puri hoīes nec oēs
angeli boni nec omnes dyaboli simul fue
runt sufficientes ad satisfaciendū p̄ peccato
originali
De .iiij. articulo fidei qui est passus sub pon
tio pylato crucifixus mortuus et sepultus ē
de p̄prietatib9 smaragdi. et ɔ̄cordia et discor
dia machometi in eodem.
De .v. articulo fidei q̄ est. descendit ad infe
ros tercia die resurrexit a mortuis et de p̄pri
etatibus sardonici cui ɔ̄cordet machometus
De .vi. articulo fidei q̄ ē ascēdit ad celos se
det ad dexterā dei pris̄ oīpotentis et de pro
prietatibus sardij et de concordia et discor
dia machometi in eodē vbi declarātur eius dif
ficultates de ascensione xp̄i.
De .vij. articulo fidei q̄ est Inde venturus ē
iudicare viuos et mortuos et de p̄prietatib9
Crisolitj et de discordia machometi ab eo
dem.
De .viij. articulo q̄ est credo i spiritū̃sanctū
et de p̄prietatib9 berilli et de cõcordia et di
scordia machometi in eodem.
De .ix. articulo fidei q̄ ē credo sc̄ā ecclā̃ ca
tholica et de p̄prietatib9 topasij cui non con
cordat machometus.
De .x. articulo fidei q̄ est. Credo sanctorū cõ
munione peccatorū remissionē et de p̄prieta
tibus crisoprasi cui etiā non cõcordat ma
chometus.
De .xi. articulo fidei qui est credo carnis re
surrectionē et de p̄prietatibus iacinti cui cõ
cordat machometus.
De .xij. articulo fidei q̄ est vitā eternā amen
et de p̄prietatib9 ametisti et de cõcordia et di
scordia in eodem machometi.
De discordia machometi i p̄ceptis.
De p̄mo p̄cepto machometi i orōnib9.
De scd̄o p̄cepto machometi in locationi
bus sum anteq̄ orent.
De .iij. p̄cepto machometi i p̄conizatiōe alte
voce.
De .iiij. p̄cepto machometi in ieiunijs.
De .v. p̄cepto machometi i obseruatiōe pasche
De .vi. p̄cepto machometi in peregrinatione
ad mecham.
De .vij. p̄cepto machometi i p̄dacionib9 cap
tiuationib9 et occasionib9 xp̄ianorū.
De .viij. p̄cepto machõeti i licencia cõcubitū
De .ix. p̄cepto machõeti circa pluralitatē vxorū
De .x. p̄cepto machometi circa p̄hibitionem
aliquarū mulierū de p̄pria cognatione.
De .xi. p̄cepto machometi circa obseruatiōē
die veneris
De .xij. p̄cepto machõeti i orādo p̄ mendīs
De .xiij. p̄cepto machometi circa iudicalia.
De .xiiij. p̄cepto machõeti d̄ abstinencia a vino
De .xv. p̄cepto machõeti circa modū heredi
tandi.
De .xvi. p̄cepto machõeti circa testimonia.
De .xvij. p̄cepto machõeti circa p̄hibitiōē di
sputationis cū quocūq̄ extraneo a lege sua.
De .xviij. p̄cepto machõeti circa circūcisiōē
Sexta ɔ̄sideratiō d̄ vilissima morte ma
chometi tractat.

Sexta consideratio tractat de successo-
ribus machometi que quatuor punctis explicatur
Primus punctus est de astutia dyaboli ne generet
secta machometi.
Secundus punctus est de successoribus machometi
calipbus egypto orientali et mira occidentali
Tercius punctus est de diversitate gentium que le-
gem machometi suscepere noluerunt.
Quartus punctus est de diversitate paganorum que in
aliquibus uniuntur sarracenis et in aliquibus differunt
Septima consideratio tractat de bello sarra-
cenorum per argumenta contra fidei fortalicium et fa-
ciunt in numero decem argumenta.
Primum argumentum contendit quod isti qui
vocantur christiani non sunt christiani ubi multiplic-
ater ostenditur irrationabilitas dicti huius
Secundum argumentum contendit contra christi incorporationem
per spiritusanctum quod spiritussanctus non fecit eam in
trinitate persona secundum materialem statum.
Tercium argumentum contendit quod christus non
sit deus cum docuisse dicitur in euangelio.
Quartum argumentum contendit quod christi morte cum
asserunt ipsum immortalem quod conceptum de dei flamine
Quintum argumentum contendit contra trinita-
tem personarum quam improbatur ex verbis alchoram
Sextum argumentum contendit contra beatitu-
dinem eternam in dei visione cum ipsi illam ponunt
in corporale refectione cibi et potus ubi laudis-
me improbatur hec bestialis beatitudo.
Septimum argumentum contendit contra
matrimonium virius vxoris tantum.
Octavum argumentum contendit contra ba-
ptismum quo ad ablutionem exteriorem.
Nonum argumentum contendit contra vene-
rationem ymaginum.
Decimum argumentum contendit quod lex mosayca et
lex euangelica sunt corrupte per iudeos et christianos
et quod nihil vitatum est in lege nisi quod sunt in alchor-
rano ubi alcissime probatur iste error.
Octava consideratio tractat de bellis trium-
phis sarracenorum et christianorum per arma corporalia
a tempore machometi usque ad presens tempus et enumerat
duo bella et triumphos que gesserunt principes populi
sarracenorum et alii populi principum christianorum ad
bella contra eos.
Primo bello vicit sarracenos fugato theodo-
ro et aufertur tributum romanorum.
Secundo bello vincit sarracenos et aufertur obedie-
ntia imperatoris romanorum in affrica.
Tercio bello vicit christianos et rex sarracenorum
captiuatur.

Quarto bello vicit sarracenos et transfertur lignum
sancte crucis a iherusalem in constantinopolim.
Quinto bello vincuntur sarraceni et capiuntur ciui-
tas Syracusana.
Sexto bello vincuntur sarraceni et fugit impera-
tor romanorum licet bonus et iustus.
Septimo bello vincunt sarraceni et perditur totaliter
nomen christianorum in affrica.
Octavo bello vincunt christiani et sarracenos esse
cuiuntur tributarios
Nono bello vincunt christiani et cremantur na-
ves sarracenorum sub rege bauila.
Decimo bello vincunt christiani multis milibus
sarracenorum occisis in syria.
Undecimo bello vincunt sarraceni in hyspania
et occiditur cum sobrinis rege roderico.
Duodecimo bello vincunt sarraceni et perditur hyspa-
nia sub rege roderico ultimo rege gothorum.
Decimotercio bello vincunt christiani in aquitania et peri-
mit aldraman cum centum milibus sarracenorum
Decimoquarto bello vincunt christiani et capitur ciui-
tas auinionensis de potestate sarracenorum.
Decimoquinto bello vicunt christiani perempti duo-
bus regibus sarracenorum et capitur narbona et plu-
res alie ciuitates et loca a karolo marcello.
Decimosexto bello vincunt christiani et capitur rex
palus hyspanie cum mirabilibus dei occisis pluribus quam
lx milibus sarracenorum prope ouetum.
Decimoseptimo bello vincunt christiani in aquitania
et perimuntur centum milia sarracenorum.
Decimooctavo bello vincunt christiani perempta in-
numerabili multitudine sarracenorum et de-
structis tribus milibus nauibus quinque solus
exceptis liberatur constantinopolitana ciuitas
Decimonono bello vincunt christiani in aquitania
et perimitur rex sarracenorum cordubensis cum suis.
Vicesimo bello vicunt christiani et perimitur abderas
me dux sarracenorum in aquitania a karolo marcello
Vicesimoprimo bello vicunt sarraceni fugato eu-
done duce francorum et perempta multitudine christia-
norum in francia.
Vicesimosecundo bello vincunt christiani et fugatur
secundus eudo dux in francia.
Vicesimotercio bello vincunt christiani et perimi-
tur predictus aderame in francia cum multitudine
sarracenorum per karolum marcellum.
Vicesimoquarto bello vincunt christiani et fuga-
tur rex abderamelach cordubensis per francos perempta
multitudine sarracenorum.
Vicesimoquinto bello vincunt christiani in regno
castelle et occiditur teban rex cordubensis et omnes
sarraceni qui cum eo venerant.

Uiceſimoſexto bello vincūt xpiani et claret rex alfonſus catholicus.
Uiceſimoſeptio bello vincūt xpiani fugato meapb rege cordubeñ et ponunť. lxij. milia ſarracenorū ſub rege fruela.
Uiceſimooctauo bello vicūt xpiani et capiť galiana ac efficiť xpiana p karolū magnū.
Uiceſimonono bello vicūt xpiani pēpt plurib⁹ regib⁹ ſarracenorū a plurib⁹ ciuib⁹ capta p karolū francorū regem
Triceſimo bello vicūt xpiani et ponunť lx. milia ſarracenorū p regē alfonſum caſtum.
xxxi. bello vicūt ſarraceni et poſtea ſarracenorū terrā a morbano vſq ad ciuitate cordubeñ. p meſquita ſarracenorū cōſtruenda.
xxxij bello vicūt xpiani et capiť narbona a karolo magno.
xxxiij bello vicūt xpiani et ponunť exercitus magn⁹ ſarraceno. e ducem ſb regi alfōſo caſto.
xxxiiij. bello vicūt xpiani et ponunť oleu rex mende per regem alfonſum.
xxxv. bello vicūt xpiani et occidiť rex badayos per regem alfonſum caſtū.
xxxvi bello vicūt xpiani et ponunť vltra. lx. milia ſarracenorū p rege alfonſu caſtū
xxxvij bello vincūt xpiani et ponunť pdictor machomet⁹ et caſtrū ſcāt xpine capiť per regem alfonſum caſtum
xxxviij bello vicūt xpiani et capitur iterum ciuitas barchinone.
xxxix. bello vicūt xpiani ſub rege ramiro occiſis. lxx. milib⁹ ſarracenorū et declarat ſe beat⁹ Jacob⁹ cuſtodē hyſpanie.
Xl bello vicūt xpiani. lxx. naub⁹ paganorū igni ſolutis i galecia p regē ramirū.
Xli. bello vicūt xpiani occiſa plura ſarracenorū multitudine ſub rege ordonio.
Xlij. bello vicūt xpiani capta ſ duob⁹ ducib⁹ ſarracenorū i puincia et tracia.
Xliij. bello vicūt xpiani cōpus inumerabilib⁹ ſarracenis et capiť toria a rege ordonio.
Xliiij. bello vicūt xpiani occiſo rege coric ſarraceno et capitur a rege ordonio
Xlv. bello vicūt xpiani et capiť ciuitas ſalmantina a rege ordonio.
Xlvi. bello vicūt ſarraceni et occidūť ppe to lerū octo milia xpianorū.
Xlvij bello vicūt ſarraceni et capiť roma ac magna pſ tuſcie a ſoldano babylōie deuaſtať
Xlviij. bello vicūt xpiani et expellūť a roma et tuſcia ſarraceni.

Xlix bello vicūt xpiani occiſa ſarracenorum magna multitudine et edificaťr eccl'ia ſancti Jacobi ex ſpolijs eorum p rege alfonſum magnū
L bello vicūt xpiani pēpta pluribus ſarracenis p regē alfonſū magnum.
Li bello vicūt xpiani ſub bernardo de lorpio et capiť balbaſtrū et alia loca i aragōia
Lij bello vicūt xpiani ſub rege alfōſo magno et liberať coymbra ab obſidione ſarracenorū
Liij bello vincunt xpiani ſub rege alfonſo magno et edificatur caſtrum magnū de gordou pro tuitione patrie.
Liiij bello vincunt xpiani per regē alfonſum magnū in ſenectute ſua.
Lv bello vicūt xpiani p regē garſiam capto ayola rege ſarracenorum.
Lvi bello vicūt xpiani ſub rege ordonio ſecūdo et capitur ciuitas rogel.
Lvij bello vicūt xpiani ſub rege ordonio ſecūdo et capta calauera gentib⁹ cremať.
Lviij bello vicūt xpiani p regē ordoniū ſecūdū et capiť caſtrū albanie.
Lix. bello vicūt xpiani p regē ramirū ſcd̄m occiſ lxx milibus ſarracenorū et captiuato rege Abeſar auguſtano pditore.
Lx. bello vicūt xpiani ſub rege ramiro ſecundo pēpta multitudie ſarracenorū ſup caſtrū de caſa treba
Lxi. bello vicūt xpiani et capiť caſtrū de caſtaro p comitē fernādū gundiſalui
Lxij. bello vicūt xpiani et fugať almāſor cū xij. legionib⁹ bellatorū per comite fernandum gundiſalui. cū ccc. eqtib⁹ ex reuelatione ſibi facta per monachum pelagium.
Lxiij bello vincunt xpiani per comitē fernādū gundiſalui trucidatis captiuatiſq plurimis ſarracenis.
Lxiiij bello vicūt xpiani p comitē fernandū gundiſalui et fugať ſcd̄o almāſor pēpta innumerabili multitudie ſarracenorum
Lxv bello vicūt xpiani et pugnat āgel⁹ dñi p milite miſſas audiente ex deuotione.
Lxvi. bello vincunt xpiani percuſſis ſarracenis grauiſſima infirmitate meritis apoſtoli Jacobi.
Lxvij bello vicūt xpiani p regē bernūdo et merito ſarracenī vicūť i eode bello p almāſor
Lxviij bello vincunt ſarraceni et capiť ciuitas legionenſis per almanſor.
Lxix. bello vincūt ſarraceni et occidūť prodito re ſeptem infantes de lara.

Xx. bello vicũt sarraceni et obtinẽt ciuitas sancti iacobi ab almãsor et educunt cãpanas ad mesquitas cordubeñ p lapadibus

Xxi. bello vicũt xpiani et pẽpta multitudine sarracenorũ p comitẽ castelle garsiam fernãdi

Xxii bello vicũt xpiani mortuo almãsor ac pẽptis innũerabilib' sarracenis p regẽ beroudo

Xxiii bello vicũt sarraceni et capit ciuitas abulen. mortisq3 i carcerib' comes garsias fernãdi

Xxiiii bello vicũt xpiani p regẽ alfõsum qui eũ et vidicat morte comitis garsie fernãdi.

Xxv. bello vicũt xpiani et liberant pẽplo a manib' sarracenorũ illustris ẽrpani' rex castelle et iũguntur duo regna castelle et legionis

Xxvi bello vicũt xpiani et capiunt quinq3 reges sarracenorũ p rodericũ de viuar et quõ recepit beatũ lazarũ sub specie leprosi

Xxvii bello vicũt xpiani et occidit almaymon rex sarracenorũ p regẽ garsiã nauarre.

Xxviii bello vincunt xpiani pẽptis plurimis sarracenis p rodericũ de viuar.

Xxix bello vincunt christiani per regẽ fernãdũ magnũ et capitur viseũ.

Xxx. bello vicũt christiãi et capit lamegũ et plurima alia loca p regem fernãdu magnum

Xxxi bello vicũt xpiani et post vii annos capit conimbra p regẽ fernãdũ magnũ aperiente sancto iacobo portas ciuitatis

Xxxii bello vicũt xpiani et capiũt ac destruuntur plurima loca p regẽ fernãdũ magnũ et efficiatur tributarius rex tolet.

Xxxiii bello vicũt christiãi p regẽ fernãdũ magnũ et efficit tributari' rex hyspalen. ac offert corp' beati Ysidori i ciuitate legionen.

Xxxiiii bello vicũt christiani p regẽ fernãdũ magnũ et sbiugat celtiberia et carpẽtania ac liberat hispãia a tributo iperatorũ romãorũ

Xxxv. bello vicũt christiãi et efficit tributari' rex cesaraguftan' p regẽ sanciũ castelle et quõ pditore p vellido dolpho occidit rex iste sanctius secundus rex castelle

Xxxvi bello vincũt christiani p regez alfõsum sextum et ostenditur confirmatio iuramenti in libertate

Xxxvii bello vincũt christiani et efficiũtur tributarij omnes sarraceni hyspanie per regẽ alfonsum sextum.

Xxxviii bello vincũt christiani et imponit nomen roderico de viuar eidem cãpeatore.

Xxxix bello vincũt christiani et capiũt septẽ milia sarracenorũ p Cid cãpeatorẽ et quõ per invidiã expellitur a regno.

Xl. bello vincunt christiani et capitur alcaçer per Cyd cãpeatorem.

Xli bello vicũt christiani fugans et vulneratis duob' regib' p Cid cãpeatorem.

Xlii bello vicũt xpiani et fugat rex denie ac comes cromani capit p Cid capeatorez.

Xliii bello vincũt christiãi et fugatur iterũ rex denie p Cid cãpeatorem.

Xliiii bello vicũt christiani et capitur castrũ de iudea per Cid cãpeatorẽ q obtinuit priuilegia magna p nobilib' et ciuib' castelle.

Xlv. bello vicũt christiani et fugat rex denie et capit rex aragonũ p Cid cãpeatorem.

Xlvi. bello vicũt christiani et capitur toletũ ac plurima loca per rege alfonsum sextũ.

Xlvii. bello vicũt christiani cruce signati proficiscentes in terram sanctam et capiuntur ciuitates nicia et lauditia.

Xlviii bello vincũt christiani et capitur antiochia.

Xlix bello vicũt christiani et fugat corbora n' cũ exercitu suo antiochia ab eius obsidione liberatur et inuenitur lancea qua perforatum fuit latus christi in cruce

L. bello vicũt christiani cruce signati et capitur ciuitas sancta iherusalem.

Li. bello vincũt christiani cruce signati cesis centum milibus sarracenorũ.

Lii bello vicũt sarraceni i hyspãia et occiditur ifãs sanci' alfonsi pditurq3 ucha et plurima alia loca et destruũtur oia balnea regni.

Liii. bello vicũt christiani sub pricipe godofrido de bulon et capiũt plurime ciuitates

Liiii bello vincunt christiani et obsidetur ciuitas cordubeñ. ac membratim diuiditur pditor sarracenus qui regem hyspaleñ interfecerat per regem alfonsum sextum.

Lv. bello vicũt sarraceni subiyncaf rege marrochiorũ et vulnerat rex alfonsus sextus.

Lvi bello vicũt christiani p rege alfonsum sextũ destructa sarracenorũ terra

Lvii bello vicũt christiani et capit ciuitas nobilis valencie p Cid cãpeatorem

Lviii. bello vicũt christiani fugato et vulnerato rege hyspaleñ. ac pẽptis qñ. xxx. milibus sarracenorũ p Cid cãpeatorem.

Lix. bello vincunt christiani fugato et vulnerato ynico myramamolim ac perẽptis. L. et octo milibus et quingentis sarracenis per Cid campeatorem.

Cx bello vincūt xp̄iani et fugatur bucar rex marrochiorum vulneratus cū alijs .xxx. regibus per Cid campeatorem.
Cxi bello vincunt xp̄iani fugato rege bucar cū alijs .xxxvi. regibus victūtur eorū interfe/ctis per Cid capeatorē nō viuū ſed mortuū.
Cxij. bello vincūt ſarraceni et occidit rex al/fonſus aragonie qui ſpoliauit eccleſias.
Cxiij bello vincūt xp̄iani cruce ſignati et ca/pitur ciuitas vlixbona.
Cxiiij. bello vicūt xp̄iani et capit ciuitas bae/cie p iperatorē hyſpanie alfonſum ſeptimum
Cxv bello vicūt xp̄iani et capitur ciuitas al/merie p iperatorem alfonſum ſeptimum
Cxvi bello vicūt xp̄iani mo dans plurimis ſarracenis et liberat ciuitas rodenis ab obſi/dione ſarracenorū p regē fernādū legionis.
Cxvij bello vincunt ſarraceni et vulneratur rex alfonſus octauus
Cxviij. bello vincūt ſarraceni et ꝑditur ciui/tas ſetū ibrlm et plures alie ciuitates et loca
Cxix. bello vincūt xp̄iani cruce ſignati et ef/ficit ſecūdū paſſagiū ad terrā ſanctā ſine cō/ſecutione finis capitur tñ ciuitas acon.
Cxx bello vicūt xp̄iani et capitur ciuitas ba/miata pēptis lxx mili bus ſarracenorum.
Cxxi. bello vicūt xp̄iani pēptiſ cc. milib⁹ ſar/racenoꝝ p regē alfōſū octauū i nēib⁹ tholoſe
Cxxij bello vicūt xp̄iani et capit regnū ma/ioricanū per regem Jacobū aragonie.
Cxxiij bello vincunt xp̄iani et capit ciuitas valēcie p regē iacobū aragonie.
Cxxiiij bello vicūt ſarraceni vaſtatis plu/ribus prouincijs.
Cxxv bello vicunt xp̄iani cruce ſignati et ca/pit ciuitas damiata p regē frācoꝝ ludouicū
Cxxvi bello vincūt ſarraceni et captiuat rex frācoꝝ ludouicus cū fratrib⁹ ſuis
Cxxvij. bello vincūt xp̄iani cruce ſignati et fugāt ſarracenos et tyrānū de gremio eccleſie
Cxxviij bello vincūt xp̄iani et capit ciuitas murcien p regē Jacobū aragonie.
Cxxix. bello vicūt xp̄iani occiſa m̄ltitudine ſaracenoꝝ p infātē alfōſū filiū regiſ fernādi ſcōi
Cxxx. bello vincunt ſarraceni et capiuntur anti/ochia p ſoldanū babilonie.
Cxxxi bello vincunt xp̄iani et capitur vrbs hyſ/palis per regē fernandum ſecundum.
Cxxxij bello vicūt xp̄iani et capit carthago acceſſit in ibi vero⁹ rex Tunicij regno frācorū
Cxxxiij. bello vicūt xp̄iani et capit ciuitas cor/dubē et plura alia loca p regē fernādū ſcōz et remittit hyſpanie ad ſanctum Jacobū:
Cxxxiiij. bello vincunt ſarraceni et perditur trypolis ciuitas.
Cxxxv bello vicunt xp̄iani et capitur ciuitas hyſpalen. per regem fernādum ſecundū.
Cxxxvi. bello vincūt xp̄iani et capiūtur plu/ra loca per regē alfonſum nonum.
Cxxxvij. bello vincūt ſarraceni et occidit dō/n⁹ nunu⁹ p abenyūcaf regem vltramarinum
Cxxxviij. bello vincūt ſarraceni et occiditur infans ſanctus archiepiſcopus toletanus.
Cxxxix. bello vicūt ſarraceni et ꝑdit ciuitas acō
Cxl bello vincūt xp̄iani et capitur inſula ro/dis ac deſtruit ordo teplarorum.
Cxli. bello vicūt xp̄iani et ocat pluriſ ſar/racenis capiūt caſtel et albona p infātē petrū
Cxlij bello vicūt xp̄iani fugato rege grana/te et pluib⁹ ceſ ſarracenis p dnz iohānē māuel
Cxliij bello vincūt xp̄iani et ſoluit claſſis ſarracenoꝝ p alfōſū infra admirādū maris
Cxliiij bello vicūt xp̄iani et occiduntur infā/ſes pirate cū multitudine ſarracenorum.
Cxlv bello vincūt ſarraceni et occiditur al/fonſus infra admirandus maris.
Cxlvi. bello vicūt xp̄iani ceſa innūero mul/titudie ſarracenoꝝ et fugatis regib⁹ benama/rin iunioi et bugie per regē alfonſum nonū
Cxlvij. bello vincūt xp̄iani et ſoluitur claſſis magna ſarracenorū ſub rege alfonſo quarto
Cxlviij bello vincūt xp̄iani et capitur alegi/ra per regem alfonſum quartum.
Cxlix. bello vicūt ſarraceni et ꝑdit alicȝira.
Cl. bello vicūt xp̄iāi et ſoluit claſſ ſarracenoꝝ
Cli. bello vincūt ſarraceni et perduntur v trera et madiena.
Clij bello vicūt xp̄iani pereptis duob⁹ mili/bus ſarracenorū ſub rege henrico tercio.
Cliij bello vicūt xp̄iani et capitur cepta per regem Johānem portugalie.
Cliiij bello vicūt xp̄iani et capitur anteque/ra per infantem fernandū.
Clv. bello vicūt xp̄iani et fugāt ſarracē per regē Johānē ſcō, occiſ pluribus ſarracenis
Clvi bello vicunt ſarraceni et perduntur ci/uitates pere et cōſtantinopolis et de in bus mirabilibus que preceſſerunt.
Clvij bello vincunt xp̄iani cruce ſignati fu/gato turcho et ceſis lxx. milibus turchorum per Johannem vaynoda ṁante deuoſſiſ/me p̄re fre Johāne de capiſtrāo ordi minoꝝ

rū nomē ihū deuotiſſime inuocante.
Cui[illegible] bello vicit xpianus et capit alcacer in
gneri affrica ꝑ regem alfonſum portugalie.

Exima cōſideratio tractat de poſſeſſio
ne terre ſancte per ſarracenos que duo
bus explicatur punctis.

Prim9 eſt quare ſarraceni tenēt terrā ſanctā
vbi tres rationes aſſignātur.
Scōs pūct9 ē ꝙ nulla ē terra et pre xpianorū
aptior ad terrā ſāctā expugnādā ꝙ hyſpania

Ndecia cōſideratio tractat de his ad ꝗ
ꝓpelli debēt ſarraceni videntes iterno e
de iure et ex ordinatione regni.

Duodecia et vltia ꝯſideratiō tractat d̄ fi
ne legis ſarracenoꝝ et d̄ eoꝝ ꝑpetua ſui
tute ſb iugo xpianoꝝ ꝗ quatuor paſſib9 ꝑtractāt
Prim9 paſſ9 ē d̄ caſtigatōe finali ſīda ꝑ ſar
racenos in populo xpianorum.
Scūd9 paſſus eſt d̄ ceſſatōe legis ſara
Terti9 paſſ9 ē de tpe quo lex machometi et
eius dominiū debet ceſſare.
Quartus paſſ9 eſt de ꝑpetua ſeruitute ſara
cenorū ſub iugo xpianorū

N quinto libro qui eſt de bello demo
num contra fidei fortalicium .xij. ſunt cō
ſiderationes.

Prima cōſideratio ē et tractat quatuor
puncta.

Primus pūctus eſt an ſint demones i mū
do et que ſunt noia eorum.
Scōs pūctus eſt de ꝗditate d̄monū quid. ſ.
ſunt demones.
Tertius punctus eſt de nobilitate demonū
Quart9 pūctus eſt de natura demonium.

Scāda ꝯſideratō tractat de ſcia demo
nū ꝗ mlt9 explicat pūctis

Prim9 ē de ſcia demonū an caſū et p9 caſuꝫ
habēt declaratīan habuerīt notitiā ꝑphetiā
aduēt9 xpi et an cognoſcāt cogitatoēs nr̄as.
Secūdus pūctus ē ꝙ artes magice exercent
a demonib et an aliquo caſu ſine peccato
poſſint exerceri.
Terti9 pūct9 ē ꝙ ars notoria ē illicita et nulla
vis in his pōt haberi a demonibus.

Tertia ꝯſideratiō tractat de bello demo
nū i celo et quō an caſū eoꝝ de celo fu
it mora ſepte dierū et quō ꝙnqꝫ ꝑtā comiſit
[illegible] fuerit in celo et de nūero cadentiū et remanē
tiū āgelorū ac de nūero ſaluādorū.

Quarta ꝯſideratō tractat d̄ habitatōe d̄mo
nū poſt caſū et an vbicūqꝫ ſint demo
nes puniuntur igne materiali

Quinta ꝯſideratio tractat de priſtce de
monū et de eorū ꝯſideratiōe ſiue principa
patu et ꝗ gens eſt in mūdo ſup quā dyabo
lus habet maiorem poteſtatē.

Sexta cōſideratō tractat d̄ bello d̄monū
cōtra gen9 humanū poſtꝗ̄ ceciderūt d̄
celo vſqꝫ ad aduentū xpi.

Septima ꝯſideratio tractat de ꝑditōne
dominij demonum per iuſticiā in ad
uentu xpi.

Octaua ꝯſideratio tractat de ꝑuerſitati
bus et malicia demonum

Nona cōſideratio tractat de bello d̄mo
nū poſt aduētū xpi vſqꝫ ad diē iudicij

Decima ꝯſideratō tractat de diuerſitate
demonū et ſupͥ hīs ipſos familiaris ꝗ decē
explicabitur differentijs.
Prima drīa ꝙ fata que videntur ab homi
nibus nō ſunt mulieres ſed demones.
Scōa drīa ꝙ illi dicūtr vulgariter traſgo vel
duende caſa ſūt demones.
Tertia drīa ꝙ īnuenīūtr ſucubi et incubi ge
neratos hoies ꝗ nō ſūt filij demonū ſꝫ homi
Quarta drīa eſt de demonib9 ꝗ videntr face
re picula.
Quinta drīa ē de demonib9 ꝗ in hūana for
ma appāēt comedētes et bibentes
Sexta drīa ē de demonib9 qui in ſomnijs ap
parent terrentes homines.
Septia drīa demonū ē eoꝝ ꝗ generāt ex ꝑūi
cōe viri et mulieris vl ex odore ſeu ex radijs
planetarum.
Octaua drīa ē eoꝝ ꝗ i ſpē maſculi vl femine
apparent
Nona drīa ē eoꝝ ꝗ dicūtr mūdi vel imundi.
Decia drīa ē eorū qui illudūt feminas ꝗ bru
xe vel xurgine vulgariter nūcupātr
Secūdū principale tractat de ſpūtib9 famili
aribus.

Ndecia ꝯſideratō tractat de ꝗlitate corpo
rū ꝗb9 demōes apparēt et ī ꝗbus hūana cor
pora vel aias ſimulare ꝗ mlt9 explicatr pūct[illegible]

Prim9 pūct9 ē de qualitate et figuris corpoꝝ
in quibus demones apparent.
Scōs pūctus eſt de ſubintratiōe demonū i
corpib9 obſeſſorū et quō null9 hō viuus nec
mortu9 ābulat alia hore ſicut dyabolus.
Terti9 pūctus eſt ꝙ demōes nō pnt eſſe īter
[illegible] et illabi nec ꝑpue ma
las cogitationes immittere.

Undecima consideratio tractat quomodo finire debet terminari bellum demonum que tribus mensurabitur passibus.
Primus passus est quare demones sunt in mundo
Secundus passus est de cessatione principatus et belli demonum contra genus humanum.
Tercius passus est de remissione perpetua demonum in inferno.

Explicit tabula.

Centesimum mirabile accidit in ciuitate Segobiensi Anno domini M cccc lv. regnante domino Johanne in tenera etate sub tutrice matre sua domina katherina castelle regina. Tunc iudeus quidam medicus emit sacratissimum corpus christi a quodam cupido sacristano ecclesie sancti facundi eiusdem ciuitatis. Iudeus ergo ille sacramentum illud accipiens et suis iniquis manibus portauit ad synagogam cum aliis suis complicibus perduxerunt et in bulientem aquam sepe proicientes in aliud eleuabatur ante oculos eorum. Qui miraculum manifestum cognoscentes et timentes dampnum quod eis euenire posset si hoc ad aures christianorum peruenirent. Aliqui eorum consilio habito corpus dominicum accipientes et panno certo inuoluentes deduxerunt ipsum ad monasterium sancte crucis ordinis predicatorum eiusdem ciuitatis et cum magno secreto et securitate tradiderunt priori conuentus eiusdem narrantes sibi miraculum sicut accidit. Recedentibus ergo iudeis prior ille conuocans fratribus honorifice ad altare maius sue ecclesie predictum sacramentum deduxit et habito consilio quid de ista hostia consecrata facerent post multa vocatus est vnus infantulus eiusdem habitus innocentissimus qui dicebatur spinarius et traditum est sibi corpus dominicum quod deuote recipiens post dies [illegible] terciu defunctus est. Prior autem predictus ibi multa confessa tum ne tam miraculum occultaret tum etiam ne tantum crimen iudeorum maneret impunitum. Episcopo predicte ciuitatis qui dicebatur dominus Johannes de tordesillas reuelauit viro vtique strenuo et zelatore fidei catholice et quod prius in eadem ciuitate erat supradicta regina reuelatum est per eundem. Facta ergo diligenti inquisitione in casu predicto inuentum sunt aliqui iudei qui fuerunt in emptione predicti sacramenti inter quos fuit vnus qui dicebatur don mayr qui fuerat medicus regis bone memorie patris supradicti regis Johannis. Hic tormentis expositus non solum supradicta cum

aliis confessus sed et declarauit quomodo ipse occiderat regem henricum propter que ipse et alii tracti sunt per ciuitatem arrastrati et finaliter membratim diuisi. Synagoga vero vbi accidit facta fuit ecclesia et vocatur corpus christi vbi omni anno tota ciuitas in memoriam supra dicti miraculi in die corporis christi cum solenni processione conueniunt et fit ibi sermo ad populum. Et quod predictus episcopus nimium sollicitabat hanc causam et amplius inquirit cognoscens quod maiora mala essent occulta inter iudeos inuenientes iudei de regis corruperunt pecunia dapiferum predicti episcopi ut eum veneno interficeret. Dapifer ergo accepta pecunia die quadam cum tempus esset prandendi et coquinarius salsamentum faceret pro domino ingressus est coquinam et ejiciens coquinarium a coquina et mittens eum scilicet [illegible] pro re aliqua ipse subito proiecit venenum in vase vbi salsamentum parabatur et recessit ad mensam domini preparandam. Cumque coquinarius rediret et vellet perficere predictum salsamentum casu reuoluens illud in vase aliquae gutte salientes et vna de manibus eius ceciderunt et subito vbi ceciderant facte sunt pustule quedam inflate dolorosissime et venenose. Miratus autem venit ad episcopum clamans quod nullus comederet aliquid de his que parata erant in coquina quia credebat quod omnia erant venenata. Fit ergo statim diligens inquisitio et suspicio vertitur super dapifero illo quia taliter coquinarium ejecerat a coquina. Et expositus tormentis confessus est et non negauit quare cum seculari iudici traditus quatuor partes fuit diuisus et multi iudei mortui et alii a predicta ciuitate fugerunt. Hec sepe a pluribus audiui sed specialiter michi narrauit reuerendus magister martinus cordubensis ordinis sancti augustini qui asseruit quod sic narrauerat sibi rem accidisse frater Johannes de canaleyas ordinis predicatorum qui prior fuit cum iudei apportauerunt corpus domini cum predicto priore et cum supradicta omnia acciderunt.

Secundum mirabile accidit circa annum domini ccccxij imperante theodosio archadii filio qui fuit xlv romanorum imperator et sedente cathedram petri. Sixto papa tercio tunc in terra dyabolus apparuit iudeis in specie moysi promittens perducere eos per mare sicco pede ad terram promissionis. Cumque dyabolus primus ingrederetur et videretur ab omnibus in litore super vndas incedere secuti sunt eum iudei quos subito dyabolus dispersit multique iudei submersi sunt et de his qui euaserunt aliqui fuerunt ad fidem conuersi etc.

Estos milagros pertenecen a la consideracion undecima del libro tercero de Bello Iudeorum

Incipit prohemiū in quo diuine laudes annotantur et mittitur querela ante tronum maiestatis dei et ponitur intencio ſcribētis

[T]imis fortitudinis a facie inimici. Tu es dñe deus meus q facis magna et iſcrutabilia et mirabilia quarū non eſt numerus. Tu extēdiſti celos ſol⁹ et gradiens ſuper fluctus maris. Tu ambulas ſuper pēnas ventorū. Tu feciſti arcturū et oriona et interiora auſtri. Tu es excelſior celo. profundior inferno. lōgior terra. et latior mari. Tu es in cuius manu eſt aīa omis viuentis et ſpiritus vniuerſe carnis. Tu auris verba diiudicas et fauces comedentis ſaporem. Tu es qui cognoſcis decipientē et eū qui decipit. Tu adducis malos cōſiliarios in ſtultū finem et iudices in ſtuporē. Tu balteū regū diſſoluis et precingis funes renes eorū. Tu ducis ſacerdotes eorū ingloriosos et optimates ſupplantas. Tu commutas labium veraciū et doctrinā ſenū aufers. Tu es dñe qui effundis deſpectione ſup principes et eos qui oppreſſi fuerūt releuas. Tu releuas profunda de tenebris et producis in lucē vmbrā mortis. Tu es dñe qui multiplicas gentes et perdis eas et ſubuerſas in integrū reſtituis. Tu immutas cor principū populi terre et decipis eos vt fruſtra incedāt per inuiū. Tu facis eos palpare quaſi in tenebris et nō in luce et errare facis eos quaſi ebrios. Tu ſolus es oipotens. Tu ſolus omne bonū. Tu ſolus omnia facis. Tu ſol⁹ noſti corda filiorum hoim. Tu ſolus teipſm cōprehēdis. Tu ſolus es vbiq̄ pſens. Tu ſolus creas res de nihilo. Tu ſolus in inſtāti operaris. Tu ſolus ſtabilis manens das cuncta moueri. Tu ſolus ex auctoritate miracula facis. Tu ſolus de qualibet creatura facis quod vis. Tu ſolus volūtatē hominis cogere potes. Tu ſolus potes eſſenciā annichilari. Tu ſolus potes peccā dimittere. Tu ſolus potes gratiā infundere. Tu ſolus potes in igne perpetuo corpus ſeruare. Tu es corā quo nudus ē infernus et nullū eſt operimentū perdicioni. Tu extendis aquilonē ſuper vacuū. et appendis terrā ſup nihilum. Tu ligas aquas in nubibus vt non erūpāt pariter deorſū. Tu detines vultū ſolij tui et expādis ſuper illud nebulā tuā. Tu dñe terminū circūdediſti aquis vſq̄ dū finiantur lux et tenebre. Tu es ad cuius nutū colūpne celi contremiſcūt et pauēt. Tu es i cui⁹ fortitudine maria cōgregata ſunt repente. et prudēcia tua percuſſi e ſuperbū. Tu es cuius ſpiritus celos ornauit et obſtetricāte manu tua eductus ē coluber tortuoſus. Tu es de⁹ excelſus in fortitudine tua et nullus eſt tibi ſimilis in legiſlatoribus. Tu es cuius numerus annorū ineſtimabilis. Tu aufers ſtillas pluuie. et effundis ymbres ad inſtar gurgitū qui de nubibus fluūt qui pretexūt cuncta de ſuper. Tu ſi volueris extēdere nubes quaſi tentoriū tuū et fulgurare lumine tuo de ſuper quoq̄ cardines maris operies. Tu das eſcā omnibus mortalibus. Tu dñe in manibus tuis abſcōdis lucē. et precipis ei vt rurſus adueniat annūciās de eo amico tuo q poſſeſſio tua ſit et ad eam poſſit aſcendere. Tu ſup oēs celos cōſideras et lumen tuū ſuper terminos terre. Tu poſuiſti fundamenta terre et eius mēſuras. Tu tetēdiſti ſuper eā lineam et baſes eius cōſolidaſti. Tu es quē laudent aſtra matutina et annūciāt iubilāt filij dei. Tu cōcluſiſti hoſtijs mare erūpens illud terminus tuus poſuiſti vectē et hoſtia et dixiſti huc vſq̄ venies et nō procedes amplius. et hic cōfringes tumentes fluctus tuos. Tu oſtēdiſti aurore locū ſuū. Tu feciſti aurorā et ſole. Tu cōcuſſiſti extrema terre et excuſſiſti impios ex ea. Tu ingreſſus es profundum maris et in nouiſſimis abiſſi deambulaſti. Tu es cui aperte ſunt porte mortis et hoſtia tenebroſa vidiſti. Tu dñe cōſiderās latitudinē terre. Tu noſti in qua via habitat lux et tenebrarū quis ſit locus vt ducas vnumquodq̄ ad terminos ſuos et intelligas ſemitas domus eius. Tu ſcis qn naſcituri ſunt homines et numerū dierum eorū noſti. Tu ingreſſus es theſauros niuis. et theſauros grandinis aſpexiſti que preparaſti in tēps hoſtis i diē pugne et belli. Tu ſcis p quā viā ſpergit lux et diuidit eſt⁹ ſuper terrā. Tu dñe dediſti vehementiſſimo ymbri curſum et viā ſonātis tonitrui vt plueret ſuper terrā abſq̄ homine in deſerto vbi nullus mortalium cōmorat vt impleret inuiā et deſolatā. pduceretq̄ herbas virētes. Tu es pluuie pater. Tu genis ſtillas roris

o te egrediť glacies et gemiciū gelu de celo. Tu induras aquas i ſimilitudinē lapidis: et ſup ſi faciē abiſſi cōſtringis. Tu es qui con iungere potes micātes ſtellas pliades et gi rum arcturi potes diſſipare. Tu pducis lu ciferū in tpe ſuo et veſperū ſuper filios terre cōſurgere facis. Tu noſti ordinē celi et po nes rōem eius in terra. Tu numeras multitu dinē ſtellarū et oībus eis noīa vocas. Tu dimēſus es altitudinē celi latitudinē terre et profundū abiſſi. Tu dñe dinumeras are nā maris et pluuie guttas et dies ſeculi. Tu immittis fulgura et vadūt et reuertentia di cunt tibi aſſumus. Tu poſuiſti in viſceribus hoīs ſapientiā. Tu dediſti gallo intelligen tiam. Tu enarras celoꝝ rōem et concentum celi dormire feciſti. qñ fundebas puluerem in terra et glebas cōpingebas. Tu es dñe q menſus es pugillo aquas: et celos palmo ponderas. Tu appendis tribus digitis mo lem terre et libras in pōdere mōtes et colles in ſtatera. Tu feciſti celū et terrā cū omni or natu eoꝝ. Tu oīa in numero pōdere et mē ſura diſpoſuiſti. Tu es quē celū et celi celoꝝ capere nequiunt. Tu es omipotens ſup oīa opera tua terribilis dñs et magnus vehe menter et mirabilis potentia tua quia ſi for tiſſimo querit robuſtiſſimus es. Tu dñe ſi ſubuerteris oīa vel in vnum coartaueris a nullo contradiceris nec quis dicere poterit cur ita facis. Tu ſi deſtruxeris nemo eſt qui edificet. ſi incluſeris hominem nemo eſt qui aperiat. Tu dñe ſi cōtinueris aquas omia ſiccabunt et ſi emiſeris eas ſubuertēt terrā. Tu es dñe apud quē eſt fortitudo cuius ire reſiſtere nemo pōt et ſub quo curuantur qui portāt orbē. Tu es cui milia milio aſſiſtūt angeloꝝ et decies centena milia miniſtrāt. Tu es ante cuius ɔſpectū centū ɔ̄ſiꝗ milia ſunt citharizātes in citharis ſuis. Tu es ante cuius thronū turba magna quā dinumerare nemo poterit gras agit. Tu vite et mortis habes poteſtatē. Tu es dñe quē laudat oīa militia celeſtis exercitus et omnis creatura. Tu es maior omni laude. Tu es dñe cuius immenſa clēcia et inueſtigabilis miſericordia promiſſionis tue quā tu dñe altiſſimus ſup omnem terrā longanimis et multū miſeri cors et penitens ſup malicias hoīm. Tu vis oēs homines ſaluos fieri. et in agnitionē veritatis venire. Tu es qui in rebus per tē

pero oībus ſummā gratiā feciſti. cuꝫ propter ſalutē humani generis q̄ nimia caritate di lexiſti miſiſti filiū tuū vnigenitū coeternū et cō ſubſtantialem in plenitudine tpis in maria virgine humanatū que verū deū et hoīem cōfite mur factus tibi obediēs vſq ad mortē crucis vt nos redimeret a peccato. Hec ē fides noſtra. Hec ɔſolatio nra. Hec vita nra. Hec ſpes beatitudis noſtre firmior q̄ celū et ter ra. Sed o altiſſime deus mīa hec ɔſiterer la bijs quoꝫ cor longe ē a te. Alij nituntur euer tere hāc veritatē et verbis et factis quoꝫ qui dā ſunt heretici et peruerſi xp̄iani. Alij ſunt iudei. Alij ſarraceni. Alij vero dyaboli. De errore hereticoꝝ nullus ē q̄ inquirat. intraue runt dñe gregē tuum lupi rapaces qr pauci ſunt paſtores multi mercenarij. et quia mer cenarij ſunt non ē eis cura de ouibus tuis paſcēdis et tondēdis. Vidēt enī lupos veni entes et fugiūt. Caducā nā et nos ē q̄ ſub leuet peri ua et nō eſt q̄ adiuuet. De perfi dia iudeis blaſphemātibus nomen tuū et inaudita crudelitate iacētes fauentibus infideli bus tuis nullus ē vt plāniſiniā qui recogitet qr munera eoꝝ excecauerūt oculos iudicū. et preſidentium in clero et pplo ſi et abſona ſarracenoꝝ vulneraū inter ___ et interdicē ɔ̄ diaboꝝ iudicā oblivioni data ſunt. Predica tores iā lꝫ pauca clamant ſanctitatē tua au ditū auerterūt et ad fabulas ɔuerterūt. Im pletū eſt dñe verbū tui predicatoris quia. Erit enī tepus cū ſanā doctrinā non ſuſti nebūt. Hec eſt illud q̄dā querela dñe et gre diligentiū te muro ante thronū tuū et agni imaculati. Succurre ergo dñe gregi tuo quē pciōſo ſanguine filij tui emiſti. Sāguines os fontes lacrimaꝝ ē multe cor meu. qr ne mine video cōſolatorē gementiū. et fere ne minē ēdatorē tue fidei catholice ſpēaliter hac miſera hiſpania inqua ſicut in fine mū di ſita ē ſic in ea congregate ſunt oēs ſecce noꝝ inimicoꝝ. Inimicos ē heretticos. Ini micos iudeos. Inimicos ſarracenos. Ini micos dyabolos. Cogitaui ergo dñe deus meus propter gloriā et honore tue ſancte fi dei catholice: et in remiſſionē delictoꝝ meoꝝ hunc librū ſcribere que fortaliciū fidei noīo incōgꝫ intellectū tue maieſtati cōmendo. et ſic cum ſplēdoribus lucis tue illuminare di gneris vt illa ſcribā que tue ſunt placita vo luntati ad cōſolationem fideliū. et pro de

feſſione tue ſanctiſſime fidei. In quo ſiquid boni coram inveniatur tibi tribuatur a quo omne bonum eſt. Si quid vere minus caute dictum fuerit benivolum peto correctorem in omnibus me ſubmittens determinationi eccleſie catholice nec immaculate ſponſe. Sumens in huius operis fundamento nunc expugnabilis fortalicii verbum pſalmiſte. Turris fortitudinis a facie inimici pſalmo lx. Ex premiſſis figura pugne in qua fortalicium quinque turrium cum ceteris armatis et armatura deſeruit primo libro. Vero impugnantes fodientes ſive per murum fortalicium perforantes deſeruit ſecundo. Judei vero ſignati velati et catheni vinculati deſeruiunt tertio. Bellum ſarracenorum et xpianorum deſeruit quarto. Demones vero ab angelis proſtrati deſeruiunt quinto libro.

Incipit liber primus in quo continentur tres conſiderationes

Dicetur ergo in preſenti libro quinque erunt parciales libri quaſi quinque turres fortalicii fidei inexpugnabiles. Primus erit de vera xpi militum armatura et de fide catholice excellentia. Secundus erit de bello falſorum xpianorum et hereticorum contra eam et eorum aſtucias. Tertius erit de bello iudeorum contra eam et eorum erroribus et maliciis. Quartus erit de bello ſarracenorum contra eandem et de eorum et ſue legis inſidias. Quintus erit de bello dyabolorum contra eandem et de pugnatione eorum miniſtrorum et miſeria. Circa primum librum tres erunt principales conſiderationes. Prima erit de armatura omnium fidelium in generali. Secunda de armatura verorum predicatorum in ſpeciali. Tertia erit de nobilitate et excellentia fidei catholice in particulari.

De armatura omnium fidelium in generali.

C Irca primam conſiderationem que eſt de armatura fidelium in generali hoc eſt omnes fideles cuiuſcunque ſtatus appre hendendo ſequimur apoſtolum ad Ephe. vi. c. Qui ſpiritu ſancto illuſtratus docuit qualiter fideles debent armari in ſpirituali bello. Et ponit ſex armorum genera quorum quinque ſunt ad reſiſtendum unum ad impugnandum ſcilicet verbum dei. Prima armatura eſt ſtudium innocentie. Secunda eſt virtus iuſticie. Tercia eſt exempla ſanctorum. Quarta armatura eſt ſcutum fidei. Quinta eſt galea ſpei. Sexta eſt gladius verbi dei. De prima armatura dicit apoſtolus State ſuccincti lumbos veſtros in veritate hac muniuntur fideles contra hoſtem familiarem ſcilicet contra luxuriam de qua dicitur iob xl. Fortitudo eius in lumbis eius quoniam ſexus eſt vis genere id. Et debent fideles vt bene ſint muniti hac armatura accingi zona multiplici. Primo debet accingi zona pellicea que eſt mortificatio carnis hac accinctus fuit Johannes baptiſta et helias. Secundo debent accingi zona iuſticie que eſt perſeverantia boni operis de qua dicitur yſa. xi. Erit iuſticia cingulum lumborum eius. Tercio vult accingi zona fortitudinis vt primi a morbus viriliter reſiſtant de quo dicitur proverbiorum vltimo. Accinxit fortitudine lumbos ſuos. Quarto debet accingi zona humilitatis Hoc eſt lintheo quo dominus accinctus lavit pedes diſcipulorum ſuorum. Quinto debent fideles accingi zona virtutis ſcilicet evangelice perfectionis Math. xix. ſunt eunuchi qui ſeipſos caſtraverunt propter regnum celorum. Qui hac quinta zona accincti fuerint erit vere armatus ſtudio continentie. De ſecunda armatura que eſt virtus iuſticie ſubdit Apoſtolus et eadem induti loricam iuſticie. Hac muniuntur fideles contra hoſtem avaricie de qua dicitur eccleſiaſtici x. nichil iniquius quam amare pecuniam. Et dicitur lorica iuſticie quia ſicut lorica munit totum corpus ſic iuſticia reddendo unicuique quod ſuum eſt munit fideles ut omne quod debet vel nullus poſſit agere contra eum yſa. lix. Induitur eſt iuſticia ut lorica. Eſt enim iuſticia in corde in ore et in opere. In corde eſt impliciter. Primo per amorem Math. xxii. diliges proximum tuum ſicut teipſum

Secūdo iusticia in corde per cōpassionem iob. xxx. cōpassiebat aīa mea paupi. Est tertio iusticia ī corde p iniuriarū dimissionem. Math. vi. Si dimiseritis hoib⁹ peccata eorū dimittet et vobis pater vester celestis dłicta vr̄a. Est etiā iusticia ī ore triplicit. Primo per dulcē conceptionē. Ecc. xix. Cor ipe ppa iniquā cōmuniēo. Secūdo ē iusticia in ore per cōsiliū. puerbio. xxvii. vnguēto et varijs odoribus delectat cor et bonis amici cōsilijs aīa dulcoratur. Est tercio iusticia ī ore p feruētē orōnē iacobi viii. orate pinuicē vt saluemini. Est vltimo iusticia in manu idest in ope ē triplicit. Primo p donum puerbio. xviij. donū hoīs dilatat viā ei⁹ et ante pricipes spaciū ei facit. Est autem domū dadō inopentibus. Scdo ē iusticia in manu p mutuū dādo. xxix. Fr tuo absq vsura quo indiget cōmodab vt bndicat tibi dominus de⁹ tu⁹ in oī ope tuo. Tercio ē iusticia in manu ī in opere per auxilium. ecclesiasti. v. per caritatē spūs seruite inuicē. Predicti nouē grad⁹ iusticie s. tres in corde tres in ore tres in ope sunt quasi qdā anulli loricis quib⁹ lorica iusticie contextur vñ lorica bene merito dicat armatura iusticie. De tercia armatura que ē sāciorū exēpla. Aplus subiūgit ea codē. Et calciati pedes in pparatione euāgelij pacis. Dicit⁹ autē sāctoꝝ exēpla calciamēta qi hijs muniunt fideles ptra affectū terrenorū. Quatuor autē facit calciamētū. Primo valet ad defensionē ī singorio spinorū et luti. Sic et bonū exemplum defendit ptra singl⁹ īfidelitatis ptra spinas cupiditatis et ptra lutū libidis. Vñ dominus dicit luce. x. Ecce dedi vobis ptātē calcandi supra serpētes et scorpiones et supra oēm virtutē inimici et nihil vob nocebit. Et ps. xc. ps. lectus. Sup aspidē et basiliscū ābulab et cōculcab leonē et draconē. Secundo calciamētū velat a puluere sic et sanctoꝝ exēpla velāt a puluere vane glorie siue laudis humane vñ iheremie ij. phibe pedē tuum a nuditate. Tercio valet calciamētū ad calefactionē. Sic sanctorū exēpla calefaciūt affectū nr̄m erga deū et pximū diligēdū. Vnde et q edunt agnū pascale iubentur esse calciati exo. xij. Quarto valet calciamētum ad ornatum. Sic et sanctoꝝ exēpla ornāt nos decore virtutum. vñ cant. v. Quā pulchri sunt gressus tui in calciamētis filia pri

ncipis iudith. xvi. Sandalia illius rapuerunt oculos eius. i. exercituū oculos holofernis per quē intelligit⁹ dyabol⁹ vnde ē q sandalia pōtificis auro et gēmis et diuersis colorib⁹ adornātur. Pro memoria predictarum pprietatū calciamētu ē versus iste desēdit velat calefacit calciū ornat. De armatura que est scutum fidei ait Aplus ea codē. In oībus sumētes scutū fidei scutū ē fides incarnationis. Est em scutū triangulū licet super vnū īn et xpus ē vna psona implicentur tres substantiā s. deitatē carnē et animam. Item in scuto coccū desuper extendit in ligno et pingitur extra ita et caro xpi extensa fuit in ligno crucis iber p. Vermiculatus in ligno in parte eius. Pictura est effusio sanguinis p diuersas ptes corporis ysa. lxiij. Quare rubrū est indumentū tuū. Hoc scutum debet geri a sinistro quia ibi est cor hominis. pro uerbiorum iiij. Omī custodia serua cor tuum et cetera. ecclesiastici iij. Dabis eis scutum cordis laborē tuum. Hoc scuto muniūtur fideles ptra tela dyaboli. Vñ scribitur ab aplo. In quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere neq ē caro. nequior ē mūdus sz nequissimus dyabolus. Dicuntur autē tēptamenta dyaboli tela. ppter sub ilitatem. gen. iij. Serpēs erat callidior cūctis animātibus terre. Dicitur ignea successione vn iob. xli. alitus eius prunas ardere facit. pe hc sut carnalia desideria que dyabolus toto conamine in nostris membris incendit accēdere. ysa. liiij. Ecce ego creaui fabrū flantē ī igne prunas. Hijs igitur opponenda est fides q̄ sancto visis inuisibilia cōprehendit et subtilitates tēptationū pspicit. vn scba corinth. ij. Non enī ignoram⁹ cogitationes eius. Est et prima gratia vnde et dicitur ros matutin⁹. et ideo seruo lenis temperationis extinguit. vñ ecc. xliij. Ros obuians ad ardore venienti humilem efficiet eū. De quinta armatura q̄ est galea spei. addit aplus in ea eodem. Et galeā salutis assumite. Hac armatura muniuntur fideles contra varia bona mundi. qui enim sperat eterna despicit cōtempnit tēporalia. vnde ysa. xl. Qui sperant in domino mutabunt fortitudinem vt sint fortes in spiritualibus assument pennas vt aquile et per spē et desiderium volent a d celestia. Galea caput protegit quia spes eterno rum ab aduersitatum ictibus mētē illesam custodit

Eſt autem triplex ſpes. Prima dicitur ſpes venie de qua dicitur ezech. xviij. quacunque hora peccator ingemuerit vita vivet et non morietur. hec defendit ab ictu deſperationis. Secunda dicitur ſpes gratie prima petri primo. Sperate in eam que offertur vobis gratiam in revelatione ihesu christi. hec defendit a corpore puſillanimitatis. Tercia dicitur ſpes glorie de qua ad romanos v. Gloriamur in ſpe glorie filiorum dei. hec defendit a pondere obſtinationis. Econtra ſpes et deſiderium reproborum verſatur circa quatuor de quibus ſapientie v. Spes impii tanquam lanugo eſt que a vento tollitur. hec eſt carnalis voluptas que modica egritudine vel moleſtia tollitur et tabeſcit. Sequitur ſecundo et tanquam ſpuma gracilis que a procella diſpergitur: hec eſt favor vel gloria temporalis que dicitur eſſe probabilis. Subiungitur tercio et tanquam fumus qui a vento diffuſus eſt. hoc eſt divino dignitatis que in ipſo aſſenſu deficit. Concludit quarto et tanquam memoria hoſpitis unius diei pretereuntis. hec eſt proſperitas temporalis. De quinta armatura que eſt gladius verbi dei concludit apoſtolus et gladium ſpiritus quod eſt verbum dei ad heb. iiij. Vivus eſt ſermo dei et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti. Vivus autem eſt in preceptis et prohibitionibus quia per hec vivificat. io. vi. verba que locutus ſum vobis ſpiritus et vita ſunt. id eſt ſpiritualis vita et pſalmiſta. Eloquium tuum vivificavit me. Efficax eſt in promiſſionibus et comminationibus quia omnia complebuntur tempore ſuo. Math. v. Iota unum aut unus apex non preteribit a lege donec omnia fiant. Penetrabilior eſt omni gladio in iudiciis et damnationibus qui perdit corpus et animam in gehennam. apoc. i. De ore eius exibat gladius ex utraque parte acutus. hec armatura eſt ad perimendum primum carnem quia neceſſarius mortificatio. unde cant. iij. Uniuſcuiuſque enſis ſuper femur ſuum propter timores nocturnos. Secundo perimit mundum qui docet illius contemptum unde Math. x. Non veni pacem mittere ſed gladium. Perimit tertio dyabolum qui detegit aſtutias eius. unde iob xl. Conſcindet illum armatura [illegible] illum negociatores. Dicitur autem gladius ſpiritus quia ſpiritus ſanctus dat ipſum. Math. x. non enim vos eſtis qui loquimini ſed ſpiritus patris veſtri qui loquitur in vobis. Item dicitur gladius ſpiritus quia ſpiritus dictat ipſum. unde grego. Niſi intus ſit ſpiritus qui doceat lingua doctoris in vanum laborat. pſalmiſta dabit voci ſue vocem virtutis. Et quia veri predicatores in bello ſpirituali ſingulariſſimum bellum gerunt et nimium utiles in eccleſia dei ideo habita armatura fidelium in generali de predicatorum armatura in ſequenti conſideratione ſingulariter eſt dicendum.

De armatura verorum predicatorum in ſpeciali

[C]irca ſecundam conſiderationem huius primi libri que vera armatura militum christi ad extirpandum predicatores errores et ad crimina neceſſaria conſiſtit in predicatione verbi dei quod eſt quaſi ignis ardens et quaſi malleus conterens petras. Iere. xx. ideo ut predicatores evangelici predicantes bellum ſecuri poſſint intrare cum ſpe victorie obtinende quatuor debent diligenter attendere in quibus conſiſtit eorum armatura. Primum quid eſt predicatio. Secundum qualis debeat eſſe predicatio. Tercium cui prodeſt predicatio. Quartum qualis debet eſſe predicator. Ad primum reſpondet Alanus quod predicatio eſt manifeſta et publica morum inſtructio et fidei et bonorum informationi deſerviens erronum ſemita et auctoritatum fonte procedens. Manifeſta debet eſſe predicatio quia in manifeſto proponenda eſt. unde ait Math. x. que dico vobis in aure predicate ſuper tecta. Si enim occulta eſſet predicatio ſuſpicioſa eſſet ſicut lanius declarabit in tercia conſideratione huius primi libri. ymmo talis predicatio videretur redolere hereticam dogmata. In conventiculis enim ſuis latenter predicant heretici ut facilius illos decipiant. Publica debet eſſe quia non uni ſed pluribus proponenda. ſi enim tantum uni proferretur non eſſet predicatio ſed doctrina. Hec eſt enim differentia inter predicationem et doctrinam quia predicatio eſt illa inſtructio que pluribus fit et in manifeſto et ad morum inſtructionem. Doctrina vero que pluribus vel uni fit ad ſcientie eruditionem. Per hoc quod ſequitur inſtructio morum et fidei inſinuantur due partes theologie una rationalis que divinorum ſcientiam proſequitur. alia moralis que morum informationem pollicetur. Predicatio enim nunc de divinis inſtruit quod ſignificatur per angelos aſcendentes nunc de

hermonis quod ſignificat per deſcendentes in ſcala iacob. Gen. xxviij. Angeli ei aſcendentes et deſcendentes ſunt predicatores qui tunc aſcendunt dum celeſtia predicant. deſcendunt quando per moralia ſe inferioribus conformant. Per hoc quod ſequitur hermonis informationi deſeruiens ſignificatur cauſa finalis ſiue utilitas predicationis. Et quia rationibus ſubiecta debet eſſe predicatio et auctoritatibus roborata conſequenter earum ex rationum fonte et auctoritatum fonte procedens.

Qualis debet eſſe predicatio

¶ Circa ſecundum huius ſecunde conſiderationis. ſcilicet qualis debet eſſe predicatio Reſpondetur quod vera euangelica predicatio debet qualificari in his conditionibus negatiuis et conditionibus affirmatiuis. Procedendo primo de negatiuis dico quod predicatio euangelica non debet in ſe habere aliqua ſcurrilia vel puerilia vel rigmorum melodias et metrorum conſonantias que potius ſunt ad aures demulcendas quam ad animos informandos et ideo cuiuſmodi contempnenda de tali predicatione dicitur a propheta. Caupones veſtri miſcent aquam vino in illa predicatione eſt aqua vino in qua puerilia et ſcurrilia verba et animos quodammodo effeminantia ponuntur. Secundo predicatio non debet ſplendere fabulis verborum purpuramentis colorum nec minus et aliquibus verbis debet eſſe deiecta ſed medium tenere debet. quia ſi nimiis eſſet coloribus picturata videretur nimio ſtudio eſſe excogitata et potius elaborata ad ſonorem hominum quam ad utilitatem proximorum et ita minus moueret animos auditorum qui ſic predicant phariſei comparantur qui ampliabant fimbrias et dilatabant philacteria ſua. Matth. xxiij. Talis eſt predicatio ſuperſtitioſa potius non contempnenda quam ſuſtinenda. Vnde apoſtolus ait ad philippenſes. primo. Quacumque occaſione Chriſtus predicatur in hoc gaudeo ſed et gaudebo. Tertio non debet in predicatione euangelica inſeri falſa ac maiorem chriſtiane religionis laudem. quia non minus taxatur Chriſtus de falſa laude quam e negata veritate Talis autem predicatio hereticorum ſolet eſſe que vera proponunt et conſequenter falſa concludunt. de quibus dicitur Trenorum iiij. Lamie denudauerunt mammas lactauerunt catulos ſuos. lamie virgineas habent facies ſed pedes equinos. pedes equini vngulas non findunt ſed ſimiliter ſe terre infigunt. Per lamias intelliguntur heretici qui proponunt faciem virginis ſed concludunt caſum ſcorpionis. Primo enim ponunt vera. conſequenter aſſumunt falſa. pedes vero habent equinos quia affectus mentis in deo et proximo non diuidunt ſed omnes affectus terrenis delectationibus infigunt. Talis predicatio omnino abiicienda eſt et omnino eſt periculoſa. Secundo qualificatur predicatio euangelica tribus aliis conditionibus affirmatiuis. Primo eſt ut innixa ſit ab auctoritate theologie quam a ſui propria fundamento magis ab euangeliis pſalmis pauli epiſtolis et libris ſalomonis. quia in iſtis ſpecialiter reſultat moralis ſcientia ſi ergo fundamentum predicationis quis poneret dicta philoſophorum vel proverbia puerilia viſum eſt habere ponitur talis predicatio ridiculoſa quam euangelica nec debet predicator petere thema cum pulpitum aſcenderit pulo ſicut vidi quendam cum talis modus ſua videatur procedere oſtentationem quam cationem ſcilicet mouere viſum et ſimplicitatem et deinde ſumpto themate ſi fuerit neceſſe baſis ſacre pagine ſumende ſunt auctoritates ad propoſitum utiles et poſt inſerere dicta lium vera ſicut et paulus in epiſtolis ſuis alphiloſophorum auctoritates interſerit quia tunc prianitur ab eis tanquam ab iniuſtis poſſeſſoribus et his cauere quod fundamentum ſue predicationis non ſit propoſito nimis obſcura vel alia propoſita ne auditores cum faſtidio minus attente audiant. Secunda conditio affirmatiua eſt quod habeat in ſententiis pondus et iuxta ſententiarum animos auditorum ad lacrimas moueat. excitet mentem. entionem compleat doctrinis. intonet blandiatur promiſſis. et ita totam tendat ad tatem proximorum. Et ſunt predicatoris vna que eſt verbo de qua. Marci vltimo cate euangelium omni creature alias ſcripto apoſtolus dicit ſe predicaſſe corinthiis epiſtolas ſcribit alia eſt in facto. vnde dicit omnis chriſti actio noſtra eſt inſtructio la eſt perfectiſſima vbi ad minus occurrunt duo. ſcilicet doctrina et opus. exemplo chriſti qui facere et docere actus primus. hec enim faciunt pondus predicationis. quia cuius vita deſpicitur reſtat vt eius predicatio contemnatur. Item confirmat predicationem operum perfectibilitas et exemplorum

noſitas. Quia qui fecerit et docuerit hic magnus vocabitur in regno celorum. Math. v. Decet oīa lex predicatorum ut impleāt quod docēt. Quia turpe ſit doctori ſi culpa redarguit ipſum in verbo ſuo. Tercio cōditio p̄dicationis affirmatiua eſt q̄ ſit breuis vnde ad corinth. xiiij. dicit ap'lus. In eccleſia volo quinq̄ verba magis loqui i. pauca ſenſu meo i. ut intelligā et ab aliis intelligar et ſucce. inſtruam q̄ x. milia verborū in lingua i. q̄ maximam verborū copiā ſine huiuſmodi intellectu. Sciēdū autem q̄ ap'lus ſpecialiter ſe dicit hic velle loqui quinq̄ verba q̄ predicatores eccleſie debēt annūciare quinq̄ ſ. credēda. agenda. vitāda timēda et ſperāda q̄ p̄dicatio debz eē de hiis que ptinēt ad fidē et ſic habetur primū. et de hiis que ptinēt ad mores et ſic habēt alia quatuor ſ. virtutes et vitia pena et gloria. Ei q̄ iſta debēt predicari cū breuitate ſermonis. Ideo dicit appoſtolus quinq̄ verba i. pauca. Simile doctrinā tradit predicatoribus pater noſter ſeraphic' bonauētu dicēs in regula. Moneo quoq̄ et exhortor fratres meos ut in predicatione quā faciunt ſint examinata et caſta eorū eloquia ad vtilitatē et edificationē populi annūciando eis vitia et virtutes penā et gloriā cum breuitate ſermonis q̄ verbū abbreuiatū fecit dn̄s ſuper terrā. exēplū huius ponitur in libro de vita et morib' philoſophorum ubi dicitur q̄ ſermo cōnatus eſt quidā coram alexandro et longū egit ſermonē et tedio affect'. Alexāder dixit n̄ ē laudabil' p̄dicatio q̄ vltra predicātis vires aſcēdit ſed iuxta poſſibilitatem audiētū cōmēdabilis pon' reputatur hoc ibi. Ex quib' oībus clare patet qualis debet eſſe predicatio euangelica.

Q̄ etiam nolentibus audire prodeſt euangelica predicatio.

D Etercio huius ſecūde cōſiderationis ſcz cui pdeſt predicatio. R̄n̄detur q̄ euāgelica p̄dicatio nō ſolum prodeſt volentib' audire. ſed etiā nolētib' vnd dicit apoſtol' ſecūdo ad thimo. iiij. p̄dica verbū inſta oportune importune argue obſecra increpa in oī paciētia et doctrina. Erit enim temp' cū et ſanā doctrinā nō ſuſtinebūt ad ſua deſideria coaceruabūt ſibi magiſtros prurientes auribus. et a veritate quidē auditum auertent ad fabulas autē conuertentur. Quod exponēs nicola' de lira dicit ſic. predica verbū ſ. euangelicū inſta i. inſtanter facias hoc oportune ſ. illis qui deſiderant audire importune i. etiam illis qui accipiūt grauioſe q̄ aliquando eſt ibi profectus magnus ſicut dicit Aug' de ſeipſo audiente predicationem ſancti Ambroſii et cauſa tantū curioſitatis et non ex vtilitate. Licet intenderem q̄ pulchre diceret me inuito intrauit q̄ verū dicebat et ſic cōuerſus ad fidē multū profecit in eccleſia dei. Argue peccantes ex ignorantia obſecra peccantes ex infirmitate ut abſtineāt propter reuerentiam rei ſacre ſcz paſſionis eius in baptiſmate cōlocate increpa verbis duris peccantes ex certa malicia in omni paciencia ad repugnantes et doctrina ad recipientes ipſos diligenter inſtruendo. Et ſubditur ratio predicte monitionis dicens. Erit enim tempus cum ſanam doctrinam non ſuſtinebūt. quaſi dicat propter hoc inſtandum eſt doctrine veritatis quamdiu ſunt aliqui nolentes audire et antequā veniat tempus in quo ſana doctrina nō ſuſtinebitur ſed ſecūdū ſua deſideria coaceruabunt ſibi magiſtros loquentes ſibi tātūmodo placentia prurientes auribus i. deſiderantes audire ab iſtis doctoribus eā veritatem quidam a doctoribus veritatis auditum auertent reputantes eorum doctrinā nimis durā ſicut ioh. vi. Dixerunt aliqui de ſermone criſti durus eſt hic ſermo et quis pōt eū audire. ad fabulas autem conuertētur. i. ad doctrinam humanitus cōuictam et veritate carentem. Ex quibus clare patet quibus predicatio eſt fienda et quibus prodeſt.

Qualis debet eſſe predicator.

I Tem quartū et vltimum huius ſecunde conſiderationis videndum eſt qualis debet eſſe p̄dicator. Ad hoc reſpondetur dupliciter primo in generali ſecundo in ſpeciali. De primo dico q̄ generaliter loquendo oportet q̄ verus predicator ſit ſenciens q̄ peccatori dixit de'. q̄re tu enarras iuſticias meas et aſſumis teſtamentum meum per os tuum. ps. xlix. predicatores enim ſunt organum veritatis et aliquando ſubtrahitur ſermo pro culpa

p̄ declamatoꝛis aliquā ꝑ culpa auditoꝝ. put ait greg. moꝛ. iiij. aūt. Tūc eni eſt ſermo unu⁹ et efficax cū eſt p̄dicatoꝛis para ſanctitas et v̄tuoſa perfectibilitas ſicut fuit de beato ſtephano. Ac. vi. de quo tacit q̄ nō poterant reſiſtere ſapientie et ſpiritui qui loquebatur de quo habet pulchꝛ exēplū x. libro Eccleſiaſtice hiſtorie vbi dicitur q̄ cū ſancti p̄ſbꝛi cōueniſſent ad cōſiliū Niceñ et ibidē cēnt p̄ſes et dialetici quoꝝ unus cōſiliorum cum ꝗpus mouebat in dialetica inſtātia q̄ fiebat i ingeñ ſpectaculū cōueniēnt⁹ ad audiendū nec poterat philoſophus concludi a quoq̄ qui conſtringi tāta eni dicēdi arte obiectis q̄ōnibus occurrebat vt ubi maxie putaret obſtrictus velut āguis lubricus laberet q̄ōibus dēs quidā et cōfeſſoribus vir ſimplex et nihil aliud ſciens niſi ihesum et hunc crucifixum popoſcit ſe poſſe cū pho ſermocinari q̄ videntes illi qui nouerant eius ſiplicitatem nolueruntq ne irriſui haberetur ſancta ſimplicitas. Ille tamen perſiſtit monēs ſermonem ac dicens. In nomine ihu xpi philoſophe audi que vera ſunt Deus unus eſt q̄ fecit omnia et creauit virtute verbi ſui. hoc verbū et ſapiā quam nos dicimus caro factus eſt et filius natus eſt et per paſſionem ſuam nos a morte liberauit et reſurrectiōis ſue nobis vitam eternam p̄miſit quē expectam⁹ iudicem oim̄. Credis ita philoſophe Ad ille. Velut nūq̄ ullū contradicendi ſermonē didiciſſet ita obſtupefactus virtute verboꝝ ac mutus ad oīa hoc ſolū potuit reſpondere ita ſibi videri nec aliquid poſſe eē magis verum. Tūc ſenior. Si hec ita credis ſurge et ſequere me. et huius fidei ſignaculum ſuſcipe Et conuerſus philoſophus ad homines ait Audite o viri erudita dū verbis mecum res geſtum eſt verba verbis oppoſui. et que dicebantur dicendi arte ſubuerti vbi vero pro verbis virtus ꝓceſſit e ꝯ ore dicentis nec reſiſtere verba virtuti nec aduerſari homo deo potuit et iō ſi quis veſtrū potuit ſentire que ſenſi in his que dicta ſunt credat xp̄o et ſequatur hunc ſenē in quo locutus eſt deus. et ita philoſophus xp̄ianus effectus eſt et tandē gratulatus eſt ſe eſſe victum. Sanctitas ergo et vite perfectibilitas maxie efficaciam in predicatore addit. ꝑ eā ēt ſic luminoſitas. ꝓpter quos ait dñs Eſa. xxxv. Super montē excelſum aſcēde tu qui euangelizas Syon. i. ſuper eminentā vite put expōit Gre. ſuper Ezech omel. x. et ideo dicit ſpeculator Ezech. ca. iij. Speculatorem dedi te. Et iō aūt Ieroi in epiſtola ad nepotianum monachum eleganter ſcribit qualis debeat eſſe predicatoꝛ in ſermone dicēs. Nolo te declamatorem eſſe et rabulum garrulūq̄ ſine ratione ſz myſterioꝝ peritū et ſacramentoꝝ dī tui eruditiſſimum verba voluere et ſceleri te dicendi opus ipertiū vulgus admirationem ſui facere indoctorum hominum eſt p̄ ceptoꝛ quōdā meus Greg. nazanzenus rogatus a me vt exponeret quid ſibi vellet in luca. Sabbato de vtero ꝓhopon eleganter luſit Docebo te inquiens in eccleſia vbi oī populo acclamante cogeris inuitus ſcire q̄ neſcis. aut ſi certe ſolus tacueris ab omnib⁹ ſtultitie deputaberis Nihil tam facile q̄ vileꝫ plebiculā et indoctam cōtionē lingue volubilitate decipere que quicq̄ non intelligit plus miratur. hec ille. Nūc ſecundo magis ī ſpeciali qualis debeat eſſe p̄dicator verbi diuini vbi quinq̄ ſūt per ordinē declaranda Primū qualis debeat eē p̄dicator in habitu exterioꝛi. Secūdū qualis debet eſſe predicator in conuerſatione Terciū qualis p̄dicatoꝛ debet eſſe in predicatione Quartū qual' in animo. Quintum qualis dꝫ eſſe predicator i ꝓmio Ad primū dico q̄ predicator v̄bi diuini debet eſſe in habitu exterioꝛi camelus i dꝛ ī vdui veſtib⁹ pauperimis et deſpect in quo relucebat mūdi cōtēptus. Talis apparuit mūdo primus p̄dicatoꝛ p̄nie. Iohānes baptiſta vt q̄ forma et exēpla omnium p̄dicatoꝝ qui venturi erāt ſicut patet. Mat iij vbi dicitur Erat iohānes indutus pilis camelorū q̄d eſt veſtimētū vile et aſperum q̄ magis mouet facta q̄ verba in moralibus et vita ſancta q̄ eloquia cōpoſita. Attendat etiam predicatoꝛ nō ſolū habitū iohānis ſed et victū ſ. locuſtas et lacucas ſilueſtres agreſtes. qꝛ debita diſpoſitio predicatoris eſt mortificatio carnis vt ſit ſubdita ſpiritui. Sic q̄ paulus dicit. i. Coꝛ. ix. Caſtigo corpus meū et in ſeruitutē redigo ne foꝛte cū aliis predicauerim ipſe reprobus efficiar Sic etiam xp̄s incōparabilis predicatoꝛ indutus fuit pauperimis veſtimentis q̄ inquit ipſe Qui mollib⁹ veſtiūtur in domibus regū ſunt Math. xi. Sic beatus pater noſter Franciſcus pauperū patriarcha noluit

fr̄es ſuos apparere mūdo dicēs: et fr̄es oēs veſtimētis vilib⁹ indūātur ut poſſint ea re peccare de ſaccis et alijs peccijs cū benedictione dei. Tales eni pecie et repeciationes velut margarite fulgent in hītu fratrū minorū oſtendētes mūdi cōtēptū in quo cōdēnant̄ predicatores qui amoſe mollibus veſtiuntur ſpecialiter minores. De ſecūdo ſc̄ qualis debeat eſſe predicator in conuerſatione. Reſpondeo: q̄ predicator euangelicus in ſua cōuerſatione d3 eē agnus ut poſſit de eo dici. Ecce agn⁹ dei cauēs ſibi a peccato et proximo a ſcandalo ſtudeat amare et amari blandum ſe et affabilem exhibere cū oī caſtitate nec ſemper ſit inter turbas ſ3 aliqn̄ recedat ab eis et uadat in deſertum locum. exēplo x̄pi Math. xiiij. vbi dicitur q̄ cū audiſſet iheſus mortem ſ. iohānis ꝑpter doctrinā ū veritatis ſeceſſit inde in deſertum locū. ſeceſſit nō timens mortem. ſed oſtendit q̄ aliquando cedendū ſit malitie humane et ut daret exemplum predicatoribus verbi diuini aliquādo recedendi a turbis et redire ad locū ſolitarium propter duo. pr̄io ad recolligendum propria defectus qui contrahuntur i cōuerſatione cū hoībus. ſcd̄o ad uacādū orationi ut ibi predicator hauriat q̄ poſtea populis effundat. Debet etiam in ſua cōuerſatione fugere populi applauſum ſicut legimus de chriſto. Marci. i. q̄ cū multa demonia eijceret et demonia clamarēt et cetera nō ſinebat ea loqui. Sequitur et diluculo valde ſurgens egreſſus abijt in deſertum locum. In hoc dans exemplū ut predicator et miniſtrum dei animorum operator debeat fugere mundi applauſum. verūtamē q̄ non debet dimittere ſalutem animarum ſequitur cum⁹ in proximos vicos et ciuitates. Circa tertiū ſc3 qualis debet eſſe predicator euangelicus in predicatione dico q̄ debet eſſe manſus et igneus manſus in ſollicitudine: qz predicator verbi diuini retardans opus predicationis pro amicis carnalibus uel terrenis negotijs ineptus eſt regno dei. Exponitur exemplū de arante et retro aſpiciente. luce. viij. nemo mittens manum ad aratrum et aſpiciens retro aptus eſt regno dei. Secūdo d3 eē igneus in feruore ut poſſit inflamare corda audientium exemplo helye de quo dicitur Eccle. xlviij. ſurrexit helyas quaſi ignis et verbum eius quaſi facula ardebat. quia pedicat Der

turbus. qui ardet in incendit. De quarto ſc3 q̄lis eē debeat p̄dicator i aī. Rn̄deo q̄ p̄dicator euāgelicus d3 eſſe animo leo qui a nō d3 aduerſitate frāgi. cogitās q̄ ē miſſus ſicut agnus inter lupos. Math. x. nec debz turbari ſi nō habeat tēp⁹ p̄cogitādi qd̄ reſpōdeat perſecutoribus duplici de cauſa. p̄imo q̄ i tali caſu ſufficit fidē cōſtanter cōfiteri coram p̄ſecutorib⁹ qd̄ pōt facere qlibz x̄pian⁹ quātūcūqz ſimplex. Scd̄o qz hōib⁹ d̄ do cōſiliatib⁹ ſpūs ſc̄t⁹ nō deſicit i neceſſitate dicente ſaluatore Mat. x. Cū autē tradēt uos nolite cogitare q̄mō aut q̄d loquamī. Dabitur ei vobis in illa hora q̄d loquamī et pz q̄ p̄dicatis q̄ nō loquitur hic xp̄s⁹ de verbo predicationis ſed cum fuerit traditi āi iudices qz p̄dicator verbi diuini p̄cogitare d3 quō debeat verbū diuinū predicare ſiue ꝓponere ſuis q̄ dicitur prouerbiorū. xvi. hoīs ē aīm ꝑparare et dei gubernare linguā. alter tēmptaret deū ſi negligēt̄ hoc cogitet dum tamē habeat tēpus oportunum. Sic ergo aīo leo i pecret⁹ et nō turbat⁹ ponēs ante oculos ſuos a cū peccata publica habuerit reprehendere illud verbū iohānis baptiſte. Non licz tibi hr̄e vxorē fr̄is tui. et verbū petri ad principes ſacerdotū obedire op3 deo magis q̄ hoib⁹ et verbū dei ad iheremiā. Jeremie i. Accinge lūb⸗ tuos et ſurgere et loquere ad eos oīa q̄ ego precepero tibi ne formides a facie eorū. ego quippe dedi te hodie in ciuitatē munitā et in colūpnam ferreā et in murū ferreū ſuper omnem terram regibus iuda et principib⁹ eī⁹ et ſacerdotib⁹ eī⁹ in oī populo terre et bellabūt aduerſū te et nō preualebunt quia ego tecum ſum ait dominus ut liberante. Circa quītum ſalicet qualis debeat eſſe predicator in premio virum debeat attendere pro premio ſui laboris temporale emolumentum. Reſpondeo q̄ uer⁹ predicator euangelicus non debet attendere aliquid aliud niſi gloriam dei et ſalutem animarum. Sunt enim quidam qui finem ſue predicationis conſtituunt mercedem terrenam horum autem predicatio ſumptuoſa eſt. et tales potius mercennarij q̄ predicatores ſunt. Sicut accidit iſtis temporib⁹ quoniam ſic conducūtur predicatores pro pecunia quarūdā bullarū colligenda ac ſi eſſent operarij qui ut ad vineas excolēdas ꝑducūt̄ i platea ut ꝑ quālibet bulla quā de

derunt recipiant tm̄ ut ex bacauoratia diſ-
ſolute ſunt multe religiones in iſto regno.
Predicatio tn̄ illorū ſuſcipienda ē et audiē-
da. vnde dn̄s de ſimilibus predicatoribꝰ di-
cit Math. xxiij. Que dicunt facite que autē
faciunt nolite facere dicunt enim et non faci-
unt. Sed de quo debet viuere predicator euā-
gelicus. Rn̄deo ꝙ predicatores ſumptꝰ de-
bent habere a ꝑplo cui predicāt ſicut oſ̄dit
apl'us prio corinthiorū ix. dupliciter. Primo
auctoritate uſus publici et rationabilis. ſe-
cundo auctoritate diuine legis. Primū oſ̄-
dit ſic dicens. Quis militat ſuis ſtipendijs
vnquā. quaſi dicat nullus. ymmo milites
ſumūt ſtipēdia a populo terre quā defendūt.
Idē oſtendit de agricolis et gregū paſtori-
bus. De agricolis dicit. Quis plantat vine-
am et de fructu eius non edit. De gregū pa-
ſtoribus dicit. Quis paſcit gregē et de lacte
gregis non manducat apoſtoli vero fuerūt
milites contra hereticos inſurgentes et i vi-
nea dn̄i cuſtodes et gregis domini paſtores
ꝓpterea a populo cui ſeꝑꝰ dabāt. Secūdū
ꝓbat ſic dicēs. Nūquid ſm̄ hominem dico .i.
ex auctoritate cōſuetudis humane tm̄ ſcꝫ ꝙ
ꝑdicatores ſūptus habere debeāt a populo
quaſi dicat ymmo cū hec auctoritate legis
diuine. Scriptū eſt enī deutero xxv. Non al-
ligabis os boui triturāti .i. ꝑdicatori labo-
ranti in area domini. Cōſimile predicta et
precepto xp̄i quod dedit aplis qn̄ miſit eos
ad predicādū verbū dei Ma. x dicēs Gra-
tis accepiſtis .ſ. gratiā vobis collatā ſiue ſit
grā gratum faciēs ſiue grā gratis data. gra-
tis date eodē modo ſic accepiſtis ꝓ ſpūalia-
bus eius [illegible] vel ꝓ adminiſtratione ſacra-
mētorū et ꝑdicatiōe et ſimilibꝰ [illegible] po-
ſtulādo [illegible] peccatū et ſic tollit cupiditas
ꝑdicatorum male accipiendo. Tollit etiā
ꝓbus cupiditatem ꝑdicatorū .i. male poſſi-
dendo ibidē dicēs Nolite poſſidere aurū
neqꝫ argentū neqꝫ pecuniā in zonis neqꝫ pe-
rā neqꝫ duas tunicas .i. veſtes ſuperfluas neqꝫ
calciamēta ſcꝫ integra qꝛ apoſtoli vtebā-
tur ſandalijs vt habet Ma. vi per que omnia
datur intelligere ꝙ ꝑdicator euāgelicus debꝫ
eſſe abſolutus a ſolicitudie mūdiali vel tē-
porali qꝛ [illegible] i ſui acquiſitiōe moleſtant
et adhuc plus i ſui poſſeſſiōe qꝛ ſūt [illegible]
ſi mēbra incorporata ipſi habenti. et id ma-
gis trahūt homines [illegible] ad [illegible] dilec-

tionē ſui et ex hoc ſuffocat verbū dei. ideo ſi
debet eē in ꝑdicatoribꝰ euāgelij. Sꝫ attendē-
dū ꝙ xp̄us negauit ꝑdicatoribꝰ euntibus ꝑ
viā virgā. Ma. x et conceſſit eis Ma. vi. ꝙ
videtur ꝯtraria. dicēdū ꝙ virga hic et ibi acci-
pitur equiuoce. qꝛ Ma. x virga accipitur me-
thaphorice vnde ſenſus eſt non virgam .i.
non innitamini ſubſidio tēporali. ſicut cor-
pus innititur baculo ſuſtētāti. In marco ac-
cipitur virga ad literam cum dicitur ꝙ nō porta-
rent in via niſi virgā tm̄ qꝛ doctores hebreoꝝ
in ſignū doctrine portabant virgam in ma-
nu quia cōſuetum erat apud iudeos ꝓuide-
ri eis de victu a populo quē docebāt ideo
xp̄s voluit ꝙ hoc ſufficeret apoſtolis ꝓ ſua
ꝓuiſione per hoc enī oſtēdebat ꝙ populus
cui ꝑdicabant debet eis ꝓuidere cuiꝰ ideo ſcꝫ
tur dignus ē operariꝰ cibo ſuo qꝛ de iure na-
turali et diuino et humano illi qui ſeruiunt
cōtinue in ſpūalibus et in diuino cultu et ve-
ra doctrina debēt a cōitate de temporalibus
ꝓuideri dignus eſt ergo operarius .i. ꝑdica-
tor q operat opꝰ dei ad vtilitatē populi cibo
ſuo .i. victu conuenienti per qd̄ etiam intelli-
gitur veſtimētū et domicilium ſine quibus
nō viuit decent genus humanū. Et ideo di-
cit apoſtolꝰ prio corinthi ix. ꝙ dominus or-
dinauit his qui euangelium annunciant d̄
euangelio viuere. vbi dicit gloſa predicato-
ribus ordinauit viuere de euangelio vt ex-
peditiores ſint ad predicandum verbum. di-
quā licētiā dedit eis dn̄s qn̄ miſit eos ad ꝑ-
dicādū dicēs Ecce ego mitto vos et cetera.
et paulopoſt in quācūqꝫ domū intrauerit-
i eadē manete edētes et bibētes q̄ apud illos
ſūt dignꝰ ē enī operariꝰ mercede ſua dicit. ve-
rꝰ ꝑdicator euāgelicꝰ ꝓ ꝑmio nō expectare vi-
tā eternā ſicut eis ꝓmittit a ſapia filiorum
eccleſiaſtici. xxiiij. qui elucidant me vitā eter-
nam habebunt veri predicatores ſunt diui-
ne ſapientie pro ſalute hominum elucidato-
res. Debet etiam verus predicator ex hoc
officio vltra premium eſſentiale ꝙ metha-
phorice dicitur corona expectare premium
accidentale. non quodlibet ſed illud quod
correſpondet ſiue debetur a ꝑte excellentie
et priuilegiato ſcꝫ martirio virginitati predi-
cationi. Et ſic triplex diſtinguitur aureo-
la ſm̄ ꝙ tres ſūt hoſtes quos per pugnā vi-
cimꝰ q ſūt caro mūdꝰ et demonia. Martires
enī vincūt mundū et ita debetur eis prima

aureola quia vincūt hoſtes inferentes paſſi
ones ad ext'. Virgines vincunt carnē et ſic
eis debetur ſecūda aureola'. quia ſuperant
paſſiones innatas et ſicut eſt iſta excellen-
tior victoria ſic et excellentior aureola. Pre-
dicatores vincūt dyabolū et ſic debetur eis
tertia aureola que pro tanto eſt excellētiſſima
qr crudelioꝛē et ſortioꝛē vincūt inimicū ex-
pellentes non ſolū de ſe ſed etiā de cordib'
audientiū nec etiā dicēdū eſt vt dicunt qui-
dā qr aureola predicatorum debetur prela-
tis ſolūmodo quibus cōpetit ex officio pre-
dicare et docere. Sed quibuſcūqz qui hūc
exercent actū vitā. Prelatis autē nō debetur
aureola hec quāuis habeant officiū predi-
cādi niſi actu predicēt qr aureola non debe-
tur auditui ſed actui pugne ſecūdo illo apl'i
ij. Non coronabitur niſi q legitime certauerit
Patet igitur ex predictis quid eſt predica-
tio qualis dz eſſe et cui prodeſt ac qualis d'
bet eē predicator euāgelicus in quibus con
ſiſtit armatura ſpūalis viri predicatoris cū
quibus ad pugnā pōt exire ipauidus cōtra
hoſtes āñūciando populo dei ſcelera eorū
et domui iacob peccata eorū.

De nobilitate et excellētia fidei catholice

Circa tertiā et vltimā conſiderationem huius primi libri que eſt de excellentia et nobilitate fidei catho-
lice in particulari. in qua veluti in ſpeculo mu-
diſſimo milites xp̄i ſe intuētes optime et i-
recuſabiliter armari poterūt Sex ſunt articu-
li per ordinē declarandi. Primus eſt qr ihe-
ſus xp̄us eſt filius dei viui. Secūdus qr fi-
des xp̄i ē lege moyſi antiquior. Tertius eſt
qr fides xp̄i eſt lege moyſi ſtabilior. Quart'
eſt qr fides xp̄i eſt lege moyſi nobilior. Quī-
tus eſt qr fides xp̄i eſt lege moyſi vtilior.
Sextus eſt qr lex moyſi iā non eſt lex. ſz ceſ-
ſauit eē lex. Primus articulus eſt totius re-
ligionis xp̄iane fundamentū et ideo cū vo-
co tum omēnagiū noſtri fortalicij. Reliq' qui-
qz articuli ſunt ad eius ornatum. Dūc ergo
cum ſit principalior intentio mea iudeorum
qz ſarracenorū timētes per eū deuia. vt eum
deſtruant corde et opere ſapientes eorūdē
ad hoc applicāt totū ſuū ſtudiū. Veniūt ergo
lapides et ſagitte ſuorū argumētorū ad eius
ruinā. luce amouēdā nō aſcendūt ad hūc iā

alte quā ſūt nebula celo loco vbi eſt ſubſtan-
tia ſolis ex cuius altioꝛe in nulle et plumb' gra-
dibus qr aſcēdit nebula in aere. Sz quanto
pōt ignis virtus crucibili puriſſimū cōtra au-
rū quod iā ſuū multotiens approbatū trāſe-
undo per magnos ignes fornaces. Sic poſ-
ſunt oīa argumētis nō ſolū accepta ex oibus
ſciētijs humanitus acquiſitis adinuentiſq
etiam accipiēdo dicta ſacre ſcripture ſicut ſe-
pe faciūt iudei ſarraceni et heretici cogitāda
et eadē poſſe iuuari cōtra eandē. etiam ſūt
vl'in mille. ccc. lx ānis qr multi poſuerūt oēs
vires ſuas ad deſtructionē hanc caluiſſimā aurē-
rum ſiue hanc veritatem ſ. qr ihūs xp̄us ē fi-
lius dei viui certiſſime firmius fundata qr
celum et terra et precioſior qr aurum in plu-
ribus fornacibus depuratum quod euiden-
tiſſime declaratur teſtimonio quatuor exa-
minū publicorū ſuper ea factorum

Primum examen

Primū examē fuit factū per iude-
os quouſqz occiderunt xp̄m ihūm. ex quo v'
derunt cauſam qr predicta veritas eſſet ma-
gis fortificata. Eſt ergo hec veritas qr ihūs
xp̄us filius marie ē verus deus et ver' hō
verus homo et ver' filius marie verus deus
qr verus filius dei. ver' dico nō per gratiam
vel per verbū ſed per ſuā naturā qr ſua na-
tura eſſentia ſubſtantia et vita eſt ipſam et
natura eſſentia ſubſtātia et vita dei. ſicut ex
eſt ex eadem natura qua maria dicitur ver'
filius marie. hec veritas fuit totiens diſpu-
tata et examinata qr ſecuriſſime dico preci-
oſiorem et purioꝛem eſſe qr aurum. quod per
plures magnos ignis fornaceſ tranſiuit. Et
hui primum examen perſonale inter ipſum
et ſapientes legis iudeorum vſqz ad vltimū
annum vite ſue. quod expendit predicando
publice non ſolum in ſinagogis iudeorum
in iheruſalem et alijs circūſtantibus locis et ca-
ſtellis ſed etiam in cāpis et etiam de mane p
primēte cū multitudine gentiū in terra vt ac-
cederet ad eum et hoc rōnabiliter faciebāt
ſz volentes ad eum accedere ex quo quot
cūſqz aliquis accedebat et tangebat veſ-
timenta ſua ſtatim ſanus erat quacūqz in
firmitate detineretur. Diſputando etiam cū
ſapientioribus quorū ſtudiū erat poſtquā
viderūt tantā multitudinem gētiū ſeqi prede-

cuſtodis eiuſdē obſeruare ſi poſſet eū cape/
re in aliquo verbo maledicto et vltra hoc in
ſpeciali ſtudiū eorū erat obſcurare predi/
cationem veritatē in cuius confeſſione eſt ſalus
omniū hominū. ſ. q̄ eſſet filius dei viui.
Vñ cōtra ipſum arguebāt ſicut hōies qui
intellectu attēdentes ad quatuor regulas p̄
quas reſtituntur homines fructus terre elem/
ta et celi dicendo ſibi. Ex quo hō erat quō
ſe faciebat deum in quo blaſphemabāt con
tra totā perfec̄ dei. qui cū poſſit oīa facere q̄
nō poſſit facere q̄ ipſe ſit homo et quo eſſe
homo ē vna de excellētioribꝰ reiꝰ p̄ oū fac̄
Unde qui primo ē credere factū quē modū
erat intelligere tp̄a vidit eis verū eſſe quod
ipſe dicebat allegando quatuor teſtimonia
quorū neutrū iudei potuerūt negare ſ. teſtis
moniū dei patris qd̄ dedit de ſuo filio. Te
ſtimoniū ioh̄ baptiſte teſtimoniū opm̄ ſu
orū que faciebat et teſtimoniū qd̄ in multis
ſuis paſſibus dabat de eo ſcriptura vera et
reputata p̄ iudeos vera et auctētica. dicēdo
eis. q̄ moyſes eſſet acuſator eorū q̄ ſi credi
diſſet ſuis libris crederēt ei et quo ille dabant
teſtimoniū de illo. Et poſtquā tōnes vidrūt
ſe cōfuſos in publico ante populū cuiꝰ lau/
dē et honorē pluſquā dei deſiderabant nō
potētes reſpōdere replicato q̄ ſi ſolūmodo
erat filiꝰ dei quō dī vocauit eū dñm ſuum.
Ma. xxij c. Ab illo die nūquā ipſiꝰ fuerūt
auſi ipſum interrogare ſz vt liberarēt ſe a ſua do
ctrina ſtudioſe ordinauerūt mortē ſuā ſicut
p̄ examinatione vlti ſue doctrine dicēdo q̄
ſi erat filiꝰ dei ipſe liberaret eū d̄ manibꝰ eorū
et ſic dicebāt qn̄ erat in cruce. deſcendet et cre
dimꝰ tibi M. xxvij et Mar. c. xv. cū tamē et
leuius eſſet deſcendere de cruce q̄ quā reſurge
re de ſepulchro poſt mortē. Et p̄bauerunt
eorū poſſe nichil valere ſi tū nō placuiſſz qn̄
eū apphēderūt qī nō potuerūt eū manꝰ ni
ſi qn̄ ipſe voluit. Interrogauit eni per eū quē
quererēt et ipſi rñdētes q̄ ihūm nazarenū
qn̄ dixit ego ſū abierūt retrorſū et ceciderunt
in terra. ioh̄ xviij. ſtupefacti ſiue attoniti
Et p̄ ſc̄a vice dedit eis licentiā q̄ ipſum
ſolū caperēt cetis ꝫ aliquē ſuoꝝ diſcipuloꝝ
volendo in hoc oſtendere q̄ ipi nolebāt atten/
dere ſz q̄ ipſe erat in lege ſua in p̄pheta et
p̄a de eo ſcriptū. q̄ oportebat eū primo pa
ti mortem ignominioſā et poſtea intrare in
gloriā ſuā quā mortē ipſe recepit cū multa

hūilitate et obediētia. ſciens q̄ et fuerit p̄
deū prez ſuū mādatū Vñ ad ſplendū man
datū do prius ſui cōfeſſus eſt libere in iudi/
cio illud in quo ipſi itendebant cōdēpnare
eū ſz q̄ erat filiꝰ dei viui et rex iudeorū q̄s
duas cōfeſſiones fecit interrogatus qn̄ eas
defecerunt et erāt iudicata vana allegata cō
tra eū teſtimonia Prima cōfeſſio ſua erat
per iudeos reputata blaſphemia et ſcāda
per gentiles erat reputata iniuria ceſaris q̄
cū ſine eius lege nullus debebat dia rex ſine
ſuo mādato Quādo primā ſuā cōfeſſionē
fecit in cōſilio iudeoꝝ ut nō intelligerent q̄
p̄ mortem ſuam p̄bat doctrina ſua audie/
runt ab eo Amodo videbitis filium ho/
minis venientem in nubibus celi. Math.
xxvj. et Mar. xiiij. q̄ fuerūt et ſunt ſui p̄edi
catores. p̄pter qd̄ ipſi bene ſciuerūt q̄ ad ob
ſcurādū et ad āichilandū hoc nuā p̄ ñ thū
parū p̄derat eis occidere magiſtrū pluribꝰ
q̄ per eū ſucceſſia ad ſuā doctrinā per p̄dica
tione ſuorū diſcipuloꝝ. et ſic nō potuerunt
extinguere lucē de qua loquimur ſ. q̄ ihūs
filius marie eſt verus filiꝰ dei. Item cōfeſ
ſus eſt liber in iudicio pilati locum ceſaris tenē
tis ſecūdū veritatem ſ. q̄ erat rex iudeorū
cuius confeſſione audita pilatus reſpōdit
q̄ non inueniebat in eo cauſam mortis.
Certiſſime ſciens q̄ per inuidiā p̄curabant
mortem ſuā et q̄uō cōfeſſus eſt ſe eſſe regē
q̄ declarauit regnum ſuū nō eſſe d̄ hoc mū
do Et ſic anteq̄ daret ſniam contra eū cō
fitendo eū eſſe iuſtū et innocentem. Iudei
qui tm̄ deſiderabāt mortem ſuā publice ſe
obligauerunt q̄ peccatū mortis ſue eſſet ſu
per eos et ſuper filios ſuos dicentes Sang
uis eius ſuper nos et ſuper filios noſtros
Math. xxvij. hac obligatione et peccato qui
ſente cauſa quādiu mundus durauerit ex
ſtentibus in eo iudeis et filijs eorū ira dei
ſemper erit ſuper eos qui manifeſtiſſime vi
derunt q̄ annullandam doctrinam ihesu
ipſi nichil profuit mors per eos procurata
quando in puncto q̄ dedit animam ſuam
in manibꝰ patris audierunt dici a centurio
ne qui executionem faciebat p̄ pilato q̄ ille
homo crucifixus vere erat filiꝰ dei. vñ q̄ tamē
mortis ſue fortificauit plus doctrinam ſuā
q̄ gentiles qui eum crucifixerunt confeſſi
ſunt eum eſſe verum filium dei.

Secundum examen.

Onmmus cõfirmata fuit pdi-cta veritas in ſecũdo examine poſt mortem ſuam quando iu-dei videntes q̃ xpiani ſic cõuer-ſi de iudeis ſicut de gentibus attẽdebãt pl9 ad doctrinam ihũ q̃ moyſi conuenerũt i ũnu et conſilio et habito plurimis conſilijs nũ q̃ potuerũt vñ facere q̃ apoſtoli nõ predi-carent in eius nomine a quibus audierũt q̃ magis cõueniens erat obedire deo q̃ eis mãdauit pdicare quã hominibus mandã-tibus contrarium. et quõ ſub celo non eſſet datum aliud nomen in quo oporteret hoi-nes ſaluos fieri niſi in nomine ihũ xpi. q̃ ipſi non poſſent non manifeſtare veritatem quã viderũt Act v. et audierũt et ſic deuicti rationibus apoſtolorũ quas pius cognoue-runt homines ydeotas et laycos. Poſtq̃ p bauerunt q̃ non pficiebãt in ſuis publicis mandatis ordinauerunt vnã ſubtilem uiã opatam q̃ relã que videbantur ſanis rõabilis qñ multi de ſuis maioribus receperũt fidē baptiſmũ. mouet ex hoc fine q̃ xpiani intelli gerent q̃ ipſi habebãt bonũ zelũ et affectio nem ad fidem xpi ihũ Hos vocat ſcriptura pſeudo apoſtolos ſiue deceptionis apoſto los. qui deſubtus ſiue per minerã factam i muro intrauerũt in eccleſia ad pſcrutandũ libertatẽ xpianorũ per doctrinã ihũ xpi li beratorũ a ſeruitute legis moyſi quam iu gum ferre nõ poterunt nec ipſi nec pres eoꝶ. Iſti ergo ficti apoſtoli cũ eſſent magis phi magis rethorici magis hrati in lege et vltra ſitati in conſuetudine phariſeorum magnã ſanctitatẽ fingentes facta ſua diligentia cũ maiori aſtucia qua potuerunt videntes. q̃ non attrahebãt xpianos de rationibus ſuis qui bus arguebant per pbiam eſſe ĩpoſſibile q̃ infinitũ et finitum tẽpale et eternũ. cauſa et ef fectus dominus et ſeruus eſſent vna res et ſic q̃ deus et hõ nõ poterat eẽ vna perſona filius marie plus credẽtes verba xpi q̃ oĩa ſua argumenta. vñ ſunt alia aſtucia magis pſida qñ uidendo q̃ ex quo nõ poterãt fa cere q̃ xpiani nõ obſeruarẽt legem grẽ q̃ eſt euangelij lex dicendo q̃ lex data p moyſem eq̃ua erat lex diu multis laborauerũt vt ſerua rent ãbe coniũ eam ſiue infimul et aliquo tẽ pore tñ pualuerũt q̃ multi etiã de maiori-bus xpianis et rectoribus aliorũ in parte eis cõſentieb ãt nõ pmedendo alios qui p moy ſen defendebantur et fiecerant valces exẽplis gentibus conuerſis ſimilia facere ſicut ſi illud p eorũ ſalute eſſet neceſſariũ. Sed facta de claratione q̃ ſeruatio vnius legis pradicit obſeruationi alterius et q̃ lex data p moy ſen qui erat ſeru9 dei nõ põt cõpari legi date per dñm ſuũ. ſed q̃ eſt ei ſubiecta et eam lex moyſi eſſet figura. ſm q̃ aũ dei adiutorio d clarabatur in alio paſſu q̃ habita veritate fi gurata per eã debebat ceſſare figura. pſecu tio iudeorũ non potuit pualere qñ ſolũmõ cũ hac veritate q̃ filius marie eſt verus fili9 dei ceſſauerũt oĩa cõſilia minatõcs mcoq̃ te phibitiones et diſputationes quib9 vſi ſunt iudei, pꝑter multa dãna. pꝑterea q̃ to to cõfuſi videntes q̃ aũ rõe nõ poterant pre ualere vñ fuerũt vt ſicut vnũ tirannus qñ aliquis dat ei bonum conſilium q̃ et non audiat eum. licentiat eum de domo ſua vel expellit eum per vim Sic fecerunt iudei cũ apoſtolis q̃ nolentes eos audire i ſinago ga ſiue licentiauerunt eos extra terram ſu aꝫ et ſic patet veritas examinata q̃ poſtq̃ xpus aſcendit ad celos iudei inſurrexerũt cõ tra ſuos diſcipulos quos nõ potentes cõui ncere verbis non dimittentes eos predicare in ſuis ſinagogis pꝑter hoc eorum doctrina ſemper magis ac magis creſcens predicata fuit gentilibus.

Tercium examen.

Ucceſſit huic examini aliud tertium examen et multo maiori tempore agentibus contra diſcipulos xpi quorum cum iudeis vna ſola erat principa lis differentia ſcilicet q̃ meſſias pmiſſus eis in lege et prophetis iam venerat ſed q̃ interfecerant cum maiores eorum videndo ſe dominatos ſi conſiterentur q̃ ipſe eſſet ſu us meſſias ſuus rex ſuus dominus reſtitu erunt quantum potuerunt faciendo illud quod erat peius pro eis nolendo audire eos qui de hoc loquebantur ſic q̃ ſua pro pria voluntate manſerunt ſemper in cecita te propter quod cum cecus non ſit dignus magno regimine expulſi de ciuitate iheruſa lem perdiderunt dominium quod pri mo habebant. vbicunq̃ ſunt ſemp ſubiecti

eꝑitos eiꝰ q̄ tenet dominiū tp̄ale. et ſic erunt quādiu mūdus durauerit in hoc pena. totū nō latuit ſuā vrificato vbo quā vt occiderēt xp̄m dixerūt ad pilatū ꝙ nō haberēt aliū regē niſi ceſarē īperatorē p tēpore regnātē. et contrarios ꝙ nō audiēdo diſcipulos ihū xp̄i ceſſaret lux veritatis pena ꝙ ut nō intrarent in eorū domibꝰ clauſerūt ianuas. p ꝑpōnēt facto dederūt occaſiōem ut āplius p̄dicta diuina ſplēderet. qui ipſi habitādo ī toto mūdo diuiſi inter gētiles iſti audiētes ꝙ erant inf iudeos et aplos qōnes voluerunt ſcire cauſā ſuarū qōnū et ſic audirēt doctrinam ihū xp̄i quā nō audierant ſi apoſtoli voluerūt p̄dicare in tēplo ſuorū deorū ſm ꝙ in q̄cūq3 domo ciuitate ꝓuīcia vel regno nō licebat audire aliū eē diūm ſuū niſi illū quē pro tali ipſi hñt. Iſte fuit finis pſecutionis iudeorū ꝙ venena p ipſos cōcepta ſunt ſcorificata et exaltata in multū maiori gradu qm̄ multo maioꝝ ꝑplus gētiliū ꝙ cēt iudeorū cum rēpertū de quo facto maiores eoꝝ ſcz impatores et illi q erāt de ſenatu romano diſplicuerūt iudeos ꝙ illi qui efficiebāt xp̄iani non curabāt de ſua ordinatione ſcz ꝙ nullus deberet eſſe receptus pro deo ſine ſuo examine et mādato ex quo erāt gubernatores totius mūdi. Manifeſtū ſuper hoc paſſu vnū ſecretū et vitā facti qd̄ hō intelligēs qui ſcit romanorū hiſtorias et qualiter cepit multorū deorū adoratio p ſcriptum pōt cognoſcere et hoc ē ſecretū ꝙ nō erat diffi̇̄cile poſſe habere cōſenſū a ſenatu romano ut ihū xp̄m reciperēt in deū ſm ꝙ erāt illi multi quos ipſi adorabāt ex quo multo maiores excellentie fuerūt in eo ꝙ in quocūq3 aliorū. Sz gētiles regebāt illis tpibꝰ quātū ſpectat ad adoratiōnē ſuoꝝ deorū duplici ſma ſuorū ſapiētū. Prima ꝙ nullꝰ deꝰ deberet eē refutatus. Scd̄a ꝙ ſm qd̄ ille deꝰ vellet deberet eſſe adoratꝰ et honoratꝰ. et cū eſſet doctrina ihū xp̄i ꝙ erat vnus ſolꝰ deꝰ et ꝙ illum ſolū debebāt adorare et ei ſoli ſeruire videntes ꝙ in hoc facerēt cōtra id qd̄ tota vita ſua ipſi et ſui āteceſſores habuerūt p fide quia adorādo ihū xp̄m anullabāt ſeruiciū deorū ſuorū. fecerūt ordinatiōes et mādata ꝙ oēs q̄ adorarēt ihū xp̄m ex quo repobabāt religionē deorū ſuorū ipſo facto bona ipſorū eēnt cōfiſcata et ipſi occiderent crudelioribus et fortioribus q̄ poſſent excogitari tormētis. quas ordinationes et leges fecerūt p vim et nō ſponte q̄ quo plures occidebāt xp̄ianos tāto amplius amitebāt ſuū dominiū. ſolutū ꝰ enſ ... interpretatio īmbuta et onera eis impoſita hoc expreſſe ſe faciētes obligatos ſcdm ... eiuſ ſancti pauli. faciēdo cuē in rebus mandatis fidele ſeruiciū. Itē gētiles quia ſiepius faciebāt ad ſuā laudē et gloriam ſuorū deorū. multo āplius voluerūt ꝙ ... cū p diſputatiōnes cōformauerūt ſe eis adorando quos ipſi pro deis adorabāt. Sz p ultimo remedio fecerūt leges mortis dicendo manifeſte ꝙ ſui ſapientes phi nō ... tēploꝝ deorū ſuorū et ydolorū nō poterant reſiſtere nec cōtradicere rōibus et ... continētibus predicatis p diſcipulos ihū q̄bꝰ cū dedit mādatū p̄dicādi doctrinā ... p ſingulari cōſolatiōe dixit eis ꝙ mitteret eos ſicut agnos inter lupos et cū iſti nō eēnt niſi duodecim et ſeptuaginta duo erāt pauciſſimi. Et illi quibꝰ eos mittebat ... iudei atq3 gentiles taliter ꝙ ſine cōparatione erant plures ſcdm̄ mōꝝ loquēdi ... infiniti lupi. cū ī vnus lupꝰ ſit ſufficiens ... magna agnoꝝ multitudinē. Dec fuit ... tas maximi miraculi ꝙ pauci agni ... habuerūt de infinitis lupis. qm̄ totꝰ mūdus firmiſſime credidit verū eē quod primo habebat pro incredibili et ſm ſuos ſapientes phos p impoſſibili ꝙ ihūs criſtus hō ... ſuit mortalis et mortuꝰ reſurrexit p ſeruit et ꝙ in fine mūdi hz reſuſcitare oēs mortuos et ꝙ nō nun̄ē admirabile ꝙ iſta tā incredibilia fuerūt a toto mūdo credita ... mitter per doctrinam duodecim hominū ſcz apoſtoloꝝ ihēſu xp̄i quorum multe ... runt ydeote et piſcatores et ſic crediderunt ſine domo temporalibus quia erāt pau... rum. crediderunt ſine aliqua deceptione predicabant in publico. crediderunt ſine ... quia vi quia non legitur de aliqua guerra per eos facta vel procurata et ꝙ plus abſq3 poſitione timoris alicuius guerre per hoc factus principibus criſtianis ſcun... do doctrinam ihēſu criſti ſuam legem ... libertatis q̄ voluerit credere euangelio ... nabitur qui vero non condempnabitur ... ſic durante vita apoſtolorum in toto mūdo ſplēduit et fructificauit doctrina ihū criſti. Et fuit hoc admirabile. ꝙ nō obſtātibꝰ ...

bus perſecutoribus vt cõiter om̄s ipſi recte perũt martyrũ ↄpletus dieb⁹ ſenectutis coꝝ. In quoꝝ tēpore et duceñis ſequētib⁹ ãnis paucos dicã. ſi dico centũ mille xp̄ianos ꝓ cõfeſſione veritatis quã tractam⁹ ſcꝫ iheſuꝫ criſtũ filiũ marie eſſe verũ deum volũtarie ipſimet ſe offerēdo cũ magnis tormētis fuerũt mortui. Etiã dicã paucã ſi dico vnũ milionē gentiliũ videndo firmitatē martyrũ in eo tēpore recepiſſe baptiſmũ et obuſſis ſuis ydolis factos eſſe veros xp̄ianos ꝙ non ſolum accidit rome in grecia in ytalia in partibus occidentis ſed etiã in toto mũdo imperatoribus illius tp̄is terminibus d̄nis totius mundi. et ſi in aliquibus regionibus erant diuerſi d̄ni ipſimet principes faciebãt contra xp̄ianos ſimiles perſecutiões. Specialiter de hoc ſunt manifeſte hiſtorie actoribus earũ mortuis. Iam ſunt elapſi mille anni ꝙ de arabia et de perſia qui ſunt prima d̄nis habita perſecutatores legis machometi fuerunt ꝙ plurimi glorioſi martyres ſancti quorum feſtiuitates vbicũqꝫ ſunt criſtiani celebrat eccleſia. vñ multi principum et ſpecialiter imperatoꝝ multi videntes ꝙ non diminuebant predictã ſanctam veritatem. ſed ꝙ per ſua tormenta eam fortificabãt multiplicatis cõſurgentibus tãdem ceſſauerũt aliquo tēpore executare ſuas ordinatiões crudeles et mandata in criſtianis. Iſta tertia perſecutio tyrannorum fuit maximũ examen veritatis quã ego predico et omnes ſui fideles ſcꝫ iheſum filium marie eſſe verũ filium dei. Iſtud tertiũ examen in tanta confirmatiõe profuit huic veritati ꝙ deſtructis templis ydolorum fuerunt in toto mundo edificate ſolemnes eccleſie. In quibus cum magnis laudibus ymnis et ſingularibus cantibus ſeptem horis diei publice confiteꝛ predicta veritas. Cantoribus aſſignato ſalario de publico ſufficienti et multũ honorabili ſpecialiter in eccleſijs cathedralibus et ſic patꝫ tertiũ examen. in quo explicatur vnum ſecretum ꝙ omnes principes mundi non potuerunt extinguere lucem predicte veritatis datã per eos mortem pluribus ꝙ centũ mille martiribus et ꝙ eſſo tempore fuerunt conuerſi ad fidem plures quam vnus milio gentilium.

Quartum examen.

Tum xp̄iani iam fuiſſent in pace et trãquillitate ad fidem ↄuerſi et ſic ceſſante perſecutione gentiliũ contra eos et inter ſe metipſis natũ eſt quartũ examen ꝙ predictã veritatē ſcꝫ iheſum filiũ marie eſſe verũ deũ ſpirauit vſqꝫ ad vltimũ punctũ. Hec perſecutio de exite periculoſiſſima ex eſt inter eos qui ſunt eiuſdem domus q̄n plurimi magni literati qui erant de principalibus eccleſie patriarche. archiep̄i epiſcopi preſbiteri et ypocriti et nõ minus laici cũ multis et magnis argumentis noui et veteris teſtamẽti quod gentiles facere non poterãt qꝛ neſciebãt nec iudei allegabant contra xp̄ianos ꝙ confitendo predictã veritatē ſtabant in magno errore eꝫ quo ipſi non approbaret per ſcripturam eorũ habitã ꝓ ſancta ymmo allegabãt multos paſſus eiuſdē ſcdm̄ ꝙ ipſi exponebant qui videbantur contrariũ dicere quorũ rationes et argumẽta etiã multorũ doctorum catholicoꝝ in prophecia et methaphiſica fundatorum etiã in theologia perfectiſſimoꝝ vt amplius predicta veritas apuraretur ſacta habemus ſcripta in tanta habundantia ꝙ omnia argumẽta que fiunt per infideles cõtra eandem faciunt paruiſſimũ volumen et paruam expenſiam. Sec ꝙ per apparentiaꝫ eorũ dicta veritas ꝙtum ad ſtudioſos in lege dei ſit nec in minima parte obſcurata. ꝙ per ſeipſum quilibet ꝙtumcunqꝫ infidelis poſſet videre ſi vellet attendere etiam paruo tempore cũ pura intentione cognoſcendi veritatem et ea cognita amare eam et amãdo confirmando ſe illi et defendere eam. hoc eſt eo in omnibus rationibus mundi et inter omnes ſapientes ſcientiarũ exiſtente approbato ꝙ multa reputantur falſa et adhuc impoſſibilia que examinata diligenti ſtudio inueniuntur vera et multum neceſſaria et ꝑ contrariũ de alijs multis. Vñ quia circa examen altiſſimarum veritatum delectantur ꝙplurimum clariſſimi intellectus hominũ et ex alia parte quo ad cognitionem veram illarũ multum proſunt voluntates pure et humani affectionate et ꝙto plus durat magis propter nimiam continuationem exercitatorũ veritates ſcientiarum plus declarãtur et cotidie apurantur. Et ideo examen predicte veritatis ſcꝫ ꝙ iheſus filius marie eſt verus filius dei. ſicut paſ. capitale omnium in eccleſia ſic dei durauit maior. tēpore ꝙ tria prima examina. durabit vſqꝫ ad finē mũdi

Tamen in maiori fortitudine qũ illud ꝙ machometus bestia q ascēdit de terra non fecit bestia q̃ ascēdit de mari et extollet super oē qđ dicit et honorat sicut deus sedebit in tēplo et ostēdet se sicut si eēt deus. Vñ studiū huius bestie erit ad hoc vt ponet oēs vires suas ꝙ sic vt deus reputata .cōsequēs erit ꝙ faciet crudelissimā persecutionē cōtra oēs cōfitentes ꝙ ihūs filius marie ē filius ver? dei et ipse met deus. Sup quo veritate pro tēpore illo quo plus vniuersaliter hec quasi ta persecutio durauit vt nō preualeret. facta fuerūt multa ꝯsilia aliqua particularia aliqua gñalia. Itē multe cōgregationes aplazate sūt principes vel cōtrates quibus habitas magnis disputationibus allegātes pro predictam veritatē fuerūt ꝯfusi et dimiserunt errorem suū. multi illorū qui eos ipsi peruerterant et in fauorē suū venerāt ad dicta cōsilia vel cōgregationes. et ex aliquis paucis remanebāt vel cū fauore aliquorū principum vel sicut ē p̄dicto falso probatarū scientiarū non gñaliter etiā publice. Sed nunc isti nunc illi predicādo ad partē iterū remanebāt sui errores. Et iō multis tēporibus plusꝙ in aliqua oriente post fuerūt ꝙ plurima cōsilia. Hoc reputato pro sano remedio et singulari defensione fidei catholice ꝙ veniat ad lucē et ostēdat in publico quicquid cōtra eā dicitur in absconditis et nō solū huius veritatis de qua ad p̄ns loquimur sed et cuiuslibet veritatis ecclesie propria condicio ꝙ quanto plus tractatur et euoluitur tāto amplius lucet sicut in lapide vere precioso qui quanto plus politur tanto plus lucet. Et etiā similis auro ꝙ si semel bn apuratū fuerit ꝙto pluries ponit in fornace ignis tanto fit aliquis ꝯminutionis sed ponderis efficitur preciosius. Vñ sicut dicit dñs iohānes de segobia Archiepūs Cesariēn. in tractatu contra sarracenos vbi tangit predicta examina. Ego vidi multa examina ꝯ multarū veritatū catholicarum tēpore meo et fui particeps in illis. Sed de illo quod magis publicū est possum dare exemplū. Domo quidā cuiusdā magni ꝯ super certos articulos affirmatis per eos esse veritates euāgelij post habitas per eos aliquas magnas victorias contra fideles qui venerūt ad cōsiliū auditis suis disputationibus ꝙ tum voluerunt dicere sciētiū veritatē ꝓ tum fortiū sua cōtraria ꝙ amplius nō eleuauerūt caput perdita tota sua elatione. Unde cū nos sciamus certissime veritates de qua loquimur trāsisse per tam multa granda cū fortiora notoria et tam examina et ꝙ quanto plus de eo tractatur et cōtra eam disputatur vel aliquid dr tanto amplius [illegible] clarior [illegible] et firmius fundata non possumus predicatā veritatē abscondere dño ihū xp̄o cū seruire debemus. Quia ipse mādauit discipulis suis ꝙ illud qđ dixiset eis in secreto dictū manifestarēt in publico et qđ audissent in aure .i. in abscondito dicarent super tecta. quia qui accendit lucernam in domo sua non ponit eā sub modio vel sub lecto sed sup candelabrū vt alii clare videant q̃ sunt in ea qui ingrediuntur in domo sua. Et sic magister veritatis proprius loquēs sicut eo magister qui ē [illegible] veritas postꝙ fuit captus quādo interrogauit eū iudex de doctrina sua et de discipulis dixit. Ego palā locutus sum mundo. Ego semp docui in synagoga et in teplo quo omnes iudei cōuenerūt et in occulto locutus sum Nihil. Interroga eos qui audierūt quid locutus sum ipsis ecce hij sciunt quid dixerim ego. In istis verbis ostēdit totā fiduciā sue innocentie qua acceptabat cōtra se totum mundū in testimoniū. Licet ꝙ ascendit ad celos dedit mandata suis discipulis ꝙ darēt testimoniū de factis suis et dictis in iudea et iherusalē in samaria et vsq ad vltimum terre et vsq ad fines totius mundi et tā notabiliter hoc precepit ex quo recepturus erat tres suo in hereditate dñationē totius mundi et non solū hoc habeat firmū testimoniū ꝙ deus pater ꝯstituit eū heredem omnium suorū faciendo caput et principem non solum omnium hoīm. Sed etiā angelorum multorum et maiorum qui sunt in celo et consequenter omnium dyabolorū q angeli sunt sub[illegible]. Propterea ergo q̃ dicta sunt hijs quando examinibus fideles xp̄iani predicant [illegible] et confitentur dicētes xp̄m filium marie esse verū filium dei.

Quot fides xp̄i est lege moysi antiquos fuit p̄iōs.

Secundus articulus ē. ꝙ fides christi ē lege moysi antiquos fuit prioi. Ad cuius euidentiam duo sunt notanda.

Primū ē q Abrahā ante legē ūno et ante circūsionē iustus fuit et nō fuit iustus nisi merito fidei. vt patet Geñ xv. Credidit abram deo et reputatū est ei ad iusticiam. Et merito fidei fuit sibi facta repromissio specialiter illa in semine tuo benedicentur omnes gentes vt pȝ Geñ xxij. Sequit̄ et ex his q fides xp̄i fuit ip̄a lege moysi tempore prior et q̄uis apostolus hoc specialiter pbet ad gal iij exēplo abrahe. tamen hoc idē pbat ad hebr̄ x per plura exēpla scꝫ per abel. Enoch. Noe. Sara. Isaac. Jacob Joseph et Moyse Isti enī et multi alij fuerūt ante legē iustificati ut pȝ ibidē. Scd̄o nouādū q deus promisit abrahe precetera quatuor Primo hereditatis sue forem Secūdo hereditatis adeptionem Tercio seminis multiplicatione Quarto vniuerse gentis benedictionē Et licet ad litteram ista quatuor et promissa fuerint de bono tēporali principaliter tamē deus spiritualia intellegebat Primo ergo promisit sibi deus heredē. s. Isaac. geñ. xv Sed et hoc principaliter promisit sibi xp̄m qui pro tanto filius Abrahe dicitur. qz ex eo fuit carnē descendens in cuius regnauit regnat regnans hereditate Vnde gabriel an de xp̄o Regnabit in domo iacob ineternū luce. i. Secūdo promisit sibi hereditatem tēpalē s. terre chanaā a flumine egypti vsqꝫ ad flumen eufratē. vbi supra non q ipse vnqꝫ illam possederit nisi in semine suo Vnde et semini suo dicebat Et dabo tibi terrā hanc hoc autē spiritualiter sibi promittebatur spiritualis hereditas s. vniuersa congregatio fidelium tā iudeorū q gentilium quius per fidē pater est Promittebat enī sibi hereditas glorie qui propter fidem eius sinus abrahe nūcupatur. Tercio promisit seminis multiplicationem sicut stellas celi et sicut arenā maris Geñ xxij Bonū q ipso descendunt per Isaac et Jacob sunt sicut stelle celi Sed precipue veri xp̄iani qui sunt eius semē sp̄uale et semen dei repromissionis inq̄rum eius fidē imitantur Sed mali qui ex eo descendūt per ismahelē et filios ketthure et per Esau fuerunt sicut steriles sicut arena maris sed precipue mali xp̄iani. qui si habent fidem abrahe nomine fidei tamen eius operibus contradicunt. Quarto promisit ei deus omnium gentium benedictionem. benedictionē quidem gratie in presenti et glorie in futuro. non q per eum eēt dāda vel fienda hec benedictio sed per semen nō per quodcūqꝫ semē sed per vnicum quod est xp̄us non enim in Isaac Jacob vel Joseph vel Moyse David vel Salomone vel in aliquo alio homine potuit (docuentificari?) in semine tuo benedicent omnes gentes Geñ xxij. quod declarat apostolus ad gal. iij. dicens. Abrahe dicte sunt promissiones et semini eius non dicit in seminibus quasi in multis sed quasi in vno. et semini tuo qui est cristus. Nota Abrahe cui deus non falleret propter eius fidelitatem et amiciciam dicte sunt supple a deo merito sue fidei repromissiones loquitur pluraliter propter promissiones supradictas Et quia fm glosam frequenter idem i eterna benedictio est sibi promissa et semini eius i. xp̄o non q ad eum tm̄ fieret promissio sed quo ad eū pertinebat qz per eum promittebatur danda benedictio et q illud semē sit cristus et non alius notatur ex verbis scripture q̄ in semine tuo benedicent omnes gentes non solum iudei Vnde ait non dicit supple scriptura in seminibus quasi in multis quod faceret si de multis vellet intelligi sed dicit quasi in vno et semini tuo qui est cristus Vnde de uno solo vult intelligi. et illud unum est xp̄o. Si enim de multis vellet intelligi diceret In seminibus tuis benedicentur et cete. sed dicit ibi semini volens de uno intelligi propter quod dicit aplus et semini tuo i. Patet igitur q cū promissio facta fuerit Abrahe merito sue fidei sicut ipse apostolus innuit ad hebr̄ x Et ista promissio fuit facta diu ante legis dationem q fides xp̄i promissi processit legem moysi. Et sic ex predicta scriptura. Pauli quasi ex quadam area aromatum collegi hunc florem pulcerrimum. s. q fides cristi est lege Moysi antiquior.

Qd̄ fides cristi est lege Moysi stabilior.

t Ertius articulus est q fides cristi est lege moysi stabilior. Ad cuius euidentiam duo sunt notāda. Primū q sicut dicit apostolus ubi supra a tempore facte promissionis Abrahe vsqꝫ ad tempus quo lex Moysi fuit data

fluxerunt anni ccc.& xxx quos sic computat Rabanus sicut dicit magister in historijs 2 Act.vij. Dicit enim Rabanus q a tempore promissionis primo facte abrahe fluxerunt usque ad ingressum egypto anni .cc.xv quod verum est. qui tempore future promissionis erat abraham .lxxv annorum et ab illo tempore usque ad natiuitatem Isaac fluxerunt .xxv. anni et ab illo tempore usque ad natiuitatem Isaac iacob fluxerunt .xl anni et ab illo tempore usque ad ingressum Jacob in egyptum fluxerunt anni .lxxv. Et inde ab ingressu Jacob usque ad mortem Joseph anni .lxxi. Deinde usque ad exitum filiorum israhel de egypto anni .cxliiij. et quinquagesimo die egressionis data est lex Exo.xix et xx et sic sunt ccc.xxx anni. Et si dicatur contra apostolum id quod dicit dominus ad Abrahe Ge.xv q semen tuum esset futurum peregrinum in terra non sua ccc.annis Idcirco dicit Stephanus Actuum vij non faciendo mentionem de xxx annis dico potest q scriptura h computat minima sicut etiam Augustinus q hec computatio debet protendi usque ad mortem Seon regem amorreorum et Og regem basan Secundo est notandum q promissio facta Abrahe que fuit iuramento dei confirmata Gen.xxij. per memetipsum iuraui dicit dominus et cetera sequitur in semine tuo benedicentur omnes gentes terre. Et luc.i Iusiurandum quod iurauit Abraham fuit dictum propter sui stabilitatem et firmitatem testamentum. Est enim testamentum scriptura auctentica et solida et talis fuit illa promissio que fuit summe auctoritatis et summe stabilitatis. Unde tante fuit firmitatis q lex post data non euacuauit ipsam. sed potius semen promissum euacuauit legem. sicut declarabitur articulo vi. de cessatione legis. Si enim lex euacuasset promissionem tunc hereditas glorie non esset ex promissione sed ex lege et si esset ex lege cum abraham Isaac et Jacob fuerunt ante legem tunc non haberent istam hereditatem cum tamen dicat christus Ma.xxij. adducens illud Exo iij. Ego sum deus abraham et deus Isaac et deus iacob non est deus mortuorum sed uiuorum. Viuunt ergo illi non uita nature ergo vita glorie. quod plane dicit christus M. viij. Dico autem vobis q multi ab oriente et occidente venient. et recumbent cum Abraham Isaac et iacob in regno celorum. Ideo hec hereditas non est ex lege sed ex promissione que cum fuerit merito fidei christo promissa. illam repromissionem habet iam abraham. et non habet eam ex lege. qui dum ante legem mortuus ergo habet eam per promissionem. ergo cum promissio fuerit facta et iurata ut predictum est m to fides sequitur q fides christi est summe stabili et stabilior lege moysi cum illa sit euacuata p semen promissum hec omnia pulcerrime ponit p sus apostolus ad gal iij hoc autem dico ut testamentum confirmatum a deo q post ccc.et xxx annos facta est lex non irritum facit ad euacuandam promissionem nam si ex lege hereditas tam non ex promissione. Abrahe autem per repromissionem donauit deus quod sic explicatur. Hoc autem missionem Abrahe factam dico i. affirmo testamentum confirmatum a deo et per iuramenta. q testamentum post ccc.xxx. annos post est supple facta est lex non irritum facit. i. non euacuat q quidam facerent si per eam daretur benedictio ergo lex irritum facit predictum testamentum ad euacuandum i. ut euacuet promissionem sup Abrahe factam non igitur per legem benedictio quia data est lex post multum tempus a promissione. quedam promissio non dicit q per le esset promissio sed per semen. Si enim ex le set hereditas non esset ex promissione et sic abham non haberet eam quod est falsum ut supra tum propter quod dicit apostolus Lex non eua promissionem Nam si ex lege hereditas q oporteret si lex euacuaret promissionem. u esset supple hereditas ex promissione quod bat eam. Abrahe autem donauit deus ple istam hereditatem per repromissionem. C stat ergo q abraham iam habet eam et non habet eam ex qui dum ante legem fuit mortuus ergo habet eam per missionem Ergo cum promissio fuerit facta to fides sequitur q fides christi promissa est ne stabilitatis et stabilior lege moysi veritas tanquam una pulcerrima flos col ex pratis vbis apostoli quasi ex quadam ar aromatum et propterea fidelem christianum co fidem christi stabilissimam et legem moysi sta orem.

Quod fides christi est lege Moysi nobilior et perfectior

Q Uartus articulus est q fides christi est lege moysi nobilior et perfectior cuius euidentiam quattuor sunt notanda.

Primum q quiuis lex moysi non sit e us iustitie nec meritoria benedictionis

nō tamen fruſtra fuit data ſuit enī data pro
pter quatuor cauſas quas breuiter gloſ tāgit
prima ꝓpter peccati ꝓhibitōem vt ſaltem
timore pene homines ceſſarēt tranſgredi vt
hec tandē facerēt voluntate Secūda ꝓpter
populi eruditōez et diſpoſitōez vt ſcʒ ꝑ legē
morbū ſuum agnoſcerent ꝙ eī cū⁹ ignorātia
in legē nature conuictus erat vt ſcʒ populus
dei erudiens ipſū dignū faceret ad percipiē
dū promiſſionē que eſt xp̄s. Tercia ꝓpt re
medij flagitionē vt ſcʒ homo ſuperbe in ſu
is viribus fidēs precepta acciperet in quiſ
bus deficiens factus ꝑuaricator liberatorē
ſaluatorēq requireret Data ē enim lex vt di
cit Aug. ut ceruix ſuperborū qui totum ſibi
arrogabant vt liberū arbitrium ſibi poni
rent ad iuſticiā ſufficere. quoō eū lex tranſ
gredi faceret humiliaretur. et ſic medic⁹ opta
retur Quarta ꝓpter futurorū ſignificationē
Legalia enim fuerant quedā umbra futu
rant eſt ſignificāte quedāq figuram futuram
veritatem preſignans vt infra videbitur.
Secūdo notādū ꝙ lex fuit ordinata id eſt
ordinabiliter ꝑ angelorum miniſterio data et
bene ordinabiliter quia inter abraham et
xp̄m. inter promiſſionem et ſemen inter tē
pus legis nature et tempus gratie. Magno
enim conſilio factū eſt vt nō ſtatim poſt ho
minis caſum veniret mediator ſed ꝙ prius
humanum genus cōuinceret de ignorātia
tēpe legis nature que nec morbi nec medici
claram notitiam dabat. nec ad iſta hōe ſu
is naturalibus adhuc gratulabat Demū con
uinceretur de ipotentia legis ſcripte quā hō
virtute ꝓpria ſeruare nō potuit nec ipſa dabat
adiutricē gratiā ad ſeruandū ut propter iſta
duo ſcʒ ignorātiā et ipotētiā cogeretur ſal
uatorē petere. nec xp̄i aduentū ſuperfluum
iudicaret. Multiplicate ſunt infirmitates ho
minū contra quas nec per legē nature nec ꝑ
legē Moyſi ſe iuuare poterant ꝓpter qḋ acce
lerauerūt ad medicū qui veniēs tanꝙ alter
ſamaritanus vulnera ſanauit lāguidi. quē
ſacerdos et leuita i. vetus lex et ſacerdotiuʒ
miſericorditer ꝑtrāſierūt. Luce x. qui eciā
tanꝙ alter heliſeus [illegible] ſe corpora
liter puero mortuo ſunamitis filio ſuſcita
uit cum quē tamē cum puer cū ſuo baculo
qui deſignabat legis duriciā nō potuit ſuſ
citare iiij Re iiij. qui tanꝙ alter angel⁹ de
ſcendēs i piſcinā noſtre mortalitatis ſana

uit illū quē inuenit fidelis ecclie unitum
Jo v. Qui oīpotens ſermo dei patris venit
in mūdū cū oīa mediū ſilēciū tenerēt ſap.
xviij. Primū ſilētium fuit ante legē ſcriptā
Secūdū ſub lege. Tertiū in gloria. Primū
fuit ignorātia languoris Secūdo deſpera
tio curationis. Tertiū a deſperato ſanitatis. Ante
legē enī homo morbū ſuū nō cognoſcebat.
ideo ſilebat. nec remediū querebat Lex aūt
oſtendit lāguidis vulnera et ideo data lege
mox fuit ruptū ſilētium et ceperūt egri peſ
tere remediū. Sed quia lex grauis erat nec
auxilium cōferebat per diuturnos clamoſ
res fatigati homines et de ſalute deſperan
tes ceſſauerunt loqui. et ſic ſubſecutum eſt ſi
lētiū ſecūdū. Et tūc oīpotens ſermo patris
venit in mūdū Samaritan⁹ appropinquauit
ad vulneratū angelus magni conſilij in pi
ſcina deſcendit et heliſeus ad ſuſcitandum
mortuū acceſſit filius regis deſcen
dit de equalitate prīs ad patibulū crucis et
de ſede prīs ad officium peccati de lumine
celi ad tenebras mūdi et inferni et veniens
locutus eſt pacē dedit grām ꝓpoſuit miſeʒ
ꝓmiſit veniam. et ita rupto ſilentio ceperūt
egri magno clamoribus flagitare remediū
et accelerare ad medicū ꝑ quē vulnera ſana
rentur morb⁹ curarēt recepta vero ſanitate et
donata immortalitatis felicitate nihil ulterius
ſtabūt petēdū et tūc erit tercium beatū ſilētiū
ordinabiliter. Ergo et magno dei conſilio
data eſt lex. ſcʒ inter abraham et xp̄m inter ꝑ
miſſionem et ſemē ꝓmiſſum inter tēp⁹ legis
nature et tēpus legis grē. inter primū ſilētiū
et terciū. Quī ei data fuit lex cepit frāgi pri
mū ſilētium ipſa autē manente fuit ſecūdum
ſilētiū et tūc veniente medico rupto ſecun
do ſilētio. tertium hōies ꝑtauerūt. Tercio
notandū ē ꝙ quī lex fuit data fuit poſita in
ꝑtate hominis qui venturus erat verus media
tor vt ſtaret ꝙdiu ipſe vellet et quī vellet ceſ
ſaret Ipſe aūt voluit ꝙ ceſſaret quī ipſe venit
et tamē ver⁹ mediator fuit. Ex quo pʒ ꝙ cō
tra mediatorē faciunt qui legē cū euangelio
obſeruare volūt Ex quo ulterius pʒ conclu
ſio intēta ꝙ fides euāgelij ſiue xp̄i non ſo
lū eſt lege moyſi antiquior et ſtabilior ſed et
perfectior. quia ipſam euacuat. ſicut illud qḋ
perfectū eſt euacuat qḋ ex parte eſt i. Cor. xiij.
Cū eni venit mediator et legē euāgelicā ſta
tuit: voluit ꝙ ceſſaret lex moſayca. ꝓpter ſu

am imperfectionē et hoc ipse facere potuit; quin eius posse tanq̄ veri domini posita fu it. Quarto notandū q̄ hic mediator non ē vnius nature sed duplicis. Est eni gigas ge mine substantie s. diuine et humane. Ipse igitur cum sit deus et homo inter homines et deū mediat. Qm̄ hoīes qui a deo recessērāt p se reuocabat ipse eū deꝰ oīa creauit. sz inq̄ tum deꝰ nō oīa recreauit. Et ipse in q̄tū deꝰ est cū patre et sancto spū vnꝰ deꝰ qi nō sunt plures dij sed vnus deus. Ex quo patet q̄ hic mediator non est sed erator vniꝰ pīus tm̄ sed duorū pluū. s. dei et hoīs. et ps ē q̄ inq̄ tum deꝰ non ē ꝑprie mediator inter deū et hoīes sed in q̄tū hō. In q̄tū eni deus non est medius sed equalis deo pri. Ite iste me diator non est arbiter vnius populi sz duo rum. s. iudeorum et gentiliū quos tanq̄ du os parietes ecclesie in se angularē lapide co pulauerit vniusq̄z ppli euacuans ritum. ad Ephe. ij. et. i. Pe. ij. ergo qui obseruant le galia ꝑpm non in mediatorem recipiunt q̄ ipsum videntur asserere mediatorem tm̄ iu deorum quod esse non potest quia mediator non est nisi duorū populorū. Ergo qui ex ergo circūcisione uel pcputio ad fidem con uersi sunt maneāt sicut sunt nec curēt circun cisi de preputio nec preputiati de circūcisiōe quia vt dicitur ad gal. vlti. In vero media tore ihū xpo neq̄ circūcisio aliquid valz ne q̄ preputium sz noua creatura. Hec quatu or notabilia patēt ex intentiōe apli ad gal. vbi supra vbi sic dicit. Quid igitur lex ꝓpt transgressionē posita ē donec veniret semen cui ꝓmiserat ordinata per angelos in manū mediatoris. mediator autē vnius nō est de us autem vnꝰ ē. q̄ ita breuiter sic exponitur. Quid igitur lex. i. ad quid ꝓdest. ex quo sic dictū e in precedenti articulo nō euacuat ꝓ missiōez nec est ex ipsa hereditas. Rn̄dz ap postolus q̄ inter cetera ad que ꝓdest ꝓpter transgressiones supple puniēdas et flagellā das posita ē q̄ supple stare debuit donec ve niret semē. i. xpūs cui. i. p quē ꝓmiserat sup ple deus uel fm glo cui. i. de quo dddi oīs bus gentibus nō solū iudeis grē et glē be nedictiōez lex dico ordinata. i. ordinabiliter data eo modo quo dectū est per angelos. i. ad literā p ministeriū āgelorū q̄ i psona dn̄i apparebāt moysi et ei loquebāt uel per āge los. dicit glo. i. p Moysen et aaron q̄ tanq̄ angeli erant ydonei dei ministri. Lex dico posita et ordinabiliter data in manu. i. ī po testate et volūtate mediatoris. i. huius qui ī ter deum et homines et angelos inter duos populos s. iudeorū et gētiū erat ventꝰ me diator posita dico et ordinata fuit i manu mediatoris. vt videlz staret q̄diu ipse vellet et qñ vellet cessaret volunt autem q̄ cessaret qñ venit et qñ inter deū et homines inter gē tiles et iudeos verus mediator fuit et dica q̄ mediator fuit inter deum et homines et ī ter diuersorū niuū hoīes qd̄ qdē ē necessa rium q̄ sequitur mediator vnius non ē nec arbiter vnius tm̄ sed duorū. s. dei et hominis sz nō vniꝰ ppli tm̄ sed duor. vt dictū ē q̄uis aūt iste mediator in q̄tū hō mediator sit dū orū in q̄tū tm̄ deꝰ ē vnꝰ cū pre et spūscō q̄ret dicit. Deus vt Deꝰ aūt vnus ē. vel posset hic dici fm glo q̄ dicit hic mediator inter d um et hoīes et inter hoīes et hoīes nō īter deū et deū. q: non sunt plures dij sed deus tīqui vnus est. Ex predictis oībus quasi ex quadā areola aplī intēdit' eliceretres cō clusiones. Prima ē q̄ ī aduētu mediatoris fuit lex moysi euacuata. quia in manu sua fuit posita et in sua omnimoda ꝑtāte sic di ctū est. Secūda cōclusio ē q̄ qui cū euangelio obseruant legalia contra mediatorem faci unt qui in aduētu suo legē adipleuit dādo sibi finē imo nec ipsū ut mediatorē recipiūt q: facto suo videntur astruere ipsū non esse arbitrum nec sed eratorē nisi tm̄ iudeoꝝ. ter tia conclusio est q̄ fides xpī est omnino per fectior uel nobilior lege moysi.

Quod fides xpī est lege moysi nobilior

Q Uintus articulus est q̄ fides ihū xpī est lege moysi nobilior hoc col ligitur ex verbis aplī infra ca. su predicto quasi ex quadā aromatū areola. vbi consequenter dicit sic lex ergo aduersus ꝓmissa dei. Absit. Si enim data eēt lex que posset viuificare vere ex lege eēt iusticia. sed conclusit scriptura oīa sub peccato vt ꝓmis sio ex fide ihū xpī daretur credentibus. ad Gal. iij. Hic sunt duo notanda. Primū ē q̄ p legē nūq̄ fuit ulla animeꝝ uita ratio sc pe dicta est quia eius sacramenta non affe rebant gratiam et sic non prestabant anime uitam. Secundum est q̄ circūcisio nō fuit

ex lege ſʒ ex patribus vt ſaluator dicit in Jo
hanne. Non enĩ ante legẽ fuit circũciſio inſti
tuta. q. Gen. xvij. Dicendũ eſt enĩ ꝙ ex circũ
ciſione nunꝗ fuit perfecta vita. q2 nunꝗ
potuit introducere hoĩes vbi ē pfectio vite.
Unde Jacob dixit circũciſus. Gene. xxxvij.
Deſcendam in infernũ lugẽs filium meum
Et dauid circũciſ9 dicit pſal. xxvij. Aſſimilatus
ſum deſcendentib9 in lacũ. Item per legem
moyſi nunꝗ fuit perfecta iuſticia. Vnde enim
dicit apłs ad roma. ex opib9 legis nõ iuſti
ficatur oĩs caro. et illud ex prio ſequitur ſi ei
per legẽ eẽt vera vita. ac p hec et vera iuſti
cia que ducit ad regnũ in quo eſt perfectio vi
te. ad Ro. iij. Juſticia dei eſt per fidẽ ihesu
xpi ſuper oẽs q credũt in eũ. Ergo fides
ihũ xpi lege valior et ꝓpterea dicit apoſto
lus: lex igitur aduerſ9 pmiſſa dei. quaſi dicat
caret quo cuiacũ [illegible] eſt q̃ ĩplerẽ cepit pmiſ
ſio nũꝗ aduerſa ē diuie pmiſſioni. Abſit ſi
enĩ eſt inimica ſed cõſentanea diuine pro
miſſio. Verũ ē enĩ ꝙ fides cui9 merito ſuit p
miſſio ē valior et efficatior lege quod pro
bat q2 lex nunꝗ potuit viuificare neceſſiſſi
care. Si enĩ data eẽt lex q̃ poſſet viuificare. i.
vitã ſpũalẽ afferre. vere ſuppleret nõ oppia
vite ex lege. i. ex operib9 legis eẽ. iuſticia q̃
ĩ veri nõ ē. Sed cõcluſit ſcriptura. i. lex ſcri
pta cõcluſit. i. clauſa reliquit oĩs. i. oẽs ho
mines tã iudeos ꝙ gentiles ſub peccato ne
minẽ et a peccati carcere potuit expedire. vel
cõcluſit. i. clauſo demõſtrauit eẽ per legẽ co
gnitio peccati ad ro. iij. que qdẽ ꝓmiſſio
na facta ē vt pmiſſio vite et eterne iuſticie et bñ
dictionis eterne ex fide ihũ xpi ñ ex lege ſup
ple moyſi. pmiſſio dico i. eẽt pmiſſa areẽ
credentib9. ſupple in xpm. pz igitur ex pdic
tis clariſſime ꝙ fides ihũ xpi eſt antiquior:
ſtabilior nobilior et multo valior lege mo
yſi. Et qꝛ tã altiſſime extollit fides ihũ xpi
ſupra legẽ moyſi. Multũ debẽt credere xpia
ni filij eccleſie de fidei ſuſceptione. multũ
q̃ debẽt animari ad fidei pmiſſionẽ. et ad
fidem per opera, pbationẽ et pfectionẽ acce
ſſionẽ. cũ ex eadẽ excellẽtior ſit religio xpi
ana omni alia gente totius vniuerſi. quod
ꝓpter catholicorũ conſolationẽ ex trib9 ſuc
do declarare. Primo ex pte patris et matris. Se
fidelias xpiane pater tu9 eſt ihũs xps. ſicut
ex ꝓprietatibus veri patris declaratur. Sũt
enĩ veri patris cõditiones. Quarũ prima ē

ꝙ pater naturaliter appetit filios generare;
deſiderat enim ſpeciẽ multiplicare in filijs.
Unde ariſto. ij. de aĩa tractãs de virtute gene
ratiua dicit. Naturaliſſimũ ē oĩ nature viuẽ
ti generare ſibi ſimile ſeqꝛ vt eẽ diuinũ ĩ
mortale ꝑticipemus. Sic xps nõ appetit in
fide ſua ſpũaliter generare vt eẽ dei immorta
le ꝑticipem9. Et iõ dedit eis ptãtẽ filios dei
fieri his qui credũt in noĩe eius. Joh. i. in
t nomine eius. Quo ordine filij dei fiãt
et quõ hec generatio nobiliſſima et ſingula
ris a carnali ſubdit q̃ nõ ex ſanguib9. i. femi
ne quaſi materie. et v[illegible] quaſi formatiua In
quo humanã generationẽ ſm materiã et ſe
cũdũ modũ generãdi miſerã oſtẽdit. Sꝫ ex
deo nati ſũt. ecce generatio et natiuitas ſpiri
tualis. Ut aũt ſecure credam9 hãc excellẽtiã
ſꝫ hominẽ naſci ex deo. ſubdit deũ naſci ex
hoĩe. Ex hac enim ſuſceptione infirmitatis ſue
natur nr̃a infirmitas vt poſſim9 eẽ vel filij dei
ſiẽt et hoc eſt. Et verbũ caro factũ ē. qꝺ ſu
perius erat inferius deſcendit. Quid ergo
mirũ ſi qꝺ inferi9 erat in id qꝺ ſuperi9 erat a
ſcendit q2 ſi de9 factus eſt homo credi dꝫ ꝙ
hõ fiat de9 et ſi de9 hõ venit in mũdũ ꝙ hõ ſa
ctus de9 aſcẽdat in celũ hec oĩa in glo. Se
cũda cõditio veri patris eſt ꝙ deſiderat fili
os multiplicare. ita et xps deſiderat nos ĩ fi
de multiplicare q2 vult oẽs hoĩes ſaluos fi
eri et in agnitionẽ veritatis. i. ſue fidei venire
vt pz infra et. i. ad Thimo. ij. Sed hãc mul
tiplicationẽ filiorũ nõ appetit ihũs ꝓpter in
ſcibilitatẽ ſue nature. ſicut eſt in puro hoĩe
q̃ qꝛ nõ põt pmanere in ſeipſo cũ ſit corrup
tibilis deſiderat ꝙ conſeruet in ſuo filio et ſic
ꝑpetuet generatio. Sed vult ihũs xps pꝫ
i. hãc multiplicationẽ filiorũ ꝓpter bonitatẽ
ſuã quã vult quãtũ in ſe ē cõicare oib9. Ter
cia cõditio veri pris ē ꝙ ad filiũ ſuũ generatio
nem transfundit de ſua ſubſtãtia ſuã na
turã ſpecificã ĩ nõ minuit. Sic dei fili9 ihe
ſus xpus vt et nos filios dei faceret ſine ſui
diuine nature innouatione ſeipſũ nobis de
dit. Quarta conditio veri patris ē ꝙ filios
tenerrime diligit vnde ſepe ſibi ipſi neceſſa
ria ſubtrahit vt filios ſuos paſcat. Sic xps
vt dicit apłs ij ad Cor. viij. cũ eẽt diues
factus eſt egenus ꝓpter nos et maxime pa
ter illũ filiũ diligit quẽ ſibi magis ſimilẽ cõ
ſpicit. et in ipſum intuitũ figere cõſueuit quia
vbi amor ibi oculus. Sic xps magis cum

diligit qui ei per ſimilitudinē ſpē magis ap
propinquat. Hec diligenter attēde q̄ quis
generaliter oēs xp̄iani filij dei nominent et
co q̄ credūt ihm̄ xp̄m eē uerū filiū dei ſic
dictū eſt illi tamē ꝓpriiſſimo illi ſoli poſſūt
dici filij dei qͥb⁹ dicere pōt xp̄o hic eſt fi
lius me⁹ dilect⁹ in quo mihi bn̄ cōplacui.
Mat. iij. Iſti ſunt illi q nō ſolū ore ſe cōfite
tur xp̄ianos. Sꝫ corde credūt et opib⁹ oſten
dūt. De malis aūt xp̄ianis quales inter ce
teros ſunt illi qui obſeruāt legalia cū euan
gelio cōquerit xp̄s dicēs. Filios enutriui et
exaltaui ipi aūt ſpreuerūt me. Iſa. i. Qui
eī n credere cē filij xp̄i ſunt hoſtes eius. Et ſic
patet dignitas religōis xp̄iane ex parte pa
tris qui eſt iheſus criſtus deus et homo ha
bēs condiciones ueri patris. Oſtenditur eti
am dignitas religōis xp̄iane ex pte matris
Sed dicēs q̄ eſt iſta mr̄ nr̄a. Rñdet aplus
q̄ illa q̄ ſurſū ē hieruſalē ē mater noſtra ad
gal. iiij. qd̄ vt intelligere valeans recitat Se
neca libro iiij declamationū declamatōe
ij. Secūda de quodā q̄ mortua vxore que ī
pri pepererat ſtatī duxit aliā et puerū prime
miſit ad alēdū ad villā quādā extra ciuita
tē. et ex alia vxore ſtatim aliū hūit quē miſit
etiam ad villā eādē nū alendū cū primo.
Poſt multū vero tēpore reducunt pueri per
omnia ſimiles. Licꝫ eī ſecūd⁹ eēt minoris eta
tis q̄ prim⁹ qui forte viij anni nihilominus
tn̄ tant⁹ erat ſecūd⁹ quāt⁹ erat prim⁹ ſicut mlīs
totiēs accidit et forte vterqꝫ pr̄izabat in cor
pore et facie. querēte aūt matre quis eorum
eſſet filius ſu⁹ noluit ei dicere pr̄ et ideo ipa
flente et filij videntes mr̄ēqꝫ ſiue uouercā flen
tē flebāt et forte vterqꝫ ipoꝝ timebat ne eēt
priuignus quos pr̄ allaquēs dicēs. Quid fle
tis o pueri nō ops timere nouercā lites ſunt
inter me et vxorē nō inter uos. Dimittatis eā
facere meū qꝫ nō indicaui quis eēt fili⁹ ſu
us dubitās q̄ ſi ſciret nō hēret curā niſi de
filio ſuo et nō de filio alterius matris. Ita
q̄ ſic remanēte in dubio oīa gerebat vtriuſ
q̄ equalē. Spūaliter p iſtū patrē intelligi
mus xp̄m qui hꝫ duos filios vnū de matre
mortua ſ. ꝑla. hec ē mala cōſcia que cōcepit
dolorē et pepit iniquitatē. pſal. vij. que imp
ta morit̄ Ge. xxxv. cū parturit Rachel ob
difficultatē partus pditur et pepent filium
nomine benoym q̄ in noſtra lingua ſōat pri
cipiū doloris mei. Ꝑo pſl. ij. ibi dolores vt p
amictio. Alia vxor ē cōſcia bōa que hꝫ filiū
ſ. iuſtū et bonū vnū qui a deo in villa iſti⁹
mūdi equaliter nutrit cum malo. Math. v.
Pluit ſuper iuſtos et iniuſtos. et ſolē ſuum
oriri facit ſup bonos et malos. et ābo ſunt
in eccleſia que ē nouerca malorū et mat bo
norū tn̄ ignorat quis ſit ſuus fili⁹ vel priui
gnus q̄ ſit iuſt⁹ vel iniuſt⁹ explicite in gratia
dei. qꝛ vt habet Eccle. ix. Nemo ſit vtrū a
more vl̄ odio dign⁹ ſit. ploiat ante regē Sa
lomonē mat in Regū iij vt filiū nō mor
tuū in peccato ſed viuū ī grā cognoſcat. qd̄
pater noſter ihūs xp̄s occultat ne peccator
ſine timore maneat et mire Rñdet filij quoſ
pr̄ cōſolatur qꝛ ꝓ maiori vtilitate vtriuſqꝫ p
tis ſunt qꝛ boni per admixtōem malorum
ſunt in maiori merito et mali cū⁹ poſſunt ꝯ
uerti qꝛ ſm Aug mal⁹ ideo viuit vt vel cor
rigat̄ vl vt per eū bon⁹ exerceat̄. ſic ergo iſta
mater noſtra eccleſia catholica equaliter ꝓ
ſenti nos nutrit et miro amore filios ſuos
amat dicēs. Iſa. the. Nūqd̄ obliuiſci pōt
mater infantē ſuū vt nō miſereat̄ filio vteri
ſui et ſi illa obliua fuerit ego aūt nō obliui
ſcar tui. Ecce ergo excellētiā noſtram ex pte
matris. qꝛ non ſum⁹ ancille filij ſed libere.
ad gal. iiij. Decime qn̄ erūt cōplete iniqta
tes amoireorū vt Gen. xv et augmētata vſ
q̄ ad meſſē frumenta. vt Jo. iiij. i. veniutes
bonorū tūc manifeſte cognoſcet quis eſt fi
li⁹ ſu⁹ legitim⁹ i. popul⁹ xp̄ian⁹ qꝛ tūc ſilia
bit ver⁹ Salomō i. ihūs xp̄s oſtēdēdo ma
trē noſtrā et filiū dicēs ſpōſe ſue illū iij.
Regū iij date huic infantē viuū. hec eſt enī
mater ei⁹ hec eſt que ſurſū ē hieruſalē que eſt
mater noſtra. et ſic patet excellētia religiōis
xp̄iane ex pte patris et matris. Secūdo oſtē
ditur dignitas religionis xp̄iane ex pte here
ditatis qꝛ ſibi debetur ſuprema hereditas ꝯ
cui nulla ſimilis excogitari pōt i. Cor. ij. et
Iſa. lxiiij. ex quo arguit̄ nobilitas heredis
hāc aūt hereditatem nobis inſinuat b. pau
lus ad Ro. viij. Si filij et heredes heredes
quidē dei i. viſionis diuine in qua conſiſtit
btitudo q̄ eſt ſtat⁹ oīm bonoꝝ aggregatōne
pfectus ſm boetiū li. iij. pſa. ij. Coheredes
aūt xp̄i. ad Ro. vbi ſupra. ſi ſimul heredes
cum xp̄o cuius hereditas eſt eē glorioſum ī
corpore et anima. ita et omnes filij ſui erūt
glorioſi cū eo in corpore et anima. nec volu
it pater noſter xp̄s q̄ ſua electa btitudo voca

retur ſynagoga ſed eccleſia dicēs Petro ſu
per hāc petrā edificabo eccleſiā meā. Math
xvi. qd̄ duplici ratione factū eſt. Prima vt
fieret diſtinctio inter iudeos et xp̄ianos Nō
enim videbatur rationabile vt locus ſiue
habitatio chriſti vbi ſuos filios debet here
dit are noīe iudaeos nominaret. Secūda rō
ē ꝓprietas vocabulorum quia ſicut ſyna
goga grece aggregatio dicitur latine. Sic ec
cleſia grece latine cōuocatio dicitur et quia
xp̄iani cōuocati ſunt. ideo a cōuocatione ec
cleſia dicta eſt. Congregatio enī eſt pecorū
et beſtiarū cōuocatio vero hominum et ſin
boc videret quecūq; alia hominū congrega
tio quales ſunt ſaraceni beſtijs cōpātur xp̄ia
ni vero homi nib⁹. Quanta ergo ē differen
tia beſtiarū ad hoīes tāta eſt iudeoꝝ et alio
rum īfideliū ad xp̄ianos q; illi cōgregātur
illi conuocātur et notat hoc Iſid. in ethi
mol. In illa ergo celeſti habitatione ſcꝫ ec
cleſia triūphāte hereditas illa beatifica po
pulo dabitur xp̄iano Et nota ꝙ gloria cele
ſtis que ē illa hereditas ex ꝓprietate natura
li nulli debetur niſi ſoli deo hominib⁹ autē
ex cōditione naturali debetur ſolum terra.
Gen. ij. Formauit deus hominē de limo ter
re qd̄ cōfirmās dauid in p̄s. cxiij. dicit celū
celi domino t āta celi domino terrā autē d̄
dit filijs hoīm. Sic ergo gl̄a ex cōditione na
turali nulli debetur niſi ſoli deo. quā ergo
populo xp̄iano datur ꝑ hereditate Rādeo
ꝙ ex ſola dei ꝓmiſſione. quia ſi deus ea ꝑ
miſit alicui eā non poſſū mentiri nec falli. ſi
ꝑmiſit conſſime habit. Modo videam⁹ cui
ꝑmiſit populo illā nō iudeis cā nō poſſunt
oſtēdere in tota lege moyſi ꝙ de⁹ eis ꝑmiſit
gloriam paradiſi. Nec agarenis quib⁹ ꝑmi
ſit machomet⁹ gloriā porcorū et aſinorum.
ſi videbitur ſi in. ſz ſolis xp̄ianis de⁹ ꝑmi
ſit gloriā ſuā qd̄ pulcerrime declarat ſanct⁹.
Vincēti⁹ in quodā ſermō e ꝑ ſimilitudinem
regis habētis vnicā filiā dilectiſſimā q̄ con
duxit tres ſeruos. vni ꝑmiſit optimā ꝑmiſſi
onē alteri .xij. aureos pluresq; pecunias ter
tio vero ꝑmiſit filiā cū regno ſi bene ſibi ſ
uiret. Modo queritur cui iſtorū debet filia
regis. et quis potent legitime eā petere cer
te ē ꝙ nec prim⁹ nec ſecūd⁹ ſz terci⁹ ex ꝑmiſ
ſione licet nō ſit dign⁹ eā habere. tamē quia
ſibi ex ꝑmiſſi pōt eā petere. Ita ꝓpoſito.
Si rex nobilis ē ille de quo Apoc. xix. Rex

regnū et dūs dominantiū. et vocabit nomen
ei⁹ verbū dei filia pulcra quā hꝫ eſt gloria
celeſtis ita ē pulcra ſm Aug. ꝙ ſi ibi liceret
ſtare niſi vnius diei mora innumerabiles āī
ne hui⁹ vite pleni delitijs cōtēnerentur. Iſte
rex cōducit tres ſeruos ſ populos Primo
populū iudaicum in egipto et in mōte
ſynai Moyſes fuit auctor ei notarī⁹ hui⁹ cō
ductoris et iſti populo ꝑmiſit ꝑmiſſionem.
ecce quod dicat inſtrumētū ſi in preceptis me
is ābulaueritis et mandata mea cuſtodieri
tis dabo vobis et cetera Leuit. xxvi. et Deut.
xx. ꝓrp̄e hic nihil explicatur niſi promiſſio
bonorū tp̄aliū vide ibi. Vn̄ ergo iude⁹ mo
ritur licꝫ ſeruauerit legem Moyſi totaliter. et
vicerit in illa ſanctiſſime ſi dei pōt non pōt
a deo petere gloriā paradiſi et reſponderet
ſibi de⁹. O miſer tu petis filiā meā ei nunq̄
quid nō ſolui tibi qd̄ ꝑmiſi et ſic cōſeq̄nt
ter ꝓiciatur iudeus in infernū Tercio con
ducit agarenorū. Et licet vn⁹ agaren⁹ viue
ret hic beatiſſime et fuit miſericors caſt⁹ et
cetera non poterit in morte ſua petere filiam
ſummi regis Videam⁹ pactū ꝙ fecit de⁹ cū
eis. Ipſi enim deſcendunt ab abraham per
Iſmahelē filiū eius et ideo dicūtur Iſma
helite ei per Agar ancillā ideo dicūtur agare
ni Iudei vo deſcēdūt ab Abrahā ꝑ ſaraꝫ.
ideo debet dici ſaraceni Iſmaheli pātri Iſ
mabelitarū promiſit deus dicens abrahe.
Super hiſmahel & audiuit te Ecce benedi
cam ei et augebo eum valde. xij. duces gene
rabit. cccc. xij. florent et faciem illum creſce
re in gentē magnam Ge. xvij. Iſta promiſſio
eſt iam impleta. vi ꝑz. Ge. xxvi. vbi nominā
tur illi .xij. duces Quādo ergo ille agarenꝰ
mortui ſi voluerit petere gloriā paradiſi re
ſpondebunt ei vt iudeo et ſic proijcietur in in
fernum Modo videamus quid promiſit po
pulo criſtiano non bona temporalia imo o i
ut ꝙ deſpiciam⁹ illa. et vult ꝙ habeam⁹ hic
labores infirmitates et miſerias. Sed ſi be
ne ſeruiam⁹ ſibi promittit ne dio dare fi
liam ſuam cum regno ſuo quatuor euange
liſte quaſi quatuor notarij fecerunt de iſta ꝑ
miſſione inſtrumentum. Teſtes ſunt .xij. a
poſtoli et .lxxij. diſcipuli ecce clauſula iſtru
menti. Quicūq; fecerit voluntatem patris mei
qui in celis eſt ipſe intrabit in regnū celoꝝ
Mat. vij. et ideo quando xp̄ianus vixit ſe
cundum voluntatem dei t pacto et bōa vita

[library stamp]

moritur. Dicit ſibi xpūs: quid vis reſpondet. Domine ego ſeruiui vobis vellem hereditatem quā mihi promiſiſtis Reſpice inſtrumentum hoc et non ſum dignus peto gloriā paradiſi. Tunc xpūs dat promiſſum ſ. gloriam ſuā. Ecce ergo qualiter nullus pōt habere hereditatem glorie paradiſi niſi ſolus populus xpianus qz iſtū populū elegit deus et dat ei filium ſuum cū regno. vnde dicit Iſa li. Audite me qui ſequimini quod iuſtū eſt et querite dnm̄ Attendite ad petrā vnde exciſi eſtis ſcʒ ad xpm̄ a quo xpiani et cauernā laci de q̄ preciſi eſtis hec ē cauerna vulneris lateris. Attendite ad abrahā patrem veſtrū per fidē et ad ſarā que peperit vos quia ad vnū vocaui eū ſ. ad pactū promiſſionis filii et benedixi et multiplicaui eū. Quarto oſtendit dignitas xpiane religionis ſ. eē filium dei et heredem ex angelico teſtimonio qz intelligens angelus predictam excellentiā non ſuſtinuit a Johanne adorari. Apocal. xix. ait enī Johā. Cecidi ad pedes angeli vt adorarem eum et dixit mihi vide ne feceris. cōſeruus enim tuus ſum et fratrum tuorū habentium teſtimonium iheſu deum adora. Cecidit Johānes ad pedes angeli vt adoraret eum non tamē ſicut creatura creatorē ſed ſicut ſeruus vehementer ꝙcū ſeruus ſublimatione honorat dominum ſuum creatum. Nempe angelus in veteri teſtamento ſuſtinebat ſic ſe ab homine adorari quod tamen non ſuſtinere hic imo manifeſte prohibere videtur propterea ſequitur et dixit mihi. vide ne feceris ſcʒ taliter reuerentiam mihi. Cuius cauſam ſubdit dicens. Conſeruus tuus ſum. i. tecum et ſicut tu ſum ſeruus eiuſdem dei et domini iheſu chriſti. Et ne crederetur ꝙ reſpectu ſolius Johānis propter ſingularem precellentiam eius hic diceret et non de omnibus xpianis qui xpi ſunt ſerui. ideo ſubdit et fratrum tuorum habentium teſtimonium ihū xpi. i. qui perfecto corde confitentur ac teſtificantur iheſum chriſtū eſſe verum deum et dominum vniuerſorū atqz hominum redemptorem et ſaluatorē. Et ideo merito fideles xpiani cōſtituūt iheſum xpm̄ verum filium dei cuius ſunt filii per gratie adoptionē qui tanc haburā mai. ʒ dedit eis et tam excellentē hereditatē promiſit et conſeruos eorum angelos fecit. Et ſic patet ex predictis. v. articulus excellētia fidei

catholice ac etiam religionis xpiane. Qd lex moyſi ceſſauit eſſe lex.

f

Sextus et vltimus articulus eſt ꝙ lex moyſi iā nō ē lex ſʒ ꝙ ceſſauit eſſe lex. Hoc ēt cedit ad oſtendendū maiorē excellētiā legis noue ſiue fidei chriſtiane vt ipſa ſola iā dicat lex dei. In preſenti articulo erunt quatuor pūcta principalia. Primū erit oſtēdere quō iudei iā non habēt legē. Scdm̄ erit oſtēdere quō ꝓpter cauſationē qua vtūtur iudei ſp ſunt in maiori ira dei et abhominatione. Tertiū erit oſtēdere quō oīa in figura cōtingebāt illis. Quartū erit oſtēdere quō quecūqz erāt ſcripta de meſſia vēturo impleta fuerunt i xpo ihū ſaluatore noſtro. Circa primū pūctū notandū ꝙ ratō fundamētalis quare iudei nō habēt aliquā legē et quare ceſſauit ea que primo dicebatur ſua et que erat lex dei quā nō ſolū licitū erat non ſoluere ſed ad obſeruandā eā obligabant̄ etiam nō ſunt obligati ad ſeruādū imo obligātur ad nō ſeruandū. qz ceſſauit eſſe lex dei ꝑdita virtute que prīo in ea erat qz ideo ꝑdita fuit. qz facta fuit mutatio i ſubſtātia et natura veritatis quam ſignificabat ſcriptura qd declaratū ſepē paſſib⁹. Quorum primū eſt ꝙ lex iudeorū preter eos ad quā prīo obligabantur ipſi et omnes alii homines per legem nature ſcriptā non in tabulis lapideis nec carta papiri vel pergameni .ii. Cor. iii. ſed vt homo nō excuſaſ ab eiꝰ obligatione ſcripta in cordib⁹ vſqz ad illud tempus erāt certa mādata per que regi debebāt vſqz ad aduentū meſſie qz ad hec mandata nō erāt obligati alii homines quorū durante lege moyſi multi fuerūt ſalui ſecundo legē nature ſed fuerūt obligati iudei de quorum ſemine erat naſciturus meſſias quē audire debebant ſicut moyſes Deut. xviii et i quo debebat eē bñdictio omniū gentiū Gen. xii que ei debebat dare teſtamētū nouū non ſimile teſtamento patrū. Ihere. xxxi. Itē qui debebat eſſe dux et preceptor gentium oblatus per deum qui eēt lux earum Eſa. xlii. Secūd⁹ paſſus depēdens a primo eſt ꝙ lex moyſi principaliter attendebat aduētū meſſie rōne cuius elegit deus iudeos pro ſeipſo populum peculiarē et dedit ei legem mandata et ſacramenta vſqz ad tempus correctionis poſita et ordīata. ad Hebre. ix. Item ſe

et pro eis multa miracula. que et alijs mul tis non fecit nationibus gentium. ſed permiſit ꝙ regerentur gentes ꝑ ſuum liberum arbitrium ſm ꝙ eis videretur. Tertius paſſus ē ꝙ quãtum talem diuiſionē fecit deus ſez iudeorū et gentilium habentem principium in perſona abrahe duo fecit primo obligauit ſe ſecundo dedit ſignū principale ſui obligatio ꝙ deus fecit abrahe et alijs patribus ꝙ de ſemine eorū naſceretur meſſias qui eos debebat docere et dirigere eorū opera et eos redimere et in ſua gratia exaltare ſuper omnes gentes ſi non crederent in eū. Secūdo vt eſſet non ſicta differentia huius populi peculiaris ab omnibus alijs que propria differentia eſſet principaliter ex ſtatu et fide. ꝙ de ſemine abrahe deberet naſci ſaluator mūdi quod alij populi ex quo eis non erat dictū non credebãt quia ad Romanos x. fides eſt ex auditu credendo id quod aliquis audit, propter auctoritatem dicentis i intelligendo ꝙ talis eſt verax et potens facere quod dicit. Hec fides cum ſit virtus non corporis ſed anime per ſeipſam non apparens extra dedit deus abrahe circumciſionem in ſignum ꝙ illi in quibus eſſet crederent aduentum meſſie ſic ꝙ ſecundum ꝙ res prius eſt ꝙ ſignum eius prius intelligebatur eſſe fidem in populo iudeorum et conſequenter circumciſio ſicut ſignum fidei ſecundum ꝙ legitur de abraham Ge. xv ꝙ primo credidit miſteriū et poſtea fuit ei data circumciſio ſignum iuſticie magne ſi dicitur quia cōtra totā naturā credidit verbis dei Gene. xvij. ꝙ ſara haberet filium de cuius ſemine naſceretur ille qui eſſet benedictio gentium propter quod abraham dictus fuit pater non ſolum iudeorum ſed multarum gentium

Quartus paſſus eſt ꝙ ad ſignificandū myſteria grē pertinentia meſſie quo habebat eos redimere ſuſtinēdo mortē et dando eis gratiam ſuā fuerūt ordinata ſacrificia cum ſuis cerimonijs ſiue per moyſen ſiue per dauid et Salomonē ſtabilite Sed et de aduentu meſſie et de tempore in quo haberet ee. et de operibus q̄ haberet facere et de alijs rebus que in tempore eo debebant accidere non ſolū moyſes ſed etiam oēs prophete locuti ſunt ex parte dei. Quintus paſſus ex precedentibus pendens eſt ꝙ circumciſio et lex moyſi erat ſicut vnum inſtrumentum obligationis inter deū et iudeos expreſſe continens ꝙ deus habebat implere. et illud quod iudei intererant habebant facere videlicet illud quod ante legem faciebant Abraham Iſaac et Iacob et alij patres ſui circumcidere ſe et filios ſuos in ſignum ꝙ de genere iudeorum meſſias haberet eē. Itē et facere ſacrificia et cerimonias ſignificãs myſteria meſſie pertinentia et ꝙ oēs eſſent in ſpe ſui aduentus diſpoſiti ad recipiēdū ſuā doctrinā et ſua mãdata et ſic fecerūt ſe dignos ad recipiendū gratiam quam eis habebat dare Sextus paſſus ē ꝙ ſm ea q̄ dicta ſunt lex moyſi ante aduētū meſſie erat vna obligatio plena et vacua plena figura et vacua rei cuius plena promiſſione et vacua promiſſo quod deus promiſerat et nōdū impleuerat ſi debebat implere pro eū promiſſū in aduētu meſſie et in ſignū ꝙ illud debebat implere ſicut dictū ē dedit eis circumciſionem et alias cerimonias et ſacrificia in lege ſpecificata q̄ oia ex quo eis ſemādata ſeruant ſic ſigna et figuras illius quod debebat eē in aduētu meſſie eruti ordinata vt fieret ſpe certo ergo ante ꝙ impleret predictū ipſa erat lege veru obligatio facta duras vſqꝫ promiſſū eēt impletum. Unde qui lex erat vacua et plena requirebat impleri illo quo erat vacua et tunc carere illo quo erat plena. Sm ꝙ ē quilibet inſtrūm obligationis ꝑ quod aliqs promittit alteri dare ei vel facere aliquod magnū quod talis obligatio ante ꝙ impleat promiſſum eſt plena et vacua. vacua quia non eſt adhuc datum uel factum quod promiſſum eſt plena ſpe et virtute quia talis obligatio datur illi cui facta eſt vt poſſit petere et compellere promittētē vt adimplere eū. conſequenter eo ſiue in ſpe quod aſſignauit nō impleuit promiſſum ita ꝙ quātū ē vacua promiſſio tantum eſt plena ſpe et veritate et iure ad petēdum et requirendum obligatum vt impleat promiſſum Septimus paſſus eſt ꝙ predictis intellectis quilibet poteſt per ſe ipſum cognoſcere ꝙ ſi talis obligatio eſt vera ꝙ ſubſtantia et natura veritatis dato ꝙ non ſciretur per ſcripturam non eſt in eo quod ē intus ſed quod principalius eſt in eo quod eſt extra ſcilicet in actu qui tranſit quo vnus ſe obligauit alteri et in actu futuro qui ē ad implere promiſſum. Quantum ad primum actū non poteſt haberi mutatio quia nec deus cuius tota ſit a poteſtate poteſt facere quod preteritum ſit non preteritum licet potuit facere ꝙ non tranſiret. Sed ex quo non tranſiuit et iam in ſe ē nihil et ꝙ nō tranſierit etiam eſt nihil

Dicere q deus poſt facere q preteritū nō ſit preteritum ē idē ſicut dicere q de ex nihilo facit nihil quod nulli ē poſſibile, nec pt intelligi quomodo ex nihilo fiat nihil. Et ideo ex quo actus primus obligationis iam tranſiuit et ille non poteſt mutari ipſum ad talem actum obligatio ſemper eſſet vera

Sed q talis actus fit principaliter propter id quod futurum eſt qd eſt adimpleri promiſſum ſi obligatio ē vera vel non attendeſ ad ſecūdum quod eſt finis ipſius videlicet ē impletum vel non quod fuit promiſſum q in quantum non fuerit impletum quia ſubſtantia et natura obligationis nō eſt mutata lz tranſierit tēpꝰ ſemp manet obligatio i ſua veritate et firmitate immo plus firmat qnto amplius tranſiuit de tempore in quo debebat impleri promiſſum ex quo illi cui facta fuerat obligatio accreſcit plus de iure et virtute ad illud petēdū Non ſic contingit ē qn realiter fuit ſolutum promiſſum qꝛ ſtatim ipſo facto ſcriptura obligationis ceſſat eſſe vera quia iam eſt mutata ſubſtātia et natura veritatis impleto quod in ea primo erat vacuum et euacuato illo quo primo erat plena. Primo enim erat plena iure et virtute ad petendū promiſſum et ad faciendum res ordinatas quouſq; eſſet ſolutum debitum ſz quando eſt ſolutū promiſſum. ſcz qd poſtq eſt ſolutum non pōt iuſte petere ſicut primo ſic non pōt facere res ordinatas ſeruari quouſq; ſit ſolutum debitum. Et ideo perdita virtute manet vacua iure quo primo erat plena. q̄ impletum fuit quod in ea erat vacuū non potentibus ſtare iſtis duobus ſimul ſ. q vera obligatio reſpectu vnius et eiuſdem rei ſit plena et vacua. Sed quantum impletur ex vna parte tantum euacuatur et altera vnde ſi ſoluitur pars debiti iam deficit ſibi pars iuris quod ſibi primo pertinebat nō potens iuſte petere ſiue paucum ſiue multū quod iam ſolutum eſt. Veruntamen in ſcriptura obligationis nihil mutatur quia ipſa ſtante clauſa i archa necceſſa ſcriptura nec cācellata nec ſcripta in ſpatulis ſolutione facta per ſolum actum ſolutionis mutata ſubſtantia perdit veritatem et virtutem ſuam q primo erat in ea ex qua primo erat plena. et ſufficit q ille vel alter notarius vel ſine notario fideles perſone dent teſtimonium eē factam ſolutionem. Et ſi non eſſet qui de ſolutione facta daret teſtimonium ſufficit teſtimonium quis eſt deus cui nihil occultatur pater quod ſoluto iā debito eſt falſa illa obligatio erat vero obligatio quia fuit facta tatio in ſubſtantia et natura in qua erat q aliter veritas eiuſdem ex iſtis ergo certis paſſibus ſiue rationibus tam clare cut ſol lucet manifeſtatur iudeis non habere legem aliquam ex quo eſt impletum eis per xpm fuit promiſſum. ſ. aduentum meſſie propter quod fuit in ea impletū erat vacuum et euacuatum illud quo p erat plena. Et iſto terminis vſus eſt ih xpc loquens de iſta materia quando di nolite cogitare q ego veni ſoluere legē. v dicere frangere eam vel facere contra eā veni ſoluere eam ſed adimplere. Mathe Eiſdem verbis vſus eſt Luce. iiij quā in ſynagoga nazareth aperto per eum Yſaie ſcriptura que occurrit in aperiendo rat Spiritus domini ſuper me ad euangeliʒandum pauperibus miſit me et cete Yſa. lxi. Et cum cluſiſſet et oculi omnius ſtentium in ſynagoga eſſent intenti ad ill quod diceret dixit Hodie eſt impleta iſta ſcptura in auribus veſtris. quia ipſe met e ille de quo loquebatur Yſaias et ſic ant ipſe veniret illa ſcriptura erat vacua. ſed q do miſſus per ſpiritum dei predicabat h tum fuit plena et completa ſimiliter dixit Petro quando volendo eum defendere non caperent eum iudei abſcidit auricula vnius illorum. An putas quia non poſſū rogare patrē meū et exhibebit mihi pla xij legiones angelorum quomodo ergo implebuntur ſcripture. Math. xxvi. Item tempore quo habuit mori quia nondum erat pletum dictum dauid. pſal. lxviij. Et in mea potauerunt me aceto vt adimpleret cum dixiſſet Sitio Viderunt et bibere ac felle mixtum conſequenter dixit. Conſumatum eſt. Joh. xix. Et poſt reſurrectionem ſuam oſtenſis manibus et pedibus que erant plagata et latere aperto dixit eis. h ſunt verba q locutꝰ ſū vobis qn̄ erā vobiſ q oportebat impleri oīa q̄ ſcripta ſunt in lege moyſi et pphis et pſalmis de me. Luce. vl Dixerat eis hec anteq̄ vlua vice aſcēderet ihrlm q implerent ſcripture eū pdicent derent principibus ſacerdotum et condenarent per eos ad mortem ipſi darent eū

ſtibus vt flagellarent eū et crucifigerent et occiderent et ꝙ ipſe reſurgeret tercia die. Math. xx. Marci. x. et Luce. xviij. Ergo ꝙ quo oēs iſte auctoritates ſūt ꝙ omnia ſcripta in lege moyſi in ꝓphetis et in pſalmis cōplerent et implerēt i morte et in reſurrectiōe ihū xp̄i eū id qd̄ ē impletū et plenū nō īpleatur manifeſte intelligit ꝙ ſcripture veteris teſtamēti erāt vacue queuſq̄ ꝑ ſcriptum eas implevit ihūs xp̄s et ꝓpter hoc ipſe iuſte loq̄batur q̄n diſcipulis ſuis dixit Math v ꝙ nō cogitarēt ipm veniſſe ad ſolvēdū legē q̄ nō venerat ad faciēdū contra eā ſed implendū. Plus eſt ꝙ ac⁹ qui nō intelligit ꝙ ille q̄ ſolvit illud ad quod erat obligat⁹ ex quo implet obligationē in quo erat vacua ꝙ ſolvēdo debitū frangit obligationem nec facit ea eam quando ipſe fuit completet perficit eam ad quem obligatio fuerat facta. Sed hoc bene ſequitur ꝙ ex quo implet illud ſolvendo promiſſum ꝙ facit eam vacuam virtutis et virtutis quo illi cui erat facta obligatio primo pertinebat etiam ſi circa ipm permaneat ſcriptura obligationis ſine mutatione aliqua quantum ad litteram ex quo ſoluto debito eſt mutata ſubſtancia et natura verbis que faciebat obligationem primo eſſe verū Qui attēde cōſiderare voluerit ſupradictas rationes dare potent intelligere ꝙ ipſe vel ſi dixero inſipienter non mentiar. Argarent imponunt fidelibus ihū xp̄i non eſſe criſtianos quia non ſe circumcidunt et quia non ſeruant ſabbatum. et quia non faciunt paſcha agni ſicut fecit ihēſus criſtus vel quia comedunt carnes porci quod ipſe non fecit ſi probaſſent ꝙ poſt ꝙ ipſe ſoluit p̄ cuꝫ promiſſum ad abraham et alios patres ipſe et predicta haberent aliquem colorem ſꝫ ꝙ poſtea non deberet facere etiam ſi promiſſima eſſet ingenue quilibet homo illud poteſt intelligere ꝙ ex quo predicta et alia multa habebant curſum ſuum anteꝙ promiſſio eſſet impleta omnibus contingentibus in deis in figuram ve infra videbitur et ſic debebant dimittere ea cum veritas veniret ſicut figura imaginis quando eſt iam depicta et finita ceſſat. Sic eſt de figura domus q̄ ceſſat quando ipſa eſt facta. Unde quia circunciſio et alia plura in magnum myſteriū per ipſum eidem cum eſſet data ſicut pro pignore quouſq̄ eſſet ſolutum debitum. ipſemet q̄ habebat ſoluere eas ſeruauit Sed ſi p⁹ mortem ſuam quando dixit Conſummatum eſt Job xx. vult tantum dicere iam ſunt repleta omnia myſteria ipſe ſeruauerat quod ipſe ſeruauit circa ſcilicet ꝙ celebraſſet paſcha agni ordenatum ipſis iudeis in figuraꝫ ſue mortis que habebat fieri et ſic de aliis figuris corpſo ꝙ dederat intelligi deum non cōpleuiſſe quod promiſerat ſuis patribus. ſāctis patriarchis regibus et prophetis ꝙ habebat eos redimere et liberare de poteſtate dyaboli. et cum eſſet pertentum tempus in quo debebat impleri. quid aliud erat ſeruāre legem moyſi ſicut p̄ius niſi dare teſtimonium deum non eſſe verum. Ex quo in tempore per eum aſſignato non impleuerat per eum promiſſum. Et quod plus eſt cō maior et principalis promiſſio dei eſſet ꝙ debebat filium ſuum dare in mortē pro ſalute illorum et totius mundi cum ipſemet fuiſſet mortuus dabat vel poterat dare teſtimonium ꝙ non fuiſſet mortuus ſꝫ ꝙ habebat mori iterum et ꝙ viis vice vel pluribus ad minus quolibet anno ſemel ſicut ſumm⁹ ſacerdos quolibet anno intrabat ſemel in ſancta ſanctorum cum ſanguine ſacrificii Hebre. ix. figurando ſacrificium quod erat multo maioris dignitatis et excellencie et maioris efficacie et complemento ſanctificāte exiſtentes in peccato ꝙ ſanctificaret ſanguis hyrcorum et thaurorum que erant prīcipalia legis Moyſi ſacrificia ſignificantia mortem que habebat eſſe filii dei in cruce ꝓpter ſalutem totius mundi. ꝙ non pluribus ſed una vice ſolum ſemel habebat impleri ſilio dei exiſtente vno ſolo et non multis Et cum ipſe eſſet homo natus de genere iudeorum et ordinario eſt hominis ſemel mori Sacrificius ſolum ſemel et non pluries debuit mori. Qui ſi ſeruauerat ſicut prius legē Moyſi declarat intelligere ꝙ non erat mortuus ſicut a deo patre ſuo acceperat mandatum erat iſte homo quem ihēſus filius virginis et dei debebat patri ſuo per actus ſuos dare continue teſtimonium ꝙ deus pater ſuus non erat verax. ex quo non impleuerat per ipſum promiſſum. Aliter pro certo in eo erat reuerentia ad patrem quia ſtando in cruce cum ſummi ſacerdotes et alii homines ſtantes iudei promittebant ꝙ crederent in eum ſi deſcēderet de cruce cōſcendendo

gloriam et honorem ei promissū qꝫ a patre acceperat mandatum ponendi aiaꝫ suā ꝑ no nendo eam esset et leuius descendere de cru ce viuꝰ qꝫ post mortem resurgere de sepul chris factus obediens patri vsqꝫ ad mortem voluit plus implere qꝫ erat iudeis promis sum per deum complendo obligationem eis datā et sic dicēte vitatē ꝑdicta obligatiōe impleꝰ legē moysi ī quo erat vacuus et faciēdo eam vacuam iure quo erat plena. Juris et petitionis que cōpetebat iudeis quousqꝫ ei set impletum promissum quod ius fuerat eis datum eum multa solēnitate qua ma ior altera esse non pōt nec cogitari quando promissum pro se factum confirmauit deꝰ iurando per seipsum cū non posset intelligi aliquod maius per quod iurasset vt Heb. xvj. et Exo. xxxij. sicut homines quando debite et iuste iurant per rem quam cogitāt maiorem esse seipsis uel per rem quā magis amant. Et ideo non potuit dare maiorem firmitatem deus sue promissioni qꝫ iurāno per seipsum. Et ut intelligeretur qꝫ sine aliq dubitatiōe volebat illo implere sicut primo iu rauerat abrahe replicauit iuramentū faciendo eandem promissionem ipsi dauid cum iuramento firmatam. Et illud quod in hac materia est altissime contemplationis cum deus fecisset multas promissiones iudeis et suis primis patribus addita expresse condicione qꝫ ipse impleret promissa sua si ser uarent sua mandata et perseuerassent in suo seruitio et qꝫ si non facerent non solum nō daret eis per ipsum promissa sed qꝫ pugni ret eos magnis penis dando eos in pote state suorum inimicorum et ponēdo eos extra terram promissionis. Sed tamen hanc promissionem benedictionis omnium gentium in semine abrahe qꝫ mitteret messiam ad saluandum eos fecit deus sine conditione. Et ulterius qꝫ cū singularissima deuotiōne et firmum intellectu debet considerari qꝫ hec fuit maior promissio quam iste deꝰ maior dico et sic pro certo affirmo. Fuit eni magna promissio dei facta iudeis qꝫ liberaret eos a seruitute egypti qꝫ daret eis terram promissionis qꝫ daret eis in bonis in ea eis specificata. Verūtamē he sunt paruissime promissiones in comparatione illius que intelligebatur spiritualis et principalis propter opera eorum virtuosa et propter obedientiam et obseruantiam suorum mandatorum que erant sancta deificata qꝫ daret eiꝰ beatitudinem paradisum gloriam celestem in eternum durantem. que promissio licet incomparabiliter sit maior qꝫ omnes alie. et omnis largitor est maioris excellentie et dignitatis qꝫ suum proprium donum ex quo est dominus eiusdem propter quod quādo aliquis dat aliquid de suo ex quo ipse est maior non intelligitur dare seipsum sed qn dat seipsum intelligitur dare omnia sua. Et ideo promissio paradisi non potest equari promissioni de qua loquimur facte per deū abrahe et aliis iudeorum patribus. hec est qꝫ promisit dare seipsum nobis mandando filio suo qui est ipsemet deus facere omnia pertinentia ad salutem nostram. et illud quo non potest dici maior amor ponendo animam suam pro amicis suis. Et sic patiendo mortem vt nos liberaret a potestate inimica quam super nos habuerat propter peccatū ad primi parentis nostri. Istud tamen sine peccato donum volens deus totum et totaliter implere expresse reuelauit dauid prophete qꝫ sua promissio et testamentum erat sine aliqua conditione et qꝫ tam firmū erat et fidele qꝫ prosperum seruaret sua misericordia. Et si filii israel dimitterent legem suam corrumpendo iusticias et nō seruando mandata sua visitaret peccata eorum in flagellis sed tamen qꝫ nunqꝫ amoueret misericordiam suam nec faceret contra suum datum testamentum nec faceret verba sua vana et sine effectu. sed qꝫ semper impleret qꝫ fuit per eum promissuꝫ propter hec ergo et alias qꝫ plures considerates rationes nisi si volunt loqui contra totam rationem nō potest aliquis dicere qꝫ ihesus christus post mortem suam per quam deus pater suus impleuerat qꝫ promiserat. qꝫ ipse sicut prius debebat seruare in se legem moysi dando p suos actus testimonium non esse impletum quod erat implendum. et qꝫ multo maioris attentionis est per suos proprios actus confitendo deum patrem suum. quia non implevit in tempore assignato promissuꝫ et iuratum qꝫ erat mendax et periurus. Quis nō dico hec dicere. sed et solummodo audire pt tam grandem blasphemiam. Quia ergo xpo ihū post mortem suā non fuit cōueniens seruare legē moysi qꝫ in eiꝰ obseruatiōe faciē

bat magnā offenſam et iniuriam deo patri ſuo dando teſtimonium de eo ꝙ quo nō impleuerat promiſſum non eſſe veracem. Sed penitum imaginetur vnuſquiſq; in ſeipſo ſi fidelis ihesu xp̄i liceat ē ſuar legē moyſi ſeruare et ſicut cerimonias vt ſe et facere cerimonias in lege moyſi ordinatas ſicut pro pre ſtiore vel diuiſa quam debebant ducere in iudei quouſq; eſſet impletum illud quod per deum eis fuerat promiſſum quod aliud eſſet hoc niſi per ſuos actus continue dare teſtimonium ꝙ non erat adhuc emeſſi⁹ ihūs xp̄us ſz ꝙ ad implendū per deū promiſſum debebat venire in mūdum et adhuc ſiquidem et tamē tempus in quo debuit cōpleri promiſſio vt iam eēt preteritum. ſicut dictum eſt erat dare teſtimonium ꝙ et quo defecerat deus in dictis ſuis non erat verax ſed falſus et periur⁹. Et quis dubitauit ꝙ quicūq; affirmaret talem blaſphemiam de deo ꝙ talis non eēt amicus dei nec eēt in ſua grā ſed i ſuo odio et iniuriaria et quod nimiū aggrauat non quotidie ſemel ſed vel ſepties ſicut iuſto accidere pōt ꝙ in vna die cadat ſepties. puer. xxiiij. et totiens reſurgat ſi in tali odio et ira diceret cōtinue de nocte et de die per actus ſuos et vitam dando teſtimonium deū i ſua promiſſione defeciſſe. Et ſic patet conſideratō prima huius ſcḋi articuli. ſz ꝙ iudei iam non habent legez que lex moyſi ceſſauit poſt ꝙ eam xp̄us adimpleuit. De ſecundo puncto huius articuli qui eſt quaſi corolarium precedens notandum ꝙ ſicut dictum eſt cum tempus promiſſionis iam ſit preteritū et per ihesum chriſtum impletum qui diceret adhuc legalia ſeruanda eē iſte eſſet blaſphemus et in continua ira dei et conſtat ꝙ i talia et odio dei ſunt acriſſime et continue iudei cum ipſi ſint circūciſi et circumcidant filios ſuos ſoluto debito retinentes pignus quod datum fuit quouſq; eſſet debitum ſolutum et ducendo eam continue in ſe prodiſſa in magna iniuria et offenſa dei ſicut ſi non obſeruaſſet iuramentum per eum factum. Sed diceret hic forte iudeus ego libenter dimitterē circūciſionem ſi poſſem et acciperem baptiſmum et ſequerer xp̄m ſed nō poſſum circūciſionem dimittere quia obligat ad perpetuum quia illud pactum dauid abrahe et ſemini ei⁹ per deū fuit federe ſempiterno vt p3. Ge. xvij. ergo cū obligetur ad perpetuū ops vt illud obſeruem. Reſpondeo iudeo ꝙ ſempiternum nō accipit̄ p̄ perpetuo vel eterno ſed p̄ lōgo tpe p3. Eſo. iij. vbi babetur ꝙ ritus et feſtiuitas pasche debebat celebrari federe ſempiterno nī dicere. xxiij. ſcribitur Ecce dies veniūt dicit dn̄s et non dicent vltra viuit dominus qui eduxit filios iſrael de terra egypti et per cōſequēs ſequit̄ illo tempore vel in illo deb⁹ non curabitur de phaſe quia iſtud feſtū nō erat aliud niſi memoria liberationis filiorum iſrahel de terra egypti. Circūciſio licet per longum tempus deberet durare tamē adueniēte xp̄o debebat ceſſare quia fuit data abrahe i ſignū xp̄i de eo naſcituri vt habetur ad Ro. iiij. c. Modo vbi eſt ꝙ aduenieēte ſignato ceſſat ſignum. ſicut bibito vino remouetur circulus qui erat ſignum vini. Simile etiam de contractu obligationis ſicut late dictum eſt i p̄cedenti conſideratione quia ſi ſit contractus obligationis de x. florenis vſq; ad feſtum ſancti Johannis vel vſq; ad aliū determinatum terminum ſoluto illo contractus ē nullus. Simile etiam eſt de promiſſione regis facta militi de caſtro aliquo dando et i ſignum talis promiſſionis datur ſibi anulus quem portet vſq; ad impletionem promiſſi dato caſtro miles non portabit amplius anulum quia nihil aliud ſignificabat niſi promiſſionem factam de caſtro. Item adueniente rege ceſſant ſigna et ſolennitates q̄ propter regis aduentum fiebant. Item adueniente feſto ceſſat vigilia que erat diſpoſitio et preparatio ad feſtum ita circūciſio erat vigilia et preparatio ad aduentum chriſti et ad baptiſmum quod eſt maximum feſtū. Item poſſeſſio limitata inter duos terminos non extendit ſe citra primum nec vltra ſecūdum ſed talis poſſeſſio fuit circūciſio limitata inter abraham et chriſtum Gen. xvij. hoc erit pactum inter me et te quaſi dicat incipit in me et non progredietur vltra me. Claſſime ergo ex omnibus ſupradictis patet ceſſatio circūciſionis ergo iudei in ſtatu circumcidendi cum hoc ſit magna iniuria vt ſupra dictum eſt ac ſi non ſoluiſſet promiſſum propter hoc ſunt in continua ira et odio dei.

Tercius punctus eſt oſtendere quō oīa i figura cōtingebāt illis ſicut dicit apl̄us. i. Cor. x. et addit ſcripta ſū ad correptiōz nrāz vbi duo ſūt notāda i p̄dictis verbis. Primo

tempus umbre prefiguratum secundo tem
pus gratie consummatum. primum fuit sb
lege mosayca. secundum est sub lege euāge
lica. primum fuit figurarum secundum grā
tiarum. In primo solum fuit figuratio et p
hoc imperfectio quia nihil ad perfectum ad
duxit lex ad hebr. vij. In secundo est veri/
tatis exhibitio et p hoc perfectio. Unde
vocatur ab apostolo plenitudo tpis ad gal.
iiij. Pro primo ergo dicit apls oia i figura
contingebant illis. In figura dicit presignā
te illa que tempore gratie sunt impleta. et hec
videtur in figura. sicut enim videmus q̄ fi
gura cesaris vel herculis etsi sit in se res ali
qua principaliter tamen signum est cesarem
vel herculē representās. sic et oia q̄ fuerūt fa
cta in vetere testamento fuerunt in se res ali/
que sicut paradisus archa. noe diluuiuz. ar
cus celestis nubes tabernaculum templum
et huiusmodi. principaliter tamē signa erāt
non quidem rei presentis sicut sunt sacramē
ta noue legis que significant gratiam iā p̄
sentem. sed fuerunt signa gratie et veritatis
exhibite in nouo testamento Jo. i. Lex per
moysen data est. gratia et veritas per iesū
xpm facta est. Unde possumus dicere q̄ hec
que fiut tēpore grē exhibita illud quod scri/
bitur Sapie xiiij figura eorum elogiquo
allata est. Item sicut iudei qui per suaz fi
guram cognoscunt imperfecte cognoscunt i
tantum quia non videtur in se sed quasi ab/
stractiue quia cognoscitur in alio puta i sua
imagine. sic et filij israel qui solum figuras
et corticem littere attendebant ea que imple
ta sunt tempore gratie et si aliquo modo co
gnoscebant impurissime tamen et valde im
perfecte. in signum cuius cum moyses d̄ mō
te descenderet cornuta et splendida facie nō
poterant hebrei claritatem vultus eius as
picere et si aliquos radios cernebant vul
tamen sui claritatem nullatenus attigebāt
Exo xxxiiij. Et sicut iudei solū videbāt figu
ram et attēdebant littere corticem medullā
tamen spiritualis sensus nequaq̄ attinge
bant. et vsq3 in hodiernum diem velamē sū
per cor iudeorum positum est ut nō possīt
cognoscere veritatem. Sed xpiani reuelata
facie gloriam domini speculantur sicut dicit
apostolus ij ad Cor iij. Unde doctor
catholicus figuratur per moysen est cui assū
ptus de aquis baptismalibus de quo dicit
numeri. xij. q̄ non per figuras et enigmata
sed palam deum videt quod quidem veri
est non tamen simpliciter quia videmus p
speculum etiā enigmate i Cor. xiij sed so
lum respectu iudeorum. Pro secundo addit
scripta ad correctionem nostram. Primum
enim tempus fuit quodammodo peccata
committendi. Secundum autem est tempus
peccata corrigendi lex enim prohibebat con/
cupiscentiam et sic dando ipsius notitiam
ipsam excitabat. et quoniam sacramenta le
gis non conferebant gratiaz. Ideo per quā
dam occasionem non datam quidem cum
lex esset sancta et iusta. sed acceptam a iudeis
carnalibus quasi eos impellebat ad pecca
dum. Unde et lex dicebatur lex peccati et
mortis sicut apl's ad Ro. vij et. viij. Tem
pus autem gratie est tempus peccati corri/
gendi tum quia pena iudeorum reddit xp̄ia
nos cautiores et quia sacramenta noue le
gis gratiam conferunt et scriptura euangeli
ca expressius peccata condemnat. Unde et
si de omni scriptura canonica verum ē quod
dicit apostol' ij ad Timo iij. Omnis scrip
tura diuinitus inspirata utilis est ad docē
dum ad corrigendum ad arguendum. ad
erudiendum in iusticia ut sic homo dei per
fectus ad omne opus bonum instruct' pri
cipaliter tamen verum est de scriptura euan
gelica. Hec enim docet fidei veritatem. ar
guit mundi vanitatem. corrigit peccati vili/
tatem. erudit precepti equalitatem. Circa p
mum verum sciendum est q̄ in veteri testa
mento sub figurarum inuolucris prefigura
bantur quatuor que sunt xpiano tempore
gratie reuelata videlicet credendorum conti
nentia. cauendorum immunditia inimico/
rum fraudulentia et malicia. sacramentoruz
virtutum et bonorum virtus et efficacia.

De prefiguratione credendorum et prio
de prefiguratione sancte trinitatis.

q Uantum ad primum notan/
dum q̄ omnes articuli fidei ī
scriptura veteri sub figuris mul
tiplicibus quasi sub quibusdā
sigillis que nunc soluta sunt velabantur. ar
ticulus enim trinitatis et unitatis de quo
dixerat moyses sm veritatem hebraicā. ge
i. c. In principio creauit helos q̄d ē plale hu'

nomine dei quod eſt idem quod dij deorum dicit propter perſonarum pluralitatem et tre aut propter eſſentie unitatem de quo etiam refert eiſdem eodem ca. quod volens formare hominem dixit faciamus hominem ad imaginem et ſimilitudinem noſtram faciamus dictum eſt propter perſonarum pluralitatem et noſtram propter ſubſtantie unitatem de quo etiam ps. lxvi. dicitur Benedicat nos deus deus noſter et benedicat nos deus et cetera ter dicit deus non propter tres deos ſed propter tres diuinas perſonas. Et autem dicit in ſingulari metuant eum et cetera homini propter nature identitatem de quo et dicit Iſaias propheta ca. vi. Seraphin clamabant alter ad alterum ſanctus ſanctus ſanctus dominus deus ſabaoth ter dicit ſanctus quia tres ſunt diuine perſone. dominus deus addit quia eſt in deitas una. De hoc articulo qui eſt primo incredibile habes expreſſam figuram in ſancto abraham de quo ſic dicitur gen. xviij. quod tres uidit et unum adorauit dicens domine et cetera. tres ſibi apparuerunt quia tres ſunt diuine perſone quas ſicut unum adorauit dicens domine quia eis eſt una deitas que eſt preclara ratio adorandi tres diuinas perſonas.

De prefiguratione dominice incarnationis

Roeul' dominice incarnationis in ueteri teſtamento ſub figurarum inuolucris fuit. de quo dicit Eſa. Ecce virgo concipiet et pariet filium et cetera. Eſa vij. Et iterum nouum faciet dominus ſuper terram femina circumdabit virum. Iere. xxxi. Hec figuras multiplices in ueteri teſtamento hunc figurauerunt paradiſus voluptatis gen. et arcus diuine charitatis. Gen. ix. Quid per paradiſum niſi virginem intelligimus in cuius medio id eſt utero fuit lignum vite i. dei filius et quo deus ſola virtute nullo creature concurrente opere poſuit hominem i. chriſtum. quid per arcum celi niſi iheſum intelligo quem deus poſuit in nubibus i. in marie viſceribus radijs diuine gratie penetrans qui fuit et eſt ad homines ſignum diuine reconciliationis. in ſignum arcus eſt uerſus celum et corda uerſus nos ideo non oportet timere ſagittas ire dei ſubmerſionis generalis aquarum. Hunc etiam figurabat rubus viſionis et uellus gedeonis. ignis in rubo quia diuinitas fuit humanitati ſed non comburebat rubus quia propter iſtam vnionem non fuit conſumpta humanitas nec in diuinitatem conuerſa Exo. iij. Et eras fuit in vellere i. diuina gratia in maria virginitate conſeruata ipſam dei filio fecundans terra fuit erga quamquam ſicca quia caro manens non fuit aliquo ſemine polluta. Judicum vi. Hunc etiam figurauerunt arche teſtamenti conditio ſolis deſcenſus et porte clauſio. Quid per archam niſi mariam intelligimus quod per urnam auream inter archam incluſam niſi humanitatem chriſti quia per manna quod erat intra urnam niſi diuinitatem eius intelligitur? iſta archa habetur Exo. xxv. De contentis in archa explicat apoſtolus ad hebr. ix. c. Sol deſcendens per decem gradus in horologio Achaz ſignat quod ſol iuſtitie deſcendit per decem ordines creaturarum et de decimo aſſumpſit humiliorem naturam de corpore glorioſe de corpore virginis marie. Nouem ordines ſunt nouem ordines angelorum decimus ordo fuit hominum. de hoc deſcenſu habetur iiij. Regum xx. Porta fuit clauſa perpetuo et in ſolus rex ingreditur et egreditur per eam. porta ſignificat uirginem qui virgo manſit perpetuo et tamen rex glorie ſolus ingreſſus fuit in eam per carnis aſſumptionem et egreſſus per eam per ſtupendam editionem de qua habetur Ezech. xliiij.

De prefiguratione natiuitatis chriſti.

Rnculus autem natiuitatis chriſti de quo dixit Iſa. propheta ca. ix. Paruulus natus eſt nobis et cetera fuit figuratus in natiuitate Iſaac. de qua gen. xxi. In natiuitate Samuelis de qua i. Reg. i. Nam cum iſti non fuerunt nati de virginibus ſunt tamen nati de ſterilibus et ſupra nature curſum. fuit autem figuratus expreſſius in aſcenſu floris de quo Eſa. xi. Flos de radice yeſſe aſcendet et in egreſſu fontis Iohelis iij. Fons egredietur de domo domini et cetera. et in ortu ſolis de quo Eccles. i. Oritur ſol et cetera. In abſciſione lapidis danielis ij. dicitur quod abſciſus eſt lapis de monte ſine manibus qui ſtatuam confregit huius ſtatue caput erat ex auro puriſſimo. pectus autem et brachia de argento, venter et femora de ere pedes de ferro et terra per hanc ſtatuam figurantur quatuor magna regna ſibi in orbe ſuccedentia ſicut daniel diuinitus edoctus ibi exponit. Primum eſt regnum chaldeorum quod ſignificat

per caput aureum vt ibidem dicitur Secundum eſt regnum Perſarum quod figuratur per argentum qd' ſubiecit ſibi regnum chaldeorū Tertium eſt regnum grecorum ſ. Alexandri quod ſubiecit ſibi regnū Perſarū et figuratur per es. Quartū eſt regnū romanorum quod figuratur per ferrū quod ſubiecit ſibi regnum grecorum aliaqȝ regna mūdi ſicut ferrum domat oīa Per lapidem abſciſum de mōte ſine manibus ſignificatur xp̄s ſiue regnū xp̄i cui ſubijciendū erat predictū regnū romanorum. In hac expoſitione oēs catholici et hebrei cōuenīūt Quo ſuppoſito ſic arguitur. In hac prophetia exprimitur ꝙ ille cui ſubijciendum erat regnum romanorum et īperium eſt ipſe xp̄s cum hoc ergo ſit completum tempore conſtantini et ſilueſtri pape quo tempore romanorū īperiū ſubiectum eſt per veram fidem ihesu xp̄o filio marie virginis. Sequitur ꝙ iſte eſt verꝰ xp̄s veritas et ſignatum huius figure quia mons ſignificat virginem lapis eruſum ab ſciſio lapidis natiuitatem eius que fuit de virgine ſine manibus .i. ſine opere virilis creature Di clapis confregit ſtatuam mūdi uanitatem dictum regnum romano um ſibi ſubijciendo.

De pfiguratione vite et cōuerſatiōis xp̄i

V Ita xp̄i et cōuerſatio de qua Baruch iij. In terris viſus eſt et cum hominibus conuerſatus eſt fuit figurata per colūnam que filijs iſrael precedebat que de nocte erat ignis illuminans de die uero nubes refrigerans. Uita enim criſti illuminauit mundum contra noctem ignorantie et refrigerauit contra eſtum concupiſcentie nec uacat a myſterio ꝙ illa nubes erat tenebroſa egyptijs et luminoſa hebreis. qz in uita xp̄i fuerunt reprobi excecati et electi illuſtrati de hac colūna habeſ. Exo. xiij.

De pfiguratione doctrine et predicatiōis criſti.

D Octrina autem xp̄i et p̄dicatio fuit figurata in legiſlatione que fuit facta Moyſi. Exo. xx. et in legiſ ſecunda preſcriptione Exo. xxxiij. et in legiſ repetitione que fuit facta in Deut. quaſi per totum propter quod dicit Dicto in ep̄la ad Paulinum Deuteronomium vero ſecūda lex et euangelice legis pfiguratio fuit etiā figurata in locutione angelorum qui ex perſona dei loquebantur ſanctis patribus et p̄cipue in locutione illius qui loquebatur. Moyſi et filijs iſrael aliquando in mōte. aliquando in deſerto aliquando ad oſtium tabernaculi aliquando inter cherubim que ppiciatoriū obumbrabant vide ſcripturas

De pfiguratione paſſionis xp̄i.

A Rticulus de paſſione xp̄i: morte et ſepultura de quo Dan. ix. prophetia predixerat dicens: Occidet criſtus fuit multipliciter figuratus. Fuit enim xp̄s venditus in ioſeph. Ge. xxx.i. Nudatꝰ in noe Gen. ix. Ligatus in Sampſone iudi. xvi. Irriſus in heliſeo cui dicebant pueri Aſcende calue. iiij reg ij. Conſputus ī iob Job xvi. Ceſus et uerberatus in Eſaia q̄ dicebat. Corpus meum dedi percutientibꝰ et genas meas vellentibus Eſaias lx. Suſpēſus in botro qui portabatur in uecte et ī ſerpente eneo de primo Nume. xij. de ſecūdo Nume. xxi. Clauis affixus in Iſaac q̄ portabat ligna et quē pater ligabat ſuper ſtruē lignorum. Gen. xxij. Et cruceꝫ xp̄us baiulauit et ſuper eam fuit colligatus quia in ea fuit clauis affixus Tranſlanceatus in adā Apertum enim fuit latus ade et unde fuit formata mulier gen. ij. et apertum fuit latuſ xp̄i dormientis in cruce et inde fuit formata eccleſia qui a de xp̄i laterali vulnere fluxerunt eccleſie ſacramenta Fuit occiſus ī abel Gen. iiij. Sepultus in iona. Fuit enim Jonas in ventre ceti tribus diebus et tribꝰ noctibus: ſicut ſaluator fuit tot diebus et tot noctibus in corde terre ſicut ipſe dixit in euāgelio Mat. xij hanc figuram habes Jone. ij. Dec ſepultura fuit figurata in quiete dominica que fuit. vij. die. Gen. vij.

De pfiguratione deſcenſus anime xp̄i ad inferos.

A Rticulus de deſcenſu anime xp̄i. ad inferos fuit figuratꝰ in deſcēſu dei qui deſcendit in egyptum vt liberaret

populū iſrael de manibus egyptiorū Exo.
iij. et ita xp̄s deſcendit in infernū qui per e/
gyptū tenebroſū figuratur vt educeret vin/
ctos ſuos de lacu in quo nō erat aqua. ſicut
dicit Zacharias zacharie ix. Chri
ſtus etiā eſt prefiguratus in Abbacuc. qui
tulit prandium conſolationis. ſancti viro
deſideriorū i. ſanctis patribus deliberatō
ſideratib⁹ qui erāt i lacu leonū. Daniel. xiiii.

De prefiguratione reſurrectionis xp̄i.

o Raculus reſurrectionis xp̄i
De quo in p̄s. iij. ex perſona xp̄i
Exurrexi quia dominus ſuſce
pit me et alibi. p̄s lvi. Exurgā diluculo fu/
it figuratus in Jacob de quo Gen. xxviij.
q̄ ſurgens mane Jacob tulit lapidē quem
ſuppoſuerat capiti ſuo et erexit in titulū Ja
cob eſt xp̄s qui ſurrexit mane ſupple a mor
tuis mane dico cū adhuc eſſent tenebre et
tulit lapidem i. humanitatem ſuam quam
ſuppoſuerat capiti ſuo i. in deo ſupple ſub/
limificauerat. Caput enī xp̄i deus eſt vt di
cit apl'a. i. Cor. xi. Et erexit in titulum. ſ. a fi
delibus contemplādū predicandū et ado
randum fuit etiam figuratus in ſampſone
de quo dicitur Judi. xvi. q̄ dormiuit ad no
ctis mediū et cōſurgens tulit ambas fores
corpus ſ. et animam ſuā. Ex his duab⁹ fi/
guris ortū habuerant ille due opiniones.
Augu. et Greg. dicit enim Augu. q̄ xp̄s ſur
rexit mane. i. diluculo diei paſſe habēs pro
ſe factū Jacob Gre. aūt dicit q̄ ſurrexit me
dia nocte habēs factū ſampſōis pro ſe qui
poſſunt concordari per hoc q̄ xp̄s ſurrexit i
principio diei tercie et ſic poſt mediā noctē
dianni enim poſt mediam noctem dies na/
turalis incipit et pōt dici mane et hoc p̄ Au
guſtino vel dicendū q̄ ſurrexit domin⁹ ſe
cundum veritatem mane etiam dici. vnde
alis hoc enim reputatur probabilius. non
tamē erat clara dies immo adhuc erant tene
bre vnde quaſi de nocte ſurrexit. et ſic ſalua
tur opinio vtriuſq;.

De prefiguratione aſcenſionis xp̄i.

o Raculus de aſcenſione xp̄i de
quo in p̄s. lxvij. Aſcendiſti in
altum. et cetera. Et alibi pſal/
mo xlvi. Aſcendit deus in iubilo fuit figu
ratus in tranſlatione Enoch. Ge. v. Et i aſ
cenſione Helye. iiij. Regū i. in regreſſu Ja
cob qui dixit Ge. xxxij. In baculo meo tran
ſiui iordanem ꝯ. et nunc cū duabus tur
mis egredior. Chriſtus in baculo crucis tran
ſiuit iordanē mortalitatis et cū duabus tur
mis ſ. angelorum et hominum regreſſus
eſt in celū. fuit etiam figuratus in aduentu
filij hominis vſq; ad antiquū dierum de
quo Daniel vij. ecce dicitur ibi in nubib⁹
celi quaſi filius hominis veniebat et vſq; ad
antiquū dierum peruenit et dedit ei poteſta
tem honorem et regnum.

De prefiguratione aduēt⁹ xp̄i ad iudiciū

o Raculus de aduentu xp̄i ad
iudicium de quo expreſſe pro/
phetauit Johel iij. ca. ibi enim
dicitur ex perſona dei. Congregabo omnes
gentes et deducam illos in vallē Joſaphat
ibi diſceptabo cum eis. fuit etiā expreſſe fi/
guratus Daniel vij vbi dicitur q̄ throni
poſiti ſunt et antiquus dierum ſedit thron⁹
eius flamme ignis et ibidem iudicium ſedit
et libri aperti ſunt. ibiq; dicitur q̄ fluuius
igneus rapidusq; egrediebat a facie ſeden/
tis. qui cōſumpſit beſtiā cū vndecim cornu/
bus quo facto ſancti acceperūt regnū Thro
ni figurabāt ſedes aplorū antiquus ſedens
iudicarem xp̄m qui eſt antiquiſſimus ſm de
itatem fluuius igneus egrediēs figura
bat xp̄i finalem ſentenciā q̄ ſit ignis qui cōſu/
met demones cū reprobis cūctis. Judicabū
tur enim ex his que apparebūt in libris cō/
ſcientiarū qui tūc aperientur quo facto ſancti
regnū dei perpetuo poſſidebūt.

De p̄figuratione generalis reſurrectiōis.

o Raculus autē de xp̄i carnis reſur
rectiōe d. quo ꝓphetauit Job.
xix. c. dicēs Scio q̄ redemptor
me⁹ viuit et in nouiſſimo die de terra etc. vſ/
q; ibi i ſinu meo fuit figurat⁹ Ezech. xxxvij.
vbi dicitur q̄ oſſa q̄ ſūt erāt arida vehemē
ter acceſſerūt oſſa ad oſſa vnūquodq; ad iū
cturā ſuā et ſup ea neruī et carnes aſcēderūt
et ingreſſ⁹ eſt in ea ſpus et vixerūt que oia ex
ponit ibidem gloſa de reſurrectione mortu

orū. Unde ibi dicitur. Hec dicit dominus. ecce ego aperiā tumulos veſtros et educā vos de ſepulchris veſtris populus meus et cetera.

De prefiguratione vite eterne et mortis eterne. malis et bonis dande

a Rticulus autem de vita eterna quam electi poſt mortem aſſequentur fuit figuratus in ſcala iacob de quo dicitur Ge. xxviij. q vidit ſcalā tangentē celum et angelos aſcendētes et deſcendētes et dominū innixū ſcale. Scala ſignificat vitā ſanctā que habet multos gradus. quia multi ſunt gradus ſanctitatis per hanc deſcendūt angeli dei vt informēt homines et aſcendūt vt angelis vt videant dominū qui ſcale innixū ceius quidē viſio erit vita beata. fuit et figuratus in terra promiſſionis quā filij iſrael poſt tranſitū deſerti poſt multos labores multaque prelia adepti fuerūt. ſic et ſancti poſt tranſitū deſerti huius ſeculi ſequentes ducatū columne nubis et ignis i. vite ſalu. atoris poſt multos labores bonorū operū poſt multas victorias vitiorū et hoſtiū ſpiritualiū beatificam vitā que eterna erit finaliter aſſequentur. Sub iſto articulo continetur fides de morte eterna reprobis debita que fuit figurata. Nume. xvi. vbi dicitur quod Chore dathan et abiron et multi alij propter peccatū ſuū viui deſcenderet in infernū ſic et reprobi viui vita natura li priuati vita gratie et glorie deſcendūt in infernū et tunc erit verū quod dicitur Math. xxv. quod ibūt reprobi in ſupplicium iuſti autē in vitā eternā. Etiā figurantur per pincernam pharaonis cui dixit Joſeph Memento mei cū tibi bene fuerit et cetera. Reprobi autē per piſtorē qui amputato capite ſuſpenſus eſt in cruce. Ge. xl.

De prefiguratione vnitatis eccleſie

a Rticulus de vnitate eccleſie fuit figuratus in archa noe in tabernaculo federis in templo ſalomonis et in iheruſalē terreſtri. In archa fuerunt congregata animalia de omni ſpecie et genere. ſic in eccleſia que ſancta fuit vel conuenit de omni genere maſculus et femina liber et ſeruus homo irrationalis et vicus noe. Archa ferebatur ſuper aquas et eccleſia fertur ſuper tribulationes huius mundi. ad archā columba rediēs portauit ramū oliue et ipſa ad eccleſiā ruerteris ſpiritualiter denūciat pacē. In mūdo inquit preſſuram habebitis in me autē pacē. Joh. xvi. Extra illā archā nullus ſaluari potuit ſic et extra eccleſiam nullus poteſt eſſe ſaluus. De his dicitur Ge. vij et viij. In tabernaculo et in templo colebatur et adorabatur deus. fiebant ibi ſacrificia per que remittebantur peccata. et peccatores reconciliabantur deo. ſicut ſola eccleſia eſt in qua verus cultus offertur grata ſacrificia reconciliantur peccatores et remittuntur ibi peccata vnde dicit eccleſia. Credo vnā ſanctā eccleſiam catholicā ſanctorū communionē. remiſſionē peccatorū. in qua ſola eſt ſanctorū cōio et remiſſio peccatorum. ibi iheruſalem erat ciuitas ſacerdotalis et regia. ſic excellentius ſancta eccleſia. quia in eaſdem omnes chriſtiani ſacerdotes et reges facti in ſanguine ihū xpi. Apoc. v. ſic igitur habemus totū fidei continentiā in ſcriptura veteri multipliciter figuratā et cetera.

De prefiguratione cauendorū ſ. vij capitaliū vitiorū et tranſgreſſionis. x. preceptorum.

q Uantū ad ſecūdū ſ. cauēdū quod peccata que omnino cauere debemus ſunt figurata multipliciter ſ. lepre plaga. de qua Leui. xiij. In lepra mariae de qua Nume. xij. In lepra giezi de qua iiij. Reg. v. In morticiniis et immundicijs que fuerūt in multis locis prohibita in lege. peccatū enim etiam facit leproſū et ipſū eicit a conſortio angelorum. facit etiam animā immundam et ferendū plus quam eſſet aliqua legalis immundicia. vel aliquod morticinū faceret. Septē autē peccata mortalia fuerunt figurata per ſeptem funes quibus ligatus fuit ſamſon. Judicū xvi. Sunt enī peccata quedā vincula et funes quibus ligantur peccatores ne libere poſſint incedere vel operari. Decē ſūt tranſgreſſiones contra xpi precepta decalogi fuerunt figurata per x. cornua beſtie. Dan. vij. de quibus egreditur ei. loquens contra deum blaſphemias per quod deſperatio et finalis impenitentia figuratur. Sic ergo habemus quod peccatum in generali et peccatorū numerus multipliciter fuerūt in ſcriptura veteri figurata et cetera.

De prefiguratione malitie ſuniorū ſpiritualiū

q Uantum ad tercium notandū ꝙ inimici ſpūales qui nos ꝑ peccato fuerint et gratia dei et virtutibus ſpoliant in ſcriptura veteri figurantur in ſerpēte qui ſeduxit Euam Gene. iij et in ſerpentibus qui percuſſerunt filios iſrahel. Nume. xxj. et in vrſis et leone quos interfecit dauid. i. Regū. xvij. et in duobus vrſis qui deuorauerunt. xlij. pueros iiij. Reg. ij. Et in duobus principibus latronū Iſboſeth filium ſaul ij. Reg. iiij. Et in duobus draconibus de quibus habetur Heſter. x. Demones enim qui per ſerpentem. vrſos et dracones figurantur aliquando perſequūtur eccleſiam manifeſte ſicut leo. Aliquādo occulte ſicut draco et ſerpens et latro figurantur etiam per illos qui perſequebantur filios iſrael in deſerto. contra quos pugnauerunt Moyſes et Joſue. Et non vacat a myſterio ꝙ nunꝙ potuerunt ſuperare Jebuſeos per quos carnis vicia que nūꝙ perfecte in hac vita de lege cōmuni ſuperantur figurantur. Figurantur etiā per goliath ſaulē et abſalon ꝑſecutores dauid. Item figurantur ꝑ egiptios. chaldeos medos perſas. grecos romanos. hebraici populi perſecutores.

De ꝑfiguratiōe virtutū et efficacie ſacramētorum

q Uantū autem ad quartū notandū ꝙ arma et remedia quibus ſanantur peccata et vincūtur ſpūales inimici ſunt. vij ſacramēta. vij virtutes. vij. dona. et. vij. bona ſpūalia.

Septē ſacramēta ſunt figurata multipliciter et primo de prefiguratione baptiſmi.

b Aptiſmꝰ figuratus fuit in diluuio Ge. vij. In mari rubro. Exo xiiij. Sicut enim in diluuio et in mari rubro fuerunt conſumpti omnes peccatores. ſic in baptiſmo xpī ſanguine rubricato omnia peccata delentur.

De ꝑfiguratiōe ſacramēti cōfirmationis

c Onfirmatio fuit figurata ī vnctione regū. hoc enim ſacramento xpiani roborantur in fide et ſicut reges ad ſpūalia bella preparantur. vide de vnctione ſaul i. Reg. x. et de vnctiōe dauid i. Reg. xvi.

De ꝑfiguratione ſacramēti eucbariſtie

ſ Acramentum eucbariſtie fuit figuratū in oblatione melchiſedech ꝙtū ad ſpēs offerebat enim panem et vinū Ge. xiiij Et in agno paſcali ꝙtū ad cōtentū in ſacramēto quod ē vera caro xpī ex. xij. Et i mānā ad ſaporē ſpūalem Exo. xvi. habebat enim mānā omne delectamentum et ſaporē ſuauitatis. Sap. xvi. et multo fortius in ſacramento altaris figuratum etiam fuit per omnia ſacramenta antique legis.

De ꝑfiguratione ſacramēti penitentie

ſ Acramentū autē penitentie ꝙtū ad contritionem in gemitu dauid fuit figuratum de quo in pſal. vi. Laboraui in gemitu meo et cetera Et in fletu ezechie. iiij Regū. xx. Quantū ad cōfeſſionem fuit figuratū in leproſis de quibus ꝑceptum eſt vt ſe oſtenderēt ſacerdoti. Leui. xiij. Et in confeſſione dauid qui dixit poſtꝙ peccatū cōmiſerat peccaui domino ij reg. xij Quātū ad ſatiſfactionem fuit figuratū in facto regis Niniue. Uide Jone. iij quā per humilitatē et ieiunia domino ſatiſfecit Quantum autē ad vniuerſa figuratur hoc ſacramentum per ſeptem lotiones quibus ſe lauit Naaman in Jordane et mundata fuit eius lepra. iiij Regū. v Jordanis interpretatur iudicium. et ſignificat penitentiam per quam peccatores ſe iudicant ne iudicentur a domino et in hoc Jordane ſe debet lauare ſepties contra ſeptem peccata mortalia vt ſic mundetur ſpūali lepra. Figuratur etiam per x ſaga cilicina quibus tegebatur tabernaculū. Exod. xxvi que pīra x. ꝑcepta decalogi ſunt x. tranſgreſſiones que figurātur ꝑ x plagas egypti Uide in Exodo. de quoti media egreditur. xi. i. deſperatio et finalis impenitentia que fuit figurata per x. cornua beſtie ſicut dictum eſt ſupra. Et figurantur hec. x. mala non ſolum per x. cornua verum per x. apoſtolos de quibus in. pſalmo lxxxiij. Moab et agareni et cetera vide gloſam eius interpretationes contra que. x. mala debet ſe

peccator purgere ſi factus ell anis penicet ſic vulnus aperiatur et virus egrediatur

De prefiguratione ſacramenti ordinis.

Sacramentum ordinis fuit figuratum in inſtitutione ordinis leuitarum et miniſtrorum tabernaculi de quibus in ii. Numerorum. Et in ordinatione ſacerdotum de qua Exo. xxviii. Precipue autem fuit figuratum ſacerdotium eccleſie i ſacerdotio Melchiſedech de quo Ge. xiiii. Sacerdos enim eccleſiaſticus non eſt ſacerdos ſecundum ordinem leui ſed ſecundum ordinem melchiſedech ut pſal. cix.

De prefiguratione ſacramenti matrimonij

Sacramentum autem matrimonij noue legis fuit figuratum in matrimonio quod fuit inter Adam et euam. vnde ipſe dixit propter hoc relinquet homo patrem et matrem et cetera. Ge. ij. Adam enim non legitur habuiſſe niſi vxorem vnicam vnde ibi dicitur adherebit vxori ſue non vxoribus. Figuratum etiam fuit per matrimonium quod fuit inter Iſaac et rebeccam de quo Ge. xxiiij. Ipſe enim Iſaac fuit vnicus vnice propter hoc immunis fuit ab illa maledictione quam incurrit Lamech qui primus induxit bigamiam Ge. iiij. Et tale debet eſſe matrimonium eccleſie. Deinde enim dicit apoſtolus ad ephe. v. Sacramentum hoc diſco magnum in chriſto et in eccleſia. Necetiam dico quin bigamia vel octogamia ſit verum matrimonium ſed tamen multum deficit a ratione ſacramenti. Nota ſuper hoc Alexander de ales in iiij. tractatu ij. ſuper precepto quod habere plures vxores fuit adulterium ipſi Lamech propter duo. Primo quia fuit contra ius naturale. ſcilicet ne facias alij quod tibi non vis fieri. Et vir non vult quod vxor diuidat carnem ſuam cum alijs et ita peccauit in deum. Secundo quia fuit contra morem et conſuetudinem et moderantiam. Ex incontinentia enim immoderata plures habuit. et ſic ſcandalizauit proximum. ſancti vero patres non commiſerunt adulterium in habendo plures. nec peccauerunt contra ius naturale quia ex meta occulta inſpiratione fuit diſpenſatum nec contra morem. quia iam erat in conſuetudinem tractum. Et nota quod cauſa diſpenſationis fuit triplex. ſcilicet propter multiplicationem cultus dei exemplo Abrahe. Ge. xvi. Item in figuram. Coniugium enim patrum ſignificabat connubium chriſti et eccleſie quod multiplicatur per contemplatiuos et actiuos ſcilicet filios et mercennarios quod figuratum fuit in vxoribus. Iacob liberis et ancillis ſiue concubinis Ge. xxx. Item propter moderantiam et temperantiam. Moderate enim appetebant antiqui patres coitum. ſcilicet propter ſolam propagationem ad cultum dei. exemplo dauid iij. Reg. xxvi. Ad maiorem autem eiuſdem rei euidentiam. Nota quod concubina dicitur duobus modis. Vno modo aſſumpta ad tempus ad prolem producendam quod dicitur aſſumpta ad tempus hoc dicitur ad differentiam vxoris et quod dicitur ad prolem procreandam. Hoc dicitur ad differentiam meretricis. talis concubina non eſt vxor et concubitus cum ea eſt fornicarius et illicitus fuit ſemper eſt enim contra legem naturalem et ſcriptam. Ius enim publicum legis naturalis dictat procreationem filiorum cum educatione et hereditatis ſucceſſione quod non poſſet eſſe niſi eſſet copula parentum inſeparabilis. Item eſt contra ius preceptum quod dicitur non facere alij quod homo fieri non vult ſibi et econuerſo. Quilibet enim vir vult vt effectus eius cui copulatur ſibi inſeparabiliter adhereat. Secundo modo dicitur concubina aſſumpta inſeparabiliter ad ſemper ſed conditionis ſeruilis et ſic erat aliter erat vxor. Sed tamen dicitur concubina qui non erat principalis vxor. vnde Ge. xvi. Sara dedit abrahe Agar in vxorem. Rachel dedit balam ancillam viro ſuo in coniugium Gen. xxx. licet autem quelibet illarum dicerentur vera vxor et inter virum et eam diceretur verum matrimonium deficit tamen a ratione ſacramenti quod eſt vnius ad vnicam vt dictum eſt. Ulterius nota hic dominus bonauentura i iiij. quod predicta diſpenſatio de pluribus vxoribus non fuit tempore nature inſtitute quia tunc non erat neceſſitas ſterilitatis neque in tempore gratie eſt quia multiplicatum eſt genus humanum ad cultum chriſti. Sed ratione vtilitatis fuit a tempore abrahe quia ante eum multiplicabantur non ad cultum dei ſed ad mala et ideo deleti ſunt de terra. Sed ratione honeſtatis ad illos ſe extendit qui vxoribus et concubinis temperantur et ad cultum dei multiplicandum ſectabantur et valebant vt. Hec autem diſpenſatio facta eſt diuina inſpiratione in patriarchis et rege dauid quando et quoniam vtriſque facta

eſt de ſemine dauid repromiſſio Et quia ſi erant iam ꝙ capita. et mutandi erant iſ/ ꝙ ſancti intellexerunt recte diſpenſationem ad omnes extendi qui erant imitatores eorum et mos fuit ex hoc introductus durans uſq ad chriſti aduentum.

De prefiguratione extreme vnctionis.

f Acramentum extreme vnctionis fuit figuratum in multiplici vnctione veteris teſtamenti. Tunc enim vngebantur reges et ſacerdotes templum et altare et certe cum chriſtianus eſt propinquus morti. tunc propinquus eſt vt ſicut rex adipiſcatur regnum glorie. vt etiam ſicut ſacerdos offerat deo ſacrificiũ laudis perpetue vt etiam eius anima templo et altari ſummus pontifex deus colatur laudetur et honoretur in eternum et propter hoc vngitur chriſtianus cum eſt propinquus morti. Vngebantur etiam antiquitus pugiles. et ſic chriſtianus in morte. quia aggreditur bellum fortiſſimum tunc enim ipſum hoſtis impetit vehementius propter quod oportet ipſum tanꝙ ſtrenuum pugilem ſtrenue dimicare. Vngebantur etiam antiquitus ſponſe cum viris tradebantur. Unde et vxor ab vngendo dicitur eo ꝙ vngeretur et certe anima chriſtiani cum debet exire de corpore debet tradi celeſti ſponſo. et traduci in tabernaculum eius vt eius caſtis amplexibus perpetuo delectetur

De p̄figuratione. vij. donorũ ſpũſſcti:

I Eptem autem dona de quib⁹ dicitur Iſa. xi. figurata ſunt per ſeptem crines capitis ſamſon quibus raſis ab eo receſſit fortitudo Judicum. xvi. et vere excluſis a capite hominiſ. i. ab anima. vij donis ſpiritusſancti recedit ab homine fortitudo. Figuratur etiam ſecundum expoſitionem Gregorii per vij filios iob. Job i. Per dona enim ſpiritusſancti adoptatur homo in filium dei perfectiſſime. ut ſit dignus hereditate ſuperna.

De prefiguratione ſeptẽ virtutum

f Eptem autem virtutes figurantur p. vij. dies q̄b⁹ deus omnia fecit et poſtea quieuit quia per virtutes illuminatur anima et in ipſis quieſcit eis per ipſas peruenitur ad requiem ſpũalem in p̄ſenti et eternam in futuro figurantur etiam per vij. dies feſtiuitatum legalium. per ipſas enim anima ſolenizat. colit deum et a vitijs ceſſat figurantur etiam per illas. vij mulieres de quibus Iſa. iiij. Apprehendent vij. mulieres virum vnum et cetera. Nemo enim eſt vir nec vir vnus vnitate grē niſi quem iſte domi ne apprehendũt.

De prefiguratione. vij. bonorum ſpiritualium et primo bonitatis crucis et paſſio ne chriſti.

t Unc etiam alia bona ſpiritualia que multum valent ad ſuperationem hoſtium ac etiam ad purgationem viciorum Primum eſt virtus crucis et paſſionis chriſti que fuit figurata in baculo dd. et in v lapidibus quos accepit de torrente cum quibus occidit philiſteum. i. Reg. xvij baculus crucem figurabat v. lapides v plagas ihũ quas chriſtianus cũ ſũ da ſue conſiderationis debet contra demones facere et ſic debellabitur hoſtis.

De prefiguratione bonitatis et orationis matris ihesu criſti.

f Ecundum autem bonum eſt virtus et oratio matris xp̄i que fuit figurata per Judith que holofernẽ occidit Judith. xiij. et heſter que amã et hoſtes populi iſrael occidi procurauit vt ĩ libro heſter et per iahel que zizaram peremit. Judi. iiij et per berſabee matrem ſalomõis de qua iij. Reg. ij. ipſa enim chriſti fuit ſponſa dei patris ſicut heſter aſſueri. fuit tamen vere mater veri ſalomonis cui dicit filius ſuus illud verbum quod dixit ſalomon matri ſue iij. Regũ. ij. Pete mater mea quod vis neꝙ enim phas eſt ut auertam faciem tuã. omnia etiam que ſalomon dicit in laudem ſponſe in li. Cant. de glorioſa matre domini ſpũaliter exponũtur.

De p̄figuratõe bonitatis virtutis. p̄latorum ſiue auctoritatis eccleſie i orando

t Tertium bonum eſt virtus poteſtas ſiue auctoritas eccleſie cuius oratio ſumme placet deo. Eſt enim ipſa vnica ſponſa chriſti cui dicit ſponſus Cant. ij Oſtende mihi faciem tuā ſonet vox tua in auribus meis vox enim tua dulcis et facies tua decora.

De prefiguratione virtutis orationis ſāctorum noui teſtamenti.

q Quartum bonum ē oratio ſanctorū noui teſtamenti qui iam cū chriſto regnāt ſcilicet apoſtolorum qui fuerunt figurati in ſanctis patriarchis et prophetis nam ſancti patriarche ſancta et pphe dictis gratiam noui teſtamēti preſignarunt et meritis populum deo reconciliare efficaciter meruerunt de quibꝰ Iſa. xxvij. Qui ingrediuntur impetu ad iacob. florebit et germinabit iſrael. et implebūt faciem orbis ſemine et cetera. Sāctorū martirū qui fuerunt figurati in ſanctis machabeis q̄ interpretātur victorioſi fuerunt enī in certamine victores Sanctorū confeſſorum qui fuerunt figurati in filijs prophetarum de quibus in i et ij Regū Sāctorum et ſanctarū virginum qui fuerunt figurati in abel q fuit primus virgo de quo Gen̄ iiij. Et in filia ſepte. Iudi. xi Et in abyſag ſunamite que fouit Dauid regem de quo. iij. Regū. i.

De prefiguratione bonorū paſtorū eccleſie.

q Quintum autē bonum eſt ſedulitas bonorum paſtorum eccleſie qui fuerunt figurati per moyſen. Ioſue. et Dauid Illi enim orando ꝙ maxime et nihilominus operando proſtrauerunt hoſtes Vnde quomodo Moyſes orādo proſtrauit amalech Exo. xvij Sic et boni paſtores eccleſie orando et operando docendo et lucis exempla miniſtrando hoſtes eccleſie ſuperant et per ipſos ſubditi ad ſanctitatis opera prouocantur.

De pfiguratiōe bonitatis diuine inſpiratōis

ſ Sextum bonum eſt diuina inſpiratio que etiam indulcorat huiuſmodi amaritudinem et illuſtrat animam contra terroſum caliginem Quantum ad primum figuratur illud lignum quod oſtendit dominus Moyſi quod cum in aquas miſſum fuiſſet in dulcedinem verſe ſunt. Exod xv. Quantū ad ſecundum figuratur per fauum mellis quē guſtauit Ionathas et illuminati ſunt oculi eius i. Regū xiiij Que etiam figuratur per angelum domini qui deſcendit in fornacē. et cetera. Dan. iij. quoniam refrigerat concupiſcentiam.

De prefiguratione bonitatis diſcrete conſiderationis hominis

ſ Septimum bonum eſt diſcreta hominis conſideratio. debet enī homo ſepe conſiderare et ad memoriam reducere. vij chriſti beneficia vij matris gaudia. vij. effuſiones ſanguinis iheſu vij ordines ſanctorum qui ſunt in patria. vij offēſas quibus offendunt homines deum per vij peccata mortalia vij plagas nouiſſimas de quibus Iob Apocal xv per quas intelliguntur. vij inferni ſupplicia vij dotes glorie quas merentur electi per vij opera miſericordie. ſeptem ſanctorum ordines figurantur per ſeptem boues pulcras et craſſas et ſeptem dotes glorie per ſeptem ſpicas plenas et formoſas omnes quia replebit per ſeptem fedas boues. et conſectas macie. et ſeptem inferni ſupplicia per ſeptem ſpicas percuſſas vredine de quibus omnibus habetur Gen. xli. Per quas ſeptem conſiderationes mundi vanitas peccati vilitas carnis cōplacentia. et demonum fraudulentia Vnde figurantur iſte ſeptem conſiderationes per illos ſeptem circuitus quos fecerunt filij iſrael circa vrbem Hiericho ipſos archa domini precedente Ioſue. vi. Sic et chriſtus qui eſt archa domini chriſtianum precedat in preſenti exilio ſit ſemper ante ſue mentis oculos et ſic ſeptem circuitus et ſeptem conſiderationes predictas faciat circum ad ipſum mundi vanitas deſtruitur Apparet igitur ex premiſſis ꝙ ſecundum ꝙ dicit apoſtolus ad

Debet ip. facta in veteri teſtamento fuerunt parabole inſtantis temporis et ſic omnia in figuram contingebant illis .i. Corinth. x. Et ſic patet primum principale huius conſiderationis tercie.

De prefiguratione correctionis noſtre in tempore gratie.

c Tres ſecundum huius tercij prin cipalis eſt ſciendum quod tempus gra tie vt dictum eſt. eſt tempus pec catis corrigendi et cauendi ad quod multum valent peccata veterum que punita fuerunt temporaliter. In quorum quidem punitionibus figurabatur punitio ſpiritualium ſempiterna ſi comittantur ſimilia.

De prefiguratione correctionis ſuperbie

a Ad correctionem enim ſuperbie et inobedientie multum valet moralis Adam figura in tunicis pelliceis eiuſque eiectio de paradiſo. que ipſe et vxor ſua meruerunt pro ſe et cunctis poſteris ſuis pro eo quod conſentientes ſuggeſtioni dyaboli ſuperbi et inobedientes fuerunt. Ad hoc etiam multum valet expulſio Saul de regno qui propter ſuperbiam et inobedientiam regnum iſrael amiſit ſicut de hoc habetur. Regum. xv et xvi. Ad hoc etiam multum valet ſuſpenſio Abſalonis in quercu qui propter ſuperbiam et ambitionem regnandi ſuſpenſus in quercu fuit a Ioab interfectus .ij. Reg. xviij. Multum etiam valet ad hoc plaga commi nata. Ezechie propter hoc quod quadam oſtentatione oſtendit babylonijs omnes theſauros domus ſue .iiij. Regum. xx. valet etiam ad hoc mors illorum principum quinquagenariorum qui ſuperbe loquentes Helye meruerunt crematum ab igne celeſti. iiij. Reg. i.

De prefiguratione correctionis inuidie.

a Ad correctionem etiam inuidie multum valet maledictio Cayn qui propter inuidiam abel interfecit. Ge. iiij. reprobatio eſau qui fratri ſuo Iacob inuidens et odio habens ſicut dicitur Gene. xxvij. fuit temporaliter reprobatus. Valet ad hoc tribulatio quam paſſi fuerunt filij Iacob qui inuidentes Ioſeph Ipſumque odio habentes ſicut dicitur Gene. xxxvij. ſuſtinuerunt propter hoc tribulatione multiplicem in egypto ſub eodem Ioſeph fratre ſuo. Valet etiam ad hoc vexatio ſaul qui inuidens Dauid nec rectis oculis ipſum aſpicere valens propter hoc quod dixerunt mulieres percuſſit Saul mille. et Dauid .x. milia fuit inuaſus a maligno ſpiritu .i. Regum xvi. Ad hoc etiam multum valet lepra Marie et ſcutatum plaga. quia inuidentes murmurauerunt contra moyſen. De maria habetur Nume. xij. de leuitis. xvij. Ad hoc etiam multum valet interfectio Adonie qui inuidens ſalomoni regi iſrael propter hoc fuit interfectus iij. Regum. ij.

De prefiguratione ad correctionem Iracundie.

a Ad correctionem iracundie valet maledictio Cayn. cui dicit dominus vbi ſupra. Cur iratus es. quare concidit vultus tuus et cetera. Valet etiam maledictio furoris ſymeon et leui. qui irati propter ſtuprum dine interfecerunt ſichimitas. Geneſis. xxxiiij. de quibus dixit Iacob maledicendo Ge. xlix. In furore ſuo occiderunt virum. maledictus furor eorum et cetera. Valet inſuper ad hoc ſubmerſio pharaonis et egyptiorum qui turbati et irati propter exitum filiorum iſrahel inſecuti fuerunt eos et tandem ſubmerſi ſunt in mari rubro. Exod. xiiij. Valet etiam ad hoc mors nabal de quo dicitur i. Reg. xxv. quod erat vir durus malicioſus et peſſimus. propterea factum eſt cor eius emortuum. et ita percuſſit dominus. Nabal et mortuus eſt

Auaricie

a D correctionem etiam peccati auaricie occurrit Achor vel achan qui accepit de anathemate de bierico regulam auream propter suam auariciam et argentum et pallium propter quod fuit lapidatus et omnia que illius erant igne consumpta Josue vij. Occurrit etiam achab qui concupiuit iniuste vineam naboth propter quam et ipsum fecit interfici dixit helyas in hoc loco in quo linxerunt canes sanguinem naboth lambent sanguinem tuum etc. iij. Regum xxi. Occurrit insuper giezi qui propter cupiditatem suam et auariciam accepit a naaman duo talenta argenti et vestes mutatorias duplices propter quod lepra naaman adhesit ei iiij Regum v voluit etiam vendere gratiam sanitatis Occurrit heliodorus qui volens rapere pecunias que erant in erario fuit verberatus egregie et positus in gestatoria sella. ij. Mach. iij

Accidie.

o D correctionem autem accidie occurrunt dena que peruagans regionem egressa ve videret mulieres illius terre fuit a sichem oppressa. Gen. xxxiiij. Filij israel qui vacantes ocio expectantes moysen fecerunt vitulum. Exod. xxxij et propter vitulum quem adorauerunt xxiij milia fuerunt interfecti. Dauid qui ocians in solario domus concupiuit bersabee cum qua et concubuit, et postea virum eius fecit interfici ij Reg xi Sodoma causa peccati occasionem dicit propheta fuisse habundantiam diuitiarum, ocium et saturitatem panis Ezech xvi.

Gule

o D correctionem autem gule occurrunt Eua, esau ionathas, loth, holofernes filij israel et sacerdotes bel propter gulam enim eua maledictionem meruit Genesis ij. Esau primogenita vendidit. Genesis xxv. Loth propter hebrietatem incestum commisit. Genes. xix Jonathas patrem offendit et aliqualiter populum turbauit j. Regum xiiij. Holofernes a Judith fuit interfectus Judith xiij Sacerdotes belis qui deuorabant que offerebantur Danio trucidati sunt Dan. xiiij.

Luxurie

o D correctionem autem luxurie occurrunt inundatio diluuij Gen. vij et consumptio v ciuitatum Genesis xix. Interfectio sichemitarum propter dinam. Genesis xxxiiij Perimo filiorum israel in deserto qui fuerunt fornicati cum madianitis eo de eo multi fuerunt percussi. Nume xxv Destructio tribus beniamyn que propter vxorem leuite quam abutendo interfecerunt quasi omnino consumpti fuerunt Jud. xix et xx capitulo Infortunium dauid cui propter vxorem vrie hoc contingit quod absalon filius suus ingressus fuit ad concubinas suas ij Regum xvi sicut propheta ei predixerat. ij Regum xij Interfectio amon propter thamar sororem suam. ij Reg xiij Infatuatio samsonis Judi xvi. Apostasia salomonis cuius cor fuit depravatum per mulieres iij Regum xi. Interfectio presbiterorum qui concupierunt susannam. Daniel. xiij

Ydolatrie.

o D correctionem ydolatrie occurrit illud Exod xxxij. Sedit populus manducare et bibere et surrexit ludere i. coram vitulo conflatili choreas ducere, vel ludere i. ad instar puerorum vitulum adorare qui opere fusorio factus erat. Pueri enim fingunt sibi de luto quedam ydola que postea pueriliter adorant. vnde nihil aliud fuit ludere coram vitulo quam ydolum factum adorare et ibidem dicitur quod leuite de mandato Moysi propter hoc peccatum interfecerunt quasi xxiij milia hominum. Illud etiam occurrit de hoc idem quod quasi omnia flagella et captiuitates populi israelitici fiebant propter ydolatrie sce-

ſus hoc ꝗtum ad pzimum pzeceptum. Ad correctionem blaſphemie que eſt cõtra ſecundum pzeceptum habes lapidationem blaſphemi. Leui. xxiiij. Ad correctionem violantium ſabbatum habes punitionem illius qui ligna in ſabbato colligebat. vide Nume. xv. hoc ꝗtum ad tercium pzeceptum. Ad correctionem vero temerarie vſurpantium officia miniſtrorum eccleſie habes percuſſionem ozie qui archam tetigit. ij. Regũ. vi. lepzam ozie qui thura incendebat. ij. Paral' xxvi. Ad correctionẽ inhonorantium parentes habes maledictionem cham qui irriſit patri ſuo. geneſis ix. Et maledictionem ruben qui fedauit cubile patris ſui cui dixit pater. nõ creſcas. Gen. xlix. Maledictionem abſalonis qui expulit patrem ſuum de iheruſalem et polluit cubilia eius. vbi ſupra. Ad correctionem homicidij habes interfectionem illorum qui interfecerunt iſboſeth ij. Regũ. iiij. et interfectionem Joab qui abner et amaſam interfecerat de quo. iij. Reg. ij. Ad correctionem mechie habes multa que ſupra ſtatim dicta ſunt. Ad correctionem furti habes lapidationem preſbyterorum danielis. xiij. Duo vltima precepta non habuerunt penã determinatam in lege. Idcirco ꝗuis tranſgreſſio ipſorum ſit peccatum mortale ac mors eterne tamen ipſorum tamen punitio non fuit alicubi in ſcriptura veteri figurata.

De prefiguratione ad correctionem malorum pzincipum.

A D correctionem autem malorum pzincipum occurrit pharao propter quem egyptus periit. Exod. xiiij. Occurrit roboam propter quem regnum iſrael ſciſſum fuit. iij. Regũ. xij. Item ſennacherib propter cuius maliciam et ſuperbiam percuſſit angelus domini. clxxxv. milia aſſyriorum. iiij. Regũ. xix. Occurrit etiam nabuchodonoſoꝛ. qui propter maliciam ſuam fuit quaſi conuerſus in beſtiam Daniel. iiij. Item antiochus de quo dicitur ij. Mach. ix. ꝙ de ipſius corpore vermes ſcaturiebant et infra dicitur ꝙ homicida et blaſphemus miſerabili vita functus eſt. Occurrit etiam tranſlatio regnorũ õ gente in gentem ꝗ maxime aſcribitur et attribuitur malicie pzincipum Eccli. x.

De prefiguratione ad correctionem malorum prelatorum.

A D correctionem malorum prelatorum occurrit heli qui fuit negligens in correctione filiorum qui de ſella corruens mortuus fuit multaꝗ mala populo acciderunt i. Regũ. iiij.

De prefiguratione ad correctionẽ malorum ſacerdotum.

A D correctionem malorum ſacerdotum occurrũt filij hely ofni et phinees qui neſcientes ſacerdotis officium i. Reg. ij. corruerunt in prelio. i. Regũ. iiij. Occurrunt etiam nadab et abiu qui obtuleront ignem alienũ et ideo fuerũt a domino percuſſi. deuorauit eos ignis. Leuit. x. Ignem alienum offerunt ſacerdotes auari et luxurioſi quos gehenne incendium deuorabit.

De prefiguratione ad correctioꝫ omniuꝫ peccatorum

A D correctionem omniuꝫ predictorum occurrit conſiderare virtutes ſanctorum veteris teſtamenti. videlicet iuſticiã noe. de qua Ge. vi. Fidẽ et obedientiam abrahe de fide hẽs Ge. xv. et obedientia. Ge. xxij. Itẽ de virtute eius et pace quã voluit habere cũ Loth hẽs. Ge. xiij. Occurrit ſecundo conſiderare ſimplicitatẽ iacob. Ge. xxv. Caſtitate ioſeph ge. xxxix. Humilitatem dauid hẽs in multis locis i. Reg. Ieiuniũ Moyſi de quo Exo. xxxiiij. Ieiuniuꝫ helye. de quo iij. Reg. xix. Abſtinentiã Iuda vide in libro illo danielis et ſociorum eius. Dan. i. Zelũ phinees qui interfecit fornicatorem Nume. xxv et Mathathie. qui trucidauit ſacrificãtẽ ſuper arã i Mach. ij. Occurrit etiam cõſiderare ſedulitatẽ laborãdi. Ruth et largitatem. Booz vide in libro ruth Patientiam. Job et Thobie vide in libris eorum. Occurrit etiam conſiderare

pelã Samuelis qui interfecit regem Agag. i. Reg. xv. et helye qui interfecit ſacerdotes Baal. iij. Regũ. xviij. Occurrit etiam conſiderare ſtrenuitatem machabeorum et martyrũ Eleazari. et illorum. vij. fratrum. ij. Macha. vi. et. vij. Sic ergo patet q̃ bene dixit apoſtolus q̃ ſacta veteris teſtamenti ſcripta ſunt ad correctionem noſtram. Dicit enim apoſtolus. i. Corinth. xi. Dum iudicamur autem a domino corripimur vt non cũ hoc mundo damnemur. Sed multum terribile eſt quod ſcriptura dicit q̃ difficile eſt corrigere quem deus deſpexerit. Eccle. vij. vere ſignum eſt diuine deſpectionis quando homo a malis ſuis non corrigitur qui totiens et in tot locis corripitur per ſcripturas. Patet ergo clariſſime ex hiis que dicta ſunt i hac tercia conſideratione q̃ omnia que predicamus de chriſto iheſu. omnia credenda. omnia cauenda. omnis inimicorum ſpiritualium malicia omnis virtutis ſacramentorũ et efficacia omnia predicta et alia fuerunt i lege et prophetis et pſalmis prefigurata. et ad noſtram correctionem ſcripta. quia omnia illa in figura contingebãt illis. i. Cor. x.

a.

Quia omnia ſcripta de venturo Meſſia impleta ſunt in iheſu chriſto.

q Uartus punctus et vltimus huius ſexti articuli ẽ videre quomodo omnia que ſcripta erant de meſſia venturo fuerunt impleta in chriſto iheſu ſaluatore noſtro. et ideo ipſe verus meſſias nec alius expectandus. Pro cuius clariore intellectu aperiuntur xij theſauri. Primus erit de tempore aduentus chriſti. Secundus de eius progenie. Tercius de aſſumptione. Quartus de loco natiuitatis. Quintus de eius nomine. Sextus de eius veneratione. Septimus de modo viuendi. Octauus de modo moriendi. Nonus de cauſa mortis. Decimus de eius reſurrectione. Undecimus de premio credentium. Duodecimus de pena perſequentium in preſenti et in futuro.

Quia verus meſſias debebat venire in deſtructione ſecundi templi et ablatione ſceptri iſrahel. et impletione. lxx. ebdomadarũ danielis.

p Rimus theſaurus aperitur de tempore aduentus meſſie. quod ſacra ſcriptura preciſe aut et ſpecifice determinauit. Pro cuius declaratione hic adducam quatuor teſtimonia. Primum eſt teſtimonium prophetarum ſecundum gloſas. Talmuth licet in illo libro reperiantur multe vanitates et abhominationes et hereſes. non ſolum contra legem euangelicam ſed etiam contra eſſentiam diuinam. et contra legem ſcripture ac contra legem nature vt ſuo loco videbitur propter que perire deberent. Verumtamen ad conuincendam maliciam eorum propriis auctoritatibus ſuorum doctorum concluditur aduentus meſſie ſicut optime fuit diſputatum cum ſapientibus eorum et concluſum et determinatum coram ſummo pontifice. Benedicto. xiij. Preſentibus pluribus cardinalibus prelatis et magiſtris in theologia et aliis multis notabilibus perſonis. Anno domini. M cccc xiij xviij pontificatus eiuſdem ſummi pontificis. Secundum eſt teſtimonium inquiſitionis iudeorum. Tercium erit teſtimonium ioſephi hyſtoriographi eorum. Quartum erit teſtimonium Pylati qui eum tradidit crucifigendum arbitrio eorum. De primo dico q̃ tempus aſſignatum aduentus meſſie erat in fine ſecundi templi Hieruſalem pauloante deſtructionem eiuſdem templi. vt patet Malachie iij vbi dicitur. Ecce ego mitto angelum meum. et preparabit viam ante faciem meam et ſtatim veniet ad templum ſanctum ſuum dominator quem vos queritis et angelus teſtamenti quem vos vultis Ecce venit dicit dominus exercituũ. In dicto textu ſunt tria vocabula que ſignificant ſuum aduentum multum prope. Primum eſt ecce quod oñdit rem preſentẽ ãn nos. Secũ eſt ſtatĩ quod oñdit rem breuiſſimã vel ſine tpe Terciũ eſt ecce venit. Itez quando dixit ad templum ſuum oſtendit q̃ in hora ſui aduẽ

tuo eſſet templum edificatum et in bono ſta
tu per contrarium illius quod credunt iudei
qui dicant q quando ipſe veniet: inveniet
ſon in captivitate et templum deſertum.
Item ſecundo ſicut dicit Iſa. ca. lvi. Hec di
cit dñs. Cuſtodite iudicium et facite iuſticiam
q iuſta eſt ſalus mea ut veniat et iuſticia mea
ut reveletur et declarant doctores hebreorum
in bereſith rab a i. geneſi magno. Rabi moſ/
ſe darſan quod voluit dicere iuſta eſt ſalus
mea, ut veniat et iuſticia mea ut reveletur hoc
dicatur pro rege meſſia. propter quod dicit
Daniel capitulo ix. et adducatur iuſticia ſe/
piterna. Item tercio dicit Zach. ix. Exulta
ſatis filia ſyon iubila filia iheruſalem. Ec/
ce rex tuus veniet tibi iuſtus et ſalvator ipſe
pauper et aſcendens ſuper aſinam et ſuper
pullum filium aſine. In quantum dicit cecere
mus oſtendit eius adventum breviſſimum.
Et quod reſtat in hoc textu oſtendit q loqui/
tur de chriſto iheſu quia in tali habitu intravit
in iheruſalem. Multum facit admirari quo/
modo omnes iſti prophete fuerunt concor/
des ut omnes una voce dicerent adventum
meſſie eſſe tam propinquiſſime et q poſtmo
dum retro ceſſerit tanto tempore a tempore
ultimo predictorum prophetarum uſq ho
dic cum tranſierint iam ultra mille ſeptingē
anni. Invenimus enim balaam Numeri.
xxiiij. dixiſſe prophetando pro rege david.
Videbo eum ſed non modo intuebor illum,
ſed non prope. et ab eo uſq ad david nō fu
erunt niſi quadringenti anni modicum pl9
Quare per verum habemus dicere q pauco tē
pore poſt dictos prophetas habebat eē ad/
ventus meſſie. Dicet iudeus per dicta pro/
phetarum bene oſtenditur eſſe advent9 meſ/
ſie in brevi. ſed quomodo probabitur et q
ille adventus fuit in fine templi ſecundi in
eadem hora qua fuit adventus iheſu chriſti
Dico q hoc oſtenditur multum bene mul/
tis auctoritatibus prophetarum et rationibus et
primo per Iſa. capitulo ix. qui dicit. Parvus
eſt enim natus eſt nobis, et filius datus ē
nobis. Et factus eſt principatus ſuper hu/
meros eius, et vocabitur nomen eius admi/
rabilis conſiliarius deus fortis pater futuri
ſeculi, princeps pacis multiplicabitur ei9
imperium et pacis non erit finis. Non ē du/
bium quin iſta prophetia loquatur de meſ/
ſia quia impoſſibile eſt aliquem hominem
carnalem in quo non ſit divina natura inti/
tulari tam excellentiſſimis titulis. Item q
ipſimet doctores hebreorum dicunt hoc in
prologo hecaraben. i. lamentationes magne
Ubi dicit rabi Oze galileus in nomine meſ/
ſie eſt pax. quia ſic ſcriptum eſt pater futuri
ſeculi, princeps pacis. Item in libro canhe
drin in capitulo quod incipit totus iſrahel
dicit rabi thanhum. Que eſt ratio q quecū
q mem que eſt in medio vocabuli eſt aper/
ta et hec eſt clauſa. Reſpondet quia deus vo/
luit facere de Ezechia meſſiam et venit vir/
tus iudicialis et dixit ante deum dominus
mundi. David qui dixit ante te tot cantica
et tot laudes non facis meſſiam et Ezechi/
am pro quo feciſti tot miracula et non dix/
it unum canticum ante faciem meſſiam et
ideo deus clauſit mem. Et illa hora exivit
filia vocis i. vox revelatio et dixit ſecretum
meum mihi ſecretum meum mihi ve mihi.
Et declarat rabi Salomon q dicebat deus
hoc ſecretū de adventu meſſie meum eſt. Et
q propheta reſpondit ve mihi vult dicere.
O miſer quando veniet ille meſſias. Ex
predictis auctoritatibus poſſimus elicere tres ꝯ
cluſiones. Prima q meſſias eſt ipſemet de9
us quia predicti tituli non poſſunt iuſtifica/
ri niſi de ipſomet deo. Secunda concluſio ē
q meſſias natus eſt de matre exiſtente vir/
gine quia illa littera mem, poſita in verbo
multiplicabitur. quod in hebraico dicitur
leviarbe offer dit nomen eius quod ē in he/
braico menem. In latino mana ambo no/
mina incipiunt in illa littera mem ſed in rec/
ta ſcriptura quaſi curſu naturali debebat eſſe
mem aperta Inq̄tum vero eſt clauſa per con
trarium et contra naturam totius ſcripture
oſtendit dictam menem vel manam de clau/
ſam ſive virginem. Sic enim contra curſum
nature concepit et peperit. quia non ex viri/
ſemine ſed myſtico ſpiramine. Tercia cō/
cluſio eſt que ad propoſitum facit q dicta
mem clauſa oſtendit tempus advent9 meſſie
punctualiter quia hec prophetia fuit dicta
in quarto anno regis Achaz et ab illo an/
no uſq ad deſtructionem primi templi que
facta fuit xi. anno regis Sedechie tranſierūt
c. anni. Item duravit captivitas Baby
lonie. lxx. annis Templum ſecundum q edificavit
neemias duravit cccc.xx. annis ſi ſubtraham9
xl. annos qui tranſierunt a paſſione xpi uſq

ad deſtructionē templi per Titū remanēt ſeptē anni q̄ tranſierūt ab hora i qua dicta fuit p̄dicta prophetia vſq̄ ad paſſionem xp̄i. et ita tum ſumat mendaciſa in numero ſm̄ hebreos. cuius figura in habedario hebreoꝝ ſẽ et qb⁹ ſeq̄t ꝙ illa mēdaciſa oñdit nobis de⁹ illa duo ſecreta cū dixit. ſecretū meum mihi ſecretum meum mihi. Primum ꝙ mat̄ mei ſic debebat eſſe mana ſiue virgo. Secundo ꝙ tempus ſaluationis aduentus meſſie fuit punctu alter ſeptenoꝛium annoꝛum a reuelatione prophetie vſq̄ ad paſſionem ſaluatoris. Iterum poteſt idem probari vna auctoritate que eſt in medraſſupbin. i. gloſa pſalmoꝝ vbi dicit rabi Iohanan tribus annis cum dimidio ſtetit gloria domini in monte oliueti dando voces et dicendo.

Querite dominum dum inueniri poteſt inuocate eum dum prope eſt Iſa. lv. Itē dixit in bereſit raba i. in geneſi magno rabi moyſes darſan. Quid voluit dicere ſalomon in cantico canticoꝛum ca. i. quando dixit Exultauim⁹ et letabimur in te quando hoc erit. Quando pedes dei ſtabunt in monte oliueti illa hoꝛa exultauimus nos leti. Dico ꝙ manifeſte apparet quia iſti tres anni cū dimidio ſunt illa dimidia ebdomada quam dixit daniel propheta. Confirmatur autē pacum multis. Inuenimus enim ꝙ ſic fuit quia ſaluatoꝛ noſter recepit baptiſmum in etate. xxx. annoꝛum et deinde vſq̄ ad temp⁹ paſſionis fuerunt quaſi tres anni cum dimidio quibus ambulauit per galileam et per montem oliueti conuocando homines ad penitentiam et reſpectu huius dicebat predicta verba. Iſa. recitata per rabi Iohanan ſcilicet querite dominū dum etcetera vt ſupra. Itē pōt probari manifeſte ꝙ aduent⁹ meſſie debet eſſe in predicto tempore per auctoritatem quandam hebreoꝛum que eſt in libro canhedrin in ca. quod incipit totus iſrael et in libro Abadazara ca. i. vbi dicitur: ſic legitur in ſtudio Delie ſex mille annis eſt mundus duo milia vanitatis duo milia legis et duo milia meſſie. Sed propter peccata noſtra iam ſunt extra magna pars. Itē in code ca. dixit Delias rabi iuda nō eſt minus mundus ꝙ quinquaginta quinq̄ iubilei. in vltimo iubileo veniet filius dauid. gloſa Rabiſalomon illud ſumite quatuoꝛ mille ducenti et quinquaginta anni. et in vltimo iubileo fil⁹ dauid veniet. Notū eſt ꝙ mon meſſie fuit circa tempus. quando impleſunt quatuoꝛ mille anni a creatione mundi et poſito ꝙ non inueniatur punctualiter ꝙ eſſent illa hora quatuoꝛ mille anni non diminuunt quia maioꝛ deceptatio ꝙ ſi hec inuenitur in verbis dei in textu legis ca. deus dixit abrahe. Scias ꝙ futurum eſt ſemē tuum in captiuitate in terra aliena quadringētis annis et quando fuerunt liberati dictempus ꝙ fuerant ccccxxx. anni. Et poſtq̄ bene viſitauimus computum inuenim⁹ ꝙ ex quo Iacob deſcendit in egyptum vſq̄ quo fuerunt liberati per manus moyſi non tranſierunt niſi. ccx. anni. Item ſi bene nūcrami computum inuenimus ꝙ ſubtracto capitutatis non fuit niſi quaſi centum anni. ergo ſecūdum hoc non eſt mirum ſi doctoꝛ dixit ſex mille annos de duobus in duobus milibus ergo facta acciderunt circa illam tmiſſionem modicum plus vel minus. Et poſito ꝙ dicat aliquis ꝙ ſm auctoritatē illam tēpus aduentus redemptoris deberet eſſe plenitudine quatuoꝛ millium annoꝛum poſt deſtructionem templi [illegible] ꝙ ſaluatoꝛ foret ducentis annis anticipata ante computum doctoꝛis. Dico ꝙ eſt mirabile quod Eſa. in fine capituli. lx. illud prenoſticauit dicendo Ego dominus in tempoꝛe ſubito faciam iſtud et qui habent oculos ad vidēdum poſſunt intelligere ꝙ rationabilius ē ꝙ aduentus ſaluatoris anticipaueritur ꝙ gratia dei ducentis annis. Ante tempus ſuum ꝙ in preteritum tranſeundo milleducentis anti poſt quatuoꝛ mille non veniendo. Itē ad ampliorem probationem dicte concluſionis inuenimus quod dicit Talmud iheruſalem ita in libro berehot in capitulo hicore et me quarabeti. i. lamentatio magna dicit ſic. Accidit vni iudeo qui ſtabat laborando ꝙ dedit mugitum bos tranſiens vnus arabs audiuitq̄ vocem bouis et dixit fili iudei fili iudei ſolue ſolue. ſolue. tuos boues et tuum apparatum quia ſanctuarium veſtrum deſtruitur. Iterum bos dedit ſecundū mugitū et dixit arabs iudei fili iudei liga tuos boues et prepara illos quia natus eſt rex meſſias. Et dixit et iudeus quod eſt nomen ſuum. Reſpondit menahē. i. conſolator. Dixitq̄ et iterum iudeus et quomō eſt nomen ſui patris. Dixit e

Ezechias. i. fortitudo dei dixit tercium iude os. Et ubi natus est dixit ei. In bethlee3 iude. Dicit rabi abon. Et quis oportet eis fiere ab arabibus quod textus clarus est in Esa qui dicit Libanus cum excelsis cadet et dicit statim post. Et egredietur virga de radice yesse. Ex predicta auctoritate elicuntur et multum bene quatuor conclusiones. Prima quod adventus messie fuit circa destructionem templi Secunda quod messie nomen est menahem quod sonat in hebraico cosolator quia per manum eius fuit consolatum genus humanum de peccato Adam. Tercia quod est filius dei quia nomen patris quod hic intitulat ipse quod est ezechias significat in hebraico idem quod deus fortis. Quarta quod natus est in bethleem Item dicit Talmuth in beresit rabba amiq narrat rabi Samuel filius nahaman. Unde ge nabis tu quod in die in quo fuit destructio templi in illa die natus est messias de quo dicit Esa. c. lxvi. Antequam parturiret peperit antequam veniret partus eius peperit masculum in hora qua fuit destructio templi dederunt voces israel sicut mulier existens in partu et dicit ionathas in translatione chaldaica antequam ei veniret angustia fuit saluata et antequam veniret dolores partus reuelatus est rex messias. Item dicit in eodem libro rabi sim uel filius Johanan semel ibat Helias per viam in die qua fuit destructum templum et audiuit unam filiam vocis id est reuelationem clamantem et dicentem Templum sanctum vadat ad destructionem quando illud audiuit helyas imaginatus est quod posset destruere mundum et venit inuenit homines arantes et seminantes et dixit eis Deus est iratus contra mundum et vult destruere domum suam et captiuare suos filios inter gentes et vos intromittitis vos ipsos in vestris operibus? Et exiuit altera vocis ratio et dixit. Dimitte eos facere quia iam natus est saluator israhel Dixit ipse et ubi est ille dictum est illi In bethleem iude. Iuit illuc et inuenit mulierem quandam sedentem in porta domus sue et filium eius inuolutum in sanguine et iacentem sub ea dixitque ei filia. Filium peperisti et dixit sic. Et ait ei. Et quid est hoc quod sic est inuolutus in sanguine Redit grande malum est quia in die in quo natus est destructum est templum. Dixitque ei. Surge filia et accipe eum quia permanium suam debet esse magna saluator. In illa hora surrexit mater et accepit puerum et ipse recessit in do us ad quinque annos et in fine quinque annorum dixit. Ibo et videbo saluatorem israel si nutritur in forma regum vel angelorum. Iuit ergo et inuenit mulierem in porta domus sue et dixit ei filia quid est de illo puero. Respondit ei rabi. Nonne dixi tibi quod cum malo nutritur quia in die qua natus est fuit templum destructum et ultra hoc quia habet pedes non ambulat oculos habet et non videt Aures habet et non audit. Os habet et non loquitur et sic iacet sicut unus lapis et dum ipse loqueretur cum ea insufflauit ventus a quatuor partibus mundi et proiecit eum in mari magno et tunc hora Helyas sciditur vestimenta sua et euulsit capillos suos et dixit ve quis perdita est salutio israel. Et exiuit una filia vocis id est reuelatio et dixit Helya Non est sicut tu cogitas sed quatuor centis annis habitabit in mari magno et lxxx annis ubi ascendit fumus circa filios chore. et lxxx annis in porta rome quod remanet annorum per omnes etates usque ad finem.

Ecce quomodo apparet manifeste ex omnibus predictis auctoritatibus aduentum messie esse in destructione templi. Sed iudeus potest arguere dicendo, quod predicte auctoritates probant aduentum et destructionem fuisse cadentes sic sed veritas non est sic quia a die passionis usque ad destructionem transierunt xl anni. Ad hoc potest ei optime duplex responsio. Prima quod istud nomen dies accipi potest tripliciter scilicet stricte large et largissime. Primo accipitur prout sol est super orizontem. Secundo accipitur pro xxiiij. horis. Tercio accipitur pro omni tempore sicut inuenimus in Esa. c. xx. usque ad xxvi. Ubi sepe fit mentio de hoc nomine dies et necessario habet accipi pro magni tempore quod est annorum. Secunda responsio est quod si templum bene durauit post passionem .xl. annis. veritas tamen est quod in hora passionis perdidit templum omnem sanctitatem suam et cessauerunt omnia miracula que fiebant in eo. Nolite ergo querere o iudei maiorem destructionem quam istam. Unde dicit Talmuth in libro de Joma in capitulo quod incipit septem dies legunt magistri decem miracula que fiebant in domo sancta scilicet quod abortiunt ex odore carnis sancte Non fetebat caro sancta aliquo

tempore nunꝙ apparuit musca in templo nunꝙ accidit polluno sacramenti magno in die indulgentiarum. Nunꝙ inuentus est macula in pane propositionis. et licet pedes starent in templo cum habebat humiliari spacio si inueniebantur. Nunꝙ nocuit serpens nec alacem iherusalem. Nunꝙ dixit vir socio suo strictum hospicium habui in iherusalem. Nunꝙ fuit sufficiens pluuia ad extinguendum ignem altaris. Et nunꝙ fuerunt sufficientes venti ad torquendum pe- larem fumi quod ascendebat de altari. Et dicit transmaye et ad huc plures qui pies vasorum terrenorum que frangebantur in templo fuerunt ꝺebantur in eodē loco et dicit abaye. et ad huc plum e auium sacrificij et cinis altaris in censoria fundebantur in loco suo et totum hoc cessauit .xl. annis ante destructionē templi. sicut scriptum est. Signa nostra non vidimus non est vltra propheta neꝗ apud nos est sciens vsꝗ quo. ps. lxxiij. Item dicitur in eodē libro legunt magistri ꝙ .xl. annis in quibus admiustrauit symeon iustus omni hora veniebat sors dei ad magnū dexteram sed extūc aliquando in dextera aliquando in sinistra. Itē cleop lone esstiuebatur aliquando non. Item candela q erat in occidente templi omnium hora erat incensa sed extunc aliquando incensa. et aliquando extincta. Item ignis altaris excedebat per seipsum et non erat necesse sacerdotibus mittere ligna nisi bis in die solum vt affirmaret preceptum ꝙ habebat sacerdos de mittēdo ligna. Leuit. vi. Sed ex illo tunc aliquando excedebat aliquando non intantū ꝙ sacerdotes non cessabāt ponere ligna tota die. Itē dicitur in Talmuth hierosolomitā in libro de yoma in ca. qd incipit duo hyrci legūt magistri ꝙ .xl. annis ante destructionem tēpli inueniebāt extinctam candelam que erat in occidente et expolare stabat sp rubeus et sors dei veniebat ad manū sinistram et claudebant portas templi sero et inueniebant eas apertas de mane et dixit rabi Iohāni filius zachai. Templum templū quare nos terres iam scimus ꝙ tuus finis debes eē destructio. quia pro te prophetauit zacharias ca. xi. Aperi libane portas tuas et comedat ignis cedros tuos. Ecce ergo clarissime quō .xl. annis ante destructionē qua hora fuit xpi passio cessarunt omnia miracula et perdidit tēplū sanctitatem suā. Et non solū tunc dicta miracula cessauerunt sed eadē hora amotū fuit sceptrum de iuda. Idem illud quod ꝓphetauit iacob et est in libro canhedrin in ca. quod incipit hod qui et in libro de abdozara in ca. qd incipit sic. legunt magistri ꝙ .xl. annis ante destructionem templi fuerunt amoti a lege iudicos consistorij gazit et fuerunt in tabernis. declarat Rabi... erat in iherusalem qui vocabantur ... dicit rabi ... et ex illo tunc nunꝙ iudicarunt iudicium criminale quia iudicium criminale non poterat fieri nisi in consistorio gazit et dicit rabi mosse dars ... auferetur sceptrū de iuda. hoc dicit consistorium gazit quod erat in terra et dux de femore eius. isti sunt canhedrin qui erant sedentes in consistorio gazit in terra iuda et dixit sic Iacob canhedrin stabant sedentes in consistorio gazit erant amoti a terra iuda iudicando criminalia quo usꝗ veniat sylo qui ... dixit rabi ra ... quando amota a consistorio canhedrin gazit ... eis amota potestas iudicandi iudicium criminale consuerunt saccos super corpora et euulserunt capillos suos et dixerunt ... quia amotum est sceptrum iuda ... dauid non venit. Qui multum ... de ... bene potest videre clarissime modo sequitur ex omnibus supradictis ... contantibus aduentus messie pro ... Verumptamen pro maiori ... potest videri hec veritas ex magna ... tione que erat ex ore omnium ... tempore de aduentu messie intantum ... videret illa hora regere que vnum ... bat in ciuitate tude qui dicebatur ... qui erat homo magne fortitudinis ... ctor preciorum cuius nomen erat barcozba statim reputauerunt eum messiam ... gentes ꝙ in illa hora erat tempus ... tum aduentus messie dicitur in libro ... drin in capi. quod incipit totus ... barcozba regnauit .xxx. annis cum ... et dixit doctoribus Ego sum messias ... bi aquiba quando videbat barcozbam ... cebat iste est messias. Item dicit R... yse de egypto in capi. de iudicibus in ... regū. rabi aquiba magr̄ sapiens erat et ... nibus tamulch erat et portabat arma ba...

regis et dicebat de eo ꝙ ipſe erat rex meſſias
quouſq; ipm interfecit adrianus ꝓpter pec-
cata ſua. Item poſſumus verificare predic-
tam concluſionem ex ꝓphetia danielis. ſ.
per illas lxx. ebdomadas quas tradit in
ix. capi. ſui libri que non poteſt declarari niſi
ſup rege meſſia ſicut dicit Rabi moiſes ege-
rundenſis in gloſa quā fecit ſuper danie-
le vbi dicit ſic. Et vnguatur ſanctuſſanctorū
Iſte eſt meſſias ſanctificatus filiorū dauid
et dicit Rabi moiſe darſan Et adducatur iu-
ſticia ſempiterna iſte eſt rex meſſias. Itē d. c
in fine libri qui vocatur ceder bool. Rabi
yoce. lxx. ebdomade numerate ſunt a deſtru-
ctione primi templi vſq; ad deſtructionē ſe-
cundi vltimi qui ſunt. lxx. de captiuitate baby-
lonice et. cccc. xx. quib⁹ durauit tēplum ſecū-
dū. et in fine illorū debebat venire meſſias
et ſic declarat gaon raby cabadias et Rabi
abraā abenazadra. Item predictam prophe-
tiam exponit petrus alfonſi conuerſus multū
grate ſm antiquos hebreos declarando tē-
pus aduentus meſſie ſic dicens in libro dia-
riclo. Temp⁹ aduentus xp̄i ſic eſt danieli
per angelum reuelatum. lxx. ebdomade ſūt
conſtitute ſuper populum tuū et ſuper vrbē
ſanctuarij tui vt conſumetur preuaricatio et
finem habeat peccatum et deleatur iniqtas
et adducatur iuſticia ſeculorum et impleat
viſio et prophetie et vnguatur ſanctuſſācto-
rum. Scito ergo et aduerte ab exitu ſermo-
nis vt iterum edificetur iħrſm vſq; ad chriſtū
ducē ebdomade ſeptima et ebdomade. lx.
due erunt et rurſū edificabitur platea et mu-
ri in anguſtia temporū et poſt ebdomadas
lxij. occidetur xp̄s et ciuitatem et ſanctuariū
diſſipabit populus cū duce venturo et finis
eius vaſtitas et poſt finem belli ſtatuta de-
ſolatio confirmabit autem pactum multis
ebdomada vna et in dimidio ebdomadis
deficiet hoſtia et ſacrificium et i templo erit
abhominatio deſolationis et vſq; ad con-
ſummatōnem et finem perſeuerabit deſola-
tio propheta ſanceſta i lauſa eſſet ad intel-
ligendum difficilis et ſunt ibi termini multi
deſignati ſed tñ omnes ad deſignādū xp̄i
aduentum ſunt poſiti. In primis igitur ſciē-
dū eſt ꝙ ebdomade iſte ānorū ſunt ebdo-
made cū igitur ait lxx. ebdomade cōſtitute
ſunt ſuper populū tuum et ſup vrbē ſanctu-
arij tui vt conſumetur preuaricatio et finem
accipiat peccatum et deleatur iniquitas et ad-
ducatur iuſticia ſeculorū et impleatur viſio et
prophetie et vnguatur ſanctuſſanctorū. Cum
illud in quo dicit nominari voluit quia ſeptua-
ginta in. cccc. xc. anni erant conſtitu-
ab eiuſdē anni prophetia vſq; ad deſtructio-
nem Hieruſalē et tēpli que a Tyto Roma-
norum imperatore facta fuit cuius deſtruc-
tionis tempore iam chriſtus venerat qui et iu-
ſticia ſeculorum et ſanctuſſanctorum erat p
quem etiam et peccatum omne et iniquitas
ē deleta et prophetia omnis impleta. Cete-
ra autem omnia que ſequuntur ad botum.
cccc. annorum diuiſionem et declaratione
ſunt poſita per hoc autem quod ait Ab exitu ſer-
monis vt edificetur hieruſalem vſq; ad chri-
ſtum ducē ebdomade. lxx. ſinuitur ꝙ ab hu-
iuſmodi die prophetie vſq; ad Cyrū regem
Perſarum qui ab ipſo deo per Eſaiam. chri-
ſtus appellatus eſt fuerunt. lxx. anno u ʒ
ebdomade. x. xlix. anni Cuius Cyri precep-
to cepit hieruſalem edificari in cuius reedi-
ficatione poſtq̄ conſummatum eſt opus ex
quo ad aduentum Tyti ſuper hieruſalem. ccc-
xxxiij. anni fuerunt et hoc eſt quod dicit eb-
domade lxij. i. ccc. xxxiiij. anni erunt et ru-
ſum edificabitur platea et muri in anguſtia
temporum et poſuit ebdomadas ſeptem et
poſtq̄ occidetur chriſtus ciuitatem et ſanctua-
rium diſſipabit populus ſubiect romanus
cum duce venturo i. Tyto et finis eius va-
ſtitas et poſt finem belli ſtatuta deſolatio.
Quod autem ſequitur confirmabit pactum
multis ebdomada vna illa profecto ebdo-
mada vna ſeptem ſunt anni obſidionis ſep-
tem enim annis obſeſſa eſt ciuitas ab exer-
citu romano tum et infra illos ſeptem ānos
adeo coacti fuerunt intus et afflicti ꝙ non
habuerunt vnde ſacrificium facere poſſent.
et hoc eſt quod ait in dimidio ebdomadis
et infra ebdomadam deficiet hoſtiam et ſa-
crificium et in templo erit abhominatio de-
ſolationis ꝙ etiam additur vſq; ad conſū-
mationem et finem perſeuerabit deſolatio
inſinuat ꝙ captiuitas et deſolatio illa ſi-
ne fine erit ventura. Septem ergo ebdomade
vſq; ad Cyrum et ſexaginta duo ebdo-
made a Cyro vſq; ad Tytum et ebdoma-
de obſidionis vna profecto lxx. ſunt ebdo-
made hec eſt expoſitio predicti. Alfonſi
media imperatoris Hiſpanie regis al-

fonſi qui cum eēt ſapientiſſimus inter iudeos illuminatos a deo cõuerſus fuit ad xp̄m et ſcripſit optime dyalogū fidei catholice anno domini. M.c.vi. qui antē plenius voluerit ſcire diuiſionē dictarū .lxx. ebdomadarū ſicut eas diuiſit Daniel .i. ad .vij. et ad lx et ad duas et ad vnā et illa vna et duas dimidias inueniet multū optime in gloſa magiſtri Nicolai de lira ſuper danielem. Sed et propter nõnulla que addūt moderni iudei in prophetia Jacob de ſceptro et in ſupradicta de .lxx. ebdomadibus et propter corruptas expoſitiones annullādas peruerſas dictas prophetias expono eo modo et forma q̄ dictus iudeus doctor. Nicolaus de lira ſuis locis exponit ne diligēs ſcire forte copia librorū intelligat cunctates iudeorū. Hūc enim librū pro ignorātibus ſcripſi. vt breui volumine faciliter poſſint arma inuenire cõtra inimicos xp̄i. Et introducatur primo ꝓpheta. Jacob in qua exprimitur tēpus aduentus meſſie Ge. xlix. vbi dixit iacob filijs ſuis. Congregamini vt annūciē vobis que ventura ſunt vobis i nouiſſimis diebus ſequit. Non auferetur ſceptrū de iuda et dux de femore eius donec veniat qui mittendus eſt et ipſe erit expectatio gentiū quod ſic exponit̄ a Nicolao de lira vbi ſupra. Non auferetur ſceptrū de iuda .i. ſignificans regia et dux de femore eius quia deficiente regno interfecto rege ſedechia in captiuitate babylonica extūc gubernatus fuit populus iudeorum per illos qui erant de tribu iuda. quia in reditu dicte captiuitatis zorabel fuit dux eorum vt habetur zacha. iiij. c. et Aggei .i. ca. et p̄ ſacerdotes gubernauerūt populum vſq; ad tēpore Machabeorum qui etiam erant de tribu iuda. quia tribus ſacerdotalis et tribus regia erant coniuncte vt p3 iiij. Regum .xi. vbi dicitur q̄ Joſabeth ſoror ochozie regis iuda tulit Joas et erat ſex annis cum ea in domo domini. quia ipſa erat vxor Joiade pontificis et iſtud regimē durauit vſq; ad tēpus herodis qui fuit alienigena d̄ gēte ydumeor et ipſo regnante natus eſt chriſtus vt habetur Ma. ij. Cuius regnum durabit in ſecula ſeculorum amen. Et ideo ſubditur donec veniat qui mittendus eſt .i. chriſtus. qui miſſus eſt a patre pro ſalute generis humani et ipſe erit expectatio gentium ſm̄ q̄ dicit̄ Aggei .ij. ca. Ecce veniet deſideratus cūctis

Joſaab.

gentibus et cetera. In hebreo autem habetur ſic erit et aggregatio gētium et hoc impletū eſt in regno xp̄i q; poſt reſurrectionem et aſcenſionē xp̄i ad celos apl'is predicantibus fidē xp̄i iudei pro maiori parte remanſerunt obſtinati in infidelitate ſua et gētes oēs magna deuotione receperunt fidem xp̄i. Et ſic xp̄o aggregate ſūt propter quod apoſtoli dixerūt iudeis vt habetur Actuū xiij. ca. Vobis oportebat primū loqui verbum dei ſed qm̄ repuliſtis illud et indignos vos iudicaſtis vite eterne. ecce conuertimur ad gētes. Sic enī precepit nobis deus. Sed hāc ꝓphetiam que ſatis clare expoſita eſt d̄ xp̄o iudei multipliciter nituntur ſubuertere. Ad cui' intellectum ſciendū q̄ in hebreo habet donec veniat ſylo. Hec autē dictio hebraica ſylo eſt proprium nomē loci ſignificat enī3 in alio ſenſu miſſionē et ſicut nomē cõmune. prout ergo eſt nomen loci acceperunt hic ce3 aliqui iudei dicentes q̄ prophetia impleta eſt quando ſaul qui erat de tribu benyamin vt habetur i. Regū xi. fuit electus in rege3 et inunctus fuit in ſylo vbi erat tabernaculū domini et archa et per cõſequens vnctō vbi reges debebant inungi. et ſic ſceptru3 quod accipitur pro quodā dominio et principatu q̄d fuerat in tribu iuda vſq; tunc fuit tranſlatu3 ad tribum benyamin. Sed hoc dictum manifeſte contrariatur textui. quia ante electionem Saulis archa dei iam erat amota d̄ ſylo. et erat in cariathiarim. vt habetur i. Regū. vij. c. Item poſt ſaul immediate immo ipſo adhuc regnante fuit dauid inunctus p̄ Samuelem quia dauid fuit primus rex de tribu iuda et tunc reges de illa tribu quando inceperunt. Quō autem ſceptrum dicatur aufferri de tribu iuda quando incepit eſſe in propinqua diſpoſitione ad gradū perfectum non eſt veriſimile. Et ideo alij iudei dicunt q̄ iſta prophetia impleta fuit in electione hieroboam in regem qui erat d̄ tribu effraym quia decem tribus ablate ſunt a regno iuda et adheſerunt hieroboam quando roboam die conſtituto dedit populo durā reſponſionem. iij. Regū xij. Et ſic exponunt donec veniat ſylo .i. donec vēiat hieroboam coronandus i tali loco. Sed iſta expoſitio oſtenditur falſa per textum. quia cõgregatio illa non fuit facta in ſylo ſed in Sychem. vt habetur. iij. Regū xij. ca. Item nō

fuit ablatum regnum a domo iuda tūc ſed ſtetit vſq; ad captiuitatem babylonicā per ſucceſſionē hereditariā. Et illi ſolū dicebant̄ ꝓprie reges quia inſtituebātur per inunctionē quia templū ſacrū a domine et illa que ad iunctionem requirebantur in iheruſalem remāſerunt que erat metropolis in regno iuda. ꝓpter quod alij iudei accipiētes hoc nomē ſylo prout ſignificat miſſionē: dicūt q̄ dicta ꝓphetia impleta eſt tēpore nabuchodonoſor quando venit contra iheruſalē et occidit zedechiam regem et ſic defecit regnū iuda. Et ideo exponunt predictam līam ſic. Non auferetur ſceptrū etc̄ donec veniat qui mittend⁹ eſt .ſ. nabuchodonoſor. qui propter peccata iudaici populi miſſus fuit a deo ad deſtruēdam terrā et auferendū regē et erit et aggregatio gentium q̄ propter dilationē ſuī imperij aggregate ſunt gentes ſub eius dño. Sed iſta expoſitio et precedens et conſimiles ſi fiunt deſtruuntur per tranſlationem chaldaicam quam iudei vocant targum que ſia auctentica eſt apud iudeos q̄ nullus doctor eorum fuit auſus ei contradicere imo quando littera hebraica eſt obſcura recurrūt ad illam pro explanatione In illa autē ſic habetur non auferetur ſceptrum de iuda etc̄ donec veniat meſſias in ſcriptura ſed ſolus xp̄s qui ꝓmiſſus in lege et prophetis erat. Et hoc patet clarius veritas noſtre catholice expoſitionis predicte. Cum ergo o tempore predicti herodis regno aſſumpſerit regia dignitas tribus iude et ducat⁹ et i ipſo illo nullus ali⁹ apparuit qui ex doctrina et operibus poſſet dici chriſt⁹ niſi ihūs ſaluator noſter. Sequitur ergo q̄ ipſe eſt verus meſſias et q̄ eius aduentus extitit in preterito. Itē p̄dictus Petr⁹ alfonſus cōuerſ⁹ in ſuo dyalogo p̄dictā ꝓphetiam exponit ſic dicēs Doctores antiqui hebreorum ſic expoſuerunt prophetiam. Jacob. Nō auferetur ſceptrū i. virga regni de iuda. et dux de femore .i. de filijs filiorū eius in ſecula donec veniet qui mittendus ē .i. xp̄s cuius ē regnum et ad ipſum cōgregabūtur gentes Et nos q̄dem nouimus q̄ poſtq̄ venit xp̄s. neq; rex neq; dux de Juda fuit vlterius. Credere itaq; debemus q̄ iā temp⁹ xp̄i aduent⁹ determinatum fuit. et q̄ is qui tēpore illo venit ſine dubitationis ſcrupulo xp̄s extitit Secūdo introducatur ꝓphetia Danielis .c. ix. vbi Gabriel angelus inſtruit Danielē de illo tempore dicens Septuaginta hebdomadas abbreuiate ſunt ſuper populum tuum et ſuper vrbē tuam ſanctam et conſummetur preuaricatio et finem accipiat peccatum et deleatur iniquitas et adducatur iuſticia ſempiterna et impleatur viſio et prophetia et vngatur ſanctus ſanctorum. Ad intellectum huius prophetie primo videndū eſt qualiter hic accipiatur hebdomadas vel hebdomada quod eſt idem In ſacra enim ſcriptura vno modo accipitur pro tempore ſeptem dierum et hoc modo communiter accipitur hoc etiam modo loquitur ſcriptura Leui. xxiij vbi dicitur q̄ ſeptē hebdomade ſunt accipiende a feſto paſche qui faciūt xlix. dies et l. die celebrādū eſt feſtum penthecoſtes. Alio modo accipitur pro tempore ſeptem annorum. et hoc modo loquit̄ ſcriptura de hebdomada. Leui. xxv vbi dicit̄ Numerabitis ſeptem hebdomadas annorum que faciunt annos xlix. et quinquageſimus annus qui immediate ſequitur. dicitur iubileus qui apud iudeos erat ann⁹ remiſſionis vt ibidem dicitur Non autem inuenitur hebdomada accipi pluribus modiſ Non poteſt hic hebdomada accipi pro hebdomada dierum quia tota prophetia Danielis fuit completa infra annum et dimidium ergo per locum a diuiſione oportet q̄ accipiatur numero annorum et in hoc oēs expoſitiones cōueniunt ſed in hoc differūt Quia aliqui catholici vt Beda et alij dicūt q̄ iſti anni intelligendi ſunt anni lunares q̄ ſunt breuiores annis ſolaribus xi diebus Mon fuerunt autem ad hoc dicendū ex duobus. Primo ex textu quia dicūtur hebdomade abbreuiate. Et ſicut dictum eſt anni lunares ſunt breuiores annis ſolaribus et per conſequens hebdomade annorum lunarium ſunt breuiores. Secūdo quia angelus loquebatur Danieli qui erat hebre⁹ hebrei autem computabant per annos lunares vt dicit ipſe Beda. Et ideo angelus poſuit numerum annorum per dictorum ꝑ hebdomadas annorum lunarium Verūtamē dictum non placet. Nicolao de lira. et eſt ratio quia in hebreo non ponitur abbreuiate ꝑ ut ſonat in determinatione ſeu diminutione. ſed in hebreo ponitur precise vt notat tēporis determinationem. ſ. nec plus nec minus

Similiter ſecūdū eſt falſum ſi enim iudei
haberent annū breuiorē .xi. diebus ꝙ ān⁹
ſolaris cum ſecūdum legem ſuam tenerentur
primo menſe quaſi ſibi ... ſuere paſcha et
die determinata .ſ. xiiij. die primi menſis ſe
queretur ꝙ paſcha eorum huius anni precederet
paſcha anni precedentis in .xi. diebus. Et
eodē modo paſcha anni ſequentis precederet ꝑ
xxij dies. Et ſic anticipando tēpus quolibet
anno per .xi. dies. Ad quod quidem ſeque
retur ꝙ iudei celebrarent paſcha ſuum et ob
ligatione precepti infra breue tempus in quo
libet menſe totius anni. Hoc autē apparet
manifeſte falſum et vſu eorum quia ſemper
faciunt eodem tempore. Et ideo patet ꝙ cō
putant per annos ſolares ſicut et nos.
Licet enim incipiant menſes a lunationibus
tamen tercius annus apud eos habet luna
tiones xiij ita ꝙ per emboliſmos faciūt ad
equationes temporis. et ſic computant per an
nos ſolares ſicut et nos. Dato tamen ꝙ cō
putarent per annos lunares nihilominus
haberetur propoſitum noſtrum vt videbitur.
Secundo videndū eſt quot annos cōtinent
hebdomade predicte. et patet ꝙ ſi multiplis
centur lxx per .vij. reſultant ccccxc. Ter
xc. cio videndū eſt a quo tpe incipiat cōputatō
iſtarum hebdomadarū. et dicūt aliqui iudei
ꝙ incipit ab .xi. anno regis ſedechie quādo
deſtructū eſt primū tēplū. Alij dicūt ꝙ inci
pit a primo āno darij, quo tempore dixit an
gelus iſta danieli. Alij dicūt ꝙ incipit cōpu
tatio iſta a reditu captiuitatis ſub zorobabel
vel duce āno ſecūdo Cyri regis Perſarum.
Alij dicūt ꝙ incipit cōputatio iſta .a .xx. an
no regis artaxerſis quando miſſus eſt nee
mias ad reedificandum hieruſalē. Que aūt
iſtarum opinionum ſit vera ꝑpter ꝓlixitatē
euitandam omittitur. et eoā qz ſecūdū om
nes iſtas cōputationes habetur propoſitum
noſtrum ſufficienter .ſ. ꝙ tempus aduentus
chriſti ſit preteritum, quod pz. qz ſi ſcdm de
terminate aſſignat ccccxc. annos. vſqz quo i
pleatur viſio et ꝓphetia et vngatur ſanctus
ſanctorū xp̄s. Sed qualitercūqz accipiatur
computatio anni lunaris vel ſolaris et vbi
cūqz incipiatur cōputatio. quia infra tamen
non pōt accipi ꝙ a .xx. anno regis artaxerſis
tot⁹ iſti numer⁹ predictus iā diu eſt preterit⁹. Et
declaro ſaltem de vltimo numero predictū im
pletum .ſ. a .xx. āno artaxerſis vſqz ad .xviij.

annū Tyberij ceſaris in quo paſſus eſt chriſtus.
Si fiat computatio per annos lunares
quod patet hoc modo. Regnum Perſarum
durauit annis cxxxiij et a principio regni
vſqz ad .xx. artaxerſis fluxerunt anni .xx. et
poſt durauit .cxvij. annis Regnum grecorum
vero durauit ccc. annis et tunc cepit regnum
romanorum a cuius principio vſqz ad .xviij.
annum Tyberij fluxerunt anni lxx ſi
mul iuncti patet ꝙ faciunt. ccc lxx annos
ſolares qui implent predictum numerum ſe
cundum lunares annos quia annus luna
ris continet cccliiij dies Solaris vero ccclx
v quadrantem vnum. et .v horas. et patet
ſecundum verum numerum ꝙ ...
ſolares ſunt. ccccxc. anni lunares ... nu
merus hebdomadarum compu...
tum eſt per annos lunares. Aduer...
tamen ꝙ Rabi Salomon dat quandam ex
poſitionem falſam ad rationem pre...
oportet remouere dicit enim ꝙ ſe...
domade ille non continent tempus
vſqz ad aduentum xp̄i et paſſionem ...
num vt predictum eſt. Sed dicit ꝙ ...
pus pſalium a deſtructione primi ...
ꝙ ad deſtructionem ſecūdi per Ti...
ſpaſianum cuius expoſitio talis ...
hebdomade pſalſe i. determinate ...
populum tuum antequam veniat pſecutio
eorū que facta eſt per romanos c...
ciuitatem et templum et eiectione...
pulum iudaicum vt conſumatur ...
tio i. deſiſtant a preuaricationibus ...
p predictam captiuitatem. et deleatur ...
tas eorum. ſcilicet p captiuitatem e...
predictam que eſt pena vt dicit. Et ...
iuſticia ſempiterna. i. vt incenturn...
turp predictam captiuitatem ꝓ pe...
rando. Et vt ſic finaliter impleat...
ꝓphetia. i. viſiones de chriſto ꝓ...
phetas et vngatur ſanctuſſanct...
cha dei et vaſa ſanctorum] que te...
ꝓ meſſiam venturum in fine huius ...
tans vt dicit. Sed quātum debeat ...
captiuitas non dicitur et ſic p co...
pus determinatum ipſius hic ...
Quod autem iſta expoſitio ſit fa...
ta patet per litteram precedentem ...
ꝙ angelus gabriel venit propter ...
Danielis orantis pro liberatiōne ...
annūā ſdum exauditionem ſue ...

Et ideo nõ solũ nũciauit et liberationẽ a ca
ptiuitate babylonica sed etiã pfectã libera-
tionẽ fiendã p xp̃m de qua daniel principali
ter orabat et io dicere q̃ angel⁹ venerit ad de
nũciandũ Danieli pfectã captiuitatẽ sui po
puli et nullũ certũ tp⁹ liberationis fiende
p xp̃m hoc est valde absurdũ et preceden lr̃e
tere contrarium quia non venisset ad conso
lationem Danielis sed magis ad disolatio
nem. Itẽ q̃ dicit q̃ p captiuitatem in qua
fuerunt desisterũt a preuaricationibus hoc ẽ ap
te falsum, qr super omnia gẽtes intendũt de
sitegiis et auguriis vt fecerũt illi q̃ nouerũt fa
cta eorũ et tamẽ ista phibẽtur eis maxime i
lege diuina patz in Exo. et Deutro. et i plu
ribus aliis locis veteris testamenti. Itez q̃
dicit visiones ipleri p̃ pberani per merita eo
rum et ẽ cõtra illud quod dicitur Deutro ix
Scito q̃ non pp̃ter iustificationes tuas de
derit tibi deus terrã hanc in possessionẽ etc̃
multominus propter iusticias eorũ implen
da est pmissio de xp̃o et maxime quia de ip
so scribitur Esa. viii. Et erit ad lapidẽ offen
sionis et petram scandali duabus domib⁹
israel et in laqueum et ruinam habitantib⁹
hierusalem. Item q̃ dicit per vnctionẽ sanc
tisanctorum intelligi vnctionẽ arche et sanc
tuarii qui recuperabitur per regẽ messiam
hoc est contra illud quod habetur Hiere iii
Cumq̃ multiplicati fueritis et creueritis in
terra in diebus illis ait dominus non dicẽt
vltra archa testamenti domini neq̃ ascendet
super cor neq̃ illius recordabuntur neq̃ visi
tabitur nec fiet vltra. q̃ ceremonie vete-
ris testamenti omino cessauerunt post passio
nem xp̃i. Cum nec enim fuerit mortue manet
ergo veritas inconcussa q̃ s. temp⁹ hebdo-
madarũ fuit ipletum in xp̃i aduentu q̃ pec-
cata nostra dilu omnia que in deum in nos
et in proximũ cõmissa erant. iusticiã addu-
xit legem et prophetias impleuit et vnct⁹ est
plenitudine grẽ a deo patre. Tercio determi
nat sacra scriptura tempus aduẽtus messie
Esa. viii. textus ibi est antequã p̃ turiret pepe
rit Et licet aliqui de hoc textu supra dictum
sit hic tamẽ plenius exponitur super quo gl.
hebraica. quia antequã natus fuisset ille qui i
seruitutem redegit vltimam natus fuit redẽ
ptor. Igitur ante natiuitatem Tyti qui ciui
tatem et templum destruxit et populum cap
tiuauit et inuendicionem et seruitutem expo
suit in tantum q̃ dabantur xxx pro vno nũ
mo argenteo. vt dicit Hugo flotaceñ fuit
natiuitas ipsius xp̃i hoc idẽ patet per trãs
latõez chaldaicam ibidem que cõparat ista
el mulieri parturiẽti que angustias maxias
partus et dolores adhuc nõ erit ei vehemẽs
angustia et adhuc non veniet ei tremor az
doloribus propter partum et reuelabit rex
messias. Dolor enim et angustia partus ec
parturiunt maximã calamitatem quam habu
erunt in obsidione Tyti et Vespasiani vbi
tanta fuit angustia et calamitas q̃ impleretur
est illud Trenorum iiii. Manus mulierum
misericordiũ coxerunt filios suos et multas
alias angustias et miserias passi sunt que
Josephus narrat in libro antiquitatum de
bello iudaico vt videbitur lib. iii. Et añ istã
obsidionẽ datum est q̃ fuit ihesus naza re
nus natus per lxx annos et passus per xl.
annos. Iste textus cum glosa chaldaica est
tante autoritatis apud iudeos q̃ multi do
ctores eorum concedunt q̃ messias nat⁹ ẽ
in die destructionis templi. Pro quo alle-
gat rabi bamon q̃ lybanus cum excelsis ca
det et egredietur virga de radice yesse. Esa. xi
Et interrogant ipsi iudei vbi est ipse messi-
as natus in illa die destructionis templi et re
spondent quidã q̃ est in paradiso cum an-
gelis viuens ibi eo modo quo moyses vix
it quadraginta diebus in mõte synai et ex
pectat preceptum domini ad se ostendendũ.
Alii q̃ est vltra montes caspios expectans
preceptum domini de liberatione populi.
Alii dicũt q̃ vadit per mundum sicut pau-
per et humiliatus ppter peccata populi sui
sm̃ q̃ dicitur Esa. liii. et nos reputauimus
eum quasi leprosum et cetera. quousq̃ ap-
pareat ex p̃cepto domini in virtute ad libe-
rationem filiorum israel d̃ captiuitate et mi
seria in qua sunt. Talis enim varietas ostẽ
dit q̃ dictum eorũ est fictitiũ. Sed quicq̃d
sic dictum videtur q̃ verum est q̃ temp⁹ ve
niendi messie taxatum in scriptura iam p̃te-
rit et impletum est in ihesu nazareno vero
messia nostro. et istud fuit vocatum temp⁹
plenitudinis ad Gal. iiii et Eph. i. quia in
christi aduentu fuit quadruplex plenitudo.
scz nature scripture gratie et temporalis mẽ
sure Nature quidẽ quia tunc vñu finis oĩs
creature s. hõ cõiunctus est suo principio. s.
deo. Vnde etiã factus ẽ nobilis creatura⁹ qui ẽ

perfectiſſima figurarū. Tūc etiā fuit vltim⁹ mod⁹ formādi homine qui ſit poſſibilis ſ. de muliere ſine viro. Alij eni tres pceſſerāt et iſte fuit quartus. Scripture etiā q̄ promiſſe fuerūt reddita figure cōplete et oēs ſcripture delucidate. Grane plenitudo ſuper apparuit in fecūditate marie iuſtificatione iohannis in miſſione ſpūſſancti ſuper apoſtolos et in ſacramētis eccleſie. que ſunt gratie vaſa. Plenitudo nihilominus tēporalis menſure. Omnis eni per temp⁹ ſiſtu in verb⁹ preceſſerat aute tēpus nature in quo fuit cōuictum humanū genus de ignorantia. Tēp⁹ etiam legis ſcripte in quo fuit cōuictum de ipotētia et hoc fuit tertiū coplementū vniuerſorum temporum in quo fidelib⁹ datur vera dei cognitio veraqʒ virtus ad cōpletionem diuine legis et in ſignū iſtarum plenitudinum voluit venire dei filius ſexta mundi etate. vi. annorum milleſimo vi mēſe a cōceptiōe Johānis ſexta die vi diei et forſitā ſexta hora. Probabile eni ē φ illa die cōceptus fuit adam celeſtis in qua fuit formatus adam terrenus. Illa h ta venit media ex qua p̄mus homo induxit humāo generi mortiferā infirmitatē. ſexta etiā die fuit paſſus et ſexta hora in cruce fuit cōclauus. hoc ergo fuit tēp⁹ beneplaciti et tempus miſerendi vt dicit in ps. c. Secūdū teſtimonium aduentus meſſie ē inquiſitio iudeorum facta tēpore chriſti quam non feciſſent niſi temp⁹ ipletum cognouiſſet tūc ei iq̄rētes miſerūt ſacerdotes et leuitas ad Johānem baptiſtā quem tunc ſanctiſſimum ī ſuā etate videbant vt interrogarent euʒ ſi erat meſſias vt dicitur Joh. i. Quē ſi dixiſſet ſic eum recepiſſent ſed confeſſus eſt et nō negauit quoniam ego ſum chriſtus. i. meſſias ut patet cōfeſſus eſt tamē φ erat eius vox clamantis vt prepararent ſibi viam tanq̄ ſummo regi ſuo vero meſſie qui et digito eū oſtendit dicens eis. Dicēs de quo dicebam vobis qui poſt me venit ante me factus eſt. cuius non ſum dignus corrigiam calciamēti ſoluere. et uerū cum digito oſtendens ait Ecce agn⁹ dei ecce qui tollit peccata mundi Ad hoc eni non valet inquiſitio facta per coſ eodē tempore de barcocba ut ſupra dictū eſt. Fruſtra enim eſſet tali inquiſitio ſi tempus impletum non cognouiſſent. Tercium teſtimonium eſt ioſephi ſapientiſſimi hyſtoriographi iudeorum qui in. xviij. libro antiquitatū deſcribens tempora Tyberij ceſaris ſub quo paſſus eſt chriſtus ſic dicit. Fuit eiſdē temporibus Jheſus vir ſapiens ſi tn virū eū nominare phas ē. Erat eni mirabiliū operū effector et doctor eorū hominuʒ qui libēter ea que vera ſunt audiūt et multos quidē iudeorū. multos etiam ex gētib⁹ ſibi adiūxit. xps hic erat. hūc accuſatiōe primorum noſtre gētis virorū cū pylatus i cruce agendum eſſe decreuiſſet non deſeruerūt eum qui ab initio eū dilexerāt. apparuit eni eis tertia die viuus ſm φ diuinitus inſpirati prophete hec vel alia de eo innumera miracula futura predixerūt de ille. Quartum teſtimoniū eſt Pylati qui anno dñi xxxvi. ipſi vero Tyberij xxi cū eſſet mos romanis vt prouinciarum iudices ſenatui ſcripto renūtiarent. ut ſi quid noui in his quas regebāt prouincias accidiſſet ſcripſit epiſtolā ad Tyberium ſub hac forma. Tyberio auguſto pontius pylatus ſalutem. Nuper accidit φ ipſe probaui iudeos per inuidiam ſe ſuoſqʒ poſteros crudeli dānatione peremiſſe. Cū enī promiſſum haberent patres eorū φ de⁹ ipſoꝝ mitteret illis per virginem ſanctum ſuum q̄ rex ipſorum merito diceretur hunc me pſide miſit in iudeā quem cum vidiſſent cecos illuminaſſe. leproſos mūdaſſe. paraliticos curaſſe. demones effugaſſe. mortuos ſuſcitaſſe ventis imperaſſe pedibuſqʒ ſiccis ſup vndas maris ambulaſſe et alia multa miracula feciſſe. et cū populus iudeorum diceret eū eſſe dei filium principes ſacerdotum in di cōtra eum mox itaqʒ mihi eum tradiderunt et alia pro alijs mentientes hunc magū eſſe et contra legem eorum agere dixerūt Ego autem ita eſſe credidi ipſumqʒ flagellatum eorum arbitrio tradidi. qui euʒ crucifixerant et ſepulchro cuſtodes adhibuerunt Illeſis quoqʒ militibus meis cuſtodientibus die tertia reſurrexit. Intantum vero nequitia iudeorū contra eum exarſit vt ipſis cuſtodientibus pecuniam darēt qui dicerent diſcipulos eius corpus rapuiſſe dicerent. Sed illi quod factum fuerat tacere non valentes teſtati ſunt eum reſurrexiſſe ſeqʒ viſionē angelorum vidiſſe a iudeis pecuniam accepiſſe. Hoc autem ideo ſcripſi ne quis alter eſtimet factum eſſe vel credendum mēdacijs iudeorum. Tunc Tyberius cum ſuffragio

magnū ſauoris retulit ad ſenatum et poſtu
lauit vt chriſtus deus haberetur. At ſenatus
motus eſt indignatus q non ſibi ſm morē
epiſtola primo fuiſſet delata. Et ſic ſalidas
ret ex predictis quatuor teſtimoniis tempus
aduentus meſſie fuiſſe ante deſtructionem
ſecundi templi.

Quod verus meſſias debz eē de genere vñ. p
cedens de medio filiorum Jacob.

Ecūdus theſaurus aperitur ō gene
re meſſie quod ſacra ſcriptura p
nūciat et ſpecifice determinat et
impletū ē ſm ihū nazareno nam dicit dominus moyſi Deut. xviij. Prophetam ſuſcita
bo eis de medio fratrū ſuorū ſimilē tibi,
ponam verba mea in ore eius. Qui autem
verba eius que loquetur in nomine meo au
dire noluerit ego vltor exiſtam. Ex patet q
iſta auctoritas nulli pōt applicari niſi ihſu
nazareno vero meſſie noſtro qd p3 per duas
eius ptes principales. Prima pars auctori
tatis ē p propheta ſuſcitabit de filiis iſrael ō me
dio fratrum ſuorum. Ecce ḡnus meſſie pro
quo nota q iudei vocātur filii iſrael vel Ja
cob quod idē ē. Iſrael autē habuit quatu
or vxores et quibus procreauit xij. filios et
vnam filiā. Prima fuit lya que habuit ſex
filios et vnā filiā p ordinē qui ſequūtur ſ.
Rubē Symeon. Leui. Judas Jſachar za
bulon Dyna p3 Ge. xxx. Secunda vxor
fuit rachel que hūit ſolū duos filios ſ. Jo
ſeph et Beniamin. Tercia fuit bala ancilla
rachelis que habuit ſolū duos filios ſ. Dan
et neptalim. Quarta fuit zelpha ancilla lye
que habuit ſolū duos filios ſ. Gad et Aſ
ſer quod p3 Gen. vbi ſupra. Modo qd dicit
auctoritas, prophetam ſuſcitabo eis de me
dio fratrū ſuorū. Iſte ergo propheta qui debe
bat eē meſſias nō potuit eē de filiis Bale
ancille rachelis qui nō hūit niſi duos filios
et in duob9 non eſt mediū nec potuit eē de
filiis zelphe propter eandē cauſam nec ēt ſi
mili de filiis rachelis ergo opz q ſit de filiis
lye que fuerūt ſeptē et in numero ſeptenario
eſt mediū. ſ. quartus. Numerentur ergo fi
lii lye per ordinem primi tres ſunt Rubē, Sy
meon Leui vltimi tres Iſachar. zabulon.

Dyna. Mediū iſtorū fuit iudas qui fuit Je
ſus. propheta ergo qui debebat eē meſſi
as ad hoc vt ſuſcitaret eū deus ō medio fra
trū ſuorū debuit eē de tribu iuda. Ecce ḡnus
eius hic diligenter attēde abſconditū meſſie
num quare. ſ. de eius dicit ō medio ſuſcitabo
prophetā i. meſſiam. Genus enim humanū
propter peccatū primi hominis et ppter innu
mera peccata que poſtmodū homines com
miſerat fuit diuiſum a deo ſicut dicit Eſa.
lix. Iniquitates veſtre diuiſerunt īter vos et
deū veſtrū et abſconderūt faciē eius a vob
Jſtud ē ſignū maximū odii inter deū et hoī
nes ſ. abſcōdere faciē ſuam ab hoie. Quia
ma ſunt ſigna inimicicie et iſtud ē ſupremū.
Primū ē cū quis denegat alicui ſuam fami
liaritatem quēadmodū chriſtus ille ait dicit.
Math viij. et Luce ix. Vulpes foueas hñt
etc. Secūdum ē cū quis denegat alicui ſuā
loquelam ſicut Johānes euangeliſta dicit
loquens de heretico ij. Jo. i. nec aue ei dixe
ritis. Terciū et vltimū ē cū qs denegat a
licui ſuum aſpectum ſicut dauid dicit de ab
ſalone filio ſuo ij Reg. xiiij. q n̄ videret fa
ciem regis. In hoc gradu erat deus reſpec
tu hominis generis ſicut ait moyſi Exod.
xxxiij. non videbit me homo et viuet et ge
mens. Job c. xiij. dicebat Cur faciem tuā
abſcondis et arbitraris me inimicum tuum
Abacuc. i. c. Mūdi ſunt oculi tui domine ne
non videas malū et reſpicere ad iniquitatē
non poteris. Cū ergo tanta eſſet diſcordia i
ter deum et homines et ad pacificandū eos
ſcoden ſit neceſſarius mediator. Ideo meſſi
as promiſſus debuit exire et ſuſcitari de me
dio qd verificatū fuit impletū in chriſto ihū
ſaluatore noſtro. Qui ipſe vt oſtenderet q e
ram pacem venerat facere inter deum et ho
mines et vt innueret q verus mediator erat
quaſi ſemper medium elegit ſ. pacē inchoa
ans pacem ordinans. pacem confirmans.
pacem publicans pacem conſeruans. Vij
ſunt quinque paſſus aſcenſus noſtre ſalutis.
Eſt ergo primus paſſus q chriſtus pacem
inchoans exiuit de medio quia ē in medio in
trinitate perſona. Dicſunt duc propoſitiōs
nes ſignate. Prima eſt q debuit deus incar
nari vt homo reconciliaretur deo et fieret pax
Secunda q non pater nec ſpiritusſanctus
ſed filius. Prima propoſitio patet duplici
ter. primo q nulla creatura ſufficiebat ad ſti

debitum perſoluēdū, cū debitū eēt infinitū qꝛ cōtra infinitum offenſa fuit facta. Secūdo qꝛ contraria contrarijs curantur. Luc. ergo homo cū peccauit voluerit eſſe deus dicente ſibi dyabolo eritis ſicut dij. Gene. iij. ergo per contrarium vt homo curaref oportuit qꝛ per cōtrariū deus fieret homo. Et hec inſtens in quarto ſen. dicens. Secūdo proſuo ptꝫ qꝛ licꝫ tres perſone ſint vnus deꝰ diſtinguūtur tn̄ realiter per relatiōes et habēt etiam appropriata diſtīcta. qꝛ potentia appropriatur patri ſapientia filio et bonitas ſiue amor ſpūſancto. que ſūt quaſi tres diuiſe triū perſonarū offerentium ſe in cāpo certaminis vt vnuſquiſqꝫ tangeref diuiſa pro homine ꝯtrret in cāpū venit dyabolus et teſtigit diuiſam filij. dicēdo parētibꝰ primis eritis ſicut dij ſcientes bonū et malū nō dixit potentes nec bōi ſed ſcientes. et ꝗa ſciaſit appropriatū filij. ſicut potentia patri et bonitas ſpūſancti vt dictū ē. non ergo debuit venire p redēptione hoīs et eius recōciliatiōe deꝰ pater nec ſpūſanctus ſed filiꝰ qui eſt medius inuitate perſona. Itē pacē inchoans venit in tpe medio. Curruſ enim in a ſilentiū ab initio mūdi vſqꝫ ad beatitudinē eternā ſicut patuit ſupra in hoc li. et iiij. terre cōſiderationis et hoc eſt qḋ dicitur Sap. xviij. Dū mediū ſilentiū tenerent oīa. et nox i ſuo curſu mediū iter haberet ōipotēs ſermo tuꝰ dn̄e exiliens de celo a regalibus ſedibus venit. angelꝰ venit ad virginē hora cōpletorij. Et ideo cōnpulſat. p Aue maria. durauit ſacra collocutio vſqꝫ ad dimidiū noctis. Et tūc dante cōſenſū virgine ōipotēs ſermo dei. i. verbū patris qui eſt eius filiꝰ a regalibꝰ ſedibꝰ venit in vterū. ſ. virginis. Sic ergo ptꝫ qꝛ filius dei venit in medio ſilentio in incarnationem. ſic etiā natiuitas fuit medio nocte ſicut ptꝫ Luce ij. qꝛ paſtores cuſtodiebāt vigilias noctis predicta ma ſilentia figurāt nobis tres magios anno a durationis mūdi. In quorū medio debebat venire meſſias ad viuificādū genꝰ humanū per peccatum mortuum dicente propheta. Abacuc. iij cap. Dn̄e opus tuū in medio ānorū viuifica illud i medio ānorū notū facies. Itē pacem inchoās ſicut in medio ſ. vteri virginalis: Ipſa enī vt ꝓbta. a que debuit eſſe mater iſtius excellentiſſimi mediꝫ inter deū et hominē cōdabile fuit qꝛ etiā ipſa eſſet medium.

Fuit enim medium locale mediū morale. et mediū naturale. Querūt et logyci medium ad cōcludēdū maiorē extremitatē de minori. de qua facit Ariſtotel magnū proceſſum in ij. prioꝝ. Maior extremitas deꝰ eſt. Minor extremitas in genere rationabiliū homo eſt Inquiſierūt patriarche et ꝓphete et multi alij multis ſpibꝰ mediū ad cōcludēdū predicā maiorē extremitatē de minori et nō inuenerunt. Sed venit beata virgo et facta ē medium qꝛ in ipſa et per ipſam verbū caro factū eſt et maior extremitas predicata eſt de minori qꝛ homo eſt deꝰ. et eciā minor d maiori. qꝛ deus eſt homo. Eſt etiā virgo beata mediū morale. ſm eū Ariſtotelē. ij. ethicorum virtus mediū morale ē virtus nihil participās de extremis qꝛ extrema ſūt viciosa. tale mediū fuit virgo beata que nulliꝰ viciū contraxit. Et ſm hiero. nihil gratie nihil virtutꝫ nihil candoris quod nō reſplēdeat in maria. Fuit etiā mediū naturale. quod ponitur m pler a phis. ſ. mediū circuli mediū celi mediū mūdi. Mediū circuli ē a quo omnes linee recte ꝓtracte ad circūferētiā ſunt equales. Centrū illud eſt beata virgo. In circulo ſunt peccatores qui in circuitu ipij ābulabant. teſte pſal. xi. et ab ea ad circulū linee ducte ſūt equales qꝛ omnes peccatores et alios eq̄liter videtur reſpicere vnde Bern. Maria omnibꝰ oīa facta eſt ſapiētibꝰ et inſipiētibꝰ copioſiſſima charitate debitrice ſe fecit vt de plenitudine eius ſuſciperēt vniuerſi. Eſt etiā mediū celi quod dicitur linea equinoctialis i. q cū eſt ſol equinoctiū fiat et ſub qua habitātes nō agitātur perturbationibꝰ tēporum. qꝛ ſunt in optima diſpoſitiōe. ꝓpter quod mlti theologi dixerūt quod ſub illa linea eſt paradiſus terreſtris. talis linea fuit virgo beata. qꝛ cū in ea fuit ſol iuſticie factū eſt equinoctium qꝛ nox ſicut dies fuit illuminata. Infinitū viſu ē equātū finito eternū tēporali imortale mortali inuiſibile viſibili imenſum capabili diuitē pauperi. homines etiam q̄ habitant ſub hac linea ſunt in optima diſpoſitione nō agitantur neqꝫ mouentur perturbationibꝰ demoniū. ꝓpter quod merito dicitur paradiſus. Hoc tn̄ impleta fuit figura illa. Gen. ij. qꝛ poſuit deus lignum vite i medio paradiſi. i. xp̄m verū filium ſuum in medio ventris virginalis. Eſt etiā virgo beata mediū mūdi. Iſtud dicitur a phis eſſe terra q̄

equaliter vndiq3 distat a celo. Tres aut sūt proprietates terre propter que virgo btā dicitur terra. est em̄ infima. et maria virgo infima. quia humilima. cū em̄ deberet eē mater dei vocauit se ancillā. Luce. i. Ecce ācilla domini etc. Secūdo ad terrā currūt aque. et ad btām virginē habūdanter gratiarū. p̄o cu inter mediū montiū pertransibunt aque. Tercio omnia ponderosa tendūt ad terram tanq̄ ad centrū et suum medium vt ibi saluentur sic et peccatores grauati pōdere peccatorum recurrētes ad illud medium saluātur. vnde Bern. ad mariam velut ad mediū dei recurrant qui in celo sunt: et qui in inferno. et qui nos precesserunt. et nos qui sum⁹ et qui nos sequūtur et nati natorum et q̄ ns sequentur ex illis. Sic ergo p3 quō btā virgo est medium logicale. morale et naturale pro pace fienda inter deū et homines. Uer⁹ ergo messias filius dei in inchoatione pacis erat de medio personarum diuinarum inq̄tum deus. Susceptus est de medio fratr. Inq̄tum homo venit in medio silentio in medio annorū et stetit in medio paradisi. s. ventris virginalis. et sic tanq̄ mediator verus in inchoatione pacis vniuit deū sibi. s. deum et hominē. q2 de⁹ et hō vn⁹ est xp̄s. s. verus mediator. Secūd⁹ passus ē q̄ ordinādo pacē xp̄s verus messias stetit i medio quadrupliciter. Primo stetit sicut sul i na... sicut in medio animaliū. s. bouis et asini. sicut p3 Abacuc. iij. sm̄ aliā translationē per bouē qui ruminat intelliguntur cōtēplatiui quorum officiū est ruminare dei magnalia. s. rerū creationē hois recreationē mundi gubernationē premiationē bonorū et puniationē malorū. Per asinū intelligunt actiui quorū officiū est onera et labores tolerare quales sunt predicatores confessores et omnes exercitantes se in operibus misericordie inter quos xp̄s positus est. vtrosq3 in societatem recipit: et ad suā beatitudinē pducturus facos homines i rationales qui per peccatum q̄si bestie viuebant. Secūdo ordinando pacē inuentus est in medio doctorum sicut patet Luce ij. Cum factus eēt annorū xij. dicit tenus audientem illos et interrogantem sequitur. Stupebāt autē super prudentia et responsis eius qui nūq̄ viderant infantē tā tenere etatis tante sapie permagistros cū fuerit cum litteras nō didicisse. Inuentus est ergo in medio doctorum. in signū q̄ sapientes et docti huius mundi vel habebant ad illud medium conuerti. vel q̄ sapientia illorum per excessum splendoris illius medij ūdebat obfuscari quod indicat numerus xij annorum qui est numerus superexcrescens sm̄ beatū Isid. li. ethi. iij. quia eius partes aliquote plus reddunt q̄ suum totū patet. quia ille sunt vnum et duo et tres et quatuor et sex que sunt in toto reddit. x. et sex. sic etiam improportionabiliter sapia xp̄i excedebat sapientiam doctorum. Tercio ordinando pacem transiuit per medium inimicorum ipsos fugiens. Luce iiij. quia cū voluissent ipsum precipitare de monte ipse trāsiens per medium illorū ibat. Dicit Beda q̄ cum precipitaretur rupis ad modum cere liquefacte cessit et fecit quoddam concauum in quo receptus est christus et manet ibi ... ge vestis et signa pedes sicut asserunt illi q̄ viderant tunc enim fecit se inuisibilem per medium transiens fugiens mortem precipitationis quia non debebat mori nisi in ligno vt vinceret vincentem in ligno. Quarto ordinando pacem stetit in medio discipulorum dando eis formam elegendi prelatum eos erudiens et eis seruiens. Unde. Luce. xxij. Ego inquit in medio vestrū sum sicut q̄ ministrat. quasi dicat. ille sit vobis superior qui fuerit humilior. non ergo attēdatis q̄s sit maior. sed attendite quis humilior. sicut ego qui licet sim domin⁹ et magister vester nō sicut q̄ recūbit in mēsa. sed sicut qui ministrat. patet ergo q̄ xp̄s ver⁹ messias ordinādo pacē inter deū et hominem stetit in medio animalium. Inuentus est in medio doctorum. fugit per medium persecutorum et ministrat in medio discipulorum. Tertius passus est. xp̄s consummādo pacem ordinatam stetit in medio dupliciter. Primo stetit in medio latronum. sicut patet Job xix. crucifixerunt cum eo duos latrones hinc et inde medium autem ihesum. quod iudei fecerūt vt populus communis cogitaret q̄ qui erat cū malefactorib⁹ puniendus erat malefactor sicut et alij. Sed tamē diuina dispensatione factum est vt impleretur prophetia. Isa. que ante illum vacua fuerat. Isa. liij. et cum sceleratis deputatus est. Positus est autem in medio latronum vt nullus quantumcumq3 peccator desperet de venia si voluerit

facere primam. q̄ et ille latro licet sero cognoſcens peccatum ſuum et petens miam. inuenit ſubito veniam. Hodie inquit eris mecum i paradiſo et ſic factum eſt q̄ eadem die vidit diuinam eſſentiam. que viſio dicitur paradiſus. ſic enim viderunt xp̄m ſancti patres in inferno paradiſus fuit ibidem. Secundo conſumando pacem ſtetit in medio terre q̄ in monte caluarie vbi crucifixus eſt xp̄s eſt in medio terre habitabilis. nunc autem ipleta fuit prophetia Dauid in pſal. lxxiij. Deus autem rex noſter ante ſecula. i. eterna ordinatione rex. operatus eſt ſalutem in medio terre. nunc enim ibi operata eſt ſalus humani generis. et conſummata pax inter hominem et deum. Fuit enim chriſtus crucifixus in medio terre vt tanq̄ centrum et medium omnium omnia traheret ad ſeipſum. q̄ ipſe dicit cum exaltatus fuero a terra in cruce in medio terre, omnia traham ad meipſum. Job xij. Quartus paſſus eſt q̄ xp̄s publicando pacem conſummatam ſtetit in medio vnde poſt reſurrectionem ſtetit i medio diſcipulorum ſuorum et dixit eis ter pax vobis Job xx. quaſi dicat Jam eſt pax inter deum et hominem conſummata per paſſionem meam ſtans in medio latronum et in medio terre et ideo pacem conſummatam vobis in publico dicens in medio veſtrum pax vobis et ſicut chriſtus per ſeipſum ſtans in medio pacem publicauit diſcipulis ſic et per litteras per totum mundum diuulgauit.

Iſte littere inter ceteras fuerunt epiſtole. Pauli in quibus mundo publicauit q̄ xp̄s perſonaliter extrema diuiſa vniuerat factus mediator. Unde ad gala. iij loquens de xp̄o quo modo lex fuit poſita in manu eius ſicut in manu mediatoris vt de ea faceret q̄d vellet dicit. mediator autem vnius non eſt deus autem vnus eſt. Oportet ergo q̄ mediator ſit duorum. et ſic non ſolum deus ſed deus et homo vniens extrema diuiſa. publicauit etiam q̄ xp̄s fuit mediator extrema concorditer pacificans vt patz ad Hebr. ix. vbi dicit q̄ xp̄s noui teſtamenti mediator eſt vt morte intercedente in redeptionem earum preuaricationum que erant ſub priori teſtamento repromiſſionem accipiant qui vocati ſunt eterne hereditatis. Innuitur etiam ſumma pacis per legem. propter quod de xp̄o dr ad hebr. viij. Melioris teſtamenti mediator eſt ihēſus quanto in melioribus repromiſſionibus ſancitum eſt. Ueteris teſtamenti mediator fuit. Moyſes qui promiſit obſeruantibus bona temporalia. Noui teſtamenti mediator eſt ihēſus qui promittit fidelibus regnum celorum. Publicauit etiam per litteras hominibus q̄ chriſtus pacem immobiliter ratificauerat dicens de ipſo i. Thimo ij. Mediator dei et hominum homo ihēſus xp̄s. cuius teſtamentum confirmatum eſt temporibus ſuis. Quintus paſſus eſt q̄ chriſtus pacem publicatam conſeruando vſq̄ in finem ſeculi ſtat in medio. Ipſe enim dicit Math. vlti. Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſq̄ ad conſummationem ſeculi. Sed quomodo ſit in medio vidit Johannes euangeliſta. Apoc. i. vbi dicit. Uidi ſeptem candelabra aurea et in medio ſeptem candelabrorum aureorum ſimilem filio hominis i. chriſto filio virginis. Iſta ſeptem candelabra aurea ſunt. vij. eccleſie ſacramenta ſ. baptiſmus confirmatio penitentia eucbariſtia. ſacer ordo. matrimonium extrema vnctio. In quorum medio ſcilicet in ſacramento eucbariſtie eſt chriſtus verus deus et verus homo quod ſacramentum etiam durabit vſq̄ ad aduentum xp̄i ad iudicium vt dicit apoſtolus i. Cor. xi. Quotiens enim manducabitis panem hunc et calicem bibetis mortem domini annunciabitis donec veniat ſ. ad iudicium. Et ergo chriſtus i ſacramento eucbariſtie vſq̄ ad finem ſeculi ſicut in medio ſeptem candelabrorum aureorum pacem inter deum et homines conſeruando et non ſolum inter deum et homines ſed etiam inter homines et homines exiſtens in medio eorum. eorum voluntatem faciendo ſicut ipſe dicit Math. xviij. vbi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo in medio eorum ſum. Dicit in nomine meo i. in charitate i medio eorum ſum. ſ. eorum faciendo voluntatem ſi fuerit eorum petitio implens conditionem regularem. ſ. q̄ petant pro ſe et pie et perſeuerantur. Bene ergo dictum eſt Moyſi a domino i promiſſione meſſie prophetam ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum. Ex quibus duo catholica documenta accipiuntur. Primum q̄ verus meſſias debebat eſſe mediator dei et hominum. Secundum q̄ verus meſſias debebat eſſe de genere tribus iude que manifeſte impleta ſunt in chriſto ihēſu ſaluatore noſtro.

Quod verus meſſias debeat eſſe ſimilis

Moyſi in dando legem.

c Irca thesauri aperitur de aſſimilatione meſſie quā facit ſcriptura determinat quod poſtquā deus dixit moyſi prophetā ſuſcitabo eis de medio fratrū ſuorum ſicut an ſubiūgit eum debebat aſſimilari dicens ſimile tui. ex quo ſupra ſonte eni dixiſſent iudei nō ſufficere ad hoc quod dicatur meſſias quod exeat a medio .f. a tribu Iuda qui multi alii prophete fuerūt de tribu iuda vt Dauid et ſic ſuſcitati ſūt de medio fratrū ſuorum. Sed quid dixit regula ſingula quod nō proſūt multa vnita iuuāt ſufficit quod q̄ꝛo ad hoc quod debebat eſſe de tribu iuda verificatur in Iheſu nazareno qui ipſe fuit filius matre que fuit deſponſata Ioſeph qui fuit de tribu Iuda vt patet Math i. Et mulieres nō deſponſabātur niſi viris tribus ſue. Ideo ſequitur in auctoritate que dicta fuit Moyſi prophetā ſuſcitabo eis ſimilem tui quaſi dicat deus nō ſolum ſufficit eſſe de tribu Iuda ſed et aſſimilari tibi. Iſta ſimilitudo debuit ſm aliquid ſingulare eſſe quod fuerit in moyſe et nō ſm aliquid commune. Moyſes duxit populū et rexit. Multi etiaʒ alii hoc fecerunt vt Aaron cū eo et poſt eū Ioſue. Moyſes fecit multa miracula. et alii multi hoc idem et maiora vt helyſeus qui mortuum ſuſcitauit, quod eſt maximum miraculorum Sed in quo inuenitur Moyſes ſingularis nō habēs parem in quo debet ſibi aſſimilari Meſſias certe in dando legem. Hic ſunt quatuor puncta videnda. Primus pūctus eſt quomodo moyſes fuit ſingularis in dando legē. Secūdus ſi Iheſus verus meſſias debuit dare aliā legē a lege Moyſi Tercius ſi debebat illā legē quā daret ſcribere. Quartus que eſt excellētia legis noue.

Quod moyſes fuit ſingularis in dando legem.

c Irca primū punctū poſſet aliquis dicere quod moyſes nō fuit ſingularis in dādo legē. Quia ſm Iſidorū quinto ethimologiarum ca i. Multi fuerūt qui dederunt leges. Quia primus qui dedit leges grecis fuit Foroneus rex. Primus qui dedit leges egyptiis fuit Mercurius trimegiſtus. Primus qui dedit leges Athenienſibus fuit Solon. Primus qui dedit leges lacedemoniis fuit Ligurgus. Iſte fecit legē quod ciues hererum libertate et gende magiſtratus et rectores. Iſte diuiſit ſolū iis in domibus quod in vineis et aliis prediis per equale ne quis poſſet dici potentior alio. Iſte fecit iuuenes vna veſte non āplius toto anno viuerentur ne permiſit aliquem cultius alio progredi. nec opulentius epulari. Qui ſingula non pecunia ſed compenſatione mercium coemi iuſſit pueros puberes non in forum ſed in agrum deduci iuſſit ne primos annos in luxuria ſed in labore et opere agerēt nec prius in vrbem redirent quod viri facti eſſent. Statuit virgines ſine dote nubere. vt vxores non pecunie cauſa eligerentur ſed virtutis et ſic matrimonia dūius permanerent. Maximum honorem non diuitum et potentum ſed ſenum eſſe ſtatuit. Demum vt ſuis legibus eternitatem daret iureiurando obligauit ciuitatem nihil mutaturos priuſquam reuerteretur. Profectus eſt autem cretā ibi voluntarium exilium perpetuo egit moriens quod abiici illa oſſa in mari iuſſit ne forte lacedemones ſe ſolutos crederent iureiurando ſi corpus eius reducerent ad ciuitatem. Primus qui dedit leges romanis fuit numa pompilius qui primus ſucceſſit Romulo in regno. Deinde cum populus ſeditioſos magiſtratus ferre non poſſet. x. viros legibus ſcribendis creauit qui leges ex libris Solonis in latinum ſermonem tranſlatas in tabulis expoſuerunt. Paulatim autem antique leges vetuſtate atque incuria perierunt. Noue a Conſtantino ceſare ceperūt et reliquis ſuccedentibus erant permixte et inordinate. Poſtea Theodoſius minor auguſtus ad ſimilitudinem gregoriani et hermogeniani codicem factum conſtitutionum a Conſtantini temporibus ſub proprio cuiuſque imperatoris titulo diſpoſuit. quem ſuo nomine theodoſianum vocauit. Iuſtinianus vero qui imperauit anno domini quingenteſimo xlii et imperauit annis xxxviii. Hic leges ciuileſque romanas que erant nimia prolixitate admirabili

breuitate correxit et ad .xij. libros coartauit. Et de omnibus vnū codicem ordiauit quē codicē Justinianū appellari voluit. Fecit etiam librum institutionum quē in quatuor distinxit libros in quibus legū primordia continentur. Nouas quoqꝫ leges quas ipse fecerat in vnū ꝫ volumē redactas nouellas vocari voluit que communiter autenticę appellantur et sunt per collatōes distincte. Omniū etiam magistratuū et iudicum seu iuris consultorū leges que duorū milium librorū esse videbantur abbreuiari fecit et ad numerū librorū quinquaginta redigi. ipsū qꝫ librū digestorū seu pādectarū vocari mandauit. quibꝰ legibꝰ hodie totus mūdus ordinatur et regitur. Jn isto principe concurrit potētia sapiētie et diuinis cultus. pꝫ potētiam hostes superauit. per sapiam mūdū iustis legibꝰ ordinauit. per diuinū cultū deum et ecclesiā edificijs et alijs operibꝰ honorauit. Cū ergo omnes predicti leges dederint ostensū ē pꝫ euidēter qꝫ moyses in dando legē non fuit singularis. Respondeo et primo declaro quid est lex. secūdo distinguam nomē legis. tercio soluetur dubitatō. Circa primū dicitur qꝫ lex est quoddā speciale vinculū quo homines tenentur et ligantur ne per actus illicitos euagent. Sicut enim animalia siluestria nō domātur nisi primo fortibus vinculis teneantur qꝫ sꝫ nūqꝫ domita efficerentur si sine vinculis ad voluntatem suam vagari dimitterētur Sic vero necesse fuit vt leges et mandata a deo et a suꝑioribus fierent. vt infra limites istas vagabiles mores hominū corrigerentur et dolmarentur. Homo enī qui sicut vir vanꝰ in superbiā erigitur et sicut pullū onagri se natū liberū putat vt dicitur Job. xi nūqꝫ perfecte corrigeret vel domaretur si sine legis vinculo vagari ad arbitriū sineret. Et idō certa ad ligandū mores hominū ne vagarentur. constituta est lex triplex. s. lex nature. diuine aute et humane aute. Lex nature est illa insignibilis certitudo quā deꝰ in sinderesi conscie collocauit. ne quis excusari possit. quevniqꝫ dictat et ostendit quid bonū vel quid malum de qua dicitur ad Ro. ij. Cū gentes q̄ legem non habēt ea que legis sunt faciunt ipsi sibi sunt lex vide ibi. Lex diuine aute ē quā dedit deꝰ moysi in scriptis. Et ideo dicitur lex scripture ex quā xp̄s in illa pmissus implens vacuitatem cꝰ veniēs ex genere humani amore per seipsū dedit. et eis cordibꝰ impressit sinceꝑ fidelibꝰ dereliquit. et idō dicta est lex amoris. Lex vero humane aute ē illa qua ad regimē humanū principes statuerunt de qua dicitur i. Cor. vij. Lex i homine dominatur quanto tpe viuit. Circa terciū ad predictā dubitatōnē dicitur qꝫ verū est moysen in dādo legem esse singularē. et verum est qꝫ alij qui dicti sunt dederūt leges qꝫ moyses dedit legem diuinam. Alij vero leges dederunt humanas ait em bīus Jsidorꝰ vbi supra. Moyses gentis hebree primꝰ omnium diuinas leges sacris litteris explicauit. vt infra capitulo ij ponens differentiam inter leges diuinas et humanas dicit. Omnes autem leges aut diuine sunt aut humane. diuine natura humane moribus constant. Jdeoqꝫ he scilicet humane discrepant quia alie alijs gentibus placent. Si ergo moyses in dando legem diuinam fuit singularis et solus. nullo quo singularis fuit propheta suscitatus de medio debebat et assimilari sequitur qꝫ ille propheta debebat dare legem diuinam qd solū impletum est in ihesu christo saluatore nostro qui dedit legem euangelicam que lex diuina ē et noua sicut Moyses dedit legem diuinam antiquam. Quo ad secundum punctum scilicet vtrum ihesus verus messias debuit dare legem diuinam aliam a lege Moysi dico qꝫ sic. Ad quod probandum adduco tres fidelissimos testes: quorum primus ē Jsaias qui in capitulo ij. quod ad litteram exponitur de messia inter cetera dicit. De syon exibit lex et verbum domini de iherusalem: quod verum est in ihesu nazareno vero messia et in eius discipulis et apostolis qui inceperunt verbum predicationis in iherusalem et continuauerunt et publicauerunt per totum mundum quia in omnem terram exiuit sonus eorum etc. Declarat rabi Salomon super verbo. eleuabitur super omnes colles cap eodem dicens. Quid vult dicere. et eleuabitur super colles. Nisi quia miraculum quod erit factū in eo erit maius qꝫ miracula montis synai et carmeli et thabor. Et quod est illud miraculum est illud quod dicit. De syon exibit lex.

Jtem dicitur in midras tusim. id est in glosa psalterij super illud. Domi-

De armatura omnium fidelium

ne ī fortitudīe tua letabit rex ſic ergo dicitur
ſic. Quid voluit dicere Yſaias in c. xi. quan
do dixit In illa die erit radix Ieſſe que ſtat
in ſignū populorum ipſū gētes deprecabūtur
et erit ſepulchrū eius glorioſū. Dixi rabi ha
ma non veniet rex meſſias niſi vt det genti
bus ſeculi mandata ſicut tabernacula pal
mee et phylacteria. Sed ſi appareret intenti
one huius doctoris q deus debebat dare
legē nouā in qua eſſent mandata cerimonia
alia ſicut in lege veteri. Et quia facit mentio
nem aliquarū cerimoniarum legis antique
non apparet q ſit ſua intentio q meſſias v
beret dare illas eaſdē cerimonias. cū cā pro
pter que date fuerunt in illo tempore ſit iam
preterita. etiam tpe meſſie nō eſt locus vt den
tur. Item dicit in midras ſichaſirim i i gl.
canticorū ſuper textu ca. primi vbi dicitur.
Oſculetur me oſculo oris ſui dicit rabi Ia
byda In hora ī qua iſrael audiuerūt ex ore
dei Duo prima mādata legis fuerūt firma
ta ī cordibus ſuis. taliter q nō tradiderūt obli
uioni. Venerūt ad moyſen et dixerūt Tu ra
bi oportet q tu ſis mediator inter deum et
nos ſicut ſcriptum eſt Exo. xx. Dixerūt mo
yſi Loquere tu nobis et audiemus non lo
quatur dominus nobis ne forte moriamur.
Ex illo tūc docebat eos Moyſes legem. et
qui addiſcebant obliuioni tradebāt et dice
runt Sicut moyſes ē carnalis et tranſiēs ſic
doctrina ſua tranſit a nobis et dixerunt Ra
bi. vtinā vellet deus ſecūdo oſtendi nobis et
tū oſcularetur nos oſculis oris ſui. taliter q
ſua doctrina reſirmaretur in cordibus noſtris
Et dixit eis moyſes. Doctrinā petitis ſed hoc fi
et in tpe Meſſie erit quia ſic ſcriptum ē Hie
re. xxxi. Dabo legē meā in viſceribus eorū
et in cordibus eorū ſcribā eā. hec ibi. Hec eſt
illa lex quā cū magna inſtantia petebat da
uid ſecūdū teſtem in pſal. cxviii. Legem pone
mihi domine viam iuſtificationū tuarum.
et exquiram eam ſemper. Dic pōt quem a iu
deis quā legē hic petebat a dño dauid nō le
gem moyſi q eam iam habebat ergo aliam q
dicit viā iuſtificationū tuarum et hec non ē
alia niſi veri meſſie Ihesu nazareni que iu
ſtificat. lex enī moyſi nō iuſtificabat nec eius
ſacrificia patet q illa ſacrificia de per ſe nō
placebant deo necnon lege inſtituta ſunt.
Hiere vii. Hec dicit dñs nō ſum locutus cū
patribus veſtris in die qua eduxi eos de ter

ra egypti de verbo holocauſtorum et victi
marū ſed ſi q dicit Rabi Moyſes de egy
pto. Iſta ſacrificia non fuerunt data niſi vt
retraherentur a ſacrificijs ydolorum et in ſi
gnū huius non fuerunt data populo niſi poſtq
populus ad ydolatriā declinauit vitulū
conflatilē adorando. Ideo voluit deus ma
gis ea ſibi offerri q ydolis et de hoc pulcre
tractat ſanctus Tho. prima ſecūde q. cij. ar.
ticulo iij. in corpore et deinde per totū. Item
pz q ſacrificia legis moyſi non iuſtificaue
runt qi ſemp cū eorum oblatione requirebatur
oblatio ſacerdotis pz in leuitico. Sz ſi ſo
li ſacerdos eſſet malus et indignus: verum
ex auditu a domino eorum nil valebat eo
rum ſacrificium. et hoc eſt q dicunt docto
res theologi in quarto q ſacrificia valebāt
non ex opere operato ſed ex opere operante
Secus eſt de ſacrificijs veri noſtri meſſie Ihesu
nazareni. que valent ex opere operante et
ex opere operato vt patet in baptiſmo q
quantumcūq ſit malus miniſter et peſſimus
etiam in deus et infidelis qui tamen facit
quod eccleſia intendit baptiſmus comple
tur ſuum effectum. Petebat ergo dauid le
gem veri meſſie Ihesu nazareni que iuſtifi
cat dicens Legem pone mihi domine iuſti
ficationum. etc. Hec eſt illa lex ſcilicet Ihesu
nazareni data in monte ſyon non in monte
ſynai de qua teſtatur teſtis ſ. Hieremias xxxi
ergo dicit. Ecce dies veniunt i. deſt tempus
ra noui teſtamenti dicit dominus et feriam
domui iſrael et domui iuda. i. fidelibus ex
iſtam confitentibus generaliter et credenti
bus ex iudeis ſpecialiter ſecundū quod d
ſ ad Ro. xiij. Primum vobis oportebat lo
qui verbum dei et cetera. fedus nouum le
gem nouam. Lex enim frequenter in veteri
teſtamento vocatur fedus non ſecundum pa
ctum quod pepigi cum patribus veſtris in
die qua eduxi eos de terra egypti q
num fecerunt ipſum multiplicater [illegible]
dicendo ſicut patet in libris Iudicum
et Paral. Ecce q expreſſe dicit prophe
tam veri meſſie quam vocat fedus no
ſtrum pactum debere eſſe aliam a lege
et dicit non ſecundum pactum quod
feci cum patribus eorum in die qua
eos de terra egypti ſcilicet cum dedi [illegible]
gem in mōte ſynai. Qui a ergo alia [illegible]
eſſe lex meſſie promiſſa. f. [illegible]

Moysi videnda est differentia inter utramque legem que non una sed multe incomparabiles dicte sunt de quibus attestimonium sacra scriptura specialiter doctrina beati pauli qui plenius quam omnes alii auctores novi testamenti locutus est ostendens quod in ipsa erant mysteria ipsius cessavit usus legis moysi quam prio erat. Et de diversis pluribus suis epistolis colliguntur hic, propter ordinem et addam unam vi sic sit xv. differentie que per ordinem sunt iste que sequuntur videlicet lex Moysi est lex carnis. lex christi est lex spiritus lex Moysi est lex timoris lex christi est lex amoris lex Moysi est lex figure lex christi est lex veritatis lex Moysi est lex oneris ponderosi et sine commodo lex christi est lex suavitatis levitatis et multi fructus lex Moysi est lex servitutis lex christi est lex libertatis lex moysi est lex que occidit lex christi est lex que vivificat lex Moysi est lex mortis. lex christi est lex vite lex Moysi est lex que est vetus peccati lex christi est lex que est plenitudo gratie lex Moysi est lex antiquitatis et debilitatis lex christi est lex novitatis et fortitudinis lex Moysi est lex vacua lex christi est lex habundantie lex Moysi est lex imperfectionis lex christi est lex perfectionis lex Moysi est lex noctis lex christi est lex diei lex Moysi est lex tenebrarum. lex christi est lux lucis clare lex Moysi est lex ministerium damnationis et christi est lex iustitie et salvationis. lex Moysi est lex particularis. lex christi est lex generalis Omissis primis tamen propter prolixitatem earundem quas diligens lector in predictis epistolis poterit investigare contra quamlibet conditionem legis moysi poterit concludere non secundum pactum etc. ut supra. Ultimam solum pro presenti intendo pertractare cum hec sit inter ceteras propria differentia utriusque legis lex enim moysi fuit particularis propter multa. Primo quia lex servi scilicet Moysi. Secundo quo ad populum quia fuit data particulari et limitato populo scilicet descendentibus ab Abraham per Ysaac. Tertio quo ad precepta cerimonialia sacramentalia et iudicialia que solum obligabant populum limitatum scilicet iudeorum et non alios homines mundi propter quod ille populus fuit dictus peculiaris Quarto erat limitata et particularis quo ad locum scilicet terre promissionis in qua obligabantur iudei et non in altera implere multa suorum preceptorum habentibus in se certos limites et terminos. Quinto quo ad tempus quia habebat durare tempore limitato scilicet usque ad adventum Messie lex vero christi est lex ultra. Primo quia lex domini universi sicut lex moysi lex servi. Secundo est lex universalis et sine aliqua limitatione quia mandat suis apostolis dicens. Euntes in mundum universum predicate evangelium omni creature Marci ult. Et quod baptizaret omnes gentes et doctrine non doctrinam Moysi servi sui sed quam ipse dominus precepit eis et propterea data et notificata lege que est universalis et communis omnibus gentibus statim cessavit lex moysi que erat particularis data ubi cum una est incompatibilis et dico incompatibilis non solum quia observantia utriusque non potest esse in una persona que ad plenum eas servet sed vera hoc incompatibilitas est respectu diversarum personarum cum una lex christum ad observantiam debitam ipsius repellat, et in expulsam mittat alteram non solum ab illa persona in qua stat vel a domo civitate regno vel imperio sed a toto mundo. Et ideo melius dicitur quod una lex alteram totaliter annullat volo dicere quod non potest esse lex dei ordinata ad salutem animarum quam observando homo meretur paradisum nisi una sola que est lex gratie cui est incompatibilis lex scripture. Est ergo altera lex christi a lege Moysi. quia una particularis et altera universalis ergo non secundum pactum et cetera ut supra et sic cessare debuit lex moysi sicut particularis adveniente lege christi que est universalis et communis sicut maior dando locum maiori. Quo ad tertium punctum in quo querebatur et quo verus messias o e debebat dare legem sicut Moyses et aliam a lege Moysi. utrum debuit scribere legem illam in pellibus. petrus vel aliquibus aliis extrinsecis Videtur enim quod fuisset valde rationabile quod ipse fecisset aliquem librum facere scripture cuius ipse fuisset principalis actor et scriptor. quia quelibet scientia habet suum principalem actorem sicut gramatica donatum logica aristotelem, geometria euclidem Ad hanc questionem respondetur ex dictis sancti Tho. ult. parte summe. q. xlij articulo iiij quod non fuit decens aut conveniens quod christus legem suam aut aliquem librum de sua doctrina scriberet propter quasdam rationes. Primo ne derogaret dignitati sue. Quia oportuisset scribere

miracula et ſanctitatis e pa p ipſū facta et fa mā quā habuit in populis que oīa eſſent i ſidē ſui que licet ſine ſuperbia ſcribere poſ ſet in mēbr⁹ ūū bonum nō careret arro gantia. Secūda rō ne tolleret auctorita tem ſpiritui ſancto licet ei in diuiſis ſit trinitatis adextra ſm aug. in enchiri et ad Pollētiū. xxvij q. i. Sic ei ſm cō tur patri auctoritas i mūdi creatiōe contas filij in mūdi redēptione et ſpūs ſancti in bonum internā in ſpiratione. et ſcripturarum per ſanctos conſcriptiōe Vn̄ o dicit in plogo moralū. qꝫ ſacre ſcri pture auctor eſt ſpūs ſanctus Et apoſtolus ij Thi. iij. qꝫ ſacra ſcriptura eſt diuinit⁹ inſpirata et vtilis ad docēdū Quod autem ſpiritui ſanctū pertineat ſcribere patet. qꝛ ſcribere eſt officium digitorum nunc autem ſpūs ſanct⁹ eſt dextre dei digitus. Luc. xj. ter. xj. Manus enim et lingue doctorū ſunt niſi inſtrumentū et calam⁹ ſpūſſā cti de dicit ps. xliiij. Lingua mea ca lamus ſcribe. Tercia rō nō decuit qꝫ xp̄s le gem doctrinā ſuā ſcriberet in aliquo libro p pter eorum excellentiam ſingularem ſcriptu re ordinātu ad impreſſionem doctrine i cordibus auditorum ſicut ad finē. Tūc ſe cundum doctori excellēti modus debet ſuam doctrinā tradendi et docendi. Sed excellētior modus ē doctrinam in mentibus auditorum imprimere ſicut faciebat xp̄s qꝛ ipſo ſcribere igitur nō debuit ſcribere ſed quā Vn̄ petagoras et ſocrates et xp̄s qui fuerūt doctores excellētiſſimi iſtum modū tenuerūt qꝫ nūqꝫ aliquos libros ſcri pſerunt et hec eſt ratio formaliter ſicut. Tho Quarta rō eſt vt legē nouam a veteri di ſcerneret et ſeparet. lex enī vetus dicitur lex ſcripta etiā digito qꝛtū ad precepta moralia eſſet ſcripta per xp̄m etiam poſſet dici lex ſcripta. Quia igitur illa fuit lex tunc tantū ſcripta in libris et codicibus. quia iſta fuit ſcripta ſolū in cordibus. Quinta ratio et vltima eſt propter regiā excellentiam demonſtrandā qꝛ xp̄s enī fuit rex Jhūs nazare nus rex iudeorum Job xix. Et decet regiā maieſtatē qꝛ ſua dicta et facta p ſuos notari ab eis ſcribāt et nō p ſe ſicut fecerūt quatuor euā geliſte qui tpibū veri meſſie notarij. Sic ergo patet qꝫ xp̄s non debuit legē nouā per ſe ſcri bere in aliquibus [illegible] ſꝫ ex amore ſcri pſit eā i cordib⁹ fideliū ſicut dicitur i ſupra dicta auctoritate Dicit dn̄s dabo legē meā in viſceribus eorū et in corde eorū ſcribā eam Ex predictis ſatis claret qꝫ ver⁹ meſſias de buit aſſimilari Moyſi in dādo lege et qꝫ ſi debuit dare tale legē ſicut erat antiqua ſcri legē nouā et qꝫ illā nō debuit ſcribere per ſe in aliquib⁹ [illegible] ſꝫ in viſceribus et in cor dib⁹ fideliū que oīa ad litterā ipleta ſunt in iheſu xp̄o ſaluatore noſtro. Quo ad quartū punctū qui eſt de excellentia legis noue leg ex ſupradictis differentijs claret manifeſte ſpecialiter tamē eius excellentia declaratur ex ſex gradibus perfectiōis. Prim⁹ ē ex oſtē ſiōe cognitiōe dei. Secūd⁹ ex cōrectiōe rati onabilitate in mādatis vel moribus. Tercius ex miraculorū claritate. Quart⁹ ex eccleſie ſtabilitate. Quintus ex diuina bonitate Sext⁹ ex ameniſſima promiſſorum iocūdi tate. Circa primū gradū notandū ē qꝫ lex moſayca quo ad fidē vnius dei erat ipſa cta. quia licet in illa fuit aliqualis noticia vnius dei et etiam chriſti in quodam gene rali non tamen fuit ibi noticia explicata tri nitatis perſonarum in vnitate eſſentie necq conſequens incarnationis. Cuius ratio eſt quia ſicut cognitio naturalis procedit de im perfecto ad perfectum vt dicitur. i. phiſicorū vnde et pueri vocant primo omnes viros patres et omnes feminas matres et poſtea diſtinguunt. Ita ſimiliter ſupernaturalis co gnitio diuini fuit in lege veteri qꝫ in noua. in qua per chriſtum veritas iudee eſt reuela ta propter quod dicit ſaluator Jo. xvij. Pa ter manifeſtaui nomen tuum hominibus quos dediſti mihi. Ipſe enim manifeſtauit expreſſe trinitatem perſonarum patrem no minādo a quo etiam aliter proceſſit per gene rationem dicens Jo. xvi. Exiui a patre et veni in mundum ſcilicet in vtero beate vir ginis carnem aſſumendo ſpiritū ſanctum p mittendo Jo. xv. Cum venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre qui procē ſus ſpirituſſancte ab vtroqꝫ. Nominauit etiam expreſſe trinitatem perſonarum in for ma baptiſmi Mathei xxviij. Euntes do cete omnes gentes baptizantes eos ſcilicet In nomine patris et filij et ſpirituſſancti.

Manifeſtauit etiam vnitatem eſſentie. Johan. x dicens. Ego et pater vnum ſu mus. Hoc eſt qd Johannes in ſua prima

canonica.c.v dicit ex p̄sse. Tres sunt qui te-
ſtimonium dant in celo pater verbum et spūs
sanctus. et hi tres unum sunt. In figura hu-
ius Moyses loquebatur ad populum vela-
ta facie vt habetur Exo. xxxiiij. quia myste-
ria fidei nostre erant figuris et enigmatibus
velata. sicut supra late declaratum fuit. Jesu
guri etiam huius velum templi fuit scissum
in ebatu passione ad ostendendum q̄ declara-
ta et manifestata erāt que prius latebant
sub velamine. ppter quod ipsa lex noua tan-
q̄ perfecta in cognitione est donum perfectū
descendens a patre luminum. vt dicitur Ja-
cobi primo patet ergo q̄ cognitio dei perfe-
cta est in lege noua que imperfecta fuit i ve-
teri. ppter quod patres veteris testamēti po-
terāt dicere illud quod scribit̄ i. ad Cor. xiij
Ex pte cognoscimus et ex pte ppbetamus.
i imperfecte Secundus gradus quo ostendit̄
q̄ lex noua pfectissima est ex cōuentoū rō-
bilitate vel mādatis vel monitis. quod vt
clarius videatur ostendit̄ imperfectio legis
mosayce quo ad tota corp̄ suum, s quo ad
pcepta moralia et iudicialia et sacramētalia
et cerimonialia. Primo enim in lege moysi
pcepta moralia fuerunt imperfecta et dicun-
tur moralia pcepta illa que sunt de dictami-
ne rationis etiam si nulla lex esset sicut est il-
lud mandatum quod scribitur. Exod. xx.
Honora patrem tuum et matrem tuam etc.
Et similiter illud quod p modum monitio-
nis scribitur Leui. xix. Coram cano capite
consurge et honora personam senis et sim-
ilia Quod autem ista fuerunt imperfecta de-
claratur dupliciter. Primo quia pcepta mo-
ralia in lege Moysi ordinabant actus ho-
minum exteriores tantum ppter quod apo-
stolus ad Romanos .iij. vocat legem mos-
ysi legem factorum De actibus autem inte-
rioribus in quibus consistit bonum morale
nihil ordinabat aut parum. Sed contra
hoc est quod habetur Exo. xx. et Deute. v.
Nō concupisces vxorē pximi tui et cetera. di-
cendum est secundum aliquos doctores q̄
ta i.e. concupiscentia non prohibebat vt inge-
tum erat omnino latens in corde sed inq̄s-
tum prorumpebat exterius per aliqua signa
vel per verba scurrilia. impudicos tactus et
oscula et cetera huiusmodi Ideo sic exponūt
Nō concupisces i. signa concupiscentie
non facies. Unde ad Phil. iij. dicit glo. q̄

lex vetus prohibebat manum nō animū vel
dicendū sm alios q̄ lex vetus prohibebat cō-
cupiscentiam animi latentem doctrinaliter hoc tn̄ erat in
paucis ? in medio et furto. Item in ibi
sufficienter prohibebat concupiscentiam. quia
non puniebat transgressores et sic patet q̄
insufficienter lex mosayca ordinabat actus
interiores Secundo declaratur sic. quia lex
mosayca etiam actus exteriores ordinabat
sicut patet Deutro. xxiij. vbi dicitur sic. Non
fenerabis fratri tuo pecuniam ad vsuram
nec fruges nec aliquam aliam rem sed ali-
no. Ibi enim pmittitur vsura cū alienis pso-
nis. quod est illicitum contra dictamen rec-
te rationis Item Deutro. xxiiij. pmittitur vi-
ro dare libellum repudij etiam causa inde-
bita. Unde ibidem subditur Si acceperit ho-
mo vxorem et habuerit eam. et non inuenerit
gratiam in oculis eius ppter aliquam foe-
ditatem scribet libellum repudij et dabit in
manu eius et dimittet eam de domo sua.
Indissolubilitas autem per totam vitam est
de dictamine rōis naturalis et sic patet q̄ lex
vetus imperfecta fuit in moralibus Et ppter
hanc imperfectionē legis mosayce dicitur peda-
gogus noster. ad Gal. iij. i. regula puero-
rum imperfectorum in quibus nō queritur pfec-
tio interior. Sed ab exterioribus inhoneſ-
tis timore discipline reprimuntur Et in
ipsis exterioribus multa eis permittuntur
que non permitterentur viris pfectis ppter
quod Aug. li. de spiritu et litera exponens
illud .ij. Cor. iij. litera occidit et cetera. dicit
hoc non tantum de cerimonialibus intelli-
gendū est sed etiam de moralibus veteris
legis. quia si non prohibebantur aliqua que
de se sunt mortifera vt patet ex predictis ppter
quod dicitur Ad Ro. iij. Ex operibus
legis non iustificatur omnis caro. Sed lex
noua perfecta est in moralibus quia perfec-
te ordinat actus humanos non solum exte-
riores sed etiam interiores et in hoc perfec-
tionē legis supplet ppter quod dicit saluator in
fecūdi li? adimplendo. M. v. Audistis q̄ dic-
tū est antiquis si occides q̄ aūt occiderit reus erit
iudicio. Ego aūt dico vobis q̄ ois q̄ irascitur
fratri suo reus erit iudicio. In quo ordinat motū
ire vt ptz Similiter lex noua actus exte-
riores ordinat nullū malū pmittendo ppter
quod dicit saluator M. xij Dico aūt vobis q̄
de omni verbo ocioso quod locuti fuerint

hoïes ſuper terraʒ reddent rationē in die iu
dicij. Si autem his ꝓhibet verbū ocioſum
per cōſequens verbū nociuū. Et multofortiꝰ
omnem actū malū propterea Math. v.
poſt ſupplettonē ꝓceptorum moralium ve
teris legis cōcludit perfectionem euāgelicā di
cens: Eſtote ergo perfecti ſicut pater veſter
celeſtis perfectus eſt. perfecit autē chriſtus
moralia precepta legis etiam cōſilia euan
gelica ſuperaddendo propter quod Mat. xix.
Iuueni dicenti ſe cuſtodiſſe mandata legis
et querenti vlterius viam perfectionis dixit
ſaluator: adhuc vnum tibi deeſt. Si vis per
fectus eē: vade et vende omnia que habes
et da pauperibus et habebis theſaurum ī
celo: et veni et ſequere me. Secundo in lege
moyſi iudicialia precepta erāt imperfecta quo
ad pater ex duobꝰ. Primo ex modo inducendi
homines ad obſeruantiā iuſticie ad quod
ordinabantur iudicialia precepta. Secūdo
ex ipſis preceptis. Primū pʒ ſic. Proprium eſt
hominis perfectioris vt inducatur ad iuſticiā
obſeruandā timore pene. Unde dicit Ora
cius libro epiſtolarum. Oderūt peccare bo
ni virtutis amore. Oderūt peccare mali for
midine pene. Hoc etiam declaratur ratione
quia illud quod cū timore fit penale eſt et nō
delectabile. Unde dicit. i. Io. iiij. timor penā
habet. Operari autē virtuoſe nō ē penoſum
eſt et perfecto ſed magis delectabile. ꝓpter quod
dicitur. ij. ethi. quod ſignū habitus generati eſt de
lectatio in opere. Lex moyſi inducebat homi
nes ad iuſticiam obſeruandam per timorē
penarum. ꝓpter quod dicitur lex timoris. Et
in ſignum huius lex fuit data in terroribus
vt pʒ Exo. xix. Iam aduenerat dies tercius
in quo ſi data eſt lex. Sequitur. Et ceperūt
audiri tonitrua et micare fulgura et nubes
denſiſſima operire montē clangorque bucine
vehemētius perſtrepebat. Timuitque popu
lus qui erat ī caſtris. Et ſimiliter facies mo
yſi apparuit cornuta quando ſecūdo appor
tauit legē in tabulis deſcriptam. et timuerūt
filij iſrael videre. Exo. xxxiiij. In cordibꝰ
enim illis deſignabatur terror et ſeritas legis
patet ergo primum videlicet imperfectio iu
dicialium preceptorum ex modo inducēdi ad
eorum iuſticiā per amorem pene. Secundo
idem patet ex ipſiſmet preceptis iudicialibꝰ
que aliquando infligebant penam innocē
ti. et aliquē culpabilem non puniebant. Pri

mum patʒ per illud quod habetur. Numeri. xxx
v. de homicidio omnino caſuali. vbi dicitur tali
qui fortuitu et abſque odio et inimicicia ī ter
fecerat hominē debebat confugere ad vnā
ciuitatem refugij. et ibi manere vſque ad mor
tem ſummi ſacerdotis qui erat aliquā per mag
nū tēpus. Talis qui erat innocēs cum homi
micidium erat omnino caſuale et inuolūta
rium ſine culpa puniebatur graui pena. quia
oportebat eū exulem eſſe per magnum tēpus
a ſua ciuitate et a ſua poſſeſſione. Secūdum
patet vbi ſubditur de tali fugitiuo innocēte
quod ſi infra terminos vrbium inuentus fue
rit. et percuſſus ab eo qui vltor eſt ſanguinis
abſque noxa erit qui eum occiderit. Debuerat
enim profugus vſque ad mortem ſummi ſacer
dotis in vrbe habitare. et ſic patet quod interfe
ctio innocentis in tali caſu remanebat ſine pe
na. que tñ eſt grauis culpa. Talis autē im
perfectio legis cōueniebat imperfectioni po
puli qui erat pronus ad effuſionem ſangui
nis. et adeo interfector a caſu remanēs ī ſua
ciuitate inter amicos interfecti erit in pericu
lo mortis quamuis innocens. et ſic de facili poſ
ſent in populo homicidia multiplicari. Et
ideo ad hec mala vitanda data eſt lex predi
cta de eius fuga. quamuis eſſet innocens. Et ea
dē ratiōe prebat lex. Si aliquis amicorum mor
tui interfecerit eum extra fines ciuitatis refu
gij vt ſic cogeretur in vrbe remanere non eſt
ſua culpa. ſed propter homicidia vitāda ab
que populus tanquam imperfectus erat pronꝰ. exē
plū idoneum ponit philoſophꝰ quinto ethi
corum dicens quod aliquando leges ſunt ſicut
regule quibus vtuntur artifices in leſbia ab
dolādū lapides. quia lapides illiꝰ regionis ſūt
male dolabiles ideo vtuntur artifices regu
lis plumbeis vt poſſint tortuoſitati lapide
applicari. ſic in veteri teſtamēto date ſunt le
ges aliquam imperfectionē habētes ꝓpter im
perfectionē illius populi. Legem euāgelica quantū
ad iudicialia eſt perfectiſſima. que inducit ad
obſeruantiā legis non per timorem pene. ſʒ
per amorem iuſticie quod eſt proprie perfectorum
vt ſupra dictum eſt. ꝓpter quod lex noua me
rito dicitur perfecta ſecundū quod dicit Iacobi
i. Qui autē perſpexerit legē perfecte libertatis. i. in
lege euāgelij que inducit hoīeʒ ad perfectionē et
liberat a ſeruitute timoris et ſeruitute pecca
ti. ſicut dñs ait Io. viij. Si manſeritis in ſer
mōe meo vere diſcipuli mei eritis et voſ cognoſce

gis veritatem et veritas liberabit vos. Itez
quia nullum innocentez punit nec aliquod
malum impunitū reliquit, qꝛ etiā verba oci
osa punienda oſtēdit vt supra dictū ē. et non
solum verba ociosa sed malas cogitatiōes
ſm quod dicitur Math. v. Ego dico vobis
ꝙ quicūqꝫ viderit mulierem ad concupiſcē
dū eā iā mechatus est in corde suo. propter
quod lex noua est perfecta. de qua pōt expo
ni illud cant. vi Una est columba mea perfe
cta mea Dicitur etiam lex noua columba me
taphorice quia est sine felle amaritudinis nl'
lum innocentium puniens. Dicitur etiam pfe
cta quia nullum malum permittens et sic ap
paret perfectio legis euangelice ꝙ̄tuz ad iu
dicialia. Tercio declaratur quō sacramē
ta veteris legis erant īperfecta Ad cuius eui
dentiam considerandum ꝙ illa sacramēta
erant ordinata ad faciendum homines ido
neos ad cultū diuinū. et iō aliqua erāt cōta
toti populo tam viris ꝙ̄ mulierib' vt purifi
cationes alique a tactu īmūdi vel mortui ꝙ
purificationes fiebant per aſperſionez aque
expiationis vt de qua habetur. Numeri. xix.
et similia. Aliqua autem erant soli s viris p
tinentia sicut circūcisio aliqua solis sacer
dotibus sicut conſecratio et vnctio sacerdo
tis et hmōi. Cuius ratō est qꝛ sacerdotes ap
plicabātur speciali modo ad cultū dei. Ista
tamē sacramenta predicta erant imperfecta
quia non conferebant gratiam sine qua nō
efficiuntur homines idonei ad cultum diui
num. Ideo sacramenta legalia dicuntur e
gena et infirma. Ad gal. iiij. vbi dicitur sic
Nunc autem cum cognouistis deum immo
cogniti estis a deo quomodo conuertimini
iterum ad egena et infirma elementa Dici
tur autem infirma. quia non conferebant a
liquam potestatem spiritualem. sicut confe
runt sacramenta noue legis. Similiter dici
tur egena. quia non conferebāt grām q̄ ne
cessaria est ad bene viuendū illa potestate.
Sz cōtra hoc videtur quia in Exo et Leui.
quasi vbiqꝫ dicitur qꝛ illa sacramēta redde
bant hoīes idoneos ad cultū diuinū. dicit
ꝙ talis idoneitas erat p quādā mūdiciam
et expiationē corporalē sicut in noua lege qꝛ
dicitur ineptus ad ministrandum et celebrā
dū ppter imūdiciam manuū. lotio manuū
reddit eum aptum. sed hec aptitudo est tan
tum corporalis. Sic erat de aptitudine que

dabat per sacramenta veteris legis. Et pro
pter hoc dicuntur illa sacramēta emūdatio
nes carnis vt habetur ad Hebr. ix. vbi dici
tur sic. sanguis hyrcorū qui offerebantur in
conſecratione sacerdotū et cinis vitule a sper
sus quo omnes mundabantur a tactu mor
tui vel imūdi vt dictū est inquinatos san
ctificat ad emūdationē carnis i. corporis.
qꝛ sicut dictū est talia non conferebāt grām
sed auferebāt quedā impedimēta seu irregu
laritates īpedientes a tabernaculi ingressu si
cut in noua lege patet p exēplū qm enim per
prelatos dispēsabatur cū aliquo illegittime
nato vel priuato vno oculo vel hmōi nō cō
fertur ad hec sibi gratia sed tantum tollitur
irregularitas. Sed cōtra hoc videtur quia se
cundum doctrinam sanctorum circūcisio
tollebat peccatum originale et per cōsequēs
conferebat gratiam vt communiter tenetur.
Dicendū secundum antiquam opinionē ꝙ
tollebat peccatum originale non tamen con
ferebat grām hec eni erat potis circūcisiōis
vt tenet a multis et magnis doctorib' quo
rum rationes ppter prolixitatē omittuntur et
in hoc differebat a baptismo qui non solū
auferebat peccatum originale. sed cōfert gra
tiam. Aliter pōt dici ꝙ si in circūcisione grā
cōferebat hoc nō erat in virtute illius sacra
menti sed in fide xpi venturi quē pstabat
ille qui circūcidebatur si adultus erat vel ali
us pro eo si puulus erat. Et hoc est quod di
citur communiter ꝙ valebat ex fide suscipi
entium. non autem ex opere operato p quē
modū valent sacramenta noue legis. patet
igitur ꝙ sacramenta veteris legis erant imp
fecta. Sed lex noua perfecta est quantum ad sa
cramenta quia illa conferunt gratiam qd il
la non faciebāt vt dictum est. propter qd di
citur Job i. Lex per moysen data est gratia
et veritas per ihm xpm facta est. ppt hec
de Johāne baptista qui per suam predicati
onem et baptismum disponebat populum
ad xpi baptismum et per consequens ad a
lia sacramenta cum baptismus sit ianua o
mnium sacramentorum. Luce i. dicitur ipse pce
det ante illum in spiritu et virtute helye pa
rare domino plebem perfectam. Sunt ergo
ablata sacramenta veteris legis et introduc
ta. vij sacramenta noue legis in quib' tanꝙ
perfectissimis sacramentis deus attulit no
bis causas salutis spiritualis. Cause āt

ſpūalis nō ſunt niſi quatuor ſicut et ſunt cauſe ſalutis corporalis. ſ. curatiua. conſeruatiua. preſeruatiua et melioratiua. Curatiua eſt duplex quedā enī totaliter ſimul curat vt baptiſmus culpā et penā delens quantū in ſe eſt quedā vero ſolum vt pnia. Conſeruatiua eſt vt cōfirmatio. in hac enī datur ſpiritusſanctus ad robur confirmationem gratie que data eſt in baptiſmo. Preſeruatiua eſt matrimonium in concupiſcentia carnalis in ruinam turpitudinis prona excipitur honeſtate ſuppreſſa ne ruat in mortale peccatum. Melioratiuus ordo in qua gradu melioratur vel augetur. vel etiam extrema vnctio que hoīē in meliori ſtatu ponit et ſecundū eam reddit quoq̄ quedā alia medicina predictis ſacramentis ſola faciens. ſ. eucharīſtia que generalis curat et ob eā animā perfectam quoq̄ conſeruat qr ps. aiij. cor hominis confirmat et etiam gratiam augmētat. Quatuor in lege moyſi cerimonialia fuerunt imperfecta. Ad cuius euidentiam notandum q̄ cerimonie veteris legis erant in quadruplici differentia. Quedam pertinent ad ſacramenta quedam ad ſacrificia. quedam ad obſeruationem et q̄dam ad ſacra. Sacra autem et obſeruationes ordinantur ad ſacrificia et ad ſacramenta. ſacra dicuntur vaſa et loca et huiuſmodi quibus vtebātur in ſacrificijs et ritu colendi. Obſeruationes dicuntur quedam modi viuendi religioſi quibus vtebantur iudei qui erant populus peculiaris ipſius dei propter q̄ cuſtodirēt ſe ab aliquib⁹ abarijs populus et veſtibus et ſimilib⁹ ex hoc quia erant populus deo conſecratus per ſacramentum circumciſionis et alia ſacramēta. Nunc autem ita eſt q̄ ex fine accipitur ratiō eorum que ſunt ad finem et ideo oſtenſo q̄ ſacrificia et ſacramenta imperfecta erant ſufficienter eſt oſtēſum q̄ ſacra et obſeruationes erāt imperfecta. qr ordinabātur ad duo predicta. ſicut ad finē tpe ?dictū eſt Dō autē ſacrificia ueteris legis eē īpfecta oſtendit qr quedam erāt ſacrificia ꝓ peccatis oblata et hec erant imperfecta. qr nō poterant auferre peccata ꝓpter quod dicit apoſtolus ad Hebr. x. Impoſſibile eſt ſanguine hyrcorū et thaurorū auferri peccata. Iterum ibidē. Oīs quidē ſacerdos ſ. veteris legis preſto eſt quotidie miniſtrās et eaſdē offerens hoſtias q̄ nō poſſūt auferre peccata. Erudē habet Eſa. xl. Liban⁹ vero nō ſufficiet ad ſuccēdēdū et animalia non ſufficient ad holocauſtum. Libanus autem hic vocatur primum templū quod fuit factū de lignis libani. Aialia autē illa oblata quantū ad prē cōcremata nō ſufficiebāt ad amotionē peccati. Alia aūt erāt ſacrificia pacifica et deuotione oblata ad grām dei impetrandā ſeu ad aliquod beneficiū diuinū. et illa erant īperfecta. qr gratia dei ſeu beneficium diuinū non impetrabatur ratione oblati muneris ʒ aliquando dabatur ꝓpter oblationem et fidem offerentis. Et hoc eſt quod dicit apoſtol⁹ ad Hebr. ix. Tabernaculū factū ē primū etc. Sequitur q̄ eſt parabola tpis inſtantis iuxta quā munera et hoſtie offerūtur que nō poſſūt ſcđm cōſciam perfecū facere ſeruiētē qr perfectio conſciētie eſt donū grē. Et ſic per ꝓpoſitū q̄ lex moyſi q̄tū ad cerimonialia et ſacrificia erat īperfecta.

Sed lex noua perfectiſſima eſt q̄tum ad ſacrificia. qr ipſa eſt vnū ſacrificiū perfectiſſimū ſcʒ eucharīſtia que nō tm̄ eſt ſacramētū ſed etiā ſacrificiū qr ibi xp̄s queadmodū īmolatur et fructus ſue benedicte paſſiōis a populo percipit. Iſtud autē ſacrificiū tanq̄ verus et perfectū fuit in lege figuratū per multa ſacrificia et varia ſicut perfectū per īperfecta. Eius autē perfectio apparet in duobus. qr primo tollit peccata quod nō poterāt facere legis ſacrificia. ꝓpter qđ dicitur Joh. i. Ecce agn⁹ dei ecce qui tollit peccata mundi. ſcđm q̄ dicit beatus Jo. i. canonica iiij. ca. Ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris. nō pro noſtris autem tm̄ ſed. pro totius mūdi. Secūdo apparet eius perfectio qr augmētat grām ſcđm q̄ dicit Job. vi. Qui mādūcat me viuit propter me ſcʒ per augmētū gratie. De hoc ſacrificio pāis et vini in Bereſich raba i. in geneſi magno. Rabimoſſe darſan ſuper textum gen. c. xiiij. Melchiſedech rex ſalem offerens panem et vinum. Erat et ſacerdos dei altiſſimi. dicit rabi ſmuhel filius nahamā. Iſte melchiſedech erat ſem filius noe. et quid voluit dicere proferens panem et vinum. oſtendit nobis q̄ dedit ei actus ſacerdotij qui erat ſacrificare panem et vinum et hoc eſt quod dixit ps. in pſal. cx. Iurauit dominus et non penitebit eum tu es ſacerdos in eternum ſcđm ordinem melchiſedech. Et quis ē iſte. Iſte

eſt rex meſſias, ꝓpter quod ſcriptū eſt. Ecce rex tu⁹ venit tibi iuſtus et ſaluator ipſe ʒach. ix. Et in hoc ꝙ dicit, pferēs panē et vinū cō cordat cū ps. qui dicit ps. lxxi. Erit firmamētū in terra in ſummis montiū, vbi dic trāſlatio chaldaica, erit ſacrificiū panis i terra ī capitibus montiū ſinagoge. Et cū ille ps. lxxi. Deus iudicium tuū regi da ſm doctores talmuth totus loquatur de meſſia, quilꝫ ſi non eſt aꝯ potent videre ſm predictam tranſlationē chaldaicā ꝙ meſſias erit firmamētum in terra in altitudine montium ſinagoge qui montes ſynagoge et eccleſie ſunt ſacerdotes qui quotidie deſuꝑ eleuāt meſſiam ſuper capita ſua, et eſt ita clarū ꝙ non poſſunt negare niſi illi ſuper quos venit maledictio. Eſa. In cecitate oculorū et cordium hoc eſt ergo vnicū ſacrificiū excellentiſſimū legi noue in pane et vino, quod ſacrificauit ipſemet meſſias et ſic pfectio legis euangelice patꝫ ex perfectione ſacrificij. Et cū omnes cerimonie eccleſie ſint precipue ꝓpter iſtū ſacrificium: ſicut ꝓpter finē, ſequitur ꝙ cerimonie xp̄ianorū ſunt perfectiſſime. Nec eſt mirandū ꝙ in lege noua ſtant cerimonie que aliquid figurent ſicut figurabant cerimonie veteris legis. Cerimonie enī ordinātur ad cultū diuinum. Et ſm ꝙ dicit Auguſti in enchiridion. c. iij. De⁹ fide ſpe et charitate colitur loquēdo de cultu interiori, qui eſt per fidē et charitatē. Eſt ergo triplex ſtatus bonorū quo habet fides et ſpes de bonis celeſtib⁹ et de his ꝑ que ad ipſa introducimur. ſcꝫ de myſterijs xp̄i. et de virtutib⁹ ſicut de futuris et hic ē ſtatus veteris teſtamēti in quo habet fides de bonis celeſtib⁹ ſicut de futuris. Sed de his per que introducimur ad celeſtia ſcꝫ de myſterijs xp̄i ſicut de pñtib⁹ vel de ꝑteritis eſt ſtatus noue legis. Tercius ſtat⁹ ē in quo vtraqꝫ habent tāꝙ pſentia et euidentia et nihil creditur ee hic ē ſtatus patrie celeſtis in hoc autem ſtatu tercio vbi nihil creditur nihil eſt cerimoniale vel figurale ad cultū pertinēſ ſm ꝙ dicit Apocal. xx. Templū nō vidi in ea dominus ei deus omnipotēs templū illius eſt. Patꝫ igitur ratione adueniēte ſecūdo ſtatu ſ. noue legis cerimōie primi ſtatus ſ. veteris legis ceſſare debuerūt et in dura aliꝫ que cōuenirēt ſtatui noue legis. in quo bona celeſtia expectant̄ de futuro. ſꝫ bñficia xp̄i habita ſunt de pñti. Et ideo ꝙ cerimonie veteris legis ſignificabant xp̄m venturū. dignum eſt vt ſic euacuarentur in noua lege in qua myſteriū xp̄i iam eſt pteritū et hoc eſt qd dicit apls ad Hebr. vij. trāſlato ſacerdotio neceſſe eſt. vt legis tranſlatio fieret ꝗ̄tū. ſ. ad cerimonialia iuſtificatione tātū excepta. quia ſignificabat myſteriū xp̄i venturū ſed deuotionē populi ad xp̄m. nūc autē debet eſſe non minor deuotio ad ipm tam perſonaliter exhibitum ꝗ̄ erat tūc ad ipſum venturū ꝓpter quod in noua lege manet ſbu/rificatio per quam deſignatur miniſtrorum eccleſie et ipſius populi deuotio. Innumere ſunt i lege noua cerimonie. Et ſi nūꝗ̄ aliud attenderēt iudei et pagani niſi excellentia cerimoniarū in ritu xp̄iano. Iſtud ſolū deberet conuincere cecitatē eorum ſicut patꝫ de ornamentis ſacerdotalibus et menſtris/rum et de alijs que cum tanta ſolennitate fiunt in altari et in choro in feſtis duplicibus maioribus minoribus ſemiduplicibus et ſimplicibus quales etiam cerimonie fiunt i choro a cantoribus et organis ꝗ̄ honeſtiſſime indicantes. Quid dicam de ornatu i crucibus et calicibus aureis et argenteis. ceterisꝗ̄ vaſis et reliquiarijs in quibus reliquie ſanctorum qui pro xp̄o mortui ſunt vel ſꝫ fideliſſime ſecūdū ſuam honorifice conſeruantur. Mirabantur iudei verum templum Salomonis ſed i ſuporeꝫ cūcetantur pre multitudine et magnitudine eccleſiarum xp̄i i toto orbe conſtructarum. Mirentur altitudinē et pulchritudinem turrium in quibus armonia dulciſſima reſonat campanarum que ꝑ laudibus diuinis et pro conuocatione populorum et pro terrore demonum mira efficacia propulſantur. Quid dicam de cerimonijs romane curie in ſummi pontificis imperatorum et regum vnctione. Quid de conſecratione epiſcoporum eccleſiarum altariū vaſorum et veſtimentorum que omnia admiranda et ſtupendiſſima ſunt cum deuoto et in admirationem conuertūt deuote aſpicientes. Attendant autem miſeri iudei. ſ. et infideles ſuper omnia in vno et eadem fide tantā diuerſitatē religionum vbi homines a ſeculo fugientes exponunt totum tempus vite ſue in laudibus et ſeruicio redemptoris qui licet diuerſis cerimonijs pro conſeruatione religionum quaſi quibuſdā muris vndique ſicut iudeū intelli conſeruatur. et mei ī

fuus et ciuitas in muro. In ſubſtantia tamē eiuſdē fidei nullatenus diſcrepātes ad viſiō beatitudinis terminū nitūtur peruenire. Sic ergo patz in ſūma colligendo ꝙ lex no/ua que eſt euāgelica de perfectiſſia eſt in moralibus. q̄ ea implentur addita perfectiōe q̄ illi precepto nō occides additur non iraſci. Et illi nō mechaberis additur non concupiſcere ex viſu. Et illi non ꝑiurabis addit̄ nō iurare omīo. i. ſine iuſtīa cā et ſic d' aliis. M. v. Et ab illo ꝑmiſſo vſure alieno tollitur īꝑfectio date mutuū nihil inde ſperantes Luce vi. Et illi de libello repudii addit̄ ſi quis dimiſerit vxorem niſi ob fornicatōnem mechaf et qui eam duxerit ſimuliter mechatur Math v. Et ſic tolluntur imꝑfectōnes taliū ꝑmiſſoꝝ in lege veteri Si queras vtrū moral/lia ꝑcepta poſſunt e'e euacuata ſimplr Reſpōdet ꝙ moralia ꝑcepta fuerūt euacuata tāūmmodo ſm quid. ſ. ꝗntum ad imꝑfectionem. cui' ratio eſt quia ſunt de dictamine recte rōnis et iō manet ꝗntum ad ſubſtāciam ꝑcepti. remota tantū īꝑfectione ſicut dictum eſt q̄ quando ex imꝑfecto fit ꝑfectum non tollitur terminus a quo ſed tm̄ ei' imꝑfectio ſicut q̄n ex minus albo fit magis albū non tollitur albedo precedens ſed tm̄ eius imꝑfectio. Non eſt ſic de cerimonialibus veteris legis q̄ cōtrariāf noue legis cultui et quādo fit mutacio de vno cōtrario in al/terū ꝑ porcet terminū a quo totaliter euacuari ſicut quādo ex albo fit nigrum albedo tollitur. Cerimonie veteris legis dicūtur cōtrarie cerimoniis noue legis q̄ ille figura/bant xp̄m venturū et iſte iam de preterito adueniſſe. et iō totaliter ceſſare debuerūt. Etiā lex noua eſt perfectiſſima in iudicialibus ex amore ad iuſticiā inducēdo innocētē nō cōdēnādo. nec aliq̄d malū īpunitū relinquē/do et īpleuit xp̄s iudicialia precepta. et ī eo q̄d iuſticie addidit equitatē miſericordie vt pȝ in abſolutione adultere. Jo. viii Juſti/cia enim ſm rigorem diminuta eſt a miſeri/cordia que ſuperexaltat iudiciū. Jaco. ii. Sed nunquid iudicialia precepta veteris legis totaliter euacuata ſunt. Reſpondet ꝙ quando corrumpitur terminus a quo illud per accidens quod eſt ei adiunctum corrumpitur poteſt tamē manere cū termino ad quē ſi non habeat ad ipſū cōtrarietatē nō tamē manet idem numero ſed ſpecie tm̄. Sic quādo de aere fit ignis corrumpitur aer et manet in igne qualitas ſymbola eadē ſpecie. ſ. cantas talia ſunt iudicialia veteris legis. quia adueniente lege grē. ceſſat etiā eorū obliga/tio poſſit tn̄ aliquis princeps ordinare ꝙ ſer/uarentur in regno ſuo ita tamē ꝙ non reputaret ea eſſe obligatoria ex lege moyſi. Ratio autē predicta eſt quia iudicialia precepta ꝑ ſe et directe non erant ordinata ad ſignificādū aliquid futurū ſicut erant cerimonialia ſed erant ordinata per ſe et directe ad ſeruandū ordinē iuſticie in populo iudaico vt ſu/pra dictū eſt. Quia tn̄ ſtat' illi' populi erat figuralis totus reſpectu xp̄i vt dicit apl's. i. Cor. x oīa in figura contingebāt illis ꝑ cōſequēs precepta iudicialia illius populi e/rant figuralia non directe ſed ex cōſequenti Et ideo ſi aliqui ſeruarēt ea ex hoc ꝙ fue/runt tunc ſtatuta hoc eſt dicere ꝙ ſtatus ille adhuc durat q̄d eſt erroneū et illicitū ſi tm̄ aliquis princeps vellet ea de nouo ſtatuere poſſet licite. Cōſiderādū tñ ē ꝙ i lege noua tranſiuit ꝗntū ad eorū rigorem. q̄ eſſent magis obſeruanda ex amore virtutis ꝙ ex timore. q̄ lex noua ē lex amoris. ꝓpter qd̄ dicit. i. Jo iiii. Perfecta charitas foras mittit timorē adimpleuit etiā xp̄s precepta iudicialia rigorem eorum ſpandēs in aliquibus vt dictum eſt per ſeipſū et in aliquo dimiſit tēpe/mentum ſuis miniſtris ſcȝ eccleſie prelatis et principibus catholicis vt de talib' ordi/nent ſm ꝙ viderint vale cōtitati fidelium ſm temporū varietatem et locorum et perſona/rum. et iſtud nō fuit deſtruere legem ſed adimplere. q̄ ſic ordinauit meliorem modū obſeruationis iuſticie. ſicut nō deſtruit puer quādo fit vir quia licet tranſeat puericia manet tn̄ melior ſtatus eiuſdē perſone. etenī iſ/ta. lex vetus habuit quaſi ſtatū pueri reſpectu noue legis. propter quod vt ſupra dictū eſt ad Gal. iii dicitur. Lex pedagog' noſter fuit in xp̄o. i. regulatiu' ſtatus puerilis prop/ter quod erat lex timoris ſicut pueri ſub diſciplina et timore cuſtodiūtur lex autē euangelica eſt lex amoris. et ideo nō debet eē tantus rigor penarū q̄ ꝓpriū hominū ꝑfecto/rum eſt magis delicti ad virtutē amore iuſticie ꝙ timore pene vt ſupra dictū eſt. eſt etiam lex noua ꝑfectiſſima in ſacramētalib' vt dictū eſt de eucharistie ſacramēto. Et impleuit xp̄s ſacramentalia legis per exhibitō

nem veritatis. venit enim rex et impleuit figu
ras que vacue erant. Impleuit sacramentum
circumciſionis quod ſe extendebat ſolum ad
viros primo ſuſcipiendo in ſeipſo. Secundo
melius efficacius et generalius inſtituendo ſa
cramentum loco ipſius. ſ. baptiſmi in quo con
fertur maior gratia et remedium tam viris quam mu
lieribus. Impleuit etiam ſacramentum vnctio
nis regum et ſacerdotum. non quod aſſumpſerit ſta
tum ſacerdotis legalis vel teneret regis. imo
ipſe dixit coram Pylato. Regnum meum non est de
hoc mundo. Jo. xviij. et ideo non habuit iſtam
vnctionem corporalem regum vel pontificum
ſed vnctionem ſpiritualem habuit a deo patre per
plenitudinem gratie ſecundum quod dicitur in pſal. xl
iiij. Vnxit te deus deus tuus oleo leticie etc.
Est etiam lex noua perfectiſſima in ceremoni
alibus vt dictum eſt et xpus impleuit ceremo
nialia non ſolum que pertinebant ad ſacra
menta ſed etiam ad ſacrificia ſicut immolatio
agni paſchalis et huiuſmodi ſacrificium et ſimu
la que erant figuratiua vnius ſacrificij ipſe
cius ſ. xpi in cruce offerendi. Et idem iſta imple
uit xpus vno modo corporaliter patiendo in
corpore in cruce. Alio modo efficacius ſa
crificium. ſ. eucharistiam inſtituendo. Que
dam etiam ceremonialia pertinebant ad ſacra
menta et de talibus erant precepta prohibitiua v
ſuum aliquorum ciborum et coſilia et iſta adi
pleuit xpus quod dicit Petrus Act. x. In mun
dum et commune non intrauit in os meum. et
multo fortius xpus hec obſeruauit. et ſic iſta
precepta impleuit obſeruando et obſeruati
onem meliorem declarando. per talem enim
abſtinentiam a corporalibus cibis ſignifi
cabatur abſtinentia a ſpiritualibus immun
dicijs. hanc autem mundiciam inſtituit xpus
in lege euangelica que eſt mundiſſima de
cens. Mat v. Beati mundo corde quoniam
ipſi deum videbunt. et per conſequens debuit ceſ
ſare illa figura vel abſtinentia. propter quod
dicitur Act. x. Que deus purificauit tu com
ne dixeris. quia nullus cibus coinquinat homines quod
cum gratiarum actione percipitur et hoc eſt quod
dicit xpus. Mat xv. Quod intrat in os non
coinquinat animam. dimiſit tamen deus in or
dinatione eccleſie de aliquibus abſtinentijs
faciendis pro loco et tempore. et ſic patet excel
lentia legis xpi quantum ad totum corpus. et quo
modo xpus legem adimpleuit quantum ad omnia
genera preceptorum. Est etiam perfectiſſima per

amotionem velaminis quod ſignificatum
eſt quia tunc ſacramentalia et ceremonialia
mutata ſunt quo ad effectum ſed non quo ad
obſeruantiam. quia cum honore ſepelire de
buit ſynagoga mater noſtra. Legalia enim
triplicater conſiderantur primo quaſi viua ante
paſſionem. et tunc iudei tenebantur conſeruare
ex precepto. Secundo quaſi mortua ſ. a
paſſione domini vſque ad fidei manifeſtam
reuelationem. et hoc tempore permiſſum
erat ea ſeruare et Petrus ſeruauit. Tertio
conſideratur tempus in quo fuerunt mortua
ſ. poſt fidem reuelatam et ex tunc nec precep
ta nec permiſſa ſed omnino prohibita ne cineres
mortales ſcilicet ſynagoge ſepulte de tumulo p
dirent quod horribile ſe ret et ſcelidum. Sic er
go lex noua in toto corpore perfectiſſima est
ſicut et oppoſito lex vetus toto corpore im
perfecta. Dia etiam contenta in lege noua vt di
cit doctor ſubtilis Scotus in prologo primi
ſententiarum que ij ſunt rationabiliſſima i. et nihil
tradit deſſonum ratione et in hoc multum commenda
tur excellentia legis noue. Quid enim ra
tionabilius quam deum tanquam finem et vltimum
ſuper omnia debere diligi et proximum ſicut
ſeipſum i. ad id ad quod ſeipſum ſecundum gre.
In quibus duobus preceptis dependere
vniuerſa lex et prophete. Mat xxij. Item Mat.
vij. Oia quecumque vultis vt faciant vobis homines et vos fa
cite eis et iſtud quaſi ex primapija practica
alia practica in ſcriptura ſequuntur tradua
honeſta et ratione conſona ſicut de coluum
rationabilitate patere poteſt ſingulatim cui
libet peractando de preceptis et coſilijs et ſa
cramentis. quia in omnibus videtur eſſe queſi
quedam explicatio legis nature. que ſecundum a
poſtolum ad Ro. ij ſcripta eſt in cordibus noſtris
et hoc quantum ad moralia de quo Aug ij de ci
ui. dei ca xviij in fine. Nihil in eis turpe
aut flagitioſum ſpectandum imitandumque pro
ponitur vbi veri dei aut precepta inſinuan
tur aut miracula narrantur aut dona laudan
tur aut beneficia poſtulantur. De credibili
bus etiam patet. quia nihil credimus de deo
quod aliquam imperfectionem importat imo ſi quod
credimus verum eſſe magis atteſtatur perfectio
ni diuine quam eius oppoſitum. patet de trinitate
te perſonarum. de incarnatione verbi et huiuſ
modi. nihil enim credimus incredibile. quia
tunc incredibile eſſet ea mundum credere ſi
eut deducit Aug. de ciui. dei. li. xxij capi v.

munduʒ tñ ea credere nõ eſt incredibile q̃ᵃ hoc videmus. Tercio oñdit̃ excellẽtia legis noue et tercio gradu pfectionis euſdẽ. ſ. ex miraculorum claritate quod ſic deducit̃ pdic̃tus doctor ſubtilis nõ põt eſſe teſtis falſus ſed ipſe ſuocat̃ᵘˢ a pdicante ſcripturã vt oſtenderet doctrinã eius eẽ verã ſecit aliquod opᵘˢ ſibi pꝓpriũ ex pote miracula ac pro hoc teſtificatus eſt hoc eſſe verũ quod ille predicauit. Confirmat̃ per Richardũ pꝛio de tri. c. ij. Domine ſi error eſt a te decepti ſum̃ᵘˢ nã his ſignis cõfirmata ſunt que nõ niſi a te fieri poſſunt ꝙ ſi dicas miracula nõ fuiſſe facta contra hoc dic põt illa ſnia Auguſti. de ciui. dei li. xxij. ca. v. Si iſta miracula eſſe facta nõ credũt. hoc vobis enũ grande miraculũ ſufficit ꝙ tñ orbis terrarum ſine vllis credit miraculis. Si enĩ quod creditur ᵘˢ dicit̃ incredibile eſſe. nõ minᵘˢ ẽ incredibile homines inquit ignobiles quo ad genus. infimos quo ad reputatiõnẽ paucaſſimos quo ad numerũ. q. n. iij. ĩperitos quo ad ſciam. qꝛ piſcatores rem incredibilẽ. ſ. xp̃m eẽ verũ filium dei. paſſum pro genere humano in cruce tercia die reſurrexiſſe et ad celũ aſcendiſſe tam efficaciter mundo docens pſuadere potuiſſe vt mũdᵘˢ credat illud ſicut iã credidiſſe videmus niſi per illos aliquis mira fierent per q̃ mũdᵘˢ ad credẽdũ induceret̃. Unde ſubdit ibi Auguſt. iuxta finem capi. Et propterea mũdus numero exiguo ignobiliũ infirmorũ et imperitorũ hoĩm credit qꝛ in tã cõtẽptibilibus teſtibus multo mirabilius diuinitas ſeipſam perſuaſit. quid enĩ incredibiliᵘˢ ẽ ꝙ ad legẽ cõtrariam carni et ſanguini doctores pauca et rudes et pauperes ad fidem plurimos ſapientes cõuerterũt. quod ſpecialiter patet i e multis prudentiſſimis. pꝛio fidei rebellibus et poſt conuerſis. vt ĩ paulo prius pſecutore poſt gentiũ doctore. De auguſtino prius p manicheos ſeducto poſt doctore catholico De dionyſio prius philoſopho poſtea pauli diſcipulo De Cypriãno prius mago poſt epõ xp̃ianiſſimo et ſic ĩ aliis innumeris Contra idẽ ſecũdo põt dici illud idẽ Auguſt. li. x. de ciui. dei cap. xviij. an dicet aliquis iſta falſa eſſe miracula nec fuiſſe facta. ſed mẽdaciter ſcripta. q̃ſq̃s hoc dicit ſi de his reb ᵘˢ negat oĩno vllis litteris eſſe credẽdũ põt etiã dicere nec deos vllos curare mortalia. et ibidem ſi libris magicis

ſiue quod honeſtius putãt theouicis credũt cur illis libris credere nolunt iſta eẽ facta q̃ bus tanto maior debetur fides quanto ſuper omnes eſt cui ſoli ſacrificãdũ eſſe precipiũt Contra idẽ tercio eſt. qꝛ quedam ſunt facta que niſi animus pꝛemuentibus negari non poſſunt vt ſunt mirabilia facta a ſiluestro coram Conſtantino tã in curatione lepre eius ꝙ poſtea in diſputatione eius cõtra iudeos que facta tam ꝙ celeberrima mũdũ non latuerũt. Forte dices ꝙ licet miracula ſunt facta nõ tamẽ ſunt teſtificantia veritatem ꝙ ante chriſtus faceret miracula. Contra ſi aliq̃s vocatus in teſtem ſignũ conſuetum teſtificationis permittat adduci et preſens non cõtradicat talis taciturnitas non ſtat cum veritate perfecta. miraculum autẽ eſt tale ſignum dei. vt teſtis ſibi igitur ſi permittat miracula fieri a demonibus nõ cõtradicẽs annunctiene videlʒ non eẽ ſua teſtimonia non videtur eẽ verax perfecte quod eſt impoſſibile. et per hoc dicatur ad illud de antichriſto qꝛ dicit̃ pdixit miracula facienda per eũ nõ eſſe teſtimonia veritatis vt ptʒ Math. xxiiij. et ij. ad Theſſal. ij. Unde contra falſa miracula anti chriſti poſſet ſibi obijci ſaltem de iſtis duobus hoc modo. ſi tu es deᵘˢ fac me videre diuinam eſſentiam et poſt viſionẽ ẽ ſcientiã certã habere viſionis et certitudinem habere ꝙ illa fuerit viſio nuda diuine eſſentie et tũc credam tibi. Item ſi tu eſ deus dic mihi quid faciam aut quid cogitabo vl q̃d appetam pro tali die vel hora. Et huiuſmodi efficaciam ex miraculis i mitt ſaluatoꝛ. Jo. v. et opera que ego facio illa teſtimõium perhibẽt de me. Si mihi non vultis credere operibus credite. et ſic patet excellentia noue legis miraculorum claritate. Quarto oñdit̃ excellentia legis noue ex quarto gradu perfectiõis eius. ſ. ex eccleſie ſtabilitate quo ad caput et mẽbra. Et primo quo ad caput per illud Augu de vtilitate credendi capi. viij. Dubitamus nos eius eccleſie credere gremio que vſq; ad cõſummationem generis humani ab apl̃ica ſede per ſucceſſiones epiſcoporum fruſtra hereticis circũlatrãtibus et partim plebis ipſius iudicio et partim conſiliorum grauitate et partim ex miraculorum maieſtate cõſtans culmen auctoritatis obtinuit et parũ poſt. Quid eſt ꝙ tam ingratum poteſt eẽ ordei ꝙ tanto

labore penalitate auctoritati velle reſiſtere. Unde Gamal. Act. v. Si eſt ex hoib⁹ conſilium hoc aut̄ opus diſſoluetur. ſi vero ē ex deo nō poteritis diſſoluere ne forte et deo repugnare videamini etiam. Luce. xxij. ait dn̄s: Ego rogaui p̄ te ut non deficiat fides tua et tu aliquando conuerſus confirma fr̄es tuos. Secūdo p₃ ſtabilitas eccleſie quo ad mēbra. Unde Aug. contra epiſtolā fundamēti. Quis eni tātam multitudinē ad peccatum p̄nam ad legem contrariā carni et ſanguini ſeruandam induceret niſi de⁹. Confirmat᷑ qꝛ iudeorū ſecta non manet in vigore ſicut contra eos deducit Aug. in ſermone de aduentu. Uos inq̄ cōuenio o iudei etc̄. Si obijciat᷑ et de permanētia ſecte machometi. Reſponſio d la incepit poſt legē xp̄i pluſq̄ ſexcētis ānis ut dicitur li. iiij. et p̄pheta dicitur eē apud eos ꝙ ſecta eorum cito finienda eſt. non ē ſic de lege xp̄i qꝛ ipſe dicit Math. xxiiij. celum et terra tranſibunt verba aūt mea n̄ tranſient quaſi dicat lex mea ſine fine durabit qꝛ verba xp̄i ſunt lex eius. Itē manēte ſacrificio legis noue manet lex noua ſed uſq̄ ad finem iſtud ſacrificium durabit p₃ Math. ulti. ubi dicit ſaluator Et ecce ego vobiſcū ſum. ſ. in ſacramento altaris uſq̄ ad cōſūmationē ſeculi. lex ergo xp̄i in qua tale ſacrificium cōtinuabitur durabit uſq̄ ad cōſummationem ſeculi. Item dicit ap̄ls. i. Cor. xi. Quotienſcūq̄ manducabitis panem hunc et calicem bibetis mortem domini annūciabitis donec veniat. ſ. ad iudiciū. Eſt ergo lex noua excellentiſſima p̄pter ſuā ꝑpetuā ſtabilitatem in capite et in mēbris. Quanto oſtēditur excellentia legis noue ex quinto gradu eiuſdē. ſ. ex diuina bonitate que nō deeſt toto corde q̄rentibus ſalutem multi eī diligentiſſime querentes ſalutem ad hāc legem conuerſi ſunt et quanto feruentiores facti ſunt i querendo tāto in hac lege āplius ſunt ꝯfirmati. ſublatiq̄ in eis potētes de malicia i bonitatem mutati ſunt et quod amplius ē ad mirationem inducte ē ꝙ potētes ꝑfrui honoribus mūdi diuitijs eiuſdem et delicijs ad libitum vi hec velut ſtercora arbitrātes humilitatem paupertatem et caſtitatem q̄ eis opponūtur amplexantes ſub religiōis voto tēpore vite ſue cuncta ꝓ mūdo et mundus eis ſe volūtarie aſtrinxerūt ſicut quotidie experimur. Tormenta quoq̄ plures in magna exultatiōne ſpiritus ſticas ſunt perpeſſi. q̄ nō videtur poſſibile niſi deus hāc legem ſingulariter ſuffragabiliter approbaret et ordinaret lutem tāq̄ excellētiſſimam et perfectam legem ſine qua ſalus eſſe non pōt. Sexto et ultimo oſtenditur excellētia legis noue ex ſexto gradu perfectiōis eiuſdē. ſ. ex certiſſima promiſſionum incōparabilitate ge etiā veteri promiſſa imperfecta fuerūt tebātur enim ma. ſ. bona tēporalia. unde poralis et pacifica. De primo Leui. xxvij. Si in preceptis meis ambulaueritis mādata mea cuſtodientis et feceritis dabo vobis pluuiam tēporib⁹ ſuis etc. Si volueritis et audieritis me bona terre comedetis etc̄. De ſecūdo Leui. xviij. Cuſtodite leges meas atq̄ iudicia que faciēs homo viuet in eis. Ro. x. Moyſes ſcripſit quoniā iuſticiā que ex lege eſt qui fecerit homo viuet in ea. De tercio Leui. xxvj. Dabo vobis pacem in finibus veſtris dormietis et non erit qui exterreat. Item De. xxviij. Si audieris vocē domini dei tui ut facias oīa mādata eius faciet te excelſiorem cunctis gentibus etc̄. ſ. in temporalibus. Ecce promiſſa legis moyſe. Sed quid promittit lex machometi. Certe promittit ſuis cultoribus pro finali beatitudine illud quod beſtiis porcis et aſinis ſ. gulam et coitum. Quam promiſſionem phi deſpiciunt ut quaſi iſti⁹ ſecte ſ. Auicēna, ix metaphiſice ix ca. Aliū finē quaſi ꝓfectionū eſſe magis cognitiuē inquit. Lex noſtra quam dedit machometus oſtendit felicitatē diſpoſitionē et miſerie que ſunt ſm corpus. Et ſunt alia promiſſio que appbenditur ab intellectu. Sequitur ibi ſapientib⁹ multo magis cupidus fuit ad cōſequendā hanc felicitatē ꝙ corporis que quis datur. nō tn̄ attēderūt nec appetiuerunt eā i cōparatione felicitatis que ē cōiuncta prime veritati et hec ille. Nobis aūt in lege xp̄i excellentiora promittuntur quia promiſit bona ſpūalia et eterna. ſ. grām in preſenti que pcedit omnibus bonis ſpūalib⁹ et etiā gloriā in futuro. Tria autem ſpecialiter obſeruantibus ſua mandata promiſit. ſ. regnum celorū vitam eternam, et pacem ſine fine. De primo. M.

iij. Penitentiam agite appropinquabit vobis regnũ celorũ. De ſecundo Math. xix. Ois qui relinquit domum vel fratres aut ſorores aut patrē aut matrem vxorē aut filios aut agros propter nomen meum centuplũ accipiet. Nō ē ſic intelligendū vt aliqui dixerunt q poſt aliquam reuolutionē tempoꝝ poſt iudicium centuplum oīm que dimittuntur hic propter deum reddatur in eadem ſpecie vt cētum agri pro vno agro dimiſſo. ſed ē ſenſus q qui corporalia pro xp̄o dimiſerint bona gratie recipiet hic in p̄ñti que infinitū excedūt bona corporalia ac ſi centenari⁹ numer⁹ pro numero cōputetur et vitam eternam poſſidebit .i. in futuro. De tertio Joh. xiv. Pacem relinquo vobis pacē meā do vobis .i. qualis ego ſum, quia eternus cum patre et ſpūſancto nō qualē mūd⁹ qui tranſit et eius pax. Et nō eſt mirū ſi xp̄s dat ſuis credentibꝫ pacem eternam quia ipſe eſt princeps pacis. Eſa. ix. Sequitur ibidem Et pacis non erit finis. hanc pmiſſionem poſuerat Eſa. fiendam ſuis credentibꝫ p regem meſſiã ca. xxxij. vbi dicit Sedebit populus meus in pulchritudinem pacis quia pax celeſtis ex nulla parte impedietur ſeu obſcurabitur. In tabernaculis .i. in manſionibꝫ diuerſis ſm diuerſitatē et varietatē meritoꝝ. De quib⁹ Job. xiv. In domo prīs mei manſiones multe ſunt fiducie quia oēs ſūt ibꝫ certi d ſue beatitudinis eternitate et i requie opulenta qr ibi totaliter quietabit appetit⁹ ſm illud ps. xvi. Satiabor cū apparuerit glia tua. Similr in lege veteri cōminatio erat mors tpalis. Vnde Eſa. i. ca. Si me ad iracundiam prouocaueritis gladi⁹ deuorabit vos. ſed in lege noua cōminatur mors eterna Mat. xxv. Diſcedite a me maledicti i ignem eternū. ſic ergo pꝫ excellētia legis noue ex pdictis ſex gradibus. Ex quibꝫ correlarie ſequitur legem xp̄i eſſe potens lege moyſi nō quidem ipſe ſed pfectione lꝫ fides xp̄i fuerit prior lege moyſi prioritate non ſolū pfectionis ſed etiā tēporis. qr ante ccc. xxx annos vi ps tunt ſupra eadē cōſideratione ar q. Et notādū q euāgeliū xp̄i dicitur lex a legēdo qr in eo legitur diuina iuſticia. dicitur lex a ligādo qr per ipſam ligatur humana inſolentia. dicitur lex a legendo .i. colligendo qr de ipſa colligitur ſapida ſcientia. dicitur lex a legēdo. qr in ipſa legatur beatitudo eterna. Lex euangelica eſt illa lex: de qua dicitur Eccli. xxiiij. Hec oīa liber vite et teſtamētum altiſſimi et agnitio veritatis. Vere liber vite eſt qr verba euangelica aīam viuificāt vere etiā teſtamentum altiſſimi. qr verba euāgelica eterna pmia obſeruātibus promittunt. Vere etiā agnitio veritatis quia verba euāgelica errorum tenebras a mentibus fugant. Hec ē lex q̄ in ſe ē ſinceriſſima et abſqꝫ omni admixtione falſitatis ppter qd dicitur lex domini immaculata etc. ps. xviij. Hec ē etiā reſpectu oim virtuoſiſſima. adeo dicitur cōuertens aīas. lex euangelica aiam dulcificat cōtra mūdi multiplices preſſuras qr eſt teſtimonium domini fidele ſapientā .i. ſapidam ſcientiam preſtans paruulis .i. vere humilibus. Ipſa nihilominus aīas letificat cōtra confuſam triſticiam et hoc eſt quod ſequitur Juſticie domini recte letificātes corda letificātes quidem qr pmittūt penitentibus veniā et pſeuerātibus glām. Ipſa etiam aīas illuminat cōtra ignorantiam qr eſt preceptum dñi lucidū illuminās oc'los. Beatus ergo hō quē tu erudieris domine iheſu et d lege tua docueris eum. ps. xciij.

Quod verus meſſias debet naſci in bethleē.

Q Varius theſaur⁹ apertꝰ de loco natiuitatis meſſie quē pphete viri et determinauerūt ſpecifice ſacra ſcriptura Michee. v. Et tu bethleē effrata paruul⁹ es in milib⁹ iuda ex te mihi egredietur qui ſit dominator in iſrael tranſlatio chaldaica habet Ex te egredietur meſſias. hoc aūt vt ipſi et nos concedimus ipletum eſt in iheſu nazareno qui natus eſt in bethleē vt patet Mat. ij. Sequitur de eius deitate. Et egreſſus ei⁹ ab initio a diebus eternitatis eius. per hoc autem dicūt aliqui q non intelligitur deitas eius ſed preuiſio et predeſtinatio natiuitatis eius a diebus eternitatis ſiue ab eterno. Sed hec rñſio nihil valet. qr preuiſio ab eterno de rebus omnibus eſt cōis etiam de minimis. qr omnia ſunt preuiſa ab eterno. et per hoc nō intelligeretur aliqua ſpecialitas in xp̄o reſpectu aliorum prophetarum quātūcūqꝫ minorum. Et ideo dicunt aliq iudei de nomine meſſie q fuit ab eterno ante mundum creatum. Septem enim dicunt ante mundum et ab eterno creata .i. lex penitentia. gehenna domus ſanctuarij. thronus

ſlo re paradiſus voluptatis et nomē meſſie. Et ſic exponūt illud Gen. ij. plantauerat dominus deus p̄radiſuz voluptatis a principio i. ante mūdū p̄ duo milia annorum. Et ſic exponūt illud. Et egreſſus eius a principio a diebus eternitatis de nomine meſſie quod fuit ante mūdū creatum modo predicto. Sed hec irrationabilia ſunt q̄ nō indigent reprobatione. lex enī nō potuit creari niſi i aliquo intellectu nō diuino qr nihil eſt ibi creatū nouiter nec in alio quia nullus tale erat ante mūdum. Similiter penitētia nō eſt niſi de peccato preterito ideo non eſt ante mūdū. qr peccatū non fuit ante mūdū cū peccatum haberet eſſe in homine vel ā(n)gelo qui tn̄ ipſos non poſſunt fuiſſe an̄ mundum et conſimili modo poſſunt alia reprobari que cauſa breuitatis omitto.

Quod nomen meſſie debuit eſſe nouum et illud eſt iheſus.

q Uintus theſaurus aperitur de nomine meſſie quod ante eius aduentum incognitum erat. dicitur enī Eſa. lxij. Uocabitur tibi nomē nouū quod os domini nominauit. Iſtud nouū nomē ore domini per angelū fuit pronūciatū Ioſeph et marie virgini qd̄ eſt iheſus. Iſtud p̄ceſſū nomē ineffabile fuit dicitū Greci vo thetragramaton nominauerunt a thetra quod eſt quatuor et gramma littera quaſi nomē quatuor littera. Et vt videamus nouitas iſtius benedicti nominis iheſus. aperiamq̄ qui q̄ mirifica ſecreta p̄dicti ineffabilis nominis thetragramaton. Primū ſecretum ē q̄ in elemētario lex ſcribitur a iudeo ab eo p̄ferri nō pōt. Scribitur enim quatuor litteris ſz ioth he. vaf he velut ſi noſtris vtamur litteris ih vh. vnde et a grecis thetragramaton dicitur vt dictū eſt quod hebrei p̄nūciāt Adonay aliter ſcribētes et aliter p̄ferentes qr nō eſt eis datū ineffabilitatem huius nominis penetrare vnde nec valēt proferre. Secūdū ſecretū eſt q̄ iſtud ſācū nomen ſignificat myſteriū trinitatis et vnitatis diuine eſſentie. Tres naq̄ lr̄e ſunt quibus iſtud ſanctū nomē ſcribitur ſed vna earum biſ ponitur ſcilicet he que innuit ſpiritum ſanctum procedere tam a filio q̄ a patre. Ioth. idem eſt quod principium et conuenit patri qui eſt principium ſine principio. quia pater a nullo ſed alie perſone ab eo procedunt. he interpretatur vita et cōuenit ſpiritui ſancto qui eſt omnium viuificator et inſpirator ſicut ip̄ſe dominus ait Io vi. Spiritus eſt qui viuificat. vaf idem ſonat quod iſte quod ē p̄nomē demōſtratiuum et ſignificat filium q̄ viſibilis et demōſtrabilis factus eſt aſſumpta hūanitate quia in terris viſus eſt et cū hoībus cōuerſatus eſt Baruch iij. Terciū ſecretum eſt q̄ iſtud ſācum nomē vt tradūt peritiſſimi hebreorum tāte virtutis eſt vt ſi diſtinguatur in tres orōnes quelibet ſignificet nomē dei. per ſe idipſum ſignificat quod et integrum nomē quod ex quatuor litteris cōſtat. Si enim primaz cōiūgens et ſecūdam. ſ. Ioth et he. erit vnum nomen. ſi ſecūdam et terciam ſ. he. et vaf iam habebis ſecūdum. Si terciam et quartaz. ſ. vaf et he ſuāces tercium nomē vt innumeris annis et vnus qui hoc noīe deſignatur. Quartū ſecretum quod hic maius eſt quod ita ſecūdum nomē p̄ꝑatur a primo et terciū a ſecūdo vt aliud ſine alio pronūciari nō poſſit. De nāq̄ littera cōis eſt primo nomini et ſecūdo vaf commūis eſt ſecūdo et tercio. In hoc q̄ ſecūdum nomē deſcēdit a primo oſtēditur filius cōſubſtātialis patri a quo genitus eſt. In hoc vero q̄ tercium deſcēdit a ſecūdo oſtēditur ſpiritusſanctus cōſubſtantialis filio qui cōſubſtantialis eſt patri vel ſi q̄cq̄ q̄ pater eſt in filio et filius ſit in patre et ſpiritusſanctus in patre et filio Job puta.

Quintum ſecretum eſt q̄ in hoc dei nomine video ineffabili namē iheſu eſt. Certum immo nō eſt aliud nomē q̄ iſtud patz trea enim litteræ eius principales ſunt Ioth he. vaf que ſecundum litteras noſtras idē ſūt J h v. et patet q̄ iſte tres littere cōiūcte faciunt iſtud nome iheſu in ellus ſupraponitur propter titulum crucis. De vero vel h duplicatur. ſignificat nō ſolum ſpiritum ſanctum procedere a patre et filio ſed etiam myſterium incarnatiōis deſignat quia ſpiritusſancto cooperāte et nō ex viri ſemine cōceptus eſt meſſias iheſus chriſtus dominus noſter vt primum he referatur ad productionē ſpiritusſancti ſecūdum vero ad cōceptionē ſiue incarnatiōem verbi diuini. Ecce ergo nomē nouum quia nouiter ab angelo pronūciatum nō poſſibus iudeis illud primo p̄

nūciare et ſicut ipſe meſſias vocatus eſt no
mine nouo ſic etiam ſerui ſui ſicut predixe
rat. Iſa. in capi. lxv ſeruos ſuos vocabit no
mine alio i quo qui bñdicitur eſt ſuper terrā
bñdicetur i domino amē. Serui enim dei
ante aduentum meſſie vocabantur iudei vel
iſrael. ſed meſſias in ſuo aduētu debebat eſ
os vocare alio nomine vt nō iudei. non iſra
el ſed chriſtiani a chriſto nominentur. Sed
oriūtur due difficultates quas forte moue
ret iudeus. Prima eſt cum pluribus aliis
noībus meſſias nominetur in ſcriptura. ſ.
emanuel. Eſa. vij admirabilis cōſiliarius
deus fortis princeps pacis pater futuri ſe
culi. Iſa. ix. quare ergo nō illis ſed vocatus
fuit iheſus. Reſpondetur q̄ ſm phm a fine
denominantur res. i. de anima. chriſtus igi
debuit denominari a fine itēto qui finis fu
it ſaluatio humani generis. Et ideo debuit
nominari ihūs quod interpretatur ſalus vel
ſaluatio. Ipſe enī ſaluum faciet populum ſu
um a peccatis eorum. M. i. Item dicit ſan
ctus Tho. q̄ potius debuit nominari iſto no
mine quod eſt ſalus vel ſaluatio q̄ aliquo
alio qr omnia alia nomina includuntur i iſto
pz. Nam ſaluatio generis humani cōtinet
principium medium et finem. Iſtud nomē
emanuel qd interpretatur nobiſcū deus eſt
principium ſaluatōis noſtre. quomodo in
diuino ſuppoſito vnite ſunt due nature. ſcz
diuina et humana. Iſta vero noīa admira
bilis cōſiliarius cōtinēt medium. Iſta noīa
princeps pacis. pater futuri ſeculi. cōtinēt fi
nem quia noſtra ſaluatio ad pacem et ad fu
turum ſeculum poſſidēdum ordinabitur.
Sed iſtud nomē benedictum ihūs totum p
ceſſum rōe ſaluationis cōtinet principium
medium et finem. Ideo iſto nomine ihcꝰ
hic q̄ magis ſufficiēter qr includit oīa alia no
mina debuit meſſias nōiari. Secūda diffi
cultas eſt occurrēs iudeis. quā in dicis q̄
iſtud nomē ihūs eſt nouū cū alij tres ante
aduētū ihū nazareni fuerūt vocati iſto no
mine. ſ. ihūs ſyrach. ihūs naue et ihūs filiꝰ
Ioſedech ſacerdos. Rñſio qr iſtud nomen
ihūs eſt nomē nouū i xpo propter effectum
nouū. qr etſi alij qui vocati ſunt hoc no
mine ihūs nomē fuerit correſpōdēs ꝓprie
tati qr ſaluauerūt et fuerūt ſaluatores. Iſtō
fuit in tpalibus nō i ſpūalibus. alij ſaluaue
rūt populū a malis malo et dānis nō tñ
a culpa et peccatis ſicut bñdictꝰ noſter ihcꝰ
dicēte angelo Ioſeph. M. i. Vocabis nomē
eius ihūm ipſe enī ſaluū faciet populū ſuū
a peccatis eorum. Item illi ſaluauerūt i te
pore et ſaluatio eorū tranſiuit cum tempore.
Noſter bñdictus ſaluauit i tempore ſed eiꝰ
ſaluatio durat ſine tpe ī eternum. Et ideo in
eo habet verum ꝓprietatem nominis nō ī
aliis. quia ſm logycos nomē eſt vox ſigni
ficatiua ſine tempore. Nomē ihūs i aliis fu
it vox ſignificatiua cum tempore. quia ſolū
in temporalibus et temporaliter nō ſpūaliter
nec eternaliter ſaluauerūt. Sed i chriſto ihū
vero meſſia fuit et eſt vox ſignificatiua ſine
tempore cum ſua ſaluatio ſine tempore hoc
eſt eternum ſit vt dictum ē. O bñdictus no
mē per te peccatores a peccatis ſaluātur. M.
i. ꝑter remiſſionem peccatorum accipiūt oēs
qui crediderūt cū eiꝰ ē nom. Act. iiij et i. Io.
cap. ij. Sine te nō eſt aliud nomē ſub celo
datū hominibus in quo oporteat nos ſal
uos fieri. Act. iiij. Tu es nomē honorabile
in celo et in terra et in iferno. ad Phil. ij. in
nomine iheſu omē genu flectatur celeſtium
terreſtriū et ifernorū. Tu in periculis i ꝑlijs
in malis in anguſtijs in tribulationibus et
neceſſitatibus es protectio et defenſio firma.
Prouer. xviij. Turris fortiſſima nomē dñi
ad ipſum cōfugit iuſtus et ſaluabitur. et nō ſo
lum iuſtus ſed et iniuſtus ſi cum fide et deuo
tiōe recurrent. per te demonia eijciūtur. lin
guis nouis hōies loquūtur et ſerpētes tol
lūtur. venenum mortiferum nō nocet. et lā
guores ſanātur. Marc. vlt. Tu es mel in
ore melos in aure iubilus i corde. ſm ber.
Nō eſt ergo mirum ſi hoc eſt nomē tuū ad
mirabile in vniuerſa terra vt finaliter qui te
inuocauerit fide formata charitate ſaluꝰ ſit.
Iohelis. ij. Quicūq inuocauerit nomē domi
ni ſaluus erit. ſ. in nomine qd ſaluatio vel ſa
lus interpretatur ſicut eſt nomē ihūs. ſi plu
ra alia ſingulariſſima vis videre de hoc glo
rioſiſſimo nomine. vide in viginti duobus
ſermonibus quos alias feci ob eiꝰ de noīe
ſuper themate eſt nomen eius Ihūs

Quod vero meſſie in lege ꝓmiſſo debe
bāt offerri munera in ſuo aduentu.

[S]extus theſaurus aperitur de veneratione meſſie. Sacra enim ſcriptura prenūciauit et ſpecificè determinauit ex tēpore Abrahe ꝙ reges orientis venirent ad adorandū meſſiam regem et ꝙ ei offerrēt aurum et incēſum. quod apparet etiam manifeſte ſm doctores hebreorum ex ſequētibus auctoritatibus. Et primo dicitur in bereſith rabba. in Geneſi paruo. dixit rabbi Raboſie. ſi dicero ibi vnū verbū domini dices tu in nomine meo. et dixit et et quod ē illud verbū. Reſpōdit ſeus ꝙ oīa munera que dedit Jacob pater veſter ipſi Eſau. Ge. xxxiij. ſignificāt ꝙ ꝓ tēpore debent gentes reddere ad regē meſſiam. qꝛ ſcriptū ē pſal. lxxj. Reges arabū et ſaba dona adducēt. et dixit ei verbū. dixiſti mihi per vitam tuam ego diſcam domini tuo. Item dicit thalmuth ihereſit. Rabba rabi Moyſen darſā. Saba ſunt filij abrahe. qꝛ ſic ſcriptū eſt Geñ. c. xxv. Abrahā vero aliam duxit vxorem nomine ce thurā que peperit et zamran et ieſan et madan madian et ieſboth et ſue. Jeſan quoꝗ genuit ſaba et dadā. etiā quādo augmētauit ſalomō regnū ſuum dixerūt. Forte iſte eſt meſſias. et illa hora venerūt ad eū ſicut ſcriptum eſt. iij Reg. c. x. Sed et regina Saba audita fama Salomonis i nomine domini venit tēptare eū. Inq̄tū dicit in noīe domini apparet ꝙ ꝓphetabant in nomine domini ſicut hebrai mādatū Abrahe vt ſic facerent. Et vñ ꝓbat ꝙ añte venire ipē meſſie et ſeruare ſibi. Jſa. dicit. c. lx. Omnes de ſaba venit aurū et thus deferētes et laudez dño ānūciantes. iſte ē meſſias. Exēꝗ quō ꝙ ad contrarie ꝓdicta oſtenditur, ꝓpoſitū. Verūtamē ſi dicatur iudeus ꝙ intētio Jſa. in illa ꝓphetia erat ꝙ cū meſſias erit ſedēs i regno ſuo i iheruſalē ꝙ illa hora ꝓpter magnā famā ſuā oēs reges mitter ei dona et venient ad viſitandū et glorificādū eum ſicut faciebant Salomoni ꝓpter magnam ſuā ſciam. Reſpōdet ꝙ hoc nō habet locū qꝛ textus dicit et laudē dño ānūciātes quod ānūciare dicit hebraico boſora et illud nome ſignificat narrare aliquā rē quā nō ſcit ille qui neſcit. et illo mō quo aduerſan' declarat ſcriptū nō eēt ſic qꝛ iā ſcirēt illi de iheruſalē. ſʒ tamen eo mō quo fuit in aduētu xpi. venit bene cōcorditer i vocabulo ānūciare. qꝛ reges ꝗ venerūt i natiuitate ihū xpi iheruſalē q̄ſierūt ab herode et ab exiſtētib' in ciuitate vbi ē q̄ natus eſt rex iudeorū. Math. ij. ſicut ipſi faciebant ꝙ ſuis ꝓphetijs ſicut ſupra dictum eſt i auctoritate. et hieroſolymite mirati ſunt de hac narratōe. qꝛ illud erat eis ignotum quouſꝗ peterent a ſacerdotib' et a ſapientibus. Qui reſpōderūt ꝙ ſi verū erat ꝙ natus erat ꝙ ſua natiuitas debebat eē i bethleem ſicut pleniſſime conꝑ Math. ij. Et in tali caſu optime verificatur verbū ꝓphetie ſm hebraicam veritatem et laudem domino annūciantes: et non ſecundum expoſitionem iudeorum.

Quod verus meſſias debuit venire pauper et manſuetus.

[S]eptimus theſaurus aperitur de modo veniendi meſſie quem modū ſacra ſcriptura prenūciauit et ſpecifice determinauit i ſūma paupertate et manſuetudine. De primo Zach. ix. Ecce rex tuus venit tibi iuſtus et ſaluator et ipſe pauper. Et Jſa. liij. Aſcendet ſicut virgultum et ſicut radix de terra ſitienti quod ñō habet magnos ramos nec folia aque defectu hoc ipletū ē in iheſu nazareno qui nat' ē in paupertate Unde hoc fuit datū ꝓ ſigno paſtoribus Luce ij. Inuenietis infantē pānis inuolutum et poſitū in preſepio. Uixit etiam in magna paupertate. Unde ipſe dixit Math. viij et Luce. ix. Vulpes foueas habent et volucres celi nidos. filius autem hominis non habet vbi caput ſuum reclinet. Mortuus eſt etiam in magna paupertate quia nudus in cruce. ſuum etiam corpus fuit inuolutū in ſyndone aliena. Fuit etiam ſicut pauper ſepultus. qꝛ in ſepulchro alieno vt ꝑʒ Math. xxvij. Et Mar. xv et Lu. xxiij et Joh. xix. De ſecūdo ſcʒ ꝙ meſſias deberet eſſe manſuetus quia dicitur Jſa. xlij. vbi ad litteram loquitur de Meſſia. Calamum quaſſatum non conteret et linum fumigans non extinguet in veritate educet iudicium. videmus ſane ꝙ calamus quaſſatus leuiter poteſt perfringi. Linum autem fumigans i. lumen combuſtum Sed tamen aliquid retinēs fumi. id ē ignis perfacillime poteſt extingui. Sed quid per calamum quaſſatum vel linum pene extinctum melius ꝙ̄ peccatoris fragilitas qui

eſt equiparatus et penes ipſū ē eſſectꝰ poſt intel ligi. Calamū autē quaſſatū xp̄s nō contriuit. et lignū fumigãs nō extinxit qz peccatores pe ne mortuos in peccatis occidi nō precepit ſz miſericorditer tolerauit et ad pniam reuoca uit quod ex cõſequentib⁹ deſignauit ꝓpheta cū addidit in veritate educet iudiciū. Ue ritas quippe et iuſticia idē eſt in lege vbi ma yſi iudicium erat et preceptū peccatores occi di. Chriſtꝰ autē ad veritatē et iuſticiā addu xit iudiciū qn̄ peccatores nō occidit ſed qð iuſtiꝰ eſt donec peniterēt ſuſtinere precepit aiꝫ dicit Nolo mortē peccatoris ſed vt cõuerta tur et viuat. Fuit etiā humilimꝰ et mitiſſimꝰ. qz ipſe dixit. Mt. xi. diſcite a me quia mitis ſum et humilis corde. et ꝓpter ſuam man ſuetudinē ſub nomine agni fuit oſteſꝰ po pulo a Johāne baptiſta dicēte. Ecce agnꝰ dei. Joh. i.

Quod verus Meſſias debebat mori in maxima humilitate inter ſceleratos.

o Etauus theſaurꝰ aperit de mõ mortis vidꝫ meſſie quē modū ſa cra ſcriptura pnūciauit et ſpeci fice determinauit ī magna humilitate Un̄ Iſa liij. Sicut ouis ad occaſionē ducꝰ eſt. et qſi agnꝰ corā tondēte ſe obmuteſcet et nō aperi et os ſuū. Qð manifeſtiſſie ipletū ē ī Jhe ſu nazareno qi ipſe añ pylatū adductꝰ fal ſoqꝫ accuſatus. verberatus colaphis ceſus cõſputus et ipſe pylato de pluribus eū interrogãti verbū vix aliqð rndit. Ipſe etiã debebat inter ſceleratos reputari. ſicut dicit . c. eodē et cū ſceleratis reputatus eſt. quod impletū fuit in xp̄o qi inter latrones crucifixus.

Quod debebat mori propter peccata ho minum:

q Onꝰ theſaurꝰ aperit de cã mortis meſſie quã cãm ſacra ſcriptura pnūciauit et ſpecifice determinauit ſcꝫ ꝓpter peccata hoīm generaliter pꝫ Iſa vbi ſupra Omnes nos quaſi oues errauimus vnuſquiſ qꝫ ī viā ſuā declinauit. oues quippe ſimplices et ſtolidiſſima ſūt aīalia et vaga. et nos ſiml' tã quaſi oues errauimꝰ qz ip ſuꝫ qualis vel quis eſſet nō nouimꝰ. Unuſquiſqꝫ autē ī viã ſuam declinauit. hoc ē doctrinā ſue vite vllus credidit. ſed ſuā quiſqꝫ veterē tenuit. et do minꝰ poſuit in eo iniquitates oīm noſtrū. i. originale peccatū quo īnuenimur oēs. Ipſe aūt vulneratꝰ ē ꝓpter iniquitates nrās attri tꝰ ē ꝓpter ſcelera nrā et diſciplina pacis nrē ſuper eū. i. diſciplinā et correctionē quã nos vt pacē haberemus paſſuri eramꝰ ꝓ nobis ipſe ſuſtinuit vt miſericors et benignꝰ. Unde ſe quitur et liuore eiꝰ ſanati ſumus liuore. ſcꝫ flagellorum et vulnerum que pro nobis eſt ꝑpeſſus et ī fine capl'i ipſe peccata multorū tulit et ꝓ trāſgreſſorib⁹ orauit quod totum hꝫ verū et ipletū ē in Jheſu nazareno vt pꝫ in euangelio.

Quod tercia die reſurgere debuit a mor tuis.

Ecimus theſaurꝰ aperit de reſur rectione meſſie quā ſacra ſcriptu ra pnūciauit et ſpecifice determi nauit ac etiā eiꝰ aſcenſionē ad dexterā dei. Primū pꝫ Oſee vi. vbi dicit Uenite et re uertamur ad dñm qz ipſe cepit et ſanabit nos percutiet et curabit nos. viuificabit nos poſt duos dies et in die tercia ſuſcitabit nos. et vi uemus in cõſpectu eiꝰ. Capitulū iſtud expo nitur a fidelibus de aduentu Meſ ſie diuerſimode tamen quia rabi Salomō exponit applicando ad tribulatõnez i qua ſunt nunc iudei poſiti per mundum diſperſi a qua ſuis orationibus publicis et priuatis petunt liberari per meſſiam cuius aduē tum expectant. Dicit ergo. Uiuificabit nos poſt duos dies in tercia die reſuſcitabo vos. Per primam diem dicit qz intelligitur tem pus primi templi per Salomonem edifica ti cui ſucceſſit nox deſtructionis per chalde os. Per ſecundam diem tempus ſecundi ꝑ zorobabel reedificati cui ſucceſſit nox deſtru ctionis per romanos. Per terciam diem di cit qz intelligitur tempus tercij templi per Meſſiam edificandi. de quo exponunt edi ficationem templi que habetur in fine Ezechielis ſecundum errorem ſuum. hoc dictum fundant ſuper falſū. ſcilicet qz chri ſtus ſit venturus qui iam tranſijt in parte

ratum ſicut diffuſe i apertione primi theſauri et i ſequētib⁹ fuit declaratū et quo ad errorē ſcaȝ tepli materialis i tercio libro plenⁱ declarabit. Eſt ergo ſenſus ſm veritatē vivificabit nos poſt duos dies .ſ. mortis et ſepulture ſue ipſe Meſſias et in tercia die reſuſcitabit nos .ſ. reſurgens a mortuis. qd dicat q eius reſurrectio eſt principiū reſurrectionis noſtre ad vitam imortalem Unde .i. Cor. xv. Chriſt⁹ reſurrexit a mortuis primicie dormientiū qm p hominē mors, et p hominē reſurrectio mortuoꝝ et ſicut in Adā omnes moriuntur ita et in chriſto oēs vivificabunt. Iſta expoſitio magis conſonat lre q̄ predictis q: accipi dies pprie Sequit et vivemus in cōſpectu eius .ſ. vita grē in preſenti et vita glorie in futuro Et nō ē mirū qa ipſe xpc meſſias ver⁹ eſt via veritas et vita Jo. xiiij. Quod autē meſſias debebat reſurgere tercia die ſm doctores hebreorū declarat rabimoſſe darſan in geneſi magno ſup textū capituli .xxij Die autē tercio eleuatis oculis vidit locū procul dicit rabimoſſe multe triutates dei habentur in ſcriptura et vna earū eſt reſurrectio meſſie. Veniam ſecūdū ſz q meſſias ſedeat ad dexterā dei apparet per no auctoritate que eſt in midras telim .i. in gloſa pſalterij ſuper illud pſal. xvij. Et dediſti mihi ſalutem protectionis tue et dextera tua ſuſcepit me, vbi dicit rabi Jodan noie rabi Dama Tempore futuro deus faciet ſedere regē meſſiam ad dexteram ſuam. qz ſic ſcriptū eſt pſal. cx. Dixit dominus dño meo ſede a dextris meis vbi dicit miſlatō chaldaica. Dixit domin⁹ verbo ſuo: et abrahaz erit ſedēs ad partē ſiniſtrā et faciēs eius palluit et erit dicēdo dñe et filius filij mei ſedet ad partē dexterā et ego ad ſiniſtrā. ſed deus conſolabitur eū dicēdo filius filij tui eſt ad dexterā meā. et ego ſum ad dexteram tuam et illa hora abrahā erit cōtentus hoc eſt quod dixit dauid et dextera tua ſuſcepit me pſal. xvij Item dicit in libro Aginga.i.n.c. quod incipit eſt dorſin. vna ſcriptura dicit in daniele c.vij. thronī poſiti ſunt quod eſt plurale Et poſtea dicit thronus eius flāme ignis quod ē ſingulare videntur duo textus cōtrarij Dicit rabi aquiba. non ſunt contrarij. qz vnus thronus eſt pro deo. et alius pro dauid. Declarat rabi Salomō. Iſte dauid eſt meſſias Item dicit in bereſith. raba .i. i geneſi magno. Rabimoſſe darſan ſup textū Gen. c.xvij Et abrahā adhuc ſtabat c raz domino vult dicere quod dixit pſalmiſta pſal. xvij. et dediſti mihi protectionē ſalutis tue Iſte eſt abrahā cui dixit deus. Noli timere abraham ego protector tuus ſum. et dextera tua ſuſcepit me. Iſte ē meſſias de quo ſcriptū eſt Dixit dominus domino meo ſede a dextris meis Dicit rabi Amon hoc qd dixit textus, et abraham adhuc ſtabat corā domino correctio eſt ſapienū. qz prius erat ſcriptū et domin⁹ adhuc ſtabat corā abraham et rabini mutauerunt cū multis aliis mutationibus que fecerūt in ſacra ſcriptura inter quas vna eſt in pſal. xxi. vbi dicit Circundederunt me canes. cōſiliū malignantiū obſedit me. caari .i. foderūt manus meas et pedes meos Sz rabini mouerūt illd caari quod ſonat foderūt et poſuerunt i loco ſuo caari quod ſonat ſicut leo. Et multe harum mutationū mirate ſunt pleniſſime i midras tillim .i. in glo pſalterij in quo dicitur q de iſtis mutationibus propter eos dicit ꝓpheta Diere. xxiij peruertiſtis verba dei viuorū domini ſabaoth. dei veſtri. et Diere .i. ca. x. de eis dixit. Veritatē non loquētur docuerūt linguā ſuā loqui mendaciū. Ecce q clare et ſufficienter libris cōdēnātur tāq falſi et mēdaces illi qui mutauerūt verba dei. Nec cōſenſu ſpūſſancte q oīa in ſcripturis eſſent mendatia et falſa. vt per verba divine inſorte confunderetur cecitas iudeorum.

Quod verus meſſias debebat dare ſuis credentibus in preſenti gratiam ſuam. in futuro gloriam ſempiternam.

¶ Videamus theſaurus aperitur de premio credentium et ſequēcium meſſiam in preſenti et i futuro quod premium ſacra ſcriptura preuunciauit et ſpecifice determinauit in duobus locis Primo Iſa. lxv. vbi ad litteram loquitur de rege meſſia. Ecce ſerui mei comedent et vos eſurietis. Ecce ſerui mei bibent et vos ſitietis. Ecce ſerui mei letabuntur et vos cōfundemini Ecce ſerui mei laudabūt pre exultatione cordis et vos clamabitis pre dolore cordis, et pre contritione ſpiritus vlula-

De armatura omnium fidelium

batis et dimittetis nomē vestrū i iuramētū ele ctis meis et interficiet te dñs de⁹ et seruos suos vocabit noīe alio. In quo q bñdictus est sup terrā benedicetur in deo Amē. Que nō ipse ē pmium quod dat Ihesus naza renus sequentib⁹ cū dicet eni seruī mei come dent. Unde ait Nisi mādu ca veritis carnē filij hōis Job vi. Et vidē sitiretis ab⁹ Uel comedēt doctrī nam vel mysteria fidei vel comes dent cognitiōnē veritatis hoc est. Unde ait. vt edatis et bibatis sup mēsam meam in regno patris mei Lu ce xxij. Et psal xxi dicitur Saturabor cū ap paruerit gloria tua. Sic ergo ait xp̄s. Ser ui mei comedent et vos s incre duli iudei et pagani esurietis. Ecce serui mei bibent s a qua viua Job vi Si quis sitit veniat ad me et bibat Jo iiij. Qui biberit ex aqua quā ego dabo ei fiet in eo fons aq̄ salientis in vitā eternam. hec aqua viua ē gra tia spūssancti quā xp̄s dat suis fidelibus in presenti. Et ideo facit eos saltare i vitā eter nam qz aqua nō ascēdit naturaliter q̄tū descēdit. Et quia illa gratia descēdit a deo qui est in celo vbi ē vita eterna. Ideo fiet fons aque salientis in vitam eternam. Uel serui mei bibēt s sanguinem meum quia sanguis meus vere est potus. Job vi. Et ideo nisi manducaueritis carnē filij ho minis et biberitis eius sanguinem non ha bebitis vitam in vobis. Et vos s incredu li iudei et pagani sitietis s aquam viuam et sanguinem meum. Ecce serui mei letabūtur pre exultatiōe cordis. Uñ Job vi xp̄us iterum videbo vos et gaudebit cor vestrū et gaudium vestrū nemo tollet a vobis. Et vos s increduli iudei et dānati cōfunde mini videndo alios in locū vestrū successisse. Ecce serui mei laudabūt pre exultatiōe cordis. Unde psal lxxxiij in secula seculo rum laudabūt te. et vos scz increduli iudei et pagani clamabitis. s in inferno pre dolore cordis et cōtritiōe peccatorum et pre con tritiōe spūs vlulabitis qz ibi erit flet⁹ et stri dor dentium Math xxv et dimittetis nomē vestrū i iurā in locū vestrum succedēt⁹. Ideo sequitur iuramētū electis meis vt ei nō sit vocatio nisi in hoc solo cū ca minus de⁹ s spūali gladio cum dicetur Ite maledicti in ignem eternū. etc. Mat xxv. et seruos suos vocabit alio nomine. s xp̄ianos a meipso ihesu xp̄o in quo qui bñdictus est super terrā credendo et sequēdo bñdicet in deo amen. Cum. s dicam in iudicio electis meis venite benedicti patris mei etc. c. eodē. Item secūdo determinatur in sacra scriptu ra pmium eternum sequentium messiā ihe sum xp̄m. Isa li vbi dicitur qui redempti sunt a dño reuertētur et venient in syon laudā tes et leticia sempiterna super capita eorum. Gaudium et leticiam tenebunt fugiet ab e is dolor et gemitus. Ego ego ipse consola bor vos quod sic exponitur. qui redempti sunt a domino s sanguine filij reuertentur: scz ad viam iusticie et venient in syon i. sup̄ nam ecclesiam et beatitudinem eternam laudātes scz et dicētes. Beati qui habitant in domo tua domine in secula seculorū lau dabunt te psal lxxxiij et leticia sempiterna que s nō deficiet sup capita ipsorum i. sup communicētes gaudium et leticiam obtine bunt s in celo fugiet dolor et gemitus quia abstenget deus omnē lacrimā ab oculis sā ctorū Apoc. xxi Ergo ego ipse. s filius. qr a leus nō potest sō labor vos quasi dicat. In uocasti me et ego consolabor vos⁹ et nō per pphetas sed per meipsum glorificando. qr hec est vita eterna vt cognoscant te deum ve rum et quē misisti ihesum xp̄m Job. xvij. in vita enim eterna sue beatitudo cōsistit essen tialiter i aspectu claro ipi⁹ diuinitatis et tamē hebet adiunctam fruitiōem que ē complemē felicitatis cū firma retētiōe. Ex cōsequenti nō cō sistit beatitudo in aspectu humanitatis xp̄i q̄ ē instrumētū nos i ducēs ab beatitudinem principalē bñtudo enī hōis cōsistit ē ad vl timū et optimū bonū et iō nō pōt cōsistere i cōiūctiōe ad aliqd bonū tpale vel corporale vt dicūt iudei sarraceni qui expectant in alia vita i voluptatib⁹ carnalibus et diuitijs et alijs consimilib⁹ premiari sm q̄ dr̄ in al chorano Machometi que tamen vita secū dum pōm dicitur vita peccatorum i. ebriorū propter quod ipse Auicenna hoc conside rans dicit q̄ propheta quem vocat Macho metum promittit eis talem felicitatem mi p̄ mium quam multi sapientes non attende runt sicut patuit supra in questione tercia thesaurus in sexto gradu cōfectionis legis eiū

gelice. Sic̄ iudei resurrectionē futurā expectāt ad vitā carnalē. et iō felicitatē vite future credūt cōsistere in bonorū tēporaliū plenitudine et pacis trāquillitate. vt p3 vbi supra. Sed beatitudo xp̄ianorū est in adeptiōe sūmi boni per apertā visionē et fruitionē et firmā tentionē. Considerādū est etiā q̄ cū filius dicit ad patrē Joh. xvij. Hec est vita eterna vt cognoscāt te solū deum per hoc nō habetur q̄ sol⁹ pater sit deus et filius creatura vt dicebat Arrius. q2 hec dictio exclusiua solus nō determinat ly te. ita q̄ sit sensus q̄ solus pater sit deus sed determinat ly deū et ē sensus q̄ illa e sola deitas vera que est i patre. et sic ab illa nō excluditur fili⁹ sed magis includitur q2 vna ē deitas in vtroq3 sed excluditur vera deitas ab his qui a gentilibus colebantur ſ. Joue saturno et similibus. Dico etiā q̄ si hec dictio solus determinet ly te. vt sit sensus q̄ sol⁹ pater sit de⁹. nō tamē per hoc excluditur filius a deitate. Sed magis includitur q2 sm̄ phm̄ solus idem ē quod nō cū alio et ideo tm̄modo excludit illud quod ē alteratē dicit filius autē non ē alius a patre in essentia s3 tm̄ i persona. Et iō qn̄ hec dictio sol⁹ additur vni persone respectu termini essentialis sicut est in pposito nō excludit aliā personā s3 magis includit. et hoc p3 per auctoritatē saluatoris. Math. xi. vbi dicit Nemo nouit filiū nisi pater neq3 patrē quis nouit nisi filius. Si enī hec dictio exclusiua addita vni persone respectu termini essentialis excluderet aliā sequeret q̄ pater nō cognosceret se s3 tm̄ filius et filius non cognosceret se sed tm̄ pater quod ē absurdū dicere p3 ergo premiū sequentiū xp̄m quia est beatitudo eterna in visione diuinitatis cū fruitione et firma tentione. et sic beatificabit̄ aīa rationalis et in visione clara humanitatis xp̄i. et sic beatificabitur corpus bītanum vt sit perfecta beatitudo in corpore et anima. Creauit enī de⁹ hominē vt totū beatificaret et pascua inueniret intus et extra secūdū Aug. Intus in deitate saluatoris. et extra in carne redemptoris.

Quod persecutores veri Messie a perpetua pena in p̄senti non debebant releuari nec in futuro a dānatione eterna.

Q Uod etiam⁹ thesaurus aperi⁹ s3 pena psequentū messiā i presenti et in futuro quā penā sacra scriptura pn̄ūciauit et specifice determinauit et primo de pena in presenti vita. Vnde Amos. ij. Sup trib⁹ scelerib⁹ israel et super quatuor nō cōuertā eū. q2 vendiderūt iustū pro argēto. ſ. ihesū nazarenū. Sed ad hoc respōdent iudei q2 duo phatice. Primo q2 iste textus loquitur de scelere israel nō iuda et scelus pro nobis quia illud scelus. Ihesu nazareni cōmissum est in iuda non in israel. et maxime quia propheta loqtur hic primo de scelerib⁹ iuda postea de israel in textu. Sed ista misio nulla est. q2 in tēplo secundo venerūt et fuerunt de captiuitate decē trib⁹ et fuerunt omnes congregati simul de israel et de iuda per licentiā datam per Cyrum regem psarū. et patet etiā. Nee vij. et xviij. capitulis habitauerunt omnes israel in ciuitatibus suis. Item Isa. xi. Quomodo desolabit dominus linguam maris egypti ſ Tijlum. vt transirent calciati. vide hec pulchre i lyra quomodo hoc fuit. Tunc omnes venerunt ad secūdū templū. et vocati sunt israel Quod ergo preteritum in textu Primo de scelerib⁹ iuda. respicit ad destructionem primi templi. quia illi de israel non erant ibi. et tamen subiungitur in textu de scelerbus israel respicit destructionem secundi templi quia omnes de israel et de iuda erant ibi. et omnes vocati sunt israel patet hoc per rabi Moysen de egypto qui formaliter dicit̄ h deo sofin. Mors ihesu nazareni fuit causa vt destruerentur israel ensē. Ecce quomodo vocat omnes de secūdo templo israel Itē peccatum quod tantummodo iuda fecit peccatū iuda appellatur. Quod autem iuda simul fecit et israel peccatum vocatur israel. hyerosolimis enim tunc erat cum Juda magna pars filiorum Beniamyn et leui. Jure igit̄ pars totius debet suscipere nomen. Est et alia non inferior causa. quia vt dicit populus israel licet tunc mortui non corpore presenſ fuisset audito tamen q̄ eorum fecerant socij eorum culpe laudatores et consentanei et participes omnino facti sunt voluntate voluntas itaq3 eis pro facto est imputāda. Sed quomodo predicta captiuitas aut dict israel propter venditionem iusti ihesu eū israel non vēdiderunt xp̄m sed tantū a Ju

da Scarioth legatur emisse. Respondetur quod filii israel vt venderetur christus consen- sum auxilium atque consilium adhibuerunt eo non minus quam si in propria persona interfecissent fuerant. Neque enim et Salomon ydola fa- bricauit sed quia vxoribus et concubinis fa- bricantibus assensum prebuit eum fabricasse dicitur. Secundo dicimus ad secundum quod ad scelus de venditione iusti propter argentum fu- it venditio Joseph per fratres suos sed illud nihil valet quia vbi ponitur primum secun- dum, tertium, et quartum ordo est secundum prius et posterius. Videndum est ergo quod primum scelus quod secundum et cetera. Respondendum est quod ista tria scelera per ordinem ei venerunt scilicet ista. Primus venditio Jo- seph propter quod fuerunt captiui in egypto. Secundum adoratio vituli propter quod fue- runt vno die interfecti .xxiij. milia hominum exo. xxxij. Tertium occasio prophetarum propter quod ducti sunt captiui in babylonem lxx annis. Quartum dicitur et non possunt venditio ihesu nazareni quia venditio io- seph primum in ordine huius propter quod post pharaonis sunt passi durissimum iugum dictum est. Sed cum prima pacta iam sunt libera culpa quare de idolo rursum comminabatur peccato. Tertio forte dicet iudeus quia hoc non dicitur de Joseph iusto pro tamen dici- tur de quolibet iusto sed hoc indignum et inconueniens esse videtur vt cum tam enorme sit quod nul- la indulgentia sequatur propter quod dicitur sen- tentiam totum israel decuciat populum illi scelerum persona in qua illud sunt commissum, sicut in reatus iste in hebraico sermone talis do- batur vocabulo, quare imponitur illi qui ne- gauerat deum. venditio autem iudei non constatur negationi dei sed ipsi etiam actuale vendiderunt hominem christum videlicet filium dei quod in culpa sunt pares dei negati. Et si queras quod sunt illa pec- cata quatuor quod omnia parata sunt ad negare deum est equalia. Respondemus quod primum peccatum sunt cum in tertio vitulum conflatile pro deo adorauerunt in quo facto sunt et deum negauerunt eisque ob hoc peccatum perpetrauerunt. ideo dicitur sunt Secundum in quo et deum sibi negauerunt et peccauerunt tunc quando Hieroboam vitulos fi- cos sub ianuis et ab omnibus adorari constituit Tertium cum iudei prophetas vniuersi eadem illam occiderunt et eorum dicta contempserunt Quartum vero quod magis est omnibus grauius

Et quando ipsum dei filium et dominum ab omni peccato cessatione alienum inique vendiderunt et iusta necem eadem autem hoc peccatum propter ecclesiam suum omni occultum est eidem sicut dicit Rabi moyses declarat libro vagera raba in leuitico magna. Primi peccauerunt et fuit discoopertum su- um peccatum et fuit discooperta sua pena. Secundi peccauerunt et fuit discoopertum suum peccatum et fuit discooperta sua pena. Tertij peccauerunt et fuit discoopertum suum peccatum et fuit disco- operta sua pena. Quarti peccauerunt et fuit dis- coopertum eius peccatum suum non est discooperta sua pena. Unde dicit eis propter suam ecclesiam. fide- libus in videntibus bene est discoopertum suum pec- catum et sua pena reuelata est et dicetur. Item pe- trus alfonsi vir eruditissimus de quo supra in opinione primi thesauri locatus sum in suo dyalogo ostendens causam captiuitatis iu- deorum esse venditionem christi et non venditi- onem Josephi sic inquit contra eos. Quod autem eundem testimonium querere vos propter eius mortem hanc subisse captiuitatem id quod apud vos scriptum legitis. qui dicit in ipso captiuitatis exordio quidem tore vestre principes decem de tribubus totius israel et populi Ananias f. tradit omnes filium Symeonem gamaliel filius ysmahel belysei filium et Achibas ceteros qui captos in carcerem misit. saltatans vt quid iustum vendidistis. Lex enim inquit decre- uit vt morte sententia mulctetur quicumque iudeum vendiderit. Et vos igitur fratres iudei cum legem morti obedientis dicto decreto vano dat corporis leto non enim omnes vna eo- dem pena sed singulis singula sunt gene- ra mortis proposita. Alium vero dicet ignis cremauit. alius ferrei pectinis vnguibus lace- ratus expirauit. aliud vero mors quemus de- uersa consumpsit quemadmodum mortes illas doctrine vestre liber exposuit. Doctores autem vestri huius iusti pro quo illi sunt vo- punitionem innuentes in hoc facto prout contineretur de christo dicentes quod pilatus ille iustum denominans ioseph filium. Ja- cob quem in egyptum fratres vendiderant intelligebat eiusque sanguinem ab illis exi- gens propter eum talibus illos supplicijs afficit. Sed absurdum rationi videtur vt id ab eis exigeret quod ad minus Mil- le quingentis annis antea factum esset ma- xime cum in tempore quo venundatus est

Ioſeph nulla lex eſſet qua eos pꝛecepto illo
modo eos conuincere poſſet ꝙ ſi vult nꝛe-
etiã de ꝓphetis in media auctoritate deſeſ-
rã qua captiuitatẽ hanc ꝓpter homĩnẽ illũ
xpm neceſſario ꝓm eſſe oſtendã. Ecce ꝓfero
Iſa. ca. xxiiij. A finib⁹ inquit terre laudes
audiuimus gloriã iuſti hec verba iuſti hu-
ius laudes vbiq; terrarum oſtendũt fuiſſe
nec alterius iuſti hominis laudes tãtas in-
ꝙ fuiſſe audituri⁹ ut peruenirent vſq; ad fi-
nes terre. Et iuſto quia tribulatões quas ſi-
ne cauſa paſſurus erat ꝓpheta preuidebat
his verbis cõpatiens dicebat. Ve mihi pre-
uaricantes preuaricati ſunt et preuaricatione
tranſgreſſorũ preuaricati ſunt. prudẽs enim pro-
pheta que ꝓphetis dei aduentum prenũcia-
uerunt tribulationes illatum eſſent ab ĩ p̃-
uaricãtes preuaricati ſunt. Intuitus autẽ ꝙ
nec mẽbris cõtẽti ipſum etiam caput vnde
plenũ quibuſcũq; poſſent modis eſſent op-
preſſuri. et ſm corporis paſſibilitatem oca-
ſum preuaricationis nomẽ ingeminãs ſub-
iunxit et preuaricatione trãſgreſſorum preua-
ricati ſunt. Qua vero pena pro huiuſmodi
peccato plectendi eſſent diuinitẽ ſpũ pꝛeſciens
alibi ibo ſubiungẽs. Formido et fouea et la-
queus ſuper te qui habitator es terre. Inter
cetera quoq; de eadẽ ſẽtẽ ait. Grauabit eã
iniquitas ſua et corruet et nõ adijciet vt re-
ſurgat vbi videlicet vobis certũ euadẽdi ca-
ptiuitatem terminum funditus depreſſit.

Quarto dicunt iudei aliter ad hoc quod
ſi nos dicamus ꝙ ille iuſt⁹ pro argento ven-
ditus fuit iheſus nazaren⁹ penit ipſi. quis
fuit ille pauper de quo ſubiũgitur. et paupe-
rem pro calciamento Ad quod dico ꝙ ille
fuit verus meſſias noſter iheſus nazarenus
quẽ zacharias vocat non ſolũ iuſtum et ſal-
uatorem ſed et pauperem zach ix. In maio-
rem quantitatem peccati ſui notanter dicit
textus. et pauperem pro calciamento. q̃ pre-
mittitur iuſtũ pro argento. Crederet forte a-
liquis ꝙ pro magno precio argenti. ſed hic
exponitur debilitas precij et modicitas qũ
dicitur ꝙ vẽdiderũt ꝓ calciamẽto. i. pro p̃cõ
calciamẽtorum. quod preciũ eſt cõiter. xv.
merapetinoꝝ qui ſumũt. xxx. albos vel de-
narios. Alibi vero precium ſotularium eſt
duo ſolidi cũ dimidio qui etiã ſumant. xxx.
denarios quia ſolidus eſt xij. denarij pro
quo precio fuit venditus xp̃s. Quicquid et

de valeant illi denarij vel illud argentũ de-
ſignatur modicum precium pro quo paup-
xp̃s fuit venditus quia pro precio calciamen-
torum. Quinto dicunt iudei ad iſtum textũ
ꝙ intelligitur ſic. Iuſtum pro argento. i. iu-
ſticiam quia iudices et miniſtri iuſticie pe-
cunia corrupti vendebant pauperes homi-
nis iuſticiam pro modico precio. quia pro
calciamento ſed iſta reſponſio nulla eſt. quo-
niam deus ſit magis pronus ad miſerendum
ꝙ ad puniendum. et deus pepercerit ſuper
tria prima ſcelera que grauiora ſunt. vt ydo-
latria homicidium fratris venditio a forti-
ori etiam parceret ſuper illud quartũ quod
non eſt ita graue. Relinquitur ergo ꝙ ven-
ditio iſtius iuſti pro argento et pauperis ꝓ
calciamento et venditio iuſti pauperis Ie-
ſu nazareni veri meſſie noſtri ſuper quam de-
us non parcit iudeis quia non datur venia
non penitenti. et in peccato cõtinue perſeue-
ranti. Nõ ergo a p̃dicta captiuitate exire po-
terunt donec patrum ſuorum in ſe peccatum
emendent. i. quod iſti non crediderũt credãt
Mundata vero mente cum ſit a culpa cõ-
feſtim cum conſequitur pietas diuina. qd
etiam ſuorum quidam doctorum f. Rabi-
na ſubalibus et occultis ſcripturis voluit ver-
bis. ſi illud ſic mentis dulcedinem penetrat.
Interrogatus enim quando Dauid filius
eſſet venturus hodie ait ſi verbis crediderit
is eius. Dis enim verbis intelligi dedit ꝙ
quicũq; quando bona mandata dei obedi-
ens et credulus fuerit ilico filius dei ad eũ
accedit. De hac pena irreuocabili in hac vita
dicitur etiam Danielis ix. Occidetur chriſt⁹
et non erit eius populus qui eum negaturus
eſt et ciuitatem et ſanctuarium diſſipabit po-
pulus cum duce venturo. et finis eius vaſti-
tas et poſt finem belli ſtatuta deſolatio.
Ecce impletur pena occidentium chriſtum ĩ p̃-
ſenti vita. Prima pena quia non ſunt eius
populus quia non chriſtiani ſed adhuc iu-
dei appellantur Secunda pena diſſipatõ ci-
uitatis et templi qualis facta fuit per Tytũ
cum romano exercitu Tercia pena ꝙ finis
eius eſt vaſtitas et ſtatuta deſolatio. i. fine
caritura. que omnia impleta ſunt poſt mor-
tem ihũ xp̃i quem occiderunt. Si dubitat
de tercio ſatis deberet eis ſufficere teſtimo-
nium quia ſunt iam mille cccc. anni ꝙ cõ-
tinuatur predicta deſolatõ ciuitatis et tẽpli

et ſupra dictū ē. Secūdo ſacra ſcriptura ſpe
ciſice determinauit perſequēdū meſſiā penā
in futuro vñ dicitur Iſa. vlt. de fidelibus ſe
quētibus xp̄m cōtra iudeos incredulos et im
penitētes. Egredientur et videbūt cadauera
virorū que preuaricati ſunt in me vermis eo
rū nō morietur ignis eorū nō extinguetur.
et erūt vſq; ad ſacietatem viſionis oī carni.
Intellectus predicte auctoritatis ē iſte egre
dientur ſ. beati qui fuerūt credētes et ſequētes
verum meſſiam. egredientur dico in me iudi
cij nō pro loci mutatiōe ſed pro cōſideratiōe
et videbūt cadauera eorū qui preuaricati ſunt
in me quia inquit dn̄s. Preuaricātes reputa
ui omnes peccatores terre preuaricati ſunt
xp̄m promiſſū nō recipiēdo eius doctrinā
nō ſequēdo et ipſum cruciſigēdo cadauera
dicit i. corpora dānatorū in gehēna et dicū
tur cadauera q; in eternam dampnationem
cadent. Quia et demones cadauera poſſunt
dici ſm q; homines appellantur. Unde in
malus homo hoc fecit hec in gloſa. Et
q; iſte ſit intellectus patet p̄ hoc quod ſequi
tur. Uermis eorū nō morietur qui vermes cor
pora mortuorum corrodentes in ſepulcris
ceſſant deficiente carne in puluerem redi
guntur et ignis eorum nō extinguetur. Ex quo
patet quod dictum eſt de cruciatu corporum
infideliū et oīm dānatorum in igne inferni q̄
eſt inextinguibilis et perpetuus. Et de verme
cōſciē qui ſemper inmarceſcens corrodebit eos q̄
nō crediderūt neceſſario ſunt xp̄m verū meſ
ſiam. vnde ſicut tinea comedit veſtimentum
et vermis corrodit lignum et ignis deuorat
ligna. ſic meror et miſeria cruciabit cor viri.
Sequitur et erūt vſq; ad ſacietatem viſionis
omni carni. q. d. boni videbunt eos a ſe iu
ſto iudicio ſeparatos a miſſa potentia qua
ſeuiebāt cōtra bonos. vt vindictā dei in il
los tātam et vltra non expoſcāt qui tā mi
modo. Uſq; quo dn̄e nō vindicas ſāguinem
noſtrū ſaciabūtur quoq; de beatitudine ſua
gr̄as agētes viſa ipſoꝝ ineffabili pena hec ex
ordinaria gloſa Nicola⁹ vero de lyra ſanc
cōcorditer ſic exponit. Et erūt vſq; ad ſaci
etatē. i. repletiōis et perfectionē viſiōis omni
carni. i. omni homini beato nō ſic intelligē
do q; beati delectētur p̄ ſe i penis dānatorū
ſz q; talis multitudo declarat eis diuine iuſti
cie ſpeciarum et diuine mie beneficium quo
penas illas euaſerunt. et ꝓpter gloriē augu
mēt. vnī ſ. q̄tū apparet maior cōparata ad ſu
um cōtrarium qui appoſita iuxta ſe cōtrariꝫ
maiora et minora videntur i. clariora et ex
iſtis mibus beati perfecte letantur ſm q̄ dr̄ p̄s.
lvj. Letabitur iuſt⁹ cū viderit vindictā. Ecce pu
nitur rn̄ſuas lauabit i ſāguine peccatoris
ſ. pena dei ma fact⁹ eſt munis ab illis penis
Ecce ſcdm̄ fruct⁹ ē ſuīt⁹ iuſto accepit bieſi
pro qt. q; per hoc appet maior fructus ppena
eis. tonū cedit in gloriā electorū et ipſi⁹ veri
meſſie xp̄i ihū principaliter dī ſ die iudicij dei
et extiſtentib⁹ ad ſiniſtrā ſ. incredulis et dāna
tis. Ite maledicti in ignē eternū qui paratꝰ ē
dyabolo et āgelis eius. Math xxv. Exiſten
tibus a vero ad dexterā dicat. Uenite bñdicti pa
tris mei poſſidete regnū quod vobis paratū
ē ab origine mūdi. e codē. Ex p̄dictis igitur ibe
ſaure colligitur vna rōq; q̄ ſi q̄dā corona viuo
ne icōpabilis valoris cōtra iudeos que talis
ē. Omniq; ſacra ſcriptura p̄nūciat aliquod
futurū et ſpecifice determinat tēpus veniendi
p̄geniēueniēte qua deberet aſſiſtan loci nam
ut ante nomē ei⁹ veneras ionē ſingularē. mo
dū mūdi modō mouendi eū; motus reſur
rectionē eius premiū credēdū et penā perſe
quēciū ipm in vita pñti et in futuro ſeculo.
Si iſta oia cōcurrūt ſimul in vnū determina
tū hominē. manifeſtū ē q; illud qd̄ fuerat p̄
illā ſcripturā p̄dictū et denūciatū eſt in illo
tali hoīe adipletū. Sz ſacra ſcriptura p̄dixit
et denūciauit oia p̄dicta q̄ oia in ihū naza
reno ſaluatore noſtro ſūt ipleta. nec alius in
uētus e in quo oīa p̄dicta ſimul cōcurrerent
igit̄ cōcludit q; ipſe ē verus meſſias i lege p
miſſus. nec ali⁹ expectād⁹. Maior iſti⁹ rōnis
clara ē ſicut lux et ab oīb⁹ cōceſſa. et iō p̄bari
one nō idiget. Sz minor latiſſime declarata
ē in aptiōe p̄dictorū. in. theſauroꝝ qui apti
ſūt ad declaratonē adducta meſſie veni in
lege p̄miſſi qui ē xp̄s ihūs filius dei viui.
Et in hoc cōplet liber prim⁹ qui ē de arma
tura fideliū et de excellētia fidei catholice
dn̄i noſtri ihū xp̄i qui eſt tām ſcematꝰ im
o facie inimici. Cui honor laus. benedictio
et gloria ſine fine Amen.

Explicit liber primus fortalicij fidei.

ſ

Incipit liber ſecūdus q̄ ē de bello hereti corū.

Ntiquorum in libris legim⁹ gentilium, multos humanaꝝ venerantes gloriam generoſe diuerſa mōſtrorum genera d̄ſtruxiſſe. Sicut hercules an/theum. Theſeus mirothaurꝫ Jaſon thaurum ignivomū, inextinguibilē aprū meleager. Corebus ſigialē monſtrū Perſeus marinū monſtrum. Sic etiā generoſi eccleſie milites vt Hieronimus. Auguſtinus Hylari⁹ et ceteri patres orthodo/xi diuerſorum hereticoꝝ et hereſis monſtra ſpūalib⁹ armis expugnaſſe legitur. Nō tñ ſic omnino extincta ſunt hereſum monſtra. quin repullulare videātur, ac ēt noue hereſes oriantur in aliquib⁹ ſolo nomine xp̄ianis. Qui et ſi non publice, in conuenticulis tamē ſuis venenū effundentes de illis confabu/lantur quaſi veſpertiliones et noctue lucem fugientes, quia oculis egris odioſa eſt lux. Et nō ſolū oculos egros habēt heretici ſed ceci ſunt, qꝛ denudatur et fidei effectu. Et cuꝫ fides diuin⁹ radi⁹ aīam illuſtrās. Diſponit enim animā ad lumē ſūme veritatis. et co ꝙ ſūme veritati eā ſtabiliter inherere facit qd̄ quidē pōt ratione oſtendi. Conſtat enī ꝙ quandocūq3 aliqua virtus que influit in aliquo agente et quiete nō infigitur recipiē/te, caret ibi ſua naturali operatione et ſuo d̄bito fine. Sicut patet i radio ſolis ſuper aquā currentē et non quieſcentem⁹ vt in flumine ī quo quia radius quiete non figit vt actio eī⁹ caret debito fine. qui quidē fuit eſt aquam ſubtiliare et ex ea ptes ſubtiles attrahere et in vaporem mutare et ſurſum eleuare. Ex quo manifeſtum eſt ꝙ quies diſponit ad illuminationem rei. ſm̄ enim philoſophum ſeptimo phiſicoꝝ homo fit ſapiēs cū itelligit cū aia quieſcit. Cū igitur fides animā i deo ſtabiliat, eā i ipſo quietet. ipſam diſponit ad eternā illuminationē. Et hoc eſt rō qꝛ re heretici ſunt totaliter ceci nec a deo merentur illuminari qꝛ nihil ſtabiliter credūt ſe ab vno oppoſito in aliud vertūt cū careant fidei lumine diſponēte. Juxta illud apli ad Ephe. iiij. tenebris obſcuratū habētes in/tellectū qꝛ ſicut oculus nō pōt videre ſine luce, ſic intellect⁹ nihil pōt capere credibilium ſine fidei lumine quo a carent heretici, vt ergo bellum hereticorum preſertim noſtri tēpo/ris contra noſtrum fidei fortalicium viri/liter poſſit diſſolui preſertim cum ſunt ceca vt dictum eſt de hereſi ve hereticis. xij. conſiderationes ſunt pertractande. Prima quid eſt hereſis. Secūda vn̄ habuit originem here/ſis. Tercia que requiruntur ad hoc vt quis proprie dicatur hereticus. Quarta quot ſūt modi hereticorum. Quinta ſi eſt aliqu⁹ vtilitatis eſſe hereſes in eccleſia dei. Sexta exprimet hereſes preſertim in noſtris tempo/ribus repullulare vel oriri ſentiūtur, quarū bellum cōtra fidei fortaliciū invisibilium cō/putabimus cum ſit turris fortitudinis a facie inimici. Septima erit ad quos pertinet diffi/nire que aſſertio eſt catholica vel heretica vtrum ſcꝫ ad theologos vel canoniſtas. Octaua vtrum heretici ſunt vitandi. Nona vtꝝ ſit cum hereticis vel alijs infidelibus publice diſputandum. Decima quis eſt modus inquirendi hereticos. Undecima quali pena hereticus eſt puniendus. Duodecima quis poteſt hereticos capere et tormentis expo/nere.

De quidditate hereſis et quomodo diſ/fert ab errore.

Irca primam conſiderationem que eſt ſcire quid eſt hereſis. Re ſpondetur ſm̄ illuminatum doctorem Franciſcum de maronis in tractatu ſuo de hereticis ꝙ hereſis eſt error ſed nō quicunq3 error qui eſt contra fidem catholicam aut eccleſiam vt habetur in prohemio de origine hereſis. Augu. vbi dicitur ꝙ non om/nis error eſt hereſis licet hereſis ſine errore eſſe non poſſit. Iſta autem diffinitio confirmatur per illud quod dicit Act. v. vbi ſecta ſaduceorum fuit vocata hereſis, qꝛ non ſo/lum contra fidem veteris teſtamenti nega/bant reſurrectionem et angelos. ſed etiam contra ſynagogam phariſeorū vtrūq3 con/fitentium. Sed nūquid hereſis differt ab infidelitate dico ꝙ ſic, quia infideles errant circa totam fidem. heretici autem circa par/tem licet vtrūq3 ſit contra fidem catholicam et eccleſiam. Sed contra quia iudei dicūtur infideles et tamen confitentur vnum deum. Reſpondetur ꝙ ſicut pagani errāt circa to/

tum fidem iudeorum et ideo dicuntur infi
deles. sic iudei errant circa totam fidē xpi
que dicitur catholica sunt enim a pietate re
ligionis christiane alieni.

De origine heresum et quō pōt repelli.

f Ecūda consideratio est vnde ha
buit originem heresis. Pro cu
ius declaratiōe notādū qđ sm
Isi. viij ethimologiarū. c. iij. et xxiiij. q.
i. heresis. Heresis ab electione vocatur qđ
vnusquisqꝫ id sibi eligat quod illi esse vi
detur vt phi. parypathetici. academici epy
curei et stoyci. vel sicut alij qui puersū dog
ma cogitantes arbitrio suo de ecclesia rece
sserunt. Inde ergo heresis dicta ē greca vo
ce ex interpretatione electionis sue qz quis
arbitrio suo ad instruēda siue ad suscipiē
da quodlibet ipse sibi eligit. Nobis ergo cū nō
suo arbitrio nihil inducere licet nec eligere
quod aliquis de arbitrio induxerit. apostolos
dei habemus auctores qui nec ipsi quic
qz suo arbitrio quod inducerent elegerunt
sed acceptā a xpo disciplinā fideliter nationi
bus assignauerūt. ita qz si angelus etiā de celo
aliter euangelizauerit anathema vocatur. Hec
Ex hiis pz qz heresis habuit ortū ab ele
ctione proprij iudicij. qr nō eligūt ea que sunt
a xpo vere tradita. Sed ea que sibi suggerit
mens propria. Volentes enim aliqui p se
sacramenta scripturarum intelligere sine pro
pria iudicia inherendo in hereses diuersas
inciderunt. sm qz dicit Aug. in li. lxxxiij. q̄s
tionū questione lxix. Non pōt inquit oriri
error qui polluatur nomine xpiano nisi ꝟ sci
pture male intellectus et hoc ideo qz antece
dentia et subsequētia nō contulerūt. vnde ibi
de solet circūstātia scripturarū illuminare sē
tenciā. Nec ēt alia loca scripture contulerūt. vnde
heretici sunt orti p se legendo que cōferēdo
[illegible] qz cōferentes diuersas sentēcias
que ex se inuicē mutuo inuicem
potuerunt qualiter erāt intelligende. Et
ideo contra illos dicit Aug. in li. contra epi
stolam fundamenti. nō crederē inquit Aug.
euāgelio nisi qz ecclesie catholice crederē. igitur
irrationabile ē aliquid scripture recipere et a
liud nō, ppter electiōes et studiorū sequēdo. Et
ecclesia catholica totam equaliter recipiat. ge

certū patet ergo vnde habet ortū heresis. qz
a propria electione.

Quod sextū modis et quibus cōuincitur qz aliquis sit hereticus.

t Ercia consideratio est scire que
requiruntur ad hoc vt aliquis sit
hereticus. Respondetur qz sex.
Primo qz erret qz error est genus heresis se
cūdum augu. de origine heresum circa prin
cipium vbi dicit qz licet heresis sine errore
esse nō possit tñ non ōis error est heresis.
Superius autē ē a quo non cōuertitur cōse
quentia. sm qz dicit. Aug. in postpredicam
tis ca. de priori. Secūdo qz erret in veritate.
cū sit alius error fidei et alius operationis
dico qz erret in veritate qz in opere errātes nō
dicuntur heretici. vnde Aug. in Iponostico
dicit qz heresis sumitur circa falsas opinio
nes. Tercio qz non solū sꝫ erret in veritate q̄
quidē est in sacra scriptura expressa sed etiā
extra scripturā ab apostol' tradita vt de sym
bolo apostolorum [illegible] ab ecclesia determina
ta vt in symbolo ecclesie. Aut a sanctis ānū
ciata confirmante ecclesia vt in symbolo Atha
nasij aut cuiꝰ cōtra determinationē ec
clesie omnes taliter errātes sunt here
tici reputandi vt patet per Aug. de fide ad
Petrum. Quarto qz non solū erret in hac ve
ritate sꝫ qz quōdꝫ ipsam confessus fuerit. qz
iudei et pagani licet errent ī talibꝰ tñ nūqꝫ pro
prie dicuntur heretici vt patet de significatiōe
nominum quam ponit Aug. de vera religi
one circa principium. et bene dixi proprie qz
large loquēdo secūdū hodiernū oēs q̄ nō
tenet articulos fidei pōt dici heretici et sic
iudei et pagani dicuntur heretici et hoc modo
nō omnis hereticus est excōicatus. Quinto
requiritur qz non erret circa totū sed circa p̄
tem quoniam qui totaliter errant dicuntur a
postate. Sexto requiritur qz non soluꝫ sic er
ret sed qz obstinate in errore persistat. vnde
sm Augustinum nō qui falsas gignunt o
piniones sed qui eas pertinaciter defendunt
sunt heretici reputandi vt dicit Augusti. et
hoc. xxiiij. q. iij. dicit apostolus Si qui sen
tentiam suam licet peruersam nulla pertina
ci animositate defendunt. Sequitur querūt
autem cauta sollicitudine veritatem corrigi
parati cum inuenerint nequaqꝫ sunt inter he

reticos cõputandi. q. f. non habent electio-
nem cõtrariam doctrine ecclesie. Si quis ꝑ-
tinaciter determinationi vniuersal' ecclesie
resisteret hereticus censeret cuius quidem
auctoritas principaliter residet in petro. ꝑ
xxiij. q. i. quotiens. et c. hec est fides. Ex his
patz ꝙ nõ quicũq; deuiat a fide sed qui ꝑ-
tinaciter deuiat, ꝓprie dicitur hereticus. hec
ẽt alibi dicit. Augu. hereticus est qui vel-
pꝫ noui erroris ꝑfidiam pertinaciter defen-
dit. Sm vero Alexãdrũ de halis in ij summe
sue tria concurrũt ad perfectã rõem heresis
scꝫ falsa credulitas in rõnabili. puersa vol̃-
tas in cõcupiscibili. et defensionis siue ipu-
gnationis pertinacitas in irascibili. Sm p...
mũ attẽditur illud. Diero. quicũq; scripturã ali-
ter intelligit ꝙ sensus spũssancti flagitat a
quo cõscripta est licz de ecclesia non recesserit
tñ hereticus appellari põt. Item dicit Isido.
viij ethimo. ca. vi. i. fine Sm primũ et secun-
dũ attẽditur descriptio Augu li. de vtilita-
te credẽdi et in gl' super verbo oportet here-
ses eẽ. prime. Cor. xi. ſ. ꝙ hereticus ẽ q' ali-
cuius temporalis commodi et maxime glo-
rie principatusq; sui gratia falsas ac nouas
opiniones vel gignit vel sequitur. Sm vero
tertium sumpto primo et secũdo diffinitio
attẽditur que ponitur in gl' super verbo au-
dio inter vos scissuras eẽ ca. eo de Qui in...
in ecclesia dei praua sua dogmata defensare
ꝑsumũt heretici sunt. Patet ergo manifeste
ex predictis que requirunt ad hoc ꝙ aliq'
sit hereticus dicend' q2 falsa credulitas ꝑer-
uersa volũtas et defensionis siue ipugnan-
tis pertinacitas. Notãdũ in Sm Tho. i. iij
ꝙ si quis errat ad que explicite credẽda nõ
tenetur non est hereticus. vt si quis putaret ia-
cob. eẽ patrẽ abrahe et huiusmodi. et cũ co-
gnoscat hoc eẽ contra veritatẽ fidei et temp...
tate credit et similiter et circa ea de quibus i-
ter doctores sunt opiniones donec per eccle-
siam determinatũ sit. Sed occurrũt due dif-
ficultates prima est si dubij in fide sint here-
tici reputandi vt videtur ꝙ sic. q2 scribit ex-
tra de hereticis ꝙ dubius in fide infidelis e.
nec ei oĩno credẽdũ ẽ qui fidei virtutẽ igno-
rat. Item scribitur Jacobi. i. Postulet autẽ
in fide nihil hesitans q2 qui hesitat similis ẽ
fluctui maris qui a vento mouetur et circũ-
fertur et clubdatur ibi causa dubitatis vel he-
sitãs in fide duplex ẽ. et vir duplex animo
inconstans est in oib' vijs suis tales ẽ
heretici q2 non in constanter sed firmiter
credẽdũ. Sed in cõtrarium videt' ꝙ Thomas
fuit dubi' in fide nõ in ponitur ꝙ fuit here-
ticus. ꝓ declaratione huius difficultatis no-
tãdũ Sm Aug de anchora. in li. de p...
te. q. xxiij ꝙ aliquis põt esse dubius in fi-
de quinq; modis. Primo modo sub...
cia temptatione. Secundo veritatis dua...
ne. Tertio ipfecta adhesione. Quarto vo-
lũtaria hesitatione. Quinto ignorãcia ... defensi-
one. Primo modo dubitare in fide nõ
hominẽ hereticũ quia est humane tẽp...
nis non enim est in ptãte hominis qu...
ueniat hoi aliquid cogitãdũ vñ si sub...
reptione vel dyabolica tẽptatione equ...
pit dubitare de aliquo articulo vel de ...
sunt fidei statĩ si. captiuat intellectũ sub
sequitũ xp̃i. vt deliberet hoc credere quod
ecclesia credit nõ cedit sibi talis dubitatio
defectũ sed ad ꝓfectũ. Unde apli ppt...
iusmodi tẽptationis ipulsu perebãt ...
ge nobis domine fidẽ. Luce xvij Se...
debemus rogare deũ vt adiuuet inc...
tatẽ nostrã. Secũdo modo nõ facit h...
nẽ hereticũ ... ẽ xp̃iane ꝑfectionis et p...
ntis. Ponũt enim doctores xp̃iane fidei ...
sunt magis determinata in fide sub ...
tione questionũ. rõnes ꝓ et cõtra ad il...
ducendo non ꝙ de ipsa cõclusione du...
sed vt veritas dicte cõclusionis magis ...
cidetur sm que modũ dicit phs ꝙ op...
de singulis nõ est inutile. Per tales ...
bitatores pro et cõtra rationes ad il...
sunt fidei adducẽdo veritas fidei p...
tulatur et etiam contra impios defe...
vt dicit August' Tertio modo non fa...
minẽ hereticum. sed peccatorem et ...
xp̃ianum oẽs enim peccantes sm ...
perfecte credũt corpore ꝙ non viuunt ...
credũt q2 si perfecte adherent quasi ...
tur de hoc mũdo non quasi interitũ ...
sum. Quarto modo facit hominẽ ...
et incredulũ eo q2 ipso ꝙ aliquis ...
lũtarie credere qd vult et discredere q...
vult non est paratus sequi in omnibus ...
ctrinam ecclesie. et per consequens ...
fidelis reputandus est. Sed quintum ...
facit hominem hereticum. quia non ...
re illa que sunt fidei et que in concilio ...
sia tenet cum pertinacia defensione di...

hereticos ſpectat. Ad primũ argumentũ dicendũ q dubius in fide varia electione veſt quis credit quod vult et diſcredit quod non vult infidelis ē non tamē hereticus .niſi pertinaciter defēdat falſa que de deo credat. vel de tota vel de p̄te ſacre ſcripture a deo inſpirate. Ad ſecundum dico q loquitur de fide inſpecta peccatoꝝ. Unde dicit gloſa ſuper illo Conſiā petrum preſſius dubitat d p̄mijs celeſtibus et ſupuenientibus vento temptationis facile deſerit fidem et ſtatim ſm temptationis voluntatem eſtrahitur ad errorem et fit alienus a fide. Secūda difficultas eſt utrū ſequentes opinōez erroneam alicuius magiſtri ſint heretici reputandi. videt aliquid q ſic. quia de falſis doctrinis hui magiſtris dicit Matheꝰ .xxiij. Ue vobis qui circuitis mare et aridam vt faciatis vobis unuz proſelitum. et cum factus fuerit facitis eum filiū gehēne duplo q̄ vos ergo diſcipuli ſequentes doctrinam erroneā alicuiꝰ magiſtri heretici reputandi ſunt heretici ſicut ipſe. In cōtrariū videtur eſſe quia xp̄s mandauit doctrinam phariſeoꝝ et ſcribaꝝ ſeruādā eſſe Mat. xxiij. dicens. Sup cathedrā moyſi ſederūt ſcribe et phariſei oīa que dixerint vobis ſeruate et facite ſm vero opera eorū nolite facere. Dicēdū ad difficultatē q diuerſe opinōes doctorū ſacre ſcripture ſi nō pertinēt ad fidē et ad bonos mores Abſq periculo auditores vtrāq opinionem ſequi poſſunt i(n) iſta enim caſu locum habet illud Rom. xiiij. Unuſquiſq in ſenſu ſuo abundat. In aliis autem que pertinent ad fidem et bonos mores nullus excuſatur ſi ſequatur opinionem erroneam alicuius magiſtri. non q̄dem propter ignorantiam q tunc immunes haberentur a peccato qui ſecuti ſunt opinionem arrij neſtorij et aliorum errantium in fide. nec ēt excuſari pōt ꝓpter ſimplicitatē et ignorantiam. q in reb dubijs poſſimus in his que ſunt fidei nō eſt de facili preſtādus aſſenſus. Ideo dicit Auguſt. iij. de doctrina xp̄iana. Conſulere debet aliquis regulam fidei quam de ſcripturarum planioribus locis et auctoritate eccleſie percepit. Similiter Richardꝰ ſuper illo verbo. Mat. xvij. Apparuerunt illis moyſes et helyas. dicit q ſuſpecta debet habere omnis veritas quā nō cōfirmat legis vel ꝓphetie ſcripture auctoritas. Qui ergo aſſentit opinionē alicuius magiſtri cōtra manifeſtū ſcripture teſtimoniū et contra illud quod publice tenet ſm eccleſie auctoritatem puto q ab errore vitulo nō pōt excuſari. Rō autē que adducit ꝓ iſta parte concedenda eſt. q ſi tales auditores magiſtrorum cecitatem imitātur eoꝝ errores ſequentes et mores imitātes et pertinaciter contra eccleſie mandatum defendētes. nō ſolum errantes verum etiam heretici reputādi ſunt. Ad aliud vero q in cōtrarium adducebatur dicendum q ſignanter ꝑmittitur ſuper cathedram. vt intelligat q illa que pertinet ad cathedre doctrinā veritatis et iuſticie ſeruanda ſunt et facienda p auditores. Illa vero que ſūt cōtra fidē et bonos mores non ſpectant ad cathedram veritatis et iuſticie ſed potius ad cathedram falſitatis et peſtilentie.

De quinq modis hereticorū et quomodo hereſis ſe extendit ad quatuor genera credibilium .et quid proprie de hereticis eſt ſentiēdū:

Quarta conſideratio ē ſcire quot modi ſunt hereticorū. Uidetur q quinq principaliter. Primus eſt eorum q errāt circa cerimonialia vt pꝫ de hereſi Nicholaitarū qui oīa ſacra ſcripture dixiſſe teſtatur pꝫ apoc. ij c. Iſti Nicholaite ſm Iſid. viij ethimo ca. v. dicti ſunt a Nicholao dyacono eccleſie hieroſolimorum. qui cū Stephano et ceteris cōſtitutus ē a petro qui ꝓpter pulchritudinem relinquens vxorem dixerat vt qui vellet ea vteretur verſa eſt in ſtuprum talis conſuetudo vt inuice coniugia commutarentur. quos Iohānes i apocalipſi reprobat dicēs Sed hoc habes q odiſti facta nicholaitarū. Secūdꝰ modus eſt eorū q̄ errant circa ſacrā ſcripturā ſicut fauſtꝰ q dānauit vetus teſtamentum vt pꝫ per augu. cōtra fauſtum In hoc errore i nam fuerunt manichei qui vetus teſtamentum reſpuunt et nouum in parte recipiunt. Tercius modus eſt eorum qui errant contra eccleſiam ſicut ſunt greci contra eccleſiam tenentes p determinationem ſpūſſanctum a filio nō ꝓcedere qui error ē dānatur o e ſtō catholica ſ. fidei. Quartus modus eſt eorum qui errāt circa articulos fidei ſicut Sabellum cōtra

articulū incarnationis. Isti enim vnam pſonam patris et filij et ſpūſſancti aſſerunt. Quinto modo eſt eorū q̄ errāt contra ſacramē tum eccleſie vt manichei circa ſacramētū eucharistie et arriani q̄ dicūt ſacrificia p̄ defunctis offerri nō cōpetere vt habetur per Augu de origine here. Sz nūquid ad oīa credibilia hereſ ſe extēdit. Rñdet alexāder in ij ſumme ſue q̄ hereſis ad tria genera credibilium extenditur p̄ oppoſitum ad fidem ſm quādam conuenientiam analogicaz. Nam ratio fidei ponitur et principaliter eſt circa articulos fidei. et per oppoſitum hereſis Secūdo fides extenditur ad illa que docet ſacra ſcriptura circa mores vt q̄ fornicatio eſt peccatū mortale. et per oppoſitū hereſis. Tertio fides extenditur ad hyſtorias in biblia contentas et per oppoſitum hereſis. Qui enim aſſereret aliquam hyſtoriam biblie eē falſam et hoc pertinaciter hereticus cenſetur. Primo credibilia prius creduntur et poſtea intelliguntur. Secunda ſimul creduntur et intelliguntur. Tertia creduntur et nunq̄ intelliguntur. Sed q̄ in precedentibus conſiderationibus aliquando locuti ſumus de hereticis cōiter. aliquādo vero p̄prie. Ideo pro reali inueſtigatione hereticorum introduco hic octo concluſiones quas ponit franciſcus de marochis vbi ſupra. Prima cōcluſio eſt q̄ non omnes excōicati ſunt heretici. q̄ excōicatio eſt pena peccati non peccatum. hereſis autē eſt peccatum. Item etiā eccleſia faceret hereticos quotiēs excōicaret eos. Item ſi excōicatio eſſet hereſis fruſtra heretici excōicarentur quia vnum ſimile non punitur per ſimile quia cum eſſent heretici fruſtra hereticarentur per excōicationem. Item nullus pōt ſe abſoluere ab excōicatione et tamen omnis hereticus pōt ſe ab hereſi retrahere omnia iſta patent per canones. Secūda cōcluſio eſt q̄ quidā excōicati ſūt circa excōicationē ipſi heretici qui ſ. eā excōicati ut nō credūt vinculū excōicationis aliquā efficaciam habere cuius oppoſitū determinat eccleſia. Itē etiā cuius oppoſitū determinatur i ſacra ſcriptura ad gal. i. de anathemate eius qui euangelizat preter fidem catholicā. Itē hīc habetur prio et ſeo eodo capitulo de illo inceſtuoſo quē paulus excōicauit. Item iſta cenſura tradita eſt ab apoſtolis eccleſie vſ. pat. c. apliet. xxiij. q. iij. Tertia cōcluſio q̄ nō oēs ſciſmatici ſunt heretici q̄ Aug de origine hereſium diſtinguit inter ſciſma et hereſim. Itē in p̄o de vera religione diſtinguit ſciſmaticos cōtra hereticos. Itē ſciſma originaliter q̄ hīc hereſ autē q̄ ignorantia vt ait augu. ſup. Iob. Itē donatiſte primo fuerunt ſciſmatici q̄ heretici. vt p̄z p̄ aug. de hereſi. Quarta cōcluſio ē q̄ quidā ſciſmatici circa ipſum ſciſma fuerunt heretici. vt illi qui nō credūt obediēdū vni eccleſie c. vnius articulus fidei eſt de ſancta eccleſia catholica quem deſcripſit beatus math. c. Item claues eccleſie fuerunt tradite Petro math. xvi. Item claues eccleſie fuerunt tradite Iob xxi. Item Aug de fide ad petrum ponit inter fundamenta fidei obediendum eccleſie et ibidem patet q̄ putantē obediendum eſſe eccleſie militāt cōtra articulū fidei et ſacram ſcripturam et auctoritatem ſanctorum et talis eſt hereticus. Si ſi diendū credat ſed nō velit. talis videtur ſciſmaticus. Quinta cōcluſio q̄ non omnes ſymoniaci ſunt heretici. quia papa Alexander diſtinguit inter ſymoniacos et hereticos vt habetur in. i. q. i. ſiniarum. di. xxv. Item quis pōt eē ſymoniacus non errando tamē de vt credens ſe malefacere dū ſpūalia. Item, i. q. i. c. reperiuntur datur alia pena ſymoniaco quia anathemata obprobrandemnatur aut cōgregatione corporis et ſanguinis xpi alienantur. Etſi fuerit ſecularis ſuſcepti honoris gradu priuetur et in monaſterio perhenniter penitentia tradatur. Illi qui hac cauſa munerum acceptores fuerunt ſi clerici ſunt honoris amiſſione ſentientur. Si vero laici perpetuo anathemate cōdēnētur vide ibi. Item i. i. quinto libro ſingularum titulus hereticorum a titulo ſymoniacorum. Sexta concluſio eſt q̄ quidā ſymoniaci ſunt heretici. q̄ Aug. de origine hereſium ſymoniam ponit hereſim prima Itē extra de ſymonia ca. quoniā appellatur ſymoniam hereſim. Item. i. q. i. c. presbyter. vbi dicitur ſymoniam eſſe hereſim nulli fidelium ignorat Item. iiij. ſententiarū. di. xxv. dicitur q̄ non eſt dubitandū de ſymoniacis q̄ heretici ſunt. Sed oritur dubietas qui ſymoniaci ſunt heretici et qui non. Reſpondetur q̄ illi qui emētes ſpiritualia non putant ſe errare aut male facere. ſed

vendentes ea ſunt heretici quia cōtra aucto
ritatem xpi gratis accepiſtis gratis date. et
contra auctoritatem Petri in actibꝫ et cōtra
determinatiōem eccleſie militantis vt patet
ex cauſis pallegatis. Item illi qui cōfitētur
male facere ſi nolunt omittere propter ſuper
biam aut auariciam non ſunt heretici quia
habent errorem ī ope non in fide. Septima
concluſio ꝙ non oēs ſortilegi ſunt heretici
quia pena hereticoꝝ nō imponitꝰ ſortilegis
qui ꝑ vinaciōnem faciunt in tabulꝭ vel codi
cibus vt habetur extra ō ſortilegio ca. in ta
bulis Itē non eſt ſacerdos hereticus qui
vocauit infantem vt inquireret furtū eccleſie
ibidem ca. ex tuaꝝ. Item de ſorte que ſunt
miſſa in electiōne epi ꝗ non damnatur vt he
retica ibidem in ca. eccleſia. Itē titulus ſorti
legioꝝ in hoc ſequitur titulo hereticorum
Octaua cōcluſio eſt ꝙ aliqui ſortilegi ſunt
heretici et inducūtꝰ hic quatuor caſus. Pri
mus eorū q dicūt ſortilegia nō eſſe illicita
ū habeāt quāꝗ ſpeciē pietatis vt ſi propter
ſpem recuperande ſanitatis fiant. Quod autem
iſtud ſit hereticū, pbatur quia oppoſitum ē
ab eccīa determinatū extra de hereticis ca:
i. Item ibidem dicitur eſſe peccatum grauiſ
ſimū. lꝫ aūt non ſit hereſis fornicari tamen
hereticū ē dicere fornicatiōem licere. Secūdꝰ
caſus ē in cerimonijs eccīe qn quis abutiꝰ
eis ad ſortilegia faciēda vt: aq̄ bñdicta ſcera
ſel reꝯ bñdicto etc. credēs hec efficaciā a
liquā reſpectu talis effectus mali quia qui
male ſentit ī eccīa ē hereticus cōtra articu
lum mali. tal aūt male ſentit de ea putans
malos effectus ex eius cerimonijs prouenire
Tercius caſus ē circa articulos fidei vt cū
quis abutiꝰ vbis fidei vt Verbū caro factū
eſt et ſillibꝫ deſignātibꝰ vt ſacrilegia cauſent
credens ad malum iſtō vbum efficaciā hre
quia tal male ſentit de fide et ꝯ talis ē her
eticus reputandus contra articulū Iohānis
in ꝑpoſito Quartus caſus ē in ſacris noui
teſtamēti quibus abutūtur vt bruta cōican
tes aut baptiſmū infātis cōferētes. tales
enī ſunt heretici in duplici caſu Primo ſi cō
ferre ſe credāt baptiſmi ſacramētū rei inani
mate Scdo ſi putāt ſacramētū baptiſmi
habere efficaciā reſpectu alicuius effcaꝰ tūc
ſi qꝫ vterꝙ ipſorū male ſentiūt de ſacramē
tis eccīe. et tales ſunt heretici vt patet ſu
pra. Item qui dogmatizat ꝙ ſacramētū ba
ptiſmi pōt conferri et irrationabilibus etiā
eſt hereticus reputādus et per cōſequēs qui
credit talē errorē. Itē qui diceret ꝙ ſacramē
tū baptiſmi pōt habere efficaciā reſpectu a
licuius mali eſſet hereticus cū male de ipſo
ſentiret ſacramēto et errorē teneret. et per con
ſequens ꝗ credit hūc errorē non ē catholicus
Sed oritur difficultas ſi talis ab hereſi pōt
aliquo modo excuſari. Dicitur autē ꝙ ſic.
qꝛ aliquis pōt illo vti non intelligendo eum
ſore ſacramētū nec putādo habere efficaciā
malam ſed ſolū intendens ſeruire dyabolo
vt habeat ſuū intentū talis nō erat niſi ī ꝯ
pere ſicut faciunt ydolatre Secūda difficul
tas ſi ſortilegiū ē ſacrilegiū dicitur autem ꝙ
ſic et maxime qꝛ maxime ſacramēta lediūtur
cū quis eis abutitur ad obſequium demo
num. Tercia difficultas eſt quare talia ſorti
legia dicūtur habere maximā efficaciā. Rñ
detur ꝙ cā eſt qꝛ demones quorum miniſte
rio talia fiunt maxime delectantur aut ap
petūt illa in quibꝰ ſūme deus offenditur.
Quarta difficultas eſt ſi tales ſortilegi ſunt
heretici magis ꝙ ſymoniaci. Dicitur ꝙ ſic.
qꝛ maior eſt error ſacramēta eccleſie cōtēptis
biliter imo abhominabiliter pertractare ꝙ
ipſa emere vel vendere. Et hec ſufficiāt de p
ſideratione quarta in qua oſtenſuꝫ eſt quot
ſūt modi hereticorū ad quos. ſ. omnes alij
reducūtur vt cōuer et ad que ſe extendit he
reſis quecūꝗ et quid ſentiēdū eſt quo ad rē
et proprie loquendo de hereticis

Quod vtile ē eſſe hereſes in eccleſia dei lꝫ et in ſe hereſes male ſint.

QUinta conſideratio eſt videre ſi ē
aliquis vtilitatis hereſes eē in ec
cleſia dei. Dico ꝙ ſic qꝫ oſtenditꝰ
auctoritate apoſtoli. i. Coꝛ. xi. vbi dicitur.
oportet et hereſes eē vt qui probati ſunt ma
nifeſti fiant in vobis ſuper quo dicit gloſa.
oportet. i. vtile ē ēt hereſes eē ſicut erant in
his qui dubitabant de reſurrectione ſaſiure
autē erant pro donis ſpūalibus Videōs enī
dyabolus templa demonū deſerere nomē
liberatoris et mediatoris curare genus hu
manū mouit hereticos qui ſub noīe xpiani
reſiſterēt doctrine xpiane Qui et in eccleſia
xpi morbidū quid prauūꝗ ſapiūt ſi corre
cti vt ſanū rectūꝗ ſapiant reſiſtūt cōtumaciter

ſuoq; peſtifera dogmata emēdare nolunt ſed defenſare pſiſtut hereticu ſunt. Et bi cū ſic malo ſuo pſunt veri catholicis dum deus vtitur etiam malis bene et diligentib⁹ deum omnia cooperantur in bonū. Romani vnū omnes animicedeſie vel errant errore vel malicia deprauati pſunt. q si accipiunt poteſtatem affligendi corporaliter exercent eius patientiā. ſi vero maleſentiēdo aduerſantur exercent eius ſapiām. ab aduerſario enim mota queſtio diſcendi extitit occaſio. Multa quippe ad fidē catholicam pertinentia dum hereticorum callida inquietudine exagitantur vt aduerſus eos defendi poſſint et conſiderantur diligentius et intelligūtur clarius et predicantur inſtantius. Hereticorū enim genus callidū eſt nō ſpū ſapientie ſed impatientie. Dum pacem catholicaz perturbant in viſum cedit pficientium ſm illud. ſi filius eruditus ſapiens erit ipꝛudente autē miniſtro vtet. Vtatur ergo et hereticis non vt eorum approbent errores ſed vt catholicam doctrinā aduerſus eorū inſidias aſſerētes vigilantiores et cautiores ſimus. pſūt ergo nobis heretici non verū docendo quod neſciunt. ſed ad verū querendū et apperiendū catholicos excitando. Ideoq; diuina prouidentia multos hereticos permittit et cum iſ ſultant nobis et interrogant nos que neſcimus vel ſic excitamus pigritiā et diuinas ſcripturas noſſe cupimus. Unde ait. opoꝛtet hereſes eſſe non vult apoſtolus nec optat vt hereſes ſint ſed q ſic futurum eſt dicit et quia hoc vtile eſt. Ad quid eſt vtile ſubdit vt non tantum reprobi qui dicūt ego ſū pauli. ſed etiam qui probati ſunt in vobis. id ē inter vos ſicut illi qui dicunt ego ſū xp̄i. manifeſti fiant hominibus. hi enim deo probati ſunt qui bene pñt docere ſed manifeſti eē holb⁹ non pñt niſi cū docēt. docere autem nolunt niſi qui docēt querunt. Sed multi ad querendū pigri ſunt niſi per moleſtias et inſultationes hereticorum quaſi de grauiſſomno excitentur hec ibi. Ex quib⁹ patet manifeſte vtile eē hereſes non ī ſe. quia male ſūt ſed q earum cauſa excitantur catholici viri ad conſiderandas veritates fidei catholice et ſacre ſcripture quiq; primo inaduertentur q̄ſi ſomno graui dormiebant.

Quod xiiij ſunt hereſes repullulantes iſtis temporibus.

C Erta cōſideratio huius ſecundi libri, et primo hereſes repullulantes et quaſi de nouo orientes. vt noſtrū fidei ſortalicū p vias ſubterraneas ſubuertāt. q in occultis feruent nō attēdentes q eſt turris fortitudinis a facie inimici. Et q q ſupra firmā petrā ſunt datum ruinari non poſſit et licet non dubitetur plures eſſe. q dato vno incōueniēti plura cōtingunt illas tamen ſolumq; ad mei noticiam venerūt gladio ſidei trucidare lumine altiſſimi precedēte conabor. Sunt autē predicte hereſes in numero xiiij. Prima ē q nullus pōt ſaluari ſine circumciſione carnali. Secūda eſt q xp̄i euāgelium eſt falſum. Tercia q ꝯfeſſio ſacramentalis nō valet ad remiſſionē peccatorū ſed ſola contritio ſufficit. Quarta ē q confeſſio nō eſt fienda hoi ſed ſoli deo. Quinta ē q dato q confeſſio hoi ſit facienda ſolum eſt fienda pꝓprio ſacerdoti. Sexta eſt q non tenetur aliquis cōfiteri ſacerdoti ſi laico ſit preſto. Septima eſt q non eſt obediendum niſi ſoli deo. Octaua q dato q obediendū ſit hoi. nō tamē exiſtenti in peccato et q ſoſtū boni ſacerdotes habēt poteſtatem ligādi atq; ſoluēdi. Nona eſt non officiū et ordo ſed meritū bone vite hz poteſtatem ſoluēdi et ligādi conſecrādi et benedicēdi. Decima q non eſt vera relaxatio vel indulgentia epiſcopi ī conſecratione eccleſie vel alia indulgentias concedendo. Undecima eſt q ſuffragia vel orationes p mortuis ab exiſtentibus in mortali facta nō pficiūt. Duodecima q nō eſt purgatorium. Tredecima q non eſt alia vita niſi iſta. Decimaquarta et vltima q illi qui ſunt nati in tali ſigno vel facto non poſſunt euitare peccata ad que inclinātur.

Quod xp̄iani qui vtuntur circūciſione carnali poſt euāgelij publicationē ſunt heretici reputādi et vt tales puniendi.

P Rima hereſis in hiſ ſolū oritur q̄ de iudaiſmo venerūt fortaſſis at-

tendentes ad illud Hen. xvii. Maſculus cuius preputii caro circũciſa nõ fuerit delebitur aĩa illa de populo ſuo quia pactum meũ irritũ fecit et etiam quia xp̃s circumciſus fuit. Pro excluſione huius ſcelerate hereſis pono duas cõcluſiones et poſt primã reſpondebo ad obiecta. Prima eſt quia erroneũ eſt xp̃iano uti circũciſione carnali. Secũda eſt quia neceſſarium xp̃iano uti circũciſiõe ſpũali. Primã ſic oſtendo. Qui vere xp̃ianus ẽ factus ẽ noua creatura per baptiſmũ pz ad galath. vltimo. Si ergo redeat ad circũciſionẽ carnalẽ efficitur vetus creatura cũ acceptet ſacramẽtũ inueteratum quod iã ceſſauit ſicut oſtenſum eſt ſupra libro primo cõſideratione iii art. vi in primo pũcto de ceſſatione legis moyſi. Sed accipere ſacramẽtũ quod iã ceſſauit ẽ erroneũ ergo vti circũciſione carnali in viro xp̃iano eſt erroneũ. Itẽ qui vtitur ſacramento quod nihil valet errat ſz xp̃ianus qui vtitur circumciſione carnali vtitur ſacramẽto quod nihil valet ergo valde errat. maior ẽ nota. minor eſt apoſtoli vbi ſupra dicẽtis. in xp̃o ei ihũ neque circũciſio aliquid valet neqz preputiũ quaſi diceret equalia ſunt deo circũciſio et preputium quia vnũ nec alterũ valet ad ſalutẽ. Sed noua creatura. i. regeneratio et noua vita. Noua dicit creaturã dicit nouã vitã per fidem xp̃i venientẽ gl. Et ĩmediate ſubdit. In xp̃o ihũ neqz circũciſio aliquid valet neqz preputiũ ſed fides que per dilectionẽ operatur ſuper quo dicit gl. fides nõ vacua ocioſa quia fides ſine operibus non ſaluat. Iaco. ij. Sz que operatur per charitatẽ dicitur et proprium opus fidei ipſa dilectio ẽ. ſine dilectione fides inanis ẽ fides cũ dilectiõe xp̃iani eſt. Alia i fides ſine dilectione demonis ẽ. Nã et demones credũt et cõtremiſcũt. qui aũt nõ credũt deteriores ſunt peiores quia demones. Sed multũ intereſt utrũ quis credat ipſũ eẽ xp̃m an credat in xp̃z nã ipm eẽ xp̃m demones crediderũt. nec ĩ xp̃m crediderũt. Ille ei credit in xp̃m qui ſperat in xp̃m et diligit xp̃m. hec ibi. Multũ ergo errat quicũqz xp̃ianus qui vtitur circũciſiõe carnali cũ in xp̃o nihil ſibi valeat et cũ oſtẽdat fidẽ ocioſã habere. Item tercio arguitur ſic quicũqz de libero ſe facit ſeruũ multũ errat. ſz xp̃ianus qui vtitur circũciſione carnali de libero ſe facit ſeruũ ergo multũ errat. maior patet quia eſt cõtra ſe crudelis ſibi ipſi. minor ẽ apoſtoli ad Galath. v. vbi vtrũqz oſtẽdit dicens.

Itaqz fr̃es mei nõ ſumus filij ancille ſz libere q̃ libertate xp̃s nos liberauit. Sup quo dicit gl. nõ ſumus filij ancille qz nõ ſumus ſerui peccati vel legis ſed libere. i. hieruſalẽ celeſtis q̃ ẽ populus nouus regni celorũ et nõ alio modo ſumus filij libere ſed per eã libertatẽ qua libertate i. per quã libertatẽ xp̃s nos liberauit. q̃ imunes a peccato et dilectione obediens fac tit. libertas ergo qua liberati ſumus a xp̃o ẽ peccatorũ remiſſio et fides per operantes dilectione iuſtificatõ. hec ibi. Secũdo oſtẽdit ee eodẽ dicẽs. State ergo et nolite iterũ ſeruitutis iugo cõtineri. Ecce ego paulus dico vobis quoniã ſi circũcidimini xp̃s nihil vobis p̃derit. Sup quo gl dicit. Galathas hortatur ne ſe iugo legis velint ſubiicere et terret periculi cõminatione et quia per xp̃m liberi eſtis ergo ſtate et firmo fide in xp̃o pede permanete i libertate et nolite contineri iugo ſeruitutis. i. legis que in ſeruitutẽ generat. Et addit iterum nõ quia galathe prius legẽ cuſtodierunt ſed dõ ã circũciſionis et legaliũ obſeruationũ iugo ſe ſubijciebãt quaſi ad eaſdẽ reuertebãt cultus quibus ydolatria ãte ſeruiebãt. quia eã ẽ lanot hec legis ſeruitus q̃ ydolatrie. Nota terribile verbũ glorioſi Hieronymi ſequitur Hieronymus autẽ iſta legalia poſt xp̃i paſſionẽ ſiue i eis ſpes ponatur ſiue nõ obſeruãtibus. duntaxat ẽ niſi diſpẽſatione cuſtodiatur et ſm hoc locus hic iiij caponit. ſi circũcidamini nihil vobis xp̃s proderit quia circũciſio iã non ſolum prodeſt ſed obeſt. Ante q̃ noua incepiſſet pdicatio apoſtoli circũcidi. nũc autẽ lege xp̃i ſuccedente nihil prodeſt fideli addita circumciſio ſed obeſt. maius enim malum eſt ex libero ſeruum fieri q̃ naſci. hec in gloſa. Ex hoc habetur manifeſte quia magis peccat xp̃ianus circũcidẽs ſe ipm vel filiũ ſuũ q̃ iudeus eodẽ genere peccati ceteris paribus circumſtãtiis. Patet etiam ex probabilis quia xp̃ianus vtens circumciſione nimis errat cũ ſe faciat veterẽ creaturam nouam deſerendo vt patuit argumento primo. Et quia circumciſio nihil ei valet vt patet argumẽto primo et ſecundo et de libero ſe facit ſeruum vt patet argumento iij. Item quarto arguitur ſic. Quicunqz de amico deſe conſtituit inimicum eius et eodẽ ſuo ual decerat. Sed chriſtianus vtens circumciſione eſt talis ergo valde errat. maior eſt nota minor probatur per locum a minori.

q̄ ſi iudei veniẽs circũciſione ẽ blaſphem⁹ et in cõtinua ira et odio dei vt declaratũ fuit ſuperius libro primo cõſideratiõe tercia ar. vi. in ſecũdo pũcto ergo multo fortius erũt blaſphemi et in continua ira et odio dei. q̄ſcũq̄ xpiani veniẽtes circũciſione et tanto grauius peccãt q̄ iudei quãto ipſi cõfitentur iheſum xp̄m eẽ filiũ dei et virginis marie verũ meſſiã veniſſe in mũdũ et cõpleſſe p̄ mortẽ ſuam quod fuit per deũ pmiſſũ. Et quo dicit correlariũ oñ a ceſarien̄ in tractatu cõtra ſarracenos dicens. Quecũq̄ manifeſte telligere põt q̄ grauiſſimũ peccatũ cõmittunt et in q̄ pfũdiſſimã hereſim incurrũt neophiti de iudeis facti chriſtiani; Si poſtq̄ receperũt baptiſmũ cõfitẽtes fidem xp̄i q̄ fuit natus de virgine q̄ mortuus fuit et reſurrexit et aſcendit ad celos ipſi redeunt ſicut prius ad obſeruandum ſabbatum et volendo ſic pariter ſeruare legem moyſi non comedere ea que in illa p̄hibentur et ſi circũcidunt filios ſuos poſtq̄ baptizati ſunt in hoc non debẽt habere aliquã patientiã xp̄iani q̄ ñ corrigãt quando tales actus venerint ad noticiam ſuam cum ſit ex toto et totaliter actus fidei xp̄iane cõtrarius. q̄ ex quo myſteriũ circumciſionis et ſpes aduentus meſſie et illo quod quis expectat non habet ipſo facto intelligitur q̄ tales circumcidentes faciunt pfeſſionem ihũm xp̄m non eſſe natum ex virgine nec crucifixũ nec mortuũ nec reſuſcitatũ nec aſcendiſſe ad celos hec ille. Manifeſte iſte doctor oſtendit in predictis omnes xp̄ianos venientes circumciſione eſſe hereticos.

Sed nũquid fuerũt aliqui tales iſto tẽpore certe non ſum teſtis de viſu ſed illi qui viderunt filios xp̄ianorum circumciſos proprijs oculis teſtimonium perhibuerunt et q̄ habent et ſcimus q̄ verũ eſt teſtimonium eorum. Et vt cooperirẽt iſtud grauiſſimũ crimẽ et peruerſam hereſim vnus chriſtian⁹ habẽs duos filios circumciſos quorum vnus eſt apud nos dixit hos ſic natos cum circumſione quod dictum quãte irrationabilitatis et falſitatis ſatis notum eſt. Si enim iſtud eſſet poſſibile q̄ circumciſio fieret in ventre matris in abraham primo circũciſio oſtẽdiſſet miraculoſe deus et fruſtra fuiſſẽ culter lapideos ad circumcidendũ in lege. Et iterum quia non diceretur circumciſio ex quo p nihil preputium ſublatum eſt circumcirca. ſed diceretur illud tale ſi ſic accideret monſtrum in natura propter defectum matrie. ſicut ille qui naſcitur cum aliquo defectuoſo membro. Item quis cum natura incendit generationem nunq̄ deficit in membris generationis in aliquo preputium autem eſt de complemento membri generationis et propter hoc mouet dubium franciſcus de maronis in materia de generali reſurrectione ſi omnes reſurgent cum circumciſione. et dicit q̄ non quia preputium videtur pertinere ad integritatem hominis ideo cum eis erit futura reſurrectio cum ſic fuerunt creati primi parentes. Sed tunc eſt dubium ſi chriſtus cum p̄putio reſurrexit. dicitur q̄ ſic. q2 dicat apoſtolus q̄ in virum perfectum. hec ille. Pat3 ergo irrationabilitas et falſitas illius dicti. q̄ nati ſunt ei filij circumciſi. Mulier etiam q̄dam in ciuitate zamorẽ. habens duos filios paruulos circumciſos timens q̄ hoc veniat ad noticiam cuiuſdam ibidem verbum dei predicantis et reprehendentis dure peccata malorum chriſtianorum die quadam cum tranſitũ faceret ante domum dicte mulieris gaudianis conuentus dicte ciuitatis exiuit ad eum mulier illa et hylari vultu ipſum recipiens inter cetera dixit ſibi. Neſcitis domine quid accidit his duobus filijs meis. Cum enim edificaretur hec domus noua et eſſet hic multum de calce iſte paruulus ludens de calce intra preputium poſuit propter quod calefacta virgula fuit neceſſe fuit q̄ vocaremus cirurgicum qui abſcidit preputium euiſdem vt curaretur. Similiter iſte alius paruulus ponens paleas intra preputium infirmatus fuit in virga. propter quod a cirurgico etiam abſciſum eſt preputium et ſic videntur circumciſi. Et tamen non fuit aliud niſi quod dictum eſt. Sardianus vero ille miratus eſt de verbo cum non quereret de materia illa et diſſimulauit cognoſcens fictionem ſatis coloratam. Sz quid amplius dolendum eſt nec ſine amoris diue cordis exprimere queo. q̄ adulti et etiam qui tam longo tempore cum nomine chriſtiano gaudebant alij circumciſi fiunt. Cum etiam predicarem anno domini. Milleſimo. ccc. lx. in villa metine de campis et relatum fuiſſet mihi per virum religioſum eiuſdem generis q̄ eſſent ibi plures heretici occulti qui aſſerebant ihũ chriſti euangeli

ſe falſum vt dicetur infra zelo fidei ſuc predicaui ibi plures ſermones de ec a noſtre fidei damnando errores eo vt dominus mihi dedit. Cenſi ſum deinde quaſi ſex menſibus cla rillo qui bene nouerat eorum ſecreta oculum quod non ſciatur quod eo tempore predicabatur fuerit in quadam do te ville ſecretiſſime oculis fere xxx. nouiter dicitur prouiderent circum fanandis. Alij vero conuerſi ſunt iſſimo ſicut de caſles villa et credo quod gl horum quod dicebatur magiſter fra nedictus venditus ſecrete que poſſide berusalem profectus factus eſt iudeus. Sicut e retulit poſte quodam iudeo mediante aſſerui ſoreuerum. De pluribus as tur quod preparauit ſe ſecrete vt ſimiliter ſiliſi dyabolico conſilio deo permitte propter eorum peccata dat eos in reprobum. Iſti tales chriſtiani viuentes circumciſio in dei et in aqua heretici ſunt illi de paulus ad Tytum in primo ca. eius conditiones peſſimas. ſ. quod ſunt in vaniloqui ſeductores vniuerſale ſubuertentes. docentes que non opor daces crudeles guloſi. non ſani in fi ndentes iudaicis fabulis auertentes tate. confitentes ſe noſſe deum facta ne abhominabiles incredibiles. ad omne reprobi cuius verba ad litteram. Sunt enim multi inobedientes va et ſeductores maxime qui de circum ſunt quos oportet redargui qui vni domos docentes que non oportet lu a Dixit quidam ex illis proprius eorum Cretenſes ſemper mendaces ma venis pigri teſtimonium hoc verum ob cauſam increpa illos dure vt ſa in fide non intendentes iudaicis fa mandatis hominum auerſantium tate omnia eius munda mundis Co tis autem et infidelibus nihil mun d inquinate ſunt eorum et mens et c Confitentur enim ſe noſſe deum . autem negant cum ſint abhominabi credibiles et ab omne opus reprobi o gloſa ordinaria ſic dicit Inobe in ſc. vaniloqui ad alios et ſeducto admonitionibus et cauſis eorum gene ſibus maxime qui de circumciſione

ſunt. i. de iudeis qui ſub nomine chriſti iudei zare docebant. Renati enim in chriſto non pa ri erant chriſtiani qui partim legem partim chri ſtum veterari volebant. de quibus ſubdit quos oportet redargui. ideo quia ipſi ſunt e ut ſubuertunt vniuerſas domos id eſt to tum familiam docentes que non oportet et hoc faciunt gratia turpis lucri. ſ. terrene rei pro terrenis acquirendis. Dixit quaſi tales vere ſunt ſicut dixit quidam ex illis qui eos nouerat. Iſte ſunt epigenides cretenſis. In cuius libris hoc inuenitur nomen cuius no commemorauit apoſtolus quia inter pro pheras dei non inuenitur propheta quod veri dam et ſi propheta eſſet illorum non dei et propterea illorum quia eorum naturam bene aperuit quod vnde ad hoc dictum eſt ne deus pheta videretur ſed illorum. Cretenſes ſemp ſunt mendaces ex quibus ſum et longo tempo re bane mendacii proprietatem non dico io coſam ſed permixtoſam in viris religioſis e auſdem gentis quos ſanctos primitus re putabam nunc vero angelos ſathane in lu cie angelos miſſos eorum potius reputaui Cum ſecundum veram conſcientiam nihil pi eis niſi ſimulatam equitatem ſenſerim quod duplex eſt iniquitas. male beſtie ſ. ſangui nem ſitientis et ventre pigri. id eſt guloſe. et ideo pigri ſunt ne minus credas et quia ge tales erat. eius verba commendat apoſtolus dicens. Teſtimonium hoc verum eſt quia vanis atque ſuperfluis gentilium ſuperſtitio num et poeticarum ſententijs abraſis atque ocaſis quod purum repertum fuerit ad mi niſter ium domus dei aſſumendum eſt. Quam ob cauſam quaſi doceret quod non oportet quam ob cauſam increpa illos non vt ſoles molliter ſed dure vt ſani ſint in fide. i. e vt recte credant quaſi dicat non recte credunt Ego enim vidi quandam peſquiſiam que caſu venit ad manus meas. Et que facta fuit contra hanc gentem in ciuitate tolet. et inter multa que ſibi legi vnde notatur quod aliqui eorum non ſint ſani in fide ſicut ea que ſequuntur. Primo quod filios ſuos circum cidunt. Secundo quod ſacramentum alta ris nihil aliud eſt niſi quedam cerimonia vt ſacerdotes trahant gentes ad deuotionem. Tercio quod mittunt etiam oleum et habent lampades in ſynagogis iudeorum. Quarto quod obſeruant ſabbatum ſicut

iudei et operantur occulte die dominica.
Quinto ꝙ faciunt iuramenta. ſicut iudei in contractibus ſuis dicentes ꝙ per nomen creatoris viui veri qui fecit mare et arenas et celū et ſtellas et dedit tabulas legis moyſi ꝙ ipſe dabit et ſoluet etc. Sexto ꝙ fides catholica erat quedā muſſa et ꝙ nihil aliud erat i hac vita niſi naſci et mori et ꝙ totū aliud vanitas erat. Septimo ꝙ cū in pſalmis ſe videbāt nūꝗ nominabant xp̄m nec beatā virginē ſed dicebāt aduniat te Adonay. Octauo ꝙ virgo maria nō erat nominanda quia fuerat quedā peccatrix ꝙ ſtat ſub cauda iuda. Nono ꝙ in die iouis ſancto occidebant agnū et comedebant. Decimo ꝙ cū ſunt in eccleſia non attendūt cum eleuatur corpus xp̄i nec ſignant ſe niſi cū o inuidia crucē. Undecimo ꝙ fingunt paruulos in periculo cum naſcuntur et dicūt ꝙ ꝓpter periculum baptizāt eos et non eſt ſic ſicut de duabus filiabus alfandari curſatiſ domorū inuentū ē ibidē ꝙ cū eſſent. xviij. annorum fuerūt baptizate. Duodecimo ꝙ faciunt circa defunctos oēs cerimonias iudeorum. Tredecimo ꝙ cōtrahūt matrimonia ī gradu ꝓhibito ſine diſpēſatione eccleſie. Decimoquarto ꝙ mittūt paruulos ad ſynagogas vt doceantur in eiſdē. Decimoquīto ꝙ deridēt de ſacramēto baptiſmi et de cerimonijs que fiunt a ſacerdote. Decimoſexto ꝙ dant publice ad vſuras antiquis xp̄ianis in lege xp̄i dicēdo ꝙ dici xp̄ianū ſūt ſui inimici et legis. Et ideo non peccant dando ad vſuram eis imo ꝙ cū hoc faciunt lucrantur indulgentias. Decimoſeptimo ꝙ nō curāt de excōicationibꝰ nec de abſolutione accipienda. nec credūt nec intelligūt ſi ſunt excōicati ꝙ ſunt excōicati ꝓpter debita ad que tenētur cum propter illa ſoluenda excōicati ſunt et ſi ſoluūt hoc faciunt vt nō capiantur vel vexentur. ſed nō timore dei. neque vt euitent periculū animarū ſuarū. et cū hac incredulitate nō curāt de abſolutione dicētes ꝙ ſoluto debito amotū ē peccatū. et ꝙ non īdigent abſolutione et ſic cōmuniter ſe ſtare excōicatos toto tpe vite ſue. Decimooctauo ꝙ raro audiunt miſſam et diuina officia raro cōfitentur. et ſi veniūt ad cōfeſſionē. hoc faciunt ꝓpter verecūdiā. et vt nō expellātur ab eccleſijs. etiāſi ꝙ cōfitentur aliquod peccatum ſed opera virtutis et ſanctitatis. ꝗ iuſtitie

publicū peccatores. xx. ꝙ ſacramēta cōfeſſionis ordinauerūt xij. ebrij qui fuerūt cauſa ꝙ occiderētur ꝑ mūdū plures ꝙ xx. milile perſone. Uiceſimo ꝙ ſunt ydolatre. qm̄ inuenitur in eadē peſquiſa ꝑ illū teſtē q̄ iuramēto pſtito ꝙ Alfonſus gūdiſal- ſuo ꝓdicte ciuitatis ciues et ꝓdicte gē- Mencia alfonci vxore ſua habebāt in domo vnū retabulū de petra tabulis tū cū ianuis ſuis: in quo erant. iiij. ymagines ligne firmiter cōiūcte lapidi illi fi- vnius illarū erat hominis lōg. magne quātitatis habentis coronam aureā et a ſiniſtra erat ymago illa nigra ſicut carbo. Tres vero alie ymagines habebant figuram micellarū erant tñ nigre ſicut carbōes cū capillis ꝓtenſis ſꝫ nigros. Et ait teſtis ille iuratus qui vidit ꝙ ꝓdicti tenebant dictum retabulum in quodam loco occulto. ſ. i tecto camere quadrate in qua habitabant. et claudebatur tabulis tamē clauſis. Cum vero erat pulſata cāpana pro auroria ꝑcipiebāt ꝓdicto teſti cum eis conuiueret aſcenderet ad predictum locum cum quadam ſcala qui ammouebat clauos et tabulas illas. et extrahebat pdictum retabulum et ligato fune vſꝗ ad eorum manus ſuſpendebat. Qui recipientes illud faciebant ꝙ predictus teſtis adoraret ymagines et deoſcularetur ora ipſorum dicēdo ꝙ erant ſancti et ſtatim extinguebant cādelas cum candela que incenſa tenebant et orabant magno ſpacio ante ydola ille in arabico vſꝗ ad gallicantum. In qua hora vocabant iterum predictum teſtem et faciebant ꝙ eleuaret retabulum illud ad predictum locum claudendo ſicut prius diligenter. Dixit etiam ꝙ quolibet die hora meridiana hoc faciebant et ꝙ hunc laborem habuit dum egit cum eis. Dixit etiam de illis ꝙ comedebant carnes per totam quadrageſimam ſextiſꝗ ferijs ac in diebus ſabbatorum. Uiceſimoprimo ꝙ ſunt peiores hereticis arriani et quicunꝗ alij qui contra legem xp̄i errauerunt. ſicut patet in predicta peſquiſa de errore didaci gomes bacalarij in moſen iobū. eiuſdem gentis ſicut affirmauit iuramento interpoſito. Aluarus fernandi medicus predicte ciuitatis conuerſꝰ ꝑſentatus i teſte i forma iuris. dicit ꝙ loquēdo de lege xp̄i et lege iudeorū

dixit ter p̄dict⁹ bacalari⁹. Ambulate qui nihil scire q̄ si sciret scripturas q̄s nos hēm⁹ vos miraremini. Qui dixit sibi. Que scripture sūt ille quē ego sepe pertransiui testamentū vet⁹ et noui et cū hoc ei signaui plura loca p̄dicte scripture. Respondit p̄dict⁹ didacus gomes bacalarius meus ipsa scriptura est p̄ populo sꝫ nostri litterati aliae scripturas habēt maioris certitudinis et maioris auctoritatis. Cūq₃ p̄dictus testis cogitaret q̄ illa essent aliqua magna mysteria sanctissime trinitatis vel incarnationis vel verbi diuini seu natiuitatis xp̄i mortis vel resurrectionis vel sāctissimi sacramēti altaris dixit sibi q̄ ostenderet eidē. Et ipse respondit q̄ totū erat scriptum in hebraico. Et iterū dixit ei. Quid est illud quod est ibi scriptū vltra illud q̄d tenetur in biblia. Respōdit ei q̄ hec erāt secreta rerū preteritarū. s. quis fuit Abrahā et adhuc xp̄s et quis Machometus, et quos spūs habuerūt q̄libet eorū et q̄ mirabantur de gentibus qui credūt tot insipiētias sicut dicunt qui abrahā querebat spiritū qui responderet suis petitionib⁹ et nō inueniebat. Quadam vero die abrahā existēte nudo in quodā circulo conuocādo spiritū quē et nō inueniebat nihil vidit de quo possit sanguinē extrahere nisi de virga virili sua. et circūcidit se et cū cecidit sanguis statim vidit sibi spūs fortiores et q̄ totū aliud erat derisio quedā. Et dixit ei spirit⁹ q̄ in annis sanitati sunt octoginta p̄cta. et q̄ q̄cquid diceret sic erit et q̄ illa p̄cta reuelauit spūs abrahe et Abrahā filijs suis et sic p̄ illa p̄phetabāt p̄phete. Dixit etiā ei q̄ ihūs xp̄s habuerat spiritum mercurij et q̄ addiscebāt cū vno magno rabino ipse Ihesus et iudas scarioth. et alij iudei et q̄ ihūs fuit filocaptus de quadā iuuēcula iudea. qd̄ cū cognouit ille rabin⁹ posuit excōicationem super ihesum xp̄m ꝑ xl. dies et in octauo die dilatauit excōicationē ꝑ. xx. et deinde dilatauit per xx. dies. Et cum hoc videt ihūs xp̄s recessit et fugauit se ab illo rabino et q̄ incepit p̄dicare ꝯtra magistrū suū et q̄ sic ambulādo appropinquauit vnus predictorum octoginta punctorum sanitati et dixit q̄ posuit se ihūs xp̄s ad seruandū punctū illum per partem suam. et rabinus ille ꝑ suā artem et iudas similiter. Et dixit q̄ rabinus ille et iudas dormiuerunt et q̄ ihūs xp̄s vigilauit optime. et cū venit ille p̄ctus dixit q̄

dixit ihūs xp̄s Dn̄e deus miserere omnium q̄ me audierit etiā me credēt. et in hoc excitatus est rabinus. Tacet mala morte mortine tu et tui credētes. Excitatus eciā Judas dixit male finiam ego si de te nō dedero malum finem et dixit q̄ sic totū impletū fuit et q̄ iudei maledixerūt illū rabinū. qui excōicauit ihūm xp̄m dicentes q̄ si nō excōicauerit eū totū mūdum conuerterat ad iudaismū. Et ideo vtrūq₃ maledicūt sed plus ihesū xp̄m quis maledixit eos. Dixit etiam vlteri⁹ q̄ madhometus habuit spūm martis Et tot et tanta dicebat iste testis q̄ habebat in scriptis q̄ plus videbantur stulta figmenta composita maliciose et ex inuidia et peccata q̄ dixerant Arriani et manichei. Dicebat etiā q̄ per malam artem ihūs xp̄us fecerat in morte sua terremotū. et q̄ ꝓpter talia ꝓphete fuerant occisi quia videbantur mali artibus. et q̄ sic etiam alij similiter fuerant mortui sicut mali et falsi periustitiam et aliter mortui sunt qualiter opera fecerunt. Dicebat eni q̄ sanctū sacramētum altaris ordinatum fuerat in forma hostie rotūde sicut sol. quia erat sacrificiū solis. et q̄ iupiter sol et mercurius ordinauerant legem xp̄ianorum sic q̄ iupiter accepit habitū mercurius sermonem sol vero sacrificium. Et cū predicaret et multa alia abhominabilia audiuit predict⁹ testis ab illo didaco gomez non solum contra legem iudeorum sed etiam xp̄ianorum dixit q̄ separauit se ab eo. vidit enim q̄ sic expediebat et quia peiora videbantur predicta q̄ ydolatrare. Dicebat enim si in isto qui est graduatus in scientia et fili⁹ doctoris talia inueniuntur quid erit in alijs. Dixit etiam predictus testis q̄ tātum cognoscebat de predicta gente q̄ pl⁹ crederet vni sarraceno qui iuraret sibi in lege sua q̄ vni cōuerso qui iuraret sibi super sancta dei euangelia et q̄ boni inter eos sunt pauci et pro maiori parte sunt augures sortientes creditores malarum rerum sompniatores intronisi in omnibus alijs artibus. Vicesimo secundo q̄ sacerdos quidam eiusdem gentis consecrauit me quadam quinq₃ hostias quarum vnam sumpsit et alias tradidit fratribus suis et nescitur quid factum est de illis. Hec et plura alia continentur in predicta pesquisa que breuitatis causa obmitto. Item me existente in ciuitate.

Segobien̄ anno M cccclx. cū iudei celebra
rēt feſtū tabernaculoꝝ, cūque vnus iudeus ti
meret punim ab alio in ſynagoga, ꝓpter aliq̄
quod peccatū cōmiſſum recōmēdauit ſe cui
dam xpiano algazelo iudeo, ut ut veniēs
in ſynagogā preſens nō permitteret puniti
onē eiuſdem. Qui veniens vidit ſynagogā
plenam hoīb⁹ orātibus ac illuſtratā lumi
num multitudine. Et cū ad ianuā ſynago
ge pmaneret eum vn⁹ capite coopertus q cū
queſiuiſſet ab eo quis eſſet; agnouit eū eſſe
vnum de cōuerſis ꝑdicte ciuitatis. Qui mi
ratus et volens videre āplius inuenit pluresſ
alios ibidē cū iudeis habitu et ꝑoſſe cōfor
mes. que oīa predictus algazelus omnibuſ
volētibus audire publice affirmabat. Item
in villa de formeſta huius regni caſtelle q̄
dam barbitonſor eiuſdē gentis. Cuius no
men fernandus ſauij publice dixit et ſepe
ide affirmauit. ſ q ibus xpe nō erat ver⁹ de
us, nec credebat in eum. et q de⁹ nū q habu
erat filium, ſed q ſolum credebat i illo vno
deo qui fecit celū et ſtellas, mare et arenas.
Item ꝑuerſus hereticus fuit accuſatus coram
domino petro palentino qui facta inquiſitio
ne inuentum eſt teſtimonio ſeptem teſtiū ea
dē depoſitē ut ego vidi in peſquiſa q̄ ad ma
n⁹ meas deuenit p mādatum eius qui qui ex
pu ꝑdictū malū xpianū, et timore mori ꝑpo
ſuit q amore veritatis abiurauit hereſim ubi
publice ubi peccauit. Deinde fuit abſolutuſ
ab excōicatione in forma iuris per me ex cō
miſſione mihi facta per ꝑdictū dioceſanum
et denuo poſit⁹ in carcere a quo exire ſine iuſ
nō debebat. Rogatu mih⁹ tū multorum li
beratus a carcerib⁹ relegat⁹ eſt exilio a pre
dicto loco decē ānis. hec acciderūt āno dñi.
M cccc.lviij. i ꝑdicta villa notarius publice
peſquiſie fuit petrus martini calderon teſteſ
vero Rodericus garſie de Alua. et Alfonſus
lupitonſor. et Alfonſus de villa regali ſar
ber et Alfonſus ſauij et aguilar et fernā
dus ſauij pector et Alfonſus fernādi Ro
mo et Dundiſaluus pancho macellarius.
Fertur eciā q eſt liber q̄dē apud eos quē com
poſuit magiſter Martin⁹ toletan⁹ aſtrolog⁹
cōtra fidē catholicā, q̄ liber ne cognoſceretur
q ab ipſo factus eēt verſo noīe ſuo ipm inti
tulauit. q̄ ipe lingua noſtra vocat marti et ex
hoc verſo noīe intitulauit illū librum nitram.
Ex q̄b⁹ oīb⁹ manifeſte pꝫ q nō ſunt ſani in
fide plures eorū ut dicit paul⁹. Increpa eos
go illos dure ut ſani ſint in fide. i. ut recte cre
dant ſicut dictum eſt. Sequitur textus. Non
q̄ non intēdētes iudaicis fabulis litteralis
obſeruande. In qua nemo iuſtificat apud
deū et mādat a hoīm. q mādata legis poſt
manifeſtā veritatē ſūt hominū et nō dei mā
data ſunt. hominū dico auertentiū ſe a ve
ritate ſpūalis intelligentie. Quicquid enim
aduerſus veritatē opponitur humana inuen
tio ē. Ideo mādata hominū et fabulas appel
lat que narrāt. q ſeductores eorū ſcripturarū
interiora verborū legis colorē ſequūtur nō
ſaporē. putāt eīm nū q̄ credēdū eſſe ab his
que moyſes tradidit utpote de eſcarū diffe
rentia. oīa eīm quaſi ſe auertūt vere a veritate
q̄ oīa humanis uſib⁹ cōceſſa mūda ſunt.
mūdis ſ illos qui fide bona ſumunt et iuſti
ſunt. quod ipſi negant tū. q in lege quedā
Moyſes ꝓhibuit et ab immūdis mādans
dis creauit. hoc autem nō ſm naturas quas
deus creauit intelligi voluit ſ ſm ſignifica
tiones. Omnia ergo mūda ſunt mūdis ſm
naturā in qua creata ſunt. Unde in geneſi.
Uidit de⁹ cuncta que fecerat et erāt valde bo
na. Sed ſcḋm ſignificationes in quedam im
mūda ſunt iudeis. nec nobis omnia apta ſē
vel propter ſalutem corporū. vel ꝓpter conſu
etudinem humane ſocietatis. Cū ergo cuiq
ſua redduntur et naturalē ordine ſeruāt om
nia mūda ſunt mundis. Coīnquinatis vo
vero per peccata et infidelibus ſ qui nō cre
dūt in deū vel deo nihil mundū eſt qz nō ſūt
digni domo dei ſed et mens. i. intellect⁹ et ꝯ
ſciencia eorū inquinate ſunt quaſi non ab
eſt inquinatio eorum ſed ex malo intellectu
et conſcientia peccatorum. Et vere mens et
conſcientia eorum coinquinate ſunt. quia ꝯ
fitentur quidem verbis ſe noſſe deum factiſ
autem negant. unde. i. Joh. ij. dicitur Qui
dicit ſe noſſe deum et mandata eius non cu
ſtodit mendax eſt ſi negatio non tantum lī
gua ſit ſed et factis. eccē multos inuenimus
antichriſtos qui ore confitentur chriſtum:
et moribus diſſentiunt ab eo. Quiſquis
factis negat chriſtum antichriſtus eſt. Ta
les enim ſunt omnes mali catholici qui nō
verbis ſed factis negant. Nolite ergo eſſe
de fide ſecura. adiungite fidei recte vitam re
ctā ut chriſtū cōfiteamur verbis vera dicēdo
et factis bñ viuēdo. Nā ſi ꝯfitemini verbis et n̄

eius fides talium morum ppter eſt fides dian⸗
torum. Cum ſint quaſi ſe confitentes noſ⸗
tri cum tamen ſint abbominabiles. id
eſt deo odibiles et incredibiles. i. nec abileſ
credere et ad omne opus bonum reprobi. i.
a deo reprobati. vertū habeāt gratiam ad
bene operandum hec in gl. Patet ergo ex
dictis quales ſunt illi xp̄iani qui viuunt cuſ
tione carnali. et quomodo incidunt in
crimen hereſis et propterea ſunt dure repre⸗
hendendi et digne caſtigandi ab illo quo⸗
rum officium eſt errores cōtra fidem catho
licam inquirere. Et ſic patet prima concluſ
ſio huius primi errotis. ſ. q̄ erroneum ē im
mo hereticum eſt xp̄iano vti circūciſiōe car⸗
nali. Ad argumēta ſuper que fundat vi⸗
debatur p̄dicta hereſis licet ex p̄cedentibus
ſatis pateat eorum ſolutio dicatur tamē q̄
ad illud Ge. xvij. maſculus cuius prepuci⸗
um circūciſo etc. Durauit vſq̄ verus meſſiaſ
qui cū in ſe ipſo impleuit et permiſſa fuit
vſq̄ poſt euangelij publicationem. Ad ſe⸗
cundum in quo dicitur q̄ xp̄s fuit circūciſus
ergo et nos debemus circūcidi. Rn̄deo q̄
illud argumentum peccat ex defectu magi
ſtri. Cogitant enim heretici q̄ cauſa
quare xp̄s fuit circūciſus in carne fuit vt et
nos taliter circūcideremur ſed non eſt ſic.
Et licet multe aſſignentur a doctoribus ra⸗
tiones quare voluit circūcidi dominus
noſter in preſenti tamen ſufficiunt tres.
Prima eſt vt ipſe ſe oſtenderet filium Abra⸗
he cui preceptū circūciſionis erat factum
et promiſſio naſciturum ſeminis et ſic dei pro
miſſionem aſſignaret impletā. Secūda ra⸗
tio vt circūciſionem ſicut et alia legalia ſu⸗
ſceptā ab onere legis nos liberaret o[illegible]do
finem legi ſemper. Tercia ratio vt fratrem iu⸗
deorum ſe oſtenderet ne haberent iuſtam oc⸗
caſionem ipſum repellendi. Sic ergo imple
uit preceptum domini. Infans octo dierum
circumcidetur Gene. xvij. Et ſi manet lex il⸗
la vacua iure quo erat plena āte xp̄i circum⸗
ciſionem ex quo facta eſt plenitudo promiſ⸗
ſi et plene ſuit declaratum ſupra libro p[illegible]o
cōſideratione tercia articulo. vi. Et q̄ inf. ec
tenus hereſes bec ſerunt p̄ pſenti iſtā vt plu
res et adulti circūcidāt et vēdunt omnib⁹
eccle regnū iudei. eſt. o ant. vi dicitur eſt. Ioh
ēb bec peſtis rabida conet. ex toto ſubuener
legem xp̄i. Ideo viriliter reſiſtendum eſt:

ſepius a dioceſanis et inquiſitoribus heretice
prauitatis. ac et a p̄dicatorib⁹ euāgelicis.
Necnō a principib⁹ dominij ſecularis et ab oī
b⁹ militib⁹ et veris catholicis. qui nō ē minoſ
quam heremaſſa ſu[illegible] corrūpiam occultā
et ideo multū periculoſa. qz ſm̄ Bern. ſup. cā
tica pl⁹ nocet falſus catholic⁹ q̄ ſi vere appa
reret heretic⁹ et nulla efficacior peſtis ad no
cendū q̄ familiaris inimic⁹ quales ſunt iſti
inter nos vnde dn̄s Ezech. xiij. c. illos qui
nō reſiſtunt hereticis acriter reprehendit di⸗
cens. Non aſcendiſtis ex aduerſo nec oppo
ſuiſtis vos murū p̄ domo iſrael vt ſtaretis ī
prelio. Ex aduerſo eīn aſcendere et p̄ domo
Iſrael ſe opponere murū ē p̄ defenſione ca⸗
tholice veritatis cuiūq̄ heretico domū iſra
el que eſt eccleſia cu. ičm deſtruere totis viri⸗
bus obuiare qd̄ Urban⁹ videtur inuere .x.
q. iij. c. Saluator p̄ dicit in euāgelio circa fi⸗
nem ſeculi pſeudo xp̄i et pſeudo p̄phetas ſur
gere et multos ſeducere et fideles ſuos i mū
do multas habituras preſſuras ſed ī por⸗
tas inferi non preualituras. p̄inde vt ait a⸗
poſtol⁹ i. Cor. x. oportet eſſe hereſes vt q̄ p̄
bati ſunt manifeſti fiāt. oportet nos cū p̄o⸗
pheta ex aduerſo ſugere et murū opponere
p̄ domo iſrael et cū ap̄lo vt dicit Act. xiiij.
per multas tribulationes intrare in regnū
dei. qm̄ nō ſunt cōdigne paſſiones huius tē
poris ad futuram gloriam que reuelabitur
in nobis. Ro. viij. Ex quibus datur intelli
gi q̄ cōtra quaſcūq̄ hereſes inſurgentes o⸗
portet catholicos ex aduerſo conſurgere et
ſe murū opponere pro defenſione fidei ca⸗
tholice intantum etiam ſi papa ſuit hereticus
et fidem molitus fuerit deſtruere orthodo⸗
xā oportet catholicos omnes alio ſe obuiarē
et ideo nō immerito prohibentur neophiti or
dinari diſt. xlviij. c. quoniā § i. Et aſſigna
tur in textu cum gloſa duplex cauſa. Primo
ne incidant in ſuperbiam. putantes q̄ fides
chriſtiana multum indiget illis. Secundo
quia nondum ſunt experti ſtatum eccleſie vel
religionis. nec ſciunt modos perſonarum.
Item non ieiunauerunt. non ſteterunt.
nec fleuerunt nec probati ſunt. Unde tales
nec ad minores debent promoueri nec ton
ſurari. ar. xx. queſtione iij. monaſterijs.
Tercia concluſio eſt q̄ neceſſarium eſt
chriſtianis vti circūciſione ſpirituali.
De qua loquitur Bernardus in ſer⸗

mone circumciſionis dicens. Fratres vos circūcidi neceſſe eſt nō litera ſed ſpū et veritate circūcidi nō in vno mēbro tantum ſed in toto corpore ſimul. licet enim magis in ea parte in qua mādata e iudeis circūciſio regnet cōcupiſcentia vniuerſā in occupat carnē. a plāta pedis vſqȝ ad verticē capitis nō eſt in nobis ſanitas. nec eſt pars aliqua que tabida nō ſit hoc veneno decille. Ex quib⁹ patet ꝙ nos xpiani debemus nos circūcidere nō in vno mēbro tm̄ ſȝ in omnibus. Sicut enī ridiculū eſſet ſi quis in parte barbā ſuā raderet ſic ꝗ in parte circūciſionē ſpūalē facit et in parte ſe circūciſum relinquit. Debem⁹ ergo nos circūcidere interius et exterius. Inter⁹ quātū ad cogitationes et deſideria. et exterius quantum ad ſingula membra et opera. hec eſt circumciſio victorū quā neceſſe eſt ꝙ faciamus qȝ hec ē que facit xpianum iuſtū et ſanctū. Sed notandum viterius ꝙ poſt predicta concluſio deduci ex quadruplici ſimilitudine ꝗ ſolet aliqua res circūcidi. Primo ad cuſtodiendum corruptionē. Scdo ad procurādū fructificationē. Tercio ad demōſtrādū diſtinctiōȝ. Quarto ad attingendū congruam ſituationē. Primo ergo aliqua res dȝ circūcidi ad cuſtodiēdū corruptionē ſolet enī res aliqua circūcidi ne alia corrumpatur per ipſam. Videmus enī ꝙ quando in pomo eſt aliqua pars putrida et corrupta niſi circūcidatur. pars ſana per aliā corrumpitur. Sic eciā putrid⁹ ab[illegible] expellimus per eius fetorem totum os corrumpatur et ſic de mēbro putrido reſpectu corporis. Sic debem⁹ nos circūcidere a peccatis ne per vnum peccatum anima corrumpatur et ſic amittat vitam grãe. et per cōſequens vitam glorie. Et ideo ſcribitur Deutro xxx. Circūcidet dñs deus cor tuū et cor ſeminis tui. vt diligas dominum deū tuum ex toto corde tuo vt poſſis viuere. Et nota ꝙ dicit circūcidet domin⁹ de⁹ cor tuū. Iſta enī mēbra in quibus ſunt iſte turpes infirmitates corrodētes ſolent circūcidi ne per morbum membra aliqua corrumpātur. Et certe peccatum in corde eſt infirmitas corrodens omnia bona grãe vnde ſicut vinum corruptum corrūpit doliū et nimius calor cibū ita cum peccatum ſit corruptio et ſicut quidam morbus infernalis qui cū incipit oportet membrum circūcidi. Eſt enī ignis vſqȝ ad conſumptionem deuorans animā corrumpit et comburit. ideo dicitur cor circumcidi ne anima corrumpatur. Ideo dicit Deutro x. Circūcidite pputia cordis veſtri.

Ad hoc pertinet quod dicitur in hereſib quãdā ſuper Geñ. xvij vbi dicitur Et dabo hoc pactum meum inter me et inter te etc. rabi aquiba dixit quatuor pputia ſunt. dicitur enim preputium in aure. de quo ſcriptum ē Diere. vi Cui loquar et quem conteſtabor vt audiat. ecce pputiate ſunt aures eorū et nō poterunt attendere Ecce verbum domini factum eſt eis in opprobrium non volūt ipſum. Dictum eſt etiam preputium oris ſicut ſcriptum eſt Exo. vi. Et ego pputiatus labiis etc. Dicitūqȝ eſt preputium in corde. Diere ix. Et omnis domus iſrael pputiati ſunt corde. et rurſus eſt dicens. Leui. xxvi Et inducam eos in terram inimicorum ſuorum. vt vel tunc ſupplicet vel humilietur cor eorum preputiatum. et tunc placeret pro peccato ſuo Et iterum Deutro xxx et circūcidet dñs deus cor tuum et cor ſeminis tui. Dicitur denīqȝ pputiū in corpore. Geñ xvij Et pputiatus maſcul⁹ qui non circumcident carnem preputij ſui abſcidetur anima illa de populo ſuo. hec rabi aquiba. Circa quod notatur in pugione. ꝙ ſicut quatuor ſunt genera pputij ſic eodem modo ſunt quatuor genera circūciſionis. quorum tria .ſ. auris. cordis et oris quia ſpiritualia ſunt poſ ſibus ſunt neceſſaria Quartum vero genus quia corporale et vmbra rei quorum ſtuerſ fuit ex quo venit meſſias noſter preceptorum ſpiritualium magiſter. Non ſolum eſt inutile ſed etiam omnibus ipſum facientibus dãnoſum et valde pernicioſum. ſicut declaratum eſt in precedenti prima concluſione Circūcidatur ergo preputium auris. oris et cordis noſtri ne anima corrumpatur qȝ vt Greg. peccatum quod per penitentiam non diluitur mox ſuo pondere ad aliud trahit Iſta circumciſio debet fieri cum cultro penitentie. alter homo moreretur quod figuratur Exo. iiij vbi habetur ꝙ angel⁹ domini occurrit contra filium moyſi et cum occidere voluit et dicit glo Tulit ergo ſephora acutiſſimam petram et circumcidit preputium filij ſui. Iſte filius circumciſus quem voluit dominus interficere eſt malus xpian⁹ ſephora eſt eccleſia interpretatur enim placens deo Sed petra acutiſſima circumcidit

filium ſuũ qn̄ ſingitur pn̄a vnde acuta eſt p
amarã cordis contritionem. acutior per con
feſſionẽ acutiſſima p ſatiſfactionem. et ecie
acutũ debet eſſe inſtrumẽtum quo nõ ſolũ
ſeptem dierũ ſed multorũ annorũ abſcindi
debet anime preputium Unde Bern. abſci
ditur ferro acute cõpunctionis vlcus inuetera
te cõſuetudinis. niſi ergo acuta pn̄ia circũci
daris. acuta ſententia occideris. Et ideo ſcri
bitur Ge. xvii. maſculus cuius preputij ca
ro circũciſa nõ fuerit delebitur aĩa illa d̄ po
pulo ſuo. Sicut enĩ faciendũ eſt in re publi
ca que per vnum malum hominẽ. latronẽ
homicidã adulterũ crimine peſſimo macu
lata etc. hm̃oi corrũpitur vnde tales circum
cidendi ſunt per iuſticiam et mortem. ſicut
ouis morbida ne pereat grex. Secũdo oſtẽdi
tur predicta cõcluſio ex ſcd̄a ſimilitudine
qua ſolet aliqua res circũcidi ſ. ad procuran
dũ fructificationem Uidemus enim q vi
nee et arbores circũciduntur vt melius fruc
tificent. niſi enim ſuperflua reſecarentur nõ
fructificarent ſic et nos tenemur nos circũci
dere. i. a peccatis purgare aliter quicquid la
boram⁹ nihil prodeſt nec partẽ in bonis ec
cleſie. nec celeſtis glorie habem⁹ ſicut enĩ
mortuus nõ põt habere ptẽ in bonis a fra
tre viuo acquiſitis nec cibus corpori mini
ſtratus, p̄deſt mẽbro putrido vel abſciſo.
Ita etiã homini exiſtẽti ĩ peccato nõ proſunt
bona eccleſie q̃tũ ad meritum glorie qz ab
ſciſus eſt a corpore eccleſie per meritũ heret
pertinentẽ. Et ideo neceſſe eſt nos a pecca
to purgari vt habeam⁹ fructũ de bonis eccle
ſie et ptẽ in bonis celeſtis patrie. Et ideo poſ
ſumus dicere peccatores de bonis illud. Gen.
xxxiiij. ſi circũcidam⁹ maſculos noſtros etc.
Per maſculos qui dñantur feminis et gene
rant intelligitur voluntas q̄ ẽ domina in potẽ
tijs aĩe et generat bona opera que debet cir
cũcidi ab oĩ imũdicia. quod ſignificat Gene.
xvij. vbi habetur q abrahã fuit circũciſus
cũ filijs ſuis et ſeruis ſuis. Abrahã qui int
pretatur pr̃ multarũ gentium eſt voluntas a
qua habetur bona opera. filij ei⁹ alie potẽtie
ſerui eius et ſenſus corporis. que oĩa debẽt
circũcidi. voluntas ab omni malo viſu ſermẽ
bra ab omni malo actu. os oculi. aures etc
ſic de alijs. vn⁹ enĩ homo potens et diues ñ
daret filiam ſuam vni ruſtico habẽti vile et
turpe amictũ. ſed huiuſmodi nobili daret.

Ita de⁹ valẽs nobilior. ditior. et potentior.
nõ dabit eternã gloriã habenti vile ac turpe
artificium peccati ſed nobili habẽti omnia
neceſſaria vñ hõ tendens ad habẽdũ filiã
alicuius magni ſolet ſe decẽtius gerere et a
vilib⁹ retrahere Unde dicit ã gĺa illud. gen.
xxxiiij. non poſſum⁹ facere qd petitis et dare
ſororẽ noſtrã i. gloriã eternam hoĩ incircũ
ciſo. hoc ẽ in mũdo. ſed in hoc valebim⁹ fede
rari ſi eſſe volueritis noſtri ſimiles. i. vacare
mundicie. et circũcidatur in vobis oĩs maſ
culini ſex⁹. hoc ẽ ſi purgetur voluntas ab oĩ
peccato Et ſic patet q neceſſarium eſt xp̄ia
nis vti circũciſione ſpũali ſi volunt fructum
beatitudinis acquirere. Tercio oſtenditur p̄
dicta cõcluſio ex tercia ſimilitudine qua ſo
let aliqua res circũcidi ſ. ad demonſtrandũ
diſtinctionẽ. Solet enim aliqua res circũcidi
vt a re alia melius cognoſcatur vł diſtingua
tur vt pz in ouib⁹ q̃ vt diſtinguãtur ab alijs
ſolent circũcidi in auribus vel in locis alijs
pz ẽt in equis et pluribus alijs. Sic et nos
debemus a peccato circũcidere vt a familia
dyaboli diſtinguamur vnde peccatum ĩ aĩa
ſignũ eſt dyaboli et circũciſio a peccato ſi
gnũ eſt dei. Ideo dicitur ad philippen iij.
Nos ſumus circũciſio qui ſpiritu ſeruimus
deo et gloriamur in xp̄o ihũ et non in car
ne fiduciam habentes Et nota q dicit nos
ſumus circũciſio i. circũciſi et vide q ſicut ar
migeri qui ſeruiunt iſtis magnis dñis ſolẽt
eſſe in noua tunica ſtricte cincti. ſtricte calcia
ti cũ alba camiſia cũ certo pulchro. Ita illi q
ſeruiunt deo debẽt habere tunicã nouã pul
chre conſciencie ſtricte cincti cingulo caſtita
tis et ſancte affectionis bene calciati exem
plis ſanctorũ. cũ alba camiſia innocẽtie ve
re que facit decorare capillos i. cogitationes
ad deũ habẽtes in capite ſertũ de pulchris
floribus i. deuotis orationibus talis ſic cir
cũciſus eſt de familia dei. vnde ſicut miles
cognoſcitur ſm arma. ſic ad ſignum peccati
vel grẽ cognoſcũtur filij dyaboli vel dei. vn
de Hiere. iiij Circumcidimini domino et au
ferte preputia cordium veſtrorum quaſi di
ceret ſitis circũciſi ſicut decet famulos dei. ge.
xvij. Circũcidetis carnẽ preputij veſtri. i. a
vobis omnem immũdiciam auferentes vt ſit
ſignum federis inter me et vos id eſt vt ſit
ſignum q eſtis de familia mea. neceſſarium
eſt ergo xp̄ianis vti circumciſione ſpũali vt

diſtinguatur a filijs dyaboli. Quarto oſtenditur predicta concluſio ex quarta ſimilitudine qua ſolet aliqua res ornari. Sed ornamentum attendi cõgruam ſituationẽ. Videmus enim quod lapides ante quam in edificio collocentur diligenter ornantur ut melius in edificio valeant ordinari. Sic ſi volumus in edificio paradiſi ſituari oportet nos ornari ab omni peccato et poliri virtutibus et bonis operibus. Unde ſicut lapides melius ſculpti et politi et decorati ſolent poni in locis nobilioribus ita magis boni et magis purgati et ornati ponentur in locis ſuperiorum et nobiliorum, nam ſm excellentiam meritorum recipient ſic diſtributiones premiorum. et ideo dicit beatus Gregorius Urbs beata iheruſalẽ dicta pacis viſio que conſtruitur in celis viuis ex lapidibus et angelis coronata ut ſponſata comite plateae et muri eius ex auro puriſſimo. Porte nitent margaritis abditis patentibus et virtute meritorum illuc introducitur omnis qui ob xpi nomen hic in mundo premitur. Toſionibus preſſuris et polis lapides ſuis coaptantur locis per manum artificis diſponuntur permanſuri ſacris edificiis Igitur dicitur Exo. xij. Si quis peregrinorum in veſtram voluerit tranſire coloniam id eſt agricultura ut et cultum religionis, a colo colis et facere phaſe circumcidetur prius omne quod modo neceſſarium eſt xpianis ut circumciſi de ſpiritu a peccatorum ſi volunt tanquam viui lapides collocari in gloria beatorum.

De hereſi eorum qui dicunt euangelium eſſe falſum.

Ecunda hereſis eſt eorum qui dicunt euangelium eſſe falſum quorum motiuum eſt quia quando ſcientia in aliquo doctrina inuenitur aliquid falſum tota illa doctrina iudicatur falſa quia ſm apoſtolum ad galathas v modicum fermentum totam maſſam corrumpit. Sed ſic eſt de euangelio xpi ut dicunt ergo etc. Iſtud probant quia in euangelio Mat. in c. ij. ſunt allegatum. ut impleretur quod dictum eſt per prophetam Ex egypto vocaui filium meum dicunt quod in nullo inuenitur prophetarum. Item dicunt de illo quod ſcribitur infra eodem ca. ut adimpleretur quod dictum eſt per prophetas quoniam nazarenus vocabitur quia hoc etiam in nullo prophetarum inuenitur ut ipſi dicunt. Concludunt ergo totum euangelium eſſe falſum.

Hunc errorem deprehendi cum predicarem quondam in metule de capis quia in predicta villa multi de eodem genere erant eodem vulnere ut mihi per fide dignos conſtitit eodem genere ſunt intimati. Contra quos dicam eos eſſe non ſolum peſſimos blaſphematores euangelium damnantes ſed etiam inſcientes et ignorantes ſcripturas prophetarum non legentes in quibus expreſſe continetur quod euangeliſte affirmant. Primum enim expreſſe in primo xij prophetarum minorum. Oſee in c. xi. in principio ubi dicitur Puer iſrael et dilexi eum et ex egypto vocaui filium meum. Iſta autem auctoritas habet duplicem ſenſum litteralem quia verificata eſt ad litteram de populo iſrael vocato a deo de egypto. verificata eſt tamen de domino iheſu xpo qui eſt filius naturalis. Alij autem ſunt filij tantum per adoptionem ſicut et illa auctoritas que habetur i. paral. xvij. Ego ero illi in patrem et ipſe erit mihi in filium ad litteram intelligitur de Salomone tamen magis proprie de domino autem noſtro iheſu xpo proprijſſime ut dicit apoſtolus ad hebreos i. dicens. Cui enim aliquando dixit angelorum filius meus es tu etc. Et iterum Ego ero illi in patrem et ipſe erit mihi in filium Et ſic intelligit euangeliſta hoc quod dictum eſt per prophetam ut dictum eſt Item poſſumus ſic dicere. in omelia aliter conſolari huiuſmodi propter contentioſos. quorum conſilium tenens Paulus apoſtolus ſe habere dei ecclesiam xpi et teſtimonium prophetarum dicens Sicut dicitur Balaam in c. xxiiij. Deus eduxit illum de egypto cuius fortitudo ſimilis eſt rinocerontis i. unicornis quod eſt animal fortiſſimum. ſed capitur in ſinu virgine adoleſcentule prouocatus ad cuius cantica dulciſſima Sic et filius dei fortiſſimus cuius fortitudini nemo reſiſtere poterat in ſinu adoleſcentule virginis Marie ad eius dulciſſima cantica Ecce ancilla domini prouocatus incarnatus eſt et manſuetiſſimus factus. Et ſicut capitur unicornis ut legitur in quo venatores due domicelle concurrunt quarum una portat gladium. et altera vacuum quartum cantum alia que portat gladium eum occidit per ſcindendo eum in corde et que vacuum portat recipit ſanguinem quo purpura tingitur imperatorum Sic in morte xpi accidit. domicella portans gladium fuit ſynagoga que xpm occidit. Sed domicella portans vacuum fuit

eccleſia catholica que ſanguinem eius rece-
pit qua purpura imperatoris i. eorum anime ru-
bricate ſunt eius fide chriſti receperunt et non ſolum
illi ſed et omnes fideles eodem ſanguine lauati
et mundiſſimi efficiuntur Apoc. i. Dilexit nos
et lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine
ſuo. Licet ergo predicta auctoritas non inueni-
atur ab hereticis predictis inſipientibus i. lec-
toribus querant vbi dictum eſt et inuenient
eadem auctoritas inuenitur in primo ma-
iorum prophetarum i. yſaye. c. xi. vbi dicitur
egredietur virga de radice ieſſe, et flos de
radice eius aſcendet vbi hebraica veritas ſic
habet et nazareus de radice eius conſurget.
Nazareus interpretatur flos vel floridus. Dic-
tum autem transferens ſecutus eſt interpretati-
onem vocabuli dicens et flos de radice eius.
Euangeliſta vero ſcribens ſecutus eſt veritatem
hebraicam que cum predicta prophetia exponitur
de meſſia ad litteram virga de radice ieſſe eſt
beata virgo que deſcendit de genere Dauid
et de radice ieſſe qui fuit pater dauid alio no-
mine dictus Iſai. et fuit virga rectiſſima ſine
aliqua obliquitate peccati. chriſtus vero fuit
flos conſurgens vt lux flos pulcerrimus qui
ſpecioſus forma pre filijs hominum pſal. xliiij.
Ipſe eſt ergo nazareus .i. totus floridus et pul-
cher. Ipſe nazareus quia in nazareth concep-
tus ſicut patet Luce .i. et quia in nazareth nu-
tritus ſicut patet Math. ij. Predicte prophetie que
que erant ante aduentum chriſti in eius ad-
uentu implete fuerunt ſicut patet Mathei ij.
Admonitus Joſeph per angelum vt fuge-
ret in egyptum cum puero et matre eius propter He-
rodem et eſſet ibi vſque dum vocaretur iterum
per angelum defuncto Herode ſic factum eſt vt
patet ibidem Et ſic de egypto dei filius fuit
vocatus et veniens habitauit in ciuitate na-
zareth vt patet ibidem et ſic eſt impleta ſecunda
prophetia non ſolum qui ibi conceptus ſed eti-
am quia ibi habitauit et fuit nutritus licet in
bethleem natus et in iheruſalem occiſus.
Item dicunt euangelium Marci eſſe falſum ex
eo quod in eius principio dicitur verum falſum
Scribitur enim ibi. Initium euangelij ihesu
filij dei ſicut ſcriptum eſt in Iſaia prophe-
ta ecce ego mitto angelum meum ante faciem
tuam qui preparabit viam tuam ante te vox
clamantis in deſerto preparate viam domi-
ni recte facite ſemitas eius. Modo dicunt iſti.
patet quod primum eſt falſum. Ecce ego mitto ange-
lum meum ante faciem tuam etc. nullibi re-
peritur in Iſaia ſed in malachia. Dicendum
eſt ad hunc errorem ſecundum quod notat N. cola-
us de lyra quod Marcus ante eius conuerſio-
nem ad fidem fuit inſtructus in lege et pro-
phetis et ideo incepit ſuum euangelium. in
vno contextu prophetias contingens qua-
rum prima ſcribitur Malachie. iij. et ſecunda
Iſa. xl. Veruntamen Marcus hic ſolum ex-
primit Iſaiam prophetam dicens ſicut di-
ctum eſt in Iſaia propheta. quia licet ambo pro-
phete vno ſpiritu prophetauerunt. Iſaias tamen
principalior eſt altero et ideo ſolus nominatur
et quia auctoritas vltima eſt ipſius Iſaie res
ſolet denominari a fine Ideo non falſum
dixit Marcus ſed verum nominando Iſaiam
et ſubticendo malachiam. Item dicunt et po-
nitur in glo. Iſrael. Nota quod hoc teſtimonium
Ecce ego mitto angelum meum eſt Malachie.
vtrumque tamen dicit eſſe Iſa. quia et ſi non verba ſen-
ſus tamen inuenitur in Iſa. et manifeſtius in-
uenitur in hoc verſu vox clamantis in deſer-
to. Angelus enim qui mittitur ante faciem eſt
vox clamantis in deſerto. preparauit autem
viam dicens. Parate viam domini. facite
rectas ſemitas potuit enim pro malachia
Iſaie nomen dicitur occurrere nec volu-
it marcus emendare quia omnes prophete vno
ſpiritu locuti ſunt quaſi vno ore. Vtraque ſo-
lutio ſatiſfacit curioſis intelligentis. et ſitis
concorditer ad propoſitum veritatis et ad con-
fuſionem male opponentis contra falſi-
tatis euangelio conſtat qui non ſolum verum
dicit per euangeliſtas ſuos ſed etiam eſt ip-
ſa veritas vt patet Joh. xiiij. Supradicti
ederunt in hanc peruerſam hereſim edocti a
quodam religioſo hiſpano eiuſdem gentis
in flandria qui eis legit aliqua capitula bi-
blie vt forte in occulto damnando legem
euangelicam cum eſſent ibi mercatores. et
taliter impreſſit errorem iudaicum et alios in eis
quod venientes in hiſpaniam multos alios per-
uerterunt in occulto Et iſti ſunt illi de qui-
bus ſupra dixi in prima hereſi. quod fuerunt ab-
ſconditi quaſi per menſem pro ſanando vulne-
re circumciſionis. et quod expectant in breui fa-
cere tranſitum in bohemiam cum illo Toſone
quam qui cum ſpe ... ciuitate hiſ-
palenſi vt facto tranſitu ibi libere eſſent iu-
dei. Qui hoc nouum teſtimonium in p...
ij. et ſanus. quod verum eſt teſtimonium eius

De hereſi eorum qui negant confeſſionem valere ad remiſſionem peccatorum.

t Sexta hereſis eſt eorum qui negant confeſſionem valere ad remiſſionem peccatorum. Sunt enim nonnulli xpiane religionis inimici qui aſſerunt q confeſſio non valet ad remiſſionem peccatorum. quod probare nituntur auctoritatibus et rationibus. Primo ſic deus gratis remittit peccatum non merito hominis ergo nec per confeſſionem. ſi enim per confeſſionem remitteretur peccatum merito remitteretur confitentis. Secundo ſic. apoſtolus ad Titum .iii. non ex operibus iuſtitie que fecimus nos ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit ergo non per confeſſionem. Tertio ſic ſecundum apoſtolum ad Roma. non eſt volentis neque currentis ſed miſerentis eſt dei. Prima enim gratia quam deus in nobis operatur eſt peccatorum remiſſio ergo non mediante confeſſione ſed ex miſeratione remittitur culpa. non ergo confeſſio eſt neceſſaria ad ſalutem. Secundo hoc probare nituntur auctoritatibus ſanctorum. Primo auctoritate Ambroſii ſuper Lucam dicentis. Ideo fleuit petrus quia culpa ſupplicium non invenio quid dixerit invenio q fleuit. lachrimas eius lego ſatiſfactionem non invenio. Contra hanc hereſim multe clamant auctoritates ſanctorum. Ait enim auguſt. Confitere quecumque feciſti que in verbo que in opere que in nocte. que in die confitere in tempore oportuno et die ſalutis recipies celeſtem theſaurum. Secundo ait Grego. Non vult deus ut laſa malacam confiteri delicta perſuadet optat diſſolui conſcientes ne contumaces punire cogatur quondie per euangelium clementer vocat confeſſionem tyranni ex puro corde deſiderat. et cuncta que delinquimus relaxat. Ad primam rationem qua dicunt heretici q deus gratis remittit peccatum non merito hominis Dicendum q ſola dei gratia peccatum remittitur nec confeſſio eſt cauſa efficiens remiſſionis peccati ſed ſola gratuita voluntas dei. Eſt tamen confeſſio cauſa ſine qua non quia niſi homo peniteat a deo peccatum non remittetur. ſicut ſol domum illuminat. quia feneſtra aperitur non tamen apertio feneſtre eſt cauſa illuminationis ſed cauſa occaſionalis cauſa vero efficiens illuminationis eſt ipſe ſol. Ad ſecundam rationem in qua dicit q non ex operibus iuſtitie que fecimus nos. ſic intelligendum eſt q opera non excludit gratiam nec gratia opera. quia et gratia opera et ipſa gratia eſt cauſa efficiens noſtre ſalutis. Similiter gratia non excludit penitentiam nec penitentia gratiam quia et penitentia quedam gratia eſt. Eodem modo reſpondendum eſt ad terciam rationem non eſt volentis neque currentis quia quamvis curſus id eſt operatio vel bona voluntas ſit ſalutis occaſio tamen efficiens cauſa ſalutis exiſtit penes gratiam dei miſerentis deus enim primam gratiam operatur in nobis. id eſt peccati remiſſionem non meritis noſtris exigentibus. ſed miſericordia ſua tantum. Ad auctoritatem ambroſii qui dicit ſe lacrimas petri legiſſe non ſatiſfactionem vel confeſſionem. per hoc non excludit quin multa facta ſint que ſcripta non ſunt. vel dicitur q nondum facta erat inſtitutio confeſſionis.

De hereſi eorum qui negant confeſſionem fieri homini.

Septima hereſis eſt eorum qui concedunt confeſſionem fiendam ſed negant eam fiendam homini. Dicunt enim iſti heretici. Quid oportet q iſta publicatio peccatorum fiat modo in noua lege homini per confeſſionem cum quo in lege veteri non fiebat niſi deo per ſolam contritionem quid ergo oportet modo addere confeſſionem. Secundo ſic. Criſ. ſuper epiſtolam ad Hebreos dicit non dico tibi q te prodas in publicum nec apud alios te accuſes. ſed obedire te volo prophete dicenti pſal. xxxvi. Revela viam tuam ante deum. ergo confitere peccata tua ante verum iudicem cum oratione delicta tua pronuncia non lingua ſed conſcientie tue memoria. et tunc demum ſpera miſericordiam te poſſe conſequi. Item eo dicit idem Criſ. ſi peccata tua dicito ut deleas illa ſed ſi confundaris alicui dicere dicito ea quotidie in anima tua non dico ut confitearis illa conſeruo tuo ut tibi exprobret dicito deo. qui curat ea neccet ſi in diuerſo non ignorat cum ea faceres. preſto erat cum admitteres ea cognoverat. Ex omnibus iſtis ergo illi concludunt confeſſionem fiendam ſoli deo. Hec rabida hereſis multum viget iſtis temporibus in aliquibus occulte confabulantibus et in conventiculis

ſum. Pro deſtructione huius erroris intendo contra ipſum procedere quintupliciter. Primo auctoritate veteris teſtamẽti ꝑ quã oſtẽdã ꝙ confeſſio que fit homini in noua lege iam fuit declarata in veteri lege ꝗ ſcribitur Prouer. xxviij. Qui abſcondit ſcelera ſua nõ diriget: q̃ autẽ cõfeſſꝰ fuerit et reliquerit ea miſericordiã cõſequeł. Tunc arguo ſic ꝗ ipſa auctoritate peccata abſcõdi nõ debẽt imo cõfiteri ergo deo vel hominum non deo. ꝗ pꝫ dicit delicta mea a te nõ ſunt abſcõdita. Et apoſtolus ad hebr. iiij. oĩa nuda et aperta ſunt oculis eius ergo peccatũ abſcondi homini nõ debet imo debet confiteri homini hoc oſtendit nobis xp̃s in figura q̃n dixit leproſis Luce. xvij. Ideo oſtẽdite vos ſacerdotibus et ſequiť ꝙ dũ irẽt mũdati ſunt. Secũdo arguitur contra eãdem hereſim ex perfectionis legis noue. Unde circa hoc eſt ſciendũ ꝙ deus in omni ſtatu tã nature ꝗ legis moſayce ꝗ̃ legis etiã grãe voluit ꝙ ſibi homo ꝓ peccatis cõfiteretur ſed diuerſimode. Nã in ſtatu nature ſufficiebat ſibi vt homo de peccatis ſolã ꝯtritionẽ haberet vt in corde peniteret. ſed poſtea ꝓcedens in ſtatu legis qui fuit pfectioꝛ ſtatu nature voluit vt nõ ſolũ homo de peccatis contritionẽ haberẽt. ſed ꝙ etiã ꝓ peccato aliqđ holocauſtũ offerret ſicut vitulũ de armento aut edũ de grege. Sed poſtea vltra ꝓcedẽs in ſtatu gratie tãꝗ̃ perfectioꝛi etiam voluit vt non ſolum corde et ſacrificio ſed etiã oꝛe proprio confeſſio fieret de peccatis et valde cõgrue domĩ mus ordinauit quia ſicut nos ſumus in ſtatu pfectionis vite. ita perfectius a peccatis noſtris expurgari debemus. Status enim noſter. ſ. gr̃e de ſtatu nature ſiue legis cõparatʼ ſicut fructus cõparatur flori. nã ſicut fructus plꝰ habet de pfectione ꝗ̃ flos. ſic ſtatꝰ gratie plꝰ habet de perfectione ꝗ̃ ſtatus nature vel legis moſayce. quare nullus debet mirari ſi nos qui ſumus in gradu perfectioꝛi ꝗ̃ fuerunt gentiles vel iudei. ſi a nobis plus exigitur vt perfectioꝛi modo inueniri valeamus. Sicut enim fructus venit poſt florẽ ordĩe nature ſic confeſſio oris venit poſt cordis contritionem et ſicut fructus latet in arbore ante ꝗ̃ floreat ſic in ſtatu nature iſta cõfeſſio nullatenus apparebat ꝗ ſoli deo ꝑ contritionem fiebat. ſed ſicut poſtea per florẽ oſtenditur aliquantulum fructus. ſic ĩ ſtatu legis aliquãtulum apparuit hominis pfectionem ꝑ munera apparere quia tunc peccatum non ſolum deo ſed etiã populo erat notũ licet nõ expreſſum. ſed cognoſcebatur ex eius offerebat ꝙ in aliquo deũ offenderat ſed per quę ignoꝛabat ſꝫ cũ fructus per floꝛem aduenit tota virtus arboꝛis in eius ꝓductione ſe oſtẽdat. Sic eodem modo in ſtatu gratie q̃ nunc eſt tota perfectio hominis in hoc debet conſiſtere ꝙ nõ ſolũ cũ deo ꝯueniat ſicut primi nec ipſi ꝑ munera ſe oſtendant ſicut ſecundi venẽdo ſ. ad confeſſionem. ſed etiã oportꝫ ꝙ peccatũ exprimat ſicut arboꝛ in tota pfectione ſua ꝓfert fructũ. et ideo voluit vt oꝛe ꝓprio confiteamur de peccatis. Et ꝗ ipſe nõ eſt preſens viſibiliter dimiſit nobis miniſtros eccleſie vt eis confiteremur vt ſic oꝛdo nature ꝓuidentia reſpõderet. Unde Leo papa multiplex miſericoꝛdia dei que ita lapſibꝰ hominibus ſubuenit vt non tantũmodo per baptiſmũ ſed etiam per penitentiam ſpes vite reparetur. Chriſtus enim hanc ꝓpoſitis eccleſie tradidit poteſtatem. vt vere penitentibꝰ penitentie ſatiſfactionem daret et eoſdem ſalubri ſatiſfactione purgatos ad communionẽ ſacramentoꝛum per grãtiam reconciliationis admitteret. Tertio arguitur contra eandem hereſim ſic. quia ſicut dei filius erat pꝛio homini incognitus. ſicut verbum cogitatum ẽ ignotum ita volebat ꝙ homo recognoſceret ipſum eſſe deum. vt in coꝛde ſuo ſibi ſolũ quẽ peccauerat ſe recognoſceret offendiſſe. Et tõ non requirebat ab eo vltra vires ſed ꝙ ſibi ꝓpoꝛtionabiliter ſicut ipſe erat incognitus ita ſibi homo incognite reſponderet. Sꝫ quando eſt non ſolum vt verbum cogitatum ſed etiam ꝓlatum in mũdum et virgine carnem ſumpſit. et in mundo verus deus et homo apparuit requirit vt homo ſibi non ſolum agnoſcat clandeſtine ſe deum offendiſſe. ſed etiam ſe deo oꝛetenus manifeſtet qui pꝛo peccatis ſuiſſe mãifeſtauit carnẽ ꝫ virgine aſſumendo et ideo vult vt non ſolũ homo ſibi coꝛde confiteatur ſed etiam oꝛe ſuo ſacerdoti. Unde Augu. de verbis domini. Quis vult videri deus cum ſit homo non imitatur illum qui cum deus eſſet pro illo factus eſt homo vbi quidẽ nõ deo eſto aliquid minus ꝗ̃ es ſed cognoſce quod es cognoſce te infirmum cognoſce te hominẽ cognoſce te peccatoꝛẽ. appareat in ꝯfeſſiõe

tua macula cordis tui et priuabis ad greges xp̄i qꝫ confeſſio peccatorum uiuatur medicū ad ſanādū. Quarto arguitur contra candeꝫ hereſim ratione aſſumpta p ſimilitudinem in moralibus ſicut enim videmus ꝙ quando aliquis homo homo offenditur ab aliquo nō ſolum ipſe homo offenditur ſed etiam vxor eius. nec etiam ipſe placatur ab offenſe niſi ab eius vxore ſi tamē ſit fidelis et indulgentia eiuſ poſtuletur. Sic deꝰ nūꝙ placat alicui q cū offenderit niſi vxori ſue. ſ. eccleſie recōciliet ſe. xp̄s eni duas vxores habere dicitur vnā. ſ. pulcherrimā et dilectam ac ſibi gratam. ſ eccleſiam que velut bona dn̄a i uiuriā ſibi reputat quicquid xp̄o iniurioſe eſt illatum. Et ideo xp̄s nūꝙ placat niſi vxori tam nobili et tā dilecte peccator reconciliatur cuius locū tenet ſacerdos quicūꝙ ſit hō modo poteſtatem habeat abſoluendi. Vn̄ aug. in li. de penitentia. Qui vult cōfiteri peccata vt inueniat grām querat ſacerdotem q ſciat ligare et ſoluere in dicit homo ſepſum voluntate dum poteſt et mores conuertat in melius et veniat ad antiſtites per quos clauis illa in eccleſia miniſtratur a prepoſitis ſacramentorum accipiat ſatiſfactiōis ſue modū. Quinto et vltimo arguitur contra eādem hereſim hic ꝙ ſicut deus offenditur qñ homo perpetrat malū ſic quaſi quandam verecūdiā patitur ſi ſeruus quē redimerat ita care apoſtataret ab eius pio domino ꝑ pctatum ita vult ipſe deus ꝙ quando reconciliatur illi ipſe ſeruus verecūdiam et magnā confuſionem patiatur nō autē pōt maiorē pati ꝙ quando ſeruo ꝓpter deum humiliatur et ſibi orctenus conſitetur. Non enim eſſet magna humiliatio ſi domino tantum ſe humiliaret quare deus voluit ꝙ homo cōfiteretur homini. ſ. ſuo ſacerdoti. Vnde Beda. Conueniēs eſt vt nos qui peccādo deo contumaces ſumus petendo ſupplices ſacerdotibus et miniſtris eius ſimus et hō qui ad gratiam conſeruandā mediatore eguit. tam eam niſi per mediatorem habere non poſſit. Ex predictis igitur manifeſtum eſt ꝙ nō ſufficit ſolum deo confiteri ſine ſacerdote nec eſt vere humilis et penitens ſi ſi dcū leuat et requirit ſacerdotē vnde aurum. Si tamē non pōt habere copiam ſacerdotiſ ſufficit cōfiteri ſocio vel ꝓximo ſtudioſe tamē inquirendus eſt ſacerdos. quia ſacerdotibꝰ

conceſſit poteſtatē ligandi et ſoluendi. et 18 quibus ipſi dimittunt et deus dimittit. Si vero n eſt ſacerdos ſocio vel proximo facienda eſt confeſſio. Vnde augu. Tanta vis cōfeſſionis eſt vt ſi deeſt ſacerdos confiteaf ꝓximo. Sepe enim contingit ꝙ penitens non pōt verecundari ante ſacerdotem quem deſiderauit nec tempus nec locus offert et ſi ille cui conſitebitur poteſtatem ſoluendi non hꝫ fit tamē dignus venia ex ſacerdotis deſiderio qui crimē ſocio confitetur. Mundati enim ſunt leproſi dū irent ſe oſtendere ſacerdotibꝰ anteꝙ ad eos veniebāt. Vnde pꝫ qꝛ dū ad cor reſpicere dū ex neceſſitate ꝓhibentur ad ſacerdotes peruenire. Nunc reſtat reſpondere ad argumēta hereticorum in principio huiꝰ cap ꝗ erroris poſita. Ad primum cum dicat quid oportet ꝙ fiat iſta publicatio peccatorum ex quo in lege veteri non fiebat niſi deo. Reſpondetur ꝙ tunc offendebatur ſolū deus modo homo et deꝰ qꝛ deus factus ē homo ideo oportet ꝙ reueles et publices peccatum tuum deo per contritionem et homī per confeſſionem et dicas cum ps. xxxi. Delictum meum cognitum tibi feci et iniuſticiā meam non abſcondi. ſ. homini coꝛ abſcondere poteram quia deo notum erat. Ad ſecundum argumentum Criſoſtomi non dico vt te prodas etc̄. dico ꝙ non eſt ita intelligendum ꝙ liceat alicui ſi tēpus habeat ſacerdotē nō cōfiteri ſed quia ſufficit vbi crimen occultum eſt ſoli deo per ſacerdotem dicere. et ideo non oportet publicare coram multis quod occultum eſt quod notaui dicens. nō tibi dico vt te prodas in publicum. Vn̄ leo papa ſufficit confeſſio que primum deo offertur deinde ſacerdoti. qui pro delictis penitentium peccator accedat tunc enim plures poterunt ad penitentiam prouocari ſi populi auribus non publicetur conſcientia confitentis ſicut enim publica noxa publico eget remedio ita occulta ſecreta confeſſione et occulta ſatiſfactione purgantur. Nec neceſſe ē vt quod ſacerdoti ſemel confeſſi fuimus iterum confiteamur niſi quod abſit in idem cōtingat non redire ſed lingua cordis nō carnis apud verum iudicem id ſemper confiteri debemus. Vnde Crꝭ. Nunc autem ſi recordans peccatorum tuorum. et frequenter ea in conſpectu dei pronūcias et pro illis deprecēris citiꝰ ea delebis. Si vero obliuiſcar]

tunc eorum recordaberis nolens quando pu bitur tibi et in conſpectu proferentur omnium omnium et inimicorum ſanctorumque ange . . . . et per ea que dicta ſunt patet ſolutio . . ad tercium argumentum et ſic ſunt . . de quarto errore ſiue hereſi.

De hereſi eorum qui aſſerunt confeſſio nem fiendam ſolum curato ſeu proprio ſa cerdoti.

q Uinta hereſis eſt eorum qui conce dunt q confeſſio eſt fienda homi ni ſed dicunt q ſolum eſt fienda pro prio ſacerdoti. Sic errauit magiſter Johannes de polliaco qui poſuit ſequentes articulos vt patet in extrauaganti. Joh. xxij vas electionis videlicet q confeſſi fratribus licentiam generalem confeſſiones audiendi habentibus eadem peccata qui confeſſi fuerant iterum proprio ſa cerdoti confiteri tenerentur aſtante ſtatuto omnis vtriuſque ſexus in concilio generali nec romanus pontifex facere poſſet q parrochiani non tenerentur omnia peccata ſua ſemel in anno proprio ſacerdoti .ſ. prochiali curato confiteri. Item q non poſſet papa ge neraliter dare poteſtatem audiendi confeſſiones ſic quod deus quin confeſſus generaliter ba licentiam teneretur iterum eadem ſuo ſacerdoti veluti prochiali curato con fiteri. Dampnauit autem Jo xxij in predicta extra uaganti tanquam falſos et erroneos et a ſana doctrina deuios auctoritate apoſtolica ſunt damnaos et reprobauit ipſoſque Johannes de polliaco venerabilis quos qui opinionem quam dudum habue rat miniſtrans et quibus reſpondere non potuit demonſtrans eoſdem articulos non eſſe veros . . . miniſtrauit in conſiſtorio publico. necnon in preſentia predicti Johannis pape et cardinalium ac . . . Et qui ſuccedente tempore nonnulle perſone eccleſiaſtice necnon et alie diuerſos perſone predictos retinentes articulos . . . ampleſcantes infitiantes fidelium . . . vt fratribus predictis non confite rentur. Et vt ab eorum deuotione eos retra herent non ſolum predictos articulos ſed et alios etiam ſacris canonibus contrarios aſ ſerere publice non erubuerunt. Unde licet confeſſio fratribus electis et a dyoceſanis ad miſſis facta dubitabilis et incerta ſit. . . . . ſacerdote . . . vt . . . dimittere et ſic ſolum confiten ſuis ſacerdotibus curam animarum habentibus ſub pena peccati mortalis. Item q quis ipſi fratres admiſſi auctoritate ha beant confeſſiones audiendi et abſoluendi populus ſubiectus accedendi ad eos ſine licentia proprij ſacerdotis non habet poteſtatem. Item q fratres petentes priuilegia pro confeſſi onibus audiendis et ſepulturis habendis ſunt in peccato mortali. Item q romani pon tifices concedentes predicta priuilegia vel illa confirmantes ſunt in ſili peccato mortali et ex communicati. Item q tales fratres confitentes non ſunt paſtores ſed fures latrones et lupi. Item q ſacerdos curatus dando licentiam mendican tibus confeſſiones audiendi magis diſpenſat ſup predicto ſtatuto omnis vtriuſque ſexus q pa pa fratribus licentiam tribuens iuxta formam decretalis antedicte omnia ſupradicta lami tabili querela per fratres mendicantes ad au res Eugenij pape quarti peruenerunt. Qui fa cta diligenti examinatione per diuerſos in iure canonico doctores ac ſacre pagine profeſ ſores tanquam falſos et erroneos et ſacris cano nibus contrarios auctoritate apoſtolica dam nauit et reprobauit vt patet in bulla ſua que in cipit Gregis nobis crediti quam confirmauit Nicolaus quintus vt patet in bulla ſua que in cipit Puſſionis noſtre quam confirmationem bullam dirigit vniuerſis et ſingulis patriarchis archiepiſcopis epiſcopis electis et abbatibus vbilibet conſtitutis ac quotienſcumque fuerit requiſiti ſu per predicte a quoque predicatorum ordinum pre dicatorum et minorum et aliorum mendicantium priuilegiatorum magiſtro generali ac pro uinciali. miniſtro vicario vel aliud gerente of ficium ad conſutandos acrepraendos ac penitus tollendos huiuſmodi errores prout in decretali ſuper cathedram ac in predicta ex trauaganti vas electionis continetur diligen ti ſtudio atque cura prouideant ac intendant et q prefatas conſtitutiones faciant inuiolabili ter ab omnibus obſeruari. et q ſi forſan iue nerint aliquos predictos damnatos articulos aut aliquid ipſorum pertinaciter aſſerentes vel tenentes ſeu predicantes contra illos com muniter vel diuiſim tanque contra hereticos et de catholica fide ſuſpectos procedant nec non ipſos et eorum quoſlibet iuxta tantorum exceſſuum qualitatem per cenſuram eccleſiaſti cam et alia iuris oportuna remedia auctori tate predicta compeſcere ſtudeant cum pre

ſerentem librum ſcriberem in villa valis ole tana. anno domini M cccc lviij. Clericus quidam nomine alfonſus debetari eccleſia beati Jacobi p̄dicte ville de predictis reprobans ppoſitionib⁹ meis publice predicauit. Quarū prima fuit ꝙ quilibet tenebatur conſiteri curato prochiali ad minus ſemel in anno. Secūda eſt ꝙ fideles obligabantur petere licentiā a ſuo curato prochiali vt poſſint cōfiteri religioſis mēdicantibus et ꝙ non debebat dare licentiā niſi his quibus ſibi bene viſum foret. Tertia fuit ꝙ omnes illi qui confeſſi fuerant religioſis predictis obligabantur iterū confiteri de eiſdem peccatis ſuo ꝓprio ſacerdoti. ſ. prochiali curato. Cū ergo cognouit ꝙ p̄dictus clericus dixerat p̄dictas ꝓpoſitiones p fidedignas perſonas requiſiui dominū petrū epm palentinū qui tunc ī eadē villa p̄ns erat vt de predictis reciperet verum informationem qui cognita veritate vocato predicto clerico mandauit ſibi vt predictas ꝓpoſitiones in eadē eccleſia in qua illas p̄dicauerat ſequenti dnica publice reuocaret quod et factū fuit preſentibus plurib⁹ religioſis predicatorum et noſtri ordinis et magna populi multitudine.

De hereſi eorum qui dicunt ꝙ non tenetur quis confiteri ſacerdoti ſi laic⁹ ſit p̄ſto

Sexta hereſis eſt eorum qui dicunt ꝙ non tenetur quis confiteri ſacerdoti ſi laicus ſit preſto cui poſſit cōfiteri. improbatur iſta inſipientiſſima hereſis oſtendendo ꝙ requirendū ſit examen ſacerdotis cui conceſſit deus poteſtatē ligandi et ſoluēdi quod oſtendit Aug. in libro de penitentia dicens. Qui vult confiteri peccata vt inueniat gratiam querat ſacerdotem qui ſciat ſoluere. Item ait Aug. Judicet ſeipſum hō voluntatem dū p̄t et mores conuertat ī melius veniet ad antiſtites per quos illi claues in eccleſia miniſtrantur a prepoſitis ſacrorū modum accipiat ſatiſfactionis ſue modū. Jterū leo. multiplex miſericordia dei que lapſibus humanis ſubuenit vt nō modo per bapiſmū. ſed etiam per penitentiam ſpes vite reparatur. Sic diuine voluntatis preſidijs ordinatū vt indulgentiam dei niſi ſupplicationibus ſacerdotū nequeant obtinere. Xp̄s enim hanc prepoſitis eccleſie tradidit poteſtatem vt cō[illegible]ntib⁹ p̄nie ſatiſfactionem darent eoſdē q̄ſ ſalubri ſatiſfactione purgatos ad cōionē ſacramētorū per ianuā reconciliationis admitterēt. Item leo. ſufficit confeſſio que primū deo offertur deinde ſacerdoti qui pro peccatis delinquētium precator accedit et etiam plures ad penitētiā poterunt prouocari ſi populi auribus nō publicetur conſcientia cōfitentis. In neceſſitate tñ pōt confiteri peccata ſua proximo vel ſocio ſi deſit ſacerdos. Ex predictis manifeſtum eſt ꝙ non ſufficit confiteri deo ſine ſacerdote cū poteſt haberi nec eſt vere humilis et penitens qui non deſiderat et requirit ſacerdotis iudicium. ſi tñ nō pōt habere copiam ſacerdotis ſufficit confiteri ſocio vel proximo vt predictum eſt.

De hereſi eorū qui dicūt ꝙ non ē obediendum niſi ſoli deo.

Septima hereſis eſt eorum qui dicunt ꝙ non eſt obediendū niſi ſoli deo. Iſte fuit error cuiuſdā hereticum qui vocabatur valdus a quo valdenſes heretici nuncupantur. Ille ſuo ſpiritu duct⁹ et nō a deo miſſus nouā ſectā inuenit vt ſine alicuius prelati auctoritate ſine inſpiratione ſine ſcientia ſine litteratura p̄dicare pſumeret ſine ratione phus ſine viſiōe ꝓpheta ſine miſſione apoſtolus ſine inſtitutione didaſcalus vt notat Alanus in li. ſuo cōtra hereticos predicatores vero hereſim ſequētes ipſum nituntur ꝓbare et ex actibus apoſtolorū. v. vbi introducitur petr⁹ et Johānes loquētes ad ſcribas et phariſeos in hunc modū. Vosipſi iudicate ſi iuſtū ſit obediēdū deo pre capitib⁹ an vobis ꝓ hominibus. Itē ſi hō hoī obediēs et in hoc deo ꝓ h⁹ obediēdū nō ē peccaret qi in hoc deo obediens nō eſt Samuel etiam ait ad ſaulem quaſi ꝙ ſpes ariolandi eſt nolle obedire. Et ariolandi vocat ſamuel quodāmodo deum negare per inobediētiam. Sed nolle obedire hoī nō eſt ariolare ſed nolle obedire deo. ergo obediēdū eſt deo nō hoi. et ꝑ hoc ꝙ obedim⁹ hoi nō ariolamur ſꝫ ꝑ hoc ꝙ non ſumus obediētes deo. Rndetur ad p̄dicta ꝙ deo et hoi obediēdū eſt. ſed deo magis

hoi. hoi tamē obediēdū est q potestas ſuper hoies a deo data est. Unde et xpūs ad pylatū Job xix. ait nō haberes in me ptāte nulla, niſi tibi datū eēt deſuper ergo ſi pylatus qui ab iperatore romano ptāte terrenā habuerat eā ſuper xpm habebat multomagis et alius homo ſuper alios hoies. Chriſtus etiā pēti putatiuo et mati obediēs fuit. erat enim ſubditus illis vt p3 Luce ij. Petrus etiam et Johannes per hoc q dixit poſſe eſſe obediēdū deo ſapien. q hoibus nō negāt hoi eē obediēdū ſed inſinuāt poſſe eſſe obediēdū deo q hoib9. hoib9 in malis obediēdū nō ē ſed in bonis et in hoc q obedit hoib9 in bōis obedit deo. Qd Samuel ait q ſpēs ariolandi eſt nolle obedire intelligitur in illo caſu in quo ex p̄cepto vel inſpiratione diuina aliquis aliquid alicui iniungit. Sicut Samuel ex inſpiratione diuina vel ex precepto diuino iniūxerat ſauli vt expectaret eum. In eo ergo q nō expectauit inobediēs deo fuit nō tm̄ hoi et hec inobedientia ſpēs ariolandi fuit. Qd aūt hoib9 et maxie p̄latis obediēdū ſit oſtēdit paulus in epiſtola ad Ro. xiij. dicēs. omnis aīa ptātib9 ſublimioribus ſubdita ſit. nō eſt ei ptās niſi a deo que autē ſunt a deo ordinata ſunt. itaq qui ptāti reſiſtit dei ordinationi reſiſtit. ideo eni et tributa pſtatis miniſtri eni dei ſunt i hoc ipſū ſeruientes. Petrus etiā in canonica prima. c. ij ait. Serui ſubditi eē in oī timore dñis nō tm̄ bonis et modeſtis ſed etiā diſcolis. Angeli etiā ſibinuicē obediunt minores videlicet maiorib9 vt teſtat Dyoniſ9 de celeſti ierarchia. bruta etiā aīalia ſibinuicē obediūt quod etiā in minimis aīalibus i. i apibus manifeſtū eſt. ptātes ergo et ſeculares et eccleſiaſtice a deo ſunt ordinate vt ſeniores regant vt ei gratiā cōſequātur ſubditi ſi bene agant vel ſi aliud operētur penā ſuſtineant. p3 ergo ſubditos debere ſuis prelatis obedire ſiue boni ſint ſiue mali. in bonis ſi ſit obediēntia nō in malis vt obedientia bō eſt a cōmuni deliberātiōe iuſte iuſſionis effectus q in his debem9 obedire p̄latis q iuſte deliberāt et iuſte iperāt. Sūt aūt q̄dā ſine quib9 non eſt ſalus vt adimpletio p̄ceptorum moralium in quibus tenemur oino obedire p̄latis. Sūt quedā ſine quibus nō eſt ſal9 vt mortalia peccata in quibus agendis nulli obedire tenemur. Sunt autem

quedam media cū quibus eſt ſalus vt carnes comederet vel nō comedere et ſimilia laico aūt p̄dicare ſi periculoſū nō eſt predicare aūt periculoſum q non intelligit quod dicat nec ſcripturas intelligit quas exponere p̄ſumit ſi p̄latus iniungat ei vt taceat tacere tenetur ſi nō tacet mortaliter peccat. Unde ſi ſub pena excōicationis ei p̄hibet predicare ille vero p̄dicet excommunicationis ſentē ne ſubiacet. Unde iſti valdēſes qui contra p̄ceptū domini pape immo contra totam eccleſiam predicant quibus iniunctum eſt a domino papa vt non predicent ſententie excommunicationis ſubiacent. In concilio etiam lateranenſi in eos ſententia excommunicationis lata eſt. Unde eis communicandum non eſt cum ſentētia apoſtolica ab eccleſia p̄fati ſint. Ideo autē excōicati fuerunt quia officium quod ad eos non pertinet vſurpabant contra fidem quedam predicabant eccleſie verbis aut factis derogabant et os in celum ponebant cum cunctos mane detrahebant quia inſtar ſacrilegij eſt de facto ſummi pontificis diſputare. Quibus enim magis credendum eſt an ydeotis an eccleſie ſapientibus vniuerſis. Si ergo i his que non periculoſa ſed indifferentia ſūt vt non abſtinere a carne vel vino in caſu obedimus maioribus et p̄latis noſtris. multomagis p̄dicti heretici tenentur eccleſie romane obedire in his que periculoſum eſt facere cum ſententia p̄latu aſtante. Hec goto ſunt ſiu iuſta ſiue iniuſta non ſolum timenda eſt ſed et tenenda.

De heresi eorum qui dicūt non eſſe obediendum p̄latis exiſtentibus i peccato mortali et q tales nō habent ptātem ligandi et ſoluendi.

o Ercia hereſis eſt predictorū valdenſium qui dicunt q dato q quis ſe obediendū ſit bonis hominibus tamē non exiſtenti in peccato et q ſolum boni ſacerdotes habent poteſtatem ligādi et ſoluendi. hic etiam fuit error Johānis bevcleff anglici qui inter innumerabiles errores quos poſuit iſte fuit vnus q nullus eſt dñs ciuilis nullus eſt p̄lat9 null9 eſt ep̄s dum eſt i peccato mortali. Inſecutus eſt hunc vnus alius

vulpeculā idē aſſerens ſ. Job hus debebe mus et vippera terra. Dieronimus de pra gā qui in concilio Coſtāciēſi in p̄ſētia mar tini pape quinti fuerunt dānati tanq̄ heretici anno dñi M. cccc. et xvi. Iſti ergo heretici dicūt obediendū eē bonis prelatis et eis q̄ ſunt apoſtolorū vicarij in vita et officio, eos autem qui aplorū vitā nō hñt nec officiū eorū retinēt mercenarios dicūt nō paſtores.

Quod ꝓbare nitūtur qz dicit Aug in li. d' bapṫiſmo peccatorum remiſſionē per ſeipſū facit deus vel per colūbe mēbra dicit etiam Aug peccata dimitti vel teneri a ſanctis, idē ſuper exodo vbi de lamina aurea legitur.

Erat em̄ lamina aurea ſemper in fronte ſacerdotis. hoc inquit ſignificat fiduciā bone vite q̄ qui vere perfectus nō ſignificatione ſol veritate ſacerdos habet ſolus pōt peccata auferre Item greg. Iſti ſoli habenti hac carne poſiti et ligandi et ſoluendi ptātem ſicut ſancti aplī q eorū exēpla ſil'ū doctrina tenēt. Itē ex dictis origenis hec ſoli petro prāſ cōceſſa eſt et imitatoribus petri. Nā quicūq̄ petri veſtigia imitantur habent digne et recte ligandi et ſoluēdi ptātem Item malachie. ij. etiam legitur maledicā benedictionibꝫ vris. et alibi Ezech. xiij. ve illī q̄ viuificāt aīas q̄ nō viuūt et mortificāt qūaſ q̄ nō moriūtur ſit ei maledicti hij dñs bndictoribꝰ eorū et ſi aie q̄ſ beatificāt nō viuūt ergo quō p eos gratia benedictionis transfunditur Ad hec cōm̄a dicūt veri catholici q̄ oēs ſacerdotes habēt ꝑtātē ligandi atq̄ ſoluēdi ſol illos ſolos digne ac recte hac poteſtate vti q̄ pditi ſunt vita et doctrina aplica et ad hoc referūtur pdicte auctoritates que dicūt iniuſtos ſacerdotes nec ligare nec ſoluere. i. nec digne necrecte fit per illos qui ſancti non ſunt retēto vel remiſſio peccatorum. o itēm deus benedictiones digne poſcenti etiā per indignū miniſtrum Quod autem legitur in malachia ſic intelligi pōt maledicā benedictionibus veſtris. i. his que benedictionibus veſtris poſſidetis qz faciam vobis cecedere in maledictionē non in benedictionē quia et ſi benedicunt ſanatis hoc non faciunt vere corde eiō eorum benedictio eis vertitur in maledictionē Vel ſic maledicā benedictionibꝰ veſtris id eſt quod a vobis bene dicitur a me erit maledictum qz benedicūt iniqui agentibꝰ adulantur q̄ peccantibus dūmodo diuites ſunt

Predictis hereticis obuiat ſanctus Clemēs dicens. Sacerdotes et oēs miniſtri eccleſie omnis plebs epōs ſuos diligere debent et eorum preceptis obedire etiam ſi ipſi aliter quod abſit agant niſi in fide errauerit. Itē obuiat eis Euſebius papa dicens. oues q̄ ſuo paſtori cōmiſſi ſunt nec reprehendere niſi ſi fide exorbitauerit nec vllatenus accuſare poſſunt qz facta paſtoris oris gladio ferienda non ſunt Item obuiat eis Beatꝰ Bernardꝰ qui loquens de reuerentia erga prelatos ſic inquit Non ſufficit exterius obſeruare prelatis niſi interius alius ſublimiter ſentimus de eis Etſi enim a deo indigna alicuius prelati vita cōprimi vt nihil omnino excuſationis nihil diſſimulationis admittat propter eū tamen a quo omnes ptās eſt exceſſū cum reputare debemus nō ꝓprijs perſone meritis ſed ordinationi diuine et dignitati deferentes Idi o diſſimulemus vicium de magnis eccleſiarum platis ſic enim faciendum eſt et ſi ꝑplacet illis vt euadant humano iudicio vt tandem incidant in iudicium quod in eis qui preſunt fiet. Sap vi. Iudicium duriſſimum fiet his qui preſunt. Itē auctoritatibus ſanctorum probatur q̄ oes ſacerdotes habent ligandi et ſoluendi poteſtatem et primo Dyeronimus hoc teſtatur ſuper illum locum euangelij Math. xvi. vbi dominus ait petro tibi dabo claues regni celorum etc̄. habent inquit poteſtatem iudicandi et alij apoſtoli habent et omnis eccleſia in epiſcopis et in preſbyteris. Sed ſanctꝰ petrus eam ſpecialiter accepit vt o oēs intelligant quicunq̄ ab veritate fidei et a ſocietate eccleſie ſe ſeparauerint nec a peccatis ſolui nec celum poſſe ingredi. Item ſecundo q̄ ſi ſacerdos etiam ſi malus ſit gratiam tamen transfundat pro ſue dignitatis officio. Auguſtinus oſtendit dicens dictum eſt a domino in numeris ad Moyſen et aaron ſacerdotes vos ponite nomen ſuper filios iſrael ego dominus benedicam eis vt gratie tradiuo pro miniſterijs ordinate transfundatur hominibus nec voluntas ſacerdotis obeſſe vel prodeſſe poſſit ſed meritum benedictionem poſcentis. Item tertio. Auguſt. in libro de corpore xpi obuiat predictis hereticis qui dicunt ſacramentum altaris ſolum confici a bono ſacerdote dicens. Intra catholicam eccleſiam in miniſterio cor

poris et ſanguinis ꝺomini nihil a bono ma
ius nihil a malo minus pficitur ſacerdote
q̃ nõ in merito conſecrantis ſed in verbo ef
ficitur creatoris et in virtute ſpũſſancti. quã
ta autem ſit dignitas ſacerdotis credentis
huic aduertimus. dicit enim Augu in libro
q̃ſtionũ veteris et noue teſtamẽti dictum eſt
de nequiſſimo cayphas inter cetera hoc autẽ
a ſeipſo nõ dixit ſed cũ eſſet pontifex anni il
lius pphetauit Joh xi per hoc oſtendit ſpi
ritum gratiarũ nõ perſonã ſequi digni vel i
digni ſed ordinem traditionis vt q̃uis ali
quis boni meriti ſit non tñ poſſit benedicere
niſi fuerit ordinatus vt officium miniſterii
exhibebat dei autem eſt effectum tribuere be
nedictionis.

De hereſi eorum qui dicunt q̃ non of
ficium et ordo ſed meritum bone vite habz
poteſtatem ligandi et ſoluendi conſecrandi
et benedicendi.

Quarta hereſis eſt eorũdem q̃ nõ offi
cium et ordo ſed meritũ bone vite
habet poteſtatẽ ligãdi ſoluendi cõſecrã
di et benedicẽdi. Eſt ergo eorũ concluſio q̃
magis operatur meritũ ad cõſecrãdũ vel bene
dicẽdũ vel ad ligãdũ vel ad ſoluẽdũ q̃ or
do vel officium. Unde ipſi q̃uis ordinati
nõ ſint qꝛ ſe iuſtos eẽ fingunt et merita apo
ſtolorum hr̃e pſumũt dicũtur mõ ſacerdo
tales, dicũt ẽtiã poſſe cõſecrare ligare et ſolue
re qꝛ meritum dat poteſtatem non officium. Et
ideo qꝛ ſe dicũt apoſtolorum vicarios p me
rita dicũt ſe habere eorũ officia in quo ma
gnifice contra eccleſiã mentiũtur et ſe hereticos
eẽ demonſtrant. Iſtum autem errorem vo
lunt munire auctoritate Eſiꝫ qui ſacerdo
tes nõ propter auctoritate benedicũt ſed qa
xpi figuram gerunt et propter eũ qui in ip
ſis eſt bñdictionis plenitudinẽ tribuũt nec
ſolũ is qui ſacerdotium ſortitus eſt ſed qui
cunq3 xpm in ſeipſo habet et eius figurã ge
rit per conuerſationem bonam ſicut moyſes
ydoneus eſt ad benedictionem pſtet. Ecce
hic habes q̃ non ſolum ſacerdos ſed omis
cum quo xp̃s inhabitat benedictionem pre
ſtet. Solutio predictorum eſt ſecundum A
lanum in libro ſuo de hereticis q̃ ſacerdo
tes in quibus xp̃s habitat plenitudinẽ be
nedictionis tribuere dicũtur. Predictis er

go reſpondentes dicimus q̃ alia eſt benedi
ctio que congruit ſolis ſacerdotibus. Alia q̃
ab omnibus bonis communiter exigitur. ꝺ
ncq3 illi ſacerdotes in quibus xp̃s inhabi
tat benedictionis plenitudinem tribuere di
cuntur non quia illi ſoli ſed illi ſoli licite et
digne id agant nec ſubditos malavita ſacer
dotis ledit ſi bona faciãt que ille dicit. Un
de gregꝫ papa Multi dũ plus vitam ſacerdo
tum q̃ ſuam diſcutiunt in erroris foueã di
labũtur minus conſiderantes q̃ nõ eos vi
ta ſacerdotum ledit ſi humiliter bonis ſacer
dotum admonitionibus aurem accomo
darent.

De hereſi eorum qui dicunt q̃ non eſt ve
ra indulgentia vel relaxatio epiſcopi in con
ſecratione eccleſie vel alias indulgentias
dando

Sexta hereſis eſt eorũdem q̃ non
eſt vera indulgẽtia epi vel relaxatio
in cõſecratione eccl'ie vel alias indulgentias
cõcedendo q̃ ſecentũ tur, pbatur. Iſte tenetur
ad ſatiſfactionẽ triũ annorum. vn⁹ ep̃s i vna
in eccleſie dedicatione relaxat terciam partẽ
Eadẽ rõe aliud tercius et reliquo terciam p
tem qꝛ tãtã ptẽ relaxãdi habent ſecũd⁹ et
tercius quãtam primus quod ſi ita eſt p tri
bus obolis relaxabit pẽa trienii. Preterea
idiſcreta videt eſta relaxatiõ nec equa ſatiſfa
ctiõis cõpẽſatio ſi p vno obolo vel nũmo re
laxat vn⁹ ãni ſatiſfactio. Solutiõ ad pmiſ
ſa q̃ ep̃s relaxat in abſolutionib⁹ penã pur
gatoriam non temporalem. Ad argumẽ
tum dicitur q̃ ille cui iniungitur ſatiſfactio
aut habet charitatem aut non ſi charitatem
non habet nihil ei ab epiſcopo relaxatur.
Si vero in charitate eſt hoc dicitur charitas
vt penitentiam ſibi iniunctam perficiat nec
palpet ſeipſum corporalem declinando pe
nitentiam quin agat penitentiam ſibi iniunctam
ſi poteſt quia ipſa charitas reddit ipſum pa
ratum vt non ſolum illam verum etiam ve
maiorem compleret ſi ei iniuncta fuiſſet. ta
he ſi illud adimpleret pro quo facta eſt re
laxatio ab epiſcopo non relaxãde pene in
tentione ſed et charitatis feruore et deuo

bit ante peractam penitentiā remittet ei tā-
tū de pena purgatorij quātum in hoc pre-
ſenti ſeculo relaxauit epiſcopus. Dicim⁹ etiā
em ꝙ licet cōmutat penā corporalē in pe-
nā pecuniariam q̄ in plerūq; longa grauior
eſt corporali. neceſſe quæ ex charitate accedit
fit cōmutatio pene quātum ad ipſum qui nō
hac intentione facit illud pro qua fit relaxa-
tio vt relaxetur ab iniūcta penitentia ſed ſo-
lo intuitu charitatis nec vult vt relaxetur ſed
ꝓpoſitū habet ꝓficiendi penitentiā ſi cōceſ-
ſerit ei vitam. qui ergo hꝫ ꝓpoſitū ꝓficiendi
penitentiam ei in ipſo non remanet quin ꝓ-
ficiat ſi ante pactā penitentiā decedat. Et ip-
ſe ꝗ hac intentione relaxat in purgatorio
aliquid de penitentia relaxe ſi ſibi ſi morte ꝑ-
uentus fuerit totū de pena purgatorij rela-
xabitur quantum in hoc ſeculo de pena tem-
poralis relaxatum eē videbatur.

De hereſi eorum qui dicunt ꝙ orationes et ſuffragia pro mortuis ab exiſtentibus in peccato mortali non proficiunt.

Videamus hereſis eſt ꝙ orationes
vel ſuffragia ꝓ mortuis ab exiſtē-
tibus in mortali facta nō ꝓfi-
ciūt mortuis quod ſic ꝓbare nitūtur. Quō
eni pōt prodeſſe alijs cū nō pōt ꝓdeſſe ſibi
Oratio que fit in orāns ꝓuātem quō in al-
terius ſalutē erit. Item iij. q. vij. in grauio-
ribus dr ſic. Cum is qui diſplicet ad interce-
dendum mittitur animus irati iudicis ad de-
teriora ꝓuocatur. Item qui indeuote orat
iudiciū ſibi poſtulat. Sed qui ſibi in oratio-
one poſtulat iudiciū quō alijs in oratione po-
ſtulat remediū. Item oratio eius ſit in pecca-
to quō ergo fit pro ſalute aliquorū. Item q̄
meret offenſam apud deū quia orat quō ꝓ
alio orat. peccōri em dixit deus pē. dicit. quare
tu enarras iuſticias meas et aſſumis teſ-
tamentū meū per os tuū ſ polluti⁹ Roib⁹
hoc em ꝓbare conātur ſic. Sacerdos in mor-
tali ceſſēs dum celebrat diuinis oratorio
illa q̄ actio ē mala eſt ac meretur ſibi penā
eternā ergo eadem nō meretur alij pene re-
laxationē. nulla enī actio poteſt quin mere-
at bonū et malum. Item dicit auctoritas de
cohabitatione et mulierū vna dicit. ꝙ illius
ſacerdotis miſſa audiēda nō eſt de quo in-
dubitāter conſtat ꝙ habeat cōcubinā Alio
tamen clamat auctoritas ꝙ ille qui in mortali
peccato eſt nec in eccleſia orare nec pſalmos
debet dicere. Solutio oim ꝓdictorum eſt de-
terminatio fris Alanū vbi ſupra eſt ꝙ ora-
tio que fit ab eccleſia a quocūq; proferatur
ꝓdeſt et mortuis et viuis et ſic ad ꝓdicta fa-
cilis pōt dari reſpōſio. Verū ē ꝙ ſi tu q̄ ad in-
tercedendū mittis deo per peccatū mortale
diſplicet et ipſo ꝙ orare plurimū deterior fit
diuinis celebrando maxime ſi in notorio et
nunc fuerit quia in eo peccat quod preſumit q̄
alijs occaſio ſcandali fit ſed tamē quod orat
in perſona eccleſie dicens oremus ipſum
ſignificatiū ordīs ſiue ipſa ſignificatio pro-
deſt alijs non ex virtute ipſius orantis ſꝫ ex
virtute eccleſie ad hoc orationem inſtituen-
tis ꝓ ipſo ſi viuus vel mortuus. Peccat ergo
qui in peccato mortali exiſtēs ꝓſumit celebra-
re ꝓdeſt tn̄ orō quātum ad ſui ſignificatio-
nē nō quātū ad actionē orantis. Sciendum
tn̄ ꝙ duplex eſt deuotio. Eſt deuotio nature
et deuotio gratie. Deuotio nature eſt quan-
do quis ex naturali pietate orat et ex qua-
dā humilitate ꝙuis ſit in peccato. peccat ei
ſub deo quia dolet ſe eſſe in peccato tali ſi
orat ex eo ꝙ orat non peccat qui non indeuo-
te orat quātū ad deuotionem nature huiuſ-
modi oratio ipſi orāti non obeſt ei illi pro
quo orat quantum ad virtutem orationis ꝓ-
deſt. Deuotio gratie eſt quando aliquis ex
charitate orat ſenſus ergo eſt ꝙ q̄ indeuote
orat i. ſine deuotione nature vel gratie iudi-
ciū ſibi poſtulat id ē peccat. Ille aūt q̄ pecca-
to notorio laborat et prebet alijs ſcandalū
orando ſi ei in peccatum non alijs pro quibus
orat. Ideo in ꝙ orantis non eſt virtus ora-
tionis ſic ergo meretur offenſam apud deū
actione prauā. apud deum tamē pererat vir-
tus orōis pro alio. Cum autem dicitur pec-
catori dixit deus etc. peccatori dicitur ille qui
gloſſatur cū maleficerit que laborat in pu-
blico crimine vel qui conſilatus vel confeſſ⁹
eſt in iure talis enim non peccat ſub deo ſed
in deū. talis ſi in publico in eccleſia orat vel
ꝓdicat vel pſalmos cantat ei vt dictum eſt ſi
ille cuius crimen noto ... eſt diuina cele-
brat quātum in ſe eſt peccat virtus tamen
orationis alios adiuuat. Si vero here-
ticus ab eccleſia diuiſus pro alijs orat
tamen non orat in perſona eccleſie et ideo nec

ipſi nec alijs prodeſt oratio. Ex p̄dictis pꝫ ꝙ peccatoris obſtinato qua orat mala ē nec ei nec alijs prodeſt. Sed ipſa ſignificatio orationis q̄ ad hoc inſtituta eſt in eccleſia dei vt alijs ꝓſit et ſic alijs ꝓdeſt vt non eſt mala ſed bona. Quod autem dicitur ꝙ illius ſacerdotis miſſa non ē audienda de quo indubitanter conſtat ꝙ habeat cōcubinā intelligendū eſt de ſacerdote qui conuictus vel cōfeſſus eſt in iure cuius miſſa non eſt audienda non eo ꝙ mala ſit ſed hoc faciendum eſt in verecūdiam vel cōfuſionem ſacerdotis vt ſacerdos peccatum ſuum recognoſcat et peniteat. Quod autem orationes ab eccleſia conſtitute ꝓſint cum in eccleſia ꝓferuntur ſiue a bono ſiue a malo rationibus probatur ſic. Si merita miniſtrorum non augent vel minuunt vim ſacramentorum videtur ꝙ nec vim orationis ſed hoc patet q̄ vis baptiſmi non augetur vel minuitur a quocunqꝫ ſ[illegible] tur vel vis eucharistie vel alterius ſacramenti a ſumit nec vires orōnū eccleſiaſticarū habent in ſe quandam virtutem ſacramentalē puta ſi merita miniſtrorum augerent vim orationum vel minuerent vnitas eccleſie non ſtaret immo ſciſma fieret. quia quidam ſeq̄rentur ſacerdotem quem crederent meliorē et fugerent deteriorem et ſic quidam ſequerentur vnum quidam alium. Paulus contra illos qui gloriabantur de baptiſmo dicit vnum eſſe baptiſmū vnū eſſe qui baptizat. A ſimili enim nō debemus gloriari de orationibus aliquorum tanta enim eſt vis orationis prolata ab vno quanta ab alio quātū ad ipſius orationis ſignificationem non quātum ad ipſius orantis deuotionē. Vna eſt enim vis orationis ſed non vna deuotio orantis. Deuotō em̄ pōt eē efficacior quanto maior ſed orō quantū in ſe eſt non eſt fructuoſior verbis ante ineſſe virtutem vt reclamant ſcripture et diuine et humane Hec vis eſt in his verbis. Baptiſo te in nomine patris et filij et ſpūſſancti amen. et in his. hoc eſt enim corpus meum. Et hic ē calix etc̄. Quare ergo in eccleſiaſticis orationibus non inerit vis ſi proferantur in perſona eccleſie non quantum ad proferentem ſꝫ quantum ad inſtituentem.

De heresi eorum qui negant purgatoriū eē

Undecima hereſis eſt eorum q̄ negant purgatorium eſſe dādum.

Unde dicūt ꝙ propter auariciam eccleſia ponit eſſe purgatorium poſt hanc vitam vt ſ pro animabus dentur elemoſyne et oblationes et fiant obſequia et talia. Contra hunc errorem proceditur multipliciter. primo auctoritate doctorum ſecūdo rationibus inquiſitorum tercio auctoritatibus ſacre ſcripture. hoc modo ꝓcedit franciſcus de maronis di. xxi q. x. vbi mouet queſtiōē vtrum poſt hanc vitam ſit neceſſarium pōere purgatorium. Primo ergo auctoritate arguitur Hieron qui in canone hoc expreſſe dīcit et Auguſti. Grego. etiam in epiſtola ad bonifacium et in multis alijs locis. Reſpōdent heretici et dicunt ꝙ iſti doctores fuerūt ex parte eccleſie et ideo aſſencientes eius auaricie conformauerunt ſe cum ea. Ideo ſecundo aliqui inquiſitores arguūt ſic contra eos primo ſic. Moriatur vnus homo oīno iuſtus et innocens moriatur etiam ali9 qui fuit ſemper peccator penituit tamen in fine quomodo erit ꝙ ambo ſimul vadant ad paradiſum nunquid innocens debet ſtatim euolare et ille qui ſemper peccator ante et tunc penituit ſed pro peccatis nullam penam ſuſtinuit debet poſt hanc vitam punire Reſpondent heretici ꝙ non ſed ambo debent ire ad paradiſum ſed ille qui pro peccatis penam non ſuſtinuit diminuetur de gloria. Secundo arguunt inquiſitores ſic. Omnis ſi purgatorium non eſt fruſtra timemus peccata et abſtinemus quia poſſemus penitere in fine et ſic euolare. Reſpondēt heretici ꝙ non fruſtra timemus et abſtinemus quia vt dictum eſt minus de gloria habet.

Tercio arguunt inquiſitores ſic. nullum malum impunitum ſed ſi purgatorium nō eſſe non punirentur omnia peccata eorum qui ſaluantur cum hic non puniantur qui ī fine penitent. Quarto ꝙ de9 aliquos malos puīt i vita iſta aliquos nō. Dicit frāciſc9 ꝙ ille rōes nō cōuīcūt ſed ſūt cōtra nos ſicut cōtra illos. Jō arguit aliter cōtra p̄dictos hereticos ſic. aliquis ſi vult baptiſari baptiſmo flaminis vſqꝫ ad mortē et ſic ſi abſtineat vſqꝫ ad finē eq̄ euolabit ſicut alij q̄ ſēp bn̄ egiſt. Rn̄dēt ꝙ tāta virt9 ē i ſacramēto p̄nie ad delēdū peccata ſicut ē i ſacramēto baptiſmi. Ex hoc arguitur cōtra eos ſic primo quia ſi

hoc esset verum aliquis puniretur de veni-
ali peccato eternaliter ex multitudine enim
peccatorum venialium si nō punitur in pur-
gatorio sibi subducitur aliquis gradus glo-
rie quo privatur propter peccata venialia et sic ca-
rentia illius gradus glorie qui sibi alias de-
beretur cum sit perpetua erit pena illius pec-
catis venialibus correspondens. Secun-
do arguitur sic suppono quod maior pena eterna
que malū est privatio visionis divine quam pe-
na sensus sed tantū est in malo carentia visio-
nis quantū est in bono visio divina. Tunc
arguo sic. Quandocunque mala sic comparantur
quod unum secundum naturam excedit reliqua quicun-
que gradus mali excedentis excedit totum
aliud malum sed carentia visionis divine
secundum naturam excedit in malo penam sensus
ergo quicunque gradus privationis visio-
nis divine excedit totam penam sensus in-
ferni. sic ergo patet quod negato purgatorio ali-
quis punitur perpetuo de venialibus in para-
diso. Respondent heretici quod iste rōes sunt
probabiles et subtiles et apostolus dicit ad Colo.
ii. Nemo vos seducat per inanē philosophiam Ideo
isti heretici petunt auctoritates sacri canonis.
Dicunt enim quod in sacra scriptura non invenitur
quod post hanc vitam sit necessarium ponere
purgatorium. Ideo adduco contra eos auc-
toritates sacre scripture Prima auctoritas est
ii. Machabeorum xii. ubi dicitur quod iudas considera-
bat quod hi qui cum pietate dormitionē acceperant
rant optimā haberent repositā gratiam et obtu-
lit pro eis xii. milia dragmas argenti. Ista au-
tem oblatio non potuit esse pro his qui sunt in
inferno quia ibi nulla est redemptio nec pro his qui
sunt in paradiso quia redemptione nō indigent.
nec de eis possit dici illud quod sequitur. Sanc-
ta ergo et salubris est cogitatio pro defunctis
exorare ut a peccatis solvantur quia ibi peccata
nō habent ergo similis oblatio pro his qui sunt
in purgatorio. ad illud argumentū dicunt he-
retici quod liber Machabeorum nō est de canone Con-
tra accipio ergo verbū xpi math xviii. Ira-
tus dominus tradidit servū tortoribus quo-
usque redderet universū debitū hoc autem non
potest intelligi in hac vita nec in inferno qui illi
semper sunt in debito ergo hoc intelligitur de his
qui sunt in purgatorio. Secunda auctoritas
evangelii est Math v. Esto consentiens adver-
sario tuo etc. Et sequitur Amen dico tibi
non exies inde donec reddas novissimum
quadrantem. Istud autem non intelligitur de
paradiso nec de inferno ergo de purgatorio.
Sed contra. istud donec quandoque accipitur exclu-
sione actus sequentis sicut. Ge. viii. dicitur quod
Corvus quem emisit noe nō revertebatur donec
ne siccarentur aque super terrā et tamē nunquam
postea est reversus et similiter de domina et
sponso suo Joseph. Math i. dicitur quod non
cognovit eā donec peperit filiū suū primoge-
nitū nec ex hoc sequitur quod fuerit cognita
postea. Similiter ergo in predicta auctoritate
intelligendum est donec reddas etc. sed nunquam
faciendo vim de li donec presentem arguo sic
quod in predicta auctoritate sibi est redditio de-
biti sed illi de inferno nunquam reddunt debitum er-
go hec non possit argui per li donec in post.
argui per redditionē debiti Sed ne hoc ca-
lumnietur adducam adhuc septem auctori-
tates quarum prima est Math xii. Quicunque
peccaverit in filium remittetur ei qui autem
peccaverit in spiritum sanctum nō remittetur
ei neque in hoc seculo neque in futuro hec suppo-
nit quod remissio fiat in futuro seculo non in in-
ferno quia ibi nulla est redemptio. non in pa-
radiso quia ibi nullus intrat cum peccato
ergo hoc erit in purgatorio alias non esset ve-
rum verbum xpi. Secunda auctoritas
Luce xii. Servus qui cognovit voluntatem
domini sui et non fecerit eam plagis vapu-
labit multis et ergo aliquis patiatur qui nec co-
gnovit nec fecit eam sed in inferno non est mul-
tum nec paucum sed infinitum ergo hoc ha-
bet intelligi de purgatorio. Tercia auctori-
tas est apostoli i Cor. iii. Cuius opus ar-
serit detrimentum patietur ipse autem salvus
erit sic tamen quasi per ignem. Certum est quod
non loquitur de igne huius mundi nec de
igne inferni quia non salvat ergo loquitur
de igne purgatorii. Quarta auctoritas est a-
postoli i Cor. xv qui vult probare resurre-
ctionem dicens. si mortui non resurgunt ut
quid baptizantur pro mortuis supponit au-
tem quod aliquis baptizatur pro mortuis ali-
quis ergo actus bonus pro mortuis exhibe-
tur vel baptismus lachrymarum vel aliquid
tale nullus autem debet exhibere aliquid il-
le pro mortuis de paradiso nec de inferno
ergo talis actus debet exhiberi pro mortu-
is in purgatorio. Quinta auctoritas
scribitur Actuum secundo Hunc deus su-
scitavit a mortuis ut etc tercia soluti-

doloribus inferni. Certū eſt autē ꝙ xp̄s nō
ſoluit dolores inferni inferioris nec limbi q̄
dicitur ſinꝰ abrahe. q2 ibi erat magna cōſo/
latio ſicut dicitur Luce xvi. de lazaro exiſtē
te in limbo et de diuite exiſtente in inferno.
hic conſolatur iſte vero cruciatur ergo hoc in
telligitur de doloribꝰ purgatorij. Sexta au/
ctoritas ſcribitur Apoca. v. vidi in dexte/
ra ſedentis ſuper thronū librū etc. et nemo i
uentus eſt dignus aperire librū nec in celo.
nec in terra nec ſubtus terram. Ex hoc habe
tur ꝙ aliqui credebantur digni in celo et in
terra et ſubtus terram. ſed non in inferno q2
ibi nulla dignitas ibi nullus eſt dignus er
go in aliqua manſione ſubtus terrā que non
eſt infernus et hec vocatur purgatorium. Se
ptima auctoritas habetur ibidem. omnes
cantabant in celo et in terra et ſubtus terram
hoc nō pōt intelligi de exiſtentibꝰ in infer/
no q2 illi non cātant nec laudant deum ſed
ſunt in ſempiterna blaſphemia. Ex iſtis au
ctoritatibus habetur veritas determinata ab
eccleſia catholica q2 eſt dare purgatorium et
per falſum eē eccleſiā illud inſtituiſſe propter
auaritiam. Quicūqȝ ergo pertinaciter aſſer/
uit aut crediderit vel dogmatizauerit ꝙ poſt
hanc vitam non eſt dare purgatorium here/
ticus eſt dicendus q2 multa tali contra ſacram
ſcripturam et contra determinationē eccliē.
Et ſi queras et quo ē dandū purgatorium
in quo loco eſt ſituatū. Reſpondent docto/
res in iiij. ꝙ de lege cōi locus purgatorij eſt
ſub terra et eſt tercia manſio inferni q2 infima
vocatur infernus inferior vbi ſūt dānati in
culpa actuali qui patiuntur penā ſenſus et
dāni. Secūda vocatur limbꝰ qui eſt locus par
uulorū non baptizatorū et iſti ſunt in culpa
originali qui patiūtur penā dāni tm̄ que eſt
carentia viſionis diuine. Tercia vocat pur
gatoriū qui eſt locꝰ electorum non perfecto/
rū qui ſunt in gratia et in pena. Quarta vo/
catur ſinus abrahe vel limbꝰ patrū in quo
erant ſancti patres ante aduētū xp̄i in grā et
cōſolatione. Sic ergo de cōi lege locus pur/
gatorij eſt ſub terra. De lege in ſpeciali ſiue
ex priuilegio ſepe anime purgantur in locis
aliis ſuper terram ſic narrat Gregorius in libro
dyalogorū de quodā epō qui apparuit quo/
dam balneo et ibi preſtabat obſequium et
hoc erat ſibi purgatoriū et de anima cuiuſ/
dam que in glacie purgabatur quod potuit
eſſe ꝙ aliqua ſpāli ex cā vel pro cōfirmāda
fide noſtra de alia vita vel vt anime iſtius
ſubuenietur a fidelibus quibus apparēt vel
propter aliquid reuelandū vel propter aliquam
viuentiū edificationē. De diſpenſatione ergo
dei eſt ꝙ anime purgantur in illis locis q̄/
bus peccauerunt. De acerbitate ignis pur/
gatorij et quō puniat eos et an per demōes
vel ſeipſo doctores latiſſime loquūtur. q̄ /
ideo pretereo.

De heresi eorū qui negāt aliam vitā poſt ſeparationem anime a corpore.

t

Ercia decima heresis eſt eorum
qui negant aliam vitam et im/
mortalitatē anime et reſurrectio/
nem. Negata enim anime immortalitate ꝯ/
ſequenter negant aliam vitam fore et reſurre
ctionē huiuſmodi opinionis fuerunt qui dā/
pbi vocati epicurei iſti enim dixerūt ꝙ mor
tuo homine pereat aīa et ꝙ nihil ſubſiſtat etꝰ
remanebat opinionem iſtorum introducit
Seneca tragedia. vi. vbi introducit chorum.
Quod ſi queratur vbi aīe defūctorū ſunt di
ce ꝙ vbi ſunt iſta que nate nō ſunt vult dice
re ꝙ ſicut illud quod natū nō eſt nō hȝ eē. neca
liquā ſubſtāt aīa ſic eodē modo dicit de aīa/
bus defunctorum et dicit ꝙ dicūt iſti ꝙ illud
quod cōiter dicitur ꝙ ē infernꝰ et ꝙ ibi puni
untur mali ꝙ ſunt vani rumores ſimiles ſō
mo qui facit hominem ſollicitum medita
tione propter aliquod malum quod ſomni
auit et cum excitatur nihil inuenit de quo ti
meat. Ita dicere ꝙ eſt infernus et ꝙ ibi pu
niuntur mali iſtud ponit timorem et pauo/
rem et dicebant iſti ꝙ nihil bonum erat hāc
opinionem introducit Salomō Eccl. iij. c.
prope finem. vbi dicitur ꝙ erat opinio ali/
quorum ꝙ vnus et idem eſſet finis et mors
ſiue interitus hominum et iumentorum et
equa vtriuſqȝ conditio et ita iſti ſm hoc nō
credebant immortalitatem anime. nec a hoc
vitam ex quo dicebant equalem eſſe finem
et mortem hominum et iumentorum.
Et ſicut ſpiritus ſiue anima beſtiarum tenē/
dit in nihil ſic ſpiritus hominis quod nul/
lus credere debet hoc de mente Salomo/

mo fu. Et sicut notat Nicolaus de lyra et apparet manifeste in fine dicti libri scz. Eccs. xij. vbi dicit q cuncta que fiunt adducet deus in iudiciū pro omni errato siue bonū siue malum sit. quod eē non posset nisi aīa esset immortalis. Et expressiꝰ q nō ex persona sua sz ipso rō dicit pez per hoc qd in fi. li. ca. xij. quasi determinādo subiūgit donec reuertatur puluis in terrā suā vnde erat et spūs redeat ad illū qui dedit illū et dato q illud esset de mēte Salomonis s. vnū eē interitum hominis et iumēti referendū est ad spūm physicū nō ad spūm rōnalē. Est enī in homine duplex spūs, s. spūs rōnalis et incorporeus qui nō perit cū corpore. Alius qui dicitur physicꝰ seu naturalis quo mediante anima rationalis vnitur corpori et ille corporeus est subtilior aere minus subtilis igne quo mediāte fit sensus et ymaginatio et iste perit cū corpore talis spūs est in corpore bruti animantis et illud vegetat et corpore pereūte perit et secūdū hoc dixit Salomō q vnus est interitus hoīs et iumēti q̄tū ad corpus et spiritū physicū. Illius ēt predicte dānate opinionis fuerūt illi ex quorū persona dicitur Sap. ij. ex nihilo nati sumus et post hoc erimus tanq̄ si non fuerimus. Huius peruerse et dānate opinionis fuerunt saduceī qui qa credebant q anime nō erant immortales negauerunt resurrectionē sicut pz Actuū. xxiij. Hec eadē dānata opinio Istis tēporibus etiam in multo malo p̄uaruit mulierum reputare quia ad hoc vigilanter intendit dyabolus. Vnde dicit ofibinus in sua dicta q dyabolus querēdo oēs alios modos quibus possit hominem ad dānationem deducere Inuenit specialiter vnum subtilissimū per quē si possit hominī nocere paucū vel multū per hoc ipsum ꝑsternit et leuiter ad dānationem deducit. et est iste q vulnerat hominē in oculo vere credulitatis vt faciat eū dubitare in veritate fidei catholice et spāliter iuxta posse suum laborat q faciat eū dubitare q sit altera vita nisi hec. et q debeat fieri resurrectio mortuorum qz si hoc facit eū credere vel in hoc dubitare statim homo sic deceptus dimittit se cadere in omne peccatum et elōgatur ab oī virtute et perdit omnem timorem et amorem dei et viuit desperatus qui perdidit totā fidē et spem dei et singulariter anhelat dyabolus viribus suis ad decipiendū per hanc viam oēs homines qui sunt magni peccatores et specialiter superbos et pōposos et nimium o maiores diuitiarum mundi et delitiarum carnalium et tenet hunc modum q primo ponit ante oculos eorū magna crimina que fecerunt et magnas penas que sūt factas scripturas ꝓpter illa sunt eis p̄parate et cum illi miseri hoc considerāt ponit eos in desperationem dicens eis q sūt hoc dānati erūt quādo morientur et tenēdo eos in tali cognitione dicit eis postmodū quasi dās aliquam consolationem q non timeant immo q fortificentur et letentur et hēant bonū cor et dēt sibi bonū tēpꝰ et q faciant quicquid eis placent quia nunq̄ deus resuscitabit eos nec iudicabit qz non est altera vita nisi hec presēs. Et hinc nosceūt illud erroneū ꝓuerbium qd̄ ī nostra lingua dicitur. En esto mūdo nō me veas malpasar e en el otro non meveras penar et adhuc dicit eis q nō est aliquis deus et q nostra mors et natiuitas est sicut bestiarum quia sicut bestie nascuntur et moriuntur ita eciā de nobis et dicit predicans doctor q specialiter dyabolus mouet et auget hāc tēptationem tempore mortis quia videt q ille passus ē valde strictus et periculosus et q dicit scōs magnum pauorem et ꝓpterea potest animus prosternere et decipere hominem nisi iuuetur a deo ꝓpter bona merita q̄ ante fecit quia alia procurant homini temporē illo succursum et propter hoc dicit q ordinauit sancta mater ecclesia q xp̄ianis in hora mortis dicatur. Credo in deū quod ē fūdamentū nostre fidei catholice et q faciat eum omni deuotione confessionem fidei et q reducatur eis ad memoriā passio et mors saluatoris ihū xp̄i et qua puenit electis per perseuerentia in fide et deinde in fine vite preciosa et sancta mors ante eū decesse. Ex prīdictis pz vnde habuerūt perditi hereticī occasionem errandi et quā dyabolus in hereticā vigilanter laborat et miseros homines eos inducat ad credendum q non est altera vita. Improbatur autem predictus error quadrupliciter primo per dicta gentilium phorum. Secūdo rationibꝰ doctorum catholicorum. Tercio auctoritatibus sacre scripture. Quarto splendore miraculorum. Circa primū notandum q post illud genus phorum de quibus dictum est in principio huius capituli fuerunt duo genera aliorū phorū quorū

primi vocati fuerūt paripatetici quorū dux et magiſter fuit Ariſtoteles qui.xvi. de animalibus.c.iii. dicit ſic intellectus ſolus ē ab extrinſeco et ſol⁹ habet eſſe diuinū. Itē in ſecūdo de aīa dicit qȝ aīa intellectiua eſt alterū genus ab aīa vegetatiua et ſenſitiua et qȝ ipſam ſolam cōtingit ſeparari a corpore tanqȝ perpetuū a corruptibili. Itē in libro d̄ pomo dicit de anime perhēnitate que nō habet locū redeūdi ad ſuū creatorē qȝ turpia eiꝰ ope corpedi uit a ſicſum eius ad deū. Alij phi fuerunt vocati ſtoyci dux et magiſter quorū fuit plato qui plus qȝ aliquis aliꝰ phus affirmauit immortalitatē aīe. Unde in li. thymei c.iii. et v. inter multa erronea que d̄ anima dicit hoc vnum verum refert qȝ aīa ē immortalis.et qȝ ſi vincit paſſiōes vel ſi ab eis vincatur p̄miabiꝰ vel punietur poſt mortē. Unde ponit qȝ ſi aīa exiſtens in corpore vincatur a paſſionibus corporis poſt ſeparationē a corpore vadit in corpus mulieris et ſi ſe ibidem male habuerit in corpus pecoris poſt mortē in penā et ſecūdum qȝ male vel deterius ſe habuerit in deterius pecus vertetur.finaliter tamē omnes redibūt ad generalē innocentiam et originalem cum fuerint p̄ penas ſatis expiate. Affirmauit ēt immortalitatem aīe et qȝ aīe virtuoſorum et bonorum debebāt p̄miari i iſto mundo et aīe malorum puniri vt pȝ in diſputatione ſocratis et ſuorū diſcipulorum quā introducit in phedrone vbi p̄ modū dyalogi multis coniecturis ꝓbat aīe hois immortalitatem et dato qȝ taliter non accedat ad veritatē n̄re fidei ē tñ mirabile qȝ hō phus ſine fide ſolūmodo per rōem et lume naturalis intelligentie veneret in tantalem cognitionē et forte cauſa huius potuit eſſe qȝ ſicut dicit Hiero in epiſtola ad paulinū qȝ ponitur in p̄logo biblie. Plato deſcendit in egyptū vt videret libros legis et ꝓphetarū quos vidit et potuit eē qȝ informatus in ſacra ſcriptura per Jeremiā ꝓphetā cū ſi i egyptum deſcendit vt ponit leonardus Aretinus in ꝓlogo libri platonis qui intitulatur phedron ſuu inductus ad loquēdū de aīa magis vere et catholice qȝ aliqui alii ꝓhus. Itē patagoras hoc idē aſſerere ponit Ouidius xv.methamorphoſeos vbi dicit morte carent aīe ſemperqȝ priore relicta ſic de nouis domibus viuūt habitantqȝ recepte ſed

melius dicit in verſibus aureis ſicut allegat calcidius in comentū ſuper thymeum platonis vbi dicit corpore diſpoſito in liberi ad ethera pgens cuadens deus factus deus ethereus alter. Item mercurius triſmegiſtus ad eſclepium prope principium dicit. O eſclepi ois aia humana immortalis eſt ſed nō vniformiter cuncte ſed alio et alio modo et ſra p⁹ mediū liber cum fuerit anime a corpore facta diſceſſio tūc examen meritiqȝ eius arbitrium tranſiet in ſūmū demonis poteſtatem. Iſqȝ cum eam piam iuſtamqȝ peruiderit in ſibi cōpetentibus locis manere permittit. Si delictorū ipſam maculis viciiſqȝ obligatam vident deſuper ad yma deturbāſqȝ pcellis aeris ignis et aque ſepe diſcordantibus tradit et ſicuti inter celū et terrā mūdanis fluctib⁹ i diuerſis ſemper eterni penis agitata reptabit vt in hoc anime obſit eternitas qȝ ſic in mortali ſententia eterno ſupplicio ſubiugata. Hec ille. Aliqui etiam dicunt quorum opinionē introducit macrobi⁹ ſuper ſomnium ſcipionis qȝ vnus qui vocabatur feres pamphil⁹ de quo loquitur valerius libro primo in titulo miraculorum qui dicit qȝ fuit mortuus in quodā prelio et qȝ ſicut mortuus p̄ x dies ſepata aia a corpore et qȝ poſtmodū reſumpt et reuelauit multa alteri⁹ mūdi ſpecialiter de immortalitate animarū et qȝ ab iſto homine reſuſcitato habuit plato fundamentū et doctrinam quā introducit in phedrone. Item in ſecūdo libro ſuper ſomniū ſcipionis macrobius mutat aīa autē qui verus homo eſt ab omni conditione mortalitatiſ aliena eſt a deo vt admiratione dei mōdum regentis regat et ipſa corpus dum a ſe animatur etiam in eodem dicit et hec ſit preſentis temporis cōſumatio et anima nō ſolum immortalem ſed deū eſſe clareſcat. Huius etiam opinionis fuit Tullius qui ſcribit qȝ dicit dictus macrobi⁹ vltimū opus ſcripſit predictum ſomnium ſcipionis vbi introducit ſcipionē afrianū et alios magnos et virtuoſos viros fingendo qȝ apparuerunt poſt mortem et dixerunt de premiis animarum hominum virtuoſorū que habent in celo et de penis quas mali patiuntur. Item in rethoricis tullius ait probabile quidem videtur ſapientibus penas eē paratas apud inferos ergo anime poſt mortem ſunt ſuperſtites In amphoriſmis cuā de eſſentia ſumme bo

nitate legitur q anima ē in orizonte eternitatis in termino perpetuitatis quod ē perpetuitas in anima ita q̄ finiatur in anima. nō ꝑtendatur vltra animā ſed eſt ſupra ipſā temp9 vocatur hic mora habēs principiū et finē et ſi aīa hēbat principiū nō hēbat finē hāc ē opinionē introducit virgilius in vi. libro eneydorum vbi ſcribit quō eneas venit ad campos elyſios qui ſunt campi paradiſi et vidit ibi anchiſen patrem ſuum et alios maiores et anteceſſores. Item ſentiā de anima turni loquēs ait in xij. vitaq̄ cum gemitu fugit indignata ſub vmbras. i. anima turni recedens a corpore cum indignatione deſcendit ad inferos hinc infinitū aīt virgilius aīmam eē ſuperſtitem poſt mortem. huius et opinionis fuit Seneca in epiſtolis vbi dic mors quā pertimeſcam9 et recuſam9 interomit ut vitam nō eripit veniet iterū qui nos in lucem reparet dies huius opinionis fuerunt omnes phi qui dicti ſunt ſtoyci que opinio eſt in magnam confirmationem noſtre ſ ere fidei et in maximam confuſionem nō credentium et hereticorū quia ſi dicti phi ducti ſolum ratione et lumine naturali crediderūt et cognouerunt anime immortalitatē et q̄ poſt mortem bonorum anime bonorum ꝑ maturis gloria et anime malorum antiquū tur in pena ſine fine multomagis hoc credere et affirmare debent xp̄iani qui vltra ratōnem et lumen naturale intelligentie ſunt informati lege dei quam dedit et publicauit ꝑ moyſen et alios ſanctos prophetas et ꝑ doctrinam noue legis quā noſter ſaluator deꝰ et homo per ſeipſum perſonaliter predicauit et oſtendit. Sed quia auctoritas ī diuerſum pōt flecti ſenſum. Ideo ſecundo improbatur predictus erroratiōibus doctorum catholicorum Primo ſic omnis corruptio cauſatur ex contrarietate ſed nihil eſt q̄ ſubſtantie anime contrarietur ergo non pōt anima corrumpi. Confirmatur primo ſic q̄ quid corrumpitur aut corrūpitur ex diſſonātia partium vt corpus aut ex fluxu materie vt proprietas Omnis enim ꝓprietas in ſe mutabilis eſt quod autē deſinit eē ex fluxu materie in qua eſt habet. Vnde boetius in ꝓlogo ſuper ariſmetricam ait. Sapia ē ſpeculatio eorū que eēm ſui immutabilitatē ſortiuntur ſubſtantiam et propter eam anima autem non eſt ſubſtantia corporalis ergo q̄

diſſonantia prium corrumpi non poteſt. ꝓprietas aūt nō eſt ſine forma ſubſtantia eſt certa ex fluxu materie corpis nō pōt eē in materia non eſt ergo incorrupibilis eſt. q̄ aūt incorporea ſit patet quia hoc genus ſubalternum ſpiritus ſub ſe continet hās ſpēs animam et angelum ſed angelus incorporeus non eſt vel an corporea eſt Secūdo confirmatur q̄ corruptio non fit in entibus niſi ratione contrarietas. ergo vbi appetitus eſt quietatus nihil appetit Sed materia per animā rationalem virtuam aie quietatur quia nullā nobiliorem habere pōt. Secunda arguitur ex diuina bonitate ſic Cum deus ſit omnibus bonus maxime tamen bonus eſt amicis ſuis ſed amico proprium eſt conſeruare viꝗ. Ethicorum et amicis ſalutem vult ſi poteſt ergo faciet q̄ anima viuat poſt ſeparationem a corpore. Tertio arguitur ex diuina cauſalitate Omnis cauſa quā plꝰ intendit ad eſſe alicuius tanto plus intendit ad eius conſeruationem ſed eſſe anime rationalis prius intenditur quanquam ali forma ſolis qui nobilius eſt eſſe cor ſpiritualis et ſpiritualis corporalibus preferuntur vt dicit Aug. ix. de ciuitate dei go ſol ſit incorruptibilis multo ergo anima erit incorruptibilis et immortalis. Quarto arguitur ex magnitudine potentie probando neceſſitatem alterius vite reſurrectionē ſic Videmus enim q̄ natura reducit per vnū granū ſeminis arbo herbā ſui generis verūtamē non reducit eādem herbam vel arborem numero ſed alteram ſimilē. Et ſimiliter in generatione naturali hominum beſtiarum et auium q̄ naturaliter ex h homo ab homine et femina generatorem et ſic de auibus et beſtiis non redit idem homo numero nec eadē beſtia ſed alter homo et altera beſtia. vt natura haberet tam magnū poſſe q̄ illā hominem numero et eandem numero beſtiā am et arborem que deſijt et mortua eſt reducere viuū maiorem poteſtatem q̄ habet et ideo ſi deus non refuſa eundem hominem numero qui mortuus oſtenderet q̄ ſuum poſſe eſſet maius ſe nature Cum ergo poſſe ſuum in rabiliter maius ſit q̄ poſſe nature ceret illud per quod ſuum poſſe oſtendam,

maius ꝙ poſſe nature cõtrariatur ſue pfecti et pfectioni quod eſt inconueniens. Ex quo manifeſte pz ꝙ erit reſurrectio et altera vita et ꝙ idẽ corpꝰ numero reſurget ad manifeſtandum ꝙ maius eſt poſſe dei ꝙ̄ nature.

Quinto arguitur ex diuina ſapia quia ꝑfectius opus arguit maiorẽ ſapiam ĩ magiſtro qui illud fecit. Unde ſi deus creauit hominem cũ intentione vt reſurgaret et duret ſic ſine hoc videtur nobilius ꝙ̄ ſi illud creaſſet cũ intentione vt nõ reſurgeret et duraret ſine fine. Et vbi eſt nobilior intentio et nobilior reſpectus oſtenditur excellentius opus et ex e peris excellentia maioritate et nobilitate oſtenditur excellentior et nobilior ſapientia in magiſtro. Neceſſe eſt ergo reſurrectionem fieri et aliam vitam dare vt diuina ſapientia excellentiſſima cognoſcatur. Sexto arguitur ex amabilitate eternitatis dei neceſſe eſt homini charitatem habere hoc ē deum amare quia deus eſt eternaliter amabilis. Unde ſi homo reſurgit et ex diuine eternitatis influentia homo ſit perpetuo durabilis in gloria amabilior erit eternitas diuina ꝙ̄ ſi homo nõ reſurgeret ſed finiretur i morte. Ad oſtendendũ ergo concordiam inter durationem dei et hominis et amoris excellentiam fiet reſurrectio q̄ ſi nõ fieret nõ oſtenderetur. Septimo arguitur ex diuine iuſticie equitate. Juſticia et dei requirit ꝙ oĩbus reddatur ſm merita et demerita alioꝗ nõ eſſet iuſtus. Cum ergo hoc nõ fiat in vita ꝑſenti cũ mali videantur florere. Job xxi ducunt in bonis dies ſuos boni vero tribulãt ergo fiet in vita alia quod eẽ non põt niſi anima ſit immortalis et niſi fiat reſurrectio. tunc enim in illa rea que bonum vel malum fecit in hoc mundo per diuinã iuſtitiam pmia obtinet vel pmetur. Octauo arguitur ex eternitate diuine iuſticie ſic potent deus eternaliter iudicare hominẽ ſi homo poſſet eſſe ſine initio ſicut poterat eũ iudicare eternaliter ſi homo eẽt ſine fine. vñ ſi reſurrectio non eſſet ſignificaretur ꝙ ſi creatura poſſet eẽ ſic ſine initio ꝙ deus nõ poſſet ſua iuſticia eternaliter homine vti vt ergo detur intelligi ꝙ deus poterat eternaliter vti ſine initio in homine ſi homo poſſet eſſe eternaliter ſine initio. Sapia diuina ordinauit ꝙ fiat reſurrectio et ꝙ iuſticia diuina ſit potens conſeruare humanum corpꝰ ſine fine dato ꝙ ſemꝑ ſit i tormentis vt iuſticia vtatur in eo. Nono arguitur ex naturali appetitu hoĩs ſic. ĩpoſſibile eſt appetitũ naturalem eſſe fruſtra ſed homo naturaliter appetit ꝑpetuo manere qḋ pz ex eo ꝙ eẽ eſt quod ab oĩbus appetit̃ hõ enĩ ꝑ intellectum appetit eẽ non ſolũ vt nũc ſicut bruta animalia ſed ſimpliciter cõſequenter. ergo hõ ꝑpetuitatẽ ſm animã q̃o eſſe ſuꝰ ſpitater et ſm omne tẽpus apphendit. Decimo arguitur ex capacitate anime q̄ nõ capax eſt beatitudis. Deꝰ aũt vt ait Augu ingenti libertate implet omnes creaturas ſm capacitatem earũ ergo cõfert anime beatitudinẽ ad beatitudinẽ autem ſpectat vita perpetua ergo neceſſe eſt alteram vitã ponere et animã eſſe immortalem. Undecimo arguitur ex hominis timore q2 ſi anima moreretur cũ corpore hõ nõ plus timeret mortuus ꝙ̄ lupus vel canis mortuus cũ ergo exptamur ſingularem timorem in hoĩe mortis quẽ nõ expimur in ceteris aĩalibꝰ mortuis. ergo neceſſe eſt dicere. ꝙ relinquit̃ aliquid viuens poſt mortem hoĩs quod timẽtur. Duodecimo arguitur ſic deus fecit animam ad ymaginẽ et ſimilitudinẽ ſuã ſed deus eſt immortalis ergo et aĩa. Et licet nõ poſſet forſitan ratione naturali demonſtratiue probari. ſicut ſatis patet per debilitatẽ rationũ. quo iſti boetã a ſanctis ꝙ̄ a pħis adductarum. Sũme tamen conuenit hoc credere ſicut multa alia ſunt vero que pbar̃ demonſtratiue neſcimus ſicut alterum iſtorum ꝑ eſſe eſt verum mundus incepit eſſe vel mũdus non incepit eſſe tamen nullum iſtorum demonſtratiue probari põt ſm Ariſtotilem iiij topicorum. Unde communiter dicitur de quodam religioſo ꝙ redarguit quẽdam pħm ex eo ꝙ negauit animam eſſe immortalem. Quero inquit a te pħe ait ille religioſus. aut anima eſt mortalis vel immortalis ſi eſt mortalis nullum incõmodũ inſurget credentibus eam eſſe immortalem. ſi vero ē immortalis tunc credere eam mortalẽ. qḋ incõmodum inde ſequitur ergo melius eſt credere eam eſſe immortalem ꝙ̄ mortalem.

Tercio probatur ꝑdictus error auctoritatibus. quadrupliciter primo auctoritatibus noui teſtamenti ex euangelio. Secundo auctoritatibus euiſdem ex epiſtolis et actibus Tercio auctoritatibus veteris teſtamenti. Quarto auctoritatibus doctorum eccleſie ꝙ̄

omnia expreſſe ſonāt aliam vitā. Depri
mo inducunt xij auctoritates. Prima au-
toritas habetur Job vi. hec eſt autē volun
tas patris mei qui miſit me vt omnis q̄ vi
det filium ꝑ fidē formatā charitate. ideo ſe-
quitur et credit in eum habeat vitam eternā
quod infallibiliter eſt verū in ꝑdeſtinatis et
ibidem. Qui manducat meā carnē et bibit
meū ſanguinem habet vitā eternā et ego re
ſuſcitabo eū in nouiſſimo die. Secūda auc-
toritas habetur Job iiij. vbi xpūs loquens ſa
maritane. Qui biberit ex aqua quā ego da
bo ei fiet in eo fons aque viue ſalientis i vi
tam eternam. Tercia auctoritas eſt Job vi.
Qui māducat hunc panē viuet ineternum.
Quarta auctoritas eſt Math. xix. et Marci.
x. Cū quereret iuuenis ille magiſter qd bōi
faciam vt vitam eternā poſſideam. Reſpon
dit ei xpūs ſi vis ad vitam eternam ingredi
ſerua mandata. Quinta auctoritas Marci.
ix. bonum eſt tibi claudū intrare in vitaz
eternam q̄ duos pedes habentem mitti in
gehennā ignis inextinguibilis. Sexta auc-
toritas eſt Mar. x. Nemo eſt qui relinquent
domum aut fratres aut ſorores aut patrem
aut matrem aut vxorem aut filios ꝓpter me
et propter euāgelium qui non accipiet cente-
ies tm̄ nunc i ꝑe hoc. domos et fratres et ſo
rores et matres et filios et agros cum perſe-
cutionibus et in futuro ſeculo vitam eternaz.
Dicit q̄ in preſenti accipiet centies tm̄ quia
pro temporalibus accipit in preſenti bona
ſpiritualia que tantum excedūt bōa tempo
ralia quātū centenarius vnitatem aliter au
tem pōt expōi de religioſis qui pro vno pa
tre carnali vel fratre dimiſſo habent ſpūales
fratres et matres et patres multos et etiam
poſſeſſiones multas et agros inquantū ex
poſſeſſionibus omnium fidelium ſuſficien-
ter ſuſtentantur ſm̄ illō apoſtoli. ij ad Cor.
vi. quaſi nihil habentes et omnia poſſiden
tes Vnde Augu. Contemne omnia et ha-
bebis omnia. Septima auctoritas ē Job.
iij. Qui credit in filium habet vitam eternā
qui autem incredulus eſt filio non habet vi-
tam eternam ſed ira dei manet ſuper eum.
Et ibidem ſic deus dilexit mundum vt filiū
ſuum vnigenitum daret vt omnis qui
credit in illum non pereat ſed hēat vitā eter-
nam. Octaua auctoritas eſt Job. v. Scru
tamini ſcripturas in quibus putatis vitam
eternam habere et ille ſunt que teſtimonium
ꝑhibent de me et non vultis venire ad me vt
vitam habeatis. Nona auctoritas ē Jo.
vi. vbi dicitur q̄ cū multi ex diſcipulis ibi
abirēt retro dixit ihūs ad duodeci. Nunqd
et vos vultis abire. Reſpondit et ſymō pe-
trus. Dñe ad quē ibim⁹ verba vite eterne hēs
et nos cognouim⁹ et credim⁹ q̄ tu es xpūs fi
lius dei. Decima auctoritas eſt Job. x.
Oues mee vocē meā audiūt et cognoſco e-
as et ſequūtur me et ego vitā eternā do eis
Vndecima auctoritas ē Job xij. Qui odit
animā ſuam in hoc mūdo in vitam eternaz
cuſtodit eā. Duodecima auctoritas ē Math.
x. Nolite timere eos qui occidūt corpus ani
mam autem non poſſunt occidere ſed poti⁹
eum timete qui pōt animā et corpus perder
in gehēnam. Hec duodecim auctoritates ex
euangelij deducte ſunt quaſi xij colūne au
ree noſtri inexpugnabilis fortalicij. Predic
tis adiūgūtur alie xij auctoritates apoſto-
lorum xpī. Prima eſt cū iudei cōtradice-
rent paulo et blaſphemarent nūc ꝯſtanſ pau
lus et barnabas dixerūt Actuū xiij vobis
oportebat primū loqui verbum dei. ſed qm̄
repuliſtis illud et indignos vos iudicaſtis
vite eterne ecce conuertimur ad gentes Sic
enim precepit nobis deus. Secunda eſt
euſdem ad Gala. vi. Qui ſeminat in car-
ne ſua de carne et metet corruptionem. qui
autem ſeminat in ſpiritu de ſpiritu metet vi-
tam eternam. Tercia eſt euſdē prima Thi-
mo. i. Ideo miſericordiam conſecutus ſum
vt in me primo oſtenderet ieſus xpūs oim pa
cientiam ad informationem eorum qui cre-
dituri ſunt illi in vitam eternam. Quarta
eſt euſdē prima Thimo. vi. Certa bonum
certamen fidei apprehende vitam eternam
qua vocatus es et confeſſus confeſſionē bo
nam. Quinta eſt euſdem Thimo. i. pau
lus dei ſeruus apoſtolus ieſu xpī ſcd'm fi-
dem electorum dei et agnitionem veritatis
que ſm̄ pietatem eſt in ſpē vite eterne quā
promiſit qui non mentitur deus ante tem-
pora ſecula. Sexta eſt euſdem ad Thimo.
ij dicens Juſtificati gratia ipſius heredes
ſumus ſm̄ ſpem vite eterne fidelis ſermo eſt
Septima auctoritas eſt euſdem prima
Cor. xv. Si in hac vita tm̄ in xpō ſperantes
ſumus miſerabiliores ſumus omnibus ho
minibus quaſi dicat. Si ſperamus in hac

vita remuneranti a xp̄o miſerabiliores ſum⁹ etc. q̄ alij admonitus perfruuntur bonis hui⸗ ius vite nos autem patimur mala. In pri⸗ mitiua enim eccleſia fideles erant multa ſu⸗ ſtinentes aduerſa. Sed contra hoc poſſet argui de multis p̄bis qui voluptates et di⸗ uitias huius ſeculi cōtempſerūt et cū hoc ne⸗ gabant reſurrectionem mortuorum nec ta⸗ men dicuntur miſerabiliores aliis homi⸗ nib⁹ ſed meliores. Dicēdū q̄ nō eſt ſimile ī ipſis et xp̄ianis q̄ p̄bi hoc fecerunt propter maiora bona conſequenda ſ. virtutes in⸗ tellectuales et morales in quibus conſiſtit cognitio veritatis et cōſecutio politice boni⸗ tatis hoc autē nō pōt dici de xp̄ianis qui cō⸗ fitentur xp̄m reſurrexiſſe a mortuis quod fal⸗ ſum eſſet ſi reſurrectio eſſet impoſſibilis fal⸗ ſitas autem malum eſt intellectus ſicut veri⸗ tas eius bonum. Octaua eſt apoſtoli petri. prima Pe. iij. Saluos baptiſmus facit non carnis depoſitio ſordium ſed conſciē boně in⸗ terrogatio in deum per reſurrectionem ieſu xp̄i qui eſt in dextera dei patris deglutiens mortem vt vite eterne coheredes efficeremur profectus in celum ſubiectis ſibi āgelis et po⸗ teſtatibus et virtutibus. Nona ē Joh. apo⸗ ſtoli. Jo. i. vidimus et teſtamur et annūcia⸗ mus vobis vitam eternam. Decima ē euiſ⸗ dem in c. ij. hec eſt repromiſſio quā ipſe pol⸗ licitus eſt nobis vita eterna. Undecima eſt euiſdem in c. v. hoc eſt teſtimoniū quoniā vitam eternā dedit nobis deus et hec vita ī filio eius eſt. Duodecima eſt euiſdē in c. eodē aſſumpſit nos et dedit nobis ſenſum vt cognoſcamus verū deū et ſim⁹ in filio ei⁹ vero hic eſt ver⁹ de⁹ et vita eterna. Ecce ha⸗ bemus xij. ppugnacula noſtri fortalicij a⸗ poſtolorum xp̄i. Nunc videamus auctorita⸗ tes veteris teſtamenti et inueniuntur tres. Prima eſt Thobie. xij. elemoſyna a morte liberat et facit inuenire vitam eternam. Se⸗ cūda eſt Eccl̄. xviij. Qui elucidant me vitā eternam habebunt. Ecce premium quod p̄ mittit diuina ſapiētia ſuis elucidatoribus.

Tercia eſt Daniel. xij. Multi de his qui ī puluere terre dormiunt euigilabūt. Alij in vitam eternam. Alij in obprobriū vt vide⸗ ant ſemper. Premiſſis aūt omnib⁹ amaliſ fidei vltim⁹ concordat qui eſt Carnis reſur⸗ rectionem et vitam eternam Amē. Hec ē eti⸗ am ſententia veriſſima catholice fidei et do⸗ ctorū. dicitur enim in libro de eccleſiaſticis dogmatibus ſolū hominē credim⁹ hēre aīaꝫ ſubſtantiuam que et exuta a corpore viuit et ſenſus ſuos atq; ingenia viuaciter tenet nec cū corpore moritur ſicut Arabs aſſerit nec poſt modicū interuallū ſicut zenon q̄a ſubſtantialiter viuit. Et Aug. O aīa mea illā patriā petere debuiſti in qua eſt quies ſine labore gaudiū ſine dolore. pax ſine tri⸗ bulacione. lux ſine tenebris. vita ſine morte. Jſdē ſi ſimul aīa cū corpore interiret. xp̄i fi⸗ lio dei filius deo patri ſpūm cōmēdaret. ſed moritur et deo patri ſpiritum cōmēdaret mortem corporis et imortalitatem aīe deſi⸗ gnaret. Confirmant finaliter omnia predi⸗ cta auctoritate beati gre. in iiij. libro dyalo⸗ gorum vbi loquens de vita anime poſt obi⸗ tum ſic ait. Carnales quiq; q̄ illa inuiſibi⸗ lia ſcire nō valēt per experimentū dubitant vtrū ne ſit quod corporalibus oculis nō vi⸗ dent que nimirū dubietas primo parēti no⸗ ſtro eſſe non potuit. qr et excluſus a paradi⸗ ſi gaudijs hoc qd̄ amiſerat quō viderat re⸗ colebat. Hi aūt ſentire vel recolere audita nō poſſunt quia eorum nullum ſicut illi ſoltem de preterito experimentum tenent. Ac ſi eni⸗ pregnans mulier mittatur in carcerē ibiq; pu⸗ erum pariat qui natus in carcere nutriat et creſcat. Cui ſi forsaſſe mater que hunc genu⸗ it ſolem. lunam ſtellas mōtes et campos et volantes aues currentes equos nominet; Ille vero qui eſt in carcere natus et nutritus nihil aliud q̄ tenebras carceris ſciat et hec quidem eſſe audiat. ſed q̄ ea per experimen⸗ tum non nouit veraciter eſſe diffidat. Ita in hac exilij ſui cecitate nati homines dum eſ⸗ ſe ſumma atq; inuiſibilia audiunt. diffidūt an vera ſint quia ſola hec infima in quib⁹ na⸗ ti ſunt viſibilia nouerunt. Unde factum eſt vt ipſe inuiſibilium et viſibilium creator ad humani generis redemptionem vnigenitus patris veniret et ſpiritum ſanctum ad corda noſtra mitteret. quatinus per eum viuifica⸗ ti crederemus. que adhuc ſcire per experimē⸗ tum non poſſumus quotquot ergo hūc ſpi⸗ ritum hereditatis noſtre pignus accepim⁹ de vita inuiſibilium non dubitamus. Naꝫ quis poſt mortem carnis viuat animus par⸗ ratio ſed fidei admixta. Nunquid et ſancti apoſtoli ac martires xp̄i preſentem vitam d̄ ſpicerent in morte carnis animas ponerēt.

niſi eterioꝛē animarum vitā ſubſequi ſcirēt. Et ecce hi qui animas in morte poſuerūt et ꝙ animarum vitam poſt mortem carnis eſſe crediderunt quotidianis miraculis choruſcant. Ad extincta eorū nāqꝫ corpoꝛa viuentes egri veniunt et ſanātur. periuri veniunt et demonio vexantur. demoniaci veniūt et liberantur. leproſi veniūt et mūdātur. deferūtur mortui et ſuſcitantur. Si igitur vitā aīe manentis in corpoꝛe deprehēdis ex motu membroꝛum. cur non perpendis vitam aīe poſt corpus etiā per oſſa mortua in virtute miraculoꝛum. Nā et multi noſtroꝝ mentis oculū fide pura et vberi oꝛōe mūdantes egredientes ex carne aīas frequenter viderūt. hec ille. De hoc ponūtur plura miracula in libro dyalogoꝛum. vide ibi.

De hereſi eoꝝ qui dicunt ꝙ nō poſſunt euitare peccata qui fuerunt nati in tali conſtellatione vel ſigno.

q Quartadecima hereſis eſt eoꝝ qui dicunt ſe nō poſſe euitare peccata ꝙ ſunt nati in tali ſigno. Vnde notādū eſt ꝙ ſm gre. in omelia et ſm Auguſt. v. de ciui. dei .c.i. et xxiij. q. iiij. quidam heretici. et ē yſid. viij. Ethy. c.v. fuerūt quidā heretici dicti priſcillianiſte qui ſundamēta aſtrologoꝝ adherentes dicūt vnūquēqꝫ hoīem ſub cōſtellationibus ſtellarū naſci eaꝝqꝫ influentijs regi. Dicunt etiam tales ſtellas dictoꝝ hominū eē fatū. quod quidē fatū ſm Auguſt. nō dicūt diſpoſitionē et cauſarū oꝛdinem ſiue connexionem in ipſis reb' ſm diuinā voluntatē ſicut dicit boeci' iiij. de cōſolatiōe pha. vi. Sed dicūt fatū vim poſitionis ſyderū q̄l' eſt q̄n quis naſcitur vel cōcipitur quā vitare nō poſſent. dicūt enī habere p̄tātem ſtellas ſuper hoīm vitā mortem actus et officia. dicunt enī ꝙ mars facit hoīnē homicidā et pꝛeliatoꝛem. Aquarius piſcatoꝛe. Libra mercatoꝛē cāpſoꝛē et mercatoꝛē huius opinionis fuerunt thalmudiſte dicentes de thalmud talia verba filij et prouiſione rerū nō dependent ex meritis ſed depēdēt ex cōſtellatione ſigni. Sic attribuerūt malū regis ſaul et bonū regis dauid planetis et ſignis dicētes in eodē libro Si natus fuiſſet ſaul in ſigno dauid ꝙ occidiſſet coram eo. Item dicunt iudei in libro thalmud. in. c. q incipit cedet ī haberet ꝙ vn' doctoꝛ cui nomē erat rabi Alazar tempeda dicebat ꝙ ſtringebatur ei foꝛtiter mūdus vult dicere ꝙ habebat magnā paupertatem et faciebat oꝛationem deo ꝙ reuelaret ipſum ab illa magna paupertate. et dicitur ibi ꝙ deus reſpondit ſibi viſ ꝙ ꝑpter amoꝛē tuū deſtruā mundū et iterū creem illum et foꝛte eris in ſigno in quo eſſes certe diues. Ex quibus apparet manifeſte ꝙ iſti intelligebant deū non habere p̄tātem auferendo ab illo miſeriam niſi mediantibus ſignis. Ex iſto fundamēto ſupradicti heretici poſuerunt ꝙ ſtella que nato domino oꝛta fuit a deo nouiter facta et creata fuiſſet ꝓ influeret ſup eius vitā moꝛtem actus et officia p̄tātem haberet et ſibi in omnib' fatū eſſet. Pꝛobatio dicit greg. vbi ſupra ꝙ predicti heretici hoc in adiutoꝛiū ſui erroꝛis aſſumunt ꝙ noua ſtella exijt cū dominus in carne apparuit cuius fuiſſe fatū candē ſtellam putant. Pꝛedictus erroꝛ ſiue hereſis impꝛobat' per tres doctoꝛes ꝓbatiſſimos ſ. p. auguſt. Eriſ et Greg. Et primo per aug. qui ī quinto libro de ciui. dei in. c. i. dicit iſtā opinionem eſſe offenſiuā et iniurioſā quatuoꝛ rebus inſignibus et improbabilib'. Pꝛio cōi lege et ſecte in generali. Secūdo cuilibet in ſpeciali. Tercio iudicio diuinali. Quarto ꝓbationi experimentali. Pꝛimo Aug. dicit ꝙ iſta opinio eſt offenſiua et iniurioſa omni legi et ſm em tulliū de natura deoꝝ omnis lex et ſecta poſuit deum eſſe. Non eſt tam fera tā rudibuſqꝫ moꝛibus cuius mētem opinio deoꝝ non habuerit inquit tullius. Itē omnis ſecta et lex ponit ꝙ deus in neceſſitatibus debet inuocari et rogari. Vnde ſecūdum pꝛīs in ethicis lateria et cultus deoꝝ ſunt de lege nature et ſm tulliū vbi ſupra. Omnis lex et ſecta ſacrificia quedam habet qb' deos ſuos reuerenſ. Si ergo iſta opinio veritate contineat que dicit ſtellas h̄re hanc poteſtatem ꝙ ex ſuis influentijs moꝛib' et actibus hominum imponant neceſſitatem quam euitare non poſſint ad quid deus in neceſſitatibus inuocabitur aut rogabitur q̄ſi dicat fruſtra. Vnde contra ponentes iſtā opinionem dicit in tertia. Diis ab omnibus hominum repellendi ſunt non ſolum eorum q̄ verum religionem tenent ſed qui deorum q̄ humanāqꝫ licet falſorum volunt eſſe cultoꝛeſ Deo opinio quid aliud agit niſi vt null' omnino

colatur aut rogetur hec quod. Item ſecundo hec opinio eſt offenſiua et iniurioſa celo ſpaliter magna diffamatio iſtius ciuitatis eſſet ſi diceretur quod in aula ſui conſilii[?] duces et rectores conduderent et determinarent latrocinia perpetranda homicidia et cetera mala committenda per iſtam ymaginationem. Augu. dicit quod celum quedam curia vel ciuitas eſt cuius ſunt ſtelle et ſi iſti influunt et neceſſitant ad latrocinia homicidia et cetera mala celo eſt vituperium et iniuria. Tercio hec opinio est offenſiua et iniurioſa diuino iudicio. Unde aug. in textu Quale inquit iudicium de factis hominum relinquitur deo qui hominibus celeſtes adhibetur neceſſitas ad idem .xxiii. q. iiii. vaſ. ire. Quarto et ultimo eſt offenſiua hec opinio probationi experimentali. ſepe videmus quod duo gemini nati et concepti ſub eodem ſigno et conſtellatione ſtellarum ſunt tam diuerſi in operibus et diſſimiles quod magis ſunt ſimiles illi qui in diuerſis conſtellationibus ſunt nati et concepti et iſtam rationem dicit aug. ſolidiſſimam. Unde in textu contra iſtos. Quid inquit eſt quod nunquam dicere potuerunt cur in vita geminorum actionibus in honoribus ceteriſque rebus ad humanam vitam pertinentibus atque in ipſa morte ſit plerumque tantaque diuerſitas ut ſimiliores eis ſint quantum ad hoc attinet multi extranei quam ipſi inter ſe gemini qui exiguo temporis interuallo in naſcendo ſeparato in conceptu autem per unum concubitum vno etiam momento ſeminati. Dat exemplum in .iiii. c. et idem. hec Gen. xxv. Malach. i. et .xlvii. d. quilibet. Iacob dilexi eſau. o. habui. Nam ſunt duo gemini antiqua patrum memoria ſic alter post alterum ut poſterior plantam prioris teneret tanta fuit in eorum vita moribus diuerſitas tanta in actibus diſparitas tanta in parentum amore diſſimilitudo ut etiam inimicos eos inter ſe faceret ipſa diſtantia. Nunquid hoc dicitur quod vno ambulante alius ſedebat vno dormiente alius vigilabat. vno loquente alius tacebat unus duxit mercenariam ſeruitutem alius non ſeruiuit unus a matre diligebatur alius autem non diligebatur unus honorem quo apud eos magnus habebatur amiſit alter adeptus eſt hec aug. Secundo improbatur iſta hereſis per Criſ. qui dicit quod hec opinio facit triplicem blaſphemiam in deum. prima est quod deus eſt et fuit malus in ſtellas creando. vnde ſic per Math. dicit ſic. Si aliquis adulter et homicida fiat per ſtellas magna eſt iniquitas ſtellarum. maior illius qui creauit ſtellas. Nam cum ſit preſcius futurorum deus ex quo tanta iniquitas futura erat per ſtellas ſi noluerit emendare non eſt bonus ſi voluit et non potuit impotens eſt. Secunda blaſphemia eſt quod deus eſt crudelis in talibus pro delictis penas dare vnde Criſ. ut quid male penam ſuſcipiam quod non voluntate ſed neceſſitate commiſi. Tercia blaſphemia eſt quod deus eſt inſipiens in precipiendo. Unde Criſ. Quis enim iubet aliquem ne faciat malum quod non poteſt declinare aut ut faciat bonum ad quod non poteſt peruenire. hec ille. vnde merito dicitur. M. xi. Iugum enim meum ſuaue eſt. et i. Io. v. mandata eius grauia non ſunt. Tercio et ultimo improbatur hec opinio heretica per greg. ſicut per aug. Sed dat ſpiritualiter unum exemplum de honoribus et dignitatibus hominum. Unde in omelia epiphanie dicit ſic. abſit a fidelium cordibus ut fatum aliquid dicamus vitam que homini non ſolus hanc conditor qui creauit adminiſtrat. Neque enim propter ſtellas homo ſed ſtelle propter hominem facte ſunt. Sequitur ipſarum quoque francorumque terra reges et gentes prodeunt quibus profecto naſcentibus quis eſtimet quantis eiſdem momentis hominum et temporum ex ſeruili conditione naſcantur. et tamen regum filii vno eodemque ſidere cum ſeruis nati ad regnum prouehuntur cum ſerui que ſecum fuerant geniti in ſeruitute moriantur. Hec greg. Patet igitur per iſtos tres doctores venerabiles quod predicta opinio eſt falſa et heretica. Unde determinando veritatem concludit aug. de ſtella nouiter christo naſcente oriente quod ipſa non eſt christo infatum. Unde ſermone viii ſuper Io. non eſt ſub fato ſydere dominus ſyderum cum ipſe ſit conditor ſyderum et contra fauſtum non quia christus natus eſt vt ſi illa oportet non ſtellam christo ſed christum ſtelle fatalem dixeremus fuiſſe. Ipſe quippe illi non illa huic naſcendi contulit cauſam. Sed que reret aliquis diligens ſcire verum et utrum poſitione luminarium celeſtium cauſetur aliquo modo in hominibus diuerſitas morum. reſpondetur quod mores hominum et euentus futurorum a ſyderibus cauſari dupliciter poteſt intelligi aut neceſſario et ſufficienter aut diſpoſitiue et contingenter. Si dicatur primo modo ſic non tantum eſt falſum ſed etiam hereticum quia repugnat christiane religioni in qua veritas fidei in hoc errore ſaluari non poſſet

dunt enī omnia poſita ſyderibus neceſſa-
rio euenire tollit meritum et per conſequens
gratiam tū quia honeſtas moꝝ perderetur. error eſt p
ut dictū patet. tū quia culpa peccatis in ſydera
refunderetur vt ſupradictū eſt quia ſcilicet ſcientia ma
lefaciendi ſine reprehenſione crederetur et hō
ad orandū et colendū ſydera incurueret. Si
autem dicatur mores hominū a diſpoſitio-
nibus ſyderū variari diſpoſitiue et contingē-
ter ſic pōt habere veritatē quia nec rōni nec fidei
repugnat planū eſt enim quia diſpoſitio cor-
poris varia multū facit ad variationē affe-
ctionū et moꝝ anime vt plurimū enī anima
corporis cōplexionem imitatur vt dicit ſex pri
cipiorum. Unde colerici ſunt iracūdi et ſangui-
nei ſunt benigni melancolici ſunt inui-
di et fleumatici pigri hoc aūt nō eſt neceſſari-
um quia anima dominatur ſuo corpori maxi-
me quā adiuta p gratiam. multos enī videm⁹
colericos manſuetos et melācolicos benignos
quā ergo virtus corporū celeſtiū operatur admi
tione et qualitatē cōplexionū. Hinc ē quia per
conſequens operatur quodāmodo ad qua-
litatem moꝝ valde tamē de longinquo.
plus enī facit ad qualitatem cōplexionis vir
tus nature inferioris quā virtus ſyderū. Un-
de aug. in v. de ciui. dei c. ij. In ſolutione eiu
ſdē queſtionis de duobus fratribus que
ſimul egrotabant et curabantur cum que-
reret vnde hoc eſſet magis cōmendat ratio-
nem ypocratis quā aſtronomi ypocras enim
dixit quia hoc erat ꝓpter ſimilitudinē cōplexi-
onis Et aſtronom⁹ dixit quia hoc erat ꝓpter
idēptitatem conſtellationis melius enim re-
ſpondit phiſic⁹ quia cām dedit magis ꝓpī
am et propinquam. Eſt ſic ergo dicēdū quia im
preſſiones ſyderū aliquo modo diſponunt
ad varietatē moꝝ nō quidē diſpoſitiōe ne
ceſſaria et ꝓxima et ſufficiente ſed remota et
contingente. Sed obijcitur quia pholus libro d
ꝓprietatib⁹ elemētoꝝ dicit quia regna va-
cua facta ſunt et terre depopulate apud con
iūctionē. Jouis et ſaturni ſed talia non de-
pendent et libero arbitrio ergo etc. Reſpon
detur quia hoc dicit pholus non quia homines non
potuerunt reſiſtere influentie illius conſtel-
lationis ſed quia noluerunt quia dicit Ptholome
us in almageſti ſapiens homo dominabit
aſtris. Quantū aūt ē cōiunctio iouis et ſaturni
eo quia ſaturnus habet influentiā melācolicā

et malam Jupiter aūt temꝑatā valde bonā
influentiam pōt ad rixā vel diſcordiam ho-
mines inclinare cui tamē inclinationi hoīes
p libertatem arbitrij pōt reſiſtere et ſanctis fa-
cilius cū adiutorio gratie dei. Obijcitur
iterū quia damaſcenus li. ij. c. vi. dicit cōſti
tuūtur multotiens et comete ſigna quedam
mortis regū. etc. Reſponſio quidā dicunt
quia cometa nec naturaliter generatur nec ē vna
de ſtellis in firmamento poſitis. Unde nec
eius ſignificatio eſt naturalis. Unde dama
ſcen⁹ li. ij. c. vi. dicit quia comete nō ſunt ex his
que a principio genite ſunt ſed diuina iuſſio
ne ſcḋm ipſum tempus conſtituuntur et rurſum
diſſoluuntur hec damaſcenus. et per tale ſi-
gnum deus prenunciat mortem regum ma-
gis quā aliorum tū quia rex eſt perſona cōmu-
nis quia ex hoc pōt oriri turbatio regni de cu-
ius cuſtodia magis ſolicitantur angeli ꝓpter
cōmune bonū. Et ſi queras quod eſt illō
regnum in quo debet tale accidere hic reſpō
det catholicus dicēs quia quocūq; apparet ſem
per ſignificat mortem vel mutationem ali-
cuius principis vel deſtructionis alicu⁹ pa-
trie et ſemper dirigit radios ſuos ad illā pa-
triam cui minatur. Alij autem qui viā phi-
ſicam ſequūtur videtur quia ſtella cometa ſit im
preſſio calida et ſicca generata ex inferiore p
te aeris ꝓpe ignem de vapore calido et ſic-
co et glob⁹ illius vaporis adunatus appa-
ret corpus ſtelle. Partes autem illius corpo-
ris diſcontinuate circa illum globum et i lō
gum protēſe in ſuis extremitatibus illi glo
bo cōiuncte ſunt quaſi eius come ſicut loquī
albertus magnus dicens quia comete ſūt ſtel
le habentes comas quod fit per aerem inflā
matū contentū a ſtellis ſiue planetis quorū
ſcꝫ ſaturno Joue. mercurio et venere. Iſti ei
planete ꝓpter velocē motū ipſorū ignitum
aerem in circuitu eorū et ſic propter aerē inflā
matum contentum a ſtellis predictis conti-
cto lumine eorum cum eo videntur ſtelle il-
le comete et ſecūdum hanc poſitionē ſignat
et cauſat non per ſe ſed per accidēs mortali-
tatē ꝓuenientem ex inflammatiōe calida et ſic-
ca quia vehementer diſpata ſiccitas conſueta ē
ꝓuenire et cōmunicari generatione comete et
quia vt in pluribus diuites nutriunt calidis
et ſiccis. Jdeo illo tēpore multi diuites mo-
riuntur inter quos mors regum et principū

eſt magis notabilis. Huius opinionis videtur eſſe yſodorus in iiij ethymologiarum. Dicit enim q(uod) hoc genus ſyderis q(uan)n apparet ſignat peſtilentiã aut famã aut bellũ. Item videtur eſſe beda. Dicit ei q(uod) ſignat peſtilentiam aut bella aut ventus aut eſtus. Et ſi queras q(uo)m illa ſtella que apparuit in natiuitate xp(ist)i fuit cometa. Reſpondet beda q(uod) nõ q(uia) ex quibuſcũq(ue) cauſis naſcatur cometa ſiue ex planetis ſiue ex ſtellis ſemper apparet in p(ar)te ſeptentrionali. Stella autẽ que apparuit in ortu xp(ist)i mouebatur ab oriente ad meridiẽ verſum occaſum quod nõ ſolet facere mot(us) cometarum vt dicitur. Cum et ſic p(er) h(ec) quilibet iſtarum opinionũ nullũ ponunt aſtra habere dominium ſuper liberum arbitrium licet inclinent diſpoſitos ad aliquas paſſiones.

Quod diffinire que aſſertio eſt catholica vel heretica pertinet ad theologos.

ſ eptimã cõſideratio eſt ſcire ad quos pertinet diffinire que aſſertio eſt catholica vel heretica vtrũ ſ(cilicet) ad theologos vel canoniſtas. Et reſpõdet venerabilis Guillermus ockan in ſuo dyalogo q(uod) illud verbũ diffinire habet plures ſignificationes de quibus due ad propoſitum videntur pertinere. Contingit enim aliquid diffinire auctoritate officij et ſic diffinire que aſſertio catholica et que heretica ſit cenſenda ad ſummum pontificem pertinet et concilium generale. Aliter contingit diffinire per modum doctrine quomodo magiſtri in ſcholis diffiniunt queſtiones et determinant et ſic accepto verbo diffiniendi circa propoſitam queſtionem diuerſimode ſentiunt litterati. Eſt enim vna opinio q(uod) ad canoniſtas principaliter ſpectat que aſſertio ẽ catholica que heretica iudicare ad quod mouentur triplici ratione. Prima eſt hec. Ad illam ſciẽtiam principaliter ſpectat diffinire vel diſcernere que aſſertio eſt catholica et que heretica cenſenda que principaliter tractat de aſſertione veritatum theologicarum et reprobatione hereſum damnatarum huiuſmodi eſt ſcientia canoniſtarum et non theologorũ ergo. Secunda ratio hec eſt. Ad illam ſcientiam pertinet diffinire que aſſertio eſt catholica et que heretica eſt cenſenda cui fides q(uan)tum ad credibilia principalibus adhibetur. Sed q(uan)tum ad ea que ſunt fidei magis credendum eſt canoniſtarum ſcientie q(uam) theologorum quia magis credendum eſt eccleſie per quam edita eſt ſcientia canoniſtarum q(uam) euangelio teſte auguſtino qui videtur aſſerere maiorem eſſe auctoritatem eccleſie q(uam) euangelij. quia nec euangelio inquit crederem niſi auctoritas eccleſie compuliſſet ergo ad ſcientiam canoniſtarum magis pertinet diffinire que aſſertio eſt catholica que heretica ẽ cenſenda q(uam) ad theologiam. Tertia ratio eſt hec. Ad illam ſcientiam principaliter ſpectat diſcernere que aſſertio eſt catholica que heretica eſt cenſenda cuius auctoritas habet ſymbolum fidei et articulos ordinare et articulos fidei recte et rite diſtinguere ſed hoc ſpectat ad ſummum pontificem qui actor eſt ſcientie canoniſtarum ergo per conſequens ad ipſos principaliter q(uam) ad theologicos pertinet diffinire que aſſertio catholica que heretica debeat reputari. Alij indubitanter tenent q(uod) ad theologiam ſpectat non per modum diffinitionis auctoritatiue ſed per modum doctrine principaliter diffinire que aſſertio catholica que heretica cenſenda eſt et q(uod) ad canoniſtas non pertinet niſi inquantum eorum ſcientia aliqua ad fidem ſpectantia dinoſcitur mendicare a theologia quod nituntur rationibus affirmare. Quarum prima eſt hec. Ad illam ſcientiam et doctores propter quam ſolummodo dicitur aſſertio catholica vel heretica principaliter ſpectat diffinire per modum doctrine que aſſertio eſt catholica reputanda. Sed per theologiam ſolummodo ſcitur q(uod) eiuſq(ue) aſſertio catholica reputanda quia illa aſſertio ſola que eſt conſona theologie ẽ vere catholica. Illa vero que theologie noſcitur aduerſari eſſe dinoſcitur heretica. Si enim aliqua aſſertio quibuſcunq(ue) de cauſis ſummorum pontificum vel etiam generalium conſiliorum aut etiam imperatorum legibus inueniretur aduerſa ſi theologie nullatenus obuiare q(uan)tum ꝓ falſa et erronea poſſet h(abe)ri, nõ t(ame)n deberet inter hereſes cõputari.

ergo ad theologie tractatores principaliter pertinet diffinire per modū doctrine que aſſertio catholica et que heretica cenſenda eſt. Secunda ratio eſt hec. Ad illius ſcientie tractatores in qua explicite et complete traditur regula fidei orthodoxe principaliter ſpectat diffinire per modū doctrine que aſſertio catholica que heretica ē cenſenda. Omnia autē eſt ſcientia theologica non canoniſtarum. multa .n. ad fidē noſtrā ſpectantia in theologia reperiunt explicite de quibus in ſcientia canoniſtarū mentio nō habet: nihil autē pertinēs ad regulam fidei in alia ſcientia poterit reperiri niſi ꝙ a theologia recipiunt. ergo ad theologos noſcitur talis diffinitio principaliter pertinere ad canoniſtas non ſpectat niſi inquantum aliqua theologica a theologia noſcunt mendicare. Tertia rō eſt hec de aſſertionib' quas ſcientia ſuperior et inferior tractare noſcunt hꝫ ſuperior ſcientia principalius iudicare. Sꝫ de quibuſdā aſſertionib' catholicis et hereticalibus theologia que eſt ſuperior et ſcientia canoniſtarū que eſt inferior aliquo modo pertractat. ergo ad theologiā pertinet principalius talis diffinitio. et per conſequēs ad theologos principaliter ſpectat diffinire per modū doctrine que aſſertio catholica ꝙ heretica eſt cenſenda. Plures alias ſolēnes rationes facit ubi ſupra venerabilis occā ſed hec ſufficiant pro preſenti. Reſtat autē videre ad rationes canoniſtarum. Ad primam nōnulli reſpondent theologi dicentes ꝙ ad theologiā nō ad ſcientiam canoniſtarū ſpectat principaliter de approbatione veritatū catholicarū et reprobatione hereſum dānatarū tractare cuius rōem aſſignant dicentes. ꝙ aſſertio veritatis eſt approbatio veritatis quia .n. aliquod dictū aſſerit eſſe verū approbat illud dictū tanꝙ verū aſſertio veritatis eſt approbatio veritatis. Approbatio autē veritatis eſt reprobatio contrarie falſitatis ꝙ qui aliquam approbat veritatē per conſequēs contrariam reprobat falſitatem ſicut qui precipit unum contrariorum per conſequēs prohibet aliud ꝙ notat gl. in decreto di. pro bū anum ſuper verbo prohibetur. aſſertio ergo veritatum theologicarum per quandā conſequentiam eſt reprobatio omnium hereſum contrariarum. Cū ergo per theologiā principaliter veritates theologice aſſerant, ſequitur ꝙ approbatio veritatū theologicarū et dā-

natio hereſū principaliter ad theologiā pertinet. Sed dices ex quo talis approbatio et reprobatio principaliter ad theologiam pertinet ergo non tm̄ ad eam pertinet reſpondent predicti dicentes ꝙ ad ſcientiam canoniſtarum pertinent libri decretorum et decretaliū et alie queſtiones ſummorum pontificū et epiſcopale in quibus quedā veritates theologice aſſeruntur et nōnulle hereſes reprobā tur licet tamē ille veritates et hereſes ſit pauce reſpectu illarum que in theologia habentur et ideo non tm̄ ad theologiam ſed etiā ad ſcientiam canoniſtarū ſpectat aliquas veritates catholicas approbare et aliquas hereſes licet paucas reprobare. Ad theologiā autem ſpectant omnes veritates catholicas approbare et omnes hereſes reprobare. Unde licet principaliter talis approbatiō et reprobatio ad theologiā pertineat pertinet tamē ſecūdario nihilominus ad ſcientiam canoniſtarum aliam rationem adducunt dicentes theologia veritates catholicas approbando et hereſes reprobando a canoniſtarum ſcientia nihil omnino recipit vel mendicat. Canoniſtarum tamen ſcientia veritates catholicas approbando et hereſes reprobando ad theologia omnia mendicando procedit quare ad theologiam hec principalius et univerſaliter pertinere noſcuntur ad canoniſtarum ſcientiam ſecundario et particulariter. Ad ſecundam rationem canoniſtarū reſpōdetur ꝙ ꝙtum ad ea que fidei ſūt magis credendum eſt theologie ꝙ cuicumque alie ſcientie. nulliſque ſcriptoribus quarumcunque ſcientiarum ita oportet credere ſicut ſcriptoribus ſacre theologie. Auctoritas beati Auguſti. que adducitur ut nonnulli dicunt frequenter a multis contra intellectum beati Auguſt peſſime allegatur. Ad cuius intellectum dicunt eſſe ſciendum ꝙ nomen eccleſie equivoce in locis variis ſcripturarum accipitur aliquando pro loco corporali diuinis officiis deputato. Aliquando pro aliquo ſpeciali collegio clericorum. Aliquando pro toto collegio omnium clericorum. Aliquando pro aliqua multitudine ſpeciali cleri et populi. Aliquando pro tota congregatione omnium fidelium ſimul in hac vita mortali degentium. Aliquando vero nomen eccleſie non ſolum totam congregationem viventium. Sed etiam fideles

mortuos comprehēdit et iſto vltimo modo accipit eccleſiam btūs Aug in li. cōtra manicheos et recitatur di. xi. capi. palam. quia qui palā ē ꝙ ī re dubia ad fidē valeat catholice eccleſie auctoritas que ab ipſis fundatiſſimus ſedib⁹ apoſtolorū vſq ad hodiernum diem ſuccedentium ſibimet epiſcoporum ſerie et tot populorū conſenſione firmatur vbi eccleſia catholica epiſcopos et pplos a tempore apoſtolorum vſq ad ordines ſibimet ſuccedētes importat. et ſic accipit nomen eccleſie. Aug cū aſſerit ꝙ non crederet euangelio niſi eū auctoritas eccleſie compelleret Iſta n. eccleſia ſcriptores euangelij et omnes populos cōprehendit ſicut pbatum eſt Quare ex auctoritate Aug ſaue intellecta inferri nō pōt ꝙ magis ſit credendū ſummo pōtifici canonū conditori ꝙ euangelio. et per conſequens per eā pbari non pōt ꝙ maior fides ſit exhibenda ſacris canonibus ꝙ euāgelio xpi Conceditur tn̄ ꝙ magis credendū eſt eccleſie que eſt multitudo catholicorum olim qui fuerunt a temporibus pphetarum et aplorū vſq modo ꝙ euangelio. ſi q̄ de euangelio ſit aliqualiter dubitādū, ſz q̄ totū eſt maius ſua pte Eccleſia igitur ē maioris auctoritatis eſt ꝙ euangeliſta eſt ſi la eccleſia omnis auctor euangelij pe eſſe dinoſcitur Nō eſt aūt mirū ſi maior ē auctoritas totius ꝙ ptis ideo maior eſt auctoritas totius congregationis cōprehēdentis euāgeliſtas et omnes alios orthodoxos vſq ad hec tpa ꝙ vnius vel etiam plurium perſonarū congregationis eiuſdem Quod autem conditor canonū non ſit maioris auctoritatis ꝙ euangelium ſed multominoris ꝙ ſunt. canonū cōditores teſtantur apte Vrbanus enim papa vt habetur xxv q i c ſūt quidem qui ſcendum vero ſum ope eſt ꝙ ibi denouo leges pōt cōdere pōtiſex ſupple romanus vnde euāgeliſte nequaꝙ aliqd dixerunt vbi vero apte dominus vel eius apoſtoli vel eorū ſequaces ſancti patres ſententialiter aliquid diffinierunt ibi romani pontifices non nouam legē dare pōt ſed poti⁹ qđ p̄dicatū ē vſq ad aīam ē et ſanguinē cōfirmare dz. ſi ei ꝙ docuerunt apoſtoli et pphete q̄d abſit deſtruere nitere nō ſntam dare ſz magis errare cōuincetur. Ex hiis igit colligitur euidēter ꝙ cōditor canonū minoris ē auctoritatis ꝙ euāgeliū ſacroſanctū cōtra q̄d nouā legē nequaꝙ cōdere pōt ſed euāgeliū defendere vſq ad aīam et ſanguinē obligatur Contra quod ſi nouā legē dare pſumeret eſſet de errore p catholicos cōuincendus ſicut btūs Urban⁹ papa cōcordat q vi hēr. xxv q i c. ꝙ oportētē deū metuit nec cōtra euāgelium nec cōtra apoſtolos nec cōtra pphetas nec ſanctorū patrū iſtituta agere aliqd vllo mō pſentit Ex quib⁹ verbis patenter habetur ꝙ cōditor canonū ſi oportētē metuit nihil contra euāgeliū cōponere pſumit ſtatuere et ita nō maioris ſed minoris auctoritatis ꝙ euāgeliū eē dinoſcit ꝙ in plurib⁹ capitulis in libro decretorū in certis locis clar⁹ cōſtat ſicut ex diſtinctione xx c nolo et c ego ſolis et c. quis neſciat et ca. nolo. et c neq et c. xxij. di. c ſicut et ex cā. ij q iij. c ſi is q pſt. Alie auctoritates ꝙ plurime quas longū eēt recitare hoc idē aſſerūt manifeſte et ppter eaſdē rōes dicitur ꝙ tota multitudo xpianorū nūc vita mortali viuentiū nō eſt maioris auctoritatis ꝙ ſit ſanctū euāgeliū q̄ multitudo venitur dz vſq ad animam et ſanguinē defenſare euangeliū. Ad tertiam rōem canoniſtarū ridēt rōnalit dicētes ꝙ ſūmus pōn ſex debet ſacrarū lrarū hēre notitiā et cū in ſacris canōib⁹ debet eſſe pit⁹. Quādo ſimbolū ordinare et articulos fidei recte diſtinguere ſpectat ad ipſum ſūpue cū cōcilio et aſſenſu cōcilij generalis. Sed in ſimbolū ordinādo et articulos fidei diſtinguendo et eadem ratione in diſtinguendo auctenticē que aſſertio eſt catholica et que heretica reputanda theologie principaliter debet intiti. Secundario autem in ſacris canonibus ſe poterit fundare. Et ideo ex iſta ratione concludi poteſt ꝙ ad theologos ſpectat principaliter diffinire docendo vel legem aliqs exponendo q̄ aſſertio inter catholicas queue inter hereticas debet numerari Et licet cum theologi vel alij de hereſi accuſantur vel alios excuſare conantur libellos excuſationis reſponſionis appellationis et huiuſmodi componere neſciant nec formare ſed ad canoniſtas oporteat eos recurrere. non tamen ex hoc concluditur ꝙ ad eos principaliter pertinet diffinire que aſſertio catholica et que heretica eſt cenſenda vt dictum eſt. quia aliud eſt diſcernere que aſſertio ē et cetera. et aliud ē ſcire formas accuſationū et modū agendi cōtra hereticos i iudicio defendēdi ac hereſi

accusatores qui primum ad theologos, secundum
ad canonistas. Unde licet pertineat quo modo ad alis
ius est cognoscere de veris et falsis
aurum ab auricalco, et quod assianos ab equis egris
arma a fortis fabricata ab aliis. Et aliud est
facere si aliquis de aliquo predictorum voluerit
iudicio accusare aliquem accusatus si sic vo
luerit defensare quod libelli accusationis remis
sionis appellationis et huiusmodi que vel in iudi
cio fuerit oportunum confici debeant et forma
ri. primum admonitatores aurifabros fabros
ferri et fabricatores armorum spectare dino
scitur. Secundum vero ad iuristas non est dubi
um pertinere. Unde per istam rationem probari con
tingeret quod ad iuristas pertinet discernere quod
aurum est verum et quod falsum qui panni sunt ar
tificialiter facti qui aliter. Et ut concludam dicens
ter de omnibus mechanicis et rebus naturali
bus universis que in usum hominum veniunt
haberent principaliter iuriste discernere qua
lia certi sint secundum naturam suam vel artem cum de hu
iusmodi omnibus contingat in iudicio litiga
re. In quo casu necessarium est litigantes pro li
bellis accusationes remissionis appellationis
et huiusmodi ad iuristas habere recursum.
Constat quod sepe iuriste de rebus innumeris an
sint tales quales debent esse secundum naturam vel ar
tem a qua fiunt nesciunt iudicare quod tamen
de talibus rebus recuperandis vel defendendis
in iudicio oportet formare libellos et alia
que spectant ad formam agendi et defenden
di coram iudice non ignorant.

Quod heretici a fidelibus sunt vitandi.

o Tertia consideratio est si heretici sunt
vitandi quare videtur aliquis quod non
secundum illud Math. xiij. Ne forte colligentes zi
zania eradicetis simul et triticum sinite utra
que crescere usque ad messem. zizania sunt he
retici triticum vero fideles messis finis seculi.
ergo heretici sunt tolerandi inter fideles et non
sunt ab eis vitandi usque ad finem seculi pro
declaratione huius considerationis et solu
tione argumenti notandum quod multiplex est co
munio et similiter multiplex est communi
catio. Est enim communio spiritualis s. que est in con
sensu vero vel interpretatione et hoc modo si
est cum hereticis communicandum sic intelligitur il
lud ij. Cor. vi. Exite de medio eorum et
spiritualiter. s. ut eorum scelera increpent.
Est secundo communio in sacramentis
etiam modo non est communicandum cum he
reticis notatis sive nominatis qui et li
sint notati sive nominati tamen quantum
ex se pervenitur effectu communionis sacramentorum
qui ipso iure sunt excommunicati sive occulti sint
manifesti extra de hereticis excommunicamus. E
rum communio in ambo potest et huiusmodi
modo non est communicandum cum he
reticis qui precisi sunt ab ecclesia nomina
Est etiam quarta communio corporalis co
habitatio in eadem civitate et talis com
munio non vitabatur in principio propter multi
tudinem hereticorum si autem timeretur
lapsus ad aliquibus tutius esset non ha
bere cum eis. Sic ergo potest responderi ad argu
mentum quod illud dictum potest intelligi de he
reticis occultis quorum heresis dependeb
non potest tales et si excommunicentur excommuni
catione generali non in excommunicatione perso
nali nec exterminari gladio materiali in
multitudine infidelium manifestorum
ligantur vel intelligi potest de catholicis
Unde Rabanus habens discretionem
plum et quantumlibet debet tolerare malos pro
pter bonos. Secundum autem quod messis
atur tempus illud quo heretici manifesti
ruptus aliorum sunt abijciendi evange
falsi secundum hoc intelligitur premissio
go tempore illo quo non discernuntur plene
sunt heretici cum autem innotuerit ple
desive corruptio sua est personaliter pre
cludendus. Unde Augustinus li. de vera reli
gione dicit sententionaliter quod in ecclesia
diu sustinetur error a licentia donec aut
sationem inveniat aut opinionem pravam
tinaciter defendat. Cum autem dicitur i. Cor.
xj necesse est hereses esse. Ibi dicitur ne
illud quod esse necessarie per accidens sive p
intentionem hereticorum sed ad hoc ut
que se exercent in divinis scriptura pigri
cam discutiendi excitantur et magis
veritas declaretur ut supra patuit consi
deratione quinta. Doctiam habetur et glo
per illud. Esa. vij. Docebat dominus et cetera
super. i. usque ad finem seculi erunt aliqui he
reses vel multi hominum ad exercendam
fidelium sapientiam et patientiam. Sic er
go patet quomodo heretici sunt vitandi
notorij. Dico etiam sine denunciatione cum

la possit per conuersationem celari puta si publice iudicarent contra fidem. extra de cohabi. clericorum et mulierum c. vestra et c. si possum⁹ tamen et debemus eos monere et inducere vt ad veram fidem redeant. In alijs vero si licet eis cōicare etiam si sit pater filius maritus vel vxor aut soror hoc seruatum habeatur. et ideo si infidelis discedit discedat secūdū apostolum. xxviij q. i. in c. si infidelis.

An sit cū hereticis aut alijs hoib⁹ publice disputandū.

n Ona cōsideratio est Si est cū hereticis vel cū alijs infidelibus publice disputandū. Rūdetur fm Tho. in secūda secūde. q. x. q̄ in disputatione fidei sūt duo cōsideranda. vnū est pte disputantis s. q̄ disputat tanq̄ dubitans de fide et ex ꝑuo non veritatem tunc peccat procul dubio tanq̄ infidelis. Si autem disputat ad confutādū errores vel ad exercitium est laudabilis. Aliud est considerandum ex pte audientium vtrum s. ipsi sint instructi et firmi in fide tūc enim nullum est periculum disputare. Aut si audientes sunt simplices et in fide titubātes et tunc circa tales distinguendum est q̄ si sunt sollicitati ab infidelibus nitentibus in eis fidem corrūpere tūc necesse est publice disputare dūmodo inueniantur aliqui ad hoc idonei. per hoc. n. simplices in fide firmabūtur et tolletur decipiēdi facultas infidelib⁹ Si vero nō sunt sollicitati tunc periculosum est publice de fide disputare corā simplicib⁹ quorum fides etiam ex hoc est firmior q̄ nihil diuersum audiuerunt. et ideo non expedit eis ve audiant verba infidelium disputantium contra fidem. prohibētur quoq; oēs layci publice disputare de fide vel occulte q̄ vero contra fecerit excōicationis laqueo innodetur. extra de heret. c. quicūq; li. vi.

De modo inquirendi hereticos.

d Ecima consideratio est videre q̄s est modus inquirēdi hereticos. Ad quod breuiter dicitur q̄ si papa dat certam formā illa tenēda est alias pōt quis p accusationē inq̄sitionē et denūciationē. Sz in examinatione testium cōtra hereticos debet interesse due persone religiose et si fieri pt per publicas personas cōscribi testiū dicta. extra de heret. c. vt officium li. vi. § volumus et concedimus religiosis qui diu essent in seculo tabellionat⁹ officiū habuerunt et exercuerūt et etiam clericis si in sacris sint constituti exercere libere officiū tabellionat⁹ quo ad p̄missa si eis iniunctum fuerit. vt in dicto c. vt officiū § cōcedētes. Itē tenētur dyocesani vel archiepiscopi vel archidyaconi semel saltem in anno per se vel per alios querere hereticos vbi fama est eos habitare et illos quos credūt de hoc aliquid scire debēt cōpellere iurare vt indicent si quos habent suspectos propter occulta conuenticula vel alia signa. extra in c. excōicamus § adiicimus. Suspectus autem si vocatus confitetur et separatur a correctione pōt ei iniungi penitentia salutaris si autem negat et ante sit infamatus indicetur ei purgatio quā si non prestiterit excommunicabitur et vsq; ad satisfactionem cōdignā ab omnibus euitabitur et si per annum sic steterit extunc velut hereticus condemnetur. vt in dicto c. excommunicamus. § qui autem. Item illi qui presunt ciuitati vel loco alij q̄cunq; nomine censeantur ad requisitionem eorum debent iurare prestare attendere inuiolabiliter et seruare ac facere ab omnibus suis subditis inuiolabiliter obseruari toto tepore sui regiminis constitutiones in fauorē fidei a sede apostolica promulgatas ac etiā reprobatas quas qui iurare noluerit et seruare vt infamis etiā q̄ hereticorū fautor ac de fide suspectus officio et honore sui regiminis expolietur nec vlterius ad dignitatē aliquam vel officium publicum assumatur nec teneat aliquid quod fecerit vt pote balj uus consul vel rector. extra li. vi. c. vt officiū § statuimus. Debent etiam omnes rectores in hoc negocio parere dyocesanis et etiā inquisitoribus nec aliquo modo debent cognoscere de hoc crimine. vt capere liberare et huiusmodi. alias sunt excommunicati et si excommunicationem sustinuerint per annum condemnari debent tanq̄ heretici. extra in capitulo vt inquisitionis li. vi. Item in negocijs heresis procedi potest simpliciter et de plano. et si periculum esset non nominare accusatoribus vel testibus publice nisi coram aliquibus prouidis personis piendo et detenēdo secretum et huiusmodi

ſed ceſſante periculo publicentur ſicut alij iudicijs extra in.c.ſtatuta.li.vi. Sed nunquid heretici potent appellare Dico quod hereticis inhibita eſt appellatio extra eodem vt inquiſitionis.li.vi.

De pena qua ſunt puniendi heretici.

V Ndecima conſideratio eſt quali pena ſunt heretici puniendi. Reſpondetur quod quadruplici pena ſunt heretici ferendi ſcilicet excommunicatione depoſitione rerum ablatione et militari perſecutione. Excommunicatione quia omnis hereticus ſiue occultus ſiue manifeſtus ipſo iure eſt excommunicatus maiori excommunicatione xxiiij q.i.c.i et ij extra de heret. c. ad abolendam. Secundo depoſitione quia indiſtincte ſiue clericus ſiue laycus ſiue papa vel imperator vel quilibet alius debet deponi ab omni dignitate.xl. diſt. ſi papa. xxiiij q.i.c. contra pacem. Tertio rerum temporalium ablatione. quia omnia bona eorum debent confiſcari eccleſie cui deſeruiebant ſi erant clerici vel layci ſi in temporali iuriſdictione ſunt eccleſie ſubiecti. Aliorum vero laycorum bona principibus ſecularibus confiſcantur. Quarto militari perſecutione ſi enim propter malos puniendos oportuit regiam maieſtatem non ſolum legibus eſſe decoratam ſed armis armatam multo fortius propter hereticos exterminandos. Ideo dicit gl. i. Cor.v. de paulo quod cum videbat aliquos pertinaces ad conuertendum fidem ſathane tradebat corporaliter vexandos. Sic ergo heretici non ſolum excommunicantur et deponuntur ſed et ab officio et beneficio quod tunc tenebant et ſi clericus ſit debet degradari et demum quilibet talis debet relinqui arbitrio brachij ſecularis animaduerſione debita puniendus ſcilicet crematione niſi continuo poſt deprehenſionem erroris ad fidem velit redire et errorem ſuum abiurare et ſatiſfactionem exhibere et ſic redactus debet in perpetuum carcere recludi extra de heret. excommunicamus.ij. Sed quam penam incurrunt credentes receptores defenſores et fautores hereticorum. Reſpondetur quod quilibet talis eſt excommunicatus et ſi non ſatiſfecerit infra annum extunc ipſo iure eſt infamis nec ad publica officia ſeu conſilia nec ad eligendos aliquos ad huiuſmodi nec ad teſtimonium debet admitti nec poteſt condere teſtamentum nec ad alicuius hereditatis ſucceſſionem accedere. Nullus quoque ei ſuper quocumque negocio ſed ipſe alijs cogetur reſpondere ſi iudex eſt eius non valet ſententia. Si aduocatus non admittitur eius patrocinium. Si tabellio non valent eius inſtrumenta et ſic in ſimilibus. Si vero ſit clericus ab omni officio et beneficio eſt deponendus. et illi qui tales poſtquam fuerint ab eccleſia denunciati curauerint contempſerint debent excommunicari patrenti hec omnia extra eodem excommunicamus. c. § credentes. Item omnes clerici qui talibus exhibent eccleſiaſtica ſacramenta vel tradere eccleſiaſtice ſepulture aut elemoſynas ſeu oblationes eorum receperint debent priuari ſuo officio ad quod nunquam reſtituentur ſine indulto ſedis apoſtolice ſpecialis ſimiliter et regulares quorum et priuilegia in illis dyoceſibus non ſeruentur eis in quibus tales exceſſus perpetrare preſumpſerunt vt in.d.c. excommunicamus § ſane clerici. Et nota quod ipſi credentes eorum erroribus heretici ſunt dicendi extra eodem excommunicamus ij. Quicumque etiam hereticos credentes receptores defenſores vel fautores eorum ſcienter preſumpſerint eccleſiaſtice tradere ſepulture excommunicati ſunt nec debent abſolui niſi propriis manibus publice extumulent et proijciant corpora damnatorum et locus ille perpetua careat ſepultura extra de heret. c. quicumque.li.vi. Item heretici cum omnibus fautoribus modo dictis et ipſorum filij vſque ad ſecundam generationem ad nullum eccleſiaſticum beneficium ſeu officium publicum admittantur alias irritum eſt extra eo. c. quicumque. § heretici. Et ſi dicas ex predictis colligitur quod hereticus eſt multiplici pena puniendus hoc videtur irrationabile quia deus non punit bis in idipſum. Cum ergo omnes heretici ſunt excommunicati vt dictum eſt et excommunicatio ſit pena ſequitur quod non ſunt alia pena puniendi. Reſpondetur quod pro vno peccato vna pena quis punitur Sed ſi ad vnum peccatum plura concurrunt que ſunt multa peccata vel propter relapſum eiuſdem poteſt homo iuſte puniri multiplici pena. Si quis ergo labitur in damnatam hereſim punitur pena excommunicationis quia vt dictum eſt omnis hereticus eſt excommunicatus et ſi poſt abiuratam hereſim iterum labatur debet alia pena corporali puniri vel temporali dampnari.

Quis poteſt capere hereticos et tormentis exponere.

DUodecima consideratio est si ante quam
pot capere et tormentis exponere he
reticos. Respondetur quod nec epus quod inq
sitor vnus sine alio arrestare et capere et tute
lo custodire vel compedibus mancipare ad manicas
cis ferreas vt visum fuerit faciendum. Sed nec
potest dare carcerem et quod magis ad penam quam
ad custodiam videatur vel tormentis expo
nere vel ad sententiam procedere contra eos
pot epus sine inquisitore nec inquisitor sine
epo aut eius super hoc delegato aut epali se
de vacante delegato capituli si sui adinuicem
copiam possint habere infra octo dies post
quam se inuicem requisierint possunt tamen quilibet
predictorum committere alteri vices suas vel
per literas significare suum consilium et consen
sum. extra de heret. multorum in clementinis.
Sed occurrunt hic finaliter ex hoc difficulta
tes. Prima est si carcer in quo ponuntur here
tici debeat esse cois epo et inquisitori. Dicit
ur quod sic et debent habere duos custodes vnum
quem voluit epus et eum prouidebit et vterque eo
rum pot habere sub se seruum fidelem minu
strum et illius loci erunt due claues diuerse
quarum vnus custodum vnam et alius alias
habebit et poterit officium ministrandi cha
tis committere suo ministro et tenetur p
dicti custodes antequam exequantur officium
eis a quibus assignantur iurare tactis euangelijs
quod in custodia omnem diligentiam quam
poterunt adhibebunt et quod alicui carceratorum
nil in secreto loquetur nisi audiente
et quod ipsis carceratis fideliter conferent
idem quam ipsi receperint ex ordinatione com
muni et quod a parentibus vel amicis vel aliis
fidelibus personis offeruntur eisdem nisi epi
vel inquisitoris vel suorum commissariorum
ordinatio refragetur ipsi fideliter et absque
diminutione aliqua ministrabunt nec in his
fraudem aliquam adhibebunt et eodem modo
iurabunt predicti custodum ministri extra eo
dem in extra eodem. c. multorum in clemen
tinis. Et eodem modo iurabunt notarij in
quisitoris coram epo eum inquisitore vel sub
stitutis ab eis quod suum officium fideliter ex
ercebunt et idem fit de alijs personis necessa
rijs ad dictum officium. extra eo. multorum
in clementinis. Secunda difficultas est de xpi
anis qui efficiuntur iudei vel redeunt ad iu
daismum si debet procedi contra eos sicut contra
hereticos dico quod sic etiam si infantes vel

metu mortis fuissent baptizati si de hoc fu
erint confessi. Aut per iudeos aut xpianos
muniti sunt contra fautores et defensores
talium procedendum extra de heret. c. con
tra li. vi. Tercia difficultas est si propter he
resim maritorum debeant confiscari dotes
vxorum catholicarum dicitur quod non nisi cu
cis scienter. s. sciendo eos esse hereticos con
traxissent. extra eo. decreuit li. vi. Quarta
difficultas est si post mortem heretici possit
occupari bona eius si de eius heresi non fu
it in vita declaratum. Respondetur quod sic si
postea declaretur. extra eo. accusatus § por
ro li. vi. Quinta difficultas est si debeant
puniri sacerdotes qui instruunt hereticos in
celanda veritate dicitur quod debita pena de
bent castigari. Religiosi etiam heretici sunt
grauius alijs puniendi. extra eo. accusatus §. sacer
dotes li. vi. Sexta difficultas est de etate inq
sitoris verum sit requiratur determinata etas
vt possit officium exercere. Respondetur quod non
pot ee inquisitor nisi attigerit xl annum et tam
ipse quam commissarij deputati non possunt pecu
niam extorquere nec scienter ecclesiarum bo
na ob delictum clericorum fisco ecclie applica
re alioquin sunt excõicati ipso facto a quo
non possunt absolui preterquam in mortis articulo do
nec illis a quibus extorserunt plene satisfece
rint de pecunia sic extorta nullis priuilegijs
pactis seu remissionibus super hoc valitu
ris extra de hereticis volentes in clementi
ne. Septima difficultas est si potest in
quisitor procedere contra aliquem officialem
vel nuncium romane curie. Dicitur quod non
vt patet in extrauaganti Johan. xxij que in
cipit cofrater. Octaua difficultas est quis
proprie dicendus est relapsus. Responde
tur quod accusatus de heresi vel suspectus ve
hementi suspitione qui in iudicio abiurauit
et postea committit in ipsam talis censetur
relapsus licet antea ipsum heresis crimen nõ
fuerit plene probatum sed si leuis fuit suspi
cio non debet iudicari relapsus quamquam ex hoc
sit grauius puniendus non tamen debet ex
hoc in heresim relapsorum pena puniri ex
tra de heret. accusatus. libro vi. Qui vero
in vna specie heresis vel vno fidei articulo vel
sacramento ecclesie errauit et postea abiura
uit simpliciter vel generaliter heresim si post
ea errat in alio relapsus est iudicandus. ex
tra eo. accusatus. li. vi. Ille autem de cuius la

psu in heresim ass abiurationē cōstiterat vel
one cōstat si postea hereticos receperit vel edu
cat visitet vel associet vel munera eis dona
tis donet vel mittat vel fauorē impēdat qui
excusari nō possit iudicari debet relapsus et
tra eo accusatus li. vi. in tali casu verū ē q̄d
dicit apostolus ad Ro. i. qui talia agūt di
gni sunt morte nō solū qui faciūt sed etiam
qui consentiūt facientibus. Nona difficultas ē
si qn̄ negociū heresis cōmittitur alicui vel a
liquib⁹ generaliter in certis locis adunaf epi
scopos auctoritas eorū ordinaria procedēdi
vel delegata si eam habeant. Dicitur q̄ nō
sed vtrūq₃ de eodē facto inquirere pōt cōiter
et si eius sim procedāt conari debēt sibi cōicas
ri processus vt per hoc melius possit veritas sc
iri: et p̄ eo vtrūq₃ simul sententia proferatur
nisi alter alteri deferat q̄ si in sententia nō
cōcordent ad sedem apostolicā remittatur cō
tra eo. per hoc li. vi. Et intellige q̄ predictā
cōicationē processuum opz fieri q̄n nil aliud
restat agendū nisi q̄ sententia promulgetur
q̄ si alter nō posset cōmode procedere nisi vi
sis actibus alterius tunc semel nū cōicatio
tribuatur vt in extrauaganti benedicti. xi. q̄
incipit ex eo. Decima difficultas est quā pe
nā incurrunt episcopi vel inquisitores vel eo
rum substituti si maliciose aut fraudulenter
loquūt alicui crimē heresis vel aliquid aliud
falso imponūt quod impediat executionem
officij eorūdē. Respondetur q̄ si ex causa odij
gratie vel amoris vel lucri vel cōmodi ipsis
lis obmiserint procedere vel aliquē vexarent
imponēdo ipsam heresim etc. Si epi sunt vel
supra per mēses incurrūt suspensionem ab
officio. Si inferiores sunt excōicati sunt a q̄
non nisi per papam possunt absolui preter
q̄ in mortis articulo et eandē penam incur
runt si obmiserint contra quēq₃ procedere vbi
fuerit procedendum. extra de heret. multo
rum in clemen. Vndecima difficultas est si
in aliquo casu sunt heretici tolerandi. Rñ
tur q̄ in pena heresis eis possumus consi
derare. Primo ipsius grauitatem criminis.
Secundo ecclesie contingentis charitatem.
Tercio ipsorum fidelium vtilitatem consid
rando primo criminis grauitatem statī cū
heretici deprehensi sunt essent interficiendi
magis q̄ incēdiarij aut falsarij. Vnde exo.
xxxij. statim cū moyses descendit de monte
mandauit q̄ frater interficeret fratrem suum
et proximus proximū pro peccato ydolatrie et
Deutero. xiij mandatum fuit populo israe
litico vt ciuitates hereticorum subuerteret et faci
pulsa combureret. Et iiij Regū xxiij dicitur q̄
rex Iosias vidit sepulchra que erant in monti
nibus tulitq₃ ossa eorū de sepulchris et com
bussit illa. Si vero cōsideremus in tali crimine
charitatem ecclesie tunc non statim tradunt
heretici exterminio. sed circa eos seruatur or
do correctionis fraterne qr monentur primo
et secūdo et si postmodū reperiuntur relapsi
non amplius ecclesia eos tollerat qr nihil am
plius de eorum correctione sperat. Sed consi
derando vtilitatem fidelium si aliqui sunt he
retici qui sic defendunt falsitatem sententie
sue vt in terra multitudinem faciant et con
uenticulorum segregationes vel ecclesie con
turbationes cogerent tunc absq₃ alia dilati
one vel inquisitione exterminādi sunt qr cū
bonum cōe sit pferendū priuato magis ē pro
uidendū saluti cōi q̄ saluti alicuius vel ali
quorum. Duodecima difficultas est. si here
tici reuertentes ad fidem semper sint recipiē
di. qr dicitur Exo. xxij maleficos non patie
ris viuere. vnde gl. p maleficos intelligūtur
peccatores peccato heresis et peccato contra
naturā qui statim sunt vita corporali priuā
di ne alios inficiant. Respondetur q̄ heres
ticos esse recipiendos potissime relapsos tri
pliciter possumus intelligere. primo ad sacramē
torum perceptionem. Secundum ad bono
rum temporalium restitutionem. Tercio ad
vite temporalis conseruationem. prima re
uersio nun q̄ negatur hereticis qr salus oīe
cere adīne charitate omnibus est appetēda
etiā inimicis iuxta illud Math. v. diligite
inimicos vestros benefacite his qui oderūt
vos propter q̄d heretici sep reuertentes quan
tumcūq₃ et quotienscūq₃ relapsi fuerint ab ec
clesia recipiunt ad penitentiam et eucharis
tie perceptionem. vnde sicut scribitur extra
de heret. c sup eo. § nos vsq₃ li. vi q̄ si p⁹
relapsuz heretici penituerint et penitentie si
gna manifeste apparuerint in eis sacramen
ta penitentie et eucharistie humiliter petita
nequaq̄ sunt eis deneganda. Sed secundo
et tercio modo negatur eis reuersio quia si
ipsi seruarentur in vita post relapsum et resti
tuerentur ad dignitates et ad bona tempo
ralia. et in vita corporali seruarentur incolu
mes. si iterum laberentur possent alios īficere

et alij cittas in hereſim laberentur ſi ipſi ſine
pena tranſirent. Interdum tamen eccl'ia he/
reticos ad honorum temporalium reſtitutõ
nem recipit vel propter bonum lucris animaru
dum. Dicit enim augu. in epiſtola ad vincẽ
tium nonnullos toleramus quos corriger̃
vel punire non poſſumus nec propter paleã
relinquimus ardam. nec propter eos in ſi
ſe ſegregandos deſerim⁹ gregem domi. nec
propter vaſa facta incõtumeliam migram⁹
de domo domini. patet ergo quomodo cõ/
dũtur heretici reuerſi et quomodo non.
Decimatercia difficultas eſt ſi loquamur de
hereticis non relapſis cum volũt redire ad fi
dem qualiter debent recipi. Rñdetur q̃ ſi ali/
quis hereticus vel hereticorum credẽs re/
ceptator fautor defenſor necnon et de hereſi
infamatus vel ſuſpectus ad vnitatem eccle
ſie redire voluerit ad arbitrium ep̃i propri
j debet abiurare errorem et promittere et
iurare per ſcripturam firmare q̃ tenebit fir/
miter ad mandatum eccl'ie catholicam fidẽ
et hoc publice ſm̃ q̃ eius crimẽ fuerit publi
cum vel priuatum. i. q. vij. quoniens de ſe.
xij. ego berengarius extra de here. ad abo
lendã. Poſtea debet ſm̃ eccl'ie formam ab
ſolui. de quo. xi. q. iij. cum aliquis extra de
ſen. exco. cum deſideres. Poſtea eis debet i
poni quod in talibus ſolet iniungi. ut in .c.
quoniens. et .c. ego berengarius. vbi ſupra.
Et quando tales volunt reuerti prouideri
debet ſolerter q̃ ſint vere conuerſi ſi. debẽt
recipi extra eo. ut officium § iij libro .vi.
Pena autem que talibus debet imponi de
claratur extra ꝺ heret. excõicam⁹. ij. vbi dici
tur. Si qui autem de predictis poſtq̃ fuerit
deprehenſi redire voluerint ad agendam cõ
dignam penitenciam in perpetuo carcere de
trudantur. Decimaquarta difficultas eſt
ſi prelatus ſit hereticus vtrum habeat pote/
ſtatem ſpiritualem. Reſpondetur q̃ prelat⁹
hereticus non eſt prelatus etiam ſi ſit papa
quia ipſo facto eſt depoſitus. Unde papa
dicitur in caput totius eccl'ie iuxta illud.
ad Ephe. i. ipſum dedit caput ſuper omnẽ
eccl'iam que eſt corpus xp̃i. Capitis autẽ
eſt influere vitam in omnibus membris et
principium vite ſpiritualis eſt ipſa fides q̃a
ſine fide impoſſibile eſt placere deo. Unde
apoſtolus ad Hebre. xi. fidem dicit eſſe ſub
ſtantiam. i. fundamentum omnium rerum
ſperandarum. Si ergo papa deprehendatur
deuius a fide caret vita ſpirituali et per con
ſequens aliis influere non poteſt. Unde ſic/
ut homo mortuus non eſt homo ſic papa
in hereſi deprehenſus non eſt papa propter
quod ipſo facto eſt depoſitus ſi ergo hoc di
citur de papa multofortius de quocũq3 alio
prelato inferiori. Amplius autem declaratur
predicta difficultas ſm̃ Tho. in ſcd'a ſecun/
de q. xxxix. ar. iij vbi diſtinguit de duplici
poteſtate ſpirituali quarum vna eſt ſacrame
talis alia eſt iuriſdictionalis. Sacramẽtal'
eſt que per aliquam conſecrationem confert
et talis ſm̃ eſſentiam remanet in homine q̃
diu viuit ſiue in ſciſma ſiue in hereſim labat̃
q̃ patet per hoc q̃ rediens ad eccleſiam nõ
iterum conſecratur ſed tamen tales vſũ po
teſtatis amittunt ita q̃ non licet eis ſua po/
teſtate vti. ſi tamen vſi fuerint effectũ habet ĩ
ſacramentalibus. quia in his homo non o/
peratur niſi ſicut inſtrumentum dei. Unde
effectus ſacramentales non excluduntur ꝓ/
pter culpam quãcũq3 conferentis ſacramẽ
tum. Poteſtas autem iuriſdictionis eſt que
ex ſimplici iniunctione hominis confertur.
et ideo nõ immobiliter adheret et in ſciſma
ticis et hereticis non manet. Unde nõ poſſũt
abſoluere nec excõicare nec indulgentias fa
cere. aut aliquid huiuſmodi. et ſi fecerint ni
hil eſt actũ. vij q. i. nouacianus. Decima
quinta difficultas eſt ſi poſt abiurationem
hereſis aliqui inueniantur relapſi vtrũ ſine
ſtatim tradendi iudicio ſeculari. Reſponde
tur q̃ ſic. quia ſicut fides eſt fundamentum
ſpiritualē eo q̃ ſine fide impoſſibile eſt pla/
cere deo vt dicitur ad Hebr. xi. ſic hereſis q̃
eſt fidei corruptio totam ſpiritualem vitam
habet ſumpere eo q̃ modicum fermentum
totam maſſam corrumpit. i. Cor. v. Unde
de auctoritate iudeq3 ſecularis ſcribitur. xxiiij
q. iij reſecande q̃ reſecande ſunt putride
carnes et ſcabioſa ouis a caulis repellẽda ẽ
ne tota domus maſſa. corpus et pecora ar/
deat corrumpatur putreſcat et intereat. Arri
us enim in alexandria vna ſcintilla fuit ſed
quoniam non ſtatim oppreſſa eſt totum or
bem eius flama depopulata eſt. Unde ad
huiuſmodi periculum cauendum cum here
tici deprehenduntur relapſi vel per facti euiſ/
dentiam vel per propriam confeſſionem ſeu
per teſtes abſq3 mora tradendi ſunt iudicio

ſeculari. Et ꝓpterea ſcribitur extra de hereti‑
ſi per eo. li. vi. Nos itaqꝫ inquiſitioni ne ỽ
fratrum noſtrorum conſilio reſpondemus ꝙ
qui poſt abiurationem deprehenſi fuerint ī
hereſim recidiſſe ſine ulla penitus audiētia
relinquendi ſunt iudicio ſeculari. Et ſic im‑
ponitur finis ij libro in quo de natura ſeu
quiditate hereſis de modis hereticorum
de hereſibus repullulantibus in his tempori
bus, de modo inquirendi eos, et de eorū pu
nitione dictum eſt. Fruſtra enim heretici ſunt
circulatrantes et quaſi per minas noſtrum
fidei fortalicium impugnantes cum ſit tur‑
ris fortitudinis a facie inimici in virtute do
mini noſtri ihū xpi, cui eſt honor et glia in ſe
cula ſeculorum. Amen.

Incipit liber tercius de iudeorum bello contra fidei fortalicium.

Ereticorum bello quaſi pe
riculoſiori ſolutorū e ſit a fa
miliaribus inimicis īter
ter communiſſimum. iudeorum
veſana progenies non eru‑
beſcat temptare ſi poſſit noſ‑
trum fidei fortalicium ꝑ viribꝰ expugnare.
ac ſi cecus in campū exiret vt pugnaret cū vi
dente. Non enim vident cecitate percuſſi ꝙ
eſt turris fortitudinis a facie inimici. vt ergo
videatur modus bellandi iudeorū diſſolu‑
tio ſui belli et confuſiō cōfuſio in pſin tercio li
bro noſtri fortalicij duodecim conſideratio‑
nes intellectui occurrunt pertractāde. Qua‑
rū prima erit de iudeorū cecitate et ſua nebu
loſa noticia. Secūda de iudeorū parente
la ex thalmuth doctrina. Tercia de iudeo
rum diuerſitate in ſua fide et credentia.
Quarta de iudeorum bello per argumen
ta ſumpta ex lege moſaica. Quinta de iu
deorum bello ꝑ argumenta ſumpta ex lege
euangelica. Sexta de iudeorum bello per
argumenta ſumpta ex naturali ſcientia. Se
ptima de iudeorum crudelitatibus et ſua
audibili ſeuicia. Octaua de iudeorum fa
tuitatibus et ſua grandi ſtulticia. Nona
de iudeorum expulſionibus et ſua magna
ignominia. Decima de iudeorū mirabi
libus et ſua obſtinata malicia. Undecima
de iudeorum obligatione ex iure canonico
et ciuili et ordinatione regia. Duodecima
de iudeorum conuerſiōe in fine ſeculi a fu
turis.

De iudeorum cecitate et de ſua nebuloſa noticia.

Irca primā conſiderationem que
eſt de iudeorum cecitate duo ſūt
videnda. Primum que eſt cauſa ce
citatis eorū. Secūdū ſi pōt ſanari vt reduca
tur ad lucē. De primo dicitur ꝙ cauſa ce
citatis iudeorum eſt quia domino peccaue
runt ſicut deducit magiſter bernardus oliueri in
tractatu ſuo contra cecitatē iudeorū allegā
illud Soph. i. ambulabunt vt ceci quia do
mino peccauerunt. licet eīn verba iſta genera
liter de omnibus peccantibus ſint dicta q
vere domino peccant teſte. pſal. qui dicit ti
bi ſoli peccaui et malum coram te feci. pſa
.L. ex quo peccato ſpiritualiter ceci efficiūtur
iuxta illud. Sap. ii. excecauit eos malicia e
ſpecialiter tamen intelliguntur de iudeis q
quodam ſingulari modo domino peccaue
runt chriſtū xpm filium dei iniuſte crucis ſu
plicio intermēdo propter quod ſpeciali m
facti ſunt ceci inter omnes gentes vt non ſo
lum paciantur cecitatē culpe ſicut ceteri pec
catores ſed etiam habeant cecitatem igno
rantie ſuper omnes propter quam ignorantie
ſcripturam proprie legis minime intelligunt
et quod in illa ad eorum directionem eſt
de clarū. in propriam dānationem vertūt
obſcurū de quibus dicitur Treñ. iiij. Erra
uerūt ceci in plateis errare. n in plateis ni
ſit aliud ē ꝙ deberent i ſcripturis claris et ma
nifeſtis circa quas nō pprie dicitur errare q
nolūt ipſas recipe ſed illi qui volūt intellige
re. et nō dicūt ſe eas tenere. ſicut nō dicitur
re cecꝰ cui eſt abſens viſibile obiectū ſed qui
preſente obiecto non poteſt habere viſionis
actum. Populus igitur iudaicꝰ merito dici
cecus qui vetus teſtamentum recipit et que

eo ſcripta ſunt recte intelligere neſciat. Dicunt ei iudei ꝙ ſigillū legis nūdū ē amotū. q̄re rat. ii. de? Eſaie. c. viij. liga teſtimonium ſigna legē in diſcipulis meis. Hic ponit occultatio myſterij xp̄i liga teſtimoniū. i. inuolue ꝓphetiā obſcuritatib⁹ ꝓpter incredulos q̄b⁹ talia ſunt celāda ſigna legē in diſcipul' meis id eſt apoſtolis aliiſꝗ xp̄i diſcipulis qui ꝑdicando legē obſcuritates ꝓphetarum aperuerūt et declarauerūt: oſtēdentes eas in xp̄o impletas. ſ. vt pꝫ in actib⁹ apl̄oꝝ ſicut fuerat a deo preordinatū. Et hoc mō dictū fuit Dan. xij. c. tu autē daniel claude ſermones et ſigna librum vſqꝫ ad p̄finitum tempus. Cum ergo predictū verbū dixit deus. ſ. liga teſtimoniū etc. intelligit ꝓpheta ꝙ dixerat ꝓpter peccata populi diuertit deū ſtatim vt pꝫ in littera ſequenti dicēs. expectabo dn̄m. ſ. ihū xp̄m qui abſcōdit faciē ſuā a iacob. i. a populo iudaico deſcendēte a iacob. qui in aduentū eius popul⁹ ille ꝑ maiori parte fuit excecat⁹ ꝑ infidelitatē ſicut dicitur ad Ro. xi. cecitas ex parte cōtigit in iſrael et p̄ſtolabor. i. patienter expectabo aduētū eius. vel ſic expectſtolabor eū quaſi dicat ſpem habeo in te ꝙ iſtud ſigillū amouebit et ex hoc ordinauerūt iudei i ſuis orationib⁹ vt orarent deū ꝙ amoueret ſigillū legis. Dicēdo ſic in oratōne dn̄e ſigillant legis amoue vt eā poſſimus intelligere. Et tenēt iudei ꝙ iſtud ſigillū debet amoueri meſſias. et video in his q̄ nō pn̄t intelligere ipſi⁹ legis ſemper dicitur in thalmud co vult eicere iſtud maneat in dubio quouſqꝫ veniat meſſias qui illud declaret. ſed ver⁹ meſſias q̄ eſt xp̄s ihūs iā venit vt patuit ſupra libro i. in appitione ... theſauri. quarta parte articuli ſcdi. et infra adhuc magis videbitur cū diſſoluet bellū iudeoꝝ hic ver⁹ meſſias amouit ſigillum legis cū aperuit librū eſaie: Luce iiij. ſtans in tēplo ān phariſeos. et pamū quod ſe obtulit nō ſine grādi myſterio. fuit illud quod in codē libro c lxi fuerat ꝓphetatū. ſ. ſpūs dn̄i ſuper me. eo ꝙ vnxerit me dn̄s ad annūciādū māſuetis miſit me vt mederer cōtritos corde et p̄dicarē captiuis indulgentiā et clauſis apitionē et p̄dicarē ānū placabilē dn̄o et diē vltiōis deo noſtro. vt cōſolarer omnes lugētes et ponerē fortitudinē lugentibus ſyon et darē eis coronā ꝓ cinere. oleū gaudij ꝓ luctu pallium laudis ꝓ ſpiritu meroris. Cum enim legeret hic prophetam xp̄s dixit eis hodie impleta ē hec ſcriptura in auribus veſtris. Luce iiij. hic manifeſte amouit ſigillū eius propheciarū que loquūtur de aduentu meſſie declarando ſe eſſe meſſiam de quo propheta loquebatur et poſtea amouit alia legis ſigilla ſicut patuit ſupra li. i. Et āplius infra patebit. Dūc libꝛū legis et prophetarum vidit Johānes euangeliſta in dextera ſedentis ſuper thronum ſcriptū intus et foris et ſignatum ſigillis ſeptem. et dixit ꝙ nō inueniebatur aliqs dignus ſoluere illa ſignacula et aperire libꝛ neqꝫ in celo neqꝫ in terra neqꝫ ſubtus terram īmō nec reſpicere illum et conſolans eum angelus qui ſecū loquebatur. Ait illi. ne fleueris ecce vicit leo d' tribu iuda radix dauid aperire libꝛū et ſoluere ſeptem ſignacula eī⁹ quem dixit agnū ſtantem. ſ. xp̄m tanꝗ occiſum et ſequitur et venit et accepit de dextera ſedentis in throno librum. et cum aperuit librum quatuor animalia et viginti quatuor ſeniores ceciderunt coram agno cantantes canticum nouum dicentes dignus es dn̄e accipere librum et aperire ſignacula eī⁹ q̄m occiſus es et redemiſti nos deo in ſanguine tuo ex omni tribu et lingua et populo et natione et feciſti nos deo noſtro regnum et ſacerdotes et regnabimus ſuper terram. Apoc. v. Sed licet ſigillū legis et prophetarum īmo et ſigilla ſint ſoluta et littera aperta per meſſiam iudei tamen quibus fuit miſſus nolunt credere ꝙ ſigillum ſecreti legis ſit amotum. Et hinc eſt ꝙ idem dubiū quod habebant antequā veniret tenent nunc poſtquā tranſierunt mille quadringenti ſexaginta anni a ſua natiuitate et nolunt attenti videre quomodo propheciae iam ſunt implete permanētes in maledictione dicte ſcripture. liga teſtimonium ſigna legem. et iterum. Eſaie. vi. Audite audientes et nolite intelligere et videte viſionem et nolite agnoſcere quaſi dicat audiris et non intelligitis videtis et non cognoſcitis. Et ſtatim ſequitur excecca cor populi huius et aures eius agraua et oculos eius claude ne forte videant oculis ſuis et auribus ſuis audiant et corde ſuo intelligant. Hic notat Nicolaus de lyra ꝙ iſta hec excecatio et obduratio non eſt a deo directe ſed a libero arbitrij defectibilitate. Domo enim auertens ſe a deo meretur vt iuſte deus retrahet gratiam ſuam ab eo cuius eſt

fectus est illuminare intellectũ et mollificar affectum et ideo ipsa subtracta homo exceca tur et obduratur ex sua malicia Et hoc fuit ipletũ quando ad predicationẽ xpi iudei ꝑ magna pte fuerunt obdurati sm ꝙ dicit ex presse Iohãnis xij ꝓpterea nõ poterãt cre dere qr dixit Ysaias excecauit oculos eorũ et indurauit cor eorũ In qua excecatiõne ac etiam duritia vsq; in presens tempus perdu rat generatio ista Contra quos quasi con tra pertinaces tã cõtra simplices iudeos ꝙ contra litteratos eorũ qui nolunt credere ꝙ sigillum legis est amotum dicit Ysa c xxix. Claudet oculos vestros .i. excecabit sacer dotes et scribas qui deb' vos dirigere sicut oculi cetera membra corporis. Secundum ta men ꝙ deus non est causa excecationis dire cte sed indirecte inquantũ iuste a malis sub trahit gratiam suam mentis illuminatiuã sicut statim supra dictum est Sequitur pro phetas qui imminente euersione iherusalem apparuerũt plura signa huiusmodi euersionis vt dicetur infra consideratione ix que tamẽ as sequi tãꝙ ꝓphete falsi interpretabantur cõ trarium. s. in bonum ciuitatis futurũ et prin cipes vestros quia decepti a talibus ꝓphe tis rebellauerunt romãis et erit vobis visio omnium. s. prophetarum antiquorum q̃ ꝓ phetauerunt de aduentu xpi et de destructi one ciuitatis et templi propter eius mortem sicut verba libri signati qui non põt legi ꝙ diu est signatus Ideo subditur quem cum dederint scienti litteras dicent lege istum inq̃ bit non possum signatus est enim sic respon derunt doctores moderni multi enim doctores eorum qui precesserunt determinauerunt tẽ pus aduentus messie vnus post alium et eẽ defecerunt quia tempora ab eis prefixa tran sierunt sm ꝙ dicit rabi Salomon super da nielem et causam huius effectus dicunt do ctores moderni iudeorum s. ꝙ sermones ꝓ phetarum sunt clausi. Sic ergo datur liber sci enti litteras .i. perito iudeo et respondet se nõ posse legere qr est signatus quasi dicat ego non legam quia nolo amouere sigillum sci licet Et dabitur liber .s. apertus per predi cationem xpi et apostolorum et aliorum p̃ dicatorum in via angeli xpi nescien .i. litteras di cet vel lege et respondebit nescio litteras quia quando simplicibus iudeis fit sermo de aduentu xpi preterito et cõsimilibus di cunt se non esse peritos in lege. Sed ꝙ magis sint eorum scientes de talibus respondent quo rum erroribus firmissime adherent. Sic er go accidit omnibus misere iudeis tam lit teratis ꝙ simplicibus ꝙ omnes eca faciũt sũt quia qui nescit legere non intelligit ꝓphetas et qui scit legere non vult amouere sigil lum dicens video ꝙ pater meus et aui mei non receperunt ihesum xpm nec intellexerunt ꝙ prophetie in eo fuerunt implete ergo nec ego volo credere Decet magna cecitas et asinina bestialitas. quasi patres excecati sũt eo gnouerunt bonum plus sunt culpandi isti vltimi qui vident iam tẽpus transisse et legunt sanctas scripturas et non intendunt in eis sigillum amotũ manẽtes in sua perfidia sic ut patres eorũ Et ideo luc. vij xps cõpa rauit eos pueris dicens cui ergo similes di cã homines generationis huius et cui simi les sunt similes sunt pueris sedentibus i fo ro et loquentibus adinuicem et dicentibus cantauimus vobis in tybijs et non saltastis lamentauimus et non plorastis. vbi dicit gl litteralis pueri doctores sunt spũ hõi len torũ synagoga vel ipsa iherusalem i qua in ra preceptorũ dei condebantur qui cõtribuli bus solebant exprobare ꝙ nec psalmus alle et ad laudes assisterent nec corde deuoto in tẽ brorũ agitatur quod notat saltus nec tenis i lamẽtationibus prophetarũ in credulis sunt factis vel fiendis ad penitentiã sunt cõ uersi Voluit ergo xps exprimere cecitatem et obstinationem iudeorum in predicta simi litudine puerorum. ad litteram n sic faciebãt pueri iudeorum. Circa quod est aduertẽ dum quod multum valde facit ad virtutem ꝙ aliqui a sua puericia assuescunt omnibus operibus virtuosis Ideo apud antiquos fuit consuetum et expedit ꝙ sic pueri exerce antur in ludis honestis inducentibus ad vir tutẽ et retrahentibus a vicijs ꝓpter quod pu eri hebreorũ habebant talem ludum Diui debantur enim in medio ciuitatis in duas p tes equales et isti qui erant ex vna parte ca nebant carmen letitie et alij ex opposito car men lugubre et postea exprobrabãt sibi mu tuo et exultantes dicebant alijs quare sibi non congaudebant et econtra alij quare si bi non compatiebantur et hoc fiebat ad ex primendum vanam leticiam et defectum cõ passionis et amantes adinuicem in hoc mu

do ſunt videmus frequenter etiam in eadem
ciuitate immo etiam in eodem vico vel etiã
in eadem domo ꝙ aliqui letantur et alij cõ-
triſtantur ex oppoſito hoc ſimiliter erat õ iu-
deis q̃tum ad hoc ꝙ viderant auſteritatem
Johannis nec per hoc mori fuerant ad pe-
nitentiam et poſtea viderunt dulcedinem et
manſuetudinem xp̃i. quia dulcedinem eius
predicauit et etiam eis dulciter et manſuete cõ-
uerſatus eſt nec grauẽs penas impoſuit pe-
nitentibus ſed dixit vade et noli amplius
peccare. Joh. viij. et tamen per hoc non fue-
runt mori ad deuotionis dulcedinem et pie-
tatis ſed magis remanſerunt ceci et obſtina-
ti in peccatis ſ. vnuſquiſqꝫ vitam in malum in-
terpretando quod et faciunt hodiernis tem-
poribus ſunt ergo iudei ſimiles pueris nõ q̃-
tum ad eorum innocentiam. ſed q̃tum ad
ludi eorum interpretationem hec ſufficiant
de cecitate iudeorum. De ſecundo s. ſi
poteſt ſanari cecitas iudeorum Reſponde-
tur ꝙ poſſibilitas non negatur ſed qꝛ medi-
cinam recipere recuſant. Jdeo ſui culpa ſem-
per ceci manent. Ad hanc enim cecitatẽ ab
iſto populo amouendam ſemper eccleſia ad
tendit ſui ad ſpũalem medicinam aliquan-
do per miraculorum operationem ſicut fuit
tempore xp̃i et apoſtolorum. Jnterdum ve-
ro per aliquam generalem pſecutionem vt ſal-
tem impleta facie eorum ignominia conuer-
terentur ad querendum dominum. Aliq̃n
per deuotam orationem ſicut in paraſceue.
Oremus et pro perfidis iudeis vt deus et
dominus noſter auferat velamen a cordib9
eorum vt et ipſi agnoſcant iheſum xp̃m do-
minum noſtrum Nonnũꝙ etiam per ſacre
ſcripture predicationem que conuenientis et
variis modis videtur ad ipſorum conuerſi-
onem. Nam ſi interdum in eis predicans ñ
proficit meritum tamen ſui laboris predicãs
non amittit. Vnde Bern. ad Eugenium li.
iiij. c. ij. planta riga fer curam et tuas expli-
cuiſti ptes ſane incrementum vbi voluerit da-
bit deus non tu vbi forte volueris. ubi depe-
ri nihil. dicente ſcriptura Reddet deus mer-
cedem laborum ſanctorum ſuorum vt Sap.
x. Paulus loquitur i. Cor. xv plus omni-
bus laboraui. non ait plus omnibus profui
aut plus omnibus fructificaui. verbum in-
ſolens i. arrogans religioſiſſime vitans ali-
as autem nouerat hominem quem docuit

deus qꝛ vnuſquiſqꝫ ſecundum ſuum labo-
rem accipiet. i. Cor. iij. non ſim profectum
ad eſt fructum conuerſionis ex ob hoc in la-
boribus potius q̃ in profectione glorian-
dum eſſe putauit cum non ſit in homine vt
ſemen ſerenti reſpondeat.

De iudeorum parentela ex thalmud do-
ctrina.

S Ecunda conſideratio eſt de iudeo-
rum parẽtela et ex thalmud doctrina
licet enim iudei ex nobilibus parentibus or-
ti ſint quales fuerunt abraam yſaac et iacob
ſuis tamen peccatis exigentibus meruerunt
nominari ore diuino populus dure ceruicis
vt p3 Exo. xxxij. generatio praua atqꝫ per-
uerſa etc. vt patet Deutero. xxxij. Generatio
praua et exaſperans pſal. lxxviij. Et in no-
uo teſtamento ore xp̃i. dicitur generatõ ma-
la et adultera vt patet Math. xij. generatio
incredula Math. xvij. generatio infidelis et
peruerſa Luce. ix. Sed cecitate peruiſi cõ-
ponentes librum qui apud eos thalmud
dicitur quedam turpiſſima ſcripſerũt ex qui-
bus parentela eorum fediſſima et horribilis
declaratur. Primo dicunt in libro qui dicit̃
byob amed in. c. quod incipit habba algem
uito ſuper textum gen. c. ij. quando deus
fecit euam et adduxit ad adam hoc autẽ os
de oſſibus meis et caro de carne mea. dicũt
ipſi ſic Apparet ex hoc textu ꝙ adam ha-
buit copulam carnalem cum omnibus femi-
nis omnium animalium et non fuit refrige-
rata voluntas eius quouſqꝫ habuit coniun-
ctionem cum eua. et ideo dixit. nunc video
ꝙ hoc eſt os de oſſibus meis et caro de car-
ne mea. videte quomodo hoc eſt abhomi-
nabili et immundum preter eo quod eſt fal-
ſum duplici ratione. Prima quia ipſimet
ponant alibi in thalmud ꝙ deus creauit a-
dam in grandi magnitudine plus q̃ alterũ
creantium ꝙ dicunt in Lanhedrin in capitu-
lo quod incipit Ebac dynerm amouet ꝙ a-
dam tenebat de terra uſqꝫ ad celum et conſe-
quenter membra ſua habebãt eſſe ſecundũ
illam proportionem ergo quomodo pote-
rat habere coniunctionem cum gallina et cũ
paſſere paruulis etc. Secũda ratio propter

benivolentiā teporis quia ipſemet dicit in ca pitulo quod incipit cobengadol ſalia ver/ ba duodecim hore eſt dies In prima fuit congregatus pulvis de quo factus fuit adā In ſecunda fuit factū corpus In tercia fue runt extenſa membra ſua In quarta fuit a/ nima infuſa in eo In quinta ſurrexit ſuper pedes In ſexta poſuit nomina omnib⁹ ani malibus In ſeptima fuit facta eua et ei tra/ dita. In octaua aſcenderunt duo in lecto et deſcenderunt et hoc gloſat rabi Salomon quia in illa hora generauerūt Cayn et qua dam ſororem cum eo In nona fuit eis fac/ tum preceptum ꝙ non comederent de fructu In decima peccauerunt. In undecima fue/ runt iudicati. In duodecima fuerunt expul/ ſi a paradyſo Sequitur ergo ſm hanc au/ ctoritatem ꝙ non habebat tempus faciēdi illud peccatum tam abbominandum quod ipſi dicunt et in ſuis verbis contradicunt ſi bipſis et contradicit vnū alteri, vnde videt ꝙ omnia ſunt falſa vel mendacia. Quicqd ſit de falſitate huius doctrine pꝫ ꝙ ibidem dicit rabi elieser ꝙ adam coiuit cum omni/ bus brutis et iumentis et inde genita ſūt ho mines monſtruoſi. ex quo concluduntur duo primo ꝙ iudei ſunt fratres hominū mon/ ſtruoſorum Secundo ꝙ aſina et porca ſūt nouerce eorum Diceret forte iudeus ſi homi/ nes monſtruoſi ſunt fratres iudeorum et a/ ſina et porca ſunt nouerce eorum, ita etiaʒ ſe quitur de xp̄ianis et alijs hominibus qꝛ a dam ſit pater omnium Reſpondetur ꝙ nō ſequitur ex eo ꝙ ſoli iudei affirmant ſupra dicta turpiſſima et non alij homines Item demones ſunt fratres iudeorum ꝙ ſic pater nā dicit rabi ſalomō ꝙ ab creatione eue adā habuit vxorem nomine lilis et ꝙ fuit ante adam pro ligno vetito excōmunicatus p̄ cē genta annos in quibus et genuit lilis genu/ it tantum demones item dicitur i li cābe/ drin ꝙ illi cxxx anni ſpacij qd fuit ex quo nat⁹ fuit cai et abel quouſqꝫ nat⁹ fuit ſeth ꝙ durante illo tempore non faciebat adam ni ſi generare ſpirit⁹ malignos et ipſa pariebat eos. Ex quibus manifeſte concluditur inter tum. ſ ꝙ demones et maligni ſpiritus ſunt fratres iudeorum et non aliorum hominuʒ quia ipſi ſoli ponunt hanc doctrinam infa/ mantes patrem ſuum adam et ideo confuſi erunt que ex infamatione patris ſequitur in pnemium reportant vnde merito dixit eis xp̄s cum ſe iactarent filios habrahe et eſſet contradicentes operibus vos ex patre dy abolo eſtis Job viij Ex quo ſequitur ꝙ iudei non ſolum ſunt fratres demonū ve cō tineatur ex eorum doctrina ſed etiaʒ filij dy aboli et doctrina filij dei Et quia demones ſunt eorum fratres iuſte diuidunt cum eis hereditatem ſ inferni poſſeſſionem. Diceret forte iudeus ꝙ non ſequitur neceſſario diui ſio hereditatis inferni inter demones et iu/ deos licet ſint fratres qꝛ iacob et eſau erant fratres tamen iacob cum eſau noluit diuide re hereditatem Reſpondetur ꝙ eſau ideo hoc fecit quia timuit hereditatis diminutionē hinc eſt ꝙ paternam contempſit vt parum quid. Sed dyabolus abundat in hereditate ver/ mium et igneum infernalium quā libenter diuidit cū iudeis fratribus ſuis. Item dicit rabi yſaya ꝙ ſerpens qui decepit euam coi uit cum ea et ex hoc ſequitur ꝙ ſerpens ē vi/ tricus iudeorū cū ipſi ſoli hoc ponant et iō nominamento morum ſerpentum inuitantur. Unde pſal lvij furor illis ſ iudeis ſm ſimi litudinem ſerpentis ſicut aſpidis ſurde et ob turantis aures ſuas quia ipſi obturauerūt aures ſuas. et adhuc obturant ne audiant do ctrinam xp̄i nec videant miracula eius Et iterum pſal. cxxxix. acuerunt linguas ſuas ſi cut ſerpentes ſ in xp̄i accuſatione venenum aſpidum ſub labijs eorum. ſ in eccleſie blaſ phemacione, Patet ergo iudeorum parente la ex thalmud et doctorum ſuorum doctrīa quia ſunt fratres hominum monſtruoſorum ex beſtijs natorum. Sunt etiam eorum no/ uerce aſina et porca et omnes alie femelle be ſtiales ſunt fratres nō min⁹ demonū et filij dyaboli nomen habentes pro vitrico ſerpē/ tem euſdem mores imitantes.

De iudeorum diuerſitate in ſua fide et credentia.

t Ercia conſideratio ē de iudeorum diuerſitate in ſua fide et credentia. Notat enim magiſter alfonſus conuerſus ī li pectorum dei c xxxiij vbi dicit ꝙ iudei ſunt inter ſe diuiſi in fide quia aliqui eorum

vocantur rabini et phariſei qui credunt thalmud. Alij vocantur carrayni qui ſolummodo credunt bibliã. Alij vocantur ſaducei qui non credunt aiãs poſt mortem manere. Alij credunt ꝙ anime manent poſt mortem ſed nõ credunt penam vel remunerationem in alio mũdo. Alij vocantur cuthebini quia venerunt de terra que dicitur cutha et habitauerunt in ſamaria et conuerſi ſunt ad legem iudeorum metu leonũ et aliquorũ iſtorũ vocãtur ſamaritani quos alij iudei habẽt tanꝙ hereticos.
Alij eorũ vocantur meccabilini qui credunt in decẽ perſonis qui dicũt ipſi decẽ numeros qui ſunt in deo Alij credũt in duas ſubſtantias ſ. magiſtrum et diſcipulũ quẽ vocãt metatron quod nominãt deũ ſicut ſu⁹ magiſter.
Alij credũt tranſlationẽ animarũ de vno homine in alterum de femina in feminam et de viro in beſtiam aucem vel ſerpentem, piſcem vel ſtellam vel aliquam feram qđ remanſit i eis ex opinionibus aliorũ et pitagore
Alij credunt ꝙ anime ſemper fuerunt. Alij ſũt q̃ dicũt ꝙ aie create fuerũt ab initio mũdi Alij dicunt ꝙ ſolũ creãtur qñ generantur corpora eorum. Alij dicunt ꝙ anime erunt in alio mundo expoliate ab omni corpore recipiendo gloriam dei. Alij dicunt ꝙ erunt vbi anime cũ corpibus Alij eorũ credũt ꝙ comedent et bibẽt et faciẽt filios et ꝙ comedent oẽs vnũ piſcem qui dicitur leuiathan.
Et aliqui dicũt ꝙ habebũt ſatis ad comedẽdũ in illo piſce ꝑ ſpaciũ duorũ miliũ ãnorum. et ꝙ comedent feminam huius leuiathan que eſt in ſale poſita ꝑ eũ a creatiõe mũdi et ꝙ bibẽt vinum quod ſeruatur in ſuis vuis etiam a creatione mũdi. Alij eorũ credunt ꝙ erunt ibi ſine cibo et potu et ſine cõiunctione cum mulieribus. Alij credunt reſurrectionẽ mortuorum nunꝙ̃ futuram. Alij eorum credunt ꝙ omnes homines reſurgẽt Alij credũt ꝙ ſolũ reſurgẽt filij iſrael. Alij dicunt ꝙ ſolum illi qui fuerũt iuſti de iſrael reſurgent. Alij credũt ꝙ etiam iuſti aliarum gentium reſurgent. Alij eorũ credunt ꝙ p⁹ reſurrectionẽ ſiui iterũ morientur. Alij credũt ꝙ poſt reſurrectionẽ nũꝙ̃ ãplius morientur Alij eorũ credunt ꝙ poſt reſurrectionẽ erũt in paradiſo terreſtri Alij credũt ꝙ erũt i paradyſo celeſti. Alij credũt ꝙ nũꝙ̃ deus miſit prophetas nec angelũ ipſius aduentus meſſie ſed ſolũ nomen ſuum. Alij eorũ credunt ꝙ reuelauit prophetis ſed adhuc non acceſſit tempus eius. Alij eorum credunt ꝙ iã tempus ſuum tranſiuit ſed non venit ꝓpter peccatum ſuum. Alij credũt ꝙ iam venit et fuit natus tempore ſignato ſed quod nõ venit ad ſaluandum eos. Alij credunt ꝙ venit ad ſaluandum eos ſed non ſaluauit eos ꝓpter peccata eorum et ꝙ ſicut non ſaluauit eos ſic nec ſaluauit alios. Alij eorum credunt et dicunt ꝙ nunꝙ̃ adhuc natus eſt.
Alij eorum ſe reputant prophetas et nõ credunt vnum nec alterum. Alij eorum credũt opiniones compoſitas et predictas que diuerſimode ſunt mixte. Et propter has omnes contradictiões opinionũ inter eos appet manifeſte ꝙ ſunt facti ceci et deuij a via veritatis
Circa illud tempus in quo apparuerunt in veſtimentis iudeorum ſignacula crucis i regno Caſtelle ſicut infra dicetur fuit quod ſcripſit rabi abraam benceſdra in libro ſuo quo legem gloſauit. Omnes iudei predicti regni et pro maiori pte in tota hyſpania ſignanter in ciuitate burgenſi erant ſaducei et heretici. Sicut etiam ſcripſit rabi moſſe lemonenſ in libro quem fecit pro reprehenſione ſaduceorũ et dicit ꝙ ab anno creationis mũdi quartũ milliũ. decce et ſexviij annorum conuerſi ſunt omnes predicti iudei ad credendũ hãc fidem quam nunc credunt phariſei in thalmud non voluntarie ſed violẽter propter regis caſtelle preceptum qz in illa ciuitate ꝓdicti regni erant phariſei et ſaducei. Sed ſaducei habebant maiorem poteſtatem et nõ incendebant candelas in nocte diei ſabbati i aliquo loco totius iudeaſmi et inter phariſeos erant tres fratres bonazabiles et maior horum vocabatur rabi nehamias qui ſemper triſtabatur et eis diſplicebat. qz lex phariſeorum non implebatur inter eos quouſqz vn⁹ eorum propter honorem ſue legis expoſuit ſe periculo mortis incendens candelam die ſabbati publice propter quod commotio fuit tota villa et fuerunt magne contentiones inter eos intantum ꝙ vtraqz pars habet venire coram rege Alfonſo et venit in auxilium phariſeorum iudeus quidam predicti regis medicus qui dicebatur rabi hyu caſtri. benal ſacar granatenſis propter quem fecit rex quod voluit et precepit omnibus ſaduceis ꝙ conuerterent ſe ad legem phariſeorum licet eis ſummum diſpliceret et extũc vſqz nũc credũt

eſt iudei in lege phariſeorum et propter ta-
les accidentia voluntur ſemper de vna fide in alteram et currunt deuium et mutabiles ſicut oues ſine paſtore ab illo tunc quando omi-
ſerunt verum paſtorem quem habebant elon-
gantes ſe ab eius via et doctrina qui fuit ve-
rus Meſſias Iheſus, chriſtus dominus noſter qui venit eis ad oſtendendum viam rectam ne perirent cum ſit ipſa veritas et vita Ioh. xiiij.

De bello iudeorum per argumenta ſumpta ex lege moſayca.

q Uarta conſideratio eſt de bello iudeorum per argumenta ſumpta ex lege moſaica quibus putant noſtrum fidei fortalicium expugnare et reducãtur omnia argumenta principalia ex lege ſupra ad Trinne xxiiij ſeruabitur autem talis ordo quod ad quodlibet argumentum ſtatim dabitur ſua ſolutio quia hoc requirit certamen militantium vt confuſio euitetur. Primum argumentum iudeorum eſt quo probant legem moyſi perpetuo duraturam cuius oppoſitum fuit declaratum ſupra li. i. ar. vi Arguunt ergo ſic primo. Omnia opera dei ſunt perfecta ſed lex antiqua fuit data a deo ergo impoſſibile eſt in ea dare imperfectionem propter quam debuerit ceſſare. maior patet Deutero xxxij. vbi dicitur dei perfecta ſunt opera minorem concedunt chriſtiani ergo ſequitur concluſio. Confirmatur etiam iſta lex eſt perfectior quam deus pluribus miraculis confirmauit quam illa quam paucioribus vel nullis ſed legem antiquam pluribus miraculis confirmauit quam nouam ergo eſt maior eſt in anteceſſa quia ſapiens artifex firmius fundat et magis conatur ſtabilire perfectum opus quam imperfectum quemadmodum enim plura remedia ſunt adhibenda vbi maius periculum imminet ita plura opera vel facta ſunt expendenda vbi perfectius opus impleri debet minor etiam patet quia in lege leguntur ita magna miracula ſicut ſunt que habentur in exodo et in toto pentateuco et ſi aliqua miracula leguntur in euangelio iſta ſunt dubia apud iudeos nec apparet cauſa quare eis ſit fides adhibenda. Sed quia ſuper omnia vincit veritas vt dicitur ij. Eſdre. c. iiij. ideo non eſt difficile argumenta eorum ſoluere. Dico autem ad argumentum cum dicitur omnia opera dei eſſe perfecta quod deus fecit legem antiquam ita eſſe perfectam ſicut fieri potuit ſecundum conditionem populi recipientis legem Nam populus ille ita erat imperfectus quod dicentibus exploratoribus ciuitates terre promiſſionis eſſe fortes et munitas et bene muratas ſtatim deſperauerunt et dimiſſo domino et moyſe voluerunt redire in egyptum ſicut legitur. Nume xiiij. Et etiam quando moyſes ſtetit in monte ſyna quadraginta diebus obliti omnium mirabilium que viderant in egypto. Declinauerunt ad ydolatriam vt habetur Exod xxxij ſi ergo moyſes promiſiſſet eis pro hereditate regnum celorum vtique deſperaſſent ſi precepiſſet eis non odire inimicum et dimiſſo eo procul dubio ydolatraſſent. Illa ergo lex perfecta fuit ſecundum quod populus exigebat Sed adueniente maiori diſpoſitione in populo perfectior lex dari debuit ſicut anima pueri non eſt ita perfecta ſicut anime viri. ita lex data populo rudi tempore moyſi non fuit ita perfecta ſicut lex data tempore chriſti. et ſic nec perpetuo duratura. Ad confirmationem cum dicebatur quod plura miracula arguunt perfectionem legis. Dicendum quod vno modo non eſt verum miracula enim fiunt in legis datione ad confirmandum corda populi ne vacillent in lege. quando ergo populus legem recepturus magis eſt indiſpoſitus plura miracula ſunt neceſſaria ad confirmandam illam legem. non ergo miracula plura arguunt legem perfectiorem ſed oſtendunt populum recipientem illam legem minus eſſe perfectum et diſpoſitum ad percipiendum diuina. quemadmodum enim rudis homo etiam cum multis principijs neceſſe eſt elicere vnam concluſionem Ille tamen qui eſt ſubtilis per pauciora media ſcit concludere veritatem ſcientificam ſi

cur populus iudeorum rudis cum omnibus miraculis in lege antiqua factis neſciebat veritatem cognoſcere. ſed populus effectus perfectior non indiguit multitudine miraculorum ſed paucis miraculis perfecte adheſit veritati diuine conceſſa tamen maiori propoſitione Minor eſt falſa. Nam maius miraculum fuit liberare totum genus humanū a poteſtate dyabolica quod fecit chriſtus in lege noua quam liberare populum iudaicum a ſeruitute egyptiaca. Ibi enim interfectus eſt pharao cum curribus et equitibus eius. hic vero victus eſt dyabolus cum ſuis virtutibus necſunt maius miraculum diuidere mare Exod. xiiij quam ſiccis pedibus ambulare ſuper mare quod fecit chriſtus Math. xiiij. Et Johan. vi. Sicut non fuit mirabilius quod helyas diuiſit aquas iordanis iiij Reg. ij quam quando heliſeus fecit natare ferrum. iiij. Regū. vi. Sed hoc non caret myſterio. Nam aque multe ſunt populi multi vt dicitur Apoca. xvij. In lege ergo diuidente populum ab aliis populis debuit fieri diuiſio aquarum ſed vbi lex quantum in ſe eſt omnem populum ſubiicit diuine voluntati debebat ipſe dominus ſuper omnes aquas inſe... ambulare nec eſt maius miraculum aquam amaram reddere dulcem. Exod xv. quam mutare aquas in vinum Johan ij aquā enim amaram conuertit in dulcem lex antiqua quando ea que offerebantur ydolis vel immolabantur ab ydolatris iuſſa ſunt offerri deo in ſacrificio. ſed quia vinum letificat cor hominis lex euangelica aquam in vinum conuertit quia ad ſummum et perfectū gaudium perducit miracula etiam que in euangelio et in actibus apoſtolorum leguntur multo plura ſunt numero quam que facta ſunt in veteri teſtamento. Fecit etiam multa alia miracula ihesus que ſcripta eſſent per ſingula nec ipſum arbitror mundum capere eos qui ſcribendi ſunt libros vt dicitur Johannis vltimo capitulo. Si autem iſta miracula iudei recipere noluerunt ſibi damnum Dixerat enim Ezaias propheta in capitulo. vij ſi non crediderit non permanebitis. patet ergo lex moyſi nec eſt perfectior lege noua nec conſequenter perpetuo duratura. Notandum tamen eſt hec circa chriſti miracula ſicut ſcribitur in pugione. parte. ſecunda. cap. viij quod iudei chriſti miracula inuidentes hec eſſe ſub principe demoniorum ea primitus aſſeruerunt poſt quia ſi fecit miracula et talia que et qualia nemo vnquam aliquis fecit. Johannis. xv. Numquam quippe alius aliquis vt ipſe et ſui in eius nomine illuminauit cecos fecit audire ſurdos ambulare claudos atque contractos et loqui mutos quemadmodū predixerat Eſa propheta capitulo xxxv deus ipſe veniet et ſaluabit nos tunc aperientur oculi cecorum et aures ſurdorum patebunt tunc ſaliet ſicut ceruus claudus et decantabit lingua mutorum et cetera. His quoque miraculorum generibus alia quam plurima addidit ſicut fuit reſurrectio mortuorum et ſubita curatio leproſorum et diuerſorum infirmorum quia iſta vnquam et plura alia innumera fecit dominus noſter Jheſus chriſtus miracula ſoli deo poſſibilia contra eſt et iudeorum prauitas cui vnquam deeſt nec deſuit vulpina calliditas alia occupare blaſphemia.

Compoſuerunt igitur libellum in quo contra chriſtum talem inuentum ſunt fabulam. Tempore inquiunt helene regine id eſt helene que virtuoſe terre iſrael dominabatur Jheſus noceri. id eſt Jheſus nazarenus venit iheruſalem inuenitque in templo domini lapidem in quo ſedebat olim archa domini et erat in eo ſcriptum ſemhamforas id eſt nomen dei expoſitum quicunque vero illius nominis litteras addiſcebat et ſciebat poterat facere quicquid volebat. Sapientes vero iſrael timentes ne viri iſrahel addiſcerent illud nomen et virtute illius deſtruerent ſeculum fecerunt duos canes ereos et poſuerunt eos ſuper duas columnas contra portam domus ſanctuarii quandocunque igitur ingrediebatur aliquis et addiſcebat literas predicti nominis et exibat canes iſti erei latrabant et ita horribiliter quod pretermiſſus obliuiſcebatur nomen et literas quas didicerat. venit itaque iheſus noceri. et ingreſſus templum didicit illas literas et ſcripſit in pergameno deinde incidit carnem cruris ſui et in inciſione illa incluſit dictam cartulam dicendo nomen nullum ſenſit dolorem et reddit cutis continuo ſicut ante erat. Cumque egrederetur de templo latrauerunt et canes erei ſuper eum et ſtatim obliuus eſt nomē. pro... itaque in domū ſuā et aperuit cruſe cum cul...

tello acceptiq; cartulam vbi erāt littere ſem-
hāmeforas .i. nomīs dei expoſiti vel expla-
nati et inciſā ad dictas. quo facto congrega-
uit ccc et .l. de iuuenibus iſrael et dixit eis
videte ob hoc me eos dicunt ſapientes eſſe ſpuriū
qui ſuper iſrael volunt habere dominium.
vos autē ſcitis q omnes ꝓphete propheta-
uerunt ſuper meſſiam. et ego ſum
ipſe et ſup me dixit. Eſa. c.vij. Ecce alma cō-
cipiet et pariet filium et vocabitur nomē eius
emanuel. Dauid quoq; auus meus ꝓpheta-
uit ſuper me et dixit. Dominus dixit ad me fili-
us meus es tu ego hodie genui te. Genuitq;
ita mater mea ſine coitu maſculi virtute dei.
Ipſi ſunt igitur ſpurij et non ego ſicut dicitū
oſee .ij. et filiorū eius nō miſerebor qui fi-
lij fornicationū ſunt. Reſponderūt ei iuue-
nes ſi tu es meſſias oſtende nobis ſignum.
quod ſignum inquit queritis a me. dixerūt ei.
fac claudū ſtare ſicut nos. Qui ait adducite eū
ad me. cōtinuo igitur duxerūt claudū ad eū
qui nūq; ſteterat ſuper pedes. dixitq; ſup eū li-
teras ſemhāmeforas. Illa aūt hora claudus ſur-
rexit et ſtetit ſuper pedes ſuos. Inclinauerūt
et homines et dicebāt iſte ſine dubio ē meſ-
ſias. Adduxeruntq; ei iterū leproſum et dixit
nomen poſuitq; manū ſuper eū et ſtati cura-
tus eſt. Mercuerūt ergo ei multi ribaldi gen-
tis noſtre. Videntes igitur ſapientes q cre-
debāt ei iſrael ceperūt ipſū et duxerūt ad be-
lam reginā in cuius manu erat tota iſrael et
dixerunt ei. dña noſtra in manu iſti⁹ eſt ſorti-
legiū et facit errare mūdū. Ihūs vero nocri
reſpondit ei. Domina olim ꝓphete ꝓphetaue-
runt ſuper me quorū vnus dixit Eſa. xi.
Egredietur palmes de radice yeſſe et ego ſū
ille. ſuper iſta vero dixit dauid Beatus vir
qui non abijt in conſilio impiorū. Dixit ipſa
eſt ne in lege veſtra quod ipſe dixit. Reſpon-
derūt in lege nr̄a eſt hoc ſed nō ē circa eū de eo
Sed ſuper eo ſcriptū eſt Deutero. xviij. pro-
pheta autem ille moriatur qui locutus eſt ini-
quitatem contra deum. De meſſia vero dic-
tum eſt in diebus eius ſaluabitur iuda. Di-
xit ille et ait regine ego ſum ille q
reſuſcitabo mortuos. Miſit itaq; regina fi-
deliores quos habebat cū ipſo et fecit im-
pius ille reſuſcitare mortuū per ſemhāmefo-
ras. In illa hora obſtupuit regina et dixit
vere magnū ſignū eſt hoc dedit ſapiētib⁹

verecūdiam et exierunt confuſi a conſpectu
eius. Fuitq; ipſis et iſraeli dolor magnus.
Iuit autē ihūs nocri in galyleam ſuperiorē
inuenerūt ſapientes ad reginam et dixerunt ei.
Domina noſtra ſortilegiū eſt cū iſto homine
et decipit creaturas. Miſit igitur illa milites
qui caperent eum et non permiſerunt homines
galylee ſed voluerunt pugnare cum eis.
qui ait. nolite pugnare pro me. quia fortitu-
do patris mei de celo et ſigna que dedit mi-
hi tenebuntur me. Faciebant vero homines
de galylea aues de luto coram eo. et ipſe di-
cebat ſemhāmeforas ſuper eas et ſtatim aſ-
ts ille volabant cecideruntq; igitur illi in fa-
cies ſuas adorantes eum. Dixit etiam illis
illa hora apportate mihi vnum magnum la-
pidem molarem ꝓiecerunt in mari. et vt factū
eſt dixit ille impius ſemhāmeforas .i. no-
men dei expoſitum et fecit molam illam
ſtare ſuper faciem maris ſeditq; ſuper eam.
et ait militibus. Ite ad dominam veſtram
et nunciate ei que vidiſtis. Deinde ſurrexit
cum eis et cepit ambulare ſuper faciem aq̄.

Abierunt milites et omnia que viderant
dixerunt helam regine que vehementer ob-
ſtupeſcens vocauit ſapientes et dixit eis. vos
dicitis q hic homo ihesus nocri eſt ſortile-
gus ſciatis q ſigna que facit oſtendunt eū
filium dei. Qui dixerunt ei domina no-
ſtra. fac eum venire et nos detegemus frau-
dem eius. Interim abierunt ſeniores iſra-
el et fecerunt quendam intrare domum ſanc-
ti ſanctorum que dicebatur iudas ſcharioth
et dixit literas ſemhāmeforas, eo modo
quo eas didicit ihesus nocri et fecit inciſio-
nem cutis et alia que ipſe fecerat. Venit
igitur ille nocri. id eſt nazarenus cum ſocie-
tate ſua et ſtans coram regina fecit venire ſa-
pientes et ille ſtans coram regina dixit. ſu-
per me prophetauit dauid. quia circumde-
derunt me canes ſynagoga malignantium
obſedit me. Sed et ſuper me dictum eſt il-
lud hieremie .i. Ne timeas a facie eorum
quia ego tecum vt liberem te dicit do-
minus. Sapientes vero contradicebant
ei et ait regine aſcendam in celum et ſic di-
xit dauid ſuper me Pſal. cv. Exaltare ſu-
per celos deus. eleuauitq; manus vt alas
per nomen ſemhāmeforas explanatū vola-
uitq; inter celū et terrā qd quando ſapientes

ifrael videntes sic dixerunt ad iudā scarioth
vt diceret scembāmeforas et ascenderet pꝰ eū
qui ascendit et luctatus est cum eo et cecidit
nuntio ihũ et fregit sibi ille impius brachiū.
et super hoc opere singulis annis xp̄ianum pla
gam ante pascha suum hora illa ceperunt il/
lum ifrael et operuerunt eum pānis et pau
bāt eum virgis malagranatorū dicentes.
clam regine. Si est filius dei dicat qui percuſ
ſit eum et neſciuit dicere. Dixit itaq̃ regina
ſapientibus erit in manibus veſtris eſt fac
te et quicqd placuerit in manibus veſtris.
Ceperunt ergo eum et duxerunt ad ſuſpēdē
dum omne vero lignum vel arbor in quo ſu
ſpendebatur ſtatim frangebatur ipſe quip/
pe per ſcembāmeforas adiurauerat omnia li
gna ne ſuſciperent eum. Abierunt itaq̃ et ad
duxerunt ſtipitem vnius caulis qui non eſt d̄
ligna ſed de herbis et ſuſpenderunt ſup̄ illū
cum nec̃.n hoc eſt mirū. qꝛ ſingulis annis
creſcat inuenis caulis in domo ſanctuarij q̄
deſcendunt de eo contum libre ſeminis. Ex
his poterit animaduertere quiſq̃ prudens
q̄ hec ita ſunt miraculorum domini noſtri ihū
xp̄i euidentia tanta magnitudo et multitudo
tanta excellentia et certitudo q̄ iudaica p̄f
fiditas quo erumperet non habebat confugit
ad proprium ſuum quod eſt mētiri li
bellum mendacij plenum atq̃ blaſphemijs
ſapibus componēs hec ſub compendio ſū
ta ſunt. impletūq̃ eſt in perſona xp̄i quod
ſcriptum eſt per prophetam. Oſee vij. ve eiſ
quoniā receſſerunt a me. vaſtatio eis quia p̄
uaricati ſunt in me ego redemi eos et ipſi lo
cuti ſunt contra me mendacia. Eſt autē hic
notandum q̄ iudeorum fatua falſiditas aſ
ſeud intelligētes xp̄i fidē adiuuat vn ſenoſ
cere putat. Et ſi quidē ipſi quod aſſerunt do
minum ihūm talia in veritate feciſſe licet in
nomine dei virtute miracula oſtendunt pro
culdubio tamē miraculorū eius fuiſſe equa
lenciam q̄ eā ipſorum impietas demonibꝰ
nequiant aſcribere tantaq̃ fuiſſe eorum eiuſ/
dem q̄ neq̃q̄ ea ipſorum mendos va/
lui ſuffocare. At vero per talē modū .i. per
ſcembāmeforas hec. ēp nomē dei explana/
tū ſine expoſitū dn̄i ihū miracula fuiſſe fac/
ta ochyrā trāſducet eorū mendaciū ſi ſic quiſ
diligenter inſpiciat. Si verū nāq̃ fuiſſ̄ q̄ al
quod nomē dei apud eos eſſet cui deus ta/
lem virtutem et talem efficaciam preſtitiſſet

perfecto fuiſſent et eo tempore veſpaſiani
et tyti et feciſſent q̄ iheruſalem non potuiſſet
capi et iudei occidi et captiuari eo modo quo
infra dicetur conſiderātione ter vel etiam vir
tute huius nominis volaſſent in celum vel
omnes vel ſaltem aliqui. Denique cum hele/
na mater fuit conſtantini imperatoris in cu
ius tempore dominum ihūm fuiſſe dicunt
et a tempore ihū xp̄i vſq̃ ad conſtantinum
et helenam fuerunt trecenti anni vt patet per
imperatorum romanorum hyſtorias mani
feſtum ē iudeo in ſupradicto libello fabrica
tiones eſſe mendacij. Notandum etiam q̄
dicit beatus Augu. Preuidens inquit do/
minus ihūs impios quoſdam futuros qui
miracula eius calumniarent magicis artibꝰ
attribuendo prophetas ante premiſit. Num
quid enim ſi magus erat magicis artibus fe
cit vt coleret. nūquid et mortuꝰ magus erat
et ante q̄ natus prophetas ſibi audit et lege
qui ante dominum venerūt. Forma ſibi ſu
pta ex verbis ſancti auguſtini dicamus in/
dicis eſto q̄ ſuſpicari potuerit dominum no
ſtrum iheſum chriſtum per artem aliquam
vel per virtutem ſupradicti nominis dei fe
ciſſe miracula vt ipſi calumniantur p̄ quam
artem queſo antequā natus eſſet per quadrin
gentos annos et vltra aduentus ſue et tota vi
te ſue. necnō et facta ſua et dicta atq̃ ſuorū
cāongrua. verū ex predictis et dicendis pa
tebit dicta reddidit prophetarū, ſermo nāq̃
propheticꝰ et maxime de aduentu meſſie q̄ncūq̄
q̄ a iudeis expōuntur iudaice ſemper et vbiq̃
conuincitur iuxta eorum expoſitionem abſur/
dā. et īcōpoſſibilia cōtinet et inuenit mēdacia.
Quando vero de domino ihū et ſibi pertinē
tibus accipitur vt ex ſolis eiūs que dicta ſunt
haberi poteſt occurrit conſentit conſonat et
obedit nihil impoſſibile. nihil abſurdum i/
gerit ſed inuenitur verax. Adhuc etiam ſi ip
ſe dominus ihūs vt a iudeis ſibi eſt impoſitū
tum per artem ſepe dictam faciebat miracu/
la. per quam artem fecerunt ea poſt mortem
eius apoſtoli et ceteri diſcipuli. vt teſtimo/
nio thalmud patet non per ſcembāmeforas at
ſed per nomen domini noſtri iheſu chriſti.
feciſſe miracula. Unde ſuper eccleſia/
ſtici. primo cuncte res vel cuncta verba
difficiles vel difficilia non poteſt vir ea
vel ea per loqui. Recitat quod Rabi
lazarum hendama memoratur ſemper eſt/

michi iacob .i. iacobus vir de villa cathanea ad curandū eū et noīe ihū .i. ihū filij pandera et nō pmiſit eū rabe iſmael ſed dixit ei nō licet tibi ben dama. et an illi pmitte mihi et ego inducam cōtra te argumētum vel auctoritatem quod licitum eſt et nequiuit auctoritatē inducere et faciens domo venit in eis dentū eſt de mādatis dei et nū quod moriatur in eis. Item in libro ſebeth ihieruſalem in diſtinctione ecnomaſarum filius filij rabioſue filij leui. glutiuerunt toxicū .i. vel aliud mortiferum venit itaque vir et nomine yſua .i. ihū pātherum et ſanatus ē vel quieuit omnia et diſſ ait ei quō curaſti eū. ait et verbo tali. Ait ad eum veniſſius fuiſſet ei ſi mortuus non fuiſſet et non audiuiſſet ſicut et factū ei fuit ſic .i. mortuus eſt ſtatim. Si quis diligēter aduertat has duas traditiones in nomine dñi noſtri ihū xpi facta fuiſſe miracula iudeicarum ſcripturarum teſtimonio cōprobatur poro ſi dicat quod p artē opab ārum ea apoſtoli ſūt quod a xpo dno edocti dū viuerēt qua arte poterāt dici ea feciſſe iā mortui qua ēt arte poſt eorū pueri et puelle et ſi per artē quoque iſti qua arte ipſorū īmploſātes auxiliū apoſtolorum qua arte reliquie ipſorū qua veſtes, quas ſandaliola. quas baculi pez ergo quod miracula xpi et ſuorū ita firmiter conſtant quod nulla pñe iudeiam negat. Notādū ergo quod iudei idcirco in ſupradictis traditōnib' et alibi bē pandera .i. filiū pandera alibi iebuſita panthera .i. ihēſum pāthene nominabant quia vt ait iohānes damaſcen' in .iiij. li. leā quē ſanct' lucas a ioſeph aſcēdēdo quartū nominat genuit pāthera panthera aūt genuit barpāthera. barpāthera genuit Ioachim. Ioachim vero duxit annam que valde erat honeſta et laude digna. quēadmodū vetus āna ſterilis exiſtēs p votū et repromiſſionem ſamuelē peperit, ita et hec per preces et repromiſſiones a deo dei actulit genitricem. hec damaſcenus.

Contendit iudeus probare quod lex moyſi non eſt abolita et hoc ſic.

Secundum argumentum iudeorum eſt ad idem ſcilicet quod lex moyſi nō eſt abolita ſed adhuc obſeruanda et arguitur ſic. Si lex bona eſt et a deo data obſeruanda eſt eius enim decretum erat obſeruandum ſi mandatum dei non eſt obſeruandum quod enim conſilium dabant nobis xpiani quomodo illud effugiemus maledictum maledictus qui non permanſerit in omnibus que ī lege ſcripta ſunt. legiſlator nihil excepit ſed vniuerſaliter omnia mandat obſeruanda. xpiani autem ad ſuum arbitrium legis et mandatorum obſeruantiam determinant. Ad iſta reſpondet magiſter alanus in ſuo quadripartito libro .iij. capi .iiij. dicens. quod lex moſayca diuino intellectu eſt intelligenda. Reſpondemus ergo legem bonam et a deo datam; ac a deo quicquid in ea ſcriptum ē diuino ſenſu intellectum ſuis temporibus obſeruatum et obſeruandum eſſe ſanctimus ea enim diuino intellectu intelligenda erāt quia ſi ad literā accipimus multa repugnantia videmus. cum enim dicat moyſes vidit deus cūcta que fecerat et erant valde bona. Gen. i. Quomodo in lege dicunt quedam eſſe mūda et quedā īmunda ad literā quod enim immundum eſt quomodo ē valde bonum. nec ſolum ea prohibentur in lege que ſui natura bonum ad veſcendum nociua ſunt vero etiam ea que guſtu iocunda et quod vſu ſalubria ad comedendum exiſtunt hec a deo dicta ſunt tamen ad ſe inuicem ad literam omnino diſſidere. In exod. etiam inter alia precepta de faciendo altare dominus moyſi ibi precepit capi .xx. Altare de terra facietis mihi in ſequentibus autem ſic legitur fecit itaque moyſes altare [illegible] de lignis ſethim et alibi fundauit baſes eneas in introitu tabernaculi multum itaque aduerſū videtur vt aliud et aliter quod dominus iubet per moyſen ab ipſo moyſe agatur. Aliud ergo quod littera ſonat hic accipi oportet. Item ad litteram quomodo ſtare poteſt quod deus prohibet. Deuter. xxij. in bouem arat in boue et aſino. Onus quodcumque aliud ubi placet aſino imponere non vetat lex. et ponere iugum cum aſino quare non licet. Ad paſcua ducere bouem cum aſino licebit. In paſcuis enim ſimul eſſe et paſci lex permittit et arari ſimul prohibet et interdicit. Si autem propterea vetat quia hoc alias immundum lex dicat quare circa illud cetera que di

ea ſunt pꝛomiſſe et ſolū arare exceptum eq̄ue in lege aial ī mū dū eē ꝓhibetur et alia mul ta. neceſſe arare boue cū equo vel alio aīa li īmūdo in lege ꝓhibet̃ hāc nō ſolū in his q̄ dicta ſunt mādatis ſed in alijs plurib᷒ alijs legalibus cerimonijs cōtrarietatē videmus niſi ea cōpetēti ſenſu intelligerimus. Diſcreto itaq̄ et diuino ſenſu hec diſcernenda. et in telligēda ſunt. Si vero legē debito ſenſu ac ceperim᷒ oia legis mādata debita obſeruatōe obſeruare poterim᷒. quedā ad litterā ei ſine vllo velamine figurarū dicta eē accipiēdum et quedā vero ad figurā et ꝓfundo velami ne adumbrata eſſe intelligere quedā ad tpſ obſeruari iuſſa ſunt quedā ſine vlla tempis determinatione que eū alterius ſacramenti ꝓnūciatiua erāt et veritatis figurā ſatentur ſuo tempore manifeſto rei atq̄ veritatis pre ſentia opoztuit vt eorū remaneret prenuncia tio et figura. Nam ſicut vſu ipſo loquēdi v timur verborum viciſſitudinibus dicendo erit q̄diu futurū eſt ipſiq̄ erit pro ſi᷒ obmit tentes in preſenti aſſerimus eē quodq̄ ip ſum iam pteriſſe ſignificantes vtimur fuit. Sic in reb᷒ ꝓnūciatiuis aliquis ſacramenti vbi pñs manifeſtatur ſacramētū eius iā ſup fluo referuntur figura ſeu ſignū que aliqu ius myſterij ſignificatiua nō erant ſed apte ſeu fidei veritat᷒ inſinuant ſeu carnis edū h cantonē cōmendāt ea a iudeis et xp̄ianis nō ad tēpus ſed ipꝑetuū obſeruanda ſunt cari ea tranſgreſſio nullo mō pōt multa eſſe. hec Alanus.

Contendit iudeus probare q̄ diuīe ſan ctiones veteris teſtamenti non ſunt mutate

t Ercium argumentum iudeorū eſt ad probandum q̄ diuine ſanctio nes veteris teſtamenti nō ſunt mu tate. Arguunt ergo cōtra xp̄ianos ſic. Si ſer mo dei ad tempus obſeruād᷒ eſt eoq̄ ſermo ne annullato alio tpe ali᷒ obſeruād᷒ e Sed q̄ xp̄m viciſſitudines diuīe ſanctiōes muni quo pacto ratū nō erit qd̄ dicit p̄s cxviij. In eternū dñe pmãet verbū tuū et illd̄ Ma. xxiiij. Celū et terra tranſibunt verba autem mea non tranſibunt. quid intereſt aut de᷒ hoc animal īmūdū iudicet illud mundū docet ꝓhibeat illo vti permittebat quis eni adiu uit vt dicitur yſa xl ſpiritum domini aut q̄s eius conſiliarius fuit vt illud agi permitteat illud prohibeat iuſſit obſequēdū ergo ob ſequendum ergo ei obſequi ſumma virtus eſt prohibuit fieri. ergo iam non licet idq̄ ſi poſtea fiat peccatum eſſe dicimus acpena debita puniendum vt ergo ſeruemus figu ras contemnemus litteras vt ſeruemus al terum que ratio eſt damnare alterum Ser uemus litteram. ſeruemus et littere figuras. maneat parua ſenſu noſtro littera maneat vt veſtro et addatur ſpiritualis et cōceſſa no bis ſit a deo myſterij latentis intelligentia. Abſtineamus a peccato quod lex iubet ab ſtineamus et ab eo ſi quod eſt quod per pot cum figuratur peccatum Non arcemus cum boue et aſino quia id legiſlator prohibuit. et ſi qua intelligerentis per aſini et bouis co pulamē ꝓhibz eſt vitare immo peccatum ē non vitare illa et de ceteris ita enim lex ad implera et adimplenda eſſe conſeratur et ad impletur. Solutio predicti aliqui vbi ſu pra q̄ in nouo teſtamento diuine ſanctiōes veteris teſtamenti non mutantur ſed adim plentur. Dicit ergo q̄ ſermo diuinus in nul lo annullatur diuine ſanctiones non mutā tur quia chriſtus non venit ſoluere legem ſ adimplere vnde ipſe ait Math. v. Amen dī co vobis iota vnum aut vnus apex non p̄ teribit a lege donec omnia fiant. non igitur venit eam ſoluere ſed adimplere vt ponit ſu pra ſi. i. arti. vi. et in primo theſauro quarti puncti eiuſdem articuli. Lex enim prohibet homicidium xp̄us iram et odium lex enim prohibet homicidium carnis xp̄us etiā ip ſum appetitum cordis nobis lex prohibet vti carne porcina et cohuic ab ea abſtinente abſtinentia nobis neceſſaria erat quoniam veritatis future figura erat et figura ſeruan da erat donec adeſſet ipſa veritas figure iam preſens adeſt xp̄us abſtinere licet vt multi noſtrorum abſtineant non ſolum ab ea ſed etiam omni carne vino et codem vtatur ſe veſtrum quiſq̄ tueatur Moyſes carnem ſuil lam immundam nominat et ea prohibet et propterea dicitis q̄ vti ea non licet Moyſes non alius ſed idem ipſe carnem ſuillam dixit et mundam et valde bonam et eam ad ve ſcendum ſicut cetera ſcribit deum feciſſe bo nam. Et ideo dicit quod vti ea licet.

Poſtq̄ enim enumerauit deū creaſſe viuentia piſces maris volucres celi cūcta animātia terre in quibus anima viuens eſt. nō longe infra ſubdit. vidit deus cūcta que fecerat et erant valde bona. quod valde bonū ē nulla ex parte malū eſt quod vero nulla ex parte malū eſt quō malū et imūde eſt. Quicquid ergo in carne ſuilla neceſſe a deo facta cōſideratur mūdū et valde bonū eſt atq̄ vtile. q̄ vero per hoc animal voluptas et imūdicia figuraf. imūdū propter hoc animal eſſe iudicaf. et eis imūdicias vti nō licet. Si ergo hoc mūdū et imūdū animal eſſe intelligif: et eo vti nonvti a deo nobis precipitur eadē ratione licet in boue et aſino arare. et phebe ture arenas in boue et aſino ſimeſiua nō pōt q̄ deus permittit qui hec omnia humanis vſibus creauit. Sed bos qui vngulam findit et ruminat et ad excolendam terrā oī no ydoneus eſt predicatorē eccleſie diſcretū deſignat in his que agit ſenſum habentem qui mādata dei meditatur. Et apud ſe meditando ruminat die ac nocte non ſolum ſibi vtilis ſed et alijs hinc non eſt aſſociandus in predicatione alter moribus etiam indiſcretus ſenſu ideota et litteris impentus qui non ſolū verbo eſt inutilis ſed ſuo exemplo alijs nociuus exiſtit. quod enī lex q̄ntū ad litteralē abolita ſit auctoritates ſequentes oſtendūt. ait enī dominus per prophetā Jhere. xxxj. et ad hebreos. viij. cōſummabo teſtamētū nouū ſuper domū iuda et ſup domum iſrael. Quid vocauit teſtamentum nouum niſi legem euāgelicā qua ſuperueniēte debuit ceſſare quia ſimul ſeruare non pōt vtraq̄. adueniente enim veritate debet vmbra ceſſare Et yſa. legitur ſacrificia veſtra odiuit aīa mea. Jtē dauid ait in p̄s. l. Quoniam ſi voluiſſes ſacrificiū dediſſem vtiq̄ holocauſtis nō delectaberis. Jtē dauid ſacrificiū et oblationē noluiſti. aures autē pfecisti mihi holocauſtū et p peccato nō poſtulaſti. tūc dixi ecce venio. et alibi nō in ſacrificijs tuis arguā te holocauſta autē tua in cōſpectu meo ſunt ſemper. non accipiā de domo tua vitulos neq̄ de gregibus tuis hyrcos. Jtē videns enī ā in magna pte ea que p̄nt ad legē veterē ceſſare nō enī eſt apud iudeos ſacrificium vel hoſtia. nō pphetaz nō rex nō tēplū non locus ſacrificij. et quid tre mus p ſingula in maxima pte abolita ē lex.

videf ergo q̄ lex moyſi ītālocū nō deb*e*at.

Contendit iudeus probare q̄ circumciſio ppetuo ſit duratura.

q Vartū argumētum iudeorū contra noſtrū fidem ſortaſſe ſumitur ex circūciſione quā aſſirmāt dura. vtrū ppetuo et conſequenter legē moyſi arguūt ppetuā. Jdē iudicium videtur eē q̄ cūntum rationem a pte poſt de lege antiqua et circūciſione. hoc enim xpiani concedent q̄ circūciſio ineternum debet durare in populo dei. p3 q̄ Geñ. xvij. datur in ſedus ſempiternum ergo et lex debet eſſe ſempiterna licz ad illud argumētū data ſit ſolutio ſupra li. i. ar. vi. in puncto ij. Verūtamen ut adhuc clarius ceteras iudaicas cognoſcant in hoc paſſu nolo ſilentio pertranſire. Dicendū ergo q̄ in veteri lege duplicem inuenimus circumciſionem vnam carnalem quam obſeruant et aliam ſpiritualem de qua legitur Deut. x. circumcidite igitur prepuciū cordis veſtri ceruicē veſtram non indurentis. Jere. iiij. Circūcidimini et auferte prepucia cordium veſtrorum viri iuda. Secundo diſtinguere poſſumus de eterno et ſempiterno q̄ habet duas ſignificationes. Jnterdū enim ponitur pro eternitate ſimpliciter vt in pſal. Tu autem domine ineternū permanebis. Et illud. Jere. x. Dominus autem deus vereus eſt et ipſe deus viuens et rex ſempiternus. alī q̄n vero accipif p duratione finita vt ſicut illō. i. Reg. xxvij. Credidit ergo achis dauid cōs multa mala operat⁹ ē cōtra pplm iſrahel. erit ergo mihi ſeru⁹ ſēpitern⁹ mihi vbi ſēp accipif ſempiternū p duratiōe finita q̄a ī pō terat pl⁹ durare iſte ſeruit⁹ q̄ coꝝ vita ſimile hēt Geñ. xxvij. vbi dicit q̄ o bra ſunt iacob. q̄ñ ergo dicebaf q̄ circūciſio dabat ī ſēpiternū li ſit ſermo de circūciſiōe ſpūali dubū tenē verū quod ſimpliciter in eternū ſit ī populo dei et aīa q̄ ē cū pplo dei ſicut ū eſt extra pplm dei q̄ntū ad meritū. Si v̄o loquamur de circūciſiōe carnali accipiēdo ter ſempiternū Secundo mō dictū. Jtē ipa lex durauit que ſola vni populo pa ſimili debuit durare ſignum quo ille populus ab alijs gentibus diſtinguebatur et cū ipa lege ſignū ē et debuit ceſſare Et iō di. Geñ. q̄ circūciſio data ē ſignū ppt q̄ð

populus ſeparatus fuit ab omni gēte in de-
ſerto nullus eorū circūciſus fuit ſed quando
intrauerūt terrā ꝓmiſſiōis plenā diuerſis po-
pulis oēs ſimul fuerūt circūciſi in galgalis
vt habetur Joſue. v. ca.

Contendit iudeus ꝓbare ꝙ ſi ſabbatum
ceſſat lex noua non eſt a deo.

Q Uintū argumentū iudeorū eſt de
ſabbato ex cuius ceſſatione argu-
unt legem nouam nō eē a deo ſic. Illa lex ꝗ
cōtrariatur preceptis diuinis nō eſt a deo ſ;
lex euangelica eſt hmōi ergo nō ē a deo ma-
ior eſt manifeſta quia deus nō pōt ſibipſi eē
ſe contrarium. ſed minor ꝓz de obſeruatiōe
ſabbati quā deus precepit in veteri lege. lex
vero euāgelica huius obſeruātiā tollit et ꝓ-
hibet ergo eſt cōtraria deo. non ergo ē a deo.
Reſpōdet ꝙ in tali ꝑcepto duo ſunt cōſide-
rāda. Primū ē ꝙ ꝓpter reuerētiā dei ceſſa-
bat populus ab oī opere ſeruili vt libere di-
uinis vacare poſſet et iſtud erat morale. per
hoc enī precipiebatur ꝙ hō aliquo tpe vacet
rebus diuinis iuxta illud ꝑs. xlv. vacate et
videte qm̄ ego ſum de⁹ et ſm hoc cōputatū in-
ter ꝑcepta decalogi moralia et lex que hanc
obſeruātiā ī ſe ꝓhiberet eēt contraria ordi-
nationi diuine et nō poſſet eē a deo. ſed lex
euangelica hanc obſeruantiam no tollit ſed
ꝑcipit vt ꝑz de dieb⁹ dominicis et alijs ſe-
ſtis in noua lege ordinatis. Sed conſiderā-
dum eſt in dicto ꝑcepto erat taxatio temporis
vel diei. ſ. ꝙ hec obſeruantia fieret tali die ꝺ-
terminata. et iſtud erat cerimoniale. et ideo
hoc mutari potuit et debuit ꝓpter rationa-
bilē cauſam. Iudei enim colebāt diem ſab-
bati in memoriā creationis rerum qḋ innu-
it moyſes Exod. xx. dicēs. Memēto vt diē
ſabbati ſanctifices. Sex dieb⁹ fecit deus ce-
lum et terram et requieuit die ſeptimo. ac ſi
diceret cōpleto opere creatiōis ſtatim debuit
ordinari dies cōmemoratiuus ipſius creatio-
nis. homo enī fuerat factus ſexta die et ideo
primum diem poſt ſui creationem debet ex-
pendere ſingulariter ob reuerētiā dei. ceteros

vero ad ſui neceſſitatē. In noua autem lege
illa dies que debuit obſeruari ad vacādum
deo nō ſolū debet nobis reducere ad memo-
riam beneficium creationis ſed etiam innoua-
tionem ſpiritualem que inchoata eſt in xp̄i
reſurrectione et ideo ſabbatum mutatum ē
in dominicam diem in quo xp̄us reſurrexit.
Significat etiam dominica que eſt octaua
dies octauam diem reſurrectionis in qua p-
fectam requiem expectamus. Dic eſt ꝙ ipſe
ſaluator noſter dominus ihūs chriſtus poſtꝙ
factus eſt triginta annorum ſoluit ꝗntū ad
partem iſtam ſabbatum curando in eo infir-
mos et dando eis licentiam lectulos aſpor-
tandi Joban. v. et ſpicas diſcipulis ſuis e-
ſurientibus confricandi Marc. ij. Ceterum
quemadmodum de circumciſione dictum ē
probatumꝗ ꝙ data fuit in ſignū ſic et ſab-
batum vt habetur Exod. xxxi. capitulo. ſab-
bata mea ſeruabitis quia ſignum ſunt inter
me et vos ac generationes veſtras. Item in
libro biza i. cōuiuere q yom tob taliter ſcri-
ptum eſt. Dixit Rabi Johanan. Omne pre-
ceptum ꝙ dedit deus ſanctus et benedictus
iſraeli dedit eis publice preter ſabbatum qḋ
dedit eis in ſecreto ſicut dictum eſt Exodi.
xxxi. Inter me et inter filios iſrael. ſi ſic eſt ñ
ſunt obligati. ergo nec chriſtiani vel alie
gentes ad ſabbatum. Ex omnibus his pa-
tet ꝙ non ſunt obligati ad ſeruandum ſab-
batum chriſtiani nec alie gentes. Item con-
tra obſeruantiam circumciſionis et ſabbati
adducitur ratio non parum efficax ex duab⁹
traditionibus ſicut notatur in pugione cap.
xi. tercie partis iij diſtinctionis quarum pri-
ma eſt illud quod ī mydras tulym i. gloſa
pſalmorum taliter ſcriptum eſt ꝑs. lxxiiij.
Et omnia cornua impiorum confringam
et exaltabuntur cornua iuſti. cornu non ē di-
cium ſed cornua. Decem enim cornua ſunt
que dedit deus ſanctus et benedictus iſraeli.
Cornu abrahe de quo dictum eſt yſa. v. vi-
nea fuit dilecto meo in cornu filij olei. cor-
nu yſaac de quo dictum eſt. Geneſ. xxij.
Et ecce aries vnus retentus in denſitate
per cornua ſua. Cornu ioſeph id eſt cornu
regni de quo dictum eſt Deutero. xxxiij. et
cornua rinocerontis cornua ei⁹. Cornu mo-
yſi de quo dictū ē Exo. xxxiiij. ꝙ cornuta e-
rat cutis faciei eius. Cornu ꝓphete de quo
dictū ē. i. Reg. ij. et orauit āna et dixit. exul-

exultauit cor meũ in domino et exaltatũ eſt cornu meũ. Cornu legis de quo dictũ eſt Abacuk iij. Et cornua duo de manu eius. Cornu ſacerdotij de quo dictũ eſt ps. cx. Cornu eius exaltabitur in gloria. Cornu leuitiũ de quo dictũ eſt i paral. xv. omnes iſti filij heman videntis regis in verbis dei ad exaltandũ cornu. Cornu iheruſalẽ de quo dictũ eſt ps. xxi. Et a cornib' vnicorniũ exaudiſti me. Et cornu regis meſſie de quo dictum eſt i Reg ij. Et dabit fortitudinẽ regi ſuo et ſublimabit cornu meſſie ſui et ſic ẽ dicens ps. cxxxi. Ibi germinare faciam cornu dauid paraui lucernã meſſie meo. Quando autẽ peccauerũt iſrael ablata fuerunt eis et data ſunt gentibus ſeculi ſicut dictũ eſt. Daniel. vij. c. Poſt hec videbã in viſiõe noctis et ecce beſtia quarta terribilis atq; mirabilis et fortis nimis et dentes ferreos habebat magnos comedẽs et cõminuẽs et reſiduũ pedibus ſuis cõculcauit et ipſa diſſimilis ab omnibus alijs beſtijs que fuerũt ante ipſam et cornua decẽ habebat. aſſimilate ſunt cui gentes ſimiliter h'mõi ſeñs et omni tempore in quo gentiũ ſeculi cornua fuerunt ſtantia. Cornua iſrael erunt cõfracta ſicut dictũ eſt treno. ij. Confregit in ira furoris domus cornu iſrael. Qualiter autem legalia deus iudeis abſtulit et per nationes et ſignanter ſabbatũ et circũciſionẽ et qualiter eis iſta duo et alia dyabolus reſtituerit habet apud eos in thalmuth in libro mayla ꝑereq. i. diſtinctiõe q incipit ꝙ ſenzbbac. Quadã vice decreuit regnũ neqꝫ romanoꝝ ꝙ non ſeruarent iudei ſabbatũ et ꝙ nõ circũciderent filios ſuos et vt cognoſcerẽt menſtruatas. Tũc iuit rabi ruben circũcidit ſe more romanorum. Cũq; miſſet et cediſſet cũ eis ait illis. qui habet inimicũ depauperat eũ vel ditat. Dixerũt ei depauperat. Dixit eis ſi ita eſt non faciant iudei opus i ſabbato vt depauperentur. Dixerũt romani benedixit abrogauerunt q; decretũ. rurſus enim dixit eis. qui habet inimicũ debilitat eũ an fortificat. dixerũt ei debilitat. ait eis ſi ita eſt circumcidant filios ſuos octauo die vt debilitentur. dixerunt optime dixit et caſſauerunt illud. Iterum dixit eis qui habet inimicum multiplicat eũ an diminuit eum. Dixerunt ei diminuit. Ait eis ſi ita eſt nõ cognoſcant menſtruatas dixerunt benedixit et caſſauerunt illud. Demũ ꝑpenderunt ꝙ iudei erat et reſtituerunt decretum vt prius. Dyxerunt ergo iudei quis ibit et irritabit ſtatutũ iſtud vadat. Rabi ſymeon qui dedicat fure ſigna et mirabilia. Poſt eũ vero vadat rabi eleazar. Egreſſus eſt eis utraq; obuiũ venit malyon i. demoniũ ſic vocatũ et ait. A placet a vobis vt vadã vobiſcũ. fleuit rabi ſymeon et ait ancille domꝰ patris apparuit angelus ter nobis autem nec ſemel veniret ego miraculũ vndecũq;. Preceſſit igitur veniens malyon. et intrauit in filiam ceſaris. Cũque ꝑuenisſent dixerunt veniat malyon egredere vocatus ergo egreſſus eſt et abijt. Dixit eis iudeis ceſar. Poſtulate quecunq; ẽ vobis ad poſtulandum. Introducti ſunt igitur in domum theſauri vt tollerent quecũq; vellent inuenerunt q; certam illam in qua ſcriptum erat decretum ſtaticum et ruperunt eam hucuſq; thalmuth. Animaduertat prudentia tua lector ꝙ per iſtas duas traditiones habetur euidenter ꝙ deꝰ abſtulit a iudeis romanos ſabbatum et circũciſione et alias ceremonias. confregit quippe in ira furoris ſui omne cornu eorũ de quibus vnum eſt lex vt paulo ante dictum eſt et nũq; reſtituit eis nec per ſe nec per angelũ nec per ꝓphetã nec per alium virum ſanctum. Sed ipſi iudei recuperauerunt circũciſionẽ et ſabbatũ et cetera hmõi per dyabolicum miraculum vt in ꝓpria traditione oſtenſum eſt. Nulliꝰ ergo vlterius niſi ſit demoniacus conſeruare debet ea que deus abſtulit et dyabolus reſtituit libens ſe iudeis vitabiliter ingerendo. Nunquando enim vel vbi vnq; ſciẽter dyabolus bonum homini aliquod niſi forte ſub proſperitatem malum maius commouit pẽnam ſibi et eo mũmere finaliter procurauit an vnq; boni aliquid niſi fallendi ſtudio perſuaſit numquid non ipſe eſt qui primos homines quaſi eis volens conſulere fefellit nõne ipſe eſt qui contra ſanctum iob ipſum etiam dominum ꝓuocauit Job. ij. c. An ignorant iudei miſeri ꝙ dyabolus fuit qui patres ſuos ad adorandum vitulum mentiendo ꝓtraxit vt habetur in libro ſabath ꝑpereq; qui incipit dixit rabi aquiba in fine quadraginta dierum veni ſathan perturbauit mundum et induxit tempeſtatẽ maximam in aere et dixit iſrael. Vbi e moyſes dixerunt ei. Aſcendit in altum.

Dixit eis uſque peruenerunt ſex hore et non reſpe
xerunt ſuper eo. Aut ergo mortuus eſt et nõ
curauerunt ſuper eo. Oſtendit ergo eis ſimili
tudinē feretri eius in nube. hinc eſt q̄ dixe/
runt ad Aaron quia hic moyſes vir qui fe/
cit nos aſcendere de terra egypti, neſcim⁹ qd
factum ſit ei. et quod ſcriptū eſt cōſequenter
et dixit Aaron. abrumpite inaures aureas que
ſunt in auribus etc. et accepit de manibus eorū
et formauit illud in forma et fecit illum vitu
lum fuſorie et dixerunt. Iſti ſunt dij tui iſra/
el etc. His ſic premiſſis dicatur iudeis vt at/
tendant: que ſit eorum prudentia quia ſenſ⁹
qui dyabolum voluit habere ſuſpectum in
recuperatione circumciſionis et ſabbati. qui
patres eorū ad faciēdū et adorandū vitulū
et ad attribuendū ſibi magnalia que de⁹ fe/
cit mēdacijs et falſis pdigijs tā ſtudioſe per
traxit. Euidenter ergo apparet q̄ intentio ē
ſtudium dyaboli ac voluntas erga homines
nunq̄ eſt niſi mala quare ſatis eſt maniſe/
ſtum q̄ grandis eſt ſtulticia et q̄ magna in
ſania et q̄ immēſa iudeorū vecordia qui circū
ciſionem et ſabbatum et alia que deus eis
abſtulit et dyabolus reddidit non ceſſant
obſeruare. Superadictis adhuc videt̄ adden
dū id quod de ſabbato ſcriptū eſt in bereſith
minori vbi dicitur Gen̄ ij. et benedixit deus
diem ſeptimū dominus rufus neq̄ queſi/
uit a Rabi aquiba et ait ei quid eſt iſte diē
et dies dixit ei rabi aquiba et quid eſt iſte vi
rum et viros. dixit ei quid dixi tibi. et quid
dixiſti mihi. Ait ei dixiſti mihi quo differt
ſabbatū ab omnibus alijs viris. Dixit ſibi
decedis rex propter gloriam ſuam ſic quoq̄
voluit deus iſtum diē honorare vnde tu fa/
cies me ſcire iſtud. Dixit ei fluuius ſabatio/
nus arguit hoc qui mihi lapides p totā ſep
timanam et in ſabbato quieſcit Dixit ei de lō
ge attractum tu trahis mihi. Adiuro di/
xit ei. Ecce ille qui ſcit aſcendere mortuos
arguit. omni namq̄ die eſt aſcendens et nō in
ſabbato. Iuit ei ſēptatum in patre ſuo qui a/
ſcendit omnibus diebus et in ſabbato nō aſcē
dit poſt ſabbatum ſuſcitatus ē eum et ait ei
pater et quo mortuus es receſſiſti iudeū ad
miror q̄ obrem aſcendiſti omnibus diebus
hebdomade et in ſabbato non aſcendiſti.
Ait illi omnis qui non obſeruat ſabbatum
ſponte ſua apud vos obſeruat eum hic ma/
lo velle ſuo dixit ei. et cuiuſmodi labor ē vo
bis ibi. Ait ei omnibus diebus ſeptimane iu
dicamur in ſabbato autem quieſcimus. re/
uerſus eſt ad rabi acquiba et dixit ei. Si ē ſe
cundum verba tua q̄ deus ſanctus et bene/
dictus per quietem in ſabbato vult honora
re non mittat in eo ventos non faciat deſcen
dere pluuias non fluctuet mare in vndis ſu/
is. Dixit ei rabi acquiba habes ſe in iſtis de
us ſicut eis qui transfert per quatuor vinas.
Si vis lector figmēta hec iudaica contra ip/
ſos conuertere dicas quēadmodum fluuius
ſupra dictus fuit ſignum obſeruandi ſabba/
ti quando per totam hebdomadam currebat
trahendo lapides et quieſcebat in ſabbato
vt ipſi fabulantur ſic eſt nunc efficax argumē
tum non obſeruandi ſabbatum quia nuſq̄
ſub celo ſit fluuius qui magis quieſcat i ſab
bato q̄ in ceteris diebus. Per totum quip
pe mundum diſcurrunt mercatores qui ſicut
ducunt medicinalia variaq̄ pigmenta ex in
dia que eſt in oriente vſq̄ ad hyſpaniam q̄
eſt in occidente et a meridie vſq̄ ad ſeptētrio
nem que eſt vſq̄ ad anglicos et norwegios
et ſcotos et ſic vſq̄ ad totum mundum quod
ſi verum eſſet inuentum ſibi narrarent et a oñi
prouincie vbi talis eſſet fluuius iudeis pro
curantibus ipſum tacerent. Item magiſter io
hannes valiſoletanus conuerſus in libro ð
concordia legum dicit q̄ iſtud de lapidū flu
mine non eſt verum nec dicatur hoc per ali/
quem ſapientem niſi per cōtratem ipſorum
rabinorum iudeorum ad ipſorum conforta
tionem et gaudium ſui cordis quoniā hoc
non ſcribitur in aliqua ſcriptura autentica.
nec in aliquo libro ariſto. de mirabilibus lo
corum nec in aliquo alio loco ſed in libris ſo
lummodo iudeorum ad ipſorum conforta/
tionem explicatur. hec ille. Ad aliud vero fi/
gmentum de mortuo non aſcendente i ſab/
bato dici poteſt q̄ dyabolus ventam alyon
vel aliquis alius potuit aſſumere figuram
patris rabi a medici ei facere ac dicere que di
cta ſunt vt iudeorum circa obſeruantiā ſab/
bati confirmaret errorem. Ad tercium de
niq̄ q̄ qui non obſeruat apud nos ſponte /
neum ſabbatum apud mortuos obſeruabit
eum coactus etc. vt ſupra ergo abraham et
multi alij ſancti qui nunq̄ coluerunt ſabba
tum punientur per totam ſeptimanam cum
infidelibus et compulſi requieſcent in ſab/
bato hoc autem falſum eſſe quis dubitat q̄

autem abraam non colu[illegible]ent sabbatum ha-bent in bereschit minori super illud Gen. ij: ubi dictum est. Et benedixit deus diei septi-mam. dixit rabi [illegible] abraha non e[illegible] sim-pta [illegible] eo obseruantia sabbati hec ex pugio-ne ut supra. Possumus etiam nobis assumere demonstrationem quod sabbatum. verum quod significat quietem ut patet deuterono. c. sab-batum i. quies domini dei tui e[illegible] dies d[omi]nica quam nos christiani obseruamus quoniam s[ecundu]m sapientes iudeorum thalmuth ut notat ma-gister [illegible] vallisoletanus conuersus in libro de concordia legum titulo iiij c. x prima coniunctio solis et lune que fuit in principio creationis mundi facta fuit die lune ad quinque horas et ducenta et quatuor minuta hore. Et quia sextus non dicit nisi sex diebus operatus est et die septima requiescens et non di-xit qua die signata incepisset computatio illa sex dies. est ratione [illegible] quod computatio incipi-at a diebus coniunctionis solis et lune quod hec duo luminaria distinguunt diem et no-ctem. Que coniunctio ut predictum facta est die lune et sic dies septima est dies solis que est dies dominica quam obseruamus christiani. Est etiam alia ratio quoniam in isto die saturni quem iudei obseruant est magna mutatio se-cundum stellas ex diuersitate dierum et locorum s[ecundu]m longitudines et latitudines terrarum quoniam iherusalem est in longitudine [illegible] graduum. Et ista terra vallisoletana regis castelle est in longitudine [illegible] graduum. et est differentia in-ter iherusalem et istam terram plus quam quatuor horarum. Item est alia differentia inter ista s[ecundu]m motum puncti [illegible] spere noue per quem mouentur poli. et sic a tempore quo lex moysi data est usque ad ista tempora est fa-cta mutatio et differentia plus quam per quinque gradus et isto polorum motu mutate sunt longitudines et latitudines et mutati sunt dies et noctes in omnibus mundi par-tibus usque ad ista tempora et s[ecundu]m diuersitatem terrarum supradictam hodie iudei [illegible] bo-num illius diei sabbati sibi precepta non ob-seruant necillam met diem a moyse illo tem-poribus institutam talis mutatio potest da-rissime cognosci ex mora quam fecit sol spa-tio unius diei stando immobiliter tempore Josue et etiam ex retrocessione solis decem lineis in horologio achaz tempore regis ezechie. Et si iudei dicant s[ecundu]m supradictam

rationem quod videtur debet iudicari de die do-minica secundum christianos. Respondeo quod hec obseruantia quam obseruant christia-ni non dependet a die dominica ratione di-ei dominice sed ratione resurrectionis christi veri messie in qua die ipse resurrexit nec ob-est mutatio facta ex quo manet ipsa principa-lis et precisa causa quare sit scilicet memoria creationis mundi et resurrectionis [illegible] mes-sie et adhuc non obligarentur seruare predi-cta nec etiam sacrificium et obseruationes septimanarum et pollutionum et aliorum si-milium posito quod ad terram pristinam re-ducerentur quod est impossibile propter di-uersitatem locorum terre secundum longitu-dinem et latitudinem et terrarum etiam con-stellationes secundum imaginationem sapi-entum et esse est magnus defectus legis sci-licet quod omnia que legis erant non obserua-ri debebant in omni loco mundi quod non est in lege christi veri messie quia in omni lo-co et qualibet parte terrarum tenentur chri-stiani legem sancti messie firmiter obseruare

Sanctus bernardus in suo euangelio eter-no assignat duodecim priuilegia die domi-nice propter que sabbatum non immerito in dominicam dicitur mutata est. Prima est quod fuit prima omnium dierum. Secundum quod erit ultima dies presentis vite. Tercium quod diem dominica nulla precessit nox. Quartum quod et nulla nox subsequetur. Quintum quia in eo creauit deus celum et terram. Sextum quia in eo creati sunt omnes angeli a deo et boni in paradyso gratificati et glorificati sunt et con-tra mali angeli in eodem die peccantes de ce-lo ad inferos expulsi sunt. Septimum quia secundum [illegible] in die illo precepta da-ta sunt filijs israel. Octauum quia in illo die christus incarnatus est. Nam ut testatur magister hystoriarum die qua dixit deus fi-at lux visitauit nos oriens ex alto et christus incarnatus est. In huiusmodi mysterium et figuram datum fuit manna in die domini-co sicut dicit super Exod. origenes. Hoc qui-dem probat per hoc quod in xvi. capitulo dictum est. Sex diebus colligetis illud die autem sex-ta duplum colligetis. potest enim diem septi-mum vocari illum qui sabbatum precedebat qui est feria sexta et ex hoc patet quod manna die do-minica datum fuit. Si enim sex diebus con-tinuis collectum fuit. Septima autem di-

ceſſaturum eſt et per conſequens manne initiũ a prima die dominica exordium ſumpſit. Nonum quia in die dominica xp̃us deſtru/ ens inferni clauſtra captiuam ducens cap/ tiuitatem ac ſãctorum animas de lymbo eri piens triũphaliter a mortuis reſurrexit cuius reſurrectio noſtre reſurrectionis exemplar eſt. Decimum quia die dominico ſpiritus para clitus diſcipulis datus eſt. Undecimum q̃a in die dominica erit reſurrectio mortuorum et reddet deus vniuique ſecũdum opera ſua. Duodecimum quia die dominico erit inui/ tum et cõtinuatio ſine fine laudum dei et do mini noſtri iheſu xp̃i veri meſſie in gloria ſẽ piterna. Unde yſa. lxvi. et erit ſemen eorum ex ſufficientia menſis ex menſe ſuo et ex ſuf/ ficientia ſabbati in ſabbato ſuo. iſtud eſt ſe culum futurum quod totum erit ſabbatum .i. requies. Et notat ꝙ menſis legitime dicatur heredes hebraice põitur ꝙ apud eos pro perfectione nomen omnium dierum in quibus luna perficit curſum ſuum. Cum luna quippe computant iudei et non cũ ſole menſis ergo dicit vt ait beatus Gregorius ꝓ perfectione poſitum eſt et ſabbatum pro re/ quie in quo ſeruile opus fieri nõ licebat. erit ergo ſemen eorum ideſt apoſtolorum et ſan ctorum predicatorum ſanctorum filios ſpi/ rituales ex menſe ſufficientia id eſt ex ſuffi/ cientia perfectionis vite preſentis in menſe ſuo id eſt in perfectione glorie ſue in futuro. Sicq̃ ſemen auditorum ex ſufficientia ſab/ bati id eſt requiei diebus dominicis et fe/ ſtiuitatibus aliis ad audiendum verbũ dei necnon ex ſufficientia requiei a vitiis et pecc/ catis in vita preſenti erit in ſabbato ſuo id ẽ in ſempiterna requie ſua in vita futuri ſeculi quod totum eſt ſabbatum vt predictum eſt.

Et ſi queris quare fuit ordinata quies die/ ei ſeptime per iudeos die ſabbati et nõ alio dies ſeptimane. Reſpõdet ſupradictus ma giſter iohannes in eodem libro titulo. iiij. c. viij. ꝙ ad hoc fuit triplex ratio. Prĩa ẽ quo/ niam ſecũdũ aſtrologos maior coniunctio ſaturni cum Ioue fuit in capite arietis aſcen dẽte aquario qui eſt domus ſaturni que cõ/ iunctio neceſſitauit et coegit populum iude/ orum vt fierent in captiuitate egypti quadri gentis annis et ꝙ inde educerentur in manu forti et brachio excelſo et ꝙ ibi fierent mira cula contra naturam. Et ideo fuit in die ſatur ni dies ſabbati ordinata in memoriam exi/ tus de egypto et in memoriam coniunctio/ nis ſaturni et iouis in domo aquarii vt di/ ctum eſt. Et ratio quare magis firmauerũt ſe ſuper ſaturnum ꝙ̃ ſuper iouem eſt quia ſaturnus eſt altior. Item quia aſcendens cõ iunctionis fuit aquarius que eſt domus ſa/ turni ſecunda. Item propter alias proprie/ tates quas iudei et terra ipſorum habent cũ ſaturno ſecũdũ ꝙ dicunt aſtrologi et vlteri declarabo et ideo ordinatum fuit a iudeis ꝙ dies ſeptima quando nihil operari debe/ ꝙ eſſet in die ſaturni et ꝙ eſſent in tenebris et ſine candelis etiam que ponunt aſtrologi debere obſeruari in die ſaturni vt liberentur homines a dãno ſuo et influentia effecta. Secunda ratio eſt quia iſta die ſaturni pla/ nete infectiui et damnoſi habent ſingularẽ poteſtatem quoniã prima hora noctis diei ſabbati eſt hora martis ſecundum computa tionem horarum vt iudei computant ordi/ nando primo noctem et poſtea diem et pri/ ma hora diei ſabbati eſt hora ſaturni q̃ duo planete ſunt damnoſi ſecũdum aſtrologos et ſic in die illa naturali damnoſi planete ha bent ſuam influentiã damnoſam ſingularẽ. Et ſic ſcripſit Rabi abraaz in gloſa ſua quã fecit ſuper decẽ precepta ſuper illo ſpeciali/ ter memento vt diem ſabbati etc. Dixit iſtud preceptum fuit propter ſperã ſaturni et quaſ/ liber die in hebdomada habent ſtelle mobi les ipſarũ quelibet vnã diez in qua magis apparet ipſarum virtus et quoniã vna die in hebdomada quieſcere tenebãtur in ſignũ et memoriam creationis mundi vt dictum eſt. Ideo ordinauit eis Moyſes in marath ꝙ iſta dies requietionis eſſet ſpecialiter et ſignanter illa dies ſaturni que eſt ſabbatum in qua ſtelle predicte damnoſe habent pote/ ſtatem et influentiã ſingularem vt ab ipſaſ/ rum damnis et infectionibus mererentur.

Tertia ratio eſt propter poteſtatem iſtius planete datam ſuper iudeos et terram ſuaz quia ſecundũ aſtrologos iudei ſunt ſub cõ/ ſtellatione Martis et Saturni et ſic per expe rientiã patet quoniã quando ſaturnus eſt ĩ domo caſus ſui et habet aſpectuz a malis et damnoſis aliis ſtellis nunc euidenter apparet malũ opus aliquod in iudeis et hoc ſepiſſi me ſunt experti et ſecundum conditiones ſuas videntur eſſe de natura ſaturni put dixi

ptolomeus q de natura ſaturni eſt miſeria et caſus et populus captiuus et malarum conditionum vt ſunt iudei. Et ideo diebus ſabbatinis et aliis diebus vbi erant predicti planete in exultationibus ſuis faciebant plura ſacrificia q in aliis diebus vt ab iſtarum planetarum damnis ſpecialiter eſſent ſalui prout per gl. Rabi abraam euidentius demonſtratum quam fecit generaliter ſuper legem. et probatum eſt per dicta aſtrologorum que ego allegaui in declaratione quam ſcripſi ſuper gloſam predicti Rabi abraam abenagra et iſta talia cerimonialia peruanda erant in complemento legis in aduentu xpi quoniam ipſe venit pro ſalute animarum. Et vt tales opiniones falſe totaliter abolerentur ydolatrarum ſapiunt apparenter et cauſa finalis legis complementi non eſt res corporalis ſed potius ſpiritualis et hec vindici obſeruantiam in hebdomada in memoriam creationis mundi que fuit cauſa finalis mutationis legis prout diximus Rationabile erat in complemento legis poneret illam diem que eſt dies requietionis et illam animam ſuperfluam aliam quam dicunt eis eo venire prout dixerunt q textus dicat quieuit et animauit eos. Animam aliam creauit homini die ſabbati q eſſet die ſolis que eſt dies dominica et iſta die dominica xpus a mortuis reſurgens demonſtrauit mundo animarum ſalutem. et propter iſtam diem vere dicitur animam aliam venire quoniam propter reſurrectionem xpi anime perpetuo vitam habent. et hoc ſignauit algaſel philoſophus dicens in reſplendore ſolis ſaturno non indigemus huiuſmodi predicatus doctor Patet ergo quare iudei obſeruant diem requietionis hebdomade in die ſaturni et legis dies requietionis ab omnibus de mundo ſabbatum dicatur quia ſic ſabbatum interpretatur vt ſupra patuit quia tamen non ea intentione qua iudei ſabbatum ſuum appellant. Ideo non diem ſaturni ſed aliam volunt vt videlicet diem dominicam nos chriſtiani omnibus ſuperfluis omnibus excluſis in memoriam reſurrectionis chriſti tali die factam et future reſurrectionis tali die fiendam vt ſupra dictum eſt. Item poſſumus adducere contra iudeos auctoritatem magiſtri alfonſi conuerſi in libro bellorum dei. In quo diſputauit contra iudeos ſecundum opiniones thalmuth. vbi dicitur q ſint iudeos d? eſt inconueniens dicere omnia feſta et ieiunia remiſſionum et indulgentiarum poſſe mutari. et textus vocat ipſa ſabbatum ſicut ipſemet ſabbatum et probant hoc Leuit. xxiij. Dee ſunt ferie domini quas vocabitis ſanctas et gloſſauerunt dicentes vocabitis id eſt poſito q erretis ſcienter vel ignoranter. quoniam illa debent feſta ſimpliciter reputare et ſic non debent iudei inconueniens reputare q illi qui receperunt legem ſancti meſſie dies ſabbati in diem dominicam commutarunt propter rationes ſuperius allegatas et de hoc xpus in euangelio mathei. xij. reſpondens eis qui dicebant iheſum xpm non licere in ſabbato curare dicit filius hominis habet poteſtatem ſuper ſabbatum.

Contendit iudeus probare q iheſus chriſtus non eſt verus meſſias quia non venit in nouiſſimis diebus

S Extum argumentum nititur oſtendere iheſum chriſtum ſaluatorem noſtrum non eſſe verum meſſiam in lege et prophetis promiſſum. Arguunt ergo iudei ſic verus meſſias debet venire in nouiſſimis diebus ſed nondum ſunt dies nouiſſimi ergo nondum venit meſſias. maior patet yſa. ij. quod exponitur ad litteram de meſſia vbi dicitur erunt in nouiſſimis diebus. minor ſimiliter patet. ad illud argumentum dicendum q dies meſſie dicuntur nouiſſimi habendo reſpectum ad ordinem. habendo reſpectum ad etatem. habendo reſpectum ad ſacram ſcripturam. Primo ad ordinem quia ſex milia diuidendo et ordinando per tres dualitates ſicut naſcitur duratio mundi ſecundum iudeos et duo nouiſſima milleniaria dicuntur dies meſſie patet per tractatum beli. Unde in thalmuth in libro qui dicitur canhedrin qui ſonat ſacerdotes magni inuenitur hoc quod ſequitur legerunt ſtudio belye q ſex milia anni mundus habet durare duo milia vanitatis et duo milia legis et duo milia meſſie et ſequitur. Et propter noſtra peccata que ſunt multa tranſierunt ex illis que preterierunt hec ibi Et cum hoc dicit Thalmuth quaſi tranſierant de duobus milibus

annis meſſie quaſi ſeptem anni. et poſt illō tempus tranſierunt iam quaſi. dccc.xlij. anni cum illo numero ſex milium annorum videtur concordare beatus yſidorus ſuper penſ thateu cum ſuper illo paſſu enoch ſeptimus ab adam qui placuit deo tranſlatus eſt dicit q̄ enoch ſeptimus ab adam ſeptimam requiem ſignificat tranſactis nāq̄ ſex milibꝰ annis et renouato celo et terra factoq̄ iudicio transferentur ſancti in vitam eternam. Nunc vide ceciatē iudeorū ipſi computant ānos a creatione mundi ſicut nos a natiuitate xp̄i et dicunt q̄ iſto anno in quo nos cōputamꝰ mille cccc lx annos domini ſunt a creatiōe mundi quinq̄ milia. ccxx. et ſic patet q̄ vl' duobus milibus annis meſſie iam tranſierūt ſm eorū cōputū mille ducēti viginti anni q̄s bus debuiſſet venire meſſias et cum non ſit numerus annorum vltra ſex mille vt dicūt ē et ipſe debet regnare duobus milibus ānis quomodo hoc eſt poſſibile cū non reſtāt ſecundū cōputū ſuū niſi dcc.lxxx anni. Item ipſi aſſignant in predicto numero annorum determinatum tēpus meſſie. ſ. finitis quatuor milibus annis a creatione mundi vel reſeruentur duo mille pro meſſia. Nunc attende quid dicit yſa. c. lx in fine minimus erit in mille et paruulus in gentem fortiſſimā ego dominus in tempore eius ſubito faciā illud O iudee tu determinaſti tempus meſſie. et vide quid dicit dominus. ego dominus in tēpore eius ſcʒ meſſie ſubito faciam illud. Super quo verbo dicit glo hebraica ſi fuerint boni ante tempus ſuum et ſi non fuerint boni in tempore ſuo ergo neceſſe eſt q̄ iudei concedant ſm ſuam gloſam vtrum de duobus vel q̄ ipſi fuerunt boni vel non boni. Si boni ergo meſſias venit ante tempus ſuum ſ. ante q̄ inciperet numerus quinq̄ milium. Et ſi fuerunt non boni ſicut ipſimet concedunt in dicto p̄habito q̄ ꝓpter peccata ſua multa manſerunt ſ. anni qui preterierunt. neceſſe eſt q̄ tunc concedant ſecundum ſuam gloſam q̄ in tempore ſuo venit. ſ. finitis quatuor milibꝰ ānis ī principio quinti millenarij ānorū et ſic habent concedere neceſſario q̄ ſecūdū ſuum numerū iam ſunt mille et xviij anni q̄ natus eſt meſſias. Et ſi dicant q̄ nos computamus plus anticipando tempus. Dico q̄ licet ſimus differentes cum eis in computatione annorum a creatione mundi ſtante tamen ſuo numero in veritate ſicut anticipauimus tempus adimpleuit quod promiſit. Sicut ſi aliquis rex promiſiſſet tibi caſtrum vel q̄ ad dicam ſignatum extremū. ſ. anni. Si autem illud tempus reputa in medio anni vel aliās tibi dederit caſtrum certum eſt q̄ adimpleuit promiſſum. et ſic nos chriſtiani ſtante numero iudeorum computabimus enim ingreſſum quinti millenarij et dicemus q̄ ſunt iam mille. ccc.viij. anni q̄ venit meſſias. ſtante tamen computatione noſtra a creatione mundi. Dicimus q̄ meſſias venit infra duo vltima millenaria. cum ergo per ordinem et reſpectu ad duas primas dualitates milianorum annorum modo vltima millenaria in quibus debet regnare meſſias dicantur dies nouiſſimi. Sequitur q̄ dicendū bus venit ihūs nazarenus verus meſſias ſunt dies nouiſſimi de hoc numero ſex milium annorum dictum ſunt ſupra li. i. ar. vi. pāro. iiij theſauro primo. Secundo patʒ hoc idem habendo reſpectum ad etatem mā durante mundi menſuram ſeptem etatibus ſicut duratio hominis quarum nouiſſima in vltima eſt decrepitas que prefixum habet principium ſicut cetere etates non tamen terminum quia multotiens plus durat q̄ cetere etates et iheſus nazarenus fuit in decrepitate mundi et per conſequens in nouiſſimis diebus habendo reſpectum ad etatem. Tertio patet hoc habendo reſpectū ad ſacrā ſcripturam nam multa tempora et dies preſidentia chriſtum nazarenum circiter per duo milia annorum dicuntur in ſcriptura dies nouiſſimi ſicut patet Geneſ. xlix. vbi iſrahel vocatis filijs ante mortem ſuam dixit. Cōgregamini filij iſrael vt annunciem vobis q̄ ventura ſunt in nouiſſimis diebus. vbi multa annunciat non ſolum de his que debent fieri de aduētu meſſie ſed etiam multa que completa ſunt tempore regum iſrael et iuda ſicut fuit de primatu iuda et de excellentia ſuper omnes fratres ſuos et de regno ibi iuda te laudabunt fratres tui etc. Patet igitur q̄ non ſolum dies meſſie in quibus fuit iheſus nazarenus dicuntur dies nouiſſimi ſed etiam multa tempora ante circiter p̄ duo milia annorum precedentia dicuntur dies nouiſſimi.

Contendit iudeus probare quod ihesus chriſtus non eſt verus meſſias quia in eius aduentu mons ſyon non fuit eleuatus in vertice montium.

f Eptimum argumentum iudeorum eſt tale. In aduentu meſſie mons ſyon debet eleuari in vertice montium ſed hoc non eſt factum ergo nondum venit meſſias. Maior eſt yſa. c. vbi ſupra erit in nouiſſimis diebus preparatus mons domus domini. id eſt mons ſyon in quo erat templum in vertice montium et eleuabitur ſuper colles. Minor patet quia in diebus ihesu nazaren nihil tale factum eſt. Ad illud argumentum iudeorum de monte ſyon qui in diebus meſſie ſecundum iudeos debet eleuari ſuper alios montes vnde dixerunt aliqui iudei quod tempore meſſie debet deus ponere montem thabor et montem ſynai et montem carmeli ad locum vbi eſt iheruſalem et in vertice iſtorum montium ponere montem ſyon hoc dicunt ipſum eſſe factum tempore iheſu nazareni ergo non eſt meſſias. Reſpondeo ſecundum Rabi ſalomonem quod iſta eleuatio montis ſupra montes non eſt intelligenda ſecundum locum ſed ſecundum excellentiam et gloriam illius montis quia ibi debebant operari magna ſigna et miracula plus quam in aliis montibus quod impletum eſt tempore ihesu nazareni quia ibi illuminauit cecum curauit languidum. Ibi ſuper omnes apoſtolos miſit ſpiritum ſanctum. ibi multa alia ſigna et miracula fecit. Et in hoc mons ille ſuper alios montes eleuari debebat et ſic impleta eſt prophetia in vero meſſia ihesu chriſto.

Contendit iudeus probare quod ihesus chriſtus non eſt verus meſſias quia in eius aduentu ad eum non confluxerunt omnes gentes

o Ctauum argumentum iudeorum eſt ad verum meſſiam cum debet venire debent confluere omnes gentes ſed ad iheſum nazarenum non confluxerunt omnes gentes ergo non eſt ipſe meſſias. Maior patet yſa. c. qua ſupra vbi ſtatim ſequitur. Et fluent ad eum omnes gentes. Minor eſt clara dicunt iudei quod in nazareno non crediderunt omnes gentes nec adhuc credunt. Ad illud argumentum iudeorum ſuper illud fluent ad eum. i. ad fidem eius omnes gentes. Dicendum quod ibi omnes diſtribuit pro generibus ſingulorum non pro ſingulis generum vt omne animal fuit in archa noe. ita quod eſt ſenſus quod de quolibet genere gentium venirent ad ſignum veri meſſie quod impletum eſt in iheſu vero meſſia noſtro per apoſtolos ſuos per quorum predicationem de omnibus gentibus conuerſi ſunt ad fidem chriſti. quia in omnem terram exiuit ſonus eorum etc. Et ſic iſto modo in iheſu vero meſſia noſtro impletum eſt illud pſalmi. Deus iudicium tuum regi da. et adorabunt eum omnes reges omnes gentes ſeruient ei. quod impletum fuit in conſtantino imperatore quando ſuſcepit fidem chriſti. Uel aliter dicendum quod aliquando omnes in ſcriptura ſumitur pro multis vt .ij. Reg. xvij. Dixit abſalon et omnes viri iſrael. Melius eſt conſilium chuſi architis achitofel. et certum eſt quod non erant ibi omnes viri iſrael ſed multi. Similiter in euangelio Mathei .ij. Audiens herodes rex turbatus eſt et omnis iheroſolima cum illo. omnes enim. i. multi de iheroſolima. Sic in propoſito venient ad eum omnes gentes id eſt multi de gentibus.

Contendit iudeus probare quod ihesus chriſtus non eſt verus meſſias quia in eius aduentu non dixerunt gentes venite aſcendamus ad montem domini.

n Onum argumentum iudeorum eſt cum verus meſſias venire debet gentes confluentes ad eum dicere debent. Uenite et aſcendamus ad montem domini et ad domum dei iacob. Sed hoc non dicitur in aduentu iheſu nazareni ergo non eſt verus meſſias. Maior patet yſa. vbi ſupra. Uenite aſcendamus ad montem domini et ad domum dei iacob. Minor patet quia aliqui chriſtiani dicunt eamus ad domum petri. Alij dicunt eamus ad domum pauli. Alij ad domum martini etc. Nulli vero dicunt ad domum dei iacob. Ad hoc argumentum dicit Alanus

in ſuo quadripartito libro.iij.c.ix. Dicēs q̄ mons iſte xp̄s eſt in quem iam vniuerſe fines terre credunt. iam adorant vniuerſe familie gentium vna et concordi voce dicēs cantū ad montem dn̄i et ad domū dn̄i dei iacob. hoc eſt ad domū dei quē coluit abrahā quē coluit iacob. quē coluit moyſes quem coluit aaron. Jdeo oſtenditur vnum deum eſſe et eorum qui ante legem fuerunt fideles et eorum qui ſub lege extiterunt et eorum qui nunc exiſtunt credentes in deum. Nō autem eriguntur nos ſuper hoc quod dicimus eamus ad domum petri ad domum pauli. ad domum martini etc̄. Nullus qui ſane ſapit dicturum hoc intelligit. Nullam quippe petro ſiue paulo domum facimus. Sed in honorem petri atq; i memoriā ſancti pauli deo eam dedicamus. Nec vlli pontificum fas eſt in conſecratione eccleſiarum dicere tibi petro et tibi paulo hanc domum dedicamus. ſed potius deo dicitur conſecrari et q̄uis dicuntur eccleſie deo conſecrentur tamen vna ē domus dei vna eſt dei eccleſia oīm q̄ fidelium conuentus. Ad hanc domū dei accedit qui de vnitate eccleſie eſt. Jn hac domo dei adoratur mons montium et xp̄s ſanctus ſanctorum hic peccata remittuntur hic non ſolum homicidium prohibetur immo etiam ira et odium tollitur.

Contendunt iudei probare q̄ ihūs non eſt verus meſſias quia in eius aduentu gladij non ſunt conuerſi in vomeres nec lancee in falces.

d Sextum argumentum iudeorū ē

Jn aduentu meſſie gens contra gētem non debebat leuare gladiū nec exercentur vltra ad prelium et debebant cōflare gladios ſuos in vomeres et lanceas ſuas i falces. Sed cōſtat q̄ poſt aduētum ihū nazareni et adhuc modo non ceſſauerunt bella p orbem vt patet manifeſte et maxime in iudea quia poſt mortem eius fuerunt acerrima bella in iudea per Tytum et veſpaſianum: ſue nunc etiam ſemper lancee et gladij et alia arma bellica in magna copia. Jgitur ihūs nazarenus non eſt verus meſſias. Maior patz yſa.c. vbi ſupra. Ad iſtud argumentum iudeorum de pace que debebat eſſe tp̄e meſſie de qua p̄pheta: non leuabit gens contra gentem gladiū nec exercebūt vltra ad preliū. Dicendum q̄ iſta pax fuit tempore ihū nazareni veri meſſie. Nam fuit pax ſpiritualis inter viros ſpirituales quia inter malos pax eſſe non poteſt. Non eſt pax impijs dicit dominus yſa. xlviij. Jn cuius ſignum angeli i ſua natiuitate cantauerunt. Gloria in excelſis deo Et in terra pax hominibus bone voluntatis. Fuit etiam t̄poralis pax de qua intelligunt Primo in romano imperio quia i ceſare auguſto finita ſunt omnia bella ciuilia que inceperunt in Roma immediate poſt euerſionem carthaginis. Secundo in iudea pax maxima que incepit in natiuitate iheſu nazareni quando mundus tanta pace gaudebat q̄ ceſar Auguſtus non armis aut bellis occupatus. voluit ſcire quot ville quot ciuitates quot caſtra eſſent in mundo. Et ex hoc exijt edictum a ceſare Auguſto vt deſcriberetur vniuerſus orbis. Luce ij. Et durauit iſta pax per centum. xv. annos vſq; ad deſtructionem iheruſalem per Tytum et veſpaſianum quod patet q̄ ante iheſum xp̄m ceſar Auguſtus regnauerat per. xlij. annos. xp̄s autem. xxxiij. vixit vſq; ad paſſionē et deinde a paſſione xp̄i vſq; ad deſtructionem iheruſalem fluxerunt anni quadraginta et ſic ſunt in ſumma centum et. xv. anni ita q̄ fuit diuturna. Et tunc probabile eſt q̄ propter diuturnitatem pacis iudei conflarent gladios i vomeres etc̄. ſicut ſenſibiliter videtur in terris vbi poſt bella ſequitur pax diuturna. Sequitur in dicta auctoritate non leuabit etc̄ yperbolice eſt ad deſignandum pacis diuturnitatem ſicut communiter dicitur de aliquo negocio quod protrahitur vltra modum conſuetum Jſtud negocium nunq̄ terminabitur licet aliquando terminetur infra annum vel infra menſem ſeu etiam in minori ſecundum conditionem negocij et hic modus loquēdi parabolicus frequens eſt in prophetis. Si dicunt iudei q̄ iſta prophetia nunq̄ impleret niſi illa pax fuiſſet perpetua propter illud quod ſequitur nec exercebuntur vltra ad prelium quia ſignum aduentus meſſie eſt pax ſine fine patet yſa. ix. Multiplicabitur eius imperium et pacis eius non erit finis vbi agitur expreſſe de aduentu meſſie et in. ps. Deus iudicium tuum regi da. Orietur in diebus eius

iuſticia et habundancia pacis donec auferatur luna. ſed luna nunquam auferetur ergo nec pax. Dicendum ad primum cum arguitur. nec exercebuntur ultra etc. quod ſi ultra non dicit eternitatem ſed diuturnitatem temporis ſicut patet quod fuit. Uel aliter dicendum eſt quod in dictis ſacre ſcripture attendere debemus ea que ſunt per ſe et directe ea que ſunt per accidens et ex conſequenti. Secundo ergo quod lex antiqua per ſe et directe prebebat populo corporale preſidium. Nam ad acquirendum et defendendum regnum temporale in antiqua lege promiſſum neceſſarius erat gladius et preliabantur lancea et cetera arma ſine quibus ciuitates terrene ab inimicis acquiri vel defendi non poſſunt. Ideirco dicitur iudicum .iij. he ſunt gentes quas dominus dereliquit ut erudiret in illis iſrahelem et omnes qui non nouerunt bella chananeorum et poſtea diſcerent filij eorum certare cum hoſtibus et habere conſuetudinem preliandi etc. Ex quibus manifeſte patet quod ſicut prima lex expreſſe promittebat regnum terrenum ita directe prebebat temporale preſidium. Sed lex euangelica ordinat populum ad acquirendum et poſſidendum regnum celorum ad quod ex directo per ſe non indigemus armis materialibus ſed ſanctitate et virtutibus propter quod ſecunda Cor. x. dicitur arma milicie noſtre non ſunt carnalia quia tota colluctatio noſtra in noua lege eſt aduerſus rectores tenebrarum et contra ſpiritualia nequicie in celeſtibus ut habetur ad ephe. vi. De his armis viſum eſt ſupra li. i. conſideratione prima. Eſt igitur ſenſus prophete ſi debeat compleri in hac vita preſenti quod tempore noue legis non erunt talia bella ex conditione legis ſicut accidebat in lege antiqua ſed ſolum indigemus vomere ad ſeminandum meritum in preſenti vita et falce ad metendum premium in futura gloria vel aliter ſicut dicit peritiſſimus petrus vir alfonſi in ſuo dyalogo ti. ix. Ait enim quod non dixit propheta predicens quid facturi ſunt gentes enarrando ſed quid precepturus ſit ipſe oſtendendo quemadmodum et alibi zacharias dicit de ipſo. et loquetur inquit pacem gentibus. ſic autem hic de eo quod pacem precepturus ſit dictum eſſe intelligimus ita etiam quam cum et ipſe preceperit ſi completum non eſt nulla eius culpa fuit. Ad alia duo ſcilicet et pacis non erit finis et donec auferatur luna

dico quod non debent exponi iſte prophetie de pace temporali. ſed illa que durauit illo tempore fuit ſignum pacis ſpiritualis. quia certum eſt quod cito poſt mortem chriſti ſicut dictum eſt reſurrexerunt bella in iudea iudeis aduerſum pugnantibus et iterum contra romanos rebellantibus ſicut dicit ioſephus in libro de iudaico bello propter quod tota iheruſalem et terra in circuitu fuit deſtructa. Exponitur ergo de pace quam angeli clamauerunt in chriſti natiuitate dicentes. Gloria in excelſis deo. et in terra pax hominibus bone voluntatis. Hec pax conſiſtit in tranquillitate conſciencie que permanet iuſtis omni tempore prouer. xij. Non contriſtabit iuſtum quicquid ei acciderit et ſic permanebit in iuſtis vſque ad finem mundi cui ſuccedit pax celeſtis que comparato mentem ſenſum ad philip. iiij. et ſic manet eterna aliter ex parte finis ſicut luna que eſt incorruptibilis. Pax ergo prophetata de meſſia eſt pax per angelum in ſua natiuitate nunciata quam mundus dare non poteſt quia mundus dat pacem ſuam cum mala voluntate dat pacem in ſigno non in opere in ore non in corde pſalmo. Loquuntur pacem cum proximo ſuo. mala autem in cordibus eorum et illam ſpiritualem pacem bone voluntatis per angelum nunciatam confirmauit ihesus chriſtus verus meſſias in morte dicens pacem relinquo vobis pacem meam do vobis non quomodo mundus dat ego do vobis Jo. xiiij.

Contendit iudeus probare quod ieſus non eſt verus meſſias quia in eius aduentu non habitauit lupus cum agno.

v. Tidecimum argumentum iudeorum contra verum meſſiam ſumitur de textu yſa. c. xi. Egredietur virga de radice yeſſe. qui ſecundum omnes doctores loquitur de aduentu meſſie qui de radice yeſſe egreſſurus erat et ſequitur habitabit lupus cum agno et pardus cum hedo accubabit vitulus et leo et ouis ſimul morabuntur et puer paruulus minabit eos vitulus et vrſus paſcentur ſimul et requieſcent catuli eorum. et leo quaſi bos comedet paleas. et delectabitur infans

ab vbere ſuper foramina aſpidis et in cauerna reguli qui ablactatus fuerit manum ſuã mittet. Super iſto textu dicunt iudei q̃ i adventu meſſie animalia ſilueſtria pacificabuntur ſic videlicet q̃ pacifice viuent et babitabunt cum animalibus naturaliter manſuetis et q̃ animalia venenoſa non nocebunt hominibus nec pueris immo q̃ infãtes ſecure ludent cum eis nihil horum dicunt iudei impletum in tempore ieſu nazareni ergo non eſt meſſias. Ad iſtud argumentum dicendum q̃ non eſt verum q̃ animalia ſilueſtria tempore meſſie debent domeſticari habere q̃ pacifice viuant et babitent cum manſuetis et q̃ venenoſa non nocebunt et cetera quia ſm̃ q̃ dicit rabi ſalomon tempore meſſie nec tempus nec animalia nec corpora celeſtia in ſuis naturis mutabuntur. Et ideo dicendum q̃ ille locutiones que ſunt in illa prophetia ſunt methaphorice quia nominãtur ibi homines nominibus animaliũ q̃d enim prodeſſet talis confederatio ſi lup⁹ pacem non haberet niſi cum agno nec pardus niſi cum hedo nec leo niſi cum oue et vitulo Inquietaret nãq̃ lupus hedũ et leo agnũ et pardus ouem. Iſta ergo diuerſa animalia diuerſas hominũ conditiões deſignãt ſic̃ phari poteſt ex ſcriptura veteris teſtamenti vt ipſi ceci ſuam cecitatem proprijs manibus poſſint palpare. Dicitur enim Gen̄. xlix beniamin lupus rapax et tamen iſte lupus vere erat homo. Et ibidem Dan̄ coluber in via ceraſtes in ſemita yſachar aſinus fortis q̃ autem iſte modus loquendi ſit in dicto capitulo patet quia yeſſe patrem dauid vocat radicem Dauid vocat virgam et meſſiã vocat florem et hoc patet per tharguũ tranſlationem chaldaicam Item yſa. xvi. capi. Emitte domine agnum dominatorem terre Animal autem irrationale nõ poteſt dominari terre cum ex ordinatione diuina homo preſit animalibus vt dicitur. Geneſ. i. capi. Item Geneſ. xlix. Catulus leonis iudas. et Hieremias iiij. Loquens propha de nabuchodo. qui debebat deſtruere ciuitatẽ iheruſalem. Ait aſcendet leo de cubili ſuo ergo omnia iſta animalia diuerſarum conditionum ſunt homines. qui ad veritatem legis euangelice ſunt vocati. non q̃ lupus carnalis lupus maneat cum agno ſed q̃ lupus in eccleſia efficiatur agnus. et tunc habitat lupus cum agno. Nos ſane per beſtias illas que rapina et carne viuunt impios homines intelligimus et raptores per reliquas vero pecudes manſuetos et ſimplices et de illis ꝓpheta dicit q̃ chriſtus eos habitare et pacẽ habere preciperet. Et q̃ ita intelligenda ſit illa prophetia ſcilicet de hominibus patet per prophetam reddentem cauſam iſtius cõfederationis. Ait enim immediate quia repleta eſt terra ſciẽtia domini. beſtie autem intellectu carentes ſciencie domini non ſunt capaces. Sed et in confuſionem intelligentie modernorum in prophetia predicta dixerunt doctores antiqui iudeorum nullam inter tempus modernum et tempus chriſti futurum eſſe diſtantiam niſi q̃ in eius tempore captiuitatem omnium crederent atq̃ miſeriã. hec Petrus alfonſi in ſuo dyalogo ti. ix. Eſt ergo ſenſus in diebus meſſie habitabit lupus cum agno id eſt ſuperbi cum humilibus. Infideles cum fidelibus. Iudei cum gentilibus. et venenoſi gentiles qui voluerint deuorare iudeos eis non nocebunt et cetera. Que omnia impleta ſunt tempore iheſu nazareni quando ſimul in vna fide et cultu veri dei habitauerunt venenoſi gentiles cum humilibus iudeis. Et ad litteram impletum eſt illud in euangelio chriſti quãdo chriſtus iheſus dedit poteſtatem apoſtolis et diſcipulis virtutem calcandi ſuper ſerpentes Luce x. et cetera. Et actuum. xxviij. dicitur q̃ paulus percuſſus a vipera in manu lo eſt leſus propter quod barbari admirantes dixerunt ipſum eſſe deum. Sed quid eſt quod dicitur in predicta auctoritate et puer paruulus minabit eos. Dico q̃ puer paruulus leonem et vrſum minat cum agnos domo dei paſtori prelatus nobili et ignobili potenti et impotenti. forti et debili imperat puer ille dicitur non in ſenſu ſed malicia paruulus.

Contendit iudeus ꝓbare q̃ ihũs non ẽ ver⁹ meſſias q̃ iudei nõ ſunt liberati a captiuitate nec ad patriam reducti.

d Vodecimum argumentum iudeorum. Accipitur ex textu Deutero. xxx. vbi dicitur cũ ergo venerĩt ſuper te ſermones iſti bñdictiõ ſiue maledictiõ quã

pposui in conſpectu tuo et ductus penitudine cordis tui in vniuerſis gentibus in quas diſperſit te dominus deus tuus et reuerſus fueris ad eum et obedieris eius imperijs reducet te dominus deus tuus de captiuitate tua ac miſerebitur tui et rurſum congregabit te de vniuerſis populis in quos te ante diſperſerat et ſi ad cardines celi fueris diſſipatus inde te trahet dominus deus tuus et introducet te in terram quam poſſederunt patres tui et maioris numeri te eſſe faciet quam fuerunt patres tui. Iſtud dicunt iudei non eſſe factum in tempore Ieſu nazareni quia nec liberati a captiuitate ſunt nec reducti ad patriam quam poſſederunt patres ſui. et tamen iſtud debet fieri tempore meſſie ergo non eſt ipſe meſſias promiſſus. Ad illud argumentum eſt triplex reſponſio. Prima eſt quod hec oratio non debet impleri tempore meſſie abſolute ſed cum conditione poſita in textu ibi. ſed ſi fueris ductus penitudine cordis immo contra nunc peccata peccatis ſicut patres eorum et mala malis addunt. et ipſi concedunt quod ipſi ſunt in preſenti captiuitate propter peccata que non emendant et de quibus non penitent gratis igitur ſunt in ea. Secunda reſponſio eſt quod illa prophetia moyſi impleta eſt in reductione captiuitatis babylonice quia quando illa prophetia fuit dicta per moyſen ſolum fuerat populus in ſeruitute egyptiaca. Et ideo dicit textus rurſum. i. iterum et ſimile habetur yſa. xi. Addiciet dominus ſecundo manum ſuam ad poſſidendum reſiduum populi ſui quod relinquetur ab aſſyrijs et non habetur tota ſacra ſcriptura quod tercio debeat dominus reducere captiuitatem iudeorum ſed ſolum ſecundo et ſecunda captiuitas fuit babylonica. Iſtud igitur impletum eſt in reductione captiuitatis babylonice. Sed contra hoc fortiter arguunt iudei per illud Ezech. xxxix. c. vbi dicit quod congregabit eos dominus de nationibus et non relinquet quemquam ex illis ſed in iſta reductione babylonie multi remanſerunt et non omnes reuerſi ſunt igitur prophetia non eſt impleta. Dicendum quod immo prophetia eſt impleta quia omnes reuerſi ſunt qui voluerunt reuerti. quia omnibus nullo dempto. Cyrus dedit licentiam vt patet ij paral. vlt. et primo eſdre dedit etiam eis munera multa et vaſa templi que tulerat nabuchodonoſor de iheruſalem et nullus detentus eſt ibi quin voluerit reuerti. Illi autem qui ibi remanſerunt fuerunt ingrati diuino beneficio. Tertia reſponſio eſt quod poteſt exponi quod predicta congregatio facta eſt per ihesum verum meſſiam ſpiritualiter qui congregauit iudeos et gentiles in vnum per fidem et charitatem ſicut exponit. Iohannes euangeliſta. xi. ca. vbi dicitur quod ihesus moriturus erat pro gente non tantum pro gente ſed vt filios dei qui diſperſi erant congregaret in vnum. Nullus autem ab hac congregatione expellitur qui velit intrare quia nulli clauditur gremium eccleſie. Iudei autem hanc congregationem non intelligunt ſed volunt intelligere quod ſicut corporaliter fuerunt per orbem diſperſi ſicut corporaliter in terram promiſſionis quam poſſederunt patres eorum habent congregari. Vt ergo cecitas iudeorum elucidatur Notandum eſt ſicut notat reuerendus magiſter Paulus epiſcopus burgenſis in ſuo dyalogo. diſtinctione iiij. c. iij. et iiij. quod congregatio de qua loquitur propheta eſt dicto equiuoca. quandoque enim ſignificat congregationem corporalem in aliquo loco quandoque vero ſignificat congregationem ſ. animorum in aliquo credibili ſeu opinabili vel deſiderabili et huiuſmodi. Sicut enim corpora in eodem loco poſita dicuntur congregata localiter et adinuicem remota dicuntur diſperſa ſic animi in eodem conceptu intellectus ſeu voluntatis exiſtentes vniti dicuntur et a ſe diſcordes poſſunt dici congregati. Vnde auctoritas allegata ezech. poteſt dupliciter intelligi quia ſecundum quoſdam de congregatione corporali intelligitur quod fuit impletum in reditu de captiuitate babylonica quando omnis populus iſrahelitus quem voluerunt aſcendere ad terram promiſſionis habuerunt vniuerſalem licentiam ſeu poteſtatem hoc faciendi ſicut ſupradictum eſt et huic ſententie conſonat principium huius prophetie predicte ezech. Ideo dominus dicit per prophetiam Nunc conuertam conuerſionem iacob etc. quod eſſet manifeſte falſum ſi hoc adhuc eſſet futurum cum ab illo tempore in quo dictum fuit nunc preterierunt vſque ad iſtud tempus tranſierunt plus quam mille ſexcenti anni Sed quia tempore ezech. quando hoc fuit dictum per prophetiam iam imminebat tempus predicte congregationis. Ideo dicit ibi propheta nunc reducam captiuitatem etc. que quidem prophetie et plures alie ſimiles vt illa Ezechiel. xi. Congregabo vos de populis et adunabo de terris in quibus diſperſi eſtis et dabo vobis humum iſrahel. fuerunt implete in reditu captiuitatis babylonice per con-

gregationē corporalē iſrahelitarū que tunc fuit facta. Secundo vero intelligitur cōgregatio in predicta auctoritate ſpiritualiter ꝙ impleta fuit per verbū xp̄i verum meſſiā ſub quo totus ſimul ſ. fideles chriſti qui veri iſrael dicuntur non carnale ſed ſpirituale ē cōgregatio ſeu vnitus in fide chriſti ſm quam animi fidelium vniunt ſeu cōgregantur nec obſtat ſm iſtos ꝙ dicatur nūc couerta tum quia non tm̄ diſtat tēpus in quo hec propheta fuit dicta a tempore aduentus xp̄i ſicut iſta tempus vt eſt manifeſtū tum quia reſpectu diuine eternitatis tēpora omnia reputantur vt nunc. Ex quibus patet ꝙ ſm vtraſque predictarum expoſitionū prophetia predicta iam eſt impleta. Et ſi dicat iudeus nō inuenitur in ſacra ſcriptura congregatio ſpūalis ſed vbicunqꝫ dicitur congregatio intelligitur corporum quare ſequitur ꝙ predicta expoſitio nullum habet in ſacra ſcriptura fundamentum. Reſpondetur ꝙ non eſt mirum ſi iudeis non inuenit quia cecus eſt. Nunqd dicitur in ps. Cor eius congregauit iniquitatem ſibi. Conſtat enim ꝙ congregatio iniquitatum in corde fit per multarum cogitationum iniquarum aggregationem que non eſt congregatio corporum ſed conceptuū cordis. Legitur enim Ezech. xxxvij. ꝙ propheta iuſſu diuino accepit duo ligna quorum ſuper vnum ſcripſit. tribui iude et ſocijs eius. Et ſuper aliud tribui effraym et ſocijs eius. que quidem ligna de dei mandato vnum ad alterum adiunxit per quam adiunctionē vt ibi legitur figurabatur a deo vnio iſrahelitarum ſic ꝙ non diuiderentur in duas gētes ſeu duo regna. Ex quo patet ꝙ per coniunctionem corporalem figuratur diuiſio ſpūalis in ſcriptura et per conſequens coniunctio ſpūalis eſt potior ſeu digniꝰ ꝙ corporalis. Sicut figuratum potius ſeu digniꝰ ē ꝙ figura. Expoſitio auctoritatis ezechiel. de congregatione ſpirituali qualis eſt facta per chriſtū eſt multum rationalis et dictis ſacre ſcripture conſona. Nec eſt iterum inſtantia de ſupradicta auctoritate deutero. xxx. vbi agitur de captiuitate iudeorum hodierna vt ipſi aſſerant. ſ. ꝙ ſunt congregandi diuerſis partibus terre in terram quam poſſederunt patrum eorum ex eo ꝙ dicitur in textu. ſi ad cardines celi fueris diſſipatus inde te cōgregabit dominus deus tuus et inde aſſumet te et introducet in terram quam poſſederunt patres tui et obtinebis eam. Ratio autem quare iſta auctoritas predicta nullius eſt roboris. Quia ſicut congregatio eſt dictio equiuoca vt dictum eſt ſic etiam terra. Dicit enim raby moyſes de egypto ꝙ qui ſcripturas ſacras recte intelligere vult: oportet ꝙ ſignificationes dictionum equiuocarum diſcernat. Nunc autem vt patet ex ſacra ſcriptura iſte terminus terra corporea et ſenſibili in qua homines communiter habitant quandoqꝫ vero pro ſpirituali in qua ſancti habitant de qua dicitur in ps. Credo videre bona domini in terra viuentium. Unde ſi predicta auctoritas intelligatur de hodierna captiuitate vt iudei exponunt tunc congregatio de qua loquitur intelligenda eſt ſpiritualis. Similiter et terra contenta in illa auctoritate intelligenda eſt non terra in qua habitauerunt patres corporaliter pro certo tempore et poſtea mortui ſunt. Sed terra viuentium in qua quicunqꝫ fuerit fuerit ad deum per veram penitentiam que fidem et charitatem preſupponit introducatur et eternaliter manet. Sed dicet iterum iudeus ſi terra aliquando intelligatur in ſcriptura pro eterna manſione hoc eſt ex additione huius termini viuentium et huiuſmodi. Sed terra ſimpliciter ſumpta non accipitur in ſcriptura niſi pro hac terra ſenſibili. Reſpondetur videlicet ꝙ cecus factus ne mirum ſi non videt ſcripturam ſacrā in qua ſine aliqua additione terra aliquando accipitur pro terra ſpirituali habitata per ſanctos. Dicitur enim in ps. Iuſti autem hereditabūt terram et habitabunt in ſeculū ſeculi ſuper eam. Conſtat autem ꝙ nulla ē terra ſenſibilis in qua iuſti in ſeculum ſeculi habitent cum omnes iuſti in hac vita exiſtētes ſint mortales. Et ſic patet ꝙ terra de qua loquitur pſal. non eſt illa terra ſenſibilis in qua habitamus mortales homines temporaliter ſed illa terra celeſtis in qua iuſti habitant in ſeculum ſeculi ſal et eternaliter. Et iſta eſt proprie terra viuentium et ſic patet ꝙ vocat pſalmus ſimpliciter ſine adiectione illam terram celeſtem quam ſancti habitant quam quidem ſignificationem doctores iudeorum ſentiunt. Unde ſuper illud Iſa. lx. capi. Populus autem tuus omnes iuſti in perpetuum hereditabunt terram. Dicunt in libro can‐

hodrin celeſti omnis iſrahelita habet ſortem in ſeculo futuro. ſcriptum eſt enī populus tu us omnes iuſti īperpetuū hereditabūt terrā hec illi quā auctoritatē tenētes poſteriores moderni iudeorū ſine ꝯtradictione. Ex quo patz ꝙ terra in verbis yſa. ſimpliciter dicta. ſ. cum dicit hereditabunt terram accipitur pro terra illa celeſti et eodē modo intelligendū eſt in auctoritate deutro. xxx. per iudeos alle gata. Patz ergo falſam eē opinionē iudeorū ſcz. ꝙ ſunt congregādi corporaliter ab hac captiuitate in qua ſunt vndecunqȝ ſint et re ducendi ad terrā illā ſenſibilem quā poſſe derunt patres eorum et ꝙ predicta prophecia īpleta ē p xp̄m in congregatione ſpūali et ter ra viuentium.

Contendit iudeus ꝓbare ꝙ ihūs non ē verus meſſias quia non cōgregauit iudeos in iheruſalem.

t Eraūdecimū argumentū iudeorū ē licet terra poſſit intelligi celeſtis vt ī ꝑcedenti ſolutione dictum eſt non tamen vi detur quō poſſit intelligi ꝙ congregatio iu deorū non ſit fienda a captiuitate qua ſunt ad ciuitatem iheruſalē reuocādi eā. z ꝗ hoc expreſſe ſit auctoritas hiere. iij. c. In tempo re illo vocabunt ihrlm ſoliū domini et con gregabūtur ad eā omnes gentes in nomine domini in iheruſalem. cū ergo hec cōgrega tio non ſit facta expectatur ergo fiēda p meſ ſiam futurū. Respondet predictus magiſter Paulus libro eodem et di. iij c. ꝙ hec dictō iheruſalē eſt equiuoca ſicut iſte terminus ter ra ſiſtem a conſilio vnde ſup illud. ps cxxi. Iheruſalē que edificatur vt ciuitas cuius ꝑ ticipatio eius in idipſum doctores iudeorū tradūt ꝙ iheruſalē inferior diriga ad iheru ſalem ſuperiorē. Hec ille. Ex quo patet ma nifeſte ꝙ intelligātur illud quod dicitur i ps. Iheruſalē que edificatur vt ciuitas pro infe rior iheruſalē et illud quod ſequitur cuius ꝑ ticipatio eius in idipſum. pro iheruſalem ſuperiori que quidē expoſitō eſt ſatis congrua quia illa inferior iheruſalē ad illā ſuperiorē ordinatur ſeu dirigitur. patet ſm vt et dictis doctorū hebreorum ꝙ iheru ſalem quandoqȝ accipitur in ſacra ſcriptura

pro illa celeſti et ſic debet intelligi in predi cta auctoritate hiere. allegata ī quo dicit ꝙ congregabuntur ad iheruſalē omnes gētes in nomine domini. Sciendū etiam ꝙ ſecū dum doctores iudeorum non ſolū beatitu do celeſtis vocatur iheruſalē in ſcripturis. ſz etiam mons dei et locus ſanctus dei. et ſan ctuarium et atria domini et tēplū domini et huiuſmodi. et ideo cum dicitur quis aſcēdet in montē domini aut quis ſtabit in loco ſan cto eius. Et alibi concupiuit anima mea in atria domini et multa ſimilia intelligi debet ſecundum doctores iudeorum de celeſti be atitudine. Inter quos principalis eſt Rabi moyſes egyptius qui de hoc tractauit in ſuo deutero in oeu de penitentia capi. viij. De quo in particula vij loquens de premio eter no. dicit hoc eſt premium quo nullū ſuperius et hoc ē bonū poſt quod nullū aliud bonum et hoc deſiderauerūt omnes prophete. quod bonum multis eciā vocauerūt nominibus. vt mons dei et locus ſanctus eius. et locus ſanctuarij et via ſancta. atria domini et por ta domini. hec ille.

Contendit iudeus ꝓbare ꝙ ihūs non ē verus meſſias quia in eius aduentu nō edi ficauit templum domino.

q Vartūdecimū argumentum iudeo rū accipitur ex illo quod habetur za charie vi. Ecce vir oriens nomen eius. ſequitur. et ipſe edificabit tēplū dño et cē habetur ezechielis vltimo ꝙ ihrlm et tēplū debēt reedificari tēpore meſſie et ſm menſu ras que ibi ponūtur ſpaciū eru vltra decem milia leucaru. Iſta inquiūt non ſunt īpleta tpe ihū nazareni imo tēplū et iheruſalē ꝓp ter eius mortē fuerunt deſtructa vt dicit rabi moyſes de egypto in libro ſophtym libro de iudicibus titulo de regibus et bellis eorum ca. xi. Dicit em ibi de ihūs nazarenꝰ imagina tus eſt ſe eē meſſiā et fuit interfectꝰ p iudiciū et infra volēs cōcludere eū nō eē meſſiā. Ait ſic nam omnes ꝓphete locuti ſunt ꝙ meſſi as eſt redēptor iſrael et congregator eorum et iſte dedit occaſionē ad ꝑdēdū iſrael gla dio et diſpergēdū reliquias eorū et ad ſupprimē dos eos ergo nō eſt ipſe meſſias. Ad iſtud

argumentum dicendum q̄ ſecūdū nos et iu-
deos duplex eſt teplū et duplex iheruſalem
ſcʒ teplū materiale et ſpirituale. Iheruſalem
alta et iheruſalē baſſa pro quo eſt auctoritas
Gen̄. xxviij de iacob qui vidit ſcalam et an-
gelos aſcendentes et deſcendētes et dixit q̄
terribilis eſt locus iſte Nō eſt hic aliud niſi
domus dei etc̄. vbi gloſa hebraica dicit q̄ ia-
cob vidit iheruſalē et domum dei edifican-
dam in terris et in celis. et dicit non eſt hic a-
liud niſi domus dei et porta celi .i. domꝰ edi-
ficanda in terris nihil eſt comparatione illiꝰ
domus et iheruſalem que debet edificari in
celis et per hoc eſt magna gloſa in beresith ra-
ba que habet q̄ moyſes anteq̄ moreret̄ duc-
tus eſt in celū et vidit ibi meſſiam edifican-
tem iheruſalem in celis ex margaritis et la-
pidibus precioſis et dixit ſibi meſſias q̄ ia-
cob pater eius vtranq̄ iheruſalem viderat et
dixit q̄ nihil erat illa iheruſalē que edifican-
da erat in terris in comparatione illius que
in celis quia illa erat duratura pro iſrael in
perpetuum et dixit tunc moyſes Letatus ſū
in his que dicta ſunt mihi in domū domini
ibimus Stantes erant pedes noſtri in atrijs
tuis iheruſalem. Iheruſalem que edificatur
vt ciuitas cuius participatio eiꝰ in idipſuʒ mo-
do ad propoſitum iheſus nazarenus verus
meſſias debuit edificare et edificauit téplum
et iheruſalem non materiale ſed ſpirituale ſ.
eccleſiam et paradyſum ex lapidibus viuis
videlicet ex fidelibus. qui in preſenti templo
et iheruſalem ſuperiori compaginant̄ p̄ gra-
tiam etiam futuro per gloriam. et q̄ nō debe-
at edificari templum materiale ſecundum in-
tentionem iudeorum patet quia poteſt que-
ri ab eiſdem de quinq̄. Primo quale in nu-
mero eſſet Secundo quid contineret. Tercio
ad quid ſeruiret Quarto quis ibi miniſtra-
ret. Quinto que dies illud ſolēnizarent. Ad
primū reſpondet iudeus q̄ erit in nūero ter-
tium Sed contra hoc eſt hiere vij c. Nolite
confidere in verbis mendacij dicētes. téplum
domini téplū domini téplū domini ē. quaſi
dicat téplū materiale aliud nō debēt eſſe niſi duo
et q̄ dicat tercium téplū materiale fiendū men-
dacium dicit verba ſunt domini exercituum
dei iſrael. vt patet ibidē. Itē agge' ꝓpheta q̄
fuit tpe ſecūdi tépli hoc idē dicit capitulo ij
ca.ij. loquens de eterno aduentu meſſie
in eodē dicens. Adhuc vnum modicum eſt
et ego cōmouebo celum et terram mare et a-
ridam et mouebo omnes gentes et veniet de-
ſideratꝰ cunctis gentibus et implebo do-
mum iſtam gloria dicit dominus exercituū.
ſequitur magna erit gloria domus iſtius no-
uiſſime plus q̄ prime dicit dominus exerci-
tuum. hec domus nouiſſima fuit domus ſe-
cunda que facta fuit per eſdram in quam ve-
nit ſaluator noſter quādo fuit oblatus et ſe-
pe in eadem predicando et miracula facien-
do. et quia ipſe in eam venit dicit propheta
q̄ debebat eſſe ſua gloria maior quam illiꝰ
prime quam fecit ſalomon licet fuit nobilis
prima facta per Salomonem quia non fuit
it in regibus maior Salomone. Et attende
q̄ dicitur in textu domus iſtius nouiſſime
demonſtratiue ſignando nouiſſimam do-
mum et non dicit nouiſſime abſolute. ſicut
cogitat iudeus q̄ debeat fieri altera domus
vt predictum eſt quia ſi talis debuiſſet fieri
dixiſſet propheta domus nouiſſime. Sed
quia illa erat domus in quam debebat ve-
nire ſicut venit de facto meſſias dixit huiuſ-
modi vt de facto datur intelligi q̄ in iſtam
debebat venire et non in alteram. Nunc
autem probatur q̄ illa maioritas fuit quia
venit in ea ſaluator. legimus in primo libro
Eſdre capitulo tercio. q̄ quando finitum ē
opus domus ſecunde plurimi etiam de ſa-
cerdotibus et leuitis et principes patrum et
ſeniores qui remanſerant in illis ſeptuagin-
ta annis qui tranſierunt de prima domo ad
ſecundam lacrimabantur quia nihil vide-
batur domus ſecunda in comparatione ad
primam. Sed iuuenes qui non vide-
rant primam gaudebant in aſpectu ſecunde
In quo ergo erat maioritas glorie huius
ſecunde domus nouiſſime niſi quia in eam
venit ſaluator mundi. Sapientes iudeo-
rum declarant q̄ maioritas domus ſecun-
de fuit quia durauit per decem annos plus
q̄ prima. quia prima durauit per quatuor-
centis et decem annos. et ſecunda per ccce.
et viginti annos videre qualis eſt gloria q̄a
durauit decē ānis plus in illis decē vltimis
an deſtructionē iā non habebat gloriam neq̄
ptātē qr per ſex ānos anteq̄ deſtrueret̄ do-
mus ſecunda. Tytus et veſpaſianꝰ mādaue-
rūt q̄ nō facerent ſacrificia poſt aduentum

etiam ſalvatoris noſtri qui fuit pauco tempore ante deſtructionē ſecūde domus ſecundum quod ipſe dixit. Luce xix. quod non remanebit in ea lapis ſuper lapidem quondie fuerunt de malo in peius et que gloria erat quod ipſa duravit decem ānis plus quam ipſi maneerant captivi et ſubditi. Sunt aliq ſapiētes iudeorum qui declaraverunt quod maior eius illa fuit quia fuit melius operata quam prima ſalomonis et quod illam reparavit herodes. Sed bene debemus intelligere quod non attingit herodes ad illud ad quod attinxit ſalomon ut faceret maiorē et meliorem domum. Ceterum thalmuth i libro qui vocatur yoma dicit quod quinque qui fuerunt in prima domo non fuerunt in ſecunda. Primum archa teſtamenti ſecūdum ſemhāmeforas quod ponebāt ſacerdotes ſuper cor ſuum. quia mandavit lex in Exodo quod cum aliis pānis ſacerdotalibus faceret unum alium pannum qui in hebraico vocatur oſpher qui eſſet quadratus et duplicatus et quod eſſet quantitatis unius palmi in longum. et alterius palmi in latū iter duplicaturam huius pāni ponebat ſacerdos ſemhammeforas ſcriptū in hoc panno mandavit lex quod ponerētur duodecim lapides precioſi in quattuor lineis de tribus in tres ita quod tres eſſent directe quod qualibet linea et mandavit quod ſcriberentur nomina duodecim tribuū in illis lapidibus unum nomen in quolibet lapide et cum ſacerdos pōebat ſuper ſe hunc pānum volens ſcire ſi irent ad faciendum guerram vel ſi haberent victoriā et ſi irent quem tribus haberet victoriam per virtutem illius ſemhammeforas ſtatim relucebat lapis et ſplendebat nomen illius tribus per quam debebat habere victoriam et ſi non oportebat ire ad guerram ſplendebāt quedam littere que dicebant non. et ſi oportebat ire relucebant littere que dicebant ſic. et iſtud non fuit in domo ſecunda Tercium quod non deſcendebat ignis de celo ad comburendum ſacrificium ſicut in prima. Quartū quod gloria dei que apparebat i prima domo in ſancta ſanctorum inter cherubin non videbatur in domo ſecunda. Quintum quod in prima veniebat ſpiritus ſanctus ad loquendū cum prophetis et in ſecunda non quia tres ultimi prophete ſ. aggeus zacharias et malachias qui fuerunt in domo ſecunda erant ſenes et remanſerant a tempore domus prie et in malachiam ceſſaverunt prophete quod ipſe fuit ultimus nunc ad propoſitum redeamus ex quo in domo ſecunda deficiebant iſta quinque in quo erat maioris glorie quam prima niſi quia debebat in ea venire meſſias filius dei qui incomparabiliter excedebat omnia predicta. Patet ergo manifeſte ex hac prophetia nullam aliam domum ſive templus materiale fiendum cum domus iſta ſecunda eſſet noviſſima in qua venit xpūs qui eſt vera gloria. Sed arguit ulterius iudeus ſi tu dicis quod hec prophetia fuit impleta in domo ſecunda quando motum eſt celum et terra et mare et arida quia non videntur iſta facta eſſe in adventu iheſu nazareni ergo neceſſe eſt dare tercium domum quando iſta implebūtur. Reſpondeo quod immo omnia iſta fuerūt impleta in adventu iheſu nazareni veri meſſie. Dicit enim adhuc unum modicum. id ē tempus breve reſpectu precedentis durationis mundi et ego movebo celum iſtud fuit impletum quando ſtella nova in nativitate xpī apparuit Math ij et terram et mare quod fuit impletum per victoriam romanorum in omni terra et in inſulis maris Et movebo omnes gentes hoc fuit impletum in immutatione chriſti nativitate propter quod exijt edictum a ceſare auguſto ut deſcriberetur univerſus orbis redactus ſub dominio romanorum imperatoris propter quod ibant ſinguli in civitatē ſuā et tunc xpūs fuit natus. Luce ij. Ipſo ergo xpō adveniēte mutatudo maris ad cū eſt converſa celum, tellus et maria ſunt commota. cōmota inquit ſunt celi et terre et maris habitatores exultaverunt. et undique terrarū iheruſalem habitationes varias oblationes varias ad laudem ipſius chriſti attulerunt Ad ſecundum in quo querebatur ſi haberet tercium templuz materiale quid contineret dicit iudeus quod contineret archam. tabulas virgam et manna Sed contra hoc eſt Viere. in capitulo iij non dicent ultra archa teſtamenti neque aſcendet ſuper cor neque recordabuntur illius nec viſitabitur nec fiet ultra. ſz in tempore illo vocabunt iheruſalem ſoliuz dñi et cōgregabūtur ad eā omnes gētes. ubi eſt gloſa doctorū iudeorū quod pro tēpe iheruſalem ſoliū dñi iuda iſrael ſi ſcriantur terra ota hec vocabula ſignificāt gliam paradiſi Ad tercium ſi daretur terciū teplū ad qd ſeruiret dicūt iudei quod ſeruiret pro ſacrificijs faciendis ſicut

ſtemia domus. Sed contra hoc dicit deus yſa.
lxi. Celū ſedes mea terra ſcabellū pedū meo
rum que eſt iſta domus quā edificabitis mi
hi et quis eſt iſte locus quietis mee. Reſpon
dent iudei dominus, domi eſt iſta tercia domus
edificabitur tibi pro ſacrificiis offerendis ſi
cut in ceteris domibus fuit factum vel ſpeci
as pro peccatis noſtris et parcas et dicat do
minus eis ad quē reſpiciā niſi ad pauperculū
contritum ſpiritu et trementem ſermōes me
os. Et exēplificat de ſacrificiis antiquis di
cens qui imolat bouē quaſi qui interficiat vi
rum qui mactat pecus quaſi qui excerebat
canem qui offert oblacionem quaſi qui ſan
guinem ſuillum offerat qui recordatur thu
ris quaſi qui benedicat ydolo. quaſi dicat
iſta ſacrificia non mihi placent. ceſſare debēt
et ſolū mihi placet quod ipe meſſie eſt ſiē
dum. id eſt ſacrificium cordis contriti et hu
miliati. etc. Ad quartum in quo queritur
ſi daretur tercium templum quis ibi mini
ſtraret. Reſpondent iudei quod ibi ſeruirent ſa
cerdotes de leui. et de ſadoch. Sed contra
hoc eſt yſa. lxi. et eodem vbi loquens de meſ
ſia dicit. et declinauit ſuper eā ſicut flumen
pacis ſequitur et mittet agentes in affricam
et lidyam et ytaliam et greciam etc. et faciet
ex eis in ſacerdotes et leuitas dicit dominus
quod impletum eſt in iheſu nazareno tem
pore apoſtolorum Sacerdociū enim antiq
legis figura fuit ſacerdocij noue legis et io
preſente ſacerdocio noue legis ceſſare debet
antiquum ut catur illo i. Reg ij vbi ſic ait de
us. Nunquid nō aperte reuelatus ſum domui
patris tui cū eēt in egypto et elegi eū ex oībus
tribubus iſrael mihi in ſacerdotē vt aſcēderet
altare meū ſequitur. Ecce dies veniunt et preca
dā brachiū tuū et brachiū domus patris tui
vt nō ſit ſenex in domo patris tui i. preſbyter
vel ſacerdos et quaſi in fine capituli concludit
et ſuſcitabo mihi ſacerdotē fidelē qui iuxta
cor meum et animam meam faciat et edifi
cabo ei domū fidelē et ābulabit corā chri
ſto meo cunctis diebus. vbi euidenter oſten
ditur quod iudeorum ſacerdotium erat finaliter
ceſſaturū et erat aliud cōſurgendū cunctis
diebus perduraturū coram xpo domino Iu
xta illud ps. Tu es ſacerdos in eternū ſcdm
ordinē melchiſedech. Nec valet fuga
infidelis iudei ſi vellet fugere per inſtitutionē
ſadoch et expulſionem abyathar a ſacerdo
tio. tercii Reg. ij. c. quia cū iſta expulſione hac
etiam generalē intellexit propheta ſicut appa
ret ex mō loquendi quia dixit quod eiectis de
bus certū eſt autem quod cūctis diebus ſadoch
non miniſtrauit nec volo tacere quod ſequitur i
eadem prophetia futurū eſt autem vt quicū
que remanſerit in domo tua veniat vt oretur
pro eo et offerat nummum argenteum et tor
tam panis dicatque dimitte me obſecro ad v
nam partem ſacerdotalem vt comedam hac
offā panis hic eſt textus noſter littera vero he
braica ſicut habui a quodam perito conuer
ſo de iudaiſmo reuelante mihi hoc ſecretum
hic habet ſic. Ego ſuſcitabo mihi ſacerdotē
fidelem ſicut cor meum et voluntatem meā
faciet et venient ad adorandum et me in do
mo mea in calice argenti et in placentula pa
nis et dicent coniunge me nunc vni iſtorum
ſacerdotum ad comedendum hanc placen
tulam panis littera hebraica vbi nos habe
mus nummum argenteum habet agorath
que ſeph quod ſonat in calice argenti. Ex
quibus manifeſte patet non ſolum mutationē
ſacerdotum ſed etiam nouum ſacrificium fu
endū in calice argenti et torta panis que ve
clare patet impleta ſunt in aduentu chriſti et
ſuorum ſacerdotum de iſta materia lacius di
cetur infra in xxiiij argumento Ad quin
tum ſaltem ſi daretur tercium templum que
dies illud ſolemnizaret Reſpondent iudei
quod dies magna ſolemnis in illo templo erit
ſabbatum. Sed contra hoc eſt Iſaias ca
pitulo vbi ſupra erit menſis ex menſe ſcilicet
ſolaris et lunari et ſabbatum ex ſabbato.
quaſi dicat dies dominicus ex ſabbato quod
totum impletur in noſtra iheruſalem eccle
ſia militanti tempore veri meſſie non enim
debebat manere feſtiuitas ſabbati nec que
cunque alia iudeorum Unde Iſa. i. Neo
meniā et ſabbatum et feſtiuitates alias non
feram iniqui ſunt cetus veſtri kalendas ve
ſtras et ſolemnitates veſtras odiuit anima
mea facta ſunt mihi moleſta. Templum
ergo, et iheruſalem quod debuit edificare
tempore meſſie eſt ſpirituale ſcilicet eccle
ſia vel paradyſus non materiale quod
impletum eſt in iheſu nazareno, In con
firmatione omnium predictorum ſcilicet quod
non ſit dandum tercium templum ſecule

gimus in cbronicis īperatorū et summorū pō
tificum. Julianus apostata odio fidei xpi/
ane pcepit iudeis vt templū suū reedifica/
rent qui ex omnibus mūdi ptibus cōgrega
ti opus facere inceperunt sed qđ cū magno
labore et per multa tpa fecerant subito cor/
ruit terremotu. hec ibi. Iste iulianus suscita
uit xij persecutionem xpianorū. Item tempe
martini pape primi. Dumarus pinceps sar/
racenorū veniens iherusalē vbi olī fuit tem
plū iudeorū quod per tytū destructū fuerat
diligenter iubet inquiri loco vero reperto et
diligenter mādato cepit templum edificare
et structura non stabat imma repente ruue
bat. Sciscitātisque eo cur hoc accideret per quos
dam iudeos repertū ꝙ nisi crux dñi que erat
in mōte oliueti de medio tolleretur edificare
non possit qđ factū fuit sublata enim cruce
domini structura tenuit et humarius supra se
pulchrū domini vnā ecclesiam rotundā edi
ficauit pro eo ꝙ machometus dominū no
strum ihm̄ xpm tanꝙ dei summū pphetā
non autē tanꝙ deū adorari mandauit. Di/
cit enim in alchorano ihm̄ xpm verum fuis
se pphetā natum de virgine conceptū de spi
ritusancto sed non deū. et si queratur cur cru
ce domini existente in monte oliueti structu
ra illa non stabat. Ratio esse potuit qꝛ non
patiebatur deus ibi templum fieri blasphe/
mie preciosa domini cruce ibi existente i quo
templo dum humarius sacrificaret a quodā
perso interfectus est hec in collectaris hysto/
riarum.

Contendit iudeus probare ꝙ ihesus nō ē
verus messias. quia in eius aduentu non ē
saluata iuda

q Uintumdecimum argumentū iu
deorum contra xpm accipitur per
illud Iere. xxiij. Ecce dies veniunt dicit do
minus et suscitabo dauid germen iustū trāsl
lanoꝛ chaldaica habet i messiam iustum. Se
quitur Jn diebus illis saluabitur iuda et is
rael habitabit confidenter etc̄. Sed nūꝙ tot
miserie acciderūt iudeis sicut post mortem
ihesu nazareni sicut patet in destructione ci/
uitatis et templi ergo non est ipse messias
Ad illud argumentum respondetur ꝙ illa

pphetia est impleta ꝙtum ad illos qui fue
runt veri filij israel et iuda qui saluati sūt spi
ritualiter non solū ꝙtum ad animas sed et
corporaliter qꝛ vt dicit in ecclesiastica hysto
ria imminente destructione ciuitatis per ty/
tum et vespasianū admoniti sunt fideles ꝙ
exirent iudeā per angelum vt transirent i re
gnum regis agrippe qui erat confederatus
romanis in pace. Jnfideles autem qui ibi
erant non credentes in xpm suam miseriam
de suo peccato meruerūt. Huic concordat re
sponsio venerabilis magistri Petri alfonsi i
suo dyalogo titulo ix vbi dicit ꝙ pmissio
eis data iā est facta qui crediderunt erant de
israel atque iuda vnde et incredulis non ē cō/
pleta quemadmodum populo israel de egy
pto educto quidam quia peccauerunt et a p
ceptis domini recesserunt terram promissio
nis non intrauerunt quam promisit domin⁹
moysi dicēs Descendi vt liberarem populū
meū de manu egyptiorū vt educerem de ter
ra illa in terram bonam et spaciosam. sed
omnes in deserto mortui sunt. hec ille. Im/
pleta est ergo prophetia non in infidelib⁹ ꝙ
non sunt proprie filij israel et iuda sed infid
libus. Fuit etiam impleta in domo secūda.
quia de ea loquitur propheta uel potest dici
ꝙ illa saluatio et confidentia est de gloria ce
lesti. quia ibi habitant confidenter et sunt ꝑ
fecte saluati.

Contendit iudeus probare ꝙ ihesus non
est verus messias quia non habuit filios ne
ꝙ semen.

s Extumdecimum argumentum fa/
ciūt iudei ex illo Esa. liij. Uidebit se
mē longeuū quod intelligitur de messia. etiā
ps. Ponam in seculum seculi semen eius.
Nunꝙ autem non legitur ihm̄ nazarenū ha
buisse filios nec semen ergo ipse non est mes/
sias. Ad istud argumentum respondetur ꝙ
ihesus nazarenus habuit filios et semen no
corporale sed spirituale et hoc sufficit ad ve
rificandū illā propheciam quia verus mes/
sias ihūs descendit de semine spūali nō cor
porali quod patet quia prima promissio fa
cta de messia fuit facta Abrahe Gen̄. xv. in
semine tuo inquit sibi dominus bndicetur

omnes gentes et ſubdat quod ſibi dedit dominus. In Iſaac vocabitur tibi ſemen et tamen conſtat q Iſaac conceptus eſt ſecundum ſpiritum non ſm carnē ſicut Iſmael vt dicit apls ad Gala iiij. Affirmat igitur et multo magis xps qui non ex virili ſemine ſed myſtico ſpiramine q ergo verus meſſias ibus fuit natus totaliter ſm ſpiritum de virgine ſine viro ſufficit ſibi q h̄eat filios ſpūales et gloſa hebraica ſuper illo. In Iſaac vocabitur tibi ſemē. Dicit hic notanter duo ſecula vnū legis aliud xpi et meſſie. in ſeculo legis fuerūt ſemē et filij carnales. in ſeculo xpi ſpūales ſicut Iſaac ſm ſpiritum nat' ē et de iſtis filijs loquitur dauid ps. eius. qui ad litteram etiā ſm expoſitores iudeorū exponitur de rege meſſia in quo dicit ſic. Pro patribus tuis nati ſūt tibi filij etc. ſicut enim ipſe nō debebat hereditare regnū a patre carnali ſic nec debebat regnū tēpale dimittere filio carnali q oſtēdet humilitatē et nīm dicam ipſi' et forte ratione iſtius fuit et eſt cōſuetudo inter xpianos q papa qui eſt vicarius xpi nō eſt heres regni ſui patris nec dimittit hereditatē filio ſuo. quia ipſum habere non pōt.

Contendit iudeus pbare q ihūs non ē verus meſſias. q lux lune nō eſt facta vt ſol nec ſol vt ſeptem dierum.

d Decimūſeptimū argumentum iudeorum eſt de ſole et luna quoniam in diebus meſſie vt p3 Iſa xxx. erit lux lune ſicut lux ſolis et lux ſolis erit ſeptēplicater ſicut lux ſeptem dierū in die qua alligauerit dominus vulnus populi ſui. Reſpōdetur ſm petrū vinū Petri alfonſi in dyalogo ti ix. q non eſt gens in mūdo ſtolidior iudeis qui putant q corpus vel lumē lune deus augeat ſiue ſolis. Sol eī ſi quātūnunc ē maior eſſet duplicater totū pfecti dominū cōbureret nedū ſi ſeptēplicater q ſi et lumen ſeptēplicater magis eēt oculos nimiū no ſtros nimio ſplendore obrōderet lumē etiā lune ſi ſplēdori ſolis pficeret nemo iā vltra q̄eſceret. ſemp eni dies eēt. Per lunare igitur lucis ſiue ſolaris augmentū voluit propheta intelligi fidem et gloriam in xpo credentium. ac ſi diceret fides illorū et gloria multiplicater maior erit et plus clarior q modernorū. et q nō de luna. vel ſole iſto viſibili. ſ3 de chriſtianorum credulitatis gloria et ſplēdore propheta loquatur ex ſequentibus teſtatur cum ſubiungit. Non erit tibi āplius ſol ad lucendū per diē nec ſplendor lune illuminabit te ſed erit tibi dominus in lucem ſempiternam et deus tuus in gloriam tuam et nō occidet vltra ſol tuus et luna tua non minuetur quia dominus erit in lucem ſempiternā. Nam ſi de ſole vel luna pprie diceret hoc q̄dem quod dicit non erit tibi amplius ſol ad lucēdū per diē nec ſplēdor lune illuminabit te dicit quod ſupra dixerat contrarium eēt erit ſcilicet lux lune ſicut lux ſolis et lux ſolis erit ſeptēplex. Patet ergo q de ſplendore et gloria fidei propheta ſancte eccleſie hic loquitur quod ex conſequentibus deſignatur cū ſubditur. ſed erit tibi dominus in lucē ſempiternam et dominus deus tuus in gloriam tuā ac ſi diceret nequaq̄ vlterius luce credulitatis veſtre habitis qui eſt ſimilis ſolis iſti' tranſitorij vel lune indigebitis fulgoribus. Gloria quippe lucis ſue vos eternaliter illuminabit dominus. ſed et quod ſequitur non occidet vltra ſol tuus et luna tua non minuetur ſi hoc intelligeretur ita vt eſt intelligeretur ſ. vt ſolis ſplendor ac lune foret communis non eēt diſtinctio dies vel nox menſis vel annus que omnia ſolis et lune pueniunt viciſſitudinibus ergo non eſt intēto de luce et gloria fidei noſtre que nec minuetur nec occidet ſpiritualiter dictum intelligimus. hec ille. Nonne ſ. verſus bene locatus eſt vel aliter ſm nicolaō de lyra dicendum ē q loquitur propheta de aduētu xpi ad iudiciū tūc mutabūtur ei corpora abūtur quodāmō corpa celeſtia. et tūc ſanabitur vulnus populi et preſſura plage eius quo deſtruetur mortalitas per peccatū primorum parentū inducta. quia omnes homines reſurgent ad vitam immortalem vtra ex expoſitione videtur neceſſario vt perfectiō gloriae chriſtianorum oſtendatur ſ. imperfectio que ad primam et in futuro ſeculo quo ad ſecundam.

Contendit iudeus probare q ihēſus nō eſt verus meſſias quia in eius aduentu non eſt ſublatum ſceptrū ab iſrahel.

d **T**ercium ſecundum argumentum iudeorum eſt meſſias non eſt venturus quouſque ſceptrum iſrael ſit ablatū ſed nondum eſt ablatum ſceptrū iſrael ergo nondū venit meſſias maior patʒ Gen. xlix. non auferetur ſceptrū de tribu iuda etc. minor probatur ꝙ adhuc manet poteſtas ſeu dominiū iudicādi cauſas et determinandi apud capita transmigrantium q̄ ſunt in babylonia que locū regis tenēt ſuper totuʒ populū iſrahelitarū vt habet a rabimoyſe egyptio libro de iudicibus in determinationib⁹ ſuis de canhedrin. iiij. c. vbi ſic dicit. Capita transmigrationis que ſunt in babylonia locum tenent et pꝛīt dn̄am in iheruſalē et vbiqꝫ terrarū et iudicare ſuper eos ſiue velint ſiue nolint ſicut ſcriptū eſt. Non auferetur ſceptrū de iuda. per iſtud enim ſceptrū intelliguntur capita transmigrationis q̄ ſunt in babylonia hec ille. Rn̄detur ꝙ minor huius argumēti ſcʒ ꝙ ſceptrū iſrael nōdū ē ablatū non ſoluʒ eſt manifeſte falſa ſm̄ euidētiā facti ſed ē etiam notorie ficta ſeu mendoſa et per cōſequēs contra propheticam veritatē vt notat magiſter Paulus in ſuo dyalogo diſ. iij. c. ij. Primum patet ex hoc nam babylonia in qua aſſerunt iudei eſſe capita transmigrantiū babentium tales poteſtates et dominia ſupra totum populum iudaicum manifeſtū eſt ꝙ iā a magnis temporib⁹ citra ē deſtructa et inhabitabilis reddita. et hoc fuit pphetatū a ca. Eſa. xiij. c. vbi ſic habetur. Et erit babylon illa ciuitas glorioſa in regnis inclyta in ſuperbia chaldeorum ſicut ſubuertit dominus zodomā et gomorrā. nō habitabitur vſqꝫ in finē et nō fundabitur vſqꝫ in generatione et generationem conſtat ꝙ in terra inhabitabiliter deſtructa nullus commoratur et multo minus eſt credibile ꝙ ſunt ibi talia capita. Eſt enim notorium inter iudeos ꝙ a magnis temporibus retroactis nūqꝫ in partibus babylonis nec aliquod iudicium nec determinatio nec ſolum rumor aliquis de illis partib⁹ ad iſtas partes europe venit. Unde notorium ē ſm̄ euidētiam facti ꝙ ñ ſunt ibi iudei dn̄antes ſuper totū iſrael ſicut aſſerūt iudei. Secūdū aūt ſcʒ ꝙ minor illa ſit ficta ſeu mendoſa pʒ ex doctrinā ſm̄ predictū rabimoyſen et cōiter ſm̄ oēs doctores iudeorū extra terrā pmiſſionis nō pōt nec lʒ nec aliquādo licuit alicui iudeo iudicare iudicia criminalia. de quib⁹ ſ. eſt mentio ſicut meſſias homini ſui occaſio. Conſtat autem ꝙ q nō hʒ iuriſdictionem in talib⁹ nō pōt iudicare nec capitaliter punire blaſphemū vl' ydolatrā. homicidam. adulterū nec aliū quēcūqꝫ incurrēte talia crimina que grauiſſima ſunt ſm̄ legem moſaycam. Et ſic exceptis illis et ſimilibus cetera ſunt leuia. Ex quo ſequitur ꝙ illa capita transmigrationū que iudei dicunt eſſe in babylonia non poſſunt iudicare de grauib⁹ ſeu capitalibus criminib⁹ cū ſint extra terrā promiſſionis ſed tm̄ de leuib⁹ et puꝙrum reſpectu non poſſunt dici habere ſceptrū nec poteſtatē regalē prout dicūt iudei. nā pōt dici ꝙ teneāt ſceptrum ſeu locum regis ſed tales dicūt ſcʒ iudices inferiores habentes modica pꝛīc. Manifeſtū ergo ē ꝙ rabimoyſes et alij rabini qui aſſerunt ꝙ in babylone ſunt capita transmigrationū habentia poteſtatem regiam ſuper totū populum iudaicū manifeſte mentiuntur cum illi aſſerunt quod ē contra mentē ſuā. oēs enim concorditer tenent ꝙ i pꝛa terrā promiſſionis nulli iudeorū pertinet talis poteſtas. Et etiam ſecūdo pdicta minor contra propheticam veritatē. legitur enim Oſee iij c. ſic Dies multos ſedebunt filij iſrael ſine rege et ſine principe et ſine ſacrificio et ſine altari. que quidem auctoritas tam ſm̄ expoſitores iudeorū ꝙ noſtros intelligitur de ſtatu iudeorum et eorum captiuitate hodierna. Et ſic patet ꝙ aſſerere iudeos habere in babylonia vel alibi tempore huius captiuitatis principe vel regē ſeu aliquod huiuſmodi eſt cōtra ipſam euidentiam facti ſicut eſt fictum et mendoſum ac contra propheticam veritatem.

Contendunt iudei probare ꝙ iheſus nō eſt verus meſſias quia non venit in tempore quo fuit ſceptrum ab iſrael ſublatum.

d **E**ſt enim ſecundum argumentum iudeorum eſt ſi iheſus nazarenus fuiſſet verus meſſias debuiſſet venire tempore quo fuit ablatū ſceptrum iuda ſed non venit in illo tempore ergo non eſt ipſe meſſias maior pʒ ex auctoritate allegata ſupra. minor probat ꝙ ſi ſceptrū iuda fuit ablatum hoc fuit primo per machabeos qui non

erant de tribu iuda sed de tribu leui. Erant enim sacerdotes et totum populum gubernabant illi in templo secundo quod fuit per multos annos et ultra ante aduentum ihesu nazareni ut patet in hystoria Josephi et aliis. Cum igitur ihesus nazarenus natus sit tempore herodis regis qui machabeis successit in regno iudeorum constat quod non venit in tempore prenunciato per patriarcham. nam longe ante tempus herodis in quo tempore christus natus est iam erat ablatum sceptrum de iuda vt dictum est et transierat in machabeos qui erant tribus alterius. Dicitur datur duplex responsio. Prima est quod licet machabei fuerunt sacerdotes et per consequens de tribu leui. tamen secundum lineam maternam erant de tribu iuda. Et ideo per gubernationem eorum non erat ablatum sceptrum de iuda. tamen quia hoc non posset dare probationem ad argumentum concessa maiore Respondetur ad minorem secundum alios planius. Ad quod sciendum vt habetur Nume xi. c tempore moysi de mandato dei fuerunt congregati lxx. seniores israel vt essent coadiutores in regimine populi cum ipso moyse. et extunc secundum omnes doctores iudeorum semper fuit in iudaismo collegium seu consistorium quod dicebatur cathedrin ad quod omnes difficultates seu dubia fidei et legis pertinentes debant et similiter omnia magna et summa iudicia seu controuersia de quibus intelligitur communiter illud Deutro xvij Si difficile et ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem et sanguinem crimen et crimen etc. et infra surge et ascende ad locum quem elegerit dominus et sequeris sententiam eorum nec declinabis ad dexteram vel ad sinistram. qui quidem cathedrin a tempore dauid etc. circa residebant principaliter sub regibus et ducibus iude in iherusalem. et postea in babylonica captiuitate. Dum ibi essent reges vel duces de iuda. consequenter in redditu dicte captiuitatis residebant in iherusalem sub ducibus de tribu iuda. du essent et durabat potestas eorum etiam non existente rege vel duce de iuda. puta post aliquam captiuitatem vacante sede durat et sic auctoritas et potestas cathedrin durauit etiam tempore machabeorum et vsque ad xl annos ante destructionem templi secundi in quo tempore cessauit ex toto eorum potestas seu consilium eo quod tunc temporis interfecit herodes omnes rabinos seu magistros illius collegij prout habetur in libro cathedrin hierosolemitano in c. de iudicijs pecuniarum. Item habetur in libro abundasar c.i. vnde proprie prophetie fuit ablatum non solum sceptrum de iuda sed etiam scriba de filijs eius. quod quidem tempus concurrit cum tempore passionis ihesu christi domini nostri. que secundum omnes per xl annos ante destructionem templi secundi fuit passus sicut regnum herodis qui fuit alienigena in cuius tempore titulus regius a toto genere iudeorum fuit ablatus iuxta valde propinquum tempus natiuitatis christi ihesu. Ex quibus patet quod tempore herodis vt dictum est in quo tempore verus messias venit ex toto sceptrum iuda fuit ablatum et prophetia adimpleta. Et si forte dicat iudeus quod in predicta responsione videtur assignare duo tempora. scilicet quando ablatum fuit sceptrum iuda herode regnante qui alienigena erat Et tempus quando ablatus fuit dux seu scriba de filijs eius quod dictum est est fuit impletum quando herodes occidit rabinos seu magistros legis qui dicebantur canhedrin qui non videntur fundare in aliqua auctoritate autentica. nec concordare verbis patriarche supradicti iacob cum ipse non assignauerit duo tempora. sed tantum vnum dicens donec veniat qui mittendus est scilicet messias secundum quod dicerat [p]tiam et secundum translationem chaldaicam. Respondetur secundum hystorias thalmudicas quas iudei tenentur tanquam autenticas habere duo fuerunt ablata de tribu iuda in diuersis temporibus licet non multum abinuicem remotis. vnum est sceptrum regni quod herodes ascalonita cum esset non solum alienigena. sed etiam seruus de domo machabeorum et de facto regnasset in iudea et iherusalem. Ideo co timens quod cum regnum ei tum competeret de iure eo quod legitur Deutro xvij. c. de medio fratrum tuorum pones super te regem nec poteris ponere super te alienigenam. posset quod aliquis consurgere de stirpe dauid et eum de regno expellere. Ideo interfecit omnes quos potuit habere de genere regio in qua occisione ablatum fuit sceptrum de iuda perfectum secundum estimationem populi communem. et ipsius herodis qui credebat nullum de stirpe regia in iudea remansisse. Sed sceptro ablato modo predicto adhuc remanebant canhedrin qui dicuntur doctores seu scribe qui residebant sub herode sicut alias residebant sub regibus seu ducibus israeliticis sed postea fuerunt ab herode interfecti cathedrim omnes et tunc proprie fuit ablatus scriba de filijs iuda que omnia supradicta in libro qui dicitur

babaca. c. l. et in libro canhedrin hieroſoli- mitano et in libro obodaſera ſuper allegato habentur. Patriarcha igitur Jacob ſpū dei iſta precognoſcens prophetice predixit non auferet ſceptrū de iuda in hoc aſſignā primā abla- tionē predictā ad titulū regnū pertinēt. Con- ſequenter dixit et ſcriba de filijs eius in hoc preſignans ſecūdā ablationē canhedri pre- dictā. Que quidem duo in diuerſis tempo- ribus contigerūt ob herode ſeu herodianis. Et attēdēdū ꝙ de prima oblatione ſumus certificati per hyſtorias thalmudicas preal- legatas non tamen de tempore quo contigit per eas certificamur. Per hyſtorias autem noſtras ſ. euangelicas certificamur nō ſolū de occaſione ſed etiā de ipſius tempore. tra- dunt enim herodē occidiſſe quoſcūq; potu- it in bethleem a bimatu et infra et hoc cū na- tus eſſet ihūs in bethleem iuda Mathei ij. De ſecūda vero occaſione. ſ. cāhedri et de tē- pore quo cōtigit ſumus certificati per hyſto- rias in libro preallegato quod fuit .xl. an- nos ante deſtructionē tēpli ſecūdi. Et ſic patz ex predictis ꝙ non fuit oblatū ſceptrum de iuda per herodem nec dux ſeu ſcriba de filijs eius modo predicto donec venit meſſias vt predictum eſt hec ex predicto dyalogo magi- ſtri Pauli vbi ſupra.

c

Contendit iudeus probare ꝙ ihūs non eſt verus meſſias quia in eius aduentu non venit in nubibus celi.

v Decimum argumentū iudeorum eſt acceptū ex illo quod habet Da- niel vij. Aſpiciebam in viſu noctis et ecce in nubibus celi quaſi filius hoīs ve- niebat etc. Et ſm oēs doctores catholicos loquitur ibi de aduentu xpi. ſed ihūs naza- renus non venit in nubibus nec in tali pote- ſtate qualis ibi deſcribitur ergo nō fuit xps. Rñdet hic nicolaus de lyra ꝙ ſcriptura loqt̃ de duplici aduentu xpi. ſ. in mundū et ad iu- dicium. Primꝰ aduentꝰ xpi deſcribitur cum humilitate et ſecūdus cū maieſtate. Daniel aūt loquitur de ſecūdo aduētu. Vnde ibidē dicitur. Aſpiciebam donec throni poſiti ſūt et ſequitur ibidē iudicium ſedit et libri aper- ti ſunt. Iudei aūt. que tamen neſciunt hunc du- plicem aduētū diſtinguere et ideo errant mul- tipliciter quia aliqui expectant xpm in aduē- tu ſuo ſtatim apparere iuſta virtute et pote- ſtate ꝙ poſſit ſibi omnia terrena ſubijcere et eos liberare et regnum ſuū reſtituere. ꝓpter quod et diſcipuli xpi poſt eius reſurrectionē querebant Actuū. i. c. Domine ſi in tempo- re hoc reſtitues regnum iſrael etc̃. Alij autē ꝓpter ſcripturas que manifeſte loquunt̃ de xpi humilitate et paſſione et propter illas q̃ loquūtur de eius eminentia expectant duos meſſias vnū qui dicatur filꝰ Joſeph et iſte paſſurus eſt et occidendus. Alius qui dicat̃ filius dauid q̃ meſſiam filium Joſeph reſu- ſcitabit et regnum iſrael reſtaurabit. ſed iſtō dictum de ſcripturis non habet auctoritatē licet enim plures dicti ſunt meſſie ſiue vncti quod idem eſt participaliter vt dauid et ſaul et alij predicti nullus tamen dicitur in ſcrip- tura venturus ad ſalutem populi ſuū vnus. Item iſtud dictum ꝓ quanto habet apparē- tiam impletum eſt in xpo qui fuit filius Jo- ſeph putatiuus et ſic vocatus vt patet in euā- gelio. Eſt enim filius dauid ſm carnē ſicut patet ex predictis.

Contendit iudeus probare ꝙ ihūs non eſt verus meſſias quia adhuc manet regnuz romanorum.

v Decimum primum argumentum iudeorum contra xpm ſumitur ex quarto regno quod nominat da- niel in c. vij. Super quo ſicut dicit magi- ſter alfonſus conuerſus in libro bellorū d. xiij. Aliqui gloſatores iudeorū dixerūt ꝙ illud quartum regnum eſt regnum romano- rum ex quo arguunt ꝙ adhuc non venit meſ- ſias quia vident regnum romanorum ſtabi- le et ipſi vocant xpianos romanos ex noīe ciuitatis romane que caput eſt regni ſui ibi eſt ſedes pape et caput eccleſie. Et tenent iu- dei ꝙ rex meſſias habitat venire in fine re- gni xpi cuius regnum ſempiternū erit vt patz ca. eodē et quia credunt ꝙ gens romanoruz eſt gens edom. et ꝙ Julius ceſar fuit de edō et ſic alij omnes reges qui fuerūt poſt eum in roma. Jungunt etiam cum hoc ꝓphetiā Jeremie Trenorū iiij gaude et letare filia

edom que habitas in terra hus ad te quoqꝫ
perueniet calix inebriaberis atqꝫ nudaberis
cōpleta est iniquitas tua filia syon non ad/
det vltra vt transmigret te. Ex omnibus his i
ferunt iudei qꝫ nō debebāt redimi cōpleta
redemptione postqꝫ sꝫ nulla captiuitas sequer/
tur vsqꝫ fieret consumatio et destructio il
le edō quos ipsi de cīt ēē romanos qꝫ
sequūtur legē ihū nazareni. Et super predicta
verba Jeremie dicit rabi salomō qꝫ ibi
loquitur propheta destructionē romani im/
perij qꝫ destruxit teplū et captiuauit po/
pulum iudeorū tpē tyti et vespasiani. et sic p
edō intelligūt romā seu populū ro/
manū cui dicitur gaude et letare filia edō qꝫ
filia illud gaudiū quod habuisti in destru/
ctione ciuitatis et templi in mihaā cōuerte/
tur qꝫ ad te veniet calix vindicte diuine
Quia ergo nondū ē destructū romanum im/
periū. ideo dicunt qꝫ nōdū messias venit et
hoc argumētū est inter cetera in quo magis
se firmant iudei expectantes quotidie destru
ctionē romani imperij quo facto dicūt statim
messiā venire et ideo quotidie orāt p destru
ctione romani imperij ꝯplenti p destructione
ecclesie xpī et discipulorū eius. vt patet per
quandā orationē que quotidie ab eis dicitur
in suis synagogis in qua inter' quedā alia
expresse dicitur. Omēs heretici subito pere/
ant. Et verba rabi salomō et rabi moysen et
ceterorū exponūt. Isti heretici sunt discipuli
xpī nazareni. Ad istud argumētū respondetur
per eundē magistrū Alfonsum eodem li/
bro. Primo declarādo falsum ēē romā
nos siue populū romanū esse filiū edō. p eo qꝫ re
gnauit sup eos homo qui fuit de edō sicut
dicunt iudei nō vocāt romani nec edomite
quia qui regnauit super eos herodes qui fuit
de genere edō et de terra rome Itē quia edō
a parte rome dicit̄ esau Gen. xxv. et succedom
filius edū de sem filio noe per Isaac et suū fi
lium esau. Tota enī europa i qua est ro/
ma dicitur populata fuisse a filijs Japhet p/
quod n̄ videtur rōbabiliter dicas qꝫ p edō
intelligitur romanū imperiū. Sepe enī accidit
qꝫ diuersis loca eodē noīe noīant. ȝ pter qꝫ
multa oportet exponēre de vno quod de a
lio intelligitur verbi gratia. certū est qꝫ terra
edō fuit ad plāge meridionalē versus marc an
dalusie p quā filij israel transierūt p deser/
tum cū exierūt de egypto venerūt et in eadē
terra edō fuit mons syrai et mons or vbi
mortuus est aaron et ibidē erat francia quā
dicūt iudei in hebraico carphat que noīat̄ i
terra edō in pphetia abdie vbi dicitur trans
migratio exercitus huius filiorū israel oīa
loca chananeorū vsqꝫ ad sarepta littera he/
braica habet vsqꝫ carphat in quo stetit helys
eo quando dixit sibi dominus. surge et va/
de in carphat que est in sydone et terra sume
pit et wit in carphat Et patet manifeste qꝫ p
hoc quod dicatur carphat que est in sydone i
terra de edō dat intelligi qꝫ est alia carphat
alibi sita et ista est regnū francie quod est ad
aquilonem. ecce ergo habem⁹ verum siñdi
in terra edō. Itē hispania que dicit̄ in hebreo
ico capharat et de qua dicitur in abdie in c. eo.
infra transmigratio ierusalē que est in hus
fro littera hebraica dicit̄ capharot. erat etiā
prope illā franciā que dicebat̄ carphat. que
erat in sydone in terra edō in quo hispania si
ue capharat mortuus fuit antipas filius he
rodis in vitalio tiberij cesaris sm qꝫ dicit io
sephus et sic vocauerūt aliqui sapientes hi/
spaniā terre edō in quo dederūt intelligi qꝫ
nō est illa hyspanes que vocatur in pte anda
losia et que ppinqua alteri francie que ē ad
pēe septētrionis que nō est de terra edō. In/
uenitur enī scriptū in libris antiquis egypt
orum qꝫ terra andalusie fuit vocata hysp/
nia nomine primi regis quo habuit hoc no
mē hysp ar quia venit de hyspania que est i
terra edō. Sic enī dicēdū de roma que i he/
braico dicitur bosra que i est terra edō sm illō
Isa. lxiij. Quis est iste qui venit de edō tin/
ctis vestib⁹ de bosra est vltra mare prope ter
ram israel. Et dicitur in libro zorobabel qꝫ
bosra erat magna ciuitas nimis et sicut non ē
ista roma in qua est apostolic⁹ qꝫ illa ro/
ma que in terra edō iam fuit deserta quādo
fuit destructa babylonia quia edō et moab
et ammon et multe alie gentes venerunt cū
rege babylonie ad destruendū israel et ideo
receperunt penam cum eo. Dico ergo respon
dendo sicut dicit Nicola⁹ de lyra qꝫ p filiam
edō intelligitur ipsa ydumea ab ipso esau p
ut dictus est edō denominata et inuehit hic
specialiter propheta contra ydumeos qui p
buerant diligere filios israel eo qꝫ descende
bant a duobus fratribus vterinis. s. iacob et
esau et ipsi magis econuerso habuerunt eos
odio cum destructione ierusalē fuerunt cu

chaldeos vt dictū est gaudētes de illa destructione. Ideo dicitur in auctoritate gaude et letare filia edō quasi dicat ista leticia tibi q̄ iusta in tristiciā conuertetur que habitas in terra hus. ista hus nō est illa de qua natus fuit iob vt habetur iob .i. sed ille eiusdē nomine q̄uis in regno ydumee. quia sicut dictū est frequenter in scriptura reperitur q̄ due ciuitates et loca in diuersis posita eodē nomine equiuoce nominātur. Iudei moderni dicunt q̄ inuenerūt in quadā glosa chaldaica q̄ grecia est terra hus. Constātinopolis vero filia edom et quia predicta ciuitas est capta a turcis. Dicūt q̄ iam est cōpleta iniquitas filie syon et sic nūc expectant messiā venturum. Istud enim est falsum. s. q̄ hus sit grecia et consequenter alia q̄ probatur sic quia vt scribitur Gen̄. .xxii. nunciatū est abrahā q̄ melcha filios genuisset nachor fratri suo hus primogenitum et buz fratrē eius chamuelq̄ patrē syrorū. et sunt tres prouincie cōiuncte denominate ab istis tribus fratribus. Caput terre hus fuit reblata que postea fuit vocata antiochia et iste prouincie sunt remote a grecia vltra .xxv. dietas. et sic consequenter patz q̄ grecia non est hus. Itē caput grecie ē constātinopolis. et iudei in suo hebraico vocāt greciam yenam et sic non possunt dicere q̄ yenam est terra hus sicut q̄ declarant predictam ꝓphetiā. et sic patet manifeste falsitas eorū dicunt q̄ constantinopolis ciuitas est terra hus et discurrentes per deum quecūq̄ interrogantes textus scripturarum faciunt eā dixerunt terminū signatū adimpletionis huius ꝓphetie in anno dn̄i. M. cccxliiij. qui est finis a creatione mundi quinq̄ milia ducenti decē et octo. Unde dicit rabi abraā filius rabi hya qui habitabat barchinone declarando in quodam libro quē fecit qui vocatur megilla a megala quod interpretatur littera esse cooperta q̄ messias debebat venire anno a creatione mundi quinq̄ milia cētū decem et octo quē numerum ipsi ponūt in cōputo litterarū sui Abecedarij numerādo quia et cū venit predictū tēpus inuenerūt falsum dictū illius. Et ideo dicūt moderni iudei q̄ ille errauit quia vbi posuit q. debuit ponere ita que facit in numero ducēta decē et octo. quia .q. vel cof quod idē est i suo alphabeto facit cētum et ita quod idem est q̄ .r. vel res facit ducentos et cū iste sit annus vt dictum est finis cōputū eorū a creatione mundi quinq̄ milia ducenti decē et octo. Ideo affirmabant venturū esse messiam anno predicto quod pas sunt et patet esse falsum. Unde bene dicit de eis dauid. In circuitu impij ambulāt sicut bestie molēdini oculis velamine coopertis q̄ nihil aliud inueniunt dextro q̄n cessant ambulare in processu vie quā quādo inceperūt. Patet ergo falsitas istius expositionis q̄ grecia sit terra hus et constantinopolis filia edom sed scḋm veritatē vt dictū est filia edō et regnū ydumee ab eodē denominatū et hus est ciuitas in eodē regno quod regnū dicitur habitare in terra hus quia illa terra est famosa in regno illo cuius metropolis siue caput erat reblata .s. antiochia. Sed dicet hic forte iudeus ergo filia edom est regnū ydumee et tu ipse dicis q̄ ista ꝓphetia est completa quando ergo fuit completa inebriata et nudata. Responsio q̄ illa prophetia impleta fuit tempore regis hircani qui fuit potentior rex machabeorū qui cū eius destructa tota terra ydumee et eduxit .xx. milia illorum quasi captiuos qui custodierent muros hierusalem. et dicit Iosephus q̄ in illa die facta fuit magna leticia quia .s. fuit destructa et punita tota terra ydumee. Et dicit hic rabi vsus filius leui glosando super hoc passu q̄ illa die fuit facta maior leticia in templo q̄ vnq̄ fuerat facta. Dicendo q̄ herbi seu tota sua et omnes alie terre ydumee que nō fuerant subiugate subiectioni tempore Iosue nec aliorum iudicū nec in tempore regū israel et iude fuerunt victi et captiuati tempore huius regis hircani et dicit q̄ in illa die completa fuit ꝓphetia abdie ꝓphete vbi dicitur ascendēt saluatores in montem syon iudicare montē esau et erit domino regnum. Et dicit etiam Iosephus q̄ illi de edom filij esau conuersi sunt ad iudaismū tempore predicti regis hircani et sic iuncti circūcisi et non recesserūt ab eis tempore tyti et vespasiani. sed q̄ semper manserunt iudei deinceps. Et ideo fuit remotio seu peccatum iudeorum filiorū esau et ceciderunt in captiuitatem quando fuit completa iniquitas filiorum iuda qui permanserunt iusti in aduentu messie ihesu nazareni sicut q̄ ꝓphetauit Ieremias vbi supra dicens completa est iniquitas tua filia syon nō addet vltra vt transmigret te visitabit iniquitatem tuam filia edom et non inuenium geno

maliciẽ que ſit in ira dei tanto tempore ſm
ꝙ dictũ fuit de edom niſi iudei. ꝑpter quos
fuit dictum ꝙ ſemper deberent eſſe in ira di
Et ideo contingit de us has duas gentes ſ.
edom conuerſorum et iudeorum qui debe-
bant perdi et ſemper eſſe in ira dei ſicut dixit
Jere in. c. vi. Cadent inter corruentes tẽpo-
re viſitationis ſue corruent dicit dominus. et
fuit perdita memoria nominis edom et mã-
ſit memoria nominis iudeorum quia illi de
edom conuerſi fuerunt ad legem iudeorum
Et quia in niuinus edom bis punitam eẽ
primo in tempore nabuchodonoſor ante ꝓ-
phetiam malachie. Secundo poſt propheti-
am malachie tempore regis hircani. De pri-
ma fuit dictũ Malachie primo ꝙ ſi dixerit
ydumea deſtructi ſumus ſed reuertẽtes edi-
ficabimus que ſunt deſtructa hec dicit do-
minus exercituũ iſti edificabunt et ego de-
ſtruam quia dixit deſtructi ſumus ſicut ſi eẽt
iam preterita illa punitio quã primo habue-
runt tempore nabuchodonoſor ſecũdum ꝙ
dicit eciã. c. eodẽ. Eſau autẽ odio habui et
poſui ſeyr montes eius in ſolitudinẽ et pro-
pter eum etiam dixit ut propheta abdie le-
gatum ad gentes miſit ſurgite et conſurga-
mus aduerſus eũ in prelium quod dixit de
futuro ꝓpter ſecũdam punitionẽ quam de-
bebant habere tempore hircani regis et pro-
pter ipſum dixit in ꝓphetia abdie et erit do-
mus iacob ignis et domus Joſeph flam-
ma et domus eſau ſtipula et ſuccendentur in
eis et deuorabunt eos. propter quod intelli-
gitur ꝙ non debebant illi de edõ habere de-
ſtructionẽ tercã illam quã in ſecunda debebãt
eſſe in ira dei imperpetuum cum aliis iude-
is conſortio eorũ qui ſimul permanſerũt tẽ-
pore tyti. Et dato ꝙ adhuc regnũ romano-
rum eẽt de numero illorum quatuor regno-
rum de quibus dicitur in libro danielis vel
argumento fuit dictum et ꝙ romani eſſent
regnum edom quia regnauit ſuper ipſi e ro-
manos homo qui fuit de terra edom non ſe-
quitur ꝙ ex hoc per eum habet dici ꝙ quia
adhuc illud regnum eſt ſtabile ſicut cogitant
iudei ꝙ propterea adhuc debet venire rex
meſſias quia non fuit intentio propheta in
in deſtructione regni babylonie que fuit dic-
ta in propheta danielis et in propheta Je-
remie ꝙ poſt ſeptuaginta annos captiuita-
tis iuda nunꝙ̃ ãplius eẽt homo qui regna-

ret ſuper regnum caldyn et ſuper ciuitatem
babylonie et terram circa iacentẽ. quia ille ci-
uitates et terre ſue in ſuis locis permanſerũt
et ſi alique ville illarum fuerunt deſtructe ñ
tamen omnes fuerunt deſerte. et adhuc ille
que fuerunt deſerte pro maiori parte omnes
fuerunt populate Sed intentõ prophetarũ
fuit ꝙ non eſſet vltra ſuper caldyn et ſup ba-
bylonem nec ſuper ſuam terram aliquis rex
qui eſſet de genere nabuchodonoſor nec de
gente ſua. Item in tempore futuro regni me-
dic erat intentio prophete ꝙ non eſſet vltra
rex qui eſſet de genere darij nec de gente ſua
Item in tempore quo fuit poſtea regnũ pſie
erat intentio prophete ꝙ non eſſet amplius
rex de genere cyri. nec de gente ſua. Item in
tempore in quo habebat eſſe regnum Jauã
id eſt grecie erat intentio prophete ꝙ nõ eẽt
vltra rex de genere alexandri nec de gẽte ſua
et ſimilimodo tempore quo in futurum de-
beret eſſe regnum romanorum fuit ꝙ ipſi vi-
cunt deberet et intentio prophete ꝙ non ha-
beret ibi ãplius eẽ rex de genere Julij ceſa-
ris primi. et Hay et Tyri. nec aliorũ qui cre-
diderunt in eorum fidem. Ex quo ergo reges
romanorum non credunt modo in fide Ju-
lij ceſaris Hay nec Tyri quia ipſi ſerviebãt
ydolis. et etiam quia Cõſtantinus ceſar di-
miſit regnum romanorum ſeruis ihũ naza-
reni et apoſtolicis qui eſt dominus Rome
non fuit vocatus deinde ceſar nec venit ð ge-
nere ceſaris. oportet neceſſario dicere ꝙ tam
tranſierunt omnia illa regna dicta in libro
danielis excepto regno ihũ nazareni veri
meſſie quod firmiſſime durat et habet dura-
re ſine fine. Et ideo oportet dicere neceſſario
ꝙ iam venit rex meſſias qui venturus erat
tempore illorum regnum. et ꝙ iam receperũt
iuſti tranſmigrationem et tribulatione quã
debebant recipere quando finita eſſent illa
quatuor regna ſecundum ꝙ dicitur danieli-
s. populus autem ſciens deum ſuum obti-
nebit. et faciet et docti in populo docebunt
plurimos. et ruent in gladio et in flama et ĩ
captiuitate et in rapina dierum. Sequitur et
de eruditis ruent vt conflentur et eligantur
et dealbentur vſqꝫ ad tempus prefinitum re-
ceperunt etiam mali et peccatores de iſrael ſi-
nem captiuitatis perpetue ſicut dicitur Da-
nielis vij vſqꝫ ad conſummationem et finẽ
durabit deſolatio et iterum cape. eodem. añ

ciuitatem et ſanctuarium diſſipabit popul9 cum duce venturo et finis eius vaſtitas et pꝰ finem belli ſtatuta deſolatio et hoc eſt ꝙ debebat eſſe in aduentu meſſie. ſcilicet ꝙ finē acciperet peccatum et deleretur iniquitas et adduceretur iuſticia ſempiterna et ſic vngeretur ſanctus ſanctorum vt patet in capitulo eodem clariſſime. ergo patet ſicut ſol lucet ꝙ omnibus iſtis predictis falſam eſſe expoſitionem iudeorum in propheta. Jere. ſupradicta. et in propheta abdie quibus ſe fundant multum iudei expectantes deſtructionem impe⸗rij romanorum et tunc aduentum meſſie et quomodo etiam falſum eſt ꝙ chriſtiani de ſcendunt de edom. ſed ꝙ ipſimet iudei ſunt illi de edom qui fuerunt congreſſi et ipſi qui mali ſunt et peccatores ſimul cum eis recepe⸗runt punitionem perpetuam in qua nūc ſūt et erunt vſqꝫ ad finem. et ꝙ chriſtiani ſunt filij ſyon et boni iudei qui conuerſi ſunt ad chriſtum in quibus completa fuit iniquitas id eſt in quibus iam ceſſauit peccatum et captiuitas et in perpetuum erūt liberi ſicut patet in predicto propheta. Jere. quia illa de edom conuerſio et alijs iudeis negantibus chriſtum dicit propheta ad te quibꝫ peruenit calix. i. pena diuine vltionis inebriabe⸗ris. i. ad plenam punieris atqꝫ nudaberis. ſ. honore et alijs bonis ſicut manifeſte factum eſt per tytum romanorum principem. Sed et de bonis iudeis qui receperunt iheſum chriſtum verum meſſiam qui dicuntur filij ſyon. Dicitur in textu completa eſt iniquitas tua filia ſyon ſcilicet in aduētu chriſti quia amplius populus ille ſyon credens in ſpiritu non fuit ſubiectus alicui captiuitati loquendo de totalitate populi ſicut fecit tota factum eſt de populo iudeorum. Jdeo dicit non addet vltra vt tranſmigret te ſcilicet a libertate in ſeruitutem. Sequitur de malis iudeis filijs edom. Viſitabit iniquitatem tuam filia edom eam ſcilicet iuſte puniendo diſco⸗operuit peccata. ſcilicet penam manifeſtam omnibus inferendo quia publica eſt eorum captiuitas et ſeruitus in toto mundo vbiqꝫ ſunt iudei ſiue inter chriſtianos ſiue inter ſarracenos iuxta capitulum et in abhominationem habiti. Patet ergo ſolutio ad argumentum iudeorum que aliquantulum dilatata fuit propter magnam vim quam faciūt iudei in eodem.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iheſus nō eſt verus meſſias quia chriſtiani affirmant ipſum eſſe deum.

V Jceſimum ſecundum argumentū iudeorum eſt ad probandum chriſtum non eſſe deum ſicut chriſtiani affirmāt. Arguunt autem ſic ſcriptum eſt Exodo. xx. non aſſumes nomen dei tui in vanum. Jn vanum nomen dei aſſumit qui homini nomen cultum diuinitatis attribuit. Nam vanitas eſt omnis homo qui hominem deum credit et deum appellat homini nomen cultumqꝫ diuinitatis aſcribit. Jtem in pſalmo ſcriptum eſt non erit in te deus recens neqꝫ adorabis deum alienum. Jtem in lege ſcriptum eſt ꝙ qui fecerit ſe deum occidatur nullus ergo homo eſt deus. Mirum ergo eſt quomodo chriſtiani auſi ſunt iheſum nazarenum nominare deum etiam conceſſo ꝙ eſſet meſſias cum ſacra ſcriptura ſit in oppoſitum vt dictum vel ſi dicant ꝙ meſſias debet eſſe deus, oſtendant chriſtiani. Unde in ſacra ſcriptura talis aſſertio poteſt notari licet tamen in primo libro ſit ſufficienter declaratum quadruplici examine ꝙ iheſus chriſtus eſt verus filius dei et conſequenter verus deus quia tamen iudei petunt auctoritates ſacre ſcripture. Jdeo in preſenti duo ſunt fienda. Primo ſoluetur argumentum. Et ſecundo aſſignabuntur auctoritates expreſſe ad propoſitum oſtendendum. DePrimo ergo dicitur ꝙ nomen dei aſſumeretur in vanum ſi alicui puro homini attribueretur. ſed ſi attribuitur alicui qui non ſit purus homo ſed verus homo et cum hoc etiam ſit verus deus tunc non aſſumitur in vanum. talis eſt iheſus dominus noſter qui non tantum homo ſed etiam verus deus affirmatur. et ſic deus et homo vnus eſt chriſtus. nec etiam recens vel recenter deus quia eternus eſt et ab eterno deus. nec ipſe ſe facit deum quia ſubſtantialiter eſt deus. Jlle enim facit ſe deum qui fingit ſe eſſe deum cum non ſit nec eſt deus alienus quia vnꝰ eſt deus. dij vero gen⸗

nuni aliem dij dicantur quia nuncupantur dij. Circa ſecundum tollant iudei velamen de cordibus ſuis. legant ſacras ſcripturas quas et non alias pro preſenti allegare intendo que communiter non ſolum ſecundum catholicos doctores ſed etiam ſecundum antiquos hebreorum rabinos de meſſia exponuntur. Et primo quidem abraham pater fidei noſtre adducatur in medium qui accepta promiſſione quod in ſemine ſuo benedicerentur omnes gentes. intelligens ex hoc deum naſciturum ſecundum carnem humanam ex genere ſuo cum eſſet ſenex et dierum multorum vocauit ad ſe ſeruum ſeniorem domus ſue Gen. xxiiij. et dixit ei Pone manum tuam ſubter femur meum, vt adiurem te per deum celi et terre vt non accipias vxorem filio meo de filiabus etc. Cum enim ſit conſuetudo apud colentes deum quod iurans per deum preſtat manum ſuam ſuper aliquid habens ſpecialem relationem ad ipſum propter quod Exo. xxij dicitur quod quando aliquis iurabit applicabitur ad eos nullomodo pater abraham feciſſet manum ſerui ſui poni ſubter proprium femur quando iurabat per deum celi niſi ſpecialiorem relationem haberet femur ſuum ad deum quam alia membra corporis ſui quod quidem verum eſt inquantum illa pars ſpecialius ordinatur ad actum generationis per quem chriſtum ad matrem de genere abrahe naſciturus erat chriſtus. Secundo poſt adducatur illud Iſa. ix. paruulus natus eſt nobis etc. Sequitur et vocabitur nomen eius admirabilis conſiliarius deus fortis pater futuri ſeculi princeps pacis. paruulus dicit quia verus homo admirabilis etc. quia verus deus. Hec enim nomina omnia non videntur alicui poſſe competere niſi ſit deus. Tercio poſt adducatur illud Iſa. xxv Et dicet in illa die. ecce deus noſter iſte. expectabimus eum et ſaluabit nos. Super quo dicit venerabilis petrus alfonſi in ſuo dyalogo ti. viij hunc certe verſum aliter nos curamus explanare quam doctores veſtri illum ſolum expoſuere. per illum namque docuerunt venturum hoc tempus quo eum mundus dominum eſſe viſurus et digito ſibi adinuicem populus oſtenſurus hoc vero fieri nullatenus poſſet niſi homo fieret quod et deus. hec ille. Quarto poſt adducatur illud Iſa. li. poſui verba mea in ore tuo et in umbra manus mee protexi te. vt plantes celos et fundes terram et dicas ad ſyon populus meus es tu ſiue plantatio celorum ſiue fundatio terre accipiatur ſpiritualiter ſiue ad litteram. certum eſt quod talia non poſſunt verificari niſi de illo qui eſt deus. chriſti enim humanitas premittitur cum dicitur poſui verba mea in ore tuo. ſicut dixerat dominus moyſi vt habetur Deutro. xviij. prophetam ſuſcitabo de medio fratrum ſuorum ſimilem tui et ponam verba mea in ore eius qui verba eius que loquetur in nomine meo audire noluerit ego vltor exiſtam. Iſtud autem non poteſt intelligi de Joſue aut de aliquo qui fuerit ſub lege moyſi quia vltimo capitulo eiuſdem libri dicitur. Non ſurrexit vltra propheta in iſrahel ſicut moyſes. ſed verificatur de chriſto qui fuit ſibi ſimilis quantum dedit legem ſicut patuit ſupra libro. i. in apparitione terrij theſauri ſed poſtea tangitur eius diuinitas cum addit vt plantes celos et fundes terram etc. Ita enim promiſerat ſe perſonaliter venturum Eze. xxxiiij. Ecce ego viſitabo oues meas ſicut paſtor viſitat gregem ſuum. Differentia eſt inter dominum et paſtorem tunc enim dominus ouium eſt paſtor earum quando immediate eas non per alios ſed per ſe paſcit eas In veteri teſtamento deus erat ſolum dominus et mittebat paſtores ſuos ad paſcendum oues qui dicebant hec dicit dominus ſed viſitans ſicut paſtor gregem ſuum nobiſcum eſt dominus Iſa. lij. Ecce ego qui loquebar in veteri teſtamento: aſſum in nouo. Quinto adducatur alia auctoritas Iſaie xl ca. que non minus confirmat propoſitum Reuelabitur gloria domini et videbit omnis caro pariter quod os domini locutum eſt poſt quippe vocem ſpiritualem audierunt ſicut filij iſrael vocem domini audierunt in monte ſynai. loquentem vero non videbunt niſi fuerint res carnalis. Sexto introducatur auctoritas baruch in tercio. c. vbi inquirens in toto ca. que ſit vera ſapientia et qui adinuenit eam ſubdit hic eſt deus noſter et non eſtimabitur alius ante illum hic adinuenit omnem viam diſciplinae et tradidit eam Jacob puero ſuo et iſrael dilecto ſuo et poſt hoc in terris viſus eſt et cum hominibus conuerſatus eſt. Certum eſt quod deus ſecundum diuinitatem videri non poteſt quia dicitur. Exo. xxxiij non videbit me homo et viuet. non poterit videre faciem meam

hec etiam cōuerſatur cum hominibus īquātū tum eſt deus vt dicitur Baruch iij. immo conuerſatio propiꝰ eſt inter illa que ſunt eiuſdem ſpeciei. Et ideo iſta verificātur de deo ſecundum naturam aſſumptam. Secūdo hūc duplicē naturā oſtendit Micheas in c.v. dicens. et tu bethleē effrata paruulus es in milibus iuda ex te eni egredietur qui ſit dominator in iſrael. et egreſſus eiꝰ ab initio a diebus eternitatis eius. Nam egreſſus xp̄i ſm humanitatē debebat fieri in bethleē. ſz egreſſus a diebus eternitatis nō poterat eē niſi ſecūdū diuinitatē de quo egreſſu dicitur Iſa. liij. generationē eius quis enarrabit. Sup p̄dicto etiam verbo petrus alfonſi in ſuo dyalogo ti. vij. pulchre loquitur dicens. Hoc quippe quod ex te mihi egredietur qui ſit dominator in iſrael ſm corpꝰ dictū eſt ſm ꝙ princeps ille aduēturꝰ erat in tpe. Quod autem ſequitur et egreſſus eiꝰ ab initio a diebus eternitatis ꝑpetuitatē inſinuat eiꝰ ſine decet diuinitati an ibi quod homini puro non cōuenit. hec ille. Iſta ſm p̄dictam rationem non poſſunt eē dicta. tū qꝛ ſignificatū vocabulorū hoc nō patitur tum qꝛ nimis inſcienter loquerentur ꝓphete ita ſtudioſe ad laudandū meſſiam per ea que nō magis cōpetūt ſibi ꝙ lapidi. Octauo dauid in ps. xliiij. dicit. Sedes tua deus in ſeculū ſeculi virga directionis virga regni tui. Dilexiſti iuſticiā et odiſti iniquitatē ꝓpterea vnxit te deus deus tuus oleo leticie p̄ cōſortibꝰ tuis. Cum hoc inꝗ dicit. cū ad quē loquitur deū eſſe et hominē oſtendit dicens enim. Sedes tua deus in ſeculū ſeculi virga directionis virga regni eiꝰ. nūquid non manifeſte eū appellat deū. Deīde cū dicit. Dilexiſti iuſticiā et odiſti iniquitatē ꝓpterea vnxit te deus deꝰ tuus oleo leticie p̄ cōſortibus tuis. Ad hominē eū loqui percipimus neqꝫ ei vel deū vel cōſortē īn habet deus. Itē dauid in ps. Deus iudicium tuum regi da. qui ad literam etiā p doctores hebreos exponitur de xp̄o in lege promiſſo dicit. et permanebit cū ſole et añ lunam in generatiōe et generationē et ſit nomē eiuſ benedictū in ſecula ante ſolē pmanet nomē eius Et illud et adorabūt eū oēs reges oēs gentes ſeruient ei. Viderimꝰ mō ꝙ ſi de puro homine dicta ſunt hec oīa et pꝫ manifeſte ꝙ nullomodo cōueniūt niſi ſoli deo. ergo ſequitur ꝙ xp̄m confiteri debemꝰ eē hominē et deū. Quod etiā dauid ſpiritu reuelāte cognouit et miracula que facturus erat prouidit. Ideo huiuſmodi fine pſalmiſta fecit pſalmū. Benedictꝰ dñs deꝰ iſrael qui fecit mirabilia ſolus et benedictū nomē maieſtatis eiꝰ in eternū. et replebitur maieſtate eius omnis terra fiat fiat vidiſti ergo iudee ꝙ clare ex ſacris ſcripturis patet ꝙ meſſias in lege et pphetis promiſſus verus deus et verus hō eſſe debebat quare merito ihūs nazarenꝰ quē verū meſſiā ſupra oſtendimꝰ verum deū et verum hominē cōfitemur. et vt amplius perfidia iudaica confundatur tribus rationibus oſtendā ſicut deducit magiſter Bernardus oliuerij in ſuo tractatu contra cecitatē iudeorum. c. vij. Quarū prima talis eſt. Iſte hō vere erat deus cuius pena temporalis ſufficienter ſatiſfecit pro peccatis totius populi. Sed mors xp̄i plene et decuit omnia peccata ergo xp̄s vere eſt deus. Maior patet qꝛ ad ſufficientem ſatiſfactione ptinet ꝙ pena reſpondeat culpe. culpa autē que eſt peccatum mortale eſt infinita eo ꝙ committitur contra deū infinitum. Videmus enim eūdē actū eſſe culpabiliorem et grauiorē contra inſigniorē et maiorē perſonā cōmiſſum ꝙ contra ignobiliorem vel inferiorē. Si ergo ad augmentum obiecti ſequitur augmentum culpe. cū deus excedat omnem perſonā in infinitum culpa commiſſa directe contra eū qualis eſt quodcūqꝫ peccatum mortale in quo formaliter eſt auerſio a deo dicenda eſt infinita. ergo pena pro tali culpa debet eſſe infinita. ſed nulla pena que non durat in infinitum poteſt eſſe infinita niſi ſit in ſuppoſito infinito vt ſic finiretur pena ex ſubiecto ſicut culpa ex obiecto. Pena igitur temporalis ſufficienter ſatiſfaciens pro quocūqꝫ peccato mortali neceſſario eſt in ſuppoſito infinito. ſed ſuppoſitum infinitum eſt nullum niſi diuinum. ergo vera eſt prima propoſitio ꝙ cuius pena temporalis ſufficienter ſatiſfecit p omnibus peccatis vere eſt deus. Sed minor patet yſa. per totum liij. capitulum vbi dicitur. vere languores noſtros ipſe tulit et dolores noſtros ipſe portauit et nos reputauimus ipſum quaſi lepproſum et percuſſum a deo et humiliatum. Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras. attritus eſt ꝓpter ſcelera nr̄a. Diſciplina pacis nr̄e ſup eū et liuore eiꝰ ſanati ſumꝰ. oēs nos q̄ſi oues

erratum⁹ vnusquisq; in viā suā declinauit et
dominus posuit in eo iniquitates oim nos
trū etc. de quibus fuit plene dictū supra in
appārō nōe thesauri. Sed et ɔ̄tra ista ipsi aīn
balātes falsas conātur dare visiones et fina
liter nemine inueniētes i veteri testamēto q̄
mortuus sit p peccatis populi sic q̄ totū ps
pheta possit de illo exponi. Dicūt q̄ quans
do iudaicus popul⁹ ad pfectū statū recōcili
abit. tūc cetere nationes loquētes ex cōpas
sione et quasi cōparatiue dicent nos repuṫa
uimus eū q̄ i istū populū leprosum et pcussū
a deo etc. que sequūt. Sed mentita est iniqui
tas sibi. multa eni dicūt in dicto ca. que de
nullo alio a xp̄o intelligi possunt. Ait enim
de⁹ pp̄ter zel⁹ populi mei pcussi eū. Si ergo
iste percussus pp̄ter peccata populi dei. illi q̄
dicunt sunt languores nros portauit erit de
populo dei ergo nō ē vera expositio q̄ alie
gentes dicāt de populo dei p̄dicta verba etc.
Dicit ibidē oblat⁹ ē q̄ ipse voluit. Itē pecca
tum non fecit nec est inuent⁹ dol⁹ in ore eius
Itē in eodē. c. tradidit in mortē animā suā
et cū sceleratis reputat⁹ e et ipse peccata mul
torū tulit et p transgressorib⁹ orauit que o ra
nullo mō de populo iudaico verificari pos
sunt nec de aliquo alio. cū pp̄heta eius diu
initatē insinuat dicēs generationē ei⁹ quis enar
rabit et q̄ voluntas domini in manu eius di
rigit. Itē zacharias pp̄heta ix. c. ait p̄mittēs
ecce rex tuus veniet tibi iust⁹ et saluator qui
loquet pacē gentib⁹ et ptās eius a mari vsq;
ad mare et a fluminib⁹ vsq; ad fines terre so
dat. Tu aūt in sanguie testamēti tui emisisti
vinctos tuos de lacu in quo nō erat aqua.
Itē in. xii. c. aspicīet ad me quē confixerunt
Itē in. xiii c. et dicetur ei quid sūt plage iste
i medio manuū tuarū et dicet. his plagatus
sum in domo eorū q diligebāt me totā istā
orationem tangit in virtute Isaias in prouī
ca. vbi pro ponit culpā dicēs. pcussimus fe
dus cū morte et cū inferno fecim⁹ pactū po
suim⁹ mēdaciū spē nostrā mēdacio ptecti su
mus. et cōsequēter subdit remediū inquiens.
idcirco hec dicit dominus deus. Ecce ego
mitto in fundamento syon lapidē. lapidem
pbatū angularē pciosū et delebit fed⁹ vrm
cū morte et pactū vestrū cū i⁹erno nō stabit
Secūda ratio pōi sumi ex dictis Josephi q̄
fuit iudeus et verus historiographus dicen
tis q̄ hierusalem fuit destructa q̄ iuste ei⁹
habitatores interfecerunt xp̄m et beatum ia
cobum. Ex quo sic pōt argui iudei nō errass
sent occidendo xp̄m et beatū iacobū nec per
consequens fuissent puniti nisi xp̄o vere fuis
set deus sed isti peccauerunt occidendo istos
ergo xp̄s vere erat deus maior patet q̄ iudei
interfecerūt christum quia dicebat se esse de
um et certe si non fuisset verū fm lege debe
bat mori. Iudei ergo interficiendo xp̄m si n̄
fuisset deus q̄ fecissent fm legem non pec
cassent occidendo ipsum et beatum Jacobū
sed potius meruissent et eadem ratio est de
beato Jacobo qui ideo interfectus fuit q̄a
offerebat christum esse deum. Sed si non di
xisset verum iu e interfectus fuisset ergo ve
ra est maior propositio q̄ si christus non fu
isset deus iudei non peccassent occidendo ip
sum et beatum Jacobum. Sed minor pa
tet per dictum Josephum asserentem iude
os deuenisse in istam vltimam captiuitatē
quia iniuste interfecerunt hos duos prophe
tos. Ex quo etiam tercia ratio potest in
duci que talis est. Interficere puram crea
turam iniuste non est ita magnum peccatū
sicut ydolatrare. sed interficere christum fuit
maius peccatum q̄ ydolatrare. ergo christ⁹
non erat pura creatura et sic oportebat q̄ es
set deus. maior est manifesta quia magis
peccatum est facere contra preceptum prime
tabule q̄ contra quodcunq; de tabula secū
da. Sed ydolatrare est contra primum pre
ceptum prime tabule peccare. homicidium
vero est contra secundum preceptum secun
de tabule ergo mai⁹ peccatū ē ydolatria q̄
homicidium. Minor probatur quia licet
interdum iure humano grauius puniatur
minus peccatum in lege tamen diuina pro
mensura peccati est plagarum modus vt di
citur Deutro xxv capi. Cum ergo iudei per
peccatum commissum contra christum in
currerint maiorem penam in vltima capti
uitate que iam durauit mille. cccc. annis.
q̄ fuerit aliqua pena eis vnq̄ immissa pro
pter peccatum ydolatrie necessario oportet
dicere maius peccatum fuisse interfectō chri
sti q̄ adorare ydola ergo christus erat de
us et hoc patet satis rationabiliter si con
sideremus conditionem legis quam chri
stus erat daturus. Videmus enim in oī
bus actib⁹ ordinatis q̄ ille q ē superior arti
fex principalē exspectauit actū opaf p sophiā

Ea vero que deſponũt ad illã pfectionẽ ope ras perſuos miniſtros ſicut nauis factor cõ paginat p ſeipſum ſep parat illam nauẽ per artifices ſubmin ſtrantes. et iõ cõuenies fuit q lex pfecta noui teſtamẽti daret p ipſum deũ hominẽ factũ. lex autẽ vetus p dei miniſtros pp̃ter qd de latore legis noue dicit Job xxxvi ecce deus excelſus in fortitudine ſua et nullus eſt ei ſimilis in legiſlatoribus. hec ſufficiant contra pfidiã iudaicã ad ꝯ ſtendendum tõ ib' et auctoritatibus q xp̃s ẽ ve rus deus et verus homo.

Contendũ iude' probare q lex euangelica non eſt a deo quia ponit trinitatem perſonarum.

V Tercium tertiũ argumentũ iude tum ẽ cõtra trinitatẽ pſonarum quo arguunt legẽ euãgelicã non eẽ a deo ſic. Illa lex non eſt a deo q tollit omnode vnita tẽ diuinã q deutro. vi dicit̃ Audi iſrael do minus deus tuus vnus eſt. ſed lex euangelica videtur hanc vnitatẽ auferre ponendo pſonarũ trinitatem ergo lex euangelica nõ eſt a deo. Reſpondetur iudeo q trinitas pſonarum nõ derogat vnitati eſſentie diuine nam et ipſi habent concedere deũ eſſe in diuerſis locis q pſ. cxxxviii. Si aſcendero in celũ tu illic es ſi deſcendero ad infernũ ades. quod nõ põt verificari ſm diuerſas ptes q de' ſpũs eſt. et omni diuerſitate et cõpoſitione priuũ carer nec põt dici q deus ſit i diuerſis locis ſuc ceſſiue q ipſe dixit malachie iii. Ego dñs et non mutor ergo ſicut ſimul et ſemel totus eſt in diuerſis locis cũ veritate ſue vnitatis ita ſic modo diuinitas eptis vno numero ſimi eſt tota in diuerſis ſuppoſitis nõ ei eſt ſeriptura in mũdo q veriu ponit vnũ deũ q ſa cra cui' gelis Sed hec vnitas pp̃ter ſimilitudinẽ ei illi mutanonẽ cõpatitur ſicut perſonarũ trinitatem. Ad innuendum ergo q trinitas non tollit vnitatẽ eſſentie vbicumq i ve teri teſtamẽto in hebreo inuenit̃ heloym qd ſignificat deũ in plurali numero adiũgit̃ ac ſingularis vt eſt illud. In pricipio creauit heloym celũ et terrã. Dicit iudei q hoc nomẽ heloym indifferẽter accipit̃ p ſingulari vel pl̃rali. et q̃n accipit̃ p deo vero ſemp in ſingulari tenet̃ ſicut ibi. in principio creauit heloym etc q ſi creauit ſtat in ſingulari. ſed hoc patet manifeſte falſum. Nam aliquando te net manifeſte p deo vero et tñ cõiungit̃ cũ adiectiuis pluralis numeri et aliquñ etiã cum verbo pl̃alis numeri qd non eẽt ſi teneretur pro ſingulari. Exemplũ patet Joſue vltimo nõ poteritis ſeruire domino deus eni ſanctus eſt etc. hebraica veritas habet non poteritis ſeruire domino q heloym ſancti ipſe. Iſta auctoritas loquitur de deo vero q ipſe le quebatur populo de ſeruitute veri dei vt pz littera inſpicienti. Itẽ Jere xxiii peruertiſtis verba dei viuentis domini exercituũ dei veſtri hebraica veritas hic habet peruertiſtis verba heloym viuentium deũ exercituũ. Iſta auctoritas manifeſte loquit̃ de deo vero. Nam vbi nos habem' deũ exercituũ in fine auctoritatis pro hoc nomine domini in hebreo ponitur nomẽ dñi thetragramaton qd de ſolo vero deo põt dici vt declarat rabi ſalomõ i libro de directione pplexorũ et tñ in iſta auctoritate h' hoc nomẽ heloym cõiũgit̃ cum adiectiuis pluralis numeri vt pz exẽplũ ſcõe. ſcz de verbo pl̃alis numeri ii. Reg. vii que eſt gens vt pplus iſrael in terra pp̃ter quã venit deus vt redimeret ſibi in populũ. hebraica littera ſic habet que autẽ vt populus tu gens vna i terra pp̃ter quã ierũt heloym ad redimẽdũ ſibi pz ergo q h heloym ſtat in pre dictis auctoritatibus p deo vero et in pl̃ali quare cũ ſit ibi ipoſſibile pluralitatẽ ponere deitatis neceſſario eſt ibi ponere pluralitatẽ perſonarũ ſiue ſuppoſitorum quia actiones tales ſunt ſuppoſitorum ſecũdo de anima. Patet igitur q modo loquendi hebraico q in diuinis eſt pluralitas ſuppoſitorũ et vnitas eſſentie q moyſes et alij prophete vide runt ſtudioſis in lege per talem modum lo quendi. Quomodo autem iſte actus eliciatur ab eſſentia formaliter quemadmodũ ſimpliciter licet perſone ſint diſtincte et quedam magis ſubtiliora et magis ad propoſitum hic adduci poſſent. Sed quomodo dicit magiſter Bernardus clareuallẽ in ſuo tractatu cõtra ceciratem iudeorum vbi Non videtur mihi dare occaſionem circa loquendi ſubtiliter cum infidelibus de materia iſta. Videant ergo catholici ſtudioſi doctores ſuper primum ſententiarum vbi de iſta materia multa ſubtiliſſima tradunt que velut margarite non ſunt ſeminande inter porcos. id eſt infideles. Sed tamen inducto contra

iudeorum trinitatem in iſta materia teſtes ſummo. Et primo ſepe nominatum petrum doctorem petrum alfonſi conuerſum in ſuo dyalogo ii. ti. reſpondentis ſub nomine petri moyſi interroganti ſic rependo o moyſes quod ſecretum ſit nomen iſtud et ineffabile et quod non niſi perſpicaci mentis intuitu et profunda valet agnoſci indagatione teſtante moyſe qui ait deutro. ſcito hodie et cogitato in corde tuo quod dominus ipſe eſt deus in celo ſurſum et in terra deorſum et non ſit alius. vbi enim in latino ponitur dominus in hebreo et quidem prodicte nomen inuenies vbi vero deus in latino in hebraico ſcribitur heloym quod pluralitatem ſignificat vt inde pateſceret eundem eſſe deum qui ſingulari proprio et plurali appellatiuo nuncupatur vocabulo. Sed et ne plures deos forte putaret adiunxit et non ſit alius quod vero moyſes o reor ſcito et cogita tu in corde tuo reuera inſinuat quod non omnibus archana ſubtilitas neque viſui neque auditui neque de corporeis ſenſibus aliquo niſi tantum mentis intellectu perſpicaci et miro prouidi poſſit ingenio. Potuit enim in multis aliis trinitas denotari ſicut in fimbriis quas dominus filiis iſrael in veſtimentis ſuis per moyſen habere precepit dicens loquere filiis iſrael et dices ad eos vt faciant ſibi fimbrias in angulis palliorum ponentes in eis vittas iacinctinas quas cum viderint recordentur omnium mandatorum domini. Fimbrie quippe ille quatuor erant filiorum ſed duplicatorum in ſuperiori ſiquidem ſui parte tres nodos habentes in inferiori vero duos. Sed per filia quatuor quatuor anni partes deſignantur. Per filiorum vero duplicatem dies et nox videlicet quatuor anni temporibus. i. toto anno noctque dies et dies dei mandatorum memores eſſe. Nam tres nodos trinitas perſonarum ſuperioris. Per duos autem inferiores duo ſinuantur teſtamenta. i. lex moyſi et euangelium. Notatur quoque trinitas in tribus benedictionibus. quibus aaron et filii eius benedicebant filiis iſrael ex precepto dei dicentis ad moyſen loquere ad aaron et filios eius ſic benedicetis filiis iſrael et dicetis eis. Benedicat tibi dominus et cuſtodiat te. oſtendat dominus faciem ſuam tibi et miſereatur. Conuertat dominus vultum ſuum ad te. et det tibi pacem. hos quippe benedictionibus ſacerdos manus benedicens protenſas ante vultum ſuum palmas vtraſque tenebat. cum vero diceret dominus quod hebraice illo quod ſupra dixium tribus et vno nomine exprimebat tres digitos priores pollicem videlicet indicem atque medium manus vtriuſque rectos alios erigebat. et dicto tetra domino digitos vt prius remittebat. Si dicis mihi o moyſes quid tribus digitorum eleuatione melius quam trinitate credidem potest allegorizari quod ſi quid aliud ſupra notare tu nolis et valeas mihi queſo edifferas moyſes ſane neque illud quod dixiſti nec quod aliud ſuper hoc vnquam notauimus. Sed nec doctores noſtri quippiam notandum eſſe dicerunt. Petrus. Quid enim niſi trinitas perſonarum in eo quod dicit Iſaias propheta notari potuit trina videlicet angelorum voce laudantium et dicentium. ſanctus ſanctus ſanctus dominus deus ſabaoth. Cur enim ter tantum ſanctus dicunt magiſque ſemel vel bis dicentes vel centies vel alio aliquo numero aliquo cur ſi breuiter laudare vellent ſemel ſanctus non dicerent. ſi vero multum cur non centenum vel millenum vel innumeram laudem exhiberent Moyſes. hos quidem in angelorum laude cauſam nullam video iſtius trine niſi placuit ſimul ipſorum. Petrus ſi ad ſingula que propoſui nolueris reſpondere. quid aliud quod te vicium et contra me neſcientem fateberis teſtatur ſane et dauid perſonarum trinitatem cum dicit Querite dominum et virtutem eius querite faciem eius ſemper. Quid eſt enim quod dicit querite dominum et virtutem eius et querite faciem eius niſi querite patrem et filium et ſpiritum ſanctum. Quid namque per virtutem eius niſi filius eius. Quid vero per faciem eius niſi ſpiritus ſanctus intelligitur quod ſi tu alias intelligas edifere. Nec neque ſanctorum teſtimonia ſcripturarum de trinitate perſonarum ſatis intelligentibus ſufficere poſſunt hec predictus doctor. Sed non transeat calamus auctoritatem. Iſaie in capitulo xlviii. que multum facit ad propoſitum vbi ipſemet ſic dicit. ex tempore ante quam fierent ibi eram et nunc miſit me deus et ſpiritus eius. quod illa autem ſunt verba deo loquentis pater per litteram precedentem. cum dicitur manus quoque mea fundauit terram et dextera mea menſa eſt celos et ſub eodem contextu idem loquens ait et nunc miſit me deus meus me et ſpiritus eius. Similiter patet per litteram ſequentem immediate cum dicatur hec dicit dominus redemptor tuus ſanctus iſrahel. In auctoritate vero premiſſa

exprimit deus missus a deo et spū eius. Inter mittentem vero et missum semper est distinctio personalis. et sic iſta scriptura impleta fuit in incarnatione filii dei. qui est deus missus in mundum a deo patre et spiritu eius. Secundo adducuntur antiqui doctores hebreorum qui de hac materia licet obscure aliquid senserunt. inter quos aliqui allegabuntur qui magis visi sunt appropinquare veritati. Et primo occurrit illud quod super illud ps. Deus dominus locutus est et vocauit terram ibi glo. que dicitur midraſtillim s. glosa psalterii sic queritur. Que est ratio quare psalmista nomen dei sancti et benedicti in hiis verbis commemorauit dicens Deus dominus locutus est etc. Ad quod respondet ibi sic hoc est ut doceret te quod cum istis tribus nominibus creauit deus seculum sub numero tres midoth. i. proprietates quibus creatus est mundus et iſta sunt sapientia scientia et prudentia. sicut dictum est in prouerbiis c. iii. Dominus sapientia fundauit terram ordinauit celos in prudentia in scientia sua abyssi eruperunt. et iſto modo dicitur in exodo c. xxx. quoniam ego sum dominus deus tuus deus zelator. ecce tria nomina iuxta tres midoth quibus creatus est mundus. Similiter filii gad et filii rubem dicebant in libro iosue. deus deus dominus ipse scit. ubi nominauerunt deum tribus nominibus hec en predicta gl. Et idem habetur in beresith raba. i. in glosa magna super Gen. sup illo verbo. In principio creauit deus celum et terram In quibus habetur quod doctores antiqui hebreorum per triplicem iterationem diuini nominis que sepe fit in scripturis exponunt quod est in essentia diuina tres mensuras siue tres mydoth seu proprietates quas deo attribuunt. Item in eadem glosa magna que dicitur beresith raba c. xiii sic dicitur rabi belazar dixit non est creatus mundus nisi per verbum vel cum verbo dei sancti et benedicti sicut dicitur in ps. verbo domini celi firmati sunt. Et sequitur ibidem rabi symeon dicit inspirauit vel insufflauit deus spiritum suum et creatus est mundus sicut dicitur in psal. spiritu oris eius omnis exercitus eorum. Hec in predicta glosa in qua manifeste ponitur distinctio realis in creatore mundi quod est deus. Manifestum est enim quod verbum distinguitur realiter a proferente et spiritus ab inspirante et tamen hi tres unum sunt de quibus sicut propheta subdit. Congregans sicut in utre aquas maris legendo in singulari. Item in glosa hebraica super illud Eccl. iiii. funiculus triplex difficile rumpitur. ubi sic dicitur sensus et videtur mysterium trium dei et unius non facile discitur. Sed hanc glosam moderni iudei peruertunt retorquentes hanc trinitatem ad tria attributa diuina. que sunt potentia sapientia bonitas. Sed non videtur hec esse sententia glose per hoc quod dicitur non de facili discitur. quia quilibet etiam satis simplex scit deum esse potentem sapientem et bonum. Item sicut deus operatur per suam potentiam sapientiam et bonitatem. sic artifex creatus operatur per artem suam sicut per regulam directiuam et per potentiam suam quam ministrat manet ad formam scamni vel lecti vel huiusmodi et per appetitum boni bene licet et iſta tria multoplus differunt in eo quod potentia et sapientia et bonitas in deo et ideo si propter iſta tria dicatur deus trinus et unus in glo. predicta. multo fortius diceret quilibet artifex trinus et vnusquisque non est verum et iungeretur singulare cum verbo pluralis numeri dicendo hyram fecerunt templum salomonis sicut de deo dicitur Eccl. ii. quod est homo vel sequitur posse regem factorem suum hebraica veritas sic habet. Quis est homo ut intret post regem qui fecerunt eum. et sic de deo dicitur quod est rex qui fecerunt hominem Item etiam patet per sapientes cabala qui dicunt esse decem sive aliquas corporalitates quantitate et cum dibus iſtorum deus mundum creauit. que vocantur corona intelligentia et regnum. et non est differentia inter iſtos et christianos nisi in vocabulis quoniam si ipsi intelligerent legem christi prout ipsam cognoscunt christiani. Videretur nullam esse inter eos differentiam realem sed tantummodo vocalem et non est mirum si doctores aliqui hebreorum inter gentiles aliquid de mysterio trinitatis non sunt conuersi ad fidem christi. quia possibile est quod deus eis gratiam non inspirauit propter eorum peccata qui dispositionem primam nullatenus optauerunt

Et propter multa alia temporalia quibus erant inuoluti que viam salutis impediunt. Sic et moderni iudei non minus obnubilati et inuoluti non recte sed quasi obliquo incedentes predictam veritatem questionibus variis et euasionibus confusis inuoluunt ipsi sicut de quibus dicit salomon Eccl. vii. deus fecit hominem rectum et ipse immiscuit se infinitis questionibus

Tercio accedant naturales phi et videamus quid de trinitate senserint. Primus fuit ad hoc magnus naturalis qui dixit secundum iuuenalem et Hyeronimum manus dei tres digiti formauerunt corpus meū et extraxerunt costam per tres digitos tres personas intelligens et per manum dei vnitatem essentie. Secundus phus fuit Abraām lege nature qui tres angelos vidit sed vnum adorauit. Gen. xviij. tres vidit quia fide tres personas credidit sed vnū adorauit quia vnus deus adoratur sub ratione vnius inuisibilis deitatis et essentie. Tercius phus fuit plato qui in vij libro platonicorum dicit quod sicut non est dare intelligētiam creatā sine trinitate creata videlicet intelligere posse velle sic nec intelligentiam increatam sine trinitate increata que est posse intelligere et velle. et iste plato vt ponit macrobius superfecit sapientes et beatus augustinus. x. libro de ciuitate dei. c. xxix. et vij. li. confessionum. c. ix. dicunt quod istud In principio erat verbum et verbum erat apud deum et deus erat verbū hoc erat in principio apud deum omnia per ipsum facta sunt et sine ipso factū est nihil quod factū est in ipso vita erat. fuit inuentum in libris platonis et sic patet quod cognouit pluralitatem personarum. Quartus phus fuit aristotiles qui vnitatē essentie ostendens viij. Phisicorū in fine dicit vnum motorem primum immutabilē eternum et infinite virtutis et potentie super omnes celos residentem. et. xij. methaphisice in fine dicit. Entia nolūt male disponi nec est bonū pluralitas principatuū vnus ergo princeps a quo dependet celum et tota natura. Sz trinitatem in deo ostendens dicit in principio primi libri de celo et mundo. Res omnes sunt tres et diuidentia in tres hec quidē numerus est omnis rei et significat trinitatem rerum ita quod in omni re est inuenire trinitatem. et nō solū in creaturis sed etiam in creatore addit plus. nos vero non extrapsimus hunc numerū nisi a natura rerū tenentium ipsum similē legi earū. et per hūc quidem numerū adhibuimus nosipsos magnificare vnū creatorē eminētem proprietatibus eorū que sunt creata. et non cognouit iste personas distincte tamen cognouit appropriata. Quintus phus fuit hermes trimegistus rex egypti qui teste lincolniense in libro [illegible] gregarū. c. xxiij. sic ait deus ē lumē ante lumen intelligibile et nihil aliud ē eius vnio quod spiritus omnia continēs et verbum ipsius perfectū existens et genitum. ergo ibi est vnio in essentia et lumen deus pater est spiritussanctus omnia continens et verbū patris id est filius omnino equalis. Et iterū idem dicit monos gignit monadē et in se suū reflectit ardorem. Ecce quod dicit loquens de deo monos i. vnus pater genuit monadē id est vnū filium et in seipsum. s. pater reflectit ardorē i. spiritumsanctum. Sextus phus fuit esculapius primus medicus qui in vno deo ponit actum sermonem et virtutē vt patet in libro suo de interrogationibus. Septimus phus fuit porphirius qui teste Augustino libro x. de ciui. dei c. xxiij. predicat in diuinis patrem et filium et bonū medium. Octauus phus fuit plutarcus magister traiani imperatoris qui habuit responsum quod homines nō poterant saluari sine patre et filio et spiritussancto. Et ideo fecit laminam et posuit in sepulchro et inuenta est scriptura litteris aureis in p capitis f. cor. s. pectoris cordi. per p. patrem. per f. filium. per s. spiritumsanctum includens. Si aliquis quereret cum isti fuerunt gentiles philosophi et mysterium sancte trinitatis sit indemonstrabile. et archanum quomodo habuerunt talem notitiam de trinitate diuina Respondet illuminatus doctor franciscus de maronis in conflatu suo super primo sententiarum distinctione secūda questione quarta dicens. quod multa probabilia et probabiliter enūciata dixerunt et propter nos multa per reuelationem habuerunt. Quarto accedat vniuersitas artium liberalium et ostendat nobis si quid sentiat de mysterio trinitatis. Vnde vna grāmatica est in essentia sed tres sunt persone de quibus tractat scilicet prima que de seipsa loquitur vt ego. secunda ad quam prima loquitur vt tu. et tercia de qua fit sermo inter primam et secundam vt ille. Sic pater in diuinis loquitur de se et a se tanquam prima persona filius vero est secunda persona ad quē loquitur pater psalmo secundo. Dominus dixit ad me filius meus es tu. sed spiritussanctus est de quo fit sermo. Johannis xv. cum venerit paraclytus quem ego mittam vobis a patre. Logica vero dicit quod in vna propositione secundum essentiā sunt tria distincta scilicet subiectū. predicatum et copula. et in vno

ſyllogiſmus ſm eſſentiā eſt maior propoſitio
minor et concluſio que actualiter diſtinguun
tur et in ſyllogiſmo demonſtratiuo maior ē
per ſe nota et ſic a nullo minor a maiore pul
lulat cum ſub ea accipiatur et concluſio ab
vtroqꝫ ſm mentē Ariſto. Rethorica dicit i
vno dictamine vnius pagine ſm eſſentiam
ſunt tria diſtincta. ſ. perſona que loquitur et
ſecunda ad quā loquitur et ipſa littera me
dia inter primam et ſecūdā. Geometria di
cit in vno edificio ſiue corpore ſm eſſentiā in
ſunt tria diſtincta ſ. longitudo latitudo et p
funditas. Muſica dicit in cantu vno or
ganico ſm eſſentiam ſunt tres diſtincte vo
ces ſ. tenor quinta et octaua. Ariſmetica
dicit vnus numerus par ſm eſſentiam diſti
guitur in pfectū. ſuperexcreſcentem. et excre
ſcentē vt patet his tribus numeris ſ. xij vi
vi quorū vterqꝫ eſt numerus par ſm eſſenti
am. et ſic conueniunt differunt tamen qꝛ p
tes aliquote de xij. que ſunt vnū et duo tres
et quatuor et ſex ſimul ſumpte reddūt plus
qꝫ ſuum totum quia reddunt xvi et ideo di
citur ſuperexcreſcens. Exptes aliquote de oc
to que ſunt vnū duo quatuor reddūt minus
qꝫ ſuū totū qꝛ ſolum reddunt ſeptem et ideo
dicitur numerus excreſcens i. nō creſcens in
ſuum totum Partes vero aliquote de ſex q
ſunt vnū duo et tres reddunt integre ſuū to
tum quia faciūt ſex nec plus nec minus. Et
ideo dicitur numerus perfect⁹ vt dicit Iſid.
iij. ethimologiarum ca. vi et vocatur pars
aliquota que aliquotiens ſumpta reddit ſu
um totum. Aſtronomia dicit qꝫ in vno ce
lo per eſſentiam eſt ortus occaſus et motus
ſtellarum vt notat predictus Iſidorus i. iij
ethimologiarum ponendo differentiam in
ter aſtronomiā et aſtrologiā. quoniam pria
dicit quod dictū eſt ſecūda vero vltra illud
dicit diuinationē in ſtellis et ideo quo ad
hoc eſt ſuperſticioſa ſcia. His additur natu
ralis prophetia que vna ſm eſſentiam pōit
tria verū principia. ſ. materiā formā et priua
tionem. nec eſt pretereūda metaphiſica a lau
dibus trinitatis q̄ tamen omnia conſideret
ens in q̄tum ens quod eſt vnum ſm eſſenti
am ſunt tamen in ea tres paſſiones diſtinc
te. ſ. vnum verū bonū. vnum repreſentāſ pa
trem qui eſt prima perſona. ſicut vnitas eſt
principium numeri. Veritas que eſt obiec
tum intellectus repreſentat filium qui eſt ve
rbus et productus p modū actionis intellect⁹
Bonitas repreſentat ſpūmſanctū qꝛ bōitas
eſt obiectū voluntatis ſpūſſanctus product⁹
per modū voluntatis ſm Aug. Quinto
et vltimo accedat mundus cum ſuis creatu
ris et declarat trinitatem eſſe in creatore. Et
patet primo qꝫ mundus in ſe vnus per eſſen
tiam diſtinguitur in ſupercelestia q̄ ſunt an
geli et in celeſtia que ſunt celi et in ſubcele
ſtia que ſunt quatuor elementa cum elemen
tatis. Secundo ſe offert natura angelica
que in ſe vna diſtinguitur in tres hierarchias
ſ. ſupremam mediam et inferiorem ſecun
dū Dyoniſium de angelica hierarchia. Ter
cio ſe offert ſuperior hierarchia in qua deus
vnus eſt in thronis vt maieſtas in Cherubi
vt veritas in Seraphi vt charitas. Quarto ſe
offert quilibet angelus et quelibet rationalis
anima qui cum ſit vnus et aīa vna in ſua eſ
ſentia eſt tamen in eis trinitas potentiarum
ſ. memoria intellectus et voluntas et hec ī
creaturis vocatur ymago dei qꝛ nihil eſt ſi
milius in creaturis trinitati diuine pro eo qꝫ
ſicut tres perſone ſunt vna eſſentia ſic tres p
dicte potentie ſunt vna anima eſſentialiter et
non tres anime. Et ſicut tres perſone habēt
ordinem inter ſe non temporis ſed originis
vel naturalis intelligentie vt ſicut pater dici
tur prima perſona filius ſecūda et ſpūſſan
ctus tercia. ſic in anima memoria dicitur pri
ma potentia que eſt fons et thalamus omni
um intelligibilium ab anima. intellectus eſt
ſecunda potentia. voluntas vero tercia. q̄a
ſecūdum Auguſtinum. nihil volitum niſi p
cognitum. Item ſicut diuine perſone non di
ſtinguuntur ab eſſentia realiter. diſtinguunt̄
tamen inter ſe realiter per origines ſuas ſiue
relationes. ſic et potentie anime diſtinguūt̄
inter ſe formaliter ſed quatenus ſubſunt ac
tibus ſuis qui ſunt memorari. intelligere et
velle realiter diſtinguuntur. Item ſicut deus
eſt vbiqꝫ preſens in macrocoſmo i. maiori
mundo. ſic et anima rationalis in microcoſ
mo i. minori mundo. Ipſa enim dicitur eē
tota in toto et tota in qualibet pte quia aīa
rationalis que tota eſt in pede hominis nō
ſi[illegible] non vt eſt in pede. Eſt ergo mens ſiue
rationalis ymago dei quia expreſſius repre
ſentat trinitatem diuinam qꝫ quecunqꝫ alia
creatura. Et hinc eſt qꝫ cum deus formauit
hominem dixit Faciamus hominē ad yma

nitẽ et ſimilitudinẽ noſtrã' Gen. i. Quinto ſe offerunt ſpere celeſtes. qi cũ quelibet ſpera ſit in ſe vna diſtinguitur tamẽ in circulum planetarũ et virtutẽ. Sexto ſe offert ſol qui cũ ſit in ſe vnicus in eſſentia. diſtinguitur tamẽ in corp'. ſplendorẽ et calorẽ quẽ pducit. Septimo ſe offert ignis qui ſimiliter cũ ſit vn' in natura. in eo tamẽ eſt tria cõſiderare. ſicut dictũ eſt de ſole. et illud exẽplũ ponit Aug. de proceſſiõe filij a patre. et ſpũſſancti ab vtroꝙ. et ſi ignis eſſet eternus eternaliter calor pcederet ab eo. et ſplẽdor pcederet realiter ab vtroꝗ ſicut eſt in diuinis. Octauo ſe offert aer qui vnus in natura trinus eſt in corpore caliditate et humiditate. Nono ſe offert aq̃ que vna etiã in natura trinitatẽ dicit in corpore humiditate et frigiditate. Decimo ſe offert terra que in ſe vna trina tamẽ ẽ i corpe. ſiccitate et frigiditate. Sic poſſet exemplificari de omnibus creaturis in quib' et ſi nõ plene illa beata trinitas exprimitur reluceet tamẽ in eis veſtigiũ trinitatis. In confirmationẽ omniũ predictorũ offeruntur due rationes. Vna quã facit Aug. in lib. lxxxiij. queſtionũ. quia aut de' noluit ex potuit ſe ſũme cõicare. aut potuit et non voluit. aut voluit et non potuit. aut nec voluit nec potuit. aut voluit et potuit ſed neſciuit. Non ẽ dicendũ ꝙ potuit ſed nõ voluit. quia ſic inuidus eſſet. Conſtat autẽ ꝙ inuidia nõ cadit i deo. ppter imperfectionẽ. Vnde primo methaphiſice dicit contra ſymonidẽ. Diuinũ nõ inuidet nec ẽ dicẽdũ ꝙ voluit et non potuit qi tunc impotens eſſet quod falſum eſſet. Nec eſt dicendũ ꝙ nec voluit nec potuit. quia tunc impotens et inuidus eſſet quod peius eſt. Nec eſt dicẽdũ ꝙ potuit et voluit ſed neſciuit qi tunc denã eſſet ignarus quod eſt abſurdũ. Relinquitur ergo ꝙ deus voluit. potuit et ſciuit ſe ſũme cõicare et cũ in perpetuis non differũt eẽ et poſſe: vt patet in. phiſicorũ. Sequitur ꝙ de' ab eterno ſe ſũme cõicauit habẽdo dilectũ. i. filium. et dilectionẽ ſuã. i. cõdilectũ. id ẽ ſpũſſanctũ. Secũda rõ q̃ offertur eſt doctoris ſubtilis ſicut in primo ſententiarũ diſtinctione ij. in reſponſione ad tertiã. queſtione q̃ talis eſt. Vbicũꝗ ẽ inuenire principia pductiua aliquorũ ſine imperfectiõe illa ſuppoſita in quibus inueniuntẽ poſſunt talia pducere quorũ habẽt principia pductiua cũ non poſſunt ipedari. Sed in diuino ſuppoſito. ſ. i patre eſt inuenire principiũ productiuũ noticie gente ſ memoriã fecũdã que eſt obiectum cũ intellectu et principiũ productiuũ amoris ſpirati quod eſt obiectum cũ voluntate. ergo ſuppoſitũ diuinũ habens iſta duo principia productiua pfectiſſime poterit producere noticiam genitã et amorem ſpiratum talia autem in diuinis nõ poſſunt eẽ niſi ſubſiſtentia cũ inherentia dicat imperfectionẽ ergo in diuinis ſunt pducta duo ſubſiſtẽtia. et vnum pducens diſtinctũ perſonaliter ab eis. Et ſi forte dicat iude'. ſicut ponis tres perſonas in deo ita poſſent poni plures alie Reſpondet ſanct' Thomas i ſumma cõtra gentiles lib. iiij. c. xxvi. ꝙ diuine perſone multiplicari non poſſent niſi ſm ꝙ exigit pceſſio intellect' et volũtatis in deo nõ eſt autẽ poſſibile ꝙ in deo ſit niſi vna pceſſio ſm intellectũ. eo ꝙ ſuum intelligere eſt vnum et ſimplex et perfectũ. quia intelligendo ſe intelligit omnia alia a ſe et ſic non poteſt eẽ i deo niſi vna verbi proceſſio. Similiter autem oportet et pceſſionem amoris eẽ tantum vnã. quia etiam diuinũ velle eſt tantũ vnũ et ſimplex amando enim ſe amat omnia alia. non ẽ igitur poſſibile ꝙ ſint in deo niſi due perſone procedentes. vna per modum intellectus vt verbũ ſ. filius et alia per modum amoris vt ſpũſſanctus. Eſt etiam et vna perſona non procedens. ſ. pater. Solũ igitur tres perſone in trinitate eẽ poſſunt. Item ſi ſm pceſſione oportet pſonas diſtingui mod' autẽ perſone q̃ntũ ad pceſſionẽ non põt eẽ niſi triplex vt ſcʒ ſit aut omnino nõ procedens ꝗ patris eſt aut a nõ procedente procedens ꝙ filij eſt aut a procedente procedens quo ſpiritus ſancti eſt. Impoſſibile eſt igitur ponere plures ꝙ tres perſonas. Benedicamus ergo patrem et filium cũ ſancto ſpũ laudem' et ſuperexaltemus eum in ſecula. Et hec pro preſenti ſufficiant de iſta materia.

Contendit iudeus probare ꝙ xpiani ſũt ydolatre quia adorant ſacramentũ altaris: et propter veneratione ymaginum.

v Decimūquartū et vltimū argumētum iudeorū est cōtra adorationē xpi. et sacramēti altaris: ac etiā cōtra adorationē ymaginū. Dicūt eī iudei q xpiani sunt pessimi ydolatre adorātes xpm purū hominē tanq deū et q̄ ꝑ pe⁹ est hostiā de frumēto ab eis formatā et eā tā adorāt sicut deū q̄d est ꝑsensibile. et postea comedūt q̄d est horribile. Adorant etiā ymagines opera manuū hominū. Illud autem est contra lege dei Deutro vi. Dominū deū adorabis ſ maiestatē diuinā in eo subsistendo. Itē Exod. xx. Non facies tibi sculptile neq omnem similitudinē que est ī celo desup et que in terra deorsum nec eorū que sunt in aq̄s sub⁹ terrā. nō adorabis ea nec coles. Itē deutro lib. et Leui. xxvi. Non facietis ydolū et sculptile. nec titulos erigetis nec insignē lapidē ponetis in terra vestra vt adoretis eū. Itē Deutro xxvij. Maledictus qui facit sculptile et cōflatile. non ergo d̄bet adorari homo nec panis nec aliqua ymago sive creatura. Ad illud argumētū respondet quo ad primū ſ de xpo quod fuit ostensum plenissime in primo libro et in solutionibus argumentorū p̄dictorū huius tercij libri q Ihs nazaren⁹ est ver⁹ messias in lege et prophetis pmissus. Ostensum ē etiā quomodo est verus de⁹ et verus homo sicut patuit ī solutione. xxij. argumenti. Et in p̄mo libro consideratione. iij. articulo primo. in quadruplici examine. Et consequenter ihūs nazaren⁹ est latrie adorandus nec ex hoc ydolatre sūt xpiani adorantes verū deū. Ad illud autem quod dicūt de adoratione eucharistie q ibi sit ydolatria. Dicēdū q nō est verū fm̄ Nicolaū de lyra in tractatu contra iudeū nequiter arguentē. Non eī adoratur panis. quia nō est ibi. sed eius substantia conuersa est in substātiā corporis xpi virtute diuina ad prolationē verborū cōsecrationis que sunt ipsi⁹ xpi v eī dei effectiue seu principaliter. Ipsi⁹ autem sacerdotis plative seu ministerialiter. Verbū autē diuinū est tante virtutis q per ipsū factū est celū et terra de nihilo. vt patet Gen. i. et psalmo. cxlviij. dixit et facta sunt: et multo fortius pōt cōuertere vnā substātiā in aliā. Patet etiā per exemplū Exod. vij. cap. vbi dicitur q diuina virtute virga moysi conuersa est ī serpētē. Et Exo. vij. aque egypti cōuerse sunt in sanguinē. Et si dicas q

ista nō sunt cōuersa virtute verborū. falsum est. Legim⁹ eī numeri. xx. q deficiente aqua dixit domin⁹ ad sacerdotes Moysen et aarō. Loquimini ad petrā et illa dabit vobis aquas et ad verbū eorū fm̄ psal. conuertit petrā in stagna aquarū et rupē in fontes aquarum. facili⁹ autē videt̄ panē in corpus et vinū in sanguinē q petrā ī aquā mutare. Dō autē posset conuertere vnā substāciā in aliā manentib⁹ accidētib⁹ ꝓbat. q̄r de⁹ nō attingit substātiā mediātib⁹ accidētib⁹ sicut facit agens naturale sed cā attingit imediate et iō pōt illā substātiā in aliam cōuertere manentib⁹ accidētib⁹ eadē virtute. Ad hoc autē habetur aliquo modo exēplū Gen. xix. vbi dicitur q vxor Loth respiciēs retro versa fuit ī statuā salis. Per hoc eī q dicitur statua videt̄ q remansent figura substantie corporal' substātie in sal mutata sic igitur diuina virtute cōuerti⁹ panis substātia ī corp⁹ xpi accidētib⁹ remanētib⁹ panis. Aīa vero xpi realiter cōiūcta est suo corp. et similiter deitas in psona filij. et sic sub speciebus panis et corp⁹ xpi q vi cōuersionis vel trāsubstāntiationis anima eius et deitas q cōcomitantia realiter et inseparabili. et per consequens ibi est totus xpus verus homo et verus deus latria adorandus et sic non est ibi ydolatria non enim adorantur species panis visibiles tanq de⁹ sed ipse xpc inuisibilis existens sub illis speciebus. Simile habet̄ quodāmodo Exo. iij. vbi dicitur q xpc apparuit moysi in flāma ignis in medio rubi. et non est dubiū quin moyses adorauit deū quādo dominus dixerat moysi Solue calciamentū de pedib⁹ tuis etc. nec tñ adorauit ignē illū siue flāmā tanq deū. sciebat eī moyses hoc ipossibile esse sed adorauit deū inuisibilē sub simulacro visibili apparētē. Et idē dicēdū est de aliis apparitionib⁹ diuinis factis sanctis patrib⁹ sicut iij. Reg. xix. c. apparuit helye sub sibilo aure tenuis. Quod autē arguitur vltra q xpiani comedūt corpus xpi q est horribile. Dicēdū q verū esset si acciperēt in ppria specie sed ipsū accipere sub specieb⁹ panis non est horribile sed magis suaue et venerabile. Non enim ipse xpc vel eius corp⁹ in ista comestione frangitur vel atteritur dentibus siue laceratur sicut ymaginātur iudei: sed sola spēs panis frāgitur et atteritur q̄b⁹ cōsumptis desinit ibi esse corpus xpi. S

remanēt butus ſacramēti effect⁹ q̄ eſt aūe re fectio per augmētum gratie. et ſic patet q̄ co meſtio iſta ſuauis eſt et veneranda et ꝓpter hoc ſaluator dicit Johis vi. Ego ſum panis viu⁹ qui de celo deſcendi. ſi quis manducauerit ex hoc pane viuet ineternū. Hoc etiam per p̄dictū pſalmo. lxxi. qui ſm doctores an tiquos hebreorū exponitur de xp̄o. In prin cipio enī huius pſalmi cū dicatur. Deus iu dicū tuū regi da Glo. hebraica dicit. Iſte ē rex meſſias de quo dicitur Iſa xi. c. Egre dietur virga de radice ieſſe etc̄. Et in proceſſu huius pſalmi dicit de ipſo Erit firmamētū in terra in ſummis montiū vbi littera hebrai ca habet erit placēta tritici in terra in capite mōtiū et tranſlatio Hyeronimi iuxta hebrai cū Erit memorabile triticum in terra in ca pite montiū. Tranſlatio chaldaica habet. Erit oblatio frumēti in terra. et iſtis tribus dicit q̄ ſra noſtra fuerunt corrupta ꝑ ſcripto res ponētes firmamētū ꝓ frumētū ex ſimili tudine dictionū. Patet igit̄ ex dictis q̄ ð re ge meſſia dictū fuit in hoc pſalmo. q̄ fuiur⁹ erat frumentū in terra in ſummis montium vel oblatio frumēti in terra in capite montiū quod impletū eſt in ſacramēto eucharistie in quo xp̄s ſub ſpeciebus panis tritici cōtinet et ſup capita ſacerdotū vt adoret̄ a populo eleuat̄. Qui ſacerdotes ꝓpter altitudine ſtat⁹ mōtes appellātur. ꝓpter qð ſaluator Joh. xii. grano frumenti ſe cōparet et dicit niſi gra num frumēti cadēs in terra mortuū fuerit etc̄. De bonitate aūt ſacramenti eucharistie dicit rabi moyſes badarſam exponēs ſuper Ben. illud Oſee xi. et declinaui ad eū vt veſceret̄. Littera hebraica talis eſt inclinabo ad eum eſcā. quod exponens iſte doctor et loquens in perſona dei ſicut et Oſee ꝓpheta rabi ille dicit in fine inclinabo ad eū i. ad populum iſrael eſcā bonā et ſuauē cui nō eſt alia ſimi lis de qua dicitur pſalmo lxxi. Erit placen ta frumēti in terra in capite etc̄. De iſta mate ria vide quedā pulchra ſuper argumēto ſuiij. Patet igitur ex ſupradictis q̄ adorare euka riſtiā non eſt deteſtabile. ſed ſanctū et venera bile nec eſt ſumere eſt horribile. ſed dulce et delectabile bene diſpoſitis ad hanc eſcā. ꝓpter qð aplūs i. Cor. xi. ꝓbet autē ſeipſū homo et ſic de pane illo edat et de calice bi bat etc̄. Et hoc fuit figuratū i māna populo iſrael dato Exod. xvi. de quo Sap xvi. Pa

nem paratū de celo preſtitiſti eis ſine labore omne delectamētū in ſe habētē et omnis ſa poris ſuauitatē. De iſta materia āplius dicet tur cū dei adiutorio infra cū mouebitur bel lum iudeorū per argumenta et natura aſſi pta. Ad illud autē quod arguit̄ tibi de ſcul ptilibus et ymaginibus Reſpōdet̄ et p̄mo declaro quid eſt adoratio. Secundo quot modis ſumit̄ et tandem quali veneratione ſanctorū ymagines venerande ſunt ex quib⁹ patebit ſolutio ad allegata per iudeos. De primo dicitur q̄ adoratio nihil aliud eſt q̄ quedā veneratio ſeu reuerentia alicui exhibi ta ratione dignitatis ſuperioris et excellentiſ. Pro ſecundo iuxta doctorum ſacre theolo gie traditionē nos habem⁹ adorationē ſeu venerationē que latria dicitur et habemus que dulia nominat̄ et habem⁹ que yperdulia nominat̄. Latria enim dicitur cultus ſoli deo trino et vno debitus. hoc etiā exprimitur in omni republica obſeruari. q̄ ſummus rex etor aliquo ſigno ſingularis pre ceteris ho noratur q̄ ſi alicui alteri deferretur fo ret cri men leſe maieſtatis. Et ideo in ſacro codice ſtatuit̄ pena mortis his qui diuinū honorē aliis exhibēt vt patet Exod. xxii. nec iſtū ho norem ſiue adorationē ipſi deo exhibem⁹ ꝓ pter ipſum q̄ ipſe eſt gloria et honore p̄ditꝰ ſimus cui nihil a creatura addi poteſt ſed ꝓ pter nos. q̄m ꝑ hoc q̄ deū reueremur et ad oramus mens noſtra ei ſubiicitur et i. hoc eius pfectio conſiſtit. Res enim quelibet ꝑ ficit̄ ꝓpter hoc q̄ ſuo ſuperiori ſubditur ſicut corpus per hoc q̄ ab anima viuificatur. et aer per hoc q̄ a ſole illuminatur. Dulia vero dicitur cultus vel reuerentia debita rōali cre ature ſuperiorē ordinē tenēti ſicuti ſunt pre lati domini vel magiſtri. Yperdulia eſt cul tus ſiue honor dignior dulia debitus carni xp̄i aſſumpte a verbo diuino teſte gloſa ſup illud pſalmi. Adorate ſcabellum pedū eī⁹. Circa vero ymaginū venerationem dicitur q̄ xp̄i ymago et crucis et alie ſanctorum yma gines dupliciter poſſunt conſiderari. Uno modo vt ſunt ymagines dei aut virgīs ma rie ſeu ſanctorū deū vel virginē matrē. aut aliquē ſanctorū repreſentantes. Secūdo vt ſunt quedā res puta aurū et argentum li gnum ſiue lapis et illo ſecundo modo con ſiderando nulla veneratio eis exhiberi debꝫ vt nō crimen ydolatrie incurreret. qui ve ſūt

soluꝫ res q̄dā ipſas venerare. Alio mō p̄ñe
conſiderari vt repñſentāt ilm̄ xp̄m aut vir
ginem mariā ſeu ſanctos paradiſi. et ſic vnā
q̄ venerari debet eā eadē veneratiōe qua
ymaginatū veneratur. et ita crux xp̄i et eius
ymago venerari debet adoratione latrie. y
mago autem virginis marie. aliorūq̄ ſanctorū
rū venerari debet veneratione dulie q̄a tot̄
honor refertur ad p̄tothypū ad exemplar
ſeu ymaginatū et hec eſt opinio Thome in
iij ſententiarū diſtinctione ix. Sed cōtra eā
obiicit magiſter Robertus holgot ſuper li
bro ſapiētie lectiōe clviij. primo q̄ latria ē
honor ſoli deo debitus ſed nulla ymago ē
deus. ergo nulli ymagini debetur talis ho
nor. īmo cōtradictionē includit. vel iducit di
cere q̄ latria ſit honor ſoli deo debitus et ta
mē q̄ debeat ymagini xp̄i. p̄terea ſi idē ho
nor debeat ymagini xp̄i et xp̄o idē honor d
bebitur lapidi et xp̄o. et per cōſequēs debetur
idem honor deo et creature q̄d non eſt dicen
dū. P̄terea qui honorat aliquid honore la
trie cōfitetur illud eē deū ergo ſi aliq̄s poſſet
licite ymaginē honorare cultu latrie pōt lici
te preſtari et cōfiteri aliud a deo eē deū. Jō
aliter pōt dici q̄ nulla adoratio debet ymagi
gini nec licet ymaginē adorare. Uera enim
adoratio eſt in ſpū et deuotione et amore ſū
mo. et iſtā nullo modo debem̄ in aliquam
creaturā dirigere q̄ tñ p̄pter ymaginē xp̄i ex
citamur ad adorandū xp̄m et corā ymagine
adorationē noſtrā facim̄. Dicitur large lo
quēdo q̄ ymaginē adoramus. Unde vene
p̄dictus doctor videt mihi dicēdū q̄ nec ad
doro ymaginē xp̄i q̄ lignū. nec quia ymago
ſed adoro xp̄m corā ymagine xp̄i q̄ e ymago
go xp̄i. et excitat me ad adorādū xp̄m. et ſic
exponit Johānes damaſcenus libro iiij c.
iiij. vbi videt dicere q̄ ſanctorū ymagines
adorari hoc intelligo ſic q̄ p̄pter ymaginis
repreſentationem licet tibi corā ymagine
ſanctum cuius eſt adorare et eo modo intel
ligo Thomā et baſiliū et totū eccleſie ritum
hec ille. licet hoc rationabiliter videatur dic
tū et poſſet ſatis ſuſtineri ac per hoc iudeis ſa
tiſfacere quia tamen loquendum eſt vt plu
res. ſapiendū vero vt pauci et cōis opinio te
net oppoſitū ideo eam ſequendo ad ea que
iudei dicunt reſtat reſpondere. Cum ergo di
cunt iudei q̄ ſacra ſcriptura vetat facere ſcul
ptile et illud venerari. Dicitur q̄ antequā de9

eſſet homo natus facere ymaginē dei erat ī/
picturis cū ſit diuinā naturā ſic infigurabil'
inuiſibilis et inſenſibilis ſed per carnis vñe
aſſumptionē factus eſt viſibilis. ſenſibilis
et palpabilis et ita figura non eſt ſpectans
ſed pictans et hoc p̄pter doctrinā et inſtructi
onem noſtrā ac paſſionis xp̄i recordationē
imo ipſe deus factus homo ſ. xp̄s ihūs eas
primo tradidit. Nam ipſe primo pictā yma/
ginem ſuā tradidit q̄ pictori nō potenti eā pī
gere. miſſo ab abagoro rege vt dicto regi tra
deret vt patet in eccleſiaſtica hiſtoria et notat
Damaſcen9 in ſententijs libro. iiij c. viij. cū
em pictor non poſſet in faciem xp̄i aciē viſus
ſui defigere. p̄pter claritatis choruſcationem
xp̄s deuotionē regis attendens veſtimentis
pictoris faciē applicauit. et ſic ſumpſius yma/
ginē et miſit. Itē in die paſſionis ipſe p̄pter
vultū ſuū tradidit q̄ veronice et nunc yma/
go illa habetur rome cū magna reuerentia
et veneratione. Item poſt ſancti apoſtoli pī
xerunt ymaginem xp̄i et matris ſue vt lucas
apoſtolus et euangeliſta. Habentur ymagi
nes rome teſte damaſceno vbi ſupra. Ideo
ergo prohibite ſunt ymagines in lege veteri
quia tunc deus non erat figurabilis ergo ceſ
ſante cauſa ceſſare debet effectus. Ex quo de
us ē figurabilis poteſt ymago eius fieri ad
venerandum vt dictum eſt. Sic enim iubet
propheta adorare non ſolū deum. ſed et ſca
bellum pedum eius quoniam ſanctum eſt.
pſ. xcviij. Unde quia non omnes noſciūt
litteras nec lectioni vacant. Ideo ſancti pa
tres ad velociorem memoriam habendam
de triumphis ſanctorum vt ſic allicerentur ad
bonum ymagines inuenerunt. Sic ergo tri
plex fuit cauſa inſtitutionis ymaginum in ec
cleſia. Primo ad inſtructionem laicorum q̄
bus ymagines adhibentur loco librorum.
Secundo ad incarnationis myſterium et vt
ſanctorum exempla nobis et frequentius et
retentius infigerentur. Tertio ad excitandū
deuotionis affectum qui magis ex viſis q̄
ex auditis cauſatur. Et q̄uis nulla ſit ſcrip/
turarum de adorandis ymaginibus tradi/
tio. Tamen apoſtoli familiari conſilio ſpiri
tus ſancti nonnulla tradiderunt eccleſie obſ/
uanda que non reliquerunt in ſcripturis. ſz
in eccleſie obſeruatione per ſucceſſionem fi/
delium ſunt ordinata. Unde ipſemet apo/
ſtolus ad Theſſalonicen. vi. ait. State et tenete

traditionē quā didicistis siue per sermonē siue per epistolam. siue per epistolā. Sic scrip transmissam inter quas traditiones est ymaginū veneratio. Quod autē placeat ē ymaginū veneratio eo modo quo dictum ē displiceat oppositū siue cari ablano parte philippi et multorum aliorum. Un gitur in cronicas imperatorum et summo pontificū q philippo heretico anno do septingentesimo undecimo regnante ius imagines auferri. Anastasius eū de re repulit et lumine oculorū priuauit. Ita eo tercius a beato Gregorio tercio acriter ptus est et excommunicatus et totam ilius subtraxit ytaliā. Relicto filio suo Constantino quinto. qui e in destructiōe imaginū imperatore. qui cū in nullo auxiliabatur ecclesie pietea imperiū romanū a grecis ad frā cū est translatū. Rō pontifex ergo cū eler re cū venerabilē Fraconū et fauorem beneficiis iā romana ecclesia per pipinum multis necessitatib⁹ ereptā fuit. Ille pipi rex francorū fecit magnū synodū congre ubi fuit magna altercatio circa venera tionem ymaginum et fuit diffinitum christi norū ymagines ee venerādas licet be contrarium suaderent q̄ eis spes ydo videbatur. Sed non ē verū vt dicunt quia ymago fert intellectū humanū in ipsum ymaginum. Unde eas licite adoram⁹ et debi veneratione colim⁹. nec est eadē ratio de ymaginibus et sculpturis ydolorum qui ibi magnus spiritus iungebatur qui in eisdē dare responsa qui nulla debetur reuerentia sicut de sanctis ymaginibus. Sancta darē quia non repugnat sacre scriptur ymaginū veneratio eo modo quo dictū est. hoc propter ymaginatum. Et quāuis displiceat caris ablano ex ptius nō solū talibus sed eciā corpalib⁹ eciā spualib⁹ omi ordināte iustitia infinita. et ex assertiōne veratorum eciā de facta per vicariū ihesu in sacra synodo vbi error interueniret nō facta talis sancta congregatio dirigatur a spiritu sancto. Sed restat vnum dubium de ymaginibus astronomicas que fiūt certo tpi planetis existentibus in quibusdā locis determinatis. Utrū liceat tales ymagines facere et talibus facias vti sicut tempori suis vt dicit Robertus holgot super lib sapientie. lectione. lx. quidam in loo donis dicebant curare a quartana per ymaginem leonis aureum secundum certas constellationes factam. Dicit difficile dicere quid est verum propter mirabiles operationes corporum quia hoc est certum q nihil ē homini illicitum quod per naturam compleri potest dicit tamen Tho. secunda secunde. questione. lxxvi. et allegat Augustinum de ciuitate dei q optimo fuit falsa de ymaginibus talibus construendis. verum est tamen q res naturales formas suas conse quuntur ex corporibus celestibus. sed ymagines artificiales nullam virtutem consequi possunt ab arte. nisi ratione materie quia secundum Augustinum aliquando operatio demonum aliquid efficiunt singularibus caracteribus illis impressis qui naturaliter ad nihil valent et tacita pacta cum demonibus suffragantur quibus ab nigromanticas ymaginibus differunt que expressa cū demonibus peragunt pacta. Dec autem. ex ij. argumenta iudeorum sumpta ex lege sua sicut pro primo bello que vt visum est nullius vigoris sunt contra nostrum fidei fortalicium animo integrum et incorruptum manet ab ictibus eorum quia est turris fortitudinis a facie inimici.

De bello iudeorum per argumenta sumpta ex lege euangelica.

q Uinta consideratio est de iudeorum bello sumpta per argumenta ex lege euangelica. Videntes enim iudei q sua argumenta ex lege sumpta nullius sunt firmitatis ad expugnandum nostrum fidei fortalicium quinimmo per illa eius veritas clarior et fortior est ostensa tentauerunt si possent et ex dictis euangelicis se iuuare. et ex q busdam aliis a xpianis concessis vt fidei nostre fortalicium euincere sicut deducit Nicolaus de lyra in tractatu contra iudeum neq ter argumentem ex quo tractatu plura dicuntur paucis exceptis que suis locis explicabuntur et faciunt secundum argumenta ij ex lege sex. xxiij.

Contendit iudeus probare q ihesus non est verus messias quia in eius genealogia sunt mulieres peccatrices.

P Rimum argumentum iudeorum quo nituntur probare ihesum nazarenum non esse verum messiam sumitur ex primo capitulo Mathei sic. Ille non est verus messias in cuius genealogia ponuntur mulieres peccatrices sed in genealogia ihesu nazareni ponuntur mulieres peccatrices ergo ipse non est messias. Maior est manifesta quia messias debet esse sanctus et bonus et sic non debet in sua genealogia peccatrices admittere. Minor patet quia Math. i. ubi est principium novi testamenti nominantur quatuor s. Thamar Raab Ruth et Bersabee que sunt in scriptura reprobate. Prima namque s. thamar sub habitu et similitudine meretricis supposuit se iude socero suo et sic concepit de ipso phares et zaram Gene. xxxviii. Secunda vero s. raab meretrix cognominatur Josue ii. fuit etiam genere chananea et sic videtur fuisse mulier luxuriosa vel et ydolatra. Tercia s. Ruth fuit de populo Moab qui colebat ydola. Quarta s. Bersabee fuit adultera ut patet ii. Regum xi. Ex quo sequitur q non fuit verus christus. Pro solutione huius maliciose argumenti debitam tria sunt videnda. Primum est q non valet illud quod obiicitur. Secundum q in arguendo falsum supponitur. Tercium quare nomina dictarum mulierum in genealogia christi exprimuntur cum hoc principaliter videatur tangere argumentum. Circa primum ostenditur primo ut dauid [illegible] eundem dauid q similis ratio vel fortior posset fieri contra messiam a iudeis expectatum ut Ciere xxiii. Dicitur de ipso. Ecce dies veniunt dicit dominus et suscitabo. Dauid germen iustum quod omnes hebrei exponunt de christo. Unde et translatio chaldaica que est hebraice littere in pluribus locis expositiua habet suscitabo dauid messiam iustum omnes enim iudei confitentur de dauid messiam descensurum propter quod Math. xxii. querente saluatore a phariseis cuius filius est dixerunt dauid. Dauid autem legitur multipliciter et grauiter peccasse primo in eo q sacerdotes nobe primo Reg. xxii. c. qui per omissionem cautele debite fuit occasio mortis ipsorum petendo panes et gladium ab achimelech presente doech idumeo propter quod filio achimelech fugienti ad dauid dixit. Ego sum reus omnium animarum domus patris tui et numerus occisorum sacerdotum fuit lxxxv virorum et cum hoc ciuitas eorum fuit succensa et mulieres et paruuli necati. Item peccauit secundo peccato adulterii et etiam raptus ut videtur in uxore Urie de qua dicitur ii. Regum xi. c. missis itaque dauid nunciis tulit eam per potentiam s. regalem. Item peccauit tercio peccato homicidii proditorie commissi. Nam virum fidelissimum sibi militem occidit gladio filiorum amon ut ibidem dicitur. Et qui postea factum fuit diuulgatum surrexit inde scandalum magnum, propter quod dicebatur in populo vulgariter de ipso dauid quomodo poterat esse saluus et qui rapuit ouem et occidit pastorem. Item quarto peccauit grauiter non solum omittendo punitionem debitam sed etiam increpationem filii sui amon de oppressione violenta sororis sue thamar ii. Regum xiii. dicitur et sibi. Cum autem audisset dauid verba hec contristatus est valde et noluit contristare spiritum filii sui amon, quia diligebat eum. Item quinto peccauit grauiter miphiboseth filio Jonathe cuius seruum accusante dominum suum crimine lese maiestatis et falso ut habetur ii. Regum xvi. c. Post agnitam innocentiam miphiboseth et nequitiam sibe serui sui illum seruum quem de [illegible] tenebatur decapitare non solum non puniuit sed etiam contra iusticiam medietatem hereditatis miphiboseth ei dedit ut habetur ii. Reg. xix. ca. In hoc etiam fregit iuramentum federis initum inter dauid et Jonatam patrem miphiboseth ut habetur i. Reg. xx. c. dicens. Quecumque iurauimus ambo in nomine domini inter me et te et semen meum et semen tuum usque in sempiternum. Et subintelligitur firmiter seruabitur. et propter grauitatem huius peccati dicunt doctores hebreorum q regnum dauid postea fuit diuisum unde super illud verbum dauid ii. Regum xix. c. et tu et siba diuidite possessiones dicit glo. hebraica q tunc venit vox de celo dicens. Roboam et Jeroboam diuident regnum tuum. Item sexto peccauit dauid per superbiam in numeratione populi ii. Reg. xxiiii. c. et in transgressione diuini quod habetur Exo. xxx. ubi dicitur q in numeratione populi pro quolibet capite debebat dari dimidius siclus argenti domino quod tunc non fuit factum et propter grauitatem istius delicti mortui fuerunt de populo israhel lxx milia virorum ut habetur ibidem. Hec autem scripta sunt in veteri testamento de peccato da

et forſitan plura alia cōmiſit que nō ſunt ſcripta. Igitur ſi propter peccata predictarū mulierū in genealogia ihū nazareni poſitarum arguitur iudei quod ihūs nazarenus nō fuit meſſias in lege et prophetis promiſſus. eadē rōe vel fortius pōt argui quod meſſias quē ipſi ſperāt deſcenſurū de dauid qui tot erratis criminibus fuit irretitus nō fuerit meſſias ſup̄ promiſſus. Itē oſtenditur quod argumentū eorū nō valet. Frequēter et legitur bonos ſācti ex parentibus nequiſſimis procreari. et econuerſo ex ſanctis nequiſſimi filii ſicut achaz nequiſſimus genuit ezechiā ſanctiſſimū qui etiam contriuit ſerpētē eneū quē fecerat moyſes iiij. Regum xviij. c. et ezechias ſanctus genuit manaſſem peſſimū. qui poſuit ydola in templo domini. et effudit ſanguinē innoxiū multum nimis donec impleret iheruſalē uſque ad os. iiij. Reg. xxi. c. Similiter amon peſſimus genuit Joſiā ſanctiſſimū qui genuit tres filios peſſimos. qui propter peccata ſua traditi ſunt ī manu inimicorum vnus in manu regis egypti et alii duo in manu regis babylonis. vt habetur iiij. Reg. xxiij. et xxiiij. c. Ex hoc patz quod nō habetur argumentū cōtra veritatē xpī eo quod in eius genealogia ponūtur peccatores et peccatrices cū iuſtis. Cōſequēter procedēdo ad ſecūdū oſtendo quod in ſuo proceſſu accipit falſum. Et primo quātū ad hoc quod dicit quatuor mulieres in genealogia xpi numeratas fuiſſe viles ydolatras et reprobatas. nō tamē intēdo eas totaliter excuſare a peccato ſed a tanto verba ſunt Nicolai de lyra vbi ſup. prima fuit Thamar circa cuius excuſatione aliquē conſiderādū quod ipſi abrahe facta fuit expreſſe promiſſio de xpo Gen. xxij. In ſemine tuo bñdicētur oēs gētes terre et quod illud ſemē deſcēderet per Iſaac yſmahele q̄tū ad hoc reprobato dicente ſibi domino. In Iſaac vocabitur tibi ſemē. Itē quod deſcenderet de Iſaac xpus per Jacob Eſau q̄tū ad hoc reprobato dicēte dño malachie. i. Jacob dilexi. eſau autem odio habui. tota ergo generatio Jacob fuit electa propter quod. xij. eius filii fuerūt vocati patriarche populi verūtamē de iuda deſcēſurus erat xpus ſm̄ carnem propter quod mulieres deſiderabāt habere prolem de iuda et filiis eius quia neſciebāt quō de illa tribu deſcenderet xpus quouſque determinatū fuit negociū ad progeniē dauid per promiſſionem factā ſibi de xpo pſalmo. cxxxi.

Jurauit dominus dauid veritatē et nō fruſtrabitur eū. de fructu ventris tui ponā ſuper ſedem tuā. Iſta vero Thamar fuit vxor primogeniti iude. et ſcda ſcdi filii et ābo mortui ſunt ſine prole et ideo dixit ſibi iudas. Eſto vidua in domo patris tui donec creſcat Sela filius meus et cū adultus fuiſſet non dedit eū ipſi Thamar timēs ne moreretur ſicut duo p̄cedētes Vidēs igitur Thamar quod ita ſe iuriabatur ſibi et ex deſiderio prolis habende de iuda vel de eius filio ratione predicta ſimulās ſe meretricē eo accepit de Juda phares et Zaram et ſic ex deſiderio boni mota fuit ad illicitū perpetrādū ſicut obſtetrices egyptiorū ex pietate ad filiorū hebreorum ſalutem mote fuerūt ad dicēdum mendaciū pro ratione: Exo. i. c. Et iudith ſimiliter ex deſiderio liberandi populū ſuum iſrael mota fuit ad ornandum ſe curioſe vt ſic concupiſcentiam holofernis ad cōcupiſcentiam ſui excitaret quod erat ſimpliciter malū. et in talis circumſtantibus dicta vel facta mala excuſantur a tanto vel a toto. Quod autem dicunt iudei quod Raab fuit meretrix publica et vilis perſona falſum ē. Nam vbi dicitur de ipſa Joſue ij. c. Ingreſſi ſunt domum mulieris meretricis nomine. Raab hebrei dicūt. Ingreſſi ſūt domū mulieris hoſpitatricis noīe Raab per quod exploratores hebreorum illuc declinauerunt ad manendum de nocte. Non enim eſt aliquo modo veriſimile quod ſalomō princeps tribus iude accepiſſet eā in vxorem ſi fuiſſet tam vilis perſona quod autem arguūt ipſam fuiſſe ydolatram eo quod erat gētilis et chananea non eſt efficax argumētum. quia multi gentiles fuerūt vnius veri dei cultores ſicut patet de Job et amicis ſuis et dato quod coluerit ydola in iuuentute ſua ſicut fuerat a parentibus edocta ac per hoc ex parte excuſanda. tamē in fide vnius veri dei ſaluauit exploratores hebreorum vt patet ibidem et ad hebreos. xi. et cum toto cognatione ſua ad iudaiſmum fuit conuerſa. Quod autem de Ruth. moabitide dicunt eam fuiſſe ydolatram poteſt eo hoc dici ſicut dictum eſt de Raab. Quod autem poſtea coluerat vnum verum deū patet. Ruth. i. c. vbi dixit noemi deus tuus deus meus et cetera. Quod autē vltimo dicit de Berſabee quod fuit adultera. dicendum quod ex ſcriptura non habetur expreſſe quod hoc conſenſerit voluntarie: ſed magis per

potentiã regis violẽta vt dictũ eſt ſupra. Et dato ꝙ in adulteriũ conſenſerit tamẽ iudei nõ poſſunt dicere quin d euota fuerit et honeſta. Nã prouerbiorũ. xxxi. c. ſuper illud quid dilecte mi. quid dilecte vteri mei et cetera. dicũt doctores hebrei quod littera hec ſunt verba matris Salomonis ipſum arguẽtis eo ꝙ prima nocte q̃ iacuit cũ filia Pharaonis ita carnaliter et inſolẽter ſe habuit cũ ea ꝙ in mane tãtũ dormiuit ꝙ tranſibat hora offerẽdi. iuge ſacrificiũ matutinũ et claues templi erant ſub ceruicali Salomonis. Et ideo mater eius intrauit cubiculũ eius et increpauit cũ dicens. quid dilecte mi. quid dilecte vteri mei. quid dilecte votorũ meorũ quaſi dicat. conſidera quid feciſti. ſperabã ꝙ tu zelares pro cultu diuino et bene regeres regnũ et tu defeciſti et conſequenter mouit cũ de carnalitate vitanda et de iuſticia autẽ conſeruanda dicens. Ne dederis mulieribus ſubſtantiã tuam necobſtat ꝙ ille cui dirigitur iſtud verbũ vocatur Lamuel. Nã ſalomõ hoc nomine vocatus fuit. eo ꝙ nathã propheta vocauit eũ amabilẽ domino ij. Regum. xij. qd in hebreo ſignificat aliquo de⁹ in loquitur. Eſt autem de⁹ cũ eo quẽ diligit. Patet igitur ex dictis ꝙ iudei in arguẽdo accipiũt falſum re probando iſtas quattuor predictas mulieres vitia debuiũ. Et ſi dicat iudeus quare ñ nominatur in genealogia xpi ſancte mulieres ſcz ſarra rebecca et ſic de pluribus aliis que cõmẽdantur in ſcriptura et tamẽ nominantur ibidẽ quattuor mulieres peccatrices predicte. Reſpondet iſtud ẽ certu qd videbatur principaliter querere argumentũ. Dico ergo ꝙ iſte nominantur ad excludendũ falſam opinionẽ que poſſet oriri. Cum enĩ dicatur i genealogia abrahã genuit Yſaac. intelligitur de ſarra vxore eius principaliter prima. Et eodẽ modo cũ dicitur Yſaac genuit iacob. intelligitur de rebecca et ſic de aliis. Si igitur ſic abſolute diceretur. Judas autẽ genuit phares et zaram. Opinari poſſet aliquis ꝙ eſſet de vxore ſua vera quod eſt falſum qz iudas nõ cognouit Thamar affectu maritali. propter quod ad excludendum opinionem falſam euangeliſta nomen Thamar expreſſit. Si mulier ſi diceretur Salmon genuit booz pre eſſe crederetur ꝙ eſſet de ſua prima vxore iudea natione quod non eſt verũ et ideo nomen Raab eſt ibi expreſſum. Et idem dicendum eſt de aliis duabus Non enim Ruth fuit prima vxor ipſius booz nec berſabee vxor ipſius dauid ſed fuerũt eis ex accidenti cõiuncte Ruth vt ſuſcitaretur ſemẽ defuncti. et berſabee ne moreretur propter crimen adulterij

Contendit iudeus probare chriſtianos i mundos quia comedunt carnes ſuillas.

f Ecundum argumentum iudeorum eſt ꝙ ex quo in genealogia ihũ nazareni ponuntur mulieres immunde tota ſua genealogia eſt ordinata ad immũdiciam Et ideo xpiani comedũt carnes ſuillas et cetera in lege prohibita Ad iſtud argumentum reſpondetur ꝙ nõ ſequitur xpianũ comedũt carnes ſuillas et alia in lege prohibita ergo ſunt immũdi. Nam illa precepta erant cerimonialia et per conſequens figuratiua ſtat⁹ futuri ſub xpo ſicut ſepe ſupra dictũ eſt propter qd publicato euangelio ceſſant nõ ſolum vt mortua ſed etiã vt mortifera ſi ſeruarẽtur vt obligatoria ex lege nã boi eſſet dicere ſaltem facto ꝙ xpi aduentus nondũ eẽt completus. Si autẽ aliquis abſtineret a carnib⁹ porcinis et huiuſmodi ex alia cauſa vtpote qz ſunt ſibi abhominabiles vel non ſane nihilũ eſſet peccatum ꝙ autem tales cibi tẽpe xpi ſint liciti patet ex actibus apoſtolorũ et epl'is Pauli in multis locis que propter breuitatẽ omitto quia eſt notum fidelibus xpianis. Itẽ rabi moyſen hadarſan ſuper Ben addaruau ciuitatem. ps. cxlv. Qui cuſtodit veritatem in ſeculum facit iudiciũ iniuriã patientibus dat eſcã eſurientibus dñs ſoluit compeditos. et hic eſt finis verſus in hebreo. Exponit igitur iſte doctor finem huius verſus de eſca tempore meſſie dicens ꝙ hec littera dat eſcã ſamelicis. dominus abſoluens prohibita ſiue ligata et exponendo ſic dicit: omnis beſtia que immunda reputatur in hoc ſeculo deus ſanctus et benedict⁹ faciet eã mũdã in futuro ſeculo. ſicut primitus fuit munda filiis Noe qd⁹ dicitur Ben. ix. c. Quaſi olera virentia dedi vobis omnia. Sicut enim olus fuit mũdũ omnib⁹ ſic animal et beſtia filijs noe et ita in futuro abſoluet deus quicquid prohibuit de cibis Sciẽdũ autẽ ꝙ iſte doctor et alij doctores hebreorũ loquentes de păti

ſeculo et futuro. per preſens ſeculum intelligunt ipſa curreus vſq; ad meſſiā et ibi incipit ſeculū futurū. Cū igitur ihūs nazarenus ſit meſſias verꝰ vt ſupra libro i. oſtenſum eſt a tempore paſſionis ſue in quo terminatus fuit curſus legis moſayce licita ſunt que lege moſaica prohibita. Et ideo paulus apoſtolus i lege et prophetis doctꝰ dicit i. Timoth. iiij. Omnis creatura dei bona et nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione percipitur ſanctificatur enim per verbum dei. i. per eius filium modo dicto.

Contendit iudeus probare ꝙ ihūs non eſt verus meſſias quia in eius genealogia nulla ponitur mulier ſancta.

i Tercium argumentum iudeorum ē ex euangelio. Si ieſus nazarenꝰ eſſet verus meſſias in eius genealogia ſaltem aliqua mulier poneretur ſancta. ſed nulla talis ibi ponitur ergo non eſt verꝰ meſſias. Maior videtur manifeſta. minor probatur cum non ponantur niſi ſupradicte quatuor que et ſi non tantum peccatrices tamē fuerūt. Reſpondetur quicquid ſit de maiori ꝓpoſitione minor eſt falſa. nam in fine genealogie ihū xp̄i Jacob aūt genuit Joſeph virū marie: de qua natus eſt iheſus qui vocatur xp̄s. Ipſam autem eſſe ſanctiſſimam ſcripture noui teſtamenti et doctorum catholicorum manifeſte proclamant. Sed quoniam hoc ſatis eſt notum fidelibus ideo ſanctitatem eius per ſcripturas iudeorum et ſarracenorum declarare propono. Circa primum dicitur Iſa. vij. ca. Ecce virgo concipiet et pariet filium et vocabitur nomen eius emanuel que auctoritas ad literā intelligitur de xp̄o et de eius matre. Pro declaratione huius ꝓphetie notandū ꝙ ſicut legimus Iſa. vij. et iiij. Regum. xvi. tempore regis achaz duo reges potentes. ſ. ſyrie et iſrael aſcenderūt cōtra iheruſalem ad preliandum contra eam. dominus autem miſit ad eum yſaiam dicēs ꝙ non timeret ab exercitu iſtorum duorum regum. Ipſe autem ſicut erat malus et ydolatra et incredulus non credidit yſaie et yſaias dixit ſibi ꝙ peteret ſignum ſue liberationis ex quo ſibi nō credebat. vnde ſibi dixit.

pete tibi ſignum a domino deo tuo in profundum inferni ſcilicet per ſuſcitationem alicuius mortui ſiue in excelſum ſupra ſcilicet ī celo ſicut tempore Joſue de ſole. Iſte autem rex malus nolens petere ſignum a deo dedit excuſationem fictam. Dicens ꝙ hoc eēt temptare deum. vnde dixit non petam et nō temptabo dominum. Cum autem cognouiſſet yſaias ꝙ non bona fide dixit achaz ſed mo quia deum non timeret aut amaret. et ſic indignum reputans noluit ſibi dare ſignum ſed dedit domui dauid dicens. Audite ergo domus dauid nunquid parum vobis ē moleſtos eſſe hominibus quia moleſti eſtis et deo meo propter hoc dabit dominus deus ipſe vobis ſignum. Ecce virgo concipiet et pariet et cetera quod intelligitur de conceptione et partu xp̄i per virginem Mariam vt allegat euangeliſta Matheus in primo capitulo. Et per obſidionem ciuitatis iheruſalem ab iſtis regibus ſignificatur ſpiritualis obſidio generis humani a demonibus. et ꝙ genus humanum deberet ab obſidione dyaboli liberari ſignum fuit ꝙ virgo conciperet et pareret filium. Sed iſti glorioſo ſigno de conceptu virgineo contradicunt iudei illud impugnantes et pro impoſſibili reputantes ꝙ virgo exiſtens virgo concipiat et pariat filium aſſerentes et affirmantes ꝙ textus yſaie allegatus ſcilicet Ecce virgo et cetera non intelligitur ſicut nos chriſtiani et fides catholica affirmat de virgine glorioſa virgine maria et faciunt contra hoc communiter quinq; argumenta. Et arguunt primo ſic. Iſtud ſignū fuit liberationis achaz a duobꝰ regibꝰ q venerūt contra eum. xp̄s vero natus eſt poſt achaz bene per ccxc. annos liberationis igitur ſignum non fuit incarnationis xp̄i et conceptus eius ex maria virgine. Secundo ſic vbi nos habemus virgo hebrei dicunt almo quod ſignificat adoleſcentulam quod indifferenter dicitur de virgine et corrupta. Virgo autem ſic non ſignificat igitur textus ille non intelligitur de conceptione virginis ſcilicet adoleſcentule. Tercio ſic q: xp̄s nō ē vocatꝰ emanuel. ſed ihūs ſm ꝙ p3 Luce ij. et ꝓpheta dicit ꝙ vocabitur emanuel igr̄ nō pōt dici de xp̄o. Quarto qr̄ apparet ꝙ ꝓphēa intelligat de aliquo filio et dicit aliq̄ iudeorū doctores et rabini. ꝙ intelligit̄ de ezechia filio achā q dictꝰ ē emanuel

Alij vero dicūt φ intelligitur de filio yſaie de quo in ſequenti. c. dicit ꝓpheta acceſſi ad ꝓphetiſſam q̄ cōcepit et pepit filiū. Quinto et vltimo arguūt iudei. litera dicit φ antequā ſciat puer vocare patrē suū matrē auferetur fortitudo damaſci. igitur in xp̄o fuit ignoratia φ xp̄iani reputāt falſum qz dicūt φ habuit plenitudinē ſcīe ab inſtāti ſue cōceptionis. Concludūt ergo iudei φ nullo modo intelligitur de xp̄o nec de virgine Maria matre eius ſicut nos xp̄iani dicimus et firmiter credimus et cōfitemur. Ad primū argumētū dicēdū iudeis φ nō eſt verū φ iſtud ſignū de cōceptu virgis ipſi achaz datū licet ſibi per ꝓphetā pmitteretur dicens. pete tibi ſignum a domino deo tuo etc. Sed ex hoc iniūatus incredulus remāſit et ydolatra qz dixit nō petā et nō tēptabo dn̄m. alia lr̄a habet et non exaltabo dn̄m. Directū ergo fuit domui dauid ſignū vt patet ex textu vbi dicitur. audite domus dauid ꝓpter hoc dn̄s dabit vobis ſignū Ecce virgo concipiet et pariet filium et vocabitur etc. quod ſignū īpletū eſt in virgine maria principaliter et realiter que fuit de domo dauid. Ad illud autē qḋ dicitur φ illud ſignū fuit per. cccc. annos et vltra ꝑ achaz dicēdū eſt φ duplex eſt ſignū. vnū ꝓnoſticū reſpectu effectus futuri ſicut gedeon datū fuit ſignū in vellere indicatiuum future victorie Judicū. vi. Secūdo eſt ſignū rememoratiuū reſpectu effectus preteriti ſicut moyſi datū fuit ſignū Exodi. iij. hoc habebis ſignū φ miſerim te cū eduxeris populū meum de egypto īmolabis ſuper montem iſtū grāas. ſ. agēs de iſta miſſione que tibi īponitur nec obſtat de magna inſtantia tpis quia ſignū rememoratiuū ita reſpicit pteritum in magna diſtantia ſicut ſignū ꝓnoſticum futuris. Ad ꝓpoſitū iſtud fuit ſignū rememoratiuū et nō ꝓnoſticū et fuit datū in tanta diſtantia ꝓpter hoc φ cōueniens erat qz achaz fuit incredulus verbo ꝓphete φ diceret ſignū in longinquū vt ipſe in ꝓpria perſona nō videret ſicut in mente nō credebat. Illi tamē q̄ deſcēderūt ab eo viderūt ſicut maria et Joſeph et ideo ſignāter ꝓpheta nō dicens verba ad achaz ſi d ad domū dauid de qua domū fuerūt maria et ioſeph vt infra dicetur. Ad ſecūdū dicēdū φ in hebreo ſunt tria vocabula quaſi idē ſignificātia. ſ. nabra betula. balma. primū accipitur pro muliere adoleſcēte pauco tēpore dierū nō habendo reſpectū ad virginitatem vel corruptionem. Secūdū accipitur ꝓ virgine nō habendo reſpectū ad etate. ſ. adoleſcena iuuene vel ſenex. Terciū vero accipitur pro muliere habendo duos reſpectus. ſ. ad adoleſcentiam et virginitatem et quaſi iſta duo ſimul fuerunt in beata virgine. Ideo propheta diuinitus illuſtratus poſuit balma et nō aliquid aliud vocabulū ſupra dictis. Unde ſentētie eſt venerabilis patris dn̄i petri alfonſi conuerſus in ſuo dyalogo titulo. vij dicēs. mulier nāqz ſiue iuuenis ſiue annoſa q̄ diu virgo eſt appellari pōt betula. q̄ diu autem iuuenis eſt ſiue virgo ſiue a viro corrupta poteſt nuncupari nabra. balma vero vocatur nulla niſi ſit iuuenis et intacta. hec ille. Notādum etiam ſecundum Nicolaum de lyra in hoc paſſu φ balmum ſignificat abſconſionem et inde dicitur balma abſcondita que ſignificat iuuenculam aſpectibus hominum abſconditam ita φ de eius pudicitia et integritate non dubitatur maxime quando pponitur litera he. et tunc ſonat healma. nec inuenitur in tota ſacra ſcriptura aliquē ſic ſcripte niſi tantum tres. ſcilicet rebeca. xxiiij. Geneſ. vbi dicitur de illa puella decora nimis virgoqz pulcherrima et incognita viro. et ſequitur ibi puella que egredietur ad hauriendū aquam in hebreo habetur healma q̄ egredietur etc. Et maria ſoror moyſi. Exo. ij. vbi dicitur de ea et iuit puella et vocauit matrem pueri in hebreo habetur iuit healma et cetera. Et iſta que ſcribitur Jſa. vij. et idō cū due prime fuerint virgines puriſſime q̄ ſic noiate fuerūt idē tenēdū ē de iſta hec lyra. dicit ergo ꝓpheta ecce healma. i. adoleſcēs et virgo ſimul qz iſta duo dicit vocabulū healma cōcipiet et pariet filiū. i. beata virgo maria a ꝓpheta pnūciat q̄ cōcepit et pepit virgo manēs et φ ita neceſſario debeat intelligi patet qz ſignū qḋ debebat dari achaz ꝓ liberatione ciuitatis ſm̄ textū rabi ſalomō debebat eē valde miraculoſū. vnde dixit ſibi Jſaias pete tibi ſignū a dn̄o deo tuo i. ꝓfūdū inferni ſiue in excelſum ſupra in profundum iſferni. i. in ſuſcitatione alicuius mortui. vel excelſum ſupra. i. in celo ſicut in ſtatione ſolis fuit tempore Joſue. modo φ virgo et adoleſcens conciperet et pareret filiū virgine nō remanēte. nullum miraculū eſſet. oporteret ergo

ad hoc ꝙ ſcẽ miraculũ ꝙ virgo cõcipiat et pariat in cõceptu et i ptu virgine remanẽte. Et hoc diuino miraculo qđ i implenũ eſt in virgine glorioſa. Et ideo auguſtin⁹ contra iudeos in ſermone ãnũciationis beate virginis dicit. Que ſũt dei miracula niſi que ſunt hoĩb⁹ impoſſibilia qui ſcripſit tabulas ſine ſtilo ferreo ipſe grauidauit Mariã de ſpũ ſancto. q̃ multiplicauit panes in deſerto ſine rore. ipſe virginẽ ĩpregnauit ſine corruptione et qui fecit virgã ſine pluuia germinare ipſe fecit virad filiũ ſine ſemine generare. Ad terciũ argumentũ dicẽdũ ꝙ intelligit de xp̃o. et quãdo dicit ipſe non eſt vocatus emanuel ſed ihũs Dicendũ ꝙ ĩmo ꝙ aliud ẽ nomẽ qđ i ponitur ſm rõez indiuidualẽ vt petr⁹ et ſic xp̃s ſemper vocat⁹ eſt ihũs Et ẽ aliud nomẽ qđ ponit ſm ꝓprietatẽ vel aliquã virtutẽ. ſicut lenĩe vi liberalitatis. et ſic liberalis vocatus eſt alexander fortis vocatur ſampſon hercules vel achilles. et iſto modo xp̃us vocatus eſt emanuel ꝓpter excellentiã et diuinã ꝓprietatẽ quã hz qui in eius ſuppoſito diuina natura pariter et humana ſimul cõiũgũt. Emanuel interpretatur nobiſcũ de⁹ qui nõie ſepe vocauit eũ maria ipſũ vt verũ deũ et hominẽ adorando et ita ipletur litera hebraica que habet vi illa hebalma vocabit nomẽ eius hemanuel. Super quo verbo dicit p̃dictus petr⁹ alfonſi. vbi ſupra. et vocabis nomẽ eius hemanuel. In hoc quod ibidẽ legit vocabis duo ſunt notanda. ſ. ꝙ de⁹ ſic appellari filiũ volebat et ꝙ ſine carnali patre virgo pareret puerũ pannura ꝓpter hoc eni ait vocabis ac ſi diceret ipſa tantũ vocabis et non pater hec ille Ad quartũ argumẽtũ qñ dicunt iudei ꝙ ille fili⁹ erat ezechias fili⁹ achaz. vel ꝙ erat filius yſaie de quo in ſequenti. c. dicit ipſe acceſſi ad propheciſſam que concepit et peperit filiũ et iſte vel ezechias vocat⁹ ẽ emanuel. Dicẽdũ ꝙ p3 vtrũ ſicꝫ manifeſte ẽẽ falſũ Et primo de ezechia. qr vt patet ex quarto libro Regũ achaz regnauit per xvi. ãnos i cuius quarto ãno dicta e prophetia qñ ĩcepit regnare filius ei⁹ ezechias habebat. xxv. annos Demptis ergo quatuor de regno patris ſui in quorũ quarto dicta ẽ ꝓphetia patet ꝙ uſq3 ad tẽpus regni ſui de regno patris non tranſierũt niſi. xij ãni. demptis igitur iſtis xij de. xvj. ſequitur ꝙ quando dicta fuit ꝓphetia ezechias iam habebat. xiij annos. ſequit ergo ꝙ prophetia in eo verificari non potuit quia iam erat natus. Patet ſecundo ꝙ non potuit intelligi de filio yſaie ꝓpter illud qđ in ſequenti. c. dicitur acceſſi ad propheciſſã propter duo. Primo quia de illo filio yſaie qui ſecundum textum nomen eius ſuit accellera velociter ſpolia detrahe cito predare nec de eius nomine nec de eius vita nec de eius geſtis aut morte vlla mentio fit in ſcriptura ſecundum ergo hyeronimum eadem facilitate qua dicitur contemnitur. Secundo quia non eſt verum ꝙ Iſaias prophetica accederet ad propheciſſam vxorem ſuam vt ipſa conciperet et pareret filium de quo intelligunt iudei. Et ratio eſt quia in textu premittitur adhibui mihi duos teſtes fideles Uriam ſacerdotem et Zachariam filiũ barachie et ſtatim ſequitur acceſſi ad prophetiſſam que concepit et peperit filium. Modo dico iudeis duo. Primo ad quid propheta inducebat iſtos teſtes nunquid indigebat teſtibus in accedendo ad concubitum propheciſſe vxoris ſue iſtud eſt turpe dicere. Secundo peto ab eis qui fuerũt iſti teſtes fideles non vrias qui fuit tempore Ioachi de quo dicit xxvi Fuit vir prophetans in nomine domini. vrias filius ſemey quia a tempore achaz et yſaie vſq3 ad tempus Ioachim vt patet ius quo fuit iſte propheta fuerunt plus ꝙ centũ. ſicut patet per i em pora per que regnauerunt reges qui fuerunt i medio vt patet in quarto libro Regũ diſcurrentis. Item alius teſtis fidelis Zacharias filius barachie qui eſt xi de xij prophetis minoribus non erat adhuc natus ipſe fuit ſecundo anno regni darij regis perſarum qui ſucceſſit tyro qui dedat licentiam iudeis redificandi templum et a tempore achaz et yſaie vſq3 ad tempus darij fluxerunt plus ꝙ ducenti anni. non ergo iſte acceſſus yſaie ad propheciſſam nec de iſtis teſtibus aliqđ continet veritatis. Quod ergo dicunt iudei eſt veritas iſtius textus. O vtinam tolleretur cecitas ab oculis veſtris. Certe dico ꝙ veritas iſtius prophecie eſt ꝙ deus ſpiritus ſanctus aſſumpſit iſtos duos teſtes ſupradictos et acceſſit ad propheciſſam id eſt ad virginẽ mariã q̃ habuit ſpm̃ ꝓphetie et cõcepit et peperit filiũ ihm xp̃m ſaluatorẽ nr̃m. nã quã

vo dicitur i textu adhibui mihi duos testes et cetera. loquitur spiritussanctus per seipsum et non prophta sicut enim loquitur per prophetam sic per se loquitur per seipsum. Isti duo testes fideles quos deus spiritussanctus adhibuit fuerunt Urias filius semey de quo dictum est quod prophetauit multa mala contra ciuitatem que venerunt in captiuitate babylonica. Et zacharias filius barachie qui prophetauit multa bona specialiter de aduentu messie zacharie ix. Exulta satis filia syon ecce rex tuus venit tibi iustus et saluator et cetera. Et non dicatur quod adhuc non fuerunt nati sed futuri erant. Dicendum dicendum quod non obstat quia preteritum et futurum totum est deo presens et ita loquitur de preterito et de futuro sicut de presenti et post prophetias istorum sequitur immediatem textus commutata persona dei et spiritussancti et accessi ad prophetissam. i. virginem Mariam que prophetauit in cantico. Magnificat anima mea dominum. Et concepit et peperit filium. Iste accessus fuit specialis et hoc per spiritum sanctum sicut dixit sibi angelus Luce i. spiritus sanctus superueniet in te. Ad quintum et ultimum argumentum dicendum quod intelligitur secundo humana. licet ei in signo non fuerit significantia tamen quia fuit in tempore habuit secundam in tempore et antequam illa haberet liberatio populi demum etate per ysayam completa fuit. Et sequitur supra declaratum sic quod ibus nazarenus sic vere christus sequitur quod mater eius maria concepit eum et peperit virgo et per consequens est sanctissima nec iudei possunt dictam auctoritatem negare quia non solum accipitur de translatione hieronimi sed etiam de translatione lxx. interpretum qui fuerunt iudei et in lege et prophetis peritissimi secundum quod dicit Josephus antiquitatis iudaice libro xii. Videtur etiam iudei tempore translatione chaldaicam qui contradicere non possunt ne eandem. quia istud prophetiam sic exponit. vnde vbi nos habemus hic et adhibui mihi testes fideles vriam sacerdotem et zachariam filium barachie et accessi ad prophetissam etc. Illa translatio sic habet et contestatus sum contestationes malas et prenias quas dixi venturas in prophetia vrie sacerdotis et futurum est quoque sic omnem consolationem quam dixi venturam in prophetia zacharie filii barachie ego adductus sum et accessi ad prophetissam et concepit et peperit etc. Item

post declarari sanctitas virginitatis Marie ex sorrero lemarbe que mem clausa contra naturam suam est ibi posita in verbo multiplicabitur eius imperium vide supra lib. i. in questione premissa Unde in libro qui dicitur sabarb apud hebreos autentice dicitur mem clausa verbum clausum significat. Idem autem suadetur per illud quod habetur ysaie. xi. Egredietur virga de radice yesse et flos de radice eius ascendet. Hec auctoritas ad litteram intelligitur de christo vt supra ostensum est quod per florem intelligitur. quia sicut flos de arbore corruptione flos ab ea egreditur. sic christus nascituris ex matre absque virginitatis corruptione. Idem etiam persuadetur per hoc quod habetur ysaie. lxvi. antequam parturiret peperit. parturire est dolorem partus pati. Non autem dicitur de aliqua muliere quod ipsa pepererit absque dolore partus excepta matre domini nostri ihesu christi matre. Item hieremie xxxi. dicitur nouum faciet dominus super terram femina circumdabit virum. Per hoc quod dicit propheta nouum faciet dominus manifeste ostendit insolitam rem futuram a domino et aliis inauditam quod fuit quando virgo beata diuinitus concepit ihesum sapientia et virtutibus ab instanti suae conceptionis perfectum et licetum suo circumdedit vtero virginali. Quod etiam ipsum pareret manente corrupta hoc non est nouum in mulieribus. sed quod ipsum pareret ipsa remanente clausa illud est nouum. Item hoc est figuratum Ezechielis. xliiij. et dixit dominus meus ad me porta hec clausa erit et non aperietur. et vir non transibit per eam quoniam dominus deus israhel ingressus est per eam eritque clausa. et hic est sicut vt in hebreo per hanc portam intelligitur virgo Maria per quam filius dei venit ad nos et exiuit deus et homo clausura virginitatis integra remanente. Item rabi barachias exponens illud Trenorum vltimo, pupilli facti sumus absque patre dicit quod deus sic ait benedictus ait israhel vos dixistis coram me pupilli facti sumus absque patre. Redemptor quem ego suscitabo vobis sine patre erit, sicut terrenus fuit et sine matre in celis et sic est opus et virginis marie matris christi. Item Bonauentura quondam episcopus albani, super sententiarum distinctione. iii. loquens

ſanctificatione marie dicit. Quidā iudei aſſeruit de ea q̄ q̄uis eēt pulcherrima a nullo viro q̄ hominū fuit ꝯcupiſcētia aūt acceperit hec iudeorū dictū neſcire ſe dicit. Nicolaus de lyra. Sed non eſt veriſimile q̄ talis aut tant⁹ doctor poſuerit iſtud in ſcripto ſuo niſi habuerit ab aliquo loco autentico. Ratio autē quare virgo beata nō fuit ꝯcupita ab hominib⁹ pōt aſſignari q̄ diſpoſitio mētis magis relucet in facie q̄ in ceteris aliis ptib⁹ ꝓpter quod ex plenitudine gratie exiſtentis in eius mente fiebat quedā refulgentia in eius facie que in hoīb⁹ ipſam intuentib⁹ ꝯcupiſcentiā nō excitabat ſed magis eā reprimebat et hoc modo de amabilitate ſancti Sebaſtiani dicitur. Neceſſe enim erat vt quē de⁹ tanta pſuderat grā ab oīb⁹ amaret. Conſequenter declarantur ſanctitas virginis marie p ſcripturas ſarracenorum ꝓpter maiorē ꝯfuſionē iudeorū dicitur et in alchorano machomeri. Dixerūt angeli. O maria deus virgo elegit te et purificauit te et elegit te gloriā ſuper mulieres ſeculorū. Itē ibidē. O maria de⁹ ānūciat tibi verbū ex ipſo. nomen eius ihūs fili⁹ marie. et erit honorabilis in hoc ſeculo et in futuro. Item ibidē dixit ipſa. deus me⁹ quō erit mihi filius et non tetigit me homo. Dixit ſic deus creat quod vult cū decreuerit vt q̄ aliquid. dicit ei eſto et erit. Itē in libro albokam qui ē autētic⁹ apud eos dicit ēpbotunta ſecūs machomen q̄ audiuit vniuerſum dei dicētem nullus de filiis adā naſcit̄ quē non tangat ſathan preter mariam et filiū ei⁹ per mūdū aūt dei intelligit machometū. Itēz dicit ebumiuſſe ꝓphetā i. machometū dixiſſe multi pfecti fuerūt in hoīb⁹ nulla autē in mulieribus fuit pfecta niſi mater ihū. Has aūt ſcripturas ſarracenorū induxi quia ſecūdū apoſtolū oportet ſanctos habere teſtimoniū ab his qui foris ſunt. Patet igitur q̄ iudeꝰ in moore ſui argumēti accepit falſum. ſcz q̄ in genealogia ſaluatoris nō ponitur aliq̄ mulier ſancta cui⁹ oppoſitū videt̄ fuiſſe Hieronimus ſup Matheū dicēs. Notādū i genealogia ſaluatoris nullā ſanctarū mulierū aſſumi ſed eas quas ſcriptura reprehendit qui ꝓpter peccatores venerat de peccatricib⁹ naſcēs oīm peccata deleret. Sed iſtud dictū nō placet Nicolao de lyra propter duo primo q̄ vt dictū eſt in genealogia ſaluatoris ponitur maria ſanctarū ſanctiſſima. Secundo quia et eadē ratione ibidē arguit Hyeronimus ad oppoſitum ſ. q̄ ꝓpter peccatū athalie filie impiiſſime ieſabelis que erat ydolatra et ad ydolatriā traxit Joathan maritum ſuū filius ahozie ochozias et nepos Joas et pronepos amaſias tolluntur a genealogia ſaluatoris.

Contendit iudeus probare q̄ ihūs non eſt verus meſſias quia non eſt filius dauid ſiue de genere dauid.

q Variatum argumentum iudeorum ex euāgelio eſt in primo c. Mathei ponitur genealogia xpi quē aſſerunt xpiani eſſe verum meſſiam et eadem arguitur q̄ ipſe non eſt meſſias in lege promiſſus ſic. Verus meſſias debet eē filius dauid ſiue de genere dauid ſed ihesus nazarenus non eſt filius dauid de genere eius ergo ipſe non eſt meſſias promiſſus. Maior eſt ꝯceſſa ab omnib⁹ tam iudeis q̄ xpianis. minor pbat̄ quia ſi ihūs nazaren⁹ deſcenderet de dauid ſecundū carnē in eius genealogia poneretur. Cōſtat aūt q̄ nihil tale ibi eſt quia fine genealogie dicitur iacob aūt genuit Joſeph virum marie de qua natus eſt ihūs xpc. Nūquid xpc eſt ex ſemine ioſeph natus vt dicat̄ de genere dauid. ſicut et ioſeph. Et pꝫ q̄ xpiani hoc non concedunt ergo non habent ex predicta genealogia q̄ ipſe ſit de genere dauid. Si forte dicat chriſtianus q̄ deſcendit per mariam que eſt de genere dauid hoc non habetur ex textu quia non ponitur ibi quis ei⁹ fuit pater vel mater ergo nullo modo ihūs nazarenus dicendus eſt filius dauid et conſequenter ipſe non eſt meſſias. Reſpondetur ſm Hyero. in glo. q̄ non eſt conſuetudo ſcripturarum vt ordo mulierū in generationibus texatur. Etideo non per mariam ſed per Joſeph inducitur eam de vna tribu Joſeph et maria fuerunt vnde et eam quaſi ꝓximam cogebatur accipere ne vna tribus ſe in aliam confunderet vnde Numeri xxxvi. omnes viri ducant vxores de tribu et cognatione ſua et cuncte femine maritos de eadem tribu accipient vt hereditas permaneat in familiis. Sed contra hoc Exod. vi. accepit aaron ſororē naazon filiā aminadab ſ. elizabeth in vxorē de qua cōſtat q̄ erat de tribu iuda

Solutio ſola illa mulier nubere non potuit viro de alia tribu ad quā deueniebat hereditas pr̄is vel parētū. Nā cū ipſi elizabeth nō deueniret hereditas pr̄is q̄ hēbat fratres priores eſſe ideo bene potuit nubere viro de alia tribu. ſed q̄ maria nō habuit fratres vel ſorores priores ſe q̄ fuit vnica ioachim pr̄i ſuo ideo ad eā deuenit hereditas. Unde habuit neceſſe ſm legē nubere viro de cognatione ſua. et q̄ ioſeph fuit de tribu iuda et d̄ progenie dauid vt p̄z ex genealogia aſcendendo. Sequitur ergo q̄ virgo maria de q̄ natus eſt ihūs qui vocat̄ xp̄s fuit de eadē tribu et progenie. Sed q̄z ex rege dauid duo pullularūt rami tanq̄ ex radice. ſ. Salomō et nathan. Eſt dubium inter doctos a quo illorū virgo maria deſcēdat ſm carnē et ſūt nōnulli doctores dicētes q̄ hec virgo deſcēdit ex rege ſalomone ſm carnē et ex nathā ſecūdū legē cuius opinionis eſt Nicolaus de lyra Luce iij. Sed hec opinio videt̄ eē p̄ſo cōtra prophetas. Nā hieremias ꝓpheta loquēs de yechonia per quē venit linea a ſalomone. ait. ſcribe virū iſtū ſterilē qui in diebus ſuis non proſperabit̄ nec erit de ſemine eius vir qui ſedeat ſuper ſoliū dauid. et poteſtatē habeat vltra in iuda. hiere. xxij. Si ergo hec virgo deſcendet per ſalomonē et yechoniam vt dicit illa opinio. ſeq̄tur q̄ xp̄s filius virginis non ſedit ſuper ſoliū dauid. et ſuper regnū eius. Contra ꝓphetā in ca ſequēti. Et yſaie ix. c. nec valet dicere q̄ ꝓpheta intelligit non erit qui ſedeat ſcḋm honore xp̄us aute nō ſic ſederat q̄ ſupra ca. eodē dicit eomodo ꝓpheta. Viuo ego q̄ ſi fuerit yechonias filius Joachim regis iuda anulus in manu dextera mea inde euellā eū et loquit̄ de ipſo et de ſemine ſuo. Vn̄ patet q̄ nō ſolū loquitur de temporali poteſtate ſedendi de illa quā xp̄s ſedere habuit ad dexterā patris. Itē non eſt veriſimile q̄ deus tā̄ ſuſibiliter repelleret eū et ſemē ſuū ab honore tēporali et a minore gradu et cōſequenter conſtitueret ipſum in ſemine ſuo in maiori gradu. ſ. xp̄i. Secūdo hec opinio videt̄ eē contra apoſtolū q̄ nathā frater ſalomōis regis nō fuit filius naturalis regis dauid ſed adoptiuus Luce iij. Cū ergo ab illo nathā deſcendat hec virgo ſm carnē vt notat affricanꝰ ſcribēs ad ariſtidē et Euſebius libro primo eccleſiaſtice hyſtorie. c. vij. et damaſcenꝰ in ſentētijs libro iiij. c. vj. Sequit̄ q̄ xp̄s nō eſt ex ſemine dauid ſm carnē contra apoſtolū. i. ca. ad romanos qui factus eſt ei ex ſemine dauid ſm carnē. Reſpōdendū ergo ſm illuminatū doctorē magiſtrū iohānē vitalis in ſermone natiuitatis btē virginis qui incipit. O pulcherrima inter mulieres q̄ hec ſacra virgo venit ex nathā ſm carnē qui fuit filꝰ naturalis dauid non quidē de berſabee vt illi eſtimāt ſed de principali vxore dauid. ſ. michol binomia egla dicta filia ſaulis que genuit dauid yetruā binomiū q̄ et nathan de hoc. ij. Reg. iij cū notatis per Joſephū libro antiquitatis iudaice et per dictū Nicolaum de lyra q̄ nathan fuit melior ſalomone natura et vita q̄ de principali vxore et vt opinatur p̄dictꝰ doctor renūciauit iuri regni ratione carnis ſanctitatis ex quo nathā filio dauid. xxxviij pullularunt plātę vſq̄ ad auos ſancti Joachim patris virgis. Nā Mathā frater aut eius. qui et melchi dicitur ē genuit heli qui ioſeph ſm legē. Luce. iij. et hec habuit fratrē panthera qui genuit barpātherā qui ſanctū Joachī ſm carnē teſte damaſceno vbi ſupra. et ſic ſanctꝰ Joachim pater huius virgis et ſanctus Joſeph ſponſus eius fuerunt ſm legē ſcandi primorum filij et ſic patet genealogia non ſolum ioſeph ex progenie dauid ſed etiam virginis glorioſe per nathan ex principali vxore dauid. ſ. michol.

Contendit iudeus probare q̄ ihēſus nō eſt verus meſſias quia fuit peccator ex hoc q̄ fuit baptizatus.

q Quintum argumentum iudeorum ex euangelio eſt ad probādum q̄ chriſtus habuit peccatum. vel q̄ eius baptiſmus fuit fruſtra arguit iudeus ſic In euangelio Mathei. iij. capitulo dicitur: q̄ venit ihēſus a galilea in iordanem ad Johannem vt baptizaretur ab eo. ex hoc arguitur ſic. Chriſtiani dicunt q̄ baptiſmus ē ablutō peccatorū cū ergo ihs nazarenꝰ fuit baptizatꝰ ergo hūit peccata abluēda quod ipſi negāt aut ille baptiſmꝰ fuit fruſtra. rñdet̄ q̄ baptiſmꝰ xp̄i ē ablutio peccatorū nō autē baptiſmꝰ Johānis ſicut ipſe Johānes dicit

Math. iij. Ego quidē baptizo vos in aqua in penitēciam qui autē poſt me venturus eſt fortior me eſt cuius nō ſum dignus portare calciamēta. ipſe vos baptizabit in ſpūſancto ⁊ Jhs autē nazarenus fuit baptizatus baptiſmo. Johānis tm̄ qui nō erat ablutio peccatorū, et ideo nō cōcluſit argumentū qꝫ ihūs habuerit peccatū abluendū quia ſanctificati in vtero baptizati ſunt baptiſmo xp̄i et tamē nō habēt peccatū abluēdū. Jhūs autē ab inſtanti cōceptionis ſue nō ſolū fuit ſanctificatus ſed etiā ſanctus ſanctorū. Quod autē arguitur vltra qꝫ ihūs nazarenus fuit baptizatus fruſtra. Dicendū qꝫ nō ſequitur quia per hoc approbauit baptiſmū et predicationem Johannis et per tactū ſue ſanctiſſime carnis dedit vim regeneratiuā aquis. nec ſimiliter ſanctificati in vtero fruſtra baptizantur qꝫ per hoc regenerantur in xp̄o et mēbra eius efficiunt. Et quia ſcripture noui teſtamēti et doctorum catholicorum loquentes de baptiſmo ſunt nõe fidelibus et a iudeis recipiuntur. Jdeo accipiuntur aliquas cōtra iudeos de veteri teſtamēto et de dictis doctorū hebraicorū. et ponuntur figura huius ſacramēti. Exo. xxix. in baptiſmo aaron et filiorum eius. Vn̄ dixit dominus moyſi aaron et filios eius applicabis ad oſtiū tabernaculi teſtimonij. Et anno vbi erat altare holocauſti. Cūqꝫ laueris patrem cū filijs aqua induces etc. iſta lotio aque que erat parua vt dicit rabi ſalomō nō intelligitur de ablutione manuū et pedū ſolū. ſed de lotione totius corporis ita qꝫ dicit hic expreſſe rabi ſalomō qꝫ hoc qꝫ dicit lauabis eos vult dicere baptizabis eos ſic qꝫ totum corpus intret in aquam. Jtē ſecūdo ſuper illud Eccleſiaſtes. i. Quid eſt quod fuit id quod futurū eſt. Rabi barachias dicit ſicut fuit redēptor primus ſic erit vltimus. Redēptor primus ſcꝫ moyſes fecit aſcendere puteū ſicut habetur numeri. xxi. Sic redēptor vltimus q eſt rex meſſias aſcendere faciat aquas ſicut habet Johelis vltimo. et fons de domo dei egredietur et irrigabit torrētē ſpinarum. Declarat verba doctoris ꝑ torrētē ſpinarū intelligitur multitudo peccatorū. Aliqui hebrei dicūt qꝫ hec eſt ſra et irrigabit planitiē ſetbiz Eſt autē ſetbim regio grecie de qua alexander magnus exiuit ad pugnādū cōtra reges pſarū et medorū vt habetur primo machabheorū primo. c. et ſm̄ hoc iſta ꝓphetia fuit impleta qn̄ apoſtoli p̄dicauerunt grecis et eos baptizauerunt. Jtē tercio. Jſa. xliiij. noli timere ſerue meus Jacob et rectiſſime quem elegi. Effundam enī aquas ſuper ſitientem et fluēta ſuper aridā. Effundā ſpiritū meum ſup ſemē tuū et bñdictionē meā ſuper ſtirpē tuā et germinabūt inter herbas ſicut ſalices iuxta preterfluentes aquas. Jſte dicet domini ego ſum et ille vocabit in nōie Jacob et hic ſcribet manu ſua domino et i nōie iſrael aſſimilabitur. Per hoc enī qꝫ dicit. effundam aquas ſuper ſitientem intelligitur baptizatio iudeorum fidem xp̄i deuote recipientiū. Et per hoc qꝫ ſubdit et fluenta ſuper aridam intelligitur baptizatio gentiliū. Nam gentilitas non fuit irrigata doctrina legis et ꝓphetarū et qꝫ iſte ſit intellectus habetur ſup gloſa rabi ſalomon ſuper illud quod ſubditur. germinabunt inter herbas etc. id eſt in medio Eſau. Per Eſau vero ipſe et doctores hebrei intelligunt romanum imperium qd ſuſcepit fidem xp̄i et baptiſmū vt patet. Sequitur iſte dicet domini ego ſum glo. Jſti erunt iuſti perfecti. quod de apoſtolis conuenienter poteſt intelligi. Et ille vocabit in nomine Jacob glo. Jſti ſunt paruuli filij corporiorum quod conuenienter intelligitur de filijs iudeorum per apoſtolum conuerſis ad xp̄m patribus eorū in infidelitate remanentibus. Hic ſcribet manu ſua domino Gloſa Hi ſunt filij penitentie. per quod conuenienter intelliguntur chriſtiani religioſi. et in nomine iſrael aſſimilabitur glo. Jſti ſunt conuerſi de gentibus illis applicatur nomen iſrael. Jm̄o qꝫ dicit apoſtolus ad romanos ij non qui in manifeſto iudeus eſt neqꝫ que in manifeſto in carne circūciſio ſed qui in abſcōdito iudeus eſt et circumciſio cordis in ſpiritu non litera. cuius laus non ex hominibus ſed ex deo eſt. Patet igitur ex predictis qꝫ gloſa rabi ſalomon conuenienter aptatur ad propoſitum noſtrum. Quis hoc nō intēdent. Deus enim aliquando mouet linguam hominis mali ad annunciandum veritatem preter eius intentionem ſicut Cayphas. Johan. xi. dixit de chriſto. Expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo. Intendebat enim ſolum inducere alios ad occidendum chriſtum Sed quod verbum ſignificauit mortem eius pro futuram ad ſalutem ſpiritualem populi. Hoc fuit

preter eius intentionē, ꝓpter quod euāgeliſta ſubdit. Hec autē non dixit a ſemetipſo, ſed ſupplea deo ſic eius linguā mouente. Habetur autem ſimile q̄tū ad aliquid. Numeri .xxij. de aſina balaā que ꝓtulit verba rationabilia vt patet ibidē deo mouēte linguā eius per ſe vel per angelū. Illa tamē nō intellexit verba que ꝓtulit cū nō haberet rationē nec intellectū. Itē quarto ſuper illud Geñ. xlix. Ligans ad vineam pullū ſuū et ad vitem o fili mi aſinā ſuam dicit gloſa. Dicitur de quo ſcriptū eſt Zacharie .ix. Sedens ſuper aſinā etc̄. Sequitur in gloſa. Et quomodo erit agens ſicut ſcriptū eſt Ezech. xxxvi. Et effundā ſuper vos aquā mūdam et emūdabimini ab omnibus inquinamentis veſtris. Auctoritas zacharie hic inducta ſm doctores hebreos intelligitur ad litterā de meſſia ſicut oſtenſum eſt ſupra. et ꝑ gloſam hebraicam hic inductā habet, q̄ erat mūdatur⁹ populū ſuū ꝑ effuſionē aque mūde que ꝓprie dicitur baptiſmus xp̄i. Unde in libro q̄ dicitur yoma hieroſolimitanū auctēco apud hebreos dicitur. Quēadmodū pelag⁹ mundificat pollutos. ita de⁹ ſanctus et benedictus erit mūdans in futuro iſrahel et ſic e dicens Ezechiel .xxxvi. Aſpergā ſuper vos aquas mundas etc̄ ille. Itē ſapiētes thalmud in midras dixerūt q̄ in aduentu meſſie ipſe aſſumeret ſibi aquas mūdas a ſub ſede ſua et q̄ ipſe ſuper iſrahel effunderet ꝑ ut dicit textus. Effundā ſuper vos aquam mundā et ſapientes tabala hoc aquas ſignificauerunt et dixit rabi aquiba. Quādo acceſſeritis ad lapides mūdos marmoreos nō dicite aquas aquas. Sunt eni aque corporales et aque ſpūales. Itē q̄ viderunt meſſiā filiū dauid intrare ꝑ ſynagogas et ſtudia et interrogatus quid faceret vidit. q̄ balneabat iuxta textū Geñ. Lauit in vino veſtimēta ſua. quod ſignificat lotionē in baptiſmo a ſancto meſſia poſtmodū ordinato. Itē quinto de baptiſmo et eius effectu dicitur zacharie .xiij. c. in illo die erit fōs patēs domus dauid. et habitātib⁹ ihieruſalē in ablutionē peccatorū et meſtruate. Per hoc q̄ dicit erit de futuro. patet q̄ nō pōt itelligi de ablutione aliqua veteris legis. Nā oēs ille erant ſtatute longe ante tempus zacharie. Quod autem intelligatur de baptiſmo xp̄i. patet ꝑ illud quod ſequitur. Et erit in die illa dicit

dominus exercituū. Diſperdā noīa ydolorū de terra. Quod impletū fuit tempore xp̄i et diſcipulorū eius. ꝑ quorū p̄dicatiōnē ydolatria ceſſauit per totū mūdū. excepto quibuſdā barbaris in aquilonari parte habitātibus qui limitari dicitur q̄ illud viuū q̄d eis primo occurrit qualibet die illud adorāt et venerantur vt deū ſuum pro illa die. Sed q̄m hoc modicū eſt reſpectiue: ideo quaſi ꝓ nihilo reputatur ſm cōmunē modū loquendi. et etiā ſm doctrinā phī. q. phyſicorū. Nec obſtat q̄ dicitur domui dauid et habitantibus ihieruſalē. quia hieremie .xxx. chriſt⁹ nominat nomine dauid vbi dicitur. ſeruiēt domino deo ſuo et dauid regi ſuo que ſuſcitabo eis. Non eī intelligi pōt de dauid q̄ mortuus erat p. ccc. annos ante vel circiter et q̄ intelligatur de xp̄o patet per tranſlationem chaldaicā que ſic habet et colent coram domino deo ſuo et obedient Meſſie filio dauid. et ſic per domū dauid hic intelligit ſuſmiſſa chriſti et eadē intentione ꝑ ihieruſalem militans eccleſia. Dicitur autem baptiſmus fons patens. quia nulli penitenti debite denegatur et dicitur i ablutione peccatorum et meſtruate. ꝓpter peccatū actuale et originale quod contrahitur in ventro matris. veniſ q̄ eni lauat baptiſmus in adultis ad baptiſmū venientibus. Unde dicit hic gloſa chaldaica ſuper verbo in ablutione peccatorum et remittant ſua peccata et ſue macule. Et idē dicit rabi ſalomon in ſua gloſa allegando chaldeū. Item ſexto Iſaie in c. xij. poſtq̄ locutus ē de ſaluatore dicens. Ecce deus ſaluator meus fiducialiter agam et non timebo etc̄ conſequenter dicit Haurietis aq̄s in gaudio de fontibus ſaluatoris. Et gloſa vñ chaldaica. Et recipietis cū gaudio legē nouū electorum iuſtorum. Hebraica veritas habet. Accipietis aquam cū gaudio de fonte ſaluationis. et idē eſt de fonte ſaluatōris vel ſaluatoris. Et ita impletum in hoc ſacramento q̄ habet virtutē remittēdi peccata et fontib⁹ ſaluatoris. i. et quinq̄ plagis xp̄i in paſſione ſua. Et ad litterā de fonte ſaluatoris. i. de latere xp̄i exiuit ſanguis et aqua et qui vidit teſtimoniū ꝑhibuit et ſcim⁹ q̄a verū eſt teſtimoniū eius vt patet Iohānis xix. Item ſeptimo Iſa. lij. c. in fi. Ecce intelliget ſeruus meus et exaltabitur et elevabitur et ſublimis erit valde. Sequitur iſte aſpget

gentes multas. Hec ſcriptura intelligitur ad litteram de xpo patet per tranſlationem chaldaicam. cui non licet contradicere iudeis que talis eſt. Ecce proſperabitur ſeruus meus Meſſias propter quod antiqui hebrei ab iſto loco vſque ad finem liii capituli expoſuerunt ad litteram de paſſione xpi. Dicit ergo. ecce intelliget ſeruus meus quia habet ſciam diuinam ab eterno et humanam ex tempore et exaltabitur ſ ad veritatem ſuppoſiti diuini vel aliter. Exaltabitur in ſua reſurrectione et eleuabitur in ſua aſcenſione et ſublimis erit valde ſedens ad dexteram patris Mirabilium. Et omnis quidem ſcribus poſtquam locutus eſt eis aſſumptus eſt in celum et ſedet ad dexteris dei Vel aliter ſm quod exponit rabi aquiba. Exaltabitur plus quam abraham et eleuabitur plus quam moyſes et ſublimis erit plus quam angeli. Et quibus ſatis patet inferri quod meſſias debebat eſſe deus. Sequitur ad propoſitum. iſte meſſias aſperget gentes multas. i. mundabit ſanguine ſuo et baptiſmate. que omnia manifeſte ſunt impleta in xpo. Item octauo et decimo dauid prophete fuit reuelatum ſignum complendum oluim prophetarum ſacramentis baptiſmi. vnde dicit in pſalmo. xxviij. Vox domini ſuper aquas deus maieſtatis intonuit. acſi diceret clarius tunc ſacramentum baptiſmi erit adpletum cum vox domini fuerit ſup aquas et deus maieſtatis intonuerit. quod fuit adpletum in baptiſmo xpi. quia tunc vox patris intonuit dicens hic eſt filius meus dilectus etc. Math. iij. et iſta fuit intonatio dei maieſtatis ex predictis in ſolutione huius argumenti inducta ma colliguntur Primum quod licz xpus ſine ne baptizatus fuit tamen mundus a peccato. Secundum quod baptiſmus xpi non fuit fruſtra licz eet ipſe eſſet ſine peccato Tercium eſt quod iſtud ſacramentum fuit in teſtamento veteri figuratum et multipliciter propheratum ac per doctores et gloſas hebreorum euidenter demonſtratum.

Contendit iudeus probare quod ihuus non habuit ſpiritumſanctum ante baptiſmum.

Tercium argumentum iudeorum ſumitur ex euangelio et illo Math. iij. baptizatus autem confeſtim aſcendit de aqua. et ecce aperti ſunt ei celi. et vidit ſpiritum dei venientem ſicut columbam et deſcendentem ſuper ſe. Ex hoc arguunt iudei quod xpus ante baptiſmum non habuit ſpiritumſanctum cuius oppoſitum aſſerunt xpiani. quod autem iſtud ſequatur ex textu patet. quia nullus venit vbi prius erat. Cum ergo dicatur in textu vidit ſpiritum dei venientem ſuper ſe ergo ſpiritusſanctus non venit in ihuum nazarenum ante baptiſmum. et in tunc erat incipiens annorum. xxx. ſic ergo. xxx. annis fuit ſine ſpiritusſancto quod inconueniens maximum reputatur a xpianis. Reſpondetur quod ſi ſequitur vidit ſpiritumſanctum deſcendentem et venientem ſuper ſe ergo ante non habuit ſpiritumſanctum. quia iiij Reg ij dicitur de heliſeo cum caneret pſaltes facta eſt ſuper eum manus domini quod intelligitur de ſpiritu prophetico et tamen habuit ſpiritum eo ante. ij c. Requieuit ſpiritus helye ſuper heliſeum. et quod ſubditur in arguendo nullus venit vbi prius erat. dicendum quod venire eo modo quo prius ibi erat ſed alio modo poteſt venire: ſicut cum dicatur Ge. xviij vbi dicitur dixit dominus ad abraham Clamor ſodomorum gomorreorum multiplicatus eſt Sequitur deſcendam et videbo vtrum clamorem qui venit ad me opere impleuerint etc. non eſt per hoc intelligendum quod ante deus eſſet in ſodom et gomorra. nec videret omnia facta eorum de neceſſitate fere vbique preſens ſicut dicitur Hiere. xxiij celum et terram ego impleo dicit dominus et omnia de neceſſitate videret ab eterno. dicitur ergo deſcendiſſe et vidiſſe propter nouum effectum quem fecit ibi in ſubuerſione ſodome et gomorre Erat igitur ibi ante ſicut conſeruans in eſſe ſed deſcendit ibi ſicut puniens. et ſimiliter tunc dicitur vidiſſe. quia ſm modum loquendi ſcripture et etiam hominum deus non dicitur videre peccata quando diſſimulat punire. nec per hoc imponitur aliqua mutatio in deo ſed in creatura ſic ſuo modo dicendum eſt in propoſito ſpiritusſanctus fuit in ihu nazareno ab inſtanti conceptionis ſue per plenitudinem gratie ſicut dicitur Joh. i. vidimus eum quaſi vnigenitum a patre: plenum gratia et veritatis. et hoc predictum fuit Iſa. xi. egredietur virga de radice yeſſe et flos de radice eius aſcendet et requieſcet ſuper eum ſpiritus domini ſpiritus ſapientie et intellectus. ſpiritus conſilij et fortitudinis ſpiritus ſcientie et pietatis. et replebit eum ſpiritus timoris domini. Dicitur tamen euenisse ſuper eum in baptiſmo quodam alium modum. ſcz in ſigno viſibili columbe repreſentantis in xpo plenitudinem gratie non tunc accepte. ſed prius a vi dictum eſt tamen plenitudo gratie que latens erant in xpo fuit tunc manifeſta Johanni baptiſte inuiſibili ſigno ſicut et dictum fuit a domino Super quem videris ſpiritum deſcendentem et ma

nientem ſup eū: hic eſt q̄ baptizat i ſpū ſācto. et per predicationē Johānis alias fuit dictū. Jdeo ſubditur. ego vidi et teſtimonium perhibui. quia hic eſt filius dei. Jlli tamen q̄ erāt cū iohāne quando colūba deſcēdit ſup eū viderūt eā eo. et vocē patris audierūt q2 colūba illa nō fuit ymaginaria ſed vera et viſibilis. et vox diuinitus formata et ſenſibilis. Fuit aūt tunc neceſſaria manifeſtatio plenitudinis grē i xpo. Primo vt pphia Jſa. precita oſtenderet' ipleta. Secūdo q2 extūc p' baptiſmū erat predicatur' et publicatur' lex grē euāgelicā que eſt lex gratie. et per conſequens actor eius oſtēdi debuit plenus grē. Jdeo tūc audita eſt vox patris. Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi cōplacuit tanq̄ in actore euangelij. et ſi dicat iudeus q̄ tūc erit cōtradictio in verbis. ſ. q̄ erat ibi ſpūſſā. cus et non erat. veniebat: et nō veniebat. deſcēdebat et nō deſcendebat. Dicēdū eſt q̄ nō ſequitur q2 vera contradictio' debet eē ad idē et ſm idē et ſimiliter in eodē tempore. Nunc autem vt declaratum eſt non ſimiliter ſed alio mō venit ſpūſſanctus ſuper ihēſum i baptiſmo q̄ erat prius in xpo.

Contendit iude' pbare q̄ ihūs xpūs non eſt verus deus quia eſurit.

Septimū argumētū iudeorū ex euāgelio ſumit' ex illo qd dicit' Math. iiij. q̄ xp̄s ieiunauit xl diebus et xl. noctibus et poſtea eſurijt. Arguunt ergo iudei ſic. Xriſtiani dicunt ihūm nazarenū eē deū. et q2 laus eſt deo ieiunare quaſi dicant nulla. quia deo nō cōpetit comedere vel ieiunare. propter quod videtur derīſibile. et adhuc magis illud quod ſubditur et poſtea eſurijt et maxime cū moyſes qui tantū homo fuit ieiunauit xl diebus et xl noctib' et nō eſurijt. Solutio iſtius argumenti patet ex his q̄ ſupra dicta ſunt in iſto iij libro conſideratione iiij argumento. xxij. Jbi enim declaratū fuit q̄ xp̄s in lege et prophetis promiſſus futurus erat verus homo et verus de' in vna pſona. Declaratū eſt etiā q̄ ihūs nazarenus eſt verus xp̄s iudeis pmiſſus ſupra libro .i. in opinione. xij. theſaurorū et per conſequēs ipſe eſt verus homo et verus deus. Jtē declaratū fuit ibidē et ſepe alibi. q̄ per paſſionē ſuam et mortem operaturus eſſet noſtrā ſa lutem, ppter quod habuit corpus paſſibile et mortale ante reſurrectiōem ſuam et hoc mō ieiunauit et eſurijt etiā de aflictiōes et mortem ſuſtinuit non in deitate ſua quia hoc eſt īpoſſibile ſed in humanitate pro nobis aſſūpta, et ſic meruit nobis gratiam et gloriam, et ſibi corporis glorificationē. Unde ſuper illud. Gen. xxvi. Et introduxit eā Jſaac dic. rabi moyſes hadarſan. hec eſt rex meſſias quē elegit deus ſanctus et benedictus vt colleret cum toto corde. darctq3 cor ſuū ad petendum miſerationes pro iſrael. et ad ieiunandū et humiliandū ſe pro eis. ſicut ſcriptū eſt Jſa. liij. Jpſe vulneratus eſt pter iniquitates noſtras attritus eſt pter ſcelera noſtra. diſciplina pacis nre ſuper eū et liuore eius ſanati ſumus. Per hanc traditione dicti rabi moyſi patet q̄ liij c. Jſa. loquitur de xp̄i paſſione pro generis humani ſalute. quod autē dicūt iudei de moyſe q̄ poſt illud ieiunium non eſurijt. falſum eſt q̄ poſtea nō comediſſet necē eſt ſimile de vtroq3 ne manducauerit eum q̄ ihūs non habuit carnē humanā ex elemētis cōpoſitā ſed celeſtē ad quos repellendos euangelium mentionem facit de eſuriē xp̄i iudei vero hoc non erant dicturi de moyſe. ppter hoc non oportuit q̄ ſcriptura faceret mentionem ſic de eius eſurie.

Contendit iudeus probare q̄ ihūs xp̄s non eſt de' quia non dixit dyabolo tēptāti ī omni verbo quod procedit de ore meo.

Octauum argumentum iudeorū ex euāgelio ſumitur ex illo quod dicit' in ſupradicto c. Non in ſolo pane viuit homo ſed in omni verbo quod pcedit de ore dei. Aſſerunt iudei q̄ iſta reſponſio quā ihūs dedit dyabolo nō eſt rationabilis q2 debuiſſet dixiſſe ſed in omni re que procedit ex ore meo. Si enim ipſe erat de' potuit hominis vitam conſeruare de omni re ſiue ſit lignū ſiue lapis ſiue alia huiuſmōi. Reſpondetur cum dicitur q̄ debuiſſet dicere ihūs ſz in omni re q̄ pcedit de ore meo. dico q̄ non eſt verum non enim ſic debuit dicere quia ſe ſus voluit celare dyabolo ſuā deitatem quā ille querebat experire per temptationem. ppter quod non debuit dicere de ore meo q2 loquebatur vt homo celans ſuā diuinitatē.

Itē quia ſeptationē d emonis et dudebat p ſcripturā ſacrā. ideo debuit eam allegare ſi / aut i aut in terra in quo ſcribitur de ore dei et eadē ratione non debuit dicere d omni re ſed in omni verbo qꝫ ſic ſcribitur in textu. cū hoc etiam pōt dici qꝫ non arguit qꝫ verbum frequenter accipitur in ſacra ſcriptura p re fa cta. nā .ij. Reg. i. c. dicitur quod eſt verbum quod factū eſt. i. res geſta vel facta. et ſic acci pitur in propoſito vt patet intuenti intuenti Deutro. viij. c.

Contendit iudeus probare qꝫ ihūs xps nō eſt deus quia non miſit ſe deorſum cum eſſet in pinnaculo.

Onū argumētū iudeorum et euan gelio ſumitur ex illo quod dicit Ma. ca. quo ſupra. Si filius dei es mitte te deorſum et c. Sequitur aut illi ihūs rurſus Scriptū eſt nō temptabis dominū deū tuū Ex hoc arguunt iudei dicentes qꝫ hec reſpō ſio non eſt bona. Primo qꝫ vt dicūt iudei in eo erat poſſe faciendi miracula. et ideo ſi de miſiſſet ſe deorſum ſine leſione aliquo nō fu iſſet ibi aliqua temptatio diuina. Secundo quia ſancti viri leguntur deum tēptaſſe nec et hoc reprobantur in ſcriptura ſed magis p mendantur ſicut helyas .iij. Regū xviij. c. Qui dixit deus qui exaudierit per ignem ip ſe ſit deus et helyſeus .iiij. Regū v. ca. dixit de naaman leproſo veniat ad me et ſciat p phetam eſſe in iſrael. Similiter d gedeō Iu dicū. vi. temptauit deū querens ſignū in vel lere. Itē deus nō inducat homines ad malū induxit autē ad ſuſpitus temptationē mala chie iij c. Inferte omnē decimā in horreum meū vt ſit cibus in domo mea et probate me Super hoc dicit dominus ſi nō aperuero ca tharactas celi et effudero vobis benedictio nem meam vſqꝫ ad habūdātiā. Reſponde tur cū dicunt iudei. Primo qꝫ iſta reſponſio non eſt bona non temptabis dominum de um tuum. Dico qꝫ in hoc iudei peccauerunt ſe ipſos arguentes dictum moyſi deutro. vi. c. Quod autem viterius intēdūt oſtendere tē ptationem dei non eſſe peccatum manifeſte dicunt contra deum arguētem maliciam po puli iſrael Numeri. xiiij. c. temptauerūt me iā per x vices. Itē pſal. lxxxxiiij Nolite obdu rare corda veſtra ſicut in exacerbatione ſcdm

dū diē tēptationis in deſerto vbi tēptauerūt me patres veſtri probauerunt et viderunt o pera mea. ad illud autem qꝫ inducunt d vi ris ſanctis deū temptaſſe *vt dicunt. Sciē dum eſt qꝫ temptare eſt experimentum de ali quo accipere nullus autem querit experiri il lud de quo certus eſt ſed illud de quo dubi us eſt. Itē aliquis pōt experiri verbo vel fa cto. verbo cū querit aliquis de vicino ſuo a liquid vt experiatur ſi amaret eum in neceſ ſitate ſua. facto cum facit aliquid quod non videtur ordinabile ad aliquid niſi ad talem experientiam. et talis experientia dicitur tem ptatio ſicut cū aliquis facit currere equum ſi ne neceſſitate aliqua aut vtilitate dicitur tem ptatio equi quia talis curſus non videtur or dinabilis niſi ad accipiendum experimen tum de velocitate equi. Si aūt facit currere ꝓpter neceſſitatem aliquam puta ad fugien dum hoſtes vel ꝓpter vtilitatē aliquam vt ad capiendum ceruum non eſt temptatio eq̄. Dubitare autem de his que pertinēt ad per fectionē diuinā vt eſt potentia bōitas et hu iuſmodi ſemper eſt malum. Et ideo qui fa cit aliqd vel qui dicit ſine neceſſitate aut vti litate ad experiendum diuinā potentiam vel voluntatem tēptat deū et peccat propter qꝫ exponēs ſe ſine neceſſitate aut vtilitate peri culo expectans ſe ſeruari a deo temptat deū cū poſſit ſeruari alio modo. tale quid ſugge rebat dyabolus ihū nazareno dicens. Mit te te deorſum. Et licet ihūs per virtutem di uinam poſſet hoc facere ſine periculo tamen hoc non fecit celare dyabolo volens ſuā di uinitatem et excludere demonis tēptationē per ſacram ſcripturā reſpondit bene per illud quod hominibus ꝓhibetur potest enim eā qꝫ homo per gradus deſcendere de pinnacu lo. Quod igitur arguitur helya non valet. ſi enim petiit ſignum per ignem deſcendētem ſine vtilitate ſed ad hoc qꝫ populus iſrael a cultu baal ad colendum verum deum redu ceretur vt patet ibidem. Item hoc fecit de p cepto domini dicentis ſibi. vade oſtende te achab vt premittitur ibidem. et tunc etiā a tus fuit ſibi modus procedendi cōtra ꝓpħas baal licet hoc non ſit totaliter expreſſum qꝛ non omnia ſcribuntur. Eodem modo dicē dum eſt de heliſeo egerunt enim inſtinctu divina a reuelatione et ad manifeſtationē vir tutis diuine. Unde et naaman relicta ydo

tamo conuerſus fuit ad colēdū totaliter vnū verū deū vnde dicit iiij Reg v c. non faciet et ſeruus tuus vltra holocauſtū et victimam dijs alienis niſi domino. De gedeone vero dicūt aliqui doctores noſtri q̄ ex debilitate fidei petijt bis ſignū in vellere ꝓpter qđ non excuſat totaliter a peccato ſicut dicit quedā gloſa ſuper locū iſtum. Sed hoc nō videtur rōnabiliter dictū q̄ ſcriptura nō notat eū culpabilē ex hoc facto nec fuit punit⁹ a deo ſicut zacharias pater iohānis q̄ ꝓpter dubiū petitione ſignū dicens. vnde hoc ſciam ꝓpter qđ factus fuit mutus vſq̄ ad filij ſui circūciſionē vt habetur Luce i c. De alio vero i generali aſſeritur patū eſt curādū ideo ſaluo meliori iudicio pōt aliter dici. vno mō q̄ gedeon fecit hoc ex inſtinctu diuino. et ſic nō peccauit. Inſtinctus enī diuin⁹ nō impellit ad peccādū. Alio modo dicēdo q̄ gedeō non fecit hoc dubitādo de potentia dei quin per ipſam poſſet ſaluare populū neque de verbo dñi dicētis ſibi in hac fortitudine tua liberabis iſrael quaſi non eſſet verū. Sed ignorauit verū hec promiſſio eſſet abſoluta que ſemp īpletur vel conditionalis. f. niſi gedeon et ei ſocij ponerēt ipedimētū per aliquod peccatū frequenter enī in ſacra ſcriptura intelligūtur promiſſiones diuine facte ſub tali conditione q̄uis nō exprimatur. hieremie xviij ca. Subito loquar de gente et de regno vt edificem et plantem illud ſi fecerit malū in oculis meis vt non audiat vocem meam penitentiā agā ſuper bono quod locutus ſum vt facerem ei. timuit ergo gedeon ne per fragilitē ſuam vel ſociorum ſuorum ꝓuenirēt ipedimētū dicte ꝓmiſſionis. petijt ergo humiliter a deo edoceri ꝑ ſignū quod nō proueniret tale īpedimētū vt ſic conſtantius et expeditius iret ad prelium ꝓpter quod petijt duplex ſignum vnū pro ſe aliud pro ſocijs ſuis. Ad auctoritatem malachie dicendū q̄ iudei tenebātur ſoluere decimas ex precepto dei ſicut patet in multis locis veteris teſtamenti et per cōſequēs hoc erat neceſſe ex parte ſoluētiū et vtile ex parte recipientium. Erat enim ad ſuſtentationem miniſtrorum. Ad hoc enim inducebat dominus populum per prophetam dicens. Inferte omnem decimā etc. Quod autem ſubditur probate me ſup hoc etc. li probate non tenetur hic cauſaliter ſed intelligendo q̄ ſoluerent decimas ad probandum ſeu tēptādū. ſi per hec de⁹ apīret eis catharactas celi ſed tenetur conſecutiue. et ē ſenſus ſi ſupleueritis preceptū meū de decimis ſicut tenemini et ego conſequenter multiplicabo bona veſtra ſicut dicitur Iſa. i. c. ſi volueritis et audieritis me bona terre comedetis.

Contendunt iudei probare q̄ lex euāgelica non eſt lex dei qr cōtradicit legi moyſi in dicēdo non iurare omnino.

Secūdū argumētū iudeorum eſt quod ſumitur ex euangelio ex illo verbo Math v. c. Audiſtis qr dictum eſt antiquis nō periurabis reddes autē domino iuramenta tua. ego autem dico vobis non iurare omnino etc. et ſequitur. Sit ergo ſermo veſter eſt eſt nō non quod autē habūdātius eſt a malo eſt. Ex iſto arguunt ſic iudei xpiani affirmāt q̄ lex euāgelica nō deſtruit legē moyſi in moralibus ſed hoc patet ee falſum qr ſcribitur deutero x. c. Dnm deū tuū timebis et illi ſeruies ipſi adherebis et in nomine illius iurabis. Et iterū deutero vi. Dominū deū tuū timebis et illi ſoli ſeruies ac per nomē illius iurabis. Et patet manifeſte q̄ ihūs nazarenus iſtud deſtruit dicēdo ego dico vobis non iurare omino. Soluitio q̄ negatio ꝓpoſita ſigno vniuerſali facit equipollere ſuo contradictorio quia non omnis et quidā non equipollent. Et ideo p hoc q̄ dicitur non iurare omnino. nō excluditur omne iuramētum. quia quilibet tenetur ſuperiori requirenti veritatem per iuramentum dicere veritatem aliter perueniret iuſticia et veritas in multis caſibus. ſed cum dicitur. Non iurare omnino excluditur iuramētum illicitum quod eſt triplex. Iuramentum falſum quod caret veritate et iuramentum iniquū quod caret iuſticia. ſicut cum aliquis iurat innocentem nocere et iuramentum incautum quod iudicio diſcretionis caret quod fit quando quis iurat ſine neceſſitate ſui pria voluntate. et propter hoc dicitur Iere. iiij c. iurabis viuit dominus in veritate et iuſticia et iudicio ad excludendū illa tria iuramenta illicita. Sciendū autem q̄ ex verbo deutero iiij. c. ſupra allegato i nomine illius f. dei iurabis. Aliqui dixerunt q̄ iuramentum eſſet frequentandum tanq̄ religionis actus etiam in communi verbo vbi non

apparet necessitas aut pia vtilitas de quibus videntur fuisse isti iudei arguentes. Sz quod hoc sit falsum patet per preceptum diuinum. Exod. xx. vbi dicitur. nõ assumes nomẽ dei tui in vanũ. nec enim habebit in sontem dñs eum qui assumpserit nomen dei sui frustra. quod facit ille qui iurat sine necessitate aut pia vtilitate hoc etiã patet ex verbo Dicimus pallogato. Item Ecclesiastici. xxiij c. dicitur vir multum iurans replebitur iniquitate nam ex frequentia iurandi et iuramentorum incauto labitur in iuramentũ falsuz et iniquum. Quod autẽ subditur sit sermo vester est. non non. i. simpliciter affirmando veritatẽ et negãdo falsitatẽ intelligendũ est nisi necessitas plus exigat. et quod hoc intelligat de modo communi loquẽdi inter hoies probatur hoc quod dicitur sermo vester quod autẽ amplius est a malo est nõ dicit hoc esse malum sed a malo. Nã omne iuramẽtũ est a malo culpe vel pene iuramẽtũ enĩ falsum iniquũ vel incautũ est a malo culpe ex parte iurantis iuramẽtũ autẽ licitũ est a malo pene ex parte [illegible] iuramẽtũ. Et humana quippe fragilitate que pena quedã ẽ inflicta humano generi propter culpam primorũ parentũ procedit. quod homines mutuo sibi nõ credũt sine aliquo verbo absque iuramento Et sic pater quod hõ nõ destruit in moralib' legẽ moysi immo perficit et dat modũ quõ homines nõ sint iniqui per [illegible]. Iudei vero iniuste et [illegible] modo quod homo sit periurus et quod frãgat omnia que facit sine quod deduat Dyronimus [illegible] in facta fide conuersus in tractatu quẽ fecit contra tractus thalmuth in. c. iij. vbi sic ait. Dicit sapientes eorum in thalmuth in nodarim in c. quod incipit arbancdarim Ille qui frangat iuramẽta promissionis vel vota que facit per totũ annũ ne habeãt aliquẽ vigorẽ surgat vel prima die anni et dicat quecunque promissiões iuramenta vel vota ego fecero quer toto anno sequenti existunt reputo cassa nulla et vana. et hoc modo vtuntur iudei in presenti in prima nocte anni Veniũt enĩz omnes ante suum rabi. tenẽtem in brachijs thorath et oẽs cũ magna solẽnitate dicũt predicta verba. et ex hoc intelligũt quod sunt sine onere conscientie ad frãgẽdũ quodcũque iuramẽtũ quod faciũt sic igitur christiano quod iuramẽtũ quod fit iudeo ser[illegible]. Si ille qui recipit iuramẽtũ dicat illi qui facit tu iuras in deũ et in hac lege ad intellec-

ctũ meũ quod facies talẽ rem etc. et cũ dicit ad intellectũ meũ dicunt quod iã reuocatur predicta protestatio quã fecit in principio anni. Sed si iuramentũ faciat christiano dicũt ipsi quod lz christianus dicat tu iuras ad intellectũ meum quod nõ reuocatur propterea predicta protestatio quia christianus nõ habet intellectũ Et ideo licet officiales iudeorum in extra forũ regni faciãt iuramentũ in manibus sui maiorum. vel domini prestando pecunias vltra id quod licet [illegible] regẽ nullus eorũ obseruat et intelligunt quod non peccãt propter supradicta hec ille. Huic sententie fauet etiam magister Iohanes conuersus in libro de concordia legum [illegible] c. vij. vbi preter illa que dicta sunt. addit etiã quod mandauerunt sapientes iudeorum in thalmuth quod si iudeus faceret iuramentum et de hoc postea peniteret in corde quod in presentes trium iudeorum dicat se talia iurasse et quod de eis in corde peniteat quod iudei astantes dicunt ei. Illa que iurauit vana et inbilata suo iudicio reputate et quod illa que iurauit seruare nullatenus obligatur Itẽ dicit quod in nocte remissionem indulgentiarum populus in publico thorath et alior dicat populo publice ter quod oĩa vota et iuramenta facta sunt cassa nihilata et vacua et nullius penitus firmitatis Dicit ergo iste quod ex huiusmodi occasione iudei sunt faciles ad iurandũ et nullũ obseruãt penitus iuramentum. Et preter hos alios amicos immiscent iuramentis. quare de eis per sua iuramenta confidere nullus debet et dicitur in suo thalmuth quod quidã actor iudeorum priuatus et familiaris erat cuiusdam imperatoris quadã die intrans camerã suam inuenit eum comedentem vianda prohibita et imperator recepit ab eo iuramentum vt hoc nullatenus alicui reuelaret et post tempus inuentus est reuelasse. et dixit ei tu non iurasti deo et hoc nunquam reuelare. Respondit ego iuraui nõ reuelaturus deo sed non hominibus de mundo. et quia dominio sic falsauit iuramentum ex malo subrilitatis false quanto magis hominibus falsaret leuiter iuramentum. quare nunquam a iudeis deberet exigi iuramentum nec aliquis deberet eredi et de eis dicitur Hieremie quinto quod si etiam dixerint viuit dominus et hoc falso iurabunt et christianum non leuiter iurãt et obseruãt fideliter iuramentum sm legem et nisi adipleatur a confessorib' ũ absoluunt

dū tamē ſunt licita iuramenta quoniā ipſa obſeruare penit⁹ obligātur de quo Numeri. xxx. ſi quis virorū votū vouerit dño aut ſe conſtrinxerit iuramento non faciet irritū verbū et omne quod promiſerit implebit. hec ille

Contendit iudeꝰ probare ꝙ lex euangelica non eſt lex vera quia deſtruit legē iuſticie.

Vndecimum argumentū iudeorum ex euāgelio ſumitur ex illo. Math. ca. quo ſupra. Audiſtis ꝙ dictum eſt antiquis. Oculū pro oculo dentē pro dente. Ego autem dico vobis non reſiſtere malo. ſed ſi quis percuſſerit te in dexterā maxillā prebe ei et alterā et qui voluerit in iudicio contendere tecū et tunicam tollere dimitte ei et pallium etc. hoc dicūt iudei eſſe cōtra legem rectitudinis et iuſticie a deo datā. Exod. xxi. oculū pro oculo etc. Jdeo xpiani non ſeruant iſtā legē ihū nazareni. Nā per fraudes et liſtes vnuſ rapit bona alterius et nō ſolū hoc ē verū de ſecularib⁹ ſed etiam de religioſis pluribꝰ. Reſpondetur ꝙ non eſt verū ihūm nazarenū deſtruxiſſe legē iuſticie et rectitudinis. Circa quod ſciendū ꝙ nō reſiſtere malo aliquādo bonū eſt et neceſſariū. et ſic cadit ſub precepto vt pote quando ex tali reſiſtēcia apparet manifeſte origo magni mali et diſcidium ciuitatis vel regni vel aliquid hui⁹modi. Aliquādo vero eſt bonū ſupererogationis vt qū malū illatū toleratur patienter propter deum vel propter pacem ſeruandam. vel propter ſui humiliationem et ſic non reſiſtere malo cadit ſub conſilio et non ſub precepto et in iſtis duobus modis loquitur ſaluator et ſic non excludit legē iuſticie ſed addit ſuper hoc perfectione legiſ euangelice ad quā non tenentur homines ſed poſſunt licite de illata iniuria querere vindictā ſecūdū ordinem iuſticie quādo non apparet ex hoc maius malū ſurgere vt dictū eſt. Sciendum autem ꝙ ex hoc verbo legis oculum pro oculo etc. aliqui iudei de quibus videntur iſti ſic arguentes dixerunt male interpretantes ꝙ vindicta erat per ſe appetenda quod eſt falſum quia vindicta eſt malum pene. et ideo nō eſt per ſe appetibilis ſed propter aliquod bonum conſequendum vt propter ordinem iuſticie conſeruandum vel propter correctionem iniuriantis vel propter terrorem aliorum vt ab iniuriis cohereantur vel aliquid huiuſmodi vbi ergo nullū tale bonum ex pena alicuius eſtimatur prouenire ſed magis timentur de ſcandalo et maiori malo tunc deſiſtere a vindicta querenda neceſſitatis eſt et precepti vt dictum eſt. Si autem circa talem caſum quis a vindicta querenda deſiſtit bonum ſupererogationis eſt et hoc patet per facta ſanctorum patrum non ſolum noui teſtamenti ſed etiam veteris. Sanctus enim Joſeph potens vendicare illatam ſibi iniuriam a fratribus non ſolum a vindicta deſiſtit ſed eos cum ſuis familiis miſericorditer ſuſtentauit. Similiter dauid ſemey ſibi maledicētem et lapides contra eum mittentem et ex hoc reum leſe regie maieſtatis occidi aliiſque prohibuit ij Reg. xvi c. dicens. Dimitte eū vt maledicat ſi forte deus reſpiciat afflictionem meam. vt etiam patet per ſcripturam veteris teſtamenti Leuitic. xix. c. non queras rationem nec memor eris iniurie ciuium tuorum Vbi vero ex vindicta ſecundum ordinē iuſticie non apparet oriri ſcādali vel mali et ex deſiſtencia ab ea daretur malis audacia iniuriandi bonis. talis deſiſtencia malum eſſet et peccatum et in tali caſu non eſt intelligendum ſaluatoris verbum. Quod autem ſequitur et qui te percuſſerit in vnam maxillam et cetera. Non eſt intelligendum ꝙtum ad effectum vt ſic percuſſus maxillam aliam offerat percuſſori quia ihēſus qui cepit facere et docere percuſſ⁹ in vna maxilla vt habet Joh. xviij. c non prebuit aliam maxillam percuſſori. ſed eum cantauit corripiens dicens ſi male locutus ſum teſtimonium perhibe de malo. ſi autem bene cur me cedis. Eſt ergo verbū predictum ſecūdum animi preparationem intelligendum. ſ. vt ſic percuſſus ſit diſpoſitus in anima adhuc ſuſtinere maiores percuſſiones et iniurias in caſibus predictis. ſ. quādo eſt ibi bonum neceſſarium vel ſupererogationis. Ad illud autem quod obiiciatur de xpianis legem xpi non obſeruantibus. Dicendum ꝙ ex eorum malicia non derogatur lex euāgelica ſicut nec lex in monte ſynai data per hoc ꝙ iudei ſtatim cito poſt eius datōem fecerunt et adorauerunt vitulum cōflatilem Exodi. xxxij. c.

Contendit iudeus pbare ꝙ lex euange-
lica non eſt lex vera quia dat conſiliū dile-
ctionis inimicorū.

Undecimum argumentum iudeo-
rum ex euangelio ſumit ex illo ver-
bo Math. quo ſupra. Audiſtis ꝙ a
dictum eſt antiquis Diliges ꝓximū tuū et
odio habebis inimicū tuū. Ego aūt dico vo-
bis diligite inimicos veſtros et benefacite
his qui oderūt vos etc. Ex hoc dicūt iudei
Videtur ꝙ ihūs nazarenus deſtruit diui-
nū ꝓceptū ꝙ dn̄s mādauit filijs iſrael. ne a-
micitias vel federa contraherent cū habita-
toribus terre chanaan qui erāt inimici eorū
nec quererent eis bonū. vt habetur Numeri
xxxiij. oppoſitum dicit iheſus vt patet ma-
nifeſte ergo eſt deſtructor diuini precepti. Ad
reſponſionem ad iſtud iudaicum argumentū
ſciendū eſt ꝙ doctores debite circa hoc erra-
bant. Ex hoc enī ꝙ preceptū eſt Leuitic. x-
ix. Diliges ꝓximum tuū ſicut teipſum. ar-
guebant a contrario ſenſu ꝙ debebant odiſ-
ſe inimicū ſed hoc eſt falſum quia omnis ho-
mo ex caritate diligendus eſt inquantū ad
imaginē dei eſt et capax ipſius per cognitio-
nem et amorē. Amicicia enim caritatis fū-
datur ſuper cōicatione ſupernaturalis beati-
tudīs. Et id ōis intellectualis creatura que
in actu vel in potentia eſt beata eſt ex carita-
te diligenda. Mali autē homines ꝙdiu ſūt
in via ſunt in potentia veniendi ad beatitu-
dinem. Et ideo licet eorum malicia ſit odiē-
da ipſa tamen natura poſſibilis beatificari
eſt diligenda et hoc eſt quod dicit ſaluator
diligite inimicos veſtros bona ſ gr̄e et gl̄ie
eis optando. Alia autem non ſunt eis optā-
da niſi in quadā generalitate inquantū va-
lent ad eorum ſalutē quod ſoli deo eſt notū. ex
quibus aliqs pōt homo bene vel male vti. et
ideo circa hoc non ē aliquid determinate pe-
tendū ſed ſub conditiōe ſ inquantū valet ad eo-
rū ſalutē. Sequitur benefacite. benefacere ē
effectus dilectiōis. Et id ſicut tenemur dilige-
re inimicos quātū ad bona gr̄e et glorie ita te-
nemur in effectu ſalutē eorū modo debito et
poſſibili procurare. Quod aūt benefacere odi-
entibus et inimicis eſt laudabile pꝫ non ſo-
lum per ſanctos patres noui teſtamenti ſed
etiam veteris. Heſayas enim regi gerere et vi-
rūt eius qui eū oderant et expulerāt fecit cō-
uiuiū magnū Gen̄ xxvi c. Ioſeph fratres ſu-
os qui eū occidere voluerunt et iandē in ſer-
uitutem que ēmota ciuitas vendiderāt dul-
citer recepit et pauit. David ſaulē ipſum per-
ſequentem ad mortem bis a morte liberauit
primo Reg. xxiiij c. et xxvj. Heliſeus ſyros
cū ſequētes ad mortem a rege iſrael interfici
ꝓhibuit et p oīa iuſſit reficī et ſic ad ſuū do-
minū remiſit libere iiij. Reg. vi. hoc etiam
patet per ſcripturā veteris teſtamēti. Exodi.
xxiij c. Si occurreris boui inimici tui aut aſi-
no errāti reduc ad eū. Item ibidem ſi vide-
ris aſinū odientis te iacere ſub onere non ꝑ-
tranſibis ſed ſubleuabis cū eo. Item puer-
biorum xxv ca. ſi eſurierit inimicus tu9 ci-
ba illū ſi ſitit da ei aquā bibere prunas .n.
congregabis ſuper caput eius et dominus red-
det tibi. Itē pſalmo cxix. Cū his qui ode-
runt pacē eram pacificus etc. Si autem con-
tra dicta arguitur de habitatoribus chanaā
de quibus inhibuit filijs iſrael ne contraherēt
amicitias cū eis ſed eos occiderent. Dicēdū
ꝙ illi erāt ydolatre peſſimi ꝓpter quod mortē
meruerunt ſm iudiciū dei. Et ideo filij iſrl
eis occidentes eos non fecerunt ex odio ſed ex
mandato dei et iuſticie zelo cū ipſis nō erāt
amicitie contrahende ad vitiū ydolatrie.

Contendit iudeus pbare ꝙ ihūs xp̄s ſ
eſt verus deus q relaxauit ſubſtantiā obſer-
uantiā ſabbati.

Duodecimū argumētū iudeorum
ex euāgelio ſumitur ex illo Math.
xv. In illo tēpore Abijt ihūs ſab-
bato p ſata. diſcipuli autē eius eſurientes cepe-
rūt vellere ſpicas et manducare. phariſei au-
tem videntes dixerūt ei. Ecce diſcipuli tui fa-
ciūt quod nō liceat facere ſabbatis. At ille ait
eis Non legiſtis qui fecerit dauid quan-
do eſurijt et qui cum eo erant et quō ibi itra-
uit domū dei et panes propoſitionis come-
dit. quos nō licebat ei edere neq; his qui cū eo
erant niſi ſolis ſacerdotibus. et non legiſtis
in lege quia ſabbatis i tēplo ſacerdotes vio-
lāt ſabbatū et ſine crimine ſunt dico vobis
ꝙ templo maior eſt hic etc. Ex dictis arguūt
iudei quadrupliciter. Primo ſi ihūs eſt de9

vt dicūt xpiani quō relaxauit obseruantiā
sabbati cū ipse ꝑtus eſt ꝑcepere Exod.xx.
co. Memēto vt diem sabbati sanctifices ig
tur aut ipse nō eſt deus eius cōtrariū affir/
mat xpiani aut deus eſt mutabilis relaxan
do quod ipse ꝑceperat m aīme tan ꝙ legem
mā sempiternā cuiusmodi ē obseruatio sab
bati. Itē.ij exēplū quod addūt de dauid
non eſt conueniens primo qꝛ diſcipuli non
erant in tanta necessitate famis sicut dauid
et eius viri. Scd'o qꝛ dauid nō transgredi
ens sabbati transgressionē iā nō reiterauit
Itē.iij si excusat' hāc dauid trāsgressionē
eadē ratione debet excusare adulteriū eiꝰ cū
bersabee et homicidiū vrie. Itē.iiij exēpluꝫ
quod addūt de sacerdotibꝰ nō eſt ad ꝑpo/
sitū sacerdotes n. opabantur sabbato in tē
plo accēdēdo ignē vel ponus nutriēdo hoc
autem non erat prohibitum sed solum ꝟ ha
bitationibus hominū sicut dicitur Exodi
xxxv. c. de sabbato ignē nō accēdentis in cū
ctis habitaculis vestris. exēplū aūt nō indu/
citur in generali habitaculorū hominū.
Ad primū argumētū dicendū ꝙ magis eſt
ad ꝑpositū. Nā ille qui dat ꝑceptū pōt in il
lo diſpēsare i casu et totaliter reuocare. Et io
ibi ōs inquit deꝰ potuit hoc facere ꝓpter qd
subdit de seipso dñs eſt filius hoīs et etiam
sabbati. Itē idem in persona eſt filius dei et
filius hominis sicut supra ꝓbatū eſt ꝙ autē
tēpore veteris testamēti dñs diſpensauerit i
obseruātia sabbati patet Josue.vi. vbi dici
tur ꝙ de mādato dñi Josue et viri bellato/
res circuierūt vrbē Jerico septē diebus con/
tinuis armati et sic oportuit ꝙ dies sabbati
fuerit vna de illis. Et in libro apud hebreos
autētico qui dicitur cedarolā .i. ordo seculi
dicit ꝙ dic sabbati fuit ꝑpliū Jerico et hoc
satis innuitur ex textu Josue.vi. vbi dies ille
dicitur vnꝰ q ꝓprie dicitur de sabbato. Et illo
die circuierūt Jerico septē vicibꝰ et in vltio
circuitu corruentibꝰ muris intrauerūt et iter
fecerūt oēs habitatores vrbis. Itē.iij Reg.
xix dicitur ꝙ helyas ābulauit in fortitudie
cibi illius quadraginta diebꝰ et quadragin
ta noctibꝰ cōtinue et sic pluries ābulauit in
sabbato ꝑ volūtatē dei. Quod arguitur vl/
tra ꝙ deꝰ sit mutabilis non valet. Nā immuta
bilis eēns opaf mutabilia opera sicut icor/
poreus existēs corporalia facit. Et ꝙ vltra
dicitur ꝙ sanctificatiō sabbati fuit ꝑcepta ad
semp nō eſt vcrū. nā vbi de ipsa scribit Exo.
xxxi. c. pactū eſt sempiternū in hebreo habet
pactū eſt heollā .i. in seculū qd nō significat
eternitatē sed tempꝰ logū cōiter acceptum et
hoc modo dicitur Hieremie.ij.c. A seculo ꝯ
fregisti iugū meū .i. ab antiquo tpe et in he/
breo habetur heollā cōfregisti. etc. i. a seculo
Aliquando vero accipitur ꝓ tēpore indeter
minato qd tamē pōt eē satis breue sicut De
utero.xv. dicitur pforabis aurē eius in ianua
domꝰ tue et seruiet tibi vsq; in eternū et in he
breo habetur pforabis etc. et erit tibi seruus
heollē .i. in seculū et hoc tēpꝰ potest eē breue
vel longū vnde dicit hic glo. hebraica he
ollā .i. cūctis diebꝰ seculi domini vsq; ad iu
bileū. Si eī infra ānū a pforatione auris ser
ui moreref dñs fiebat liber a seruitute et si vi
ueret vltra ānū iubileū. seruus tamē fiebat
liber in āno iubileo. Patz igitur ex dictis ꝙ
obseruatio sabbati nō eſt ꝑcepta ad semper
sed ad tempus. Et ex hoc patz ꝙ illi q ꝓ hac
dictione hebraica trāstulerūt eternū vel sem
piternū dederūt simplicibꝰ occasionē erradi
circa obseruationē sabbati et circūcisionis.
Ad scd'm qd vltra arguitur de diſcipulis
ibi spicas vellentibus ꝙ peccauerunt nō ē
verū. nō n. peccauerūt ratione facti qꝛ scribi
tur Deutro.xxiij. c. Ingressus vineā ꝓximi
tui comedes vuas quantum tibi placuerit et
idē intelligēdū ē de granis bladi. et de aliis
fructibꝰ. nec peccabant ratiōe tpis. s. diei sab
bati nā cōtūr clunce eos excusabat. Posset
etiā probabiliter dici ꝙ simpliciter hoc pote
rant in die sabbati. Non eī peccabant rōne
comestionis qꝛ comedere in die sabbati lici
tum erat omnibus iudeis nec rōe excussionis
granorū de spicis que ē quedā ꝑparatio ci/
bi licet ꝑparatio cibi ꝑ decoctionē eēt ꝓhibi/
ta fieri in die sabbati Exodi.xvi. et.xxxvij.
quia ibi eſt longus labor et diſtractio s. cō/
positio lignorū et accēsio ignis positio va/
sorū ad ignē et sollicitudo circa decoctionē
vt fiet optime. tamē aliq ꝑparatiōes parui
laboris et parue distractionis in die sabba/
ti poterant fieri vt pote. Cibū decoctum die
ꝑcedenti diſponere in vasis et ponere super
mensam et ꝑ cōsequens lignū erat ponere mē
sam et mappā et similia. Similiter illa que
cruda comedebantur vt herbe lacte erant la
uare vellicatio autē spicarū non videtur esse
magis laboriosa seu diſtractiua sed manus

et per conſequens licita. Quod autẽ ulterius arguitur ꝙ dauid et viri eius erãt i maiori neceſſitate famis ꝙ diſcipuli iheſu nõ videtur veriſimile habebant n. aliquã pecuniã vel aliqua pignora ad habẽdũ cibum aliunde. Sed diſcipuli non habebãt quia ſine pecunia pera et erant ſimplici veſte neceſſaria incedebant. Unde nec abimelech ſummus ſacerdos queſiuit de neceſſitate dauid et virorum ſuorum ad hoc ꝙ daret eis licite panem ſanctũ ſed ſolũ de mũdicia eorũ maxime a mulieribus vt patz Reg. xxi. c. patet. Quod autẽ ulterius ꝙ dauid peccauit panes illos comedendo patz eſſe falſum non ſolum p verbum ſaluatoris factum excuſantes ſed etiã p ſcripturã veteris teſtamẽti q n reprobat castrum comeſtionẽ nec abimelech conceſſionẽ qui ſummus ſacerdos erat nõ eſt veriſimile ꝙ ignoraret quid eſſet licitũ vel illicitum et obſeruantiã ſabbati ipſe aute dicit ſi mũdi ſunt pueri maxime a mulieribus manducent quaſi dicat ſancti ſuppoſita dicta mũdicia facit comeſtionem licitam. Ad tercium cum dicitur ꝙ eadem ratione iheſus debuit excuſare vel relaxare adulterium cũ berſabee et homicidium vrie. Dicẽdũ ꝙ eſt falſum nã illa ſunt per ſe mala nec poſſunt bene fieri propter quod in talibus nõ habet locũ diſpenſatio. Ad quartũ cũ dicitur de ſacerdotibus in templo manualitera perantibus et licite nõ ſolũ accendendo ignem vel potius nutriẽdo ſicut p̃cipitur Leuit. vi. c. ignis in altari meo ſemper ardebit quem nutriat ſacerdos ſubiiciens ligna mane per ſingulos dies ſꝫ etiam hoſtias laudãdo et ſuper altare cremãdo et hoc rõe templi vel potius diuini cultus ſic fiendi eadem rõe vel maiori diſcipuli ſꝫ ſeruire iheſu et eos licentiã te poteſtatem vel licẽtias dato ꝙ alius eſſet illicitum quod tamen non eſt bene datum vt ſupradictum eſt ideo ſubdit ſaluator. Dico autem vobis quia maior eſt templo hic. De cauſa autem quare fuit mutatum ſabbatum in diem dominicam. quare etiã talẽ diem correſpondẽtem ſaturno obſeruant iudei et quomodo iudei iam non obſeruant ſabbatum preceptum a moyſe ſed reductum a dyabolo dictũ eſt ſupra in iſto tercio libro conſideratione quarta argumento quinto.

Contendit iudeus probare ꝙ iheſus xp̃s non eſt verus deus et vnus cum patre quia confitetur patri.

Uarta decimũ argumentũ iudeorũ ex euangelio ſumitur et illo verbo Math. xi. Confiteor tibi pater dñe celi ac terre. Et ſequitur omnia mihi tradita ſunt a patre meo. Arguitur ergo ſic xp̃s ani dicit ꝙ filius et pater vnũ ſunt quõ ergo dicitur confiteri corã patre ſuo deberet magis dicere corã ſeipſo. Item ſi omnia ſunt tradita a patre ergo nihil habet ad ſeipſo et ſic ex ſe eſt omnino deficiens. Ad primũ ſupra declaratũ eſt argumẽto xvii quarte conſiderationis huius libri per ſcripturas hebreorum ꝙ chriſtus eſt deus et homo deus ab eterno et homo ex tẽpore. Itẽ declaratũ eſt ſupra libro primo in appoſitione xii theſauri ꝙ iheſus nazarenus eſt verus chriſtus et qz in eo ſunt diſtincte nature ideo ſm ꝙ deus dicit Johannis x. Ego et pater vnum ſumus ſcilicet in eſſentia, diſtincti tamen in perſonis. Secundũ autem ꝙ homo dicit Johãnis xiiii pater maior me eſt et ſic noſcet coram patre et confitetur. Quod autem ſubditur ſi habet omnia a patre. ergo ex ſe eſt omnino deficiens. Dicendum ꝙ hec propoſitio eſt vera chriſtus inquantum homo eſt creatum omnis creatum ſibi relicta in nihilum caderet ſicut ẽ de nihilo. Et nõ poteſt iſta concedi cũ reduplicatione xp̃s inquantum homo nihil eſt ex ſe ſed omnino deficiẽs. Si autẽ ex dictis aliquis arguat ꝙ idẽ ſequitur de xp̃o inquãtũ deus ꝙ quicquid habet filius inquantum deus habet naſcendo et per conſequens habet illud a patre. et ſic ex ſe nihil eſt ſed omnino deficiens. dicendũ ꝙ non ſequitur quia filius a patre accepit idem eſſe cum eo. nam diuinum eſſe non eſt multiplicabile. et ideo ſicut pater eſt neceſſe eſſe ſic et filius et ſic nõ põt dici deficiens nam eãdem deitatem paternam ſapientiam et ſic de aliis abſolutis habet cum patre. Quod autem in diuinis ſit pater et filius non ſolum patet ex nouo teſtamento ſed etiam ex veteri Eſaie. ix. Filius datus eſt nobis et vocabitur nomen eius admirabilis conſiliarius deus fortis et cetera. Et quo patet ꝙ in diuinis eſt filius et per cõſequẽs pater qui relatiue dicitur ad inuicẽ et

posita se ponunt et percepta se puniūt. Nō est pōt dici ꝙ deꝰ filius sit filius alicuiꝰ creati vł finiti nō tamē sunt duo increati aut duo im mēsi sicut nec duo dij sed vnus increatꝰ et vnꝰ imēsus nullā.n. distinctionē habēt in deita te sed solū in personali ꝓprietate. De trinita te personarū et vnitate essentie. dictū est su pra argumento xxiij quarte consideratiōis huius libri quantum sufficit ad ꝓpositū hu ius libri.

Contendit iudeus ꝓbare ꝙ ihūs xp̄s nō est deus quia contradicens sibi est instabilis

Tunc iudeorū argumētū iudeorū ex euangelio sumitur ex illo verbo. Math. viij. Cū aūt descēdisset ihūs de mō te secute sunt eū turbe multe et ecce leprosus veniens adorabat eū dicens. Dne si vis pt me mundare etc. Sequitur et ait ihūs illi. vi de nemini dixeris sed vade ostende te sacer doti et offer munꝰ quod pcepit moyses. Ex his arguit sic iudeus. Jhesus voluit sacrifi cium qḋ fiebat in emūdatione leprosi. Ali bi vero. s. Math. ix. et. xij. c. dicit misericordiā volo et nō sacrificiū et sic contradicit sibi et est in stabilis in voluntate. Jtē idē arguitur ꝑ hoc ꝙ dicit mundato a lepra vade nemini dixe ris etc. et alibi. s. Luce viij. c. dicit vade ad tuos et narra quāta tibi fecerit dominꝰ. etc alibi. s. Math. x. et Luce xij. dicit. Qui me confessus fuerit corā hoībꝰ confitebor et ego eū corā patre meo et sic patet ꝙ voluit sua facta celari et publicari que sunt contradic toria. Ad primū dicēdū ꝙ non valet nō ea dem rōe pᵒ scripturā veteris testamēti quā iudeꝰ cōcedit esse verā ꝓbare deū esse mutabilē quia Gen̄. viij. c. dicit de sacrificio noe. Odo ratusq; est dominꝰ odore suauitatis et sic fu it sibi placitū Jtē in Exod. leuitico et alijs libris veteris testamēti precepit deus sibi of ferri sacrificia tanꝙ sibi placita et Esaie i. c. dicitur holocausta arietum et adipe pinguium et sanguinē hircorū et vitulorū nolui et psal mo xxxix. sacrificiū et oblationē noluisti etc hec.n. non arguunt dei mutabilitatē. Nam ipse immutabilis mutabilia operatur sicut i cor poralis corporalia. Quod aūt ihūs dicit al legando dictū osee ꝓphete. vi. c. misericordiā volo et nō sacrificia non dicit hoc sacrificia vete ris legis reprobādo habebāt enī iusticiam suā et habuerunt vsq; ad mortē xp̄i Sz hoc dixit opera misericordie sacrificijs preponendo. naz habent duplicem bonitatem. vnam ex gene re quia sunt virtutis moralis. aliam ex cari tate quia quando fiunt ex caritate habet bo nitatem merito vite eterne Sacrificia vero ve teris legis non habebant bonitatem nisi ex fide et dilectione offerentiū vnde dicitur Gen̄ iiij. c. respexit dominus ad abel et ad mune ra eius. quasi dicat. munera fuerunt accep ta sibi propter bonitatem offerentis. Quod autem illo modo intellexerit ꝓpheta vel po tius dominus ꝑ ꝓpheta patet per textū ibi dem qui talis est. misericordiā volo et nō sa crificiū et sciam dei plusꝙ holocaustū. Per hoc ꝙ dicit plusꝙ holocaustū que sunt que dā sacrificia patet ꝙ non loquebatur holo causta reprobando sed eis sciam dei preferē do et eodēmodo de operibus misericordie respectu sacrificiorum. Et hoc idem patet Esaie primo capi. Postꝙ dixerat dominus holocausta arietum et adipē pinguium et sā guine hircorū aut vitulorum nolui. Subdit querite iudicium subuenite oppresso iudica te pupillo. defendite viduā et venite et argu ite me dicit dominus. Si fuerint peccata ve stra vt coccinum quasi nix dealbabuntur etc Ex quo patet manifeste ꝙ opera misericor die et iusticie magis erant delentia culpe et meritoria glorie habende xp̄i tempore ꝙ sa crificia legis Quod autem arguitur ꝙ ihūs aliquando voluit facta sua celari. et aliquā do publicari fuit valde rationabile. Nam omnis eius actio fuit nostra instructio. Ex pedit autem imperfectis opera sua celare ne per vanam gloriam extollantur. et expedit a liquando maxime perfectis opera sua bona in publico ponere ad dei gloriaz et proximi edificatiōẽ Quātū ad primū dicit ihūs. Ma. vi. te autem faciente elemosynam nesciat si nistra tua quid faciat dextera tua. Et ꝙtū ad secundum sic luceat lux vestra coram ho minibus vt videant opera vestra bōa et glo rificent patrem vestrum qui in celis est Ma thei. v. Sicut etiam patres veteris testamenti aliqua bona opera fecerūt occulte et aliqua bona publice Helyas et filiū vidue sareptē ne suscitaret secrete in suo cubiculo ad so latiōnē mřis vidue. iij. Reg. xvij. c. et ignē de celo fecit descēder sup holocaustū suū ad decla ratiōẽ diuinitatis ve publice. s. corā rege achab

et ſopulo iſrael. iiij Reg. xviij. c. ſimiliter helyſeus multiplicationē olej ad viduē ſuſtentationē et filiorū eius et ad ſatiſfactionē creditori fiendam fecit ſecrete ſ. clauſo oſtio vt habetur. iiij Reg. iiij. c. et milites ſyrie volētes eū capere ceciſa pauſſus duxit cū i medio ſamarie corā rege iſrael et populo cunctatis vt habetur. iiij Reg. vi. ca. Patet igitur ex pdictis ꝙ ibūs rationabiliter aliqua facta ſua bona publicauit et aliqua occultauit.

Contendit iudeus probare ꝙ pater filꝰ et ſpiritusſanctus non ſunt vnius eſſentie ꝗ vnum peccatum dimittitur ab vna perſona quod non dimittitur ab altera.

Ecūdecimū argumentū iudeorum ſumitur ex euangelio ex illo loco M. xij. omne peccatū et blaſphemia dimittetur hoībꝰ ſpūs autē blaſphemie non dimittetur. Et quicūꝗ dixerit verbū cōtra filiū hominis dimittetur ei qui autē dixerit cōtra ſpiritūſanctū non remittetur ei neqꝫ in hoc ſeculo neqꝫ in futuro. Ex hoc arguit ſic iudeus. Vos xpiani dicitis ꝙ pr et filꝰ et ſpūſſanctus ſūt vnius eſſentie et vnius volūtatis. quō ergo dicitur verbū ſeu blaſphemia cōtra ſpūmſanctū et nō contra filiū et patrē et quō vnꝰ dimittitur peccatū vel blaſphemia ſine alio. Hec enī que videntur haberi ex verbis ihū iplicant contradictionem ſi ſunt vnius eſſentie et vnius blaſphemator et alter non ſeqꝛ ꝙ idē blaſphematur et nō blaſphematur et ſi ſūt vnius volūtatis et alter remittit et alter non ſeqꝛtur ꝙ idē remittit et idē blaſphemāt et nō remittit que ſunt contradictoria. Item de iſtis blaſphemantibus ipſum xpm ſepara quero dicat iudeus vbi ſit ſ. in celo vel in gehēna. Si dicatur ꝙ in celo ſequitur ꝙ ſpūſſanctus impotens eſt ad puniendū blaſphemiam illatam ſibi et ab eo non remiſſam. Si autē dicat ꝙ eſt in gehēna ſequitur ꝙ pater et filꝰ ſunt ipotentes ad ſaluandū eū cum remiſerint blaſphemiam. Itē ſi duo remittunt ſcꝫ pater vel filius et ſpūſſanctus non remittit quid pficit blaſphemanti et quid ſibi nocet ſi ſpūſſanctus non remittit. ex quo pater et filius remittunt ei. Ex his ergo que videntur friuola et contradictionē iplicātia q̄ tamē ſequūtur ex verbis ihū nazareni concludit iudeus ꝙ eius doctrina nullius ſit momenti. Sanc patet intelligentibus ꝙ obiectiones iſte pꝯcedūt ex imaginatione falſa circa articulum ſancte trinitatis q̄ articulꝰ ſatis eſt declaratꝰ ſupra. c. xxiij. quarte conſiderationis huius tercij libri ex ſcripturis hebraicis nō ſolum ꝙ in eſſentia diuina ſint plures ſed ꝙ ſunt tres et ſolum tres. nec eſt contra intentionē antiquorum hebreorum dicere pluralitatē in deo dum tamen vnitas eſſentie teneatur ꝙ nos xpiani tenemus firmiter et confitemur fideliter. his ergo ſuppoſitis reſpondendum eſt ad obiectiones. Circa quod ſciendum eſt ꝙ ſaluator Matthei xij. diſtinguit blaſphemiam contra filium hominis a blaſphemia contra ſpiritūſanctum. Primam vocans verba iudeorum nequiter prolata cōtra benignitatem humanitatis ſue. Comedebat enim et bibebat cum hominibus etiam aliquando cum peccatoribus ſicut clementiſſimus medicus cum egrotis et propterea iudei vocauerunt eum voracem et potatorē vini publicanorum et peccatorum amicum vt habetur Matthei xi. c. Et hāc blaſphemiam dicit ſaluator remiſſibilem eo ꝙ erat excuſabilis in parte ex conſideratione fragilitatis humane. Secundam vero blaſphemiam vocat verba contra deitatē ſuā nequiter dicta. Videntes enim ab eo fieri expulſiōes demonum illuminationes cecorum. ſuſcitationes mortuorum et ſimilia que non poterāt fieri niſi virtute diuina. Iudei tū ea nequiter attribuebāt virtuti demonis dicētes Math xij c. Hic demōia nō eijcit niſi i beelzebub principe demoniorum et hanc blaſphemiā dixit ſaluator irremiſſibilem nō ſimpliciter ſed ire difficili remiſſibilē. Nā ex pte blaſphemantium non erat aliqua excuſabilitas nō in toto vel in pte qꝛ talis blaſphemia contrariatur principio remiſſionis peccatorū ꝙ e virtꝰ diuina et qꝛ eadē deitas eſt in tribꝰ perſonis. Ideo blaſphemans contra vnam pſonā blaſphemat etiā cōtra aliā. et ſimiliter quia eadem bonitas eſt in tribus ideo vna perſona non remittit ſine alia. Nam opa trinitatis ſunt indiuiſa. Remiſſio tamen peccatorum aliquando perſone ſpūiſſancti attribuitur quia principium remiſſionis huiuſmodi ē bonitas que eſt attributū ſpūſſācti. Patꝫ igitur ꝙ obiectiones iudei ſupprapoſite pcedūt ex falſa imaginatiōe. Reſtat autē oſtēdere ꝙ irremiſſibile dupliciter vno modo

tradicione in nullo modo remissibile. Alio modo contrarie i de difficili remissibile hoc modo ptz. v meth ubi dicitur q impossibile et intransibile uno modo dicitur quod nullo modo pot fieri vel transiri. Alio mõ quod difficili pot hoc etiam declarari de cõi mõ loquendi. Dicitur enim de ceco pfecto q non pot videre simpliciter et de caecutiente q non pot videre qz videt cũ difficultate. Tercio modo hoc declarari cõ mõ loquẽdi scripture veteris testamenti. Josue. xx. considerãs difficultatem populi ad bonũ et pronitatẽ ad malum dixit Josue vltimo ca. non poteritis servire dño etc. non intelligit de impossibilitate simpliciter sed de difficultate. Nam ibi subditur q iuxit fedus inter populum et deum ut servirent domino. Item Hieremie. xiij ca. Si pot ethiops mutare pellem suam et pardus varietates suas et vos poteritis bene facere cũ didiceritis malũ. Quod .n. ethiops et pardus possunt mutare pelles suas hoc est impossibile simpliciter. Sed q assuetus ad mala revertatur ad bene agendum ñ est ipossibile sed difficile eo q habitus viciosus inclinat ad malũ agendũ per modum nature. Exemplũ autẽ habet in manasse rege qui diu vixit fuit assuetus i pessimis et tñ finaliter reductus fuit ad bonũ virtutis ut pz ij. paralip. xxxiij et i fine libri ubi ipsius ponitur oratio. Quod autẽ iudeus querit vltio de aĩa blasphemantis ubi sit. Dicendũ q si recessit a corpore cũ peccato blasphemie est in inferno. Si vero recessit totaliter expedita q tũ ad culpã et penã est in celo. Si autẽ recessit liberata a culpa sed adhuc ad penã temporalẽ obligata detinetur ad tempus in purgatorio donec purgetur et sic ad gloriã trãsferatur nec aliqua persona divina est ipotẽs ad salvãdũ eũ, vel puniendũ. qz sicut tres persone sunt vnus deus ita sunt vnus omnipotens ad faciendum de creatura quicquid placet sibi sm ordinẽ sue sapientie et iusticie

Quod ihũs xpc nõ e verus deus qz dicens q venit salvare quod perierat cõtradicit sibi ipsi loquens parabolice

Centesimũseptimũ argumentum iudeorũ qz ex evangelio sumitur ex illo loco. Math. xviij. non est voluntas ante patres vestrum qui in celis est vt pereat vnus de pusillis istis et ibidem premittitur venit filius hominis salvare quod perierat. Itẽ. Mr. xiij c. dicitur. Jõ in parabolis loquor eis videntes non videant et audientes non audiant nec intelligant. Ex his arguit sic iud. Si venit ihũs salvare quod perierat vt d et tamen loquebatur peccatoribus parabolice vt non intelligerent nec per consequens converterentur vt ibidem vt in evangelio dicitur. Ista sibi videntur manifeste contrariare s. q quereret salutem peccatorum et quereret nec vellet. Item istud ultimo destruit verbum domini ezechielis xviij Nolo mortem peccatoris sed vt magis convertatur et vivat. Dicendum q xpc non semper loquebatur turbis parabolice sed aliquando plane et aperte tractans ea que sunt de necessitate salutis vt patet Mar v. capi. et. x. vij ubi tradit formam pfectõis evangelice. Sed quoniam frequenter ad eius predicationem veniebant homines maligni ad discendum sed ad insidiandum ei Ideo tunc loquebatur parabolice vt non intelligerent ne daret sanctum canibus et poneret margaritas ante porcos. Aliquando etiam fidelibus et devotis loquens parabolam premittebat et postea exponebat vt permissione parabole veritas gratiosius peretur, et hic modus communiter in ecclesie predicationibus observatur. Patet igitur q ihesus aliquãdo loquebatur parabolice et aliquando plane et hoc rationabiliter nam ezechiel et alij prophete frequẽter v q modo loquebantur vt patet cõmuniter libr inuenti. Moyses etiam aliquando loquebatur populo velata facie aliquando vero sine velamine. Item iudeus arguens contra ihesum eo q dicat in parabolis loquor eis vt videntes non videant et cetera. Arguit contra deum veteris testamenti et per consequens seipsum dicit enim. Dominus Esaie. vi. capitulo. Excecã cor populi huius et aures eius aggrava. quam auctoritatem. Ihesus ita allegavit tan q impletam in sua predicatione per quam simplices christiani fuerunt illuminati apostoli et sacerdotes et scribe fuerunt excecati. De quibus excecatis dictũ fuit supra consideratione prima huius tercij libri. Ticco bsiat q ver

Esaie sunt hic aliqualiter mutata. Nã apo-
stoli et euangeliste allegãtes scripturã vete-
ris testamenti magis curauerũt allegare sẽ-
sum ꝙ verba. Decauit ergo exercatio sua ab an-
tiquis doctoribus iudeorũ exponẽtibus in
libro Af c. i. Decorus illud quod dicit moy-
ses Deutro xxij c. generatio praua atq; per
uersa hec ne reddis domino popule stulte
et insipiens. glo. stulte in his q̃ preterierũt in-
sipiẽs ad futurũ seculũ per quod intelligitur
xpo messie in glos hebraicis vbiq;. Quod
autem ulterius dicit ihũm destruere verbu
domini dicentis Nolo mortẽ peccatoris etc
nõ valet Nam in populo sunt aliqui pecca-
tores penitentes et aliq obstinati. De peni-
tentibus dicit dominus verbũ istud et mul-
ta cõsimilia. De obstinatis vero dicit cõmi-
natione aspera et totalẽ destructionẽ Job.
xxi. c. ducũt in bonis dies suos et in puncto
ad inferna descendunt et hoc patet per effec-
tum de chore et sibi adherentibus Numeri
xvi. Et ideo si arguit iudeus ipsum destru-
xisse domini verbũ eadẽ ratione sequitur ꝙ
destruit de⁹ verba sua q̃ ẽ iniquũ et cõtra se
ipsum maxime in verbis vbi in eodẽ cõtextu
linere talis modus loquẽdi cõtra⁹ de obsti-
natis et penitẽtib⁹ frequẽter inuenitur vnde
Exod. xxxij c. et ut Ego occidã s. obstina-
tos et ego viuere faciã s. penitentes et psal
mo lxxvij Cum occideret eos querebãt eũ
et reuertebantur etc. Occasio refertur ad ob-
stinatos peccatores. Reuersio vero ad peni-
tentes qui aliorũ pena territi reuertebantur
et penitebant.

Contendit ꝙ ihũs xps non est deus q̃a
orauit.

Extimũoctauũ argumẽtũ iudeorũ
ex euãgelio sumit ex illo verbo. M.
xxvi. c. tũc venit cũ illis ihũs in vil-
lã que dicitur gethsemani et dixit discipulis
suis. sedete hic donec vadã illuc et orem Ex
hoc arguit iudeu⁹. Si ihũs est deus quo-
modo orauit ipsius enim dei non est orare
sed ab alijs orari vt sic loquar loq. p supi⁹ dic-
ta sicut hic istud argumẽtũ iudaicũ soluit.
q̃i declaratũ est supra p scripturas hebreorũ
ꝙ messias i veteri testamento p̃missus futurus
erat ver⁹ homo et ver⁹ de⁹ in vna psona. Itẽ
ꝙ redẽpturus erat mũdũ p passione suã in

humana natura. Itẽ ꝙ ihũs nazarenus est
ver⁹ messias iudeis p̃missus Ideo habuit
corpus passibile et mortale p nr̃a redẽptiõe
vsq; ad suã resurrectionem. In qua habuit
corpus ĩmortale et gl̃iosum. Dicendum er-
go ꝙ ihũs nazarenus in humanitate pro no-
bis assumpta in qua est minor precabatur eũ
pro nobis sicut scribitur Esaie liij et p trãs-
gressoribus orauit vt. s. non perirẽt. quod ca-
pitulum intelligitur de xpo ad literã sicut
supra sepe declaratum est Orauit etiam pro
seipso Johãnis. xvij c. pater clarifica filium
tuum etc.

Contendit ꝙ ihũs xps nõ ẽ deus q̃ fuit
tristis et timuit.

Extimũnonũ argumentum iudeorũ
ex euãgelio sumit ex illo loco Ma.
quo supra Assumpto petro et duob⁹ filijs
zebedi cepit tristari et mest⁹ esse. tunc ait illis
Tristis est aĩa mea vsq; ad mortẽ: sequitur.
procidit in faciẽ suam orans et dicens. Pater
si possibile est transeat a me calix iste. Ex his
arguit iude⁹ dupliciter Primo sic Quis vn
ꝙ audiuit de deo loqui trementer et timẽte
cũ de⁹ sit omnipotens ad faciendũ quod vult si
ne difficultate Si autẽ dicatis ꝙ iste timor
et tremor in carne fuit sed non in anima: q̃a
est ita fatuus qui ignoret carnẽ dolere et ti-
mere nisi per animam. Itẽ ij per hoc ꝙ dicit
transeat a me calix iste etc. patet ꝙ in eo non
fuit virt⁹ ad saluandũ vitã suã et carnem. re
spõdetur psupposito ꝙ sepe supra declara-
tũ est ꝙ ihũs est ver⁹ deus et verus hõ Ad
primũ dicitur ꝙ timor et tremor et similia nõ
fuerunt in natura diuina quia hoc est impos
sibile nisi trõmetaphorice sic Gen vi c. di-
citur et tactus dolore cordis intrinsecus o de-
lebo inquit hominem quẽ creaui a facie ter-
re. Similiter nec in natura humana q̃tũ ad
partem anime superiorem que est intellectiua
In qua ihesus ab instãti sue conceptiõis fu
it comprehensor et summo gaudio fruebat.
Sed q̃tum ad partem anime inferiorem q̃
dicitur sensitiua et etiã organo corporali in
qua ihesus fuit viator futurus predicta ad
opus nostre redemptiõis et vt in ipso osten
deretur vere natura sensibilis contra futu-
ros hereticos qui dicturi erant ꝙ christus
non habuit corpus passibile sed celeste.

Ad ſecūdū cum īducitur tranſcat a me calix iſte. Dicēdū ꝙ hec petitio erat ſenſualitatis ſicut mouentis q̄ naturaliter horret mortem ſed erat rationi ſicut ꝓponētis tā ꝑ quā tā ratione ihūs accipiabat mouē quia voluntas rōnalis in eo erat totaliter volūtati diuine cōformis. Ideo dicebat veruntamēnon mea ſed tua voluntas fiat et accipitur hec volūtas ꝑ appetitu ſenſitiuo quē appetitū intellectus ſuperabat. Ideo de ipſo ſcribitur Eſaie liii ca. Oblatus eſt qi ipſe voluit in hebreo ſic habetur in anguſtiatus eſt qi ipſe voluit. et infra eodem ca. dicitur ipſe tradidit in mortē animā ſuā et cū ſceleratis reputatus eſt et ꝓpter hoc dicebat math. xxvi c. Spūs quidē ꝓmptus ē i. voluntas rōis ꝓmpta ē ad mortē caro aūt īfirma i. ſenſualitas et hoc ſue nitur nō ſolū ī ihū nazareno ſed etiā ī martirib' in nouo teſtamēto ſicut patet de multis et etiā in veteri teſtamento. De machabeis ab antiocho tormētatis et de beleazaro de quo dicitur ii Machabeorū vi. c. ſed cū plagis permerctur ingemuit et dixit. Domine q̄ hēs ſanctā ſciam tu ſcis qi cū amorte poſſum liberari graues corporis ſuſtineo dolores ſm animā aūt i ſecūdū ꝑtem anime ſuperiorē libenter hec patior. Quod autem arguit iudeus ꝙ caro non dolet timet et triſtatur niſi per animā hoc eſt verū de anima ſenſitiua ſed quia neſcit diſtinguere inter ſenſū et intellectū ideo facit ridiculoſum argumentum.

Contendit iudeus ꝙ xp̄us non eſt deus quia iuit ad ficulneam ad ꝗrendū fructus que nō habebat niſi folia et qi maledixit ei cū nihil nocumenti ſibi feceret.

Decimū argumētū iudeorū ex euāgelio ſumit ex illo q̄d ſcribitur M. xxi. Mane autē reuertens in ciuitatem eſuriit et vidēs fici arborē vnā ſec' viam iuit ad eā et nihil inuenit in ea niſi folia tantū. et ait nūꝙ ex te naſcat fruct' in ſempiternū et areſacta eſt continuo ficulnea. Ex his arguit ſic iudeus Si ihūs fuiſſet de' cognouiſſet a lōge fructū ficulneā nō hēre nec ad eā iuiſſet Itē cū ipſe dicat bn̄facite his q odeӧrūt vos. quō maledixit arborē q̄ nihil nocuit ſibi et ideo videtur hoc feciſſe ex ire ꝑturbatione. dicendū ꝙ ihūs nō ſolū in ꝗtū deꝰ quē nihil pōt latere ſciuit fructū in arbore ñ eē ſed etiā in q̄tum hō qi q̄libet etiā ſcit ſimplex potent illud ſcire cū nō eēt tēp' ficorū vt dicit Marci. xi. c. ad q̄d ergo iuit ad arborē fructu vacuā. Dicēdū ꝙ ſicut ꝓphete veteris teſtamēti aliqñ ꝓphetabāt verbis aliqñ ſenſibilib' ſignis. ſicut Hieremias ꝓdixit deſtructionē ciuitatis Iheruſalē per caldeos et portauit cathenas ligneas in collo ſuo vt habetur hieremie c. xxvii ad ſignificandū ꝙ populus cathenis vinct' duceretur in captiuitatem ita ihūs q̄ hic dicit ꝓpha magn' Luce. x c. et de quo ꝓdictū fuit Deutro. xviii. c. ꝓphetā ſuſcitabit vobis deus de fratrib' veſtris etc. deſtructionē ciuitatis iheruſalē futurā ꝑ romanos ꝓdixit Luce. xix. eo ꝙ nō cognouiſſet tēpus viſitationis ſue. ſ. ꝑ ipm. Que q̄dē cognitio ad ſacerdotes et legiſꝑitos ꝑtinebat et ideo defectū eorū et punitionē ſignauit ꝑ ſenſibile ſignū arboris fructu carētis. Nā ipſe veniens ad ſacerdotes et legiſꝑitos quorū fructū boni eſuriebat vacuos bonis operibus inueniebat et per maledictionē arboris eos a deo maledictos ſignificauit. Et per eius areſactionē eorum deſtructionē ꝑfigurauit. Nā poſtea capta ciuitate ꝑ romanos cū ſacerdotes miam peterēt eis' iuſſit eos occidi dicēs eos eē degeneres het qui tēplo deſtructo ſupereēt ſupuiuere. Patet igitur ex ꝑdictis ꝙ ihūs circa ficulneam nihil faciebat ex ignorātia ſeu ꝑturbatione ire ſed ex magna ratione et myſterij ſignificatione.

Contendit ꝙ ihēſus xp̄s non eſt deus ꝙ accepit ab alio poteſtatem dicēs data ē michi omnis poteſtas in celo et in terra.

Undecimū primum argumentum iudeorum eſt ex euangelio ſumitur ex illo verbo. Math. vltimo. c. data ē mihi omnis poteſtas in celo et in terra. Ex hoc arguit iudeus ꝙ ihūs non ſit deus qui ex ſe eſt potentiſſimus et ab alio non accipit poteſtatem Si autem dicatur ꝙ a patre data ē ſibi ptās hoc nō valet qi ſpiritui cōtinet pſem et filiū eē equlos. Dicēdū ꝙ ihēſu duplex eſt ptās ſicut eſt duplex natura. Una ē poteſtas diuina quā habet ab eterno nō tamē a ſe ſed a patre a quo eſt diſtinctus i ꝑſo

na nō tamē in hoc minor eſt patre q: ab eo accepit eandē in numero naturā et poteſtatē ſicut ſeptus e ſuper⁹ dictū eſt īn ibus non loquitur hic de iſta pote ſed de alia quā ab eo accepit in humana natura. Nā ab initio aſſumptionis humane nature ad perſonā filij illa natura habuit excellentiam ſuper oēs creaturā auctoritatiue nō tamē executiue. Naz inter oēs apparuit in forma ſerui in humana natura paſſibili ꝓpter myſteriū noſtre redēptionis ad īplēdū ſicut fuerat predictū Iſa. liij. Uere languores noſtros ipſe tulit et dolores noſtros ipſe portauit. Diſciplina pacis noſtre ſuper eū et liuore eius ſanati ſumus quod intelligitur ad litterā de ꝑdo enā ſm antiquos doctores hebreorū ꝑut dictū fuit ſupra libro primo in argumē nouitate ſauri. Sed in ſua reſurrectione accepit hanc poteſtatē executiue ideo tūc dixit Data ē mihi omnis poteſtas ecc. Tñ in iudicio finali omnia plenius erūt ſubiecta ſibi ſicut oſtendit apoſtolus ad hebreos. ij c. Per hanc tamen poteſtatē que ſuam ē non eſt nec erit equalis deo patri. Sic ergo patet reſpōſio ad obiectū iudeorum ex euangelio.

Contendit q ihūs xp̄s non eſt unus de⁹ cum pre et ſpūſancto quia ipſe deſcendit in uterū virgis et non pr et ſpūſſanctus.

Iceſimūſecūdū argumentum iudeorum accipitur ex verbis xp̄ianorū. Unde dicit iudeꝰ ſic vos xp̄iani dicitis q eſt vnus creator. et q xp̄s veſter eſt filius eius et q deſcendit de celis ſine ſeparatione a pre et a ſpūſācto. qñ ergo vos dicitis q filius deſcendit in utero virgis quero ſi tūc pater et ſpūſſanctus fuerunt ab eo ſeparati aut non. Si dicatis q ſic. eſt contradictio in verbis veſtris. quia dicitis q deſcendit ſine ſeparatione ab eis. Si vero dicatis q nō ſequitur q pater et ſpūſſanctus ſunt incarnati ſicut et filius quod vos negatis. Dicendum q deſcenſus filij in uterū virginis non eſt intelligendus per motū localē ſed ꝑ nouū eſſe eius i virgie q quidē effectus eſt coniunctio diuine nature et humane in vna perſona. Hec igitur coniunctio pōt cōſiderari dupliciter: Uno mō effectiue et ſic facta fuit a tribus perſonis ſ pre et filio et ſpūſancto. nam eorum opera ſunt indiuiſa. Alio modo terminatiue et ſic iſta coniunctio terminata eſt ad perſonā filij ꝓpter quod ſolus filius dicitur incarnat⁹ licet autem ad hoc non poteſt poni exemplum q non habeat plus de diſconuenientia q̄ de conuenientia tamen q̄tum ad aliquid poteſt poni conueniens. Ponatur igitur caſus q plato ſortes. et cicero tractāt matrimoniū berthe cū ſorte qui eſt media perſona. Si igitur queratur a quo ē effectiue iſta matrimonialis coniunctio. patet q a tribus. Si autem queratur ad quem eſt terminatiue. patet q ad ſortem tantum ꝓpter quod ipſe ſolus dicitur et eſt berthe maritus. Sic ſuo modo eſt in propoſito quia licet pater et filius et ſpūſſanctus ſint vnum in natura tamen ſunt diſtincti in perſonis. Incarnatio vero terminata eſt ad filium prout perſona/ liter diſtinguitur a patre et ſpūſſancto non tamen dicitur ſeparatus ab eis. quia nomē ſeparationis non accipitur in diuinis perſonis quia ſignificat diuerſitatem eſſentie non autem ſic nomen diſtinctionis. Item habemus aliud exemplum in tribus domicellis induentibus terciam illarum de quibus ꝓt dici q quicquid facit vna facit alia vna tamen ſola induitur. Eodem modo dicendum eſt q opus incarnationis aliquando attribuitur patri ut ibi Cum autem venit plenitudo temporis miſit deus filium ſuum ecc. Ad Gal. iiij. Quādoq autem filio attribuitur. ut ibi exiui a patre et veni in mūdum. Iohis xvi. Qnq attribuitur ſpūſancto ut in ſymbolo. Qui cōceptus eſt de ſpūſancto. ſed hec ideo dicuntur quia opus incarnationis fuit magne potentie ſapientie et bonitatis que tribus perſonis attribuuntur ſolus tamen filius terminatiue ut dictum eſt indutus eſt veſte carnis humane iuxta illud ad philippē. ij. Exinaniuit ſeipſum formam ſerui accipiens in ſimilitudinem hominum factus et habitu inuentus ut homo. Sic igitur patet q ad dictum chriſtianorum de incarnatione non ſequitur contradictio ſeu aliud inconueniens.

Quod ihēſus chriſtus non eſt deus quia fuit miſſus ſiue miſſus

Decimumtercium argumentum iude/orum est. Quero a vobis xpianis vi et iudei? Utrum videlicet xps fuit mittens vel miſſus. Si dicatis quod miſſus quis vnquam audiuit deum miſſum ad alterum quaſi dicat hoc eſt apertum mendacium. Si autem dicatis quod eſt mittens vos facitis eum mendacem quia dicit Joh. viij. et ego non ſum ſolus ſed ego et qui miſit me pater. dicendum quod dei filius est mittens et miſſus fuit et miſſus in mundum a patre et ſpiritusancto in ſua incarnatione benedicta. ſicut ſuperius fuit declaratum argumento. xxiij. quarte conſiderationis per auctoritatem. Eſaie. xlviij. et nunc miſit me dominus et ſpiritus eius. hec dicit ſanctus tuus redemptor iſrael. Eſt etiam mittens ſpiritumſanctum ſicut dicit Job. xv. mittam vobis ſpiritum veritatis etc. Circa quod ſciendum quod miſſio alicuius importat duplicem habitudinem vnam ad mittentem ſecundum quam aliquomodo miſſus procedit a mittente. Aliam ad terminum ad quem mittitur ſecundum quam miſſus eſt vbi prius non erat vel eſt ibi alio modo quam prius. licet autem in diuinis non ſit proceſſus vni perſone ab alia ſecundum motum localem vel ſeparationem realem tamen eſt ibi proceſſus ſecundum originem quod filius procedit a patre et ſpiritusſanctus ab vtroque. Sic igitur filius et ſpiritusſanctus habet habitudinem ad mittentem habet etiam habitudinem ad terminum miſſionis non tamen ſic intelligendo quod incipiant eſſe vbi prius non erant ſimpliciter quod de neceſſitate ſunt vbique per eſſentiam potentiam et preſentiam ſicut patet hieremie xxiij. Celum et terram ego impleo dicit dominus. Sed ſic intelligendo quod incipiat eſſe vbi prius erant tamen alio modo et terminus filius miſſus in mundum a patre quod incepit ibi eſſe vt homo vbi tamen prius erat vt deus Johannis .i. ca. In mundo erat et mundus per ipſum factus eſt et mundus eum non cognouit. In propria venit etc. et ſpiritusſanctus ſimiliter dicit miſſus apoſtolis viſibiliter quando ſuper eos apparuit ſigno viſibili. Nam hoc modo prius non erat ibi et quando dicitur mittitur inuiſibiliter ad ſanctificandum creaturam rationalem quia incipit ibi eſſe per gratiam ſanctificantem vbi tamen prius erat per eſſentiam preſentiam et potentiam. Ad argumentum iudei patet quod non eſt contradictio quia licet filius ſit mittens et miſſus non eſt ſecundum idem.

Contendit quod ihesus xpus non eſt deus quia locutus eſt ſathan ſtudet ad interficiendum me.

Decimumquartum et vltimum argumentum iudeorum eſt in libro ſymonis cephe dicit ihesus. Ecce ſathan ſtudet ad interficiendum me de manu deorum et non habet me in manu ſathan. Ex hoc arguit iudeus dicens. Quare non conſideratis vos xpiani dicentem iſtum deum ſic loquentem. dicendum quod iſte in deus falſum accipit. Nam in epiſtolis petri aut alibi non inuenitur hoc dictum a ihesu nazareno. nam ſi hoc dixiſſet et factum fuiſſet nullum inconueniens ſequeretur. Nam ſupra declaratum eſt quod ihesus eſt verus deus et verus homo in vna perſona ipſe vero ſicut deus permiſiſſe inquantum homo a dyabolo temptari et de loco ad locum portari vt ſupra dictum eſt et quia pater et ſpiritusſanctus ſunt vnus deus cum eo Ideo ab ipſis fuit etiam iſta permiſſio. Ideo ſi ſathan hoc modo fuiſſet permiſſus querere quod iudeus allegat falſo nullum inconueniens ſequeretur. Patet etiam iudei falſitas vt dicit Nicolaus de lyra per hoc quod obiectiones ſuas in aperto mendacio terminauit.

Tractat de bello iudeorum per argumenta ſumpta ex natura et allegat contra legem xpi. xxiij. impoſſibilia.

Sexta conſideratio eſt de bello iudeorum per argumenta ſumpta ex natura. Sicut enim mille nocendi modos habet dyabolus ſic et iudeus eius filius. Cum enim miſerabiliter duo bella prima perdiderunt tanquam homines ſine lege ad ſpeculum nature ſe vertentes viginti quatuor impoſſibilia nature mouent contra noſtrum fidei fortalicium. ſi forte poſſint illud expugnare ac ſi muſca volatu alarum ſuarum niteretur obſcurare claritatem ſolis.

Impoſſibile eſt deum inquinari quod tamen ſequeretur ſi incarnaretur in corpore mulieris.

Primum impoſſibile mouetur circa incarnationem filii dei. Arguit ergo iudeus ſic. Impoſſibile eſt deum inquinari ergo impoſſibile eſt deum incarnari. Secundo

eſt cõiter conceſſum. ſed mã ſequentis ꝓbat
qꝛ ad oppoſitũ ꝯñtis ſequitur oppoſitũ an/
tecedentis. Sequitur et ſi poſſibile ẽ deũ icar/
nari ergo poſſibile eſt deũ inquinari qꝛ ſi de
us incarnaretur ingrederet in corpore muli
eris que ẽ res imũda et conſequenter inqui
naretur. Reſpondetur negãdo conſequẽtiã
et ad ꝓbationẽ ꝙ ex incarnatione in corpor
mulieris ſequitur inqnatio. cũ mulier ſit res
imũda et ex cõtactu imũdi polluitur tangẽs
Dico ꝙ hec ꝓbatio nulla eſt. qꝛ cũ ſol ſole
tangat res imũdas et nõ inquinetur quan
to magis deus qui ſolẽ fecit inquinari a nl
lo imũdo põt. Itẽ et ſi concederetur de aliis
mulieribus ꝙ imũde ſint de virgine tamen
matre dei nullatenus conceditur qꝛ ipſa mũ
diſſima fuit. De ipſa .n. ꝓphetauit Hieremi
as .c.xxxi. Nouũ faciet dominus ſuper terram
mulier circũdabit virũ. in quo oſtenditur ꝙ
hec mulier mũdiſſima fuit in cõceptu ſuo et
natiuitate alias non eẽt nouũ. qꝛ antiquũ
eſt mulieres concipi et generari in peccatis.
Itẽ alii infantes inquinantur in ventre ma
tris et iſtud eſt antiquum ſed fuit nouũ i vẽ
tre virginis ꝙ vir ille de quo loquitur pro/
pheta. plenus ſcĩs et virtute ab inſtanti ſue ꝯ
ceptionis imũdiſſimo illo vtero mundiſſi/
me continetur nec matricẽ mulieris quam
deus ordinauit locũ nature humane ſocie/
piendũ reputare debemꝰ locũ imũdũ nec ma
lum ſed ianꝙ meliorem datuꝫ ab eo nature
humane in actu qꝛ ibi intus intrauit ſpũſſã
ctus ad ſamſonem et ad hieremiam et ad io
hannẽ baptiſtam et ibi intus in corpore illo
creat deus de nouo animã rõnalem in quali/
bet creatura que fuit et erit. De mũdicia etiã
huius mulieris ꝓphetauit ſalomõ canticoꝝ
rum iiii ipſam laudãdo in perſona dei pa
tris dicens Tota pulchra es amica mea et
macula non eſt in te ecce ꝙ declarat abſꝗ macu
la et mũdicia ipſam confitetur. Itẽ cã ami/
plꝰ laudãdo in eodẽ libro dicit Sicut liliuꝫ
inter ſpinas ſic amica mea inter filias. Vo/
cat aũt deꝰ filias ſuas oẽs virgĩes ꝙ opa ca
ſtitatis pietatis et virginitatis fecerũt. Sed ꝓ
pter excellẽtiſſimã opa virgĩs inter filias ſu
as eã liliũ vocat qꝛ et ſi iſte ſint filie tñ eum
aliqꝰ ſpinis originalis vel venialis culpe
fuerunt Hec aũt liliũ inter ſpĩas ſine ſpinis
culpe et imũdicie. Ne mireris ergo iudee ſi i
virgine mũdiſſima deꝰ ſe inuoluerit humilia
ri ꝙ in ea ſe incarnatus ſine inqnatione ꝗ/
cũꝗ et de ea naſci virgĩe ꝑmanẽte ꝓpter no/
ſtrũ amorẽ. Hanc ei humiliatõne videbis
ꝙ deus oſtendit moyſi in figura quãdo ſe
demõſtrauit eidẽ in figura rubi. nũquid nõ
erãt multe alie arbores nobiliſſime nolluit
tamẽ apparere niſi in infimiori arbore vt ſũ
mã humilitatem ſuam oſtenderet et ſicut ñ
cõburebatur deus in rubo qui videbatur ar
dere nec in virgine inquinabatur que ab ali
is ſicut alie mulieres reputabatur concepiſſe
et ſicut rubus ardebat et nõ cõburebatur ſed
manſit integer et icorruptus ſic et virgo ma
na integra et incorrupta mẽte et corpe ſemp
permãſit. In hac ergo virgine deꝰ deſcendit
hic ſe humiliauit verbũ caro factũ mũdiſſi/a
cõceptiõe virginei et mũdiſſimi thalami Et
ſi dicat iudeus quõ eſt poſſibile deũ hum/
iliari cum ſit altiſſimus. Dico ꝙ dei humili/
tas nihil tollit de eius pfectione ſed extollit
et ſuperexaltatur eius clementiſſima bõitas ex
amore p humani generis redẽptione. ꝙ ne
ſic tibi difficile teſtimoniis legis tue pander/
ꝓpono eius humilitatẽ. qꝛ nõ ſolũ ſe humi/
liauit in virgine conceptus et de virgine na/
tus ſicut dictum eſt. Sed et vltra ſe humilia
uit humiliſſime inter homines cõuerſatus ſi
cut declarat zacharias ca. ix. Gaude et letare
filia ſyon ecce rex tuꝰ venit tibi iuſtus et ſal/
uator et ipſe pauper et aſcendens ſuper aſi/
nam. Ecce nimis humiliatõ ꝙ ille qui ẽ do
minus celorum et terre omniũ diuitiarũ ve/
nit pauper mãſuetus ſine aliquibꝰ diuitiis
mũdi et ſup aſinũ aſcendẽs ꝙ vnꝰ miſer iu
deꝰ ignominiũ reputaret. Predicta ꝓphetia
ad litterã etiã ſecũdũ hebreos intelligitur d̃
meſſia de quo ꝓbatũ ẽ ſupra in argumẽto .xxi.
quarte cõſiderationis huius tercii libri. ꝙ d
beret eẽ deꝰ et probatũ ẽ ſupra etiã primo li/
bro in aſſpone. xii. theſaurorũ ꝙ iſte verus
meſſias deus et homo eſt ihũs nazarenus.
Secũdũ teſtimoniũ eſt dauid ꝓpheta qui i
pſalmo .lxxxvii. in pſona dei loquẽs et oſtẽ
dens ꝙ deus nimis debebat humiliari ac/
cipiendo ꝓteritũ pro futuro. Dicit Credidi
ꝓpter quod locutus ſum ego autẽ humilia
tus ſum nimis. Ego dixi in exceſſu meo oĩs
hõ mẽdax. Sed ſupple ego ſatiſfaciã ꝓ om
nibus illis qui conuerſi fuerint ad me. ſ per
humilitatem paſſionis mee. Ideo ſequitur
Quid retribuã dñõ ꝓ oibꝰ ꝗ retribuit michi.

o

Calicē salutaris accipiam et nomē domini inuocabo. Ecce quō declarat nobis filius dei qui licet sit altissimus in excessu suo. nemo tamen est humiliatus propter nos quia nos tamen mendaces essemus si diceremus quod possumus facere satisfactionem deo patri pro culpa generis humani. Et quia eius vnigenitus filius sic se humiliauit propter nos nō solū nascendo et cōuersando inter homines sed etiā factus pro nobis obediens vsq ad mortē crucis propter quod et deus exaltauit illū et dedit illi nomē quod est super omne nomen vt dicitur ad philippenses ij. Hinc est quod credētes in xpō nō solū exaltabuntur in alia vita sed etiā exaltati sunt in presenti. quia est eis data potestas super terram. et nō credentibus est ablata sic enim impletum est canticū virginis. Deposuit potentes de sede scilicet iudeos incredulos et exaltauit humiles scilicet credentes xpianos. Attende ergo quāta fuit humilitas xpi. non ei solū humiliauit se deo patri factus obediens vsq ad mortem crucis qui erat vilior et turpior mors quam tunc esse haberetur. sed etiā non contradixit discipulo proditori eum vendenti. nec contradixit vendicioni. nec contradixit malicie iudeorū ipsū ementiū. nec cōtradixit sentoribus populi ipsum falso accusantibus nec cōtradixit pontificibus sacerdotū eū iudicantibus. nec cōtradixit principibus terre ipsum sentenciantibus nec contradixit ministris iusticie ipsū crucifigentibus. omnia ergo quecūq in eo voluerunt facere facta sunt. nec aperuit os suū in summa paciēcia et humilitate vt impleret volūtatem patris et vt nobis preberet exemplū humilitatis et si propter ea volūtati diuine se humiliauerūt. Hoc fecerunt vel propter suum proprium interesse vel aliqua excusatione. sicut noe obediens deo se humiliauit faciendo archā vt saluaret se. Abrahā si humiliauit terras hoc fecit vt liberaretur et magnus fieret. Moyses excusauit se cū eū dūs misit ad pharaonem dicendo quod erat pediosus in lingua. Esaias excusauit se dicēdo quod habitauit inter viperas. Hieremias excusauit se dicendo quod erat puer. Jonas quod nō poterat Abacuch quod nō fecit. et sic de alijs. Sed xps nunquam se excusauit nūquam murmurauit. et sic patet summa humilitas saluatoris in quo humilitas eius glorificauit diuinitatem super omnes et deinde eas exaltauit eum super omnia opera sua. Patet ergo quod diuine altitudini non repugnat humilitas. nec eius puritati virginitas neo viero incarnari. et quomodo etiam virgo beata mundissima est et sine macula.

Impossibile quod corpus xpi sit eiusdem rationis. cum nostro cum pro sit ex mare semine generatum.

Decidit Impossibile est vos xpianos dicere quod ihūs nazarenus conceptus est sine virili semine. Jtē affirmatis quod corpus eius fuit eiusdē nature cū nostro hoc vero ē impossibile quia cū hō naturaliter generatur habeat corpus naturaliter constitutū ex semine maris et eo quod femina subministrat quicquid sit illud. ergo impossibile est corpus xpi esse eiusdem nature cū nostro. si nō ē ex maris semine generatū. ad istud argumentum respondetur. Et primo declaro quod necesse fuit hoiez illum ex virgine matre nasci absq virili semine sicut tangit sanctus Thomas in summa cōtra gentiles libro. iiij. c. xliiij. Semen enim viri requiritur in generatiōne humana tanq principiū actiuū propter virtutē actiuam quem in ipso est. Sed virtus actiua in generatiōe corporis xpi nō potuit eē naturalis. quia virtus naturalis non subito perficit totam corporis formationē sed ad hoc indiget tempore. corpus aūt xpi in ipso principio sue cōceptionis fuit formatū et organizatū simul caro et aīata caro. Relinquitur ergo quod generatio xpi humana fuit absq virili semine. Jtē semen maris in generatione alalis quodāmodo trahit ad se materiā quā mater ministrat quasi virtus que est in semine maris intendat sibi ipsius complemēta vt finē totius generationis. Unde et cōpleta generatione ipsum semē immutatur et cōpletū est. ꝑ hoc quod nascitur sed in generatione humana xpi fuit vltimus generationis terminus vnio ad diuinā psonā. ñ aūt aliqua psona seu ypostasis humana cōstituenda vt expedienter patet Non igitur in hac generatiōne potuit eē actiuū principiū semen viri sed sola virtus diuina vt sicut semen viri in generatione communi hominū in suā substantiam trahit materiā a matre ministratam. ita eandem materiam in generatione xpi verbū dei ad suam vnionem assumpsit. Similiter autem manifestum est quod cōueniens erat vt

in ipſa generatiõe humana verbi dei aliqua ꝓprietas ſpũalis generatiõis relucere vel verbũ ſm ꝙ edicente ꝓgreditur ſiue intẽn⁹ cõceptũ ſiue exteri⁹ platũ corruptionẽ dicens nõ affert ſed magis pfectionis plenitudo verbũ attendit ĩn dicere cõueniens. igitur fuit vt ſic verbũ dei ſm humanã generatio cõcipetur et naſceret vt matris integritaſ nõ corrũperetur. Cũ hoc etiã manifeſtũ eſt: verbũ dei quo oĩa cõſtituta ſũt et quo oĩa ſua integritate cõſeruãt ſic naſci decuit vt ꝓ matris integritatẽ ſeruaret. Cõueniẽs igitur fuit hãc generationẽ fuiſſe ex virgine. ſic ergo habem⁹ ꝙ neceſſe fuit xp̃m naſci de virgine matre eius integritate ſeruata et ſine virili ſemine. Nunc ſcẽdo ad argumentũ ꝙ ĩ ẽt impoſſibile eẽ corpus xp̃i eſſe euiſdẽ nature cũ corpore noſtro ex quo nõ eſt cõceptus ex virili ſemine. Dico ꝙ ad hoc eſt manifeſtatio Ariſtotelis dicẽtis ꝙ ſemẽ maris nõ intrat materialiter in cõſtitutionẽ cõceptꝰ ſꝫ ſolũ eſt principiũ actiuũ. Materia vero corporis tota miniſtratur a matre. et ſic quãtũ ad materiã corpus xp̃i non differt a corpore nr̃o. Quia et corpora noſtra materialiter conſtituta ſunt ex eo ꝙ eſt ſumptũ a matre. Si vero aliquis p̄dicte poſitioni. Ariſtotelis repugnet adhuc p̄dicta obiectio efficaciã nõ habet. ſimilitudo enim aliquorũ aut diſſimilitudo in materia non attenditur ſm ſtatũ materie in principio generationis ſed ſm ꝓditionem materie iã ꝑparate ꝓut eſt in termino generationis. Non enim differt ſecundũ materiã aer ex terra vel ex aqua generat⁹ quia licet aqua et terra in p̄ncipio generatio nis differentes ſunt. tamẽ ꝑ actionẽ generantis ad vnã diſpoſitionẽ reducuntur. Sic igitur diuina virtute materia que ſolũ ex muliere ſumitur põt reduci in finẽ generatiõis ad eandẽ diſpoſitionẽ quã habet materia ſi ſumatur ſimul ex mare et femina. vñ non erit aliqua diſſimilitudo ꝓpter diuerſitatem materie inter corpus xp̃i quod virtute diuina formatũ eſt ex materia a ſola matre et corpora noſtra que virtute nature formãtur ex materia etiã ſi ab vtroqꝫ parente aſſumantur materialiſtum eſt et ꝙ plus differt a materia q̃ ex viro et muliere ſimul aſſumitur limus terre d quo primũ hominẽ deus formauit qoẽ viꝫ conſtat fuiſſe verũ hominẽ et nobis ꝑ oĩa ſimilẽ ꝙ materia ſumpta ſolũ ex femina ex qua corpus xp̃i formatũ eſt. Unde natiuitas xp̃i ex virgine nihil derogat veritati humanitatis ipſius. nec ſimilitudini eius ad noſ. Licet enim virtus naturalis requirat determinatã materiã ad determinatũ effectuꝫ ex ea producendũ. Uirtus tñ diuiña que põt ex nihilo cuncta ꝑducere in agendo ad materiã determinatã non coartat. Similiter autẽ nec per hoc aliquid deperit dignitati matris xp̃i ꝙ virgo cõcepit et peperit quin vera mater et naturalis filij dei dicatur virtute enim diuina facienté materiã naturalem ad generationem corporis xp̃i miniſtrauit ꝙ ſolũ ex parte matris requiritur. Ea vero que in alijs mrĩbus ad corruptionẽ virginitatis faciunt nõ ordinantur ad id qꝺ matris ẽ ſed ſolũ ad id qꝺ patris eſt vt ſemẽ maris ad locũ generationis perueniat verba ſunt ſancti Thome vbi ſupra. ſic ergo patet declaratum ꝙ licꝫ corp⁹ xp̃i abſqꝫ virili ſemine ſit cõceptũ eiuſ⁹ ẽ nature vere ẽ cũ corpe nr̃o ex virili ſemine conceptũ. Sed dicet hic fortaſſis iude⁹. Tu xp̃iane ſatiſfacis mihi et natura ꝙ nõ ſit impoſſibile ihſum nazarenũ cõceptũ fuiſſe de matre ſine virili ſemine vel ſine carnali patre ſꝫ volo ꝙ mihi ex ſacra ſcriptura ſi quã habes illudo oſtendas. Ad hoc reſpondet venerabilis Petrus alfonſus conuerſus in ſuo dyalogo titulo. vij allegãs illud Eſaie. xlv. Rorate celi deſuper et nubes pluãt iuſtũ aperiatur terra et germinet ſaluatorẽ et iuſticia oriatur ſimul ego dñs creaui eũ ꝓpter hoc namꝙ dicit Rorate celi deſuper et nubes pluãt iuſtũ notauit de celo ſpũſanctum fore deſcẽſurũ. ꝓpter hoc autem ꝙ ſequitur. Aperiatur terra et germinet ſaluatorẽ corp⁹ virginis accipimus que ſuperueniente ſpiritu ſancto et conceptura et ſaluatorem fuerat paritura ſꝫ et hoc quod ẽ ego dñs creaui eũ innuitur ꝙ abſqꝫ patris carnalis auxilio dñs eũ ꝓgenuit. Unde et cõtra illos qui hoc nõ credunt multũ in ſequenti. ve q cõtradicit factori ſuo teſtã de ſamijs terre et alibi. Numquid dicit lutum figulo ſuo quid facit et op⁹ tuũ abſqꝫ manibus eſt. Et iterũ ve qui dicit patri qꝺ generas et mulieri quid ꝑturis. Sic innuebat illis qui de hoc dubitant et querũt quo modo deus eũ genuerit et beatam cauſant mariam ꝙ abſqꝫ virili cõmixtiõe pepit. Itẽ in contra incredulos loquẽs ꝓpheta ait nũquid ego q̃ alios parere facio ipſe nõ pariã

dicendum. Si ergo q generatione alijs rebus sine filius ero sit oia dicus tu. Sic ergo etia ostenditur deus cu sine carnali pre genuerit hoc sane intelli gentibus credo sufficere q de matre sine carnali patre natus fuerat puerulus. hec pdictus doctor. Ecce inde habes auctoritatem sacre scripture et expositore peritum mi generis in xpi cocceptione sine virili semine. Si dicis inde ex supradicta auctoritate admirans ego possum hoc q maria fuit deflorata et corrupta. Probatur q dicit propheta. Aperiatur terra et qd est huius terre apud nisi matre deflorata. Respondetur q per apertionem non intelligitur defloratio vel libidinis fedatio sed conceptionis fecunditas apta dicitur fuisse q in ad xpi ingressum no apta per viru sicut et fenestra vitrea dicitur apiri radio solis no p fractura vel divisione aliqua sed q radius eam intrat fm subtile sui natura. Hoc modo ut primo sub alio dicitur porta clausa apta ee prius apt ezechielis, plurimum q xpo vteru virginis p virginitate clausam intrauit p ineffabile modum. verba sunt alani in suo quadriptito lib. iij ca. iv. Sed dices vtrum ex quo fuit formatum corpus xpi in virgine illa. Respondetur secundum doctores de diuinis nominibus q ex purissimis et castissimis sanguinibus virginis. Sed vbi erant isti purissimi sanguines. Respondetur q in corde virginis vt pie credi potest sicut legitur in libro de approbo et prospero. Ad quod sunt sex rationes. Prima est quia cor est nobilius membrum in animali et primum et locus vite ac vera caro. Secunda est q ille qui veniebat dare vita debebat carne sumere o membro vite et no ab altero. Tercia ro est q cor est membrum in medio animalis. et cum in medio consistit virtus io ab eo debuit carne assumere. Quarta ro est q sempiterna e prebendi filii eterno corde. Ideo illud e qd dei persona quolibet nostrum cu virgo hui scipsam dimiserit in pte dei sequitur q deus illud qd pent ab alijs et ab ea similiter et cu ipsa inde se dederit voluntarie sequitur q et ipse accepit cor eius ad formationem corporis xpi filij sui. Quinta ratio est q cor virginis limpidius et purius erat q vinum fuit vel cui aliquis pure creature in mundo iustum ergo erat q ex quo deus volebat carne assumere q acciperet de meliori. Sexta ro est q cor esset repletum spiritussancti. et ideo debebat ex eo carne assumere. Et si queras quantum accepit de illis sanguinibus cordis virginis. Dicitur q tm accepit q in virgine nihil diminutum fuit de sua vita nec de suo esse. Sicut enim ade nihil defuit cum de eius costa deus euam formauit. sic nec virgini aliquid defuit o cum vna vel ex cu verbum dei o ex ea carne accepit. Illi tamen sanguines statim fuerunt membro illo sexi matrice a deo nature humane ordinare vbi virgine prebente consensum subito et in instanti simul fuit caro et anima ac caro vt fuit predictum est. Nec mireris si sine viri semine concepit hec enim mirabilia deus operatur. Nunquid adam fuit i mundo productus sine semine patris et matris. Nunquid eua fuit de semine matris. Nunquid virga moysi que deuorauit serpentes habuit os. Nunquid virga aaron que floruit et habuit radices. Nunquid rubus ardebat et non habebat prunas. Nunquid sal quod misit deus i aquis amaris et fecit eas dulces erat dulce. Sic ergo non mireris si virgo btu spiritu sancto cooperante concepit non ex virili semine.

Impossibile est q mors xpi sit satisfactoria pro peccato originali cu ipse non sit mortuus fm naturam diuinam sed humanam fm q alij homines non erant sufficientes ad satisfaciendum.

Contra. Impossibile est. Vnde xpiani dicunt q specialiter propter peccatum originale necessarium fuit xpm nasci et pati. q quidam totam naturam humanam infecerat homine primo peccante hoc possibile videtur q si alij homines ad satisfaciendum p peccato originali sufficientes no sunt nec mors xpi p peccatis humani generis satisfactoria videtur fuisse q et ipse fm humanam naturam mortuus est et non fm diuinam. Respondetur q ad satisfaciendum pro peccato totius humani generis mors xpi sufficiens fuit q quamuis fm humanam naturam solum mortuus fuerit tamen ex dignitate persone patientis que est persona filij dei mors eius redditur preciosa. Manifestum est autem etiam in rebus humanis q quanto persona est altior tanto penam quam sustinet pro maiori computatur. siue ad humilitatem et caritatem patientis siue ad penam inferentis et siculi maioris est criminis alicui persone inferre iniuriam q maioris dignitatis existit. ita virtuosius est et ex maiori caritate procedens q maior persona

alijs ſe ſubijciat voluntarie paſſioni. Solu/
tio eſt ſancti thome in ſumma ɔtra gentiles
libro.iiij.ca.lv.in ſolutiōe ad.xxiiij.argu/
mentum

Impoſſibile eſt quod xp̄s ſufficienter ſatiſ/
fecerit pro peccatis humani generis ex quo
homines adhuc penas patiuntur q̄s pro
peccato inductas ſcriptura diuina ɔmemorat

Uarium impoſſibile eſt. Uos xp̄i/
ani dicatis quod xp̄s veſter ꝓ pecca
to humani generis ſufficienter ſatiſfecit hoc
videtur impoſſibile quia ſi verum eſſet ra/
tionabile videt̄ eſſe quod homines adhuc pe/
nas patiāt̄ quas pro peccato ſcriptura diui/
na inductas eē ɔmemorat ſicut maledictio
terre in ꝓducendo ſpinas et tribulo a ſudor
vultus in labore pulueriʒatio corporis in
morte et dolor partus. Conſtat autē ꝙ has
penas adhuc experitur genus humanū er/
go impoſſibile videtur ꝙ xp̄s ſufficienter ſa/
tiſfecerit ꝓ peccatis humani generis. Rn̄dc
tur ꝙ q̄uis xp̄s ꝓ peccato originali ſua mor
te ſufficienter ſatiſfecerit.nō eſt tamē incōue/
niens ꝙ penalitates ex peccato originali cō/
ſequentes remaneant adhuc in hoībus qui
iam redēptionis xp̄i ꝑticipes fiūt et ratio
illa procedit hoc n̄.congruenter et valiter fac/
tum eſt vt pēa remanet etiā culpa ſublata
propter tria. Primo quidē vt eēt conformi/
tas fidelium ad xp̄m ſicut mēbrorū ad ca/
put vnde ſicut xp̄s pri⁹ multas paſſiōes ſu/
ſtinuit et ſic ad immortalitatis gloriā ꝑuēit
ſic decuit vt fideles eius primo paſſionibus
ſubiacerent et ſic ad īmortalitatē ꝑueniret et q̄
ſi portātes in ſeipſis inſignia paſſionis xp̄i.
vt ſimilitudinē gl̄e eius conſequerentur ſicut
apoſtolus ad romanos dicit Heredes q̄dē
dei coheredes autem xp̄i ſi tamē cōpatimur
vt et ſimul glorificemur. Scdo q̄ ſi homi/
nes venientes ad ſtatim ſtatum īmortalitatē
et īpaſſibilitatem conſequerentur homines
ad xp̄m accederent magis ꝓpter hec corpo/
ralia beneficia q̄ ꝓpter ſpūalia bona quod
eſt contra intentionē xp̄i venientis in mūdū
vt homines ab amore corporalium ad ſpūa/
lia transferret. Tercīo q̄ ſi accedētes ad xp̄z
ſtatim impaſſibiles et immortales redderē/
tur hoc quodāmodo cōpelleret homines ad
fidē xp̄i ſuſcipiendā et ſic meritū fidei minu

eretur. Hec eſt reſponſio ſancti thome vbi pri
us. Aliter rn̄det magiſter alfonſus conuerſ⁹
in libro bellorū dei titulo xxv. dicens ꝙ na
tura anime ſequitur naturam corporis quia
ſicut rota trahit rotaz in horologio ſic ſenſit
as pars intellectiuam. niſi ꝙ vltra hec i ho/
minis anima eſt virtus ad elongandum ſe a
corporis inclinatione et natura ex dicentie
rationis ꝙ nō poſſet eē de radice nature cor/
poris niſi contemperetur et mutaretur modus
ſue creationis et nūc exiret a natura illi⁹ ge/
neris. Et ideo dixerūt ſapientes ſibi ꝙ exple/
rimum curari non poſſunt infirmitates cor/
poris cū quibus homo natus eſt vel ſi here
dauit eas ex patre vel matre. ſed infirmita/
tes anime ſpūaliter anime rōnalis poſſunt ha
bere remedium. Et iō quādo adā peccauit
qui ſuit radix humani generis et inclinauit ea
nimā ſuā rōnalez poſt naturā corporis ſut fr
eūt poſite ſuper eū pene ꝓpter illud peccatū
et ꝓpter ipſum pene in toto genere humano
igitur q̄cquid ibi ſeatū eſt in natura corpo/
ris non potuit habere mutationē.et ideo re/
manſerūt pene que poſite fuerunt ſuper cor/
pus ſemp. ſicut ille pene. in ſudore vultus tui
veſceris pane tuo. et in dolore paries filios.
et puluis es et in puluerem reuerteris. qz et
eo ꝙ begluditus fuit fruc⁹ vetitus arboris
ſcie boni et mali. in corpuſ. Ade fuit ī eo ma
lū poſt bonū. Pena vero anime ꝓpter illō
peccatū q̄ inclinauit ſe anima corpori manſit
in ſirma ante aduentū xp̄i. Et ideo in veteri
lege nō fuit nominata aliqua remuneratio
animarū que poſſit ſalutē habere. non iueni
ea cauſa medicine ſed ad hoc fuit aduentus
meſſie. hec ille. Utraq; ſolutio bona ē ſʒ pri/
ma eſt efficatior. Poteſt etiā dici ꝙ pene ſūt
duplices. quedā ſpūales et quedā corpora
les. xp̄s abſtulit penas ſpūales ex eo ꝙ per
doctrinam ſuā tradidit modū quo vnuſq̄ſ/
ꝙ poteſt liberari a penis ſpūalibus et tem/
poralibus et eternis. ex virtute penitentie et
aliarū que in ſua doctrina clariſſime oſten/
duntur. Pene vero corporales de quibus dī/
cis tollentur in finali reſurrectione quia ſic
corruptibile hoc induet incorruptionē. τ mor
tale hoc īmortalitatem. vt patʒ prima Cor.
xv. nec vltra dicetur puluis es et in pulue/
rem reuerteris. non eſurient neq; ſitient neq; pu
tiet eos eſt⁹ nec ſol. Eſaie xlix. et iterū apoca
lipſ. vij. non eſurient neq; ſitient āplius neq;

cadet ſuper ipſos ſol nec vllus eſtus quo-niam agnus qui in medio throni eſt reget il-los et deducet illos ad fontes vite aquarum et abſterget deus omnem lacrymam ab oculis eorum. Et ideo dicitur Eſaie li. Erit leticia ſempi-terna ſuper capita eorum gaudium et leticiam ob-tinebunt et fugiet dolor et gemitus.

Impoſſibile eſt quod chriſtus ſufficienter ſatiſfe-cerit pro peccatis ex quo querantur remedia pro abolitione peccatorum.

Duodecimum impoſſibile eſt. Non chriſtiani aſ-ſerunt quod chriſtus ſufficienter ſatiſfecit pro peccatis humani generis. hoc videtur impoſſibile quia ſi ſic eſſet non eſſent vltra re-media pro abolitione peccatorum querenda. ſed conſtat quod queruntur ſemper ab omnibus qui ſue ſalutis curam habent. ergo falſum eſſet im-poſſibile quod chriſtus ſufficienter ſatiſfecerit pro pec-catis humani generis. Reſpondetur quod quamuis chriſtus pro peccatis humani generis ſua morte ſufficienter ſatiſfecerit ſunt tamen vnicuique reme-dia propter ſalutem querenda. Mors enim chriſti eſt quedam quaſi vniuerſalis cauſa ſalutis ſicut peccatum primi hominis fuit quaſi vniuerſalis cauſa condemnationis. oportet autem vniuerſalem cauſam ad vnumquemque applicari ſpecialiter vt effectum vniuerſalis cauſe percipiat. Effectus igitur peccati primi parentis peruenit ad vnum-quemque per carnis originem. Effectus autem mortis chriſti pertingit ad vnumquemque per ſpiritualem regenerationem per quam homo quodammodo chriſto coniungitur et incorporatur. Et ideo oportet quod vnuſquiſque querat regenerari per chriſtum et alia ſuſcipere in quibus virtus mortis opera-tur. Ex quo patet quod effluxus ſalutis a chriſto in homines non eſt per nature propagationem ſed per ſtudium bone voluntatis qua homo chriſto adheret et ſic quod a chriſto vnuſquiſque conſe-quitur eſt perſonale bonum vnde non continuatur ad poſteros ſicut peccatum prime parentis. quod cum nature propagine producitur et inde eſt quod licet parentes ſint a peccato origi-nali mundati per chriſtum non eſt inconueniens eſſe quod eorum filii cum originali naſcantur et ſacramentis ſalutis indigeant. verba ſunt ſancti Thome vbi ſupra. Et ſic patet quod licet reme-dia ſalutis querantur puta per baptiſmum et alia eccleſie ſacramenta non eſt falſum nec impoſſibile quod chriſtus ſufficienter ſatiſfecerit deo ſua morte pro peccatis humani generis immo verum et neceſſario deſideranti ſalutem concedendum.

Impoſſibile eſt quod chriſtus abſtulit poteſta-tem dyaboli cuius poſt eius aduentum non dimiſerit facere peccare homines ſicut prius.

Tercium Impoſſibile eſt. Non chriſtia-ni dicunt quod chriſtus eſt vere meſſias et quod venit vt faceret fugere dyabolum et vt tol-leret poteſtatem eius hoc videtur falſum et impoſſibile quia dyabolus a tempore quo ip-ſe venit non dimiſit facere peccare homines ſicut prius. Reſpondetur quod quando venit Jheſus chriſtus ceſſauit dyabolus facere pec-care veros chriſtianos et qui eos imitantur aliquo modo in radice fidei taliter quod nullus eorum damnatur in inferno nec tendit in per-ditionem vllo modo quod eis prouenit ex fide vera quam habent in chriſto et niſi quia quod tunc dyabolus ceſſauit facit peccare homi-nes ſicut prius ſolebat aliquo modo pecca-ta et mala eſſent amplius publicata in mun-do quod ſunt nec fuerant ydolatre a mundo ex-cluſi qui erant ante aduentum chriſti ſicut ſunt nunc quaſi in toto mundo ſicut fuit ſupradi-ctum argumento .v. conſiderationis quinte.

Impoſſibile eſt de morte diſcipulorum chriſti que ſi fuit a deo vel a dyabolo ad vtrum quod ſequitur impoſſibile vt dicitur et quod perſecutores chriſtianorum audiendo iudeos qui in morte chriſti im-placuerunt voluntatem dei.

Eptimum Impoſſibile eſt. Querunt iudei quare ibus chriſtus fecit quod e cro- [illegible] rentur omnes ſui diſcipuli quia vel hoc fe-cit deus cui ſeruierunt vel dyabolus. Si de-us hoc eſt impoſſibile quia deus non face-ret iniuſticiam nec occideret ſeruos ſuos. Si dicatur quod poteſtate dyaboli fuerunt mortui ſerui dei non placendo deo hoc etiam vide-tur mendacium et impoſſibile cum nihil poſ-ſit reſiſtere voluntati diuine et cum etiam con-ceſſum ſit a chriſtianis quod ſublata eſt poteſtas eius

facit mala bonis. Item dicimus de morte xpi quod si fuit et voluntate eius ergo peccat xpianus odiendo iudeos qui impleuerunt voluntatem dei. Si vero fuit mortuus contra suam voluntatem ergo non erat deus qui non potuit liberare seipsum ab eo quod factum fuit contra eius voluntatem. Ad hec respondet magister alfonsus conuersus in libro bellorum dei. li. xxv. discipuli ihesu mortui fuerunt contra eorum voluntatem ex parte carnis et sanguinis qui isto modo debiles passibiles et receptiui penarum et egentes sicut ceteri homines et sicut illi qui sustinent ignem vel gladium voluntarie sustinent ate proprii corporis sustinent dolores clamat nec tamen dolet nec conquerit ex parte rationis sed ex parte nature carnee et sanguinis. Sic et discipuli xpi et omnes beati martyres non fuerunt mortui potestate dyaboli sed voluntarie se obtulerunt propter amorem quem habebant ad xpm in hoc frangentes et opprimentes potestatem dyaboli ne deinceps iustos peccatores faciat et captiuos sub sua potestate habeat propter hoc ergo vtilitatem que prouenit mundo ex eorum morte noluerunt a morte carnis liberari. licet potuerunt liberari si voluissent negare veritatem sed mortui sunt pro veritate vt essent testes veritatis nullus enim pro mendacio offert se morti. poterat se a morte liberare. et de xpo dicimus quod ex parte carnis inquantum homo erat fuit tristis vsque ad mortem et petiuit a patre vt calicem passionis non sustineret. Veruntamen obediens fuit vsque ad mortem pro salute mundi dicens non mea voluntas sed tua fiat et sic oblatus est quia ipse voluit vt scribitur ysaie liii. Iudei ergo occidentes xpm licet deo placuisset eius mors pro mundi vita. quia tamen ex morte operati sunt malitiosa et crudeli intentione non est mirum si odio ex hoc habentur a xpianis quia occiderunt xpm. et sic de omni martyrum qui inuidia et malicia occiderunt eos vt obliuioni traderetur nomen xpi in mundo. Item ipsi malitiose contra xpm processerunt qui nunquam viderunt ipsum operari aliquod peccatum vt eum morti traderent. quanto magis quia miracula que ipse faciebat excedebant in excellentia omnia miracula facta in lege quia multa miracula eorum et pro maiori parte fuerunt gentibus damnosa sicut patet de plagis egypti. et de abiram et abyron et chore. et de tribus pueris in fornace ignis ardentis qui combusti fuerunt milites chaldei et de igne helye qui combussit quinquagenarios et si aliqua miracula fuerunt pacifica facta sunt abscondite et clausa ianua sicut patet de paruulo quem suscitauit helyas et de alio quem suscitauit helizeus et de oleo et farina que non defecerunt in domo vidue. et hec omnia per modum supplicationis faciebant prophete Sed miracula que xpus faciebat omnia fuerunt ad vtilitatem gentium et manifestata per modum imperii sicut patet cum suscitauit puellam et adolescentem et lazarum. Et cum satiauit de quinque panibus et duobus piscibus multitudinem populi. Et cum sanauit claudos paralyticos leprosos cecos mutos surdos et a demonibus possessos. omnia hec operatus est ad vtilitatem populi et sine damno cuiuscunque. Et propter bonam iudeam et propriam voluntatem malam et non mixtam adduxerunt eum ad mortem. et ideo excusari non possunt. Deus enim potius iudicat voluntatem malam quam opera et sic de martyribus dicendum est De materia vero parens sensitiue et rationis in xpo et in martyribus non solum noui sed etiam veteris testamenti dicta supra argumento. pro consideratione quinte.

Impossibile quod ihesus nazarenus sit deus cum fuerit in loco determinato scilicet in vtero virginis et in nazareth in galylea etc. sicut sunt alia corpora.

Contrarium impossibile est. Nos xpiani dicimus quod ihesus nazarenus est deus quo modo autem dicitis ipsum fuisse in loco determinato puta in vtero marie et in nazareth in galylea in bethleem etc. sicut sunt alia corpora quia hoc est impossibile in deo scilicet loco determinari et consequenter habetis dicere quod deus est corporeus quod est manifeste impossibile quia talia non conueniunt nisi corporeitati. Ad illud impossibile iudaicum respondet magister Iohannes conuersus in libro de concordia legum titulo primo capitulo xvi. dicens quod textus habet duos intellectus vnus est litteralis ad pedem littere intelligendus. et alius mysticus scilicet spiritualis sicut dicit prouerbiorum xxv mala aurea in lectis argenteis qui loquitur verbum in tempore suo. Et dicunt super hoc glosatores quod textus iste loquitur de verbis legis. quia sicut in malo argenteo

ſentis includitur mallū aureū et cenenus. ſi-
ter ꝙ mallū argenteū nō apparet. ſed poſtꝙ
bene aſpicitur ſollicite latet intus aureū. Sic
eſt in textu legis ſm duos intellectus ſupra
dictos. et vnus eorū intellectuū eſt p holbus
cōib⁹ qui corporalia et ſuperficialiter intelli-
gunt. Sed ali⁹ eſt p ſapientib⁹ legis qui intel-
ligūt pfunde et veritatem rei ſollicite perſcru-
tantur et ſic naturaliter eſſe debet. q2 vīrt⁹ aie
intelligentis pficitur per virtutem ymagina-
tiuā que eſt virt⁹ in corpore. et ex intellectu a
gente qui eſt virt⁹ in corpore ſm phos. Et
ſic diuiditur intellectus humanus per du-
os intellectus ſ. duer materialem et ſpiritua-
lem. Materiale habēt holes cōes et ipāles
homines literati. In oīb⁹ oc⁹ voluū ſpeci-
aliter mſpirare et ſi iudei volunt intelligere
textū legis ad pedē litere. tota lex ponit ple-
narie corporeitatem in deo. Unde dicit a ma-
lus dei pedes dei deſcendit deus locut⁹ eſt
deus imago dei et alia hmōi que nō oportet
ſpiius allegare. Sed cōmunes homines q̄
non reputant inconueniens deum eſſe cor-
poralem et credūt nihil eſſe aliud niſi ſit cor-
porale talibus hominibus neceſſe eſt ad pe-
dē litere intelligere textum legis et ſapien-
tes qui intelligunt textū legis dicant aliqs
gloſando textū quid dicit deū corporeū cē
debet intelligere textū ꝙ loquitur ad modū
cōem hominū non autē ꝙ ita ſit. ſed vt me-
lius intelligant ydeote et faciunt gloſas ta-
lib⁹ textibus ſm rabi moyſen egypciacū in li-
bro. quē vocauit demōſtratorē errantiū et a-
lios ſapientes iudeorū et ſicut faciunt xp̄ia-
ni in lege ſua ſic etiā xp̄iani in lege ſua. Nā xp̄i
anorum communitas credit omnia vt ſunt
et ſicut eſt verus licet ipſi neſciant declarare
ad ſenſum myſtīoꝝ vt oportet et ſic fieri oportet
vt ſemel homo credat fidei veritatē et p⁹ hec
alia requiret ſi habeat intelligendi grām di-
uinitus inſpiratam q2 ſi non crederet donec
intelligeret eē poſſibile ꝙ ex dīuīſ cultare le-
gis nulla intellecto ſequatur et ſic nec fides
nec fidei cōmodū quis haberet et talis eſſet
ſimilis homini exiſti in morte periculo pro-
pter famē et dabatur ei panis et comedere re-
nuebat donec ſciret panis inſtrumēta ad hoc
neceſſaria et formas et talia huiuſmodi. et
erit poſſibile ꝙ anteꝙ comederet moreretur
ille debuiſſet comedere vt periculum euitaret
et poſtea inquirere de ſupradictis. Et ideo ſu-

pſtices dicerent communes holes eē eccode
ac ipſos eē innumerantes ligatos adinuicem
quaſi per funē et vnū ducem preuium habē
tes quem licet non videant incedunt tamen
via recta ipſos duce preuio dirigente. Et ſic
dico ꝙ iſta dubia et alia cōſimilia ſunt ima-
ginata non intelligentes nōia. quibus ſigni-
ficatur meſſias apud catholicos et fideles.
Nā aliquādo deus ītm aliquādo ihūs xp̄s
ſolū. et vtrūqꝫ nomē deū ſignificat. Nā xp̄s
erat animal rōale mortale ꝙtum ad huma-
nitatē et erat deus ex pte diuinitatis qui car-
nem humanā aſſumpſit. Et iſta duo ſimul
faciunt meſſiam in lege pmiſſum ad redimē-
dū genus humanū. Et ſicut in deo eſt vna
eſſentia et tres diſtincte perſone ſine augmē-
to aliquo eſſentie vel quantitatis ſic eſt meſ-
ſia vnum ſuppoſitum et tres ſubſtātie diſtin-
cte. ſ. deitas anima rationalis et corpus hu-
manū. et iſta tria faciunt vnum meſſiā. q2 ex
gratibus humanitatis ſolū nō poterat ſalua-
re vt in pſalmo. Da nobis auxilium de tri-
bulatione quia vana ſalus hominis et ali-
quando vocabitur deus tantū aliqn̄ ihēſus
tantum. et vocatur deus non ex parte huma-
nitatis et vocatur homo non ex pte diuini-
tatis ſed ex parte humanitatis. et corpus cū
anima aſſuium hominem ſm ipſius diffi-
nitionem que eſt animal rationale. Aliquā-
do textus legis vocat eum nomine corpore-
tatis non nominando animam. vt Leui. z.
qui obtulerit ex vobis homo ī hebraico di-
citur filius adam ſ. terra et non nominauit
animam. et aliquando anima nominatur ſi-
ne corpore. vt Exo. xxx. dabit animā pro a-
nima et talia huiuſmodi variare non nocet
ex vno ad alterum. et ſic in euangelio aliquā-
do vocatur xp̄s filius hominis. aliquando
filius dei. vt diuinitas et humanitas in eo-
dem homine demonſtretur et quando voca-
tur ihūs xp̄s in operibus corporalibus il-
la referuntur ad humanitatem quoniam di-
uinitas inquantum diuinitas non ſuſcipit
iſta accidentia corporalia. Et doctores xp̄i-
ani dicunt ꝙ deus aſſumpſit humanitatem
non humanitas diuinitatem. licet iſta ſit ve-
ra propoſitio homo eſt deus. et deus eſt hō
et ſic humanitas ad honorē altiſſimū exal-
tatur cū iūcta ſit diuinitati. Accedet homo
ad cor altum et exaltabitur deus. Et ſi talia ve-
lint intelligere iudei iſtud debet ſufficere pro

responſione omnium dubiorum in iſta materia. et ad omnia argumenta que fecit iudeus in libro quem compoſuit contra fidez xp̄ianorum quem nominauit librum bella dei vbi declarat multa impoſſibilia eſſe in lege xp̄ianorum et contra probationes prophetarum per ipſos inductas et hoc eſt quia ipſe non diſtinguit inter omnia illa ſupradicta ex parte diuinitatis vel humanitatis. et arguet contra illa qui referuntur ad humanitatez ac ſi dicerentur de diuinitate. vt Eſa liij. Ecce et intelliget ſeruus meus et loquitur de meſſia et dicit quomodo vocat eum deus ſeruū et cum xp̄iani dicunt ipſum eſſe equalem diuinum. et ſicut in aliis multis textibus et gloſis vel eiſdem adherentibus. et illo modo proceſſerunt illa que ſcripta ſunt in libro illo. et ſic videtur q̄ argumentantes reſpondentes non erant multum profundati in lege chriſti et moyſi. et non eſt vera diſputatio nec concordia inter chriſtianum et iudeum niſi vterq̄ ſit ſufficientiſſime literatus et in lege ſua prouide profundatus aliter vtriq̄ alteri dicta impoſſibilia viderentur hec predicauit doctor. Patet ergo q̄ ſi chriſto attribuimus eſſe in loco determinato quod conuenit corpori. non ei attribuimus vt deus ſed vt homo eſt. Licet deus vt deus non ſit corporeus. ille tamen qui eſt deus et homo eſt corporeus non vt deus ſed vt homo. Non eſt ergo impoſſibile chriſtum qui verus deus eſt concedere eum eſſe corporeum et in loco determinato. cum talia ad ipſius humanitatem referantur vt ſatis late dictum eſt.

Impoſſibile eſt q̄ tota diuinitas ſtaret in vtero marie. q̄ tunc totus mūdus fuiſſet priuatus diuinitate.

Quum Impoſſibile eſt. Vos xp̄iani dicitis q̄ maria concepit iheſum nazarenū qui erat de⁹ et ſic habetis dicere de neceſſitate q̄ tempore nouem menſium ſue conceptionis in eius ventre fuit tota diuinitas vel pars diuinitatis. Vtrumq̄ eſt īpoſſibile q̄a ſi tota diuinitas in illis nouem menſib⁹ fuit in eius ventre ſequitur q̄ totus mūdus fuit priuat⁹ diuinitate in illo tpe et ſic nemo fuit qui moueret celum nec qui gubernaret mūdū et illa ē magna fatuitas dicere. illū quez tot⁹ mūdus capere nō pōt concludi in ventre vtero virginis mulierculae. Si vero dicis xp̄iani: q̄ in illo nouem menſib⁹ vna pars diuinitatis fuit in ventre marie. et alia in celo. ergo xp̄iani nō debēt p̄clamare eum deum ſed ptem dei. Reſpondetur ſicut ſupra dictū eſt q̄ q̄n nos xp̄iani nominam⁹ xp̄m cū dictis q̄ ſignificant corporeitatem illa referuntur ad humanitatem quia non recipit mutationem ex pte diuinitatis nec aliquod accidens corporale et ſicut diuinitate non eſt ptitio quam dixiſti. Itē cū res ſimplex et ſpūalis non cōprehendatur loco nō pōt dici de eo q̄ determinat ſibi locū nec pōt dici de deo int⁹ nec extra quia iſte ſunt differentie loci. et de⁹ nec eſt in loco nec ſub differētia loci eo mō quo corpa ſunt in loco et illa ratio patio non eſt niſi in corporibus. Res autem ſpūalis infinita ſicut non cōcludi pōt loco. ſic nec habet ptē nec inde pōt ſumi pars q̄ ſi inde acciperetur pars poſſet minui et augeri quia omis pars eſt minor ſuo toto et ſic vna res infinita eſſet maior alia re infinita quod eſt impoſſibile ſm Ariſtotelem et alios phos .iij. phiſicorū. Itē iſta rō ppoſitionis eſt directe cōtra iudeos ſic arguentes. Vnde habetur Exo. xxv. faciantq̄ michi ſanctuarium et habitabo in medio eorū. ſed cum dei gloria ſit per totū mundum diffuſa. quomodo erat poſſibile deū eē inter duas tabulas ſanctuarij ñ enim eſt magis inconueniens eſſe in ventre vnius virginis q̄ inter duas tabulas ſanctuarij. Item dicit textus Exodi. xxxiij. Cumq̄ deſcendiſſet dominus per nubez ſtetit moyſes coram eo quomodo determinato non poterat eſſe alibi. Item Exod. xx. c. In omni loco in quo fuerit memoria nominis mei veniam ad te benedicam tibi. Et ſi ipſius memoria eſſet apud mille homines quomodo eſſet poſſibile venire ad omnes mille in vno inſtanti in locis diſtinctis quia ſi ad vnum veniret ad alterum venire non poſſet in eodem inſtanti. Et ſic de neceſſitate iſti iudei habent dicere iſtas ppoſitiones nō eſſe niſi in rebus corporalibus quia deus benedictus ex parte diuinitatis non determinat ſibi locum vt dictum eſt et ſic eſt text⁹ Diere. xxiij. capitulo. Celum et terram ego impleo. Et vt dicit predictus magiſter

Johannes conuerſus libro de concordia legū ti. li. c. xxvij. q̄ dixerunt ſapientes ſuper illo verbo Baruch iij. O iſrael q̄m magna eſt domus dei et ingens locus poſſeſſionis eius magnus et nō habet finē excelſus et immenſus. q̄ dicit benedictus deus de loco ſuo et ipſe eſt locus mūdi, et mūdus nō eſt locus ſuus. Itē dicūt q̄ iſtud vocabulū ſequina ſignificat in hebraico pñtiaz dei et ſm chaldeū vbi dicitur apparuit deus dicitur apparuit ſequina dei q̄ eſt in oī loco et q̄ nō eſt ab eo locus vacuus. Itē dixerūt q̄ ſi duo homines ſunt laborātes in lege ſequina eſt cū eis. Et ſic xp̄s i euāgelio dicit vbi duo vel tres ſunt congregati in nomine meo in medio eorū ſum. Et ſic dixerūt ſapientes thalmud nimis deus diligebat iſrael q̄reuelat iſraeli in loco immūdo et polluto ad redimēdū eos. Et eſt ſimile de quodam ſacerdote qui petebat panē ſanctificatū et cecidit panis in cimiterio vbi ipſe intrare non poterat ſm legē ſuā et dixit qd faciaz q̄ polluetur corpus meū ſi intro p illo pane cimiteriū hoc non eſt conueniēs. Et q̄ dimittā illū panē ſanctificatū ibi non eſt etiā cōueniens. Melius eſt corpus meū polluī vna hora et poſtea reliduq; et mūdificabor et nō dimittā panē ſanctificatū. Et ſcripſit aleſcādal nomine antonius q̄ vera intelligentia operatur eſt in omnibus corporibus licet ſit p ſe ſeparata. Et cōſiditur per opa varia et diſtincta. et ipſa nō recipit aliquā mutationem in ſe. Et ſic dixerunt ſapientes thalmud q̄ ſicut deus replet mūdū ita anima replet corpus. et anima apparet in mēbris diſtinctis corpis ſm diuerſitatē mēbrorū naturaliū armoniz et magis apparet in cerebro et in corde q̄ in oſſibus et in carne, nō enī dicit de ſua pñtia nē recipere. Et ſi iudei intelligere vellent iſta ſpūalia vt ipſi ſunt nō ponerēt iſtas impoſſibilitates in lege xp̄ianorum. Et li ſint inter eos aliqui ſapientes qui intelligere poſſent nō poſſunt ad hoc ducere ſeipſos ppter malā cōſuetudinem et rebellionē in qua a pueritia ſunt nutriti vt ait Ariſto in methaphiſica ſua in rebus aſſuefactis ex puritate virtutis. Poſito q̄ ſit aliqua leuitas que īformat imaginationem a conſuetudine non poſſūt relinquere a pueritia vſitati. Suppoſito q̄ intelligāt veritatē rei aliter ſe habere q̄ aliq imagio iudei qui naturaliter eſt populus durcerui cis et rebelles, p̄ut de eis dixit moyſes Deutero. xxxi. c. Adhuc viuente me et ingrediente vobiſcū ſemper contentioſe egiſtis cō tra dominum quantomagis cum mortuus fuero, becille. Et ſic patet ad argumentum q̄ vere xp̄s eſt deus et q̄ non fuit pñs deitatis in ventre virginis ergo in celo. ſed chriſtus qui eſt totus deus fuit in illo ventro virgineo. Determinatio vero loci referuit nō ad deum ſed ad corpus chriſti verū. nec q̄ hoc ſequitur q̄ illo tempore non eſſet qui mouet celum et regeret mundum. cū ipſe ſit vbiq; in q̄tum deus. licet eſſet tunc in ventro virginis non per motum localem deſcendens ſed per nouum effectum in virgine qui eſt cōiunctio diuine et humane nature ſicut diximus ſupra argumento xxiiij. quinte conſiderationis huius tercij.

Impoſſibile eſt q̄ in ſacramento altaris eſt verum corpus chriſti cū locutus ſit chriſtus ſignanter et non realiter dicens hoc eſt corpus meum.

Eamem Impoſſibile eſt circa ſacramentum corporis et ſanguinis xp̄i. Dicunt enim iudei. Uos xp̄iani dicitis in illo ſacramento eſſe realiter corpus et ſanguinē xp̄i hoc eſt impoſſibile. q̄ cū dixit vester xp̄s demonſtrato pane hoc eſt corpus meum ſignificatiue locutus eſt et non realiter ac ſi diceret hoc eſt ſignum vel figura corporis mei ſm quē modū paulus dixit .i. Corinth. x. Petra autem erat chriſtus. i. chriſti figura et patet clariſſime q̄ iſta fuerat intentio chriſti veſtri quia cū dixit corporis p meſtione et ſanguinis potatione loqueretur vt diſcipulorum ſcandalum quod aborum fuerat ſopiretur quaſi ſeipſum exponens dixit verba que locutus ſum vobis ſpiritus et vita ſunt. quaſi ea que dixerat non ad litteram ſed ſm ſpūalem ſenſum intelligenda eſſent. Et cum chriſtus dixit hoc eſt corpus meum tenens panem in manibus intellexit q̄ ille panis erat corpus ſuum in potentia ppinqua. ſ. poſtq̄ comediſſet illos quia tunc conuerterentur in corpus ſuum ſiue in carnem ſuam et ſimiliter de vino. Et iſto modo nos iudei facimus illa dic azimorum quia accipimus panem azimum in memoriam illius q̄ quādo educti ſunt patres noſtri de terra egypti et nō ſunt permiſſi ibidē remanere p tantū

tempus ꝙ poſſit panis fermentari qui pa-
ſcatus erat et ꝺ azimus iſte eſt panis quem co-
mederunt patres noſtri. Iꝫ ille panis pn̄s nō
fuit cū fuerit p̄teritꝰ et ſicut iſte panis azimus
rememorat panē egypti et iſte panis nō ē il-
le ſic iſte panis de quo fit iſtud ſacrificium i
altari. Dicit̄e ſufficeret xp̄ianis ꝙ eſſet ī me-
moriam illius panis xp̄i licet iſte panis nō
ſit ille. Et quod eſt impoſſibile ꝙ ſeruaretur
verū fruſtrum carnis ad ſui memoriā. Mā-
dauit ꝙ fieret ille panis et iſtud vinū quī erat
caro ſua et ſanguis i potentia ꝑpinqua ad
ſecūdum in actu ſicut nos iudei facimus in
paſchate de azimo pane ſicut dictum eſt. Er-
go xp̄s veſter in menſa accepit panē et cali-
cē et dedit diſcipulis ſuis non mandauit eis
credere panē et vinum in corpus et ſanguinē
ſuū tranſmutari. Sed ꝙ quotienſcūqꝫ hoc fa-
cerent in memoriā ſuā facerēt i to memoriā
illius panis p̄teriti. et ſi ſic vos xp̄iani intel-
ligeretis nullū ſequeretur impoſſibile. Sed di-
cere oppoſitū ſicut aſſeritis dicatis rem ipoſ-
ſibilē et contra mentē xp̄i veſtri vt patuit. Rn̄-
deꝰ ꝙ traditio eccleſie catholice de hoc ſacra-
mento vera eſt ſ. ꝙ in hoc ſacramēto eſt rea-
liter et non ſignificatiue verū corpus et verꝰ
ſanguis xp̄i ſicut declaratū fuit ſupra. xxiij
argumento conſiderationis quarte huius ter-
cij. Sed qr argumentū iudei videt̄ fūdari ſup
verbo dn̄i dictis ad diſcipulos ſuos qui de
hac doctrina ſcandalizati videbantur. verba
q̄ ego locutꝰ ſum vobis ſpūs et vita ſunt di-
co ꝙ ꝑ hoc non dedit intelligere ꝙ vera ca-
ro ſua in hoc ſacramēto māducanda nō tra-
deret ſicut putat iudeus. Sed qr non tradit̄
māducāda carnaliter vt. ſ. ſicut alij cibi car-
nales i ꝑpria ſpecie dilacerata ſumeret̄ ſꝫ qꝫ
quodā ſpūali mō ſumitur ꝑcꝫ cōſuetudinē
aliorū ciborū carnaliū verba ſunt ſancti tho-
me in ſumma contra gentiles c. lxvij. Item
ſi heretici ſimiles iudeis p̄dictis voluerunt
dicere ꝙ iſta locutio hoc eſt corpus meū. ſit
figuratiua. ſicut illa Johis. xv. Ego ſū vi-
tis vera. ſed iſtud ē cōtra intētionē ſalua-
toris: qr vt ait aug in libro ſeptē queſtiōꝫ.
q̄ſtione. lxvij. ſolet circūſtātia ſcripturarum
illuminare ſcripturam. Nā ex p̄cedentibꝰ vel
ex ſequētibꝰ pōt colligi an loquatur figuratiue
an non. Vnde cū xp̄s dicat ego ſū vitis ve-
ra ſtatim ſubiūxit et vos palmites. Sed cum
ſtat ꝙ diſcipuli nō erāt palmites naturales
ſed eſt figuraliter igitur loquebat̄ figuratiue.
Sed cū dicat Luce. xxij. hoc eſt corpꝰ meū. ſta-
tim ſubiūxit quod ꝓ vobis traditur Sꝫ iſta
traditio nō erat figuratiua ſed realis et vera
igitur realiter et vere dictū eſt hoc eſt corpus
meū. Ad illud autem quod iudeus allegat
de pane ſuo azimo etc. et ꝙ ſic ſufficeret xp̄i-
anis ꝙ facerent in memoriā xp̄i ſui. Reſpō-
det magr̄ Johānes cōuerſꝰ in libro de concor-
dia legū c. iij. c. xiij dicens. Reſpōdebo tibi
iuxta illud Prouer. xxvi c. Reſpōde ſtulto iuxta
ſtulticiam ſuam ne ſibi ſapiens videatur.
Scias ꝙ ſi xp̄iani ponerent dubia in mira-
culis factis in lege ſancti meſſie ſicut fecerunt
ſapientes iudeorum in miraculis factis i le-
ge ſua gloſantes per nomina equiuoca et fal-
ſe vt errorque ont ſenſum textus legis. bene
poſſent gloſare xp̄iani ſubtilius et melꝰ.
Sed ſcias ꝙ oēs xp̄iani ſapientes et cōtem-
plati credūt vniformiter miracula ſue le-
gis vt eſt rei veritas et vt credit ſancta mater
eccl'ia. et credūt in hoc mereri glorā parady-
ſi. iuxta illud Gen. xv. Credidit abrahā deo
et reputatū eſt ei ad iuſticiā. Nam in hoc ꝙ
credunt ſimpliciter nihil heſitantes reputat̄
eis ad iuſticiam. Sequitur quilibet de lege
credere tenetur dicto prophete licet intelligat
non fieri poſſe naturali curſu. quia anima ꝓ-
phete melius intelligit ꝙ anima alterius ſa-
pientis et potius attingit et ſpeculatur ſpūa-
lia que ſunt ſubtiliora naturalibus. et ſi ſic ē
in alijs prophetis quorum anime intelligūt
ſingulariter et limitate quātomagis credere
debemus miracula ihū xp̄i qui intelligit in-
finite omnia et p̄ſētia et preterita et futura ꝗ
eſt vere et perfectus deus et perfectus homo
et ſic credendo xp̄iani viuunt cum honore et
ſperant cum deo gloriari perpetuo. hec ille.
Nō eſt ergo ſimile de memoria panis azimi
iudeorum ad panem azimum liberationis
egypti. et de memoria huius altiſſimi ſacra-
menti reſpectu paſſionis xp̄i. quia in illo pa-
ne quem iudei manducant nullum eſt mira-
culum. In hoc vero ſacramento miraculoſe
virtute verborum verum corpus et ſanguis
chriſti inuiſibiliter cōtinetur ſicut firmiter cre-
dimus et fideliter confitemur.

Impoſſibile eſt ꝙ corpus xp̄i ſit in ſacramēto altaris per miraculū cū ad oculum nō apparet.

Videamū Impoſſibile ē. Vos xp̄iani dicitis in ſacramēto altaris eſſe corpus et ſanguinē xp̄i ꝑ miraculū hoc ꝓbo eſſe īpoſſibile qr ſi eſſet miraculū ad oculū appareret ſicut quando moyſes cōuertit virgā in ſerpētē qr illud factū fuit euidenter ad oculū l; neſcirent homines qualiter factum fuerit. Sic etiā de archa teſtamenti olī fuerūt maxima miracula nō ſolū ſenſibilia ſed etiā publica et corā populo patentia fiebant iā ꝟtū ꝙ de taliū miraculorum fama infideles terrebātur videntes ad oculū diuinā potentiā in reuerentiā arche ſui federis reluceutē; ſicut patet in diuiſione aquarū iordanis populo iſraelitico ꝑ ardā tráſeunte et aqua ex vna parte intumeſcēte ad inſtar mōtis et ex alia viſq; ad mare mortuū fluente. donec ſacerdotes cū archa aluciū iordanis exierunt quo facto iordanis rediȷt in curſum ſuū. Reges vero amorreorū et chananeorū audientes tā magnū et publicū miraculū terrore diuīo confuſi fuerant ꝙ non remanſit in eis ſpiritus que hiſtoria plene habetur Joſue. iij. et iiij. c. et ſic de plurib⁹ alijs miraculis cuſtodientis q̄ cauſa breuitatis obmitto enarrare et tamen in illa archa nec continebatur deus realiter nec xp̄s ſed ſolū tabule lapidee ꝓcepta decalogi continentes et vrna manne quā deus ꝑceperat reſeruari in teſtimonium generatōnib⁹ futuris vt hētur Exo. xvi. Similiter et virga aaron que floruit i domo leui vt habetur Nume. xvij. Si ergo per archā ꝑdicta corpora inanimata tātūmodo potuā tem quātācūq; ſacra eſſent deus tam euidētia miracula et tā diuulgata et publica fecit ipſius reuerentiā multo ergo fort⁹ facere debuiſſet ſi verū eſſet ꝙ in veſtro ſacramēto altaris ver⁹ deus ſeu xp̄s realiter contineretur qui ſup oīa in īfinitū aſſentis ꝙ ē colendus et venerādus. Cū ergo nihil tale ibidem ad oculū appareat Sequitur ꝙ īpoſſibile ē ibi miraculū ee cū hoc ſit cōtra rōem miraculi. Ad iſtud iudaicū īpoſſibile mihi magr̄ paulus burgenſ ep̄s in ſuo dyalogo diſtinctiōe iij c. v. dictū ꝙ ad obſtruēdū os loquentiū iniqua conſiderare debemus ꝙ miracula diuina que cōtra curſum nature a deo inſtitute diuina virtute fiūt ſe habēt ꝙt ūad corū proximos fines in duplici differentia. Quedā; corū ſunt a deo ordinata ad fidei approbatione ſicut de primis ſignis ſeu miraculis q̄ de⁹ fecit ꝑ moyſen corā populo facta ſunt ad fidē in eis cauſandā ſeu ad ꝓbandā. Vnde Exo. iiij. cū dixiſſet et feciſſet ſigna. ſ. predicta corā populo ſequitur ſtatim credidit populus. Similiter ꝯ diuiſione maris rubri et de egyptiorum ſubmerſione viſa per populum iſraeliticum ſequitur eſt ꝙ credidit populus domino et moyſi ſeruo eius. c. xiiij. et ſic de ꝯplurimis veteris teſtamenti miraculis q̄ a deo fuerunt ordinata vt fides eius in cordibus populi cauſaretur ſeu confirmaretur. Que quidē miracula oportuit eſſe manifeſta communiter corā populo. vnde Deutero. vlo commendatur moyſes in ſignis et portentis qui diuina auctoritate fecit corā; vniuerſo iſrael. Quedam vero ſunt diuia miracula que non ad fidem cauſandā ſeu corroborandam a deo facta ſunt ſed potius vi credendo talia miracula que occulta ſunt et omnino abſcondita fideles mereantur vnde et huiuſmodi miracula non diſpoſuit deus manifeſta eē per ſenſum ſeu per naturalem cognitionem ſed occultat vt eorum fides meritoria eēt. Que quidē miracula. ſ. occulta et abſcōdita ꝑpue fuerūt i nouo teſtamēto. ī quo ꝑ ſe fides credētiū cōuer valide or fuit vt ē miraculū virginei partus et dñice reſurrectionis Que quidē miracula per fidem ſolū proprie cognoſcimus et eorum occultatō a quacūq; noſtra cognitione naturali noſtrū meritum efficit vel auget. Vnde de reſurrectione domini legitur Johannis. xx. capi. Beati qui non viderunt et crediderunt. Et de iſto modo miraculorum ſcilicet occultorum tenendum eſt eſſe ſacramentum altaris non enim hoc ſacramentum fuit inſtitutum ad hoc vt ſacramento viſo populus crederet, ſed vt credendo veritatem huius ſacramenti merito proficeret. Vnde Auguſti. de hoc ſacramento dixit. Crede et manducaſti. Et ideo quanta miracula in hoc ſacramento contenta. que maxima ſunt occultiora ſunt et nec ab intus vel ab extra viſibiliter circa ipſum ſacramentum vlla miracula apparent,

tū in nobis anget meritū. Unde nullū ſcā-
uenitis ſequitur nec admiratione dignum
et hoc ꝙ publica ſeu viſibilia miracula non
fiunt communiter circa hoc ſacramētū ſicut olī
eā ſueuerūt fieri circa archam teſtamenti vel
q̄n allegat iudeus q̄ ibi miracula ordina-
bantur ad fidelū fidē cōfirmandā ſeu cau-
ſandam vt dictum eſt et quandoq̄ ad incu-
tiendū infidelibus terrorem. Dicautem que
runtur miracula ad meritū credentiū augen-
dū quod quidē meritū euacuaretur vel ſal
tem diminueretur ſi talia ſigna viſibilia ap
parerent. hec ille. Sanctus thomas vero di-
cit in ſumma cōtra gentiles libro iiij. c. lxiij.
ꝙ rō pōt aſſignari quare corpus xp̄i occul-
tatur accidentibus in ſacramento q̄ru ad fi-
dem que eſt de inuiſibilibus et eius meritū
q̄ꝫ circa hoc ſacramētū tāto maius eſt quā-
to inuiſibili⁹ agitur corpore xp̄i ſub panis ac
cidētibus occultato et ꝓpter cōmoditatem et
honeſtiorem vſum huius ſacramēti. eſſet eī
horror ſumentibus et abhominationi vidē
tibus. ſ. ſi corpus xp̄i in ſua ſpecie a fideliб⁹
ſumeretur. vnde ſub ſpecie panis et vini qui
bus cōmunius vtūtur homines ad eſum et
potum corpus xp̄i proponitur manducan-
dum et ſanguis potandus. nec etiam eſt ne-
gādū quin aliq̄ in ſacramēto altaris appa
reat forma pueri vel carnis vel ſanguis q̄ ſunt
ſigna viſibilia. ſicut in nōnullis hyſtorialib⁹
antiquis libris legitur. Sed talia non dicūt
facta fuiſſe ſic cōiter et publice ſicut miracu-
la allegata et miracula que fecit xp̄s tempo
re quo pdicabat et miracula que fecerūt apo
ſtoli et alij ſancti in primitiua eccleſia. Et iō
tales miracula que ſi caliquando acciderūt cir
ca ſacramentum non videntur apud eccleſiā
vniuerſalem ſolennizari ſed forte priuatim ī
aliquibus particularibus eccleſijs. quia nō
fiunt niſi raro quo ad certas perſonas quī-
bus de⁹ qui vniuerſas mentis cognitiones
intelligit ſingulari modo ſingulis prudet ſe
cūdū dictamē diuine ſapientie. a quibus nō
eſt trahenda conſequentia in vniuerſali. Ut
dicit magiſter iohannes conuerſus in libro
de concordia legum. ti. iij. c. iij. ſepe diuina
gratia apparuit ad oculos multorum homi
num et mulierum quoniam reſpiciendo in il-
lam hoſtiam conſecratam. aliqui perſone vi
derunt oculariter vnum puerulum pulcerri-
mum vltra modum. et ego meus qui erat

valde litteratus in lege diuina dixit ꝙ in do-
mo fratrum minorum in valle oleti cum reſ-
piceret a caſu illam hoſtiam conſecratam vi
dit ve predictum illum puerum pulcerrimum
vltra modum. et hoc fuit illis temporib⁹ pu
blicatum nimium et famoſum. et idem ac-
cidit vxori mee et interrogaui alias mulie-
res ſi hoc videbant. Reſponderunt non et
prona accidit in terra viribus deſtituta prout
legitur de manue Judi. xiij cap. Morte mo
riemur quia vidimus dominum et eſt quaſi
ſimile de ſole qui licet luceat ſuper mundū
debilitat tamen viſum. hec ille. Ut commu
niter igitur in hoc admirabili ſacramento nō
videtur miraculum ſed vt dicit beatus Gre.
in omelia paſchali. Aliud eſt quod cernitur
et aliud quod creditur. illud quod cernitur ē
ſpecies panis in hoſtia et ſpecies vini in ca-
lice. Sed id quod creditur eſt veritas carnis
et ſanguinis chriſti. Jterum ſi iudei incidunt
in errorem illorum qui nihil credunt niſi qđ
videtur. Si ergo non fuiſti rome non credas
quod eſt in mundo roma. et ſi non vidiſti te
re non credas ꝙ in mari eſt talis piſcis ma-
gnus. et ſi neſcis loqui grece non credas ꝙ
eſt in mundo grecia. et ſi non vidiſti embrio
nem in ventre matris quouſq̄ natus fuit nō
credas ꝙ fuit in ventre matris. Et quia tu
non vidiſti animam intrantem nec exeuntē
in corpore humano non credas ꝙ homo ha
beat animam. Nunq̄ vidiſti aerem non cre
das eſſe aerem. Nunq̄ vidiſti vocem ergo
non credas ꝙ eſt vox. que omnia quante nō
dico ſolum erroris ſed q̄m magne fatuitatis
ſunt manifeſtum eſt. licet ergo non videam⁹
ad oculum verum corpus chriſti ſed accidē-
tia illa ſub quibus latet non debemus ne-
gare ibi veraciter eſſe preſentem miraculoſe vt
dictum eſt.

Impoſſibile eſt ꝙ corpus chriſti inci
piat eſſe in altari q̄ nec per motū localem
nec per conuerſationem alterius in ipſum.

Uodecimum Impoſſibile eſt.
Uo . . . . . . ꝙ verū cor
p⁹ xp̄i eſſe incipiat in altari hoc vl

detur impoſſibile quia ſi aliquid incipit eſſe
vbi prius nõ fuit dupliciter vel per motũ localem vel
per conuerſionem alterius in ipſum vt pater
in igne q̃ alicubi eſſe incipit vel quia ibi de
nouo accendit vel quia ibi denouo appor/
tatur. Manifeſtum eſt autem verum cor/
pus xpi non ſemper in hoc altari fuiſſe quia
vos xpiani aſſeritis xpm in ſuo corpore a/
ſcendiſſe in celum videtur etiã impoſſibile
dici. quod aliquid hic de nouo conuertatur
in corpus xpi quia nihil videtur conuerti in
preexiſtens. cum id in quod aliud conuertitur
per huiuſmodi conuerſionem eſſe incipiat. Mani/
feſtum eſt aũt corpus xpi preextitiſſe vtpute
in vtero marie conceptum. non igitur videt
eſſe poſſibile quod in altari de nouo eſſe in/
cipiat per conuerſionem alterius in ipſum ſimi
liter nec per mutationem loci. quia omne quod
localiter mouetur ſic incipit eẽ in vno loco
quod deſinit eſſe in alio in quo prius fuit opor/
tebat ergo dicere quod cũ xps incipit eſſe i hoc
altari in quo ſacramentũ peragitur deſinat eẽ
in celo quo aſcendendo peruenerat. Amplius
nullus motus localis terminatur ſimul ad
duo loca. Manifeſtũ eſt autẽ hoc ſacramen/
tum ſimul in diuerſis altaribus celebrari.
ergo impoſſibile eſt quod per motũ localẽ cor/
pus xpi ibi eſſe incipiat. Reſpondet ſanctus
Thomas in ſumma cõtra gentiles libro iiii
ca. lxiii dicens quod licet diuina virtus ſublimi
us et ſecretius in hoc ſacramento operet quam
ab homine perquiri poſſit ne tamen doctri/
na eccleſie circa hoc ſacramentũ ab infidelibus im
poſſibilis videatur conandũ eſt ad hoc vt omnis
impoſſibilitas excludatur. Cõſiderare ergo opor
per quẽ modũ verũ xpi corpus eẽ ſub hoc ſacra
mẽto incipiat. Impoſſibile ẽ aũt quod hoc fiat
per motũ localẽ corporis xpi tũ quia ſequeretur quod i
celo eẽ deſineret quociẽs ageretur hoc ſacramẽtũ
tũ quia nõ poſſet ſimul hoc ſacramentũ agi niſi
in vno loco cũ vnus motus localis nõ niſi ad
vnũ terminũ terminatur tum etiam quia motus
localis inſtantaneus eẽ nõ põt ſed tẽpore indi
get cõſecratio aũt perficitur in vltimo inſtã
ti plationis verborũ. Relinquitur ergo dicẽdũ quod
verũ corpus xpi eẽ incipiat in hoc ſacramento.
per hoc quod ſubſtãtia panis cõuertitur i ſubſtãtiã
corporis xpi. et ſubſtãtia vini i ſubſtãtiã ſan/
guinis eius. Iz hoc ſu hãdicaũs ex per hoc poſſit
ſatiſfieri iudeo et cuilibet infideli nõ preterue

niẽti. Alterũ propter inſtãtias q̃ fieri poſſũt
motu locali dicẽdũ eſt ſm ſcotũ in iiii diſt
iiii q. i et ſequitur eũ franciſcus de marone
in ſuo iiii diſt iiii q. i quod neceſſario eſt ibi
aliqua mutatio localis qꝛ impoſſibile eſt quod
fiat tranſitus de cõtradictorio i cõtradictori
um ſine aliqua mutatione facta in aliquo
extremorũ ſed hic corpus xpi tranſit de nõ pre
ſente ad eẽ pñs ergo neceſſario eſt ibi aliqua
mutatio dicit ergo iſte doctor quod ibi ẽ ali
qua mutatõ qua corpus xpi accipit reſpectum
preſentialitatis ad locũ hoſtie facta tranſub
ſtantiatione. Ad cuius euidẽtiã notat doctor
ſubtilis ibidẽ quod qñ corpus mouetur localiter et
expellit aliud ſunt quatuor mutatõnes et qua
tuor termini et illarũ mutationũ due ſunt dep
ditiue et due acquiſitiue ſicut cũ nauis moue
tur de loco ad locũ aliquod corpus expellit et
illud expulſum habet quatuor terminos. qꝛ
amittit vnũ vbi et priuationẽ eius acquirit.
et a priuatione alterius vadit ad ipſum. Sꝫ
ſi corpus moueret de loco et aliud nõ expelle/
ret eſſent in eo due mutationes et quatuor
termini. vñ eẽt ibi vna depditiua prioris vbi
et alia acquiſitiua noui vbi ſicut quãdo aqua
frigida fit calida. et de frigido fit nõ frigidum
et de nõ calido fit calidũ. Sed ſi corpus non mo/
tum de loco ſuo acquireret nouũ vbi et reſpe
ctũ extrinſecũ adueniẽtem ad aliud corpus
tunc eſſet in eo vna mutatõ acquiſitiua a pri
uatione illius vbi ad habitationem et talis
mutatio eſt in corpore xpi de nouo hic eẽ ne
ceſſario qꝛ ſicut dictũ eſt impoſſibile eſt fieri
tranſitũ de contradictorio ad contradictori
um ſine aliqua mutatione Et nota quod ſim/
plex preſentia corporis chriſti propterea non ẽ
vbi cum non ſit hic localiter. ſed ſacramenta
liter ſed reducenda ad genus vbi. Tunc ad
propoſitum corpus chriſti in celo habet pri
uationem iſtius vbi in altari. Et ita non eſt
ibi mutatio depditiua ſed acquiſitiua qꝛ ſolũ
eſt acquiſitio preſentialitatis quam non ha
bebat Sic ergo chriſtus ſine deperditione
vbi prioris in celo acquirit nouum vbi in al
tari. Reſoluendo ergo hanc materiam dico
quod motus ſiue motio localis eſt duplex que
dam deperditiua et quedam acquiſitiua.
ſicut quando quis mouetur de vno loco
ad alium aliquid deperditur et aliquid ac/
quirit. talis n primo ordine nature moue/

b habitu in priuationem. puta ab vbi
q⁹ hēbat ad vbi qd prius non habebat
et mutatio dicitur deperditiua termini a
et dicitur acquiſitiua termini ad quem.
autē hec due mutationes ſicet cōcurrāt
l in omni motu locali cōtinuo tunc diſ
ſunt et vna pōt abſolui ab alia ſicut ac
na a deꝑditiua ſicꝫ aliquid acquirat
ū locū nō dimittēdo priorē. et ſic eſt in ꝑ
o qꝛ ſicut dictū ē corpus xp̄i abſqꝫ hoc
amittat ꝓpriū vbi qd habet in celo acqꝫ
uū vbi in ſacramēto. Et ideo eſt hec mu
localis nō deperditiua ſed acquiſitiua.
ptꝫ reſponſio ad primū pūctū de motu
. qꝛ corpus xp̄i incipit ibi eē ꝑ motum
per mutationem localem non deperditi
d acquiſitiuam. et ſic nō oportet ꝙ dimit
mū vbi cū acquirit ſecundum. Nec ea
ſt conſendū ꝙ cū corpus xp̄i incipit eſſe
tam ꝙ accipiat eē ſimpliciter ſed accipit
ramentale quod eē ſm̄ ꝑdictos doctoꝛ
hil aliud ē ꝙ ordo corporis chriſti ad
ānā panis quē ordinem habet vbi acciꝑ
ſubſtantiatio Ad alterū vero punctū
eſt ibi corpus xp̄i per cōuerſionem alte
in ipſum hoc cōceſſo nullū ſequitur im
bile. Et cū arguis ꝙ imo ſequitur imꝑ
bile qꝛ impoſſibile eſt ꝙ aliquid cōuer
in preexiſtēs. Rñdetur ꝙ falſum eſt qꝛ
mmento naturali videm⁹ oppoſitū. qꝛ
bus cōuertitur in ab aīā ꝑexiſtens ſupꝑ
ū. Et iō nō debet mirari iudeus ſi in ꝑ
o virtute diuina fiat ꝯuerſio in ꝑexiſtēs
d vt planius videatur notat ſanct⁹ Tho.
ma contra gentiles quo ſupra ꝙ ꝑdicꝑ
nuerſio panis in corpus xp̄i alter⁹ moꝑ
ab oib⁹ conuerſionibus naturalibus.
n qualibet cōuerſione naturali manet
com in quo ſuccedūt ſibi diuerſe forꝑ
el accidentales ſicut cū albū in nigrum
rtitur vel ſubſtātiales ſicut cū aer i ignē
e conuerſiones formales nominātur ſꝫ
uerſione ꝑdicta ſubiectū manſit in ſub
et accidentia manēat. vnde hec conuerꝑ
ubſtantialis vocatur. ꝙ autem ſubiectū
rtitur in ſubiectū natura facere non pōt
us enim nature operatio materiam pre
onit ꝑ quam et ſubſtāa indiuiduatur.
e natura facere non poteſt ꝙ hec ſubſtā
at illa ſicut ꝙ hic digitus fiat ille digit⁹
. materia ſubiecta eſt virtuti diuine cū ꝑ

ipſum producatur in eſſe. vnde diuina virtu
te fieri pōt vt hoc indiuiduū ſubſtantiam in
illā ꝑexiſtentē conuertat ſicut enim virtute
naturalis agentis cuius operatio ſe extēdit
tm̄ ad immutationē forme et exiſtens ſubꝑ
iecti ſupponitur hoc totū in illud totum conꝑ
uertitur ſecundum variationem ſpeciei et forꝑ
me vt pote hunc aerem in hunc ignem geneꝑ
ratum ita virtute diuina que materiam nō
preſupponit ſed eam producit et tamen hec
materia conuertitur in illam et per conſequēs
hoc indiuiduum in illud. Indiuiduationis
enim principium materia eſt. ſicut forma eſt
principium ſpeciei. Hinc autem manifeꝑ
ſtum eſt ꝙ in conuerſione predicta panis in
corpus chriſti non eſt aliquod ſubiectū cō
mune permanens poſt conuerſionem cum
tranſmutatio fiat ſecundum primum ſubieꝑ
ctum quod eſt indiuiduationis principium
neceſſe eſt tamen idem manere vt verum ſit
quod dicatur hoc eſt corpus meum. Que qꝫ
dem verba ſunt huius conuerſionis ſignifi
cauſa et factiua. et quia ſubſtantia panis nō
manet nec aliqua prior materia vt oſtenſū
eſt neceſſe eſt dicere ꝙ maneat id quod eſt ꝑ
ter ſubſtantiam panis. Huiuſmodi autem
eſt accidens panis remanent igitur acciden
tia panis etiam poſt conuerſionem prediꝑ
tam. Inter accidentia vero quedam ordo
conſiderandus eſt. Nam inter omnia accidē
tia propinquius inheret ſubſtāne quantitas
dimenſiua deinde qualitates in ſubſtantia
recipiuntur quantitate mediante ſicut color
mediante ſuperficie. vnde et per diuiſionem
quantitatis per accidens diuiduntur. Vlteꝑ
n⁹ aūt qualitates ſunt actionū et paſſionum
principia et relationū quarūdā vt ſūt prēt filꝫ
h⁹ōis et ſeru⁹ et alia huiōi Quedā vero reꝑ
latōes imediate ad quātitatē cōſequūtur vt
ma⁹ et min⁹ duplū et dimidiū et ſimilia. ſic
igit accidētia panis poſt cōuerſionem predi
tā remanere ponēdū ē vt ſola quātitas diꝑ
menſiua ſine ſubiecto ſubſiſtat et in ipā qualꝑ
litates fundēt ſicut i ſubiecto et ꝑ ꝯſe actioꝑ
nes paſſiōes et relatōes Accidit igit in hac
ꝯuerſiōe cōtrariū ei quod in naturalibus cō
uerſionibus accidere ſolet in quibus ſubſtā
tia manet vt mutationis ſubiectum. Acciꝑ
dentia vero variantur hic autem e conuerſo
accidēs manet et ſubſtātia trāſit. Hmōi cō
uerſio nō pōt dici motus ꝓprie ſicut a naꝑ

turali cōſideratur vt ſubiectum requirit. ſed eſt quedam ſub a et ſucceſſio ſicut in creatōe eſt ſucceſſio eē et nō eē. Hec igitur eſt vna rō quare accidens panis remanere oportet vt in uenīatur aliqđ manēs in predicta cōuerſiōe Eſt autē et ꝓpter aliud neceſſariū ſi eni ſubſtantia panis in corpus xpi conuerteret̄ et panis accidentia tranſirent non ſequeretur ꝙ corpus xpi ſm ſuā ſubſtantiā eēt vbi prius fuit panis qȥ nulla relinqueretur habitudo corpis xpi ad locū pdictu Sed cū quantitas panis dimēſiua remanet poſt cōuerſionē per quā panis huic locū ſortiebat̄ ſubſtātia panis in corpus xpi mutata ſic ſub quātitate dimēſiua panis et ꝑ cōſequēs locū panis quodāmodo ſortitur mediantibus tamē dimēſionibus panis. hec thomas. Preterea ergo ꝙ nō eſt impoſſibile diuine virtuti panem tranſubſtātiari in ꝓexiſtens corp⁹ xpi. nec habet mutatio ſimilitudinē in naturalib⁹ mutationib⁹ ſed ē alteratiōi quaſi cōtraria. quia vna ſubſtātia hic mutat̄ in aliā et manent accidentia Sed in alteratione eſt ecōuerſo quia ibi mutantur accidentia et manet eadem ſubſtantia. vt pꝫ in corporalib⁹ quādo de albo fit nigrū et in ſpūalib⁹ qn de iuſto fit impius vel de ignorante fit ſciens. vt ergo tu iudee de iniuſto efficiaris pius. de ignorante ſciens. crede verū corpus xpi in opere cēi al tari nō ſimplr ſed ſacramētaliter. crede ꝙ cū ſit vbi ſacramentale nō relinquit vbi celeſte. Crede ſine mutatione locali de pāis pōſſa fieri in altari. et crede ſubſtantiam panis in verū xpi preexiſtens trāſubſtantiari. crede a deo omnia poſſibilia fieri. Inquit Aug. et nihil tibi videbitur īpoſſibile. vnde et dicit Luc. i. Non erit impoſſibile apud deū omne verbum.

Quō corpus xpi ſit integrum et ꝙ caro et ſanguis maneat in locis ſeparatis ſub ſpeciebus panis et vini.

Ecce iudeus impoſſibile eſt Vos xpiani dicitis ꝙ xps veſter eſt integer ſub ſpeciebus panis et vini in ſacramento hoc ꝗ hoc impoſſibile qȥ nūꝗ ptes alicui⁹ in diuerſis locis cōtinet̄ ipſo integro ꝑmanēte. Manifeſtū ē aūt in hoc ſacramēto ſeorſū eē panē et vinū ī locis ſeparatis. Si igitur corpus xpi ſit ſub ſpecie panis et ſanguis ſub ſpecie vini. videt̄ ſequi ꝙ xps nō remaneat integer ſz ſemper cū hoc ſacramētū agitur eius ſanguis ab eius corpe ſeparet̄. Ad iſtud argumentū patꝫ ſolutio ex his q̄ dicta ſunt in pcedēti ſolutione dictū eſt autē ꝙ locus in quo agitur hoc ſacramentū attribuit̄ corpi xpi ratiōe dimenſionū panis remanētiū poſt cōuerſiōem ſubſtātie panis in corp⁹ xpi. Secundū hoc igitur ea que xpi ſunt neceſſe ē eſſe in loco predicto ſm ꝙ exigit rō cōuerſionis predicte. Cōſiderandū ē ergo in hoc ſacramēto aliquid eē ex vi cōuerſiōis pdicte aliqd autem ex naturali cōcomitantia. Ex vi quidē conuerſionis eſt in hoc ſacramento illud ad qđ directe cōuerſio terminatur ſicut ſub ſpeciebus panis corpus xpi in qđ ſubſtātia panis cōuertit̄ vt ꝑ verba cōſecratiōis patet cū dicitur Hoc eſt corp⁹ meū. Et ſimiliter ſub ſpeciebus vini eſt xpi ſanguis vn̄ dicit̄ hic eſt calix ſanguis mei etc̄. Sed ex naturali cōcomitantia ſunt ibi oia alia ad que cōuerſio nō terminat̄ ſed tū et in qđ terminat̄ ſunt realiter cōiūcta. Manifeſtū ē et ꝙ cōuerſio panis nō terminatur ī diuinitate xpi nec in ei⁹ animā ſꝫ tamē ſub ſpecie panis ē aīa xpi et eius diuinitas ꝓpter vniōne virtuſqꝫ ad corp⁹ xpi ſi vero ī triduo mortis xpi hoc ſacramētū celebratū fuiſſet ſic fuiſſet ſub ſpecie panis aīa xpi qȥ realiter nō erat corpi eius vnita. Et ſimiliter ſub ſpecie panis non fuiſſet ſanguis nec ſub ſpecie vini fuiſſet corpus ꝓpter ſepatiōnē virtuſqꝫ i morte. Nūc aūt qȥ corpus xpi in ſua natura nō ē ſine ſanguine ſub vtraqꝫ ſpecie cōtinet̄ corp⁹ et ſanguis ſed ſub ſpe panis cōtinet̄ corpus ex vi cōuerſionis. Sanguis autē ex naturali cōcomitantia. ſub ſpecie aūt vini econuerſo verba ſunt ſancti thome libro quo ſupra ca. lxiij. Et ſic patet ſolutio ad argumentum ꝙ licet ſepate ſint ſpēs panis et vini. tamen corpus xpi integer eſt ſub vtraqꝫ ſpecie. Sed forte diceret iudeus ſi ergo ſub ſpecie panis ē totus chriſtus ita ꝙ eſt ibi corpus et ſanguis vt ia dixiſti. fruſtra ergo iterū ſub ſpecie vini integer reperitur. Ad hoc reſpondet Nycolaus de lyra ſuper verbo ſenatoribus autem filius math. xxvi. dicens ꝙ ſub duplici ſpecie inſtitutum eſt hoc ſacramētū ſ panis et vini. qȥ panis conuertitur in corpus xpi et vinum in ſanguinem. et ſic conuerſiones ſunt

ſeparatum qꝫ ſanguis xp̄i fuit ſeparat⁹ a cor‑
pore vel carne in paſſione. Hoc autem ſacra
mentũ inſtitutũ eſt quaſi quoddã memoria
le illius paſſionis et iõ cõſecratio carnis et
ſanguinis fit ſub ſpeciebus diſtinctis. Con
ſiderandum tamen qꝫ ſub vtraqꝫ ſpẽ eſt to‑
tus xp̄us. qꝫ ſub ſpecie panis eſt totũ corpus
ex vi conuerſionis vel ſacramenti. Sanguis
aũt et anima et diuinitas ſunt ibi ex cõcomi
tantia naturali. Similiter ſub ſpecie vini ſã
guis ex vi ſacramenti cetera vero ex cõcomi‑
tantia. hec ibi. Patet ergo qꝫ licet ſub ſpecie
panis ſit caro et ſanguis xp̄i non fruſtra ſe‑
paratim ſub ſpecie vini et ſanguis et corpus
qꝛ hoc fiat in memoriam paſſionis xp̄i. in
qua fuit ſanguis a corpore ſeparatus.

Quõ corpus xp̄i in tampua hoſtia cõtine‑
atur cum maius in minori non capiatur.

Variũdecamus impoſſibile eſt ait
iudeus. Hoc xp̄iani dicentis qꝫ in il
la parua hoſtia corpus xp̄i contineſ
hoc probo impoſſibile eẽ qꝛ impoſſibile eſt
qꝫ maius corpus in loco minoris includaſ.
Manifeſtũ eſt aũt qꝫ verũ corpus xp̄i eſt ma
ioris quantitatis qꝫ panis qui in altari offer
tur. igitur impoſſibile videtur qꝫ verũ corpus
xp̄i totum et integrum ſit vbi videtur eſſe pa
nis. ſi autem ibi non eſt totum ſed aliqua p̄s
eius redibit icõueniens ſupradictũ qꝫ ſemp
cum hoc ſacramentum agitur corpus xp̄i per
partes diſcerpatur. Ad iſtud argumentum
quod i angit inequalitatem corporis xp̄i ad
locũ panis dupliciter reſpondeſ. Primo ex‑
cludendo impoſſibilitatem. Secũdo appli‑
cando ſimilitudines. Circa primũ dicitur qꝫ
ſubſtantia panis directe cõuertiſ in ſubſtãn
tiam corporis xp̄i. Dimẽſiones aũt corporis
xp̄i ſunt in hoc ſacramento ex naturali cõco‑
mitantia non aũt ex vi conuerſionis cũ dim
ſiones panis remaneant ſic igitur corp⁹ xp̄i
nõ cõpaſ ad hũc locũ mediantib⁹ dimẽſioni‑
bus xp̄i vt eis oporteat adequari locum
ſed mediãtibus dimẽſionib⁹ panis quibus
remanẽtib⁹ locus adequatur hec Thomas
vbi ſupra. Quõ aũt p̄nt eẽ dimẽſiones cor‑
poris xp̄i cũ dimẽſionib⁹ hoſtie vn⁹ aliq⁹ do‑
ctor ſic declarat. Nã cũ ibi panis erat ſubſtã
tia panis et facta ſit ſubſtãtia corpis xp̄i. ſic

cũ dimenſionibus panis vel erat ſubſtãtia
panis ante cõuerſionẽ factã ſic conuerſione
facta ſimul cum eiſdem dimenſionibus erit
ſubſtantia corpis xp̄i. Rurſũ quia dimen‑
ſiones corporis xp̄i p̄prium ſubiectum non
deſerunt et oportet dimẽſiones eſſe vbi eſt ip̄m
corpus. Ideo ex quo ip̄m corpus eſt ſimul
cum dimenſionibus panis oportet dimenſio
nes corporis xp̄i eẽ cũ dimenſionib⁹ panis:
Sed quõ hoc poſſet eſſe eſt videre difficile.
Arguit enim p̄hs in p̄hiſi contra ponentes
vacuum et dicentes locũ eſſe dimenſiones
ſeparatas. quia ſi in hominem dimenſionibus
reciperetur corpus contingeret duo corpora ſiſ
poſſe exiſtere quod habet pro impoſſibili.
tota igr̃ cauſa quare duo corpora non p̄nt
ſimul eſſe eſt reſiſtentia dimenſionũ. Scien
dum igitur quod ſicut calor et alie q̃litates
actiue duplicem habent comparationem ſic di‑
menſiones calor aũt habet vnam compara‑
tionem ad ſubiectum ſm quã dat ſibi eẽ cali‑
dum. et aliam ad obiectum ſm quam eſt rõ
calefaciendi in actũ quãntum p̄ut cõparatur
ad ſubiectum dat eſſe quãtũ. p̄ut aũt cõ‑
paratur ad quantitatem aliã dat ſibi reſiſtere
et eẽ locale ſicut ergo calor põt dare eẽ cali‑
dũ et nõ calefacere puta ſi deus conſeruet eũ
in eẽ et ſuſpenderet agere ſicut fecit de igne i
fornace puerorũ. et ſic aliquid põt eẽ calidũ
abſqꝫ hoc quod calefaciat ſic et dimenſiões
poterũt dare eẽ quãtũ abſqꝫ eo qꝫ aliis dim
ſionibus reſiſtant quod p̄z. nã cũ quantitas
ſit rõ quare quantũ reſiſtat quanto iõ
oportet vnũ quantum alteri quanto cõparare
mediante quantitate et quantitatem eẽ me
diam inter corpus quod reſiſtit et corp⁹ cui
ſit reſiſtentia ſed ſublata illa mediatiõe ſ.
qꝫ corpus ſit alicubi non mediante quanti‑
tate certum eſt qꝫ ſibi aliud corpus ſiue alia
dimenſio non reſiſtet. Nam cũ tota cauſa re
ſiſtentie ſit qꝛ comparatur ad ipſum mediã
te quantitate ſublata cauſa iam nõ reſiſtet.
Per hoc poſſent etiam ſolui inſtantie ð mã
ſitu corporis xp̄i per corpus virginis ipſo ma
nente clauſo et etiam de penetratione celoꝝ
quando aſcendit in celum cum igitur in ſa‑
cramento corpus xp̄i non cõparetur dimen‑
ſionibus mediãte quãtitate ſed magis quã
tian mediante ſubſtantia cum ſubſtãtia cã
reſiſtentie non ſit. Ideo ſicut non eſt contra
unionem ſubſtantie ſimul cum dimenſioni

bus eē. ſic non eſt contra rationem dimenſionū corporis xpi mediante ſubſtantia eē ſimul cū dimēſionib⁹ panis. Et ſic ptz ꝙ non ē impoſſibile dimenſiones corpis xpi cū dimenſionib⁹ panis eē. cū ibi ſint mediāte ſubſtātia que ſimul pōt cū dimēſionib⁹ eē. Aliter ſoluit predictū īpoſſibile doctor ſubtilis in iiij. ſuo. Dicit. n. ꝙ eſt duplex ordo ſ. ordo partium in toto et ordo ptiū in loco. Ordo autem ptiū in toto ē differētia quātitatis nō ꝑ ſe cū ſit reſpect⁹ ſed aliquo modo accedēs ad differentiā quaſi eſſentialem. Ordo autem ptiū in loco ē de genere ſitus et ab iſto reſpectu ſiue ordine ptiū in loco pōt abſolui. Ordo n. partiū in toto eſt prior ordine partium in loco. Prius autem pōt abſolui a poſteriori ſibi accidētaliter coniuncto. Cum ergo ordo partium in loco accidentaliter cōiungatur ordini ptiū in toto. igr corp⁹ xpi in euchariſtia hēbit ordinē ptium in toto abſqꝫ illo reſpectu qui eſt ordo ptiū in loco. Adducūtur ſecūdo ſimilitudines alique cōtra iudeos et īfideles. Et primo Aug in libro de quātitate aīe pbat aīam maiorē eſſe ꝙ corp⁹ qꝛ totā mūdi magnitudinē īfra ſe cogitari pōt et infra ſe cōtinere et ſicut anima cū ſit maior corpore tota eſt infra corpus. n. mō ſimili corp⁹ xpi cū ſit maius boſtia totū eſt infra eā non coartatū ſed ita magnū et perfectū ſicut ī celo cōtinet. Itē in parua oculi pupilla magni mōtes cōtinentur per ſpēs ſuas. cur ergo ſic corpus xpi in pua boſtia. Itē videm⁹ in puo ſpeculo ſoles et lune magnitudinē reruꝫ diuerſitates. Item intellectus hoīs puus eſt et tamē in ipſo magna celeſtiū et terreſtriū ſapiētia et ſcīa continet. quid ergo impoſſibile putas xpm qui ē dei ſapīa increata ſub parua forma boſtie latere. nūquid vides ī paruo lapide pcioſo magnas et multas virtutes. nōne vides in puo corpore pricipis magnā potentiam. et in puo corpe pape magnā auctoritatē. Quid ergo impoſſibile eſt xpo in pua boſtia latere. nūquid ſub paruis ſignis magna ſignata cōprehendūt. Nōne vides quō in hac pua dictione de⁹ tota trinitas continet. ſ. pr̄ et filius et ſpūſſanct⁹. quāto magis ſub parua boſtia pōt ſeipſum xp̄s concludere ſi vult imo ꝙ āplius eſt videm⁹ ꝙ ſub hac pua dictione et ſub hoc paruo ſigno omne quarū ſyllabarū et quatuor litterarū cōtinetur oīs creatura celiū et omnia celeſtia: infernus et oīa infernalia et breuiter omnia creata. Quid igitur impoſſibile ꝙ in vna boſtia cōprehendat tot⁹ xp̄s cū in tāpua dictione cōphendat totus mūd⁹ qm̄ igit hec in creaturis creduntur, iudei erubeſcant ſi multa fieri in creatore ꝫ ſupradicta non īdicāt omnimodā ſimilitudinem ſunt tamen aliqualis cōformitates quarum aīo cōſiderate mirā delectationē adducūt in animo cōtemplantis.

Quia vnicum corpus xpi ſit ſimul in diuerſis altaribus cū non poſſit vnū corp⁹ ſimul eſſe in diuerſis locis.

Quartūdecimū impoſſibile eſt. vos xp̄iani dicitis aut iudeus ꝙ xp̄s veſter ſimul eſt in plurib⁹ altaribus vbi miſſe celebrantur hoc videt īpoſſibile qꝛ impoſſibile eſt vnū corpus in pluribus locis exiſtere. Manifeſtū eſt aūt hoc ſacramentū in plurib⁹ locis celebrari. impoſſibile igitur videt ꝙ corp⁹ xpi in hoc ſacramento veraciter cōtineatur niſi forte qs dicat ꝙ ſm aliquā quātitā ē hic et ſm aliā alibi ad qđ ītē cū ſequitur ꝙ per celebrationē huius ſacramenti corpus xpi diuidatur in partes cū tñ nec quantitas corpis xpi ſufficere videat ad receptaculas ꝙ eo diuidenda s in quot locis hoc ſacramētū peragit. Ex his que dicta ſūt ſuperi⁹ ptꝫ ſolutio ad hoc qđ obijcit de pluralitate locorū ꝙ corp⁹ xpi per ſuas dimenſiones eſt ſicut ī vno loco ſed mediantibus dimenſionibus panis in ipm tranſeuntis ē in tot locis in quot huiuſmōi conuerſio fuerit celebrata non quidē diuiſū per ptes ſꝫ integrū in vnoquoqꝫ. Nam quilibet panis cōſecratus in integrū corpus xpi conuertitur. Et eſt ſolutio thome vbi ſupra. Alij vero ſoluētes dixerūt ꝙ non eſt inconueniens ꝙ vnum corpus ſit in diuerſis locis ſi in vno eſt per ſe et in alijs per accidens ſic autem eſt in propoſito qꝛ corpus xpi eſt in celo ſm proprias dimenſiones et ſic per ſe. In ſacramento autem per dimenſiones alienas ſcilicet per panis et ſic per accidens ſed iſti difficultatē nō euadūt. Diceret enim iudeus et per ſe et per accidens eē impoſſibile idē corpus eſſe in diuerſis locis propter hoc oſtendo ꝙ corp⁹ xpi

poteſt eſſe ſimul in diuerſis locis ſic omne corpus quod eſt alicubi ratione ſubſtantie non ratione quantitatis poteſt eſſe in pluribus locis ſimul. ſed corpus xp̄i eſt ſub dimenſionibus panis ratione ſubſtãtie non ratione quantitatis ergo poteſt eſſe in pluribꝰ locis ſimul. Maior probatur quia quod non eſt in loco p quantitatẽ non diffinit nec determinat ſibi locum ſed quod non determinat ſibi locum poteſt eſſe in pluribus locis ergo quod non eſt in loco p quantitatem poteſt eſſe in pluribus locis ſimul. Ad maiorem euidentiam iſtius proſilogiſmi notãdũ ꝙ diffinire eſt idem ꝙ finire ſiue terminare. ppter qđ pħs .v. metha vocat diffinitiõnem terminũ qꝛ in ea ponũtur rei principia inter que velut inter primos terminos et inter proprios fines res diffinita cõcluditur. Hec aũt diffinitio ſiue determinatio eſt duplex. vna que reſpicit rem vt eſt ſubſtantia. Alia q̃ reſpicit eam vt eſt quanta. Nã quelibet res creata ſiue ſit corporalis ſiue ſpũalis in quãtũ eſt ſubſtantia finitur ſic ꝙ determinatur ad certũ genus et ad certã ſpẽm et ad certũ indiuiduationis modũ et ideo ſolꝰ deꝰ qui eſt ſubſtãtie infinite nõ determinatur ad genus neqꝫ ad ſpẽm nec p ſe nec per accidens. nec etiã ad modũ indiuiduationis cũ ipſe ſit ſingularitas quedã formaliter. Res autẽ quanta ſicut p hmõi quãtitatẽ reſpicit aliã ſic cõpetit ſibi determinatio loci. nos .n. res create determinatur ad locũ ſiue diffinitur loco ſquãtũ ẽ ſubſtãtia qꝛ ſubſtãtia vt ſubſtãtia eſt nõ debet locꝰ. qꝛ in quãtũ ſubſtãtia nõ põt cõmenſurari vltime ſuperficiei cõtinẽtis. Et iõ ſi diffinitur loco hoc eſt rõe quãtitatis. et iõ cũ duplex ſit quãtitas .ſ. molis et virtutis ſicut nõ diffiniũt locũ ſibi corporalia niſi per quãtitatẽ molis ita ſm aliquos nõ diffiniũt ſibi vbi ſpũalia niſi per quãtitatẽ virtutis. Vnde dicit ꝙ vbi intelligentie operãt ibi eſſe dicitur nec ſunt in loco niſi du operant qđ vtrũ ſit verũ nihil ad ppoſitũ. Quantum igitur ad ppoſitũ pȝ ꝙ corpꝰ qđ eſt alicubi nõ per quãtitatẽ nõ diffinit ſibi locũ illum. ſi ergo eſt alicubi ſolũ rõe ſubſtantie. quantitas aũt ibi de exiſtens pp̄ter naturalem ordinẽ quẽ ad ſubſtãtiã hꝫ et cõpetit finitas q̃ ſequitur naturã ſubſtãtie nõ autẽ finitas q̃ ſequitur quãtitatẽ quia p quãtitatẽ ad aliam cõparatur. Et iõ qꝛ ex vi ſacramẽti corpꝰ xp̄i eſt in altari rõe ſubſtãtie ſolũ non rõe quantitatis niſi ex cõſequenti vel .ſ. habet naturalẽ ordinẽ ad ſubſtãtiã. Jõ ibi ſibi cõpetit finitas ratione generis et ſpeciei et indiuidui. nõ aũt ratione localitatis cũ illa tãtũ cõpetat corpori rõe quãtitatis. Et ideo cũ ſibi nõ determinet locũ certũ eſt ꝙ nõ eſt ita ibi quĩ poſſet eẽ alibi. Sic ergo pȝ maior ꝙ omne corpus qđ eſt alicubi nõ rõe quãtitatis cum nõ determinat ſibi locũ illũ põt ſimul eẽ alibi. Minor principalis eſt manifeſta .ſ. ꝙ corpus xp̄i eſt in ſacramẽto rõe ſubſtantie non rõe quãtitatis quia eſt ibi per tranſubſtãtiatiõnẽ. Nũc aũt certũ eſt. ꝙ quãtitas panis non tranſubſtãtiatur in quãtitatẽ corporis xp̄i cũ maneat in ſacramẽto ergo rõe tranſubſtãtiationis panis in ſubſtãtiã corporis xp̄i cũ ergo ſit ibi ratione illius in qđ ſubſtãtia panis tranſubſtantiatur manifeſtũ eſt ꝙ ẽ ibi rõe ſubſtantie quare ſequitur ꝙ põt alibi eẽ rõe ſue quantitatis ſcilicet in celo. Similiter dices licet nõ omnimode adducitur ex natura. Idẽ ſol in diuerſis locis .ſ. in diuerſis oculis continetur et videtur et hoc ſine ſui diuiſione. Idẽ verbũ numero in diuerſis auribus continetur et auditur et idẽ ſonus. Occurrit etiã contra iſtos infideles hugo de ſacramentis dicens ꝙ ideo iſti dicunt corpus xp̄i nõ poſſe eſſe ſimul in pluribus locis quia deus talẽ legẽ dedit corporibus. Cũ ergo lator legis poſſit diſpenſare in lege multomagis deus põt diſpenſare in vniuerſo nec mirum qꝛ tunc ſacerdos gerit perſonã eius illius qui dixit et facta ſunt. et ſic ꝙ ſimul et ſemel eſt in diuerſis altaribus hoc eſt ex potentia deitatis cui vnitum eſt corpus illud et ex virtute verborũ xp̄i quibus conſueuimus tem conficiendi.

Impoſſibile ẽ ꝙ caro xp̄i et ſanguis ſint ſub ſpeciebus panis et vini cũ ſit impoſſibile duo corpora ſimul eẽ in eodem loco .ſ. ſubſtantia panis et vini cum carne et ſanguine xp̄i cum illa accidentia vt dicunt non ſint p ſe nec in aere nec in carne et ſanguine xp̄i ſed ſubiectiue in ſubſtantia panis et vini.

Eiuſdem eiũ impoſſibile eſt. Vos xp̄iani dicitis ꝙ manifeſte poſt conſecrationẽ in hoc ſacramẽto ſentitis omnia accidentia panis et vini .ſ. colorem.

ſaporem. odorem.figurā quātitatem et pō
dus circa que decipi nō poteſt: qꝛ ſenſ⁹ cir
ca ppria ſenſibilia nō decipit. huiōi autem
accidentia in corpore xp̄i eſſe non poſſunt
ſicuti ſubiecto vt vos aſſeritis. Similiter au
tem nec in aere adiacēte qꝛ cū plurima coꝛū
ſint accidentia naturalia requirūt ſubiectū
determinate nature nō qualis eſt natura coꝛ
poris humani vel aeris nec poſſunt per ſe ſb
ſiſtere cū accidētis eſſe ſit in eſſe.vt.vij. meta
phiſice. Accidentia n. cū ſint forme indiui
duari nō poſſunt niſi p ſubiectum. Cōnũe
rantur n ad cōnumeratiōnē et indiuiduatiō
nem ſuarū ſubiectorū. vnde remoto ſubiec
to eſſent forme vniuerſales. Relinquit igit
huiōi accidentia eſſe in ſuis determinat[] ſb
iectis .ſ. in ſubſtantia panis et vini. Eſt ergo
ibi ſubſtātia panis et vini et nō ſubſtātia coꝛ
poris xp̄i. cū impoſſibile videat duo corpora
eſſe ſimul. Ad iſtud reſpondet qꝛ nō poſſu
m⁹ negare accidentia panis et vini remanere
cū ſenſus hoc infallibiliter oſtendat nec hu
iuſmodi accidentibus corp⁹ xp̄i aut ſanguis afficiatur
qꝛ hoc ſine eius alteratiōe ēē nō poſſet nec ip
ſius accidētia capax eſt. Similiter aūt nec ſub
ſtantia aeris. Unde relinquitur qꝛ illa acci
dens a ſint ſine ſubiecto. eo modo quo ſupra
fuit declaratū in duodecimo impoſſibili. vt.ſ.
ſola quātitas dimenſiua ſine ſubiecto ſub
ſiſtat et ipſa aliis accidentib⁹ prebeat ſubie
ctū. nec impoſſibile eſt qꝛ accidens diuina vir
tute ſubſiſtere poſſet ſine ſubiecto qꝛ idē eſt
iudiciū de pductione rerū et de cōſeruatio
ne earū in eſſe. diuina autē virtus pōt pdu
cere effect⁹ quarūcūq; cauſarū ſine ipſis cau
ſis ſecūdis ſicut potuit formare hominē ſine
ſemine et ſanare febrē ſine operatione natu
re quod accidit ppter infinitatem eius virtu
tis et qꝛ oīb⁹ cauſis ſecūdis largitur virtutē
agēdi vnde et effectus cauſarū ſecūdarū pt
cōſeruare in eſſe ſine cauſis ſecundis. et hoc
modo in hoc ſacramento accidēs cōſeruat i
eſſe ſublata ſubſtantia que ipſum cōſerua
bat qd quidē dicit pt de quantitatib⁹ dimen
ſiuis quas etiā platonici poſuerūt p ſe ſubſi
ſtere ppter hoc qꝛ ſm intellectū ſeparantur.
Manifeſtū eſt autem qꝛ plus pōt deus i o
perando qꝛ intellectus i apphendendo. Et
licet de principio indiuiduationis ſit iter do
ctores nō parua difficultas Uerūtamē in p
poſito me nō intromitto. qꝛ hic nō labora

mus niſi ad excludendum ea que a vidētib⁹
poſſibilia reputantur dicat ergo ſāct⁹ Tho.
in ſumma cōtra gentiles libro.iiij. c.lxv.
quantitas dimēſiua hꝫ hoc ꝓpriū inter re
qua accidentia qꝛ ipſa ſm ſe indiuiduat qꝛ
ideo eſt qꝛ poſitio que eſt ordo partiū in to
in eius ratione includitur eē enim quanti
poſitionē habens vbicūq; autē intelligi
diuerſitas partiū eiuſdē ſpeciei neceſſe eſt in
ligi indiuiduationē nā que ſūt vnius ſpec
nō multiplicatur niſi ſm indiuiduū et in
eſt qꝛ nō poſſunt apphendi multe albedi
niſi ſm qꝛ ſunt in diuerſis ſubiectis pōt aut
apphendi multe linee etiā ſi ſm ſe cōſideret
Diuerſus enī ſitus qui per ſe linee ineſt a
pluralitatem linearum ſufficiēs eſt Et q
ſola quantitas dimenſiua de ſua rōe habe
vn multiplicatio indiuiduorū i eadē ſpec
poſſit accidere. Prima radix huius multipli
cationis ex dimēſione eſſe videtur. qꝛ et i
genere ſubſtāne multiplicatio fit ſm diuiſi
nem materie que nec itelligi pōt niſi ſecūd
qꝛ materia ſub dimenſionib⁹ conſideratur
Nā remota quantitate ſubſtantia omnis in
diuiſibil eſt vt pꝫ per pħm primo phiſicoꝝ
manifeſtū eſt aūt qꝛ in aliis generibus ac
cidentiū multiplicatur indiuidua vni⁹ ſpeci
ex pte ſubiecti et ſic relinquitur qꝛ cū in hui⁹
modi ſacramēto ponamus dimēſiones pe
ſe ſubſiſtere. et alia accidentia in eis ſicut in
ſubiecto fundari nō opoꝛtet nos dicere qꝛ ac
cidentia huiuſmodi indiuidua ata nō ſint.
Remanet enī in ipſis dimēſionibus indiui
duationis radix. Concedamus igit qꝛ ſenſ⁹
in ſupradicta accidentia et qꝛ illa non ſunt
corpore xp̄i nec in aere nec in ſubſtantia pa
nis qꝛ non eſt. ſed eſt illa dimenſiua quātita
tas huius ē ꝑ ſe ꝑſeytate tercij modi. quod
eē per ſe et ſeparatū ab omni ſubiecto et re
liqua accidentia in predicta quātitate ſunt
vt in ſubiecto diuina virtute. Eſt enī cōis ꝑ
poſitio apud oēs ſcotizantes qꝛ primū inſt
pēdēs pōt terminare dependentiā cuiuſlibet
cauſans creatū et ſupplere vicē cuiuſlibet de
terminātis cū cōtineat eminenter vices cuiu
libet cauſalitatis ſecundarie cauſe ergo de
pendentiā quā habet accidens ad ſubiectū
pōt deus ſupplere et terminare. Itē de⁹ pōt
quodlibet prius diſtinctū cōſeruare a poſteri
ori facere ſine illo poſteriori. Cum ergo ac
cidentia ſint priora inherentia actuali et ab ea

diſtincta eſſentialiter, q; ſunt in diuerſis ge/
neribus ergo deus potent facere accidentia per
ſe exiſtere ſic q nõ inherebũt actualiter quic
quid ſit de inherentia aptitudinali. qz cũ hec
ſit idẽ eſſentialiter cũ ſubiecto licet ſit poſteri
or ordine nature. ab ea accidẽtia ſeparari nõ
pñt. Poteſt etiã dici ſicut notat magr in dãnes
conuerſus in libro de cõcordia legũ. ti. iij. ca.
iiij. q accidentia per ſe remanere ſine inherẽ
tia ad ſubiectũ impoſſibile eſt in trãſmutati
onibus et mutationibus naturalibus. ſed iſta trã
ſubſtantiatio eſt per miraculũ diuine virtu/
te facta. Et dicit q iudei cõcedũt aliud mira
culũ in lege ſua ſimile huic. ſ. q littera men
clauſa et chamab. que ſcripta erãt in tabulis
legis erant per ſe ſine aliquo ſubiecto et iſte
littere figurate erãt et vtraq pte et erãt totũ
de et nulla iſtarũ litterarũ pr ſuſtẽtabatur ab ali
quo corpore ſed per ſe erãt ſtantes miraculoſe
et iſtud dicere eſt eundẽ cõtra naturam et
impoſſibile magis q dicere trãſubſtãtiata
eſt vna ſubſtantia in aliã et accidentia rema
nent per ſe ipſa.

Quõ in ſacramẽto altaris ſit corpus xpi cũ ſit
corruptibile cũ poſſit putreſieri et a muribus
comedi.

Secũmuſq primũ impoſſibile eſt De
dit iudei certũ eſt q ſi illud vinũ ve
ſtri ſacramẽti in magna quãtitate ſumeretur
q calefaceret et inebriaret ſicut iſte ſacramẽ
tũ. panis etiã cõfortaret et nutriret. Videtur
etiã ſi diu et incaute ſeruetur putreſcere et a mu
ribus comedi. cõburi etiã poſſit et in cinerẽ redi
gi et vaporẽ que oĩa corpori xpi conuenire non
poſſunt cũ fidele a veſtra ipſum impaſſibilem
pdicet. Impoſſibile igitur videtur q corpus xpi
in hoc ſacramẽto ſubſtãtialiter cõtineat. Re
ſpõdetur q hic ſũt duo cõſiderãda vnũ qđ de
facili põt expediri et aliud q maiorẽ difficulta
tẽ pretendit. q eni in hoc ſacramẽto redẽ ac
tiones appareãt que prius in ſubſtãtia pa
nis et vini apparebãt puta q ſimiliter imu/
tent ſenſum. Similiter etiã alterẽt aerẽ circũ
ſtantẽ vel quodlibet aliud odore aut colore
ſatis conſequens videtur ex his que ſupra
dicta ſunt. Dictũ eſt eni q in hoc ſacramẽto
remanent accidẽtia panis et vini inter que
ſunt qualitates ſenſibiles q ſũt hmõi actio/
nũ principia. Rurſus circa paſſiones aliq̃s
puta que fiũt ſm hmõi alterationes accidẽ
tiũ nõ magna etiã difficultas accidit ſi pmiſ
ſa ſupponantur. Cũ enim pmiſſũ ſit q alia
accidentia in dimenſionibus fundantur ſi/
cut in ſubiecto per eũdem modũ circa hmõi
ſubiectũ alteratio aliorũ accidentiũ cõſide/
rari põt ſicut ſi eſſet ibi ſubſtantia vt puta ſi
vinũ eſſet calefactum et infrigidaretur aut mu
taret ſaporem aut aliud hmõi. Sed maior
difficultas apparet circa generationẽ et cor
ruptionem q in hoc ſacramento videtur acci
dere. Nam ſi quis in magna quantitate hoc
ſacramentũ tali cibo vteretur ſuſtentari poſ
ſet et vino etiam inebriari. ſm illud apli ad
Corinth. xi. Alius eſurit alius ebrius eſt q
quid eni accidere nõ poſſent niſi ex hoc ſacra
mento caro et ſanguis generaret. Nã nutri
mentũ conuertitur in ſubſtãtiã nutriti. Quãuis
quidã dicant hominem hoc ſacramentali ci
bo nõ poſſe nutriri ſed ſolũ cõfortari et refo
cillari ſicut cũ ad odorem panis et vini con
fortatur. Sed hoc quidem cõfortatiõ ad horã
accidere põt nõ aũt ſufficit ad ſuſtentãdum
hominẽ ſi diu ſine cibo permaneat. Experi/
mento aũt deſcali inueniret hominem diu
ſacramentali cibo ſuſtentari poſſe. Mirãdũ
etiã videtur cur negent hominem hoc ſacra/
mentali cibo poſſe nutriri refugientes hoc ſa
cramentũ in carnem et ſanguinem poſſe con
uerti cũ ad ſenſum appareat q per putrefac
tionem et cõbuſtionem in aliã ſubſtãtiã ſcz
cineris et pulueris cõuertatur qđ quidem diffi
cile nõ videtur eo qđ nec videat poſſibile q
ex accidentibus fiat ſubſtantia. nec concedẽ
bas ſit q ſubſtãtia corporis xpi que impaſ/
ſibilis ſit in aliã ſubſtãtiã cõuertat. Si quis
aũt dicere velit q ſicut miraculoſe panis in
corpus xpi conuertitur ita miraculoſe acci/
dentia in ſubſtãtiã conuertuntur. Primo qui
dem hoc non videtur miraculũ hoc eſſe con
ueniens q hoc ſacramentum putreſcat vel p
cõbuſtionem diſſoluatur. deinde q putrefa
ctio vel cõbuſtio conſueto nature ordine hu
ic ſacramento accidere inuenitur. q non ſo/
let eſſe in his que miraculoſe fiunt. Ad hãc
dubitationem tollendam quedam famoſa
poſitio eſt adinuenta que a multis tenet. Di
cunt enim q non contingit hoc ſacramentũ
in carnem conuerti aut ſanguinem per nutri

mentū vel in cinerem p cōbuſtionem aut putrefactionem non cōuertitur accidentia in ſubſtantiā nec ſubſtātia corporis xpi ſed redit diuino miraculo ſubſtātia panis q̄ prius fuerit et ex ea generantur illa in que hoc ſacramentū cōuerti inuenitur ſed hoc quidē omnino ſtare non pt. Oſtenſum eſt eñ ſupra q̄ ſubſtātia panis in ſubſtātiā corporis xpi conuertitur. qd̄ eñ in aliqd̄ conuerſum eſt redire non pt niſi econuerſo illud conuertatur in ipſum. Si igitur ſubſtantia panis redit ſequitur q̄ ſubſtātia corporis xpi conuertatur in panem qd̄ eſt abſurdū dicere. Adhuc ſi ſubſtātia panis redit neceſſe eſt q̄ vel redeat ſpeciebus panis manentibus vel ſpeciebus panis iā corruptis. ſpēbus quidē panis manētibus ſubſtātia panis redire nō pōt. qr q̄diu ſpēs manent manet ſub eis ſubſtātia corporis xpi. Sequeretur ergo q̄ ſimul eēt ſubſtātia pāis et ſubſtātia corporis xpi. Similiter etiā nec corruptis ſpeciebus panis ſubſtātia panis redire pōt. tū qr ſubſtātia panis nō eſt ſine ꝓpriis ſpeciebus tū qr deſtructis ſpēbus panis iā generata eſt alia ſubſtātia ad cuius generationem ponebatur q̄ ſubſtātia panis rediret. Cōdudit ergo ſanctus thomas libro quo ſupra c. lxvi q̄ melius concedum videtur q̄ in ipſa cōſecratione ſicut ſubſtātia panis in corpus xpi miraculoſe cōuertitur ita miraculoſe accidētibus cōfertur q̄ ſubſiſtāt qd̄ eſt ꝓpriū ſubſtantie et per cōſequēs q̄ oīa poſſent facere et pati ſicut ſi ſubſtātia adeēt vñ ſine nouo miraculo et inebriare et nutrire et cremari et putreſieri poſſunt. eodē modo et ordine ac ſi ſubſtātia panis et vini adeſſet hec ille.

Dicere aūt nō oportet q̄ ibi ſit nouū miraculū declarat Richardus in. iiij. diſt. xij. in tercio principali qōne ij dicēs q̄ q̄uis miraculum ſit accidentia in ſacramento altaris ꝑ ſe exiſtere in q̄ ſic per ſe ex natura operentur in aliud nouū miraculū non eſt ſicut cecum natū poſt miraculoſam reſtitutionē viſus videre nouū miraculū nō eſt ſed naturale non eñ intelligēdū eſt ſic accidentia operari in virtutē ſubſtātie q̄ neceſſaria ſit eis ad ſuā operationē aliqua virtus ſubſtātie que non ſit accidēs ſuppoſita eorū exiſtētia ſed ꝓ tāto hoc dicitur qr nō pñt operari niſi ſint et naturaliter non poſſunt eſſe niſi per ſubſtantiam et qr ipſa accidentia ſunt quedā virtutes ſubſtantie. ideo q̄uis eorū exiſtētia ſine ſubſtā-

tia ſit per ſupnaturalem potentiam tñ ſic exiſtentia in aliud poſſunt naturaliter agere.

Impoſſibile ē q̄ corpus xpi ſit in ſacramēto cū illud frangatur in partes.

Centūoctauū impoſſibile ē. Vos quiant dicit vide frāgitis illū ſacramētū in ptes ergo īpoſſibile eſt q̄ ſit ibi corpus xpi. ꝓbatur cōſequētia. qr fractio illa que ſenſibiliter apparet nō poteſt eē ſine ſubiecto. Abſurdū etiā videt dicere q̄ illius fractionis ſubiectū ſit corpus xpi. ergo īpoſſibile ē q̄ ſit ibi corpus xpi ſz ſola ſubſtātia panis et vini. Rñdeo ad iſtud ptz manifeſte ex his q̄ ſupra dicta ſunt qr fractionis ſubiectū poſſumus ponere dimenſiones ꝑ ſe ſubſiſtētes ne en hm̄oi dimēſionibus fractis frāgitur ſubſtātia corporis xpi eo q̄ totū corpus xpi ſub qualibet portione remanet. qd̄ qdē etſi difficile videatur tamē ſm ea q̄ premiſſa ſūt expoſitiōes habet. Dictū eſt n̄ ſupra impoſſibili xij. q̄ corpus xpi eſt in hoc ſacramēto per ſuā ſubſtātiā ex vi ſacri. Dimenſiōes aūt corporis xpi ſunt ibi ex naturali ꝯcomitātia quam habz ad ſubſtantiam. econtrario n̄ ſm q̄ corpus naturaliter eſt in loco. nā corpus naturale ē in loco mediātibus dimēſionibus quibus loco cōmēſuratur. Alio aūt modo ſe habet aliquid ſubſtāciale ad id in quo ē et alio modo aliqd̄ quātū nā quātū totū ita eſt in aliquo toto q̄ totū nō eſt in pte ſz pſ in pte ſicut totū in toto. vnde et corpus naturale ſic eſt in toto loco totū q̄ nō ē in qualibet pte loci. Sed ꝑtes corporis ptibus loci coaptant eo q̄ ē in loco mediātibus dimēſionibus. Si aūt aliqd̄ ſubſtāciale ſit i aliquo loco totū etiā totū ē in qualibet pte eius ſicut tota natura et ſpecies aque eſt in qualibet pte aque et tota anima eſt i qualibet corporis pte qr igitur corpus xpi eſt in ſacro altaris rōe ſue ſubſtātie i quam cōuerſa eſt ſubſtantia panis dimēſionibus eius manentibus ſicut tota ſpēs panis erat ſub qualibet parte dimēſionū ita integrum corpus xpi eſt ſub qualibet parte earūdē. nō igitur fractio illa aut diuiſio attingit ad corpus xpi vt ſit in illo tanq̄ in ſubiecto. ſz ſubiectū eius ſunt dimēſiones panis et vini remanentes ſicut et aliorum accidentium ibidē

remanentiū dicimus eas eē ſubiectū. verba ſunt ſancti thome in libro quo ſupra. c. lxvij. ſi mile etiā inuenitur in natura qz imagine in ſpeculo exiſtente ſi frangatur ſpeculū nō tamen frangitur imago et in quolibet parte ſpecu li frangitur in toto integra manet et reſultat ymago. Non ergo mirādū ſi hoc in hoſtia fi at virtute diuina. figura huius pceſſit. Exo. iij. in rubo qui videbatur ardere et nō cōbure batur. vidi batur ignis in rubo ardere ac ſi deberet rubū frangere ac cōminuere et in cinerare et tñ ab igne nō ledebatur nō frange batur. nō vorabatur nō minuebatur nō inci nerabatur ſic nec corpus xpi in comedentis ore non leditur a dente nō frangitur vorando pmi nuitur. ſed ſicut rubus in igne ita corpus xpi il leſum integrū remanet ſub fractione ſpecierum que lz nō ſit in corpore xpi. vero repreſentat in ſm Richardū illam flagellationē et perfo rationē qua fuit flagellatum etiam perfora tum in ſua paſſione.

Probent corpus xpi ſumi et cōſumi.

Eamū nonū Impoſſibile eſt ꝙ iſtud ſacramētū ſumatur et nō cōſumatur ſm ꝙ vos xpiani aſſeritis Si. n. eſſet mōs olimpus qui eſt excelſiue magnitudinis iam deberet eē voratus et cōſumatus et cōſumptus ꝓ his videtur totiens māducatur ergo debe ret eē cōſumptus. Reſponſio ſicut pater ex pdictis Nō n. ſubſtātia corporis xpi ſz ſpēs panis cōſumitur ſicut etiā ſpēs illeminuitur frebrari inquinari et putreſieri poſſunt vt dictū eſt in. xvij. impoſſibili ita dicatur fran gi vt patet in pcedenti impoſſibili ſicut etiā ē ea cōcedere poſſumus ꝙ cōſumitur corpus ta mē xpi manet integrū et viuū. Simile etiam pceſſit in natura et ſcriptura. In natura e ex emplū de ſcia que dala nō decreſcit. vn totam meā ſciam poſſum alteri dare ea tota in me remanēte. Fōs etiā quondie aquā imbuit et aqua quondie de fonte ſumitur et fons nō cō ſumitur Videmus etiā ꝙ de mari ſemper fon tes et flumina egrediuntur et tñ mare nō cōſu mitur nec minuitur Itē videmus ꝙ vna can dela mutuat lumē ſuū multis candelis ſine diminutione ſui luminis ita in pposito filius dei eſt ſapia et oris patris lumē de lumine de us verus de deo vero. fons totius eternita tis et mare infinite bonitatis eſtis veraciter in hoc ſacramēto quottienſcūqz et a quocūqz ſumptus nō ꝙ cōſumatur Unde cātatur in ipſa. Sumit vnus ſumūt mille quātū iſti quan tū ille nec ſumptus cōſumitur Simile etiam eſt cū homo comeditur a leone anima nō cō ſumitur ſed ſolū corpus ita dū oſtia ſumitur a ſacerdote xpi corpus non conſumitur ſed ſole ſpecies panis et vini. vnde ſicut corpore ho minis corrupto anima integra ſeparatur ita fa cta corruptione circa ſpēs deſinit corpus xpi eē in illo. Unde dicebat beatus andreas egre gius agnus iſte poſtqꝫ eſt a fidelibus cōmeſtus re manet integer et viuus. Hoc mirabile legimus in ſacra ſcriptura qz iij. Reg. xvij. c. legitur ꝙ helyas et mulier vidua ſarepta comede runt de farina ydrie et de oleo quod erat in lechi to et tamē ydrie farina nō defecit et lechitus olei non eſt minutus iuxta verbū domini p ſannā ydrie corpus xpi in pane p lechitū olei ſacramētū in confectione vini intelligo qz ſi cut tunc ſumpta nō cōſumebatur in illorū con uiuio. ita nec nunc corpus et ſanguis xpi in iſto ſacramēto Itē de quinqz panibus ſaciauit do minus quinqz milia hoim et xij. cophini ſunt i pleti. Ideo dicebat iob in c. v. Ad eū ponā eloquium meū qui facit magna et mirabi lia et inſcrutabilia abſqz numero.

Quō manducans partē manducat.

Decimū Impoſſibile eſt, dicūt iu dei. Uos xpiani dicitis ꝙ ille qui mā ducat ptē hoſtie illius ſacramenti mandu cat totum xpm Iſtud eſt ipoſſibile cū omnis pars minor ſit ſuo toto. Reſpondetur ꝙ ve rū eſt ꝙ ſumēs minimā ptem hoſtie con ſecrate totum xpm ſumit. Dictū eſt n. ſupra ꝙ partes illa non ſubiectantur in xpi corpo re: ſed in dimenſionibus quātitatis panis que ſeparate ſunt et habent eēe per ſe mira culoſe Factis igitur innumerabilibus fractio nibus dū tamē appareant ſpēs panis vni cuique integrum corpus xpi eſt ſub omnibus illis ſpēbus et ideo ſumēs vnam ptem ſa cramenti tātū de xpo ſumit quātū ſumēs to tam hoſtiam qz vtrobiqz totus xps. Non er go quicūqz cōmunicans ptem hoſtie. ptem xpi ſuſcipit ſicut iudei potat et hunc eſt ſi mile in natura de verbo loquentis quod co

tū eſt in paruo ſicut in magno equaliter qḋ etiā figuratū fuit Exo xvi. vbi legit̄ q̄ q̄ libet de mānā habebat equaliter vnde pl⁹ colligēs de mānā non plus habebat ſed putreſcebat. Itam hoc ſacramento quilibet ſumit corpus xp̄i equaliter et qui plus ī maiori quantitate hoſtie conſecrate crederet inuenire non eſſet niſi putredo infidelitatis. vn̄ dicitur Eccl̄ xi. mirabilia opera altiſſimi ſolius et glorioſa et abſconſa et inuiſa opera illius et ſi non videntur ad ſenſum. licet viſa ſunt in ſcriptura et natura ſm̄ intellectum.

Quoḋ illud ſacramentum ſit verus de⁹ licet vna pars maneat in altari et altera cadat in terram.

Tricesimūprimū impoſſibile ē. Qḋ aliq̄n accidit vel accidere pōt q̄ vna ps iſtius ſacramenti manet in altari et altera cadit i terrā et pedibus ɔculcat̄ dicere autem q̄ deus cadit in terram et q̄ pedibus ɔculcatur eſt dicere impoſſibile cum deus non poſſit cadere nec pedibus conculcari. Reſpōdetur ſi talis caſus accideret ex negligentia ſacerdotis peccaret et eēt digne puniendus et multo plus ſi faceret ſcienter nec tamen ex hoc aliquod ſequitur impoſſibile. quia caſ⁹ in terrā et conculcatio pedū non corpori xp̄i nec deo ſed dimenſionibus panis et accidētibus illis attribuerentur ſicut et frangi et in cinerari vt dictum eſt in precedentibus.

Quod xp̄s in ſacramento exiſtens verus deus non tamen cadens in terram eleuat ſe et permittit ſe ab immūdis contractari.

Tricesimūſecūdum impoſſibile eſt. Qḋ ſi eſſet deus ille xp̄s veſter q̄ eſt in ſacramento cum cadit in terram eleuaret ſe non dimitteret etiā ſe a malis et immundis ſacerdotibus tractari oppoſitū videtur experimentaliter ergo ipoſſibile eſt eū eſſe deū. Reſpōdetur q̄ vt dictum eſt q̄ in hoc ſacramēto eſt xp̄s verus deus et verus homo xp̄s autem ꝓpter honore et reuerentiā diuinitatis ſemetipſum humiliauit in hoc mūdo et ſeipſum cōtempſit intantum vt nū q̄ fuerit aliquis homo in mūdo ita humilis ſicut ipſe qui ipſe ꝑmiſit ſuū corpus flagellari. vulnerari. plagari. cōſpui. colaphizari. denudari. ſpinis coronari felle et aceto potari. et quicquid voluerūt facere ſuſtinuit et et iniurias et contumelias et vituperia a minimis ſuſtinuit patienter ſic et ſacramentū corporis ſui honoratur et adoratur ratione diuinitatis cōcomitantis et placet ſibi aſperimenti q̄ aliqua appareant quaſi impotentie et defectus vt non eleuari per ſe et tractari non ſolum a bonis ſed etiam malis miniſtris ſicut dimiſit ſe tractari a malis in vituperijs et morte et a bonis in ſepultura et vnctione. Dic mihi iudee quare archa teſtamēti portabatur humeris leuitarū et non ferebat̄ per ſe ipſam. Nūquid ſi ponebatur in terra ibi manebat nec eleuabat ſe niſi eleuaret̄ ab eis. Nūquid cū ceperūt philiſtei qui erāt mali eā portauerūt ad terrā ſuā. Dic mihi quare nō defendebat ſe vel quare nō rediit per ſeipſam vel quid factum fuit de ea cū facta fuit p̄da nabuchodonoſor. Dico ergo q̄ deus māda uit moyſi facere archā nō vt ipſa pharet̄ per ſe nec vt ābularet ꝑ ſe nec vt ſtaret ꝑ ſe. nec vt eleuaretur per ſe ſed p̄cepit vt fieret ad ponēdū in ea legem et māna et virgā aarō et p̄cepit q̄ poneret̄ in loco pl⁹ deuoto et ſolenni et honorabili qui erat in tabernaculo vt omēs ipſam reſpicientes haberent fidē et timorem et reuerentiam deo. et vt ibi popul⁹ irēt ad petendū petitiones ſuas deo nec dicebat populus. Eamus ad archā ſed eam⁹ ad deum ſic etiā cū de⁹ et hō xp̄s ihūs ordinauit iſtō ſanctū ſacramētū nō ordinauit eū vt p̄haret nec vt ābularet nec vt faceret ludos an apoſtatas et hereticos malicioſos ſed ordinauit ipſum vt populus reſpiciens ipſuz̄ haberet maiorē fidem et in eo diuina maieſtas adoraretur et honoraretur. Et ſicut ꝓpheta cū inuitabat populū vt aſcēderet in ihr̄lm nō dixit aſcendam⁹ ad domū arche teſtamēti nec legis. Sed dixit venite aſcendamus ad domū dei. Si ergo illa erat dom⁹ dei ꝓpter archā et hoc eſt corp⁹ dei ꝓpter ſacramentum. Nō ergo laudēt ſe iudei in fide dei qui viderunt mare ſiccum ſole ſtātem iordanem deſcentum luceri verſam in tenebras et aquam in ſanguinem et virgā in ſerpentem puluere in cinphes. virgam ſine radicibus florere.

montes fumigare ſine igne tonitrua ſine nubibus voces ſine corpore. manna de celo. aquam ſine foſſione. victoriam inimicorum ſine gladio. lucem de nocte quia hec omnia viderunt et i deo nūꝗ̄ crediderūt. nec in terram deſiderabilem nunquam intrauerunt ſed in deſerto mortui ſunt. Popul' autem xpianus nihil horum vidit ſed in veritate ſanctum ſacramentum ſoir ordinatum in cibum. Lib' autem quicunque ſe dimittit ſe tractari ad voluntatem coquinarum ſiue ſit coctus aqua. ſiue aſſus igni ſiue ſicus vel quouis alio modo preparatus dimittit ſe etiam cibus tractari a miniſtris ſi volunt portare in auro vel argento vel quouis alio metallo vel in ligno vel in ſciſſorio luteo etiam cum pennis et ſine eis. Dimittit ſe etiam cibus tractari a comedente ſi vult ipſum comedere in menſa alta vel baſſa ſiue lacerando vel foſſiue. vl' admorſus ad voluntatem comedentis. Sic ergo patet ꝙ cibus eſt ordinatus ad voluntatem comedentis et non vt taliter vel vt loquatur vel vt eleuet ſe vel vt fugiet. Cum ergo chriſtus ordinauerit corpus ſuum in cibum. Johannis vi Caro mea vere eſt cib' et ſanguis meus etc. Ordinatur ergo cum ad voluntatem ininerum Non eſt ergo mirum ſi cadens in terra non eleuet ſe et dimittat ſe a malis miniſtris ſicut a bonis tractari.

Impoſſibile eſt ꝙ in illo ſacramento ſit verus deus et ꝙ deſcendat in ſtomachum cum ſumitur.

Xxiſimumtercium Impoſſibile eſt Vos chriſtiani ſumitis hoc ſacramentum et comeditis eum. oportet ergo ꝙ deſcendat ad ſtomachum et ad locum digeſtionis et inteſtina et cetera que omnia impoſſibilia videtur cū vos ponatis in iſto ſacramento eſſe deum et deo iſta repugnare videantur. Reſpondetur dic mihi iudee cum tu comedis panē quis iuo vadit ad cor et quis ad cerebrum quis et ad inteſtina. Oportet ꝙ dicas ꝙ de quolibet vadat ad quolibet membrum quod conuenit ſibi quia quodlibet membrum recipit quod eſt ſuum ſicut epar cibum dulcem fel acutum vel amarum. ſplen cibum acetoſum et omnis cibus falſus vadit ad renes.

Sic et homo conſideratur in duas partes ſcilicet in partem corporalem et in partem ſpiritualem. partem corporalem nutriunt et ſuſtinent cibi corporales ſed partem ſpiritualem ſuſtinent cibi ſpirituales. Cum ergo iſtud ſanctum ſacramentum ſit cibus ſpiritualis et non corporalis. Ideo ſicut in ſepulchro chriſti corpus non deſcendit in corruptionem ſic nec in hoc ſacramento cum ſumitur a quocunque non deſcendet chriſti corpus ad locum digeſtionis nec ad inteſtina et cetera. Sed vt dicit Hugo de ſacramentis. parte. viii capi. iiii ꝙ diu iſtud ſacramentū ſentitur in ſenſu in ore in dentibus in guſtu ibi eſt chriſti corpus. cum vero non ſentitur corporaliter ſtatim deſinit ibi eſſe corpus chriſti. Cuius verba ſunt hec. quando in manibus ſacramentum eius tenes corporaliter tecum eſt quando ore ſuſcipis corporaliter tecum eſt quem manducas et guſtas corporaliter tecum eſt. denique in viſu in tactu in ſapore corporaliter tecum eſt. quando ſenſus corporaliter afficitur preſentia corporalis non aufertur. Poſtquam autem corporalis ſenſus in percipiendo deficit deinceps corporalis preſentia querenda non eſt ſed ſpiritualis retinenda diſpenſatio completa eſt ſacramentum mane dicit ſiue de ore ad cor tranſit melius eſt tibi vt eas in mentem tuā ꝙ in ventrem tuum. cibus iſte animę non corporis eſt. noli in ipſo querere conſuetudinem cibi corporalis. venit ad te vt comedatur non vt conſumatur venit vt guſtetur non vt incorporetur. Auguſtinus vocem de celo audiuit qua habe ea terrene illi dicitur ſui reſponden non potuit. cibus ſum grandium crede et manducabis me non vt me mutes in te ſicut cibus carnis tue ſed tu mutaberis in me. Itaque prudenter diſcerne quid in ſacramento dei ſenſui exhibetum ſit quid ſpirituum accomodatum. Sequitur poſt hec ergo ſi corporalem preſentiam chriſti queris in celo quere vbi et prius ſuit ꝙ per ſacramentum ſuum corporaliter tecum eſſe incipiet et vnde non diſceſſit quando ad te venit. hec ille. Et ſi dicas ꝙ ira quod illō qō vere mādūcat i vētrē vadit et ſecesso emittit. Rūdet ꝙ in

iſto ſacramento triplex cõmunit mãducatio
vna carnalis qua ſpẽs iſte dentibus teruntur
Alia ſacramentalis qua corpꝰ xp̄i veruz ſub
ſpeciebus cõtentum ſumitur Tercia eſt ſpũ
alis qua ipſum corpus myſticum cum eo ſu
mitur In mãducatione corporali conſueta
tria ſunt, primũ in ore maſticatio ſecũdũ in
ventre ſumptio tercũ in mẽbris vnio. et hoc
totũ cõuenit ſpẽbus. ſecũdũ vero et terciuz
ſuo modo conueniunt corpori xp̄i. tercium vero
tantum cõuenit corpori xp̄i myſtico nã per
ſacramẽtũ hoc fit vnio cũ xp̄o capite et cum
corpore myſtico ita ꝙ ipſe mãducãs vnitur
ei non ipſe illi. Ad argumentũ ergo dicitur
ꝙ illud intelligitur de mãducatione carnali.
ſic vero xp̄s hic nõ mãducatur. Vel aliter di-
co ꝙ intelligitur de cibo qui habet aliquid
puri aliqd ĩpuri. Impurũ vero aliqd in
hoc ſacramẽto hoc non inuenitur et iõ nihil
ad ſeceſſum emittitur. verba ſunt petri de ta-
rantaſio in. iiij. diſtin. ix. articulo. i.

Quod in illo ſacramento ſit verum cor-
pus xp̄i per miraculum quotidie.

Vicesimũquartũ ĩpoſſibile eſt. Di-
cũt iudei. Vos xp̄iani aſſeritis ꝙ
quotidie iſtud ſacramentum in eccleſijs cele
bratur iſtud videtur ĩpoſſibile qꝛ tunc nõ eſ-
ſet miraculum cũ miraculũ ſemel accidere ſo-
leat et ſi iſtud ſemel accidiſſet in vita xp̄i ad
cõfirmationẽ ſue legis nõ reputaremus ĩpoſ-
ſibile vt alia miracula que ſemel vel raro fi-
unt. ſed dicere ꝙ iſtud miraculũ cõtinue q̄-
libet eccleſia fit et infinities repetatur iſtud vi-
detur apparẽter ĩpoſſibile qꝛ ſapiẽtes dicũt mi
raculũ nõ eẽ qđ cõtinue fit. qꝛ talia ſ pora ma
gis nature attribuerent ꝙ miraculo. Reſpõ
detur ad iſtud argumẽtũ magr̄ Iohãnes con
uerſus libro de cõcordia legis. titulo ĩq iiij
ca. dicẽs ꝙ de facto ſic fuit ꝙ viuẽte xp̄o die
bus in cena ante mortem ſuã et quotidie
illud miraculũ fit dei manifeſta poẽtie. Et dico
ꝙ poſſibile eſt deo qñ et vbi ſibi placuit mi
rabilia operare ſicut dicit in thalmud ꝙ iter
mirabilia que fiebãt in domo ſãcta ſcõrũ erãt
notabile inter alia ꝙ qñ totꝰ populꝰ ibi erat
ſtãdo erant valde cõuicti et ſtricti ſed quãdo
curuabãtur neſciebãt ſe eẽ in loco magis ſpa
cioſo et iſtud nõ ſemel ſed ſemp aſſerũt ꝙ fi-
ebat dũ ibi populꝰ ſic cõueniebat. Item di-
cũt ꝙ in domo ſancta ſanctorum erant ipſi
menſura decem cubitorum multiplicatoruz
per decem et ſic erunt centum cubiti. et ꝙ ibi
erant duo cherubin et quilibet eorum habe
bat decem cubitos ſuper decem multiplica-
tos et ſic erunt centuz cubiti in quolibet che
rubin et iſtud eſt magnuz impoſſibile et ta-
men fiebat ſemp et quotidie dicẽdo ꝙ erat
corpus ſine loco. quia vnus cherubin illorũ
erat tantus in quantitate quantus erat locꝰ
et ſic totum locuz occupabat. Ubi ergo erat
alius cherubin non oportet aliud dicere ni-
ſi ꝙ vnus cherubin erat ſine loco et iſtud ẽ ĩ
poſſibile. hec ille. Patet ergo ꝙ non repu-
gnat miraculo plurics fieri. nunquid n. mi
raculum fuit manna de celo datum filijs iſ-
rael non negabit iudeus. Sed conſtat ꝙ nõ
ſemel pluit illis manna ad manducandum
ſed. xl. annis ſicut dicitur Exo. xvi. filij autẽ
iſrael manducauerunt manna in deſerto xl.
annis donec venirent in terram habitabilez
Sic et iſtud precioſum ſacramentum man-
ducabunt fideles q̃diu fuerunt in deſerto hu-
ius vite quouſq; veniant in terrã habitabi-
lem terram ſcilicet viuentium. que eſt pro-
prie terra promiſſionis eterne. Ea ergo que
a iudeis impoſſibilia circa iſtud ſacramen-
tum allegantur patent non eſſe impoſſibilia
ſꝫ deo valde poſſibilia. ſꝫ q̃ ihũs xp̄s Euerꝰ
meſſias et verꝰ deꝰ vt ſupra oñſum eſt iõ ſibi
oĩa ſupradicta poſſibilia ſunt. Sed dicit ſeq
et iudeꝰ ihũs nazarenꝰ quẽ tu dicis deũ vo-
cat ſe panẽ. Ioh. vi. Ego ſum panis nũqd
ex ſcripturis haberi poteſt ꝙ deus deberet
eſſe panis dico ꝙ ſic vnde ſuper illud Leui
ti. xxi. Incenſum enim domini et panes dei
ſui offerunt. vbi littera noſtra habet et panẽ
dei ſui littera hebraica habet et panis deus
ſuus et ſequitur et panes propoſitionis of-
fert. hic habet littera hebraica panis deus
ſui e. et ſequitur omnis qui habuerit macu-
lam de ſemine aron ſacerdotis non accedet
offerre hoſtias domini nec panes deo ſuo
littera hebraica habet panis deus ſuus. Et
ſic in toto illo capitulo ponitur panis deus
ſuus et non dei ſui nec deo ſuo ad ſignifica-
tionem huius gloſiſſimi ſacramenti. Iteꝫ nõ
eſt pretereundum in fine iſtius materie ad
memoriam reducere de iſto ſacramẽto ea q̃

ſequitur in maiorē cōfuſionē iudeorum ne
gāt iſtud ſacramētū. vn̄ Leui viij. mādauit
in lege deus ꝙ qn̄ ꝯſecraret ſacerdos uſ
ſumeret colanda panis azimi et poneret in
manib⁹ aaron et ꝙ eleuaret ante deū. Itē
ꝙ in die penthecoſten aſſumeretur panis
primiciarū per ſacerdotē et eleuaret ipſuz ad
deū ſacerdos et vt dicit p̄dictus magr̄ ioban
nes ꝯuerſus libro et titulo quib⁹ ſupra c. v.
dicūt ſapiētes thalmud ꝙ ſacerdos ele
uabat illū panem ſurſum et deorſum ad dex
teram et ſiniſtrā et iſtud ſignificabat ꝙ tēpo
re meſſie debebat p̄ ſacerdotes iſto ſa
cramēto eleuari de pāe cōſecrato et pp̄ter iſtā
eleuationē mādauit lex moſaica ꝑ ſicut
ille primitias ſeparabitis ea et de pul
mētis dabitis primitias dn̄o. Et ſequitur ſi
cut hebraica de primitiis pulmētorū vroꝝ
idē eſt .i. totā panis eleuabitis dn̄o. et il
lud ſignabat iſtud altiſſimū ſacramētū. Et
ſimiliter dicit iſte doctor ꝙ maleroſi ſa
pientes thalmud babylonie quād inuenerūt cō
mentū ſuꝝ iſtud cheruma .i. totā panis mādaa
tur ꝙ ſignificabat iſtud altiſſimū ſacramētū.
Itē malachie p̄mo babetur ꝙ ſacrificia
in iſta munda et cōuenienter debebāt in oblatione
que dictū eſt de iſto altiſſimo ſacro ꝙ
offerretur hominibus ad gliam padyſi et par
tem in qua oblatione non fuerat aliquo
pollutionū ꝗ erāt in aliis ſacrificiis. Et dixit
malachie .i. quis eſt in vobis qui claudat
oſtia et incendat altare in eū gratuito. Nō
eſt mihi voluntas in vobis dicit dn̄s exercituū
et munus nō accipiā de manu veſtra.
Ab ortu n. ſolis vſ ad occaſum magnū ē
nomen meū in gentibus et in oī loco ſacrifi
catur et offertur nomini meo oblatio mūda
quia magnū eſt nomē meū in gentib⁹ dicit do
minus exercituū et vos polluiſtis illud. eo
quod dicitis menſa dn̄i cōtaminata eſt et ꝙ ſup
ponitur cōtēptibile eſt. etc. Ad hoc etiam ſi
gnum ſignificādū deus voluit vt naſceretur
in bethleem iſte ſanctus meſſias de quo
dicit malachias in c. v. Et tu bethleē ef
frata etc. Bethleem hebraice interpretat̄ do
mus panis et ego dicit ſupradictus magr̄
iohānes cōuerſus ante ꝙ recuperem iſtā le
gem de iſto ſacro diu dubitaui et ſepiſſime
confeſſus ſum frequenter de iſta materia cū
quodā publicali miniſtro fratrū minorū in
valle olitue .i. nomine frater lupus de famus
flo qui erat nimium litteratus et nō quieſce
bat animus meus ex dictis ipſius et ſecit duo
ta ieiunia et orationes cū ādo deū aſſidue vt
me dignaretur in iſta materia plenius infor
mare. et quadā nocte dū dormirem vidi iſto
modo quēdam hominem veſtitum albis ve
ſtitum et domum meam admiſtar lune clare
lumine replebat et cū interrogaſſem quis eſ
ſet reſpōdit ambroſius epūs mediolanē. et dixit
mihi. Sanctus amicū meū miſit ī dudū deū
pro te oraſſe vt dignaretur te in hac materia
informare et hoc dubium quod de ſiſto con
ceptiſti altiſſimo ſacramento penitus remo
uere ꝙ vtiꝗ ſacramentum fit in memoriā
ſanctī meſſie et ſu recipe deuote et crede quo
niam ſic ſe habet rei veritas et in iſtis ver
bis cor meuz aliqualiter acquieuit. Sequē
ti nocte vidi obtenebrare totum mundum
et iudei interrogabant ſi hec obſcuritas pro
ueniebat ex eclipſi ſolis et lune et omnes ti
mebant et ſe ſub meis veſtibus occultabāt
et deinde remittebatur illa obſcuritas pau
latim. et videbam ſolem pulcherrimū i ba
ceſſia. et videbam in ipſo quandam feminā
et vnum puerum pulcherrimum et ī ore pu
eruli lux clariſſima pullulabat et petebaz ra
tionis expoſitionem et reſpondebatur mihi
totum mundum obſcurum fuiſſe ante aduē
tum huius paruuli et de ipſo exiens lux re
ſplenduit toti mundo. et extunc a corde meo
omnia dubia ſunt ablata et dixi cum anna.
i. Regū. i. Exultauit cor meum in domino
et exaltatum eſt cor meum in deo meo quia
letatus ſum in ſalutari tuo non eſt ſanctus
vt eſt dominus nec enim eſt aliud extra te et
non eſt fortis vt deus noſter. bec ille. Nec iu
dei debent habere pro extraneo ꝙ nos xp̄iani
ponimus de conuerſione panis in verum
xp̄i corpus et de conuerſione vini in verum
ſanguinem xp̄i nec ꝙ meſſias ſit deus et hō
cum ipſi non habeant pro extraneo ꝙ ipſi di
cunt propter dicta ſapientum thalmud hūc
ſacratiſſimum cibum non habuerunt angeli nō
viderunt patriarche nec comedebāt prophe
te ſed ſolum eſt cibus chriſtianorum qui de
ducat ad vitam eternam.

Incipit conſideratio ſeptima de iudeorū crudelitatibus que tribus explicatur pūctis principalibus.

Eptima cōſideratio huius libri eſt de crudelitatib⁹ iudeorū ꝙ ſua mādibilit ſeuicia legim⁹ ingeniū libri xvi i troyana hyſtoria pirrū achillis filiū crudelitatē exercuiſſe qi polixenā virginē priami regis troyani filiā ꝯ laceraui et eius ſanguie ſui pr̄is ſepulchrū irrigauit. Legim⁹ etiā in nono libro valerij maximi ca. ij de crudelitate. Sillā romanū crudelē fuiſſe quia quatuor legiones Mariane pr̄is cōtra ſe de eis datam in cāpo marcio trucidari et in tyberim ꝓijci fecit et qz virorū cede nō cōtent⁹ mulieres eorū occidi fecit. Legim⁹ ibidē et hanibalem crudelē qz de corporib⁹ romanorū poītē in fluuio gelio fecit ſupra quē traduxit exercitū. Legim⁹ ibidē et barbaros crudeles qz pecoribus mactatis et uiſceribus eiectis internu tebant homines preter capita eis abū et potū miniſtrādo vt a vermib⁹ ex putrefactione naſcentib⁹ roderentur. Sed ſi volum⁹ attendere crudelitates iudaici populi longe ſeuiores p̄dictis inueniem⁹ et eius tria puncta principalia huius cōſiderationis. Prim⁹ punct⁹ erit de crudelitate iudeorū erga xp̄m meſſiā et deū ſuū. Secūd⁹ de crudelitate iudeorū erga ſeipſos. Tercius de crudelitate iudeorum erga xp̄ianos.

De crudelitate iudeorū erga xp̄m meſſiā ſuum.

Rim⁹ pūctus ē de crudelitate iudeorum erga xp̄m q ſicut p̄batū fuit ſupra li. i. eſt ver⁹ meſſias eorū et ver⁹ de⁹ et hō. Patuit etiā ſupra in iſto. iij. li. cōſideratiōe. iiij. v. et vi. et declaratur hec crudelitas que duplr. Primo ſic crudelis ē cū quis inſurgit cōtra minorē ſe. i. iuſtū et bonū. Crudeli⁹ cū quis inſurgit cōtra ſuū equalē iuſtū et bonū. Sed crudeliſſimū ē cū quis inſurgit cōtra dominū ſuū et regē ſuū iuſtū et inocētē et bonū. talis fuit crudelitas iudeorū cōtra xp̄m

Ipſe enī erat dn̄s et rex ſuus teſte pylato ſbe ſus nazarenus rex iudeorū. et ideo ps̄ ij. Aſtiterūt reges terre et principes cōuenerunt in vnū aduerſ⁹ dominū et aduerſ⁹ xp̄m eius. qui. ps̄ ad litterā expōit de xp̄o etiā ſm antiquos doctores hebreos. Unde rabi ſalomō in principio p̄dicti pſalmi dicit. parentes noſtri expoſuerūt hunc pſalmū de rege meſſia ipſe innocēs qz iniqtatē nō fecit nec inuētus eſt dolus in ore eius yſa. liij. Etiā cū de eū de plurib⁹ falſe accuſarent pylatus reſpondit. Ego aūt nullā cām mortis inuenio in eo ſz neqz herodes Luce xxiij. Ipſe etiā iuſt⁹ et bon⁹ quā iuſticiā cōfeſſ⁹ ē publice pylat⁹ dicēs. Innocēs ego ſū a ſāguine iuſti huius math. xxvij. Itē et vxor ſua cōfeſſa ē dicēs. Nihil tibi et iuſto illi. ibidē quaſi diceret Nullo mō cōdēnes eū ſz magis dimitte. Sed lz eēt eorū rex inocēs et iuſt⁹ nō erubuerunt eū tradere morti et tali morti qua nulla ignominioſior nulla crudelior tēpore illo inueniebat̄ in tantum enī miſeri iudei odiebant xp̄m qz pelegerūt liberare hoīem peſtiferum barrabā ne xp̄s liberaret̄. Itē ſcḋo crudele eſt humilē et pſtratū punire. Nouim⁹ enī leones pſtratis et humiliatis parcere. ſz iudei pſtrato ihū corā pylato et pōtificib⁹ nō pepercerūt. xp̄s enī fuit mitis et manſuetus et humiliatis dixit ei math. xi. Diſcite a me qz mitis ſū et humilis corde. Sed iudei erga dominū cōdēnētes crudeliores leonib⁹ fuerūt qz. ps̄. xxi. Aperuerūt ſuper eū os ſuum ſicut leo rapiēs et rugiēs ſz cōtra beſtiā vel hominem ſibi reſiſtentem. Item tercio crudele eſt percutere aliquem eo qz verum loquitur ſic fecerunt iudei. cum percuſſerunt eum alapa dicentes ſic reſpondes pontifici. et dixit ihe ſi male locutus ſum teſtimonium perhibe de malo ſi autem bene cur me cedis. q. ſi diceret crudeliter mecum agis. Item. [illegible] ſi vituperatur qui reddit malum pro malo. et plus qui non reddit bonum pro bono plus debet vituperari quaſi crudeliſſimus qui reddit malum pro bono. Sic fecerunt iudei [illegible] pro tantis beneficijs ſicut ch[illegible]ſtus eis fecit infirmos eorum curando leproſos mundando cecos illuminando obſeſſos a demonibus liberando et eorum mortuos ſuſcitando parauerūt ſibi mortem. Iō xp̄s de eis cōqueritur ſicut plāgit eccleſia in ei⁹ perſona

dicens partis illud michee vi. Populus meus quid feci tibi aut in quo contristaui te? quia eduxi te de terra egypti parasti crucem saluatori tuo. qr eduxi te per desertū xl. annos et manna cibaui te et introduxi te in terrā satis optimā quid vltra debui tibi facere et non feci. Ego quidē plātaui te vineā meā speciosam et tu facta es mihi nimis amara. aceto nāqz sitim meā potasti et lancea perforasti latus saluatoris tuo. ego propter te flagellaui egyptū cū primogenitis. et tu flagellatū me tradidisti. Ego te eduxi de egypto demerso pharaone in mari rubro et tu me tradidisti principibus sacerdotū. ego ante te aperui mare et tu aperuisti lancea latus meū. Ego ante te iui in columna nubis et tu me duxisti ad pretoriū pylati. Ego te paui manna per desertū. et tu me cecidisti alapis et flagellis. Ego te potaui aqua salutis de petra. et tu me potasti felle et aceto. Ego propter te cananeorū reges percussi et tu percussisti arūdine caput meū. Ego dedi tibi sceptrū regale et tu meo capiti spineā coronā. Ego te exaltaui magna virtute et tu me suspendisti in patibulo crucis. Popule meus quid feci tibi aut in quo contristaui te? responde michi. quasi dicat nihil feci tibi nisi bonū et tu quasi crudelissimus simpendis michi malū iuxta illud. ps. Retribuebāt michi mala pro bonis et odiū pro dilectiōe mea. Fuerūt enim iudei crudeliores lamijs sicut Hieremias de eis conqueritur Trenorū. iiij. Sed et lamie nudauerūt mammas suas lactauerūt catulos. filia populi mei crudelis quasi strutio in deserto. super quo glo. interlinearis hystorica sic dicit. Sed et lamie etc. phariseorū et scribarū duritia exprobat q lamijs duriores lac doctrine populis negauerūt. lamia autē crudelior suis fetibus quam cetere bestie dicitur sic pharisei populo doctrinā negauerūt et insuper lamiauerūt strutionibus. Illis q oua sua vbi exponūt nec inferū calefaciūt. lamia bestie vlij nūcatur quā quidē de hebreo rū vnā de famjs suspicātur q pce mactātur eo quod nulli parcāt quibus sunt similes scribe et pharisei quia etiā manus miserūt in filiū dei. Plangitur ergo synagoga que quasi strutio nullam sibi spem aut proximis relinquit in posterū. hec ibi.

De crudelitate iudeorū erga semetipsos quo ad captiuitatē et dānationē eternā.

Secūdo principaliter est quod iudei nō solū fuerūt crudeles contra xpm messiā regē et deū suū sed etiā fuerūt crudeles cōtra seipsos se captiuādo et perpetuo dānādo. vnde cū pylatus tenens locū cesaris esset in iudicio constitutus vt audiret allegata contra xpm et cōfessus fuisset publice se nō īuenire causam mortis in eo sciens quod per inuidiā tradidissent eū morti. et cū cōfessus est se esse regē declarauit quod regnū suū non erat de hoc mūdo ante quam sententiā daret contra eū confessus est eū esse innocētē et iustum vt patuit in precedenti puncto. Iudei miseri qui tantū desiderabant mortē eius publice se obligauerunt quod culpa et pena mortis eius esset super eos et super filios suos clamantes. Sanguis eius super nos et super filios nostros. Math. xxvij. In quo manifeste ostendit̄ peruersitas ipietatis et crudelitas eorū qui nec sibi nimēt nec filijs vnū dicū et sup filios nostros. ex quo patet quod culpā et penā sibi īprecātur et sic potentiam hic pōt accipi illud ecci. viij. Cū iracundo nō facias rixā et cū audace nō eas in desertū quoniam quasi an illū nihil est sanguis. i. effusio sanguinis tales fuerūt iudei effusionem sanguinis xpi pro nihilo reputātes bō peccatoz sanguinem insidiatur hoc est quod ipsis iudeis predixit saluator Luc. xi. requiret a generatiōe ista sanguis omnium prophetarū qui effusus est etc. qui prec eorū serino ipsi dūm cecíderūt. Sic ergo iudei quasi frenetici facti in seipsis manus posuerunt vt xpm occiderent dicentes. Sanguis eius super nos etc. O magna crudelitas quod per seipsū voluntarie et proprium filiū in captiuitatē et in irā dei perpetuā tradat quia hec obligatio et iudeorū peccatū est potissima causa quod quādiu mūdus durauerit ex tūc ibunt in eos iudeis et filijs eorū semper erit captiui vbicumque sint et ira dei erit super eos. Itē crudele est furari aliena et crudelius furari sua sed crudelissimū est furari seipsū tales fuerūt miseri iudei quia cū passio xpi se extenderet ad redēptionē totius humani generis sufficienter et oēs boni naturaliter appetāt saluari iudei ab hac redēptiōe et saluatione furati sūt seipsos nolētes participes fieri predicte redēptiōis cū voce magna et rabido corde clamauerūt. Sanguis eius sup nos et sup filios nostros. O infelix iudas qui crudelis fuit contra magistrum suū crudelis fuit contra seipsū laqueo se sus-

ſpendens crepes medius diffuſis viſceribus eius ſicut inuenitur ſi iudei et filios quia crudeles fuerunt contra dominum ſuum regem et deum ſuum quod crudeles fuerunt contra ſeipſos ſed et proprios filios permonitos vnde et pylatus in epiſtola quam miſit ad tyberium ceſarem ſuper morte chriſti ſic ait tybereo auguſto pilatus ſalutem. Nup accidit quod ipſe probaui iudeos per inuidiam ſe ſuoſque poſteros crudeli dampnatione penitus etc. vide ſupra hanc epiſtolam lib. i. thezauro. i. ſextimo iiij. Item predicti iudei fuerunt filios neroni crudeliſſimo qui occidit magiſtrum ſuum. Senecam non volens tolerare tiorem eius a pueritia occidit etiam propriam matrem et eam fecit ſcindi vt videret locum in quo conceptus fuerat fecit ſuccendi ciuitatem romanam ſeptem diebus et ſeptem noctibus vt perpenderet quanta fuerit ſuccenſio troyane vrbis ſua licet crudeliſſime occidit ſeipſum. Sic miſeri iudei reddentes malum pro bono occiderunt magiſtrum et dominum ſuum propter matrem ſuam ſcilicet ſynagogam perimere. Incenderunt igni ſanctuarium ſuum et ciuitatem et ſeipſos crudeliſſime eternaliter dampnauerunt et quia tam crudeles erant ſanguinum fuerunt culpam et penam ſanguis chriſti ſup ſe imprecantes. Ideo eorum orationes deus non exaudit vt liberentur a captiuitate in qua ſunt vnde yſa. i. Cum extenderitis manus veſtras auertam oculos meos a vobis et cum multiplicaueritis orationem non exaudiam. manus enim veſtre ſanguine plene ſunt.

De crudelitate iudeorum erga chriſtianos que numerum ſunt decem et ſeptem.

Ercius punctus eſt de crudelitate iudeorum erga chriſtianos hec generatio prauet exaſperans poſtque ſeipſam vt predictum eſt crudeliter dampnauit verſa in rabiem contra chriſtianos quorum ſunt perpetui ſerui diuerſis in mundi partibus inaudita crudelia operati ſunt et continue vt poſſunt feritatem beſtiarum excedentes crudeliſſime operantur de quibus vt colligere potui ex diuerſis ſcripturis et relatione virorum fidelium vſque in preſens tempus et eo iure quo propter peccatum occaſione chriſti ſuper orbem in captiuitatem ſunt diſperſi. xvij famoſe crudelitates annotantur et non eſt dubium quin ſint alie plures nobis occulte cum diu poſt ymo incubuerint plura ſequi contingat.

In toletho omnes chriſtiani gladio ſarracenorum trucidati ſunt.

Rima crudelitas iudeorum in ciuitate toletana regni caſtelle facta eſt poſt infelicem caſum regis roderici vltimi regis gentis gottorum anno. domini illuſtris viri infantis pelagij inaſturijs currente erat ſeptingenteſima et quinquageſima ſecunda. et anno domini ſeptingenteſimo decimo quarto. tunc ciuitas toletana nobilis et fortis ac multorum bonorum abundantiſſima ſpoliatur in multitudine nobilium multis ornata fuit poſita in poteſtate yſmabelitarum et deuicta ſine prelio ex proditione et crudelitate iudeorum in ea habitantium ſicut narrat frater Johes egidij ſamorem. in ſuo archano. et lucas epiſcopus tuden. in cronica ſua ac plani' in generali hyſtoria hyſpanie continetur. modus autem proditionis et crudelitatis iudeorum fuit talis vt ibidem legitur cum enim chriſtiani ecclesiaſtici religioſi milites et alij chriſtiani ciues in dominica oliuarum propter honore ſolemnitatis magne ſecundum ſuam conſuetudinem exiſſent omnes extra ſuam ciuitatem ad eccleſiam ſancte leocadie vt diuinum verbum ibi audirent iudei crudeles qui cum ſarracenis poſuerunt ſuam proditionem ſignatam vt. ſ. illo die clauderent portas ciuitatis chriſtianis et aperirent ſarracenis ſic de facto fecerunt quia venientibus ſarracenis ianuas ciuitatis aperuerunt eis. et inde exeuntes ad chriſtianos cum eſſent inermes. et de tam proditioſo ac periculoſo aduentu nihil cogitantes omnes gladio trucidauerunt quo facto campi princeps illorum ſarracenorum ex predictis iudeis et ſuis ſarracenis predictam ciuitatem populauit.

In regno francie occiduntur infantes per iudeos.

Ecunda crudelitas iudeorum famoſa oſtenſa in regno francorum ſicut narrat Vincentius magnus in ſpeculo hyſtoriali li. xxx c. xxv. vbi dicit quod anno domini Milleſimo centeſimo octuageſimotercio. Philippus rex fran-

cũ iudeos de regno suo expulit. Audiens nẽpe multociens eisdẽ rex a pueris qui i palacio cũ ipso nutriti fuerãt, q iudei q parisi⁹ manebant singulis annis xp̄ianum viuum in obprobriũ xp̄iane religiõis quasi p sacrificio in criptis et fossis subterraneis latitanti die cene vel in illa sacra hebdomada penos sa iugulabant et in huiusmodi nequitia perseuerãtes deprehensi multotiens et igne cõbusti fuerant Nam et sanctus Ricardus cuius corp⁹ in ecclesia sancti Innocẽtij parisius requiescit a iudeis sic interfectus et cruci affix⁹ feliciter per martiriũ migrauit ad deũ vbi etiã per eius intercessiones operãte deo multa facta miracula fuisse referũtur Venerabilis ergo philipp⁹ rex q viuere pre oĩs mẽte diu⁹sum gestauerat et ob pris reuerentiã perficere formidauerat ab ipso regni sui initio zelo dei flammatus aggress⁹ est nã ad ips⁹ mãdatũ capti sunt iudei per totã franciã in synagogis suis in sabbatho Et spoliati sunt vestib⁹ et auro et argento cos sicq̃dẽ tẽpore multitudo maxia iudeoꝝ parisi⁹ habitabat q de diuersis orbis partib⁹ ob pacis diuturnitatẽ illuc cõuenerãt Audierãt enim strenuitatẽ regũ frãcoꝝ cõtra inimicos et pietatẽ in subditos illuc ergo diu cõuersati in tantũ erant ditati q fere medietatem vrbis sibi vendicauerãt Sed et cõtra dei et ecclesie decretũ xp̄ianos i domib⁹ suis seruos et ancillas habebãt qui etiã cũ eis iudaizabãt quos quoq milites et rusticos de suburbijs et oppidis et villis supra modũ vsuris grauabãt. et quosdã etiã in domib⁹ suis iuramẽto astrict⁹ quasi captiuos in carcere detinebãt. sed et vasa sacra p instãti ecclesiarum necessitate sibi nomine vadij supposita tã viliter tractabãt q eoꝝ infantes in calicib⁹ offas i vino factas comedebãt et cũ eis bibebant. Itaq timẽtib⁹ illis ne dom⁹ illoꝝ ab officialib⁹ regis scrutarent quidã ex eis crucẽ auream et euãgelioꝝ codicẽ auro et gẽmis decoratũ cũ alijs vasis in sacco reposuit et in pfundã fouẽ vbi ventrẽ purgare solebãt pch dolor vilissime piecit. Que oia paulopost dño reuelãte sunt inuẽta. Statimq; edicto a rege vt oẽs iudei a regno ei⁹ exirent. quidam ad fidẽ xp̄i cõuersi sunt quib⁹ more xp̄iane religionis oẽs possessiões suas integre cõcessit. Alij vero barones et prelatos ecclesie ponis ex pmissio alicere expensis vt per eoꝝ fuggethonem et infinite pecunie pmissionẽ animũ regis a pposito reuocarent. Sed rex nec pab⁹ nec pmissionib⁹ rerũ tporalium emolliri potuit Illi vero eiecti eoꝝq possessiones b⁹ imobilibus ad fiscũ regis deuolute, rex eorũ oẽs synagogas quas scolas vocabãt mũdari iussit, et eas cõtra voluntatem oim principũ ecclesias deo dedicari ibiq altaria cõsecrari fecit vt vbi prius xps in ore iudeorum blasphemabatur ibidem a clero et populo laudaretur. hec Vincentius.

Crudelitatem iudei in regno francie xp̄ianum quẽdam flagellarum et spinis coronatum suspendentes exercuerunt.

Ecia crudelitas iudeorum circa id tempus in predicto regno francie accidit sicut narrat pdictus vincencius magnus libro. xxx specul hystorialis c. lxij. cuius narracio talis est Philippus autem rex francia dum esset apud sanctũ germanum in laya audita cuiusdã xp̄iani morte ignominiosa ab ipsis iudeis perpetrata xp̄iane religioni cõpaciens: familiarib⁹ suis ignorantibus quo iter subito arripuit iter apud braya velocissime veniens positis in portis ipsius castri custodib⁹ cõprehensisq iudeis. lxxxiij et amplius cõburi fecit. Comitissa enim ipsi⁹ castri muneꝛib⁹ corõ corrupta tradiderat eis quendã xp̄ianũ eis falso imponebãt furtum et homicidiũ. Hunc igitur antiquo odio cõmotos manibus atergo ligans et spinis coronatum per totã villã fustigantes duxerunt et postea patibulo suspenderunt. hec ibi.

In vno regni francie prouincia oẽs xp̄iani occisi sunt.

Quarta crudelitas iudeorum accidit in eodem regno francie. Cum enim iudei maleficijs vterentur et propter hoc sepe fuissent puniti accidit semel q iudeus quidã crudelissim⁹ volens vindicari de xp̄ianis cogitauit modũ et fact⁹ est amic⁹ cuiusdã ministri iusticie q lingua nr̃a dr̃ verdugo

et cum ſenſit illã grãdã ſecũ amicitia cõiũctã
quãdã die rogauit eũ inſtãtiſſime vt vnius
hoĩs daret ei cor fingẽs ſe habere neceſſitate
eiuſdem pro medicina quadã ſine quo infir
mitas quedã curari nõ poterat et celerando
factũ ſuũ dixit ei ꝙ quidã homo habat ſibi
viginti coronas auri ſi cuz ſanaret et qꝺ ip
ſe daret ſibi decẽ illarũ ſi ei tribueret predic
tum cor plura etiã alia ſibi promittens. Jlle
ergo miſer tam ꝙ amicans eã ex cupiditate
motus ãnuit ꝓmiſitqꝫ ſibi cor hoĩs ſe datu
rũ. extrahenſqꝫ illud predictũ cor a quodam
xpiano que per vitutẽ in peccõs diuiſerat tra
didit vxori ſue cuſtodiendũ dicens ei ꝙ de
cem coronas debebat habere ꝓ illo a tali iu
deo amico ſuo. Cuz ergo mulier illa cogno
uiſſet iudeum illũ maleficiũ eẽ deo inſpirã
te dure reprehendit maritum. Jlle vero ecõ
uerſo reprehendebat eã dicẽdo ꝙ ipſa eſſet
cauſa ꝙ perderet decem coronas et plura a
lia promiſſa. finaliter conſilio mulieris ſic
factum eſt ꝙ acceperunt cor cuiuſdam porci
et tradiderunt iudeo ſecretiſſime receperuntqꝫ
decẽ coronas auri quo facto iudeus ille ñ
modicũ gaudens maleficijs ſuis vtens ſe
pelliuit predictum cor in quodam cãpo ma
gno cogitans ſe cor hominis xpiani ſepeliſ
ſe. Et factum eſt ꝙ poſt dies paucos cõgre
gata eſt in cãpo illo innumerabilis multitu
do porcorũ nõ ſolũ domeſticorũ ſed etiã ſil
ueſtrũ et tanta fuit lis et prelium inter eos ꝙ
oẽs mutuo rabidus ſe morſib⁹ dilacerantes
occiderũt ſic vt nec vnus remaneret viu⁹ qꝺ
factũ a rege francie cognitũ iudeo capto ag
ta eſt veritas qꝺ ſic fuiſſet factũ de hoib⁹ xpi
anis illius puincie ſicut de porcis ſi cor ſepe
liſſet hoĩs xpiani quare oẽs iudei illius lo
ci ex regis precepto occiſi ſunt hec autem ſepe
a pluribus fide dignis audiui ſic in francia
accidiſſe Dis aũt et pluribus alijs malefi
cijs vtũtur iudei ꝙ̃ alie nationes mũdi cũ ſem
per fuerunt rebelles deo ydolatre et ꝑceptor
dei tranſgreſſores ipſi ſunt arioli ipſi ſomni
atores ipſi augures ipſi malefici ipſi incan
tatores ipſi phitones atqꝫ diuinicũ m̃ eis
expſſe ſit in lege eis ꝓhibitũ deuteronomij .p
viij. Nõ inueniatur in te qui luſtret filiũ ſuũ aut
filiã ducens per ignẽ aut qui ariolos ſciſcite
tur aut obſeruet ſomnia atqꝫ auguria. nec
ſit maleficus aut incãtator neqꝫ phitones cõ
ſulat neqꝫ diuinos vt querat a mortuis veri
tatem. hec eĩ oĩa abhoĩatur dñs. Et iterũ Le
uit .xx. vir ſiue mulier in quibus phitonicus
vel diuinationis ſpũs fuerit morte moriãt
lapidibus obruent eos ſanguis eorũ ſit ſu
per illos.

De crudelitate iudeorũ in alemania vbi
puellã occiderũt et quare iudei in omni pro
uincia quã inhabitant chriſtianum ſangui
nem fundunt.

Uinta crudelitas iudeorũ famoſa ac
cidit in alemania vnde refert frater
thomas preſcha barbanciſ in li
bro ſuo de apibus c .xx. Miraculũ celeber
rimũ quod accidit ãno ab incarnatione do
mini .M.cdlx. quod factũ eſt in villa teuto
nie forchin nomine. Contigit aut vt quedã
vetula malignĩſſima iudeis familiaris eſſet
ea puellã eis ãnorũ ſepte a parentib⁹ abla
tã venderet occidenda. Hanc igitur in torce
to ſuper pulchra et plura linthecamis obſtru
cta oẽ eius in omnib⁹ fere iuncturis mebro
rum inciſionibus vulnerãt maximo cõtro
mine ſanguinẽ exprimentes et i ipſis linthe
aminibus diligentiſſime receptantes. Hanc
aũt poſt tormenta defunctã iudei in aquã
fluuij ꝓpe oppidũ ꝓiecerũt et ſuper eã cõge
riem lapidũ poſuerũt. Tercia vero ac quar
ta die per manũ erectã ad celũ a piſcatoribus
eſt inuenta et in oppidũ deportata hoiẽb⁹
et clamãtib⁹ populis ab ipſis iudeis tantũ
flagitiũ perpetratũ. Erat et in vicinio mar
chie princeps qui mox audito tanto piaculo
puenit ad corpus ſtãtqꝫ erectũ reſidẽs tenẽ
dit manũ ad principem quaſi vindictam ſã
guis ei⁹ vel forte miſericordiã imploraret p⁹
horã vero dimidiã iterũ ſe depoſuit defunc
ti more ſuppinam. Adducuntqꝫ ad hoc ſpec
taculum impijs iudeis ſtatim crueperunt oĩa
vulnera corporis et in teſtimonium nephan
de necis copioſum ſanguinẽ effuderũt mox
clamor vulgi attollitur et ad vindictam zela
totaliter eſt animatus. Et quibuſdam iude
is capta vetula conuicta eſt maxime
cum filia eius paruula omnia prodiden
quia a puero et ebreo extorquerẽt veritas. Ju
dei quoqꝫ capti ſũt ꝙ i puellã man⁹ ni phari
as extẽderũt rotantqꝫ et ſuſpẽſi ſũt cũ vetula

Duo vero minime se ingessauerunt hec nobis fratres ordinis predicatorum Ricardus et egidius fratres qui in villa fuerunt post inditum quo hec gesta sunt veraciter retulerunt. Dicitur vero iudeorum e[st] curiudei sibi consuetudinem in omni prouincia quam inhabitant christianum sanguinem fundere. Certissime enim compertum est q[uod] omni anno in qualibet prouincia sortes mittunt que ciuitas vel oppidum christiani sanguinem aliis ciuitatibus tradat. Constat quidem ex sancto euangelio q[uod] pylato lauante manus et dicente mundus ego sum a sanguine iusti huius iudei imprecati sunt clamaverunt Sanguis eius super nos et cetera. Super quo beatus Aug. in sermone quodam qui incipit in cruce muneris dicit Videt q[uod] ex maledictione parentum currat adhuc in filios vena facinoris per maculam sanguinis, vt per hanc fluidam importunitatem plebs impia inexpiabiliter cruciatur quousque se reum sanguine christi recognoscat peniteat et sanetur. Preterea dicit ibidem supradictus doctor q[uod] audiuit suis temporibus quendam literatissimum iudeorum conuersum ad fidem dixisse quendam quasi prophetam eorum in extremo vite prophetasse iudeis dicentem sciatis tanquam nullo modo vos posse ab illo quo punimini verecundissimo cruciatu sanari nisi solo sanguine christiano quod verbum ceca spe iudei et imperiti capientes induxerunt omni anno in omni prouincia fundendum sanguinem christianum vt tali sanguine conualescant et addidit in sensu autem intellexerunt verbum sanguinem intelligentes christiani cuiuslibet. sed prorsus illum sanguinem qui in salutem peccatorum quotidie funditur in altari. quem si quilibet vestrum conuersus ad fidem christi sumpserit vt debuerit mox sanabitur ab illa maledictione paterna. hec ille in predicto libro. Ex hoc patet q[uod] iudei qui non ficte sed vere accedunt ad baptismum statim sanantur ab illo fluxu sanguinis quem patiuntur.

In almania sunt cum isti pisauerunt omnes puteos et fontes:

Sexta crudelitas famosa iudeorum facta fuit sedente in cathedra petri. Clemente papa. vi. qui fuit ducentesimus nonus apostolicus. et imperante henrico romanorum imperatore qui fuit. lxxxx.

imperator Anno dni. M. ccc. xlv. tunc enim compertum est in alemania q[uod] iudei intoxicassent omnes fontes et puteos vt occiderent omnes christianos dicte prouincie. tormentis aliqui coram id confessi fuerunt esse verum. quare mirantes alemani tantam crudelitatem et timentes gentem perditissimam habere inter se per totam alemaniam iudei combusti fuerunt habetur ex cronicis imperatorum et summorum pontificum.

In alemania fuit vbi tres infantes christianorum occiderunt.

Septima crudelitas iudeorum famosa accidit circa annum ab incarnatione dni. M. cccc. xx. in alemania imperante friderico imperatore Tunc enim in vienna ciuitate teutonie compertum est q[uod] iudei occiderunt tres infantes christianos. Compertum est etiam q[uod] mulier quedam christiana impiissima vendidisset iudeis corpus dni. quare ex precepto predicti imperatoris iudei fuerunt igne cremati. et mulier illa ducta per ciuitatem predictam a fabris forcipibus ignitis fuit dilacerata hec mihi retulit quidam vir illarum partium dictus Arnoldus de almania q[ui] me certificauit se proprijs oculis vidisse predictam executionem iustitie. tam illorum trecentorum q[uam] etiam predicte femine.

In ciuitate pauie accidit vbi iudeus qui dam medicus occidit vnum christianum infantem

Octaua crudelitas iudeorum accidit in ciuitate Ancone. cum iudeus quidam natione Januensis nomine Emanuel filius cuiusdam magni medici iudei predicte ciuitatis cuius nomen erat magister Salomon veniret ad me in conuentu minorum valis sollitano Anno dni. M. cccc. lvi. et ostenderet se cognoscere errorem iudaice gentis et peteret cum deuotione baptismo christi citius dari et interrogarem eum de pluribus et inter cetera inaudeni aliter quesiui ab eo q[uod] ex quo cognoscebat errorem iudeorum et phitebatur veritatem fidei catholice diceret mihi veritatem de hoc q[uod] iudeis imponitur scilicet q[uod] occidunt et sacrificant infantes christianos cum eos habere possunt. verum hoc sit verum si

ſcruſſt determinate vel vidit vt poſſint chriſti
ani cantius obſeruari ab eis qui mome cõ
ſuenta et zelo religiõis xpiane narrauit mi
bi duo crudeliſſima vnum quod audiuit a
parentibus ſuis iudeis et a pluribus alijs
iudeis et aliud quod ꝓprijs oculis viderat.
De primo dixit Sepe audiui a parentibus
meis et ab alijs iudeis ꝙ in ptibus ytalie
erat quidam iudeus qui dicebaꝫ magr Sy
mon de ancona medicus qui diſcurrens per
varia loca etiã per magnoꝝ dñoꝝ palacia ꝓ
pter officiũ ſuũ. Accidit ꝙ habuit familiari
tatem non paruã cum quodã peruerſo xpia
no ſacomano qui in quodam loco ceperat
vnum infantem xpianum etatis iij annoꝝ
vt ab eo ſeruitium ſeu conſuetum facere
gentes armoꝝ. Sed quia puer ille erat par
uulus nec valebat labores ſuſtinere viarũ
et amicicia quã habebat cũ predicto iudeo
tradidit eum et ſibi donauit nihil mali cogi
tans de his que iudeus gerebat in corde ſed
vt ei ſeruiret Judeus vero non modicũ cor
de gauiſus cepit infantem et cũ eo rediit in
ciuitatem papie vbi domicilium ſuũ habe
bat. et cum ingrederetur domũ ſuam vidẽs
horam qua poſſet deſiderium ſue ſeuitatis
explere cepto infante ſuper menſaꝫ extendit
et euaginato gladio caput infantis xpiani
crudeliter abſcidit. dimiſſo ergo capite obli
to ſupra menſam truncum cepit et in quãdã
ſecretã camerã cum eo introiuit vt ſuum im
pleret peruerſum ꝓpoſitum. Interim vero ꝙ
ipſe erat in camera deo ordinante ingreſſus
eſt domum quidam magnus canis qui in
ueniens caput infantis ſuper menſam ipſum
in ore cepit et per feneſtram in viã ſaltauit
Cum aũt iudeus ille crudelis exiret de ca
mera vt predictum caput colleret et ipſũ nõ
inueniret non modicu, mirans ſed et timo
re percuſſus ꝙ eſſet diſcoopertus ſtatim do
mum ſuam exiuit et balarion plus pecunia
quibuſdam ſacomannis occultat⁹ eſt et vſ
ꝙ ad mare ſecrete pductus et inde nauigio
tranſiuit ad turcos et ſic euaſit manus iuſti
tie ipſum diligenter inquirentis. Fuit autẽ
cognitum predictum factuꝫ crudele propter
predictum canem quia cum tenderet per vi
ã cũ capite in ore caſu obuiauit miniſtris
iuſticie qui reſpicientes non poterant bene
diſcernere quid eſſet illud quod canis gere
bat in ore taliter erat ſanguine cruentatum.
Finaliter acclamantibus illis bẽnuſi capue
et vt cognouerũt ꝙ erat caput infantis mira
ti ſunt vehementer quis fec' auſus eſſet tam
crudele factuꝫ perpetrare. Sequentes igitur
veſtigia ſanguinis decurrentis guttatim per
viam vnde venerat canis vſqꝫ ad domum
predicti iudei peruenerunt et introeuntes in
uenerunt menſam cruore infectam et truncũ
infantis in camera iudeum vero non inue
nerunt vt dixi ſupra. Ecce que audiui a pa
rentibus meis et pluribus alijs vt ꝑdixi et
de quo eſt fama publica in tota ytalia.

In ſaona ciuitate accidit vbi iudei occide
runt vnum infantem xpianum et comuni
cauerunt cum ſanguine eius.

Alia crudelitas iudeorum famoſa
accidit in ciuitate Saone que diſtat
per dietam a ciuitate Januenſi.
vnde predictus iuuenis emanuel poſt ꝙ mi
bi retulit predictam crudelitatem vt audiuit
Conſequenter narrauit id quod ꝓprijs ocu
lis conſpexit ſub forma que ſequitur. Cum
enim eſſem in ciuitate quadam ſubiecta ia
nue que dicitur Saona vt viderem ſacrifica
ri quendam infantem xpianum pater meus
deduxit me ad domum cuiuſdam iudei vbi
fuerunt ſeptem vel octo iudei congregati ſe
cretiſſime et clauſis ianuis diligẽtiſſime iu
ramentum fortiſſimum omnes fecerunt de
celando id quod facere volebant ſic ꝙ nul
lo mõ tẽporibus vite ſue detegerent quicqd
ibi fieri viderent, quinĩmo citius paterentur
mortem vel ſeipſos occiderẽt ꝙ aliquid ta
le alicui viuentium reuelarent quo peracto:
ecce deducitur in medium infantulus quidã
xpianus etatis fere duorum annorum et de
duxo vaſe illo in quo conſueuerunt recipe
re ſanguinem infantium circumſcriſum po
ſuerunt predictum infantem nudum ſupra ꝑ
dictum vas et quatuor iudei illorum inten
debant occiſiõi ſub tali forma et ordine. nã
vnus tenebat eum per brachium dextrũ. ſe
cundus per ſiniſtrum. tercius vero tenebat
caput eius eleuatum ſic ꝙ iſti tres tenebant
eum in forma crucis extenſum. quartus fa
ciebat opus qui infanti xpiano ſic diſpoſi
to primo poſuit in ore ei⁹ ſtuppas ſtrume ple
nas ne ſcilicet clamare poſſet et deinde ſex
pt quoſdam ferreos aculeos ſatis longos

et mittebat eos crudeliſſime infra ſtomacuȝ
et latera infantis verſus partes corporis ſu
periores qui non dubito quin per viſcera in
fantis tranſiret vſque ad cor. Sic ergo ille im
pius iudeus ſepe et celeriter vulnerans infã
tem mittens et extrahens predictos aculeos
copioſiſſime viuus ſanguis infantis effun
debatur in predicto vaſe. quod cum viderē
ex homi facinus crudeliſſimum nec ãplius
reſpicere potui ſed abſentaui me aliquantu
lum in eadem domo. Pater meus vero ve
nit ad me et dixit mihi multa inter que ſecre
tiſſime mihi mandauit ꝙ nunquã alicui viuē
ti ea que viderem nec que ibidē viſurus erã
detegerem. Sed ꝙ antea ſuſtinerem mortē
vel occiderem meipſum cum gladio quã ꝙ a
liquid huiuſmodi ſecreti reuelarem. et cum
rediuem cum eo ad locum iam predictum in
fans expirauerat. capto ergo corpore eiuſdē
proiecerunt eum in quandam profundiſſimã
et obſcuram latrinaȝ que erat in predicta do
mo et deinde fructibus diuerſis ſalȝ pomis
piris nucibus. auelanis. et ceteris que ha
bere potuerunt in partes minutiſſimas diui
dentes ſanguini illi infantis chriſtiani in p̄
dicto vaſe miſcuerunt et de illa cõfectiõe ho
ribili omnes illi iudei comederunt et ego co
medi de ſanguine illo. quo poſtquã guſtaui fui
ita alteratus in memetipſo ꝙ illa die nec alte
ra ſequenti nõ potui aliquid manducare vo
lens quaſi viſcera effundere per horrore. Ec
ce narraui vobis fideliter ſicut vidi et quomo
do manducaui de ſanguine predicti infãtis
chriſtiani. Predicta omnia et plura alia nar
rauit p̄dictus iuuenis emanuel iudeus ante
me. et ante venerabilem patrem fratrem pe
trum vela pro tunc in ſupradicto cõuentu va
liſoletano guardianuȝ. Et tunc ibidem aliquã
ante ꝙ ſacramentuȝ perageret baptiſmi et poſt
ꝙ baptizatus fuit in eccleſia ſancti Ia
cobi p̄dicte ville et vocatus franciſc⁹. Eadeȝ
omnia corã reuerēdo in chriſto patre et dño
gharſia de boamōte lucentine epiſcopo et
patrino in baptiſmate et corã venerabili do
mino petro boſques decanō eccleſie cõpoſte
lane ac coram aliis pluribus notabilib⁹ vi
ris eccleſiaſticis et laycis et publico notario
regis audiente predicti dñi epiſcopi ſecreta
rio ſcȝ petro martini de guetaria per quē ola
ſupradicta de duabus crudelitatib⁹ in ſcrip
tis ſunt redacta et ſignata et in ſupradicto cõ
uentu minorum reſeruata ad memoriã eun
dem facinoris et dixit ꝙ ſupradicta acciderant
in predicta ciuitate quaſi per quatuor annos
ante conuerſionem ſuã. Et patȝ ꝙ perpetrata
fuit hec crudelitas Anno dñi. M cccclij.

In regno caſtelle accidit in loco qui dicit
thauara vbi iudei ſeminauerunt aculeos in
cenderunt chriſtianorum domos.

Tertia crudelitas iudeoruȝ accidit
in regno caſtelle in quadam villa q̄
dicitur thauara que eſt in territorio
Ludouici de almanca. Caſus aũt vt eſt vox
cõmunis et publica fama fuit talis. Iude
us quidam filius cuiuſdam fabri iudei cõ
miſit quoddam crimen ꝓpter quod fuit im
duce occiſus. pater vero eius pre dolore filij
concepit dolorem et peperit iniquitatem vt
eum vindicaret ſe de xp̄ianis in predicto lo
co finxit ſe ſtultum per multos dies. Modū
aũt ſue fatuitatis publicauit in hunc modū
vt ab omnibus ſtultus reputaretur qui diurn⁹
et noctibus incedebat per locum predictum
clamans et percutiens portas domoruȝ cũ
martello intantũ ꝙ iam de eius vocibus et
ictibus non curabant eum fatuum totaliter
reputantes. In domo vero ſua ſecretiſſime
cum pueris ſuis fabris faciebat quaſdaȝ la
minas ferreas perforatas quibus poſſet de
nocte omnes portas domorum condauare
fecit etiam aculeos ferreos qui lingua noſtra
abrolos dicuntur qui communiter ab inimi
cis ſeminãtur pro pedibus equorum et bo
minum condauandis. Cuȝ ergo habuiſſet ſuf
ficientiam predictorum nocte quadam inte
peſte noctis ſilentio diſcurrens celeriter per
locum vt conſueuerat condauauit portas a
culeos p̄dictos ſeminauit vt ſi qui forte fra
ctis portis exirent in aculeos inciderēt. Qui
bus peractis iniquus non eſt dubium per a
lios iudeos cogitētes pmere omnes xp̄ianos
nos appoſuit ignem domibus et fugit. Cō
ergo habitatores predicti loci pre vigore fu
mi et ignis calore excitarentur ſurgentes ve
locater et vt ignem fugerent ad portas apꝑe
riendas recurrerunt et non valerent eas ape
rire multi igne perierunt et ſi qui euaſerunt
fractis portis in aculeos ceciderũt grauiter
pedibus vulnerati quare predicte crudelita
tis et malicie inopinate querela ad regeȝ ve

nit quiſcendum ꝙ eſt publica fama liberaſ ſuis vedit predicto loco ꝙ quicunqꝫ iude⁹ in eo vel eius terminis caperetur ſtatim occideretur. Accidit aūt ꝙ iudeus quidem inter ſuos pe terminum predicti loci cogitans ꝙ a nullo poſſit videri quaſi deriſorie intrabat interminum predictum et ſubito exibat dicens hec verba iudeus in thauaram iudeus extra thauaram ſed qui latebant eū videntes comprehenderant et ibidem ignibus combuſſerunt et ideo in prouerbium traduxerunt in illis partibus contra iudeos predicta verba iudeus in thauara et iudeus extra thauaram nec amplius iudeus aliquis ibi habitauit viſꝫ in hodiernum diem.

In predicto regno accidit vbi iudei occiderunt vnum infantem xpianum et primum euulſerunt cum arteribus cordis eius.

Decima crudelitas iudeorum accidit in predicto regno caſtelle circa annū dni. M cccliiij. Cū enī de nouo mane ſeſu in villa valliſoletana viginduos ſermones facerem et vltimū in illa materia vellet facere relatū mihi fuit a perſonis fide dignis inter quos fuerunt. Reuerendus in xpo pater et dñs garſeias de voamon de lucenſ epiſcopus ſupranominatus homo quidē magne ſcientie et bone conſcientie et Rodericus didaci de mendoca miles vtiqꝫ ſtrenuus atqꝫ timens deū. ꝙ duo iudei in terra ludouici de almanca ceperunt vnū infantē paruulū xpianum furtiue et deducentes eū extra locum in quodam campo occiderūt et aperientes eum per mediū corporis extraxerunt cor eius et ſepulto corpore in ſuperficie receſſerunt. Canes aūt ibidem tranſeuntes corpuſculum illud effodientes extraxerunt et comederunt vnus aūt eorū brachium cū manu deducēs in ore a paſtoribus captus ē et ſic detecta fuit mors infantis qui non inueniebatur. Iudei aūt predicti prouocātes ſe ſe et alios de quibus et ipſi confidebant predictum cor combuſſerunt et in cinerem redactum vino miſcuerunt et de illo predicti iudei bibentes communicauerūt. Super quo facto predictus didacus de almanca fecit diligentem inquiſitionem et inuenit predictos iudeos reos in crimine captoſqꝫ vno illorum qui fecerat factum vir quippe rubeus capillis et barbā quem ego vidi et tormentis poſitus confeſſus eſt et non negauit. Cumqꝫ vellet facere iuſticiam de eodē iudeo ... dormiebant velociſſime nunciantes regi litteras habuerunt in quib⁹ aduocauit cauſam ad ſe et mandabat nullo ꝙ non procederet vltra quouſqꝫ amplius videretur ſua et ſic ceſſauit predictus malus abſque iuſticia. Hac ergo continuatione ... predicaui predictum ſermonē in ecclesia ſancti Nicolai que eſt prope iudaiſmum ... villa conuenerat proceſſionaliter et ... iudei et ibidē aggrauaui hanc ... mihi nouiter relatam vt dixi, eſt ... buz publicatū nō modicū diſplicuit ... ibidem preſentibus ac etiam plurimis de genere ſuo illis fautoribus. Propter quod ſic factum eſt ꝙ iudeus ille ductus ad predictam villam valliſoletanam ... ſtibus aliquibus de genere ſuo qui magnam partem in cancellaria regis habebant vi colore iuſticie ipſum liberare ... trahentes eum a manibus predicti ... Poſitus ergo eſt in carcere publico ... predictus dominus Lucen epiſcopus litteram quandam recepit a ſupranominato milite ludouico de almanca nominatam ... bonitatem quam propriis oculis vidi et manibus meis tenui et legi. in qua narrabat et aſſerebat omnia ſupradicta fore vera et ... ceſſauerat ab executione iuſticie propter predictam litteram regis recommendatoriam ... predictum negocium propter bono ... et quo erat principalis in conſilio ... dū inſuper predictus dñs epiſcopus inquiſitionem factam per ſupradictum militem in qua omnia predicta continebantur ... affirmauit. Sꝫ quia munera et fauor et amor corrumpunt iudices et ... intendebant in cauſa quorum vnus ... tero nihil poterat facere in caſu illo ... illorum erant de genere illo ideo ... dilatauerunt negocium et ... runt hec et alia cauillantes ꝙ nihil in executione iuſtitie factū eſt vt de illis ſuo tempore de⁹ faciat viſionem.

In eodem regno ciuitate thauro ... vbi preſidentem carnem cū ſanguine ... cuiuſdam paruuli chriſtiani et ... duxerunt.

Undecima crudelitas iudeorū acci-
dit in ciuitate ibaun supradicte re-
gni castelle anno dñi. M cccclvij.
Cum eñi in ea parte ciuitatis p̄dicte que de
populata ē duo infantes christiani fere eta-
tis septem annorum in solacijs puerilibus
ambularent ecce duo iudei qui viderūt eos
solos et a nemine videri p̄dictos infantes
capere voluerunt sed quia cumuenerunt nō ha-
bere spacium ad suam maliciam exercendā
currentes posteos vnū acceperunt et abscin-
dentes frustrum carnis de crure eī⁹ inuoluē-
tes in sanguine eius recesserunt et statim
fugientes in ciuitatem zamore se receperunt
Quid aūt fecerunt de carne illa ignorat̄ auꝫ
ex negligentia nulla facta fuerit execucio iu-
sticie hoc mihi narrauit reuerēdus in xp̄o p̄r
et dñs Alfonsus de viuero episcopus sala-
mantinus certificās me de veritate huius fa-
cti. cum paruulus predictus cui⁹ caro absci-
sa est. esset filius cuiusdā, sculptor sui qui vo-
cabatur iohannes de benaphabeo. Item de
eadem ciuitate anno quo supra vir quidem
simplex venit ad me volens ꝓponere quere-
lam quandā similē predicte in consilio regis
que talis erat vt in scriptis ostēdebat qꝫ die
quadam iudeus quidam cepit vnum par-
uulū sub clamide nemine vidente et manu
posita super os suum ne clamare posset de-
duxit illum ad domū suam solo vero posi-
to clausis portis domus sue tentpauit occi-
dere infantem sed dño disponente clamauit
infans et cum clamaret ca⁹u quidem opera-
rij venientes de vineis⁹ cultiuis et transitū
facientes ante portas domus predicti iudei
audientes voces predicti infantis steterunt
peruasserūntqꝫ portas predictas fortissime
cum instrumentis agrorū que in manibus
ferebant intantum qꝫ iudeus necessario ha-
buit aprire et inuēto infante inquirebant q̄d
nam esset iste clamor et iudeus respondit qꝫ
ludebat cum eo sic ergo liberatus est infans
ille a bido iudei qui narrauit eis quomodo
ceperat eū iude⁹ et quō nō occidere voluerat.
Accusat⁹ fuit iude⁹ ille in p̄dicta ciuitate co-
ram iudicibus eiusdem et deducta est causa
ad regis ꝯsiliū quid āplu⁹ factū est nō noui

In medicinis vbi assignantur tres ratio-
nes quare non expedit xp̄ianis vti medica-
mis iudeorū.

Tercia decima crudelitas iudeorum
exercetur omnium in medicinis. Plu-
rimi eñi iudeorum videntes negli-
gentiam xp̄ianorum in discenda artem me-
dicine viribus laborant ꝑ peritis dici artis
et cum vigeant astutia serpentina student vi-
riliter dñis cōplacere vt eos teneant pro par-
te sua, et intantum iam dñi temporales into
quod flendum est et prelati ecclesiastici eis
adherent vt vix inueniatur aliquis eoꝝ qui
non habeat penes se dyabolum iudeum me-
dicum qui intantū laudant eos vt dicāt xp̄i-
stianos medicos licet peritos sint ego co-
gnosco ignaros in arte medicine. Cum ergo
iudei predicti cognoscunt circa se fauoreꝫ do-
minorum sunt circa inferiores sou crudeles.
atus qui ab eorum manibus euadit. Narra-
rent qui ab eis receptiunt purgationes et sicu
hoc hominum consilia me eñi existente in ci-
uitate Segouiē. Judeus quidā medicus
purgationem quādaꝫ tradidit vni xp̄iano et
ca⁹u vnus alius amicus illius in firmi qui
etiam pro tunc incipiebat infirmari modicū
quod sup fuit de purgatiōe illa quod nō po-
tuit recipere primus ipse accepit cogitans et il-
lud sibi salutare qui quasi subito inmineē⁹
agnie succensi facti sunt amantes in tantum qꝫ
post quintam d em prim⁹ mortuus est. Ali-
us vero quasi per miraculū liberatus de si-
milibus aūt non est numer⁹ intantum qꝫ si
vnum curant quinquagīta occidūt. sicut rep-
tum est iudeos medicos seipsos in suis solē-
niurbus laudare confitētes adinuicē quia
eorum plus occiderent xp̄ianos. Et si vis sa-
re causas quare xp̄iani non debent recipere
medicinam a iudeis. Audi testem famosuꝫ
ex eoꝝ genere scꝫ magistrū Alfonsum cōuer-
sum in libro belle rum dei. ca. xliij. vbi dicit
Non expedit xp̄iano vllam medicinā recipe-
re a iudeo triplici rōne. Prima est quia iude⁹
secundum veritatem nō cognoscit naturas
et cōplexiones omnium ciboꝝ qui eis defe-
runtur nisi ex auditu nō nō ex experiētia quā
ipse p se facere posset. verbi gratia nō cogno-
scit medic⁹ iudeus naturam carnis leporis
et cuniculi. et suis dulcis et piscis cōm et sic de
alijs carnib⁹ per libros sicut cognoscit carnē
bouis arietis capre et alios cibos quos ha-
buerit in vsu comedēdi. et iam dixerūt sapiē-
tes medici qꝫ nō sufficit solum ad hoc qꝫ sit
bonus et verus medic⁹ legere in libris quos

qui

uſq; vtatur experimentis et ꝓbationib⁹ medicinaꝝ et ciboꝝ et infirmitatū et infirmos viſitando. Medicus aūt non poteſt experiri naturam ciborum ſibi vetitorum niſi in corpore alieno ſicut ꝓbant et cognoſcūtur venena in alieno corpore parua ſapiētia. ſufficit ad diſcernandū cibos vel ea que ſemper ſunt nociua quia ſufficit ꝙ ſciat de illis ſolūmō ꝙ ſunt nociua ſed non ſufficit parua ſapientia ad vetandum ea que non ſunt ſemꝑ nociua nec ſemper valia et ideo qui caret magna ſapientia in ſimilibus adducet infirmū ad periculum vel ad mortem. Secunda rō eſt ꝙ talis medicus vel amet facere peccatum ſecundum legem ſuam vel nō et cōſtat ꝙ timet facere peccatum quia ſapientes iudeoꝝ dixerunt ꝙ melior medicorum ibit ad infernū et cū hui⁹ ē ꝙ ꝗ tēno medicꝯ ꝑt plurimū eſt vt acquirant diuitias vel vt acquirāt magnum nomē ſibi non vt ſeruiāt deo et hoc eſt ei aliqn̄ cauſa ad elongandum aliquādo infirmitates vel ad peiorādū eas vel vt infirmos priuant et ſi talis eſt natura medicoꝝ in generali ꝗ tomagis docent de medicus iudeus cū vt cōuerſ nō ſit in eis timor peccandi vt dictum eſt. Tercia ratio eſt ꝙ lz medicus iudeus eſſet timidus in peccādo ſcdm̄ legem ſuaz, expedit multū vt vnuſquiſq; ſe cuſtodiat ab eo quia lex ſua precepit et occidere xp̄ianos et eorū bona accipere defendenti etiaz iudeus a reddendo xp̄iano ea que perdiderit et oblitus fuerit et ſoluere ei debitum quod debet et facere ei amorem et ꝙ ē preceptum legis occidere euz ꝓpter que oīa xp̄ianus eſt debitor anime ſue ſi ponit corpus ſuum in manibus medici iudei. et quare xp̄ianus confidet de fide iudeorum cū ipſi non confidant de xp̄ianis quia intentio eorum ad malū prona eſt et ad ſuſpitiones habendas de bonis. et ꝙ ipſi venenoſe retinēt in cordib⁹ ſuis vt faciant. aliqs de hoc ſuſpicantur in alijs et ſic dixerunt ſapientes eorū in thalmud ꝙ non debent recipere medicinam a xp̄ianis nec ab alijs gentilib⁹ nec debent eorum capilli ab illis ornari vel radi; nec habere ſocietatē cum illis in via nec ſtare ſolū cum eis in vno loco ſed ſi xp̄ianus catholicus elongauerit ſe a iudeo in dando et recipiēdo ſpecialiter ſi elōgauerit ſe ab eo in facto medicine recipiet magnam remunerationē a deo quia in hoc implet magna dei precepta cum cuſtodiat animam et corpus ſuum ac etiam alios chriſtianos qui cum in hoc audierint a mortis periculo quia lex dei deuteronomij cuſtodi temetipſum et animā tuam ſolliciter et iterum hiere xvij cuſtodite animas veſtras. Item ſi xp̄iani in his ſe cuſtodierint a iudeis facient in hoc ſeruitium deo et ihesu xp̄o filio eius ſeruiēt deo quoniam iudei viderint ꝙ venit eis aliquod dānum quia non timent deum nec timent peccatum erit hoc eis cauſa et ratio vt redeāt ad timorem dei et vt abſtineant a peccato et in hoc implet magnum preceptum dei. Sic enī dixerunt ſapientes ꝙ maior eſt ante deū ille qui facit alios facere bonum ꝗ ille q facit. Seruient etiam ihesu xp̄o filio eius qꝛ cum iudei viderint ꝙ eis naſcitur aliqd dānum propter malos mores eorum et propter defectum modeſtie qui habent in eoꝝ thalmudica lege erit eis hoc cauſa et ratio vt recedant et diligenter attendant in aduentu meſſie ſicut eis ſupra probatum eſt et vt dimittant legem illam crudelitatis et accipiant legem ihesu xp̄i veri meſſie que eſt lex charitatis humilitatis et modeſtie et non eſt in mūdo maius preceptum dei ꝗ predictum. Et ideo hec ſcripſi non propter eorum vituperium ſed vt ſeruiam deo et vt oſtendatur laus et honor legis ihesu chriſti et conuertentur ſe ad illam. hec ille. In concordantiam horum poteſt adduci illud ꝓuer xxi. Qui cuſtodit os ſuū ſcz a medicamis recipiendis a iudeis cuſtodit ab anguſtijs aīam ſuam.

In veneno propinando:

Tercia decima crudelitas iudeorum eſt in veneni propinādis. Rabies enim iudeorum plurimos vocādi modos circa chriſtianos inuenerit non ſolum circa infirmos ſed etiam circa ſanos ſe extendit ſed ſpecialiter in veneni propinationibus et non ſolum talia operantis ignorātibus chriſtianis ſed etiam cum aliqui peruerſi xp̄iani dyabolico conſilio illuſi volūt aliquem occidere veneno ad iudeos tanꝗ ad peritiſſimos in hac arte recurrunt qui interpoſitis iuramentis de ſeruādo ſecreto eis dacter virus effundunt ſicut nuper accidit in campis gothicis iſtius regni caſtelle vbi cum duo fratres milites quorum maior ducebat

Johannes de vega paciffice vt videbatur in vnum ſepe cohabitaret minor frater ſuus mortem excogitauit vt tota hereditas perueniret ad eum puſſanib' ergo cor ei' auaricia et ambitione prodicionem excogitatam reuelauit cuidam iudeo medico. aut alium prodicti regni qui data pecunia vel pmiſſo et iuramento ſecreto interpoſito tradidit ſibi venenum quo fratrem ſuum perimeret. Cumque hec quadam ad menſam fratris veniret obſeruato puncto in vaſe in quo vinum erat fratri ppinandum ſolum venenum effudit. Cum vero dapifer eiuſdem militis in argentea taca vinum illud poneret vt predicto militi ppinaret ita fuit taca illa ſubito quodam colore horribili obfuſcata quod pauidum erat vinum illud aſpicere. cognouerunt ergo manifeſte quod venenum erat in vaſe et facta diligenti inquiſitione inuentum eſt quod frater eius fecerat prodicionem illam. captus ergo et vinculat' confeſſus eſt et non negauit ſed ſupplicationibus quorundam militum veniam meruit a fratre cum hac condicione quod ingrederetur religionem de qua nunquam exiret et ſic factum eſt quia poſit' fuerat in monaſterio monachorum ſancti benedicti ville ſupeadicte valiſoletani in qua nunc monach' eſt effectus. Iudeus vero qui dederat vinum cognito quod prodicio erat detecta ne forte cape' vi tormentorum hec et alia plurima mala que fecerat reuelaret propter que merito non ſolum ipſe ſed omnes iudei deberent perire veneno hauſto ſe ipſum necauit. O quam periculoſa eſt conuerſatio iudeorum chriſtianis omnibus ſpecialiter magnatib' et regibus. Nunquid non imperator ſequens conſilium ſymonis magi iudei in omnibus horribilis fuit et mala morte finiuit. Nunquid helena Conſtantini mater ex nimia conuerſatione cum iudeis in hieruſalem quaſi conuerſa fuit ad iudaiſmum niſi interueniſſet filius eius qui fecit quod congregarentur ſapientes iudeorum cum ſacerdotib' chriſtianorum rome vbi fuerunt ex parte chriſtianorum. lxxv. epiſcopi. et de iudeis. cxx. ſapientes et centum et nouem ſacerdotes. et facta fuit diſputatio coram Conſtantino et helena matre eius et fuerunt omnes iudei deuicti et confuſi per ſolum ſanctum Siluestrum papam et conuerſi ad fidem chriſti. et regina helena liberata a periculo in quo erat vt patet in cronicis imperatorum et generali hyſtoria hyſpanie. Nonne rex petrus caſtelle ſequens conuerſationem et conſilium duorum iudeorum quorum vnus dicebatur Abenſarſal qui confiſcauerat eum quod deberet lucrari terram ſanctam hieruſalem quia ſic inuenerat in ſigno natiuitatis eius. Alter vero iudeus vocabatur Salomon leui qui erat eius theſaurarius maior in omnibus inſchit fuit crudeliſſim' non ſolum in extraneos ſed etiam in ſuos fratres et naturales ſubditos et mala morte finiuit occaſus in montiel a rege Henrico. Non rex alfonſus ex conuerſatione iudeorum in tantum venit cecitatem quod tenuerit quandam iudeam in paſbus quinque annis in q' ſic fuit alienatus malefitijs illius iudee quod nullus poterat habere audientiam cum eo et regnum deſtruebatur. niſi milites ſuccurriſſent qui quadam die ipſam occiderunt cum ſeruitorib' eius quidem ſecundum quod legitur in cronica didaci campi boca. Non ergo poſſum approbare conuerſationem chriſtianorum cum iudeis ſpecialiter magnatum prelatorum et regum cum tot mala exempla et pericula non ſolum corporum ſed etiam animarum et reipublice legamus et experiamur.

In orationibus in quibus quotidie pro orant deſtructione omnium chriſti et principum chriſtianorum

Vltimadecima crudelitas iudeorum in orationibus eorum oſtenditur non enim iudei orant pro inimicis et perſecutoribus ex charitate et pietate ſicut faciunt chriſtiani ſed ſicut in operibus vt ſupra claret crudeliſſimi oſtenduntur ſic et in orationibus ſuis ſpecialiter in quatuor. Primo in feſto mardochei quod adhuc celebrant xv. kalendas marcii conterunt ollas in ſynagogis dicentes ſicut contritus eſt aman ſic regnum chriſtianorum velociter conteratur. Secunda oratio iudeorum precipitur eis quod fiat cum tranſeunt ante domos orationis chriſtianorum. dicunt enim ſic in ſententia ſecundum hebraicam ſoni domus ſuperborum peternet te deus. Terciam orationem faciunt cum tranſeunt per cimiteria chriſtianorum ſub tali verborum ſerie. erit verecundata mater veſtra erit repudiata illa que vos peperit quia finis chriſtianorum vermis eſt. Quartam orationem faciunt quotidie ter in die in qua maledicunt iheſu chriſti et diſcipulos ſuos atque reges et principes chriſtianos cui' tenor talis eſt ſecundum Hieronimum de ſancta fide in tractatu ſecundo

libri ſui quem compoſuit per mandatum pa
pe benedicti in capitulo quinto et vi intelli-
gatur notandum quod iudei vocant conuerſos
ad fidem chriſti meſſinadim i. deſtructos di
cunt ergo ſic meſſinadim i. deſtructos non ſit
ſpes et omnes heretici et omnes qui loquũ
tur contra nos iſrael in breui ſint ſciſſi et regnũ
ſuperbioſorum in breui ſit euulſum caſſatum
et deſtructum et omnes inimici noſtri ſint de
ſtructi et humiliati et confracti breuiter in di
ebus noſtris. Magiſter Alfonſus conuerſus
in libro de bellis dei ca. x. iiij vocat iudeos
ſuperbos et crudeles quia non orant ex cha
ritate ſicut chriſtiani et ponit interminus ſupra
dictam orationem ſub hac forma. Qui conuer
tuntur ad alteram legem non habeant ſpem et
omnes heretici ſubito pereant et omnes ini-
mici et omnes odientes nos et omnes q
querũt mala nobis ſubito ſuccidantur et omne
regnum ſuperbie frange cito deſtrue et opp
rimeas in diebus noſtris et ipſi vocant chri
anos regnum malignitatis. hec ille. Cum
autem iudeis dicitur a chriſtianis quod ipſi faciant
hanc orationem ſtatim negant. ſed mentita e
iniquitas ſibi. cum hoc fuerit publice oſten-
ſum per ſupradictum magiſtrũ Alfonſum il-
luſtriſſimo regi alfonſo qui diſputauit cum
maioribus et ſapientioribus iudeorum et fe
cit eos cognoſcere quod dicebant predictam orõ
nem et maledictionem contra chriſtianos pro
pter quod predictus rex inhibuit iudeis ſin
gulis ne illam orationem dicerent et quod eam ab
omnibus libris ſuis raderent et amouerẽt cu
ius tenor talis eſt. Dñs alfonſus caſtelle to
leti et legionis galecie hyſpalis. cordube.
murcie gibennique et algarbij Rex. dñſque ma
line conſilijs iudeorum omni regnorum noſtro
rum et ipſorum cuilibet graciam cum ſalute.
Volo vos ſcire vobis fuiſſe relatũ per ma-
giſtrum Alfonſum conuerſum ſacriſtã ma-
ioris eccleſie valliſoletane vos vti a magnis
temporibus inter vos quondie ab vtroque
ſexu adulte etatis oratione quadam in qua ma
ledicitis cum omnipotentis dei chriſtianis ac ci-
bus ad fidem chriſti conuerſis ipſicanimini eos
cenſendo hereticos etiam inimicos capitales
et quod publice deum exoratis vt eos deſtruat
atque perdat et ſi aliqui iudeorum dicendo nega
bant hoc non dicere chriſtianis diſputauit in
hoc dictus magiſter Alfonſus cũ ſapienti
ribus valleſole qui de vobis fuerint adinuẽ
ti eorum iudicibus veſtris ac ſcribis publicis
et meritis atque probis viris deprecatoribus fra
tribus et multis alijs circumſtantibus vbi in-
ſtrumento legis iudeorum illi ſumme litterati in
ter ſe conceſſerunt dictis librorum ſuorum inuen
cium ab anteceſſoribus hoc fuiſſe velum di-
ctus magiſter alfonſus demonſtrabat et ipſi
ſuis nominibus ſuper hoc vice et viabus rubo-
rantur in hebraico vidente nobis hoc vitu-
perare et erogare fidei chriſtiane in bonũ augu
rius per mandatum ne in aliquo regnorum nro
rũ amplius hoc fiat quod ſi iudeus aliquis vl
iudea hoc preſumpſerit attemptare iudicibus
omnibus et merinis atque potentibus ciuit-
quod loci in quo hoc acciderit qui hanc nram lit
teram viderint vel tranſumptũ ſignato nota-
rio publico iniungimus viua voce ibi reme
dium ponere ſicut erga illos qui contra chri
anã fidem proponunt et litteram noſtram recipi-
unt in contemptũ et quod vt ibi ſcribitur cõpleat
tis et vnus pro alio non excuſet quod iniun
gimus ponere in effectu et cuſtodiatis et de
fendatis. Predicte noſtre litere vel tranſum
ptiſſimus ſignati notario publico oſtenſorũ
nec preiudicatis dicto vel facto aliquẽ vel ali-
quos contra eũ procedere quomodo nec aliud
faciatis in hoc ſub pena noſtri dominij cen-
tũque marabetinorum nõ tamen nõ omnes ſubet
omni vice et qualiter vos hanc litteram vel trã
ſumptũ ſignatũ notario publico tales vita
les oſtenderis ad implendum atque notario
publico cuiuſque ville vel loci quí ad hoc vo-
catus fuerit imponimus per mandatũ quod hoc
hanc litteram noſtram nunciantem teſtimonium
ſuo ſignatũ ſigno prebeat vt nobis conſtat qua
liter mandatum noſtrum duxeritis adimple
dum et aliud nullus veſtrũ audeat attempta
re ſub dicta pena et officij veſtri lecta litera
ſibi commodo preſentetis. Datum in valle olen.
xxv. die menſis februarij era. m. ccc. lxxiiij.
etiam ipſe illuſtris regis iudei de facto illã amo
uiſſent nõ poſt mortẽ regis iterũ recuperata e
a iudeis ſicut dicit magiſter Iohannes con-
uerſus in libro de concordia legum ca. v. ca. x.
qui iterum quod precepto regis in ciuitate burgenſi
corã dño gometio archiepiſcopo toletano
cui rex negotiũ recõmiſit diſputauit cũ ſapi-
entibus iudeorum et oſtẽdit eis quod poſtquam eis
prohibita fuit predicta oratio adhuc illam con
tinuo ter in die dicebant ſcilicet de mane in meri
die et in cõpletorio et cantore eorum his hoc di

core obligatur populo preſente et reſpondente Amen. Et predictus doctor facto ſacramento de veritate dicenda vt patet in capi. ſupradicto iurauit ꝙ illud qđ perſonabat predicta oratio erat hoc in forma. nō ſit ſpes deſtructis et repente heretici deperdantur et inimici noſtri ſubito ſaſi ſint ac regnum ſuperbie in puncto frangatur et in diebus nr̄is ſubmergatur et tu de⁹ benedicte frange inimicos noſtros et eorum deſtrue ſuperbiam ſine mora Item ꝙ verum ſit ꝙ iudei dicãt hanc orōnem etiam temporibus noſtris accedat ſingularis teſtis de eorū genere ſcilicet dn̄s Paulus burgenſ epūs qui in dyalogo ſuo diſtinctiōe v. ca. vij declarans cōtra iudeos. liij ca. yſaie. Non poſſe exponi niſi de rege meſſia iheſu xp̄o ſup verbo et pro tranſgreſſoribus orauit ſic dicit. hoc nō poteſt exponi de populo iudaico qui non ſolum nō orat pro gentilibus immo quondie orat ꝓ deſtructione romani imperij et preſertim ꝓ deſtructiōe eccl'ie xp̄i et diſcipuloꝝ ei⁹ vt pꝫ ꝑ quandam orationem eius que quondie ab eis dicitur in ſuis ſynagogis in qua inter cetera alia expreſſe dicitur omnes heretici ſubito pereant que verba Rabi ſalomon et rabi moyſes et ceteri ſic exponūt. Iſti heretici ſūt diſcipuli nazareni vide ergo ſi de talib⁹ pōt verificari et pro tranſgreſſoribus orauit hec ille Item ſicut dicit magiſter Alfonſus cōuerſus li. et ca. quo ſupra Dicunt iudei ꝙ ſi aliquis iudeus dederit chriſtiano quod perdidit vel gentili ꝙ non parcat et deus et iuſra adhuc eſt inuentum aliquorum eorum qui orant pro qualibet die ꝙ gentiles adorant et obediunt ebel. henib. ꝙ ſciunt nihil et vanitas.

In doctrina eoꝝ ꝯtra xp̄ianos.

Et manifeſta crudelitas iudeoꝝ oſtenditur in eorum thalmutica doctrina ſicut notat p̄dictus magiſter alfōſus cōuerſus in li. et ca. quib⁹ ſupra. vnde dicit ꝙ defendatur iudeo ne dicat formoſus ē iſte chriſtianus quod ſonat non deo ei [illegible] ſpicium in terra. Itē docent ꝙ ſi chriſtiano vel gentili aliquis obligatus fuerit ꝙ non tradatur ei. Itē dicunt ꝙ quicūꝗ inuitant ad domum ſuam xp̄ianum vel gentilem et hoc obligat ad captiuitatē filios ſuos. Itē dicunt ꝙ quicunꝗ comedent panem chriſti aut vel gentilis non guſtat guſtum panis. Item dicunt ꝙ chriſtianus vel gentilis qui percutit iudeum reus eſt mortis Itē dicūt ꝙ xp̄ianus vel gētilis qui laborauerit in lege meretur mortem quia lex non fuit data niſi generi Iacob Item dicunt ꝙ ſecreta legis non debent reuelare alicui gentili. Item dicunt ꝙ peccatum eſt recipere eleemoſynã ab homine gentili ne habeant bonam remunerationem a deo et ꝙ non pereant e mundo. Item dicunt ꝙ non eſt fides nec veritas in gentibus adhuc etiam nec in ſepultura. Itē dicunt meliorem quem videris de gentilib⁹ occide eū. Unde ad hoc eſt qđ deducit Iheronimus de facta fide in fine libri ſui ꝙ eſt ſententia rabi ſymeonis filii rabi ioachiꝫ ꝙ meliorem xp̄ianorum dꝫ hō occidere et meliori colubroꝝ debet hō frãgere caput. Et declarat rabi ſalomō ꝙ illud qđ dicit rabi ſymeō meliorē xp̄ianū .i. magis deuotū deo vult dicere Itē precipit in Abodazara et ſic narrat rabi moyſē de egypto in libro de madaꝙ illi qui ſequūtur regulã iheſu nazareni Si homo viderit eos inclinatos ad mortem debet eos homo occidere et ſi ſūt circa puteum debet homo eos proiicere intus et ponere vnum lapidem in ore putei et ſi ſcala fuerit in puteo debet homo eam amouere ne fallat per eam poſſit aſcendere Item dicūt ꝙ eſt peccatum vendere chriſtiano poſſeſſionem pro aliquo precio Item dicunt ꝙ nō debent vendere chriſtiano aliquam beſtiaꝫ niſi pro multo maiori ꝙ valeat. Item dicunt ꝙ chriſtianus qui committit aliquod crimen debet mori ſolummodo vno teſtimonio. Item dicunt ꝙ mulier iſrahelita committit magnum peccatum ſi lactat filiū chriſtiani. quia nutrit filium ad ydolatrandum et ꝙ non debent conſentire ꝙ mulier chriſtiana lactat filium iudei qꝛ eſt fama ꝙ ſuffocaret eum ſed dicunt ꝙ cū cuſtodia hec ne poteſt fieri. Item dicunt ꝙ chriſtianus qui obſeruat ſabbatum dignus eſt morte ſꝫ faciat ſabbatum ſuum altera die ſeptimane

Item expreſſe mandatur iudeis in thalmutib ꝙ faciant omne damnum gentilibus ſignanter chriſtianis quia reputant eos ydolatros abſolutos. Dicunt enim ꝙ libere et ſine aliquo peccato iudeus poteſt recipere bona chriſtianoꝝ et ē verbū valde viſitatū

interdeos ꝙ error copuli quem facit iude-
us christiano licentiatur et eſt ſine culpa.
Et datur in libro q̄ vocatur rabaḡma in ca-
pitulo quod incipit bacgazel leguntur magiſtri
ſi iudeus et xp̄ianus venerint ante te ad iu-
dicium. Attende ſi potes iuſtificare iudeum
ſcd̄m legem hebraicam iuſtifica eum dicens
de hoc precepit lex et ſi non potens iuſtifi-
care ſcd̄m ius hebraicum potes tamē iuſtifi-
care eum ſcd̄m ius aliorum gentiū iuſtifica
eum et dicas xp̄iano hoc precepit ius veſtrū
Sz ſi nō potens cū per viā iuſ nec per alte-
ram iuſtificare obſerua eū cautelationibus
qz rapere pecunias xp̄iano eſt res licentiata.
Et ideo in libro sanhedrin in ca. quod inci-
pit arrubabitor ꝙ rancan ali facebat ſeco-
rum an ꝙ quicūq iudeus facbat ius eſſe xp̄i-
ani et faciebat teſtimoniū in iuuamine eius
ꝙ eſſet excōicatus quia extrahebat pecunia
a poteſtate iſrael cum ſuo teſtimonio. Item
dicunt ꝙ peccat iudeus ſoluendo aliquam
do debitum xp̄iano ſcd̄m opinionē rabi yſ-
mahel qui dixit ꝙ tribus diebus ante feſtū
gentilium et tribus dieb⁹ poſt et in ipſamet
die feſtiuitatis ꝙ nō debent ſoluere debitū
gentili. Et cum xp̄iani celebrent vna die
ebdomadi feſtiuitatem ſuā ſc; in die dn̄ica.
Ideo tota ebdomada ingreditur peccatum
iudeorū quia dies dn̄ica cum tribus diebus
precedentibus et cū trib⁹ diebus ſequentibus
complet ſeptem dies. Item dicunt aliqui ſo-
pientes iudeorū ꝙ non debent ſoluere xp̄ia-
no nec et facere aliquē amorē; tribus dieb⁹
antequā aliquā feſtiuitatem nec ꝙ in ipſa die
feſtiuitatis quia iudei vocant illum die con-
tritionis ſiue fractionis gentiliū. Sic ergo af-
firmant et docent eſſe peccatum ſoluere xp̄i-
ano debitum et facere ei aliquem amorem.
Item abſoluunt iudeū qui mentitur xp̄iano
vel falſū iurat ſicut patuit ſupra argumento
ſuo conſideratiōe v. Et virtutū nomē xp̄i-
ani eſt exoſum et vituperatū inter eos et inter
eos ꝙ quācūq rem quātumcūq turpē vo-
cant noīe xp̄iano ſicut de vaſe vrinarum et ſi-
milibus dicūt iſtud ē vas xp̄ianum odor
xp̄ianus eſt iſte. et ꝙ pe⁹ eſt docēt ꝙ ibe⁹
ſunt fornicat⁹ et fac⁹ in muliere immūda et ꝙ
eſt iudicat⁹ in altero mūdo mulꝰ in immūdi-
cia feruenti bōim. Itē librū euangelicū vo-
cant iudei in thalmuth vi maledictū guyla-
yon qd̄ ſonat in hebraico falſitas incarcata.

Itē vocāt panē ſacratū panē venenoſū. Itē
nominant crucē bariz qd̄ in hebraico ſonat tes-
ſura. vocant etiam eā hobena i. abhomina-
tionem. Item vocant ſanctam mariā bana
quod hebraice ſonat ſeſſura. Vocant etiā
eam tenes quod ſonat polluta vocāt etiam
ſp̄m maiȝen. Itē de ihesu faciunt ſignum
quod oſtendit hebraice qd̄ ei⁹ nomē ſit mor-
tuū et ſua memoria. Item dicunt quod cō-
putum ihesu eſt mentum et ſedecim quale
eſt cōputū verbi quod dicit in hebraico ve-
rep quod eſt idem ꝙ vanitas ſicut cōputū
legem ſaracenorū per ſignum verbi quod di-
citur in hebraico hebel quod idē eſt ꝙ nihil.
Item vocant eccleſiam thabuc id eſt error.
Item vocant preconem iolalt id eſt latratio-
nem. Item vocant ſacerdotes gallalin id eſt
raſiſlados. Item vocant coronam ſacerdot
corba id eſt neſſatura. Vocant etiam vene-
no ſancipbael. id eſt de ſabbato. Item vo-
cant decē feſtiuitates noſtre borga id eſt que
bronte Item vocant paruulos xp̄ianos ſa-
kanu i. ſerpentes Omnes ſupradicte doctri-
ne reperiuntur in thalmuth ſcd̄m doctores
generis eorū. Et licet xp̄iani ſint domini iu-
deorū et omnia ſupradicta ſciant vel ad eo-
rum aures veniant quātumcūq ſint horribilia
et crudelia et falſa non reddunt tamen ma-
lum pro malo quinimmo orant pro eis vt
deus auferat velamina a cordibus eorū et
reducat eos ad verum fidem. Ecce xp̄iani
facile poterit vnuſquiſq noſcere doctrinam
xp̄ianorum et iudeorum qz illa peſſima et
iudeorum crudeliſſima.

De vſuris quibus expoliant xp̄ianos

Decima ſeptima crudelitas iudeorū
oſtenditur in vſuris non poſſet cha-
lamus explicare quot ſunt modi et
chalamitates iudeorum in vſuris exigēdis
cum in hoc non hominem ſed verius demo-
nes dici poſſint. Repertum eſt quendam iu-
deum in Samorē. ciuitate pro decem mili-
bus ſeptuaginta milia recepiſſe de vſuris.
Retinent enim vſurarios contractus de ge-
neratione in generationibus iniquū vt nō
ſolum ruſtici agricultores. ſed etiam plu-
res ſcutiferi et milites ab eis quaſi cā-
ptivi tenentur non tantum contractibus
Sed et iuramentis aſtricti non naſcitur

nullos pollus veledulus quin statim sic p̄-
fenerator uel iudeo feneratori. Reges aūt et pri
cipes usure huiusmodi fauorem dantes et
non prohibentes sunt in grandi periculo a-
nimarum. vnde extra de usuris post miseria
rescriptum est iudeos ad remittendas
eis usuras per principes et potestates
compelli precipimus seculares. Alexande(r)
dicit qꝫ tales domini qui in terris suis v-
suras tenent licet non aliter peccent tamē
restituere obligantur si nihil ad eos de
usuris peruenerit nec est simile de auc-
toribus malis qui efficacem causam pre-
stant de his qui sunt mali causa per accidēs
quia tale malum in patria consentitur
libere fiat. Si autem p̄dicti domini cogāt
iudeos dare usuras scōm rodonem tunc
ad restitutionē tenent etiam si nihil de hoc
ad eos peruenerit. Sed forte melius sentit vb.
dicens qꝫ tales qui cum possunt non cōpel-
lunt ad restituendū usuras tenent etiaz sem
si peruenerit ad eos. quia rō esse potest qꝫ
ipsa dicitur est habere hoc ab ecclesia
preceptum saltem de iudeis qꝫ si non ob-
sistant cū ex eorū officio incumbat eis inter
dicitur consensus se habere iuxta illud. Nō
caret scrupulo consensionis occulte qui ma-
nifesto facinori desinit obuiare. extra de ho
mi. sicut dignū. §. iiij et hec est intentio
bernardi in tractatu suo de restitutionē
que mihi placet. In confirmationē oīm
predictarum crudelitatum et pro fine huius
operis consideratiōis et ut vnusquisqꝫ xp̄i-
anus se custodiat a conuersatione iudeorum
narrato in iiij li. de secretis secretorum ad
alexandrum ponens et documentū dicēs Nū
quam credas in homine qui nō credit legē tuā.
Et caue ne accidat tibi ut accidit
duobus hominibus qui dicuntur associati fuisse
in itinere quorū vnus erat magus orien-
talis reliquus vero iudeus. Magus equitabat
mulā quam nutriuit ad placitū suum q̄
portabat vniuersa necessaria sua quibus in
digebat. Viator iudeus vero incedebat pe-
des non habens alimentum nec alia necessaria dū
confabularentur in via dixit magus iudeo
que est lex tua que est fides tua. Respōdit iu
deus credo qꝫ in celo est vnus deus quē ado-
ro et expecto ab eo bonum anime mee et
remunerationem et illis qui cōueniunt me-
cum in lege mea et fide mea. Et crudelitas me
a est qꝫ qui discrepat meā in fide mea licitū
est mihi tollere sanguinē suū pecuniā suā et
amicā suā et vxorē parentes et genitores in
super maledictū est mihi si seruo ei fidem vel
iuuo ipsum. vel si facio ei misericordiam vel parco ei.
Cōsequenter inquit mago demōstra mihi in
qui legero meā redde ergo me certū de fide
et lege tua. Cui respondit magus dicens fi
des mea et crudelitas et lex mea hec sunt In
primis volo mihipsi bonū et filijs generis
mei et uolo alicui creature dei mali. sequē
tibus legem meā nec discrepantibus meam
in eadem volo malū et credo equitatē et mi
sericordiā seruandam cuilibet viuēti et nul-
la iniuria placet videtur etiam mihi qꝫ quā
do aliquid mali accidit alicui viuenti qꝫ il-
lud malum me contingat et me cōturbet. af
fecto etiam prosperitatem sanitatē et incolu-
mitatē et felicitatē accidere omnibus hominibus
vniuersaliter. Tunc dixit iudeus quid si in-
iuria vel offensa fiat tibi ab aliquo. Mag⁹
ait scio qꝫ in celo est deus iustus. bonus sapiēs
cui nihil est occultum. nihil secretū. nihil pe-
nitus celatur de his que latēt in suo creatu-
ris qui remunerat bonos iuxta suas boni-
tates. malos vero et trāsgressores iuxta suas
transgressiones. Cui iudeus Quare ergo nō
seruas legem tuam vt quid non confirmas
operibus tuis fidem tuam. Magus inquit.
Quō fiet hoc. Cui iudeus Ego sum de fi-
lijs tui generis et tu vides me ambulare pedes
fatigatū famelicū et tu es equester saturat⁹ et
gaudens? Cui mag⁹ veritas hec est et descēdens
de mula aperuit viaticū suū et cibauit et pota
uit eū. deinde fecit eū equitare equitaturā
suā. Postqꝫ vero iude⁹ bn̄ firmauit se in eq̄
tendo iuxta calcaria festinādo et relinquens
magū recessit tūc mag⁹ cepit vociferare et di
cere expecta me qr cōsul⁹ sū. Jude⁹ vero di
cebat. nōne iudicaui legē meā et cōditionē
meam et ego volo similiter confirmare eam.
Tunc festinabat mulam et magus sequens
eius vestigia inquit. O iudee noli me relin
quere in hoc deserto ne interficiar a leonib⁹
et moriar mala fame et dolorosa. age ergo
misericorditer mecum sicut ego tecum. Iu-
deus vero nec respiciebat retro nec intēdebat
dictis suis nec cessauit donec latuit visū ei⁹
qū ḡ mag⁹ fuit desperat⁹ de succursu recordat⁹
fuit pfectōnis sue legis et fidei sue et ei⁹ quō
dixerat iudeo vz qꝫ in celo ē de⁹ iust⁹ iudex

cui nihil est occultum et nihil secretum in ore eius sua latet. Diriget ergo caput suum ad celum dicit Deus meus in nostro quod credidi in te in tua lege in tuis mandatis sic [illegible] te sicut perpendisti. Confirma ergo apud iudeum laudem meam in te. His dictis non multum iuerat magus et ecce iuuenit iudeum prostratum et erectum de mula cum fracta tybia et leso colo. Mula vero stabat ex opposito a remotis que videns magus nouum dominum suum et accessit ad ipsum propter nutrimentum suum equitans ergo ipsam et derelinquens iudeum in doloribus mortis recedebat. Iudeus vero clamabat. Bone frater pro deo habe misericordiam de me quia confractus sum et morior. Indigeo pietate et misericordia. Serua legem tuam quia cum illa tibi victoriam qua superasti me. Tunc cepit magus increpare eum dicens tu male peccasti in me et dereliquisti me sine misericordia. Cui iudeus noli me reprehendere de re preterita quia ostendi tibi quod decet lex mea et fides mea in quibus nutritus sum et inueni parentes meos et senes antiquos in hac lege perseuerantes. Tunc misertus est eius magus et portauit eum post se donec peruenirent ad locum destinatum et ipsum tradidit genti sue qui post dies aliquos expirauit. Audiens vero rex illius ciuitatis opera illius magi vocari eum fecit et constituit eum baiulum suum propter opera et pietatem et bonitatem legis sue. Ecce periculum conuersationis iudeorum et declaratio conditionis eorum crudelissime.

De iudeorum fatuitatibus que sex passibus mensurantur.

Clava consideratio huius libri est de iudeorum fatuitatibus et sua grandi stulticia. [illegible] sunt peccans miseri iudei non solum in ea que supradicta sunt innoderunt dicentes falsa et mendacia intus mera contra legem xpi et eius aduentus vt pamu sed etiam nonnullis alio scripserunt veluti amentes que eos fatuos et insensatos om[illegible] dunt a quoque sane mentis audiatur decem est pene aliquid scribentia contra deum non enim permittit spiritussanctus eos mentiri nisi ita dare quod ab omnibus cognoscatur esse falsum et mendacium. Et sunt sex passus in hac consideratione pertractandi. Primus de his que dicunt contra charitatem. Secundus de his que dicunt contra legem nature. Tercius de his que dicunt contra euangelicam perfectionem. Quartus de his que dicunt contra legem mosaycam et contra prophetas. Quintus de manifestis impossibilibus. Sextus de fatua expectatione messie.

De fatuitatibus iudeorum contra charitatem

Primus passus est de fatuitatibus et falsitatibus iudeorum que dicunt contra charitatem. Unde in thalmud iudei dant licentiam quod homo possit maledicere et blasphemare patrem suum et matrem suam. Et adhuc percutere eos facere peccari aliquius. Dicunt enim in sanhedrin in ca. quod incipit [illegible] hanaquim. quod ille qui percutit patrem et matrem suam solum quod non faciat vulnus liber est. Item dicit Rabi moysen de egypto in libro sophan in lectionibus [illegible] capitulo .v. talia verba. homo qui percutit patrem suum et matrem suam debet mori suffocatus sed non tenetur ad penam si non fecit eis plagam. Sed si eos percutit et non facit eis plagam non est aliud nisi sicut qui percutit vnum alium hominem de israel. et qui percutit postquam sunt mortui liber est. Item dicit quod ille qui maledicit patrem vel matrem suam non est culpabilis in aliquo nisi in maledictione nominauit aliquod nomen proprium dei. Et non solum patrem carnalem dant licentiam maledicendi sed etiam deo sicut dicunt in sanhedrin. in capitulo quod incipit arbam[illegible] quod ille qui maledicit deum non habet aliquam culpam nisi declarauerit nomen proprium dei quod vocatur semhammephoras. Sed si nominat in hora maledictionis cum aliquo aliorum nominum suorum sicut adonay et heloym vel sabaoth non habet aliquam culpam. que omnia quam falsa et quam fatua sint clarum est. apparet enim manifeste quod sunt contra charitatem cum hoc requirat charitas natura vt deus diligatur et proximus non vt maledicantur.

De fatuitatibus iudeorum contra legem nature.

Secundus paſſus eſt de fatuitatibus et falſitatibus iudeorū contra legē nature. vnde ipſi dant licentiam occidendi ſine aliqua pena ſcʒ q in canhedrin in ca. quod incipit bellubeh beyom terabyʒ vbi dicunt ſic. ſi aliquis ligauerit manus et pedes ſocij ſui et cauſa huius mortuus fuerit fame liber eſt ligator a morte. Sʒ ſi ligat eum ad ſolem vel ad frigus et moritur culpabilis eſt morte. Et ſi ligat vel proijcit eum ante leonem liber eſt a morte. et ſi proijcit euʒ ante muſcas culpabilis ē morte Et ſi proijcit eum in puteum in quo eſt ſcala et alius remouet ſcalaʒ qui ipſum proijcit liber eſt. Itē ſi decem homines percutiunt vnū hominē cū decem fuſtibus et occidunt eum oēs ſunt liberi. Item ſi vnus homo alterum occidat et poſtmodum inuenitur q ille mortuus ēēt trefe hoc eſt q habet pulmones coniunctos vl' habet aliquam illaʒ cauſaʒ quare iudei abhominantur carnes et non comedūt occiſor eſt liber et gloſat Rabi ſalomon quia interfecit quaſi rem mortuā animal enī quod ē trefe diſpoſitū eſt ad mortem. Itē dicit Rabi moyſes de egypto in libro ſophtim in lectionibus canhedrin ca. ix. q ſi hō criminoſus venit ante iudices et vna voce ſunt concordes q ille eſt dignus morte et quod ad hoc q talis homo ſicut ille ſit liber neceſſe ē q iudices ſint diſcrepantes et q pars illoʒ condemnet eum et pars abſoluat et ſi ſūt plures voces condemnantiū morietur Itē dicit in libro de hulbin ca. i. q ſi petrus verbi grā facit teſtimonium falſuʒ contra martinum propter quod teſtimoniū ſecutum eſt q dicti iudices condemnauerunt predictuʒ martinū ad mortem. Et deinde antē q executio predicti martini facta ſit probatur q teſtimoniū petri fuerit falſū Precipit lex q ſit liber martinus et q petrus moriatur vt non viuat advolenduʒ occidere proximum ſuum cum ſuo teſtimonio falſo: q2 ſic dicit lex deutro. xix. et reddetur ei ſicut fratri ſuo facere cogitauerit et propter hoc verbuʒ quod dixit facere cogitauerit et non dixit fecit intelligentia ipſi et dicunt fortiʒ arguendo q ſi morte martini erat iam facta quando fuit probata falſitas petri q in tali caſu petrus eſt liber. Ecce quō dant iudei manifeſte occaſionem q homines codant in peccatum homicidij reddendo eos abſolutos in his que non ſolum ſcdm legē ſcripture ſed etiam ſcdm legē nature ſunt digne punitiōe. Itē dicūt in thalmuth in libro qui dicitur caſſa q iudeus habet licētiā vtendi cū vxore ſua turpiter et innaturaliter ſcʒ āte et retro et dicit ibi liber madarym in ca. qd incipit eliſmutanʒ q vna mulier venit ante doctores conquerendo ſe q vir eius vteret ea cōvſum naturalē. et ipſi reſpōderunt filia nihil poſſumus in hoc facere q2 lex dei dedit ei licentiā. Et dixit. Et vñ probatio Reſpōderūt ex textu qd dicitur in leui. ca. xx. Ille qui dormierit cū maſculo coitu femineo moriēs moriat videlʒ q qd dicitur in hebraico ʒazyos in plurali. q ideo mulieri cōueniunt duo modi iacendi ſiue ſuccūbendi viro. Itē dicunt in eodem ca. q ſi vnus hō iacet cū vna muliere vxoris vel ancille que in lege vetātur q ſi illa in illa hora non accepit delectationem q ille qui iacet cū ea non peccat. Dicūt enī q ille qui coit cū maſculo nō peccat ſi ille qui iacet ſub altero non accepit delectationem. Iteʒ dicūt in eodē ca. q ille q coit cū maſculo non peccat niſi ſit ix. ānoʒ et non infra. Itē dicunt q qn lex dicit vir q fornicatur cum muliere viri moriet ille et illa. q hoc intelligeret in illo qui eſt vir ſcʒ q habeat etatem et ſimiliter q maritus eius ſit vir et declarat rabi moyſes q non hʒ nomen viri quouſqʒ tranſeat. xiij annū Sequitur ergo ex verbis eius q ille qui eſt minoris etatis licentiat in quocūqʒ modo adulterij Item loquitur q vir adulterus qui facit adulteriuʒ cum muliere maritata cuius vir non attingit etatem. xiij annoʒ q non peccat. Iteʒ dant licentiā furādi boues et vēdēdi hoc inuenitur in libro cabcōnn in ca. qd incipit bellubeyʒ banbenaquin. q ſi pr furat filiuʒ ſuū et vēdit vel magiſter diſcipulum q nullus eſt pena. Omnia ſupradicta ſunt talis nature q gentiles et illi qui viuebant ſolum ratione naturali curarent et iudicarent illa turpiſſima falſiſſima et ſtulta quantomagis illi q ſubijciuntur legi diuine.

Contra diuinam pfectionem et ibi explicant quinqʒ fatuitates.

Tertius paſſus eſt de fatuitatibus et falſitatibus iudeoʒ contra diuinā perfectionem. Et primo dicunt deum corporeū. vñ narrat venerabilis petrus alfōſi

in ſuo dyalogo titulo .i. q iudei in primo p
te doctrine ſue [illegible] vocabulum benedicte
predicant deum caput et brachium habere
et in ceſarie pixidem geſtare ligatam cum cingu-
lo ſiue corrigie nodum a poſteriori capitis p
te ſub cerebro firmatum. Intra vero pixide
iiij. eſſe cartulas iudeorum laudes continen
tes. In ſummo autem ſiniſtri brachij geſtare a
liam pixidem ſimili modo corrigia ligatam
carthamque ibi eſſe continentem omnes lau
des que in predictis iiij. ſcripte dicuntur. Et
dicunt iudei ad hoc ſe habere auctoritatem.
vnde de pixide quam geſtat in ceſarie et de
nodo corrigie auctoritatem ſibi attrahunt ab
eo loco vbi dominus ait ad moyſen, videbis
poſteriora mea facies autem mea non vide
bitur tunc enim vt dicunt iudei moyſes no-
dum corrigie vidit nodum autem ipſius aliai
tos pixidis eſſe neceſſarium eſt. De ea autem
quam geſtat in brachio auctoritatem proferunt
ab yſaia dicente iurauit dominus in dexte-
ra ſua et in brachio fortitudinis ſue per bra
chium fortitudinis vt dicunt volunt intelligi
ſiniſtrum in quo virtus illius pixidis con-
tinetur. Sed hoc quante ſit fatuitatis patet
quia cum lex prohibeat deum moyſi dixiſſe
poſteriora mea videbis. et quia deum meum
non poſſe conſtat ab ſa poſtea factum licet for
ſitan taceat non dubitetur? nuſquam in lege me
minit q moyſes in eis poſterioribus aliquid
viderit qualiter igitur eum corrigie nodum
quod ſine uſu viſ dei poteſt vidiſſe dicunt
iudei. Item cum poſteriora non ſolum cer-
uix ſed etiam quilibet corporis pars conue
nientius intelligi poſſit hoc quod iudei eum
ceruice vidiſſe aſſerunt non ratione vel legis
auctoritate ſed ſola probant voluntate et ſic
ſtultam patet eſſe explanationem iudeorum
predictam et cum ceterarum rationi et ſcripture
[illegible] procedi liceat nam ſi eum dei cer-
uicem vidiſſe quod lane ſapientes hebreos et videt
et eſt habere concedam. quomodo eſſe potuit vt moy-
ſes nihil in deo preter ceruicem viderit aut ſi quid
aliud cum vidiſſe fingamus potuit videre p
lem ſiue corrigie nodum illius ſecundum rationem quam
dicunt angelum iudei nomine metatron ſingu
lis diebus capiti imponere. Reſpondent iu-
dei q quia vidit corrigie nodum affirmandum
eſt q vidit ceruicem dei hoc pro deſtructione
dictum iudeorum efficaciſſimum. q ſi moyſes illam
corrigie nodum vidiſſe mentiamur cum eius facie
nullatenus viderit. vnde deum pixides in an
teriori parte capitis geſtare probant. Reſpo
det iudeus quia moyſes nodum corrigie vi-
dit pixidem quas illa ligaret in capite dei fu
iſſe doctores intellexerunt ſed non omnino ſa-
nus eſt hic intellectus quia vt deum aliquid
geſtare dicamus. ponatur illa corrigie ligan
cimbalum aut tintinnabulum aliquod aut aliud
huiuſmodi veruntamen vt omnia fatuitatis iudeorum
tollantur reſponſa. Dato q hoc concedamus
vnum queſo moyſen intelligere potuit chartas
intus contineri. Et dicunt iudei cum ſciſſe
non ſolum quid in eis ſcriptum haberet ſed
quod et ſuper hec omnia admiratione dignum
ſanum eſt q in illa charta vt credunt nihil
aliud ſcriptum eſt. niſi verſus quos longe p
moriens moyſes tradiderit populum docendo
ex ſemetipſo cum laudibus edidit. Et poſt mul
ta annorum curricula Salomon deum ado
rans compoſuit de eorum laude. Nulla er
go ratio quare iudei capite ſcriptum eſſe
debeat credi nec eſt fuga iudeorum quod ha
buit ſpiritu ſancto reuelante, cum nec ipſe moy
ſes vſquam ſcriptum reliquerit nec vllus poſt eum
propheta predixerit. nec iterum eſt fuga iudeo
rum q hoc habent per antiquorum ſucceſſiones
q iſto modo omne licebit firmare mendacium.
et iſtud eſt etiam valde indigne ferendum q
ſuis doctoribus apponant id quod ipſi for
ſitan volunt. cum ipſi hoc non a veterum rela
tione per moyſen habuiſſe teſtentur ſed ipſi in
verſuum explanatione talia continuerunt. Pa
ergo quante fatuitatis ſit dicere deum habere
membra corporalia cum hoc nulla auctori-
tate conſtet. Quod iterum naturali ratione oſt
ditur q ſi verum eſſet deum capiti et brachia
et totam corporis formam habere igitur neceſ
ſe eſt q fateantur deum longitudinis ſanne
dinis et latitudinis dimenſionibus conſta
re et ſic ex tribus dimenſionibus dauſ quod
eſt inconueniens De corrigia autem quam eum in capite
habere dicunt duo propono. quod vel illa corrigia eſt
deus ipſo aut aliud. ſi de ipſo eſt de ea ſe diuiſ
e. Si vero aliud aut creator aut creatura eſt
Si creator eſt ergo ſunt duo creatores. Si cre
atura eſt iam quedam creatura maior eſt qua
dam parte creatoris quod eſt inconueniens.
Item quero hoc quod in capite vel brachio ge
ſtat vtrum neceſſitate aliqua vel ſine neceſſi
tate id geſtet. Si neceſſitate iam creator indi
get creatura quod eſt aliud inconueniens.

Si ſine neceſſitate geſtat ergo aliud deus in ſe geſtat ſuperfluū quod eſt eius inconueniēs Et ſi aperte oſtenſum eſt quante fatuitatis ſit q̄ credunt iudei de mēbris dei et de corporea p̄dicta. Cū vero aliquod tale in ſacris ſcripturis de membris dei inuenif neceſſe ē illud allegorice intelligere q̄ ad litteram ſi exponaf non poſſet ſtare ſicut quod ait moyſes ad pharaonem locuſta inquit operiet oculum omnis terre nunq̄ enim terra oculū h3. Item idem ſilijs chore aperiens inquit terra os ſuum deuorabit illos nunquid terra os habet. Item in libro iudicū ait gad ad zebul Ecce popul' de vmbilico terre deſcendit. ſed nunquid terra vmbilicum habet Iterum yſaias ait de ala terre laudes audiuimus nunquid terra alam habet. Abacuk quoq; p̄pheta ait lapis de pariete clamabit. et lignum quod inter iuncturas eſt edificatoꝝ rūdebit nunquid lapis clamare aut lignum pōt reſpondere. Cum ergo corporea membra deo realiter aſſcribere fatuū ſit vt oſtenſum eſt. ergo que de eo tanq̄ corporea dicta ſunt non conuenit ad litteram ſolū exponere ſed allegorice declarare.

Q̄ deus tm̄ eſt in occidente.

Sit ſecunda fatuitas iudeoꝝ contra diuinam perfectionem dicentium in ſuo doctrinali libro q̄ deus eſt tantum in occidente. auctoritate Eſdre confirmantes illud dicentis exercitus celi ſupplicat tibi. exponentes hoc ita cum omnes ſtelle in occidentem tendunt tunc exercitus celi ſupplicat deo et q̄m hec ſupplicatio fit in occidente Ideo deū in occidente aſſerunt eſſe Qui quamq̄ ſint a dei cognitione alieni ſi mūdi ſaltem figuram agnoſcerent nō de deo tā indigna ſentirent quomodo aūt ipſi figuram mundi non cognouerant declaratur ſic Dicimus oriente non dicimus niſi locum illum vbi ſtella primo apparet nec occidentem niſi vbi noſtro ſubtrahif aſpectui qd' q̄ vult ſibi ſubtiliter demonſtrari doceat et ip̄m illud ſubtili oculo intueri quod hoc modo cōſiderari poteſt In quocunq; vis loco cōſiſte et ab eodem lineam rectam ad orientis dirige partem que cum peruenerit ad locū vltra quem viſum tendere nequit locum ipſū tibi orientem eſſe cognoſce. Eodem modo ſi ab eo in quo conſiſtis lineam rectam in occidentem direxeris cum ad talem perueneris locum qui viſui tuo terminum ponit ipſum tibi occidentis conſtitue locum. hora autē recti ortus et hora recti occaſ' ſic demōſtraf naſcente ſtella. Predictam lineā vſq; ad ipſum ſtelle locum protende et in centro ipſius ſtelle lineam fige ita vt media ſuper terram appareat et media adhuc lateat ip̄am q; horam ipſius ſtelle ortum dices cum ergo ſol tali modo oriri ceperit ſuper terram illa hora apud aſtrologos eſt verus ortus diei. Eodem modo ſi occidente ſtella p̄fatam lineā vſq; ad eā ad occidentis partē protendens ſūmitatē linee in ſtelle fixeris centro ita vt media ſuper terram et media ſub terra cōſiſtat illam horam eius eſſe occaſum dices. Cum q; ſol tali modo occiderit illa hora apud aſtrologos verus ē occaſ' diei et initiū noctis Ex his talis procedit concluſio q̄ licz pars orientalis orbis eadem ſit omnibus locis tamen oriens non idem eſt omnibus. Id idem quoq; cum occidentalis orbis idē ſit omnibus. locis tamen occidentis non idē eſt omnibus nec eadē hora ortus que nobis eſt ceteris omnibus eſt. nec eadem hora occaſus eſt nobis cum ceteris gentibus. ſed ſecundum varietatem locoꝝ terre in longitudine variatur locus orientis et occidētis et hora ortus et occaſus. hec aūt ſubtilius et apertius ſimilitudine oſtenditur. Conſtituamus ergo ſolē in primo arietis gradu et in primo puncto gradus et dicamus q̄ cepit modo oriri ciuitati Arin que ſita eſt in primo. vij. climatum terre habens viginti gradus ad orientem et tondem ad occidentem habens etiam viginti ad polum aquilonarem et tondem ad auſtralem. Cum hoc in quā ciuitatem ſol ceperit oriri que nam hora erit illi ciuitati que. lx. gradibus diſtat ab occidente ciuitatis arin et pater ſecundum aſtrologorum libros q̄ due adhuc hore de precedenti remanent noctis. et cū predicte ciuitati occubuerit ſol due ſimiliter remanent hore de die. Cū aūt ſol illi ceperit oriri orbi p3 q̄ arin ciuitati duabus iam tranſactis horis tercia iā ſit hora. Cūq; illi orbi ſol occubuerit due iā de nocte cōplete ſūt hore Arin ciuitati. Si ergo filiū rectū ab arin protrahas ciuitate et producas ſummitatem vnam ad orientem aliam ad occidentē et ſimili mō facias in alia

ciuitate proferens ab ea rectam lineam cui⁹ vna summitas ad orientem et alia pertingat ad occidentem. Nunc quero vtrum hec linee termini ab vtraque parte insimul poterũt cõ uenire et patet q̄ non. sed quanto ambe ciuitates ipse distant ab inuicem tanto linearũ in vtra q̄ parte insimul distabunt summitates tres̃ sex gradibus. Patet ergo apertissime q̄ loca orientis et occidentis et ortus et occa sus. non eedem sunt omnibus sed variant pro varijs terre longitudinibus. Item cum sol arem oritur ciuitati si eadem hora apud alteram quam diximus ciuitatẽ ab eiusdẽ ciuitatis oriente in eiusdem occidente lineã protendas que celi puncta vtriusq̄ eius sum mitas cacumen continget. Et patet q̄ illa sum mitas que vergit ad oriente, primũ punctũ primi gradus virginis peruenit. Rursus si sole Aren ciuitate occidente apud alteram ciuitatem lineam eo modo quo diximus ad celum vsq̄ vtrinsq̄ tendamus. vtraq̄ sum mitas eius quas celi partes continget patet q̄ illa que ad orientem tenditur primo pun cto primi gradus virginis que vero ad occi dentem primo puncto primi gradus piscium occurrit. Iterum si sole vbi illi oriente lineã apud Aren ciuitatẽ ad eiusdem orientem et occidentem tendentes vsq̄ ad ipsum celum ducamus vtraq̄ summitas quã celi partes contingat patet q̄ illa que ad orientem contin get primum particulam primi gradus tauri peruenit. que vero ad occidentem primo puncto primi gradus scorpionis occurret. Si autem vrbi illi sole occumbente p̄dictã lineã aren ciuitatis predicto modo ad celi cardines ducamus quas eiusdem celi partes summitas queq̄ continget patet q̄ orientis summitas initiũ primi gradus scorpionis. occidentis vero initiũ primi gradus tauri continget. Nunc ergo cognoscere poteris q̄ gra dus signi qui est in oriẽte sole arẽ ciuitati ap parente nõ est idẽ cum eo qui eadẽ hora alij apparet ciuitati. Sicq̄ omnib⁹ contingit ci uitatibus qui vna distat ab alia in longitu dine nec illa celi particula q̄ hodie in oriu so lis quouis terrarũ loco in oriente apparet cũ eadẽ que eras eadẽ hora eodẽ loco terre in eodẽ apparebit. Hec graduũ in celo variatõ contingit quotidie sicut ipse sol p̄ eosdẽ grad⁹ variat quotidie quia quodẽ ita cẽ ve ostum est necessaria p̄stat rõe cum in toti⁹ terre spacio nõ sunt loca orientis et occidentis eq̄lia nec ho re ortus et occasus eedẽ. vnde necessario se quitur stellas dũ quibusdam occidunt alijs eadem hora oriri nec in tota celi spera certus est occidentis et orientis locus sed quotidie variatus per varios gradus. multominus⁹ cre di dz orientis et occidentis mutationem ce lestibus accidere creaturis. quib⁹ nulla vnq̄ interueniunt obscuritas. sed semper eis indefi ciens lumen irradiat claritas sicut beatus d p̄pheta dicit quia tenebre non obscurabun tur a te et nox sicut dies illuminabit sicut te nebre eius ita et lumen eius. Et daniel ipse inquit reuelat p̄funda et abscondita et no uit in tenebris cõstituta et lux cum eo semp ent. Cum etiam nulla in celo ascens⁹ vel de scensus possit esse mutatio localis apertissi me cuius patet q̄ in celo nec oriens sit nec occi dens quo probato sa...tas est euidens dicen tium q̄ dei locus occidens est vbi stella sup plicant deo. Et quia superadictũ est de longi tudine ciuitatũ distantium ab inuicem quo hoc cognosci possit vt melius cognoscantur diuersitates horarũ eodem tempore sup eas dem apparentiũ breuiter sic ostendit. Con stituamus ergo solem in primo arietis pun cto et incipiat fieri eclipsis solis apud aren ciuitatem primo puncto septime hore diei erit vtiq̄ eadem hora primus cancer grad⁹ in ipsius aren oriente. quod si tunc nosse de sideras quota hora fieri incipiat eadẽ ecli psis apud aliam ciuitatem q̄ p̄diximus si diligenter inspicias primo qualibet hore pun cto inuenias eam ibidem fieri incipere. eo demq̄ momento apparebit primũ gemino rum punctum in illius ciuitatis oriẽ. vnde indubitanter apparet quãta longitudinis gra dus inter vtraq̄ inueniẽ esse ciuitatẽ et hoc quidem mõ ab astrologis quãta inter duas ciuitates longitudo habeẽ

Q̄ semel in die quotidie de⁹ irrisaẽ.

ACeis fatuitas uidetur contra diui nam p̄scriptionẽ est q̄ singulis die bus semel in die irrisaẽ afferẽtes in medium testimoniũ dauid dicentis. fortis irrisaẽ quotidie prima etiã diei hora. cũ ira sa afferunt causaz huius rei esse dicentes q̄ in illa hora reges iniquitate insurgẽtes dy ademata sibi imponũt et solẽ adorãt. O q̄

abſcod' eſt ſermo ēēe et ꝙ̄ fatui ſunt q̄ hoc
poſuerunt cum ire deſcriptiones preor⁹ igno-
rant. quam ſi noſſent nō hoc de deo ſentirēt.
Si igitur vis cognoſcere quid ira eſt attēde
ꝙ ira eſt cū audito aliquo qđ diſplaceat ver
bo colera rubea. i. fel feruet et ſup eparē diffū
dit̄ et ſāguini cōmiſcetur. Inde ſiquidem ho
mo calefcat et in facie palleſcat. hec autē nulli
conueniret niſi q ex quatuor componit̄ ele-
mentis. deus aūt talibus nō ſubiacet liniā
mētis. Cum vero in ſcripturis inuenit̄. Irā
applicari deo vt ibi dominene in ira tua et
cetera. Intelligendum eſt ꝙ deus ſe habet
ad modum animi irati qui deſtruit qđ fecit
nō tn̄ ꝙ ira in deo cadat ſubiectiue vt dictū
eſt. non minus etiā illud abhorandū eſt ꝙ
dicunt eū de tali re viſa de qua non poſſit
placari qđ ſi poſſet ira pfecto eius quieſceret
Aiunt pterea ꝙ ipſius hore qua iraſcat̄ ne-
mo nouerit niſi ꝙ punctū tiſi balaam filius
beor. In hoc autem verbo ſibi ipſis cōtrarij
ſunt iudei cum ex vna parte moyſen eiꝫ vo-
cet angelum et iudei iniquū. Ex altero vero
parte de deo prudentiorem eum moyſe eſſe
ſignificant qui punctū hore nouerit qđ mo
yſen latuit et licet hoc dictum magna admi-
ratione vileſcat tn̄ incōparabiliter maioris
fatuitatis eſt. qꝫ dicant gallum irrationabile
animal ipſius hore punctū quotidie ſcire.

Quod deus ſemel quotidie in die plorat

Mira fatuitas iudeorum cōtra di-
uinam pfectionē eſt ꝙ deus ſemel
in die quotidie plorat et ꝙ ab eius
oculis due pcedentes lachrime in mare ma-
gnum cōcidunt et hoc fulgorē eſſe affirmant
illum qui ſpe nocturno de ſtellis videt̄ cade
re hoc autem ratio deū ex quatuor elemen-
tis compoſitū oſtendat eſſe. Nec enī lachri-
me ſunt niſi ex humiditatis habundātia de-
ſcendentes de capite. Si vero ita eſt ergo ele-
menta ſunt dei materia omnis autem mate
ria prior eſt et ſimplicior forma ergo et hec
priora et ſimpliciora deo ſunt quod nephas
eſt credere. Itaqꝫ ſi deus talis eſt vt dicunt
eū nec cibo fruatur nec potu. et quotidie ou-
as ex ſe mittit lachrimas neceſſe eſt necesſe
re niſi forte de aquis que ſuper celos ſūt iu-
giter bibat. Ex verbis quoqꝫ eo⁹ intelligitur
ꝙ ignorent quid ille ſit fulgor quod ſi deſi-
deras noſce. Fumoſus quidā vapor de ter
ra ſurgit nimium ſiccus vnde et locum nu-
bium tranſit pueniens ad locū vbi nō mul-
tus eſt calor qm̄ remotus eſt a motu firma-
menti quo cum peruenerit et tā multus ī loco
vno cōuenit ipſi⁹ loci calore licꝫ exiguo pau-
latiꝫ crematur et crematus euaneſcat et ideſt
qđ p aerē diſcurſitare videm⁹. Fletus quoqꝫ
ipſius quem deo indigne aſſeribunt iudeo⁊
captiuitatem cauſam eſſe dicunt qm̄ etiam p
pter dolorem eum ter in die vt leonem rugire
aſſerunt et pꝑter id celum pulſare pedibus
more calcancū in torcular more etiam colū
be quendā ſuſum ſonituꝫ dare et quaſi vice
caput mouere et dolentis voce dicere. heu
mihi heu mihi vt quid domum meā in de-
ſertum redegi et templum meū crematui et fi
lios meos in gentes tranſtuli heu patri qui
tranſtulit filios ſuos et heu filij qui tranſ-
lati ſunt de menſa patris ſui. Dicunt eti-
am ꝙ quidā doctorum ſuorū hanc audierit
vocem in quodā loco ramoſo. Preterea di-
cunt ꝙ tā ꝑpruientes inuidēs collidat pe-
des et more dolētis manibus plaudat. et ꝙ
quotidie orat vt miſericordia eius ſit ſuper
iram eius et vt erat in populo ſuo in miſeri-
cordia hec patent in libro barabot in ca. pri-
mo. O inſenſati iudei dicite cum deus orat
quē adorat ſeipſū an aliuꝫ. Si aliuꝫ is quē
adorat potēcior eo eſt. Si ſeipſū adorat aut
potens eſt eius ꝑpter quod orat aut impo-
tens. Si impotēs eſt fruſtra ſe orat. Si vero
potēs aut vult illud ꝓ quo orat aut nō vult
Si non vult pro nihilo orat Si aūt vult nō
eſt neceſſe orare. Potet ergo ꝙ omino ſit hec
gens iudaica aliena a cognitiōe diuina. Si
ergo verum eſt deum pro iudeis orare vt le-
onem rugire celum pedibus pulſare more
columbe gemere caput mouere et preniumo
dolore heu mihi clamare. ipſum preterea ꝓ
dolore pedes collidere manibus plaudere
et quotidie vt iudeo⁊ miſereatur orare quid
ergo eorum ne liberentur impedit captiuita-
tem an ab ipſo an ab eis procedit hec mora
Si enī ab ipſo eum ad cōprimendum volū-
tatem ſuam minus eſſe potentem oſtendūt.
eum id volentem complere nec valentē pue-
ri more eum plorare aſſerunt. Si igitur nūc
impotens dicant. Utrum in futuro poteſta-
tem habiturus ſit an non. Si nō ꝙ̄ habitu-
rus eſt ergo et illius et illorū dolor ſine fine erit

bit ſiue ſi oratio eſt vacua et ſpes nulla. Si vero poſſe habiturus eſt aut illud nondum habuit ſed in prefixo et certo habiturus eſt tempore ꝙ cum habebit eos de captiuitate liberabit aut iam habuit ſed in remotis illō recuperaturus eſt et de captiuitate eos adducet. Si vero habiturus eſt tempore certo reſtat eos dicere quid ſit quod modo prohibeat eum habere ſcȝ virtū hoc paucitate imputant ꝯ eius an debilitati membroꝝ an obſtaculo cuiuſlibet rei a qua nequeāt defendi hec de deo credere nephas ē. Legimꝰ enim in ſcripturis ſacris quibus iudei nō abſcedunt fidem adhiberi deum antiquis temporibus maiora miracula feciſſe ꝙ ſit eos de captiuitate liberare. velut cum decem plagis egyptum percuſſit et tamen eos in manu valida eduxit et rubrum mare diuiſit in quo pharaonē cum exercitu ſuo demerſit. Mānā quoqȝ et coturnicibus de celo in deſerto pauit. Aquas etiā iordanis in loco vno mōtis inſtar conſtituit. Solem et lunā Joſue p̄cibus fixit. De exercitu Senacherib centum milia no cē vna occidi fecit. In diebus ezechie ſolem gradibus .x. reuerti precepit. Danielem de lacu leonum liberauit. Ananiam Azariam et miſahelem de igne et iudeos de babylonis captiuitate liberauit. et multa alia que numerare longum eſſet mirabilia fecit. Non ergo dicere poſſunt ꝙ antiquis diebus potens non fuerit. Si autem eū potentem fuiſſe vt equum eſt concedant ſed aliorum interuentu accidentiū eum impotētem factum dicunt poſt quoꝝ abſceſſuȝ eū poſſe ſuum recuperaturum credant alterum eorum neceſſe eē fateāt. Illa accidētia aut ex eo aut in eo fuiſſe vt infirmitas accidēs homini donec conualeſcat ab eſu cohibet voluptatis. aut ei ab alio eſſe illata vt captiuitas cuilibet a rege illata ſue voluntatis eū poteſtate priuat donec libertate ſuccedēte recedat quod ſi ex eo et in eo fuiſſe dicant deum ergo corpus habere dicunt quod contrariorū ſuſceptibile ſit quod de celo ſentire nō conuenit. Si vero ei ab alio illata dicatur illuȝ qui in talia deo potentiorem eſſe oſtendunt ꝙ nō minus eſt inconueniens. Si autem ſeipſos ſue captiuitatis cauſam eſſe dicant quaſi melius modo in captiuitate quam olim in libertate ſe habeant hoc patet eſſe mendaciuȝ quia nullū ꝙ captiuitas libertati eſt comparabilis. Si vero non hac intentione ſuaȝ libertatē rememorantur ſed eo volente eos liberari ipſi penitus aduer eius voluntati obſiſtūt ſcȝ vt quis ille eos in captiuitate cōiecit. Ipſi e contrario pluſ ꝙ ipſe vult in ipſa captiuitate perdurent deberet vtiqȝ eorum ſanctā cere voluntati et non ſeipſum aſſidue tanto merore deprimere aut eos et parcere deceret nec eum facere tantū contriſtari. ſi hoc ſtare nullatenus poteſt cum eum quotidie vt ipſos de captiuitate eripiat orent. Excludere ergo debent iudei tante circuitionis ambages a pectore ſuo. Dicat ad hec iudeus nihil eorum que tu numeraſti impedit noſtrā captiuitatem ſed deum ſemper omnipotentem fuiſſe et eſſe fatemur nec nos captiuitatem euadere velle negamus. ſed deuȝ captiuitati noſtre certum terminū prefixiſſe et donec illud quod conſtituit iurauit et firmauit tempus adueniat nos nullo modo liberari poſſe dicimus. Vere in hoc verbo inſcientiā deo aſſcribit iudeus cū eū tale quid ſtatuiſſe dicat atqȝ iuraſſe quod prius eum iuraſſe atqȝ firmaſſe penituerat cuius rei ſignū eſt tot modis iugiter vt dictum eſt pro eis affligūt quod ſi p̄ſciſſet non antea cōſtituiſſet. Inſipiens ergo ſecundū iudeos deus fuit ꝙ et cum apud eos conſtet indulgere vtiqȝ ei deberet nec precibus eum inquietare aſſiduis. Quanto enī frequentius orant tanto magis eius dolorē innouant et quo magis ab orōne ceſſando eū non inquietauerint tanto magis eum cōſolari gemiſcent.

ꝙ deus dimiſit vnū foramē in celo non valens p̄ficere firmamentum.

Tanta fatuitas iudeorū contra diuinam p̄fectionem eſt ꝙ cum deus firmamentum cōſtitui p̄ficere penitus non valens cuiuſdaȝ foraminis ſpaciū in ſeptentrionali parte imp̄fectum reliquit. quod ob hoc videlicet eū feciſſe aſſeuerant: vt ſi quis aliquando exurgens et ei equalē ſe faciens deum eſſe ſe diceret ipſe deus illiꝰ ſpacij p̄fectionē ei opponeret dicens ſi deus es vt ego locum illum claude ſi potes quē apertum reliqui ego hoc autem ꝙ potentia ſit mendacium nullius oculi aciem latet Septentrionalis etenim axem poli altiſſimum ſemper ſuper nos nec vtiqȝ occultari conſpi

mus ipsum qz totus integrum perfectumq̄ videmus Manifeste ergo patet fatuitas eorum istius.

De alijs fatuitatibus plurimis contra diuinam pfectionem et in eius offensam.

Inueniuntur et alia in thalmuth q̄ sūt contra diuinam perfectionem. Isti qui vocantur Rabini et sapientes nominant seipsos dei seruitores et declaratores legis moysi: sed tamen inueniuntur loquentes inordinate in his que sunt immo grum vituperium dei tollendo enim omnes perfectiones et applicando ei omnem defectum. Et ante omnia dat licentiā seruiēdi dijs alienis et ydolatrandi. Unde inuenitur in c̄ia in capitulo qd̄ incipit arbamitot. super illo quod scribit in Leuitico c. xviij. de semine tuo nō dabis vt consecretur ydolo qd̄ dicitur moloch. sermasū cuius erat q̄ accipiebat homo filium vel filiā suaz et dabat eū vel eam ad sacerdotes et ipi mittebant creaturā aliam p ignem, an̄ pdictum ydolum, et lex vetauit hanc. Solam ī signāter specificatam et dicit in verbis istis ea codem de semine tuo nō dabis vt cōsecretur ydolo moloch Dicunt itaque ipsi et dicunt q̄ quia dicat textus de semine qd̄ intelligit q̄ nō peccat homo excepto qn̄ dat sacerdotibus partē sui seminis p moloch. Sed si ci bus omnes filios suos non peccaret Item dicit nō dabis intelligitur q̄ nō peccat excepto qn̄ pater dat filiuz suū sacerdotibus moloch vt faciat sacrificiū sed si ipsemet pater facit non peccat Item qi dicit de semine intelligitur q̄ tunc est peccatū qn̄ sacrificium fit de filijs qui ab eo exierunt sed si homo facit sacrificium de patre suo vel fratre vel de seipso pdicto ydolo nō peccat. Itē dicit in alio libro car bedum ca eodem. Ille qui adorat ydola timore vel amore liber est a culpa. Et declarat rabi salomon q̄ amore intelligatur si ab aliquo domino fuit rogatus vt faceret. timore si fuit cōminatus Sed rabi moyses de egypto declarat aliter dicendo q̄ amore sonat sicut si fuit filocaptus de illa ymagine quia eā bene fabricata. et timore ē si timet quia potest ei nocere sicut ymaginantur illi qui eam adorant q̄ eis potest facere bonum vel malum si in tali casu adorat liber est. Et multum est mirandum de isto glosatoribus et etiam de textu thalmuth quia clare venit contra textū legis dei quia videmus q̄ cum populus isrl' iret p desertū et fuerunt in sethim et adorauerunt ydolū phegor quia deus tam iratus fuit tam fortiter cōtra populum q̄ occidit xxiiij milia et tū manifestū est q̄ illa ydolatria nō fiebat nisi amore filiarum moab sicut apparet Numeri xxv capitulo. Iterum illi tres pueri Sydrac misac et abdenago voluerunt potius intrare fornacem ardentem q̄ adorare ymaginez nabuchodonosor. Et tū si hec opinio esset vera bn̄ erant excusati ab illo periculo exquo faciebant timore regis nabuchodonosor et certum est q̄ ipsi bn̄ sciebant legem q̄ ibi fit relatio p eis q̄ erant multum intellegentes et socij in studio danielis pp̄ter quod apparet q̄ sn̄ia data per eos est vera. et per doctores thalmuth falsa et fatua. Item dicunt et veniunt contra deū volendo seipsos equare deo. Unde inuenitur in aliquibus ordinationibus et cerimonijs quas ipsi fecerūt q̄s etiam omnes iudei obseruant sicut est illud qd̄ in certis noctibus anni mandant q̄ incēdantur certe candele in domibus in memoriam victorie machabeorū. In certo mense anni precipiunt q̄ fiat festuz qd̄ vocatur porim in memoriam mirabili hester et mardochei contra Aman, In qua pcepit thalmuth expresse q̄ quilibet iudeus debet inebriari et illa die legunt in synagoga hystoriam hester et sue cū incēdunt pdictas candelas siue cū legunt pdictam hystoriam in sinagoga dicit rabi talia verba bn̄dictus qui nos sanctificauit cū suis preceptis et mandauit nobis incendere has candelas et pcepit nobis legere hanc hystoriā hester. videte si hoc pcepit deus in lege nisi qui ipse se reputant tātū sicut deus. Itē nō solū hoc faciūt s̄ reputāt se posse reuocare verba dei: q ipsi declarāt super ca. xvij. Deutro. vbi dicitur si aliquid tibi fuerit difficile in legis iudicijs ibis ad sacerdotes et ad iudicem qui fuerit illo tēpore et petes ab eis et facies secundum cōsilium eorum. Et dicit talia verba nō declinabis ad dexterā neq ad sinistram Sed ipsi ī thalmuth seruant dicendo q̄ intentō textus est q̄ dato q̄ sapientes dicāt ei p dextra quod est sinistra et p sinistra q̄ est dextra debet credere Item iudicant sn̄ia mortis quemcumq̄ frangentem aliquid de ordinationibus eo/

rum. Dicit adhuc in libro berabot in ca. qd incipit misemoco quod quicūq; hō oderit sapientes talmud vel malū dicat est cōdemnatus ad inferos. Et ille qui frangit verba legis dei non habet aliā penā nisi q sit fractor legis. Item reputant se scire plus q de⁹ qr dicitur in libro robamechia in ca. qd incipit bazabam. q semel fuit in studio magna disputatio sup vnū actū legis et omnes studij vnius opinionis. Sed rabi aliazer q erat maior eorū erat cōtrarie opinionis qui fecit multas bonas rationes cōtra eos ad ꝓbandum suā opinionē. et nonq voluerunt assētire ei et in fine dixit si sic est sicut ego dico remitto dño deo nro. Et illa hora exiuit vna reuelatio vocis et dixit nō cōtradicatis rabi aliazer q verū est qd ipse dixit. Et surrexit rabi sua et dixit dñe lex nō est in celo sz in terra. etiam scriptū in lege tua q semꝑ debet declinari ad plures voces. et illa hora excōicauerunt ipsum rabi aliazer quousq; assensit opinioni eorū. et dicit q paruo elapso tempore rabi nathan inuenit helyam ꝓphetam et dixit ei erās tu in celo qñ fuit illa questio. Respondit sic et dixit ei, quid ergo dixit de⁹ illa hora qua sapientes noluerunt obedire reuelationi sue. Respondit ei s. ea q illa hora de⁹ risit et dixit Vicerūt me filij mei vicerūt me filij mei. Itē glorificāt isti thalmudiste seipsos. vnde dicitur in libro nica ca. aij. q vnus doctor qui vocabatur rabi Symeon filij iohay. Dicebat. Ego sum tantū dign⁹ et tam iustus q si vellem ꝑpter bonitatē meā liberarentur in die iudicij oēs homines qui venerunt ad mundū a die qua ego nat⁹ sum vsq; hodie. Et si Jonathā fili⁹ vzihel esset nobiscū possemus liberare totū humanum genus a die qua creatus est mūdus vsq; ad finem. Itē se reputant ꝓphetas sicut dicitur in raba batera ca. primo a die qua fuit destructio tēpli vsq; huc fuit remota ꝓphetia a ꝓphetis et fuit data sapientib⁹. Item dicitur in raba bacera in cap. qd incipit hamober et basenia q raba filius barbana ibat p quēdā viā et dixit ei vn⁹ iragenus. Veni et ostēdā tibi mōtē synai. Iuit cū eo et audiuit primo vnā vocem q dicebat O miser ve mihi qz feci iuramētū et exquo feci q̄s me absoluet. Et postq rediit ad studium et narrauit magne reprehēderūt eū et dixerūt ei. ea hora q audisti vocē illā debuisses dicere. dñe ego te absoluo ab illo iuramento et dixit ipse habitaui qd dicebat ꝑ iuramento qd fecit de non dando amplius mūdo diluuiū. Et glosat rabi Salomon q illud iuramentum de quo petebat deus absolutionē erat captiuitas israel ꝓpter quod ipse sustinebat captiuitatis et laboris sicut dicit ysaias lxiij. In omni tribulatiōe eorū nō est tribulatus. Et licet textus verus sit in biblijs hebraicis ꝑ maiori parte eo mō quo posuit Hieronimus in sua translatione. Verūtamen in quibus orat sic. In omnib⁹ tribulationibus eorū ipse est tribulatus et iuxta hoc facit dictam glosā rabi Salomon. Itē reputant deū ignorantē sicut dicit in barabot ca. p postq fuit destructū templū non remāsit deo in toto mundo nisi solum spaciū quatuor cubitorū ad studendū i alaba. i. secundū thalmud. Itē dicit q tribus primis horis diei deus sedet ad studēdū thalmud. ergo videt q si indiget studio nō habet ꝑfectionem sapientie. Item reputant deū mēdacem sicut dicitur in rabamecia in capi. qd incipit hacober. Unde dicebat rabi hysmael magnū quid est pax qr deus dixit mendaciū vt poneret pacē inter abrahā et saram sicut parent in gen. xviij. c. qr cū angeli pnosticarent abrahe q sara pareret filiū et ipsa erat in tabernaculo et audiuit eos dixit textus q ridens cum derisione inter seipsam et dixit quō poterit hoc fieri cum sit dns meus senex. Et postea dño hoc resumpsit abrahe apphendens zaram dixit qd dixerat cum ego sum vetula apparet dicit isti q deus mutauit mores vt abraham q sara vocasset eū senem irasceret. Sed qui bene attendit ad textū videret q dicat magnū mendaciū q etiā vetulā q qñ ipsa in se seipsam vocauit vetulam. Item reputant deū peccatorem sicut dicitur in ca. quod incipit de lateres ob tepū. Den vbi dicitur sic. ergo deus duo lumina magna. Dicit rabi Symeō in hoc anno equales erāt sol et luna. Et luna venit ante deū et dixit. dne nō est bonū q reges fruantur vna corona. Et illa hora precepit deus q esset minorata et dixit illa dñs dixit tibi verba rationabilia minorasti me fecisti illa sibi ipsi nimis displicens. sed vt consolaretur eā dixit ei non irascaris nec hoc displicear q sol nō apparebit nisi de die et tu apparebis de die et de nocte sz ipsa

fuit contenta immo dixit domine candela an ſo-
lem quid prodeſt. et dixit ei deus. ego faciam quod
populus meus iſrael faciat computa ſua per men-
ſes meos cum toto hoc non fuit contenta. intan-
tum quod deus cognouit ſe culpabilem et precepit
moyſi quod in fine lune iſrael faceret ſacrificium
vnius hyrci vt deus haberet veniam de pre-
dicto peccato et hoc probant ex Numeri cap.
xxviij. vbi dicitur hyrcus quoque offeretur deo
pro peccatis videat vnuſquiſque quot vani-
tates ſunt in predicta auctoritate. et quomodo
textus quem ipſi allegant eſt in contrarium illius
quod ipſi intelligunt. Item reputant deum
pollutum et immundum ſecundum quod dicunt in ra-
bamedrra in ca. quod incipit hacoberet ha-
pobel dixit rabi Iohanam deus ſacerdos eſt
quia ſic ſcriptum eſt Exodi ca. xxv. Loquere filiis
iſrael tollant mihi primitias. ſi primitie dan-
tur ſacerdotibus ergo deus eſt ſacerdos.
Item poſtea recepit pollutionem quia ſic ſcriptum
eſt Deutro. c. vltimo. quod quando moyſes mortuus
fuit ſepeliuit eum dominus ſed omnis ſacerdos qui
tangit hominem mortuum eſt pollutus ergo deus
eſt pollutus et ſatisfecerunt dicendo quod poſt
modum balneauit ſe et fuit mundatus et quia eſt
in quo balneauit ſe in aqua non quia yſa. dicit
ca. xl. quis menſus eſt pugillo aquas et ſa-
tisfacit Rabi quod in igne ſe balneauit quia ſic ſcri-
ptum eſt Iſa. lxvi. quia ecce dominus veniet in ignem
Item dicunt quod deus palpat res immundas
ſicut dicit in nuada in ca. quod incipit hamo-
poles. quod deus ſtat ſedendo. et facit venire
omnes ſecundum guttas ſpermę exeuntes a quocun-
que homine iſrael dicendo quod nunquam diminuitur
fuerit illud ſperma generabit iuſtus ex ca.
Item dicit in libro qui dicitur pirquerabi ele-
zer. quicunque ſcit quantitatem creationis mundi
ſecurus eſt habere ſeculum venturum. et dicit
rabi Iohanam ego et raba aquiba ſumus fi-
deiuſſores huius. Item dicit rabi iohanam
quod deus inuoluit ſe in vno tallet i. toquete et
oſtendit ſe moyſi. et dixit ei omni hora qua
iſrael fecerint ſic ſtatim veniam conſequetur Item fa-
ciunt deum immundum ſicut dicunt in herbot ca.
vltimo quod quinque homines creauit deus qui
ei aſſimilabantur in aliquibus et ſunt iſti Sam-
pſon in fortitudine. Saul in pulchritudine
emuas. Abſalon in capillis Rex Sedechi-
as in oculis. Aſa in pedibus. Ex quo illis inere-
bus in quibus ei aſſimilabantur condem-
nauit eos ergo apparet quod habuit inuidiam
eorum.

De falſitatibus pluribus contra legem moſaycam

Varius paſſus eſt de falſitatibus falſitatibus iudeorum contra legem moſaicam et contra prophetas. Mani-
feſtum eſt quod omnes gentes que tenent legem
diuinam vel ſe dicunt tenere eam, affirmant
deum creaſſe mundum de verbo abſolute ſine
aliqua materia preposita nec ſimpliciter de qua
illud fieret et hoc eſt quod dicit primum verbum legis
moſayce. In principio creauit deus celum et
terram quia eſt opinio omnium doctorum latinorum
et hebraicorum quod iſtud vocabulum creare ſi-
gnificat factionem alicuius rei de verbo non
eſt ſic de generare, facere vel formare quia hec
vocabula aliquid preſupponunt in tali operatio-
ne et qui oppoſitum huius aſſerit hereticus
eſt dicendus quia deſtruit fundamentum ſuper
quod omnia alia miracula facre ſcripture fun-
dantur. Et inuenitur vnus de maioribus do-
ctoribus thalmudi qui vocatur Rabi elezer
magnus qui venit contra hanc opinionem. Et
dicit in libro qui vocatur pirque ralia verba.
Celi de quo fuerunt creati. Reſpondet de lu-
ce veſtimenti dei. et terra de quo fuit creata.
Rñdet de niue que ſtat ſub cathedra dei. Et
dicunt gloſatores quod hanc materiam accepit hic
rabi elezer a pſillo qui vocatur philoſophus pri-
mam materiam vel illic ex qua fuerunt facta qua-
tuor elementa quam nititur probare philoſophus
primo phiſicorum quod eſt ingenerabilis et incor-
rupabilis apparet quod iſte doctor erat de opi-
nione philoſophi. quia vel ipſe credit quod creatio
poſt fieri de verbo vel non. Si ſic quid non oportet
hic eum querere ex quo facta fuerunt celum et
terra. Si non ergo vel habet ponere aliquam
materiam eternam que nunquam habuit principium
vel oportet in numeris ire in infinitum quod
eſt impoſſibile Quare neceſſario ſequitur ex
verbis eius quod ipſe non credebat textum le-
gis in quo dicit In principio creauit deus
celum et terram quaſi vellet dicere de nihilo
niſi quod ibi erat aliqua res eterna quam omni tem-
pore fuit cum deo. manifeſte hec opinio eſt he-
retica et contra omnes qui habent legem di-
uinam. Eſt adhuc alia auctoritas alterius do-
ctoris qui dicit rabi Symeon qui dicit in li-
tera quod ordo temporis fuit antequam mundus
crearetur. et qui hoc intelligit ſua intentio eſt

q corpora celestia sunt eterna qz ipsa indiuisibilia nisi est nisi numerus mot⁹ eoꝝ. Item veniunt cōtra textus sacre scripture. Et primo dicunt in abodazara ca. i. q non recipient ipsi messie aliquē aliaꝝ gentiū qui velit venire ad legem eoꝝ. hoc est falsissimū et cōtra omnes ꝓphetas. Dixit enim patriarcha Jacob Gen. xlix. loquēdo de messia et ipse erit expectatio gentiū. Item dixit zacharias ij. ca. Et applicabunt gentes multe ad domū in die illa erunt mihi in ppłm. Itez dixit ysa. ca. xi. In die illa erit radix yesse qui stat in signum ppłoꝝ ipsum gentes deprecabunt et erit sepulchrū eius gloriosum. Item peccant dicēdo malū qz dicunt peccatores esse et malos homines quos deus dixit bonos et iustos. Et primo Adam quē deus formauit et nō est dubium q cū maiori pfectiōne que possit esse in homine carnali et ipsi applicant ei illud peccatū carnis abhominabile sicut dictū est supra. Itē de Noe de quo dicit Gen. c. vi. Noe vir iustus atq perfectus fuit in generationibus suis cū deo ambulauit et ipsi dicunt in yama in ca. youi aquipourim sup tex. gen. in ca. ix. vbi dicit Euigilans noe ex vino cū didicisset q fecerat ei filius suus iunior quem rūt quid est qd fecit fili⁹ su⁹ iunior. Responsio est duoꝝ doctoꝝ qui sunt duarū opinionum quoꝝ vnus dicebat Rau et alius Symuel Rau dicebat q illō quod fecit cham Noe patri suo est q castrauit ipsum Symael dicebat q habuit cum patre copulā carnalem. et quelibet istoꝝ rabinoꝝ ducit rationes ꝓ opinione sua arguens cōtra alterum Sed conclusio est ꝓ thalmudistas q ambo doctores dicunt veritatē et q illa duo fecit patri suo scz q castrauit ipsum et habuit copulam carnalem cū eo. Ecce q falsissima inuentio et q turpissima diffamatio per illos inuenta Item dicūt falsū cōtra patre Abraham de quo dicit tex. Gen. xxv q qn̄ abraham mortuus fuit dedit cūcta sua ysaac. Sz filijs cōcubinaꝝ dedit munera et misit eos ad terrā orientis Dicunt ipsi in cābedrin ca. vltimo. que fuerunt illa dona que dedit eis Respondēt q docuit eos noīa immūdicie et declarat rabi Salomon q hoc est cōiurationes demonū Ecce q manifeste dicūt cōtra testimoniū qd̄ dedit de⁹ d' abraham Gen. c. xviij vbi dē. Scio enim q p̄cepturus sit filijs suis et domui sue post se vt custodiant vias dñi

et faciant iusticiā et iudiciū vt adducat dñs ꝓpter abrahā omnia que locutus est ad eū. Quō est credibile q ipse hereditasset filios suos de cōiurationibus demonū et quō hec est via dei. Item dicūt falsum cōtra Joseph de quo facit scriptura relationē manifestam sue virtutis contra petitionem quā ei faciebat dña sua de adulterio. Dicunt ipsi in bus̄ bim in ca. qd incipit calbabacat q de facto intrauit domū intentiōe copulandi cum ea et venit angelus gabriel et rapuit sibi gem. talia et qn̄ voluit facere peccatū inuenit se impotentes. Item dicunt contra dauid de quo legimus q in fine dierū suoꝝ qz et deficiebat calor naturalis adduxerūt ei Abisach sunamitē vt seruiret et et dormiret cū eo. iij. Regū ca. i. Sicut pbatū est in medicina q calor domicille vel iuuencule ꝓdest multū homini antiquo vt excitet suus calor naturalis. et textus refert ad litteram q seruiebat regi et dormiebat in sinu suo et rex nō cognouit eā scz carnaliter Sed thalmudiste dicunt in cābedrin in ca. qd incipit cohengadol q dauid cōcubuit cum ea in p̄sentia bersabee. xxij vicib⁹ in modico tpe et alia turpissima referunt circa hoc que nō sunt digna scriptura. Item in libro Judicū ca. iiij. vbi narratur illud magnū bonū quod fecit illa bonorabilis mulier rachel ꝓpter deū et seruitiū scz occidendo sisaraꝫ inimicū israel Et videmus enī in illo cātico q ordinauerūt ꝓphetissa delbora et barach magnam laudē quā commendauit de ꝓdicta rachel. Sed turpissime thalmudiste dicūt in libro nazir talia verba dicit rabi iohanna septē vicibus pauit cū sisara in illo instanti et postea occidit eum. Item licet balaam voluerit facere malū populo. et cum malū pronūciare verūm ꝓphetia erat. Et ideo dixit tex. de eo auditor ser monū dei qui nouit doctrinaꝫ altissimi. Sz isti ꝓdictores et diffamatores opponunt ei multa turpissima de quib⁹ nullam mentōem facit scriptura sacra et hoc scribūt in libro behaboth et in canbedrin intitulādo se sup verba asine que dixit ipsi balaam qn̄ eam verberat dicendo sic et quō ego non sum asina tua super quam equitas omni tempore. Dicunt ipsi q ambasiatores regis balaam interrogauerunt quare nō equitas in equo respōdet balaā qz habeo equū meū ad pastum vt pinguescat. Eadē hora dixit asina nō est

verum qz ego sum asina tua. Et dixit ipse sic est. ad portandū onera. Respondit illa. nō ē verum. nisi super quā equitas. Et dixit ille verum est in casu qz accidit sicut mō qz non est equus ad manū. Rñdit asina nō est sic sed omni tpe et adhuc qz sum asina tua de die et tua vxor de nocte. Ecce turpissimi lugimosi in quo inuoluunt linguas suas. Itē dicūt in buly in eo qd incipit calbabacat quid volunt dicere tex. in li. vidicam in ca. xuij. qz dicitur de samsone. Cemque puer et benedixit ei dominus. dixit rabi Jobada sed in quo benedixit in sua virga qz spermata que erāt ab eo erat sicut vnus riuus currens et qn comprehenderunt eum philistei et extraxerunt oculos eius et fecerūt qz moleret in carcere. Dicunt isti turpissimi qz illud molere qd dicit tex. sonat qz quilibet philistineus ducebat vxorem suā vt concuberet cū ea si forte possent ex ea habere hominem ita fortem sicut ipse erat. Item in alijs locis thalmuth loquūtur modo cōtrario quia multos viros quos scriptura dicit peccatores et narrat sua peccata eorum ipsi excusant eos et dicūt qz non peccauerunt. Et primo de ruben filio iacob de quo dicit scriptura in tex. Gen. ca. xxxv. Abijt ruben et dormiuit cum bala cōcubina patris sui propter qd peccatū fuit ei ablata primogenitura sicut p. primo Paralip. ca ij. Sed ipsi omnia falsos omnes tpus. Et dicit in li. dro sabbat in ca. qd incipit Rabina talia verba dicit rabi yonatha quicunqz dixit qz rubē peccauit nō est nisi peccator. Et sic dicit peccatores prophetas scribētes teptus. Item iustificant filios heli dequibus dicitur primo. Regum. ca. ij. filij heli filij belial nescientes dominum. Item in eodem ca. heli autem erat senex valde et audiebat omnia que faciebant filij sui vniuerso israheli et quō dormiebant cum mulieribus que obseruabant ad ostiū tabernaculi. Item iustificant filios samuelis contra teptum qui facit mentionem qz non ambularent in vijs samuelis patris sui et qz vendebant iusticiaz p pecunia. Itē dicūt qz dauid non peccauit in adulterio bersabee nec in morte viri mariti eius. Itē dicūt qz salomō nō peccauit in idolatria quā fecit in filiis suorum. Finaliter per oīa videntur verba sacre scripture reputare falsa. Itē diffamant moysen in mirabilibus que deus per ipsum faciebat et hoc dicit rabi salomo sup hystoriam illius horae qn ipse et sua familia intrauerunt tabernaculum ad ponendū incensum et mortui sunt ibi oēs. Dicit rabi Salomon scias qz venenū posuit eis moyses in incēsum quo cōbusti fuerunt nadab et abiud filij aaron. Item dicit in li. qui vocatur sabbatum in ca. qd in capit yetoda sabbat qz si duo homines vel plures faciūt sīl vnuz peccatum qz immunes sunt a pena. sicut si duo homines cū fustibus verberant vnū alterum et ille moritur non peccant qz lex dicit qz qui anima peccauerit habebit talē et tales punitionez nō dicit anime in plurali ita qz volūt qz nullus est dignus punitione nisi qn illorum fuit peccatum est vnus solus.

De fatuitatibus iudeorum quo ad claues thore.

Quintus passus est de fatuitatibus et ridiculis ac manifestis impossibilibus iudeorum. Et primo quo ad claues thore asserūt iudei in libro doctrinarum suarum qz cū thore beremū cum moyse et filijs israel pertransiret trecētos habebat camelos honustos nihil aliud ferentes nisi solas claues thesaurorum eiusdem que claues de vacca coriis facte erant omnes vt leuius ferri possent. Computemus modo si placet et videamus verum hoc stare possit. Demus ad minus libre septem claues et qz quilibet camelus ad minus dc. mi libras ennga claues quas vnusquisque fere bat camelus ma milia dc. fieret itaqz claues trecentorum camelorū mille milia et lxxxv. milia. Sed cū quelibet claues ad minus sit vnius arche quot sunt claues totidez procul dubio erant et arche. Demus itaqz cuilibet camelo ad minus due arche. et erūt camele archas fere tres quingenta et xl. milia. Sed et secūdum consuetudine diuitum quibus maior cura de custodiendis diuitijs oportuit ad minus duos camelos vnum habere custodez qui thesauros cum summa seruaret diligentia vix etiam dormitaret. Inuenirenturqz custodes camelorum cc. septagenta milia si. autē a trestante dedicimus quoniam excercitus thore per domos et cognationes et familias suas nō erat nisi octo milia. dc.

De fatuitatibus iudeorum dicentiū dauid presfadisse lapidem magnum et similiter og

regem baſan.

Non minus ridiculoſum eſt illud quod dicunt filijs ſcȝ Jacob patrē ſuū ad ſepulchrū portantibus. filios eſau ſimiliter patrem a ſepulchrum deferētes cū magno comitatu eis occurriſſe. Cum vtriuſque magnus eſſet exercitus et ſinguli pro ſe ſepulchrum ſibi vendicare vellent. Dan montem aſcēdiſſe dicūt et tante magnitudinis ꝓſcidiſſe lapidem quanta multitudo eſſe poterat totius exercitus eſau ipſumque molem capiti impoſitā attuliſſe et ſup boſtiū cuneū eam proijcere oēs vno ꝓſterneret ictu. Cum que aduenieus iam ambos cuneos ponderis inueniſſet molē quā attulerat in mare pro iecit cui⁹ magnitudine aqua maris terminos ſuos excedens duas ciuitates ſui effuſione ſubuertit. Et ipſe ſūt quas longo tēpore poſt pharao rex egypti filijs iſrael edificare precepit. Nōne queſo hec adinuētio iuſte ſummo riſu digna videt. Cū enī Jacob filij xij tātū modo adhuc eſſent vix eſau de tribu ſua tā. ccc. extitiſſe. nūc igit numero filioꝝ iacob aucto quanto magis eſtimari poteſt filiorum eſau numerus fuiſſe. tātaȝ enī oportuit eorum eſſe multitudinem vt et filijs iacob et toti egyptiorum genti que cum ioſeph venerat obſiſtere potuiſſet. Nunc igit vnuſquiſque iudicet quid boni admiratione ſic dignum ſit vel vbi tantū inuenerit montē vel quo modo te tantumre magnitudinis molē vel quo in capite tanti ponderis geſtare potuiſſet lapidem vt tantā magnā proſternere potuiſſet coobortem. Non enī minus ſtupendū eſt illud monſtruū quod Og rex baſan vidēs ingentem exercitū iſrael de. ſcȝ. milia et tria milia et. cccc. viros a xx. āni et ſupra exceptis mulieribus et paruulis qui ſupputari nō poterant molem inaudite magnitudinis ſuo capiti impoſuit et cū ea expeditionē totam proſternere voluit. Uppupa aute minima mole illa ſuperſedit et tamdiu eam roſtro ſuo cōcudit donec foramen magno iuxta capitis eius quantitatem peracto moles caput tranſiens in eiuſdem humeris ſubſedit. Capite aūt ſano et toto corpore incolumi fortaſſe adhuc a celo ſubleuaſſet niſi ad auctorā ſubito deūum quantitas impediſſet mox eius relapſus in colum deſcendit dentes ſibi repē te ita ſunt adaucte quod cum voluit eū ſubleuare minime potuit. Quod moyſes intuēs eius corpus decem cubitos habuiſſe aſſerūt et longitudinē eius virgale aſſerūt ſe ſuper terram in modū ſalientis decē cubitos erexit et cum in aliquo corporis loco cum virga percuteret. Si ergo cōputet decē cubitos quibus a terra eleuatus eſt et decem cubitos eius corporis et decem alios quos virga in altū potentia habebat a terra ad ſummitatē virge xxx. inuenient cubitos ſed cum inimi creaturem eſt moyſes virge tamen ſummitas qua cū percutere intendebat neque quod vltenius attingere potuit quod ad eum modū quo ſura iungitur pedi que vulgo cauilla dicat. In quo quidem percuſſiſſet continuo cadēs expirauit. In hoc cognoſcere quilibet pōt quod a planta pedis quā terre fixā tenebat vſque ad nodū in quo percuſſus eſt xxx cubitos habebat ab eo igitur loco vſque ad ſummū non min⁹ quod octingentos cubiti erant ſolumque caput facile decem cubitis cōſtare poterat. vnde ſequit quod amis illa molem ipſa ī decem cubitis ꝑforauit. Ex quo facto quot ſint miranda qui hec poterunt cū conſidero ſtupeo vbi enī vel in tantū pidem inuenire vel tm̄ pondus portare aut quo tamparuula auis tm̄ tamdiuȝ tamen ſpiſſum ſaxeum corpus tamato valuit perforare. Quoue pacto ī cruce ei tamſubito crescere aut qua ratione tam immenſe et inaudite magnitudinis credendus eſt fuiſſe cum preſentem lex dicat lectum eius ferreū nouē cubitos habuiſſe quoue pacto tantus homo tam facile vulnere cecidiſſe.

Dicunt moyſen in celū aſcēdiſſe et ibi vidētibus angelis legem accepiſſe

Aiunt item iudei quod moyſes pro lege ſuſcipienda in celum aſcendit et ibi cū angelis ſalutē alternatim ſū Dicebant enī inquiunt angeli legem hanc deferre minime ſinemus quā nobis plus quā filijs iſrael neceſſariā ſcim⁹ Ad hoc moyſes inſolita viſione perterritus nihil reſpōdere preſumpſit ſed dño ſe cōfortante vt ſecure reſponderet et ꝓcipiente angelis ait. Cum lex hoc reſpondentes corporeꝝ preceptis cōtineat nō ſane conſidero quid vobis qui ſpūales eſtis creature eius ſit neceſſaria. Angeli quid ad hoc dicere non habentes victi conticuerūt De moyſe igitur victoria deum tiſere et valde letari.

esse dicunt. et ita post triumphum cum lege alacrem descendisse. Quot queso diversitates fatuitatis in hoc continent scriptura. quo modo enim moyses corporee mole depressus altitudinem celi ascendere potuit. Aut quomodo dari deo legem volente angeli prohibere. quid verum stolidius est quam dicere deum uno vincente et alio victo exultare et puerili more ridere. Item si angeli ut dicunt temptandi illius legis retinende erant cur non prius a deo eam quesierant vel quid contentionis proderat eis deservire poterant eis legem illam etiam cum iudeis observare nec erat ratio cur eam moysi deberent inhibere.

De fatuitatibus iudeorum dicentium quendam nomine iosue decepisse angelum mortis et in celum saltasse ac ibidem dei sententia remansisse.

Enarrant et aliam fatuitatem iudei que omnibus rediculum prestat. Dicunt enim angelum mortis cuidam viro apparuisse nomine Josue filio levi doctori eorum dixisse. Ad hoc venisse me scias ut animam tuam suscipiam et moriaris. Nequaquam inquit ille quod commoueas faciem nisi mihi prius paradisum ostendas. Susceptum igitur angelus in alis suis duxit ad locum unde videret ad paradisum. Callidus autem ille de alis eius clapsus est et in paradisum se ire permisit. Angelus autem deceptum se esse dolens irato nimis vultu egredere ait vel moriaris. Nequaquam ait ille ut egrediar. Cumque secundo ac tercio angelus ad ipsum cum magno clamore repeteret et ille eius verba negligeret commotus nimis angelus ad deum pergens huius rei querimoniam fecit. Deus autem eum redire rogavit ut hominem illum ex dei a omine de paradiso egredi preciperet. Veniens itaque angelus ad paradisum ait deus ut egrediaris precepit. Juravit ille et ait. Per deum non egrediar. Rediit angelus ad deum et dixit. Jureiurando se non quam inde egressurum firmavit. Dans itaque iudicium deus respondit. omnia volumina vite eius revolue et diligenter relege si quando eum iurasse et periurasse inveneris modo quod nihil sibi iurasse valebit. Si autem usquequaque periurum esse probaveris non in hac vice iurabit. Voluminis itaque omnis angelus studiose discutiens eum numquam periurasse invenit. Dimisit itaque victus qui ut dicunt usque in presentem diem incolumis permanet atque vivus. Considerare possunt iudei quam nisi dignissimi in hoc notari possint fermulo. Quid enim plus miremur an fatuitatem angeli quam calliditatem hominis artem prius non agnovit. an hominem audito per angelum dei precepto ausum fuisse iurare. an dicamus dei impotentiam quod non nisi per mendatium eum de paradiso potuisset expellere. an ascribamus deo ignorantiam quod non aliter scire potuit utrum periurus fuisset nisi eius vite libros revolui iuberet. patent hec omnia fatuissima esse.

Dicunt mortuos suos in adventu messie suscitandos et iterum terram incolantes plurima de resurrectione tractantur.

Asserunt etiam iudei inusitatum miraculum scilicet mortuos suos post captivitatis eorum dissolutionem resuscitandos ut terram incolant quod multis auctoritatibus probare nituntur. Primo auctoritate moysi dicentis ad populum israel Deutro. xxxii. Videte quod ego sum solus et non sit alius deus preter me. ego occidam et ego vivere faciam percutiam et ego sanabo. Cum ergo eos se occisurum promittat et vivificaturum non videtur predicta fides abjicienda. Sed hec auctoritas a ratione exorbitat seiuncta. quia hoc verbum ad ostendendum omnipotentiam suam dixit non quod ipse suos mortuos suscitaturus sit. nec est negandum quin ex se qua se deus promisit hoc facturum usque in diem presentem concedamus hec miracula fecisse. quia ipse mariam sororem moysi prophete ioh. Ezechiam Naaman et alios quam plures cum voluit percussit et cum voluit sanavit. Item ipse in una nocte omnia egypti primogenita interfecit. et sub unius noctis spacio in castris sennacherib centum octuaginta milia occidit. Sed item econverso in manu helye filium vidue in manu autem helizei sunamitis filium suscitavit. Sic ergo omnipotentem mortuos suscitasse non negamus quin omnes homines in die iudicij ab eo resuscitandos et speramus et credimus.

Sed quod adijcitur qz ſez dem uo terras inha-
bitanti ſini nõ credam⁹. dicit iudeus hoc non
dz videri contra fidẽ eſſe cũ ad helyã vel ad
heliſeo reſuſcitat⁹ poſtea longã vitã duxerit
vxore habuit filios genuerit et paſtinus hu-
mana vita cũcta officia impleuerit. Rñdet
qz verum eſt et hõ potuit eſſe vel per miracu-
lũ vel p̄ preces ſancti viri qz corpus nõdũ erat
diſſolutũ q̃uis etiam hoc nequaq̃ credere-
mus niſi teſtimoniũ ſup hoc pphetiarũ ha-
berem⁹. Uerũ ea que ꝯtra viuũ ꝯtingere ſo-
lent fides hoꝝ ſuſcipe facile nõ ſolet niſi ſa-
cri cõfirmaret auctoritate pphetarũ qui bus
eum fauor applaudat pplorũ et ea ipſi apo-
ſtoli loquũtur pphete hoc aũt nullus apte
pronunciauit ppheta. Sed cum iudeoꝝ hoc
dixerit doctores nemo m̃ ex his q̃ añ xpz fu-
erunt illud pdixit ſequaces aũt errore hunc
inuenerũt vt iudeoꝝ gens in ſua pſiſteret in-
fidelitate. Secundo nitunt pbare intentum
iudei auctoritate yſaie xxvi vbi ait viuent
mortui tui interfecti mei reſurgent expgiſ-
cimini et laudate qui habitatis in puluere.
Sed hec verba nequaq̃ oñdũt mortuos in
deoꝝ ad habitãdũ terrã reſuſcitari. qm̃ ſi di-
ligenter qd dicit attendam⁹ nec mortuorũ
reſurrectionẽ vbi patenter pſignatã inuenie-
mus alioquin ppheta ſibimet ꝯtrarius eſſe
videbit cum in ſuperioribus dixerit morien-
tes nõ viuant gigantes nõ reſurgent. qd igit
a nature v'u diſſentit et ſenſui pphete con-
trarietatem vigeri. nequaq̃ ſedm liberũ viuaſ
cuiuſq3 ad ſenſum nature ꝯtrariũ dz expo-
nĩ alter ſano ſenſu poſſit intelligi niſi neceſ-
ſarĩs rõ ita id cogerit accipi. Quod ſi quis
intelligere cupit attendat qz pdictũ verbum
duobus modis intelligi põt. Uno mõ vt vel
de extremi iudicij ſuſcitatiõe dictũ credat vel
reſuſcitatiõis noĩe captiuitatis euaſionẽ ſi-
gnauerit Hic aũt ſenſus magis ad literam
ptinere videt ex paulo ſupꝰ ppheta hic gẽ-
tis captiuitate et afflictiõez deflueret. Statim
q̃ diuine pmiſſionis et pietatis ſolacia in-
tuit dicens viuent mortui interfecti reſurgẽt.
Nec hãc euaſionẽ quolibet in certo tempo-
re ſed poſt modicũ temp⁹ euenturã premiſit
et dicens vade pplo meus intra cubicula
tua claude oſtia tua ſup te abſcõdere modi-
cum ad momentũ donec ꝑtranſeat indigna-
tio mea hec ad captiuitatẽ congruenter refe-
runt. Tertio nitunt intentũ pbare iudei ex
verbis Danielis in ca. xij vbi dicit multi de
his qui dormiũt in terre puluere euigilabũt.
alij in vitã eternã alij in obprobriũ vt vide-
ant ſemp. Sed hec auctoritas tanto longius
ab intentiõe iudeoꝝ diſcrepat ſupradicta q̃n-
to euidẽti⁹ de vltimo iudicio intelligit fuiſ-
ſe dicta. in illa em̃ reſurrectiõne ibũt vel in vi-
tam eternã vel in obprobriũ ſempiternum.
Quarto explicat ad intentũ ſuũ iudei aucto-
ritate Ezech. in ca. xxxvij. q̃ cũ plures mor-
tuos diuinis ſuſcitaſſet virtute de futuris q̃s
hoc vaticinat⁹ eſt verbis hec dicit dñs de⁹.
Ego aperiã tumulos vros et educam vos
de ſepulchris veſtris pple meus et inducaz
vos in terrã iſrael et poſt pauca et requieſcere
vos faciã ſup humũ veſtraꝝ. Ecce mortuos
ſuſcitandos et terras ſuas inhabituros ap-
tiſſime ppheta atq3 indubitanter oñdit. Re-
ſpondet q3 pdicta auctoritas de reſurrectio-
ne mortuoꝝ in die iudicij intelligẽda eſt nec
eſt in iſta illius q3 dicit in fine requieſcere
vos faciã ſuper humũ veſtrã. qm̃ reges iſto
mõ põt accipi vt dicat ſignificet requieſcere
i corpore qđ ñ inmerito terre noie deq̃ ſuprã
eſt exprimit ſcꝛe vſuſ ſcriptura que freque-
ter illud noie terre appellat. Ait em̃ moyſes
formauit de⁹ hominẽ de limo terre. ecce hõ
cũ ex quatuor elementoꝝ ꝯiunctiõe pfe-
ctus. de terra tñ que vnũ eſt elementũ dicit
fact⁹ ſz nõ incõueniẽter qz terre noie ſignat
corpus. poſſumus ergo intelligere qd dicat
ſz qz faciet eos requieſcere ſuper humũ ſuaz
q3 aĩa redibit ad corpus eternaliter viuificã.
Hic aũt ſenſus in illius pphete explanatõe
corrupi poteſt ſano intellectu ita vt nec ſcri-
ptura aliqua decreto vlla videat ꝯtraria
Quicquid aũt in tenebroſis dictis ppheta-
rũ multis põt accipi modis ita vt quis eũ
exponens nec a ſcripture teſtimonio nec a ra-
tionis exorbitat ſemita nihil eſt incõueni-
ens ſi quis eũ diuerſo ſed iuſto expoſuerit ſẽ-
ſu. Si cui⁹ aũt talis ſit expoſitio q̃ vel a ſcri-
ptura vel a rõne aut ſi aut videat ꝯtrarie-
ea iuſto iudicio carere viribus eſt eſtimãda.
Quõ aũt pdicta iudeoꝝ ſola ſcripture ſacre
eſt cõtraria diligens lector attendat. Dauid
ppheta de mortuis taliter inquit ſi pulchra
corum domus illorum in eternũ. tabernacu-
la corum in pgenie. Item de cadez re introi-
bit vſq3 in progeniẽ patrũ ſuorum et vſq3
in eternũ non videbit lumẽ. Itẽ alibi ſpũs

pertranſibit in illo et non ſubſiſtet et non co-
gnoſcet amplius locū ſuū. Item alibi ſicut
vulnerati dormientes in ſepulchris quorū
nō es memor amplius et ipſi de manu tua
repulſi ſunt. Job etiā idem ſentiēs dicit me-
mento q̄ ventus eſt vita mea et nō reuertet
oculus me⁹ vt videat bona nec aſpiciet me
viſus hominis oculi tui in me et nō ſubſiſtā
ſicut ꝯſumitur nubes et pertranſit ſic qui deſcē-
derit ad inferos non aſcendet nec reuertetur
vltra in domū ſuam nec cognoſcet eum am-
plius locus eius. Itē alibi vadam et nō re-
uertar ad terrā tenebroſā. Itē idē homo cū
dormierit nō reſurget. Salomon etiā his cō-
ſona ſentit dicens. viuētes ſe eſſe ſciunt mo-
rituros mortui vero nihil nouerunt amplius
nec habent vltra mercedē quia obliuioni tra-
dita eſt memoria eorū. amor quoqꝫ et odiū
et inuidia ſimul perierunt nec habent partē in
hoc ſeculo et in opere quod ſub ſole geritur. Ecce
ſalomon ſapientiſſim⁹ ceterorū auctoritatib⁹
concors aſſerit q̄ mortui ad hoc ſeculū veterās
inhabitādū reſuſcitandi non ſint et nō q̄ quidā
reſurgant teſtimoniū perhibet dicēs q̄ non
habent partē in his q̄ ſub ſole geruntur ſcilꝫ
in terris. Per hoc vtiq̄ innuēs q̄ in his partē
ſint habituri que ſupra ſolē ſunt .i. in celeſti-
bus. Dicet hic iudeus oſtēdiſti ſniam meam
cōtrariā eē auctoritatib⁹ ſacre ſcripture et di-
xiſti etiā q̄ erat rationi cōtraria vellem ſcire
quō hoc intelligi poſſet. Rūdeo nōne tu iu-
dee credis q̄ cū veſtre reſurrectionis motum ad-
ueniente vncto Adam quoqꝫ et ſeth mathu-
ſalē abraham yſaac et iacob et aaron ceteri-
qꝫ patriarche et prophete et omnes iuſti q̄ an-
aduentū eius obierūt pariter cū eis ſunt reſur-
recturi et oīs humana generis officia agētes
et parentes paſtinoſi rerū ritus colentes
antiquo more terrā ſunt inhabituri et aarō et fi-
lij eius ſacrificia vt ſolum oblaturi et a moy-
ſi vt olim ſacerdotibus veſtimentis indu-
di ſint. Hec negare non valet iudeus q̄ doc-
tores ſui cuncta affirmant. Tūc ergo quero
quiſnam erit maximus pontifex. Dicet iude-
us q̄ aaron. Quid ergo de eleazaro phinee
multiſqꝫ aliis tunc fiet qui olim oēs fuerunt
pōtifices ſūmi cū nec ſemel oēs vno tēpore
maximi pōtifices an illi⁹ ordinis dignita-
te priuabūtur ſi dixeris viuēte aarō eos ſū-
mo ſacerdotio fungi nō poſſe quid ergo pde-
rit eis reſurgere. Plus enī ad dedec⁹ et incō-
modū q̄ ad dec⁹ et vtilitatē erit eis reſurge-
re melius qꝫ eis fuiſſ; in morte permanere q̄ e-
rumnoſum ducere vitā. Itē et moyſi lex in hoc
facto deſtruatur quia preceptū habetur ne q̄s
maior ſublimat⁹ ordine vlterius ad mino-
rē ſcēdo ducatur. Si ſūt oēs in ſummi ſacer-
dotij ordine equales eſſe futuros cōceſſeris
honorē ſuū adimes q: null⁹ inter cōplures
equales excellentē pōt habere honorē. Pre-
terea multis pōtificibus multa ſunt neceſſa-
ria tēpla. Ex hoc ergo aliud incōueniens .i.
legis deſtructio ſequitur precipientis ne pluſ
q̄ vnū ſacerdotē nec plus q̄ vnū cēſeret tē-
plū. Ex quo ſequitur neceſſario iudeos aut
nouā legē habituros cōcedere aut moyſi le-
gem nequaq̄ iotā ꝯſiſtere poſſe. Quero etiā
vltra. Nunquid plures reges habituri ſunt iu-
dei an vnū. Reſpondere vtiqꝫ iudeus q̄ vnū
ſicut propheta ezechiel perhibet teſtimoniū di-
cens vnum paſtorē oēs habebunt q̄ ſi plu-
res fuerint concordes eſſe non poterunt et re-
gni pacē deſtruent. Et nūc quero vlterius a
iudeo. Quis erit ille rex nū debet q̄ vnct⁹ in
cuius aduētu captiuitatē ſe credūt euaſuros
et ſuos mortuos ſuſcitandos et corpus nō de-
tamen habere imperij. Uere illud dicū ali-
quid coloris haberet ſi vnctū illū hominem
hi crederent et deū. Si vero vt credūt homo
tm̄ futurus ſit q̄d dicit abrahā yſaac et iacob
ſunt facturi moyſes etiā ceteriqꝫ prophete nū-
quid ei⁹ ſubijcient dictioni. Rndet iude⁹ q̄
ſic qui ſic ſamuel ſubiectus eſt ſauli et helyas
achab et eliſeus ioram et alij multi prophete re-
gibus ſuis. Sed hec ſimilitudo nō conuenit p-
poſito pari. Nā et ſi prophete qui maiori re-
ges fuerūt regibus ſubditi fuerūt non ideo
cōuenit aut eſt neceſſe vt rex propheta cuiqꝫ ter-
reno regi ſubijciat velut abrahā et dauid et
ioſue. quorū quiſqꝫ rex fuit atqꝫ propheta. mo-
yſes etiā q̄ rex et propheta et legiſlator tot⁹
extitit popli cui legis lator tale teſtimoniū p-
hibet dicens non ſurrexit propheta vltra in iſ-
rael ſicut moyſes quē noſcet dñs facie ad fa-
ciē in oib⁹ ſignis atqꝫ portentis q̄ miſit ſup-
eū. nōne cum iſti tanti talesqꝫ viri reſuſcita-
ti illius fuerint vncti viri ſubiecti. nōne que-
ſo multo melius fuiſſet eis ne ſuſcitarentur.
Preterea duo iude incōuenientia pueniūt.
ſi enim minor eſt eo moyſes ſcriptura mentie-
tur ſi autem maior tanto plus viliſicat. Si
dicat iude⁹ q̄ ille rex erit moyſes tūc quero

Quid ergo ille vnctus factus eſt. Quid ē
abrahā yſaac et iacob ſunt factum quos mo
yſes ipſe dum viueret in tāto p̄cio habebat
cuꝫ aliquid a deo implorabat pro eoꝝ amo
re ſe adepturū orabat. Ecce quō ſunt poſiti
iudei in magno diſcrimine in hac materia
Quero a te vltra iudee ſi noſti. Nunquid il
li qui iunc ſuſcitandi ſunt mortui naturaꝫ et
poteſtatē habebūt filios generādi. Rñdebit
iudeus ꝙ legis p̄cepto ad hoc conſtringent
ergo cum lex generare filios precipiat nouam
eos legem habituros demonſtrat quod eſt
contra fidem ſuam. Reſpondebit iudeus ꝙ
eis inhibita eſt generatio nō lege ſed natu
ra. ſed hoc ſtare nō poteſt quia auditus ab
horret et mens refugit credere animal aliqd̄
mō eſſe cui naturale ſit generare nō poſſe niſi
aliquo interueniēte accidēte. qui vero, hō
accidente aliquo interueniente vim generā
di amittit nec ſacerdos eſſe nec teſtimoniū
ꝑhibere nec iudicium poteſt facere. ꝙ ſi na
turam ipſam dixerat eſſe nouam nō debent
eos dicere reſuſcitar dos ſed nouam creatu
ram futuram. ſi mulier poteſt in forma nātū
non in natura tota. comedent quidem et bi
bent ſed non generabunt. Concedit ergo iu
deus ꝙ quemadmodū cetera humanitatis
officia ſic et generādi naturā habebūt adeo
vt mulierem quotidie concepturam et quo
tidie parituram credant. Sed hoc quod di
cunt iudei eſt ita fatuum ꝙ vix humane au
res audire poſſunt vt enim que dicunt vera
eſſe fatear ſcꝫ vt in vnū et creditum ſit oēs
et reſuſcitandi cum quotidie filios procrea
rent p̄fecto nec terra eos caperet etiam ſi du
plicatior maior eſſet aut pontus cuꝫ terra fie
ret adeo loca coartarentur anguſtia. ꝙ non
haberent qui colere poſſet a ria. immo inde
ſemper eſſet inter eos pro terre anguſtia cer
tamen et rixa. Item cum ſuſcitabuntur oēs
redibit quiſꝗ vir ad vxorem ſuam quaꝫ ha
buit aut aliam habebit. Reſpōdet iude9 ꝙ
quiſꝗ redhabebit ſuam quia hoc erit legis
conſumatio. Tunc ergo quero illa mulier q̄
poſt tres vel plures habitos maritos ē mor
tua in reſurrectione queꝫ ex his ē habitura.
Nam ſi primum habituram reſpondet lex
moyſi deſtruct dicentis ꝙ poſt ſcōm nō de
beat redire ad primum maritum. Si vero a
liū q̄ primū habiturā reſpondeat in eo etiā
eſt deſtructio legis eos neqꝫ legi iubēte pri
mo viro viuente nec eam repudiante cuiꝙ
non poterat nubere. Sed ecce cum tot ſuſci
tati cum tot poſt eos fuerunt nō quilibꝫ ea
rum quiꝗ erunt mortui. Rñdet iudeus ꝙ
immortales eandē remanebūt ſꝫ rō demō
ſtrat ꝙ dicat ſtare non poſſe cum eñ homo
conſedent habent generandi vſum habue
rit neceſſe eſt ꝙ ex quatuor elementis cōpo
ſitus ſit. quicquid aūt taliter cōpoſitū eſt il
lud etiaꝫ corrupi neceſſe eſt. ergo et eos mor
tis corruptioni cum taliter cōpoſiti ſint ſub
iacere neceſſario cōcludit. Rurſus ſi immor
tales fuerint tam nequaꝙ ſpūale quod nō
eſt hominū eis cōueniat quia nec eius ſube
ſtent diffinitioni. Diffinitio eñ hoīs eſt a
nimal rationale mortale. ſed de immortali
bus hominibus diffinitio iſta p̄dicari non
poteſt quare nec ſpūalis homo vndeꝗ hoc
mediuꝫ colligitur recte vt quos iudei vocāt
homines. homines non ſint quod eſt incō
ueniens. Item ſicut ſupius dictum eſt mul
titudini eorum ſpaciū totius terre nō poſſet
ſufficere ſi ipſam moꝛtiū multitudineꝫ im
mortalem aſſeramꝰ a cuꝫ ſupra ſine intermiſ
ſione eos generaturos eſſe dicim9. Et ſi ad
lapidū moduꝫ ſibimet ſupponerentur nul
latenus in duplicato terre ſpacio concluderē
tur. Dicat iudeus ſi non poſſum eos defen
dere immortales ſaltem mortales concedā
ergo ſi morituros eos eſſe cōcedet volo. Di
cat illa reſurrectio vtrum erit eis ad penam
an ad coronam. Reſpondet iudeus ꝙ ad
gloriā et honorē illa reſurrectio erit vt vnā
gloriam et regnū conſpiciant et perfectā coꝛ
poris et cordis habeāt letitiam. Dicant er
go iudei quid interim ſentiant de ſtatu ho
norum donec reſurgant ſaluet vtrum in pe
nis an in quiete vſꝗ ad reſurrectionis temp9
permaneant. Reſpondet certiſſimuꝫ eſt eos
eſſe cuꝫ deo beatitudine perfrui. Si ergo vt
aſſeritis ita eſt reſurrectio illa potius ad pe
nam q̄ ad coronam futura eſt. cum eñ nūc
eterne vite munere glorientur cur iterum in
corporis ergaſtulo retrudentur niſi vt fa
me ſiti vigilijs et varijs atꝗ innumeris
denuo cruciatibus agitentur. quin inſuper
ſecundum eorum ſententiam ſecunde mor
tis timorem et penam ſuſtinebunt his oīb9
ſane cuilibet pꝫ reſurrectionem illaꝫ magis
eſſe ad dedecus ꝙ ad honorē et gloriam fie
ri. Reſpōdet iudeus quia et ſi aūt in quiete

et deliciis ꝑmanent de quibus ad corpoꝝ
ſint reditum anguſtias cum tanta eis equa/
tano erit vnicum priam cernere et eius regno
exultare hieroſolimis vt olim habitare in te͂/
plo veteri ritu ſacrificare vt et corporu͂ pena
ſit eis nulla et qua͂ modo habe͂t requies ha/
beatur poſtea ꝓ minima. Sed hoc ꝙ dicit
a veritate exorbitat ſemita nullus enim pre/
ſentis mundi honor et gloria eterne vite ꝗ
et deliciis comparatione conuenit aliqua. qꝛ
nec vno momento quiſꝗ̃ huius mundi po/
tent ſine labore et pena vel deliciis. Illi⁹ aūt
eterne vite gloria nulla intercedente moleſtia
permanet perpes et continua ꝓpter quam cor/
teſtantur doctores o͂em huius mundi bono/
rem et gloria͂ ide͂ eſſe ad illius vite delicias
quod eſt vnu͂ ad .ic. Patet inſuper cuilibet
ſi tocius rationis ſit expers inſeparabile
magis eſſe gaudium cernere deum ꝙ talem
qualem ipſi dicunt vincturum qui futurus ſit
homo eis. Dicat ergo iudeus quid finaliter
reſurrectione ſuoꝝ mortuoꝝ ſentit. Ve
rorum credulitas eſt et fidei certitudo ꝙ
ſuſcitandi ꝓfecto comedendi et bibe͂/
ſiue generandi et natura͂ et vſum ſint ha/
bituri et poſt mille annorum tranſacta cum
vita imperpetue beatitu⁹ iuis et immortalis
ad regnum ſine aliqua morte tranſferendi.
Sꝫ hoc ſtare no͂ poteſt quia ſi immortales
concedit ad paſtiuu͂ inconueniens redu ſtra
mille enim annos intantu͂ multitudo ꝓpa/
gabitur eoꝝ vt nullo modo intra terre eodu
ſit valeant ambitum multo igitur min⁹ ad
incolendos agros vllum ſup erit ſpaciu͂. In/
ſuper et illud quod ſupradiximus eſt inque
ſibi ꝙ patriarche ꝓphete et omnes iuſti ꝗ
iam fulgebãt in gloria noue demo pena
ſubdantur reduci ad corpora. Item aliud
omne enim quod comedit et bibit et gnu͂. de/
lectatur etiam ac triſtatur ꝓculdubio et qua
tuor elementis compoſitu͂ no͂ dubitat. Quo͂
ergo͂ ex his componitur et paſſionib⁹ ꝓ/
ditis aſſicit cum eiſde͂ affectionib⁹ ſine mu/
tatione in regnum illud transferet. Sed vt
ei omnia concedamus quid nam de his ſunt di/
centi qui adueniente vncto et poſt ſunt naſ/
cituri morituros ne aſſerent vel no͂. Reſpondet
iudeus ꝙ morientur in xp̄i regni fine. Quid
ergo ſi fratri parentes eoꝝ in morte ipſoꝝ. me
lius tamen illis foret no͂ reſurgere ꝙ tantu͂
dolorem ex eorum morte ſuſtinere. Dicet iu/
deus dicamus ergo eos non eſſe morituros
nos ſed hoc ſtare non poteſt ꝙ nunc memoret
ſcriptura quia dicit Dauid in pſalmo. Quis
eſt homo qui viuet et non videbit mortem.
Vndiꝗ igit⁹ ſi ꝑpendunt iudei eis ſem͂ te ra/
tionis et diffugiu͂ ſunt clauſe ꝙ nullatenus eo
modo quo dicunt fieri poſſit mortuoꝝ reſur/
rectio ergo tanꝗ fatua poſitio relinquatur cre
dulitas iudaica ꝙ ſui mortui ſint reſurrectu/
ri vt iterum terram incolant.

De reſiduis fatuitatibus iudeoꝝ.

Dicunt etiam iudei multa vana con
tra deum dicit rabi ſadue. Quid eſt
illud quod no͂ fuit reuelatu͂ Jacob.
cum tamen eſſet ꝓpheta. Reſpo͂det ꝙ ioſeph fi/
lius eius non erat mortuus et ꝙ fratres ſui
vendiderũt eu͂. et dicit ꝙ ratio eſt quia in hoc
ra venditionis eiuſdem querebant fres eius
aladina .i. maledictione. pro quocunꝗ illū
reuelaret et ſimiliter aladina non poteſt po/
ni niſi adminus ſint decem homines et qꝛ ipſi
non erant niſi noue͂ commiſeru͂t in ꝑdicta
aladina deu͂ ſecu͂ vt eſſent decem. et ideo di/
cunt ꝙ de⁹ no͂ eſſet auſus reuelare Jacob.
Ite͂ dicunt in ſabba in ca. qꝺ incipit rabi ag/
ba ꝙ qn̄ moyſes aſce͂dit in monte͂ ꝙ inue/
nit deu͂ in manib⁹ tenente͂ rotulu͂ legis et fa/
ciebat coronas literis et moyſes nihil dixit.
Et dixit ei deus quare me no͂ ſalutas. Reſ/
pondit ipſe quo͂ dñe eſt ſeruus qui debeat ſaluta/
re dñm ſuum. Et dicit ei deus veru͂ dicis.
veru͂tamen ex quo veniſti adiuua me. Item
dicit in predicto ca. ꝙ in die iudicij dicit do/
minus yſaac. tui filij peccauerunt volo con/
dénare eos. Et r̄ndi dei yſaac. Dñe enim ſunt
filij tui ꝙ tu ſcripſiſti in lege tua. Fili⁹ meus
primogenit⁹ iſrael. Ego volo ꝙ veniamus
ad co͂putum videam⁹ quanta eſt vita homi/
nis .lxx. an͂. amoue .xx. in quib⁹ adhuc no͂ eſt ha͂/
bile in etate in qua debent ſibi imputari peccatu͂.
remanent .l. tolle medietatem temporis ſcili/
cet tempus noctis in quo homines dormi/
unt et remanent .xxv. remoue medietatem te͂/
poris que expenditur in faciendo orationes
et in comede͂do et bibe͂do et remane͂t .xij. cum
dimidio hos .xij. annos cu͂ dimidio dimit/
tam⁹ inter me et te et faciam⁹ illos liberos
a pena. ecce magna vanitas ac ſi de⁹ neſciret
ſtudiũ co͂putum antequa͂ yſaac oſte͂deret ſibi.

Item dicit in rabba meſhiba in capitulo qđ incipit cohel q̄ in illo tempore quo fuit ordinatum thalmud q̄ die quadã deus ſtabat in magna diſputatione cũ illis qui ſunt in ſtudio celi ſup certum caſuz lepre verũ ſcʒ homo i quo illa accidit debeat iudicari mũdus vel nõ et deꝰ dicebat q̄ ſic et illi de ſtudio tenebant q̄ nõ. Et diſferunt q̄ examinaret et concordarunt q̄ fieret ad examen vnius doctoris cuius nomen erat raba filiꝰ nahameni et illa hora in vno puncto fuit rapta aia illius a corpe ſuo et dedit ſniaʒ ſicut deus. Item querit in abodazora ca. i. in quo deus ſe intromittit p totam diẽ et reſpondẽt Tribus primis horis ſtudet in lege. et tribꝰ horis ſecundis docet pueros qui mortui ſũt paruuli. tribus alijs ſtudet ad iudicandũ totũ mundũ. Et qñ vidit q̄ eſt dignus punitiõe ſurgit a throno iudicij et ſedet in throno pietatis tribꝰ vero vltimis horis ſedet et ludit et ridet cum leuiathan. Item querũ vlteriꝰ ca que diximus ſtudet de die quid ergo facit de nocte Rñdent q̄ de nocte equitat ſuper vnũ cherubin velociſſimũ et viſitat decem et viij mille mundos quos creauit. Item querunt vlterius ante q̄ crearet mundũ quid faciebat deus. Rñdent q̄ ibat creando mundos et deſtruendo illos. Itẽ dicunt in raba bachera in ca. bam mober et baceſma ggpamus eſt deus ad faciendũ conuiuium iuſtis de carne leuiathan et quid dabit eis ad bibendum vinũ qđ ſtat conſeruatum in vuis ſuis a principio mũdi vſq ad illam horam Item dicũt in ſenhedrin in. ca. qđ incipit caſibedine mamoner q̄ tres fuerũt qui peccauerunt in luxuria cuʒ fuiſſent in archa noe ſcʒ canis coruus et chaʒ. et ideo omnes tres fuerunt condemnati. Canis fuit condemnatꝰ in hoc q̄ ligatur cum femella. Coruꝰ in hoc q̄ emittit ſemen per os. Cham in hoc q̄ maledixit euʒ noe. Item dicitur in mida in ca. qđ incipit hamapolem q̄ interim q̄ creatura eſt in ventre matris habʒ quandam candelam ſup caput ſuuʒ cum qua videt ab vna parte mũdi vſq ad alterã et ſic totã legeʒ et omnes ſcias. et in hora qua exit de ventre venit angelus et dat ei vnũ ictum in ore et facit q̄ tradat obliuioni quicquid ſciebat. Itẽ dicit in eodem li. iij. c. qđ incipit ayſay et in barahoth in ca. qđ incipit barroc q̄ og rex baſan quẽ conqueſtauit moyſes antequã moreretur fuit in tpe diluuij reſeruatus hoc eſt magnũ mendacium, ppter duo. Primo q̄ a diluuio vſq ad tempus in quo conqueſtauit moyſes ſeon et og fuerunt nongenta anni. Scdo quia eſt contra textum ſacre ſcripture vbi ponitur q̄ ſolum noe et filij ſui cuʒ vxoribꝰ eorum fuerunt reſeruati. Item dicit in bulim in ca. qđ incipit belũterobos q̄ vnus leo eſt i montana vlam q̄ eſt ita magnus q̄ habʒ ix. cubitos ab vna aure vſq ad alteram et de ca rabi i nef q̄ ſunt xv. cubiti et dicunt ibi q̄ ſemel queſiuit ipator rabi a oſua et dixit ei quid excellentie eſt deo q̄ comparant eũ ſcʒ patura leoni cum equus vnꝰ ſit ſufficiens ad occidendũ leoneʒ. Reſpondit rabi oſua ſcʒ cum leonem comparat dico tibi q̄ leoni de vlam et dixit et imperator multum vellem videre eum et illa hora rogauit rabi oſua deũ et q̄ traxit eũ a montana illa et venit verſꝰ romã et qñ venit in diſtantia trecentaʒ leucarũ dedit vnum rugitũ et omnes mulieres q̄ erãt pregnantes in roma abortauerunt et muri ciuitatis ceciderunt. et quando appropinquauit amplius per c. leucas ſic q̄ diſtabat. cc. leucas a ciuitate romana dedit alterum rugitum. et illa hora ceciderunt oẽs dentes omnium, caſtellanũ in romis et imperator cecidit a throno ſuo in terram. et dixit rabi oſue fac orõnem deo vt redeat ad locum ſuũ et illa hora reuerſus eſt. Item dicunt in rabacam in ca. quod incipit bamober et bacſma dicit Raba. Ego vidi vnam ranam que erat ita magna ſicut vna villa ſcʒ domoruʒ et venit vnus coluber et deglutiuit illum colubruʒ. et deinde volauit et ſedit ſuper vnum ramũ vnius arboris et dicit rabpapa ſi nõ accidiſſet mihi ita fuiſſe nõ crediderũ. Itẽ dicit ibi raba. Ibamus per mare et ambulabamus ſuper caudã vnius piſcis et ambulauit ſuper eam tribus diebus et tribus noctibus nec plꝰ iuenimꝰ et piſcis ibat contra oriẽtẽ nauis vero contra occidentẽ et qđ cogitas q̄ nauis nõ ibat velociter iterũ garabdema et dicet ubi inquantũ vnus homo poſſet calefieri ambulabat. xl. leucas. et qñ fuimus ppe terrã vidimus homines pijcientes ſagittas cum baliſtis et velociꝰ ibat nauis q̄ ille ſagite Itẽ dicit rabi ſcilicet imus in vna naui et vidimus vnam auem que erat in aqua maris et ibat ſibi aqua vſq ad collum et ego volui deſcendere ibidem ad balneandũ

cogitando ꝙ non eſſet aqua multū ꝓfunda et audiui vocem reuelationem que dixit. Caue tibi ne deſcendas quia vij anni ſunt ꝙ cecidit ibi vnum manbuū et adhuc nondū acceſſit ad terram. Et dixit rabi cabanna ꝙ animal ille vocat' an. Item dixit raba dixit mihi vnus mercatorius venias oſtendam tibi vbi oſculantur terra et celum. iui cum eo et poſui tabargū meum ſuper vnam feneſtrā celi et ſeparaui me vt facerem orationē et quando veni ad locum nō inueni tabargū meū. et dixi videt' mihi ꝙ latrones ambulent in celo et reſpondit mihi ille hō non eſt niſi rota celi que mouetur ſed venias huc cras iſta hora et inuenies. et ego veni et īueni tabargum meū. Et declarat rabi Salomon non cogitetis ꝙ deduxit eum ad finem mūdi q̄ quingenti anni ſunt itinera ſed duxit eū ad vnum montē, altiſſimū intantū ꝙ poterat tangere celū. De et ſimiles fatuitates et vanitates tenent ceci iudei in ſuo thalmuth vt allegat Hieronimus de ſancta fide tractatu ij ſui libri. Plura alia turpiſſima que in eorum thalmuth cōtinent' indignum duxi hic ea explicare. Sed et alia mendaciſſima et fatuiſſima innumera cōſiderā p̄ſaſtu his pauca enarraſſe ne librū nugarū fabulis implerem. Predictum librū thalmuth inquo tot errores tot mendacia tot turpiſſima et fatuiſſima continent' aſſirmant iudei eſſe vocem nam et aliam legē datā a deo moyſi verbo que precepto duorum rabinorū quorum vnus dicebatur rabina et alius rabaſſe fuit poſita in ſcriptis ſuper. ccc. annis poſt paſſionem xp̄i cuius tenus excedit in volumine totam ſacrā ſcripturā quaſi indecies tm̄ exceptis gloſis āt quas et modernis quas fecerunt ſup ipſum in quibus rabini et gloſis innouauerunt et receperunt mandata et obſeruantias et cerimonias et que nun ꝙ in lege moyſi fuerunt nominatas per que ipſi reguntur vſq; in hodiernū diem. Et nō mīn' p̄dicti ordinatores thalmuth vt bene fūdarent ſuos errores p̄ceperunt in diuerſis locis ꝙ oīa per ipſos ordinata in p̄dicto thalmuth habeāt tantā efficaciā ſicut ordinata per deū in lege moyſi et impoſuerunt penaz mortis cuicunq; neganti aliquid de p̄dictis per eos ſcriptis non ponentes tamſorte penā negantis verba legis. et adhuc in nōte voluerūt dare excellētiā ſuo libro vocātes eū thalmuth q̄d ſonat doctrina. et ſacrā ſcripturaz biblie vocāt mira quod ſonat tm̄ ſicut lectura.

De fatua expectatione iudeorum circa aduentum meſſie.

Ertius paſſus eſt de fatua expectatione iudeorum circa aduentū meſſie que ſtatim tripliciter oſtenditur. Primo diuiſione. Scdo temporis determinatione. Tercio exempli manifeſtatione. Circa primū notādū ꝙ iudei excecati et obnubilati circa aduentum meſſie taliter diu eſt q; quidam eorum ſic ſunt in ſua expectatione obdurati ꝙ nec volunt inquirere de peccato ꝓ quo ſunt in hac diuturna captiuitate nec etiam ipſius captiuitatis terminū inquirere curant. et ideo quaſi fatui dicunt vnū ꝙ eis ignotum. Similes infirmo qui intm̄ incurabilem ſue ſanatōnis deſperationem ꝙ nō curat de cognitione ſue infirmitatis nec etiam de curatione quod eſt magna fatuitas. Alii mā ergo illi duo primum ꝙ peccatū pro quo ſunt in hac captiuitate eſt ignotū. Scdm ꝙ terminus ſue redemptionis eſt etiā ignotus et licet verum ſit quo ad eos vtrunq; in nobis notum eſt vt pz ſupra libro primo in cap. nōo. xij theſaurorū ſed talis ignorātia fatua eſt nec eos excuſat cum ſit non ſolum craſſa ſed affectata. Alij ſunt qui non curant inquirere certum peccatum pro quo in hac captiuitate detenti ſunt vel ſi curant hoc attribuunt peccatis antiquis vt puta peccato vituli in deſerto fabricati vel peccatis modernis que non ſunt cōmunia toti coꝛū cōmunitati ſed ſingularia quorum vtrunq; oſtenſum ē falſum vt ſupra dictum eſt et ſatis claret ꝙ hec diuiſio iudicij eorum oſtendit eos non ſolum cecos ſed vero iudicio rationis carentes. Scdo oſtendit fatuitatem iudeorum tēporis determinatio diuerſa quorum vnus terminus fuit determinatus per rabi yoce. in libro caderbolam vbi poſuit numerum ebdomadarum. Danielis de quo nullus dubitat iam tranſiſſe. Alius terminus fuit poſitus per rabi aquiba qui ſecutus eſt aliquo modo computationem predictam et ſic credebat meſſiam venturum in deſtructione templi ſecundi. Et ideo ſecutus eſt quendam fatuum nomine ben cozba

qui illo tempore dixit se esse messiam quē se/
cutum secuta est maxima multitudo iudeorum
post xlviij annos a destructiōne templi scdi
et hierusalem per romanos et cōgregati sūt
in quadā ciuitate noīe biter et rebellauerūt
cum pdicto falso messia contra romanū im/
perium ppter quod Adrianus cesar trāsi/
uit et obsedit eos cum suo falso messia et
capta ciuitate omnes interfecit cum suo mes/
sia vt patet in lib qui dicitur sennayndi q
incipit bissofapaquin et in glo. iremoni hie/
reme sup illud verbo trenī. ij. dissipauit do/
minus etc. Fuit alius vt ibidem habetur q
dicitur de domo helie qui posuit esse de
ordine mundi q per sex milia annorum de/
bebat mūdus durare diuidens per duo mi/
lia in tres ptes sicut patuit supra li. (thesau/
ro primo et assignauit xpī messie in. iij. di/
uiso q scdm hebreorum cōputationem patet
transisse initium illius temporis q vsq ad
pñtem annū scdm eos a creatione mūdi flu/
xerunt quinq milia cc. xx. āni. et sic secūdū
istos aduentus xpī transiuit in pteritū mil/
le. cc. xx. annis et isti tres supradicti fuerūt
principales de numero eorum qui dicūtur chā/
naym. Post istos fuit quartus et vn9 de ma/
ioribus eorum qui dicuntur emoraym qui vo/
cabatur rab qui determinauit in libro cābe
darin in delecb q omēs termini assignati de
aduentu messie iam transiuerant in pteritū
et q non pēdebat redēptio nisi in ipsa pnīa:
hec ille. Hec quidē determinatio verissima
est si sane intelligatur. Nā terminus assigna/
tus in pphetis iam transiuit in pteritum vt
patuit libro primo in quo termino xpō iam
venit et non pendet redemptio nisi in penitē/
tia et quamuis eorum penitentiā exigit status
habebunt messiam q habemus per rei eui/
dentiā licet iste rabi nō intellexit ita recte ver/
ba per seipsum plana habemus tm q hoc q
oēs termini assignati de aduentu messie iā
transierant in pteritum. Fuit quintus hab9
contemporaneus qui considerans q oēs ter/
mini de aduentu messie iam transiuerant p
ut diceret socius suus voluit pcludere viam
inuestigandi huiōi terminos ne p hoc aliq
suffarctur de veritate. Et ideo dixit ve afab9
cōputantib9 terminos scz aduent9 messie p
hoc volēs desinare q esset pctm ingrere vel
inuestigare de huiōi termio nō reddēs ad h
aliquā rōnē nec auctoritatē cu9 mahias et

fatuitas manifesta est q nullus fuit famo/
sus scriptor vl' glosator inter eos q hoc
solēniter non inquireret. Post hunc fuit
in alia debis qui dicitur gaon. [illegible]
Rabi cabadias qui in libro [illegible]
quem vocauit librum de credentia [illegible]
est pbare ex dictis pphetarum q m[illegible]
dum venerat et determino biligenter [illegible]
conclusit certum temp9 quod iam [illegible]
in pteritum per cl annos et vltra [illegible]
cerit pdictum librum. Septimus [illegible]
moysen de egypto qui tante auct[illegible]
fuit inter eos vt a maiori pte iudeorum [illegible]
bialiter dicatur q a moyse legis[illegible]
ad moysē egyptiū nō surrexit sic[illegible]
ses Iste licet in suo deutr. libro [illegible]
tit de regibus determinet q nu[illegible]
putare terminos aduentus messie [illegible]
supradictam quintā opinionē [illegible]
qn adā epistola quā misit iudeis [illegible]
in affrica scripsit q habebat ex tra/
ditione antiquorum q pphetia [illegible]
in israhel et q messias debebat [illegible]
dimere israhel in anno a creatiōe [illegible]
tomillenario octingentesimo sep[illegible]
quarto et plz sicut supradictū est [illegible]
tationes iudeorum q pñs an9 dñi [illegible]
est quinq millenus. cc. xx. et sic [illegible]
eum assignatus iam transiuit in [illegible]
cc. lvij annos. Predictam pputa/
uit in quadam auctoritate Nu[illegible]
vbi scdm translationem nostrā [illegible]
poribus suis dicet iacob israheli [illegible]
tus sit deus quod verbū exponit [illegible]
antiquorum sic exponit q quā[illegible]
fluxerat a creatione mūdi scdm [illegible]
hebreorum vsq ad tempus in quo [illegible]
verba dixit tm tempus pcesse [illegible]
bat a tempore istius dicti balaam [illegible]
pus in quo ppheta messias fu[illegible]
israhel. Octauus post hunc fuit [illegible]
gerundēsi qui fuit magne auctor[illegible]
eos qui scribens supra penibat[illegible]
mali parte determinauit a m[illegible]
neate q messias erat venturus [illegible]
anno a creatione mundi quinto[illegible]
centesimo. viij cū quo cōcordauit [illegible]
Salomon barchinen in li. mag[illegible]
la de quo fuit dictum supra lib. [illegible]
rabi leui bentorson vulgariter di[illegible]
leo de bonalas de puiana pui[illegible]

poſitione ſua ſup̄ bam reddens deo gratias φ ſibi reuelauerat terminum ſupradictū in anno predicto ſcʒ quintomilleſimo centeſi⸗ modecimooctauo ſcḋm cōputationē iudeo⸗ rum concordans cū p̄dicto moyſe gerūdenſi. quorum terminus ſatis pʒ φ iam tranſiuit in preteritū per.c.xxiij. annos ſcḋm cōputa⸗ tionē eorum in anno p̄nti ſupradicto. Fue⸗ runt etiam alij duo iudei periti vnus in ciui⸗ tate abulenſi alius in villa que dicitur ayllō. de quibus dicetur infra cōſideratione.x.mi⸗ rabili. Iſti aſſignauerunt terminū anno a creatione mūdi quintomilleſimoquinqua⸗ geſimoquinto ſcḋm eorum cōputationem. Qui quidem annus conuenit cū anno dn̄i. M. cc.xcv. Ex quibus oībus manifeſte col⸗ ligitur fatuitas et falſitas iudeorum in de⸗ terminatione anni aduentus ſui meſſie. cuʒ omnes ſui termini iam tranſierint in p̄teritū vt clare viſum eſt. Signū autem fatuitatis et mentis incompoſite eſt nunφ in vno con⸗ ſiſtere ſed de alto in aliud mutari. Unde ſe⸗ cūdo Senece primū argumentū mētis cō⸗ poſite eſt poſſe conſiſtere ſecūqʒ morari. Iu⸗ dei ergo qui viſqʒ nunc conſiſtere in vno nō potuerunt termino. Uériſimile eſt φ quoti⸗ die fatuizando nouos fingent terminos p̄⸗ dicti aduentus. Tertio p̄batur eoruʒ fatui⸗ tas in aduentu meſſie quem ſperant exēpli manifeſtatione. Unde narrat ceſarius φ de⸗ cimus quidā filiā cuiuſdā iudei ipregnauit in ciuitate lemonicenſi timens aūt ille offenſaʒ parentū puelle accepit arundinē nocte p̄pe parietē camere in qua parentes puelle dor⸗ miebant veniens et per foramen ſummitatē vnam arūdinis intromittens et per aliā in⸗ ſufflans ſic eſt locutus. O iuſti et deo dilecti vocans eos nominib' ſuis p̄prijs gaudete qi filia veſtra concepit meſſiā virgo permaſ⸗ nens. vir expergefactus querit ab vxore ſi vo⸗ cem illam audiſſet que negante orauerunt vt iterum audire poſſent. dericus eos loquē⸗ tes audiens ſicut prius iterum eſt locut'. Il⸗ li ergo exultantes et poſt repetitionem facti certiores vix diē expectauerūt ventrēqʒ puel⸗ le aliquantulū iam intumeſcere cernētes ab ea queſierunt vnde concepiſſet. Illa vero ſic⸗ cocta fuerat a clerico ridet ſi cōcepi neſcio ſ⸗ ſcio quia virū nunφ cognoui et virgo ſum. De illis ergo nō ſe capientib' p̄ gaudio p̄ caſtella et ciuitates diuulgatū eſt φ illa pa⸗ ritura eſſet meſſiaʒ. Quid plura aſſuit hora pariendi et iudeis in numero cum gaudio magno expectantibus natiuitatē p̄pu in⸗ ſeta illa nō meſſiam ſed filiā cū multis do⸗ loribus et gemitib' et clamorib' quo cogni⸗ to iudei cōfuſi ſunt ſupra modū ex quibus vn' infantulā accipiēs per pedes alliſit ad parietem. Ecce confirmatio per exemplū fa⸗ tuitatis iudeoꝝ in expectatione meſſie.

Deiudeoꝝ expulſionibus vbi quatuor principales expulſiones notantur.

Ona conſideratio eſt de iudeoꝝ ex⸗ pulſionibus et ſua magna ignomi⸗ nia. nō eſt mirandū ſi gens que taʒ graue cōmiſit delictū quale nunφ fuit nec eſt p̄petratū ab angelis nec ab homine gra⸗ ues ſuſtineāt penas. et q̄ð ſcelus potent cō⸗ parari morte filij dei merito dauid p̄pheta ⸗ ſuā penā dicens expelle eos quoniam irrita⸗ uerunt te dn̄e. In p̄nti ergo cōſideratiōe. iiij. iudeoꝝ expulſiones exprimentur poſt mor⸗ tem ſaluatoris. quaʒ prima fuit a terra ſanc⸗ ta. ſecunda a francia. tercia ab anglia. quar⸗ ta vero ab hyſpania.

Prima expulſio fuit a terra ſācta vbi qua⸗ tuor puncta aguntur.

Rima iudeorum ex pulſio a terra ſancta fuit. Pro cuius declaratōne quatuor erunt puncta attendēda ſicut notat Iohannes ſaliberienſ. in ſuo policrati⸗ co.li.ij. q̄ optime hanc materiā explicauit. Pri⸗ mus erit de ſignis que preceſſerūt exadium hieroſolymitanum nouiſſimū. Secundus de calamitate obſidionis et quis fuerit ſinis obſtinate malicie et que pietatis eis. Terti' punctus erit de muliere que vrgente fame comedit filium ſuum. Quart' erit de nume⸗ ro captiuorum et occiſorum et peremptoꝝ fame. et quomodo chriſtus ſeruauit ſuos ſub ea tempeſtate.

Primus pūctus eſt de ſignis que preceſ⸗ ſerunt exadium hieroſolymitanum.

Irca primum punctuʒ vetus refert hyſtoria ſic dicens φ eſt auctor eius incertus et vetera refert φ imminē⸗

r

te hieroſolimorum excidio. eclipſis lune p xij. noctes continuas etiam in remotiſſimis locis protracta eſt forte ſignans iudaice pfi die ſuperſticioſi erroris euerſionē que ꝑ ꝓ pdicationem apoſtolicam mūdo illuceſcēte recuſſime cōtigit. Scriptum eſt eni. ſtult' mutatur vt luna ſapiens vero cū ſole pmanet. Alia quoq3 ꝙ plurima dudum ſuper incre dulos imminente iudicio acciderunt que ſi per ſingula, put ab auctoribus digeſta ſunt tēpero enarrare vel ſola hec ꝓpriū temp' de ſiderabunt et opuſ. pauca tamen autore Joſepho cōpendioſo ſermone perſtrīgā eo ꝙ ad roborandam fidem noſtram ꝓficiunt et ad retundendam obſtinatā perfidiā iudeorū. Illi. namq3 poſt admiſſum piaculū continu' pro tracta annis impenſum pena differtur. In q̄ bus et apoſtoli omnes ꝑapue iſſi iacob' fra ter dñi dictus hieroſolimis epūs cōſtitut' in deſinenter populū commiſſi impietatis et feralis animi de ſcelere commonebat ſi forte poſſent ꝓmiſſi penitudinem gerere ſi poſſet flere pro ſcelere et vltrices penarū flammas la chrymarum vbertate reſtringere. Oſtēdebat eis namq3 deus per ſuam patientiam. ꝙ ip ſorum quereret penitentiā quia nō vult de' tantum mortem peccatoris ſed ꝙ conuertat' et viuat. Nolite autem adhuc totum diui nam mitebatur diuina maieſtas ſignis et p digijs celitus datis terroreſq3 ſimul mina cem dexteram oſtendendo potius ꝙ inferē do de quibus ſupradicti hyſtoriographi fi de vt in certis etiam in hoc ſufficiens erat. Relegamus ergo quid in ſexto hyſtoriarū ſuarum libro de his ipſe ſignauerit ioſeph' Sed infelicem inquit plebem ceterus quidē hō homines et deceptores falſa fingentes ſuadebant et euidentibus ſignis et iudi cijs iracundie et indignationis diuine non crederent. quibus aperte futurum et vrbis et gentis preſagabatur exidium. Sed velut afflati et amentes et qui nec oculos nec a nimas in ſe haberent ſpernebant. Omnia q3 celitus nunciabantur. Etenim ſtella preſti gens gladio per omnia ſilis imminere deſu per cuitati et cometes. Preterea candibus flamis viſa eſt ardere p totū annum. Sed et ante exidiū ipſo ac bellicum populi diem cū ad diez feſtum conuenirent viij. die menſis xantici qui eſt aprilis nocte tēpore hora nona tantus luminis fulgor arā templūq3 circumdedit vt putarent omnes dieꝫ clariſ ſimum factum et permanſit ſpacio dimidie hore quod imperitis quidem et ignaris ꝓſpe rum videbatur. Sed legiſpitos et ꝓbos ꝙ doctores non latuit crudale portentum. In eadeꝫ quoq3 feſtiuitate vitula ſacrificijs ad mota et aris aſſiſtentes inter ipſas miniſtro rum manus enixa eſt agnū ſed et ianua in terioris edis que reſpiciebat ad orientem cū eſſet ere ſolido induta ac pinde immenſi pō deris qui vix xx. viris ſummo conatu impel lentibus clauderetur ferreiſq3 ſeris et vecti bus munita ac peſſulis in altum dimiſſis teneretur obſtricta repente hora noctis ſexta prima et xx. die menſis apparuit ſponte pa tefacta. Sed et tranſacto die vi. poſt aliquot dies prima et xx. die menſis arthemeſij ꝙ apud nos maius vocatur prodigioſius ap paruit viſus fidem pene excedēs quod vere falſum putaretur niſi oculorum fidee cōfir maſſet malorum conſecuta paſſio. Etenim prope ſolis occaſum viſi ſunt currus et qua drige in omni regione per aerem et armato rum cohortes miſceri nubibus et vrbes ar cūdari agminibus improuiſis in alto. Itē die feſto qui penthecoſtes appellatur noctu ſacerdotes ingreſſi templum ad miniſteria ex more complenda. Primo quidem mot' quoſdam ſtrepitus qui ſenſerunt tum ſub ditos voces deinde audiuit dicētes migre mus hinc ex ſedibus iſtis. Additur his etiā aliud terribilius etiā quidam ananie fili' ihſus nomine vir plebeus et ruſticus ante quartū belli annū cū ciuitas in pace et abū dantia perduraret in die feſto tabernaculoꝝ repente clamare cepit vox ab oriēte. vox ab occidente vox a iiij. ventis vox ſuper hiero ſolymā et templum vox ſuper ſponſus et ſu per ſponſas. vox ſuper populū et indeſinen ter die noctuq3 per omnes plateas circuiens hec clamabat vſq3 quo quidē primores ex populo viri velut in fauſti preſagij indigna tione cōmoti correptum homine multis ver beribus afficiunt. At ille nequaꝙ pro ſe ali quid loquens ſed nec eos quidem qui circū ſteterant deprecans eaſdem voces pari ob ſtinatione et clamore repetebat. Tunc prin cipes intelligentes viros erat numinis eſſe in viro motus perducunt eum ad romanum iudicem. Apud quem flagris ad oſſa' vſq3 laniatus neq3 prece neq3 lachrymas fudit.

Sed eandem vocem miserabiliter et cũ quodam eiulatu emittens per singula pene verbera pferebat addens etiam hoc ve. ve. hierosolimis. pſequitur et aliud idem hystoriographus maiore gestum miraculo dicens. oraculum quoddam in sacris literis repertum quod per idem tempus virũ designaret ex eorum regione pcessurum qui totius orbis potiretur imperio cunctos ad scelus instigauit. Itē hystoriographus vespasianum suspicatur declarare. Sed vespasianus non aliis quam illis solis gentibus qui romano imperio videbātur subdite dñatus est. Unde iustius ad xp̄m hec responsa referuntur ad quem dictum est a patre Postula a me et dabo tibi gentes hereditatem tuam et possessionem tuā terminos terre. et cuius per idem tempus per apostolos suos. In omnem terrā exiuit sonus eorum et in fines orbis terre verba eorum.

De calamitate obsessorum et obstinate malicie iudeorum quis fuit finis et que pietas tyti.

Secundo puncto scilicet quanta fuerit calamitas obsessorum et obstinate malicie quis fuerit finis et que pietas tyti. pſequitur idem doctor dicens atque tot et tanta mediocris plage cum pfusione indignationis dei aduersus impotentiam iudeorum videantur pcessisse iudicia calamitatē intollerabilem exitialem irreparabiliter pbatur et excecate gentis iudicā et cuius scilicet incognitā futurā succedentibus pualuit quantis quam malis tunc vniuersa multata sit vt que ipsa iudeorum terra bello fame igni cedibusque vastata frequenta populorum multa pres simul cum coniugibus ac paruulis liberis absque numero et absque discretione trucidati sint quam et aduersus vrbium obsidiones facte ipsius magnitudine et famosissime ciuitatis hierosolimorum quam vastitas et quanta fuerit diuersorum mortuorum strages quod per singula bellorum exterminium modus. et vt summa abhominatio desolationis in ipso quodammodo dei famosissimo collata sit templo vsque ad plenam eius depopulata sit et psumpsit flamma Si quis plenius nosse vult legat hystoriā iosephi. nos vero ex his tanta quam ad explanationem suscepti operis sufficiant assumemus. In quibus refert quod ex omni iudea populi in die solemni pasche hierosolimā velut exitiali quodam manu cogente puenerāt quos trecies centena milia hominum fuisse. Iusto enim iudicio dei ipsis vltionis electio vt quibus diebus pasche saluatorē suū et saluatorē xp̄m deū crudelibus manibus et sacrilegis vocibus violarāt in ipsis diebus velut in vnū carcerē omnis multitudo pclusa ferali pena exitiū quod merebatur acciperet. Pretereo sane quos eos vel gladii cede vel aliis bellici machini solerta sit explicare ea tantum que solius famis extinxit pdidit supdicto hystoriographus nominibus pbandum quo legentes intelligāt quantū piaculū sit audere aliquid in xp̄m et quam grauibus causa supplicia exigat. Age ita qui. v. iosephi hystorie liber ponatur in medio Et quos eos luctuosa tragedia cognoscantur alii qui vtique remanere in quo apud pires vnū atque idē erat Si.n. in vrbe pgressi facultatum suarum cernere obiecto quod de trāsfugiēdo cogitarent pimebātur. Necessitas vero famis famosos sorum extollebat arrogātiā et virtusque. Alimenta cum temeritate crescebat publice quidē frumentum nusquam omnino erat. Sed irruētes vero pdones pscrutabātur domos et si quid inuenissent tanquam de his quam fefellerāt penas sumebāt. Si vero nō inuenissent nihilominus tanquam eos quod occultius diligentius abscondissent et cruciabāt. Iudiciū vero ben ab eis pabula capiebāt hoc ipso quod adhuc viueret et subsistere corporibus videbātur pfecto tanquam qui iam interiisset nisi abscōditos vel pia tegeret cibos. Si quos sane tabescentes macie vidissent hos cum venia pterībāt superfluum pudātes pimere quos paulopost assumeret fames Multi tamen in occultis omni censu suo mercati sunt vnū mensū. Si diuitiores frumenti vel si inferiores fuerūt et abdidētes se in interioribus quibusque penetralibus domus nonnulli necessitate pcerias fruges edebāt. alii vero in quantū necessitas vel metus pmitteret ex quo quibus et mensā quidā nullus expectabat apponi sed ex ipso semicoctos igni rapiētes pprija velut furtiua deuorabāt et erat infelicis illius obis spectaculū miserabile cum validiores . . . inuēta detexerēt. Inbecillioribus vero nihil preter luctū superesset ac lachrymas et omnis acerbitates rerum superaret fames nihil vero ita subuertit atque subuertit verecūdia. Quid.n. salutis rebus pudorē dignū est id in hac necessitate pteritur Denique vxores de virorum manibus et filii de parētum et quod est infelicius matres cibos de paruulorum manibus atque ore rapiebāt et cum dulcissimi liberi in manibus atque in hora positi et deficerēt exigua vite subsidia a dentibus eius eximere nemo pcebat. Verū ne ipsos quidē interfecisset per exigua sumētes latebāt abolitis ptinuo aderat pdonū quos et statim vt clausam cuiusquam ppēderāt fores madiorū credebat hoc esse quod in infectus portis ederēt et repēte dissipatis foribus papitos

inuicē dabāt atq; ab ipſis vt ita dixerim faucib⁹ eripi-
ebāt. Si qd forte iſuptū iā fuerat reuoca-
bāt. ferebant ſenes ſi cibū vēdicaret tētaſſe
Spargere etiā omnib⁹ mulieres trahebant oc-
cultare nitentes ſi qd forte deprehēſiſſent fuiſſet
in manib⁹ nulla ſenib⁹ reuerētia nulla erga
paruulos miſeratio. Sed et eiulātes paruos fra-
gmento panis inherētes et ex ipſo cū ibeſſet
vāt ſuſpēſos elidebāt in terrā. In eos vero q
raptores cibos preueniſſent aſſumpto crudeli⁹ ſe-
uiebāt. et excogitabāt noua ſupplicia obturā-
tes iſelicib⁹ naturales digeſtionū meatus.
Alijs vero pacutas ſudes per eadē ferēdo adi-
gentes horrēdo q̄ geſta ſūt referēs. Ad cō-
feſſionē p⁹ hec vni⁹ panis aut exigui farine
miſeros pueniebāt. Nā ipſi tortores nō patie-
bant famē. Eſt n tolerabili⁹ quodāmō ſi
hec cōpulſi inedia facere viderent. Sed vi vel
ꝑparēt ſibi ī poſterū cibos vel vi crudelitas ex-
ercitio ꝯualeſceret. In his etiā ſi q forte fur-
tim p ſtatiōes vel hoſtiū p colligēdis herbis
erupiſſet occurrētes eis q ſe hoſtiū man⁹ ef-
fugiſſe gaudebāt diripiebāt quicqd attule-
rāt. Supplicātib⁹ aūt et terribile ſibi quod-
dā nomē dei inuocātib⁹ vt vel partē aliquā q
ſecū mortis pīculo ꝯtulerant idulgerent nihil
prorſ⁹ ꝑbebāt. ſi h beneficij loco ceſſerat ſi cō-
prehēſſus viuū liceret euadere. Hijs aūt poſt
aliquātulū adiūgit dicēs. Iudeis vero cū egreſ-
ſu vrbis oēs pirer ſpes excluderent ſaluſ et
inualeſcēs acerbitas famis domos ſil' et fa-
milias generēq; vaſtabāt. ita vt in penetrali-
bus ſtrata iacerēt mulierū paruulorūq; cada-
vera. p plateas vero iſeliciū ſenū corpa fame
magis q̄ etate ꝯſūpta. Iuuenes vero atq; ōis
etas robuſtior velut ſimulachra quedā in vijſ
oberrabāt et egreſſib⁹ emoriētes quocūq; lo-
co greſſū ſubripuiſſet media. Sepelire aūt ca-
dauera p numero nec deſūderat multitudo nec
viriū debilitas pmittebat. ſil' et p ſui vite in-
certo vnuſquiſq; verebat. Denique aliquāti ſu-
per eos quos ſepeliebāt mortui ceciderūt. Mul-
ti etiā dū proſequūtur funera priuſq; ad ſepul-
chrū puenerent efflabāt. Nec ploratus ex more
defūctis exhibebat aut luct⁹ q̄ hec ſibi totum
vēdicauerat fames. Nec ariditas medu bu-
morē aliq̄ reliq̄rat lachrimaꝝ. Obſidentē
ciuitatē ꝓfunda ſilētia et nox plena mortis
cūcta preſſerat. Quib⁹ melius oīb⁹ grauiores
ſoli vigebāt ꝑdones q̄ nec ſepulchra qdē vi-
rupere et ſpoliare cadauera illicitū ducebāt ſi-
tā ꝑdi prēces q̄ ſecl' inſuꝑ cumulātes ei a-
cien gladioꝝ ſuoꝝ in cadauerū obtūſāde
ꝓbātes. Interdū etiā in nonnullos adhuc
ſpirātes mucro exāminād⁹ agebat qd alij
ſemiuiuos cū viderēt ſupplices o exterens ꝓ-
tēdebāt vt in ſe q̄ beneficij loco puerterēt ſue-
lus quo ſcʒ cruciatib⁹ famis velocius abſol-
uerēt. Sed nouo crudelitatis genere neq; quē
ſponte inferebāt ſi rogarent negabāt cū tamē
vnuſquiſq; deficiētiū cū gemitu retorqret ocu-
los ad tēplū nō de morte ꝑpria dolēs ſed de
impunitate ꝑdonū quos ſuꝑſtites relinqbāt.
Et primo qdē ſūptu publico ſepelire mortu-
os iuſſerāt fetorē itolerātia vt vero oēs ſum-
ptus cepit vīcere multitudo mortuorū de mu-
ro cadauera ꝑcipitabāt. ac cū tyt⁹ circuiēs p-
uidiſſet repletas mortuoꝝ cadauerib⁹ valles
et humentē corpis tabo ꝑriꝫ terrā ingenti cū
ingēti gemitu eleuatis ad celū manib⁹ deūꝫ
inuocat teſtē hoc ſuū cā nō puenire ſed iſtis ſu-
ſtinere inuitū. Et poſt aliquāta iterū quedā
ioſeph⁹ talia proſequit nō cūctabor inqt ꝓfer-
re qđ ſentio. Arbitror ēm q̄ ſi etiā aduerſum
ipſos aucto romanoꝝ paulisꝑ arma ceſſaſſent
aut hyatu terre aut aq̄ diluuio aut ſodomi-
tanis ignib⁹ et fulminib⁹ celitꝰ tocius ſupple-
cis auitas depēdiſſet q̄ multo īfauſtiorē il'
q̄ hec ꝑpeſſi ſūt et nequiorē viroꝝ ꝑgeniē bene
ꝑtuliſſet etatē ꝓ qb⁹ ōnis gēs periret cū-
ctis. Sed et in hoc vi li. eiuſdē talia ſcribit. et
coꝝ inqt q̄ per totā ciuitatē famis ſeuicia oc-
cumbebant multitudo innumerabilis erat. qua-
rū nec explicari miſeria pōt. p ſingulas naq;
domos ſicubi aliqd cibi fuiſſet repente bella
cōmunis et cedes inter caros ipſoſq; parentes ac
liberos naſcebant. dū nō ſolū e manib⁹ ſed
ex ipſis etiā faucib⁹ inuicē cibū rapere certa-
bāt. Fides aūt nec moriētis erat ſed et ipſi cum
ſpūm iā exalarēt ꝑſcrutabant ne quid ſinib⁹ ve-
lut forte in gremio ibi aliqd reſideret. alij
etiā p mediā byātes velut rabidi canes huc
atq; illuc ferebant et quaſi inſania quadam
exagitati in eaſdē domos ſub momēto ipſius
iterū ac ſepius irruebāt. oia tū neceſſitas com-
edebat in abū etiā illa q̄ nec mutis qdam
aialib⁹ edere viſum fuit. Ad vltimū nec loris
qdē nec cingulis vel etiā ipſis calciamētis ab-
ſtinuerat. porro q; indumēta detrahētes ꝯ-
ſcīdēdā dētib⁹ ingerebāt nōnulli et ſeni ve-
teris feſtucas edebāt ſed de quiſquilijs col-
lectis puluiuz pondus dragmis in qua-
tuor vendebant.

Quō mulier quedā vrgente fame occidit
et manducauit filiū.

Erdo puncto ſolis de mana que vi-gē. fame comedit filiū ſuū, pſecit decens. Sed quid opus eſt per hoc dus famis illius explicare cū geſtum ibi factū? qd neqꝫ apud grecos neqꝫ apd barbaros vllus accepit audit? horrendū quidē eū auditu vero incredibile. Et quidē libē tam immane facinus ſiluiſſē ne q̄s me deret mō ſtruoſa narrare niſi multos me-ae noſtre viros teſtes cōmiſſi ſceleris habuiſſem. Porro vero aliqd pñe mee preſtare arbitror. ſi ſubtrahā eoꝝ verba quoqꝫ alit facta. Mulier quedā ex his que vltra rdanis alueum cōmanebāt mana nomiē ſiat filia de vico bethezob. qd interpre-domus yſopi genere et facultatib⁹ nobilis cū cetera multitudine que fluxerat hiero-ymus repta cōmanē cū omnib⁹ obſidio-caſum ferebat. huī⁹ reliquas quidem facultates quas domo in vrbē puexerat tyrāni aſere. Si quid vero reliquiarū ex magnificis fuerat quib⁹ victum quotidianū pducere ducerer inuētes. p momenta pdonū ſatellites rapiebant. p quib⁹ gemēs mulier et inſaucia iam quadā ex indignacōe fan-atur ita vt interdū pdonibus maledicēs ſuiſque in necēſſitu inſtigaret. Verū cū ne irritatus quiſqꝫ nec miſerat⁹ eā oppimeret ſi quid cibi fuiſſet forte ab ea queſitū ab alijs quereret. necā iam vſqꝫ reperiēdi fieret famis aūt dira viſcerib⁹ ipſius inſideret ac medullis et ad furorē purgeret iā cha fame et ira peſſimis vſa cōſultoribus ra ipſa iā armatur cōtra nature. Erat vnā et ſub vberib⁹ paul⁹ filius hunc ante los ferens infelicis inquit mane. o infe fili in bello fame et direptōne pdonū te reſeruabo. Nam et ſi vita ſperari poſſet iugo romane ſeruitutis vigemur. ſꝫ nunc ſeruitutem puenit fames. pdones vo gꝫ in grauiores purgent. Veni ergo nec ate. eſto mam cib⁹ predonibus furor ſe fabula. que ſola deerat cladib⁹ iudeorū ūm hec dixiſſet ſimul filiū iugulabat. cū de igni ſuppoſitum torret et mediū ꝙp-dendo cōſumit. mediū vero reſeruat ob am. Ecce cōfeſtim pdones inuāt con-te carnis odore cōcepto. minat mortem ſine mora cibos quos paratos ſenſerāt de nſtraret. Tunc illa quidē partem inquit ūnam reſeruari vobis et cōtinuo que ſu-per fuerant mēbra detexit infantis. At illos repente ingens horror inuaſit et crudeles ꝙꝫ uiſa animi dirūpere vox faucib⁹ interclūſa eſt. Illa vero mia vultu crudeliꝰ crudelior pdonib⁹ truculētior. me⁹ inquit fili⁹ eſt. meus eſt pro-et facinus meū eſt edite. Nā et ego prior comedi qd genui. nolite effici aut matre religiosiores aut femina molliores. qꝫ ſi vos pietas vincit et execramini cibos meos ego qui talib⁹ paſta ſuꝫ his iterū paſcar. Poſt hec illi tremētes q̄ diſceſſerūt qui hūc ſolum ex oībus facultatib⁹ ſuis miſere matri reliquerant cibū. Repleta eſt aūt vniuerſa ciuitas ꝓfeſſim nephari ſcelere. vnuſquiſqꝫ facin⁹ aīs oculos qd ꝑpetratū fuerat addu-cēs tan ꝙꝫ ſi ipſe hoc ꝑpetraſſet horrebat oēs quo famis neceſſitas purgebat feſtinabant magis ad mortē beatos dicentes eos qb⁹ cōtigerit interiſſe priuſqꝫ taliū maloꝝ polluerentur auditu hec quidem ioſephus.

De numero captiuoꝝ et occiſoꝝ et pereūtiū fame.

Narr⁹ pñc⁹ eſt de numero captiuorū et occiſoꝝ et pēptoꝝ fame. Que vero tāta calamitas inuenerit eūdē eodē auctore per paucis annectā. Colligē cū ſupradict⁹ hyſtoriographus oēm numerū pemptoꝝ vel fame vel ferro vndecies cēntena milia deſignauit. Ceteros vo latrones vel ſiccarios vel pdones poſt vrbis excidiū munus dedaraui interiſſe vulnerib⁹. Ele-cos aūt quoſqꝫ iuuenū quos decor corporis et pcitas cōmendabat ad triūphū hoc cōſeruatos. Reliquos aūt qui ſupra xvij. annos agebāt etate ad opa egypti p metalla deſtinatos vel p ceteras puincias eſſe diſpſos. Alij quidem vt ad ludos gladiatorꝫ. Alij vt ad beſtias traderentur. Si qui vero intra decimūſeptimū etatis ſue ānū capti ſunt p diuerſas puincias in ſeruitutē diſtrahi iuſſi ſunt quoꝝ numer⁹ vſqꝫ ad nonaginta milia pduct⁹ eſt hec vero oīa geſta ſunt ſecūdo anno veſpaſiani imperij iuxta ea que ipſe dñs et ſaluator noſter ihe⁹ xp̄s pdixerat ꝙppe cū ea q̄ gerēda erant prius videret tunc ſcōm euāgelioꝝ fidē videns ciuitatem fleuit ſup illā et velut in aurib⁹ eius ploraū⁹ eſt hec verba. Si cognouiſſes inquit et tu in hac die que ad pacē tibi ſunt. Nūc aūt abſcondita ſunt in oculis tuis quia veniēt

dicẽs in te et circundabunt te inimici tui val-
lo et circundabunt te et purgent te vndiq; et
ad ſolum redigent te et ad filios tuos in te.
In hunc modum ꝙ plurima diuine ꝯmina-
tionis tonitrua publice induratis auribꝰ re-
ſonabant, quouſq; ſanguis iuſtoꝝ ſed et ip-
ſius iuſti ſingularis euicta qui ab impijs
inique effuſus eſt iuſto dei iudicio quereret.
Venit ſunt ergo plage bellis ſtrat et̃s pa-
trijs ſedibus diuine indignatõis exaſi ſur-
bane vt in vrbe glorioſiſſima nec lapis ſuper
lapidẽ remaneret. fuitq; populi indurati et
quouis lapide duriores tribulatio tãta quã-
ta non fuit ex quo gentes eſſe ceperunt vſq;
ad diem hanc. Eccleſia vero que fuerat hie-
roſolimis congregata diuinitus tranſire iuſ-
ſa eſt tranſiordanem ad oppidum quoddam
nomine pellam quo ablatis ab vrbe culto-
ribus dei celeſtis vindicte fieret locus que in
vrbem genteq; ſacrilegam fuerat exercenda
quod et euſebius ceſarienſis in eccleſiaſtica
hyſtoria plenius ſcribit. Et quidem hec oīa
recentiſſime paſſi ſunt qui in filium dei manꝰ
ſacrilegas extendere preſumpſerunt cum teſ-
timonijs ſcripturaꝝ et virtute mirabiliuꝫ o-
perum ipm xp̄m deum eſſe conſtaret ſicut ſu-
pra dictum ſupra primo libro in apertione pri-
mi theſauri allegando dictum ioſephi. Dic-
ent ergo aliqui iudei hyſpanie ꝙ ſunt in ea
antequam eſſet mors xp̄i. Sꝫ quero ab eis ſi vene-
runt ad hyſpaniã ſuo velle vel coacti. ſi vo-
luntarie non obſeruauerunt legem nec ceri-
monias quas ſolum in ptibus illis obſer-
uare tenebantur et ſic fuerunt vere apoſtate
et non iudei. Si vero ducti fuerunt vi et cap-
ti quare non reuerſi ſunt quãdo eis data fu-
it licentia generalis per regem darium. qui
fecit voce preconia aclamare per omnez terrã
ꝙ iudei de omnibus partibꝰ redirent in hie-
ruſalem et ꝙ edificarent templum. Si ergo
ipſi remanſerunt illa vice in hyſpania remã-
ſerunt ſicut iudei mali deſperati cõfuſi et di-
uiſi a bonis iudeis illius tẽporis ne ſeruaſ-
rent legem et precepta et ne cogerentur a pro-
phetis et vt eſſent ydolatre. quia a tẽpore
neronis imperatoris vſq; ad conſtantinuz in
quo tempore fuerunt. xxxuij. imperatores nõ
manſit in hyſpania homo qui nõ adoraret ydo-
la ꝙ non occideretur diuerſis et varijs tor-
mentis et tamẽ nõ legatur de aliquo iudeo
ꝙ propter hoc occideretur. immo ipſi moue-
bant xp̄ianos ꝙ illa adorarent quantoma-
gis. quia cum in eorum terra hoc eſſet pro-
hibitum ipſi ibidez adorabãt ydola. et ideo
non oportebat ꝙ in terra aliena ad hoc com-
pellerentur. Et dicunt ꝙ ſunt de tribu iuda.
Alij ꝙ ſunt de tribu leui. Alij ꝙ ſunt de tri-
bu manaſſen. Alij ꝙ ſunt de tribu effraym.
qđ cum veritate probare nõ poſſunt. ꝙ ſi
ſunt de tribu iuda. quare ergo non fuerunt
ad ſuos reges ante xp̄i aduentum. Et ſi de tri-
bu leui quare non fuerunt ad ſuum ſacerdo-
tium ſeruiendum. Si de quacũq; alia tribu
quare non redierunt ad ſuos iudices et pro-
phetas. Sed ſi ante aduentum xp̄i ſic fue-
runt in hyſpania ibidez remanſerunt vt
rebelles et deſperati.

Secũda expulſio facta fuit a regno fran-
cie et anglie vbi tres cauſe diuiſim aſſignãt.

Secunda expulſio iudeoꝝ facta fu-
it in regno francoꝝ. Unde tempore ſan-
cte henrico romanorum. impe-
ratore. et ſedente in cathedra petri clemente
papa. v. qui fuit ducenteſimꝰ papa. necnõ
regnante in eorum regno francorum philippo
rege Anno dñi. M. ccc. vi. de ordinatione p-
dicti regis fuerũt in toto regno francie capti
iudei irreceptibiliter vno die et cõfiſcata bo-
na eoꝝ et expulſi et ad regnuz mutinas...
ſum ſcilꝫ ꝙ refert frater iohannes de...
in ſuo hyſtoriarum collectario. cauſam...
non ponit huius expulſionis. Cum...
eſſe inueſtigarem cauſam vnde poſſem...
predictam cauſam. Caſu quidem ſu...
vir galli et ordinis ſancti benedicti m...
rij famoſiſſimi clunacenſis. tanꝙ refor...
res multi monaſteriorum eiuſdem or...
ſubiectorum predicto monaſterio in...
le regno ad villã meam de campis...
dem nunc exiſtente applicauerũt cuꝫ r...
ſam ſuam expoſiturum conſenſum et fa...
uorem querentes pro dicta reformatione...
rum vnus doctor in iure canonico. ſ...
licẽnatus. tercius vero baccalarius. ...
ſingulariter qui licentiatus erat vir p...
videbatur et grauis queſiui ab eodem...
bi vendice cauſam panderet predicte...
ſionis iudeorum a regno francie ſi ſi...
ret. Qui reſpondens eandem vere ſe...
gaui vt exhibitam in ſcriptis ponere...

plenum experimentu totum casum: Fecitque voluntarie sub forma et serie que sequitur. Reuerende pater quod vestra charitas postulauit ut in scriptis redigerem causam et in honorem potissimam electionis infelicissime christiano nomini gentis vicz iudeorum a regno francorum christianissimo factam que hortatur vestra religiosa bonitas stilo saltem rudi et indigesto Vero tamen et indubitato ut omnes gallie heredes norunt apud quos nota et manifesta hec sunt. Nam in picturis et tabulis ecclesiarum multarum asentibus hec solent necnon in cereo pascali annus electionis iudeorum annotatur quem pronunc memorie non teneo plurimorum circumstantie memorande miraculi propter inuariam a memoria excedunt. Ea vero que legi et in tabulis vidi fideliter enarrabo. Eo igitur tempore quo sordibus iudeorum populus in opprobrium sempiternum cunctis gentibus a deo datus stabat contatione christianissimum francie regnum sedebat quidam ipsorum ut solent publice vsuram exercebant Mulier quedam parisiensis necessitate compulsa vnam quam solam tenebat preciosam vestem illi iudeo feneratori in pignus dedit. Die vero sancte resurrectionis appropinquante mulier illa non habens vnde vestem suam redimere posset multis blanditiis aruinuenit feneratorem tempus petiuit iurans illi et promittens ut si suam illi in die sancto saltem pasce vsui prestaret vestem in crastinum eam superadditis fenoribus illi restitueret. Perditus ille afflictionem mulieris considerans licet quam cupidus foret et usure iam cognoscens fuerat detestandum rennuit assumere pollicitationem mulieris sed reconuenire illam cupiens in hec verba prorupit Scio te mulier a lege mulierem bonam et habundantem a tuis circumvicinis reputari scio te multas habere emulas que si in die festo te tua veste adornatam non viderint alludent te risui cachinnationibusque omnibus patebis. Si acquiescere vis consilio meo vestem tuam reddam et pecunias duplicatas tibi dabo. Tum illa ore insatiato. Quid vis inquit tibi ut faciam. Nam summope tunicam meam reportare cupio si facta tua mihi vires. credere potterum illud monstruosum ut illum quem adoras pro deo tuo quem in tua pasca receptum per manum sacerdotis eo mihi apportabis tuam

tibi restituam vestem et pecunias duplicabo. Exhorruit hoc audito verbo christiana mulier auertat inquit id ipse deus a me sed mihi crede per ipsum deum te iuro illam mihi tunicam de illo die accommodes in crastinum restituam. Absit inquit iudeus importuna mulier nunquam id faciam sed acquiesce consilio meo et tibi prouidebis. Nunquid ait mulier saltem iudee mihi illud transglutiendum necessarium fore. Caue inquit ne transglutias sed in os conserua et mihi apporta. Varium semper est et mutabile femina acquieuit tamen probando crimini et veste recepta remeauit ad propria. Die sacratissimo resurrectionis adueniente vana et fatua mulier iudeo cupiens complacere pecuniarum amore vbi ueprba ore sacrum domini nostri ihesu christi corpus suscepit festina ad iudei domum pergit. Ecce ecce iudee quod tam importuno affectu instanter a me requisisti. Ecce deum meum quem hodie per manum sacerdotis accepi. Ecce eum quem adorant christiani mihi pollicitam pecuniam trade. heu heu ad turpia ducit paupertas que auari mentis genus mulieris. Fenerator itaque letus et gaudens bene inquit venisti mulier cum deponensque donarium et pecunias duplicatas recepit tunc as. Tunc iudeus ille insano animo et furibundo totus propterea debacchatus et ingentem flammam in camino succendit vnam magnam aqua et oleo plenam superponens corpus domini nostri ihesu christi manibus nephariis immisit dicens. Eo ne tu ille christianorum deus. Eo ne tu ille ihesus quem ex virgine natum christianorum vesania crudelitas opinatur et credit fore deum si tu ille es quem colaphis cedebant patres mei ego te bullientibus vndis cruciatum. si te cruci affixerunt ego te assandum dabo illi viuum te morti dedere ego iam te mortuum morti iterum dabo. Si vis loqui si deus es si tua est potentia vnde et me igne consumare defende te et talia scelerato ore euomens Ecce dominus noster ihesu christus in medium bullientis aque stans speciosus forma pre filiis hominum puer ambulans super aquas bullientes. Quem videns iudeus non tam signo et miraculi nouitate conuersus ad deum sed iudaico more et populus ille testificante sancto moyse indurato animo semper existit duri cum ceruice. puerum sol natantem cum eo instrumento ferreo

q̃ð in manib⁹ habebat iteratis vicib⁹ in va/
nã bullientẽ demergere tẽptauit. sz nec illuz
quouis modo tangere valebat. dimissa ei sa
pientia puer ihes⁹ sic ducebat vt quã iudeus
ille in medio aque bullientis illã fore arbitra
bat in dextra pte ipm cernebat existere. sicq3
quã in dextra ferire volebat in sinistra bullie
tis aque cernebat. Colluctabat iude⁹ cũ pue
rulo nec ibi eũ causa ꝑualere poterat. Interi
pueri iudei illuc assistentes ꝓdigij nouitas/
te perterriti ad matrẽ cõcurrũt dicẽtes. Ẽn mr̃
pr noster puerulũ in aquã bulliẽtẽ demerge
re nitit̃. Mater illa ad cameram viri sui gradiẽ
pueri alta voce eiulãtes ad publicũ puenit
vicum dicẽtes et ꝓclamantes venite venite
vere pater nr̃ puerũ vnũ ꝓdicta mirabili for
ma in aquã bulliẽtẽ demergere cupit. Fit cõ
uers⁹ ppli. iudei passim et xp̃iani cõcurrerũt
maliq3 et illuc viderũt puerulũ dñm nrm
ihesuz xp̃m et iudeũ nitentẽ ꝓfundũ vene
demergere. Denũciatũ est ep̃o parisiensi in/
auditũ miraculũ q̃ cũ toto clero accessit ad
iudei domũ et in medio bullientis aque et
olei vidit hostiã mũdissimã sanã et integrã
illã assũpsit suis ꝓprijs manib⁹. et omni cer
nẽte populo in eccl̃ia sancti iohãnis de gra/
uia parisius. vbi in eodẽ die cõsecrata fue/
rat ꝓcessionaliter portauit. In qua eccl̃ia in
memoriale tanti miraculi vsq3 in hodiernũ
diẽ obseruat̃ et q̃libet die in honore sacra
tissimi sacramẽti altaris missa celebrat̃. Fe/
ria vero quinta in qua dñs nr̃ ihes⁹ xp̃s illud
sacramentũ statuere dignat⁹ est puenit po/
pulus et missa solẽnissime ibi celebrat̃. Ca
ptus et incarcerat⁹ fuit iudeus vxor iudei et
pueri cõfessi sũt que viderũt. Iude⁹ ipse oĩa
que p ipm facta fuerãt et dicta ꝓfessus ẽ mu
lier ad fidẽ cõuersa ẽ et pueri baptizati ipi etiã
xp̃iani qui videre meruerũt signũ magnum
cõfessi sunt veritatẽ. Iude⁹ ille a deo re/
probat⁹ et derelict⁹ in sua obstinatiõe ꝑmã/
nens ad iudiciũ per ꝑpositũ parisiensem du
ctus est. Deinq3 iter ageret iudeus ille ꝑposi
to parisiensi voce perturbata dixit. Si librum
quẽ possideo thalmuth intitulatũ hic vna/
mecũ haberẽ. nõ esset in tua potestate me v
morti tradere. q̃m liber ille vel a parentib⁹
meis accepi tale virtutẽ a deo recepit vt hi q̃
frequẽter illũ legũt et possidẽt a deo immor
tales reddant̃ vbi inquit ꝑposit⁹ parisieñ. li
ber ille tante virtutis est vt immortales hoies
reddat. designa locum et ad illũ destina pe
dissequũ. Quo facto vbi pedissequus librũ
thalmuth iudeo in quadriga ligato tra/
didit ignis qui ad tractũ balustẽ ꝑparat⁹ ad
combustionẽ iudei per lictorẽ erat ad iudeũ
vsq3 volauit. eũq3 vna cũ libro suo thalmud
in fauilla et cinere in momento et in ictu ocu
li redegit. Hec fuit vrgens causa eiectiõis ḡe
tis iudaice a xp̃ianissimo regno frãcie. Qui
cquid sit de hoc verũ3 hec .s. fuerit potissima
causa eiectionis iudeorũ ab illo regno siue
illud quod dictũ est supra ꝯsideratione vij.
puncto in crudelitate .viij. rum scz oẽs por/
ci se mutuo occiderũt. vel illud quod in cre/
dulitate supradictũ est. scilz de homine quẽ
spinis coronatum occiderunt credendũ ẽ nã
q3 hec et plura alia crimina eorũ cõcurrerũt
propter que sic puniti sunt. Expressa tamen
causa fuit infra dictum mors. Quare vniuersa
liter Iudei omnes ab illo fuerunt expulsi vt
notat vincentius vide supra cõsideratiõe ꝓ
dicta et puncto in crudelitate .ij. In cõfirma
tionem predictorum est illud quod accidit
in confinibus regni castelle versus regnum
nauarre in villa quadaz que e grauion dicitur
vbi colliguntur iura a transeuntibus de re/
gno in regnum. In predicta villa consueue
rant iudei predicta iura colligere. Accidit
autem q̃ miles quidam de regno frãcie vi/
situ faceret per locũ prenominatũ ꝑegrinãs
in sanctũ iacobum. Et cum p̄dicti iudei inue
reciũde explicarent oĩa que deducebat inter
cetera inuenerunt quendã librum deuotio/
nis suaz in quo multe erant litere auree. et
cum pro quolibet peterent certum ius inda/
gnatus miles ille percussit alapa vnum iu/
deorum qui illico versaute percussit similiter
militẽ alapa. et cũ p̄dict⁹ miles indignato
ense volebat iudeũ illũ punire occurrit mlti
tudo iudeoz cũ armis sic q̃ n̄ potuit vĩdica
re iniuriã sibi factã et rediẽs in se ipsũ cepit cogi
tare q̃re de⁹ ꝑmiserat eũ a tã turpi et nephan
dissima gẽte tã grãdẽ iniuriã ꝑpati. recordat⁹
est q̃ a toto regno frãcie propter supradicta
iustissime fuerant iudei expulsi et ipse solus
remanserat singularis defendens vsq3 nunc
iudeos in terra sua. Et ideo iustus de⁹ ꝑmi
eũ permisit eũ sic turpiter offendi. Recedẽs
ergo a p̄dicto loco ꝓmisit et vouit q̃ si de⁹
reduceret eum ad terram suaz nullum iude/
um relĩqueret in eadẽ q̃d et ope adimpleuit.

quia omnes iudeos quotquot potuit inuenire gladio peremit.

Tercia expulſio facta fuit a regno anglie.

Tercia iudeorum expulſio fuit a regno anglie cuius expulſionis cauſa duplex aſſignatur quarum primam legitur in quibuſdam miraculis ſub ordine qui ſequitur. In lincolnia ciuitate regni anglie accidit quoddam miraculum quod deus voluit oſtendere pro laude beate virginis. Una mulier quedam vidua et paupercula filium quendam nomine alfonſum habebat quem tradidit ad docendum primas litteras et poſtquam ſciuit legere tradidit imbuendum rudimentis grammaticalibus et in muſica qui licet in grammaticalibus proficeret, in muſica tamen grauiſſimus erat. Et quia predicta mulier paupercula erat recommendauit illum cuidam religioſo ſui generis, ut de victu ſaltem ipſi prouideret et ita factum eſt quia quotidie poſt lectiones ſuas recipiebat ſuam refectionem a predicto religioſo. Erat autem predictus puer etatis annorum .x. cuius erat conſuetudo ordinarie mane primo quod iret ad eccleſiam deinde ad ſcolas et hora refectionis ut dictum eſt ad domum religioſi. Nocte vero ad matris domum ſe conuertebat. Cum autem ſepe in eccleſia illam preclaram antiphonam Alma redemptoris audiret cantare tantam deuotionem concepit in virgine beata et ſic memorie ipſius predictam antiphonam quod quotienſcumque iret de die et de nocte per vicos et plateas more puerorum ſupradictam antiphonam alta voce dulciſſime cantabat. Tranſitus autem eius erat cum iret ad domum matris vel rediret ab eadem per vicum quendam iudeorum. Quod audientes frequenter predictam virginis cantationem ab ore iuuenis quidam illorum habuit querere a quodam docto chriſtiano quis eſſet ſenſus illius cantationis cum eius cantus tam dulcis eſſet. Et ut cognouit quod illa erat antiphona quedam que ad laudem et honorem virginis beate marie matris redemptoris ieſu chriſti [illegible] in miſſe decantabatur a fidelibus in eccleſia cepit dolorem et peperit iniquitatem quod conſilium habuit cum ſuis complicibus quorum corda dyabolus poſſidebat quomodo predictum infantem morti traderet et occideret. Hora igitur opportuna obſeruata cum paruulus predictus alta voce cantando predictam antiphonam tranſiret per eorum vicum ſubito ſicut a rugientibus leonibus rapitur et reductus in domo quadam de modo mortis eius tractauerunt. Et diffinitum eſt inter eos quod eius lingua cum qua beatam virginem laudabat extraheretur per oppoſitum capitis pre[illegible]. ſecundo quod extraheretur cum cor eius quo cogitabat predictam cantationem et ultimo quod corpus eius proiiceretur in loco profundiſſimo et immundiſſimo fetoribuſque pleno qui locus erat eorum communis latrina. ut nullatenus ſignum eius inueniri poſſet et factum eſt ſic. Sed virgo beata que mater eſt miſericordie et pietatis nec obliuioni tradit ſeruitia quecumque ſibi facta ſtatim ſicut ille deuotiſſimus ſuus cantor in predicto loco fuit proiectus. Affuit prius ſenex eidem et poſuit in eius ore lapidem quendam precioſum qui locum lingue ſuppleret et ſtatim cepit cantare ſicut prius predictam antiphonam immo melius et altius quam primo nec aliquando ceſſabat de die nec de nocte a predicto cantu et tali modo ſtetit in predicto loco paruulus ille quatuor diebus. Cum vero mater eius videret quod ſicut conſueuerat ad domum eius non veniret ſcelerato greſſu ad domum ſupradicti religioſi peruenit ac deinde ad ſcolas nec poterat inuenire. Diſcurrebat vndique per ciuitatem anxia mulier ſi poſſet alicubi inuenire filium ſuum et diſponente deo in fine quatuor dierum predictorum mulier illa tranſiuit per vicum illum in quo filius ſuus fuerat occiſus et in latrinam proiectus. et ecce vox filij ſui cantantis dulciſſime cantationem illam virginis quam ſepiſſime ab eo audierat inſonuit in auribus eius. Quo audito clamoribus magnis predicta mulier clamare cepit et congregate ſunt multe gentes et cum eis iudex ciuitatis. intraueruntque domum illam in qua vox iſta audiebatur et finaliter inuentus eſt iuuenis in loco predicto et extractus nec vnquam ceſſabat a cantu illo dulciſſimo licet mortuus foret. Indutuſque aliis veſtimentis per dominos qui ibidem venerant notificatum eſt epiſcopo ciuitatis. qui illico veniens ad ſpectaculum precepit quod poneretur honorifice in quodam lecto. et ſic deductus eſt cum ſolenni proceſſione et magno honore ad eccleſiam cathedralem predicte ciuitatis ſemper tamen continuabat canticum ſuum. conuenientibus ergo in vnum ad predictam eccleſiam dictus epiſcopus celebrauit et fecit ſolennem ſermonem precepitque omnibus audientibus quod deuotas funderent orationes ut precibus beate virginis deus dignaretur reuelare hunc errorem. Finito vero ſermone placuit altiſſimo et ſue

beatiſſime matri quod fuit detecta ipſiſſimorum iudeorum perditio et crudelitas. qui eadem hora ſurrexit paulus ille et iſte et ſtetit pedes in lecto in quo iacebat et extraxit ab ore ſuo unum preciſiſſimum lapidem. dixitque omnibus voce leta et hylari facie qualiter ſibi acciderat ſicut dictum eſt et quomodo virgo beata ad eum venerat et poſuerat dictum lapidem in ore eius ut non ceſſaret motus ab eius laude et ut audiret gloria filii ſui in ſalute credentium et perditione odientium et incredulorum. post hec ad ſe vocavit ad ſe epiſcopum et dixit ſibi pacem ſimiliter et matri et facta expeditione ab omni populo certificavit eos quod aſcendit ad celos in ſocietate virginis glorioſe et tradidit predictum lapidem predictum epiſcopo ut poneret eum aliis reliquiis in altari. Quo facto ſignaculo ſancte crucis ſe insigniuit et compoſuit ſe lecto animam tradidit ſalvatori qui honorifice ſepultus fuit in quodam ſepulchro marmoreo quod multo tempore precioſos lapides ut fertur emanavit quouſque quedam peſtifera hereſis ibidem orta fuit. Rex vero predicti regni cum cognovit tamen perlandum et horribilitudinem eorum crimen et propter nulla alia que invenit verdicta inquiſitione que predicti iudei operabantur in contumeliam et in memoriam ihesu chriſti ſalvatoris noſtri et ſue beatiſſime matris cum deliberato et maturo conſilio aſſignata die precepit quod occiderentur omnes iudei quotquot poſſent inveniri in predicto regno ſuo. Et illi qui melius deliberaverunt fuerunt totaliter expoliati ab omnibus bonis et ſignati ac expulſi a toto regno anglie. Et ab illo tempore nunquam amplius ibi habitavit nec habitat nec auſus eſt apparere aliquis iudeus quia ſtatim interficeretur ſi cognoſceretur. Alia cauſa in cronicis anglorum antiquis ut fertur aſſignatur. Cum enim regnum illud plurimis bellis fame et peſte laboraret miratus rex vir venuſtus tanta regni ſua continua tribulatio ſervos dei ad ſe vocavit et rogavit ut deum devotiſſime orarent quatenus ſibi dignaretur revelare cauſam tanti mali perato corrigere et emendare. Illi vero licet indignos reputantes ſinaliter tamen eis auxerunt ieiuniis et orationibus ſe affligentes. Deus autem miſericors oſtendit quod illa eveniebant in predicto regno propter peccata crudeliſſima que iudei committebant. Cum rex hoc audiret conſilio habito deliberavit omnes iudeos facere chriſtianos cogitans ex hoc placare iram dei et factum eſt ſic. Sed nec propter hoc predicta mala ceſſabant ſed ſemper in amplius creſcebant. Conſulto ergo iterum ſervis dei. Reſponſum eſt ſibi quod peiores erant ſub nomine chriſtiano quam primo. pauco enim tempore elapſo a ſua ficta converſione uſurpaverant modos et aſſumpſerant omnia fere officia regni in calamo et virga intantum ut vere chriſtiani quaſi captivi viderentur eorum. Quare predictus rex illuminatus a deo purgavit regnum ſuum a ſerpentibus illis in hunc modum. Die enim aſſignata ut omnis populus exiret in campum prope mare fecit duos papiliones unum in ripa maris. reliquum vero in aliquali diſtantia convenienti. In primo poſuit torah iudeorum in ſecundo vero crucem chriſti. Sedens ſreceptio tribunali in medio papilionum convocavit ad ſe omnes predictos converſos et voce clara et hylari vultu dixit eis. ego feci vos omnes fieri chriſtianos et vos acceptaſtis voluntarie. Sed poſt converſionem veſtram mala multiplicantur in regno meo et forte huius cauſa eſt qui invite ad chriſtianitatem veniſtis. Eſt ergo voluntas mea liberos vos relinquere. Ecce in papilione iſto prope mare eſt thorah iudeorum. In alio vero eſt crux chriſti. eligite preſe qua volueritis et ad illam ſtatim properate. gaviſi ſunt gentili de libertate preſſa omnes ſimul cum uxoribus et filiis relicta cruce chriſti ad thorah cucurrerunt. Et intrantes papiliones unus poſt alterum iugulabantur in ſecreto et altera parte papilionis et proiciebantur in mari et ſic purgatum eſt predictum regnum et continuo ceſſat plaga nec amplius iudeus ibi habitat ſed nec habitat uſque in hodiernum diem videatur hyſpani ſi ſilio plaga viget et primo intereos creſcat.

Quarta expulſio facta fuit ab hyſpania.

Quarta expulſio iudeorum facta fuit in regno hyſpanie. Unde legimus in cronicis hyſpanie quod ſiſebutus rex gothorum regnavit in regno hyſpanie Era ſexcenteſima quinquageſima quarta. que fuit anno domini ſexcenteſimo ſexdecimo. et regnavit annis. viii. et melius ut iſte fuit bonus chriſtianus et ſtatim incepit regnare monuit iudeos qui erant in regno ſuo convenirent ad recipiendum fidem chriſti et multi eorum converſi. fuit ad fidem catholicam involuntarie. Et iſtud fecit predictus rex motus ex verbo pauli apoſtoli ad philippenſes .i. ſive per occaſionem ſive per veritatem chriſtus annuncietur et in hoc gaudeo ſed et gaudebo: ceteros vero iudeos extra regnum eiecit eccleſiam ſancte leocadie tolete miro opere fabricavit et ibi ſepultus eſt. De romanis quos bis feliciter triumphavit huius tempore nephandus machometh ab hyſpania fugatus in affricam tranſfretavit viuſa regnare cepit Era ſeptingenteſima quadrageſima quarta.

ãnis. ſic remanſit. hic bene inchoauit ſed peſſime conſummauit. hic pelagium filium ſuum ſibi deus cantabat qui poſtmoduꝫ contra ſaracenos in aſturiis rebellauit ab vrbe ex- pulſit toletana. Iſte introduxit iudeos i regno quos Siſebutus eiecerat quare dat⁹ in re- probum ſenſum luxurioſiſſimus eſt effectus. Iſte mandauit eccleſiaſticis ꝙ haberẽt vxo- res tot quot poſſunt ſuſtentare. Iſte pce- pit eis ꝙ non obedirent romano pontifici. Iſte precepit muros ciuitatũ et locorũ deſtrui. Propter cuius peccata inſurgerent cõtra eum. Iſte priuauit oculis theofredum patrẽ rode- rici. Iſte rodericus fauore romanorũ cõ- tra vitiſam decreuit publice rebellare qui ec- cauit eũ et qđ fecerat patri ſuo fecit ei et regnũ cepit vitiſa. Itaqꝫ plenus abhominatio- nibus cordube vitam finiuit. Hec ex cronicis hyſpanie et ex archiuo fratris iohannis egy- dii zamorẽ. Ex quib⁹ pꝫ ꝓſperitas regni regis expellentis iudeos ab hyſpania et in- felicitas ſcõi deducentis eos ad eandem

De iudeorũ innumerabiliũ et ſua obſtinata malicia vbi noue innumerabilia explicantur.

Eama conſideratio eſt de iudeorũ mirabilibus et ſua obſtinata mali- cia. Glorioſus deus qui vult oĩs homines ſaluos fieri et in agnitionem veri- tatis venire peccatis et crudelitatibus iude- orum non obſtantibus ianuaꝫ ſalutis fidei catholice per multa mirabilia eis oſtẽdit ap- perire ꝫ vt minus ſint excuſabiles in extremo iu- dicio et de multis mirabilib⁹ et ꝓdigijs per diuerſas orbis partes eiſdẽ oſtenſis. Poſt quã per mundum fuerunt diſperſi noue mira- bilia in pñti conſideratione explicantur.

De aqua diſparẽte iudeo ficte ad baptiſ- mum accedente.

Primũ mirabile accidit circa annuꝫ domini ccccxx. Imperantibus the- odoſio iuniore et honorio et ſeden- te in cathedra petri Innocẽtio papa primo. Tunc cum iudeus quidam ad baptiſmum fict⁹ cauſa veniſſet ſubito baptiſmi aqua diſparuit et iterum atqꝫ iterum alia et alia diſpa- ruit ꝑ hoc dei virtutem et iudei perfidiam demõ- ſtrauit. hec ex cronicis imperatorum et ſum- morum pontificum.

De ſanguine imaginis xpi cruentantis iudeum telo eum tranſfigentem.

Secundũ mirabile accidit circa an- nuꝫ domini quingẽteſimumoctua- geſimumſeptimum imperante in- ſtiniano qui fuit huius romanorum impe- rator. et ſedente in cathedra petri Pelagio papa primo. Tunc enim iudeus quidam imaginem ſaluatoris furtim ad domum ſu- am delatam telo tranſfixit et cũ ſe ſangui- ne eius cruentatum videret et abſcõdit eam. Sed chriſtiani querentes ꝑ veſtigia ſan- guis inuenerũt et iudeũ lapidib⁹ obruerũt.

De puero iudeo qui communicauit cum chriſtianis propter quod a patre in fornacem ardentem miſſus illeſus euaſit.

Tertium mirabile accidit circa annũ domini quingenteſimumoctuageſi- mumoctauum ſupradicto imperã- te imperatore et ſedente in cathedra petri vir- gilio papa primo. Tunc in oriente puer qui- dam iudeus a coeuis ſuis chriſtianis ad ec- cleſiam vt communicaret communicauit. Quod factum cum eius pater cognoſce- ret propter hec in ardentem fornacem eum proiecit de quo illeſus extractus. Dixit mu- lierẽ in eccleſia depicta que puerum tenet pallio ſuo flammã ignis ventilabat.

De ſanguine et aqua que exierunt de late- re imaginis xpi quod lancea iudei aperue- runt et quomodo ſuppoſitum vas fuit re- pletum.

Quartum mirabile accidit circa an- num domini ſeptuageſimumocta- uum imperante Conſtantino quin- to qui fuit. lxxx romanorum imperator et ſe- dente in cathedra petri paulo papa primo. Tunc enim in ſyria ciuitate berito quidam chriſtianus ſub annua penſione hoſpi- cium habens ymaginem domini crucifixi cõtra lectuli faciẽ parieti affixerat et ibi ora- tiones ſuas continuo faciebat. Poſt an- num vero aliam domuꝫ locauit et imaginẽ ibidẽ ex obliuiõe reliquit. quidã aũt iude⁹

predictam domū conduxit et die quadam vnum de ſuis cōmenſalibus ad cōuiuiū inuitauit. Inter epulas aūt ille qui inuitatus fuerat caſu circūſpiciens imaginem in fixā parieti intuetur et in illū qui ſe inuitauit irā fremēs oīr imaginē iheſu nazareni tenere audebat cōminatur. Ille aūt cū prēdictā imaginem adhuc nō vidiſſet ſacramentis quibus poterat affirmabat qꝫ illam de qua dicebat imaginem penitus ignorabat. Tūc ille placatū ſe ſimulans valefecit et ad principē ſue gentis abiens iudeū illū de eo quod viderat accuſauit. Iudei ergo congregati ad domū eius conuenerūt et viſa imagine illā cōtumelijs diris affixerūt, et extra ſynagogā ſemiuiuū eiecerūt imaginē vero pedibꝰ conculcantes cuncta in ea dñice paſſiōis opprobria renouarunt. Cum vero latus lancea pforaſſent, pcinus ſanguis et aqua vbertim exiuit et ſuppoſitū vas impleuit Stupefacti iudei ſanguinē illū ad ſynagogas detulerunt et omnes infirmi ex ipſo inuncti ꝓtinꝰ curabātur. Tūc iudei epo terre omnia p ordinem narrauerūt et bapti ſmū et fidem xpi vnanimiter ſuſceperūt. Epiſcopus aūt ſanguinem illum in ampullis criſtallinis et vitreis cōſeruauit. xpianum etiam illum accerſiuit et quis tā pulchram imaginē ꝓpoſuiſſet inquiſiuit. Et ille dixit nicodemus illā ꝓpoſuit quā miſit gamalieli. gamaliel zacheo. zacheus iacobo iacobꝰ ſymoni dereliquit. Sicqꝫ in hieruſalē vſqꝫ ad excidium vrbis fuit et inde a fidelibus in regnū agrippe delata et ad patriam meā delata et a parentibus meis ad me hereditario iure deducitur. Tunc oēs iudei ſynagogas in eccleſias conſecrarūt Et exīnc hic mos inoleuit vt ecclia cōſecraretur que antea tm̄ altaria cōſecrabant. Poſt illud miraculū ordinauit eccleſia quīto ydus nouembris memoriam fieri dñice paſſionis. Vnde et rome cōſecrata eſt ecclia in honore ſaluatoris vbi ampulla cū illo ſāguine ſeruatur et ſolenne feſtū tunc agitur.

De iudeo qui ſignatus ſignaculo crucis a demonibus fuit liberatus.

Uirtutem mirabilem refert Gregorius in tercio libro dyalogorū vbi dicit qꝫ Andreas fundane ciuitatis epūs dum quandā ſanctimonialem feminā ſecū habitare permitteret antiquus hoſtis cepit ſpeciem illius oculis mētis eius imprimere vt nephāda cogitaret. Quadā vero die iudeꝰ quidam romā veniens cum iam diem declinare cerneret et vbi manere poſſet minime repperiſſet in quodā templo apollinis ad manendum ſe cōtulit. qui ipſius loci illius ſacrilegium pertimeſcens qꝛuis fidē crucis minime haberet ſigno tamen crucis munire curauit. Nocte aūt media euigilans vidit malignorū ſpirituū turbā quaſi in obſequiū cuiuſdam poteſtatis pꝛire cūqꝫ qui ceteris pꝛerat in eorū medio pꝛſedere qui cepit ſingulorum ſpirituū ſibi obſequentium cauſas actuſqꝫ diſcutere vt quid vnuſquiſqꝫ et quātū egiſſet inquireret. modū aūt huius diſcuſſionis gregorius cauſa breuitatis ptranſit. Sed et ſimili in quodam exemplo quod legitur in vitis patrum innoteſcere poteſt. Nam dū quidā in templo ydolorum intraſſet vidit ſathanam ſedentem et omnē eius miliciā et aſſiſtentē. Et veniens vnus de malignis ſpiritibus adorauit eum. Cui ille vnde venis. et ille in tali puincia fui et ibi bella plurima ſuſcitaui et pturbationes multas feci. et ſanguinem copioſum effudi et veni nunciare tibi. Et ſathan ait quāto tempore hec feciſti. Et ille in triginta diebus quaſi. Et ſathan quare tanto tempore hoc feciſti. Et ait aſſiſtentibus ſibi Ite et flagellis eū cedite et durius eum verberate. Et ſecundus veniens adorauit dicens. In mari dñe eram et cōmotiones maximas excitaui et naues multas demergi homines quāplures occidi. Et ait quāto tēpore hoc feciſti. Et ille in .xx. diebus Iuſſit eū ſimiliter flagellari dicens. In tā modicū tanto tempore laboraſti. Et tercius veniens ait In quadā ciuitate fui et rixas in quibuſdam nuptijs excitaui et multam ſāguinis effuſionē feci et ſponſū ipſius occidi et veni nunciare tibi. Cui dixit. quanto tempore hoc feciſti et ille in viginti diebꝰ Et ille ait. Nōne plura in tantis diebus es operatus et iuſſit eum a circumſtantibus verberari. Et alius veniens ait In heremo manſi. Et per xl annos circa quendā monachū laboraui. Et vix tandem ipſum in lapſum carnis precipitaui. Quod ſathan audiens de ſolio ſurrexit Et deoſculans eū coronā de capite ſuo abſtulit et capiti eius impoſuit ac ipſum ſecum cōſedere fecit dicens. magnā rem fec

iter edidit et plus omnibus laborasti. Hic ergo ſimilis pôt eſſe modus diſcuſſiōis quē gregorius pretermittit. Cū ergo ſinguli ſpūs ſtus exponerēt quid egiſſent vnᵘˢ in medio pſiluit et in quantū carnis tēptatiōe de illa ſanctimoniali femina andree epi animū cōmouiſſet aperuit addens ꝙ heri hora veſp uſqꝫ ad hoc eiᵘˢ animū traxerit vi vt ei gratias blandiens alapam daret. Tūc mag ſigniᵘˢ ſpūs eū hortatᵘˢ eſt vt pficeret quod ce iuſſꝫ vt illiᵘˢ ruine iter cēteros ſingularē palmā teneret. Preceptoꝝ vt quererent quisnā eſſet ille qui iaceret in templo eodem pſumpſiſſet ꝙ ille vehemētius palpitaret. et miſſi ſpūs crucis myſterio ſignatum viderunt territi clamauerūt. ve. ve. vas vacuū ꝫ ſed ſignatum. Ad hanc vocem malignorū ſpirituum turba diſparuit. Judeus aūt ad epm cōcitatus venit et ei omnia p ordinē enarrauit. qꝺ ille audiens vehementer ingemuit et omnē mulierē a domo ſua et vanitate ſua remouit et iudeum baptizauit.

De ſanguine gutturis imaginis xpi quo aſperſus fuit iudeus ipſum ferientem.

Sextum mirabile ſicut legitur in floribus ſanctoꝝ accidit apꝺ Conſtantinopolim vbi iudeus quidā eccleſie ſancte Sophie ingreſſus quandam imaginem xpi ſibi cōſpexit qui ſe ibi ſolum cōſiderans euaginato gladio appropians imaginem xpi pdictam in gutture percuſſit. ſtatim inde ſanguis exiuit et iudei caput et faciem aſpſit. Qui territus imaginē accepit et in puteū precipitans ſtatim aufugiens ſ... am aūt xpianᵘˢ ei obuiauit et interrogauit eū. Unde venis iudee aliquē hominē occidiſti. Et ille falſum eſt. Cui rurſum xpianus ait. Vere homicidiū ppetraſti. et ideo ſanguine aſperſus es. Et iudeus vere deus xpianoꝝ magnus eſt et fides eius firma p omnia cōprobata nequaꝗ̄ n pcuſſi hominē ſꝫ xpi imaginem et cōtinuo ſanguis de eius gutture emanauit. Duxit aūt iudeus hominē illud puteū et inde ſanctā imaginem extraxerunt. plaga aūt vt fertur in gutture xpi adhuc cernit hodie. Et iudeᵘˢ cōtinuo fidelis effect.

Septimū mirabile de li. in medio rupis ſolide a iudeo inuento in ciuitate toletan.

Septimū mirabile accidit in regno caſtelle ciuitate toleti circa annum domini m.cxiij. Imperante frederico ſecundo qui fuit nonageſimusſecūdus impator et ſedente in chathedra petri bono papa et regnāte in pdicto regno rege fernādo. Tunc iudeus quidā commouēdo vnā rupem p vinis amplianda In medio lapidis inuenit cōcauitatem vnā nullam penitus ſcimenſionem habentē neqꝫ ſiſſuram et in cōcauitate illa reppent vnum librum quaſi foliis ligneis habētem. qui liber tribus linguis ſcriptus eſt vꝫ hebraice grece et latine. tantum o c litteras habebat quantū vnum pſalterium. et loquebatur de triplici mundo. Ab adam vſqꝫ ad antixpm ppietates hoiꝫ cuiuſqꝫ mundi exprimendo. pzinopiū vero tercij mundi poſuit in xpo ſic. In tercio mundo filius dei naſcetur ex virgine maria et p ſalute hominū paciet. qꝺ legens iudeus ſtatim cū tota domo ſua baptizatus ē. Erat etiam in libro ſcriptū ꝙ tpe fernādi regis caſtelle debebat liber inueniri. Simile inuenies in conſtātinus ſexte. hec in cronica martiniana.

De iudea ꝑcipitata in ciuitate Segobieñ. et per virginem mariam liberata.

Octauū mirabile accidit in pdicto regno ciuitate Segobeñ. Cum. n. quedam mulier iudea imponeretur crimē adulterij falſe. tradita fuit marito vt de ea faceret qꝺ vellet. Qui cū eam duceret ad ſuperaltū cuiuſdā excelſe rupis ciuitatis cōtinete. vt ex loco illo illā ꝑcipitaret cōtinentibᵘˢ ad ſpectaculū pluribus gentibᵘˢ predicta iudea que innocens erat a crimine et deuota virgini glorioſe licet occulte. In articulo illo grandi cū deuotiōe beate virginis ſe cōmēdauit. vt ſicut innocens erat liberaret. ppone in corde ſuo ſtatim liberata fidē xpi recipere. Ac ſibi toto tpe vite ſue in ſua eccleſia ſeruire. Et ecce mox vt ꝑcipitata fuit apparuit ſibi virgo beata eā ſuis in manibᵘˢ recipiens et illeſam in profundo vallis ponens. Cunqꝫ plurime gentes ad locū curreret inuenerunt eā illeſam gaudentē et laudentē deum et gracias referentē virgini glorioſe pu blice affirmans manibᵘˢ eius fore liberatam. Deducta eſt ergo mulier illa iudea ad petitiōem eiuſdem ad maiorē eccleſiā pdicte ciuitatis

que ſancta maria maior intitulatur et ibi ſu‑ erum bapti ſma recepit et vocata in vulgari noſtro manſaltos in aria propter virginem mariam que eum liberauit et ſaltos propter ſaltum periculoſum quem fecit. vixit autem in eccleſia multo tempore in timore domini ſeruiendo laudabiliter reſplenduit ſpiritu p‑ phetie et feliciter curſum ſuum conſummauit predicti miraculi adhuc in predicta eccleſia extat memoria in picturis ſicut ego vidi.

De ſignaculis crucis in veſtimentis iude‑ orum impreſſis.

Quoddam mirabile accidit in ſupradi‑ cto regno caſtelle anno a creatione mundi quinquies Mil'o lv ſecundum computationem hebreorum q quidem ann' concurrit cum anno domini Milleſi. cccc. In quo anno mortuus fuit rex ſancius fili‑ us regis Alfonſi et regnauit rex ferrandus eius filius. Unde narrat magiſter alfonſus conuerſus in libro de bellis dei c. xxvij. q tempore ſupradicto ſurrexerunt duo iudei. qui prophete dicebantur quorum vnus erat in ciuitate Abulen et alius in villa que di‑ citur aylon qui quidem duo tamquam angelica loquebantur. et quandoque futura predicebant et occulta reuelabant. et ſecundum morem eorum honeſte viuebant q ab om‑ nibus iudeis iſtius regionis reputabantur ſancti prophete. Et exiuit eorum fama in re‑ gnis circumiacentis et dederunt ſecuritatem omnibus iudeis et aſſignauerunt eis termi‑ num ſue redemptionis. Pro die aſſignato que fuit vltima decem quarti menſis ſupradi‑ cti anni qui apud eos dicitur thamuſ. In qua predixerunt q iudei debebant habere a deo ſignum ſue redemptionis miraculoſe factum ſcilicet q illa die audirent omnes vo‑ cem magnam cornu. quam vocem ipſi attende‑ bant ſemper q debebant audire quomodo veniret meſſias et haberent certe a captiuita‑ te et propter hanc magnam famam cecidit magnus timor ſuper iudeos q maior pars eorum credebat hoc ſine dubitatione. Et ideo ſanctificauerunt ſe et preparauerunt ſe feceruntque penitentias in ieiuniis multis cum ſa‑ tiſfactionibus et elemoſynis. quaſi ad deum reuerſi orantes vt ſibi predictum ſignum ſue ſalutis oſtenderet. quando venit annus ille menſis et dies aſſignata valde mane ſurre‑ xerunt venientes ad ſynagogas ſuas adoran‑ dum deum induti ſyndonibus albis lineis ſeu ſericis prout eſt mos apud eos fieri in die expiationis ſcilicet in die decima menſis ſe‑ ptimi. Et tunc altiſſimo deo cooperante qui nullum tempus ſine bonitatis ſue teſtimo‑ nio reliquit in ſuis dorſibus ſupradictis ap‑ paruerunt ſigna crucis in omnibus et vbi‑ cunque erant etiam in illis ſyndonibus que ſer‑ uabantur in eorum apotecis. Quo ſigno vi‑ ſo multi eorum fuerunt turbati quorum qui‑ dam dicebant q hoc fuerat factum dyabo‑ lica arte et nutritum cum predeceſſores eorum de xpo maxima miracula faciente dicebant in beelzebub eicit demonia: Mat ix. Alij vero dubitabant non audentes loqui nec ali‑ quid iudicare. Alij vero crediderunt hoc ſi‑ gnum fuiſſe veri xpi crucifixi et diſpoſuerunt ſe ad fidem cum baptiſmo recipiendam. Iſti fuerunt pauci. Iuxta illud Hiere. iij c. Aſſu‑ mam vos vnum de ciuitate et duos de con‑ gregatione. Saluator etiam de via que du‑ cit ad paradiſum dicit et pauci inueniunt eam Math. vij ca. Que omnia lange traduntur a ſupradicto magiſtro Alfonſo libro et capi. quibus ſupra. Qui etiam dicto ſe aſſerit mul‑ ta vidiſſe ei ideo teſtimonium perhibet. Un‑ de in fine illius capituli narrat q cum ipſe eſſet medicus. Aliqui predictorum. petebant con‑ ſilium medicine vt poſſent curari a predictis cogitationibus quia credebant parentes eo‑ rum q eis acciderat ex aliqua infirmitate et debilitate cerebri. Dicit etiam q multo tem‑ pore ipſe fuit in dubio quo ad illud ſignum ſed illuminante deo credidit iſtud ſignum fuiſ‑ ſe verum et manifeſtum miraculum et conuer‑ ſus eſt ad fidem xpi. Et ideo ſuper hoc in te‑ ſtimonium veritatis inuocat ſuper ſe teſtes celum et terram q ipſe vidit omnia predicta eodem anno quo acciderant. De eodem etiam ſigno facit memoriam magiſter Iohannes conuerſus in libro ſuo de concordia legum. ii. iiij ca iiij. dicit n ibi q predictum miraculum accidit in ſupradicto regno per. xl. annos an‑ te tempus ſuum et querebat a iudeis qui reman‑ ſerant quomodo cum tanto ſigno poterant remanere in iudaiſmo. Et dicit q reſponde‑ runt ſibi quia rabini iudeorum illius tempo‑ ris publice predicabant illud illuſione dya‑ boli eſſe factum ad iudeorum deceptionem. et q

omnino vt prius in lege moſaica fortes permanerent. Et dicit vlterius ꝙ quidam nuncius pape ſuo tempore venit ad partes iſtas qui cū hoc cognouiſſ, ꝑ eū fecit notariū publicum ſcribi reuenientem facta diligenti inquiſitione, recepit eciā multos teſtes iudeos de viſu ſiatie vt decerit adiuratos qui pro certiſſimo hoc aſſerebant et dicit ꝙ omnes alij iudei illius temporis confitebantur rei huius veritatem. Sequitur et de hoc facto omnib9 fidem certam et iuro per nomen dei hec oīs predicti miraculi eſſe vera. De predicto etiaz miraculo dñs paulus burgeñ. epūs in ſuo dyalogo dicit ſupra ca. iiij. poſt multa que ſupradicta ſunt dicit. Ego aūt lz nondū eſſem tēpore illius ſigni natus qui quidez terminus preceſſit natiuitatem meam per lx. annos fere. Teſtificor tamen coram deo hoc p̄dictū ſignum modo predicto contigiſſe ſepe et ſepiſſime audiui ab antiquiorib9 iudeis nullo contradicente in iſto facto niſi ſolū in cauſa eius quia quidam eorum attribuebant magice arti quidam vero cauſam relinquebant ſub dubio. Ego aūt quoqꝫ mirabar quomodo dñi illius temporis p̄ſertim eccleſie prelati de hoc non fecerunt mencionez in ſuis hyſtorijs de quo tamen rationabiliter debuiſſet feſtū in perpetuū celebrari ad honorem ſancte crucis. Sed reuera haut admirationez tolli a me exceſſiuus iudeorū ſtatus illis temporibus tantū eñ locum habebant cum regibus et principibus terre tam eccleſiaſticis ꝙ ſecularibus ꝙ hoc potuerūt cauillationibus ſuis impedire hec ille. Per ergo teſtimonio p̄dictorum tam ſolemniū teſtium predictum miraculum fore verum cū in ore duorum vel trium teſtiū ſtet omne verum teſte ſcriptura. Non eſt dubiū quin plura alia miracula in alijs partibus orbis iudeis acciderunt, propter que merito in cognitionez catholice fidei debuiſſent venire. Ipſi tamen magis indurantur in obſtinata malicia. Sicut eñ ferrum per frequentē malleationem induratur ſic et populus iudeorū per frequentia miracula et oſtenſa. Unde de eis ſcriptū eſt Job. xli. Cor e9 indurabitur quaſi lapis et ſtringetur quaſi malleatoris incus. Si ne ergo videāt miracula ſiue ſentiāt caſtigationes et flagella nō ꝓpterea conuertuntur ſed in ſua malicia obſtinant. Dicit v. Attriuiſti eos et renuerunt accipere diſciplinā. Nec mirum quia vt dicitur Eccle. vij. Nemo poteſt corrigere quem ille deſpexerit et ſic patet tota decima conſideratio que erat de iudeorū mirabilib9 et de ſua obſtinata malicia.

De iudeorum obligatiōe et iure canonico et ciuili ac ordinatione regia que octo articulis explicantur.

Undecima conſideratio eſt de iudeorum obligatione. Non enim videtur rationabile ꝙ gens viuens ſine lege dei qualis eſt iudaica vt ſupra oſtēſum ſupra libro i. conſideratione tercia, articulo ſexto. puncto ſeptimo. ꝙ in populo xp̄iano qui lege fruitur permittatur viuere ſine alicuius legis freno. Ut ergo explicare poſſim conceptū meū in preſenti conſideratiōe. viij occurrunt articuli declarandi. Primus eſt quare iudei permittūtur viuere inter xp̄ianos. Secundus que ſūt illa que p̄mittunt iudeis de iure. Quartus in quibus xp̄iani non deb9 cum iudeis conuerſari. Quint9 que ſunt illa ad que iudei compelluntur de iure. Sextus de penis iudeorū blaſphemantium nomen xp̄i vel attemptantiū ſubuertere baptizatos. Septimus ad que aſtringuntur iudei ex regia ordinatione. Octauus qualis eſt ſtatus iudeorum in regno caſtelle.

Iudei p̄mittuntur viuere inter xp̄ianos.

Primus articulus eſt ſcire quare iudei p̄mittuntur viuere inter xp̄ianos cum ſint eorum inimici et crudeliter ſe habeant circa ipſos vt ſupra oſtenſum conſideratione ſeptima. Potius .n. videtur ꝙ deberent omnes occidi et expelli de mundo. Dico ergo ꝙ iudei p̄mittuntur viuere inter xp̄ianos et non occiduntur ꝓpter quinqꝫ: Primū eſt propter impletionez legis charitatis etc. Math. v. Diligite inimicos veſtros benefacite his qui oderunt vos que lex nō videretur impleri ſi occiderentur. Secundus ꝓpter fidei catholice confirmationem quia capſarij et librarij noſtri ſūt et firmus eſt teſtimonium ab aduerſario datum. Si enim paganus non credit hoc eſſe verum ecce virgo concipiet et pariet filium etc. mittitur ad iudeum vt ab eo querat an ita ſit ſcriptum. Tercium eſt propter diuine iuſticie manife

ſtationem vt appareat ex eorum pena ꝙ rei ſunt dominice paſſionis. Sicut impeccati ſūt eis dixerunt: ſanguis eius ſuper nos et ſup filios noſtros quia multis tēporibus mā/ netis currentibus culpa obliuione deleta et a nullo mortalium ſaretur. Sic ꝫ et infamie ob probrium et malorum euitaret periculū ſicut et de multis contigit gentibus quorum geſ ſta temporum ſunt vetuſtate deleta. huius etiam rei ſignum preceſſit in caym in quo ꝓ pter hoc ꝙ fratrem occidit poſuit dominus in eo ſignum ſcilicet tremorem capitis et nō occideretur ſꝫ cognoſceretur ei. Unde Deuter. xxviij. Dabit tibi dominus cor pauidum et deficientes oculos et animam merore cōſū/ ptam. Sic ergo iudei de morte xp̄i ihesu illa ta perhibent mundo teſtimonium per hoc ꝙ in captiuitatem eos deduxit ſempiternam ſicut xp̄s in euangelio ꝓteſtatur Joh. iij c. Qui credit in filium dei habet vitam eternā qui autem incredulus eſt filio non habebit vitam ſꝫ graue ſed ira dei manet ſuper eū. ſꝫ captiuitate perpetue. Quartum eſt pro/ pter memoriam dominice paſſionis ſicut ſcri ptum eſt in eccleſiaſtico xxix. gracias fideiuſ/ ſoris tui ne obliuiſcaris. Sic ergo cum vide mus iudeos faciliter reducimur in memoriā paſſionis xp̄i inuenientes eos quorum patres xp̄m occiderunt. Ne ergo tantum beneficiū obliuioni tradamus permittuntur iudei vi/ uere inter nos. Quintum eſt propter cōplen dam ꝓmiſſionem quia ad predicationem helie et enoch conuertentur in fine mūdi ſic̄ predixit Yſaias x. ca. iiij. ſi fuerit populus iſrael quaſi arena maris reliquie conuertent. Uidebitur enim deus quoſdam de ſemine iude orū in ſe credituros atque ſaluādos et ideo propter eos noluit diſperdere omnino eorū ſtirpem ſicut dicit Yſaias quomodo ſi in/ ueniatur granum in botro et dicatur ne diſ/ ſipes illud quoniam benedictio eſt ſic faciā propter ſeruos meos vt non diſperdā totū.

Sequitur de conſeruatione.

Ecundus articulus eſt videre que ſunt illa in quibus iudei debent cō/ ſeruari ne dampnum patiantur a xp̄ia nis. Dico ergo ꝙ vij ſut illa que iudeis ex iure canonico et ciuile permittuntur. Primū permittitur eis ꝙ teneant ritus ſuos citra contemptum xp̄iane legis amiſſum ſine du/ bio permiſſa niſi ab illis ceſſauerint ſic̄ patet. C. de iudeis l. iudeos. Idem patet ex tra eo. ca. iudei. et. cap. conſuluit et di. xlv. q̄ ſincera. in fine. Secundum eſt ꝙ in ſyna/ gogis eorum nemo hoſpitetur ſicut pꝫ eo. ti. l. ſynagoga. Tercium eſt ꝙ iudei habent licentiam fulciendi veteres ſynagogas vt patet eo. ti. l. ſi. ſic tamē permittuntur iudei antiquas ſynagogas reficere dum tn̄ nō am phores vel precioſiores ſolito faciant. ſicut patet extra c. eo. iudei. ij. c. cōſuluit. Quar/ tum eſt ꝙ iudeus non debet inuitum pati a xp̄ianis nec eorum ſynagoge vel habitatio nes ſunt ratione ledi debent aut concremari. vt patet. C. ti. de iudeis l. nullus. Itē iudei obedientes non ſunt a xp̄ianis moleſtandi. xxiij. q. viij. diſpar. Quintum ꝙ die ſabba/ ti nullus iudeus debeat conuenire nec xp̄ia ni eos a iudei debent conueniri ſed nec in aliis feſtiuitatibus ſuis debent turbari nec ſepulchra eorū obtentu forte pecunie efodi. vt patet in eo l. die ſabbati. et extra eo in ca. ſicut iudei § i. et. ij. Sextum permittitur iu deis vendere ſua ſicut xp̄ianis. vt patet eo. ti. l. nemo. Septimum eſt ꝙ non compellan tur venire ad fidem catholicam quia ſi ſin/ cera intentione extraneos a xp̄iana religiōe ad fidem cupiunt rectam adducere blandi/ mentis debent non aſperitatibus ſtudere ne quorum mentem a plano reddita ratio pro uocare poterat pellat procul aduerſitas pa tent hec. di. xlv qui ſincera. et. c. de iudeis.

De. xiij que iudeis non permittuntur vt

Ercius articulus eſt que ſunt illa q̄ iudeis nō permittūtur dico ꝙ xiij. Primum eſt ꝙ non inſoleſcant nec quenꝙ̄ precipites in xp̄ianam reuerentiam vltionis admittant. ſicut patet. C. de iudeis l. nullus. Secundum eſt ꝙ non diffiniantur eorum iudicia per ſuos ſeniores ſed per iu dices publicos xp̄ianorum poſſunt tamen arbitros eligere etiam iudeos cuius ſenten tiam ordinarius exequitur ſicut patet codē ti. l. iudei. Tercium eſt ꝙ non permittatur iu deis accuſatio nec teſtificatio contra chriſti/ anos cum in accuſatione equalitas fidei et conuerſationis inter accuſantem et accuſatū ſemper ſit conſideranda. vt eo qui accuſat vt

par vel ſuperior inueniatur. ij. q. vij. non pꝫ
et ea ſequentia. Quartū ꝙ o ebet reſcindi qđ
cunqꝫ priuilegium quod eximat eos ab ex-
actionibus publicis vt patet eo. ti. l. iuſſio.
Quintum eſt ꝙ non permittuntur nouas ſy-
nagogas fabricare et qui ſynagogaꝫ nouā
erexerint puniuntur pena. l. librarum et ſyna-
goga applicatur eccl'ie catholice. vt patet eo.
ti. l. ſi. patet etiam extra eo. iudei. et. capitu.
conſuluit. et ponit lex regni ꝙ applicat eccl'ie
maiori illius loci vbi edificata eſt. Sextuꝫ ē
ꝙ in diebus lamentationis et dominice paſ-
ſionis non debent ornari in publico pdire.
extra eo. nonnullas. Septimuꝫ eſt ꝙ in die
paraſceue non habeant oſtia vel feneſtra ap-
tas. extra eo. cꝫ ſup his. Octauū eſt ne xpia
num mancipiū poſſidant vel emāt. nec
pōt quocunqꝫ titulo ſ. emptionis ſeu dona-
tionis vel hereditatis ſeruū xpianum conſeq.
Et iudeis q̄ mancipiū xpianū habuerint
cum circūcidunt capite puniuntur et ſeruus liber-
tati donatur. hec patent. C. de iudeis. l. ne
xpianū. et. di. liij. mācipia et darſ ibi cā ſ. ne
xpiana religio iudeis ſubiecta polluatur. de
conſe. di. iiij. plerunqꝫ. ſed nunquid aliquo
modo licitum eſt xpianis vt ſeruiāt iudeis.
Rñdit Hoſti. ꝙ cū phibitū ſit vt nullus mā-
cipium ſeruiat iudeis multomin' liberi xpi
ani eis ſeruire debent. non n debent eſſe aſ-
ſidue intra domum iudei nec etiam ꝙ famu-
la aut nutrix aut obſtetrix. Alias ipſi xpiani ſi
ab eis diſcedere noluerint debent excōicari
extra eo. iudei. et. c. ad hoc. et. c. ſi iudeos. Si
autem iudei nolunt eos dimittere phibetur
fidelib' cōmercium cū eis. vt in eo. c. et ſi iu-
deos. in fi. ſed extra domū poſſūt eis ſeruicia
fieri. Vnde pn hec colonos xpianos. extra
eo. multoꝝ. Nonū ē ꝙ nō pmittuntur faxis
vel alio furore genere accepi are aliquē qui
eoꝝ fugeret ſectā al's ꝯtra facientes cōcremādus
ē cū oibus ſuis pncipib' vt pꝫ eo. ti. l. et ce-
tera. Decimū ē ꝙ nō pmittūtur circūcidere xpi
anos et cōtra facientes ꝯſcriptōe bonoꝝ et ꝑ-
petuo exilio damnant vt pꝫ eo. ti. l. iudei.
Vndecimū ē ꝙ nō pmittunt inter xpianos
hec officia publica ne occaſionē habeāt ſe-
uiēdi. di. liiij. nulla. et xvij. q. iiij. ꝯſtituit et
ſacrilegū cōmittit q̄ eos talia officia publice
agere pmittit. Ibidē ꝙ ſi iudeus talia offi-
cia receperit debet ei denegari xpianoꝝ cōio
donec quicqđ acceperit rōne officij ſim pnudē

ciam dyoceſani cōuertat in vſus pauꝑꝫ et
iſe officiū dimittat. et intelligit' ſm thomā
quo ad dignitates de nouo acquiſitas ſecus
de dnio ꝑ cauſā qd lō quecꝫ tolerat eccla
ppter ſcādalū vitādū ſed ordinaria auctori-
tate tollere poſſet ſicut tollit in ſeruis. Duo-
decimū eſt ꝙ nō habeāt nutrices xpianos.
Vñ dicit eꝫ. eo. c. et ſi iudeos. Accepim' enim
oꝫ ꝙ iudei faciunt xpianas filioꝝ ſuoꝝ nutri-
ces et ꝙ nō tm̄ dicere. ſed etiā nephādū eſt
cogitare cū in die reſurrectionis dñice illas rec-
pe corp' et ſāguinē xpi ꝯtingere ꝑ triduū ante
ꝙ illos lactent ꝙ lac mamillaꝝ effudere fa-
ciūt in latrinaꝫ. Alia inſup cōtra fide catho-
licam de teſtabilia et inaudita cōmittunt. ꝓ-
pter que fidelibus eſt ferendum ne diuinam
indignationem incurrant cum eos ꝑpetrare
patiuntur indigne que fidei nre cōfuſionem
inducunt et infra. Inhibemus ergo diſtricte
ne de cetero nutrices hīi vel ſeruientes xpia-
nos ne filij liberi filijs famulentur ancille.
ſed tanꝙ̄ ſeruiꝫ dño reprobati in cuius mor-
tem nequiter ꝯiurarunt ſe ſaltem ꝑ effectuꝫ ope-
ris recognoſcant ſeruos illoꝝ quos chriſti
mors liberos et illos ſeruos effecit et infra.
Si vero nutrices et ſeruientes nō dimiſerint
chriſtianas ſub excōicationis pena inhibea-
tis diſtricte omnibus xpianis ne cū eis ali-
quid cōmercium audeant exercere. Tredeci-
mum eſt ꝙ non pmittitur iudeo habere cū
vxore fideli niſi efficiatur xpianus et filij eo-
rum debent ſequi fidem et ꝯditionem matris
fidelis. Sil'r ſi q. ꝑerant ſunt de infidelib'
mulieribus et fidelib' viris xpianaꝫ ſequūtur
religionem nō iudaicaꝫ ſuperſtitionem. pꝫ
xxviij. q. i. c. iudei.

De his in quibus xpiani cum iudeis nō
debent conuerſari.

Vartus articulus eſt videre que ſūt
illa in quib' xpiani cum iudeis nō
debent cōuerſari. Dico ꝙ de iudeis
[illegible]ibus non debent ſecū conuerſari. Primuꝫ
eſt ꝙ non debent cū eis comedere aut eos
cōuiuia recipere neqꝫ cum eis cohabitare cū
apud xpianos cōibus cibis nō vtantur. In-
dignum atqꝫ ſacrilegū eſt eoꝝ cibos a xpia-
nis ſumi cū ea que aplō pmittēte nos ſumi-
mus ab illis videntur immunda. Ac ſi inferio-
res ee incipiant xpiani ꝙ̄ iudei ſi nos q̄ ab

eis

illis apponuntur vtantur. Illi vero a nobis oblata contemnant. xxviij. q. i. nullus. et c. omnes. Dicit tamen glo. in dicto. c. nullus. q͞ pōt aliquis ab eis emere alimenta et poſtea ſeparare. Secundū eſt q͞ infirmi xp̄iani nō debēt in ſuis infirmitatibus vocare iudeos nec ab eis recipere medicinas nec ſecum eis in eiſdem balneis balneare. xxviij. q. i. nullus. et. c. oēs. Tertiū eſt q͞ nemo poteſt cōgregationi iudeorū ſeu alicui iudeo vel pagano aliquid relinquere in teſtamento et ſi fecerit etiam poſt mortem iudicabitur anathema. extra here. ſi quis eps. xxiij. q. ij. ſane. et videtur intelligēdū ſecūdū [illegible] niſi legauerit ad ſuccurrendum neceſſitati. Quartum q͞ xp̄ianus vel xp̄iana iudaice prauitati carnaliter non coniungatur alias a communione eccleſie ſegregentur. xxviij. q. i. caue. et. c. ſi quis iudaice. Et ſi queras que ſit pena peccantiū cum iudeis contra caſus nunc dictos Reſpondetur ſecūdū Ray. q͞ ſi clerici ſunt et admoniti ſatiſfacere et emendare nolunt debent priuari officio et bn̄ficio. Si laici ſunt vt puta principes qui nolunt exeq̄ predicta. Siue alij qui aliqua impedimēta afferunt et admoniti non ſatiſfecerint debēt excommunicari. xxviij. q. i. null9. Si vero ſūt iudei tamdiu ſunt xp̄iani ab illorū cōione et commercio ſeparandi ſub pena excōicationis donec illi emēdauerint et ſatiſfecerint. vt p3 extra eodē ca. et ſi iudeos. in fi. et extra de ci. ca. de terris et extra de vſuris. c. iij tu. Quintū eſt q͞ iudei conuerſi ad fidem nullam cōmunionem habeant cū aliis iudeis. xxviij. q. ſepe. Vnde dicitur ſepe ibi malorū conſortia etiam bonos corrumpunt quātomagis eos qui ad vicia proni ſūt. Nulla ergo vltra communio ſit hebreis ad fidē xp̄ianā trāſlatis cum his qui adhuc in veteri ritu conſiſtunt ne forte eorum participatione ſubuertantur. Quicūq3 ergo amodo ex his qui baptizati ſunt in fidelium conſortio non verarentur et hi xp̄iani donentur et illi publicis cedibus deputentur. Sextum eſt q͞ iudeorū filij vel filie conuerſi ad fidem ſeparari d̄nt a conſortio parentum ne eorum inuoluantur erroribus et debēt deputari monaſterijs vl' xp̄ianis mulieribus viris deum timentib9 vt ſub eorū conuerſatiōne cultū fidei diſcāt ac melius inſtituti tam in moribus q͞ in fide proficiant. vt p3. xxviij. q. i. iudeorum.

Que ſunt illa ad que compellantur iudei de iure.

Quintus articulus eſt ſcire in quibus iudei de iure compelluntur. Sciēdū ergo q͞ in quinq3 debent compelli iudei. Primū eſt q͞ iudei a fide apoſtatantes cogantur ad eam redire etiā ſi vi vl' neceſſitate fidē ſuſceperint ne nomē dn̄i blaſphemetur et fides quam ſuſceperunt. di. xlv. de iudeis. et de conſe. di. iiij. pleriq3. Sed oriunt hic tres difficultates. Prima eſt ſi tales quacunq3 pena dānati fuerint vtrum a rebus eorum fideles filij excludantur. Dico q͞ nō q2 ſcriptum eſt filius non portabit iniquitatem patris et pater non portabit iniquitatē filij. i. q. iiij. iudei. Secunda difficultas eſt qualiter eſt procedendum cōtra xp̄ianos qui fiūt iudei. Dico q͞ procedendum eſt contra eos ſicut contra hereticos et eorū fautores. extra eo. ca. cōtra. li. vi. Et intelligitur ſecūdū glo. ſiue ſint tranſeuntes ſiue redeuntes ad iudaiſmum. vocat tranſeūtes illos qui nunq͞ fuerunt iudei. Redeuntes vero qui prius fuerunt iudei et poſtea facti ſunt xp̄iani. Tercia difficultas eſt quia videtur eis fieri iniuria ſi coacti receperunt baptiſmū q͞ redeant. Rn̄detur q͞ ſi talis coactio fuit conditionalis puta per minas vel per rerum ſuarum ablationem vel per verbera et ſimilia receperunt baptiſmum compellendi ſunt vt dictum eſt vt patet in predictis capitulis. Si vero fuerunt abſolute coacti vt ſi per violentiam in aquā merſi ſunt tales non receperunt baptiſmum vt patet extra de bap. maiores et concordat thomas ij ſcđe que. x. et etiam Hoſtien. Secundum eſt q͞ ſunt cogendi iudei ad decimas perſoluēdas. Intelligendū tamē q͞ decime ſunt duplices. quedam pſonales et has non tenentur ſoluere iudei cum non recipiant eccleſiaſtica ſacramenta nec audiant diuina, immo neſciunt de tempore eccleſie. ff. de eſſ. l. formā. § ſi vero quis. Alie ſūt prediales et has tenent ſoluere extra eo. de terris. vn̄ dicit ibidē de terris quas iudei colūt tue prudētie renūtiam9. vt eos ad decimas ſoluēdas vel poſſeſſiones penit9 renūciādas cū omni diſtrictione cōpellat ne forte decuſione illa eccle valeant ſuo iure fraudari. et ibi expreſſe dicit glo. hoc vō eſt intelligendum de pſonalibus quia nō ſunt de corpo-

re eccl'ie ſed de predialibus Quid ſi iudei oc cupant aliquā totā grocbiā ōmēdo que xp̄i ani ſolebāt poſſidere nunqd põt eccl'ia hac occaſione petere aliquid ab eis Reſpondet ꝙ petere põt et ſoluere tenent decimas pre diales. et omnes cenſus ſiue preſtatões ſiue oblatones reales quas xp̄iani de domib⁹ et poſſeſſionibus ſoluere tenebant. extra de vſu. quanto. Sed ſecus eſt de decimis et ob lationibus pſonalibus vt dictū eſt Tercium eſt ꝙ cogitur iudei xp̄ianos teſtes recipere contra ſe. extra de teſti. iudei. ſed iudeus nō poteſt ferre teſtimoniū contra xp̄ianū vt ibi dem et patuit ſupra articulo .iij. Quartū eſt ꝙ cogendi ſunt tales habitū commune diſ ferre ꝙ manifeſte ab alijs diſtiguantur extra eo .iudei. Unde dicitur ibidem. in nō nullis prouincijs a xp̄ianis iudeos ſeu ſara cenos habitus diſtinguit diuerſitas, ſed in quibuſdam ſic conualuit quedā cōfuſio vt nulla differentia diſcernatur. Unde cõtingit interdū ꝙ per errorem xp̄iani iudeorū ſeu ſa racenorum et iudei ſeu ſaraceni xp̄ianorum mulieribus cõmiſcentur. Ne ergo tamdam nate commixtionis exceſſus per velamen erroris hmõi vlterius excuſatõis poſſit habere diffugium. Statuimus vt tales vtriuſqʒ ſexus in omni xp̄ianorum prouincia et omni tē porum qualitate habitus ab alijs perſonis diſtinguantur. Quintum eſt ꝙ cogendi ſunt iudei ad vſuras reſtituendas. extra de vſuris. poſt miſerabilem ſtatutum eſt iudeos ad remittendas xp̄ianis vſuras per principes et poteſtates cõpelli. precipimus ſeculares et donec eis remiſerint ab vniuer ſis xp̄i fidelib⁹ tã in mercimonijs ꝙ̄ in alijs per excõmunicatõis ſententiam eis iube mus cõmunionem omnem denegari. vide ſupra de iſta materia. vij conſideratione euidenter te xvij. Et ſi queras vtrum liceat dñis terra rum exactiones facere in iudeis Reſpõdet ſcdm Thomam in quadam litera ad quandā ducıſſam, miſſa ꝙ cum iudei ſm iura meri to culpe ſue ſeruituti ſunt addicti et ſic eorum res dñi poſſint accipere tã ꝗ̄ ſua tñ ſeruata in nõ vt ſubtra hant neceſſaria vite qui nõ oportet nos ambu lare honeſte etiā ad eos q̄ foris ſunt ne nomē dei blaſphemet hoc ſuadū videt vt exactio nib⁹ ꝙ̄ per quas facere cõſuuerunt nullatenus grauent ſꝫ ad ꝯſuetas cogi põt. Sꝫ quid ſi iudei nihil hñt niſi vſuras cui reſtituent ea que accepta fuerūt ab eis. Rñdet ſcdm tho mam in pdicta litera ꝙ cum ea que iudei per vſuram extorſerunt nõ poſſint licite retinere cõſequens eſt vt ſi vos illa ab eis receperitis nec licite retinere poteſtis niſi forſā eſſent ea que a vobis vel anteceſſorib⁹ vrīs hacte nus extorſiſſent. Si que vero haberet que extorſerunt ab alijs illa reſtitui illis quib⁹ iudei reſtituere tenebantur ſi inueniunt. Alio quin in pios vſus ſcdm cõſilium dyoceſani et aliorum pbor vel in communem vtilitatem terre ſi neceſſe eſt expendātur neceſſe licitis ſi vos de nouo extorſeritis illam a iudeis ſer uata tamen cõſuetudine predeceſſorum veſtro rum ac intentione vt in pios vſus expende rentur. Sed nunquid licet recipere bonā vel preciū laboris et hmõi a iudeis vſurarijs. Rñdetur ſecundum wilhelmum ꝙ ſi iude⁹ habet aliquid aliud ꝙ̄ vſuras põt accipi ab eo. Si vero nihil habet preter vſuras. tunc aut recipiens certat de damno ſuo vitando et ſic accipiendo non peccat ſicut qui a fure vel la trone damnificatus eſt puta per incendium et hmõi non peccaret ſi recuperaret ab eo, dā num ſuum licet ipſe fur vel latro nihil habe ret niſi quod eſſet acquiſitum de furto vel rapina dum tamen non reciperet pro dam no ſuo in ſpecie ipſas res alienas. Addit thomas in pdicta epiſtola ꝙ iude⁹ ſi vltro conferat pecuniam vel exenniū expedit reci pere vt pecunia ſic recepta addat hiis quib⁹ de iure debetur ſeu alijs vt dictum eſt.

Sext' de pena iudeorum blaſphemantiū nomē chriſti vel attēptãtiū ſubuertere baptizatos.

Sextus articulus eſt ſcire qua pena ſunt feriendi iudei blaſphemantes nomen xp̄i vel attemptãtes ſubuer tere baptizatos Ad primū reſpondetur ſm Hoſti. ꝙ omnino tales ſcdm leges decapitant etiam xp̄ianus. Unde principes ſeculares iudeos xp̄m blaſphemantes grauiter debēt cum pena pecuniaria ſiue etiam grauiori ex tra eo in nonnullis vt ſi vbi ſic habetur. Il lud autē ſtrictiſſime iubemus ne in contume liam creatoris proſilire preſumant. Et quia illius diſſimulare non debemus obprobriū qui probra noſtra deleuit precipimus pre ſumptores hmõi per principes ſeculares cõ digne animaduerſionis adiectione cõpelli.

ne crucifixum pro nobis aliquantulū blaſphemare preſumant. Ad ſecundū dicitur ꝙ iudei qui nituntur ſubuertere baptizatos ꝺ publica flagellationibus depulari. xxvij q. i. ſepe. Ita tamen ꝙ hec pena non tranſeat in vindictam ſanguinis quia tales penas relinquenda eſt brachio ſeculari.

Ad que aſtringūtur iudei ex regia ſiue legali ordinatione.

Septimus articulus eſt de his ad q̄ tenentur iudei ex regia ordinatione. Eſt namque legendum in hyſtorijs hyſpanie ꝙ rex henricus ſecundus frater regis petri qui regnum fratris habuit multas cedes ſeu ſtrages in iudeos fecit tam in urbe toletana ꝙ in multis alijs villis et caſtris in confinibus regni caſtelle exiſtentibus. Et cū huiuſmodi rex henricus ſecundus regnauit regno accepto a fratre ſuo petro Ipſe inſtituit in curijs generalibus ꝙ iudei portarent ſignum diſtinctionis in ſuis veſtibus prout iura canonica volunt. ꝙ tamen nunꝙ fuit auditum in hyſpania. Sed indiſtincte cū fidelibus conuerſabantur ex quo multa enormia et diuine legi diſformia ſequebantur. Conſequenter rex iohannes primus felicis recordationis filius predicti regis henrici ſecundi inſtituit ꝙ iudei nulla haberent officia publica nec iuriſdictiones etiam inter ſe ipſos in criminalibus exercere. quo quidem iuriſdictione alias maxime abutebantur poſt quam ſcꝫ regem iohannem regnauit rex henricus tercius ſancte memorie filius eius in anno xi. etatis ſue in cuius regis principio diviſionem ſanguinis xp̄i exorante multitudo populorum magna et valida contra iudeos ſurrexit et quamplurimi fuerunt interfecti per totam hyſpaniam. Qui quidem tumultus incepit a ciuitate hyſpalenſi. In cuius eccleſie metropolitana quidam dyaconus in litteratura ſimplex et laudabilis vite cepit predicare contra errores iudeorum et modos viuendi eorum enormes. et contra ſynagogas eorum noviter contra ſacrorum canonum tenorem edificatas ex quo ſupradict⁹ tumultus incepit et conſequenter in breuiſſimo tempore per totam hyſpaniam et uſꝫ ultra pyreneos et inſulas maioricarum et fortune velociſſime euolauit Deus autem qui a deo bonus eſt ut ex malis eliciat bona ſic diſpoſuit ꝙ hac vexatione currente et etiam poſt ipſius ſedationem nonnulli iudeorum ad cor ſuum reuerſi. Dixerunt illud deutro. xxxi. capitulo. vere quia non eſt mecum de⁹ inuenerunt me hec mala et ſic vexatione durante intellectum auditui ſcripturas ceperūt ſcrutari. Et ideo illuminante errorem ſuum cognouerunt ſic ꝙ ad deum conuerſi nomē chriſti publice et deuote predicantes multorum corda filiorum ad patres deo dirigente conuerterunt que omnia in his regionibus manifeſta ſunt. Poſt predictum vero regē henricum tercium ſancte recordationis preceſſit ſereniſſimus rex iohannes filius eius. Iſte cepit regnare in cunabulis cum eſſet in ſecundo anno etatis ſue. et ſic fuit ſub tutoribus uſꝫ ad tempus preſtitutum ad patre. In cuius tempore tam durante tutela ꝙ p⁹ cum iam regimen ſuorum regnorum accepit multa fuerunt inſtituta contra iudaicam prauitatē que in ſuis curijs et regnis pro maiori parte ſeruabantur que quia digna ſunt memoria pro iudeorum inſolentijs comprimendis. dignum duxi literam eius publicā in qua. xxiij. ordinationes continentur preſenti opere fore inſerendam cuius tenor talis eſt. Dominus Johannes dei gratia rex caſtelle legionis Toleti. galecie. hyſpalis corduue. murcie. giennis. algarbie. algezire. dominuſꝫ viſcaye. et moline. Cum omnis rex vel princeps qui regnauit et dominatur predictum habet dominium ſingulare quin eſt electus a deo ad regendum et manutendum ſuum populum. ꝙ tamen magno regibus et principibus catholicis in ſancta fide catholica pertinet et attendere debet ac querere meliorem viam poſſibilem inuenire ut chriſtiani qui ſunt credentes in ſancta fide catholica non incidant in errorem ꝓpter participationem et conuerſationem cum infidelibus q̄ nō credunt nec obediunt dño nr̄o ihesu xp̄o nec ſunt in ſua ſancta fide catholica debet amouere et ꝓpellere omnē occaſionem que in eo euenire poteſt propter id quod dictum eſt. Et ego cognoſcēs oīa ſupradicta et ꝙ in meis regnis et dominijs ſunt multi⁹ iudei et iudee. et ſaraceni et ſaracene infideles et ꝙ habitāt inter xp̄ianos et in unū cōuerſant et inde naſcebāt aliq̄ errores ꝯ fide catholicā et ꝙ poſſet ad hoc cadere poſſet dānus hic q̄ ſit ꝓ ꝑſo meo et ut

volleꝛẽ et ſegregarent predictos chriſtianos populi mei ab omni occaſiõe et zyzania. et ut obſeruentur ea que precepit ſancta mater eccleſia eſt voluntas mea dominum ordinare ſuper omnia predicta et ordino et mãdo ac pro bono teneo ꝙ ſeruetur nunc et deinceps in modo qui ulterius ſequitur.

De eo ꝙ iudei viuant ſegregati a chriſtifidelibus.

Prima ordinatio eſt ꝙ decetero omnes iudei et iudee. ſaraceni et ſaracene meorum regnorum et dominiorum ſint et viuant ſegregati a xpianis in loco uno vel parte ciuitatis ville vel loci ubi fuerint continui et ꝙ ſint circũdati uno muro in gyrum et habeat ſolum unam portã p quã in tali circulo ingrediãt et egrediãt. Et ꝙ in predicto ſitu et circulo eis ſic aſſignato habitent tales iudei et iudee ſaraceni et ſaracene et non in alio loco vel domo extra eum. et ꝙ incipiant ſtatim ſegregari a die qua eis fuerint aſſignata predicta loca uſq; ad octo dies primos ſequentes. Et quicunq; iude⁹ vel iudea ſaracenus vel ſaracena extra predictum circulum habitauerit ipſo facto perdat omnia bona ſua. Et ultra hoc ꝙ corpus talis iudei v'l iudee ſaraceni v'l ſaracene ſit ad mercedem meam ut detur eis pena corporalis pro eodẽ ſecundũ ꝙ merces mea fuerit

De eo ꝙ iudei vel iudee ſaraceni vel ſaracene non ſint apothecarij vel ſpeciarij ſeu medici et cetera.

Secũda ordinatio eſt ꝙ nullus nec aliquis iudeus vel iudea ſaracenus vel ſaracena ſint ſpeciarij nec apothecarij nec cirurgici nec medici nec vendãt panem nec vinum nec farinam nec oleum nec butyrum. nec aliquid aliud comeſtibile xpianis neq; a xpianis habeant ſtationem. nec apothecam nec menſam in publico nec in occulto ad vendendum aliquez cibum comeſtibilem. Et quicunq; iude⁹ v'l iudea ſaracenus vel ſaracena contra predicta fecerit pro qualibet vice cadat in pena trecentum milium morabetinorum. et ultra hoc ꝙ eorum corpora ſint ad mercedem meam ut precipiam eis dari penam corporalem ſecundũ ꝙ bñ viſũ fuerit mee mercedi placuerit.

ꝙ volentes baptizari non detineantur vel impediantur.

Tercia ordinatio eſt ꝙ ſi aliquis iudeus vel iudea ſaracenus vel ſaracena inſpiratione ſpiritusſancti voluerint baptizari et tranſire ad noſtram ſanctam fidem catholicam ꝙ non detineãtur nec impediãtur vi vel alio modo. ita tamen ꝙ non conuertantur per iudeos vel per ſaracenos nec per chriſtianos utriuſq; ſexus. licet ſit pater vel mater ſeu quecũq; alia perſona ſui generis vel alicuius et quicũq; contra hoc venerit vel contrarium fecerit procedetur cõtra eos ad maiores penas ſicut in caſibus ſiue in criminalibus que ſcdm ius inuenient

ꝙ iudei non comedant inter chriſtianos nec ſaraceni.

Quarta ordinatio eſt ꝙ nullus nec aliquis iudeus vel iudea ſaracen⁹ nec ſaracena in domibus ſuis nec extra eas comedant nec bibant nec inter chriſtianos nec inter chriſtianas. Item ꝙ nec iudei nec iudee nec ſaraceni nec ſaracene teneant ſcutiferos. nec ſeruitores nec pueros nec puellas xpianos et chriſtianas ut eis ſeruiãt et peceptum nec aliqd aliud opus in domibus ſuis. nec adiuuent illos ad preparandum comeſtibilia. nec ut faciãt eis aliquod opus in ſabbato ſicut incendere ignez et pro vino vel ſimilia ſeruitia nec habeant nutrices chriſtianas que nutriant filios eorum nec habeant agricultores nec ortolanos nec paſtores nec veniant nec vadant ad honores nec ad nuptias nec ad ſepulturas chriſtianorum nec fiant compatres vel commatres chriſtianorum nec chriſtiani nec chriſtiane illorum nec eant ad ſuas nuptias vel ſepulturas nec habeant conuerſationem inſimul in his que dicta ſunt ſub pena duorum milium morabetinorum p qualibet vice. qui contra ea que dicta ſunt vel aliquid illorum venerint et fecerint iudei et iudee ſaraceni et ſaracene penam illam ſoluent.

ꝙ nullus eorum recipiat redditus regis

Uinta ordinatio eſt ꝙ nullus nec aliquis iudeus nec iudea ſaracen⁹ nec ſaracena ſint arrēdatores nec perceptatores nec almoxariſſi nec maior domū nec receptores meorum redditum nec alterius domini nec domine xp̄ianī nec xp̄iane. nec vtantur predictis officijs nec aliquibus eorum pro xp̄ianis vtriuſqꝫ ſexus nec inter eos nec ſint curſores nec corſarios nec theolonarij nec theolonarios nec portent aliqua arma predicti iudei et ſaraceni nec aliquis eorum per ciuitates villas et loca. et quicūqꝫ iude⁹ et iudea ſaracenus et ſaracena qui cōtra hec venerit contrarium faciendo vel contra aliquid eorum ꝙ ſoluat in penam pro qualibet vice duo milia morabetinorum. xp̄ianus vero vel xp̄iana cuiuſcūqꝫ ſtatus fuerit que habuerit iudeum vel iudeam ſaracenum vel ſaracenā vt vtatur predictis officijs vel aliquo eorum ꝙ ſoluat ipſo facto pro qualibꝫ vice predictam penam.

ꝙ non habeant foros ad vendendū res nec plateas.

Exta ordinatio eſt ꝙ nullus nec aliquis iudeus vel ſaracen⁹ habeāt in ſuis locis vijs et habitationib⁹ plateas nec foros ad vendendū nec ad emēdum aliqua comeſtibilia vel potabilia chriſtianis vtriuſqꝫ ſexus ſub pena quingentoꝝ morabetinorum pro qualibet vice cuilibet eorum. poſſunt tamen tenere vendere et teneant et vendant pro ſeipſis in callis vbi habitauerint.

ꝙ non habeāt iudices inter ſe.

Eptima ordinatio eſt ꝙ aliante iudeorum et ſaracenorum meorum regnorum et dominiorum non poſſint habere nec habeant iudices iudeos nec ſaracenos inter ſe vt deliberent iudicia eorum ciuilia et criminalia que accidūt inter iudeos et iudeas ſaracenos et ſaracenas et reuoco eis quamcūqꝫ poteſtatem q̄ a me vel anteceſſoribus meis habent per priuilegium in dicta ratione vel alio modo et do illud pro nullo et mando ꝙ liberentur decetero talia placita vel iudicia tam ciuilia ꝙ criminalia inter iudeos et iudeas ſaracenos et ſaracenas per rectores ciuitatum villarum et locorum vbi habitauerint. Veruntamen eſt merces mea ꝙ tales rectores obſeruent in liberatione placitorum ciuilium. mores et ordinationes que vſqꝫ nunc obſeruauerunt inter ſe iudei et ſaraceni tantum. ꝙ appareant probate et certe per eos ex longo tempore vſqꝫ nunc.

ꝙ neqꝫ iudei neqꝫ ſaraceni faciant tributa inter ſe nec nouā impoſitionem.

Ctaua ordinatio eſt ꝙ nulla aliama nec communitas iudeorum et iudearum ſaracenorum et ſaracenorum audeat ponere nec ponat talia nec tributum aliquod inter ſe nec ponant aliquā impoſitionem in quacunqꝫ re ſine mea licencia et mandato et domine mee regine matris mee et infantis auunculi mei qui ſunt tutores et rectores regnorum meorum. Et ſi aliqua data eſt regula predictis iudeis et ſaracenis vel aliqne impoſitiones fuerint vel fuerint poſite in predicta ratione tam in communi ꝙ in perſonis ſingularibus. vel in obra vel in mercancijs ſeu alio quouis modo ſic per iudices ſuos ſicut per aliorum quemlibet dato ꝙ teneant priuilegium vel priuilegia literam vel literas regum meorū predeceſſorum vel a me vt illud poſſint facere ꝙ decetero non teneantur ſoluere nec ſoluant tales impoſitiones nec aliquam illarum. quia ego ex mea regia poteſtate reuoco quecunqꝫ priuilegia que in predicta ratione eis fuerint data inquantum attinet ad hoc ꝙ dictum eſt. Et mando predictis iudeis et ſaracenis vtriuſqꝫ ſexus ꝙ non vtantur illis ſub pena corporum et omniū que habent. Et ſimiliter mando iudeis et ſaracenis vtriuſqꝫ ſex⁹ et cuilibꝫ eoꝝ ꝙ nō ꝓmbuāt nec ſoluant in talib⁹ impoſitionibus que ſic eis fuerint impoſite ſicut dictum eſt ſine licēcia et mandato expreſſe pro eo dato.

ꝙ non diuidant aliquod tributū vel impoſitionem nouam ſine ſpeciali licentia.

Ona ordinatio eſt ꝙ nulla aliama nec ꝯmunitas iudeoꝝ et ſaracenoꝝ audeāt inter ſe diuidere nec diuidāt tributū

aliquod. vel impoſitionem ſine mea licentia et mandato et cum aliquod tributum habuerint diuidere pro ſeruitio meo q̄ diuidant inter ſe illud quod ego eis mādauero et nō vltra. Et ſi aliquod vltra impoſuerit vel diſtribuerint q̄ illi qui talia fecerint vel fuerint in collocatione vel eius conſilio q̄ ipſo facto perdant omnia bona et pro eo occidantur g iuſticiam.

q̄ non audeant viſitare infirmos xp̄ianos medicinam ſiue ſyrupos dando.

Secunda ordinatio eſt q̄ nullꝰ iudeꝰ nec iudea ſaracenꝰ nec ſaracena audeant viſitare xp̄ianum vel chriſtianam in ſuis infirmitatibus nec dent eis medicinas nec ſyrupas nec balneantur in vno balneo predicti iudei nec ſaraceni cum dictis chriſtianis nec p̄dicte iudee nec ſaracene cum dictis feminis xp̄ianis nec mittant eis preſentationes ſoualdrarum nec ſpecierum nec panis cocti nec vini nec auium mortuarum nec aliarum carnium mortuarum que ſunt comeſtibilia. Et quicunq̄ hoc fecerit contrarium vel fuerit iudeus vel iudea ſaracenus vel ſaracena. ſoluat pro qualibet vice trecentos morabetinos.

q̄ nulla mulier chriſtiana ingrediatur circulum iudeorum.

Tercia ordinatio eſt q̄ nulla nec aliqua chriſtiana vxorata vel ſoluta vel amicata ſeu mulier publica audeat ingredi intra circulum vbi predicti iudei habitauerint de nocte nec de die. Et quecunq̄ mulier xp̄iana intus intrauerit ſi fuerit vxorata, q̄ ſoluat pro qualibet vice qua in predicto circulo intrauerit centum morabetinos et ſi fuerit ſoluta vel amicata q̄ perdat rupem qua fuerat induta. Et ſi fuerit mulier publica q̄ dentur ei centum flagella per iuſticiam et ſit expulſa a ciuitate villa ſeu loco vnde venerit.

q̄ nullus eorum vocetur ſuo nomine don. iudeus vel ſaracenus.

Quarta ordinatio eſt q̄ nullus iudeus nec iudea ſaracenus nec ſaracenus de cetero vocetur ſuo nomine dō. ſem- pro nec verbo et ſi quis contrariū fecerit dent ei pro qualibet vice centum flagella.

q̄ non ducant capirotes.

Quinta tercia ordinatio eſt q̄ nullꝰ nec aliquis iudeus meorum regnorum ab hodie in. x. diebus de cetero ducat capirotes cum cohis lōgis niſi q̄ ſint circuite ad quantitatem palmi facte ad modum coma vel ad modum embudij cō ſute omnes circumquaq̄ vſq̄ ad punctam. Item q̄ ducāt ſemper rupas ſuas tabargias cum aletis et q̄ non ducant mantones et q̄ ducant ſua ſigna rubea cōſueta que nūc ducant ſub pena q̄ perdant rupas quas habuerunt indutas.

q̄ mulieres eorū ducāt lōgos mātellos.

Decima quarta ordinatio eſt q̄ oēs iudee et ſaracene meorum regnorū et dominiorum a predicto. x. diebus in antea ducant mantellos magnos vſq̄ ad pedes abſq̄ cendalibus et penis. et velamina capitum ſine auro et q̄ ducant capita cooperta cum predictis mantellis duplicatis. Et quecunq̄ contrarium fecerit ipſo facto pro qualibet vice perdat oīa veſtimenta ſua vſq̄ ad camiſiam.

q̄ non habeant veſtes precioſas.

Decima quinta ordinatio eſt q̄ oēs iudei et iudee ſaraceni et ſaracene meorum regnorum et dominiorum a predictis decem diebus in antea non portent pannos aliquos q̄ ſit maior quātitas precij vlne vſq̄ ad xxx. morabetinos. et ide infra. et qui contrarium fecerit q̄ pro prima vice perdat omnia veſtimenta vſq̄ ad camiſiam. Et pro ſecunda vice q̄ perdat omnia veſtimenta ſua et dentur ei centum flagella et vltra hoc q̄ perdat omnia bona ſua. Veruntamen eſt merces mea q̄ de veſtimē tis que nunc habent faciāt q̄ poſſint facere tabargas et mantellos ſi voluerint.

q̄ non recedant de valletas nec de aliq̄ alia parte.

Item ſexta ordinatio eſt q̃ nullus iudeus nec iudea ſaracenus nec ſaracena recedat de vallencia nec de aliqua alia parte loci vbi habitauerit ad habitandū in aliqua alia parte ſub pena q̃ ipſo facto perdat omnia bona ſua et corpus ſit ad mercedem meam.

Q̃ nullus dñs neq̃ miles vl' ſcutifer eos de aliquo loco fugientes recipiat ve ſecum commorentur.

Item ſeptima ordinatio ē q̃ nullus dñs nec miles nec ſcutifer audeat recipere in villa ſua iudeū nec iudeā ſaracenū nec ſaracenā eorū qui fugerint ab vno loco in alterū vt ibi habitent et ſint commorantes. Et ſi aliquis vel aliqui receperint aliquos iudeos vel iudeas ſaracenos vel ſaracenas huius ville vel alioſ ciuitatis ville vl' loci q̃ mittant eos ad loca vbi erant conuiciani et habitantes cum omnibus que portauerit. Et ſi aliqui eos collegerint et receperint in ſuis locis et nō miſerint eos vt dictū eſt q̃ p̄ prima vice cadet in penā l. milia morabetinorum pro ſecūda vice q̃ cadat in penā c milia morabetinorū. Pro tercia vice q̃ perdat locū vbi talē iudeū vel iudeā ſeu iudeos vl' iudeas ſaracenū vl' ſaracenā ſeu ſaracenos vl' ſaracenas collegerit ſeu detinuerit ſicut notū ē.

Q̃ nō radāt barbā ſed dimittāt creſcere.

Item octaua ordinatio eſt q̃ decetero oēs iudei et ſaraceni meorum regnorū et dominiorū nec aliquis eorum faciat nec mandet ſibi fieri barbam nouacul' vel forficibus ſed q̃ portent eas longas ſicut eis creuerit nec tondeant capillos. et q̃ ambulēt ſecundum q̃ antiquitus ſolebant ambulare. Et q̃ quicunq̃ contrarium fecerit q̃ dentur ei centū flagella. et vltra h' q̃ ſoluat. c. morabetinos p̄ qlibȝ vice.

Q̃ non recipiant chriſtianos ad ſolidatā vel mercedem.

Item nona ordinatio eſt. q̃ iudei et iudee ſaraceni et ſaracene meorū regnorum et dominiorum non recipiant ad ſolidatam vel ad mercedeȝ chriſtiā-nec aliquo alio modo aliquos chriſtianos nec chriſtianas vt operentur in ſuis hereditatibus nec vineis, nec domibus nec in aliquibus alijs edificijs. Et quicunq̃ contrarium fecerit q̃ prima vice dentur ei centū flagella pro ſecūda vero q̃ ſoluat mille morabetinos et dentur ei alia centuȝ flagella. Et tercia vice q̃ perdat omnia bona ſua et dentur ei alia centum flagella.

Q̃ non ſint albeitares nec ferratores.

Decima ordinatio eſt nec nullꝰ nec aliquis iudeus nec iudea. ſaracenꝰ nec ſaracena ſint albeitares nec ferratores nec carpentarij nec cumbitarij nec ſartores. nec tonſores calderarij nec macellarij nec pelliparij chriſtianorum nec chriſtianarum nec vendent eis calciamenta. nec deploydes nec caligas. nec conſuant veſtimēta ſua nec ſuas deploydes nec aliquam aliaȝ rem. Et quicunq̃ cōtrariuȝ fecerit cadet in penas in precedenti lege contentas.

Q̃ nō trapezete nec portent mercātias.

Decima prima ordinatio eſt q̃ nullus nec aliquis iudei nec iudee ſaraceni nec ſaracene meorum regnorum et dominiorum ſint trapezete. nec portent mercantias aliquas ad vendendum ſpecies vtriuſq̃ ſexus ſicut oleum, armum et mel nec aliquas alias mercantias que ſunt ad comedendum et quicunq̃ contrarium fecerit q̃ habeat et dentur ei penas hac altera lege ſupradicta contente.

Q̃ omnes chriſtiani poſſunt accuſare delinquentes in his.

Decima ſecunda ordinatio ē q̃ omnium ſupradictaruȝ penarum ſit accuſator quecunq̃ perſona ciuitatis vel ville vel locꝰ vbi tale acciderit vel ſue terre. ſeu alia quecunq̃ perſona extranea. et q̃ talis accuſator habeat in premiuȝ terciā partem morabetinorum penarum ſupradictarū pro ſe et alie due partes ſit pro camera mea ſed eſt merced mea q̃ nullus nec aliqui per ſe ipſos capiant in teneant aliqueȝ iudeuȝ nec iudeam ſaracenum nec ſaracenam quo-

uliſq; cognoſcentur ad iudicium et ſint audi-ti et conuicti iuridice.

q̄ fugientes poſſunt capi et perdant omnia bona ſua.

Triceſima tercia ordinatio ē q̄ iudei et iudee ſaraceni et ſaracene meorum regnorum et dominiorum que receſſerint extra illa et fuerint capti in via vl' in aliquo alio quouis loco q̄ perdant ipſo facto omnia bona ſua que portauerĩt et ſint pro illo vel pro illis qui eos ceperint. et ipſi ſint mei captiui imperpetuum.

q̄ nulle pene nec alique illarũ hic expreſſarum poſſunt amouere.

Triceſima quarta et vltima ordinatio eſt q̄ nulle nec alique predictarũ penarum ciuilium et criminaliũ poſſint amouere nec eas cum vel aliquam earũ diſpenſare nec addere nec diminuere proceres nec maiorum nec iudices nec rectores nec aliqua alia perſona predictarum ciuitatum villarum et locorum. quo etiam q̄ ſint dñi et habeãt merum et mixtũ impiũ in illo ſub pena quod perdant dñium et officia que habuerint. Et vt predicte ordinationes per me facte melius obſeruẽtur et manu teneantur eo modo quo ſupradictum eſt mando oĩb⁹ iudicijs. et pretoribus et conſilijs et iuratis et iuſticijs et maiorinis algazilis et alijs officialibus et iuſticijs quibuſcumq; meorum regnorum et dñiorum. q̄ publicent et mandent ꝓconizari in qualibet vna ciuitatũ et villarum et locorum meorum regnoꝝ dñiorum vniuſquiſq; in ſuis iuriſdictionibus vt obſeruẽtur et adimpleãtur eo modo quo dictũ eſt. et q̄ ſupradicta conſilia et iuſticie et officiales nec aliquis eoꝝ nec aliqua alie perſone ſeculari vel layci cuiuſcumq; ſtatus et cõditionis exiſtant predictorum meoꝝ regnorum et dominioꝝ q̄ non ſint auſi facere nec ire contra illud nec contra partem eius in aliquo tempore vllo modo ſub pena mercedis mee et predictarum penarum ſuprapoſitarũ et de hiis omnibus precepi dare literas meas et quaternos ſigillatos ſigillo meo. In cõplementum ſupradictorum datis in valloria viceſima die ianuarij anno natiuitatis dñi Milleſimo q̄dringẽteſimo duodecimo

De ſtatu iudeorum in regno caſtelle.

Ecundus et vltim⁹ articulus ē qualis ē ſtat⁹ iudeoꝝ ꝓuĩc in regno iſto caſtelle licet optime ordinata ſint ex iure canonico et ciuili. ac regiis ordinatione regni que ſupradicta ſunt In hac conſideratione peccatis tñ ex gentibus precipue prelatoꝝ et principum maiorũq; dñoꝝ nihil vl' prodicũ de omnibus ſupradictis obſeruãt iudei. Quia ex nimia conſeruatione eorum et frequenti munerum acceptione tam venerunt in ꝓfundum malorum vt inſenſibiles facti ad voces predicatoꝝ et clamores gementium non ſolum pauperũ. ſed etiam plurium alioꝝ in oppoſitũ facti circa rectores quentes iudicia ſua fauores ad libitum cõſequuntur ex quibus plurima mala oriunt' in populo ſpãue in fide et morib⁹. cũ multi xp̄iani facti ſunt iudei. vel meli⁹ dicã erãt occulti iudei et facti ſunt publici. Alij ſunt ſaraceni facti. Alij vero viuũt circumciſione Alij cerimonias alias iudaicas obſeruãt impune. Et hoc et tyrannica rabies continue creſcat in regno· aſtutijs et cõſilijs iudeoꝝ qui ad hec et ſimilia inueniẽda inter ceteros homines ꝓmpti ſunt. Et q̄ vereor calamo ſcribere iuxta ſententiã pauli ad Ro. i. dati in reprobũ ſenſum multi de populo. q̄ immaculatus hactenus fuerat ceciderunt in paſſiones ignominie maſculi in maſculos turpitudinem operantes in eum vſum qui contra naturã eſt laudantes ſe per vicos et plateas crimen peſſimum cõmiſiſſe vt vel occulto iudicio cum dixerint pax et ſecuritas tunc eis repentinus veniat interitus ſicut et iudicia terribilia deus fecit in vindictã predicti criminis per diluuium generale. Gen. vi. et per pluuiam ignis ſulphuris ſuper hec ciuitates. gen. xix. et per occaſionem tribus beniamyn et deſtructionem omniũ ſuarum ciuitatũ et locoꝝ iudicũ. xix. et xx. capitulis Et per deſtructionem hyſpanie igne et gladio tempore regis roderici vltimi gothorũ regis. quia peccata carnis turpiſſima regis vitiſe ſui ꝓdeceſſoris qui iudeos introduxit in regno. Et peccatum regis roderici fuit ſuceſſorum circa filiam vel vxorem comitis Iuliani fuerũ poſſiſſima cauſa exterminij hyſpa-

mariam vt colligitur ex cronica generali hyſpanie vel ex collectario hyſtoriarum fratris iohānis de podio. Auertat dominus ſecūdum ſententiam ne pereant boni cum malis p̄dicta mala et plurima alia cogito omnia ex nimia conuerſatione et fauore infidelium in malis contra ſacrorum canonum ſanctiōes nō attendētes pericula que ex predictis oriūtur ſicut notat Inno. iij. ſcribēs epō ſenonen. et epō pariſien. ſic dicens. Et ſi iudeos quos ꝓpria culpa ſubmiſit perpetue ſeruituti pietas xp̄iano receptet et ſuſtinet cohabitationez illorum. Ingrati tamen nobis eſſe non debēt vt reddant xp̄ianis pro gratia contumeliam et de familiaritate contemptum qui tanq̄ miſericorditer in noſtram familiaritatem admiſſi nobis illam retributionem impēdūt quam iuxta vulgare prouerbium mus impera ſerpens in ſinu et ignis in gremio ſuis conſueuerunt hoſpitib⁹ exhibere. patet hec extra de iudeis. c. et ſi iudeos. Vere iudei iſtius regni ſuper omnes iudeos ingratiſſimi ſunt xp̄ianis cum ſuſtententur tanq̄ domini in iſto regno quod alibi minime fit preſertim in francia et anglia vt ſupradictum eſt. vij. conſideratione vt impleatur illud Exodi xxiij. ca. Non habitent in terra tua ne forte peccare te faciant. In aliis tamen regnis ſi aliqui ſunt vitam captiuitatis ducunt et non ſoluz inter xp̄ianos quod iuſtum eſt, ſed etiam in regnis machometorū vbi xp̄iani captiuati eredunt propter errorem quē tenuerunt in det contra xp̄m inter eos ducunt vitam magis miſerabilez q̄ inter xp̄ianos et captiue nā efficacius ac magis habent eos odio et cōtemptui q̄ xp̄iani. Cum enim principū xp̄ianorū deteſtabilis auaricia eos propter lucra temporalia ſuſtineat et xp̄iana mancipia ipſis habere permittat et immoderato vſurarū fauore xp̄ianos expoliari concedat. Ipſi tamē iudei apud ſaracenos abiectiſſima et vilia operantes mancipia et ſerui ſunt paganorum. Et extremis conditionibus inter eos cōmorari permittuntur. Et ſi in aliquo continget eos contra legez machometi vel in vituperium eius aliquid operari. crudeli etiam natione contra eos procedunt. Unde legi q̄ quidaz iudeus peritiſſim⁹ hyſpanus dict⁹ rabi abraham de la capa. ſic cognominat⁹ erat qr eā pauper erat q̄ nō q̄ hēre potuit niſi illā capā veterē quam ducebat cōmuniter q̄ multis audiens de ſepultura et ſimulacro machometi pendenti virtute adamantium et q̄ cū ornamentū erat innumerabilis valoris diſpoſuit ire illuc ſub habitu ſaracenico et ſic factum eſt. Et cum eſſet circumciſus et linguaz ſciret arabicam et caldeā incognitus peritiſſime reputatus ſaracenus. Et cum veniret in mecā et ibi ſe fingeret religioſum ſecūduz legem machometi et vt talis acceptus et ꝗſi facti confidentes de eo ingrediebatur locū illum vbi ſimulacruz erat q̄ omnibus non licebat et cum vidit tempus opportunū adhibitis aliquibus ſuccis alborū et aliquib⁹ ſanguinibus debilitata fuit virtus adamantium et cecidit ſimulacrum fractūq; eſt op⁹ mirabile et accipiens aliquos lapides precioſos quos voluit fugit in iudeā et exinde in hyſpaniam. Cuz vero die quadā magne feſtiuitatis ſaracenorū vellent ſimulacrū videre et venerari quia non erat eis licitum omni tempore intrare inuenerunt fractuz et turpiter conculcatum requirentes diligenter malefactorez. Inuenerunt finaliter q̄ ille q̄ ſe fingebat religioſuz fecerat et cognouerūt q̄ non ſaracenus ſed iudeus erat. Querētes ergo eum per omnes ſuas prouincias et non inuenientes quadringentas ſynagogas iudeorū deſtruxerunt quarū vna fuit ſynagoga toletana. Cum tunc illa ciuitas a ſaracenis poſſideretur. nunquid hominibus cōmiſerunt in regno iſto ſpecialiter circa ſacramētum corporis domini ihesu xp̄i. et cōmittūt cū illud poſſunt vel furari vl'a cupidis emere xp̄ianis. Non ſufficeret liber magnus capere eorū crimina circa hoc. Sed dicā vt excecatos plane et principibus aliiſq; quorū intereſt intendere punitioni conſiderē quantūcūq; hec vl' alia grauiſſima crimina cōmittant oblatis munerib⁹ ſeu mōnera ſue iniquitatis expertus ſum de eis nullaz fieri vltionem immo cum accuſant ab aliquibus omnes ſupradicti et cōtra in eorū infringūt fauorem. In hoc ergo regno iudeorum non grauatur captiuitas cum ipſi terre pinguedinē edant et bona non laborāt terrā neceſſe defendunt. Sed miſerie et ſtultitie ſunt labores xp̄ianorū deuorant, et omnium ſunt donorū heredes ſicut de eis ſcriptū eſt. hiere. v. ca. ſicut decipula plena auibus ſic domus eorum plena dolo. Ideo magnificati ſunt, et ditati incraſſati et impinguati. Sic ergo pri

monea et mala iudeorũ vt dictum eſt tranſe unt ſine pena et peccatis exigentibus ſemꝑ in regno iſto aliqui ipſorũ nimis valent cũ regibus et ea que ad reges pertinent pertra ctant et talibus ſe im miſcent ꝙ habent ſub iugo et dñio xp̄ianos. Et ideo in regno iſto temporibus fere omnibus opprimunt paupe res iuxta velle ſemper etiam in domo regia eſt vnus magnus miles vel plures qui eoꝝ eſt aduocatus et defenſor a quocunqꝫ acca ſante. Et ſic ceca iudea cecos efficit xp̄ianos regni iſtius. Unde accidit prouerbium anti quorum vidiſtis hic cecũ qui videntem exce cauit: cum tamen ſcriptum ſit. puer. xix. non decet ſtultum diuitie nec ſeruũ dñari princi pibus. Sed arguet hic iudeus ſi nos viui mus hic in captiuitate et meliꝰ eſt ab hoc bono ſ ue vita dicis. Ex hoc ſequit̃ ꝙ magis ſpe cialiter ipſe deus pre liberis nos reſpiciat. Et ſic ſcripſit moyſes in lege. Cum fueritis in terra inimicoꝝ veſtrorũ nec odio vos ba bebo vt imponã finem federi quod pepigi vobiſcum. Reſpondet̃ ꝙ iudeoꝝ ſolatium vera eſt ꝓpter peccata principũ iſtiꝰ regni vel ſubiectorum ſuoꝝ qui eos adiuuant in hac vita. Sed ad dictum moſaicũ cum dicit̃ ꝙ imponeret finẽ eis cũ in captiuitate eſſent dico hoc fuiſſe duabus de cauſis. Una ut in tenta captiuitate ipſi maneant ꝓpter ingra titudinis memoriam redemptionis meſſie ieſu xp̄i. de quo hier. xxiij. c. Et dabo vos in obprobrium ſempiternũ et ignominiam eternã que nunꝙ̃ obliuioni delebitur. Se cunda cauſa eſt non poſſunt homines ſe ex cuſare quin peccatis et aliis malis ſubiaceã tur et ipſi ad hoc vt talia euitent permane ant. Nam videmꝰ naturaliter animalia ꝓ creari ex aeris corruptionibus vt putrefactio ei incorporetur. et aer corruptus in talium ſuſtentatione mutuatꝰ vt aer purꝰ remaneat aliis animalibus ſine damno. Sexto et de hoc teſtimonium ꝑhibeo ꝙ ſumus põtifex et reges ceteriqꝫ principes xp̄iani deberẽt ad hibere remediũ in predictis cum effectu cum imperatores et alii dñi antiquitus nõ permi ſerunt eos viuere inter nos niſi vt de morte xp̄o ieſu illata mũdo teſtimoniũ ꝑhiberẽt quod in captiuitatẽ eos dedit ſempiternã. vt ſupra patuit i. articulo. Et vt verum teſti monium eſſet debuiſſent vi legis auctoritate deutro. xxiij. quõ moyſes eis maledicendo

donauit dicens. ſeruies inimico tuo quem immittet dñs tibi in fame et ſiti. et nuditate et omni penuria et imponet iugũ ferreũ ſuꝑ per ceruicem tuã donec te cõterat. Sequitur. et erit vita tua quaſi pendens ante te. timebis nocte et die et non credes vite tue. mane dices quis mihi det veſperũ. et veſpere quis mihi det mane. ꝓpter cordis tui formidinem qua terreberis et ꝓpter ea que tuis videbis ocu lis. quare videt̃ ꝙ non eſt intentionis legis ꝓphetice iſtius ſic eos viuere abſolute. Nã tanta libertas eis incentiuũ prebet rebellan di. et ẽ cauſa quare a regno nunꝙ̃ plaga diſ cedat ſicut ſcriptũ eſt deutro. xxxij. Incraſſa tus eſt dilectus et recalcitrauit. Incraſſatus impinguatus dilatatus dereliquit deum fa ctorem ſuum et receſſit a deo ſalutari ſuo.

De iudeorum cõuerſione in fine ſeculi.

Undecima conſideratio et vltima huius tercij libri eſt de iudeorũ con uerſione in fine ſeculi a ſua duritia. Nempe deus iuſto iudicio omnia diſponẽs licet iudeorũ gentem ſuis exigentibꝰ culpis longo tempore permiſerit perditam inuolui cecitati et omnibus laborandis vt ſupra in libro iſto latiſſime declaratum eſt. in fine tamen ſeculi qui reliqui fuerint non peribunt. Et vt explicem cõceptum meũ hec conſidera tio. viij. explicabitur punctis. Primus erit quare iudeorum cõitas nõ cõuertit̃ ad fidẽ xp̄i. Secũdꝰ ſi aliqui eoꝝ voluerint cõuerti verum ſint recipiẽdi. Tercius quis modus debet teneri in receptione iudeoꝝ ad fidem Quartus an iudei ſint compellendi ad reci piendum fidez xp̄i. Quintus quã pena ſint ferendi cõuerſi iudei redeũtes ad iudaiſmũ Sextus quõ recipiũt antixp̄m et decipient̃ ab eo. Septimus quõ cognoſcẽt te deceptos et cõuertentur ad verũ meſſiam ieſum xp̄m dñm noſtrum. Octauꝰ erit an tempus antixp̄i quo iudei ſunt cõuertendi poſſit determinate co gnoſci et de ſignis temporis eiꝰ aduentus.

Quare iudeorum communitas non con uertitur ad fidem xp̄i.

Primus iſtius conſiderationis pũ ctus eſt quare iudei in preſenti tem pore non cõuertuntur ad fidẽ ieſu

xpi. Reſpondetur quod ad hoc poſſunt iiij. aſ
ſignari cauſe ſatis efficaces. Prima eſt in co-
ſideratio veritatis aduentus xpi. Pro cu-
intellectu notandum quod in libris thalmuth
conſiderantur tres ſpecies materiarum. quarum
vna eſt placitorum ſiue cauſarum ciuilium
et criminalium et de alijs de pendentibus inter
gentes eorum. et hec aſſimilantur legibus im
peratorum inter nos. Secunda ſpecies eſt eorum
que vetantur vel licentiantur in lege ſicut ſunt
cibi et alia et que ſunt res munde et que im-
munde et de ſacrificijs et ordinibus et feſtiui-
tatibus et hec ſunt inter eos ſicut decreta inter
nos. Tercia ſpecies materie eſt hyſtoriarum
legis ſicut creationis mundi et vite antiquorum
patrum et miraculorum in lege et de aduen-
tu meſſie et conditionibus eius et de reſur-
rectione mortuorum et de diebus iudicij et de in-
ferno et paradiſo. et hanc particulam terciam
vocant iudei algadoth i. annunciationes.
et ſingulare vocant agada i. annunciatio. Item
vocant ea idiſos ideſt gloſe morales et ſin
gulare vocant midras. Expedicte annuncia-
tiones et gloſe morales non ſunt omnes in
vniſum ab vna parte immo ſunt diſperſe per
vniuerſas partes librorum thalmuth inuentum
vt poſt ſeptem vel octo lectiones veniet aliqua
auctoritas predictarum annunciationum. Cum
rabini ſcolarium thalmuth legunt ſuas lectio-
nes inquantum pertinent ad primas duas
ſpecies materiarum declarant illa optime cum
omnibus illis gloſis et expoſitionibus et in-
nouationibus que poſſunt ad propoſitum ſuum
applicare. Sed cum accedunt ad locum qui
in aliquo tangit materiam terciam ſcilicet annun-
ciationum dimittunt illud et nolunt legere di-
centes quod eſt res de qua non erat aliquis fru-
ctus quod ipſi faciunt quia non eſt intentio
eorum labore nec conſiderare niſi materias
que ſunt de pane lucrando pro quibus po-
pulus eorum vulgaris honorant eos et dant
ſalarium. et hic modus obſeruatur per omnes
rabinos in omnibus terris et in omnibus tem-
poribus et in omnibus ſcolis eorum. Et hec
cauſa principalis obſtinationis eorum eſt quod
ſcilicet non conſiderant nec vident ea que perti-
nent a predictam terciam ſpeciem et vulgaris
eorum populus manet ignorantia excecatus.
Secunda cauſa eſt inconſuetudo auctoritatum ſacre
ſcripture quod dato quod aliquo modo cum occur-
rit aliquid in lectionibus ſuis de tercia materia
conſiderent non eſt mirum ſi vna auctoritas v
due vel tres non explicent ad plenum veritate
ſaluus cum aliqui videantur aliquae aucto-
tates vel obſcure vel contrarie ſed deberent
illas ſcripturas ad maiorem conferre cum om-
nibus prophetijs tangentibus illam materi
et deberent videre gloſas et tranſlationes chal-
daicas que facte fuerunt per duos doctores
qui inter eos pro magis autenticas haben
cum illi ſuper eaſdem auctoritates loquan
et non eſt dubium quin ſtatim illuminare
tur a ſpiritu ſancto ſi tales conferentias ſemper
ratum cum eorum circumſtantijs facerent vel vid
rent veritatem ſole clariorem. Vnde auguſtinus
in libro octuaginta trium queſtionum, queſtione
lxx. non poteſt inquit oriri error quin palles
nomine xpiano niſi de ſcripturis non intel-
lectis. et hoc ideo quia antecedentia et ſub
quentia non contulerunt. vnde ibidem ſolet
circumſtantia ſcripturarum illuminare ſenten-
tiam. Vnde hereſes ſunt orte per ſe legend
que conferendo repulſe ſunt quia conferen-
tes diuerſas ſententias adduxerunt que c
ſe inuicem mutuo inuenire potuerunt qua-
liter eſſent intelligende et hoc modo meru-
runt cognoſcere veritatem et venire ad via
ſalutis. Venerabilis pater alfonſus et magiſter
alfonſus et magiſter iohannes et hieronym
de ſancta fide de quibus ſepe facta eſt men
in iſto volumine qui ſolemnia opera fecerunt
recognoſcentes veritatem fidei catholice
errorem in quo fuerant inuoluti. Tercia ca
eſt que impedit conuerſionem aliquorum iude
eſt inordinatus amor ad vxores et filios
et parentes. Vnde expertus ſum in hoc ca-
ſu cum venirent ad me quidem de ſapientio-
bus iudeis iſtius regni qui mecum con-
ferens de ſecretis legis affirmauit ſe velle
credere fidem xpi et quod ad hoc inductus e
diligenti ſtudio ſcripturarum non ſolum bi-
blie ſed etiam thalmuth et prophetarum. Cumque
eo quererem quare non efficiebatur xpianus.
Reſpondit quod immo ſumme deſiderabat
implere. Sed quia habebat patrem qui eum
tenerrime diligebat cogitauit quod cum fieret
xpianus moreretur. Dixit quod non vincere po-
tuit ſeipſum niſi faceret cum conſenſu patris.
Dicebat etiam quod non erat aliud modus v
predictum conſenſum poſſet habere niſi q
ego tenerem modum cum rege vt ipſe cape-
retur. et poneretur in carcere et inde ſcribere

parus ſuo q̄ eſſet neceſſe q̄ efficeret xp̄ianus
quia aliter non poſſet euadere mortē. Mihi
autez non placuit hic modus pallitus mē
dacij in lege xp̄i quia quicq̄d ipſe haberet
in corde de veritate fidei. populus acclama
ret ipſum non fuiſſe factum xp̄ianum volū
tarie ſed compulſus carceribꝰ et timore mor
tis quod non eſt honeſtum in lege xp̄ianoꝝ.
q̄ pro veritate huius legis recipienda relin
quere debet quiſq̄ patrē et matrē vxorē et
filios fratres et ſorores et agros vt cētupli
accipiat et vitam eternam poſſideat. Dura
uit colloquio predicta inter me et p̄dictū iu
deū fere per quatuor annos nec adhuc eſt
factꝰ xp̄ianus durante in eo impedimēto p̄
dicto amoris paterni inordinati. Non minꝰ
etiam detinet eorum animos ne cōuertant.
cupiditas inordinata diuiciaꝝ per viſuras
cum hec ſit pinguis quedam acquiſitio diui
tiarum ſine labore. Unde dicit in thalmuth
q̄ quedam dn̄a dixit vni rabino q̄ vir her
erat pulcher et gratioſus. Similis eſt facies
tua habenti gregem porcoꝝ vl̄ compreſtā
pecuniam ſuam ad viſuraz. Quarta cauſa q̄
impedit conuerſionem iudeoꝝ eſt inclina
tio magna ad opiniones et conſtitutiōes et
cerimonias et conſuetudines quas habue
runt et habēt in thalmuth. In quibus toto
tempore vite ſue fuerunt nutriti. Unde per
duo exempla hoc oſtenditur de iudeis ad li
terā dicere. ꝑq̄. Primū exemplū eſt de nigre
dine ethiopis. Unde dicitur in iere. Si mu
tare p̄t ethiops pellē ſuā quaſi dicat nō pōt
mutare nigredinem ſuam. Sc̄m exemplū
eſt de pardo qui nō poteſt mutare varietatē
pellis ſue. Unde dicit aut pardꝰ varietates
ſuas quia varietas p̄dictoꝝ eſt a natura. ſic ē
de iudeis q̄ nō poſſunt reuerti ad bonū pro
pter conſuetudinem ad malum q̄ cōſuetudo
eſt quedā natura vt dicit philoſophꝰ in libro
de memoria et reminiſcentia. Sed dū in q̄ hec
ſimilitudo nō tenet ſimplr̄ ſz tm̄ ſcd̄m quid.
Illa eni natura que ē cauſa nigredinis ethio
pis in nullo ſubiacet imperio rōnis. et io eius
ethiops nō pōt illā immutare quātūcūq̄ conet
ur. hoc ſed habitꝰ et cōſuetudine peccādi ge
neratꝰ et p modū nature inclinās ad malū
cauſat ex inclinatōe appetitꝰ ſenſitiui q̄ ma
nes ē obediēs rationi. Et iō p conatū liberi
arbitrij ad oppoſitū pōt reuerti ad bonū in
tā difficultate ꝓpter habitū inclinātē ad op
poſitū. et hoc dicit impoſſibile ſm q̄d. gnt
dicit v. metaphiſice vno mō dicit impoſſi
bile q̄d vix pt fieri aut cū difficultate. In ex
emplis aūt poſitis de ethiope et pardo ē im
poſſibile ſimpliciter ſcd̄m naturā. in deo nō
eſt impoſſibile. verba ſunt nicolai de lyra in
p̄dicto paſſu et in veritate magna virtꝰ cor
dis ē neceſſaria vt poſſit hō declinare ab his
in quibꝰ a pueritia fuit nutritꝰ cū illa doctri
na q̄ a teneris annis ē inbibita ſit diuturna
nec oēs holes ſūt ſufficientes violētare ꝓpri
as voluntates vt ſimilia dimittāt niſi ſolū
illi quibꝰ deus fecit tantā gratiam vt cōtem
nerēt gaudia et bona tēporalia cū nihil ſint
in cōparatiōe bonoꝝ ſpūaliū et amplexēntur
venā ſpem ſaluationis aiaꝝ ſuaꝝ et boni ſp̄i
alis eterne beatitudinis eaꝝ. ſicut p̄mitit
venientibꝰ ad xp̄m yſa. lviij. Et requiez dabit
tibi dn̄s deus tuus ſemp. Et implebit ſplē
doribꝰ aīam tuā et oſſa tua liberabit et eris
quaſi hortus irriguus. et ſicut fons aquarū
cuius nō deficient aque ſic et xp̄s ait Mat.
xi. Regnū celoꝝ vim patit et violēti rapiūt
illud. Et iohannis. vi. Nemo pōt venire ad
me. niſi pater meus qui miſit me traxerit eū.

Utrū iudei volentes cōuerti ſint ad fidez
recipiendi.

Secundus punctꝰ ē Utrū ſint recipiē
di iudei qui volūt ad fidē xp̄i cōuer
ti hoc dico q̄ multi eoꝝ fuerūt et ſūt
tam mali q̄ multa damna fecerūt in eccleſiaz
dei. Uerum facta diligenti examinatiōe de
mō aduentꝰ eoꝝ non ſunt repellēdi. ex quo
volūt intrare ſub alis fidei xp̄iane et ſi non
faciūt bona intentiōe ſz ꝓpter lucrū tēporale
tales baptizati ſunt et receperūt ſacramentuz
ſz nō rem ſacramenti que ē grā. tales prope
ſaluationē ſunt cū pietate dei plus q̄ illi q̄
nō intrauerūt. nec venit eis ad volūtatē vt
ſub illo intrarent. Et ꝓpter hoc dixerunt ſa
pientes iſrael q̄ ſemp dz hō laborare in le
ge lz nō faciat bona intentiōe q̄ ex hoc pote
rit venire ad bonā intentionē. Et ſic iudei ta
liter venientes poterūt venire ad rectā inten
tionē fidei cū dei adiutorio vl̄ ex vſu quo ex
ercitabunt in ea. vel q̄ ſicut factores aliq̄ ſi
gna vt ſic cū cognoſcāt in ſuis operibꝰ vl̄ q̄ ſi
habit eis aliquas tribulatiōes vt corrigātur
et redeāt ad donū vel q̄ addiſcent ex hoc et
ſimilibꝰ libris q̄ ondūt radices fidei iheſu

chriſti veri meſſie diligenter in eis ſtudendo vel ex eo qꝫ informabuntur cõtinue a predicatoribus euangelicis fidem xp̄i nunciantibus. et ſi tales infelices fuerint indurati in traſeatis iudaica perfidia. habebūt forte eorum filij vel nepotes ſeu alij qui ex eis procedent cognitionē huius catholice veritatis et ſaluabuntur.

Quis ſit ſeruandi modus iudeos ad fidem chriſti recipiendo.

Tercius punctus eſt ſcire quis modus debet teneri in receptione iudeorū venire volentium ad fidem xp̄i ne quantum poſſibile fuerit detur occaſio malorum que ſentimus a ſpū ſancto modus ordinatus eſt a quo qꝫ vt cõmuniter deviant recipiētes non eſt mirandum ſi taliter receptos non experiamur veros eſſe xp̄ianos et ideo recipiēdi ſunt cū multa deliberatione ne ad vomitum redeant et modus ponitur in decreto de conſe. di. iiij. iudei vbi ſic habetur. Iudei quorum perfidia frequenter ad vomitum redit ſi ad leges catholicas venire voluerint per octo menſes inter cathecuminos eccleſie limē introeant. et ſi pura fide venire noſcuntur tunc demum baptiſmi gratiam mereantur. quos ſi caſu aliquo periculū infirmitatis intra preſcriptum tempus incurrerint et de ſperati fuerint baptizentur. Et ſi queras an debeat talis iudeus aliquam abſtinentiam facere vel etiam dies quem ſigna ad ſacrum cõferendum. Reſpondetur qꝫ vtrūqꝫ debet fieri vt patet de conſe. di. iiij. ne quod abſit. vbi ſic dicitur. Ne qꝺ abſit lōgo dilatio retro poſſit animos iudeorū reuocare fiant noſtro ēpo loci illius loquēte vt penitentia ac abſtinentia .xl. dierū indicta aut die dominica. Aut ſi celeberrima feſtiuitas occurrit eos omnipotentis dei miſericordia protegēte baptizes. Sic ergo patet qꝫ iudei in die dominica vel aliqua ſolenni die dēt baptizari. Sꝫ nunqd iude⁹ qui eſt ſeruus xp̄iani ſi baptizet̄ fiet liber. Reſpondet̄ qꝫ non ſcḋꝫ Ray. ſed remanet ſeruus qꝫ ſeruitus introducta eſt de iure diuino. di. xxv. dic. vi. et pertus gentium et iure canonico confirmatum. xij. q. ij. eccleſiā cõcordat goffridus et hoſtien. Addit Ray. qꝫ vbi de bona conſuetudine non ſolent cē chriſtiani ſerui conſuleret qꝫ dominus in re

miſſionem peccatorum manu mitteret eum vel ſaltem qꝫ precio mendicato vel ſeruitio ad tempus preſtito ſtandū arbitriū boni viri redimeret ſe. xij. q. ij. Cum redemptor.

Vtrū liceat iudeos ad baptiſmū cõpellere

Quartus punctus eſt ſi iudei ſint compellēdi ad recipiēdū baptiſmū. Et ſunt duo vidēda. Primū eſt de paruulis iudeorū. et ſcḋm de adultis iudeis. Ad primum videt ſctūs Thomas in ſcḋa ſcḋe. q. iiij. qꝫ non licet inuitis parentibus. Sed qꝛ ad annos diſcretiōis peruenerint poſſūt fidē ſuſcipere etiam parentibus inuitis. Cõcordat paludā. dicens qꝫ nec licet nutri cibo occulte baptizare paruulos iudeorū. Si tamen iudeo inuito paruulorū hec facerēt nō credo qꝫ peccarēt. Doctor vero ſubtilis ſcotus in iiij. di. v. dicit qꝫ pueri iudeorum poſſunt auferri parentibus inuitis et baptizari et hoc per ipſos legiſlatores. quia legiſlatores poſſunt ordinare ad ſalutē vniuſcuiuſqꝫ ſibi vel nolit. Ita pōt princeps eccl'ie. v g. Si reſpublica indigeret bellatorib⁹ et iudei filios ſuos taliter differēt qꝫ eſſēt inepti ad bellandum. tūc princeps poſſet eos auferre a parentib⁹ et ipſis inuitis poſſet eos facere nutriri et inſtrui ad bellandū vt videt̄ in propoſito. Alij dicunt qꝫ nō debet fieri qꝛ eccl'ia tenet oppoſitū ſed hoc nihil ē quia quomodo potuit ab eccleſia noua inſtitui p̄ ſalute cōmuni. Alij dicunt qꝫ nō debet fieri propter pphetiam yſaie. quia reliquie iſrael ſaluē fiunt ſed hoc nō obſtat quia homo pōt intelligi de fidelib⁹ vel quia etiam poſſunt aliqui in aliqua inſula ſaluari. Ad ſcḋm ſilicet de iudeis adultis vtrū ſint cōpellendi ad fidem ſuſcipiendam. hic dicat ſupradict⁹ doctor ſcotus vbi ſupra qꝫ omnes debeāt compelli ad fidem quia melius eſt cōpelli ad bene agendum qꝫ male agere impune ſicut ipſi agunt

Qua pena ferendi ſint iudei conuerſi et ad propria inſtituta redeuntes.

Quintus punctus eſt qua pena ſunt ferēdi iudei conuerſi redeūtes ad vomitū iudaiſmi. et licet ſupradicti

fit de pena qua ſemn debent ea iure. nūc libet explicare duo. Primo quia pena ſint ſecundum legem regni. Secūdo quia pena ſint ſtatute de lege regni per eos inſtitute. Circa primum notandum quod in hoc regno caſtelle et ligionis quidam antiquorum regum gothorum que lingua noſtra dicitur el fuero iuzgo ubi libro xii. ti. ii. c. xvij. ad literam predicatorum pena ſtatuitur ut ſequitur. Si ut xpiani debent cognoſcere iudeorum malus quod veniunt contra ſanctam fidem [illegible]. Ita debent temere tales modos quod nullus homo poſſit habere veniam qui dimittit eius propoſitum et redit ad peius. Et quia pena crudelior et mirabilior debet habere crudeliorem penam et maius tormentum. Ideo ſtatuimus hanc legem quod omnis xpianus et maxime illi qui non ſunt de xpianis ſive vir ſive mulier. qui inventus fuerit quod circumcidatur vel quod habeat mores iudeorum qui ſit interfectus de cetero quod deus nō manedire ad iudaiſmū recipiat mortem a xpianis vel a nobis et ſic puniatur crudeliſſime ut intelligant quantum eſt exoſum et excommunicatum malum quod fecit. et in bona ſua habeat rex taliter quod heredes nec propoſitum perſonarum nos conſentiant in tali errore [illegible]. Secūdo declaratur quia pena ſunt ſtatute de lege per ipſomet iudeos inſtituta. Unde in predicto libro xii ti ii c. xvij. ſcribitur. contio quedam ſive lex. quā iudei toletani fecerunt regi Siſyndo cuius tenor talis eſt. Nobiliſſimo domine potentiſſime ac honorabili regi Siſyndo nos omnes iudei civitatis toletane qui ſubſcribere habemus vel facere ſigna infra in hac lege ſalutes nos recordamur quod bene et iuridice alio tempore nos cōpellabatis quod faceremus fedus et ſcriptū et precepto regis [illegible] quod tam tranſivit quod obſerveremus obſervare et tenere fidem xpianorum et nos omnes fecimus. Sed quia obſtinatio noſtre duricia et antiquitas erroris patrum noſtrorum nos impedit ne credamus domino noſtro iheſu xpo veraciter nec teneamus fidem xpianorum firmiter. Ideo nunc ſpōtanea voluntate reſpondemus veſtre altitudini ſic pro nobis ſicut pro noſtris uxoribus et pro filijs noſtris per hunc noſtrū ſcriptū quod de cetero non faciemus aliquā cōſuetudinē iudeorum. [illegible] qui noluerint baptizari nec habemus aliquā ſocietatē cū eis ullo mō nec cōtrahemus matrimonia cum aliquo niſi generis uſque ad ſextum gradum. nos facimus inceſtum cū aliqua muliere noſtri generis nec nos nec uxores noſtre nec filij nec noſtra generatio. ſed tam viri quam femine de cetero matrimonia cōtrahemus cum xpianis. non faciemus circūciſionem noſtre carnis non obſervabimus paſcha nec ſabbata ſicut ſolebant obſervare ceteri iudei nec alias feſtivitates non ſeparabimus cibos ſecūdum eorum conſuetudinem nō faciemus aliquā rem quam habent alij iudei in uſu et conſuetudine nec quomodo ipſi vivunt ſed omnes credemus cum munda fide et cū magna voluntate et cū magna devotione iheſu xpi filij dei vivi ſecundum quod evangelia et apoſtoli mandant. Et illum confitemur et honoramus omnes tenemus hanc ſanctā legem xpianorum veraciter eam in tribus feſtivitatibus quam in matrimonijs et cibis et in omnibus alijs moribus nec dolum aliquem nec aliquā rationem tenemus contra eā quod noſtra parte vel nos impleamus et faciamus omnia que promiſimus. De carnibus porci promiſimus obſervare quod ſi nō poterimus comedere quia nō habemus eas in cōſuetudine ſemper tamen omnia que cū eis cocta fuerint comedemus ſine tedio et ſine aliqua nauſia. Et ſi aliquis de nobis inventus fuerit quod faceret contra ea que ſupradicta ſunt vel contra minimū eorum vel quod auſus ſit aliqua facere contra fidem xpianam. vel ſi moram fecerimus in faciendo ea que promittimus verbo ſeu facto iuramus per illummet patrem et filiummet et ſpiritū ſanctum. qui eſt unus deus etiam ut quicumque eorum omnium qui inventus fuerit tranſiſſe per ea vel aliquid eorum quod nos eum comburemus vel lapidabimus. Et ſi forte pietas veſtra voluerit eius ſalvare vitā ſtatim ſit factus ſervus et quod detis ipſum et omnia bona ſua cui volueritis pro ſemper. vel quod faciatis de eo et de bonis ſuis quod volueritis non ſolum quia habetis poteſtatem regie ſed quia vobis cōcedimus per hunc noſtrum ſcriptum. et iſtud fedus et ſcriptum fuit factum in toleto. xij. kaleñ. marcij i vi. āno quo vos regna ſſ habeatis. Ecce vidimus quia pena ferienda ſunt iudei redeuntes ad iudaicas cerimonias vel ad inſtituta eorum non ſolum ex lege regia ſed etiam ex lege per eos ſtatuta. quo non minus debent obligare iudeos alicarū civitatum et locorum totius regni quam iudeos civitatis toletane. cum illa imperialis civitas ab antiquo nominetur nec minoris

condicionis sunt alij iudei alibi conuersi q̄ toletani. Credo q̄ si vera fieret inquisitio q̄ seruaretur isto tempore q̄ innumerabiles ignibus traderentur de his qui iudaizare realiter inuenirentur qui si hic nō puniantur crudelius q̄ publica iudei eternis ignibus cremabunt.

Quō iudei recipient sunt antixp̄m.

Ertio p̄ōcius est viden quomodo iudei recipient antixp̄m et decipientur ab eo. Erit enim antixp̄s sc̄dz sanctos de nequissimus q nasceē in babylone siue generabitur de tribu dā. Vñ sup illud gen. xlix. via dan coluber in via. Beatus ysidorus supra pentateucū dicit q̄ hoc intelligendū de antixp̄o et p̄pterea illa tribus no annumeratur in numero signatorum Apo. vij. sup quo dicit Beda. q̄ dan p̄termissa q̄ de illa tribu nascitur est antixp̄s. cuius aduen uo vt ait aplus erit sc̄dz operatiōes sathane q̄ totum facti instigante dyabolo qui illū possidebit az cogante neccitā possideat eiz ex toto vt veruaiti il sicut humanitas diuinitas in xp̄o. neciis vi, habit cum vt uncta ra ponis iudiās eloquiū non imputaretur ei quicquid ageret sicut fundundo. Cōmittos quidem dicit q̄ a principio conceptionis il lius dyabolus in vtro matris eius descendet cuius virtute de nocte alctū pueret et uas cetur et adolescēz. Sed dicunt alij i forte melius et verius q̄ more ceterorū boum a die conceptionis sue habebit angelus sui custodem vsq̄ ad annum osfectionis tunc ex eo l lctu super omne quod dicatur esse deus et angelorū presidio ponitus dēcreto occupabit eum dyabolus qui ideo tunc soluetur as dicitur quia totam potestatem suam antiquā sibi relaxatam per illum exerceret pro voluntate sua inclinabit cum ad malum sicut possessor ad liberū suum trahit iumentum et in cunctis malis artibus instruct eū. Lu ergo veniet iste ipius q̄ dixipe filij israel q ab alexandro inter montes Caspios in plaga septētrionali super oceanum vbi nunc est finis im perij magni canis in f duo castra dicta gulb et magulb fuerunt inclusi vt refert magister hystoriaz et scd̄m iosephū facto terre motu in p̄spectu pilapis mōt b⁹ cadētib⁹ sup mōtes ibidē gum mōtib⁹ gum muro inclusi olim hi ex p̄ositus ferreis obseratu q adhuc ibi dicuntur esse incantati, nudi incedentes carnibus crudis et arborū fructibus viuunt et in maximo numero consistunt intm̄ vt sc̄dū aliquos possēt xxiij regna implere q cruz quādam celesti virtute et montium potentia et murorū firmitate et īperatoris de catayo sc̄z magni Canis vel regine Amosonū militia obseruati exire nequeunt, excepto ducat q quia pro monstro ipē magnus canis aliquos de eis q̄ṅq̄ potens a porta extrahit et mirabili gratia in p̄eratu suo secum ponit. Isti p̄dicto aūt xp̄o adiungent virtute quorum regnabit et erit monarcha potentissimus. Et congregans alij e iudeis qui sunt per orbem dispersi venient ihersolimā credentes dei se omnes iudeis se esse xp̄m q̄ eis in lege promissum xp̄m vero nosbiz fuisse deceptorem et magū. omnes itaq̄ iudei ad eū currentes et ei adherentes confluent ad ipsum q ipsi nimio desiderio ferueant de aduentu messie per quem expectant a captiuitate liberari de cepti, ligno et alios promissiō. et quia videbunt eū omni prosperitate et gloria clarescere regesq̄ subiugare Ideo illū loco receptent eorum tanq̄ verum messiam iuuam recipient et vt deū colent. et tanq̄ rex et dn̄s ab ipsis meuetur Et propterea apostolus, q. ad Thes. q. vocat eum hominē peccati filiū perditionis qui aduersatur et extollitur supra omne q̄d dicitur deus. Aut q̄ colit ita vt in templo dei ipē sedeat quod edificabit in ihe rusalem scd̄m quoldā vel vt verius loquar scd̄m alios ipse se mittet templuz dei: ondens se tanq̄ ipse deus sit hoc est q̄ dicit beatus Aug. xx. de ci. dei. ca. xix. q̄ illud q̄ nos habemus de antixp̄o in templo dei sedeat gre ci habent in templū dei sedeat tanq̄ tuq ic aug. ipe sit teplū dei i ecclesia. ex quo dicto accipit argumētū q̄ antixp̄o exaltabit xp̄ianos et fingeē se vitā celestē. astutiā accōmolati⁹ nos cēdo q̄ in tēplū dei i modu coelet ait aug. hoc idem vult f. ā. as. de marone in. iuj. di. ston q. u. allegān aug. vbi ā ipe coā vt fas ali⁹ xp̄ianos et iudeos ad rnō suū attrah. t. die dn̄icā in fauore xp̄ianorū. et die sabbati in fauore iudeorū faciet custodiri vt pz in decreto de cōse, di. uj. puenit. Sic ḡ pz quō ui dei decipient ab antixp̄o et quō ie. apiet eū vt messiā suū et colent.

Quomodo cognoscent se per antixp̄ū deceptos.

Eptimus punct⁹ eſt ſcire quō iudei cognoſcent ſe deceptos per antichꝛiſtū et quomodo conuertentur finaliter ad fidem catholicam. Notandū ergo ꝙ poſtq̄ iudei receperunt antichꝛiſtum tanquā meſſiam ſuum deceptum ex his que dicta ſūt in p̄cedēti puncto tunc mittet deus ad eorum et aliorum multorum conuerſionem Helyam et enoch quod erit inter occultum aduentum antichꝛiſti qui eſt per natiuitatem et manifeſtum eius aduentum qui eſt per predicationem et apertā perſecutionem. Tunc ergo predicti helyas et enoch qui viui adhuc in paradiſo terreſtri reſeruantur venient et manifeſte ſe oſtēdent in hieruſalem et incipient publice predicare contra antichꝛiſtum deſtruentes eius poteſtatē et declarantes manifeſte ei⁹ deceptiones et aſtutias dyabolicas. Ipſum ꝫ corā omni pplo arguent mendacem et fallacem oſtendent. et aperient theſauros abſconditos iudeis de veritate ſalutis fidei iheſu chriſti. et ſic vt dicitur Malachie vltimo. Conuertēt corda patrum in filios. Gloſa ad inſtructionē poſterorum de fide ſaluatoris in quem et ipſi crediderunt et corda filiorum ad patres eorum gloſa. qui percipient fidem quam illi habuerunt. Unde iudei et chriſtiani pari religiōe tunc in chriſtum conſentient. Sic ergo iudei cognoſcentes ſe fuiſſe deceptos in chriſtum credent pro ipſo mori parati erunt vt dicit Methodius capitulo xliij milia virorū ex omni tribu iſrael pro chriſto interficien. De p̄dicatione autem Helye et enoch et facta conuerſione eorum ſcribitur Apoca. xi. Dabo duobus teſtibus meis ſcꝫ helye et enoch et prophetabunt idest predicabunt diebꝰ mille ducentis ſexaginta gloſa idest trib⁹ annis ſicut ipſe chriſtus predicauit. amicti ſaccis. i. predicantes penitentiam et exemplum oſtēdentes. hi ſunt due oliue i. deſt ſpiritu ſancto vncti et duo candelabra idest lumen ceteris aliis. Tunc videns antichriſtus ſe cōfuſum et ꝙ detecta eſt eius malicia exhibit in publicam perſecutionē et occidet eos in hieruſalē et iacebunt corpora eorum in plateis tribus diebus et tribus noctibus et dimidio quia nullus audebit ſepelire corpora eorū metu antichꝛiſti vt quicunq̄ viderint timeant eis conſimilia. Oratores autē eorum letarēc propter mortem eorum. Sed poſt tres dies et dimidium reſurgent et oratores audient vocem angelorum dicentiū helyas et enoch aſcendite huc et ipſis videntibus aſcendent in celum in nube et iſtud multum confirmabit iudeos conuerſos ad fidem chriſti ꝑ eoſ Sed et amplius confirmabuntur per mortē antichꝛiſti qui ſecundū ꝙ dicit gloſa ſup apoſtolum tribus annis et dimidio regnabit. Unde daniel is xij. Iurauit angelus per viuentem in eternū ꝙ in tempus ſcilicet vni⁹ anni. et tempora ſcꝫ duorum annorū. et dimidium temporis i. dimidij anni ſcꝫ regnabit antichꝛiſtus et ideꝫ dicit glo. ꝙ hoc ſpacio dicitur deſolatio duratura ſub antichꝛiſto Quare autem ita modicum regnabit declaratur a chriſto Mathei. xxiiij. vbi dicitur ꝙ niſi breuiati fuiſſent dies illi non fuiſſꝫ ſalua omnis caro ſuper quo dicit gloſa ꝙ hec tribulatio quanto ceteris grauior tanto erit breuitate mediocrior. Et gregorius ꝙ cuꝫ et ſuperb⁹ et infirm⁹ aſpiciat eos dies quos ſingulariter mal⁹ intulit tam ſenciꝫ diter breuiabit. In fine vero predicti temporis collocabit papilionem et ſolium ſuū antichꝛiſtus in monte oliueti. Et tunc dominus noſter iheſus xp̄s vt dicit Ambroſius oſtendet ſe et eū interficiet eum ſpiritu oris ſui idest virtute precepti ſui. Ipſo nanq̄ iheſu clamāte in aere morietur antichꝛiſtus per michaelē vt dicitur fulminatus. maxima quoq̄ pars ſuorum vt legitur a michaele interficietur et hoc viſo erit finalis et totalis conuerſio ſiue confirmatio conuerſionis iudeorum ad finem chriſti. Et ſi queras vtrum occiſo antichꝛiſto ſtatim chriſtus veniet ad iudicium dico ꝙ non ſed ſecundum glo. danielis. xii. concedentur xl dies ad refrigerium ſanctorum et penitentiam ſubuerſorum. Quantum autem ſit ſpacium inter iſtos quadraginta dies et finem mundi nemo ſcit. Sꝫ quid fiet de miniſtris antichꝛiſti qui remanſerūt poſt eius mortem dicitur ꝙ gaudebunt ducētes vxores et dicentes lꝫ princeps noſter mortu⁹ ſit tamen habemus pacem et proſperitatē. et cū talia dixerint repentinus ſuper eos veniet interitus et extunc eccleſia vſq̄ ad finem mundi conquieſcet pacificata. quia extunc fraus violentia et ſeuicia dyaboli ceſſabunt. Viſum eſt ergo quomodo iudei cognoſcent ſe deceptos et quomodo conuertentur finaliter ad fidem iheſu chriſti. Sed dicet aliquis nunquid hec finalis iudeorū conuerſio ſuit a

pphetis pnunciata dico ꝙ sic. Et primo hec pnunciauit ysaias in .c.x. vbi sic habetur si fuerit populus tu⁹ israel sicut arena maris reliquie conuerten̄t ex eo. super quo dicit rabi gui. Si fuerit ppls tuus israel multus sicut arena maris ref dicit ꝙ neqȝ peccauit vel ꝙ penituit de peccato conuertet. glosa rabi. Etiam si fuerit israel sicut arena maris pre multitudine ego pstabo eos vt argentum et redigentur in modicum residuū. Residuū vero illius modicum conuertet ad bonum. Causa vero conuersionis in fine mundi ponitur in petrib heleaz c. Causa vero cōuersionis scriptum est abacuk ij quia adhuc visio ad terminum et loquetur ad finem et nō mentietur si tardauerit rex scȝ messias expecta eū quia veniens veniet et non tardabit. Et forte dices ꝙ nos sumus expectātes et ipse non immo sicut dictum est ysaie xxx. p⁹. ptrea expectet dn̄s vt misereatur vestri ꝙ quo igitur ipse est spectans et nos sumus expectātes quis retardat regula iudeaȝ est retardans nos cur expectamus ad recipiēdū mercedem sicut dictū est ysa xxx. Beati oēs qui spectent eū dicit rabi. Cō summati sunt oēs termini vel fines et non pendet res nisi in penitentia et in bonis operibus Rabi eliazar dicit si israel fecerint penitētiaȝ redimentur. si aūt nō. non redimen̄t sed deus faciet et bñdictus cōstituet eis regē cuius statuta erunt durissima sicut aman et reducet eos ad bonum hucvsqȝ talmuth mansumptiue in pugione in parte finali. c. vlti. Secundo introducitur osee ppheta qui in ca. iij scdm expositionem magistri Nicolai de lyra declarat duo. scȝ statuȝ iudeorū ab ascensione xp̄i vsqȝ ad finem seculi et eoȝ conuersionē finalē De primo dicit dies multos expectabis me hoc dicit in signum ꝙ plebs iudaica spectat rex messias et adhuc spectat nō formabens hoc dicit quia non fornicabitur ydolis et nō erit cū viro .i. cū xp̄o a quo est nō separata, ppter suā incredulitatē. hic est ille vir de quo dicit hier. xxxi. femina circūdabit viruȝ gremio virt. sic sequit̄ scȝ ego expectabo te. loquit̄ in psona dei ꝙ expectat iudeorū finalē cōuersionē psequēter hec declarat ꝙ pdigiale factū o dicēs quia multos quasi dicat factum predictum designat ꝙ dies multos sedebunt .i. manebunt filij israel sine rege .i. sine principe sic videmus ꝙ nō hñt de se regem nec principē ꝙ alienis regibus et principibus seruiūt et sine sacrificio .i. sine altari quia nō possunt sacrificare extra ierl'm a qua sunt expulsi et tēplū destructū et sine ephot .i. sine veste sacerdotali quia sublato sacrificio cessat vs⁹ vestis et sine seraphin idest imaginibus in quib⁹ demones solent dare responsa apud iudeos non sunt talia ecce iudeorum status ab ascēsione domini vsqȝ ad finem. Sequitur scdm scȝ iudeorum finalis conuersio et post hec .i. post iudeoȝ abiectionem et expectationeȝ reuertentur filij israhel scȝ ab errore suo et querent dn̄m deum suum scȝ deuote et dd .i. dei filiū ihesum xp̄m et ꝙ sic debeat intelligi pȝ per translationem chaldaicā apud hebreos autenticam que sic habet. post hec reuerten̄t filij israel et querent cultū dei sui et obedient messie filio dauid regi suo. Sequit̄ in textu et pauebunt ad dominū scȝ ipsum reuerendo et ad bonum eius scȝ emendo declinare ab eo quod bonum est in oculis ipsi⁹ et subditur tempus in nouissimo dieruȝ .i. circa finem mundi implebit̄ illud Patet ergo quō finalis conuersio iudeorum fuit a pphetis pnunciata ac etiam inter mediū tempus.

Utrū certis indicijs et quib⁹ antichristi cognosci possit aduentus.

Certius et vltimus pūctus huius consideracionis vltime tercij libri ē en tempus an⁹ xp̄i quo iudei sunt conuertendi. possit determinate cognosci. Respondetur ꝙ presumptuosum est huiufmodi quoquomodo hec velle inuestigare cum ipsa suprema veritas hec voluerit nos nescire qd beatus aug⁹ xviij. de ci. dei. c. lij. declarans dicit de antichristi tempore quō etiam ipso iam omnino queritur si etiaȝ nobis hoc voce prodesset. a quo melius quam ab ipso deo magistro interrogantibus discipulis diceretur non enim siluerunt inde apud eum sed a presente quesierunt dicentes. domine si in tempore hoc restitues regnum israel. At ille non est inquit vestrum nosse tēpora vel momenta que pater posuit in sua potestate. non vtiqȝ illi de hora die vel anno sed de tempore interrogauerunt quomō isto accepe responsu. frustra igit̄ annos q remanēt

huic ſeculo copulare vel diffinire conamur. cum hoc ſcire non eſſe noſtrum ab ore veritatis audiamus. quos tamen alii quadringentos. Alii etiam mille ab aſcenſione dñi uſq; ad eius ultimum aduentum complen poſſe dixerunt. quemadmodū autē quiſq; eorum aſtruat opinionem ſuam longum eſt demonſtrare et non neceſſarium. coniecturis quippe utuntur humanis non ab eis aliqđ certum de ſcripture canonice auctoritate pfertur. Omniū enim de hac re calculantiū digitos reſoluit et quieſcere iubet ille qui dicit non eſt veſtrum noſſe tempora vel momēta hec ille. Huic ſententie Augu. concordat falſitas eorum qui tempus certum determinauerunt cum tam ſupradicti ꝙ etiam alii de quorum numero fuit arnaldus de villa noua qui in tractatu quē fecit de fine ſeculi determinat ꝙ antixpē erit venturus in quarto decimo centenario a natiuitate xpī. et patet ꝙ ſumus iam ultra per lxxxv annos. Quidam etiam alius magnus predicator per orbem diſcurrens circa annum dñi. M. ccccx. in ſermone. Ecce hic poſitus eſt in ruinā declarauit tempore ſuo iam natū eſſe antixpm per plures viſiones et exempla cuius oppoſitum patet. Unus alius pariſiū. concluſionem poſuit affirmatiuam ꝙ anno dñi. M. cccviii et dimidio debebat apparere et publicari mundo et anno domini Milleſimo ccc. lxxvii. et dimidio erat naſciturus. patet manifeſte in aſſignatione temporis aduēt? antexpi omnes iſtos defeciſſe et deficient quicunq; alii preſumpſerint predictum tempus aſſignare. Sed dicet aliquis diligēs ſare licet tempus determinatum preſumptuoſum ſit aſſignare non tamen erit illicitum ſigna inquirere ut his cautiores reddamur fideles. Dico ꝙ verū eſt non tamē inquiri debent talia ſigna curioſitate ſciēdi ſꝫ animo ſeipſum et alios edificandi in timore dei.

Sed numquid aliqua talia inueniuntur certa propinqui eius aduent? Dico ꝙ in ſacra ſcriptura inueniuntur prenunciata nouem ſigna precipua propinquitatis aduentus antixpi. Primū ſignum eſt totius mūdi generalis perturbatio de quo Daniel ꝑpheta xii in capi. xii venit tempus quale nō fuit ab illo tempore quo gentes ceperūt eſſe uſq; ad tempus illud. quod exponens xpc Math. xxiiii. dicit ꝙ erit tribulatio magna qualis non fuit ab initio mundi. et ibidem declarādo que erunt iſte tribulationes. dicit ꝙ ſurget gens contra gentem et regnum aduerſ? regnum. peſtilentie et fames et terremotus erunt per loca. terroreſq; de celo etc. Secundum ſignum eſt ſciſma eccleſie et crudeliſſimū de quo dicit apoſtolus ii ad Theſſalo. ii. Qui tenet nunc teneat donec de medio fiat; ſuper quo beatus Auguſt. xx. de ciui. dei. capitulo. xix. dicit quid dixerit ſcilicet apoſtolus me penitus fateor ignorare. et ibi recitat auguſtinus multorum ſuſpitiōes circa iſtud quidem enim dicunt ipſum paulū voluiſſe hoc dicere de romano imperio ad vitanduꝫ calumniam. alii autem credunt neronē antixpm futurum et reſurrecturum. Alii autē nondum mortuum ſed occultatum donec ſuo tempore reueletur et reſtituatur in regnū dicit tamen ibi Auguſtinus. ꝙ mira eſt ſic opinantium temeritas Sed iſtud dictū difficile videns pertractans dicit ſi non abſurde intelligitur qui tenet ſcꝫ imperium teneat donec de medio fiat id eſt tollatur de medio per antixpm ipſum imperium. vel aliter inq. donec de medio eccleſie exeat miniſteriū iniquitatis quod ſcilicet nunc eſt occultū. Ex prima aūt expoſitione accipit argumentuꝫ ꝙ antixpo pugnabit contra romanū imperiuꝫ et tunc oportet ꝙ ille imperator ſit fideliſſimus qui reſiſtet. Ex ſecūda ſequitur ꝙ malum illius perſecutionis oritur ab eccleſia et infra ipſam ſepius pugna inteſtina. Has duas illationes ponit franciſcus maronis in ſuis floribus de ciuita. dei capitulo quo ſupra. Ex predictis malicias nihil aliud videtur eſſe niſi ſciſma grauiſſimum in eccleſia dei ſiue diſceſſio a fide Iſtud ergo ſignū precipuuꝫ quod debet precedere antichriſtū iuxta illud. ii ad Theſſa. ii. Niſi venerit diſceſſio primum et reuelatus fuerit homo peccati filius perditionis etc. quod expoſuit doctores de diſceſſione a fide ꝙ aūt ſit iſtud ſignum manifeſtatiuum eius aduentus patꝫ quia poſtꝙ dixit qui tenet nūc teneat donec de medio fiat ſtatim ſubiungit et tunc reuelabitur ille iniquus. Tercium ſignum eſt multiplicatio errorum de quo chriſtus ait Mathei viceſimoquarto et quia abundabit iniquitas refrigeſcet charitas multorum et apoſtolus dicit ii ad Thimo. tercio cap. In nouiſſimis temporib? inſtabūt tēpora piciloſa et erūt oēs ſeipos amātes. cupidi elati

blaſphemi, parentibus inobedientes ingrati, ſcelesti, ſine affectione ſine pace, criminatores incontinentes, immites ſine benignitate, proditores, protervi, tumidi, voluptatum amatores magis quam dei, habentes ſpeciem quidem pietatis, virtutem eius abnegantes. Quartum ſignum eſt neglectio ſive contemptus ſane doctrine de quo .ij. ad Thi. iiij. erit enim tempus cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt ſed ad ſua deſideria coacervabunt ſibi magiſtros prurientes auribus et a veritate quidem auditus avertent, ad fabulas autem convertentur. Quintum ſignum eſt perturbatio omnis prelature ſpiritualis et terrenalis iuriſdictionis de qua Daniel. iij. In tempore illo non erit princeps neque propheta neque dux in populo meo qui ſcilicet obſervet veritatem vite iuſticie et doctrine. Sextum ſignum eſt vindicatio tribunalis per flagellum et correctionem de quo Ezech. vij. Venit tempus prope eſt dies occiſionis qui emit non letetur et qui vendit non lugeat quia ira ſuper omnem populum. Septimum ſignum erit ceſſatio verbi divini quo mentes obſcure et tenebroſe ad verum lumen gratie reducuntur, deviantibus oſtenditur ſalutis via et errantibus manifeſta fit ſemita veritatis. Hec omnis appropinquante tempore antichriſti ob defectum divini verbi de mentibus hominum diſperibunt ſicut notat beatus bernardus in ſuo evangelio eterno non in ſolo pane vivit homo. Allegent illud apo. viij. Et cum agnus aperuiſſet ſeptimum ſigillum factum eſt ſilentium in celo quaſi media hora. Septimum namque ſigillum vt dicat ſeptimum eſt iudicium in eccleſiis dandum, quid namque per celum niſi eccleſia dei exprimitur cuius equidem multitudo per converſationem celeſtis eſſe deberet quid hoc ſilentium niſi defectio verbi dei. Nam et multi appareant predicare, verbum tamen dei adulterantes ſeipſos predicant non dominum ieſum chriſtum. Sed non tacet hoc ſilentium merito media hora fieri dicitur quia inter perfectionem inſtitutionis chriſti et ſue radioſe doctrine et vite et diſformitatem ſubverſionis et dyabolice ecitatis que avertet antichriſtus multitudinem chriſtianorum poſt ſua ſigna variis modis quaſi medius ſtatus eſt cum lumine veritatis ſilentium imponitur et vox ignorantie per facti evidentiam incipit et clamare ſicut in gen. xviij. ca. de ſodomitis et gomorreanis ſcriptum eſt. Clamor ſodomorum et gomorreorum multiplicatus eſt, ergo morra enim ceciras et ſodoma pecus ſilens interpretatur. Ex hac namque abyſſo ignorantie dei et malicie mundi ſucceſſum ſumet et proſperabitur antichriſtus ſicut apoc. xi. capitulo ſcriptum eſt beſtia, id eſt beſtialis et crudelis, antichriſtus aſcendet de abyſſo id eſt proſperabitur et ſucceſſum habebit ex ignorantia mundi que abyſſus poterit appellari quia mundus tunc propter defectum divini verbi ignorantia plenus erit in cunctis bonis propter Job. xx. ca. vbi dicit abyſſus, id eſt profunda ignorantia non eſt in me lumen ſaltem alicuius neceſſarie veritatis docibi. Octavum ſignum eſt dubitatio in fide et pullulatio erroris et deceptionum de quo dicit prima ad thimo. i. In noviſſimis temporibus diſcedent quidem a fide attendentes ſpiritibus erroris et doctrinis demoniorum in ypocriſi loquentium mendacium. Nonum ſignum eſt deſertio eccleſie ad tempus de quo propheta iohannes apoc. xij. quod mulier, id eſt eccleſia fugit in deſertum vbi alitur a deo per tempus et tempora et dimidium temporis. Decem ſigna premiſſa adventus antichriſti ex ſacris ſcripturis colligere potui: videat et contempletur diligens lector ſi forte mundum in preſenti inveniet aliquibus de predictis ſignis vulneratum et recurrat diligentiſſime ad fortiſſimum defenſorem ieſum chriſtum dominum noſtrum qui eſt turris fortiſſima a facie inimici ut ſingulari preſidio fideles chriſtianorum animos bus ſine fine perſeveret.

Incipit liber quartus de ſarracenoꝝ bello

Inluet et deus tradidit diſſoluto iā expm oportz in hoc libro quarto ſarracenoꝝ vires quid ſcʒ cōtra noſtrā fidē fortaliciū poſ ſint. Pro cuius claro intellectu. xij. cōſiderationes occurrūt intellectui pertractande. quarū prima erit de origine machometi. Secūda de vita et moribꝰ machometi. Tertia de qualitate doctrine et legis machometi. Quarta de fundamento legis machometi. Quinta de cōcordancia et diſcordātia legis machometi cū lege xpi in articulis fidei et ſacramentis. Sexta de morte machometi. Septima de ſucceſſoribus machometi. Octaua de bello ſarracenoꝝ per iudices cōtra nomen xpianuʒ et cōtra veritatē virtuſqʒ legis ſcʒ xpi et moyſi. Nona erit de bellis et triumphis ſarracenoꝝ et xpianoꝝ per arma corporalia vſqʒ in preſens tempus. Decima eſt de poceſſiōe terre ſancte per ſarracenos. Undecima eſt de hijs ad que cōpelli debent ſarraceni viuētes inter xpianos de iure et de hijs ad que cōpelli debent ex ordinatione regni. Duodecima erit de fine legis ſarracenoꝝ et de eoꝝ perpetua ſeruitute ſub iugo xpianoꝝ.

De origine machometi.

Prima conſideratio huius quarti libri eſt de origine machometi q̄ tribus explicatur articulis. Primus eſt de origine machometi quo ad genus et locū. Secundus de origine ſecte eius quo ad auctorē. Tertius de origine vtriuſqʒ quo ad tempus.

De origine machometi quo ad genꝰ et locū

Primus articulus ē de origine machometi quo ad genꝰ et locū. Circa quod notanduʒ q̄ machometus originem traxit ex biſmaele filio patriarche abrahe. ex agar ancilla. Iſte biſmael fuit ydolatra peſſimus quē deus eiecit a domo paterna auſſuqʒ morari in deſerto pharā gen. xxi. cū voratur. Hic fuit paluſtus ſagittarius infra eo. ca. Habuitqʒ vexillum altiſſimū in quo ſcriptum erat ſuperbia vite ſub quo ipſe militauit cōtinue et innumerabiles hoīes ab eo decepti. Hic genuit cedar de quo gen. xxv. qui genuit barud qui tebub qui bameſſa. qui adech qui aduc. qui adne. q machach. ydolatrā peſſimum. qui ſacrificia fecit filio ſuo niſar vt patʒ in libris generationis mahurib. Iſte niſar fuit ſecūdus angelꝰ ſathane poſt biſmaelem habēs vexillum altiſſimū in quo ſcriptum erat vanitas mūdi ſub quo ipſe cōtinue militauit et innumerabiles ab eo decepti. Hic genuit muzar. qui aſien. qui emoſera. qui melich. qui vain. qui luye qui galibē. qui caph. qui mirra. qui cordar qui abdemenoph ydolatram peſſimū qui habuit autem biſmaelis et vexillū nizaris et claues omniū ydoloruʒ mecā vt patet in libro generatiōis mahurib. Abdemenoph vero genuit abdemutalib. qui abdalam. qui machometum et eminia vxore que fuit filia bariop. que concepit et pepent predictuʒ machometum in villa quadam que dicitur ytranp. que eſt ppe mecā in arabia. Iſte fuit tertius dyabolicus angelus pro confuſione generis humani qui habuit vexilluʒ altiſſimū in quo ſcriptum erat concupiſcentia carnis ſub quo ipſe militauit vſqʒ ad mortē Omneſqʒ ſectatores ſui damnabiliſſime ſunt. Nec mirum ſi peſſimus fuit quia ſcōm apoſtolum ſi radix ſancta et rami et per oppoſitum Si radix peſſima qualis fuit biſmael et ramus ſcʒ machometus peſſimus fuit. Et ſic patet origo machometi quo ad genꝰ et locum.

De origine ſecte machometi quo ad auctorem.

Secūdus articulus eſt ſcire quo auctore ſecta machometi originem habuit. Circa quod aduertendum q̄ predictꝰ abdalla pr̄ machometi habebat magnam familiaritatem et ſocietatem cum quodam iudeo aſtronimo qui valde peritus erat in ſcientia aſtronomie. Erat etiam doctus nō ſolum in lege iudeorum ſed etiaʒ xpianoꝝ. Et accidit ſic q̄ illo anno quo eminia cōcepit machometum fuit magna ſiccitas per omnem terram arabie ſmantū q̄ terrā non poterat arari nec ſeminari ſic q̄ iam omnino deficiente pane nihil aliud comedebant niſi her-

bas et radices eſpoꝝ. Cum vero venit tem pus quo emina peperit filiū ſpdictum iudeꝰ oſperit et ſignauit concordanciam ſtellarū et planetarū ſuper natiuitatem pueri et intellexit per illas ꝙ puer ille debebat eſſe bñ fortis et potens in regno et lege. Et cū hoc accidit abdolla non erat in terra illa quia fuerat in iheruſalem ad faciendū oracionē ſicut tunc erat ꝯſuetudo Sed cum rediret narrauit ſibi iudeus ille aſtronimus quicquid intellexerat de facto pueri et poſt hec dieb' paucis elapſis mortuus fuit abdolla in eadem villa de tramp et eo tempore quo nat' eſt machomeťꝰ erant Arabiani et affricani in magno cogitatu quia neſciebāt certitudinaliter ad ꝙ credenciam ſe attinerent ſi ad credenciā xpianoꝝ vel iudeoꝝ ſeu ad ſectā aſricanoꝝ. Et cū eſſet machometus quatuor annoꝝ dixit iudeus aſtronimus commendādo ꝙ venerant duo angeli et extraxerāt cor machometi et eo diuiſo per mediū ꝙ extraxerant ab eo vnum coagulū ſanguinis et deinde ꝙ lauerant eum multū bene cū aqua clariſſima et pulcherrima et poſt hoc quod ponderauerant illud cū cordibus decē hoīū qui erant ſue gentis. et deinde cum mille cordibus alijs et ꝙ ſemper inuenerunt ꝙ cor machometi ponderabat plus ꝙ omīa alia et ꝙ vnus angelus illoꝝ dixit alteri ſi iſtud cor fuerit poſitum in pondere cū omnibus cordibus omniū hominū que ſunt in arabia excedet in pondere omīa alia. Et iſte iudeus dixit mentiendo ꝙ hoc dixerit ſibi archangelus gabriel in viſione. Cum aūt machometus eſſet octo annoꝝ mortuꝰ matre. et auo eiꝰ Abdemutaleph cepit eū in cuſtodia Abutalip auūculus eius frater patris ſui et hic Abutalip tradidit eū docendū predicto iudeo aſtronimo qui inſtruxit eum in ſciencijs naturalibus et in legibus iudeoꝝ et xpianoꝝ. Ex qua doctrina tunc habita cepit eā que poſtea interpoſuit in illa maſſa ſcā quam cōpoſuit ad perdicionē aīaꝝ in eo credencium ordinatam Additur etiā huic ꝙ cum eſſet machometus. xxv annoꝝ tendens in egyptum pro quibuſdam mercancijs exercendis morabatur ibidem cum iudeis et criſtianis ibi exiſtentibus aliquo tempore anni. ſpecialiter cum quodam monacho de antiochia cuius nomen erat iohannes quem in ſpecialem amicū habebat qui erat hereticus et ab illo malo monacho habuit multa iā de nouo lege ꝙ de veteri ad defenſionem ſui ꝯtra iudeos et xpianos quomodo diſputaret cum illis quia quidquid cum docebat predictus monachus totum erat cōtra deum et legē eius ad modū heretici. Fuit etiam diſcipulus Sergij monachi qui fuit hereticus arrianus. Hic Sergius in errorem naſcorij incidens dū a monachis fuiſſet expulſus in arabiam venit et machometo adheſit. Cunctꝫ de veteri teſtamento et nouo plura edocuit vt tradunt ex quibus ſatis patet vnde traxit ortum ſecta peſtifera machometi quia a iudeis et monachis hereticis et dyabolo principaliori magiſtro.

De origine machometi et ſue ſecte quo ad tempus.

Tercius articulus eſt de origine machometi et ſue ſecte quo ad tempꝰ. Et licet multi multa dicant tamē cōmuniꝰ tenetur ꝙ incepit circa finem temporis eraclij qui imperauit poſt focam et habuit victoriam de filio coſdre circa flumen danubij et interfecit beſtiam illā que habebat capita ſeptem et ſeptem diademata et decē cornua de qua dicit Apocalipſi. xij. Beſtia illa fuit rex coſdre beſtialiter viuens. habebat enī capita ſeptem id eſt ſex reges ſibi ſubiectos et ipſe erat ſeptimus. Septem dyademata erant in ſignia regia illoꝝ regum. Cornua decem erant decem acies in ſuo exercitu. Unde primo machabeoꝝ acies ordinata ad bellandum vocatur cornu vbi dicit ba cchides aūt erat in dextro cornu. Hic coſdre fecerat turrim argenteā in qua interlucentibus gēmis poſuit thronū ſuū ex auro. poſuit etiam ibi quadrigam ſolis et lune et ꝑ occultos meatꝰ et fiſtulas aquas adduxerat vt quaſi deus pluuiam videretur infundere et cum ſubterraneo ſpecu equis in circuitu trahentibus arcūmacta turris fabrica moueri videbatur et quaſi quodammodo rugitum tonitrui iuxta poſſibilitatem artis ei mentiebatur Occiſa eſt autē iſta beſtia per eraclium filio deuicto. quia noluit ſalubris monitis criſtianiſſimi principis acquieſcere argentum vero turris illius dedit militibus ſuis. Aurum vero gēmas id eſt vaſa et reliquias vtenſilia ad reſtauracionē

eccleſiam quas tirannus deſtruxerat reſerua uit. et lignum ſancte crucis quod predicta beſtia in predicta tunc tenebat iheroſolimam repor tauit Unde ipſe rapuerat vt patet in hiſto ria exaltationis ſancte crucis Circa finem vero huius preclariſſimi principis venit ma chometus et ſignauit tempus Apoc. xiij. Ubi dicitur qui habet intellectum computet numerum beſtie ideſt machometi qui beſtia lis in vita ſua fuit vt dicetur numerus enim hominis eſt et numerus eius eſt dc. lxvi. ſcilicet anni. Sed ad quid referatur iſte nume rus patet quod non refertur ad numerum annorum uite ipſius quia non tantum vixit. ſed ſexa ginta tribus annis vt patet in ſpeculo hiſto riali. propter quod alij dixerunt quod refertur ad durationem legis eius que tantum debet durare. Sed hoc non videtur verum quia lex illa fuit data circa finem temporis eraclij vt dictum eſt qui cepit imperare anno domini ſexcente ſimo decimotertio et imperauit triginta annis et ſunt huius temporis vſque ad preſentem annum qui eſt. M. cccc. lxx. fluxit maior nu merus vt patet conſiderando. et tamen adhuc durat lex machometi propter quod alij dicunt quod poſt mortem machometi lex eius fuit cor recta per ſapientes ſarracenos et ab illa cor rectione debet incipere numerus annorum du rationis legis illius. Sed hoc non videtur probabiliter dictum tum quia non diceretur machometi ſed ſapientum tum quia illi ſapientes dicunt fuiſſe diſcipuli machometi et ſic eius correctio non fuit poſt [illegible] machometi per tempus notabiliter mag num et ſic ab illa iam fluxerunt vltra numerum illum vt patet intuenti. et tamen lex machometi non videtur eſſe propinqua caſſationi cum nunc gens eius occupauerit fere totam greciam. propter quod ſaluo meliori iudicio videtur quod iſte numerus annorum ſit incipiendus ab incarnatione domini et terminandus in mor te machometi. De quo propheta loquitur Iohannes euangeliſta quod ſic declaratur pe nes ab anno incarnationis domini vſque ad finem imperij eraclij fluxerunt anni ſexcenti quadraginta tres vt dictum eſt et iſte numerus ſimul iunctus faciunt ſeptingentos et ſex annos quibus oportet ſubtrahere annos quibus macho metus vixit cum eraclio. Aliter anni bis com putarentur vt patet intuenti. Iſti vero eſti mantur probabiliter fuiſſe. xiij. quia macho metus primo fuit pauper poſtea inualuit per mercancias et poſtea per rapinas et fraudes anteque attemptaret ſe regem facere et legem dare vi e[illegible] quam legem dedit circa mor tem eraclij. Et ſic de vita machometi videtur probabiliter fuiſſe. xiij. annis ante tempus mortis eraclij quibus demptis de ſeptinge ntis ſex remanent preciſe. dc. lxvi. ab incarna tione domini vſque ad mortem machometi et ſecundum hoc poteſt congrue hec littera pro phetica exponi. Numerus enim hominis ſcilicet chriſti qui fuit perfectus ſanctus et virtutibus ab inſtanti incarnationis et numerus eius ſcilicet machometi eſt. dc. lxvi. quia tantus numerus annorum fuit ab anno quo dominus factus eſt homo vſque ad terminum vite ma chometi vt predictum eſt. Sciendum quod liber Apoc. fuit ſcriptus in greco vbi habentur hec nomina Antimos. Arnoyme. Teitan. vbi nos habemus dc. lxvi. cuius ſignifica tum proprium de antimos eſt contrarius quod proprie conuenit machometo qui fuit et eſt contrarius chriſto ſignificatum proprium de ar noyme eſt nego quia ipſe negauit eius diui nitatem et ipſum eſſe filium dei vt infra dicetur. ſignificatum proprium de teitan eſt ſol gigas Dixit enim chriſtum non fuiſſe ſolem iuſti cie nec gigantem exultantem ad currendam viam a ſummo celo ſed ſignificatum accommo datum iſtorum vocabulorum eſt dc. lxvi. Ad cuius intellectum ſciendum quod ſicut in latino alique litere accomodate ſunt ad ſignifican dum numeros ſicut littera. c. ponitur pro centum l. pro quinquaginta et ſic de alijs. Ita ſunt in greco litere alique ponuntur pro nu meris et ille quibus ſcribuntur hec nomina antimos etc. in greco ſignificant hoc modo dc. lxvi. per quod in aliquibus biblijs ponitur ſic numerus enim hominis et numerus eius eſt dclxvi que dictio ſignificat apud la tinos numerum predictum per litteras quibus deſcribitur. quia littera d ponitur pro quin gentis. i. pro vno. c. pro centum. l. pro quin quaginta. v. pro quinque. x pro decem et hec ſimul iuncta faciunt ſexcentos ſexaginta ſex qui numerus competit machometo modo pre dicto et quia iſte ponuntur vt clarius obſcure Ideo premittitur antedictum verbum hic eſt ſapientia id eſt res occulta. Et ſic patet origo machometi et eius ſecte quo ad tempus quia incepit anno incarnationis dominice ſexcen

tes ſexaginta ſex.

De vita et moribus machometi.

Ecunda conſideratio eſt de vita et moribus machometi que tribus cõplicatur punctis. Primus eſt de vita machometi. fuit beſtialis et libidinoſa. Secundus eſt q eius vita fuit ambicioſa. Tercius eſt q eius vita fuit morbo epilentico monſtruoſa.

Q vita machõeti fuit beſtial' et libidinoſa.

Rimus punctus eſt q vita machometi fuit beſtialis et libidinibus plena. Unde machometus eſt illa beſtia de qua prophetauit iohannes apoca. xiij. dicens. Et vidi aliam beſtiã idest machometum. vitam voluptuoſam que beſtialis dicitur primo ethicorũ habentem. qui a fuit luxurioſus et libidinis ardore ſucceſſus. ſuper omnes homines orientalis regionis iactans ſe ſolũ ſupra quadraginta homines et diuino munere virtutem generatiuã et coheundi poteſtatem habere vt ſcribitur hiſtorie orientalis eccleſie libro primo ca. quinto qui aliter appellatur liber epiſcopi Achon qui fuit auctor huius libri. Poſuit etiã machometus in ſuo alchorano azoara. xiij q deus ſciam diſpenſauit de fornicatione et adulterio et ſibi ſoli hoc conceſſiſſe. Nam ſicut certum eſt omnibus ſarracenis machometus diligebat quandam que dicebatur maria iacobina q preſentauerat ei machoquetus rex iacobinorum. due autem vxores machometi ſcilicet vera dicta moiſſe filia. hebdebor nobiliſſima inter eas et abaſſa filia homor mouebantur zelotipia. que cum quadam die inuenerunt ad eum inuenerunt dictam iacobinam concubentem cum eo et dixerunt ei decet ne ſic facere prophetam qui erubuit et iurauit ſe de cetero non facturum et ſic placate ſunt ad iuramentum eius. Cũ q modicum tempus pertranſiſſet non ſe potuit ſuſtinere ab ea et fecit de hoc legẽ quaſi ex ore dei reuelantis ſibi. Et tunc dixit in alchorano in capitulo behmeteaten. quod interpretatur veratio vel anathema. O propheta quid petis q deus deſſit tibi placari vxores tuas poſtules tã legẽ poſuit vobis deus ve ſoluatis iuramenta veſtra et ſtatim cognouit illam et dixit q deus diſpenſauit cũ illo in iuramento et ſuper hoc teſtes ſunt michael. et gabriel et dixit illi vnus de vxoribus. O machomete deus feſtinauit in tuo deſiderio voluit per hoc dicere forſitã idest in coloſe tuo propriauit inceſtui. Et addidit nunquid deus precepit tibi huiuſmodi facere cum etiam in te ipſo hoc verbo terreas de ceteris forſitã querit deus te placare per huiuſmodi et appropinquare tibi. Ipſe vero duabus vxoribus totam legit quod ſequitur in capitulo veratiõis et ait quaſi ex perſona dei. penitemini coram deo quia declinauerunt corda veſtra quaſi diceret de hoc q calumpniate ſunt eum de inceſtu ſequitur q continuo ſi forte deus vos repudiabit et dedit ei pro vobis vxores meliores ſarracenas fideles locupletes penitentes adorantes laudantes agiles et virgines que audientes dixerunt penitemur. Similiter fecit quando accepit vxorem zeyd nutricij ſui. dixit ſententiam que eſt in capitulo belzabeh. q deus dixit et tu celas in anima tua quod deus propalat et formides homines ſed iuſtum eſt q deum formides cum enim tam reſpuent zeyd mantauini? cauſa tibi. O machomete et dixit zeyd. Nunquid diſpoſuiſti eam nuncia dei Reſpondit ve tibi. de? mantauit eam mihi que poſſes iactauit ſe q deus mantauerat eam et non parentes eius ſic ergo vt cooperiret luxurioſam vitam ſuam blaſphemauit contra deum imponendo ſibi q diſpenſauerat ſecum in iuramẽto et fornicatione et adulterio cum tamen ipſemet dicat nullum eſſe maius peccatum quam imponere deo mendacium. Item infra in alchorano azoara. lxv dicit q paradiſus ſuus habet inguos ortos et vxores et concubinas virgines q pulcras et ciphos aureos et argenteos et commeſtilia optima. Unde in libro de doctrina ſua qui eſt autenticus apud eos dicit q primum ferculum paradiſi erit iecur piſcis albi cibus ſumme delectabilis. Conſequenter fructus arborum concludẽs q ibi amena eſſent fruſtra ſi voluptas luxurie non ſequitur. Item in ſuo alchorano capitulo de baca concedit ſodomiã tam cum maſculo q cum femina propter quod ſolum igne celeſti deberet dirimi ſecta ſua. Patet ergo q omnib? ſupradictis q vita macho-

men fuit vita beſtialis. quia fuit luxurioſ⁹ inceſtuoſus. adulter et in omni ſcelere peſſimo maculatus.

Quod vita machometi fuit fugibiliſſima et ambitioſa.

Secundus punct⁹ eſt q vita machometi fuit vita ambitioſa. qz ex inordinata ābitiōe dominādi aſcēdit per gradus malicie velud alter lucifer vt hereret ex biſmo. Nā cū eē in primeua etate ſua eſſet mercator. et frequēter pgeret cum camelis ſuis apud egiptū et paleſtinā cū iudeis et xpianis cōuerſās. nō ſolū nouū teſtamētū. et vet⁹. ſz et magice pfectiſſim⁹ eſt effect⁹. et cū quodā tpe in prouinciā corozanā ingredereſ. puncciā cui⁹ prouincie dña cadiga vocabaſ et diuerſas ſpecies quas machometus ſecū attulerat dicta mirareſ cepit ei dicta mulier familiari⁹ adherere q̄ machomet⁹ in cātationū ſuarū viribus cepit paulati inducere in errorē dicēs ſe eē meſſiā quem iudei adhuc expectant futurū ſuffragabanſ quoqz verbis ei⁹ in cātationū preſtigia q calliditatis eius copioſa q̄ opinione nō ſolū dicta mulier ē decepta ſz oēs iudei ad quos fama ei⁹ pingere potuit ad eū cū ſarracenis tāta nouitate attoniti caterua⁹ cōfluebāt. Sic cepit leges nouas fingere et eis tradere habēs eiſdē legib⁹ teſtimonia noui ac veteris teſtamēti q̄ quedā colore ſui veneni in ſua pſitio illi⁹ peſſimi Sergij monachi heretici arrani. quas leges habent adhuc ſarraceni ſuas appellant cūq ſui legiſlatorem eſſe fatenſ. Prefata ſq mulier videns omnes iudeos et ſarracenos pariter teſtimonio approbatū pp̄a. et ſequi illa volatā. et credens in eo diuinā latere maieſtatem et cū eſſet vidua accepit eū ſibi in maritū. Sic machomet⁹ tot⁹ illius prouincie obtinuit monarchiā. et incepit eſſe diues et potēs ſequens ambitionē ſui deſiderij inſtinctus. Venit autē eius diſcipul⁹ in hiſpaniam anno vltimo regis. Ricardi et venit in ciuitate Cordubeñ et ſtatim ibidē ſuā maliā. doctrinā dicendo q deus xp̄s fuit nat⁹ de virgine ope ſpūſſā ctī ſz q nō erat de⁹. Quod cū audiuit beat⁹ Iſidor⁹ archieps hiſpaleñ qui tunc veniebat de curia romana ſtatim miſit boies ſuos ad p̄dictā ciuitatē vt eū vinculatū ſibi adducerent. Sz diabol⁹ apparuit ſibi et dixit q recederet ab illo loco et ſtatim exiuit et fugiēs nauigio tranſiuit in affricā in qua etiā arabia ē cepit innumeras gētes qui oēs et adhe rētes pſtaz regnū infeſtare ceperūt. totumqz imperiū orientis inuaſerūt vnqz puoluit boſtiū inuitando q eracli⁹ impator reſiſtere nō potuit. Vn coact⁹ eſt omīa ſacra q̄ erant in iheruſalē et p̄cipue p̄cioſū lignū ſcē crucis apud Conſtātinopolim apportare. Jā enim p̄ſe cū arabib⁹ et alijs p̄dictis natōib⁹ cōtinēte duce machometo ſiriā occupauerant et maximā ptē paleſtine q̄ ſub impij era ſiuj anno xx. Quō aūt tā ſubito tantā gētiū multitudinē potuit ad ſe trahere inter cetera vſus fuit quadā aſtucia vulpina. Cū eni videret q a p̄dictis natōib⁹ tanq̄ ſum iu dei ppheta et mirans coleretur. cepit ardentiſſima ambitione grādia cogitare in corde ſuo ſaliciter quō poſſet ceptra n⁹ romanorū impatoris. et quō poſſet grecos a dn̄io ſuo ſubtrahere. Et deinde cū ſuis occeptōib⁹ pugnauit viriib⁹ ſuis pmouere oēs pplos p̄dictarū gentiū in hoc iacio oſtendendo eis quō erāt oppſſi. grauiſſima et manifeſtiſſima ſeruitute in dādo reddu⁹ et tributis ſine mō romanis. Et q ppterea venerāt iā ad magnā paupertatē et miſeriā et q ab hoc dāno et periculo futuro poterāt eripere per vim et violentiā et per poteſtatem multarū gentium. et vetare tributa ac ſeruitutem coſtitere affirmauit tamen eis principatum tenere nō poſſent ſi xpianorū fide omnino deuererent. ſuaqz documenta ſeruarent. Simul autē vt predictum eſt aliquid diuinitatis in ſe habere. et preſtigijs multiplicium oſtenſis homines decipiens pro ppheta magnu⁹ ab omnibus in dicto populo habebantur iudeos etiam multos vt dicitur ita decepit vt ipſū crederent eſſe ſuum meſſiam. Et ſic accidit q poſtq p̄dictas ſuggeſtionibus commouit predictas gentes. miſit eraclius imperator nuncios ſuos pro colligendis tributis in affrica. Quod cum ſciuit machometus exiuit ad eos cum illis quos commouerat. dixitqz eis q nolebant dare imperatori romanorū tributa. et deinde pugnauit cum illis et interfecit illos. Et ſic eleuatum eſt cor eius et venit in arabiam et in ſiriā et i meſopotamiā quas ſuo dn̄io ſubiugauit. Et deinde pqueſtauit ceteras p uincias ci̇̄rcūquaqz plus deceptionibus q viribus. ſuadendo eos q pugnaret defenderet

ſe a romanis vt ab eorū ſeruitute liberentur quod et fecerūt. Et tunc ſomniauit eraclius imperator q̄ parui mures naſcebantur in affrica qui rodebant fimbrias veſtimenti ſui. et poſt hec cū cognouit q̄ machometus cum ei adherentibus occiderūt nūcios ſuos in affrica et q̄ nolebāt dare cōſueta tributa, congregauit magnū exercitū. et miſit cū eo theodorū fratrem ſuū qui tenebat imperiū oriētis de manu eius vt pugnaret cū illis rebellantibus in affrica et reduceret terrā ſub ſuo dñio. Cū ergo p̄dictus theodorus venit in affricā pugnauit cum illis et fuit permittente deo victus ab illis et fugit qui ſatis afflictus rediit ad p̄dictum imperatorem et narrauit omnibus qui occiderunt petiuit iterū maiorem exercitum vt iret contra illos rebellatos et tūc imperator narrauit ſibi ſomnia, narrū quod viderat nec propter hoc dimiſit exercitū ſuū mittere ymmo maiorem q̄ prius cū eodem theodoro deſtināuit Sed licet romani eſſent multi quando puenerūt in terrā illam et viderunt poteſtatem machometi et audaciam quam ſecum habebat obſtupuerūt multum de eo et pauore magno cōcuſſi voluerūt ſe retrahere ad quoddā caſtrū quod dicebatur gabatin q̄d cum ſenſit machometus venit poſt eos plures eorū occidendo et viilucrando. Romani vero videntes q̄ ſic mouebātur puſillanimitate reſumptis viribus cōuerſi ſunt ad eos et habuerunt ibi pliū magnum ſed finaliter victi fuerunt romani et occiſus theodorus frater imperatoris. Omneſq̄ ibi perierunt paucis exceptis qui in montibus ſe abſconderūt et ex tunc ſublatū fuit romanorū dñium in affrica et iugum ſeruitutis affricanorū ceſſauit. Cūq̄ ergo viderunt Agareni q̄ deuiceramt romanos vltra modum facti ſunt redierunt ad terram ſuam et venerunt in ciuitatem damaſcū que ab antiquo fuerat caput regni ſyrianorū et ibi de beneplacito et voluntate omnium predictorū eleuatus fuit in regem machometus quia multum eū diligebant et appreciabantur quia ſic extraxerat eos de ſeruitute romanorum et regnauit x annis hec ex generali hiſtoria hiſpanie. Ex quibus manifeſte patet quomodo vita machometi fuit ambitioſa. quia vt eſſet certum rex et dominus et vt haberetur tanq̄ verus propheta dei fuit, totum ſtudium vite ſue.

Quod vita machometi fuit morbo epilentico monſtruoſa.

Ertius punctus eſt q̄ vita machometi fuit morbo epilentico mōſtruoſa. Sicut enim vilis machometus libidinibus et ambitionibus fuit plenus ſic etiā vt eius turpitudo anime oſtenderet exterius monſtruoſus fuit in corpore laborans caduco morbo ſiue epilentico et cum die quadam p̄ſente Cadiga regina vxore ſua cecidiſſet in terra ſpumās velud porcus illa contēſtō me dicā triſtabatur eo q̄ homini impuriſſimo iunctā matrimonio ſe videret quam ille placare deſiderans ſurgens eam talibus ſermonibus demulcebat dicebat enim cum gabriele archangelo ſe habere colloquium nec vultus eius ferre poſſe ſplendorem ſed in eius aſpectu mirifico virtutem carnis oīno deficere et propter hoc ipſum cadere oportebat vt cū hec dixit laborauit vt ſuis incātationibus et magicis artibus ac diabolo concurrente quo dirigebatur facere aliqua mira que miracula videbantur aū illaz. Et quia aliquo modo adſte ſcriptura diabolus in angelum lucis ſe transfigurat diabolus intrabat in eo et faciebat ei aliqua creatura futura p̄dicere et per iſtum modū decipiebat gentes Credidit ergo p̄dicta mulier eius falſis aſſertionibus et illuſionibus credideruntq̄ et alie ſupradicte nationes eo q̄ gabriel archāgelus ſepe a deo ad ſanctos homines deſtinat q̄ ex ore gabrielis archāgeli machometus leges illas ſuſciperet quaſq̄ eis obſeruandas imparabat.

De qualitate doctrine et legis machometi.

Ercia cōſideratio eſt videre qualis eſt lex machometi. Et licet ex ſuperioribus ſatis clareat q̄ homo tā beſtialis et tā mūdus nō potuit dare niſi legem ſibi correſpondentē. Verumtn̄ vt fideles cognoſcant falſitatē eius et quomodo nō eſt lex dei ſed diaboli ſeptem paſſibus explicat. Primus enī de modo fallaci q̄ dedit legē ſuā populo et credētur. Secūdus de erroribus ſue legis. Tercius de fauſitate ſue legis fabulis. Quartus de malicia ſue legis Quintus quomodo mille miraculis fuit confirmata Sextus quomodo eſt lex cō-

madictoriis? Septimus ꝙ in pluribus
eſt per hominem reuocata et a diabolo tan-
q̄ a principali actore conſtituta.

De modo quo fuit data lex machometi

Rimus paſſus eſt videre modum
quo ſecta iſta machometi fuit data
Circa q̄d notandū eſt ꝙ ſicut ſcribit libel
lus quidem in partibus tranſmarinis de ei?
fallacijs in quo legitur ꝙ ipſe volēs ſibi cō
ſiliare animos populoꝝ dicebat ſe eſſe pro-
phetā ad eoꝝ ſalutem diuinit? deſtinatū vt
vt legem iudeis et chriſtianis datam quoni-
nus rigida erat et ſeuera mitioꝝ preceptoꝝ
rū promulgatione temperaret et vt ei? miſ-
ſioni adinſtar moiſi atteſtarent quedam ſigna
et prodigia videret aſſignata die ad certū lo-
cum pplm cōuocauit legem diuinit? miſſā
in ſignis et prodigijs accepturū tunc eo ſer-
mocinante ad populū columba candida que
in vltimo loco erat ad hoc fallaciter edocta
euolās ſuper humerū ei? ſtetit et in ei? aure
iuxta morē ſolitū grana in aure repoſita co-
medens verba legis et ſuggerere videbatur
Thaur? quoq ſimiliter ad hoc p̄m plucu
hunc quadam edoct? vt de manu eius pa-
bulum acciperet ad vocem eius corā pplo
venit et quaſi noue legis mandata celitus
miſſa que ipſe cornibus ei? alligauerat detu-
lit. Sed et vaſa quedā lacte et melle plena
que ipſe in certis vrnis terre artificioſe ac la-
tenter inuiſcerat quaſi per diuinā reuela-
tionez fecit effodi et ppulo velud in ſigno
future habundancie ꝙ per euſdē legis ob-
ſeruāciam mereret? oſtendit. Sicq; inimici-
les et magnalib? diuinis cōgratulantes et
acclamantes ſeducti ſunt ad legem ſuā q̄ſi
diuinē recipiendā pertinaciter animauit

De erroribus legis machometi.

Ecundus paſſus oſtendit errores
legis machometi. Unde oim ana
quorūq; feces quas diabolus ſparſim ſemina
uerat ſimul in machometo et eius lege recol
legit ac renouauit. Ipſe nāq; cū ſabelio ne
gauit trinitate perſonaꝝ in diuinis. Secūdo
docuit xp̄m eſſe purā creaturā cum arrio Unde
et Sergius monach? qui fuit magiſter ma
chometi. vt dictum eſt fuit hereticus arrian?

Tercio aſſerit ꝙ iudei non occiderūt xp̄m
quēdam ei ſimilem et in hoc cōuenit cū ma-
nicheis. Quarto dixit ꝙ de? miſit ihm xp̄m ad
ſe & apparebit circa finē mūdi et occidet an-
tixp̄m et poſtea faciet eū de? mori. et quia
negat xp̄i paſſionē omnia ſacramenta cede
ſic que a paſſione xp̄i ſumpſerūt efficaciam
et in hoc conuenit cum donatiſtis hereticis.
Quinto dicit ꝙ demones poſſunt ſaluari p
alchoranū et ꝙ ipſi audito alchorano mul-
ti ex eis facti ſūt ſarraceni et in hoc aliqualiſ
ter imitatur origenē q dixit ꝙ adhuc demo
nes ſaluabunt. Sexto dicit ꝙ qn de? miſit
pro eo gabrielē ꝙ ipſe iuit ad deū et de? im
poſuit ei manus et tantā frigiditatē ſenſit ex
tactu manus dei ſuper humeros eius ꝙ fri
giditas puēit vſq; ad medullā ſpine dorſi et
in hoc cōuenit cū aeronio fratri q ponit deū
corporeū. Septimo dicit ſpiritū ſanctum eē
creaturā et in hoc cōuenit cū machedonio.
Octauo dicit ꝙ aliqui angeli facti ſunt de-
mones quia noluerunt adorare adam et in
hoc omino neminē imitat. Nono ponit ꝙ vl
tima hominis beatitudo eſt in comedendo
et luxuriando et in veſtibus precioſis et in
ortis irriguis et in hoc cōuenit cū cherinto
heretico et cum quibuſdā paganis Decimo
ponit in capitulo de menſa ꝙ famulus ſu a
nihil omino valet niſi cōpleat legē et euange-
lium et librū ſibi reuelatū ſcꝫ alchoranū.
et ſic de oīb? gētes vndeq̄ ſaluare. et ideo docuit
circumciſionem eſſe tenendā et in hoc conue
nit cum cherinto heretico. Undecimo docuit
indifferenter accipere vxores alioꝝ et in hoc
videtur cōuenire cū nicholaitis hereticis.
Duodecimo docuit licitum eſſe habere plu
res vxores cōtra apoſtolū primo cor. vij. et
contra conſtitutionē p̄fecte legis nature erūt
duo in carne vna gen. ij. et in hoc cōuenit cū
nazareis hereticis licite ponentibus in no-
ua lege articulū de pluralitate vxoris. Xiij.
docuit vti lotionibus pro baptiſmatibus in
remiſſionem peccatoꝝ cōtra aplm ad ephe.
iiij. vna fides vnum baptiſma et in hoc cō-
uenit cum nouatianis et donatiſtis heretic-
cis baptiſma reiterantibus Xiiij. docuit lici-
tum eſſe ſodomiam tā cum maſculo q̄ cū
femina vt patꝫ in alchorano capitulo de va
ca. et in hoc cōuenit cū ſodomitis hereticis
licet ſarraceni palam hoc quibuſdā bone
ſue expoſitionibus Decimus fuit tota in
Xiiij.

tendo machometi vi ſcilicet reſecaret quicquid erat arduū in credendo et quicquid erat difficile in operando et cōcederet cōmunia ad que mundani homines proni erant et maxime arabes ſcilicet gulam et luxuriā et rapinā. De virtutibus aut puta de humilitate vel de pace, vel abſtinentia, vel de caritate dei et proximi vel de vitio fine nihil notabile dixit et quia de omnibus his poterat eius falſitas et malicia deprehendi tam per nouū q̄ per vetus teſtamētū q̄ etiā per dicta philoſophorū qui de virtutib⁹ et vitiis ſine homine tractauerūt mādauit oīno q̄ nihil crederet quod eſſet contrarium huic legi. ſed qui aliud crederet occideretur.

De fatuitatibus et fabuloſis legis machometi.

t Ercius paſſus eſt de fatuitatib⁹ et fabuloſis dictis legis et doctrine machometi. Ex quibus ſatis apparebit q̄d nō eſt lex dei. Nō enī lex dei fabuloſis et ridiculoſis caſtigat que potius cōuertūt homines in riſum q̄ in deuotionē talis ē lex machometi vt certum eſt omnib⁹ eā legentibus et de multis quedam pauca ſcilicet magis notabilia referam. Narrat enim in capitulo de formica q̄ interpretatur formica q̄ Salomon cōgregauit magnū exercitū angelorū videlicet homi et animaliū. et cū ibant invenerunt fluuium formicarū et tunc formica dixit O vos formice introite in habitacula veſtra ne interimat vos Salomon et milites eius et ſubriſit formica. Et poſt pauca quādo te aſſignabant oēs aues in exercitu inuentū ē q̄ deerat vpupa et dixit Salomon. quid ē q̄ hic nō video vpupā puniaz illam et decollabo eam vel aſſignabit rationē quare defuerit. ſtetit vpupa nō multum longe et ait dixi q̄ vos neſcitis et veni ad vos de ſabea cum veris rumoribus inueni ſiquidē mulierem regnantē inter eos et cōtempt populū ſuū colere ſolē abſq; deo. Itē in capitulo delibamar quod dicit in tempore lune appropinquauit luna hora et fracta eſt luna quod exponentes doctores eorū dicūt q̄ machometus ſtabat cū ſocijs ſuis et cū viderent lunā appropinquaſſe promiſſionem dixerunt ei oſtende nobis aliquod prodigiū. et tūc ipſe innuit lune duob⁹ digitis ſcilicet indice et medio et ſic fracta ē in duas ptes et vna medietas cecidit ſupra montem chikaya qui imminet ciuitati mecque et vna ptet alia medietas ſup aliū qui mons tube⁹ appellat ſitus extra ptē ciuitatis. et cum ſic fracta eſſet luna venit et intrauit manicā camiſie machometi et ipſe integrauit eā. Itē ī capitulo ſeba dr q̄ vermis indicauit mortē ſalomonis vbi dicit gloſa q̄ ſalomon diu ſtaret innix⁹ ſup baculū ſuū ſubito ī actus dolor eū arripuit q̄ expirauit nec tamen corruit diuino miraculo demones aūt qui ei ſeruiebāt videntes eum ſtare credebāt eū viuere et nat⁹ eſt quidā vermis de terra et corroſit baculū cui innitebatur et tunc fracto baculo corruit ſalomō et cōcurrerūt de demones et inuenerūt eum mortuū et extūc ceperunt hominib⁹ nocere poſſe. Itē ipſe machometus in libro narrationū reddit cauſam quare vinū ſit illicitū et dixit q̄ deus miſit angelos duos in terrā vt bene regnarēt et iuſte iudicarēt et fuerunt iſti angeli Aroth et maroth cumq; veniſſet mulier que habebat cauſam inuitauit eos ad prandiū et dedit eis vinū bibere quod eis deus mādauerat ne biberēt et inebriati requiſierunt eam de luxuria et pmiſit hoc ſi eis q̄ vnus doceret eam aſcendere in celum et alius deſcendere. Cūq; eā docuiſſet aſcēdere in celum et deus illā videret audita eā et modo fecit eā luciferē q̄ eſſet ita pulcra inter ſidera ſicut erat in terra inter mulieres. Data aūt occaſiōe angelis qui peccauerāt vbi vellent puniri hic vel in futuro elegerūt magis puniri in pſenti q̄ in futuro et tunc deus ſuſpendit eos per pedes in puteo babilonis cum cathena ferrea vſq; ad diē iudicij. Decet ſimilia multa cōtinētur in pdicta lege p que qlibet ſapiēs poterit cognoſcere rationem q̄ nullo modo ſit lex dei. Nō enī lex diuina conſueuit loqui hoibus p tales fabulas. ſunt enī ſequentes machometum illi de quibus pphetauit paul⁹ a veritate quidem auditum auertent ad fabulas aūt conuertentur. Item dicit in libro narrationū q̄ celum creatum ſit de fumo et fum⁹ de vapore maris et mare de monte quodam qui vocatur caph q cingit totū orbē et ſuſtinet celū. Dicit eciā q̄ ſol et luna erāt equalis luminis et virtutis et nō erat diſtinctio īter diē et noctē quādā aūt vice volebat gabriel et accidit vt ala ſua tāgeret lunā q̄ obtenebra

ta eſt ſicut enō cenūtur. Preterea dicit ꝙ natus ē ſus de ſtercore elephātis et mus de ſtercore porci et cat⁹ de frōte leonis qᵭ narrat in hunc mundū. Nā cū eſſet noe in archa cum filijs et animalibus q̄ ibant ad ſecreſſa nature indundabat archa et maxime cum erat elephas et cum vehementer omeret cōſuluit noe dn̄m. qui ait vade et indina celū tuus ad foramen ſtercorans et fecit ſic qui et ſtercori ſaut et natus eſt ſus grādis ſanſ de ſtercore elephantis. Cū aūt roſtro ſoeſ ſuo grouolaret ſtercus vt ſolet natus eſt mus etc. cepit rodere tabulas arche et tunc maxime iſ tinuerūt et cōſulto dn̄o noe percuſſit leonē in frōte et egreſſus eſt cat⁹ per nares ei⁹ et hec eſt cauſa vt dicit quare caro porci ſit illicita. Dicit iterū in eodē ꝙ de⁹ in fine mūdi occiſet omnē creaturā etiā angelos et archāgelos et nihil remanebit viuū niſi de⁹ et morſ que ē quidē angelus qui dicit adriel. et tūc capiet de⁹ adriel ꝙ occidat ſeipm quo facto dn̄s inſulcabit voce grandi et dicet vbi ſunt ſatrape mūdi et principes et poſt hoc reſuſcitabit omnia. Ipſe etiā machometus ſcripſit librū vbi poſuit duodecim milia verba ſtupenda et cū admirātes quererēt vtrū omnia illa eſſent vera. Reſpondit ꝙ ſolum in a milia veritatē habebāt omia alia falſa erant. Cum igitur in predicto libro aliquid falſum ſit deprehēdit dicūt ſarraceni ꝙ hoc dicit machomet⁹ quia nō erant omia vera et iſtud eſt de illis reſiduū totū ſemp in ſuo robore perſeuerat ita etiam faciūt ſarraceni de alchorano quia cum multa falſa in eo et mendacia cōprehēdant tamē ꝓpter quedā vera que cōtinet quaſi verbū dei ab eis tenetur. Non eſt ſic de euangelio xp̄i quia ſi in eo vnū ſolum verbum falſum inueniretur qᵭ abſit in de euāgelio vt dicit Auguſtin⁹ cauſa iuſta eſſz ꝙ totū euāgeliū friuolū reputaretur et vanū quia modicū fermentū corrūpit totam maſſam ſecundū apoſtolū et hinc eſt ꝙ litterati et magni ſapientes inter ſarracenos nō adhibent fidē ſed fictionem doctrine ad uertūt in p̄dicto libro. Cui⁹ ſunt duo ſigna. Primō ꝙ renuūt diſputare cū alijs ſapientibus publice. Secundū ꝙ nolūt adduci alchoranū in publicū et dolent vehementiſſime cū ab alijs legitur et nullomō vellet ꝙ in linguas alias et litteras mitteretur. Sciūt enī ꝙ verum aurū neqꝫ lumen timet neqꝫ ignē.

Et ideo quia xp̄iani de veritate cōfidunt ꝙ firmiſſima eſt et manet in eternū libenter cū alijs nationibus de euangelio cōferūt gaudent qꝫ cum ab alijs nationibus creditur et deſiderant ꝙ omnibus publicetur et in linguas alias trāſferatur et nō ſolū ſcripturis ſed etiam picturis et celaturis publice xp̄i paſſionem oſtendunt ꝙ ab alijs nationib⁹ ludibrium et ignominia reputatur.

De malicia legis ſpurciſſime machometi

Quartus paſſus eſt de malicia legis machometi. Cum deus ſit ſūme bonus et optim⁹ ſit optima adducere ſecundū dictum ſi mala continet lex aliqua conſtat illam non eſſe a deo talis eſt lex machometi vt patet per totum alchoranū. Dicitur enim in capitulo elbacapb et etiam in capitulo eleem quod interpretatur demones ꝙ ipſum alchoranum placet demonibus et in eo delectantur. demones aūt ſunt praui et damnati in voluntate quibus nō placet niſi quod malū eſt igitur alchoranū eſt malum. Preterea alchoranum eſt cauſa omniū malorum et occaſionis et rapine et periurij et huiuſmodi qui quidem mala ſunt. Alchoranum non ſolum permittit ſed mandat occiſionem nec eſt excuſatio ꝙ mandat ꝙ occidatur incredulī. Dicit enim ſine dubio ꝙ fideles non debent occidere fidelem. ipſos aūt infideles ſi capit occidi niſi ſoluāt tributū ergo ſoluere tributū eſt integra mala ꝙ occidantur vel nō occidantur. Preterea ſicut vt in Alchorano in plurib⁹ locis legitur nullū eſt magis malum ꝙ imponere deo mendacium. Alchoranum autem deo imponit mendacia multa p̄ter illa que dicta ſunt ſuperius que omnes redundant in deū quomō ergo alchoranū eſt ſmo dei vt dicunt. Poſſum⁹ aūt oſtendere plura alia. Nā in capitulo elenphaal quod interpretatur lucra dicitur ꝙ lucra ſunt dei et nūcij et ꝙ debet deo quītaz ptē de his qui lucrantur. Sed nunqd de⁹ eſt ita mal⁹ ꝙ p̄mittitur rapinā vt inde inſequitur ptem ſuam ſcꝫ quintā partem. An ē ita pauꝑ ꝙ nō hꝫ vn̄ alat paupes ſuos ſcꝫ viduas et pupillos et peregrinos de quib⁹ ibi loquitur niſi p̄mittat rapinā vt inde lucretur. Certe uā fecit machometus deū cōſortē ſibi in malū quē nō pōt habere cōſortē in bono

Quod aūt precipit rapinā patet ꝑ alcorā. vbi loquitur ſarracenis in hunc modū viri boni deum timentes facite per que vobis ꝓpinqua ſua ſine ſtudeatis ipſius ꝙ̄ nomine vſq̄ quo vos meliores et clariores efficiamini predatores et expugnatores eſtote. Propterea licet alchoranum aliquomō prohibeat rapinam vel periuriū vel quedā alia mala tamen ipſa prohibitio eſt quedam permiſſio dicit enim ne faciatis talia mala quia deo non placēt ſed ſi feceritis ipſe eſt miſericors et miſerator quia indulgebit vobis de facili. De rapina autem nihil mandat vnq̄ ꝙ reſtituantur nec ipſi talem conſuetudinem habent. Sed ſufficit ſarraceno ꝙ dicat non ē deus niſi deus et machometus eſt nuncius eius. De periurio vero expreſſe dicit in capitulo elemende ꝙ interpretatur menſa nō imputabit vobis deus fraudacōnem iuramēti ſed moderacōnem eius quaſi dicat periurium nō obligat ad culpā ſed ad penam et poſtea ſubdit pro trāgreſſione vero eius decem miſeroꝝ cibatio ſeu coꝝ veſtitio aut vnius captiui redemptio q aūt hoc non valet tribus diebus ieiūabit. Ex iſtis ſequitur omnia mala non enim timēt rapere vel fraudare nec periurare nec ſeruāt fidē tamen chriſtianis tenēt ꝙ fides ſeruāda ē boni et ēt i fideli. Ex ſupradictis ſatis patet ꝙ lex machometi non eſt lex dei ex quo multas continet malicias et multa falſa et criminoſa

Quod lex machometi nō ē ꝯfirmata miraculis

Vinttus paſſus ē ꝙ lex machometi non eſt ꝯfirmata miraculis. Ex quo quilibet ſani intellectus poterit aduertere ꝙ nō ē lex dei quādo enī moyſē miſit deus ad pharaonem oſtendit magna miracula. helias eliſeus et alii ꝓphete fecerūt magna et inaudita miracula et illi ꝓcipue omnes q̄ aliquid nouitatis attulerūt mūdo criſtꝰ autē venit propterea cū ꝓdigiis et ſignis maximis ſicut etiam in alchorano dicit. Si autē dicāt ſarraceni ꝙ plura et magna miracula fecit machometus ſicut eſt illud de integracōne lune fracte et de fonte aque ꝙ cum digitis ſuis fecit emanare hec friuola ſūt et cōtra alchoranū eorū probātur. cum machometus ꝙ nihil de eo credāt miſi ꝙ ſcriptū eſt in alchorano de omibꝰ inqt philoſophꝰ multa mentiti ſunt ꝙ ne de me verū teneatur ꝙ alchorani auctoritate ſulatur qui cum miracula non faceret oſtendere volens cauſam dei cōſequenter introducit dicens deus dixit ad me ideo te miracula facere non permitto quia ne tibi ſalz contingat ſicut in aliis prophetis in miraculis vnico ſuo ergo teſtimonio ꝓnunciatur nullū fuiſſe miraculum ſeu ſignū. Item ipſe machometus in alchorano frequenter recitat ꝙ cū homines ei dicerēt oſtende ſigna que fecit moyſes et xps et alii ꝓphete. Reſpondebat q̄ moyſes venit cū ſignis et nūq̄ creditum eſt maxime chriſtus qui venit cum maximis ꝓdigiis et mundus nō credit eis ſed dicebant ꝙ erant malefica ideo nō permittit me deꝰ facere miracula. non enim crederent ſed vera in virtute armoꝝ. Sed hoc ꝯuincitur eſſe preſſum eſſe mendaciū. quomō enim non crederent et ſi faceret miracula qui crediderūt et ſine miraculo. Talia enim mādauit eis ad q̄ mundꝰ pronus eſt et cum ſine aliquo miraculo et mādatoꝝ ſcz ꝙ occiderent et rapperent et mulieres plurimas impregnarent et ꝙ dentem pro dente et oculum pro oculo extraherent. Ad hec aūt omnia ita proni ſunt mundani homines vt vix et cū magnis vlacionibus et iudiciariis penis ab illis valeant coerceri. Quod aūt inducit pro ſigno ꝙ ſit miſſus a deo in virtute armoꝝ expreſſam continet falſitatem non enim ſemꝑ fuit victor ſicut moyſes exhibuit enoch et helias quos angelus domini ſemper precepit et victores fecit. Machometus aūt vincebat aliquando et aliquo modo vincebatur ſicut et alii tirannii. nam dentes eius in bello fracti fuerunt et facies colliſa ſicut habetur in bello quod vocatur gaſime tobor vbi fuit vulneratus in ore et amiſit vnū dentem de precioſis cornuit quoq̄ in foueam et fuit valde turpiter victus q̄uis in precedenti nocte ex parte dei ſui ꝓmiſiſſet hec in pugna et alia ſimilia pōt ſcōa capitulo viii. Ex quo etiā patz ꝙ nō eſt miraculū illō quod ꝓ ſigno inducit vz ꝙ ſubito magna pars mūdi ei adheſit. Talē enim legē conſtituit et talia mandata dedit ad que omnes ꝓni fuerant ſine mādato vt ſuperꝰ patuit. Dixit enī iuſſit mihi deus terrere gētes gladio donec teſtificent ꝙ nō eſt deꝰ niſi deꝰ et ꝙ ego ſū nuncius eiꝰ q̄ ſi fuerint ꝯfeſſi ſanguinē

et ſpeciem ſuam ſaluauerūt et unde ſara-
ceni dicūtur ſaluati. Nā quicūq; recipiebāt
mādatū machometi ipe et ſui ſaluabāt eū
et nō occidebāt nec ſpoliabāt. unde et ſara-
ceni nō ſarraceni vocant̄ ſed meſſalami qđ
interpretat̄ ſaluati. ipſi aūt vere credūt ſe eē
ſaluatos et dicūt xp̄ianos qui nolūt eē
meſſalami idest ſaluati ut ipſi ſed volūt eē
xp̄iani. Dū aūt plures a machometo ta-
lem ſaluationem acciperent ex p̄dicta cauſa
Poſtea fecit p̄conizari quicūq; diceret nō
eſt deus niſi de⁹ intrabit paradiſum etiā ſi la-
trocinatus fuerit et fornicat⁹. Venit aūt qui-
dam ad machometū dict⁹ hebidoida et q̄-
ſiuit ab eo ſi hoc eſſet verū. Et reſpondit q̄
ſic et addidit etiā ſi eū peccaverint⁹ bibent
vinū et etiam ſi e cadent et adiecit macho-
metus etiam ſi foſſent naſiz hebidoida ad
ea aūt omnia ꝯfirmāda nō oſtendebat mi-
raculū ſed mīabat gladiū. Idem habetur
expreſſius in capitulo ꝓphetaꝝ ubi ſic legit̄
Dixerūt de machometo ſcʒ aſcultaſti ſom-
nias ſeu blaſfemias vel certe poetaʒ ac fuit
ad nos ſaluantē cum miraculo vno oſtēdē
quēadmodū miſſi ſunt et priores. Reſpōdit
deſtruxit inquit deus ciuitates añ eos q̄ nō
crediderūt et qui perierūt vos non credide-
rūt nec etiam vos miraculis credentis niſi
per gladiū ut ſicut in capitulo ꝓphetaꝝ nar-
ratur. Aut ve quēriūt miracula fieri ab eo
et dixerūt ei. Aſcultaſti ſomnias etc. Rndit
ſiat ſup viꝗ; per gladiū. Audite ergo ma-
chometū ſi alchoranū viſitantes ipſe eſt qui
affirmat machometū mille feciſſe miracula
longe aūt plures ſunt quos cōſumpſit gla-
dius q̄ qui gratis eū ſecuti fuerūt. Declarat
ergo ex ſupradictis legē machometi nullo
miraculo fundatā eſſe et ſic nō eſſe a
dei. fides aūt xp̄iana que p̄cepit ardua co-
ta eſt fundata in miraculis validis⁹ et mani-
feſtis que nō ſolū xp̄s fecit ſʒ etiā apoſtoli
poſt eū etiā doctores qui euāgeliū et ap̄lo-
rū dicta expoſuerūt et vſq; ad iſta tempora
durauerūt miracula ſcʒ de effugatōe demo-
nū et curatōe langoꝝ et reſurrectōe mortuo-
rū. Hec mirabilia faciūt xp̄iani et fecerunt
qui dicūt xp̄m crucifixū eſſe verū et ſolū deū.
Et ſi dixerit ſarraceni q̄ iſta nō credunt nec
facta ſunt oſtendemus eis miracula magna
Conſtat enī q̄ totus mūdus colebat idola
et maxime romani qui tenebāt monarchiaꝫ
mūdi hi receperūt fidem xp̄ianam et non
ſolū acceperūt xp̄m crucifixū eſſe verum
deū ſed etiaʒ crediderūt eos alios deos quos
tanto tempore in idolis qui dabant eis re-
ſponſa nec imponebant eis aliqua grauia
cum fides xp̄iana ſit ardua et inſolita mū-
do imponat ut contemnere mundum con-
temnere ſeipſum diligere inimicos orare
pro perſequentibus benefacere malefacien-
tibus aliena non appetere propria largiri
Hec omnia mundus acceptauit et etiam
peſſimā dimiſit. Aut igitur propter ſufficiē-
cia miracula aūt ſine miraculo maius autē
miraculū fuit ſi ſine miraculo et per homines
imponētes ſimplices et pauperimos procu-
rari potuit et hec fecerunt xp̄iani non alios
occidendo ſed mortem ab aliis equanimit̄
tollerādo. Conſtat autem modo omnib⁹
fidem xp̄ianam ſtupendis miraculis eſſe
fundatam. legem etiam machometi nullo
ſuam miraculo non enim indiguit. et ma-
xime quo ad carnales homines et munda-
nos. Alii vero ſcilicet intelligentes literati
et virtuoſi viri ei nullatenus adheſerunt fi-
dem.

Quomodo lex machometi eſt lex contra-
dictionis.

Ertius paſſus eſt q̄ lex machome-
ti eſt lex contradictionis. Sunt enī
in eo innumere contradictiones de quibus
propter breuitatem octo ſubiunguntur.
Primo ſe dicit eſſe generalē ꝓphetā etiā di-
cit q̄ alchoranus datus eſt ei arabice et q̄ ne-
ſcit aliā linguā niſi arabicā. Item ſcdo di-
cit in capitulo de elbachara q̄ interpretat̄ va-
ca q̄ iudei et xp̄iani et ſabei ſaluabuntur et
capitulo ad mariā. dicit poſtea q̄ nullus ſal-
uabit̄ niſi in lege ſarracenoꝝ. Itē tercio mā-
dauit eis q̄ nō altercent̄ cum hominib⁹ al-
terius ſecte verbis aſperis ſʒ verbis māſuetis
nō enī pertinet ad hominem cogere ſʒ ad deū
ſolū et vn⁹ quiſq; hʒ de ſe ſolo reddere ratō-
ne et nō de alio et poſtea mādat in plurib⁹
locis q̄ occidant̄ et expolient̄ q̄ nō credūt
donec credat vel ſoluat tributū p̄terea ipe di-
cit i capitulo libē q̄ illi q̄ receperūt ſunt deo dīg
aliū tu n eis prout et paratos coꝝ ſʒ de⁹ re-
ſeruat ſibi. Eſt igit̄ notabil' ꝯtradictō q̄ ex v-
na pte auctoritate dei totū ſʒ mādat q̄ occi-
dāt̄ increduli et ex alia pte de⁹ mādat q̄ etiā

pro isto scelere nullus ē procuratio ad puniendū sed soli deo reseruanf. Item quarto machomet⁹ in capitulo zait tenetūr in fine iactat se q ipse non est de cōpellentibus s; quomodo non est de compellentibus qui mādat q nō credentes occidanf et expoliētur. Item hoc in capitulo de vaca concedit zodomitam tam cū masculo q cum femina dicit enim sarracenis q nō polluant se cū infidelib⁹ non credant et de mulieribus dicit mulieres vestre aratura vestra arate eas vt vultis et tamen in eodem capitulo pu⁹ dicit q illi zodomite tempore loth operati sunt abhominabile vicium et psius nacōib⁹ insuetum. Item vi. ipse dicit q noe abrahā ysaac et iacob et filij eorum fuerunt sarraceni et tamen ipse dicit q mandatum est ei q ipse esset primus sarracenus. Preterea cōstat q non fuerunt sarraceni q̄diu ad ritū nō post q fuit data lex sarracenorum. lex āt sarracenorum est alchoranū quod quidē fuit datum post legem mosi et euangelium sicut habetur in alchorano ymmo nō sunt adhuc septingēti lxxxv anni q fuit machometus cū ipse venerat anno domini. sexcentos lxvi. sicut patuit supra consideratione prima articulo ij. Constat tamē q noe abrahā ysaac et iacob fuerunt ante legem mosi et euangeliū. Itē vij ipse dicit q deus prohibuit augurium et ēt ait augurium, si aliter nō potestis in fassuris dubij et qui hoc non fecerit anathema sit. Item viij ipse dicit se missum arabibus quia nunquā non habuerunt dicit enim q alcoranū datū est eis solū in lingua arabica. Et ēt eis licere aliā linguā nisi arabicam. Unde cū adhesissem ei quidam hacheni iacobinus et salon psa et abda alba de pside filius selēā iudeus et quidam incerent q ipsi instruebant eū. ecce accidit in faciem suam et lōctacte sunt manus eius et pedes et socij cooperuerunt eū vestib⁹ suis et ad se rediens dicit deus misit me corrige vos de sermone quem dixistis q tales me docerent legi et eis vnam lectionem aliam sententiā que est in hac lectionis dinact qd interpretatur palma que sic dicit. Sam⁹ q ipsi dicent q instruit eū homo lingua autē qua loqueref et p̄seca. hoc āt arabica patēs est et et hoc dicit quo potest esse q illi instruant me quorum vn⁹ p̄secus⁹ esset alter ebreus q̄ dixerunt et pōt eē q lingua sua nō loquaf et exponāt eā in lingua sua oīa notifica hēc inuenire responsionē. Si q non poterat instrui ab hebreo et psa q sūt p̄pinq quō poterat ali⁹ valde remote lingue instruere. Ipse eni p⁹ dicē se eē missum ad vniuersitatē gencium. Sed quō ibit ad oēs gentes in septuaginta linguis qui nesciat recitare suū sermonē nisi in lingua arabica. Dicit tamen vnde habetur in libro p̄phetarū q dicit ei de⁹ nō misim⁹ te nisi ad vniuersitatem gencium et igitur manifesta p̄rarietas et apertum mendacium q se missum solis arabibus et oībus genib⁹ Non igitur alchoranū est lex dei in qua tot p̄radiciones inueniunf. Unde sentencia ē machometi in capitulo clinsa quod interp̄tatur mulieres q si iste alchoranus nō esset a deo inuenirentur vtique in eo cōtrarietates multe. Sua igitur sentencia sit in destructionē sue legis quia ex quo vt visum est multe manifeste cotrarietates sunt in eo nō est lex dei.

Quod lex machometi non est lex dei q̄a in multis eā per hominē reuocata et q eyzbolus fuit principalis actor alchorani

Epumus passus est q lex machometi nō est lex dei qi eit in plamb⁹ per hominē reuocata. Un nō est tale examē legis sarracenorum inter eos quale inter x̄pianos nos sepe fit per [illegible] generalia vbi veritas fidei repetitis ignib⁹ luce clarior innotescit. Cum sarraceni qui eius noticiam habēt p̄ autentico teneant actum factū per machometū abdulbaqui qui erat alphaqui in ciuitate q̄ dicif malaga q refert in suo libro versiuz reuocatorum q cū ipse vidisset multos lonigos fuisse in mō quo aliq versus alchorani reuocabanf et q null⁹ in hoc fecerat finē q recedēdo a p̄dicta ciuitate p̄gregauit doctores regule qui ei auxiliū dederunt cū actoritatibus et libris antiquorum magistrorum et q sic p̄posuit breuiariū certissimum de eo q hec uiaris reputaf inter doctos magnū oi⁹ legis machometi et nō minus p̄dicatū quis oīndi allegando sup eo alios passus alchorani. q in ip̄omet alchorano quod tenetur ab oībus sarracenis p̄ lege sua data a deo sunt reuocati ce et xxvij vers⁹ de qb⁹ multē genere sunt reuocati cētū xxiiij. vers⁹ ita q sarraceni faciēdo guerra p̄tra nō sarracenos ip̄i p̄radicunt legi sue in centū xxiiij passib⁹.

verbum eſt magni ponderis dicere ſint re-
vocati. Aliud eſt concordare vnum paſſuꝫ
cum altero exponēdo et declarādo quomō
in ſuo caſu intelligitur vnus paſſ9 et in alio
alius ſicut cū in multis paſſib9 videtur eſſe
contrarietas inter doctores xp̄ianos fit ſtu-
dioſe et autentice per generalia ↄſilia et ſcō-
patres habita examinatione lōgo tempore
cū cardinalibus patriarchis archiepiſcopis
epiſcopis et doctoribus ac multis litteratis
ſue curie et extra. Sed quod aliquod conſi-
lium vel papa dicat ꝙ aliquis paſſus euā-
gelij ſit reuocatus alienum eſt a ſuo propo-
ſito et omnium xp̄ianorū ꝙ in lege dei ſtat
ſicut in legibus ciuilibus vel in aliquibus
canonibus ſeu decretalibus ſpecialiter in re-
gulis cancelarie per quas expediuntur bulle
exeuntes a romana curia quarum ſequens
papa a ꝑpetuis quas vult reuocat vel ſicut
ſolis regni caſtelle et ordinationibus quas
aliqui reges faciunt aliquas ordinatio-
nes ad quas magis attendunt ꝙ ad anti-
quos foros et hoc eſt quia reuocare legem
ſpectat ad ſuum factorem vel ad equalē ſeu
maiorem poteſtatem habentē. Quomodo
ergo p̄t reuocari lex que putatur eſſe dei per
aliquem aliū quia ſi verum eſt ꝙ eſt dei nō
dico per hominem ſapientē ſed nec per dia-
bolū vel aliquē angelū nec per oēs diabo-
los homies et angelos ſimul in vnū coniun-
ctos. Sꝫ ad reuocandū tot verſ9 libri alcho-
rani nō ſit mōdo ꝙ fuit facta cōgregatio vni-
uerſalis et pie omniū ſarracenoꝝ et ꝙ ma-
iores eoꝝ congregarentur reuerſi ſi habēt
pro autentico dictum vni9 alſaqui qui dicit
et non ꝓbatur foſſe ſuo tempore fuit ma-
nifeſtū ꝙ peterent cōſilium ſuper eo a docto-
rib9 regule. Ex quib9 ſatis clare patet legeꝫ
machometi nō eſſe legem dei: nec autenti-
ce examinatur ymmo per vnum ſarracenuꝫ
in pluribus reuocata et ſi vn9 diabolus legē
ſit hominibus operatus quia eos reſpicit vt
inimicos cū hoc ſit eius ꝓprium officium
non dī eſt cōtrarius alteri diabolo quia ſi ſic
iam eſſet in ſe diuiſus belzebub non poſſet
ſtare regnum ei9 cū omne regnū in ſeipſum
diuiſum nō ſit ſtabile. Quō ergo pōt dici ꝙ
ſunt tot verſus alchorani reuocati cū oībus
ſarracenis dicat liber a deo reuelat9 cuꝫ enī
vnus diabol9 non ſit alteri cōtrari9 et mīn9
vn9 angel9 alteri multo mī9 de9 ſibiipſi. Et
cū omnes ſarraceni habeant ꝓ autentico ꝙ
quedā dicta alchorani ſunt aliis contraria.
et ideo multa illoꝝ reuocata nec debeat eis
dare fides videant ſapientes ſarracenorū ꝗ
quē doctorū lex eoꝝ debet eſſe ꝓpoſita et cū
non a deo propterea que dicta ſunt. Relin-
quitur ꝗ ꝙ a diabolo magiſtro machometi
cui9 officium eſt falſa veris immiſcere. et ſicut
ī melli venenū qui a ſi ſic eſt ꝙ eſt in ſe con-
traria ꝯtentio in ea in parte exiſtente vero et
in parte mendacio dici poterit auctor ei9 nō
verax ſed mendax et ꝙ debet attendi mer-
dacium eſt multum periculoſum quia etiā
libus tam magnis et tam preiudicialibus
et dampnoſis mendaciis ſicut ſunt multa
ꝯtenta in alchorano condēpnancia animas
ſuorum credentium in ſpeciali hoc ꝙ non
obſtante quacunq; ꝯtraria ratiōe in alcho-
rano licet dicta per michaelem per gabrielē
per deū per ſuos angelos et nūcios ſapiūt
fieri guerraꝫ contra oēs qui non tenent par-
tem ſuam et non ſpecificatur hoc quid conti-
neant alij verſus reuocati in multis grauiſ-
ſimis et periculoſiſſimis. Sed cū hoc ſit cer-
tiſſimum ꝙ deus per ſua naturam non pōt
eſſe mendax. angelus bonus ſimiliter quia
confirmatus in gratiam dei. ſed poteſt eſſe
et eſt mendax diabolus et homo. Si ergo
lex machometi ſecundum dictū illius alfa-
qui et doctorū regule eſt cōtraria ſibiipſi et
ideo non data a deo nec ab angelo bono:
ſequitur concluſio ex hac ratione quadam ē
bis ſufficienti et hanc rationē facit dominus
ceſarienſis magiſter iohannes de Segobia
in tractatu ꝯtra ſarracenos. Eſt ꝗ principalis
actor alchorani nō hō ſꝫ diabol9 ꝗ ꝙ iratus
dia ꝓpria et ex ꝑmiſſiōe diuina ꝓpter peccā
ꝓpli ꝑuului incohoare ſolēpnē et efficaciter
phidiaꝫ antixp̄i qꝫ videns diabol9 fidem xp̄i
creſcere in ptib9 oriētis et ꝙ idolatria iā de-
ficiebat deuicto coſdroe rege pſarū et medo-
rū per eraclīū regē xp̄ianiſſimū et ꝙ ipſe era-
clius diſtruxerit excelſā turriꝫ ꝗ ipſe coſdroe
edificauerat ex auro et argēto et lapidibus
pcioſis et ꝙ crucē xp̄i iā tūc erat p eraclīū ex-
altata et āpli9 exaltāda et cū non poſſꝫ ipſe
diabol9 iā amplius defendere plures deos nec
totaliter negare legē moiſi et euāgeliū xp̄i quod
iā diuulgatū erat p totū mūdū cogitauit ꝓ-
fectōꝫ li gūſ qſi medie inter nouū et vet9 ſape-
mūdū et ad h̄ exeqndū aſſūpſit quēdā hoīꝫ

diabolicam nomine machometus niſi ydolatram fortuna pauperum mente ſuperbiſſimū et maleficijs famoſum vt ſup viſū ē Et quidem libencius aſſumpſiſſet diabol⁹ hominem bone fame. ſi fuiſſet permiſſus. ſicut et libenci⁹ pͥmū attemptaſſet hominē per aliud animal in quo ipſius malicia ſceleretur ꝙ per ſerpentem ſi fuiſſet pmiſſus. ſꝫ non permiſit diuina ſapiencia niſi vt talem aſſumeret et per talem hominem mundum ſuaderet vt mūdus de facili ad aduertere poſſet qualis eſſet lex data per talem legiſlatorem.

De fundamento legis machometi.

Quarta conſideracio eſt ſcire in quo fundamento firmat ſue legis fundamētum. Et patebit ꝙ nihil reale habent ſꝫ totū eſt fictum et fabuloſum et tam manifeſte mendacium ꝙ vniuſquiſqꝫ racione capax aduertere poteſt hanc legem nullius firmitatis exiſtere. Unde dicitur in alchorano in capitulo filiorū iſrahel laus cuius ſit qui tranſire fecit ſeruū ſuū ſub vna nocte ab oratorio elharā que eſt domus mea vſqꝫ ad oratorium remotiſſimū que eſt dom⁹ ſancta in iheruſalē quam benediximus. Expoſicio huius ſentencie eſt in libro q̄ dicitur arabice halma hengi quod latine interpretatur in altum aſcēdere et ideo vulgariter dicitur ſcala machometi in quo ſunt octuaginta quinqꝫ capitula in q̄bus narrat ficcionem quandā ſui aſcenſus et deſcenſus. Ex quibus omnib⁹ dicit ſimmula compilaui intentū ſuū circa ſue legis fundamentum. Dixit ergo narrans ficcionē ſuā ſic. Cum ego machomet⁹ eſſem mequa in domo mea et iacerem in lecto proprio iuxta vxorem meam poſt multam vigiliam in lege dei cogitando aliquantum dormire cepi et ſtatim venit ad me gabriel angelus q ſub hac forma ſe mihi oſtendit quia facies eius erat alba plusꝙ lac aut nix aliqua et capilli erant rubicundiores corallo multū erant. ra bicūdo habebat ſupercilia valde ampla et os pulcherrimum et bene formatum dētes quidem albos et valde claros et indutus veſtibus omni re albioribus ac ditiſſime operatis cum perlis et lapidibus precioſis cinctus erat duabus zonis auri puriſſimi earum quelibet amplior grandi palmo man⁹ ipſius rubicundior quēadmodū ignis et ale ac pedes viridiores omni ſmaragdo dixitqꝫ mihi Machomete ſurge veni poſt me ſtringens te zona et circumuoluens caput tuum atqꝫ corpus tela tua alba quia deus vult tibi multa ſue potencie ac ſecretorum ſuorū mirabilia oſtendere in hac nocte. Cum ergo ſurgerem ac venirem ad portā domus mee reſpiciens vidi ꝙ gabriel tenebat per habenas quandam beſtiam ꝙ mihi adduxerat cui nomē erat alborac que talis erat forme. Erat enim grandior aſino et paruior mulo habebat faciem hominis et omnes eius crura de perlis pectus autem de ſmaragdo caudā de rubino oculi clariores ſole pedibus et vngulas habebat ad modum camele. Hec beſtia erat zellata quadam zella ſic mirabiliter cum perlis et precioſis lapidibus operata ꝙ nullus eſt qui dicere poſſit. Multa alia dicit de ornamento huius beſtie. Sequitur et hec beſtia tota circumdata erat angelis qui cuſtodiebāt eā. Tunc dixit mihi gabriel machomete aſcende ſuper beſtiam iſtam et equita et cū appropinquarem beſtie vt equitarem noluit ſuſtinere. Et angelus dixit ei Alborac morare quiete et ſuſtine ꝙ hic equitet ſuper te quia iuro per nomē dei ꝙ nūqꝫ te homo talis equitauit adhuc nec etiam hec duranto ſeculo equitabit. Tunc beſtia illa dixit quis eſt ergo iſte. Et gabriel reſpondit et dixit hic eſt machometus dei nuncius et propheta magn⁹ et cum beſtia hoc audiret ſtatim quieta manſit et equitaui. gabriel vero mihi ſcandile tenuit ſiue ſtaffam et confeſtim alborac ire cepit ita cato atqꝫ ſuauiter ꝙ nullum os hominis hoc dicere valeret ego namqꝫ reſpiciens paſſus eius vidi ꝙ ita magni erāt ꝙ inter vnum paſſum et aliū erat tantum ſpacij quantum poſſit homo longius proprijs oculis reſpicere a remotis. Et ibat directe verſus templū iheroſolomitanū et gabriel veniebat a dextris meam. Et audiui quandam vocem hic mihi dicentem ha ha. machomete expecta me et ego nihil reſpondi Deinde vidi quandam dominā pulchriorem quā vnqꝫ vidi que mihi a victibus dulciter clamās dixit ha. machōete aliqꝫtulū me expecta et ego cū appropinquaſſē et vellet mihi loq̄ nō modicū dedignat⁹ reliq̄ eā. Dixitqꝫ mihi gabriel mō cognoſco magnā i te ſciaz fore

et dicam tibi quare ſcias ꝙ vox illa que pri
mo te vocauit erat lex iudeoꝝ et ſi reſpondiſ
ſes ei omnes tue gentes iudei facte fuiſſent
Vox vero ſc̃da lex xp̃ianoꝝ fuit cui ſi reſpō
diſſes oēs tue gētes fidei xp̃iane adheſiſſet
ſed domina illa cunctis induta coloribus
que poſtremo te vocauit eſt mundus iſte ꝙ
delicijs oībus plenus extat et q̃ expectaſti
eā ſcias vero quia gentes tue plꝰ ſolacioꝝ
pluſq̄ ceterarū habebūt ꝙ omnes alie gē
tes que vnq̄ in p̄terito fuerunt vel ſint in fu
turo ſꝫ quia dedignatus reliquiſti eam nec
ſibi reſpōdere curaſti tu magis ſine peccato
eris ꝙ fuerunt oēs alij ꝓphete bacterus vl̃
qui in poſterū ſubſequūtur quo dicto tacuit
et duxit me in templū, et poſtꝙ fuimus ad
portā templi precepit mihi vt deſcenderem ad
quēdā nigrū lapidē vbi ſoli erant ꝓphete
deſcēdere et deſcendi et cū deſcendiſſem ga
briel angelus per habenas ligabat alborac
ad lapidem p̄notatū et accipiens me p̄ ma
num duxit in templū in quo inueni oēs ꝓ
phetas ſtātes in circuitu tēpli. veniꝰ quos
deus illuc venire pro me honorādo et extra
de eoꝝ fecerat ſepulcris ſtabant quidē oēs
me expectādo erecti ſuper pedes ſuos et cū
viderūt me cuncti orōes facere ceperūt. Tūc
gabriel mihi dixit. Veni machomete et fac
orōnē pariſꝙ alij quia tu es rex ꝓphetaꝝ
omniū et cunctaꝝ gentiū. Quod audiēs
iuſſit me aū et feci duas orōnes ſans leues
Deinde erexi me ſuper pedes et ſtatim oēs
ꝓphete me ſalutauerūt gaudentes et mihi
magnū honorē cōtulerūt et amplexātes me
dixerūt mihi bona noua de maximo bono
quod deꝰ mihi p̄parauerat et meo populo
vniuerſo et pro me deinde omnes ad cū toſta
venit. Alibi dicit in .ij. libro doctrine ſue ꝙ
inuenit ibi Abrahā moyſē et ihesum filiū
marie et dicit ꝙ moyſes obtulit ſibi vnum
vas plenū vino et abrahā aliud plenum
lacte et ihesus aliud plenū aqua. Et tunc
ego ait machometus audiui vocē quādā
corā oībus aſtantibꝰ celitus dicentis mihi
Si vas vini elegeris tu cū populo tuo peri
bis Si aūt vas lactis ſubmergeris Si vero
vas aque elegeris tu cū oībus tuis ad dēū
imperpetuū dirigeris Et cū machometus
p̄dicaret hoc fundamentū in bello cunctis
aſtantibus in ꝯfirmatione ſue fictionis ad
didit moyſes erat niphus et criſpus. ihesꝰ
filius marie erat flauꝰ capillis et mediē ſta
ture et videbantur ab eius capite aque p̄ſi/
lere et tn̄ aqua nō erat ibi. Abrahā erat pro
certo mihi ſimilis. Sequit̃ in p̄dicto libro
ſcale machometi per actus ordīnis in tēplo
vt ſupra. Ecce gabriel per manū me accepi
ens duxit extra templū et oſtēdit mihi quā
dam ſcalā que durabat a primo celo vſq̄
ad terram vbi ſtabant. Erat enim ſcala illa
pulcriores ꝙ vnq̄ viſa fuerit et ipſius pe
des iuncti ſunt ad lapidem illum ad quem
deſcenderā ego primo et primus gradꝰ erat
de rubino. Secundus de ſmaragdo Terciꝰ
de perla albiſſima et quilibet alioꝝ de lapi
de precioſo iuxta naturam ſuam cum perlis
operato et auro puriſſimo tam diuiſſime ꝙ
nullum cor hominis cogitare hoc poſſit et
erat circundata angelis qui cuſtodiebāt eā.
Gabriel quoq̄ me per manū accepit et ele/
uans a terra poſuit me ſuper primū gradū
ſcale et dixit mihi. Aſcende machomete et
aſcendi et gabriel mecū ſimiliter, angeli ve/
ro cuncti aſſociabant me qui erant ad ſcale
cuſtodiam deputati et procedens per ſcalam
vidi quēdam angelum valde magnū qui
ſuper cathedram ſedēs tenebat in manu ſua
tabulam quandā que ab oriente durabat
vſq̄ ad occidentem qui vna hora tabulam
reſpiciebat et alia mundū et precepit mihi
gabriel ꝙ ſalutarem eū quia magnū tene/
bat locū corā deo. ſalutaui et ipſe reddidit
mihi ſalutationē capite ſuo et non tn̄ ore.
Et dixit illi gabriel quō non ſalutas homi/
nem meliorem de mūdo et ille queſiuit a gabri/
ele dicens. quis ergo hic ē gabriel reſpōdit
hic machometus nūcius dei noſtri. Et ille
Eſt ne ipſe iam miſſus Et gabriel dixit vti
ꝙ ſine dubio et ſtatim me ſalutauit angelꝰ
dicens valde bona noua de maximo bono
quod deus mihi preparauerat. Dixit etiā
adhuc angelus ille ꝙ ego erā alioꝝ et no
norabilior nuncijs omnibus et dixit cun
ctorum dominus populorum. Et addidit
Scias machomete ꝙ populus tuꝰ erit ille
qui in hoc mundo manebit poſterior et plꝰ
durabit quam omnes alij populi vniuerſi
quia deus multum diligit gentem populi
tui ꝙ vitam malum et faciunt quidem bo/
num et ſic ab illo expeditus. Gabriel mihi
dixit ꝙ ille erat angelus mortis. Quo
audito more verſus ipſum iui et dixi.

Ego in angelus mortis qui respondit vtiq.
Postea quesiui ab eo rogās q dicerct mihi
quomō ipse de corporibus hoīm animas
extrahebat. Qui respondit. Scias machō/
mete q ab illa hora quā. Adā, qui fuit pri/
mus hominū creatus est a deo et posit⁹ sup
terram dedit mihi de⁹ hoc officium vt extra
ham aīas de corporibus hominum vsq ad
venturā iudicij diem magnam ita q nemo
viu⁹ remaneat excepto solū deo et me. etiā
cum eodem debet namq postea deus mihi
animā meam extrahere ac ipse post modū
sine fine solus in vita perdurabili remanere.
Et quesiui ab eo quomō cognosceret q̄ aīe
iture essent in paradisum et que in infernum.
Et respondit machomete nōne vides tu q
nomina cūctoꝝ hominū qui quondam fue
runt et qui modo sunt et erunt vsq in finem
presentis seculi omnia in hac tabula scripta
parent. Et etiam mora quā habitur⁹ est ip
soꝝ qui libet nec non et bonum et malum q̄d
deus iam illis p̄parauit iuxta meritum sin
gulorum. et ideo bene scio qui coꝝ in para/
disū et qui in infernū sunt ituri. Narrat etiā
sibi modum quō mitti angelos bonos pro
bonis et malos pro malis et quō extrahit
animas bonoꝝ cum dextera et animas ma
loꝝ cum sinistra. Sequit̄ et prosequens inde
vidi alium angelū ita magnum q tenebat
caput suū supra celum et pedes eius in abis/
sum q fact⁹ erat ad modū galli cui deus ostē
derat omnes horas quibus fieri orationes
debebant. Nam cū tempus erat orandi ve/
niebat quedam vox de celo dicens tu crea/
tura que deo es obediens precipio tibi q
laudes deum et mox ille angelus alta voce
dicebat benedicatur deus rex sanctissimus
angeloꝝ et animarum et creaturarū omniū
quo dicto galli qui sunt in terra hoc audien
tes ↄfestim cantabant omnes et deū cantā
do laudabant dicentes in cantib⁹ suis vos
omnes qui obedientes estis deo surgite et
laudate ipsum qm̄ ide͂ potens est sup oēs
res et ipse fecit eas etiā et creauit. Et p̄ced⁹
inde vidi quendā alium angelum cui⁹ me/
dietas erat ignis et medietas niuis nec tn̄
ignis destruebat niuē nec ↄtra qui etiam
laudabat deū orans q fiat in eo ↄiunctu/
ra ignem et niuem sic iungeret corda gen
tium que sibi obedientes essent. Et p̄cedēs
inde vidi aliū angelum ita magnū q eius

[illegible]

magnitudinem dicere non auderē salutaui
eum sed ipse in orōibus ↄsistens non mihi
respondit dixitq sibi gabriel. Quare nō sa
lutas meliorem hominē vniuersi seculi. Et
ille quis est ille de quo dicis. Et gabriel an
gelo hic est machometus quē vides. Et ille
Est ne ipse missus adhuc. Et gabriel respō
dit vtiq vere. Et ecce statim angelus ille ac
alij quos primo videram salutauerunt me
et dixerūt mihi valde bona noua de mario
bono quod p̄parauit mihi deus. Et p̄ced⁹
inde vidi aliū angelū mirabili mō magnū
qui sedebat sup sedē et tenebat intra man⁹
suas pilam q maximam cū quasi ipse solū
visum totum dareꝫ celum destrueret atq ter
ram et cum gabriel pilā respiceret eandem
statim plorare incepit. Et dixi ei. Cur plo/
ras. Et ille machomete Dic angel⁹ thesau/
rarius est inferni. Quo audito iui vers⁹ eū
et ipsum salutaui Veruntamē ipse mihi nō
respondit Gabriel aūt dixit quō non respō
des meliori hominū q vnq fuerit adhuc
missus Et respondit sicut supra dictum est
de alijs Et addidit q illi qui de populo meo
in inferno extiterint minus penarum habe
bunt q alij vniuersi et rogaui eum vt mihi
diceret quō infernus factus est et statum sic
mihi narrare incepit Scias machomete q
quō infernus primo factus est de⁹ fecit ac/
cendi ignem super eum septuaginta milib⁹
annoꝝ quousq factus est tot⁹ rubens igne
illo. Postea vero super illū ignem fecit sup
accendi per tantūdem temporis aliū donec
totus factus est albus et post hunc ignem
fecit adhuc aliū superaccendi similiter per
alia septuaginta milia annorum ita q tot⁹
niger factus est et plus q aliqua res obscur⁹
ignis aūt iste semp in seipso ardet mirabili
modo fortiter sed tamen flāmā aliam non
emittit. Quesiui iterum ab eo similiter quō
facti sunt angeli inferni et quam vitam du/
cunt Et respondit scias q de⁹ creauit eos oēs
de igne et sunt in igne nutriti et si hora sola
de igne exirent subito morerentur nec possēt
sine igne viuere sicut nec pisces causā sine aq.
Et similiter creauit eos deus mutos et sur
dos et misit in corde ioꝝ tm̄ durantem et cru/
delitatis q hoc nemo recitare valeret nesciūt
enim quicquid aliud facere p̄terq torquere
crudeliter et affligere peccatores et ideo fecit
eos de⁹ mutos et surdos ne audirēt voces

ſeu lamenta peccatorum̄ cum ipſos affligunt
Et ſimiliter ſunt eos ita crudeles ꝙ ſi forte
videant peccatores aliqua ſigna humilitatis
oſtendere ipſi neq̨ de peccatoribus neq̨ de
ſolo humilitate curam habeāt aut vllā etiā
pietatem. Nam preter penam ignis inferni
quā ſuſtinent peccatores habent penā aliā
valde crudelē quia angeli qui ſunt ibi ma
gnus malleis ferreis torquent et malleant
inter peccatores ꝓpter magnā crudelita
tem que in eis eſt. ſicut in alchorano loquit
tur deus dicens miſimus quidem in infer-
num angelos noſtros fortes et duros atq̨
crudeles vt noſtra mandata faciant et obſer
uent. Sīt quoq̨ nobis obediant in omnib⁹
que mandamus et cū theſauramus mihi
hec omnia retuliſſet ego et gabriel ab eo reſ
ceſſimus timore pauefacti nō modico.
Et vltra ꝓfecti ſumus quouſq̨ venim⁹ ad
primum celum et hoc dicitur celum lune
quod totum erat ferreum et habebat tantū
ſpiſſi in ſoliditate quantū poſſit homo ire
in quinq̨ annis et tātūdē ſpacij erat inter
ipſum et aliud ſecundū celum Gabriel aūt
pulſauit ad portā et ſtatī venit ad nos qui
dam angelus ita magnus ꝙ ipſe in longi
tudine habebat ſpaciū itineris hominis ꝑ
mille annos et tantūdem in latitudine. vi-
dimus etiam portas celi q̄ mirabiliter pul
chre erant et multos etiam angelos cuſtodi-
entes eos qui erant valde bene ac diuiſime
poratı. Tunc gabriel venit ad vnam por-
tarum vt intraret quod cū vellet facere q̄dā
angelus dixit ei. gabriel quid vis et quis
eſt tecum. Qui reſpondit mecū eſt machom
metus ꝓphetarum ſigillū omnium cunctorū
hominum nuncius et volumus ibi intr⁹ in-
trare. Hoc audito mox nobis porte aper
te ſunt et intrauimus et cum introiſſem⁹ omnes
angeli qui erant ibi ſalutauerūt me et dixe-
runt mihi valde bona noua de quibus nō
modicum ſum gauiſus. Et reſpiciens vidi
ꝙ ipſi habebant facies hominū et corpora
ad modum vaccarū habebant etiā ad mo
dum aquilarum alas et erant ibi angeli nu-
mero ſeptuaginta milia quorum quilibet
habebat ſeptuaginta milia capita et quili-
bet caput ſeptuaginta milia cornua et quoli-
bet cornu ſeptuaginta milia nodorum et
inter vnum nodum et alium erat ſpaciū iti-
neris hominis per quadraginta annos. Vidi
adhuc plus ꝙ in quolibet predictorum ca
pitum erant ſeptuaginta milia facierum et
quelibet facies habebat ſeptuaginta mi-
lia orum et quodlibet os ſeptem milia
linguarum. et quelibet ex linguis illis fa-
bat ſeptem milia loquelarum et etiam lau-
dabant deum ſeptuaginta milib⁹ horarum
in die. Vidi etiā inter angelos illos duos
homines ſedentes ſuper duos ſedes claritatis
qui nimis pulchri erant tam ſtatura cor
porum ꝙ facierum forma habebant enī ca
pillos ſuos omnes albos ad modū niuis
et barbas etiam magnas in eundē modū
albas et veſtimenta ipſorum erant ita albiſ
ſima ꝙ vix poterat homo reſpicere ipſa. Nā
circa ipſorum capita valde maximam cla
ritatem habebant. Et queſiui a gabriele q̄
illi eſſent. qui reſpondēs ait. Scias machō
mete ꝙ ille qui ſedet in inferiori ſede vocat
iohanna ibin zacharia quod interpretatur
iohannes filius zacharie. Eſt enī hic ex dei
prophetis vnus. Ille tamē alius qui ali⁹
ſedet vocatur. yſa ibin mariem quod inter-
pretatur iheſus filius marie. Hic enī ihe⁹
ſpus dei eſt et ipſius etiam genitus verbo
fuit. Quo audito ut ver⁹ eos et ipſos etiā
ſalutaui. Ibidem tandē queſierunt a gabri
ele quis ego eſſem gabriel autem nomen
meum dixit eiſdem ac ipſi cōfeſtim ſaluta-
uerunt me et dixerūt etiā mihi valde bona
noua de magno bono quod deus mihi ꝑ
parauerat. Quib⁹ viſis ꝓceſſimus inde quo
uſq̨ venim⁹ ad ſcdm celū quod totū erat
ereum et habebat in ſpiſſo tantū ſpacij quā
tum poſſet homo ire in quingentis annis
et tantūdem inter ipſum et aliud celum erat
Gabriel vero pulſauit ad portā et ſtatī ve
nit ad nos quidā angel⁹ qui aperuit nobiſ
ca et hic angelus ita magnus erat ꝙ tene-
bat caput ſuum vſq̨ ad celū ſeptimū et pe-
des ſuos etiam vſq̨ ad fundū terre Hic nar
rat ꝙ vidit angelos qui ſeptuageſies mille
fies habebant maiora corpa q̄ habuerunt
alij angeli quos viderat in alio primo celo
et quō ſalutauit eos et q̄liter ipſi precognito
ſuo noīe ꝑ gabriele ſalutauerit eū ſicut ſup
dictū eſt. Narrat etiā ꝙ vidit inſ eos ioſeph
filiū iacob etate ſenē et ſedentē in claritatis
ſede quē cū ſalutaret et a gabriele cognoſce-
ret ꝙ eſſz machomet⁹ dixit ꝙ ipſe etiā ſaluta
uit eū et dixit ei bona noua etc. Profecti er

po unde peruenerunt ad tercium celum quod totum dicit eſſe argenteum et q habebat in ſpiſſo ſpaciū itineris hominis per quingentos annos et tantūdem erat inter ipſū et quartum celum. Narrat hic quō vocante ad portā gabriele venit ad eos quidā angelus ita magn⁹ et fortis q ſi aliquis poneret ſuper palmā eius totū mundū cū omnibus que in eo ſunt nihil inde ſentiret Dicit etiam q vidit ibi angelos valde magnos habētes facies vaccaꝝ et manus clamantes ordinati per acies circa ſtrices et coniūcti q homo non poſſet ſolū pilū mittere inter eos et quomō eos ſalutauit vt ſupra. Dicit etiā q vidit inter eos enoch et helyā ſedentes ſuper ſedes clamantes et quō gabriel notificauit eis nomen machometi et ipſi ſuo nomine audito qualiter eū ſalutauerūt vt ſup. Peruenientes ad quartū celū dicit q erat totū de auro puriſſimo et q habebat tantum de ſpiſſo quātū homo poſſet ire in quingētis annis et tātū inter ipſū et aliud quintū celū Dicit etiam q pulſante gabriele ad portā venit ad eos vnus angelus qui ita magn⁹ erat q ſuper pollicē dextre ſuſtinen⁹ tenebat oēs aquas dulces et ſuper pollicem ſiniſtre amaras Dixit iterū q vidit ibi ſeptuaginta milia angeloꝝ qui oēs habebant facies aquilarum et eorum quilibet ſeptuaginta milia alarum et quelibet ala ſeptuaginta milia pennarum et quelibet penna in longitudine habebat ſeptuaginta milia cubitoꝝ inter quos dixit ſe vidiſſe aaron ſedentē in ſole clamantē diademate ſplēdido coronatum et quō ſalutauit eum vt ſup. In quinto celo quod dicit totū eſſe de perla et habere tantū ſpaciꝫ in ſpiſſo ſicut eſt itineris hominis per quingentos annos et tantūdem inter ipſum et celum ſextum vocante gabriele aſſerit q venit ad eos quidaꝫ angelus qui totus erat de igne et habebat ſeptem milia brachioꝝ et in quolibet brachio ſeptem milia manuū et i qualibet manu ſeptē milia digitoꝝ et q quilibet illoꝝ digitoꝝ laudabat deum ſeptē milib⁹ botarū in die. Dicit etiam ſe ibi vidiſſe multitudinem angeloꝝ quoꝝ facies erant ad modum vulturum et quomō ſalutauit eos vt ſupra Et inter eos narrat ſe vidiſſe moiſē pulcherrimū ſup ſedē clamantē ſedētē et quō ſalutauit eū et qualiter cognito eo⁹ noīe a gabriele eis de Saas machomete q de⁹ te vult et pplm tuū multis tormētis et nō paucis cruciib⁹ oner aūt roga ipm vt alleuiet ea qdi q pplus aliter ſuſtinere nō poſſꝫ. In ſexto celo dicit totū eē de ſmaragdo et habere in ſpiſſo quīgētoꝝ annoꝝ et tantundē inuenit inter ipm et ſeptimū celū. Narrat etiā q gabriele pulſante ad portā venit ad eos quidam angel⁹ qui ſeptuageſies maior erat q aliquis ex aliis quos primo viderat et q talis erat ei⁹ magnitudo q ſi ipſe vellet facere celū abſorberet atq terrā ei nullū pe pſentaret. Dixit etiam ſe vidiſſe ibi angelos q ſeptuagies maiores erāt ab oib⁹ prius viſis et q oēs erāt de ſmaragdo et perlis et cherubims auro et argento ſemicis et equi⁹ gabrielis erat ſimilis ſur Dixit q ſalutauit eos et ipſi noie ſuo a gabriele cognito eū ſalutauerūt cū eis et inter eos ſe dixit vidiſſe. Abrahā v mauillatus fulgentē plus q ſol. et quatauit eū et ipſe a gabriele cognito ei⁹ noīe dixit q ſalutauit eū et dixit ei inter cetera Saas machomete q de⁹ multū te diligit ac te in ſ alios nuncios ſuos ſcollegit re in valde pplm tuū omat deo nā q paradiſus toti⁹ eſt plen⁹ hiis verbis zogbay balla bille diſſe balla qđ int ſit honor et laus deo et ſibi gratia reu qi nō eſt deus ali⁹ preter eū nec eſt vir poteſtas aliqua niſi ipſius dei altiſſimi magni et dixit q rogauit eū abrahā ueret pplꝫ ſuū et diceret frequēter verba et q diceret etiam populo ſuo q mu radiſi ſui de auro puriſſimo et menia ro puro et calce de muſto et q hic paraꝑparatus ſibi et oīb⁹ credētib⁹ et te lege eius. In ſeptimo celo quod totū eē de rubino clamāte et rubicūdo et habere in ſpiſſo iter quingentoꝝ an et tantundē inter ipm et octauū celū. rat q pulſante gabriele ad portaꝫ ve eos quidā angelus que nemo qualit recitare valeret niſi ſolō de⁹ qui ipm creauit Dixit etiā q cū introiſſet vidi dā angelos quoꝝ magnitudinē et fo recitare nō audet qz de⁹ ſibi inhibuit eū viuentes reuelaret dixit tñ q habeb oculos clauſos ad deū et laudabāt et q ſuit vnus inter eos vn⁹ qui erat mocade qđ interp̄taꝫ arabico eloqo

ille qui vocat sarracenos cū orōes suas fa-
cere debēt et tā cito cū surrexit ad orationes
vocare ſcem dicēs balla buba kebar quod
interpretat magnus est de9. Post hoc autē
dixit le bille balla illala qd interpretat nō ē
de9 ali9 nisi de9. Dixit etiā adhuc haysedu
le balla billa la. qd interpretat testificamus
similiter machometū nunciū dei esse. dixit
etiā postea haya lasala habya lalphala qd
interptatur venite ad orōes vestras et ad
pcatum vestrū et dixit q ipse fecit simul cū
illis angelis duas orōes parvas et gabriel
dixit sibi qd de9 pfecerat eū super oēs alios
nūcios et sup oēs quos viderat septē. celis
supius enarrans. Dixit etiam q inter illos
angelos vidit adā senem in sede clarentis
sedentē coronatū corona clarentis purissi-
me et quō cū salutavit et adā eius cognito
nomine a gabriele qualiter etiā ipsum salu-
tavit et inter cetera dixit Sedas machomete
tu q pater es filior meor q paradis9 claus9 ē et
q neq pphetā neq hō alius introibit quo-
usq tu ibi sis et popl9 tuus statuit quoq
dñs ita esse. In octavo celo quod dicit tota
esse de uno topasio pulcherrimo ad viden-
dum mortalibus incognito qd habebat in
spatio iter quingentor annor Narrat q pul-
sante gabriele ad portā venit ad eos quidā
angelus declaratior cu9 claritas sept-
agies milies maior erat q claritas solis et
q habebat angelus ille septuaginta milia
capitū et quolibet caput septuaginta milia
facier et quelibet facies septuaginta milia
oculor et quilibet ocul9 septuaginta milia
pupillar et quelibet pupilla tremebat sep-
tuagies hora in die timore dei metu dixit
etiā q vidit ibi alios angelos qui erāt sep-
tuagies milies maiores oibus aliis supra
dictis et vidit ibi quasdā kortinas que se-
parabāt inter angelos et deū numer autē
illor angelor dicit q nemo novit nisi sol9
deus. Item9 dicit q intraverūt primā se-
parationem kortinar que erāt septuaginta
et venerūt ad aliā separationem aliar sep-
tuaginta diversor color et sic de septuagin-
ta in septuaginta quousq pvenerunt ad alti-
us septuaginta separationes que oēs de p
lis. Et dixit q invenerūt alias septuaginta
separationes aque et tondes nivis et tondē
grandinis et tondē nebular et tondē tenebra-
rū et tondē ignis et tondē claritatis et tondē
glorie dei et tondē celor oīz quos hō cogita-
re valeret et iste oēs separatiōes erāt tot an-
geli q a nemine posset dici numer9 eorūdē
qui nunq laudare deū cessabunt circa eas
eūdo et veniendo et dixit q ibi reliqt cū ga-
briel solū et q assumpto vigore cordis tran-
siuit omnes illas separatiōes quousq pue-
nired illā que erat gloria dei et q cū ibi ap-
propinquasset audivit vocē quādā dicentē
sibi hagoperodē ya. ab ibi ya muhagmeh
qd interpretatur appropinquate mihi ami-
ce machomete. Et dicit q hoc audito appro-
pinquavit sibi magis. et q audivit vocem
aliā illud idem sibi dicentē et ppinqu9 ac-
cedens audivit illud idem hoc supaddens
Sedas machomete q tu es apd me magis
honoratus q oēs alii nūcij et magis ex-
altatus etiam q omnes alie creature quecu-
q fecerim sive sint angeli homines aut diabo-
li. Et dixit q mox appropinquās tm pfe-
ctus est q inter deū et ipm nō erat nisi spa-
cium duar balistar et q tūc salutavit deū
et de9 eū. Et quod de9 quesivit ab eo quō
papulus suus faciebat et qd ipe rńderat qd
erant multū sibi obedientes et quod deus
sibi dicat Machomete papio tibi quod fac-
as populū tuū ieiunare sexaginta dieb9 an-
no quolibet et orōes quinquaginta facere
omni die quo dicto dicit qd recessit a deo et
rediens invenit gabrielē et respiciendo mi-
rabiles mōsionē dei dicat qd vidit cathedrā
dei intra q erant iiij. elementa et utrūq se-
culū et paradisus et etiam infernus et celū
et terra que omnia creaverat deus intra ca-
thedrā illā. Dixit etiam quod habebat. iiij.
pedes quor quilibet habebat septuagies mi-
lies plus longitudine q sit a celo usq ad
terram et quod illam cathedrā portāt in hu-
meris suis iiij. angeli quor quilibet habet
iiij. facies scz ante et retro et a dextris et a si-
nistris et una facies erat hominis alia aqle
alia leonis et alia thauri et corpora eorum
plena oculis et quod in fine mundi angel9
existens in figura hominis rogabat deū p
hominib9 ut misereat eis et peccata dimit-
tat. Ali9 existens in figura aquile rogabat
deum p avib9 alius existens in figura leōis
rogabat p bestijs silvestribus et existēs in
figura thauri pro bestijs domesticis Innu-
merabilia fatuissima narrat de septem para-
disis quos narrat se vidisse inter q dicit q

ille qui eſt in inferiori gradu ſuperioris paradiſi habet ad opus ſuū per officſ partes circa ſe tantū ſpacij quātuz homo poſſet ire in quinq; centū annis et q; donat ei deus quingētas feminas in vxores et iiij. milia virginū et octo milia aliaꝝ que nō ſunt virgines ad ei ſeruiendum in omnibus rebus ſuis et q; quolibet die venit ad eos quidaz angelus qui dicet eis centuz alphobiꝰ que ſunt velud panni aurei ad veſtiendū et poſt multa dicit q; relinquerūt eū gabriel et cū duabaz theſaurarius paradiſi et iterū rediit p candem viā ad deum et q; tunc deus dederat ei librū alchorani quez accepit de manu dei et dicit q; abſtulit deus viſuz ob oculis eius et reddidit cordi et q; ſic vidit euz et q; ipſe deus poſuit manū ſuam ſup caput ſuū ita q; ipſius manus frigiditatē in corde p ſenſit et q; mox ei dixit faciciam docuit et q; ſciuit omnes res que fuerunt hactenus et q; impoſterꝰ ſunt future et dicit vlterius q; rogauit deum vt alleuiaret ſupradictas quinquaginta orationes populo ſuo nō auſus erat aliquid dicere o celeſtino ne ſibi reputaretur gulioſitas et q; deus amore ſui alleuiauit eas deducendo ad quinq; orōnes q̄s diceret popūlꝰ machometi omni die ſic q; tres de die et due de nocte dicerentur et q; vnꝰ almocaden vocaret ad dicendū eas et cum vocaret q; mitteret digitos ſuos vbi decet ſequitur q; pecijt licentiam a deo et receſſit et cū veniret ad celum vbi erat moyſes enarrato ſuperioribus de alleuiatione orōnū z dicit q; eius conſilio iterū rediit ad deum pro alleuiatōne ieiunij ſexaginta dieꝝ et primo reditu obtinuit decez dies. Secundo alios decem. Et tercio alios decē quouſq; non remanſerunt niſi xxx. dies et ſic dicit q; pre verecundia non fuit auſus amplius redire ad deum. Et finaliter poſt enumerata alia mendacia que ꝓpter vitandam ꝓlixitatez omitto dicit q; gabriel reduxit ipm ad ſcalam p q̄ aſcendit et q; deſcenderūt ſimul vſq; ad lapidem ꝑnotatū. et q; equitauit alborac expeditus a gabriele. et venit ad domū ſuā et inuenit vxorē ſuā in lecto que adhuc dormiebat cui enarrauit omnia que ei acciderant. Et poſtmodum predicauit eadem in mecqua pūbꝰ ſuis carorſis et alijs gentibꝰ. Hec pauca ſunt collecta ex maximo pelago mendaciorꝰ ꝑdicti libri qui dicit ſcala machometi Alibi legit q; cum p̄dictā viſionē narraſſet machometus gentibus vnius ſui milis gētibus. Sexaginta milia hominuz cognoſcentes fictionē a lege eius recciſierūt et eū dicerent ei aſcende in celum de die nobis cernentibꝰ et videamꝰ angelos occurrētes nō recognoui falſitatē ſuam. ſi ait laus deo meo nunq̄d aliud ſum ego quaz vnus hō et nūcꝰ. Ecce viſū eſt fundamētū legis machometi. Vere hec ſola fictio viſiōis oꝫ ſufficere ad ꝯfuſādū quicq̄d machometus fecit. Nā non ꝑmiſit eis ꝯſiliarius mētiri niſi ita manifeſte vt homo diſte aduerteret fictionem nec inde rēꝓbatione ꝓpter claritatē ſue falſitatis nō ſolū apō theologos ſ etiā apud naturales ꝓhos q̄ vero nō vt homines ſi vt beſtie viuūt in volun ccatate deliceas carnis ſequētes velociſſime curſu in dampnatōis papetuū miſerabiliter cadūt O infelix homo innumerabiliū animarum dāpnationis cauſa. O rabies ambitionis et lucure maledicta machometū decepiſti vt alios deciperet. O dei ꝑmiſſio et iudiciū abſconditū et tam ſpurcaſſimo atq; beſtiali homini et tā aꝑtis mendacijs homines firmiſſime adhererēt etiā vſq; ad mortē. Ipſe eñ ſeducit aliquo modo plus quā angelū aliq̄ñ celū nunciū aliq̄ñ q; pro angelis intercedit et quō potuit tot angeloꝝ ſplendores ſuſtinere in celis qui dicebat q; q̄ñ apparebat ei angelus gabriel ſemper cadebat in terrā et ſpumā os agitabat et inturuabat turmanꝰ et pedes eius. Nec eñ in predicta viſione dicit ſe raptū ſicut fuit paulꝰ. ſꝫ dic q; aſcēdit ſimul in corpore et anima cuius ſignū eſt vt ſup patuit quia dicit q; deꝰ tetigit eum manu ſua et ſenſit frigiditatē eius vſq; ad medulā ſpine dorſi eius et vſq; ad cor. ergo deum et angelos ponit corporaliter dimenſuraton que eſt hereſis dānata vt ſupra patuit libro iij.

De ꝯcordia et diſcordia legis machometi cū lege xpi in omnibus fidei et in ꝑceptis.

Vinta ꝯſideratio ē ſcire in quo ꝯcordāt et diſcordāt lex xpi et lex machometi quo ad articulos fidei et precepta. lex eñ xpi que excellentiſſima ē vt fuit declaratū libro primo nō inordinata ē in ſuis credibilibꝰ nec in ſuo proceſſu ſicut eſt lex ma

cho neti. et quā ſatis conſiliatur nō eē a deo ꝙ ꝗ a deo ſūt ordinata ſūt vt dicit appl's ad ro xiij ſiue ī opibꝫ nature et ſacris ſcripturis ꝓcedibꝫ inuenī qꝛ cū lex moiſi data a deo ſuit ordinatiſſime incepit a creatōe mūdi Deīde ꝓſecut9 ē ordinem tempis et hiſtorie vt patꝫ euilibꝫ ſtudēti ꝑ totū pentatheucū ꝓphe etiā in ſuis ſcripturis ordiāte ꝓceſſerūt etiā ordīe tēpis oſtēdentes quo tempe vel ſub qui bus regibus ſemper etiam ſeruātes ordinez hiſtorie vel ad minus ordinē materie euāgeliam etiā xp̄i ordinatiſſime ꝓcedit ordie tempis et hiſtorie et materie deīde etaꝫ vi ta et doctrina et miracula xp̄i. In alchora no aūt null9 ē ordo nec temp9 qꝛ ñ dicit ſub quibus regib9 vel quo tempe nec ibi ſeruatur ordo hiſtorie. Nā p̄mū capitulū a quo incipit dicit rubrica vel apcio libri in quo ſine dubio ꝯueniēter ſcripſit ad orōē et laude dei ſꝫ i mediate poſt breuē orōēꝫ ꝓſequitur ꝙ9 et ē capitulū ſcḋm ac vacca ruffa quā immolauit moiſes cui9 hiſtoria ē in leuitico. Terciū capitulū eſt de familia noſtra qui fuit pr̄ moiſi et aaron. et ſic ſequitur. Quartū capitulū de mulierib9 et ſic de alijs ita inordinate ꝙ nō eſt homo in mundo qui poſſit de ordine hiſtorie et capituloꝝ reddere racionem. nec ibi ſeruatur ordo materie. nam nūquam vnam materiam ꝓſequitur ordinate ſed ſtatꝫ de vna materia ſe transfert ad alteram omnino extraneam rectē ſicut arrepticius nec etiam ibi ſeruatur ordo argumētorum vel aliaꝝ probatōis ſed tota doctrina eſt ex ſuppoſitione et ponit vnaꝫ propoſitionem per ſe veram et ex illa concludit quandam aliam que nihil habet facere cū ea ſicut frequentiſſime dicit ꝙ deus eſt excelſus et bonus et alchoranū eſt lex ſaluationis et ꝙ deus eſt deus et ꝙ nullus eſt alius niſi de9 et machomet9 eſt ꝓpheta verdic9 ſeru9 dei et ꝙ nullus eſt deus niſi deus. Sꝫ que ſit iſta ꝯcluſio ꝙ machomet9 eſt verdic9 ſeru9 dei et ꝙ de9 eſt de9 et ſic de plurib9 alijs dictis inordinatiſſimis ꝗ cauſa breuitatis omitto. Sic igitꝰ lex machometi diſcordās in ordine a lege xp̄i ꝙ vt clari9 videaꝛ et ante ſit aliqua ꝯcordācia inter eas ad ordinatiſſimā ſeriē articuloꝝ fidei xp̄iane deſcēdo vbi notādū ꝑ ambula p̄mittenꝛ. P̄mū ē ꝙ articulus in ꝓpoſito nihil aliud eſt ꝗ̄ veritas de uatura diuina cū gra ſcḋꝫ hugonē de ſācto victo

re. et hec notificacio datur de articulo ſtricte et ꝓprie ſūpto. put trahiꝛ ad p̄tes ſimboli appoſtoloꝝ cuiliḃz eīm articulo ꝯuenit et ē ſenſus Articul9 artat nos ad credendū de deo nō ſolū que diuntꝛ de deo per naturā vt credo in deū patrē oīpotentē hoc eīm ad naturā diuinā pertinꝫ ſꝫ etiā que p graꝫ dicuntur vt qui ꝯcept9 eſt de ſpūſancto hoc eīm pertinet ad grāz vniſens9 eſt articul9 eſt veritas de deo ꝑtinēs ad naturā et grām Scḋm ꝑ ambulā eſt ꝙ ſimbolū ſcḋꝫ naturalē philoſophiā diciꝛ ꝯueniēcia Sic igitꝰ ꝓpter ꝯueniēciā intellectuū in veritate vna et ꝓpter ꝯueniēciā appoſtoloꝝ ſiue patꝝ in ſimbolo ꝯponēdo ac etiā ꝓpter ꝯueniēciā ſcripturaꝝ ex quaꝝ aggregatōe factū eſt nō immerito ſimbolū ſidei appellaꝛ a ſin ꝙ eſt cō vel ſimul et bole ꝙ eſt ſentēcia quaſi ſentencia multoꝝ ſil' Scḋm qꝛ ita ſunt ſimbola opoꝛꝫ cauſas inſtitutionis aſſignare Vñ cauſa inſtitutōis ſimboli apploꝝ fuit ſidei inſtructio reſpectu credēdoꝝ ad ſalutē neceſſarioꝝ. Cauſa vero ſimboli athanaſij fuit errorꝫ excluſio propter multiplices errores pullulātes Ratio aūt ſiue cauſa ſimboli patrū fuit ſidei explanatio circa dubitatōes emergētes. Itē ſimboluꝫ appoſtoloꝝ ſubmiſſe diciꝛ vt ſtat9 appoſtoloꝝ et fideliū primitiue eccleſie rep̄ſenteꝛ qn̄ appoſtoli et fideles nō audebāt fidē xp̄i vl' quecūq ꝙ ꝯſiteri in manifeſto Simbolū vero athanaſij in prima cātaꝛ vt deſigneꝛ ꝙ fides ē prima mētis illuſtratio Sꝫ ſimbolū patrū in miſſa cātaꝛ vt in ꝯfeſſiōe fidei et deuotione ꝑpareꝛ ad receptionē dñice corporis cui9 participes ꝑ fidē efficimur Tercium eſt ꝙ ſi habeaꝛ reſpect9 ad ea ꝗ credēda ſunt radicaliter articuli fidei ſunt xiiij quoꝝ ſeptē ſpectāt ad diuinitatē et ſeptē ad humanitatē et hec ſignata ſūt Apoc primo in ſeptē ſtellis et ſeptē cādelabris aureis in quoꝝ medio filij9 hoīs ābulat Sꝫ ſi habeaꝛ reſpect9 ad eos qui ſimbolū p̄mū ediderūt tūc fidei articuli ſunt xij iuxta numeꝝ xij appoſtoloꝝ qui ſācto ſpū edocti nō eſt dubiū aliquid potuiſſe latere de hijs ꝗ ſpectāt ad fidei ꝯplemētū et vt maiorē haberēt firmitudinē ſinguli appoſuerūt ibi ſuas p̄ticulas et oēs uniuerſi ſingulas approbauerūt. et hoc fuit vt vna eccleſia ꝗ ſup appoſtolos fundata debebat haberet vnā fidei credulitatē ꝗ fides catholica diceretꝛ hec ē fides vniuerſa

tis et ab vniuersis appostolis qui erant fundamentū ecclesie vniuersalis et hoc ante dispersionē. Et ideo quia paulus et barrabas electi fuerunt ad apostolatū post dispersionem appostoloꝝ sine diuisionē ad pdicandū dū sicut patet actuū xiij in simbolo nihil apposuerunt. et sicut xij appostoli sunt xij fundamenta ecclesie vniuersalis sic xij articuli fidei sunt xij fundamenta muri ciuitatis iherusalem superne quasi xij lapides preciosi quos enumerat beat' iohannes in apoc. xxj dicens et murus ciuitatis habēs fundamenta xij et in ipsis xij nomina xij appostoloꝝ. Sequit' fundamentū primū iaspis etc. et isto ordine psequar in declaratione articuloꝝ et in conferencia concordancie legis et discordancie legis xpi et machometi.

De primo articulo fidei et de cōcordācia et discordācia sarracenoꝝ cū xpianis in eodē.

Primus articul' fidei xplanet. Credo in deū patrem omnipotentē creatorem celi et terre. Dunc in simbolo apposuit petrus princeps appostoloꝝ. Et hic est primū fundamentū muri ciuitatis iherusalem superne figuratū per primū lapidē preciosum qui dicit' iaspis apoc. xxj. Dicentē iaspis oculos purgat visum acuit et cōfortat vt dicit' in libro de ppietatib' reꝝ. Et sic iste articulus purgans ad diuinitatē qui est de vnitate dei est principiū omnibus credentibus tollendi varios errores gentiliū plures deos ponenciū et acuendi ac confortandi visum mentis. Itē per iaspidē figuratur prima virtus theologica que est fides. ꝙ numꝙ̄ in sanctis marcescit sz semp manet in vigore boni operis sicut iaspis viridis coloris est. In illis quidē marcida est ymmo mortua que fidem habēt et nō cum fide opera. Vñ gregorius in psona dñi. Ame fide discrepat qui operib' non cōcordat. Hec est prima medicina spiritualis quia sine fide impossibile est placere deo ad hebreos xj. et nihil remanet qui fidē pdidit vt dicit seneca etc. Et illud prudēcij prima petit campū dubia sub sorte duelli pugnatura fides dicit' autē prima virtus fides qi ex ipsa cetere generantur vt dicit glosa sup illud Mathei. primo. Abrahā genuit ysaac. Ysaac genuit iacob. Glosa fides spem. et spes caritatē et hoc est intelligendū nō de habitib' que simul oēs infunduntur a deo. Sed de motibus quoruꝫ vnus generatur ab alio. In pdicta ergo particula ꝙ beatus petr' posuit in simbolo tres articuli continentur loquēdo de articulis vt habent respectu ad ea que credenda sunt radicaliter scz articulus de vnitate diuinitatis. et articulus de psona patris et articulus de creatione. Credo in deū. Iste articulus exponitur in simbolo maiori vbi dicitur. Credo in vnū deum vbi excluditur error gentilium qui nō credūt in deū sz in ydolū vel aliquā creaturā. Vel excluditur error manicheorū qui dicūt esse plures deos seu plura principia. et accipitur articul' iste deutronomij quinto. Ubi dicit audi israel de' tuus vn' est. Sz nūqd existens in peccato mortali dicere pōt sine peccato. Credo in deū videtur ꝙ nō qz dicit augustinus ꝙ credere in deū est credendo in eū tendere credendo eū amare et credendo ei incorporari. Et ita videtur ꝙ talis mentitur cū dicit credo in deū. Ad hoc respondet magister allexander de alco in fine sū tercij ꝙ sicut existens in odio fraterno pōt dicere orōnem dominicā sine peccato quia dicit eam in persona ecclesie sicut pbatur per illud. Esdre vi. obtulerūt xij vitulos p populo dei. Glosa null' in orōne sibi aliqd petit vel pro se sed pro omnib' qui habent vnum cōmunē patrē deū. Similiter existes in peccato mortali pōt dicere credo in deum sine peccato nec mentitur cum non sit sermo ipsius sed ecclesie. Propter quod simbolū in psona ecclesie dicatur sit oratio quedā. Idez dicit frater iohānes Alien in scdo libro sume sue titulo lv. ꝙ pfessio fidei dicit' in simbolo quasi ex persona tocius ecclesie fides aūt ecclesie est fides formata que est in omibus aliis qui sunt de ecclesia numero et merito. Et ideo cōfessio fidei traditur in simbolo scdm ꝙ puenit fidei formate. Vñ existēs in pctō mortali nō mentitur dicens. Credo in deum. Cum nō sit sermo eius sed ecclesie. Sz quid dicendū si quis intuitiue videret deū nūquid mētiretur dicēdo Credo in deum cū fides sit scdm apostolū argumētum nō apparenciū et verū fides est credere ꝙ nō vides scdm augustinū. Dico ꝙ pro illo tūc cū quis videt intuitiue deū dicere non potest veraciter Credo in deū sic patet de beatis in gloria padisi scz in qb' iā nō, manet

fides nec ſpes ſȝ caritas ſola q̄ nū ſperadit Si quis vero in raptu in iutuitiue videt deū tranſiunt que illa viſio et certitudo remanſit illius viſionis ſi reſpect⁹ habeatur et illud tunc viſionis illi⁹ non poteſt etiam veraciter dicere. Credo in deū ſicut potuit eſſe ī paulo et ſic legim⁹ ī cronicis beati patris noſtri beati franciſci de fratre egidio laico vero viro que pfectiſſimo. Qui ex eo ꝙ in quodam raptu viderat deū dicebat ꝙ cum ſana conſciencia nō poterat dicere. Credo in deum ſȝ ſi poſt raptum nō haberetur reſpect⁹ ad deū viſum ſed ad deum q̄ non videtur ſed ſperatur viden. tunc certiſſime nō mentitur qui dicit credo in deum ſed fide licet vez profert Secūdus articul⁹ in hac pticula eſt patrem omnipotētem hic ꝓbatur plura alia conſequencia. Si enim eſt omīps poteſt creare celum et terram et poteſt dimittere peccata. et ſic de alijs deo proprijs vt patuit in probemio huius fortalicij fidei licet oīpotencia ſit comunis toti trinitati tñ per appropriacionē attribuitur patri. Et ſcdm Richardum hec oīpotencia in dicit omnē ſcientiaȝ et bonitatem ſummam et ex conſequenti ꝓuidēciā reſpectu oim. Tercius articul⁹ eſt Creatorē celi et terre hoc exponēs maius ſimbolum addidit viſibiliū omniū et inuiſibiliū. Celum enim ſumitur dupliciter eſt enim celū quod videtur et eſt celum qđ non videtur vt pbatur p illud pſalmi. celum celi dnō qđ nihil eēt dicere niſi ad min⁹ eſſent duo cela vtrūque ergo creauit deus cū vtrūqȝ ſit celum vt dicit ſcriptura In pricipio creauit de⁹ celum et terraȝ ſiliter et contēta ab eis Celum inuiſibile continet inuiſibilia vt angelos Celū vero viſibile continet viſibilia et corporalia Ideo congrue ſcdm quot expoſiti ſimbolum ma⁹ per celum intelligunt inuiſibilia oīa que nobis celanſ et per terrā oīa viſibilia. ſicut videt pſalm⁹ dicere terraȝ aūt dedit filijſ hoīȝ et lȝ creatio ſit cōis toti trinitati cū opa trinitatis a dextra ſūt in diuiſa tñ per appropriacionē attribuitſ patri. Et ſi queras quare hec dicitſ creatorē et in maiore ſimbolo dicit factorē. Rndetſ ꝙ creare ē de nihilo aliqđ facere facere vero vt communiter dicitū eſt eē adoptari aliqđ de nihilo et adoptari aliqđ de materia. Vt ergo oñdatur opatoꝛ nō tm̄ factor de nihilo vt angelorum animaꝝ et prime materie ſ etiā oim ꝓductoꝝ et aliquo. Ideo pfitemur nō tm̄ creatorē ſȝ etiā factorē Secta machometi contra cū lege iudeoꝝ et xpianoꝝ in vnitate dei et rez creatiōe Ait enī machomet⁹ in alchorano Azoara prima et in pluri⁹ ſequētib⁹ de⁹ veſter vn⁹ eſt nec ē alius preter ipm pius et gratus q̄ creauit celū et terrā terrā in ymo celoꝝ in ſummo diſpoſuit et ymbres ac arbores coꝝ que fructus producunt et lȝ in hijs duob⁹ ſint nobiſcū ꝯcordes ſarraceni et ſua ſecta ſtatim tñ venenū infundens diſcordat a lege xpi negās deū creatorē celi et terre eē patrē qr ſcdm ſarracenos null⁹ ſit pater ſine coytu Hūc errorē ipi traxerūt a iudeis quos ſcū machometus habuit ꝯſortes vt ſup patuit cū de eius origine agebaſ exceꝑto ꝙ cuꝫ eccas iudeis negāt eſſe patrē creatoreȝ celi et terre. Oñ aūt xpiani tenēt fide dē in vnitate eſſencie eē tres pſonas realiter diſtinctas ꝑ relaciōnes originis ſarraceni cū iudeis nō credunt quoꝝ ceatas infra per alchoranum oſtendetur.

De ſcđo articulo fidei et de totali diſcordia ſarracenoꝝ in eodē et quō ex alchorano oſtēditur ꝙ ihesus xp̄s eſt filius dei.

Scandum articul⁹ eſt. Et in ihesuȝ xp̄m filiū eius vnicū dūm noſtruȝ Hūc appoſuit in ſimbolo andreas appl̄us Iſte articulus eſt ſecundū fundamentū ciuitatis iheruſalē ſupne et eſt figuratus ꝑ ſcdȝ lapidem p̄cioſum qui dicitſ ſaphirus cuius ppcietas eſt ꝙ corp⁹ humanū vegetat et integra mēbra ꝯſeruat ſic credere ihesū xp̄ȝ eē filiū dei vim augmentat corp⁹ eccleſie miſtici qđ prius erat in vna gente modica iudeorū ſed mō per hanc fidem p̄dicatā ſe extēdit ad multitudinē gentiliū ꝯuerſoꝝ Item per hūc lapidē precioſum figuratſ ſcđa virt⁹ theologica que ē ſpes ſanctoꝝ qui ꝑ celicaȝ ꝯuerſationē celo ſereno ſunt ſimiles ſicut ſaphirus et veri ſolis radijs percuſſi qui radijs ſunt amoris inſignia. que in ſua ꝯuerſacione et in ſua paſſione reſurrectiōe et aſcēſiōe oñdit in ſe omnē ſerenitatē reperiūt et fulgorem eternitatis ēmittūt dicētes cū apl̄o ad philipen.iij. noſtra ꝯuerſacio in celis eſt Et ad idē alios trahūt dicētes cū yſaie ij. Venite aſcēdam⁹ ad mōtē dñi et ad domū dei iacob vn̄ eccl. .l. ſimpliciter ſol exurēs mōtes radios igneos exſufflās et fulgens ra

diis suis excecat oculos, montes ecclesie. i. predicatores multipliciter quant sol iustitie dum in eis facit ydoneos scilicet ad fidem et ad operationem et ad predicationem virtutis sue et exsufflat ab eis ignem concupiscentie et refulgent in eis radii amoris qui excecant oculos noctue id est malorum. Est ergo hic secundus articulus Credo in ihesum christum filium eius id est patris unicum dominum nostrum. Unde augustinus libro de simbolo cum audis dei filium cognosce deum si enim est verus filius est illud quod est pater. Si ergo pater est deus filius est deus unicum id est unigenitum. In quo ostenditur quod licet a patre procedet filius et spiritussanctus tamen est tantum unus filius qui procedit a patre per modum generationis ihesum christum dominum scilicet iure creationis gubernationis et ulterius redemptionis. Est autem dominus increatum et hoc non appropriatur filio cum dicat athanasius dominus pater, dominus filius dominus spiritussanctus. Et est dominus creaturarum et hoc appropriatur ut enim in christum homo credatur dominus creature. Math. ultimo data est mihi omnis potestas in celo et in terra. psal. mista. Omnia subiecisti sub pedibus eius: Glosa potestati eius omnia subiecisti ut omnes eum adorant. Nostrum dicitur propter principationem nostre nature scilicet humane et propter exercitationem misericordie redemptionis in assumpta carne que sibi unuit in unitate persone non pater nec spiritussanctus. Ad huius autem articuli expositionem maius simbolum addit plura dicens Et in unum dominum ihesum christum et cetera. Exprimuntur autem ibi de filio secundum divinitatem quinque ad excludendum quinque errores arrianorum. Primus est quod non est eiusdem substantie cum patre contra quod ibi dicitur et in unum repete deum cum patre. Secundus error est quod filius est minor patre contra quod dicitur dominum nostrum ihesum christum id est equalem patri et spiritui sancto in dominio et potentia. Tertius est quod non est filius naturalis sed adoptivus contra quod dicitur filium dei unigenitum. Quartus est quod e natus ex tempore non ab eterno contra quod dicitur et ex patre natum ante omnia secula. Quintus error est quod est pura creatura dicit enim quod si filius esset a patre et filius naturalis cum nullus pater sine sui diminutione et occasione generet filium equalem sibi. et illud de deo dicere sit absurdum. restat quod deus pater numquam habuit filium naturalem. contra quod dicitur deum de deo lumen de lumine. sicut enim lumen sine

sui diminutione generet aliud lumen sic pater filium. Causa erroris eorum est quia quod est creature attribuunt creatori. Ex predictis autem erroribus inciderunt in profundum erroris ut dicerent christum esse puram creaturam et non esse deum naturaliter sed adoptive et per gratiam. contra quod dicitur deum verum de deo vero genitum non factum consubstantialem patri. i. eiusdem substantie cum patre per quem omnia facta sunt Augustinus si per ipsum facta sunt omnia ideo non est factus ideo non est creatura. dicitur tamen filius factus secundum humanitatem ad romanos primo et in pluribus aliis locis. Et quia machometus fuit hereticus arrianus instructus ut supra patuit per. Sergium monachum arrianum hereticum Ideo in hoc concordans cum arrianis et iudeis dicit ihesum christum puram creaturam et sic eius sequaces a christianis asserit christum non esse filium dei nec deum. Unde azoara capitulo. xxi. Constanter dicatur deum unum esse necessarium omnibus qui nec genuit nec est generatus nec habet quem quod similem sibi. Item azoara xii dicit omnes quidem dicentes christum ihesum marie filium deum existere mendaces et increduli reperti sunt. cum christus ipse dixisset filii israel in deum dominum meum atque vestrum credite cum quisquis socium atque participem posuerit ingressum paradisi illicitum sibi reperitur in ignem ibit eternum et in pluribus aliis locis similia verba profert sed mentiatur cum iniquitas sibi quod veraces omnes qui confessi sunt ihesum christum esse verum deum et dei filium reperti sunt Et ne hec veritas garret plures quam centum mille voluntarie mortem passi sunt. Probatio vero sua est hois insensati et nihil intelligens deo unica natura nec de eius eterna emanatione et si concedatur christus dixisse filiis israel in deum meum atque vestrum credite. non quod hoc sequitur christum non esse deum et dei filium. cum ipse dixerit credite in deum et in me credite. scilicet cum autem se propter deo non damus sicut ipse putat. qui cum dicimus christum esse deum non alium deum a patre scilicet unum et eundem deum fideliter confitemur alium tamen in persona. et licet ut dictus in primo libro consideratione iii. clare appareat ex quadruplici examine. Hec veritas catholica quod ihesus christus est verus filius dei. Ad confusionem tamen sarracenorum oppositum asserentium et eorum legem volo illud ostendere ut propriis armis vulnerentur. Et sic confusi vel credant vel obmutescant. Dicitur etiam in alchorano in capitulo amrani. Dicunt angeli beate marie

ma deus prelulit te et purificauit te ſuper omnes mulieres et poſt dixerũt angeli maria deus euãgelizat vel annũciat tibi de verbo ſuo et nomẽ eius ihesus xps filius marie. Jn eius capitulo eciã dicitur nõ dicatis de deo niſi veritatẽ qȝ ipſe xps filius marie eſt nuncius dei et verbũ dei quod ipſe poſuit in ea p ſpiritũ ſanctũ. Aſſerit igit̃ omnino q ipſe xps ſit verbum dei. Queritur ergo qđ ſit iſtud verbum dei. An verbũ dei accidentale vel bonum pſonale et reale. Si dicant ſarraceni q eſt verbum dei vocale tñ et accidentale hoc nõ poteſt dici. loquit̃ eñi de deo alchorañ et euã euãgeliũ ſingulariter vt de vno verbo tñ. Uerbũ aũt dei vocale et accidentale quod a deo eſt non eſt vnum ſed multa. omnia verba bona et ſancta et vera poſſũt dici verba dei. Jtem nõ eſſet excelleñ cauſa recõmendacõ xpi q alchoranũ intendit ſingulariter cõmendare q verbũ dei o dicat̃ qȝ verba dei o dicã nã nõ ſolũ xpo ſȝ et aliis pphe te dixerũt verba dei. Si aũt accipiat̃ ſubſtancialiter et ppie et perſonaliter ſic verbũ dei eſt eternũ et verus deus ſicut verbuȝ quod egreditur de ore corruptibilis hominis corruptibile eſſe neceſſe eſt. Sic verbũ quod ab eterno pgreditur e ore dei per quod creauit celũ et terrã et inter media vt verbo vtar alchorani neceſſe eſt eſſe incorruptibile et eternum qm q̃d aũt e̾ deo pceſſit eſſencialiter eſt deus. Uñ cũ verbum aliquo modo differat a dicente et cõcipiente verbũ et in dei eſſencia nõ pot e̾ diuiſio vel diſtinctio oportet q ibi ſit differencia pſonalis et q verbuȝ a dicente pprie et ſolis relationib9 diſtinguatur. hoc eſt aũt verbum quo deus omnia fecit dicit fiat et ſit ſicut in alchorano dicit̃. et in hoc cõuenit alchoranũ cum euangelio iohannis quod dicit omnia per ipſum facta ſũt qȝ igit̃ o dicente verbũ concipitur et intellectualiter generatur et illõ qđ ab aliquo generatur in ſimilitudine nature et ſpeciei dicit̃ filius. Dĩcẽ q verbũ dei dicim9 filiũ dei ſic ſi ſol de ſe generaret talem ſplendorem qui eſſet ſol illuȝ ſolem et ſplendorem dicerem9 filiũ ſolis et in hoc nõ eſt differencia q creaturis in q̃bus differt eẽ et eſſencia non pñt multiplicari ſuppoſita ſine multiplicatione nature vñ homo generat hominẽ de9 aũt in quo eſt idẽ eẽ et eſſencia cũ ex ſe generat verbum qđ deus ẽ vt dictũ eſt nõ generat aliũ deuȝ q diuina eſſencia nec diuiſibilis ẽ nec multiplicabilis aliquo mõ ppter ſummam ſui ſimplicitatẽ et pfectionẽ et ratio potiſſima q̃re diuina eſſencia nõ eſt multiplicabilis quia eſt de ſe hoc et q̃libet qđ eſt de ſe hoc ſicut ſor. eſt incõmunicabile et in pluri ficabile. Natura vero humana q̃ nõ eſt de ſe hoc ſȝ cõtrahit̃ per hecceitates ideo pluri ficat̃. dicamus ergo q de9 generat verbũ ſuum quod de9 eſt ſȝ non alius de9 hñ eſt alia pſona ſȝ nõ alius de9. Machomet9 aũt quõ audiuit q xpiani dicebãt deũ habere filiuȝ neſciuit cogitare q poſſet eẽ ſic filius niſi de muliere. Et ideo nullũ aliud argumentum inducit niſi q de9 nõ põt habere filiũ quia non hȝ vxore et hoc p efficaci argumento frequẽtiſſime repetit. Hoc argumentũ eſt ſimile ac ſi diceret q deus nõ eſt ſubſtancia quia non hȝ accidens vel q deus nõ viuit q̃ nõ comedit vel reſpirat et talis ymaginatio fantaſtica eſt et ſanus et bonus intellectus et ratione carentis nõ eñ xpiani dicũt deũ filiũ tanq̃ ex muliere ſed ſicut eſt calor ab igne et ſplẽdor a ſole et verbũ a dicente vt dicit q̃ oĩa naſcere et generari dicunt̃ et non ex femina vel muliere filius eñ ſplendor eſt et verbũ eternum patris coetern9 et cõſubſtancialis et coequalis et machometus etiã non recoluit quod quid quẽ tñ cõmendat dicit deum habere multos filios adoptiuos pter filiũ natu talem diciens. Ego dixi dii eſtis et filii excelſi omnes et tamen nõ ex muliere. Jtem machomet9 dixit q virgo maria potuit habere filiũ ſine viro nunq̃d ergo potuit cogitare q deus potuerit habere filiuȝ ſine muliere. Preterea dicit machometus de deo in capitulo elmunũ q ſi deus haberet filiũ totus mundus eſſet in periculo eſſet enim inter eos ſcisma ſed hec ſuppoſitio eſt falſiſſima ſupponit eñ q de9 nõ haberet filiũ niſi malũ et cõtumacẽ et inobedientẽ et nos quidem dicim9 q fili9 dei eſt verbũ dei et ars patris p quẽ oĩa opat̃ verbũ ẽ ppetuũ et ars operationis eiuſ in hoc nun q deſcripãt ab intellectu papiẽte. niſi forte machomet9 blaſphemãdo dicat q de9 a ſemetipſo diſcordat a ſuo intellectu et ſuo cõceptu contradicat ei. Jtẽ cũ ihesus fili9 marie ſit verbũ dei vt et machomet9 et verbũ dei vt declaratuȝ eſt fili9 dei. quare ergo nõ dicit machomet9 q deus nõ poteſt habere verbũ qȝ non habet vxorẽ. ſicut dicit q nõ poteſt habere filiũ qȝ

vxorem nõ hꝫ igitur verũ dixit machomet⁹ qñ dixit ꝙ ihesus xp̃s eſt fili⁹ marie et ꝙ eſt verbũ dei ſed nõ intellexit. ſi intellexiſſet di- xiſſet ex quo eſt filius marie eſt ver⁹ homo et ex quo eſt verbũ dei eſt verus deus. Non enim eſt deus ꝯpoſit⁹ vel imꝑfect⁹ vt hõ cui⁹ verbũ et ꝯceptio mentis et ars et operatio eſt inherens ſiue accidens. et ideo nõ hõ verbũ ſuũ dei eſt ſubſiſtens et quicquid eſt dei de⁹ eſt. Vñ verbũ dei eſt deus Intellectus dei ē deus et operatio dei eſt deus. Patz ergo ꝯ- tra ſarracenos quomõ deus ꝑt habere filiũ licꝫ nõ habeat vxorē et quõ etiam ihesus fili⁹ marie eſt verus filius dei naturalis.

De tercio articulo fidei et de ꝓprietatibus caladonij

Tercius articulus fidei eſt. Qui ꝯcep- tus eſt eſt de ſpũſancto nat⁹ ex ma- ria virgine. Hunc appoſuit in ſimbolo io- hannes euãgeliſta. Iſte articul⁹ eſt tercium fundamentũ ciuitatis iheruſalē ſuperne et eſt figurat⁹ per terciũ lapidē preciosum q di- cit caladonius Dicēm lapis valet ꝯtra illu- ſiones demonũ et virtutes ꝯſeruat vt dici- tur in lapidario. Sic et fides huius articuli valet ꝯtra illuſiones demonũ qui ſepe iude- os ludificauerũt vt crederēt plures eſſe xp̃s in lege ꝓmiſſum ſicut patuit latiſſime in pri- mo et tercio libris. xp̃iani vero hanc fidem amplexãtes nunꝙ̃ inuenti ſunt illuſi aliũ ꝙ̃ ihesum xp̃m in meſſiã recipientes et ſicut nõ patitur illuſionem ſic etiã non patit̃ de- ſtructionē virtutũ ſed eas firmiſſime ꝯſeruat in animab⁹ fideliũ. Predictus lapis ſcđm yſidoꝝ eſt lapidib⁹ et ardentibus ſimilis pal- lenti lucerne vt dicit hic gloſa. Calefactus aũt a ſole vel digitoꝝ attritu paleas et kar- tarũ fila a ſe rapere dicit et ſignificat terciã virtutē theologicã que eſt caritas ſanctorũ. hec enim ab ipſis celata ꝯſi palet in lucerna ſꝫ cũ ad aliorꝫ vtilitatē exire cogitur lux ei⁹ ap- paret que non ſculpitur q: aduerſiſ nõ ſcꝫ ꝑ- prima ad coꝝ.ꝓij caritas omnia ſuffert vt vanã gloriã nec capit nec retinet hec amo- re xp̃i incarnatiõis aſſenſa et digite a ſpiſã igne inflãmata peccatores ſibi cõiungit et non ſolũ amicos ſed etiam inimicos ꝓpter deum cara virtute ꝯiungit. Item ꝑdictus articul⁹ ſumit ex illo Mathe. primo inuēta

eſt in vtero hñs de ſpũſãcto. Et nota ꝙ am- broſius dicit libro de ſpũſancto ꝙ illud qđ eſt ex aliquo aut eſt ex eius ſubſtãcia vt fili⁹ ex patre aut ex ei⁹ poteſtate vt ex deo om- nia ſic ſumitur hic. de. q: poteſtate et opatione ſpũſancti ꝯcept⁹ eſt xp̃s. Ideo xp̃s nõ dici- tur filius ſpũſancti In ſimbolo vero ma- ior explicat iſte articulus ſic. Qui ꝓpter nos homines et cetera vſqꝫ ibi et homo fact⁹ eſt Ubi nota ꝙ deſcendere dicitur de filio dei non ꝓprie ſed tranſſumptiue ad ſignifican- dum incarnationem ſicut enim qui deſcendit de ſurſum in deorꝫ tendit ſic cũ deus factus eſt homo de⁹ qui eſt ſup omnia in infimã ſibi naturã vniuit nihil ergo aliud eſt hic deſcen- dere ꝙ̃ in carne humãa apparere in hoc ar- ticulo ꝯcordãt ſarraceni cũ xp̃ianis. Ꝯfitẽ. a hoc ꝙ xp̃s ihesus fuit ꝯcept⁹ de ſpũſancto et natus de maria virgine et ꝙ ē meſſias in lege ꝓmiſſus qđ vt clarius videat. Notan- dũ ꝙ fuit quidē iude⁹ toletan⁹ noīe ſamuel qui quãdã diſputationē ſingularē habuit ꝯtra quēdã ſarracenũ noīe albucalem apud ſancã ꝯmorantē Iſti enim ꝯferentes de veri- tate vtriuſqꝫ legis cõmuniter cauerũt inter ſe li- bros ſuos. ſic ꝙ iudeus legit ſarraceno bi- bliã et tradidit ſibi trãſſumptũ ſcđm ꝙ ve- racter habetur apud iudeos et ſarracen⁹ le- git alchoranũ iudeo et tradidit ſibi trãſſũp- tum ſcđm ꝙ veracter habet apđ ſarracenos Deinde ipſis abſentibus adinuicē lr̃as dꝫ- putauerũt de veritate vtriuſqꝫ legis et inter cetera pdict⁹ iude⁹ ꝯtra ſarracenũ nitit̃ ꝓba- re ꝙ xp̃s ihe⁹ eſt ver⁹ meſſias ſarracenoꝝ ſu- et ꝙ ſarraceni falſe et ꝯtra veritatē viuũt ſu- dicens per alchoranũ quē mihi legiſti cui⁹ tranſumptũ in arabico ꝯceſſiſti quē appoſ. a- tatu et apud me recõditũ habeo ibi duo ꝓ- roborare intendo. Primo ꝙ xp̃s quē colu- xp̃iani ē veſter verus meſſias et ſibi ꝯcredere debetis et ipſum tanꝙ̃ verũ deũ et hominem adorare et recipere et cũ hoc ꝓbauero leui ꝯ- ter ſcđm inferiã ſꝫ vos nunc ſtare et ꝯtra veri- tatē viuere nõ multis ꝓbationib⁹ ꝑ me nõ ꝑ meis inuẽdo adherere Quãtũ ad primũ ſcias ꝙ oīa q̃ dicã habeo in alchorano vero qꝛ tu dediſti mihi ꝙ mlta enim in alchorano ꝯtra vos ideo eciã de medio ſublata Sꝫ iſta q̃ ſequunt̃ de ihesu quē colũt xp̃iani recitabo fideliť ꝑut habent̃ in ſacbara de familia- ritate cum machomet⁹ de ihesu heic. ihesus

eſt meſſias ꝙ ꝓpheta dixit eſſe futurũ; hec ideſt iheſus eſt filius yſaac et ꝓphetarũ in ſtorũ et ſacerdotũ in recta linea vſq; ad mariã virginẽ. Hec. i. iheſ⁹ meſſias habuit poteſtatem a deo faciendi mirabilia ſanãdi omnem langorem et infirmitatẽ eiciendi demones ſuſcitãdi mortuos et credere ꝙ fecit oia miracula que euãgelia xpianorũ cõmemorat. hec ideſt iheſum feciſſe vt alchoran⁹ expreſſe teſtatur in zachara ꝑdicta etiam ibidẽ dicit ꝙ hec ideſt ihe⁹ ſciuit et ſcit etiã oia ſecreta cordiũ. Unde verba machometi ſunt iſta in forma. hec ideſt iheſus ſciuit omnes libros et omnẽ ſapientiã moyſi et ꝑdicationem et ſciebat quid homines comedebant in domibus ſuis et quid reponebãt in theſauris ſuis et hoc mõ cõtempſit diuitias et abiecit carnales concupiſcentias nec habuit delectationes que ſunt occaſio peccandi et cauſa inobedienti. et introducitur in alchorano illud euangelij vulpes foueas habẽt etiã eodem zachara ꝙ iheſus fuit cõcept⁹ de ſpũſancto abſq; virili ſemine et nat⁹ de maria virgine et de maria dicit machomet⁹ ꝙ angelus gabriel dixit O maria deus elegit te et decorauit te gratia. et ornauit et preelegit ſup omnes mulieres omniũ filiorum matres et poſuit te quaſi vnũ modũ inter homines et angelos dei in paradiſo deliciarũ dicitur etiã zachara. xxvij. ꝙ hec ideſt iheſus verbũ dei ita ꝙ intellect⁹ nõ vocatur hoc nomine ꝙ vocabit̃ arabice hec ideſt iheſus ego ſum ſufficientia tua et ego declabo ad me et purificabo te ab infidelib⁹. Et in zachara de familia dicit̃ ꝙ null⁹ eſt quẽ nõ tetigerit ſathan preter hec ideſt iheſum et mariam. Scias enĩ ꝙ hec omnia ſupradicta cõtinent in zacharie pdicta vero alchoram et omnia fideliter et veraciter ſine diminutione nec additione recitaui Tũc ergo iſtis colligo ſic iheſus eſt de ſpũſancto ꝯceptus ſine virili ſemine de ſanctis ꝓphetis nat⁹ de virgine ꝯcept⁹ et natus ſanct⁹ ꝯgnoſcẽs omnes hõs ſcientiã ſcrutãs corda hominũ hñs poteſtatẽ curãdi ſanãdi reſuſcitãdi mortuos et meſſias ꝓmiſſ⁹ in lege a ꝓphetis ergo inꝙtũ ſcrutãs corda hominũ eſt de⁹ et ꝯſequẽter adorãd⁹ et colẽd⁹ in ꝙtũ ſctũs et de ſanctis nat⁹ et meſſias ei credend⁹ et recipiẽd⁹ antecedẽtia oia habetis in alchorano vero et ꝯcedũt et vere et recte ergo et cõſidẽ cõſequẽtiam recipere debetis et nõ ſolũ recipere ſi fideliter opari oppoſitũ facientes ſub palliato colore falſe et mẽdoſe vtentis dei ſub palliato colore qui vos dicatis ꝙ verũ eſt ꝙ ihe⁹ fuit meſſias ꝓmiſſ⁹ ſz machomet⁹ fuit ab ipo deo et de bñplacito iheſu miſſus ad declarandũ doctrinã datã ab ipſo iheſu ꝙ per falſos ſcriptores xpianiſ falſi hñt et machomet⁹ fuit plenus ſpũ dei viui et miſſus ad corrigenda corrupta ad declarandũ veritatẽ vt ipſe iheſus dixit diſcipulis. Ego mittam vobis de pre ſpm veritatis et docebit vos omnẽ veritatẽ et ſuggeret vobis omnia quecũq; dixero vobis. Uolo aũt oſtendere per alchoranũ et ꝑ ꝯceptionẽ ipſius machometi et per natiuitatem et genealogiã et per e⁹ nutritionẽ ꝙ talis nõ potuit nec debuit ad hoc eligi. Nã manifeſtum eſt ꝙ vos cõiter dicatis ꝙ machomet⁹ eſt de genere hiſmael filij Abrahe et agar ãcilla. et in hoc dicitis ꝙ ihes⁹ eſt yſaac et zara que erat vxor legitima ipſi⁹ abrahe et ideo de legitimis. Machometus vero de ꝯcubina quia de agar eadem zachara dicitis ꝙ machomet⁹ fuit conceptus de peccatoribus et nat⁹ eo ꝙ parentes ſui erant ydolatre et gentiles de genere ſarracenorũ qui erant piſſimi peccatores vt aſſeritis. Conceditis etiam ꝙ cũ eſſet iiij. annorum nutriuit eum in villa que dicitur biams quidã peruerſus iudeus genealogiis q nutriuit eũ et docuit eum teſtamentũ vetus ſeu legem moſaicã et inſtruxit eũ arte ſeu ſcientia geneanc[illegible]. Poſtea fuit tradit⁹ iheriſſlem a quodã patruo ſuo q̃ dicebat̃ ſicut tu abuul⁹ andã falſo xpiano q̃ erat monach⁹ ſanctĩ benedicti ordinis q̃ monach⁹ inſtruxit ipſum falſe in naturali ſciẽtia et in lege ipſorũ et docuit ipſũ pueritie cõs teſt⁹ veriuſ ꝙ legis et ſic effect⁹ genealogus cũ duob⁹ teſtamentis peruerſe ac falſe imitatur et inſtructus receſſit in egyptum quia fames valida oppreſſerat totam arabiam et iunctus eſt cuidam regine vidue nomine Cadiga que poſtea cepit cauſa regni ſui apud damaſcum. Ecce aſpicias qualiter eſt quib⁹ conceptus et quomodo natus et nutritus a quibus inſtruct⁹ et quam doctrinam ſecut⁹ et nunꝙ a deo purgat⁹ nec illuſtrat⁹ q̃a de eius electione a deo nec de plenitudine ſpũtus dei in eo vos nõ habetis aliꝙ ſcripturã ſicut tu aſſeris in ꝙdã clauſa ꝙ tu vocaſti

clemab miſi q dicans q ipſe de ſeipſo dicit q omnia q mād abat pdicabat et docebat archāgel9 gabriel pdicabat et reuelabat ſibi de celo. quant9 ergo ſit iſte ſcz machometus et qualis ſit rogo velis aſpicere et clare videbis ſana pſcientia q talis ad tāta minime digi valuit beatitude9 ille. Sed addunt ad declarationes alie conuenientes. Prima quia ſpūſſanct9 nō poſſit ec viliſſime vite et viliſſime ſecte dator qualis eſt machometus et cu9 lex vt ſup viſum fuit in ſcda cetera a cōſide/ rationib9 Secūda q2 paclitus ſpūſſanct9 dixit aplos iohānis xiiij et xvi. doceabat vos omne veritatē Machometus aūt non vidit appoſtolos vt dr q2 fuit p9 eos vltra ſexcētos annos vt patuit ſupra pſideratiōe prima articulo iſtius ſcz de origine machōeti quo adest9 Tertia ratio ē q2 paclit9 ſpūſſanctus nunq fuit nūcius miſſus diabolis ſ3 machometus fuit nunci9 miſſus hominib9 et diabolis ipſo teſte in alcorano azacharia. xvi. nō ergo fuit ſpūs veritatis mīſ9 a ihesu Et ſic p3 q ihesus xpē benedictus nō ſolū eſt verus meſſias xpianoz et iudeoz ſicut in primo libro oſtenſū e ſed etiā eſt ver9 meſſias ſarracenoz vt iā ex alcorano deductū eſt pcept9 de ſpūſſancto et ex maria virgine natus. Sunt in diſcordes a xpianis in hoc q exponitur in maiori ſimbolo ſcz qui ppter nos homines et ppter noſtrā ſalutē deſcēdit de celis et incarnatus ē etc. vſq et homo fact9 eſt quia cū ipſi negent xpm eē filium eternaliter generatū vt ſupra patuit negant pſequēter incarnationē filij dei. Dicūt eī q nō fuit aliqua neceſſitas q ppter hominē deus incarnaret ſed q ipſe homo q peccauit ageret penitentiā et ſatiſfaceret pro pctō. Oportet ergo ihūs deſijs oſtendere neceſſitatē incarnationis et q nec angel9 nec oēs angeli boni et mali nec pum9 hō nec oēs homines pnt ſimul iūcti penitentiā agentes potuerūt ſatiſfacere p peccato primi hominis ſicut et dicit dnūs ceſarienſis in ſuo tractatu ptra ſarracenos Uñ captiu9 intellect9 ſarracenoz obūbrat9 caligine peccatoz nō pot intelligere iuſticiā incarnationis filij dei. Dec eſt eī ppria excellēcia legis euāgelice ſup legē moyſi ſcz manifeſtare iuſticiaz dei que facta nō fuit tempe legis moyſi. ſ3 fuit facta et impleta tempore euāgelij Et cū res poſt q facte ſint oībus repreſentant manifeſtius q antequā impleant. pprie ppriū eſt legis gratie manifeſtare iuſticiā dei quā venit implere in ſeipſo. ſuus ppu9 filius ihes9 xps Sic eī declarauit ipſe iohāni baptiſte qui venit ad ſuū baptiſmū quia cū iohānes diceret ſibi. Ego a te debeo baptiʒari et tu venis ad me Reſpondit ei dicens. ſine mō ſic decet nos iplere omnē iuſticiā ma. iij. Sz qs pōt exprimere quāta ē iſta iuſticia Quis pt ponere linguā in tā altum miſteriū preſertiz cum cognoſcā inſufficientiam mei intellect9 ad explicandū. ſed pfidens de diuina pietate que illuminat accedentes ad ſe et q quādo cum humilitate accedit hō ad cor altum manifeſtat ei de9 plus exaltat9. breuiter et clarius quam potero exponet diuina iuſticia que per legem euāgelicā declaratur non incipiendo in gradu altiori qui eſt redemptio ſanctoz angeloz ſed hominū qui erant in dura ſeruitute. ppter peccatū primi hominis et quo voluit plus obedire diabolo q deo comedēdo de arbore nō pceſſa. et quia non ſeruauit paradiſum terreſtrē in quo poſitus fuit operari et cuſtodiret illud. ſicut fit de illo q dato ſacienter caſtro p quo ſeat bo magnū inimico ſuo cōmittit pditionē ſuo pncipi q ipē et ſui filij traduntur exilio extra regnū poſiti extra gratiā domini ſui ſic fuit tuitha a. q primus hō et oēs ab eo deſcendētes eſſent filij p naturā volo dicere q naſcerent in peccato p naturā ſicut eoz pr vo luntate deliberata voluit eē ipi. fuiſſent filij ire. ſ3 ſi poſt q exiuiſſent et fuiſſent intelligētes q in cordiz arbitrio fuiſſet velle ſicut nati fuerāt manere et pmanere filij ire vel eē filij gratie talia nouiter facti volēdo audire doctrina dei et ſeruādo mādata ei9 et ſi obediſſent diabolo ſicut eorū pater fecit plus q deo adimplēdo ſua carnis deſideria et nō ſpi rit9 q ſemp permanerent filij ire ſicut nati fuerant non digni habere regnū dei eē q quo ſunt filij pditionis. et vltra q deliberate voluerūt plus ſocietatem diaboli q dei q toto tempore vixerunt in hoc mūdo. q ſimiliter habeant ſocietatem in alio dampnati cum eo ad penas infernales. In hoc tamen ſit filij ad e maior miſericordia q filijs militis proditoris. qui licet non committant proditionem ſicut pater fecit ymmo diſplicet eis quia ſunt toto tēpore vite ſue extra regnum exilio relegati. tali pena exiſtent iuſta

quia eſt in ſola priuatiōne ſui amoris et grē
noſcendo ꝙ habuerit in ſuo regno filij ſui p-
putoris Hec eſt pena filiorū ade ꝙ ſicut ipſe
fuit excluſus a paradiſo ita deſcēdētes ab
eo ſolūmodo qz ſunt filij ſui ex eo eſſent in-
digni regno dei. Et qz hec pena eſt tam grā
dis cū ſit tam prudencialis celorū dominus a
paradiſo et ſimiliter qz eſt tam vniuerſalis
extendendo ſe ad oēs homines qui fuiſſēt
in hoc mūdo geniti ſicut adā ſuos ꝓprios
filios generauit oſtendit magnitudinē pec
cati ꝓpter quod tam grandis pena fuit im
poſita. Ne omnes hoīes perirent neceſſaria
fuit reconſiliatio per ꝙ homines fuiſſent in
gratia dei qui per naturā naſcebātur in ira
ſua. et cum reconſiliatio requirat cōdignā
ſatiſfactionē et ſatiſfactio cōdigna eſt ꝙ re-
paret dampnū reſtituendo ablatum et vltra
hoc ratione offenſe ꝙ det aliquid de ſuo qd
prius ante offenſam nō debebat. ſicut in le-
ge precepit deus reſtituere quinqz boues pro
vno et iiij oues ꝓ vna exodi xxij ꝓpter qd
in regno tenent pro iſta lege ſeptenā qui-
libet per ſeptim pōt intelligere ex quo quali-
tas ſatiſfactionis dz eſſe ſcdm cōdicionē pec
cati grande peccatū grādē requirit ſatiſfactio-
nem Cū ergo peccatū primi hominis fuit
tam magnū comprehendēs oēs ab eo deſcē-
dētes ꝙ ipſe nō poterat ſatiſfacere pro ſe ipſo
ꝙ ad ſatiſfaciendū nō habebat quid daret
de ſuo quod prius nō deberet deo qm quia
ab ipſo receperat deo debebat totū quod fuit
erat Unde ſi pro ſe ipſo nō poterat ſatiſfac-
re multominus pro toto genere humano facto
ſeruo diaboli ratione ſui peccati ergo vt re-
cōſiliatio fieret requirebatur ſatiſfactio debi-
ta reſtituendo quicquid fuit qd accepit vel quātū
fecit de dampno et vltra hoc aliquā rē ſuā
nō debitā prius deo ꝓpter offenſā ꝙ fecit ſed
nō poterat facere adā nec aliquis ſuorum filio-
rū ex quo debebāt deo quicqd habebant.
Et quilibet vix ſaluetur vel nō ſed cū magna
difficultate eſt ſufficiens ſua ꝓpria iuſticia
manifeſtāte ſacra ſcriptura ꝙ ſi fuerint in ci-
uitate tres viri iuſti Noe. daniel. et iob Ipſi
ſua iuſticia liberabūt aīas ſuas ſed nō po-
terūt liberare animas filiorum et filiarum ſuarum
Cum ergo ſatiſfactio requirat ꝙ in illo qui
habet ſatiſfacere ſint duo ſcz ꝙ ſit ille qui dz
ſatiſfacere et ſit ille qui pōt ſatiſfacere, quarum
vna ſine altera nō ſufficit oportet intelligere
ꝙ ille q̄ habebat ſatiſfacere ꝓ peccato ade
cū adam fuerit hō ꝙ fuiſſet non angelus q
nō debebat ſatiſfactionē ſed ꝙ fuiſſet hō ex
quo homo fuerat qui peccauerat. Item req-
rebat ſecundo ꝙ fuiſſet talis hō qui poſſet
ſatiſfacere cū purus homo ſatiſfacere nō
poſſet ex quo deo debebat totū ꝙ in eo erat
et ſatiſfactio requirit ratione offenſe ꝙ pec-
cans faciat ꝙ dei vltra et amplius ꝙ accepit
vel fecit de dāpno peccando Un hac de cā ra-
tiōe quilibet angelorum non poterat ſatiſfa-
cere cū vnuſquiſqz eorum deberet deo quicqd
habebat ex quo ab ipſo deo receperat quia
eſſet ille qui nihil deberet deo vt ſic poſſet ſa-
tiſfacere. certū eſt ꝙ in omnibus creaturis nō
pōt inueniri vna ſola que deo nō debeat ali-
quā rem cū oēs ipſe deberent deo quicquid
habent ex quo ab ipſo receperūt propter qd
deus ſolus eſt qui nihil dz deo cum deus a ſe
ipſo habeat ſuū eſſe et nō ab aliquo alio qz
interrogatis omnibus intellectum participanti-
bus ſiue ſint hoīes ſiue angeli boni et mali
ſi ipſi deberent eſſe deo vel aliquā rem, ꝓpt-
quā antequā deus daret eis eſſe quod habēt
deus eis aliqd deberet omnes reſpōderent
ipſe ſolus fecit nos et nō ipſi nos Et ideo
nos debemus et quicqd habemus ex quo ab
eo recepimus et ipſe nobis nihil debet qz nihil
ei dedimus Hac ergo ratione clara exiſtente
ꝙ ſolus deus eſt ille qui nihil dz alteri neceſſe
fuit ipſi cū ille qui debebat ſatiſfacere ꝓ pctō
primi hominis et oīm aliorum requirebat qd
nihil dz deo et ſolus deus eſt ille ergo neceſſe
fuit fieri et ſic omnibus modis expediebat
ꝙ ſatiſfactor ꝓ genere humano foret deus et
homo hō quia homo fuerat qui peccaue-
rat et ſic homo ſatiſfacere debebat. deus qz
ipſe ſolus eſt quia nihil dz deo et ſic pro ſatiſ-
factiōe hominis peccati poterat dare de gra-
cia dando de ſuo quod nulli debet hoc in-
tellecto debemus conſiderare ex quo homines
non poterāt eſſe deo reconciliati niſi per ipſū
met deū qz nō erat q̄ ſatiſfacere poſſet, niſi ip-
ſe ſolus, q̄ fuit illa iuſticia q̄ deū obligaret vt
ipſe deberet ſatiſfacere ꝓ pctō primi hominis
cū omnes de merito oēs ab eo deſcēdētes erāt ſer-
ui diaboli oportz ad cognitiōez huius videre
et attēdere principiū et cōdiciōez pctī qd fecit
primus hō Ecce qz in hoc facto primi tres fe-
cerunt deus q̄ dedit preceptū primo hoī ꝙ ſuaret pa-
radiſum et ꝙ nō comederet de arbore vetita.

Conueniēs bō qui peccauit qz fecit ꝯtra ꝑceptū per deū ei datū. Cōueniē¦ ꝯtra dia¦bolus qui ſua aſtucia et deceptiōe per medium uni mulieris temptauit hominē et fecit qz tranſgrederetur ꝑceptum de iſtis duob⁹ ſciliꝫ homine et diabolo ſic eſt qz in caſu explica¦to nulla erat facta fuerat aliqua offenſa im¦pleta volūtate cuiuſlibet eoꝝ faciendo quiſ¦libet quod volebat qz homo cōplacuit ſue vxori plus appetendo ꝑmanere in gr̄a ſua et amore qȝ deo obedire Diabolus ſimiliē implemit voluntatē ſuā habita victoria ꝑ eū deſiderata Verumtñ hoc eſt verū qz quiliꝫ eoꝝ fecerat grandē offenſam deo ꝯtra cuius voluntatē ambo fecerūt. Primus bō quia voluit plus obedire ſue vxori qȝ deo faciendo voluntatē diaboli et diabolus quia cū deceptione ꝯtra volūtatem dei tulit ſeruum ei⁹ et fecit ſeruū ſuū et ſicut deo fuerat facta offenſa per vtrumqz ſi ambo voluiſſent re¦ꝯciliari oportebat pro ambob⁹ fieri ſatiſ¦factionē Sed cum diabol⁹ noluiſſet deo re¦conciliari ymmo placebat ſibi ſemper inimi¦cus dei et ꝑmanere quia nolebat recognoſcere peccatū ſuū quod nō erat in hoīe cum deſi¦deraret liberari a dura ſeruitute quā ſeruie¦bat ſtando in poteſtate diaboli Ergo cum ſolus bō peniteret de peccato per eum facto vt fieret reconciliat⁹ deo p̄t dici vno de duo¦bus modis vel qz primo fuiſſet facta debi¦ta ſatiſfactio deo qui offenſus erat et qz dia¦bolus per iuſticiā ꝑderet dñium quod ſup ipſum tenebat Vel qz de⁹ de poteſtate ſua abſoluta ſine aliqua ſatiſfactione remitteret ad offenſam ſibi factā et per viam exquo eſt potencior diabolo liberaret primū hominē a ſubiectione ſua qz ab eo vict⁹ fuerat iuſte erat et⁹ ſeruus nō reputaretur tamē qȝ dubiuꝫ aliq̄ qz deus poſſet per talem modū liberas¦re primū hominē a ſubiectione diaboli et re¦conciliare ſibi ſ ī qz cum cūcis principi mag¦ne poteſtatis plus reputat ad laudem qz ſit iuſtus qȝ qz ſit potēs poteſtate ſine iuſticia tyrannidi reputata cū deu⁹ non ſolū iuſt⁹ ſꝫ cū ſit neceſſario eſt iuſt⁹ et tali forma iuſt⁹ qz nō pōt dici de⁹ niſi intelligat⁹ iuſt⁹ Oportꝫ ergo intelligere qz in reconciliatione hominis interueniret iuſticia que primo poterat intel¦ligi ſi deus ſicut magn⁹ dñs potens et iuſt⁹ diabolo et homini qz quo quilibet eoꝝ offe¦derat eū dedit penā et tormentū ſcdꝫ deme

ritū peccati per eos cōmiſſiꝫ diabolo vi pec¦nam peccati quod cōmiſerat tollēdo ho¦perium et ꝯtra totā ſuam voluntatem a ¦homine et homini ſicut ꝑditori nolē¦eū vm qȝ videre i ſuo palacio neq; in reg¦ſuo ſi qz remaneret exilio relegat⁹ pro ſe¦Sed cū deus ſit nō ſolum dñs potens ſ¦bet iuſt⁹ et pater miſericors Ex quo ho¦peniteba de peccato per eū cōmiſſo et ¦ſeipſuꝫ nō poterat ſatiſfacere miā dei p¦bat dare ei ſuccurſum et iuuamen liber¦a diaboli poteſtate Sic tamen qz tali ¦rato iniꝫ temperaret iuſticia qz diabol⁹ ten¦hominē in ſua ſeruitute nō poſſet redam¦re qz eēt ſibi facta iniuſticia nec facere al¦querelā que fuiſſet iuſta cū hec fuerat vo¦ius qz ipſemet deus attendens videns c¦mitteris diabolus et homo ſicut illi qui i¦trant in campū certaminis vnus ꝯtra al¦et conduro certancū eſt ſi iam vnus alt¦non occidit qz victus ſit ſeruus victoris ¦cum arma primi hominis ve defenden¦eſſent fortiora ad defendendum ſe qȝ ar¦diaboli in committendo ſue comparando ¦tando cū ſ hominis et virius incōparab¦ter erat maior quā diabol⁹ cū oībus ſi¦omnibus et virib⁹ erā ſi fuerāt mille viab¦plus nō poterat hominē vincere niſi ipſe ¦litate voluiſſꝫ via Ex quo ergo ſu⁹ inu¦ero erat min⁹ fortis qȝ ipſe et ipſe volunt¦co vinci et erat ab iuſticia qz tuliſ ei⁹ ſeru¦facto. ergo ſeruo diaboli et ꝯſequenter o¦ab eo deſcendentes ad habendū liberati¦nem de tam mala ſeruitute ex quo per ¦cum homo erat ſeruus diaboli. oportebat ¦qz nō per vim ſed per iuſticiam fuiſſet lib¦rat⁹ de poteſtate Et ſic vt liberare a diab¦lo requirebat⁹ vt iniuſticia nō m¦nus requirebat⁹ vt eſſet reconciliat⁹ in gra¦dei et ꝑmitteret deo pro pulſimo et radic ¦vnū vt cū fieret reconciliat⁹ deo ꝯpone fuerat ¦miſſam penā requirebat⁹ qz fieret ꝑ hoīeꝫ q¦tam valoris vel pl⁹ eſſꝫ ſicut primi⁹ hō et o¦ab eo deſcendētes q̄ daret tātā et maiorē la¦de et honorē et gloriā quāta fuerit offēſa ¦tra eū ꝯmiſſa Tali ergo ſatiſfactōe requiſita ¦gen⁹ humanū recōciliaret deo vt dictū e¦fuerat facta offēſa deo p vtrūqz ſcꝫ diabol¦et hoīeꝫ nō oportꝫ dicere qz diabol⁹ vellet ¦facere hāc ſatiſfactiōeꝫ ex quo nolebat ho¦minē liberari ab ei⁹ ptāte et recōciliari deo

quia tal em ſatiſfactionem facere erat pdere bilus ſuper omnes homines per eũ minimũ deſideratũ et ideo taliſplicens erat corde ſi eſſet reconciliatus cum ipſo facto perderet do/miniũ ſuũ quod ſuper ipſos tenebat. Item ſatiſfactiõez ipſe nõ poterat facere cũ ad faciendũ fuiſſet neceſſariũ rogare deũ vt vellet parcere offenſaz et facta ad quod requirebat ꝙ talis interceſſor eſſet deo grat⁹ quia inimicus vel is qui diſplicet roget pro inimico plus ꝓuocat ad iram eũ ꝙ rogat. Et hoc eſt manifeſtũ ꝙ dyabol⁹ voluntate inimicus dei ꝑmanſit ſemp ꝙ ei ſtant et ſe q̃uant plus põt Sic ergo patet ꝙ p diabolũ qui peccauerat ex quo ipſe nõ requirebat ymmo ſibi diſplicebat et abhorrebat huius recõſiliationẽ et non min⁹ ſuã nõ poterat fieri ſatiſfactio hominis Et alia eciã quia omnes angeli non poterãt facere talẽ ſatiſfactionẽ quia nihil habebant de ſuo ꝙ darent deo quõ diabolus poterat qui ybara abhorrebat ꝙ aliquo tempore talis ſatiſfactio fieret Videamus ergo de hoie qui ſecund⁹ in pctõ cõmiſſo huic nõ deficiebat ſicut diabolo volũtas vt eſſet recõſiliatus qz ſentiebat ſeruitutẽ ei⁹ humiliimã debat in et poteſtas ſicut ſupra oſtẽſum eſt Sic ergo et oẽs hoies ab eo deſcendẽtes nõ ſolũ nõ poterãt implere requiſitã ſatiſfactionẽ qd ergo reſtabat ex quo nõ erat aliquis qui poſſet ſatiſfacere niſi ſol⁹ de⁹ ſumus hõ et oẽs alij ex toto remanerẽt ſi tamen de⁹ nollet ſatiſfacere pro eis ex quo ipſe ſolus poterat et null⁹ alius Item conueniens fuit deũ incarnari vt tãta humilitas in redẽptore quãta fuit ſupbia in puaricatore. Sz ſupbia tãta fuit ꝙ hõ voluit eẽ deus ergo tanta debuit eẽ humilitas vt de⁹ fieret homo Item hoc debuit facere de⁹ vt vitaret incõuenientẽs quod ſequebatur qz ſi de⁹ nõ eſſet incarnat⁹ vt ſatiſfaceret ꝓ hoĩs aut hoc ẽ vel qz nõ potuit vel qz neſciuit vel qz noluit Si nõ potuit impotẽs fuit Si potuit et neſciuit ignorãs fuit Si potuit et ſciuit et noluit ꝙ ergo inuid⁹ fuit ꝙ oia ſunt maxĩ incõuenientia in deo ſcz impotẽcia ignorancia inuidia Pa⁹z ergo ex ꝓhabitis neceſſarium valde fore cõueniẽtẽ incarnationem vt doceret ſe pon⁹ vincere ꝑ humilitatẽ ꝙ p potenciã et vt oſtenderet tanta humilitas in redemptione quãta fuit in ſupbia in ꝑuaricatione Et ne aliquid incõueniẽs attribuatur deo cum in eo minimũ incõueniẽs ſit maximũ impoſſibile:

De quarto articulo fidei et de diſſonãcia machometi in eodem

q Uartus articulus eſt. Paſſ⁹ ſub põcio pylato crucifix⁹ mortu⁹ et ſepult⁹ Hunc appoſuit in cymbolo Jacob⁹ maior Et hic articulus eſt quartũ fundamẽtum ciuitatis iheruſalẽ ſuperne figuratur per quartũ lapidẽ precioſuz q̃ dicitur ſmaragdus cui⁹ ꝓprietates precipue ſunt quatuor. Prima ꝙ inclinat ad caſtitatem Nã expertũ eſt frangi in ptes cũ eũ geſtans fornicatur Secũda eſt ꝙ morbũ caducũ curat Tercia eſt ꝙ tempeſtatẽ auertit. Quarta ẽ ꝙ in cauſis verba pſuaſonis dat Sic et vera hui⁹ articuli fides carnales voluptates repellit ſecundũ auguſtinum in quodam ſermone de pl ſic dicentem. Congruit deuotioni noſtre vt qui dñi crucifixionem celebraturi ſumus repamendaz carnalium voluptatũ crucem etiam nobis faciemus Morbum caducum tollit quia xp̃i mortem noſtrã moriẽdo deſtruxit vt dicit gregorius in pfatione paſcali. Tempeſtates nõ ſolũ carnis ſed etiam mũdi et diaboli auertit quia nihil a deo ꝙ nõ equanimiter tolleret ſi xp̃i paſſio ad memoriam reducatur Gregorius in omelia. Et Bernard⁹ ſup cãtica in ſermõe xxij paſſio tua dñe iheſu vltimũ refugium ſingulare remediũ deficiente ſapientia iuſticia nõ ſufficiente ſuccũbentib⁹ meritis illa ſuccurrit eõ ni deficient vir⁹ mea nõ ꝯturbabor nõ diſſido ſcio qd faciã Calicẽ ſalutaris accipiaz hac eciã in cauſis fidei ꝯtra tirãnos ꝯtra hereticos et ꝯtra quoſcũq; alios perſecutores verba pſuaſionis veritate atteſtãte. Ego dabo vobis os et ſapiẽtiã cui nõ poterũt reſiſtere oẽs aduerſarij vrĩ hiis fides cũ paſſionis xp̃i dedit Stephano ꝙ oẽs eius aduerſarij ſtũcẽq; pbibiti nõ poſſunt reſiſtere ſapiencie et ſpũi qui loquebatur in ore ei⁹ vt p3 in actib⁹ Itẽ de ſmaragdo dicit yſidor⁹ ꝙ animis vitare dicitur ꝙ oẽs ſatis viride amatur dicit oẽs herbas et frõdes viriditate ſupat aerẽ etiã viciniũ ex repcuſſione virescere facit nulla gẽma gratior oculis cuius corp⁹ exteriuz ſic ſpeculũ ymagines reddit;

Angriſcos qui corp⁹ pedes et caput habẽt leonum currentes ſuper terram vt leones et alas habent aquile quibus volant in aere auferunt hominibus ſed adimaſcos populis. ſ. vnum habens oculum pugnans cõtra eos eis aufert hec moraliter eſt. Quarta virtus que dicitur caſtitas vel virginitas q̃ virorum carnis integre ſeruat et in amantudine penitencie moꝛtis malos caſtigat hec eſt grados angelis et oculus xp̄i quia virgines et caſti ſequntur agnum quocunq; ierit. Apoc xiiij et in ſe portat imaginem angelorum et xp̄i Angriſcos i demones multũ nituntur auferre ſed mens et intencio indiuiſa a deo reſiſtit et contradicit et eam cuſtodit illeſam qui eni tales ſunt indiuiſi ſunt ſicut dicitur i. Coꝛ. vij. Non eni habẽt duos oculos vnum in terrenis et alium ad deum ſed vnum tantũ et illum figunt in deum dicence illud ps Sicut oculi ancile in manibus domine ſue ita oculi noſtri ad dñz deũ neſtrum etc̃. Huic articulo nihil addit ſymbolum maius. Concordat cum predicto articulo machometus in hoc q̈ cõcedit ihũ ſum xp̄m ſub poncio pylato fuiſſe condemnatum morti. Diſcordat autem a predicto articulo paſſionis et moꝛtis xp̄i i alchorano azoara. v et in plurib⁹ aliis locis vbi in tencia dicit q̈ quidam iudei voluerunt xp̄z occidere et ipſe callide ſe ſubtrahens euaſit neſcio quem loco ſui crucifixerunt putãtes eſſe xp̄m Creator autẽ leuauit xp̄m ad ſe et eſt ſecum vſq; ad diẽ iudicij tunc ſicut alij homines moꝛturus et reſurrecturus. Sed in nullum inconueniens eſt ſarracenis concedere moꝛtem xp̄i cum ipſi teneant q̈ non ẽ filius dei viui ſicut nec nobis xp̄ianis q ipſum confitemur verum filiũ dei q̈ ſit moꝛtuus ſecundum humanitatem quia diuinitas moꝛtalis non eſt nec vn q̈ moꝛitur.

De quinto articulo et de proprietatibus ſacerdocias.

q Uintus articulus eſt Deſcendit ad inferos tercia die reſurrexit a moꝛtuis Hunc appoſuit in ſymbolo beat⁹ thomas. Et hic articulus eſt quintũ fundamentum ciuitatis iheruſalẽ ſuperne figuratus per quintum lapidem preciosũ qui Sardonicis dicitur cuius ꝓpoſitos ex duobus lapidibus ẽ ſcz ex ſardio et onice et ẽ rubeus ex ſardio et albus et niger ad colorẽ vnguis ex onice. Inter ceteras hui⁹ virtutes mirabilis eſt vna potiſſima q̈ accendit animum ad gaudiũ quod imbuit ex ſardio. Sic et fides huius articuli accendit animos ſanctoꝛum patrũ in limbo cum illuc xp̄s deſcẽ liberans vinctos de lacu in quo nõ erat a et hoc in figura teſtamẽti vt p3 zachar c Uere magnũ gaudiũ illoꝛ fuit cum hi ſic it fuerũ in viſiõe diuina et hiñ captiuitatem ducit a miſerabili captiuitate. Item accedit a nos diſcipuloꝛ et ſcãꝛ mulierũ xp̄o reſ gens quia gauiſi ſunt diſcipuli viſo domi Job xx. Omnes eciam fideles in fide hu articuli iocundantur contemplãtes poteſt tem inferoꝝ non potuiſſe reſiſtere ſaluato deſcendenti nec poteſtatem nature eidem ſurgente gaudentq; ſperãtes reſurgere qu xp̄s reſurrexit Item predictus lapis nicolo eſt ſubtus niger medio candidus ſuperius rubeus Et hic ſolus lapis preciosus in ſ nãdo nihil coꝛe auellit per quod moralit quinta virtus que eſt ſanctoꝝ patrum figuratur per quam ab inferioribus idest a mi dãnis hominibus in deſpectu ſunt nigri in medio ſ. in corde ſuo candore conſcient ſunt lucidi et ardore martyrij quo cunctis a ſuperiora pertinẽt ſunt rubei. Hec enim vi tus nihil auellit qi ſinus peccatoribus ple et ex toto coꝛde remittit ſcẽs quod dicit o Luce. vi. dimittite et dimittet vobis et ecc xviij relinque proximo nocenti te, et tunc precante tibi peccata ſoluentur et hec vir hoc quinta dicitur quia moleſtie circa que eſt virtus paciencie corpus exprimit quo quinq; ſenſibus agitur huic eciam articul nihil addit ſymbolũ maius ad cuius expla cationem veruntamẽ eſt dicit deſcendit a inferos intelligẽdu eſt ſecũdũ animã diui nitati coniunctã corpoꝛe in ſepulcro manẽ et ... diuinitati coniunctũ quia quod ſemel aſſumpſit nunq̃ dimiſit ſicut eſt de toto ſubſtantie ex corpoꝛe et ex anima q̈ ꝓpter co ſeparacionem xp̄s in triduo non fuit homo ſecundũ doctoꝛum concordiaz in tercio ſe tenciarũ et quia nullus erroꝛ circa hoc fuerit exoꝛtus. Ideo in ſymbolo cum dicat deſcẽ dit ad inferos non fuit explicatũ ſecum ma Sed occurrit hic difficultas quia nõ videtur hic eſſe articulus fidei cũ iohãnes baptiſta

de hoc dubitauerūt. Dubitare aūt de articul' fidei eſt infidelitas eſt. Cū ergo conſtat ipſius fuiſſe fidelē et ſanctum et de hoc dubitauerūt videtur q nō ſit articulus fidei q̄ autem dubitauerit patet p gloſā ſuper illud Mathei .xi. tu es qui venturus es dicit ibi gloſa cū ab herode fuit occidēdus et ad inferna deſcēſurus debet te nūciare inferius ſicut te nūciaui ſuperius an cōueniat filiū mori an aliū ad hoc ſacramentū miſſurus es Ad hoc dicit Alexander ibi ſupra q̄ eſt dubitatō infidelitatis qua nō dubitauit iohānes et ē dubitatio pietatis et ſic dubitauit iohānes querens nō pietate tu es qui venturus es licet nō dubitaret ſicut mater videns filiū mortuū dicit et mortuus filius meus et hoc ē quando dicat gloſa nō fide ſed pietate dubitauit Criſoſtomus pro ſeſe ſz p diſcipulis queſiuit huic ſenſum nō concordat machometus quia cū negat xp̄m mortuū fuiſſe ſed aliū ſibi ſimilē ut dictū eſt in articulo precedēn. Ideo negat eū deſcēdiſſe ad inferos et reſurrexiſſe tercia die.

De vi articulo et de ꝓprietatibus ſardij:

Sextus articulus eſt Aſcēdit ad celum ſedet ad dexteram dei pris omnipotentis hūc appoſuit in ſimbolo beatus iacobus minor hic articulus fidei eſt ſextus fundamentum ciuitatis iheruſalē ſuperne figuratur per ſextū lapidē precioſū qui dicitur ſardius cuius virtus mirabilis eſt q̄ gaudium facit et pellit timorē ac etiam ingenium acuit talis eſt fides huius articuli q̄ xp̄s aſcēdit ex hac fide amore acceſſi timore expulſo ingenio illuminato hāc veritatē vbi crediderūt. Et ideo p hunc ſextū lapidem figuratur ſexta virtus ſanctorū que eſt cōſtancia martirij. Dicitur enim lapis ſcōz ab illo eſt inter gēmas viliſſima et rubeū habet colorē et ideo bene martires ſtancias per hunc ſignatur quia ipſi viliſſimi a mūdo reputantur. Ipſiſq3 a infirmi mundi elegit que q3 fortia facti rubei fluuio ſanguine lauantur bene fulgidus. Et ne mirū q3 lauerūt ſtolas ſuas in ſanguine agni Apo. vij. Per hūc ſexta virtus hec ponitur quia primus homo ſexta die formatus eadē die peccauit et eadem die de paradiſo eiectus eſt.

et xp̄s ſexta etate venit et ſexta die martyriū ſue paſſionis aſcēderunt. Huic articulo nihil addit ſimbolum maius. Sed occurrunt hic tres difficultates quarum prima eſt ſcōm quā naturā aſcendit xp̄s in celū. Rīdet q filius ſm q deſignet conditionem aſcendentis ſic aſcendit ſcōm q homo ſiue ſecundū naturam humanā que loco cōtinetur et motui ſubiacet nō aūt aſcendit ſm naturā diuinā que eſt altior vniuerſis et ē immobilis et illocabilis Si aūt deſignet cauſam aſcenſionis aſcēdit nō ſecundū q homo ſed ſcdz q deus qui aſcendit ex virtute diuinitatis ſed non humanitatis Unde Augu in ſermone de aſcenſione de noſtro fuit q filius dei in cruce ꝑpēdit de ſuo q aſcendit. Aſcēdit aūt xp̄s ad ſummā partem celi ſupremi que cum ſit nobiliſſimum locatū debet eſſe in nobiliſſimo loco que eſt ſuperior locus celi ſummi et ſic intelligi debet illud p̄s. Aſcendit ſuper celū celi et illud ad ephes. iiij Aſcendit ſuper omnes celos non tamen aūt aſcendit corpus xp̄i ſuper omnem creaturā corporalē ſed etiam ſuper omnē ſpiritualē quia ꝓpter dignitatē vnionis eas oēs excellit ad ephe. i. Conſtituit illum ſuper omnē principatū et poteſtatem et ſuper omne nomen quod nominatur in hoc ſeculo ſiue in futuro pōt etiā exponi q xp̄s aſcendit in celum ſecundū glo ad ephe. iiij. qui deſcendit ipſe eſt qui aſcendit in gloriam ad equalitatē patris ſecundum diuinitatem nō in re ſed in noticia. tunc enim innotuit hominibus eū equalē eſſe patri. Et ſi queras vtrū xp̄s ſecundū q homo loco ſupradicto reſideat ita q nunq̄ alibi ad modicū tempus ſe transferat. Dico q nō eſt aſſerendū ſcōm Richardum quia poſt eius aſcenſum narretur aliquomodo apparuiſſe aliquibus in hac vita nec apparet aliqua ratio vigens q nūſq ad aliā partem celi ſe transferat pie etiam credi poteſt q xp̄s in celo nullum habeat retro ſe ſed omnes electi reſpiciunt in faciē eius Secūda difficultas eſt quid p dexterā intelligitur. Dicendū q per dexterā intelligitur gloria vel honor deitatis ſecundū Damaſcenū in iiij vel beatitudo patris ſcōm Auguſtinū in libro de ſimbolo ſcōz illo p̄s delectationes eius in dextera vel iudiciaria poteſtas ſcōm Auguſtinū in quodā ſermone de ſimbolo Sexto vero ſecundū Auguſtinū ibidem deſignat vel habitationem ſiue quietē

vel regiam vel iudiciariam poteſtatem. Si igitur filii ſcdm deſignat cōditionē nature, caſus ſecundum q̄ deus ſedet ad dexteram patris .i. in equalitate patris. Secundū āt q̄ homo ſedet ad dexterā patris .i. in potioribus bonis patris p̄e ceteris creaturis .i. in maiori beatitudine habens iudiciariam poteſtatem. Si vero deſignat vnitatem ſuppoſiti ſic etiam ſcdm q̄ homo ſedet ad dexteram patris ſecundum equalitatem honoris .i. in quantum in eodem honore venerātur filiū dei cū natura aſſūpta. Ex predictiſ patet q̄ quocunq̄ p̄dictorū modorū ſumaſ ſedere ad dexteram ſignificat habere beatitudinem quandā demōſtratiua poteſtate q̄ nulli alij nec angelo nec homini conuenit niſi ſoli criſto Unde ad hebreos primo Ad quem aliqñ dixit angelorum ſede a dextris meis .i. ſcandū gloriam in potioribus bonis poteſt tamen dici q̄ omnis ſanctus qui ē in beatitudine eſt conſtitutus ad dexteram dei ſecundū illud Mathi. xxv. ſtatuit oues a dextris. Tercia difficultas ē vtrum poſſet dici patrem ſedere ad dexteram filij. Reſpondetur q̄ nō, q̄ ad denotat cum perſonali diſtinctione ordinem originis filius aūt et ſpūs originantur a patre et non eſt econuerſo. ſed et ſpūſſanctus poteſt proprie dici ſedere ad dexteram patris vel filij licet ſecundum quendā appropriationē intribuatur filio cui appropriatur equalitas. Unde auguſtinus dicit q̄ in patre eſt vnitas in filio equalitas in ſpūſſancto vnitatis equalitatiſq̄ conectio. Predicto articulo cōcordat machomet⁹ q̄ credit q̄ ihē⁹ criſtus aſcēdit ad celos in corpore et anima vt patz in alchorano azoara iiij. non eſt rei veritas q̄ mortuus fuit ſed deus eū aſſumpſit ſibi. Sed diſcordat in hoc ſcilicet in ſeſſione ſcilz ad dexteram patris cum aſſerat ipſum collocatum in primo celo et ibi ſedentem in alaori ſede q̄ iohannes baptiſta. Hos etiam duos narrat ſe vidiſſe in p̄dicto celo primo cū ipſe aſcendit et viſitauit deus et quomō ſecum locutus eſt vt patet in libro qui dicit ſcala machometi diſtinctione .xij. de quo dictum eſt ſupra cōſideratione iiij. cum de fundamento legis machometi inquirebatur.

De vij. articulo et de natura criſolici.

(S)eptimus articulus eſt. Et inde venturus eſt iudicare viuos et mortuos. Hunc appoſuit in ſimbolo beatus philippus Et hic articulus fidei eſt ſeptimum fundamentū ciuitatis hieruſalem ſuperne figuratus per ſeptimū lapidem preciſum q̄ dicitur criſolitus. cui⁹ virtutes inter ceteras mirabiles ſunt q̄ confortat intellectū et per conſequens naturam humanā diſtinctam ab alijs animalibus per intellectū vt dicit primo metha. et pellit timores nocturnos quia fugat fantaſmata ſic. Et fides hui⁹ articuli confortat intellectū in cognitione iuſti ac diuine finaliter adimplende per xp̄m q̄ pater omne iudiciū dedit filio iohannis v. Pellit etiam timores nocturnos quia facit homines paratos ad iudiciū illius diei ſub eundem ne propter eius cōſiderationē percā cum fantaſmatibus infernalibus quod p̄uidens xp̄s dicit Math. xxiiij. Ideo et vos eſtote parati quia qua hora nō putatis fili⁹ hominis venturus eſt. Et quia p̄dictus lapis auro ſimilis eſt cū marini coloris ſimilitudine vt dicit yſidor⁹ et ſicut hic dicit gloſa videtur ſcintillas emittere ita vt ſub aqua ad oculum ſoli o ſtella aurea videaſ dictus aſſis quod eſt aurū. Ideo optime per cuz pōt intelligi ſeptima virtus ſanctorū qua ſecum puenerunt ad iudiciū ſ. innocencia baptiſmalis. mare et ſignificat baptiſmus apo. iiij. In conſpectu eius tanq̄ mare vitreum vbi ſcilicet ſumus de cupro vel de plūbo aurū probatū quia de filijs ire filij gratie ad ephe. ij. q̄ multi ſanctorū illiſi ſcruſtes ſanitiles boni exempli alijs per exortationes bonos emittunt. quibus eos ad amorem dei et p̄ximi accendunt que virt⁹ hic ponitur ſeptimo loco propter dona ſpūſſancti que collata ſunt in baptiſmo glo. vñ dicit q̄ per auri fulgorē cū ſcintillis ſignificat̄ predicatio ſanctorū cum miraculis ſapientie. iij. ſulgebunt iuſti ſ. per candorem baptiſmalis innocentie et tanq̄ ſcintille in arundineto diſcurrent. Et ſi queras qui ſint illi viui iudicādi cum dicitur inde venturus eſt iudicare viuos et mortuos. Dico q̄ illi qui in eius aduentu eū viui reperientur qui in momento morientur et poſtea reſurgent cū eis qui primo erāt mortui. Hoc articulo addit ſimbolum maius Cuius regni non erit finis ſcilz illud luce primo et regni ei⁹ non erit finis. Predicto

articulo non contradicat machometus quo ad iudicium viuorum et mortuorum. negat enim Chriſtum iudicem venturum. Sed dicit in alchorano azoara .v. quod deus liberabit chriſtum ab incredulis et ſuppoſuit eos qui ſecuti ſunt eum. qui non crediderunt verbo eius uſque ad diem publice reſurrectionis et quod tunc deus ad ipſum reddiderit chriſti facto controuerſiam ſuam quam inter diſcutiet. Et ergo finis ſue ſententie videtur quod iheſus chriſtus circa tempus iudicij eſt moriturus et ſicut alij homines reſurrecturus et quod tunc deus diſcutiet per iuſtitiam ſuam ſequentes vero dictum diſcutit verum an machometus et quod tunc deus faciet iudicium contra incredulos et ſtabit bene cum fidelibus. Alibi tamen in alchorano tradit ſuper diem mortis ac ſuper diem qua ... miſſurus eſt tenet deum eſſe venturus ad diem iudicij anno ...

De octauo articulo et de proprietatibus berilli

Octauus articulus fidei eſt. Credo in ſpiritumſanctum. Hunc appoſuit in ſimbolo beatus bartholomeus. Et hic articulus eſt octauum fundamentum ciuitatis hieruſalem ſuperne figuratus per octauum lapidem precioſum, qui dicitur berillus cuius virtutes mirabiles ſunt quod contra hoſtes inuictum reddit et mitem facit atque benignum. Sic et fides huius articuli quis enim fecit ſanſonem vincere leonem niſi ſpiritusſanctus vt patet iudicum .xiiij. Irruit ſpiritus domini in ſanſon, et lacerauit leonem quis non erat victus a die eſt mundo et carne niſi fidem huius articuli habuerit ... Quo ibo a ſpiritu tuo et quo a facie tua fugiam quaſi dicat nunquam fuero victus ero a ſpiritusſancto per fidem huius. Quis fecit ... apoſtolos agnos contra innumerabiles lupos iudeos gentiles et tyrannos niſi ſpiritusſanctus ante enim aduentum ſpiritusſancti clauſi erant timidi et quaſi victi. Sed repleti ſpiritusſancto per fidem ... effecti ſunt omnium luporum iudeorum gentilium tyrannorum victores vt patet per actus apoſtolorum et geſta omnium martyrum. Fides enim huius articuli facit hominem mitem et benignum quia ſpiritusſanctus bonus et ſuauis eſt atque benignus vt patet ſapientie primo. ... tales efficit. et efficit ſpiritusſanctus credentes in eum vt non ſolum mites et benigni aſſerantur ſed etiam filij dei. Unde ad romanos .viij. Quicunque ſpiritu dei aguntur hij filij dei ſunt. Item precioſus lapis dicitur mundi a nomine habens a lingua gentis ſue. Similis ſmaragdo et viriditate ſed cum pallore. politur autem ab iudeis in ſex angulares formas vt hebitudo coloris repercuſſu angulorum excitetur. Aliter politus non habet fulgorem et ſignificat octauam virtutem que eſt ſanctorum vita actiua in qua ſeruatur virens gratie ſed tamen cum pallore et hec eterem non poteſt fine aliquo ... offuſcatione ſed per ſex opera miſericordie quibus inſudant ex charitate ſpiritusſancti calorem recipiant quia in fructu recompenſat limpiditate. Ber. ... et bene ponitur octauo loco quia iſti mercedem hic non recipiunt ſed expectant in octaua reſurrectione ſecundum conſilium domini Luce .xiiij. Cum facies conuiuium voca pauperes debiles claudos cecos et beatus eris quia non habent vnde retribuere tibi. retribuetur enim tibi in reſurrectione iuſtorum vel retributione. Predictum articulum ſcilicet Credo in ſpiritumſanctum exponit ſimbolum maius addens dominum et viuificantem tem qui ex patre filioque procedit qui cum patre et filio ſimul adoratur et conglorificatur qui locutus eſt per prophetas vbi exprimuntur hec de ſpiritusſancto primo poteſtas ibi dominum ſecundo bonitas ibi et viuificantem iohannis .vi. ſpiritus eſt qui viuificat ex quo ſequitur quod qui caret ſpiritusſancto mortuus eſt. Et hoc traditur auctoritas Aug. ſicut anima eſt vita corporis ita deus eſt vita anime. Tercio diſtinctio perſonalis ibi qui ex patre filioque procedit. Quarto eſt qualitas ibi qui cum patre et filio ſimul adoratur et conglorificatur. Et per hec verba predicta excluduntur hereſis arrianorum et neſtorij qui dixerunt ſpiritumſanctum eſſe ſeruum patris et filij et quod dicitur filioque addiderunt latini propter errorem grecorum. Quinto exprimitur doctrina ibi qui locutus eſt per prophetas contra errorem quorundam qui dixerunt quod prophete locuti ſunt ſicut phantaſtici vt montanus et quidem alij. Cum predicto articulo concordat machometus in alchorano vbi dicitur miſit deus ſpiritumſanctum ſuum ſuper nuncios ſuos et ſuper credentes in eum diſcordat tamen in hoc quod non credit ſpiritumſanctum eſſe deum nec terciam in trinitate perſonarum ſed flatum dei vt dicitur in quinta conſideratione.

De nono articulo et proprietatibus topaſij.

n Onus articulus fidei eſt. Credo ſanctã eccleſiam catholicã et ẽ ſenſus. Credo in ſpiritũ ſanctũ facientem ſanctã ſiue ſanctificantem eccleſiam catholicã i. eſt vniuerſalem. Hunc appoſuit in ſimbolo beatus mathe⁹. Et hic articulus eſt nonũ fundamentum ciuitatis iheruſalem ſuperne figuratus per nonum lapidem pcioſum qui dicitur topaſius. Hic lapis valet cõtra iram et cõtra lunaticam paſſionem que frequenter per demones iratos excitatur vel augmentatur. Expertum eſt enim de eo qꝫ ſi mittatur in aquam bullientem ita eã deſiuere facit qꝫ ſtatim manus in miſſa extrahitur. Sic fides pdicti articuli ardorem fune demonũ et tirannoꝝ hereticorum et quorũcunqꝫ pſecutorũ ſubito extinguit. Ideo dixit chriſtus petro Mathei xvi. Et porte inferi non preualebunt aduerſ⁹ eam. Portas inferi vocat furios demonum hereticoꝝ tirannoꝝ et quorũcunqꝫ pſecutorũ que preualere non poſſunt ꝯtra fidem eccleſie catholice fides huius articuli facit a leũ ardens deſluere in iſti qꝫ iohãnes euãgeliſta miſſus in doliũ ardentis olei nõ adultus ſꝫ illeſus exiuit. Item hic lapis ſcḋm yſidorũ eſt omni colore reſplendens et ſcḋm gloſaꝫ ſupra capitulo. xiij. exo. ſicut eſt in omnium eoꝝ maxime q eſt aureꝰ et dicitur topaſiõ quaſi topadiũ idest omniũ coloꝝ a pan quod eſt totum ſcḋm glo. Hic duos maxime habet colores ſcꝫ aureum etherium cuꝫ ſplendore ſolis tangit omniũ gemmarũ claritas eos ſuperat et in aſpectum ſuum ſingulariter prouocat aſpicientes quem ſi polias obſcuras ſi vero relinquis nature ſue claror eſt et nihil clarius ẽ regibꝰ inter diuitias qui quo clarior eſt eo precioſior eſt. Etiam omnium gemmarũ ampliſſima eſt per hanc ergo ſignificatur nona virtus ſanctoꝝ que eſt vita cõtemplatiua hec et carnalis eſt aurea et eꝫ ſplendide etherea vbi deus limpidius videtur quantum homo ſingularius trahitur et qui tales ſunt ſoboris ſeculi poliuntur obſcurantur qꝫ turbantur erga plurima ſicut Martha cũ vnũ nõ teneãt quod neceſſarium eſt ſicut maria Luce x. qꝫ aũt hic lapis omniũ colore reſplendet hoc eſt qꝫ qui tales ſunt omnium virtutũ lucem gerunt ad exemplũ tabernaculi quod eis monſtratũ eſt in monte Exo. xxv omnia fac ſcḋm exemplũ quod tibi monſtratum eſt in monte. Hec eſt gemmaꝝ lanterna que maxime eos dilatat et de nono loco ponitur quia qui tales ſunt angelis qui ſunt nouem ordines pro modulo ſuo in dei contemplatione aſſimilantur de quibꝰ dicitur Mathe xviij. Angeli eoꝝ ſemper vident faciem patris. Hoc loco predicti articuli ſanctam eccleſiam ſimbolum maius. Et vnã ſanctã catholicam et apoſtolicam eccleſiã vbi ponunt duo eſſe ſecũs generales ſpũſanctũ. Primus eſt vnitas intellectuum in fide. Secundus eſt affectuum vnitas in caritate que due vnitates notantur cũ dicitur Et vnam ſanctaꝫ catholicam. vnã in fide et caritate. catholica enim grece idem eſt qꝫ vniuerſalis apoſtolicam dicit i. ſuper apoſtoloꝝ fide fundatã. Hunc articulo machometus nõ concordat qꝫ cum neget fidem catholicam negabit et vnitatem fideliũ in fide et caritate que eſt eccleſia catholica et apoſtolica cuiꝰ ſignũ eſt quia aſſirmauit ſuis ſequacibus principaliter teneri nõ expoſſe niſi a xpianoꝝ fide omnino diuerterent vt patuit ſupra pſideratione ſecunda in ſecundo puncto.

De decimo articulo et de proprietatibus criſopraſſi.

d Ecimus articulus eſt. Credo ſanctoꝝ communionem peccatoꝝ remiſſionem. et eſt ſenſus. Credo in ſpiritũ ſanctũ facientem ſanctã ſiue ſanctificantẽ eccleſiam in qua ẽ cõmunio ſanctorum et remiſſio peccatoꝝ. Hunc appoſuit in ſimbolo beatus ſymon chananeus. Et hic articulus eſt decimũ fundamentum ciuitatis iheruſalem ſuperne figuratus per decimum lapidẽ precioſuꝫ qui dicitur criſopraſſus cuius virtus eſt qꝫ valet contra lepẽ qꝫ non ſolum peccata carnis ſꝫ etiam anime deſignant ſic et fides huius articuli valet ꝯtra lepẽ peccatoꝝ carnis et anime que precipue in ſacramentis baptiſmi et penitentie auferũtur. Hic lapis ſecundũ yſidorũ xvi. ethymolo ẽ in colore quaſi ſit ex ſucco porri coagulatus habens auri guttas intermicantes ꝓpter quas tale nomen accepit quia criſos aurũ ſonat in greco et multã ſi ſimilitudinẽ habet cũ criſolito. et ſignificat per eũ decima virtus ſanctoꝝ que eſt deſiderium celeſtis patrie. a hoc per colorẽ ꝓpteſto

vero tribulacionum per unum et quanto plus ſancti paciuntur propter deum plus accenditur et inflammatur eorum deſyderium quia ut dicit gregorius quod flatus carbonis hec tribulacio cantan. Et bene decimo loco ponitur propter obſeruanciam decalogi. vel quia iſti feſtinant venire ad decimum ordinem angelorum qui eſt ex hominibus reparandus et dicitur decimus ordo cecidiſſe non quia fuerunt nisi quod decem ordines ſed quia tot de univerſis agminibus ceciderunt quod poſſunt facere unum ordinem loco predicti articuli dicit ſymbolum maius Confiteor unum baptiſma in remiſſionem peccatorum. Johannis iii. Niſi quis renatus fuerit ex aqua et ſpiritu ſancto non poteſt introire in regnum dei. Nota quod baptiſmus dari poteſt ab omnibus in neceſſitate. Ideo fit magis mencio dico quod de alio ſacramento in ſymbolo fidei quod pertinet ad omnes. nec fit hic mencio de communione ſanctorum quia intelligitur per hoc quod ibi dicitur unam. Una enim eccleſia non tantum fide et caritate ſed etiam ſacramentorum participacione que eſt communis omnium ſanctorum. Unde ad hunc articulum reducitur fides de ſacramentis quia in eis communicant fideles et ſunt inſtrumenta ſanctificandi et conſequenter peccata remittendi. Item notanter dicit unum baptiſma propter hereticos qui dicunt quociens homo peccat baptiſmum debere repeti contra quos apoſtolus ad ephe. iiii. una fides unum baptiſma Huic articulo non concordat machometus quia remiſſionem peccatorum non ponit per ſacramenta eccleſie ſed per hoc quod quis dicat et confitetur non eſt deus niſi deus et machometus eſt eius nuncius. Affirmant etiam ſarraceni ſolam corporis ablucionem per aquam factam ſufficere ad peccatorum remiſſionem ſine contricione et confeſſione negant etiam unum baptiſma ſed multiplicant baptiſmata ſua ut dicetur infra.

De .xi. articulo et proprietatibus iacincti.

Undecimus articulus eſt. Credo carnis reſurrectionem. Hunc appoſuit in ſymbolo beatus iudas thadeus. Et hic articulus eſt undecimum fundamentum ciuitatis iheruſalem ſuperne figuratus per undecimum lapidem preciosum qui dicitur iacinctus. cuius virtus eſt quod dat membris vigorem et ſalutiferum facit ſaporem et contra peſtiferos regiones prouocat etiam ſomnum propter ſuam frigidam complexionem et valet contra toxica. Sic et fides huius articuli dat membris vigorem cum propter fidem future reſurrectionis fortiſſimi facti milites xpi vicerunt regna et crudeliſſima tormenta quaſi ſuauiſſimos ſapores guſtauere tunc quietum ſomnum acceperunt quem dedit dilectis ſuis. Valet etiam contra omne venenum toxicum hereticorum alium vitam et reſurrectionem negancium. Hic lapis ſecundum yſidorum ceruleum habet colorem et tunc optimus eſt qui nec rarus eſt nec denſitate obtuſus ſed vtroque temperamento luce purpuraque refulgens. Hic autem non lucet equaliter ſereno enim perſpicuus gratus eſt nubilo coram oculis euaneſcit atque marceſcit in os miſſus frigidior eſt in ſculpturis duriſſimus nec tamen inuictus: Nam adamante ſcribitur et ſignatur et per hoc ſignificatur undecima virtus ſanctorum que eſt eorum diſcrecio et compaſſio qua ſecundum deum omnibus et in omnibus ſe conformant ut omnes lucrifaciant. Unde paulus predicans fidem reſurrectionis dicit prima ad corinth. ix. omnibus omnia factus ſum ut omnes lucrifacerem. Et ad romanos xii. Gaudere cum gaudentibus flere cum flentibus. ſignificat enim circumſpeccionem predicatorum que attendunt quid et quibus eſt predicandum ut maioribus maiora et paruulos lacte potent minorum. Huic articulo explicat ſimbolum maius cum dicitur Et expecto reſurrectionem mortuorum et ſecundum alexandrum in fine ſui tercii eſt congruus ordo. Nam remiſſio peccatorum eſt reſurrectio anime que eſt reſurrectio prima. Ad iſtam vero ſequitur reſurrectio corporis glorioſa in bonis que eſt reſurrectio ſecunda ſicut dicitur ad romanos viii Si autem quoniam ſi ſpiritus eius qui ſuſcitauit ihesum inhabitat corpora noſtra reſuſcitabit et nos propter inhabitantem ſpiritum etc. tenet tamen quod dicit apoſtolus prima corint. xv. omnes quidem reſurgemus etc. Huic articulo concordat machometus Unde dicit in alchorano deus viuificabit mortuos et conſurgent exiſtentes in ſepulcris ſine dubio. Secunda hora qua venient qui autem hic contradixerunt in die iudicii punientur igneo comburet. Hoc eſt unum quod in ſua fide magis roborat ut patet azoara. xxiiii. quod qui impugnauerunt dicta ſua in die iudicii deus iudicabit eum. ſimiliter dicitur azoara. xx. qui cum aliquo dicta ſua diſputare voluerit quod dicat

deus nomē facti vestra qui in die iudicij iu
dicatur⁹ est vos. Dicitur enī a zoara. xxiij.
q̄ in die iudicij clamabūt mali dicentes q̄
huius pphete nomē habuerat in via et iā
qui nunq̄ fuisset nominat⁹ neca⁹ et cruz
q̄ demones acriter punient eos et q̄ dicet
machmet deo tuz domine popul⁹ tibi me⁹
recta facie alchorenū recipere pperauit:

De. xij. articulo et pprietatibus amerisi.

Uo. decim⁹ et vltimus articulus est
vitā eternā amē. Et est sēsus. Credo
q̄ deus resuscitabit nos et dabit bonum vitā
eternam. Hunc apposuit simbolo beatus.
Mathias. Et hic articulus est. xij. funda
mentū et vltimū ciuitatis iherusalem supne
figuratus per. xij. lapidē preciosū qui dicit
amentistus. Cuius virtutes mirabiles sunt
q̄ facit hominē vigilem et repellit malā co
gitationez et vt dicit aaron q̄ valet contra
ebrietatē. Sic et fides hui⁹ articuli facit ho
minem vigilem vt intimendo iudicio fins
li de factis dictis et cogitationibus suis pos
sit reddere rationem ei sic vita pfrui eterna.
Predict⁹ lapis scdz ysidoz inter purpureas
gemmas principatū tenet purpureus est p
mixto violato colore et quasi rose nitore et
leniter quasdā flāmulas fundens nō ex to
to igneū sz vinicolorē habens et est fulme
facilis per hunc significatur duodecima vir
tus sanctoz que est humilitas et contemptus
mundi. cū desiderio m̄ martyrij sicut fuit in
cōfessoribus quoz multo nō defuerūt mar
tyrio sed martyriū defuit eis sicut legitur de
beato martino q̄ si martir nō fuit palmā m̄
martyrij nō amisit. et de beato francisco ca
net ecclesia O martyr desiderio etc̄. Vā san
eti infundūt flāmulas consolationis et visi
tationis infirmoz viduaz et pupilloz et
largitionis elemosinaz quibus inflāmant
alios ad amorē xp̄i de primo Esaie. lxi. vt
consolarer omnes lugentes et ponerem cō
solationē lugētib⁹ syō. de scdo Jacobi primo
religio munda et immaculata hec est visitare
pupillos et viduas in tribulatione eaz et
immaculatū se custodire ab hoc seculo. De.
iij⁹ Luce. xi. Date elemosinā et omnia mun
da sunt vobis. Vel scdm glo. flāmule signi
ficant virtutē illā qua pro inimicis orant
que est virt⁹ virtutū color varietas virtutū

multiplicitas. Math. vi. Orate pro perse
quētibus et calūniantibus vos. et bene
loco ponitur q̄ humilitas est custodia om
virtutū. Dicit enī gregorius q̄ qui
virtutes sine humilitate cōgregat quasi pul
uerem in ventū portat. Unde et paulus qui
interpretatur modicus. i. humilis. dicitur
xij. meruit possidere. i. in vita eterna. loco
et articulo dicit simbolū magis Et vita eter
tum secula. Ex quo datur intelligi q̄ iusti⁹
munerabit bonos vita eterna consequens
est q̄ etiā reprobos punit pena eterna. Et
ideo nō posuit specialem articulū de
malor. Decem est natura oppositorum vt
vno dicto intelligatur reliquum. Duic articulo
lo ponitur madhomet⁹ et discordat ip
pficitur bonos ibidem corpori alchorano de
opinnet. dicit. n. i alchorano q̄ in ntis dic
riēt in ortos eos pulcherrimos mu
deamiūt placide et vbi absq̄ labore requi
cent, videant etiā limpidissima nupci. Et
iterū dicit q̄ dabit eis nuos lactos sine
pons alteratione et darū mel v nimis
o ussimū alibi etiaz dicit in alchorano q̄ sub
pānis serices vi duantur ornati monilibus
aureis atq̄ armilis preciosis Dicit etiā q̄ ibi
habebunt sedes preciosas et q̄ ibi pregrinent
boz vmbris nec frigore affligentur nec calo
re. oim fructuū quorū arboz vescentur et ha
bent quicquid appetit⁹ eius suggesserit cor
tam se cōsistim inuenient. adcubabunt
ij e et angeli pincernaz ministerio inter eos
cū vasis aureis et argenteis deambulabūt
in aureis lac. in argenteis vinū afferentes et
dicentes comedite et bibite in omni gaudio
et q̄ vobis deus promisit ecce cōplectimini
genitur virginibus quas nec humanus nec
dyabolicus violauit tractus atque dicitur
li que splendore lornaz ptiane orn⁹. Dec
bona repromittit madhometus suis cre
dentibus pro vita eterna. Quomō aūt
beatitudo vite eterne nō consistit in cibis vel
li nec etiam aliqz corporalibus ostendetur in
fra consideratione octaua articulo. v. Et
notandum hic finaliter est causa q̄ quare
madhometus cōcessit aliquos articulos fi
dei xp̄iane et aliquos negauit quod
cautelis fuit vt quomodo in aliquibus vide
retur contra christianos heretecoz dicit
tunarent similiter cum loquerent pura
tunarentur argumentis fidei orthodoxe.

De diſcordia machometi in preceptis

Non ſolũ in articulis fidei diſcrepat machometus a xpianis ſʒ etiam in preceptis et cerimonijs. Libet ergo in p̄ſenti libro annotare p̄cepta machometi et eorũ naturã vt habita eorũ clara noticia euidẽter pateat cuilibet intelligẽti q̄ irrationabiliter ſe obligant ſarraceni obediẽtie talis legis

De diſcordia in oratõibus

Primũ preceptũ machometi eſt q̄ quinquies i dĩ in ore ſarraceni oret. Unde aũt habuit hũc numerũ orãdi quinarium patuit ſupra cõſiderationequarta. In illa ſatua viſione ſʒ tñ vt veritatem dicam⁹ hoc vtiq; machometus ideo p̄cepit quia cõ ſilio doctorum ſuoꝝ mediantem inter iu-deorum et xpianoꝝ legem effia volunt ſuaʒ non ꝓbitas ſite neqʒ adiutorio dei. Iu-dei eñ ſcdm legem ter in die orãt xpiani ve-ro ſepties. ſed iſte nec ter nec ſepties ſʒ quin-quies orãdo terminũ inter vtrãq; poſuit.

De p̄cepto machometi in locutionibus ſuis anteq̄ orent.

Secundũ preceptũ machometi ẽ q̄ anteq̄ orant vt p̄ſenſũ mũdiciã habent culũ veretrũ manus brachia oſ aures nares oculos capillos decentiſſime ad vl-timũ pedes lauant quod p̄cepit fieri poſt coi-tum et egreſſionẽ niſi fuerint egroti vel in i-nere. Et ſi forte ſit eis impoſſibile aquã re-perire tunc p̄cepit eos mũdare puluere terre munde quaſi aqua tergendo quam ablutio-nem p̄cepit etiã fieri modo verſo ſʒ talis ab-lutio membroꝝ nõ ptinet ad orõnem. Ad orõnem quidem pertinet mũdari intrinſec⁹ non extrinſecus. Mundicia aũt de ablutõe membroꝝ pertinebat cultoribus ſtelle vene-ris qui volentes eã orare ad modũ ſemine ſe aptabant ora et oculos tingentes q̄ vero principalis ſtelle veneris ret effectus eſt ideo p̄-cepit hoc. Diſcordat aũt hec ablutio a bap-tiſmate xpianoꝝ multipliciter. Primo quia baptiſma xpianoꝝ ſolũ ſemel fit Una ẽ eñ fides et vnũ baptiſma ſcdm aplm. Baptiſ-ma vero ſarracenoꝝ multiplicat. Secundo q̄ baptiſma xpianoꝝ nõ ſolũ mũdat corp⁹ ſed etiã animã cum ſit aqua ſpũalis. Bap-tiſma vero ſarracenoꝝ ſolũ ſe extẽdit ad ab-lutionẽ membroꝝ ꝓpter immũdiciã coꝝ q̄ coitu vel egreſſiõe, vt p; in alchorano.

De tercio p̄cepto machometi in p̄miſſione alte vocis.

Tertiũ preceptum machometi eſt q̄ facta p̄dicta ablutione publica voce p̄conizentur vnũ cõfitentes deũ qui nullũ vel ſiſẽ habeat vel equale eiuſq; machometum eſſe ꝓphetã talẽ, p̄conizationẽ precepit nõ ideo quis cõueniebat orõni, ſʒ q; aliud nouũ ne quiuit imponere ſignũ.

De p̄cepto machometi in ieiunijs.

Quartum p̄ceptũ machometi eſt q̄ ſarraceni in quolibet anno menſe integrũ et amadẽ ieiunẽt in quo alchoranũ datũ celitus aſſerit machometus ieiunãtes aũt tẽpore nocturno comedãt diurno abſti-neant ita vt ab ea diei hora qua nigrum ab albo diſtinguere per viſuʒ poterũt filũ vſq; ad ſolis occaſuʒ nemo comedere bibereq; aut vxoris cõmixtione ſe p̄ſumat fedare. Poſt ſolis aũt occaſum donec ad ſequentis diei crepuſculũ ſp eis cibo et potu ꝓprijſq; vxo-ribus, put cuilibet liceat vti. Si aũt infirmi-tatis quis fuerit p̄grauatus aut iu vis erit q̄diu aut lãgoris aut itineris durauerit tẽp⁹ cõcedunt eis quibuſcũq; voluerint et veſca ſimul et vti. Sic tñ vt q̄ vel egritudinis vel vie vel neceſſitate minus impleuerit poſtea emendũ quomõ habent et dicunt ſarraceni q̄ iſtud ieiuniũ eſt ad reſtringendũ vicia car-nis p̄ceptum qd eſt initium penitentie. Sʒ quid ꝓdeſt per diem ieiunare et nocte ter vl quater comedere et bonis carnibus optimiſ q̄ fruì et mulieribus vti hec non debilitant ſed potius corroborant carnẽ et incendunt ad illicitos motus et actus.

De p̄cepto machometi in obſeruatiõe paſce

Quintum p̄ceptũ machometi eſt q̄ obſeruent paſca. Notandũ vero q̄ ſicut hebrei in certis menſe ſcdm lunã cõ-putãt. Unde et paſca eoꝝ quod ipſi poſt ie-iuniũ faciunt nõ ſemper vno tempore cõtin-git paſca aũt ſuũ quod dicunt nihil aliud

est quedā memoria vel celebratio noctis cuiusdā que est in ipso mense in qua alchoranū descendisse dicūt. In ea quippe nocte vigilantes per ecclesias suas quas vocant mesquitas garriūt saltant bibūt et insaniūt. Discordant aūt a xp̄ianis et iudeis quia in lege moysi preceptū est obseruari pasca in memoriam exitus de egypto. In lege aūt xp̄i preceptum est obseruare pasca in memoriam resurrectionis xp̄i. Machometus aūt pasca celebrari iniunxit in memoria arietis ostensi abrahe in sacrificiū celebrādi loco filij sui et cum eorū rex celebrat istud pasca penetus limbeo minu gladiū per guttur arietis et stātem sup aliquod iumentū deducit ad reginam, et si regina eum videt antequā moriat asserunt se bonā fortunā cōsecuturos anno illo qui presens fuit et proprijs oculis vidit mihi narrauit. Sed et pro expeditione pasche eorū faciūt aliā superstitionē quā milites cū rege equitantes veniunt in cāpū magnū et ibi facta quadā fouea currentes ponūt cū lanceis suis ultra illā foueā et sic expediūt suum pasca.

De precepto machometi in peregrinatione ad mecham

Tertiū preceptū machometi est quod oēs sarraceni per singulos annos semel vadūt ad domū dei que est in mecha vidēda propter solā recognitionē et ibi papiūt adorare eā que in cōsutilibus tegumentis induta manere et lapides post ter. papiū per media scilicet fimbrias iacere retro pro lapidando diabolo. Hanc domū dicunt adā cum de paradiso exulasset domū cōstruxisse et omnibus filijs eius donec abrahā aduenit locū orōis fuisse. abrahā aūt dei seruus eā roborauit et instaurauit et in ea dn̄o vota vouit et sacrificia obtulit filioque suo nomine hismaheli post mortem reliquit eā et omnibus filijs eius per multa annorū curricula, donec machometus natus est orandi domus permansit. quo nato eandem deus sibi cunctisque generationibus suis hereditariā ut ipsi predicant promisit. scilicet hec sarraceni nō erubescunt tradere. Sed quasi cōmentū aliqd fingunt anteq̄ hanc legem predicasset domus hec ydolis plena erat, et volentes scire qualis erat domus illa et quid ibi secretū inesset, et cur illuc macho-
metus ire et que in lege inueniunt iussit facere venerabilis petrus alfonsi in suo dyalogo titulo quinto declarat dicens. Duo filij loth scilicet amon et moab hanc domū honorabant et duo ydola ab eisdem ibi colebant alterū ex albo alterū ex nigro lapide parata, tamen nomē quidē illius qd est in nigro lapide erat merculius dicebat nomē vero alterius chamos. Alterū quod ex nigro erat lapide in honore saturni alterū ex albo in honore martis erat edificatū bis in āno cultores eorū ad ipsa ascendebant adoranda ad martem quidē qn̄ sol in primū gradū arietis intrat quia aries honor est martis in eorū discretione, prout mos erat lapides iaciebant. Ad saturnū vero quō sol primū gradum libre intrat quia libra honor saturni est quod ibi sacrificabāt nudi tonsisque capitibus que usque in hodiernū diem in iudea celebrantur ut dicunt. Arabes vero cū amō et moab ydola adorabant. Machometus aūt post longū tempus veniens pristinā cōsuetudine nequiuit auferre. Sed quasi quodāmodo more mutato in cōsutilibus tegumentis coopertos domū circuire promisit. Sed ne videret precipere ydolis sacrificare simulacrū saturni cōstructū in pariete in āgulo domus et ne facies appareret dorsum eius cū exterius positū alterū martis scilicet ydolū quia sculptū undique erat subtus terrā et lapidem superpositū unde hominibus vero qui ad adorādū ibi cōueniunt lex illos istos osculari papiū et humiliata tonsisque capitibus inter crura lapides retro iactare qui humiliantes dorsa denudāt quod est signum legis pristine. Ecce qua intentione preceptū suppeditare machometus. In libris quoque illorū scriptū est quod homines quidā ex socijs machometi more solito lapides deosculantes sic exorsus est vobis in ... lapidibus, dico quod nec adiuuare nec nocere potestis scion. Sed quia machometus secutus illorum morem exequor. quod aūt dicūt lapidibus iaciendis demones effugare nō cōsequens ratio videt esse quia quod non aliquo papitur sensu corporeo effugare leuiter nequaquā potest nomine vero dn̄i fugantur demones. Et si dicant sarraceni audiuisse aliquos dicentes demones se vidisse et ea audiuisse et collocutos fuisse et sic prius sensu papi corporali. Dicendū quod licet angeli corporeo sensu nō possint papi illis tamen qui sanctorū mandata dei incedunt visibiles fiunt similiter et dia-

bolus amicis ſuis viſibilis apparet.

De precepto machometi in predationibus captiuationibus et occiſionibus aduerſariorū

Eptimū preceptū machometi eſt q̄ aduerſarios eius et eorū prophetas

ſdentur captiuent interficiāt et omnib⁹ mo
dis perſequantur atq̄ deleant niſi reſipiſcant et
ad eorū fidem cōuerti voluerint aut ſeruitutē
indicuā ſenſum perſoluerint et p3 manifeſte
q̄ hoc preceptum nō eſt ex dei operibus neq̄
prophetarū quib⁹ nunq̄ iuſſit cogere aliquē
credere. Sed machomet⁹ hoc cupiditate pre
ceptū precepit. vt inimicos ſuos deſtrueret.
et talis coactio nō d3 fieri. ym no ſi quis alī
quem cōuertere velit nō per violentiā ſ3 dili
genter et dulciter hoc facere d3 ſicut ipſe ma
chomet⁹ in ſuo teſtat alchorano ſub perſona
dei ita ad ipſum dicentis. Si vellet domin⁹
de⁹ tuus et totus ſcali gentes crederēt. cur
ergo vt credant cogis quia null⁹ niſi volun
tate dei credit et in alio loco. vobis inq̄ gē
tibus veritas dei iā venit qui crediderit p
ſemetipſo fecerit qui vero errauerit p ſemet
ipſo et ego nō ſum ſupra vos baiulus ſeque
vero de⁹ inquit qd reuelatur tibi et expecta
donec iudicet de⁹ qui ſuper oēs iudex ē Itē
in eodem dñs inquit de⁹ tuus ſub vna lege
ſi vellet cūctos ſine diſcordia poneret. ſimiliter
Itē in alio loco tanq̄ ſibi de⁹ loq̄r⁹ nō inq̄
violētia ī lege d3 eē ſ3 iuſticia et veritas ap
pareat q volunt ſpōte ſua credat itē in alio
loco vos increduli nō q̄ oro orate nec quē
orans oro et que adorans nō adoro mihi
lex vobis q̄ vos et in alio loco ait non
altercetis cū alterius legis gentib⁹ niſi mol
libus verbis quare ergo predicant captiuari
et gētes vi cogere ad credendū niſi ſu hec oīs
ſententias dei eſſet faciē. Cū ergo hec lex ſibiipſi
contradicat nulli⁹ eſt firmitatis vel momenti
Sz ideo machometus precidat captiuare et
gentes interficere iuſſit vt arabes qui deum
ignorātes in deſerto manebūt in predicatiō
bus delectarentur et ve magis ne illa crederent

De precepto machōeti in licētia comeſtibiliū

Lauū preceptū machometi eſt q̄ ſarraceni edāt abſolute de oib⁹ car
nibus preter carnem porci et ſanguinē necnon
morticinū. Vnde dicit in alchorano vos cre
dentes edatis quicquid veſtre fuerit volun
tatis et bona p̄e ſequitur a morticinis ve
ro et porco et ſanguine et ab animali quolī
bet preempto nō in creatoris nomine vos ab
ſtinete de ſuffocatis et obuſtis et interfectis
per lupos niſi vos manducaueritis vel vi dñe
fuerint iugulate minime comedatis quod
fecit machometus vt in hoc a lege ſua nō ſo
lū iudei ſ3 et nos xpiani differremus quō
iudeis carnes ſuille ac leporine aliorumq̄
animaliū nō ruminātiū ſunt prohibite. et ſi
militer piſces abſq̄ ſquamis lex vero xpi ſpi
ritus in eſum humanū oīa, predit abſolute.

De precepto machōeti circa pluralitatē vxorū

Onū preceptū machometi eſt circa vxores. Vnde conceſſit ſarracenis
q̄ eodē tempore iiij legitimas poſſint ha
bere vxores et quālibet repudiata aliā ſemp
accipere ita tū quod nunq̄ quar maritū nu
merū exceedat. In repudio quoq̄ precepit ob
ſeruari vt vſq̄ tres et quālibet repudiare eā
dem rurſus recipere liceat ſed taliter termo re
licte ſpreto neq aq̄ vſquequo maritos aliſ
nupſerint et ab illis relicte fuerint recipe niſi
dat tunc eūt ipſe volentes prioribus mari
tis aute bene reconcilient et [illegible] De
emptione vero atq̄ captiuitate [illegible] volue
rint hec dicit ex liam eē et ex [illegible] vel dederit de
nuo q̄ emēda libera paſtes habeant ſicut vt
poſt q̄ grandē ſemel fecerit nequaq̄ eā al
ten⁹ ſeruitutis iugo cōſtringere poſſint Sz q̄
liceat capere iiij vxores et qualibet repudi
ata aliā ducere hoc nulla quidem pagi ſ ra
tione. neq̄ eñ niſi cauſa filios procreādi pre
ceptū eſt vxorē recipere q̄ aūt captiuas et
captiuas quodlibet poſſūt habere hoc qui
dam q̄ iuz ad ſarracenos adulteria q̄ mul
totiens cum aliquā ſtuprata a filio et eo
tra filī⁹ vel frater a patre corrupta vel a fra
tre et ſic p3 diſcutio inter precepta machometi
quare aūt machōet⁹ talia iniuſta fieri iuſſit
cauſa fuit. qi ipſe valde ſceras diligebat et p
nimiū luxurioſ⁹ erat et ſicut ipſemet proſſeſ⁹
eſt vis luxurie boiz xl in eo manebat et ma
xime q̄ arabes valde luxurioſi erāt voluit
eorū ſanctitat vt crederēt in hoc precepto vo
luit machōet⁹ ponere differeciā int legē ſuā
et legē moyſi q̄ lex moſaica mādauit viros
poſſe libellū repudij dare mulieribus ſuis

quo recepto si ipsa nupsisset alteri viro q prim⁹ maritus iam non posset eam ducere in vxorem. Oppositum mandauit machomet⁹ vt patuit. Discordat etiam a lege xpi que prohibet vxore viuente marito alteri nubere qd si ipsa duxerit mechatur oppositum dicit machometus vt visum est.

De precepto machometi circa prohibitionẽ aliquarum mulierum de propria cognatione.

D Ecimum preceptum machometi est q saraceni non recipiant in vxores consobrinas nec nutrices las nec germanas lactis. Unde dicit in alchorano … mulieres vobis interdicte sint et illicite vestre s matres et filie sorores et neptes atq materterere nutrices atq germanae collectanee matres et filie mulierum vestrarum si a vobis tacte fuerint sin autem licite sunt hoc autem fecit machometus vt a lege sua differret lex moysi in qua iniungitur non accedere ad certas feminas et posse nubi cum cõsobrinis feminis germani vel germane filius et vt etiã a lege sua differret lex xpi in qua vsq ad quartum gradum prohibitio facta est. Sed ex quo tantã voluntate voluit ostẽdere in hoc precepto bonum fuisse non vel alterum sodomia nec minus gere per mandatum sicut ipse fecit in alchorano in capitulo de vacca. Alibi ũn mandat de propria cognatione habere vxores vt sanguine plures accrescat et fortuna inter eos amisisse vinculum vigeat secundum q mos erant omnibus tunc temporis.

De precepto machometi circa obseruationem diei veneris.

Undecimum preceptum machometi est q saraceni obseruent inquietẽ diem veneris quod ipse fecit propter duo. Primũ est quia ipse puncto stelle veneris rex est factus fuit vt supra patuit precepto secundo. Secundũ vero est vt a lege sua differret lex moysi que precepit sabbatũ obseruari et lex xpi que precepit diem dominicam.

De precepto machometi in orãdo vers⁹ meridiem.

Duodecimũ preceptũ machometi ẽ q saraceni faciũt orõnes versus meridiẽ vbi est mecha. Vnd dicit in alchorano in persona dei sibi alloquentis et suis credentibus … tu. Nunc huc illuc aspicientem tuũq ad me … que sic sunt mediatores … testes suũ probatam proprium testem habentes orõnis locũ veracem et ydoneũ … testificante vz versus mequã templũ fui … diũ quod abrahã primo fundauit firmab… q sp vbicũq fuerit faciem tuã orando … tas in alẽ locũ orandi instituit machometus vt differret a iudeis qui orant versus occidentem et a nobis xpianis qui oram⁹ vers⁹ orientem. quia ad orientẽ crucifixus est xps et ad orientẽ ascendit in celũ. Et inuin volũt esse discordes a xpianis q in nullo penit⁹ velle … conformari vñ nos sedẽtes honorifice sup mẽsas mãducam⁹ ipsi vero sup terrã sedẽtes nos cũ mappis ipsi sine mappis. nos sardinas … caudã accipientes mittimus in ignẽ ipsi vero per caput eas accipiunt et caudas aduersus ignẽ mittũt et sic de alijs innumeris que … cum cõuersantes experimento cognoscunt.

De precepto machometi circa iudicialia.

Tertiũdecimũ preceptũ machometi ẽ q in possessionib⁹ repetẽdis penitus testib⁹ probz et negatori iuramẽto semet expurget. testes aũt nullos … valde ydoneos probatas personas et quib⁹ sine iuramẽto credere possint producant. In quibusdã etiam alijs mosaice legis more custodiũt vt q … minis sanguinẽ fuderit eadẽ pena plectatur. et quisq in adulterio deprehensus fuerit cum adultera pariter lapidetur. Qui aũt cum qualibet alia fornicatus fuerit octingẽta flagella sub acerbitate … indicta e pena … ma et scd'a vice octogĩta flagella sustineat. Tercia manũ. Quarta pede amittet et q … libet hominum … absolutu digno p… no redimat. Et sic patet q in iudicijs faciendis quo ad aliqua moysi consentiunt legi. In quibusdam vero dissentiunt qz et machometus fecit vt in hoc etiam aliquantulum diuersa esset lex sua a lege moysi.

De precepto machometi et abstinẽtia a vino.

Q Uartũdecimum preceptum machometi est q saraceni abstineant a vino quoniam vomica est et seminarium

hominis peccati et illud bibere dicat magis peccatū eſſe vinū in comedere et multū potare cuā in apparatu licet. Et licet ſarracenis vinū ſit phibitū ipſi tn in occulto imoderate bibūt et inebriant. Cauſa autē ppua quare a vino ſemper abſtinere iubet eſt ne forte ſocij inebriati patefacerent arcana populi. Et ſi tn̄ peccati eſt vſ⁹ vini quare ergo in ſuo paradiſo pmittitur vinū ſicut ſupra patuit conſideratione. iiij. et. v. articulo xij. Alia cauſa fuit ſuperi⁹ aſſignata cōſideratiōe tercia in tercio paſſu vide ibi.

De pcepto machometi circa modū hereditandi.

Vicēſimū vndecimū pceptū machometi ē ꝙ in hereditate due ſilie vnico filio cōequentur qd̄ fecit vt poneret differencias legis ſue a lege Moyſi et xp̄i quā lex moyſi iniungit ꝙ ſilie cum filijs non ſint heredes xp̄s aūt in hereditate eos equales fecit.

De pcepto machometi circa teſtimonia.

Vicēſimūſextū preceptum machometi eſt circa teſtimonia. Unde papit in alchorano ꝙ duaꝝ mulierū teſtimoniū equaleat teſtimonio viri⁹ vin in quo differt a lege moyſi in qua iniūctū eſt ꝙ nullo mulierū teſtimonia acceptentur et a lege xp̄ianoꝝ in qua in certis caſib⁹ eaꝝ teſtimonia capiuntur.

De pcepto machometi circa phibitionē diſputatōis cū quocūꝗ extraneo a lege ſua.

Vicēſimūſeptimū preceptum machometi eſt ꝙ null⁹ ſarracen⁹ preſumat in lege ſua cū aliquo diſputare vel diſcutere qd̄ fecit machomet⁹ ne falſitas ſue legis in publicū veniret ſimilis noctue fugienti lucē. et omnes eginis qb⁹ odio ſa ē lux. In quo oſtēſa nebuloſa occitate ſue legis excelenciā clarit... legis xp̄i manifeſtauit quaꝫ pcepit xp̄s ſup tecta pdicari qui ipſe palā locut⁹ ē mundo et in occulto nihil ſicut ſupra patuit libro primo, cōſideratiōe. iij. articulo primo

De pcepto machometi circa circūciſionē.

Vicēſimūoctauū pceptū ſarracenorum eſt ꝙ circūcidāt pueros. Illud aūt nō hnt ex pcepto machometi cū nullib⁹ reperiatur in alchorano ſicut infra declarabitur octaua conſideratione articulo primo. Diſcordat cuā in circumciſione a iudeis quia ipſi circūcidūtur die octauo ſarraceni vero omni tēpore. Iudei vero cū ſacraū reuerēciā in templis et ſugū capat verum ſarraceni vero nō. Quomū aūt ceſſauerat ſacramentum circūciſionis dictū eſt ſupra li. i. cōſideratione tercia. arti. vi. pūcto primo. Dec ſūt ppua legis machometi mādata ab omni ſarracenoꝝ gente maxima celebratione habita. Alia vero plurima ſunt que enumerare longū requiret ſermonē et in tantū demētauit hic dyabolicus machomet⁹ venit vt auſus fuit affirmare ꝙ quāticunꝗ peccatis quiſꝗ obligatus fuerit et in die mortis ſue deo et ſibi crediderit. dicat ꝙ i die iudicij ip̄o interueniente ſaluus erit vſꝗ nūc ergo manēt ſui credentes in inferno expectātes redēptionē vbi nulla eſt redēptio.

Tractat de viliſſima morte machometi.

Extra cōſideratio huius libri eſt de morte machometi⁹ dignū em erat ve ſinis eius oſtenderet qualis ipſe fuerat in vita et doctrina. Ubi cum implerentur x. anni regni ſui ab illo ſ anno quo fuit coronatus in rege in damaſco cōputando. quidam diſcipul⁹ eius cui⁹ nomen albunor voluit experiri ſi reſurgeret machometus die tercia a morte ad vitā ſicut ipe pdixerat Dixerat eni ꝙ poſtꝗ decē anni ſui regni eſſent ipleti ꝙ debebat mori et reſurgere tercia die corpus qꝫ luiꝫ ea die deſcēdū ad celū. Et ideo ꝙ nō crederet ſepulture quare pdictus diſcipulus ei⁹ diſtemperato quodā veneno tradidit ad bibendū occultiſſime Machomet⁹ quā ſtatiꝫ vt bibit mutat⁹ eſt omnis color ei⁹ et iō intellexit ꝙ mors ſua appropinquaret. et dicat ill ſarracenis q ibi erāt cū eo ꝙ p aquā ſaluarent et veniā inuenirēt quo dicto ſubito dedit aiaꝫ diabolo magiſtro ſuo diſcipuli autē ſui diligenter ſeruauerunt corpus expectādo ꝙ reſurgeret die tercia vt dictum eſt Sed poſtꝗ ipſi viderūt ꝙ nō reſurgebat vt predixerat et fetorem eius tolerare non poſſent relicto corpore inhumato maxima pars deceſſit et poſt xi. dies mortis eius venit predict⁹ diſcipulus eius albuno

et videret quomodo iacebat et ſcōm q̄ nar rat lucas tudenſis in cronica ſua inuenit cor pus a canibus comeſſum corroſis oſſibus. Tunc albimor collectis oſſibus ſepeliuit in ciuitate quadam que dicitur arabice medui arazel Sic ergo qui inter eos prudentiores fuerunt deprehenſa ſeductoris falſitate om̄ia que eis ꝑ dixerat falſa et irrita eſtimantes cō ſiderātes etiā quō indignā vitā digna mor te terminaſſet ab eius lege diſſeſſerūt.

De ſucceſſoribus machometi.

Eptima cōſideratio eſt de ſucceſſo ribus machometi lȝ eni turpiſſima eius mors et falſitas ſue ꝓphetie clariſſime iudicauerūt falſitatē ſue doctrine et imminū diciā ſue doctrine veriſtamē occulto dei iu dicio et diabolo ꝓcurante incrementū acce pit Quatuor ergo pūcta in pñti ꝯſideratiōe occurrūt ꝑtractanda. Primus punct⁹ eſt de aſtutia diaboli poſt mortem machometi ne eius doctrina periret. Secundus vero erit de ſucceſſoribus et⁹ Caliphis egypto orie tali et miramo molino occidentali. Terti us de diuerſitate gentiū qui ſectā macho meti ſuſcipere noluerūt Quartus de diuer ſitate paganorū qui in aliquibus imitantur ſarracenos et in aliis differunt.

De aſtutia diaboli ne periret ſecta machometi.

Rimus punctus huius cōſidera tionis eſt de aſtutia dyaboli poſt mortē machometi ne periret eius doctrina viſ ūm ad exemplū predictorū virorū prudentū diſcedentiū a lege machometi quia ipm mē dacem et immūdū in vita cognouerāt et di ctum eſt in precedenti conſideratione omnes fere alij vellent diſcedere tunc cognati ma chometi et ſocij qui prius in honore et reue rentia apud populum habantur occaſio nem legis multa lucrabantur meſti et ꝯfuſi cum multis blandicijs et ꝓmiſſionibus ce perūt omnibus modis ſimplices attrahere et a ſecta ꝑdictā eorū animos inclinare ſpe cialiter autē diabol⁹ aſtutia ſua viſus eſt q̄ſi quodā inſtrumento ſ quodā ſarraceno peſ ſimo qui dicebatur halij Hic erat filius ha bitan vnus ex decem machometi ſocijs qui poſt mortem ipſius regnū adeptus eſt q̄ blā de ꝑdicauit et callide ammonuit ad credē dum gentes et dixit illos nō bene intellige re machometi ſermonem machometꝰ vnqꝫ non dixit q̄ ante ſepulturam vel videntib⁹ hominib⁹ ſubleuaret in celum Dixit quip pe q̄ poſt ſepulturā et corpus angelis cū ne ſcientibus eius ſpiritus claram eſſent in celū Vñ quia ſtatim cum nō ſepelierūt Ideirco fete re cepit vt ſtatim ſepeliretur hac igitur cauſa gentem in errore primo parūꝫ deuenit duo vero fratres ſcriptorū machometi filij nomie haſan et hozam ieiunijs et vigilijs fortiter corpora macerantes pene ad mortē deuene runt pater vero eorū ſepe filios ammonebat ne per tam longam macerationem ſua fati garent corpora. Ipſe aūt videns illos ſtul tos eſſe et ad mortis baſiū pre nimio labo re iam deueniſſe de machometo vt erat re ꝑpanſoat. Cognita aūt nequitia illius a pꝛe cepetunt comedere et bibere vinū. et ſicut in ſua lege fortiter ānea perſtabant ita deniqꝫ legē q̄ vino non ex toto dimittere ceperūt ſed et quedam pars gentis iſtos in conſuetudi ne iniſcaute ſunt.

De ſucceſſoribus machometi in oriente et occidente.

Ecundus punctus eſt de ſucceſſori bus machometi ſm q̄ narrat Rodē. epīs in libro de rebus et ſtatu terre orientā lium poſt mortē machometi Sarraceni quē dā ex diſcipulis machometi loco et⁹ elegerūt quē vocauerūt calephā q̄ſi ſucceſſorem ſiue heredem eo q̄ dignitatis et principat⁹ ma chometi ſucceſſor exiſteret qui dignitatē et poteſtatem adeptus cepit pꝛē blādicijs ꝑtꝫ comminatoe et metu pp̄los ad ſe reuocare et multitudinē borū congregare Sꝫ qdā Aſca li nomine ꝯtra ꝑdictū calephā inuidia cōci tat⁹ et idignatiōe ꝯmot⁹ ꝯcupiſcētia lucri et ambitione ſecularis dignitatis tractus mo dis quibus potuit per ſe et ſuos eidē ſe op poſuit et multipliciter expugnans non ceſſa uit donec ipſum a principatu remouit. Poſt hunc ergo quidā patruelis machometi no mine halij cū ꝯtinuiſſet principatū vehemē ter cōmoueri cepit et indignari q̄ ſucceſſor machometi vocaretur cū ſe dignioꝛem ipſo machometo reputaret et ꝓpheta eximiū cui dñs familiarius q̄ machomet⁹ fuiſſet locu tus ſi vellet ab omnibus exiſtimari hic ergo et complices eius legē machometi maxime

detrahebāt et in ipſum multa maledicta ꝓ⸗ferebāt. Alios ritus et alias inſtitutiōes et aliū orandi modū quā tradidiſſet machometus predicantes. Illi aūt qui legem machometi tenere voluerūt in partib' orientis Calepham baldefenſem ſtatuerunt qui in tanto honore et reuerentia a ſuis habetur ꝙ niſi mādato auctoritate eius nullus quantumcunq; potens aut nobilis appellaretur ſoldanus et oēs eius ſubditi tam reges ꝙ alij pedes eius ad terrā vſq; ꝓſtrati reuerēter oſculantur. Succeſſores aūt baldi de quo ſupra fecimus mentionem cōtra ſingulare; orientis calephā ſoldem ſuū ereꝛerunt in terra egypti numerꝰ ꝰ antijs et delicijs affluentes. Unde inter egyptios et orientales populos magna ſp exſtitit diſſenſio et odiū implacabile. et in lege diſcordia et cōtradictio ſarracenorū populis in duas ptes diuiſis quadā pte baldi et eiꝰ ſucceſſoribꝰ adherente. maiori ī parte conſentiente machomete et ſucceſſoribus eius. poſtꝙ vero ſoldanus tpalem adminiſtrationē egypti ſub ōno ſuo calepha egyptio adeptus eſt timens ſibi eo ꝙ calephe noui in mento multa aduerſantibus erat ſuſpectꝰ vt ipſe ſaladinus ad vllum ſuperiorem haberet reſpectū; ſed ipſi ſibi et ſoldanos eſſet ac calepha acceſſit ad dnm ſuum calephā egyptiū tanꝙ et debitā et ſolitam vellet exhibere reuerentiam et clauā ferrea quā geſtabat in manibus cum improuiſo ipſum ad terram ꝓſtratū cicat erper ꝓditionem occidit omnes aūt filios eius et cognatos et ſpeciales amicos vel interficere iuſſit vl' carceri in ꝑpetuo mancipari extunc ſoldanus baldan ſolus monarchiā et dignitatē tā; ſuper egyptios ꝙ ſuper omnes alios orientales obtinuit ſaladinus compellēte egyptios vt ei concorditer obedirent et nullū calephā aliud inſtituere pſumerent nec ritus alios ꝙ alij orientales obſeruarent. Princeps aūt orientaliū ſarracenorū omniū qui legem machometi ꝓſeruāt poſſidētes qui caput impij ſui et dignitatem et regem ſui ſolum in ciuitatem marochque quōdā carthago dicebatur collocauit et nō ſolum ethyopie et affricē ſ; etiā hyſpanie in magna pte dominatur orientalis calephe cū vniuerſo populo ſuo ſubiectꝰ eſſe recuſaūt Sed et ipm regem et calephā reputant miramamolim i. deſt regē gentium

ſe et omnes ſucceſſores ſecit appellari. lingua eni eoꝛ miramolin idem eſt ꝙ rex mamolin aūt gentium interpretatur. Unde inter orientales et occidentales ſarracenos magnum eſt ſciſma. et diſſenſionis ꝓplurimū valeo pꝛianis eo ꝙ iſtis illis in plijs et expeditionibus ꝯtra nos venientis pſtare ſubſidiū reg⸗no ipſoꝝ in ſeipſo diuiſo et ex magna parte diſſoluto.

De diuerſitate gentiū que legem machometi ſuſcipere noluerunt.

1 Ercꝰ punctꝰ eſt de diuerſitate gentiū qui legē machometi ſuſcipere noluerūt Narrat ſupdictꝰ doctor libro quo ſupra ꝙ multitudo gentiū et idolatraꝝ copioſa et matime hij q̄ ſeptētrionalē inhabitant regionē circa paludes meothidas et inp tibꝰ vulgarie et comanie vſq; ad fines hoſgane et q̄ in cōfinio regni tine e et alijs ptibꝰ adiacētibꝰ cōmorant machometi legem recape noluerūt et q̄ ab alijs ſarracenis orientalibꝰ et occidētalibꝰ valde remoti ſunt ꝑ metū vel violentiā nō potuerūt ꝯpelli vñ vſq̄s hodie q̄dā eoꝝ errorē vetuſtū retinentes ydola colūt venerant adorāt. Alij aūt more pecudis nec legē nec ſcripturā nec lras vllas habētes arbores et arbuſta et pecudes et generaliter q̄cq̄d in mane caſu aliquo primus eis occurrit illud ꝓ deo reputātes ꝑ totum diē colūt et adorāt. Quidā aūt ex eis ſe verū et ſummū deū ignorare cōfitentes. putātes deū in igrotum aliquo placare ſacrificio et obſequio venerantur carnes vel panē ſeu aliā huiuſmōi oblationē in altū ꝓiciūt in honorē illiuſq; deꝰ ē et habitat in excelſis clamātes et dicētes eiꝰ ſit oblatio hec q̄ ſup oēs ē et ſūme diuinitatiſuē aliosobaner peia potū

De diuerſitate paganoꝝ in pte ſarracenos imitantium.

Ercꝰ pūctꝰ eſt de diuerſitate gentium q in aliquo imitant ſarracenꝰ legē differunt et in alijs et primū dicūt teucomani qui in terra turcoꝝ inhabitant bis traxiſſe credunt originē ſeptētrionalibꝰ ſarracenis ſupradictis. Unde romani ppoſito a thurcis et comanis appellant turcomani De turcis ſiquidem ex antiquis orientalium hiſtorijs etiā habemus ꝙ ex ſeptentrionali regione exeūtes ꝑ ſua; fines ingreſſi nō ſolū regionē illā ſ; vniuerſas fere orientales prouincias armata manu occupauerūt violēt

extunc aūt gens illa penitus rudis et inculta nec habent certam manſionem ſed paſſim cum vxoribus et filiis et pecoribus vagā[tes] et paſcua cū cōmoditate ſectans regionē ſibi preſeat ciuitates et opida poſſidere incipiē[tes] agriculture dans operā que plus depec[...] tamen viuebāt actura ſibi cauſa conſtituen[...] eis hi autem qui ſua ruditate permanentes priorem viuendi modum deſerere noluerūt appellati ſunt turcomani. In multis autem imitantur illos ſaracenos qui beduini dicun[tur]. Iſti beduini ex arabum gente principa[li]ter ceperunt originem de quorum ſtirpe dic[unt] eum deſcendiſſe machometum. Hi autē dog[ma]tizantes q̄ diem mortis a deo ſibi cōſti[tutum] nemo nec punire poſſunt nec preterire, nulli q̄[ue] ad pugnam armati procedunt ſed ſolūmodo camiſias populis more femin[ar]ū capita in volumentes lanceas et enſibus tantummodo vtentes et leuiter et defacili conuertantur in fugā alios [illegible] ſaracenos timidos et ig[na]uos reputant qui ſpicula et ſagittas alon[...] ge iaculantur ſunt nāt non ſolum xp̄ianoꝝ ſed et etiam ſaracenoꝝ et pediteſs mend[i]ces et cōſtantes et amici fortune et dupla[ci] via gradientes his quos cernunt preualere libenter adherentes. Portant enim in capi[tu]lo pilleos rubeos cū pepulis in tentoriis de pellibus animaliū habitantes, omnia etiam pellibus et caprinis plerūq̄ veſtiunt nullā ſiū habentē certā manſionē in campeſtribus et paſcuis turmatim paribus incedentes va[...] et habitant paſcunt vbertatē ſectātes diuerſa regiones omnia lacte viuentes et anima[lium] lium copioſā multitudinē ſecū habentes. Ipſi aūt penitus ociosi tam equoꝝ q̄ peco[rum] rum vxoribus ſuis procurationē relinquunt. Sunt et alie gentes ex orientalibus partibus q̄ legē machometi cuſtodiūt excepto q̄ mo[...] re xp̄ianoꝝ ad ortū ſolis adorant eo q̄ pa[...] tres eoꝝ qui xp̄iani fuerūt hunc modū orā[...] di eis reliquerunt ab aliis ſaracenis here[ti]ci et perhorri reputant ex quib⁹ nōnulli ip[...] ſam ſolē deū ſummum reputant eo q̄ inter omnes creaturas viſibiles precellentē habet pulcritudine. Sunt aūt quidā alii miſerabiles homines in mōtanis circa iuga libani in quib⁹ inpolitanis cōmorātes qui lz ex pte legem machometi obſeruēt dicūt tn̄ le legē aliā occul[t]ā habere quā nō licet alicui reue[la]re niſi filiis eoꝝ cum iā adulti ſunt etatis

vt ſecreta puerili ter nō reuelēt vel mortu[...] nario imminente cū parens in extremis [...] borantes ſpē euadendi nō habent. Vxo[res] aūt eoꝝ et filie in lege matrū et parent[um] ſuoꝝ ignorantes legē illā dicūt ſe credere ſi forte filius leuitate illā legē quā vo[...] occultā matri ſue reuelant vxor a mari[to] filius a patre abſq̄ vlla retractione necat[ur]. Hi aūt p̄ter morem alioꝝ paganoꝝ vi[num] nō bibunt et carnes porcinas edunt. ab o[...] aliis tanq̄ heretici legiſ reprobant. Ipſi e[nim] peſſima et abbominabilia et ſecum femi[nis] prauia in occulto turpiter operant ſicut [...] narrantibus qui ab illis receſſerūt cogno[...] eſt tamen ne vxores eoꝝ eos relinquerēt [...] contemptui haberent li execrabiles nu[...] ru et inuidia eo ſcire puerauiſſime cogn[...] uerunt. Sit etiā in prouincia fenicis circa [...] ciuitatis Antharadēſis qui hodie vulgar[iter] appellaē tortoſa quidā populus ſcopu[lis] montib⁹ vndiq̄ circūcluſus inhabitan[s] hēs caſtella p̄ fortiſſima ex ppter viaꝝ ar[ctitudinem] ſtrictas et rupes inacceſſibiles, inexpugnab[i]lia cum ſuburbanis et vallib⁹ oīm fructuū et frugū fertiliſſimis fecūdiſſime cramen[...] te iocundiſ. boꝝ aūt hoīꝝ q aſſiſſimi nūcup[antur] multitudo numerum .xl. .M. exe[...]dere [...] Prefciunt autem ſibi capitaneum non [ſuc]ceſſione hereditaria ſed prerogatiua mer[i]tum quem ipſi veterem ſeu ſenem appe[llant] non tam prouecte etatis ratione. q̄ pre[...] tiam dignitatis preeminentia. Primus a[utem] et ſummus in tāſte religionis eoꝝum a[...] bas et locus vnde principium habuerūt [...] partibus eſt orientaliū valde remotis [...] ſus ciuitatem baldocenſem et partes per[...] dis prouincie. Hi autem vo[...]ulenō findi[...] neq̄ ſanctum a prophano diſcernentes [...] rem indifferenter obedientiam ſuperiori [...] exhibuiam ſibi credūt eſſe vite eterne mer[itu]m. Unde tanto ſubiectionis et obedien[tie] re vinculo magiſtro ſuo quem ſenem no[mi]nant aſtringunt q̄ nil ita periculoſum eſt [...] difficile q̄ ad mandatum domini ſui bl[...] animo et eadē voluntate amplecti et p[...] vertant. Senex autē iſte eorum pueros [in] populo ſuo in locis ſecretis et delectationi[bus] faciliter nutriri et diuerſis idiomatibus genere [...] diligenter imbutos et inſtructos ad va[rias] prouincias mittit cū illis vt potentes [...] tamen tā xp̄ianos q̄ et ſaracenos vl q[...]

et aliqua cauſa habet eos odio vel ad ꝑtes inimicorum ſuoꝝ ſeu etiam ꝓpter timeſe pecuniē peccuniam ſibi aſtutim mandat occidi ꝓmittens ꝓpter huiuſmodi mandati executiones longe maiores delicias habituros in paradyſo ſine fine poſt mortem ꝙ fuerit ille in quib⁹ fuerāt nutriti ꝙ ſi ꝓpter huiuſmōi obedientiā eos mori contigerit martyres a ſuis iudicant⁹ et inter ſanctos ab illo popolo reputati in ſumma habentur reuerentia. Parentes vero eoꝝ a magiſtro qui ſenex dicitur multis muneribꝰ donant⁹ et ſi ſerui erāt decetero liberi dimittunt⁹ Unde miſeri adoleſcentes ſeducti de conuento ꝑdictoꝝ fratrum ad varias ptes mūdi tranſmiſſi cū tāto gaudio et deſiderio legē bonē mori ferūt ſuſcipiunt et cum tanta diligentia et ſolicitudine ꝓfitentur ſeſe varis modis transfigurantes et aliarū nationū ritus et habitū ſibi aſſumentes aliquando in ſpecie mercatorum quandoqꝫ in ſpecie deuotorum ſeu monachorum et infinitis alijs modis ſeſe ſimulantes ꝙ vix aliquis in vniuerſo mundo a deo caut⁹ eſt ꝗ ſibi poſſit ab eoꝝ inſidijs precauere contra inferiores ꝑſonas aliquid machinari dedignant⁹ Potentes aūt quib⁹ ipſi aduerſant⁹ vel ꝑcio magno ſe redimunt vel anitati incedentes eoꝝ catheruis ſatellitum cunt ſuſpitione et metu mortis ſemper incedunt Hi aūt ſuper omnes alios ſarracenos legem machometi et eius inſtituta diligenter et artiſſime ſeruauerunt vſqꝫ ad tēpora cuiuſdam magiſtri ſui qui naturale ꝑditus ingenio diuerſarū ſcripturaꝝ exercitat⁹ ſtudet xpianoꝝ legem et xpi euāgelia cepit cum omni diligentia legere et ꝑſcrutari ānimas conſi. miraculoꝝ virtutē et doctrine ſanctitatem ꝙ quoꝝ compaſſione et irrationabilem cepit abhominari machometi doctrinam. et tandem cognita veritate ſubditos ſuos ante maledicte legis ſtuduit paulatī reuocare Unde exortatus eſt eos et mandauit ꝙ vinū ni; modeſtia biberent et carnes porcinas manducarent. Tandem vero poſt multas amonitiōes et varias doctores ſue ꝑdicationes in hoc oēs concorditer ꝯſenſerūt ꝙ relicta machometi ꝑfidia perceptoa baptiſmi gratia efficerentur criſtiani. Ita tū ꝙ euiſdem ꝯditiones eſſent et libertatis vt alij xpianoꝝ lege ſubiecti iſti erant tunc temporis fratribus militie tēpli tributarij duo milia biſantioꝝ eiſdem annuatim ꝑſoluentes ꝓ ſecuritate cuiuſdam terre ſue que in cōfinis terre ꝑdictoꝝ fratrum ſita erat qui multas eis moleſtias occaſione cuiuſmodi inferre re cōſueuerant. Prefatus aūt aziſſinoꝝ magiſter vnum de familiaribus ſuis virū eloquentem prudentē et ſtrenuū de quo plurīmū ꝯfidebat miſit ad regem ierosolomitanū Rex aūt intellecta cauſa legationis pertanti populi viſtrenōc et animaꝝ a laqueis diaboli liberatione deo gratias agens. Nūcium ſemꝫ cum ſummo honore et gaudio magnifico recepit et ipm ad ꝓpria reuertētē vt domino ſuo bonā regis et xpianoꝝ volūtatem et magnum deſideriū denunciaret et vſqꝫ ad fines terre ſue deduci ꝑcepit que dū fines ſuos iā fere ingreſſurus in polum pertranſiſſet quidam ex noſtris vir belial et iniquus dei timoreꝫ an oculos ſuos nō apponēs hominem de exegio ducatu et fidei xpianoꝝ ſinceritate cōfidentem improuiſū in ſibi metuentem in detrimentū xpianitatis munie et maxime eccleſie orientalis occidit Unde popul⁹ ille qui tanꝙ planta nouella nondū radicatus erat in fide eū ira magna et indignatōe fidē nrāꝫ reſpuens et nrōs cōforcū ſuſpectū hns a tā ſcō et honeſto ꝓpoſito reſiliunt et vſqꝫ ad tempus pns xpianos et dei eccleſiā ꝑſequi et infeſtare nō pretermiſit. In vno igitur corpali homicidio predictus ille proditor animas innumeras interfecit. Hijs igitur et alijs innumeris monſtruoſis hominib⁹ miſerabiles regio orientalis corrupta eſt et alie ꝙ plures eius ꝑuſaoſo exemplo ſunt coinquinate cōtagio.

De bello ſarracenoꝝ per argumenta contra fidei fortalicium.

Circa ꝯſiderationē hui⁹ libri eſt de bello ſarracenorū per rōes ꝯtra noſtrā fidei fortalicium ſue eoꝝ iudicō nimium efficaces non attendens ꝙ eſt ſuera fortitudinis facie inimica et vi colligere potuit ex diuerſis libris. x. ſunt argumēta quibus in ſultant ꝯtra nos. Primum ꝯtra nomē xpianū. Scdm ꝯtra xpi ꝯceptōeꝫ Tertiū ꝯtra xpi diuinitatē Quartū ꝯ xpi morteꝫ Quītū ꝯtra trinitatē ꝑſonaꝝ Sextū ꝯtra beatitudinē eternā i viſione dei Septimū contra trinmoniū vnius vxoris &c Octauum ꝯtra baptiſmū quo ad ablutionē interioreꝫ

Nonum contra adorationem ymaginum. Decimum contra veritatem veniusque legis quas dicunt esse corruptas per iudeos et christianos et nihil esse veritatis nisi quantum in alchorano continetur.

Contendit ostendere christianos non esse christianos

Primum argumentum sarracenorum est contra nomen christianum. Dicunt enim quod illi qui vocantur christiani non sunt christiani nec debent vocari christiani quia sunt contrarii omnibus dictis et factis que operabatur et dicebat ihesus christus quia christus erat iudeus et servavit sabbatum. Et ipse dicit in euangelio math. Non sum missus nisi ad oues que perierunt domus israhel. Item erat circumcisus sequitur ergo quod nihil habent facere cum eo in pauco vel in multo ymmo sunt sibi contrarii totaliter. Ad hanc vanitatem in oppositionem dupliciter respondetur. Primo eius oppositum ex operibus ostendendo. Secundo quod sarraceni sic dicentes sunt contra legem suam. Primum sic ostenditur quia experientia teste possunt videre sarraceni qui habitant inter christianos quantam gloriam et honorem et quo corde christiani faciunt et offerunt ihesu christo edificantes tam solemnissimas et magnificentissimas ecclesias in suo nomine et sue beatissime matris et suorum sanctorum dicatas in crucibus et calicibus pateris candelabris lampadibus et ymaginibus ex auro et argento deauratis possunt etiam videre quod christiani ieiunant xl. observantiam xl. dierum quos ihesus christus in deserto ieiunavit. et sicut dicit lex sarracenorum de mense romadan quo in eo descendit quod ipsum ieiunent sarraceni data ratione quod qui mensem conficiunt ipsum ieiunet quis ergo potest dicere de fidelibus quod non sunt christiani ex quo xl. ieiunant et sic confitentes vitam ihesu christi sequuntur suum exemplum ieiunant similiter iiij. tempora anni et vigilias festivitatum ihesu christi sue matris apostolorum et multorum aliorum sanctorum quorum festa solemnisant non solum cantando in multis gloriis laudes deo et illis sed et etiam diebus illis cessando a corporalibus laboribus (u-eratus. Possunt etiam videre quantam devotionem et honorem deferunt nomini suo cum multa experientia cum audiunt ipsum nominare inclinant sua capita et aliqui flectendo genua et qualiter etiam eundem blasphemantes cum in iudicio accusantur publice puniunt. Nonne facto mentionem de sanctis actibus cordis in contemplationibus nec de lacrimis que de eorum oculis sepe emanant in magna habundantia memorando suam doctrinam suas predicationes suos nobilissimos actus et virtuosissimos suam vitam suam mortem suam a[illegible] descensum suam resurrectionem a mortuis multos ex eis secum resuscitatos. Item memorando etiam post suam resurrectionem suam familiaritatem cum apostolis conversationem per dies xl. antequam ascenderet ad celos. In quibus super omnes angelos sedet ad dexteram patris semper orando pro suis fidelibus memorando etiam quod in mundi fine veniet in maiestate sua et sui patris et angelorum iudicare viuos et mortuos et quod dabit existentibus ad dexteram suam vitam eternam et existentibus ad sinistram tormenta sine fine. Qui ergo sarracenus viuens inter christianos potest dicere non esse christianos nec taliter debere vocari circa illos quos cum tanta fide cum tanta devotione cum tanta reuerentia et cum tanta gloria constat adorare ihesum christum. Secundo declaro quod sarraceni hoc dicentes sunt contra suam legem non dico solum illi qui habitant inter christianos et nouerunt supra predicta. Sed etiam existentes in eo quo loco secreto existunt alchoranum. cum ipsummet alchoranum in multis locis vocat eos christianos inter arabes nominauit eos nazarenos, quod in idem redit i. discipuli nazareni sicut christiani discipuli christi qui est magister omnium fidelium et qui apparuit paulo sic se vocauit nazarenum. Dicens ego sum ihesus nazarenus quem tu persequeris. Sic ergo sarraceni bene possunt imponere fingere negare vel affirmare de christianis quicquid eis placuerit quum lex eorum vocat eos christianos ipsi dicunt quod nec sunt christiani nec debent ita nominari. Unde dum perconsiderem sarraceni de christianis sic dicentes cuius alterius legis voluit esse quum noluit affirmare esse christianos quod tamen publice dicit lex eorum. Et ideo ex quo suam voluntatem superponant legi sue negando quod ipsa affirmat, non est mirandum si similia faciunt de sancta scriptura christianorum negando tam irrationabiliter ihesum filium marie esse filium dei quem sacra scriptura in pluribus locis veteris et noui testamenti pro tali nominat quod sit filius dei filius primogenitus suus, proprius filius eius suus filius unigenitus sic quod unus solus

est filius proprius dei genitus de sua substantia propria et natura et non mutuo. de quo ut nemo dubitaret dicendo iste est vel ille. deus pater suum esse de nube esse loquendo dixit eum ostendendo hic est filius meus dilectus. Et si sarraceni negant sacram scripturam quam habent christiani negant legem suam in multis passibus qui affirmant quod eam debent credere quia facit mentionem de scriptura moysi et psalmista. dauid de multis etiam prophetis et euangelijs affirmat in alchorano quod illi sunt credentes in deum qui credunt ea que deus misit antequam machometus esset in mundo. Ad ea autem que dicunt quod ideo non sumus christiani quia non obseruamus sabbatum nec circumcisionem quere quam manifeste sunt rationes quare lex moysi non debuit obseruari post publicationem legis gratie. et excepto quod moralia precepta manserunt cessauit impletis per ihesum mysterijs in ipsa contentis ad plenum in primo libro fuit declaratum et reduco hic ad memoriam saltem unum dictum quod multum debent attendere iudei et sarraceni dicentes circumcisionem quod quando rex impleuit suum promissum si post aliquis dicat pro diuiso illud quod ipse ordinauit bene potest intelligere quod ei facit iniuriam quod dicendo tale promissum dat intelligere non esse impletum quod promisit in tempore tamen promisso per eum assignato sic est de circumcisione quam deus dedit abrahe pro signo confederationis inter deum et eum quousque de suo semine nasceretur ille qui habebat esse omnium gentium benedictio messias promissus deus et homo quia ergo sarraceni utuntur circumcisione continuo sunt in ira dei sicut iudei facientes deum mendacem expectantes non impletum quod promisit et iurauit tempore determinato. Respondent ad hoc sarraceni ex uno falsissimo fundamento presupposito quod contempta lege scripture et gratie debent seruare solummodo legem nature quam abraham obseruauit et quo ipsi non legem moysi nec christi sed datam abrahe solum tenent pro vera quod debent esse sicut et ipse circumcisus quod postquam habuit legem perfectionis redeant ad legem nature in qua vixerant ab initio mundi quoniam homines non erant capaces maioris legis sicut si postquam homo creuit in etate et est factus homo intelligens dicat quod et conuenit loqui. sicut quando erat puer sine sensu sicut potest sicut puer cogitare sicut puer ludere et sicut puer cum hoc sit certum omnibus hominibus qui venerunt ad etatem perfectam debere facere illud quod pertinet ad talem etatem et dimittere ea que faciebant cum paruuli erant. Sed querendum est a sarracenis quare circumciduntur ut cum nesciuerint respondere remanebunt confusi in circumcisione sua non enim inuenitur expresse dictum in alchorano per magistrum machometi quod circumciderunt se et iam credentes sed isti sui credentes adduxerunt se dicendo quod ex quo fuit data lex abrahe et ipse fuit circumcisus quod necessaria est eis circumcisio cum dicantur professores et obseruatores legis abrahe. quod machometus fuit circumcisus non legitur in alchorano sed in libro sue generationis et vite narratur quod ipso nato circumcidit eum Gabriel quando habuerunt cor eius et aperuit et post hec verba statim sequuntur. Et dicunt quod natus est circumcisus Ex quo ergo de sua circumcisione dicunt duas opiniones nullam earum affirmando apparet quod de eius circumcisione non sit certum nec talis circumcisio sicut ipsi dicunt fuit circumcisio Abrahe que fuit non per angelum sed manu hominis facta quod Machometus natus sit circumcisus hoc dicere est ad beneplacitum potuit machometus de facto si rex fuit arabum vel princeps vel subditus sui inter se vel ex parte sua non deu. dare suis omnifariam. quod etiam in libro suo non continetur fic scadisse Sed quod mysterium circumcisionis datum abrahe quod iam totaliter cessauerat et fuit annullatum potuerit iuste ordinari et continuari clarum est quod non quam iudei sicut dictum est quam ea utuntur sunt incidunt in iram dei et odio. de quibus sic datur intelligi in eo quod narratur de vita machometi non fuit filius inter eos parue corporis non expectantes quod angelus circumcidat puerum quam die octaua sicut eum statim circumcidit. ergo machometus fuit filius gentilis vel christianus si gentilis videat qui ita affirmat in qua reputatione teneret eum mater sua videndo eum dissimilem parti et suo generi toto. si porro non habuerat de ea reuelationem de qua tamen nihil narratur. et quomodo potest dici per angelum circumcisus statim sicut natus fuit. si natus fuit circumcisus hoc nulla est dicere quoniam est contradictio in terminis Si iam forte dicat quod circumcidit eum angelus in ventre matris sicut si a sua conceptione fuisset sanctificatus et in gratia dei

D

cui non concordant verba pſalmi dauitiſa. Unde magiſter machomet quē dyabolus intelligo iurando per claritatem noctis quā do colligit ſeu occidit dē ſic. an nō te inuenit dominus tuus orphanū et appropinquabit. inuenit te deuiū et direxit. inuenit te pauperem et ditauit. ecce ſanctitas tam per ſarracenos laudati religioſi machometi quē finxit ipſi intelligunt deus inuenit deuiū et direxit. et ad quid direxit ſtatim declarat q̄ de paupere eum ditauit et quid dicat in libro ſuo contra diuinas p̄ illas et luxurias prout dyabolus ſuus non dicatur. Sed hoc eſt certum q̄ eſſiale eſt q̄ diuinas habentes ingrediantur paradyſum dimittendo ergo hoc ex quo illud qđ dicitur de circūciſiōe machometi nō legitur in libro ſuo per eos reputato pro autentico illud eſt magis apparens q̄ ipſe et ſui primi credentes pro maiori vel multo magna parte fuerunt criſtiani nō circumciſi ſed baptizati. Veruntamen cum in alchorano dicatur de magna inſtantia per eū ad iudeos vt eſſent ſui credentes cuſtem magni labore et principaliori intētione ſua faciendi ſemper ſuū principatū maiorem p ēū tū deſiderauit pro concordia eorū que ſibi adherebant forte fuerit introducta circumciſio que leuiter potuit introduci cum in illis gentibus eſſet multitudo iudeorum et eſt veriſimile q̄ multi eorum erāt neophiti et cū in multis iſtorū magno tempore durat affectio ad legē moyſi ſicut vera per eos habita et ſuos patres habendo fiduciā domini templi. ſic multi illorum non contradicebant circumciſioni. dicunt verū aliqui q̄ durauit adhuc in illis partibus hereſis phariſeorum q̄ ad ſaluationem requirebatur cum euangelio obſeruare legem moyſi et nō minus penſandū eſt q̄ quo labor machometi et ſuorum ſucceſſorum erat adiūgere principatui ſic criſtianos ſicut iudeos et gentiles per ipſum et ſuos fuiſſe ordinatum q̄ ſui credentes loco bapiſmi acciperent elatabet quo vtunt quādo ingrediuntur ſuas meſquitas. poteſt ergo alphaquinus ſarracenorum per ſeipſos intelligere quā te eſſicacie eſt q̄ arguunt contra xpianos q̄ circumcidunt ſe ſicut fuit xp̄s quā ipſi ſcipſos reputātes et tenētes ſe pro magnis zelatoribus et imitatoribus eius non uaſcuntur circumciſi nec expectant q̄ angelus circumcidat eos ſicut dicunt de machometo. Forte reſponde

bunt q̄ alia eſt ratio in machometo et alia in eis. ſed ex quo in eis nō verificatur q̄ in ſua prophetia nō eſt mirū ſi imponere xpianis debere circumcidi ex quo xp̄s fuit circumciſus ſicut homines ceci vel debiles viſus loquētes in eo q̄ non vel pauca vident qui ſequūtur ea que pedibus calcant vel manibus palpant. ſed de eo q̄ dicunt non vident quod eſt ante vel retro ad dexteram vel ſiniſtram ſupra vel infra volo dicere q̄ non cōſiderāt cauſam quare fuit eheſus xp̄s circumciſus nō habens locū in ſuis fidelibus poſtq̄ ceſſauit lex moyſi et fuit euacuata a virtute quā primo in eo erat quando fuit puer. nec adhuc in nocte ante mortem ſuam. quia fuit per eū obſeruata lex moyſi faciendo paſcha agni. Unde ex quo fuit mutata ſubſtantia et natura illarum rerum in quibus principaliter ſtabat veritas legis moyſi licet inueniantur ſcripta et q̄ iudei teneant eam cum multa obligētia in ſuis ſynagogis ex quo deficit eis virtus non obligat vt ſeruetur immo potius obligat vt nō obſeruetur. Quoniam hoc eſt certū et notorium omnibus hominibus mūdi q̄ nō exiſtente veritate vel ſignificate per ſignum ſi ille q̄ ſignū habebat vult ea vti ſicut prius q̄ ipſe factor reputatur falſus et mendax vel ſtultus ſine ſenſu vt cum ſit ſpecialis diuiſa militibus a non militibus quomō aliquis eorum ſuis demerentie priuatur a militia ſi ducat eandem diuiſam quā primo ex quo ſubſtātia veritatis habuit mutationem eſt reputatus mendax et habet penā pro eo non minus eſt de illis dignitatibus rerum eccleſiaſticis q̄ ſecularibus quibus poſſunt priuari poſſidentes vel ſi nunq̄ habuerunt et vocantur tales eadem ratio concurrit circa mulieres exiſtentibus aliis ſignis virginū et vxoratarum corruptarum. quia iſte facerent iniuriam ſuis maritis ſi ambularet in habitu in quo primo ambulabant ſic facerent iniuriā regi milites ſi facta pace in ſe ducerent ſignū qđ primo erat guerre vel ecōtra ſigno ipſo facto exiſtente falſo quoniam non eſt cōforme rei per illud ſignificate proprium. Exemplum circa materiam de quo loquimur eſt de muliere que alio habitu vtitur quando ē virgo deſponſata et alio quando iam peperit. q̄ ſi poſtq̄ peperit filium vult ducere ſe ſicut prius anteq̄ pareret omnes videntes derideret eam reputantes eam mulierē inſen/

ſatam ſpecialiter ſi ipſamet occidit ſuū ꝓpri um filium et ſe vellet oſtendere ac ſi numꝙ peperiſſet quia iam non ſolum mulier iuſſe ſata ſed etiam reputata ſunt veraciter falſa et ſine aliqua expoſitione plena omni malicia. hic eſt ꝓpter caſus ſynagoge ſocietatis deſcendentis ex ſemine abrahe qua aliis omnibus dimiſſis generationibus deus accepit in fide ꝓ ſponſa ſua quando abrahā credidit et fuit ei reputatū ad iuſtitiam. Unde ex illo tempore ſemper viguit in fide et ſpe quod ex illa debebat naſci meſſias ꝙ non erat in aliqua alia generatione et inſignum predicte fidei abrahami ſicut dictum fuit accepit circunciſionem nato ergo meſſia ex ſemine iudeorum et impletis per ipſum omnibus myſteriis ſic eſt ꝙ vt maneret inſtans quē primo tenebat occidit filium ex ea natum quia potent iudicare niſi ꝙ ſit totaliter ſine ſenſu et plena omni malicia poſtea poſuit in circunciſiōe ꝓ diuiſa et data quouſꝙ ex ipſa naſceretur filius ei promiſſus decrato non minus culpat ſarracenos confitētes natiuitatem iheſu xp̄i ex maria virgine deſcendente ex genere iudeorum. Unde impleto myſterio circunciſionis ſtatim ceſſauit que primo erat diuiſa et ſignum ſpecialis amoris illius populi. Item circunciſio tenebat locum et conditionez vnius ſupplicationis continue ad deum vt recordaretur ſue miſericordie ſecundum ꝙ locutus fuit abrahe et aliis patribus iudeorum ꝙ veniret ad medendum contritos corde et ad predicandum captiuis indulgentiam et clauſis dare apertionez et conſolationem lachrymantib⁹ impleto ergo et de ea habita pfecta notitia circunciſio que iudeis erat ſicut quedaz ſupplicatio primo redit in abhominatōnem et odium quanto plus ducunt eaz tanto ſe faciunt magis indignos diuina cōſolatione de quo tempus preteritus. M. eccl꞉ annoꝝ eſt eis plus ꝙ ſatis teſtimonium exiſtenti cōmune in ira dei et vt nunꝙ habeant miſericordiā ſicut circūciſio dabat eis ſpē quā totaliter ꝑdiderūt q̄ꝫ mutata ſubſtācia et noficata veritate myſterij circūciſione que erat ſignū voluerunt vt ſicut prius bene pōt hic dici illō broccardicū tri⁹ regni caſtelle adi lodigonuera enbiendolo tuſnegra. Supradictis rationibus comprehēdentibus ſarracenos plus ꝙ iudeos quando ipſi poſtꝙ ceſſaunt ſua in myſteriis ea ratione qꝛ fuit data abrahe vtuntur circūciſione qui ſi ante voluerunt cogitare in ſecreto ſacre ſcripture poſſunt ſane intelligere ꝙ ſequentiū virtū circunciſione ſicut moyſes continue accuſat iudeos ante deū quia nō crediderūt dictis eius ſic abrahā accuſat ſarracenos falſe ſuā diuiſaz deducētes poſt impletionem ꝓmiſſionis ſibi facte et aliis patribus cuius impletionis ipſimet ſunt teſtes poſiti in paradyſo poſt mortem iheſu chriſti. accuſat eos iterum non minus abraham quia cōfitētes ſe venire de byſmael contradicūt eius diuina verba et mendacia dicunt. quia non in byſmael ſed in yſaac ſemine eſt benedictio oīm gentium. et dicunt ſeipſos eſſe illos de benedictione yſaac ꝓmiſſis vix ſufficeret tempus ſi ſcriberētrationes et cauſas occurrentes ad intellectū iniuſtitie totaliter irrationabilis quam ſarraceni cōmutant in vſu circunciſionis non habendo auctoritatē et expreſſum teſtimoniū quod ſuo magiſtro. ſ. machometo ſecrete mandatum. Veruntamē ſi tale preceptum ſingarum nō poteſt eſſe dei quia deus non poteſt dare falſum teſtimoniuꝫ ſicut eſt circunciſio mutata veritate et ſubſtātia illi⁹ qd ſignificabat totali veritate exiſtente principaliter in hoc ꝙ ſit ꝯformitas intellectus cognoſcentis rei que cognoſcatur poteſt aliquis dicere ꝙ intelligit ꝙ ſol ſic reluceat nobis et illuminat de nocte ſicut de die. Sꝫ qꝛ natura rei nō eſt cōformis ſua cognitio nō eſt vera ſimiliter et eius dictuꝫ et ſi illud qd dicat ponat in ſcripturis eadem ratione illa ſcriptura erit falſa vt notat dn̄s Ceſarien. in tractatu ſuo ꝯtra ſarracenos.

Contra xp̄i conceptionē per ſpiritūſanctuꝫ

Secūdū argumētū ſarracenoꝝ eſt ꝯ chriſti conceptionē quam nos xp̄iani affirmam⁹ de ſpiritu ſancto qui eſt tercia in trinitate pſona quod ipſi non intelligentes licet aſſerent xp̄z de virgine natū et mariam virginem ꝑmanſiſſe non tamen intelligunt ſpiritum dei terciam in trinitate perſonam ſed potius materialem flatuz qualē reperimus in homine et alio animāte. Dicunt .ſ. deo inſufflante beatam virginem de illo flatu virginem concepiſſe. ꝙ volunt auctoritate et ratiōe ꝓbare. ſ. ꝙ flat⁹ ſit in deo

et q̄ de tali flatu ꝯcepit virgo. vn̄ d̄r in pſal. Flauit ſpiritus eius et fluent aque. ſpm̄ iſtuꝫ intelligūt materialem dei flatuꝫ. Itē Gen. 2. inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vite q̄ ſic intelligūt deus ſuo flatu inſufflauit in corpus ade et ita creatus eſt ſpiritꝰ in corpe ade illo flatu diuino de eodem flatu intelligunt quod legitur in euangelio Inſufflauit xp̄s in diſcipulos ſuos et ait. Accipite ſpm̄ ſanctum et cetera. Sic etiam intelligunt q̄d gabriel dixit ad mariam. Spirituſſanctus ſuperueniet in te et illud quod de xp̄o dicit conceptus de ſpūſancto ex maria virgine. Ratione etiam idē volunt aſtruere ſic. Virgo maria xp̄ꝫ genuit per ſe non alio mediā te ſed nec de viri ſemine cum concepit nec de diuina ſubſtātia. ergo de quodā medio inter rationalem creaturam et deū. Sed q̄d eſt medium ſuper hominem et infra deum niſi flatus diuinꝰ quo inſufflata peperit virgo maria. Si flatus materialis impregnat terram et germinare eam facit quid mirum ſi flatus diuinus inſecundauit mariā. Ad hec reſpondet alanus in ſuo quadripertito libro iiij. capitulo primo q̄ illi qui hoc conant aſſerere indigent pena et ſenſu quia in deo materialis flatus non eſt cum ſit ſubſtantia incorporea nec habet inſtrumēta flā di vt fauces et huiuſmodi. Si .n. deꝰ corporeus eſſet variabilis eſſet nec in omni loco incircumſcriptibiliter eſſet. q̄ autem deus incorporeus ſit ratione non indiget cum oīs ratio tam humana q̄ diuina hoc irrefragabiliter affirmat. Flatus enim dei ſiue ſpiritus dei dicitur ſpūſſanctus qui procedit a patre et filio de quo dicit ſpūs domini ferebatur ſuper aquas Gen̄ .i. et xp̄s dicit ſpūs vbi vult ſpirat. Si ſpirituſſanctꝰ aliquo voluntas eſt rationalis eſt et ita materialis flatus non eſt. Item apoſtolus dicit q̄ ſpirituſſanctus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus xp̄s etiam ait. Ite predicate euangelium omni creature baptizantes eos in nomine patris et filij et ſpūſſancti. Hic ſpūſſanctus connumeratur patri et filio et ita vna eſt in trinitate perſona de hoc ſpū dictum flauit ſpūs eius et fluēt aque. cū enim ſpūs .ſ. per gratiam inſpirauit peccatoribꝰ qui dicuntur aque propter fluxū peccatorū aque fluūt .i. peccatores conuertuntur fluunt propter fluxum lachrymarū per penitentie lamentum. q̄ autem dicitur dominus inſpiraſſe ſpiraculum vite in corpus ade. ſic eſt intelligendum eſt ſpm̄ hominis creando in corpori hominis infundit. per hoc autē q̄ xp̄s inſufflauit in apoſtolos ſignificauit q̄ gratiam ſpūſſanctus infundebat in corda eorum. Superuenit aūt ſpūſſanctus in virginem glorioſam quia ei infudit gratiā ſuam. Eadē ratione dicitur concepiſſe de ſpūſctō .i. ope ſpirituſſancti non de ſubſtancia ipſiꝰ. ipſa enim virgo ſola dei auctoritate de carne ſua xp̄m concepit ſine alterius rei p̄miſtione nec aliquis debet intelligi flatus materialis vt dictum eſt a deo procedens rationalem creaturaꝫ excedens quia ſi aliquis materialis flatus procederet a deo aut eſſet eiuſdem nature cum deo aut nō. Si eſſet eiuſdeꝫ nature cum deo ergo eſſet deus et ita de diuina natura concepit virgo q̄ dictu et intellectu eſt horribile aſſerere. Si vero ille flatus non eſt diuine nature queritur ergo cuiꝰ nature ſit ſi corporee nature ē et nō diuine erit angelus vel anima cū ſpūs ſit et ita beata virgo de angelo vel anima concepit. Si aūt corporalis eſt nihil aliud q̄ aer eſſe videtur et ita abſurdiſſimū eſt q̄ ſequitur vt dicamus virginem ex aere ꝯcepiſſe hominē. Queritur etiam a ſarracenis vtrūꝫ ex ſolo flatu facta ſit iſta conceptio. ſi ex ſolo flatu conceptus eſt xp̄s quomō ex ſolo flatu flatꝰ eſt hō vel ipſe flatus factus eſt homo fuit ille flatus anima xp̄i vl' vnitus anime xp̄i. ſi fuit vnitꝰ anime xp̄i ſpūs ſophiſticus eſſe videtur. corpus etiam q̄d xp̄s habuit fuit de carne virginis aut ſi non fuit de carne virginis filius virginis non fuit. Unde ergo carnē habuit ſi de virgine habuit fuit flatus ille virtus carni ex illis duobus fieret conceptio et illo flatu animaretur caro ad hoc vt xp̄s fieret homo. Sed obijcit ſarracenꝰ veritatis inimicus xp̄s non fuit de ſubſtantia diuina vel de ſpū dei conceptus quō ergo fuit dei filius. Ad quod reſpōdetur q̄ xp̄s ſcōm humanā naturam fuit filius virginis et ſcōm diuinā filius dei ab eterno a patre natus ſcōm diuinitatem. In tempore vero de virgine ſcōm humanitate. q̄ aūt xp̄s fuerit deus hō ſupra libro primo lariſſime ꝓbatum eſt

e
q̄ chriſtus non ſit deus.

Septimum argumentum ſarracenorū eſt contra xpi diuinitatē. Arguunt enim contra nos ſi xpus eēt deus ipſe ſe hoc in euangelio declaraſſet ſz hoc eſt falſum. quia nūquā de ſe aſſeruit nec dixiſſe legit ſe eē deum. quod ſit de argumento ſequela patet quia inſipienter diceret. ſi quando de ſe non aſſeruit ſe eſſe deū. Rndet multiplr te ſtimonio ipſius xpi oppoſitum eſſe verum. Unde Mar. xiiij. habetur quia cum ſacerdos interrogaret ipſum dicens tu es xpus filius dei benedicti. Rndit ihesus et dixit illi. Ego ſum eſt manifeſta confeſſio quod xpus eſt deus propter quod ſummus ſacerdos ſcidit veſtimēta ſua et cetera Item io. vi. Ego ſum panis vive qui de celo deſcendi ſi quis manducauerit ex hoc pane viuet in eternum. Item Ioh. viij. Ego ſum lux mundi qui ſequitur me nō ambulat in tenebris ſed habebit lumē vite. Item et plurimis alijs locis. Ego ſum reſurrectio et vita. Ego ſum via veritas et vita. Ego ſum oſtium per me ſi quis introierit ſaluabitur. Ego principiū qui et loquor vobis. Ego ſum alpha et o. principium et finis que omnia non poſſunt competere niſi deo vero vt patet cuilibet intuenti. In cōfirmationē huius iudei allegantes cauſam coram pylato quare deberet mori xpus dixerunt quia filium dei ſe fecit. Et ſic patet quod inſipienter et ſine loco cum ſarracenis ſupra allegato argumento.

Contra xpi mortem.

Octauum argumentum ſarracenorū eſt contra xpi mortem. Ipſi enim aſſerunt xpm immortalem et impaſſibilem fuiſſe qui conceptus de dei flamine. Ideo dicunt ipſum non fuiſſe paſſū vel mortuum nec a mortuis ſuſcitatum ſed aſſerūt alium hominem poſuiſſe eum iudei vel in xpm cruci affigere quod ita nituntur probare xpus de flato diuino conceptus eſt ſicut flatus omnis incorruptibilis eſt ita xpus impaſſibilis. Preterea indecens eſſet xpm de flatu diuino conceptum et quodāmodo dei filium crucis ſubire patibulum. Rndetur quod ſecundum quod dei filius eſt nec paſſus nec mortuus nec ſuſcitatus eſt ſed ſecūdum humanitatem humane nature quā aſſumpſit ex virgine. quia chriſtus ſi tamen aſſumpſit paſſibilem habuit aut impaſſibilē. Si impaſſibilem vnde eam aſſumpſit. Si paſſibilem et pati et mori potuit et ex diuina virtute a mortuis reſurgere. Sed ſi de carne virginis paſſibilem tamen aſſumpſit et ſic paſſibilis fuit. quia aūt xpus filius dei fuerit. et ſecundum hoc immortalis et filius virginis et ſecundum hoc mortalis diligenter in petro libro primo probatum eſt. et etiam quod xpus paſſus mortuus et ſuſcitatus fuerit ibidem laſſime probatum eſt in queſtione .xij. theſaurorum. Et ſi dicat ſarracenus inconueniens eſſe xpm ſubiiſſe mortem ſecundum infirmitatem. Reſpondetur quod hoc non reputamus chriſti miſeriā ſed dignationē quia et ſi magna miſericordia fuit et dignatiōne quod chriſtus carnem aſſumpſit et mortem ſubijt non quia meruiſſet hoc aut peccatum non fecerit vt etipſi ſarraceni fatentur ſed vt a morte nos per mortem redimeret. Si. n. rex aliquis ſuū ſeruū ſeruitus tractus in luto lutum intraret vt ſeruum liberaret non hoc aſcriberetur miſerie regis ſed dignationi. Ex verbis etiā ipſius alchorani eligitur predictus error. Unde dicit in capitulo .xxvij. in perſona xpi. Dux inter homines conuerſatus ſum [illegible] hi. ſi deus non me virum difficilem ſed in alio eis expedire creauit et ſic me dominum ſalus in die mee natiuitatis et mortis et a qua ne rum viuus accedam becibi.

Contra trinitatem perſonarum.

Nonum argumentum ſarracenorū eſt contra trinitatem pſonarum. Cū enim audiuit machometus quod chriſtiani ponebāt in deo tres pſonas noluit intelligere ſine pluralitate diuine eſſentie. cogitauit quod ponebant tres deos et ideo negauit trinitatem in deo. et ideo dicit in alchorano in capitulo eleneſa non dicatis tres quia deus eſt deus vnus. hec pluralitas perſonarum in deo poſſet oſtendi ex ſacra ſcriptura et rationibus ſicut ſupra probatum eſt cōtra iudeos libro .iij. conſideratione .iij. articulo. ſecūdum quia tamen primū ei intra dicitur eis cunt eſſe corruptum. Secundum vero iudei re nolunt eum ſoluit credere niſi hiis que ei data ſunt eis a ſuo magiſtro in alchorano. Ideo ad eorum confuſionem ex eodem alchorano volo oſtendere pluralitatem perſonarum in diuinis ad quod ipſi non potent

D iij

reſpondere compellantur intrare conuiuiū veritatis. Queramus ergo a ſarracenis quid ſibi voluit alchoranum. quia totiens inducit deum de pluralitate loquentē. Dicitur etiam in capitulo elbakara in perſona dei. diximus angelis adorate adam etc. Et hoc continuauit poſtea vſqꝫ ad finem libri aliquo mō loquendo de deo in ſingulari aliquando ī plurali et certiſſimū eſt omnibus xpianis iudeis et ſarracenis ꝙ deus eſt vnus et ſolus et ſimplex et non habet nec poteſt habere cōſortem. quare igīt de ſe loquitur pluraliter non poſſunt dicere ꝙ deus loquitur de ſe et angelis. dicitur enim ibi dixim⁹ angelis. hec ergo locutio dei eſt non angelorum ſed ad angelos. Item ſecundo in capitulo ſad dicit ꝙ omnes angeli adorauerūt adam niſi dyabolus ergo omnib⁹ angelis dixit deus. Tercio capitulo in multis locis in alchorano inducit tales locutiōes de deo in plurali in talibus actionibus in quibus angeli nullomodo communicant ſicut in creatione mundi in iuſtificatione impij dicitur in alchorano in pluribus locis in perſona dei nos nunqꝫ creauimus celum et terraꝫ et intermedia pro ludo et nos iuſtificam⁹ hominem etc. et nos miſimus chriſtum filium marie et dedimus ei ſpiritum et euangeliuꝫ et miracula et talia in quibus angeli nullomodo communicare poſſunt cum deo. angeli enim creati ſunt a deo et non creatores cum deo creante celum et terram et intermedia. nec poſſunt dicere ſarraceni ꝙ vox illa pluraliter ſit excellentiſſima creati per quod deus omnia fecit vt dicunt. Conſtat enim ꝙ quicquid eſt preter deum eſt creatura a deo creata et nulla creatura poteſt eſſe cōcreatrix cum deo. Item iiij. capitulo. Non poteſt etiam dici ꝙ deus pluraliter de ſe loquitur ꝓpter diuerſas quidditates que ſunt in eo ſicut potentia iuſticia et huiuſmodi quas arrabes appellant ſapbat. Iſta. n. ſunt in deo non accidentia ſed ſunt ipſa diuina eſſentia Unde in deo nullam compoſitionem nec pluralitatem faciunt vt per illa de⁹ de ſe loquatur pluraliter cum tamē in angelo et homine illa accidentia aliquam compoſitionē faciant et tamē talis modus loquendi ſaliqꝫ ꝙ deus de ſe cum ſit vnus pluraliter loquatur inuenitur ſemel a Moyſe introductus in Gen. nam in formatione hominis deus locutus eſt dicens faciamus hominem etc. Et dicunt iudei ꝙ eſt vox dei ad angelos quod eſt contra ſacram ſcripturam que nu ꝙ dicat hominem creatum ad ymaginē angeli ſed ad ymaginem dei et hoc eſt ꝙ ſta ſubiungit Moyſes poſt iſta verba. dicens Et creauit deus hominem ad ymaginem ſimilitudinem ſuam ad ymaginem dei cr uit illum. Eſt igitur vox dei patris ad fil vel totius trinitatis adinuicem nam deu qui eſt vnus et ſimplex in eſſentia eſt trin in perſonis. et alchoranum illud ſimplicit dixiſſet niſi quia tenuit ꝙ non poſſet eſſe ſummo perſonarū ſine diſtinctione eſſent Ideo dicit in capitulo elneza. O familia l bri nolite vacillare in lege veſtra et non catis de deo niſi veritatē quia chriſt⁹ ih marie filius eſt nuncius dei et verbum d quod in ea poſuit per ſpiritum ſanctum ſu Ecce hic nominat deum verbum dei et ſp ſanctum ſuum. Sed timens ne per hoc d na eſſentia diuideretur vel multiplicaret vel determinaretur ſtatim ſubiungit et n dicatis tres quia deus eſt deus vnus. E quantum appropinquauit ad illud qu maxime arduum eſt in fide vt quaſi cum hanne diceret pater verbuꝫ et ſpiritus ſan hi tres vnum ſunt. Inducit igitur in alc rano machometus deum loquentem plu liter ex hac cauſa. teneamus igitur cu eis communiter ꝙ deus eſt vnus et ſolus ſi plex et ipſi habent in alchorano ꝙ deus e deus vnus et ꝙ habet verbum ſuum et ſp ſanctum et ſic tenemus ꝙ ipſe qui eſt v deus vnus et ſimplex propter de ſe loqu ſingulariter, et quia eſt trinus in perſone aliquando loquitur de ſe pluraliter. Sed hec dictum eſt de patre et filio dicamus a quid in ſpeciali de ſpiritu ſancto contra ſa cenos et queramus ab eis quia alchoran frequentiſſime facit mentionē de ſpūſanc quis eſt iſte ſpiritus ſanctus. Nam in capit elbakara in perſona dei dicit dedimus dedimus ihesu filio marie ꝙ faceret prod gia et miracula manifeſta et perfecimus per ſpiritum ſanctum et idem repetit per om infra in eodem capitulo. Item dicit in ca tulo elembra de maria inſufflam⁹ in ea ſpūſancto et in pluribus alijs locis loq ſimilia de ſpūſancto Querimus ergo quis iſte ſpūſanct⁹ et nō poſſunt dicere ſarrac

q̃ ſit aliqua creatura pura vel aliquis ange
lus bon⁹ q̃ loquaſ de eo ſingulariter vt de
ſpũ ſancto noſtro. Angeli vero ſancti ſunt
multi et non ſunt dei. que eſſet igiť cauſa vt
de eo ſingulariter diceret noſtro et ſancto. Et
preterea nõ eſſet magna commendatio de xp̃o
quem alchoranũ intelligit ſingulariter com
mendare q̃ de⁹ dediſſet ei angelum cuſtodem
q̃ quilibet homo hz angelũ cuſtodem. naz
dauid facit ſpũs angelos et miniſtros noſtros
ſicut dicit in alchorano in capitulo elmelaze.
Et preterea angeli nõ ſanctificant hominẽ.
ſz deus immediate et ſolus. ſicut ſolus de⁹
poteſt dimittere peccata vt dicit in alchora
no. Si aũt predictus ſpũſanct⁹ ſit vere de⁹
ſol ver⁹ deus qui de ſpũſancto loquitur dicẽs
deus dedimus ſpũſanctũ et inſufflauimus
de ſpũ noſtro. cũ igiť diuina eſſentia ſit vna
et ſimplex et non poſſet diuidi nec diſtingui
et ibi ſit dans et datũ. dans qui dicit dedi
mus. et datus ſpũſanctus qui dicitur dat⁹
et inſufflatus et inter dantẽ et datũ requiri
tur diſtinctio. oportet q̃ deus dans et inſuf
flans et ſpũſanctus inſufflatus et datus di
ſtinguatur et differant. decet diſtinctio ſola
quam nos chriſtiani ponimus in diuinis
perſonis et quã vocam⁹ diſtinctionẽ realez
per relationes originis ſtante vnitate indi
uiſibili diuine eſſentie. Patet ergo declarata
trinitas perſonaz in diuinis cõmunitate eſſen
tialiter ex alchorano machometi quã ſarra
ceni non intelligunt propter ſuã cecitatẽ.

Contra beatitudinẽ eternam que in dei
viſione et non corporali refectione cõſiſtit

Extum argumentũ ſarracenorũ eſt
contra beatitudinẽ eternã. et nos chri
ſtiani intelligimus et firmiter credim⁹. ſcilz
q̃ cõſiſtit in dei beatifica viſione et illa ẽ ſpi
ritual̃ refectio finalis beatoz. Sarraceni ve
ro tenẽt in eterna beatitudine homines refi
ciendos materiali cibo et potu q̃d ſic aucto
ritatib⁹ nituñt probare. Deus enĩ promiſit
iudeis ſi bene agerent terram lacte et melle
manantem. ſz hoc intelligi nõ põt de materi
ali terra promiſſionis q̃ illa nõ manat lacte
et melle. ergo in alia vita eterne. Item chri
ſtus promiſit ſuis credentibus eternã re
fectionẽ dicẽs vt bibatis et edatis ſup menſã
ſam meã in regno patris mei. Item poſt re

ſurrectionẽ ſequitur xp̃m de fauo mellis co
mediſſe vt per hoc inſinuaret q̃ poſt reſurre
ctionem oẽs reficientur melle. Ad hoc dicẽ
dus eſt eſus beſtijs q̃ in eterna beatitudine
nõ erit aliqua materialis refectio ſed ſpiritu
alis q̃ tũc homines ſpiritualia corpora ha
bebunt non potu vel cibo indigẽtia quia ſi
cut atteſtať xp̃s hoĩes in paradyſo neq; nubẽt
neq; nubent ſz erũt ſicut angeli dei in celo ci
bo et potu non indigentes et apoſtolus ait
quod eſca et potus non ſunt regnum celorũ
caro enim et ſanguis regnum dei non poſſi
debunt id eſt alimenta carnis et ſanguinis
in regno dei locũ non habebunt. ad litterã
de terra promiſſionis intelligi non poteſt q̃d
dictum eſt de terra lacte et melle manante ter
ra cum illa ſteriliſſima eſt ſed per terrã ma
nantem lacte et melle paradyſus celeſtis in
telligatur que manare melle et lacte dicitur p
pter eterne et interne refectionis dulcedinem
menſam autẽ chriſti que eſt in regno patris
ſui vocat ſpiritualium bonoz refectionem q̃
ſpiritualis refectio nihil aliud eſt q̃ͥ diuina
fruitio. Unde in pſal. torrente voluptatis
tue potabis eos. Que autem maior inſania
poterit eſſe q̃ aſſerere hec eſſe bonorum p̃mia
ſcilicet cibum melius et potum lactis nulli q̃
ſuſtinuerunt martires tot perſecutiones vt
ad has peruenirent refectiones voluit laurẽ
ti⁹ vri in craticula vt ad hos perueniret. Jan
dus ſuſpenſus eſt vincentius in eculeo vt hoc
frueretur cibo. certe ſi deus daturus eſſet ſua
materialia fercula credo q̃ elegantiora daret
cibaria. xp̃s autem poſt reſurrectionẽ nõ
ideo comedit vt per hoc inſinuaret reſuſcita
tis neceſſaria eſſe ſed vt probaretur ei⁹ reſur
rectio vera cuiuſdem in numero non ſolũ per
auditum cum dixit eis pax vobis. Luce. vl
timo quia xp̃s habebat talem modũ ſalu
tandi ſpiritus enim malignus nõ conſueuit
annũciare pacem ſed diſcordiam nec ſolum
per viſum. cum dicit diſcipulis videte ma
nus meas et pedes meos quia ego ipſe ſum.
Luce vltimo. Nec ſolum per tactum cũ di
xit palpate et videte quia ſpiritus carnem et
oſſa non habet ſicut me videtis habere. Lu
ce vltimo. Sed etiam probauit ſuam reſur
rectionem eſſe veram ex guſtu quia corpus
fantaſticum et ſine anima comedere nõ poſ
ſet. Hac ergo ex cauſa dixit diſcipulis ſuis
habetis hic aliquid ad manducandum illi

ualerunt partem piſcis aſſi et fauum mellis. Unde cibus ille non fuit cōuerſus in carnem ſed reſolutus in preiacentē materiā. Sz ne hec cauſa comedēda erit in reſurrectione generali. ea ergo que in ſacra ſcriptura de vita eterna reperiūtur vt cibus et menſa per ſimilitudinē vel exemplū poſita ſunt. Non ſic aut de ſecta machometi quia ipſe de vera beatitudine et de viſione dei nullam omnino facit mentionem. q nec deſiderauit nec apprehendit ea ſola que deſiderauit promiſit in quo apertiſſime fuit cōtrarius nō ſolum doctoribus ſed omnib⁹ prophetis et omnibus philoſophis et ordinatiōe viuētibus qui oēs concorditer concordāt q vltima hominis felicitas ſit in cognitione ſolum dei iuxta illud quod dicit Johānis. Hec eſt vita eterna vt cognoſcāt te ſolum deum verū et quē miſiſti iheſum xpm. Et Ariſtoteles in quarto ethicorū et .xij. metaphiſice dicit q vita que eſt ſecūdū intellectū eſt optima. igitur guloſa et luxurioſa eſt peſſima vita que impedit intellectum hominis. Sed obmiſſis auctoritatibus ſacrarū ſcripturarū quā nō recipiunt ſarraceni lz recipere deberēt cū ipſe valde laudet et commendet legem dei, prophetarū ſanctorum doctrinā ac euangelium xpi habita ratio cōtra eos qua oſtendatur q in illa felicitate eterna nō erunt ac⁹ guloſi et luxurie. Et arguit ſic Ad hoc ſumitur cibus vt corruptio que poſſet accidere ex cōſumptiōe naturalis humidi nō ſequatur vt etiam cibus ſumitur et augmentum ſed iſta duo nō erūt ibi. Nam oēs in debita quātitate reſurgēt nec amplius poſt ... mori nec aliquo modo deficere. Nam ſicut dicit machomet⁹ in ſua doctrina vt patet ſupra cōſideratiōe iij. poſt q omnia mortua fuerint deus occidet mortem et poſtea reſurget immortales et integri. ergo cibi ſumptio nō eſt neceſſaria aliquomō et eodem modo nec vſus venereorum qui nec tūc eſt neceſſarius q cōſeruetur in ſpē quod nō pōt conſeruari in indiuiduo. Item homines reſurgētes in perpetuum viuēt. ergo ſi cibo ſemper vterentur in infinitum augebūtur corpora cor- pora aut erunt ibi digeſtiones aut in hac feditas vt tantum reſoluatur quantum conſumatur quorum vtrūq eſt inconueniens. Ad hoc reſpondet machomet⁹ in libro de doctrina ſua dicens q non erit ibi egeſtio fetidum ſed purgatio per ſudorē. Et ponit exemplum de puero in vtero matris qui vtitur nutritur et non egerit. Sed exemplum et ratio eius nihil ſoluit ſicut patz inſpicienti. Nam quedā ſunt de perfectione imperfecti que in re perfecta eſſent imperfectio magna. Item iſta cauſatio machometi nihil valet quia corpora reſurgentiū ita erunt incorruptibilia q nihil poterit reſolui ex eis et ſic nō eſt ſimile de vno et de altero de perfecto et imperfecto. Itē ſi in iſtis actibus eſſet vltima hominis perfectio vt videtur machomet⁹ expreſſe dicere. quid igitur nūc oportet abſtinere ab iſtis et nō magis die ac nocte luxuriare et comedere vt hic etiā felices ſimus. ſed apud omnes homines etiam apud ſarracenos reputatur virtuoſius abſtinere ab his et etiā ipſi ſarraceni habent viros cōtemplatiuos et cōtinentes quos maxime laudant. Item ſi in iſtis actibus eſt vltima hominis felicitas quid faciet anima ſeparata ante reſurrectiōem que nec comedere nec luxuriare pōt. nec vnq̄ poterunt eſſe felices quia iſtis omnino carent. Preterea ſi habēdo multas vxores et infinitas concubinas et adoleſcentulas eſt vltima virorū felicitas vt patuit ſupra cōſideratione iij. Quomodo ergo mulieres poterunt vnq̄ eſſe felices niſi habeāt multos viros. Erit igitur aut mulier felix aut vir felix et mulieres adoleſcentule infelices et miſere. Rationabiliter ergo cōcluditur q omnes eorum q̄ mulieres eorū infelices erunt et miſeri ſequentes id quod debetur porcis et animis. ſ. gulam et coitum.

Contra matrimoniū vnius vxoris ſimul

Septimū argumentū ſarracenorum eſt cōtra matrimoniū vnius vxoris tm. Cum enī ſit illicitum in lege xpi plures vxores ſimul vno tempore habere. Sarraceni in oppoſitū aſſerentes licitū ſcitū eſſe plures vxores ſimul habere ſicut ſupra patuit conſideratiōe .v. precepto .ix. hoc nituntur probare auctoritate patrum veteris teſtamenti qui duas vxores ſimul habuiſſe leguntur vt Jacob et dauid et alij multi ergo qua ratione licitum fuit eis habere plures vxores eadem ratione et modernis. Sed hoc non aſſirmant ſarraceni niſi vt luxurie ſue ſatiſfaciant tota enim eorum vita in fetore luxurie ē vt ſupra patuit. Dicendū ergo q vna debet

eſſe vnius. Unde et deꝰ vnā dedit ade vxorem et non plures. que cuꝫ ſacramento deſeruit qꝛ per hoc ſignificante ꝙ vna eſt ſponſa xp̄i.ſ. eccleſia. Unde et lamech mortaliter peccauit qui primus plures vxores habuit. In veteri aūt teſtamento licitum erat aliquos plures vxores habere ad multiplicandū genus humanū ad cultum diuinū tunc terrā replebat fecunditas nunc aūt celum replet caſtitas a tempore enim iohannis baptiſte regnū celoꝝ vim patitur et violenti rapiūt illud. In veteri aūt teſtamento a matrimonio non excipiebantꝰ. ſz in nouo excipiuntur infirme. et vbi apoſtolus ad corinth. vij. Quādiu viuit mulier alligata eſt viro vt nō poſſit alij nubere ſimiliter vir mulieri vt non poſſit aliam ducere. Unde vir ſi plures vxores habeat adulterē. et ſicut vna mulier nō poteſt ſimul habere plures viros ſic nec vnus vir plures mulieres ſimul. Item dicit apoſtolus ꝙ vir nō habet poteſtatem corporis ſui ſz mulier ſic et vir vxore ſua viuente non poteſt accedere ad aliā. Cū ergo ſarraceni dicant xp̄m magnum prophetam fuiſſe quomodo autem de eius verbis contradicere que dicit mulierem non eſſe relinquendam niſi cauſa fornicationis. Ipſi aūt multis de cauſis relinquunt vxores ſuꝫ et nū dicūt eos qui dimiſerunt mulierem reluctā a marito non debere ad eū egredi donec alter eā cognouerit ſicut patuit ſupra cōſideratiōe ſexta. precepto ix. Et ſic preuaricatores legis euangelij facti ſunt. In lege enim ſenpeſ eſt vt ſi quis vxorem ſuā qualibet ex cauſa dimiſerit et voluerit ad eum quoqꝫ regredi ſiue eſt ſine dubio ſi ea non eam alter nō adulterauerit. ſi alter eā tetigerit ab illo in perpetuum prohibita eſt in euangelio tamen non eſt licitū dimittere vxorem ſuam ſine cauſa fornicationis dimittere. et qui dimiſſam alterius in vxorē receperit adulter et mochꝰ iudicatur. Item ſi chriſtum credunt tantum fuiſſe prophetam et de virgine natum et de ſpiritu diuino conceptum vt ſupradictum eſt cur non celebrant eius conceptū vel etiā ortū.

Contra baptiſmum quo ad ablutionem interiorem.

Octauum argumētū ſarracenoꝝ ē contra baptiſmū quo ad ablutiōē interiorem. nos enim ſolam ablutiōem corporis dicimus et fideliter confitemur nō ſufficere ad remiſſionem peccatoꝝ ſed exteriorem et interiorem per aquaꝫ ſpūſſancti. Sarraceni vero affirmant ſolam corporꝫ ablutionē ꝑ aquam factā ſufficere ad peccati remiſſionē quod volūt multiplici auctoritate probare. Ait enim Ezechi. xxxvi. Effundā ſuper vos aquam mundam et mundabimini ab omnibus inquinamētis veſtris et iohānes baptiſta fuit baptizans in aqua vt Mathe. iij. Mar. i. Jo. i. Naaman etiam ablutꝰ ſepties in iordane liberatus fuit a morbo lepre vt iiij. Reg. v. per quod ſignificat ꝙ aliquis per ſolam ablutionem liberatur a peccatis ade. His ergo auctoritatibus dicit ſarraceni aſſerunt quodlibet peccatum mortale homini remitti per ſolam aque ablutionem ſine cōfeſſione et contritione. Dicendum ergo ꝙ nō ſufficit ablutio diſcreto et adulto ſine cōtritiōe et cōfeſſione nec puero ſine trinitatis inuocatiōe. Ezechiel vero aquā illā vocat mundā que ſanctificatur per verbum iuxta illud Auguſtini. Accedit verbū ad elementū et fit ſacramentum. Johannes aūt nō baptizauit in peccati remiſſionem et ſanctificationem ſed in aſſuefactionem vel ſignificationem nec peccata baptiſmo eius remittebātur. Ablutio aūt aque qua naamā purgatus erat a lepra ſignificabat baptiſmū xp̄i quo quis liberatur a culpa. Ablutio autem aq̄ qua fit peccati remiſſio in baptiſmo iterari non poteſt vel debet quia ſignificat paſſionem xp̄i et mortem que iteranda non eſt nec ſacramento baptiſmi debet fieri iniuria. Semel ergo valet aque ablutio i baptiſmꝰ puero vel adulto iterata nō prodeſt. Errant ergo pagani qui ſingulis ablutionibus corporis ſuoꝝ credunt ſibi remitti mortale peccatum qꝛ ſi tale eſſet viderēt tūc peccati incentiuū. Ipſi cuā multa de lege veteri obſeruāt et ita quodāmō iudaizāt qꝛ vt ſupra patuit porcū nō comedūt plures vxores ſimul ducūt etč. Et tū in primo libro oſtēſū fuit legē moyſi abolitā fuiſſe qꝛ veniēte veritate ceſſauit vmbra et figura chriſtꝰ enī ā cam oſtēdat cōſummatam eius ſe impletā cum pendēs in cruce dixit conſummatum eſt vt patuit ibi ſupra.

Contra venerationem imaginum.

Quintum argumentum sarracenorum est contra ymagines que habentur in ecclesijs christianorum cum iudeis insultantes contra nos dicunt hec nobis non licere que facimus contra diuinum preceptum Exo. xx. Deut. xxvij. et Le uit. xxvi. scilicet non facies tibi sculptile nec omnem similitudinem etc. Dicunt etiam christianos quod effigiant deum sublimi sedentem solio et circa eum magno dignitatis fastigio aquilam homi nem uitulum et leonem. Ad hoc dicendum est quod si lex mosaica prohibuit nullo modo sculptile fieri peccauit moyses qui fecit imagines cherubin. Exo. xxv. et xxxvij. et posuit in templo. quos etiam quandoque etiam iuramentificabat ante archam et adorabant similiter faciebant ante cherubin Salomon fecit etiam ut dicitur iij. Regum vi duo alia cherubin maiora et omnia contine que erant in tabernaculo erant intexte multa ymagine cherubin. Et si dicas illud preceptum deus et etiam imagines angelorum non bonum dico quod verum est quod tunc non erant homines tales ut mererentur adorari et imagines eorum quia erant increduli et rebelles nec erat honestum quod sue anime essent in inferno et quod eorum imagines adorarentur in terra. sed postquam deus assumpsit carnem humanam factus figurabilis et anime sanctorum sunt in paradiso non est inconueniens quod eorum imagines sint in ecclesijs et venerentur ab hominibus. quod autem dicit non facies sculptile etc. Legislator declarat dicens non adorabis ea neque coles non enim prohibetur in illo precepto facere quamcumque sculpturam vel similitudinem sed facere ad adorandum. Ideo subditur non adorabis ea neque coles eo scilicet modo quo gentiles faciebant in veneratione deorum suorum. i. demonum qui erant dij alieni quos prohibet colendos esse dicens. Non habebis deos alienos coram me qualis autem species adorationis debeatur adorari et qualiter christi crux et imago virginis ac sanctorum et de institutione imaginum omnium errore excluso latissime dictum est supra libro iij. consideratione iij. argumento xxiij. vide ibi. quod autem deus pingatur a christianis in throno cum iiij. animalibus non est irrationabile quia cum ezechiel propheta viderit illam similitudinem et scripta possunt christiani ad memoriam pingere.

Quod lex mosaica et lex euangelica sunt corrupta per iudeos et christianos.

Sextum argumentum sarracenorum est contra veritatem utriusque legis scilicet christi et moysi quas dicunt esse corruptas per iudeos et christianos. Ad quod declarandum. Notandum est quod inter cetera ex quibus potest manifeste videri quod alchoranum non est lex dei eo quod ei non attestatur lex vetus nec euangelium que alchoranum testatur quod sint vere lex dei. Et ipse machometus seipsum commendat ipse de se testimonium perhibet. nos autem in scripturis legem dei esse quandam cautelam continuam ad eodem artifice fabricatam et unus aut nullus alteri coherceat et correspondeat. Et unus propheta de altero prophetat et mentionem faciat et omnes alij prophetauerunt de christo sicut patuit in libro i. Si igitur lex sarracenorum esset lex dei et vocatio ad legem illam non esset peruersio sed conuersio ut ipsi dicunt quomodo omnes alios prophetas lausisset quod nullus de eo dixisset aliquid nos autem non inuenimus quod moyses vel aliquis prophetarum vel ipse christus aliquid dixerit de machometo vel de sua lege nisi quando dixit de pseudo prophetis cauendis dixit etiam christus quod lex et prophete usque ad iohannem prophetauerunt et maius facit quod generalis propheta non esset venturus ulterius. machometus autem se dixit generalem prophetam quod autem ipse non sit propheta vnde scimus. Ad hoc autem respondent sarraceni dicentes quod Moyses et alij prophete prophetauerunt de machometo et quod etiam christus prophetauit expressius omnibus quia dixit etiam nomen eius. Unde dixit filijs israel euangelizo vobis de legato dei et nomen eius machometus. Sed cum talia et plura non inueniantur in euangelio christi dicunt sarraceni quod iudei corruperunt legem moysi et prophetarum et christiani corruperunt euangelium et non remansit ita quantum est in alchorano de veritate legis euangelij. Sed quod hoc non possit stare Primo probo per alchoranum eorum. Nam dicitur in capitulo de iona. si fueritis in dubio de hoc quod reuelauimus vobis petatis ab illis qui legerunt librum prius quam nos Illi autem qui prius legerunt librum quam sarraceni sunt iudei et christiani qui receperunt pentatheucum et euangelium sicut exponit machometus ergo machometus dicit sarrace-

nia vt petant a iudeis et xpianis de dubijs ſed ſi vt ipſi dicunt propheta venditus eſſet machometus quomodo eos ad mendacia teſtimonij mitteret non ignorantes vitiatos libros iudeorum et chriſtianorum tempore machometi nec poſſunt dicere quod poſtea fuerunt viciati. Nam dicitur in capitulo belgagar quod interpretatur recordatio. Nos inquit in perſona dei deſcendere fecimus recordationem dei et nos eandem cuſtodiemus. legem moyſi et euangelium apud eos dicitur recordatio. igitur deus ſemper apud ſuos fideles teſtimonium ſue creature ſeruauit ante machometum et conſeruabit etiam. Poſt primo in capi. helmaide quod interpretatur menſa. Dicit quod videt quidam dixit machometo quomodo iudei querebant iuſticiam et iudicium ab eo ſi venerint ad te iudica inter eos iuſte quia deus diligit iuſticiam facientes et quomodo ab ipſo peterent iuſticiam cum ſit apud eos deus teſtamentum in quo eſt dei iuſticia. Preterea talis corruptio ſcripturarum non potuit eſſe generalis ſeu manifeſta quia ſic alterationes ſcuiſſent nec particulares et occulta quia ſic aliqui codices integri et incorrupti remanſiſſent ſed in omni lingua et in omni prouincia inuenitur lex et euangelium eodem modo ſcripta. Preterea quatuor euangelia non ſunt ſcripta nec eodem tempore nec eodem loco nec eodem idiomate nec ab eodem ſcriptore. Sed matheus in hebreo in iudea. Johannes in greco in aſia. Lucas in greco in abya. Marcus in latino in italia euangelium ſcripſit. et eorum tranſlatio facta eſt in latino per hieronymum et per alios ante tempora machometi et eorum ſeruantur exemplaria in omnibus linguis ergo non potuerunt per aliquos falſarios vitiari quin manifeſte fateatur. Preterea nihil eſt in fide xpiana ita maxime arduum ſicut incarnatio nec ſic quod homo ille fuit deus. Et iſtud fuit maxime difficile ſuadere mundo. Unde et romani et alij pagani propter hoc perſecuti ſunt chriſtianos trecentis annis continuum generaliter et tulerunt recipere fidem et euangelium quia dicebant quod homo ille erat deus non quod non recepiſſent homines et mulieres plures deos et deas ſed quia iſte fuit dictus deus abſque licentia romanorum qui hoc ſibi prohibuerant quod nullus diceretur deus ſine auctoritate ſenatus et etiam quia iſte deus non patiebatur conſortem. Nam ſi illum deum reciperent cogebantur omnes alios relinquere quod etiam erat contra pacta, prouincias et leges et conſuetudines romanorum ſicut ſupra patuit libro .i. conſideratione .iij. articulo .i. in expoſitione .iij. Quod igitur chriſtiani ut damnarent omnem ſuam et detrimentum fidei et prouocatores romanorum principum mundanorum hoc maxime arduum et minus ſuaſibile in ſuis ſcripturis et euangelijs addidiſſent omnes enim conſentiebant hanc legem eſſe ſanctiſſimam et rationabiliſſimam hoc ſolo excepto quod rationem hominum excedit ſcilicet quod ille homo ſit verus deus et verus homo magis igitur chriſtiani ſi aliquid de euangelio mutaſſent quod erat arduum et minus ſuaſibile a principio ſubtraxiſſent vt plures ad fidem accederent et addidiſſent aliquid ſuaſibile quam contrarium. Preterea quomodo chriſtiani cum iudeis poterunt conuenire a quibus odio iam antiquo diſconueniunt nec eſt iudei dicunt xpm eſſe deum nec bonum hominem. Unde quorum ad hoc magis conueniſſent chriſtiani cum ſarracenis qui dicunt ad minus xpm fuiſſe ſanctiſſimum hominem. Preterea chriſtiani ante aduentum machometi fuerunt diuiſi in diuerſas ſectas et precipue orientales in iacobinos et neſtorinos neſtorini autem maxime conueniunt cum ſarracenis et machometus mandauit eos ſingulariter honorari. et quomodo conueniſſent neſtorini cum iacobinis qui tanto odio diuiduntur ad viciandum euangelium quod adinuicem occiduntur et inueniuntur apud vtroſque euangelium omnino idem ſicut et apud nos. Preterea nomen machometi quare chriſtiani ſubtraxiſſent de euangelio cum ipſe tam commendauerit xpm et matrem ſuam et euangelium vt dicit alkorano quod in euangelio xpi eſt directio et preceptio et non ſubtraxerunt inde nomen eorum pylati qui flagellauit eum et nomen iude qui prodidit eum et nomen dyaboli et quare xpiani non poſuiſſent in euangelio quod xpus ſit vere mortuus et reſuſcitatus que nec videntur et conuenire cum ſit vere deus vt in euangelio habetur et quod videtur primo quod duo tam diuerſa poſuiſſent de chriſto ſcilicet quod ſit verus deus et vere mortuus. Preterea dato quod potuiſſent in omnibus libris ponere ſi quis poterit omnibus ſuadere etiam codicibus gentium ſcribere quod huic occiderunt et tamen hoc ſuaſum eſt eos mundo vi ſuſcipere illud principes et tyranni philoſophi et ſapientiſſimi homines et etiam iudei et pauperes ita vt etiam calipha de baldaco moueret xpianus

Et fuit inuenta crux ad collum eius vt teſtaretur facto ꝙ ipſe dominus ſarracenoꝝ mortuus eſt vere chriſtianus. Et ideo iudicarunt eum ſarraceni ꝙ ſequeſtratus ſepeliret̄ ab alijs caliphis qui vidit ſepulchrum teſtimonium perhibuit et ſcimus quia verum eſt teſtimonium eius. Omnibus igitur modis conſtat ex auctoritate alchorani et rationibꝰ validis et apertis ꝙ euangeliū eſt inuiolabile et non viciatum nec corruptum. Cū igit̄ machometus ſuper omnes alios libros cōmandat euangelium et poſt illud vetus teſtamentum. coguntur ſarraceni recipere auctoritatem euāgelij et veteris teſtamenti. Preterea in alchorano in capi. helmeyde quod interpretatur menſa dicitur ꝙ familia libri nihil omnino ſunt niſi compleant legem et euangelium. Familia vero libri ſunt ſarraceni ſicut ibidem oſtenditur. Unde dicit niſi ſi compleant legem et euangelium et quod reuelatum eſt ſibi. Illud autem quod reuelatum eſt accipitur alchoranum quod reuelatum eſt ſolis ſarracenis vt ipſi dicunt hoc idem oſtenditur in multis locis in alchorano ſcilicet ꝙ familia libri ſunt ſarraceni ſecundum intentionem machometi dicitur cū ſarracenis in capitulo elmeza quod interptatur mulieres circa finem ꝙ non vacillent in lege ſua. Unde ibi ſcribitur. O familia libri nolite vacillare in lege veſtra et non dicatis de deo niſi veritatem et cetera hoc idē ſcilicet ꝙ familia libri ſunt ſarraceni oſtenditur expreſſe in capitulo lox. in fine libri. Si autem omnino voluerint dicere ꝙ eſt lex vetus et euangelium corruptum oſtendāt integrū et corruptum et maxime ſi vniformiter oſtenderit et in omnibꝰ linguis ſicut et nos oſtēdimus eis et recipiemus quod tamen eis impoſſibile eſt oſtendere. Patet igitur dictū ſarracenorum inſipiens et falſum eſſe ſcilicet ꝙ teſtamentum vetus et nouum ſunt corrupta. Queramus iterum a ſarracenis quare non legunt nec habent libros iſtos per magime cum machometus in alchorano frequentiſſime commendet legem Moyſi et teſt. et dauid et dicit pſalterium librum luminoſum et ſuper omnes alios libros commendat euāgelium in quo dicit ꝙ eſt ſalus et directio vt dictum eſt quia cum ipſe commendauit moyſē et alios prophetas et ipſum eos nō habebāt acceperunt eos a iudeis et fecerunt tranſlat. de diuerſis linguis et habet eos autenticos et legunt in ſuis ſcolis. Non habent aliud quod reſpondeant ſarraceni niſi ſicut dictū eſt dicere ꝙ illa ſunt corrupta. Sed quomō tantus propheta qualem reputant machometum tantum cōmendaſſet exemplaria corrupta et dixiſſet ꝙ in eis eſſet ſalus et directio vel quomodo nō predixiſſet impoſterū corrumpenda. ſed potius dicit contrarium ꝙ ſi ſarraceni erant in dubio de alchorano ꝙ peterent ab illis qui ante receperant libros ſcz a chriſtianis et iudeis ſicut ſupra dictum eſt in capitulo de Jona potius autē dixiſſet nō credatis eis quia habent libros corruptos. Non eſt alia cauſa quare non legunt ſarraceni predictos libros niſi quia ſciunt ſapientes ꝙ de facili deprehenderetur falſitas alchorani. Si libros ſanctos et veraces legerent. Unde et alchoraniꝰ ſibi malicioſe puidit et poſuit quatuor remedia ne deſereret a ſuis et ne falſitas eius deprehenderetur. Primū eſt ꝙ mandauit eos occidi qui contra alchorano aliquid dicerent. Secūdum ꝙ cum alienis ſecte hominibus non diſputarent. Tercium ꝙ prohibuit ne eis crederent dicens in capitulo veſtra non credatis niſi illi qui ſequitur legem veſtram cum tamen dicat ꝙ in euangelio eſt ſalus et directio. Quartum eſt ꝙ ab eis totaliter ſeparentur et dicit mihi lex mea et vobis veſtra et cē. Et poſt vos ab eo liberi ꝙ operor. et ego ab eo liber ꝙ operamini. et hec dicit in capitulo Jone. Si igitur ſarraceni bene acciperēt conſilium alchorani procul dubio diligerentur habere cum euangelium et legē moyſi et alias ſcripturas ſanctas maxime cum ipſum alchoranum commendando moyſē dauid ſalomonem et alios prophetas frequentiſſime dicat ꝙ non prefert vnū alteri.

De bellis et triumphis ſarracenorum et chriſtianorum per arma corporalia a tempore machometi vſque ad preſens.

Ona cōſideratio huius libri eſt de bellis et triumphis ſarracenorum et chriſtianorum per arma corporalia a tempore machometi diſcurrendo vſque ad preſens tempus. Sicut enim ante omnes populos electus et peculiaris dei

erat populus iudeorum et, propter eius peccata, patiebatur filijs de flagello correctionis ſcilicet populum gentilium a quo ſepe captiuabantur et occidebantur cum diuina precepta transgrediebantur ſicut dicitur Amos iij. tantūmodo vos elegi ex omnibus cognationibus terre. Ideo viſitabo ſuper vos omnes iniquitates veſtras et apoc. iij. Ego quos diligo arguo et caſtigo ſic et poſt chriſti incarnationem populus electus et peculiaris dei eſt populus chriſtianorum. Reprobato ergo populo iudeorum propter chriſti mortem et in captiuitatem perpetuo ducto prouidit deus electo ſuo populo chriſtianorum de flagello correctionis ſcilicet populum ſarracenorum per quē ſepe captiuantur et occiduntur cum dei precepta tranſgrediuntur et veritatem ſue legis relinquunt. piiſſimus tamen pater eternus ſic a paganis permittit flagellari filios ſuos quod eos nō ſinit omnino deleri vel in chriſtiano populo reſpectu innumerabilis multitudinis ſarracenorum qui ſunt velud arena maris ſicut et infructuoſi. reluceret euidenter eius potentia et clementia infinita. et ſicut gentiles non ſemper vincebant iudeos ſed ſepe ab eis vincebantur mirabiliter cum precepta aliſ ſuum cuſtodiebant ſic et ſarraceni non ſemper facti ſunt victores ſed ſepe mirabiliter victi ſunt a populo electo chriſtianorum cum ſecundum diuinam voluntatem deuotiſſime conabantur implorare zelo ſue ſacratiſſime fidei ſuccenſi. et vt ex diuerſis ſcripturis et cronicis colligere potui. duij bellis famoſis preſens conſideratio explicabit: vt habeant in quo contemplentur principes chriſtianorum quis videntes glorioſiſſima facta aliorum principum. rationabiliter debent animari propter honorem ſacratiſſime fidei ad ſimilia operanda. preſertim his temporibus in quibus experimentaliter videmus quod plurimi ſeuietrabies infidelium vt deleant de terra nomē chriſtianū.

Vincit ſarraceni fugato theodoro et auffertur tributum romanorum.

Rimum bellum inter ſarracenos et chriſtianos factum fuit in affrica circa annū domini ſexcenteſimum lix tempore eraclij imperatoris et bonifacij pape. iiij. Cauſa autem predicti belli fuit quia cum machometus aſſumpſiſſet ſibi ſuis peruerſiſſimis gentes illius terre et plurimum aliarum elatus non modicum in ſuperbiam ſuam cogitauit quomodo poſſet contrariari romanorū imperatori et gentes extrahere ab eius dominio in ſeruitute et accidit quod predictus imperator eraclius miſit nuncios ſuos ad predictos affricanos partes pro colligendis tributis vt mos erat quod cum machometus ſciuit venit ad eos in manu forti et negato tributo eos occidit propter quod eraclius imperator congregauit magnū exercitum et preficiens ducem fratrem ſuum theodorum qui imperium orientis de manu eius tenebat. Venientes ergo in affricam pugnauit cū machometo et deo permittente victus eſt theodorus et fugit regreſſuſque eſt ad imperatorē eraclium ſine honore

Vincunt ſarraceni et auffertur obedientia imperatorum romanorū in affrica.

Ecundum bellum ſarracenorum contra chriſtianos factum fuit circa idem tempus in affrica cum enim predictus theodorus fugiens in primo bello ad imperatorem fratrem ſuum rediret et omnia vt acciderant narraſſet. Imperator cogitans predictum machometum rebellantem ſubiugare maiorem exercitū cum predicto fratre ſuo deſtinauit. Sed licet romani multi eſſent cum venirent in terram et viderent poteſtatē machometi pauore concuſſi voluerunt ſe retrahere ad quoddam caſtrum quod dicebatur gabaon. quod cum machometus intellexit venit poſt eos plures eorum occidendo et vulnerando et licet reſumptis viribus ſpiritum contra eos faciem oſtenderent finaliter tamen occiſus eſt theodorus frater imperatoris et romani victi ſunt omneſque ibi perierunt paucis exceptis qui in montibus ſe abſconderunt nam centum quinquaginta milia de exercitu imperatoris domino permittente perdiderunt et extunc ſublatum fuit romanorum dominium in affrica et regnū ſarracenorum affricanorum ceſſauit. De his duobus bellis latius dictum eſt ſupra conſideratione. ij ut ſcdo puncto cum de ambitione machometi agebatur. Et ſi queras cur deus permiſit ſic chriſtianū populum dilectum ſuū per ſarracenos flagellari. Reſpondetur quod ſepe deus iuſte flagellat populum ſuum.

ꝓpter peccatū principis ſicut patet .ij. Reg. de flagello quem miſit deus in populū ſuū propter peccatum regis dauid ſicut ꝓpoſito. Nam vt alique hyſtorie tradunt predictus imperator autem predictū conſtitutum eru-cis errore fuit maculatus et cū filia ſororis ſue martina nomine matrimonio cōiunctus alie autem hyſtorie dicunt ꝙ erat auerſus a fide catholica et corruptus ab anaſtaſio patriarcha iacobitarum et ita eſt opinandum Nam ꝙdiu tenuit veram fidem omnia ſibi proſpere ſucceſſerunt ſicut patz de victoria quā habuit contra coſdroe regez perſarum et de portatione ligni ſancte crucis in hieruſalem ſicut plene habetur in hyſtoria exaltationis ſancte crucis. Nihil enī eſt ꝙ ita nequeat occaſui ſubiacere ꝙ vera religio nihil quoqꝫ lumine clariore pfulget ꝙ recta fides in prīcipe.

Vincunt chriſtiani et rex ſarracenoꝝ captiuatur.

Tercium bellum ſarracenorū et chriſtianoꝝ tempore eiuſdem eraclij imperatoris accidit. Cauſa autem quare illud bellum accidit vt ferunt quedā hyſtorie ſarracenorum fuit hec quia cum quidā miles eraclij imperatoris diſtribueret togas ſiue quartationes militibus et inter alios cum ſarraceni ſub imperatore militātes veniſſet ad accipiendū togas predictus miles ſine ſpē illis ſarracenis indignanter dixit vix ſufficit imperator dare togas militibus chriſtianis ꝙtomagis iſtis canibus. Illi dolore et pudore incenſi receſſerunt ſine vale. et cum venerunt vltra mare narrauerunt omia ſarracenis et ſiccos inmouerūt ꝙ omnes venerunt vno corde vt pugnarent cōtra chriſtianos. Poſtꝙ ergo mare traſiuerūt ꝯmiſſū eſt terribile prelium et multi ceciderūt ex vtraqꝫ parte. Verūtamen victoria conceſſa eſt chriſtianis et rex ſarracenoꝝ captus eſt in ꝓlio et multi alij ſarraceni milites cū eo. Circa idem tempus fuit terremotus magnus in terra et apparuit in celo ſignū ad modū enſis triginta diebus quod oſtendebat dominium quod ſarraceni debebant habere.

Vincunt ſarraceni et transfertur lignum ſancte crucis a hieruſalem in cōſtantinopolim.

Quartū bellum ſarracenorum et chriſtianoꝝ accidit poſt predictum bellum paucis elapſis diebus tempore predicti eraclij imperatoris et ſedente in cathedra petri honorio primo. In quo bello mortui ſunt multi ex vtraqꝫ parte et ſarraceni acceperunt terrā ſirie et damaſci et egypti. Eo tempore eraclius imperator cum eſſet aſtronimus vidit regnum vaſtandum a gente circumciſa quare mandauit dagaberto regi francorū vt omnes iudeos in regno ſuo paceperet baptizari quod et factum eſt ſed in hoc deceptus fuit quia gens circumciſa fuit gens ſarracena non iudaica. virtus enim circumciſione obſcurat ſiquidem ſarraceni vt dictum eſt romano imperio rebellantes et vaſtata ſyria damaſco atqꝫ egypto compulſi ſunt chriſtiani crucem domini a hieruſalem Conſtantinopolim apportare cuius maior pars poſt multa tēpora ad iſtantiam Ludouici regis francorum chriſtianiſſimi anno domini milleſimoducenteſimoquadrageſimoſeptimo pariſius eſt tranſlata. Predictus ergo eraclius imperator propter infidelitatem deſtitutus a deo xxx. imperij ſui anno diem clauſit extremū.

Vincunt ſarraceni et capiuntur ſyracuſe.

Quintum bellum ſarracenorum et chriſtianorum accidit circa annū domini ſexingenteſimum ſexageſimum Imperante conſtāte eraclij nepote et ſedēte in cathedra Petri theodorico primo. Predicto enī tempore audientes ſarraceni chriſtianorum diſcordiam capta alexandria ſubito cum multis nauibus ciciliam inuaſerunt et ſyracuſas ciuitatem celebrem ſicilie violenter ceperunt ſtragem magnam per totam ſiciliam fecerūt populorum vix paucis euadentibus qui per iuga montium et munitiſſima caſtra fugerunt. ſarraceni quoqꝫ facta magna cede hominum receſſerunt predam magnam ſecum apportantes vna cum ornamentis que conſtans de vrbe ſecum tulerat. Si autem queratur cur deus permiſit populum ſuum tam aſpere flagellari. Rationabiliter reſpondere pōtꝙ propter peccatū principis ſicut dictū eſt de eraclio ipatore.

Unde iſte imperator conſtans fuit peſſimus in omnibus impius et crudelis contra catholicos. Cū enim acephalorū hereſi lapſus eſſet qui eum dicunt vnā ſolam naturā vnāq; voluntatem in chriſto domino cōtra veritatē catholice fidei aſſerebāt plures catholicos eo q; ſue nolebant acquieſcere hereſi verberatos crudeliter exulauitq; iniuſte et per diuerſa loca carceribus mācipauit qui cum ob⁹ eſſet eo ſuo depoſe quia erat reprobatus a domino cogitauit ytaliā de manibus et poteſtatibus longobardorū eripere et ibidem dominiū ſuū dilatare ſuamq; ſedē imperii conſtituere in eadem. Et licet quod conceperat executione demandauerit cum p̄ficiſceret contra longobardos recedēs de neapoli verſus romā et cū per .xij. dies in vrbe reſediſſet inuidens et dolens romam tam pulcris tamq; mirabilibus edificiis adornatam contra ciues et vrbem iniquitatis ſue venena diffundens maiorem partem eorū que ad ornamentū et decorem vrbis cōſtructa fuerant ab antiquo ornamenta ſcilicet marmorea erea et multa alia bona impie deponi mādauit adeoq; proceſſit ſacrilega eius et p̄phana impietas vt etiam eccleſiā beate dei genitricis marie et omniū martyrū que p̄theon vocabatur antiquit⁹ diſcooperiri ereis tegulis fecit et dicta ornamēta inuentam tyberim fecitq; conſtantinopolim apportari iniquitas ergo huius imperatoris cauſa fuit flagelli populi chriſtiani. Sed tantarū iniquitatum merito penam luit. Nam cum impius imperator ſecreto in balneo lauaret ſuiq; milites eius ſeuiciā ferre nō volentes occiderunt eum. Diligenter eſt ergo hic attēdendū qualis ſunt primi imperatorū q̄ diu cūs bon⁹ fuit et ſancte eccleſie debitā reuerentiā exhibuit ſibi p̄ſpera ſucceſſerunt. Sed cum ſe auertit a fide catholica mox infeliciter vixit et ſic de infeliciſſimo diem clauſit extremū.

Uincunt ſarraceni et fugit imperator romanorum.

Septimum bellum inter arabes et chriſtianos vt narrat general hyſtoria hyſpanie accidit circa annū domini ſexcenteſimū ſexageſimūoctauū. Imperante cōſtantino predicti conſtantis filio. Qui cōgregauit plus q̄ mille naues et tranſiuit mare vt bellaret cum moabia rege arabum. Ille vero cognito eius aduentu miſit contra ipſum quēdam militem ſtrenuū nomine andalla et commiſſo duro certamine victus eſt imperator et relicto campo fugit ad naues et regreſſus eſt conſtantinopolim cum paucis quia multi de ſuo exercitu perierant et captiuati ſunt. In hoc imperatore non minus admirandū eſt iudicium dei q̄ in predeceſſoribus. Qui illi ſuo peccato puniti. Hic vero nō quia mal⁹ victus eſt ab infidelibus ſed vt in dei timore conſeruaretur et malos p̄beret exemplum ne deſperent in tribulationibus qui bonos permittit tribulari vt de iob et thobia ſacra ſcriptura exemplariter oſtendit vel forte quia indiſcrete ſe commiſit p̄dicto certamini non tantum de deo quantū de ſua potentia p̄fidens. Unde predictus imperator bon⁹ catholicus fuit et modeſtus. Primum quoq; quod fecit iuſta et debita vindicatio patris ſui quoniā omnes quos in mortem patris conſpiraſſe comperit crudeliter interfecit. Et eccleſias que a tempore eraclij aui ſui imperio ab hereticis deſtructe fuerūt reparauit contra omnes clericos et laicos principes et prelatos acephalorū et monachilitarū hereſi maculatos tanq̄ verus catholic⁹ et zelator fidei catholice ſine fine repromiſſione proceſſit et per iſtum ſecundum omnes hyſtorias reparata eſt fides in grecia que tempore patris ſui tota corrupta fuerat et integrata eſt etiā pax et fides inter latinos et grecos extirpatis hereticorum 373 annis per peius aperte memoratum. In quo eſt mirare ac prouide attēdendum quantum facit bonitas principis ad ſoliditatem fidei et bonum et quietem ſtatum eccleſie et econtra malicia et infidelitas principis cōtrarium nocet. quod oſtendunt iſti duo principes pater et filius pater enim quia malus et infidelis fuit et vilis hereticus fidem in oriente corrupit ſtatumq; eccleſie annihilauit. Filius vero quia bonus iuſtus verusq; catholic⁹ exceptis eccleſiam et fidem catholicam reparauit.

Uincūt ſarraceni et p̄dit totaliter nomē chriſtianorum in affrica.

Septimū bellum inter arabes et chriſtianos circa idem tempus accidit in affrica in qua licet ſarraceni nimiū eſſent

multiplicati xpiani tñ nondũ erant totaliter
deleti. Unde supradictus abdalla de quo
in precedẽti bello secundo mẽtionẽ veniẽs
in affricam ut eã subiugaret impio moabie
regis sui. cõtra eũ occurrit eius comes Gre
gorius qui tunc ibidem morabatur et bella
gerũt simul ambo sed finaliter victus fuit co
mes pdiditq ibi multos de suis acerbato
campo fugit et extunc pdiderunt xpiani ho
norem suũ quẽ in affrica habuerant et tota
illa terra fuit posita sub infidelis potestate

Uincunt xpiani et sarraceni efficiuntur tributarij

Octauũ prelium inter sarracenos et
xpianos accidit circa ãnũ dñi sexcen
tesimũ septuagesimũ septimũ tpe pdicti
iperatoris. Tunc eñ sarraceni et romani ut
in generali hystoria hyspanie cõnectur mag
nũ prelium habuerũt et cesa sunt de sarrace
nis tria milia pugnatorum quo anno mortuus
est papa deodatus. Sarraceni aũt eo tem
pore pacti fuerunt treugas cũ romanis p. xxx.
annos sub hac tamen conditione q sarrace
ni darent romanis tria milia libras aur. et
quinquaginta equos bonos.

Uincunt xpiani et cremantur naues sarracenorum sub rege bambla.

Nonũ prelium inter sarracenos et
xpianos accidit circa annũ domi
ni sexcentesimũ octuagesimũquartu Im
perãte iustiniano pdicto imperatore filio eius
regnante in hyspania virtuosissimo rege bã
ba tunc eñ applicuerũt ad litora hyspanie
cc.lxx. naues sarracenorũ et pcurrentes terrã
illam maritimã fecerunt magna damna et
plurimos xpianos occiderũt. Sed statim ve
cognouit pdictus rex bamba misit velocissi
me suos exercitus et expenit naues et igni
bus cõcremauerunt ac maiorẽ partẽ arabũ
occiderunt ense. Aliosq captiuos duxerũt
et sic regressi sũt cũ honore ad predictũ regẽ
bambam.

Uincunt xpiani multis militibus sarracenorum occisis in syria.

Decimũ bellum inter sarracenos et
xpianos accidit circa annũ dñi octingentesi
mũ tricesimũ. Imperante supradicto iustinia
no et sedente in cathedra petri sysinnio. tũc
eñ romani syriam puagantes bello terribi
li multa milia sarracenorũ occiderunt vt in
cronicis imperatorũ cõtinetur.

Uincunt sarraceni in hyspania et occidit consobrinus regis roderici.

Undecimũ bellum inter sarracenos
et xpianos accidit in hyspania im
perãte leone .iii. et sedẽte in cathedra petri
Constantino primo et regnante in regno ca
stelle rege Roderico tunc muca rex affrice p
cepit Carph cuidam capitaneo suo q auxi
lio et fauore proditoris comitis iuliani bellet
cõtra xpianos q. xij. milia electorũ ad pugnã
ei tradidit, et ipse recepit in nauibus mercato
rum hyspanie transduxit postq ergo oes
fuerunt in hyspania congregati sunt in quo
dam mõte qui ab illo sarraceno arabice di
citur gibla carph et lingua nostra nominat
gybraltar q cũ rex rodericus sciuit misit illuc
quẽdã cõsobrinũ suũ qui dicebat mungo
cum magno exercitu qui sepe bellauit cum
supradictis sarracenis sed semper fuit victus
et finaliter interfectus est a sarracenis q oĩs
currentes per beticam puinciam que est ter
ra hyspalen. ciuitates multas damna fecerũt
et non poterant gothis bella sustinere ter
ga sunt coacti ostendere inimicis suis nec ex
fuga liberati sunt sed fere ibi oẽs perierunt

Uincũt sarraceni et pditur hyspania sub rege roderico vltimo rege gothorum.

Duodecimũ bellũ inter sarracenos
et xpianos fuit in hyspania circa
pdictum tempus scz post supradictũ bellum
Cum eñ supradictus muca videret strenui
tatem comitis iuliani in victoria preceden
tis belli confisus de eius fidelitate iterum
cum maiori exercitu ipsum comitem et [illegible]
carph misit in hyspaniam qui cũ applicuis
sent inceperunt statim destruere puinciam
beticam que est guadalquenir et puinciam
lucene. Cum ergo rex rodericus predicta co
gnouit omnẽ exercitũ gothorũ qui cũ ipso
erant congregauit quorũ numerus vltra cen
tũ milia armatorũ se extendebat et intrepide

ſuit contra eos inuenit ꝑpe flumē quod di-
citur guadalete quod eſt prope ciuitatem aſ-
ſidonie que nunc dicitur ſerum et chriſtiani
erant citra. Sarraceni vero vltra flumē. Ali-
qui tamen dicunt ꝙ iſtud bellum fuit in cā-
po qui dicitur de ſogonera que ē inter mur-
ciam et lorcam. Rex vero Rodericus vehe-
batur in curru ſuo in lecto eburneo indu⁹
ſtimenta ponderis auri et corona aurea co-
ronatus ſicut mos inoleuerat regum gothoꝝ
Commiſſum eſt ergo bellū et durauit diebus
octo ſꝫ a die dominica vſqꝫ ad diem domi-
nicam ſine intermiſſione mortuiqꝫ ſunt de
exercitu ſarracenorū vbi procedebat campis ſe-
cum multa hominū. Comes tamē iulian⁹
qui cū eo erant bellauerūt tam fortiter ꝙ
fregerūt acies hiſpanorū cadētibus ergo
hominibus ex vtraqꝫ parte et diſperſis chriſtia-
nis ac rege roderico q̄ magni cordis erat ali-
quando fugiente aliquando ſtando un-
cus contra vnum. eos reuertētes finaliter chri-
ſtiani non potentes ſuſtere pedum terga v⁹-
terunt inimicis ſuis fugiētes de morte autē
eiuſdem regis in eodem bello dubitatur. Sic
tamen corona et indumenta eius ac cal-
ciamenta aurea equuſqꝫ eius qui dicebatur
orella inuēta ſūt in quodā tremedali apud
prædictum flumen guadaletē abſqꝫ corpo-
re nec poſtmodum de eo aliquid ſcitum eſt
niſi ꝙ in regno portugalie in quadā ciuita-
te que dicitur viſo inuentus fuit lapis ſu⁹
ſepulchri in quo talis erat ſcriptura. Hic re-
quieſcit rex roderic⁹ vltimus rex gothoꝝ. Deleta
in eodē bello tota nobilitas gothoꝝ. Poſt
hec ſarraceni non obſtantibus viribus got-
thorum totā hyſpaniam ferro flāma fame
ſuo dominio mancipauerunt et gen-
tem quam p̄ pertenta ſecula valde munierāt
deſtruxerunt. Si quis diligenter voluerit
inueſtigare cur deus permiſerit tam graue fla-
gellū in hiſpania breuiter dici poteſt ꝙ pro-
pter peccata p̄ncipū Roderici ſꝫ et ſui pre-
deceſſoris witiſe. Witiſa enim fuit probroſ⁹
et flagicioſus multaqꝫ flagitia ꝑ hiſpaniam
committi ad voluptates carnis ſoluto ius-
titie freno ſꝫ fornicationib⁹ multis cōtu-
lit plebemqꝫ ſuam ad laſciuiam et luxuriā
inclinauit ſꝫ et epī et eccleſie miniſtri, aliqꝫ
antiqui eccleſiaſtica officia et clauſis fores⁹
eccleſiarum deſpiciebant eccleſiaſtica ſacra-
menta et ne aliter ius cū parens vito regia

in progeniem inſurgeret. Epis ceteriſqꝫ eccle-
ſieqꝫ miniſtris vxores laſciuie rex ibre pcce-
pit. Et ne romano obedirent pontifici ſub
interminatione mortis prohibuit. Hec qui-
dem cauſa perdendi hyſpanie fuit. tota enī
gothorum nobilitas incōueniis libidinib⁹
et vicijs immerſa altiſſimū ad iracundiā
prouocauit. Itaqꝫ vitiſa dānis eſt in regno
ſuo ſenſum incantum vt muros ciuitatum
vrbium ſui regni ſubuerterit ne poſſunt eī re-
ſiſtere cuius pauas exemplis quas non au-
ſus fuit deſtruere. precepit etiam ꝙ deſtructis
armis vomeres et falces facerent ad colen-
dum terras quod ipſe doloſe faciebat ſub co-
lore pacis ne contra ipſum poſſent inſurge-
re ſꝫ dicat Rodericus toletanus in cronica ſua
ꝙ rex rodericus fuerat ille qui precepit arma
deſtruere. Roderic⁹ vero ſucceſſor witiſe fuit
vir bellager et durus et ad omne negocium
expeditus vita tamē et moribus witiſe non
diſſimilis quia cum vxore vel filia comitis
Juliani peccauit cum ipſe fuerit in affrica
faceret legationem. quia ergo ſpem reliqueſ-
tant p̄dicti principes cum populo ſuo et cō-
cubinalis hiſpanie ſecore ſe ſubdiderant. Ideo
merito deus permiſit eos dari in reprobum
ſenſum et ꝙ p̄dictus comes iulianus p̄dic-
tione ſe iungeret ſarracenis et totam hiſpa-
niam vt predictum eſt delerent. Hyſtoria aūt
predicte deſtructionis latius habet in gene-
rali hyſtoria hyſpanie.

Vincunt hiſpani in aquitania et perimitur abdramānus cū .lxxv. milib⁹ ſarracenoꝝ

Erat deinde bellum inter ſarrace-
nos et chriſtianos accidit in aquita-
nia galliarum prouincia. Cum enī ſarraceni
hyſpaniā ſubiugaſſent accidit circa idem tē-
pus regnante in francorum regno theodori-
co rege quo virtuoſus princeps karol⁹ mar-
tellus militabat ꝙ ipſe karol⁹ ligerim flu-
uium tranſiens eudo noꝝ ducē aquitanie
bellando victum fugaret. Eudo ergo dux p-
mus ſe videns karolo inferiorem ſarrace-
nos ab hyſpania cōtra karolum inuitauit.
Sarraceni aūt de tali inuitatione non mo-
dicum gaudētes cū omnibus coꝝ familijs
galeas habitaculum fluuiū garonā tranſierūt
et aqꝫ in ore gladij deuaſtātes eccleſias dei
cremauerunt et omnia ſine dilectu ciuitatū vel

E

ſeptus ſanguine implent quibus karol⁹ pꝛīceps ſtrenu⁹ dei fretus auxilio qui ſperantes in ipſū non deſerit animoſe ac potēter occurrit et ex ipſis ſaracenis .cccl. milia vna cum ipſoꝝ rege aldramao victorioſe pꝛimit. De ſuis vero non niſi mille quingentos amiſit. Tunc eundo dux ad cor rediens karolo reconciliatus caſtra ſarracenoꝝ diripit et ꝗcquid reliquias toto poſſe deſtruxit.

Vincūt chriſtiani et capit⁹ ciuitas auinonenſis de poteſtate ſarracenoꝝ.

Vicēſimū decimū bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit poſt pdictū bellū. Auinone ciuitatē quā ſarraceni preualuerunt in occidentali plaga capta hyſpania ꝗ ciuitatem ceperant, Auinonē contra quos pdictus princeps karolus marcellus veniens bellū maximū cum eis habuit et ciuitatem Auinonem aggreditur animoſe. Vn̄ fiat de biendo legitur cum ſtrepitu et ſonitu tubarū vrbē muniſſimā cepit et hoſtes fidei noſtre vſqꝫ ad interfectionē cōmuni vt latius continetur in hyſtoria regum francie.

Vincūt xpiani peremptis duobus regib⁹ ſarracenoꝝ et capit narbona et plures alie ciuitates et loca a karolo marcello.

Vicēſimū decimum bellū inter ſarracenos et xpianos accidit poſt pdictum bellū in vrbe nerbona in qua preſidebat adhuc unus rex ſarracenoꝝ quem veniens pdictus princeps karolus marcellus pdictum regem obſidet. In cuius obſidiis regis ſubſidium amorrea rex et hyſpania cū ſarracenoꝝ graui multitudine venit cum quib⁹ karolus ſtrenuiſſimus animoſe bello congreditur et ambob⁹ regibus bello peremptis eoꝝqꝫ viribus ciuitate reliquias ſarracenorum vltimo cōmuni exterminio. Ubi enim qui euaſerant karolo inſequente fugientes in profundum maris dimerſi ſunt. Deinde karolus victorioſus princeps Nemeanſium agothē. Aliaſqꝫ gothie regionis vrbes a ſarracenis inuaſas m̄ſpbādo cepit et in totum deſtruxit. Igitur arelatenſ. vrbe que a ſarracenis capta erat et omnibus alijs ab ea cum captis ſarracenos exterminant in totū et ſic ſarraceni qui per totam aſyam totā

libiam maiorem qꝫ partē europe inuaſerūt karolus ſtrenuiſſimus princeps dei fret⁹ auxilio et romana eccleſia ſibi fauente oēm ſpem ſibi abſtulit galeas inuadendi pdicta⁹ etiam karolus marcellinū penitus ducem qui ſarracenos inuitauerat ad galeā inuadendum bellando deuicit totāqꝫ prouinciā ſue ſubdit ditioni.

Vincunt xpiani et incipitur recuperatio hyſpanie cū mirabilibus dei ocaſis plusꝙ lxx. milibus ſarracenoꝝ prope ouetum.

Vicēſimūdecimū bellum inter ſarracenos et xpianos accidit in hyſpania prope ciuitatem ouetū. Licet enim de⁹ permiſerit tam aſpere hyſpaniaꝫ flagellari quam tamen diuina pietas quos pceꝫ iaudeꝫ ſanat ſurrexit quidam mollis et cantabria nomine pelagius filius ducis ſamille queꝫ rex egit a bacalo percuſſum in capite occiderat in ciuitate que dicitur Tup predictum pelagium deus ſibi reſeruauerat pro eleuatione populi ſui qui eleuatus in aſturias cū illis paucis xpianis qui ibidem remanſerūt fact⁹ ē eoꝝ rex et in ſecūdo āno regni ſui qui fuit anno ab incarnatione domini ſeptingenteſimo trigintaſex imperante leone.iij. et ſedente in cathedra Petri conſtantino viij. multitudo quaſi innumerabilis ſarracenoꝝ venit contra eum quod cum rex pelagius ſaua in quandam ſpeluncam circa predictaꝫ ciuitatē ouetem que dicitur lingua noſtra cucua donga cum mille viris ſe reduxit cum plures capere non poſſet. Eſt aūt predicta ſpelunca vndiqꝫ ex rupa ſaſa naturaliter cōſtructa taliter qꝫ nullo ingenio hominū poteſt debellari. Eſt enī locus ita ſcitus ſicut ſi deus feciſſet ipſū ſpecialiter pro illo caſu. Predictus ergo rex cū omni animoſitate de ſaluatione pꝛie et ſpōſe xpī agere feſtinans credēs facile eſſe eo multos conducti in manu paucoꝝ cū ergo circundaretur vndiqꝫ a ſarracenis in predicta ſpelunca et vellent ipſi ſarraceni violenter ſpeluncaꝫ intrare xpianoſqꝫ perimere oēs lapides omnes ſagitte et quecūqꝫ alia iaculabantur valde ſtatim verſi retentis tunc reuerſis ſuper cetero ſarracenos aliosqꝫ exiſtentes vulnerabant ſic ꝙ breui ſpacio vltra lxx milia ſarracenorum vnacū eorū duce oppꝛobꝛijs actus pro magna parte perierunt.

Alij vero fuerunt ita excecati vt neſcirent quid facere deberent. Videns autem predictus rex pelagius miraculum tam manifeſtum exiuit confidenter a predicta ſpelunca cum ſuis et interfecit aldaman capitaneum ſarracenorũ et plures alios milites eiuſdem. Sed nec ſexaginta milia que remanſerant fugientes a bello vindictam diuinam euaſerunt. Nam cum ſecus vnum flumen quod ibi prope eſt gradirentur quoddã ſuperciliũ montis a fundamento corruens totam illam multitudinem ſub aquarum vndis et ſub rupibus oppreſſit. Poſt hec predictus rex pelagius fecit pacem multa et cepit ciuitatem legionem. que a ſuis finibus nimium eſt propinqua a predictus rex pelagius regnauit. xix. annis et mortuus eſt in loco qui dicitur cangas et ſucceſſit ei in regno fauila filius eius qui ſolũ regnauit duobus annis interfectus a quodã vrſo cũ quo voluit ſolus pugnare. et ſucceſſit ei in regno alfonſus primus a genere regis pelagij qui fuit dictus catholicus vt infra dicetur loco ſuo

Vincunt chriſtiani in aquitania et pereunt. ccclxxv milia ſarracenorum.

Centum ſeptimum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit ſub pōtificio leone imperatore et ſedente in cathedra petri Gregorio iij. Tunc innumerabilis multitudo ſarracenorum cum vxoribus et filijs aquitaniam intrauerunt vt ibi perpetuo habitarent quibus occurrit karolus marcellus et ex eis. ccclxxv milia interfecit nec fuerunt niſi illi ſarraceni quos alias in aquitania debellauerat de quo dictum eſt ſupra bello. xiij.

Vincunt chriſtiani [illegible] innumerabili multitudine ſarracenorum et deſtructis iij milibus nauibus quinque ſolum exceptis. liberatur conſtantinopolitana ciuitas.

Centũ octauum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit circa idem tempus ſupra ciuitatẽ Conſtantinopolitanam tunc enim ſarraceni ex egypto venientes cum magno exercitu videlicet cum tribus milibus nauium predictã ſtatim obſederunt et menſibus obſidiõe tenuere conſtantinopolitam. quoque ad auxilium a ſanctis vulgaribus contra ſarracenos congregantur orationibus vero ſanctis viris in regia ciuitate. xxxij. milia ex ſarracenis ſunt ſine leſione periemunt. ſarraceni quoque reſidui quorum erat innumerabilis multitudo propter orationem ſanctorum verorum tamen fame bello et peſtilentia perierunt. Vnde. iiij. dies cõſumpti ab obſidione receſſerunt nauibus partim igne conſumptis partim demerſis itaque ex tanta nauium multitudine vix quinque naues ad propria redeuntes infra ciuitatem. xxx. milia hominum peſtilentia perierunt quod deus fecit vt ſuam poteſtatem et clementiam hominibus oſtenderet.

Vincunt chriſtiani in aquitania et perimitur rex ſarracenorum cum ſuis.

Centeſimũ nonum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit tempore ſupradicti imperatoris leonis circa ciuitatem tholoſanam. Tunc enim ſarracenorum rex cum magno exercitu aquitaniam intrans terram deſtruebat et obſedit ciuitatem tholoſanam quod cum francigene cognouerunt venerunt in ſuccurſum ciuitatis cum eudone duce eorum. Rex vero ſarracenorum cõtra eos venit et bello commiſſo cecidit ſarracenorum rex mortuique ſunt ibi plurimi ſarraceni alij vero fugientes euaſerunt.

Vincunt chriſtiani et perimitur abderamen dux ſarracenorum in aquitania a karolo marcello.

Centeſimuz bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit duobus annis poſt predictuz bellum. Tunc abderamen dux ſarracenorum innumeris ab eodem duce contra regem karolum marcellum cum multitudine grandi tranſierunt flumen garonã quod miſit iuxta tholoſam et ignibus combuſſerunt et deſtruxerunt magnã terrã karoli regis francorum. Cum autem predictus rex karolus ſaſ ut de miſericordia altiſſimi cõfiſus venit ſuper eos et bello aſperrimo cõmiſſo victi ſunt ſarraceni et rex karolus interfecit predictum abderamen ducẽ ſarracenorum pluresque ſarraceni ibi ceciderunt. Alij autem dare ſunt terga coacti. Fuerat autem numerus ſarracenorum qui ibi venerant trecenta ſexaginta milium captiuauit autem mul

le quinque eos quos dimiſit inter milites ſuos ſicut narrat Sigebertus quod cum vidiſſet dictus eudo dux poſuit ſe in poteſtate predicti regis petendo veniam humiliter de erroribus quos fecerat. Rex vero karolus qui erat piiſſimus clementer pepercit et quo facto predictus dux inſecutus eſt ſarracenos fugientes qui euaſerant in prelio et multos ex illis ſine numero interfecit.

Vincunt ſarraceni fugato eudone duce francorum et perempta multitudine chriſtianorum in francia.

Iecſimumprimum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit circa annum domini ſeptingenteſimumtriceſimum ſeptimum. Tunc enim abdarramen rex ſarracenorum collecto magno exercitu propoſuit debellare terram regis karoli francorum et fecit fieri pontes in fluminibus in quibus non erant et applanare vias que erant in aliquibus paſſibus difficiles et magnam partem fluminis rodani per alueos extraxit ut poſſit leuius ipſum pertranſire et veniens ſuper ciuitatem ... contra quam venit eudo dux de quo ſupra dictum eſt cum magna poteſtate francorum bellauitque cum eo et ceciderunt multi ex utraque parte ſed finaliter victi fuerunt chriſtiani et fugerunt. Sarraceni vero inſequentes eos uſque ad rodanum peruenerunt ubi franci timore mortis cogitantes liberari flumen predictum intrauerunt et mortui ſunt ibidem fere omnes excepto duce et paucis cum eo ubi uſque in hodiernum diem apparent ſepulchra mortuorum.

Vincunt chriſtiani et fugatur ſecundo eudo dux in francia.

Iecſimumſecundum bellum inter ſarracenos et chriſtianos paſt predictum ſubſequenter accidit. Unde predictus abdarramen cum eſſet nimium letus propter victoriam ſupradictam cogitauit ulterius procedere et deſtruere terram francie et pertranſiuit flumina gorgodomd. quod cum ſciuit eudo comes procurauit venire contra eum exercitum magnum et pugnauit cum eo ſecundo. Sed uerum deo permittente victus fuit et fugit et mortui ibi fuerunt multi franci fideles.

Vincunt chriſtiani et guntur pre... abdarramen in francia cum multitudine ſarracenorum per karolum marcellum.

Iecſimumtercium bellum inter ſarracenos et chriſtianos poſt predictum ſubſequenter accidit. Cum enim predictus abdarramen elatus in corde ſuo propter victorias habitas quas ſibi attribuebat induſtrie et poteſtati voluit ulterius procedere per terram francorum inſequendo predictum eudonem ducem ut eum interficeret. et pertranſiens pragoticam deſtruendo et comburendo quicquid inueniebat. deſtruxit etiam et combuſſit quandam tem que dicitur turres et eccleſiam ſancte Marie ac regis palacia. Sed quia deo ... erat ſuperbia et ipſe ponit terminum ... mane voluit quod ibi veniret ille ... abdarramen. Cum enim ſupradictus eudo fugiens a prelio veniret ad regem ... omnia que acciderant enarraſſet ... qui erat vir belliger et ſapiens in ... gregauit magnum exercitum gentis ... pidarum et francorum venitque contra abdarramen et pugnauit cum eo ſeptem diebus in quibus neuter alterum vincere potuit ... lum in ultimo durauit per totas duas noctes et finaliter mortuus eſt abdarramen et multi ſarraceni. Alii vero ... fugientes in galeam gotthicam ... ne mane ſit ſicco videntes chriſtiani ... ſarracenorum homines vero non ... tes ergo quaſi ad pugnam diſpoſitos ... nem inuenientes expoliauerunt ... maximas diuitias inuenerunt.

Vincunt chriſtiani et fugatur rex abdenaleb ... per francos perempta multitudine ſarracenorum.

Iecſimumquartum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit circa annum domini ſeptingenteſimumquadrageſimumprimum. Tunc enim abdenaleb rex ... collecto magno exercitu propoſuit debellare francorum regnum et venerunt ... ſunt montes pyrineos. Franci vero ... quod abdenaleb veniebat contra ... montes pyrineos preparauerunt ſe ad pugnandum. Venien ea ergo pugnauerunt cum eo et interfecti ſunt multi ſarraceni.

[illegible] fugit et recollegit ſe in aſturias que ē iuxta ybery flumina.

Vincūt chriſtiani in regno caſtelle et occiditur theban rex corduben. et omnes ſarraceni qui cum eo venerant

Viceſimūquintum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit circa annū domini ſeptingenteſimūquinquageſimum. Tunc enī theban rex corduben habuit bellum cum chriſtianis regni caſtelle et finaliter victus fuit et mortuus ibidē et oēs ſarraceni qui cum eo venerant ibi perierunt.

Vincunt chriſtiani et claret rex alfonſus catholicus

Viceſimūſextū bellū inter ſarracenos et chriſtianos accidit circa annū domini ſeptingenteſimū quinquageſimūtercium Imperante ſupradicto leone et regnāte in regno legionis rege alfōſo catholico ſupra dicto. Dictus fuit catholicus quia optime ſeruauit precepta dei et eccleſie catholice et fuit feruentiſſimus zelator fidei et refector eccleſiarum ſancto exemplo et iſte fuit primus qui dictus fuit alfōſus et fuit filius ducis cantabrie et gener regis pelagij. Eo tempore dictus rex cōgregato magno exercitu per terram camporum que clauditur duobus fluminib' ſcz de flacamōe piſorica bellans cū ſarracenis cōquiſiuit [illegible] ſarracenis ingreſſus eſt regnū galecie et obtinuit viriliter a ſarracenis [illegible] bragā viſeum et flauiā habuit et plurima bella cum ſarracenis [illegible] chriſtianos lucratuſq; eſt vltra p[illegible] ſarracenis ledeſimā ſalmāticā numā[illegible] que nūc dicitur ſamora et oēs montanas galecie reddēs in caſtellum bella[illegible] ſarracenis et deuicit eos [illegible] domus ſaldanā [illegible] ſegobiā abulā ozomā ſepul[illegible] vianā ocaram et [illegible] alucgiā eſimerā ale[illegible] tranſ[illegible] bardulia q̄ nūc dicitur caſtella [illegible] alaua ordunā vicariā [illegible] q̄ nūc dicit' victoria nauar[illegible] pācomis et tarraciā quouſque per uenit ad mōtes pyreneos. Multa alia loca obtinuit et renouauit neceſſariiſq; muniuit et reduxit ad terrā ppriā multos chriſtianos populos qui timore ſarracenorū fugerāt per mōtes et deſerta vagātes extraneus plurimos chriſtianos captiuos de poteſtate ſarracenorū cū quib' terrā pplauit eccleſias auro et argēto ac lapidib' precioſis decorauit. In cuius obitu audite ſunt voces in aere dicētes ecce quō iuſt' moritur et nemo conſiderat ſub latus eſt iuſt' a facie iniquitatis et aīa ſua et memoria eſt in pace regnauit xix annis et ſepultus eſt in loco qui dicitur cangas et ſucceſſit ei in regno fruela filius eius.

Vincunt xpiani fugato micaph rege corduben et pereunt liiij. milia ſarracenorū ſub rege fruela.

Viceſimūſeptimū bellum inter ſarracenos et xpianos accidit circa annū domini ſeptingenteſimumquinquageſimūquartū regnante in regno caſtelle fruela filio regis alfonſi catholici Tūc enī micaph rex corduben cum magno exercitu ſuo vi p[illegible] curreret regnum galecie et cum ipſe totam illam terram vaſtaret ſciuit illud pdictus rex fruela et congregato exercitu ſuo venit contra eum et commiſſo duro certamine victus fuit rex micaph et fugit a campo cum paucis de ſuis et perierunt in illo bello liiij. milia ſarracenorū. et extunc rex fruela habuit regnū galecie quod ante ſibi rebelle fuerat. Predictus rex fruela regnauit xij annis et mortuus eſt et ſucceſſit ei in regno aureli' frater eius qui regnauit ſex annis et nihil famoſū fecit contra ſarracenos ſucceſſit ei in regno do[illegible] nihil ſingulare fecit contra ſarracenos regnauit ſeptem annis et mortuus ē ſucceſſit ei in regno alfonſus ſecūdus qui fuit filius regis fruela de quo ſupra parū in hoc bello de cuius factis infra dicetur

Vincunt chriſtiani et capiunt galiciam ac efficitur chriſtiana per karolum magnū.

v Viceſimumoctauum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit circa annum domini ſeptingenteſimumſexageſimumprimum. Imperante conſtantino ſexto Tūc infans karolus quas in aliquib'

contradicebat patri ſuo francorum regi pipi-
no venit in hyſpaniam et declinauit ad regem
galafrum qui tunc erat rex toleti. Quare aũt
ad ipſum declinauerat hyſtoria narrat quia p-
pter eius filiam galianam que nimis pulchri-
tudinis erat recepto ergo honorifice predic-
to karolo a rege paucis elapſis diebus quidam
potentiſſimus ſarracenus cuius nomẽ
erat bramante cum multitudine graui venit
ſuper dictam ciuitatem toleti et fixis tentoriis
in valle ſomenã obſedit eam. aggredienti-
bus ergo ſarracenis a predicta ciuitate cum
francigenis illis qui venerant cum infante
pugnauerũt cum bramante et intantum fuit
vigor francorum accenſus quod vicerunt ſarrace-
nos bramantis. Illi vero iterũ redeuntes
contra francos vicerunt eos quod videntes
franci timuerunt valde. Sed comes coram
duxque dicebatur don tibi morante animauit
eos dicens. Scriptum eſt quod cum deus vult
pauci vincunt multos quod verbũ audien-
tes animati ſunt et iterum redeuntes contra
ſarracenos bellauerũt ita fortiter quod vicerũt
eos. Sed reſumptis viribus ſarraceni pu-
gnauerunt cõtra francos et durauit pugna
magna parte diei ſic quod aliquando vincebã-
tur franci aliquã ſarraceni nec alteri parti fina-
lis victoria videbat. Inter hec omnia predi-
ctus infans karolus in palatio ſuo dormie-
bat et cum euigilaſſet a ſomno et neminẽ in
palatio videret miratus eſt valde et cogita-
uit quod ſui tradidiſſent eũ. Incepitque ꝑ ira am-
bulans per palatiũ ſemper loqui nominabat
quod nomen ſuũ patris et matris ac totiũ gen-
tium vnde ipſe veniebat. que omnia audiẽs
galiana de loco alto et ſecreto Unde eũ cõ-
templabatur occulte feſtinanter et ſola in-
greſſa eſt ad infantem certificata et audiens
quod hic erat karolus dñs francorum et lz infans
karolus videt eam ſolam intrantẽ nõ et aſ-
ſurrexit quia nõ habebat in cõſuetudine ali-
cui mulieri inclinare niſi ſolum imagini vir-
ginis glorioſe et ſuo nomine. Dixitque gali-
ana karole Si ego ſcirem vbi mereris dare
pro dormitione licet ſim mulier ego irem il-
luc et ſi vultis ſcire quare hec dico vobis videt'
mihi quod non eſt vobis cura ſuccurrendi gen-
ti veſtre que eſt in magno piſtura in pacto
ſub valle ſomenẽ bellans cõtra ſarracenum
bramantem et ſi rex pater meꝰ ſciuerit quod vos
nõ eſtis ibi nõ habebatis bonũ ꝑmiũ Tũc
dixit karolus Galiana ſi ego poſſem ha-
bere vnũ equũ et arma cum quibus poſſũ
ire illuc cito ſuccurrerem eis Et ait galiana.
karole ſi dederis mihi fidem quod me dedu-
ceris in franciam vobiſcũ et me faciens ꝑpi-
anam et quod me in vxorem recipiens dabo vo-
bis quecunque petitis. Promiſitque karolus
omnia ꝑdicta quod audiens galiana ſciẽs
quod nõ frangeret ſibi fidem nimis gaudens et
promiſſo deduxit arma et ipſa manu ꝓpria
armauit infantem tradiditque ſibi equũ qui
dicebatur brankete et enſem qui dicebatur
durandã que in donũ miſerat ſibi ſupradictꝰ
ſarracenꝰ bramante et celeri curſu venit in
locum pugne et ingreſſus eſt bellum animo-
ſe et primo impetu primi manu ꝓpria. xij.
de melioribus militibus bramantis et mul-
tos alios. Venit aũt verbum ad bramantẽ
vbi reſidebat in tentorio ſuo de nouo milite
ingreſſo pugnam qui tanta damna fecerat
et irato animo exiuit in pugnam querens mi-
litem illum cumque eũ inueniſſet et cognouiſ-
ſet quod ille erat equꝰ quẽ miſerat galiane am-
plius eſt iratus et iruens in eũ et nõ minori
animo karolus in bramantẽ lancee coniũ
fracte ſunt per pugnos et magna [illegible] enſib'
mirabiles ictus multiplicabant et miratus
ſarracenus de fortitudine militis chriſtiani
queſiuit ab eo quis eſſet et de quo genere que
omnia karolus fideliter ſibi aperuit et tunc
cepit ipſum timere ſarracenus ſed reſumptis
viribus dixit ſibi ego faciam quod nunquam rede-
as ad terram tuam et karolus reſpõdit ſibi
quod dicis in manibus dei eſt. et dixit bra-
mante ego te occidam et eleuato gladio qui
dicitur durandarte percuſſit karolum grãdi
ictu. Et precidit galeam cum magna parte
capillorum et cum magna cũ parte armorum
corporis ſed tamen non tetigit carnẽ eiꝰ. De
quo ictu karolus miratus eleuato ſuo enſe
percuſſit ꝑdictum ſarracenũ bramantem et am-
putauit eius brachiũ dextrũ quod in terram ce-
cidit ſimul cum gladio durandarte. Videns
aũt ſe letaliter eſſe paſſum fugit a facie ka-
roli ſed et karolus ſubito deſcendit de equo
et cepit gladium ꝑdictum et aſcendens equũ
cum vtroque gladio inſequens ꝑdictum bra-
mantem plurimos ſarracenos ante ſe repe-
riens peremit. Cumque attigiſſet ꝑdictum ſar-
racenum bramantem fugientẽ eleuato enſe q̃
gniora dicebatur percuſſit ipſum quodã ictu

ferribili ſic ip ipſum duas diuiſit in partes et cecidit mortuus in terram quo facto deſcendit de equo et precidit caput eius et accepit vaginaz gladij durandarte et omnia arma cum que omnia deduxit galiane. Vidētes autem ſarraceni dominū ſuum mortuū terga ſunt dare coacti chriſtiani vero expoliauerunt campum vbi multū aurum et argentum inuenerunt tētoria multa et plurimas alias diuitias. Poſt hanc victoriam audiuit karolus mortem patris ſui et ſecrete et receſſit. Deductaque eſt galiana cuius furtum ſui fratris factū qꝫ eſt chriſtiana et accepit eam in vxorem vt plenius continetur in hiſtoria hyſpanie

Vincunt chriſtiani pemptis pluribus regibus ſarracenorum ac plurimis aliis cap per karolum francorum regem.

Treſimumnonū bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit circa annum domini ſeptingenteſimumſeptuageſimum ſeptimū. Tunc enim predict⁹ rex karolus francorum pꝫ felicitatis magnitudine magnus cōgregato exercitu venit ad ciuitates pāpilonam et ceſar auguſtā quas tunc ſarraceni poſſidebant pugnauit contra reges eorū et occidit eos proſtrauit etiam eorum ciuitatū et cepit plures alias ciuitates ſarracenorū ac ſub dicione ſua conſtituit quas paucis elapſis diebus ſarraceni recuperauerunt. Iſte karolus ſimul cum regno francie tenuit romanū imperium et fuit ſinguli miſſimus fidei zelator.

Vincunt chriſtiani et perimuntur .lx. milia ſarracenorum per regem alfōſum caſtum

Triceſimumbellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit circa annum domini ſeptingenteſimūoctuageſimū ſeptimum regnāte in regno caſtelle alfōſo ſecundo filio regis fruela qui dictus fuit caſtus eo qꝫ ſemp caſtitatem ſeruauerit licet habuit vxorem que ſicut aliquos fuit ſoror karoli magni ſupra dicti. Tunc quidā potens ſarracenus cui⁹ nomē mechat cū multitudine magna intrauit aſturias et incepit deſtruere totam terram contra quē predictus rex alfōſus collecto exercitu chriſtianorū ſec letter inít bellū acriterque cum eo in quodam loco qui dicitur ledos et deuicit eum ac occidit eſpenerunt in bello .lx. milia ſarracenorū multa alia bella veit et loca plurima obtinuit ſicut infra dicetur et abſtulit timorem a cordibus chriſtianorū contra ſarracenos et regnauit .lij. annis dilectus a deo et hominibus ſepultus eſt apud ouetum in eccleſia ſancte marie.

Vincunt ſarraceni et ponunt ſarracenorū terram narbona vſqꝫ ad ciuitatem cordubē ſeꝫ. preciſque meſquita ſarracenorū conſtruēda.

Triceſimūprimum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit circa annum domini ſeptingenteſimūnonageſimum primum. Tunc item amiramamolij miſit vnum potentem ſarracenum cuius nomen erat abdemalich cum exercitu magno vt deſtrueret terram chriſtianorū. Ille ergo direxit iter ſuum contra ciuitates gerundā et narbonam quas cum obſediſſet poſt multa certamina obtinuit eas et multa alia loca circūquaqꝫ poſita cepitqꝫ eas ſub dicione ſui domini. tē et tot fuerūt ſpolia que habuit qꝫ quīta pars deputata item amiramamolim fuit .xlv. mille duplarorum aurei et cum his diuitijs perfecit predictus item meſquitam corduben. quem ſuus pater inchoauerat que nunc eſt eccleſia maior ibidem et in tantum predictus abdemelech oppreſſit chriſtianos illius partis qꝫ fecit memoriā illius facti et dominij qꝫ deducerēt in curribus in p̄dicta ciuitate narbone vſqꝫ ad ciuitatem cordubēſem tantam multitudinem terre qꝫ ex ea predictus item fecit fieri vnam meſquitam intra fortalicium predicte ciuitatis cordubeñ pluresqꝫ alias meſquitas renouauit et de nouo fecit.

Vincunt chriſtiani et capitur narbona na a karolo magno.

Triceſimumſecundum bellū inter ſarracenos et chriſtianos accidit circa annum domini ſeptingēteſimūnonageſimumquartum. Tunc karolus magnus rex francorum de quo ſupra dictum eſt in bellis .xxvij. et .xxix. congregauit magnum exercitum et venit contra ciuitatem barchinonen.

quia ſarraceni eam violenter ceperant eam eſſet ſub eius dominio bellauitq3 cu3 eis et obtinuit ciuitatem ſed paucis elapſis diebus perdidit eam.

Vincunt chriſtiani et perimuntur duo duces exercitus ſarracenorum ſub rege alfonſo caſto.

Viceſimumtercium bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit circa annū dn̄i octingenteſimūdecimū tēpore ſupradicti regis alfonſi caſti. Tunc duo exercitus ſarracenorum intrauerunt galeciam. Dux vnius exercitus dicebatur abobales dux vero alterius melchi. Sed ſicut ipſi intrauerunt animoſe ſic fuerunt expulſi viriliter quia poteſtas predicti regis alfonſi caſti pugnauit cū eis vicitq3 ſunt ſarraceni et multi corum mortui. Alij vero fugierunt ſed chriſtiani inſequentes eos occiderunt vnum ducem eorum in loco qui dicitur naron. Alterū vero ducem peruenerunt in flumine qui dicitur ecpha.

Vincunt chriſtiani et perimitur orcos rex merida per regem alfonſum.

Viceſimumquartum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno domini octingenteſimoundecimo. Tūc enim rex orcos merida congregauit magnū exercitum et venit vt perambularet terras regis alfonſi intuitq3 ſua tentoria ſuper benauentū quod cu3 ſciuit predictus rex alfonſus caſt9 venit ſeleriter cōtra eum bellauitq3 cum eo et occidit eum pluriniq3 ve exercitu ſarracenorum ibi perierunt. In quo bello oſtenſa eſt fortitudo bernardi filij comitis ſancij didaci quia multos ex ſarracenis peremit.

Vincunt chriſtiani et occiditur rex badayos per regem alfonſum caſtum.

Viceſimumquintum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno domini octingenteſimoduodecimo. Tunc alaman rex paſcenſis que vulgariter dicitur badayos congregato magno exercitu venit ſuper ſamorā et obſedit eam. Rex autem alfonſus caſtus predictus preparauit ſe potentiſſime et venit contra eum bellauitq3 cum eo et occidit eum ac plurimos ſarracenos cū eo et q potuerunt euadere fugierunt ſed rex alfonſus inſecutus eſt fugientes viriliter et multos eorū interfecit ſic q pauciſſimi fuerunt qui euadere per fugam potuerunt

Vincunt chriſtiani et perimuntur viginti milia ſarracenorum per regem alfonſu3 caſtum.

Viceſimumſextum bellu3 inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno ſequenti ſcilicet octingēteſimotredecimo Tunc intrauit vnus magnus exercitus ſarracenorum in terram ſupradicti regis alfonſi caſti. Et cu3 ſarraceni gloriarentur in multitudine ſua diuiſi fuerunt in duas partes quarum vna iuit contra locū illum vbi erat predictus rex alfonſus. Cum ergo ſciuit rex alfonſus caſtus audacter iuit contra poluzeram. Altera vero contra eos cum exercitu ſuo et fecit ſimiliter duas partes ſui exercit9 et cum vna miſit bernardum de quo ſupra diximus contra illos ſarracenos qui ibant verſus poluzeram. et ipſe iuit cum altera parte contra alios venientes ad ſe. Bernardus vero inuenit ſe cum parte ſua et habuit pliū magnum cum illis ſarracenis in loco qui dicitur valde moro qui eſt in fontana portugalie et deuicit eos et plurimos ex illis interfecit. Sed rex alfonſus inuenit ſe cum altera parte que ibat contra eum et pugnauit cum illis prope flumen de orneſo et interfecit ibi .xx. milia ſarracenorum et deinde inſequens eos tot fuerunt occiſi q pauciſſimi euaſerunt. et tunc rex alfonſus rediit de illo bello ditiſſimus ex ſpolijs ſarracenorum

Vincunt chriſtiani et perimitur proditor machometus et caſtrum ſancte criſtine capitur per regem alfonſum caſtum.

Viceſimumſeptimum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno domini octingenteſimodecimooctauo. Tunc ſarracenus quidam nomine machometus qui cum multitudine magna ſarracenorum venerat de merida ad rege3 alfonſu3

ai viveret cum eo predictus rex benigne eū recepit in vaſſallum et iuravit illi ſarracenus ꝙ pro ſemper eſſet fidelis regi alfonſo propter quod pdictus rex precepit ꝙ habitaret cū multitudine ſua in galecia. Sed quia predictus ſarracenus erat proditor ſicut bellavit cōtra abdarramen filium albarcaramoli regis corduben. et videns ꝙ non poterat eum occidere ex timore cōcepto venit ad predictum inclitum regē alfonſum ſic trāſactis duobꝰ annis poſt ꝙ fuit in galecia aſſumpſit euȝ diabolus et elevatus in ſuperbiam voluit ſimiliter facere proditionem contra regem alfonſuȝ quō probrum congregavit magnum exercitum ſarracenorum et incepit peramrere et deſtruere totam terram. ꝙ cum rex alfonſus caſtus cognovit congregato exercitu ſuo venit ſuper illum ſarracenum et ſarracenus ipſe nimium confideret in multitudine militie ſue quādo ſciuit ꝙ rex alfonſus veniebat ſuper eum pditor et concepto grandi timore elevavit ſe cuȝ ſuis in quodam caſtro quod dicitur ſancta cipriana et rex alfonſus obſedit eum ibidem et fecit fieri multas foveas circūquaqȝ et perforaverunt caſtruȝ in multis locis. Cū ergo ille ſarracenus vidit ꝙ tantum anguſtiabātur et ꝙ nihil aliud reſtabat ſibi niſi mors cum multitudine ſarracenorum haberet reſumpto corde exivit extra caſtrum et pugnavit cum rege alfonſo ſed in fine fuit victus ſarracenus ille cuȝ omnibus ſuis et ipſe fuit captus et caput eius abſciſum eſt. Sȝ et rex ſtatim caſtrum illum cepit et mortui ſunt in bello illo ultra l. milia ſarracenorum et plures eorum dedidit captivos. Et ſic reuerſꝰ eſt rex alfonſus cum victoria magna cum divitiis et honore. Predictus rex alfonſus caſtꝰ regnauit lii annis et mortuus eſt. Succeſſit ei in regno Ramirus primus filius regis bermudi.

Vincunt chriſtiani et capitur iterum civitas barchinone

Riceſimumoctauum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno domini octingenteſimodecimonono. Tunc multitudo chriſtianorum venit ſuper civitatem barchinone quam ceperant ſarraceni. Poſt ꝙ karolus magnus ipſam cōquiſiuit. Cum ergo predicta multitudo chriſtianorum venit obſedit civitatem et poſt multa certamina capta ē civitas a chriſtianis et tota terra circūquaqȝ mortuiqȝ ſunt ibi plurimi ſarraceni. Albaca vero amiramamoſſum cum ſciuit congregavit exercitum ſuuȝ ut veniret ad recuperandum terram perditā et cum ſe prepararet ad viam percuſſus eſt quadam infirmitate de qua mortuus eſt et ſic ceſſavit tempeſtas illa.

Vincunt chriſtiani occiſis. lxx. milibus ſarracenorum.

Riceſimumnonum belluȝ inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno domini octingenteſimovigeſimoſecūdo imperante Ludouico karoli magni filio et ſedente in cathedra petri Eugenio papa. Ac regnante in regno legiōis ramiro rege filio regis Bermudi. Hic autem rex ramirus ſucceſſit in regno regi alfonſo caſto et cius ꝑcepto in morte. Cum ergo audierunt ſarraceni ꝙ iſte regnabat miſerunt ſibi nuncios ꝙ ſi volebat habere pacem et amorem cum eis ꝙ daret eis quolibet anno centum domicellas chriſtianas quibus matrimonio copularentur ſicut fecerat oliȝ rex maurecatus et ꝙ quinquaginta illarum eſſent filie nobilium. Alie vero quinquaginta filie civium et burgenſium quam ambaſiatam cū rex ramirus audivit non modicum diſplicuit ſibi quia rem tā inhoneſtam et excommunicatam ſibi nunciabant et propterea congregavit ſtatim magnum exercitum et fuit ad perquirendum ſubito terram ſarracenorum perambulando uſqȝ ad naiaram deſtruendo et comburendo villas et caſtra et quicquid inveniebat ꝙ cum pervenit ad noticiam ſarracenorum congregati ſunt omnes ſimul in unum contra eū quaſi innumerabiles et habuerūt prelium cū eo in quodam loco qui dicitur albelda et chriſtiani fuerunt in bello illo quaſi victi et retro ceſſerunt paulatim retrahendo ſe a ſarracenis quouſqȝ pervenerunt ad collem unū qui dicitur clavio et nox tenebroſa cepit eos ibi propter quod diviſi fuerunt exercitus ab invicem. Cum ergo chriſtiani eſſent congregati in colle illo multis lachrimis orationes fundebant ad deū ne eos relinqueret ſed ſuccurreret et iuvaret contra illos inimicos ſuos permanentibꝰ ergo illis in orationibus aſſiduis ut dictum eſt Rex ramirꝰ ſomno gravatꝰ obdormivit et in ſomno illo apparuit ei apoſtolꝰ iacobꝰ dixitqȝ ſibi

Sciens rex ramirus quod cum dominus noster ihesus christus diuisit omnibus fratribus meis apostolis omnes terre prouincias michi soli dedit in custodiam totam hyspaniam vt eam custodirem a manibus inimicorum fidei et postquam hec dixit sibi appropinquauit eidem et accepit eum per manum dixitque ei. sis fortis animo et bene firmus quia ego sum apostolus christi iacobus et scias quod venio ad te iuuandum contra inimicos tuos et in veritate certitudinaliter scias quod deuinces eos cum adiutorio dei. Dico etiam tibi quod multi de tuis quibus preparata est eterna quies recipient ibi mortem et vt in nullo illorum que tibi dico dubites videbis me ibi in bello ambulantem in equo albo magnum vexillum gestantem. tu ergo statim cum omnibus tuis valde mane confitebimini de omnibus peccatis vestris et recipiatis corpus et sanguinem domini nostri ihesu christi que postquam feceritis in nullo dubitetis intrare per lum barbarorum vulnerando illos et inuocando nomen dei et meum quia certitudinaliter scias quod omnes deuinces quibus dictis apostolus dei disparuit ante eum. Rex autem ramirus excitatus a somno surrexit precepitque vocarentur episcopi et abbates et omnes alii nobiles sui palacii qui cum ipso erant et narrauit eis omnia que viderat et audiuerat que ei dixerat apostolus iacobus perceptis ergo diuinis sacramentis ingressi sunt prelium in dei nomine et apostoli iacobi ante se et statim cum ingrederentur prelium apparuit eis apostolus iacobus sicut promiserat confortans eos ad bellum sed et ipse terribiliter percutiebat sarracenos. christiani autem cum viderunt apostolum iacobum eos confortantem et magnam cedem in sarracenos facientem inuictum viribus vinkti in hostes confidentes in adiutorio dei et apostoli iacobi magnis vocibus acclamantes et dicentes deus adiuua et sancte iacobe et statim sarraceni fuerunt victi et mortui sunt ex eis septem milia et qui euadere potuerunt per fugam liberati sunt. Tunc cepit rex ramirus calagurram et plura alia castra et deinde rediit legionem diues et honoratus et ex illo die habuerunt christiani in consuetudine cum ingrediuntur bella cum sarracenis inuocare dicendo deus adiuua et sancte iacobe. et tempore isto regis incepit ordo sancti Jacobi. Unde sarracenis infeste castras ex illo etiam tunc non quod fuerunt ausi petere a christianis redditus neque partas domicellarum cum nimium opprimeret eos predictus rex ramirus in fortitudine dei et apostoli iacobi. Predictus rex ramirus fuit mitis et pius homo. sed terribilis et fortis in his quia latronibus extrahebat oculos diuinatores et incantatores ignibus comburebat.

Uincunt christiani solutis septuaginta nauibus igne.

Quadragesimum bellum inter normannos et christianos accidit anno domini octingentesimo uicesimo quarto, imperante predicto Ludouico et sedente in cathedra petri valentino papa. Tunc applicuerunt in portum galetie normanni qui erant gentes crudelissime et pagane nec quod vnquam fuerunt ante in terra illa. Et venerunt ibi in multitudine magna non solum hominum sed etiam nauium quod cum predictus rex ramirus audiuit statim congregato suo exercitu iuit contra eos et pugnauit cum eis in loco qui dicitur delpharo Sed licet normanni essent gentes aspere et fortes victi tamen fuerunt et multi ibi perierunt et qui euadere potuerunt per mare fugerunt et perdiderunt ibi. lxx. naues quas ignibus cremauit rex ramirus. Tanta clades facta fuit ibi christiani magnas diuitias et reuersus est predictus rex in ciuitatem legionensem cum magnis diuitiis et honore. Regnauit autem sex annis et mortuus est feliciter ac sepultus est in ciuitate ouetensi et successit ei in regno ordonicus eius primus filius.

Uincunt christiani occiso plurima sarracenorum multitudine.

Quadragesimumprimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo tricesimosexto imperante supradicto Ludouico et sedente in cathedra petri gregorio papa ac regnante in regno legionis ordonio predicto regis ramiri filio. Cum predictus rex rediret de vasconia que rebellauerat in prouincia regni sui et post occasionem plurium illorum subiugasset iniuncti est ei quod magnus exercitus

ſarracenorum veniebat ꝯtra eum quo audito animoſe venit contra eos pugnauitqꝫ cũ eis et deuicit eos plurimos eorum trucidauit reliqui vero fugerunt et reuerſus eſt cũ victoria et honore ac cum plurimis diuitijs et multitudine captiuorum. Iſte rex fuit magnꝰ extirpator iſtius gentis et depopulauit multas ciuitates ex quibus rex alfonſus caſtelle expulerat ſarracenos et ceperat manſiones ac ſte

Vincunt chriſtiani captis duobus ducibus ſarracenorũ.

Quadrageſimumſecundum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno ſequenti ſcilicet octingenteſimo vigeſimo ſeptimo. Tunc enim dux quidam ſaracenus noĩe moca ab eucatin cũ multitudine magna venit in carbalonã vbi fecit plurima damna deinde tranſiuit in prouinciã gallicam percurrẽs et deſtruẽs quicquid inuenire poterat vbi plurimos xpĩanos interfecit et occidit et cepit duos xpĩanorum duces quorũ vnus dicebatur ſancius Aluoreti et oneratos ferro carceribus mancipauit.

Vincunt chriſtiani peremptis innumerabilibus ſarracenis.

Quadrageſimumtercium bellũ inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno domini octingenteſimo viceſimo nono. Tunc predictus muca ſarracenus eleuatus in ſuperbiam cum exercitu magno venit velut peruaſurus terrã regis ordonei predicti et cepit unũ locum qui dicebatur albaida et arcus dedit eum muro forti et turribus plurimis quod cum ſciuit predictus rex ordoneꝰ congregato exercitu ſuo venit velociter et obſedit predictum caſtrum tũc predictus muca non erat ibi ſed ſtatim cum audiuit qꝫ venerat rex ordoneus et obſideret caſtrum albaide venit cautius quo potuit vt ſuccurreret caſtro et cum peruenit ad montem qui dicitur gardeſio fixit ibi tentoria ſua. Rex autem ordoneus cum cognouit hec diuiſit exercitum ſuum in duas partes quarum vna ſubſiſtit in obſidione caſtri et cum altera ꝯcurrit contra predictũ mucã ſarracenũ. bellantqꝫ cum eo et perempti ſunt ibi gladio xpĩanorum vltra duodecim milia de militibus ſarracenorũ exceptis peditibus quorũ cedes fuit quaſi innumerabilis mortuus eſt etiam ibi quidam gener muce qui dicebatur dan. Sꝫ et ipſe muca tribus vulneribus lancearum percuſſus cum paucis que remãſerunt fugit ꝯ bello dimiſit i bello quecũqꝫ habebat collegerunt ergo xpĩani ſpolia campi et inuenerunt diuitias vltra modum et regreſſi ſunt cum rege ordoneo in caſtrum. Et poſt ſepẽ dies cepit ipſum et interfecit omnes ſarracenos quos intus inuenit et captiuabat multos cum paruulis earũ. Deſtruxitqꝫ caſtrũ vſqꝫ ad fundamentum et reuerſus eſt in terram ſuam cum diuitijs et honore. Cum predicta que acciderant muce cognouit quidã eius filius cuiuſqꝫ nomen erat lupus qui preſidebat toleti timore magno percuſſꝰ cepit quecunqꝫ habebat et venit ad regem ordoneum factuſqꝫ eſt eius vaſallus qui poſtea pro rege ordonei ſeruiuit multa bella ꝯtra ſarracenos ſuperauit ſemper victor extitẽs.

Vincunt chriſtiani ceſo rege Corie ſarraceno.

Quadrageſimũquartum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno ſequenti ſcilicet octingenteſimotriceſimo. Tunc enĩ p̃dictus rex ordoneus produxit exercitum ſuum magnum et iuit ad peruadendum terraꝫ ſarracenorum que dicitur geſte et corea. Rex autem ſarracenus predicte ville que dicebatur ſcyth exiuit contra eum et commiſſum eſt durum bellum nimis ſed finaliter victus fuit rex ſarracenꝰ et mortuꝰ ibidem cum multitudine ſarracenorum et rex ordoneus cepit tunc villam et inuenit intus multitudinem ſarracenorum cũ mulieribus et filijs quos omnes deduxit captiuos et muniuit villam illam ac dimiſit in fidelis cuſtodia.

Vincunt chriſtiani et capitur ciuitas ſalamantina a rege ordoneo

Quadrageſimumquintum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit eodeꝫ ſupradicto anno quia cũ ſupradictꝰ rex ordoneꝰ rediret de p̃dicto bello victoria

habita venit cum exercitu ſuo ſuper vnū ſarracenum qui dicebatur moiſeos et dicebat ſe regem ſalamantinum habuitq̃ bellū cū eo et victus eſt rex ſarracenus cū omnibus ſuis et eū cede plurima ſaracenoꝝ et nūc rex ordoneus ingreſſus eſt ciuitates et capiebat ſarracenos plurimos cum mulieribus et paruulis quos intus inuenit et reuerſus eſt ad legionem cum magnis diuitijs et honore

Vincunt ſarraceni et occiduntur prope tum octo milia chriſtianorum.

Quadrageſimumſextum bellū inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno domini octingenteſimonoueſimoquinto. Tunc ſarraceni ciuitatis toleti audientes q̃ abdarramen amiramamolim hyſpanie erat mortuus qui reliquerat .xv. filios et .xij. filias et q̃ madhometus eius filius regnabat pro eo rebellati ſunt et miſerūt veloces nuncios predicto regi ordoneo q̃ daret eis adiutorium cōtra eum rex autem ordoneus noluit ire illuc in perſona ſed miſit eis vnū filium ſuum cum magno exercitu aſturianorum et nauarrorum. Cum aūt predictus madhometus hoc ſciuit preparauit ſe cū multitudine graui et venit ſuper toletum poſuit q̃ inſidias in quodam torrente qui dicitur tolete et ipſe cum paucis venit contra ciuitatem. Speculatores autem qui erant extra ciuitatem cum viderent eum venientem cum paucis gentibus cogitauerunt q̃ non eēnt plures et notificauerunt exiſtentibus in ciuitate chriſtiani ergo et ſarraceni toletani venerunt contra eum et commiſſo prelio exierunt illi qui erant in inſidijs et mortui ſunt de chriſtianis octo milia de toletanis vero .xij. milia. Sed et pro memoria illius victorie canis ille madhometus fecit amputari plurima capita illorum et tranſmiſit illa cordubam et in maritimas partes et in affricam. Predictus autem rex ordoneus regnauit .x. annis et mortuus eſt ex quadam infirmitate que dicitur podagra in ouieto et ibi ſepultus eſt. Succeſſit ei in regno filius alfonſus tercius.

Vincunt ſarraceni et capitur Roma ac magna pars thuſcie a ſoldano babilonie deuaſtatur.

Quadrageſimūſeptimum bellū inter ſarracenos et chriſtianos accidit circa mortem predicti Gregorij pape iiij. qui fuit ſecundum quoſdam hyſtoriographos anno domini octingenteſimonoueſimooctauo. His temporibus portentum ſingulare apparuit primo in ſigno virginis et ab illo ſigno in ſignum leonis cancri geminorum thauri currentibusq̃ ſe figens globuz igneū emiſit iubarumq̃ pluralitatem depoſuit. imperator quoq̃ iſta diligenter examinans cū egmardo philoſopho conſuluit ſed eiuſdem portenti effectum exprimere noluit Tunc imperator ſubiunxit q̃ regni mutationem principiſq̃ mortem pretendebat. Tunc egmardus ad confortationem principis prophete teſtimoniū introduxit dicens a ſignis celi ne timueritis que gentes pauent, et ait imperator non alium timere debemus niſi illū qui noſtri et huius creator eſt ſyderis ſed eius clementiam laudare tenemur qui noſtram inertiam talibus amonere dignatꝰ indicijs. qui ergo talis portenta cum apparent omnibus communiter tangunt. Ideo omnes pro poſſe ad meliora feſtinare debemus vt miām in illo dominante conſequi valeamus. Et licet tunc impreſſio illa imperatorem non contigerit tetigit tamen totum ſtatum eccleſie et aduentus ſarracenorum ad partes romanas. quia tunc quidaz ſcelerati chriſtiani miſerūt ad ſoldanum babylonie vt veniret romam aſſerentes q̃ leuiter poſſit totaz ytaliam poſſidere. Tanta igitur ſarracenorum multitudo ſuperueniens intrauit ytaliam vt totam ſuperficiem terre quaſi locuſte viderentur implere ac per portam euellenſem intrans vrbem romam cepit ciuitaſq̃ leonina expoliatur omnino et eccleſia ſancti petri ſtabulum equorum efficitur et non ſolum per ſarracenos roma tunc capta fuit ſed et magna pars thuſcie deuaſtatur.

Vincunt chriſtiani et expelluntur a Roma et thuſcia ſarraceni.

Quadrageſimu moctauum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit ſtatim poſt predicta. Nam ad petitionem pape Gregorij quarti ſupradicti Hugo marchio lombardie cum lombardis et

ludouicus rex francorum cum gallicis veniens poſt plurima bella ſarracenos cum multa effuſione ſanguinis a roma et tota illa terra fugauerunt quia dictus gregorius papa et ludouicus imperator quaſi eodem tempore deceſſerunt. Ideo ſunt notanda que circa finem vite ſue contigerunt. Unde appropinquantibus ad mortem fuit magna ſolis eclipſis tantum quod fuit obſcuratus aer et tenebre ſicut de nocte ita quod ſydera apparebant non luna ſicut eraſit a ſole quod lumen recipere debatur ſicut in nouilunio. Poſt hec grado imperatorem grauiter infirmatum qui ſtatim ſe prouide de imperio et regni et anime ſue ſalute diſpoſuit et eccleſiaſtica ſacramenta ſuſcipiens multaque cum deuotione migrauit ad dominum. Et Gregorius papa quaſi in eodem tempore diem clauſit extremum. hec ex hyſtoria collecta fratris iohannis de padua.

Uincunt xpiani contra ſarracenos magna multitudine. Et eccleſia ſancti Jacobi edificatur per regem alfonſum magnum et lapidibus muro forti.

Quadrageſimum nonum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno domini octingenteſimo nonageſimo nono imperante lothario filio ſupradicti imperatoris ludouici et ſedente in cathedra petri Sergio papa. iij. Et regnante in regno legionis rege alfonſo. iij. qui fuit dictus magnus. Iſte fuit filius ſupradicti regis ordonij de quo ſupra glorioſa bella narrata ſunt. Et fuit rex pijſſimus elemoſinis darius ipſe fecit eccleſiam ſancti Jacobi et lapidibus muro et forti opere fabricata. quia primo erat de terra. eo ergo tempore predictus rex alfonſus magnus congregauit exercitum ſuum ex yſpanis galicis et gaſconibus et nauarris venit contra terram ſarracenorum confregit et deſtruxit quecunque inuenit et cepit per vim villam quandam que dicebatur conclauas quam gradibus contremauit et occidit omnes ſarracenos quos ibi inuenit et reuerſus eſt cum magnis cum diuitijs et honore.

Uincunt xpiani per tempus plurimos ſarracenos per regem alfonſum.

Quinquageſimum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit ſecundum anno ſalutis octingenteſimoquedrageſimo. Tunc magnus exercitus ſarracenorum regis toleti venit ad perurendum et deſtruendum terram regis alfonſi magni. Cum ergo predictus rex ſciuit venit cum exercitu ſuo contra eos et bellauit cum eis in littore fluminis dolei vicerunt fuerunt ſarraceni et perdiderunt ibi omnia que portauerant ac mortui ſunt ex ſarracenis quingenti .xl. Alij vero terga ſunt dare coacti. Sed et rex alfonſus ſicut ei eos vincit et occidit multos ex eis ac captiuauit reuerſuſque eſt onuſtus cum magnis diuitijs et honore. In predicto bello fuit ſtrenuiſſimus miles Bernardus delcarpio de quo ſupra mentio facta eſt conſobrinus regis alfonſi cauſa multas enim ecdea in ſarracenos fecit non ſolum zelo fidei ſed deſiderio liberandi patrem ſuum comitem ſtratum ſana de quo ſupradictum eſt quem rex alfonſus caſtus in carceribus poſuerat. quia ſine ſaru ſui acceperat in vxorem ſororem ſuam de qua predictum eſt bernardum habuit ſed lex propter hoc rebellauerit regi predicto et vi debellaret reges fecit caſtrum illud quod dicitur delcarpio prope ſalamancam et alsam de tormes tamen numquam poſſit ipſum videre niſi mortuum dato caſtro regi cogitans ipſum recipere viuum vt plene continetur in generalis hyſtoria hyſpanie.

Hoc bello vincunt chriſtiani ſub Bernardo delcarpio. Et capitur balbaſtrum cum aliquibus locis.

Quinquageſimumprimum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit circa idem tempus. Nam cum ſupradictus bernardus delcarpio tradidit ſupradictum caſtrum regi et vidit patrem ſuum mortuum. fuit a rege alfonſo magno expulſus a regno ſuo, et venit in regnum francie ſed cum in curia regis francie non fuiſſet receptus ſicut ipſe optauerat reuerſus eſt verſus hyſpaniam et tunc habuit cum ſarracenis multa magna prelia et ſemper fuit victorioſus occidit enim plurimos eorum et habuit et ſpolijs innumeras diuitias cum quibus poſtea

conquiſiuit et illo loco vbi predicta prelia habuit vſqz barbegal et lucentus eſt baſtrum et ſegobre et montem album.

Vincunt chriſtiani ſub rege alfonſo et liberatur coymbra ab obſidione ſarracenorum.

Quinquageſimumſecundum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno domini octingenteſimoquinquageſimoquarto. Tunc predictus rex alfonſus magnus congregato exercitu ſuo iuit ad ſuccurrendum coymbram quam tenebant ſarraceni obſeſſam et pugnauit cum eis et deuicit eos et cepit eam et poſuit ſub dominio ſuo et proſecutus eſt ſarracenos per montes plures alias ciuitates.

Vincunt chriſtiani ſub rege alfonſo magno et per multos pannos edificatur caſtrum magnum.

Quinquageſimumtertium bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno domini octingenteſimoſexageſimo imperante ludouico fratre ſupradicti lotharij imperatoris. et ſedente in cathedra petri Nicolao papa primo. Tunc ſupradictus rex alfonſus magnus congregato exercitu magno chriſtianorum iuit ad percurrendam terram toleti et cremauit ac deſtruxit quecumqz inuenire potuit, proſtrauitqz multa caſtra et fortalitia que ſarraceni poſſidebant et captiuauit plurimos ſarracenos quod videntes ſarraceni timore magno perculſi miſerunt ei nuncios ſuos nunciantes eidem quod ſibi ſoluerent tributum ſi concederet eis pacem. Rex autem alfonſus conceſſit eis treugas per tres annos et reuerſus eſt in terram ſuam cum magnis diuitijs et honore. Et cum reuerteretur cepit vnum caſtrum quod tenebant ſarraceni quod dicebatur quinqualubel. Illud caſtrum non intrauerat in treuga et occidit ibi multos ſarracenos et poſt hoc fecit vnum caſtrum magnum in maritimis aſturianum pro defenſione illius terre ne nauigantes inimici illam deſtruerent et nomen illius caſtri dicitur gozdon. Et intra caſtrum fecit vnam eccleſiam ſub nomine ſancti ſaluatoris quam fecit conſecrari a duobus archiepiſcopis et vno epiſcopo quam multis donis decorauit ſpecialiter dedit illi eccleſie quandam crucem de puro auro ornatam plurimis lapidibus quam ipſe mandauerat fieri. Fecit etiam in eccleſia ſancti iacobi quandam capellam mire pulchritudinis et dotauit predictam eccleſiam multis hereditatibus et ornauit illam auro argento necnon ornamentis et lapidibus precioſis. Fecit etiam ille glorioſus rex altaria ſuper corpora ſanctorum faciendi [illegible] eccleſiam mire magnitudinis et pulchritudinis circa littus [illegible] quam etiam dotauit multis neceſſarijs.

Vincunt chriſtiani per regem alfonſum magnum in ſenectute ſua.

Quinquageſimumquartum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit circa annum domini octuageſimum [illegible]. Cum enim predictus rex alfonſus xliv. annis regnaſſet reliquit regnum et dedit illud filio ſuo gardie et peregrinatus in ſanctum iacobum et cum reuerteretur rogauit filium ſuum regem gardiam vt traderet ſibi gentes cum quibus adhuc ſemel vellet [illegible] ire contra ſarracenos in ſenectute ſua quod rex gardias conceſſit eidem. Qui cum exercitu magno et cremauit et depredauit et deſtruxit magnam terram ſarracenorum et reuerſus eſt in ſamoram cum grandi multitudine captiuorum et multis diuitijs et honore. Poſt hoc venit ſamoram vbi terminauit vitam ſuam glorioſe finiuit et ſepultus eſt in eccleſia ſancte Marie ciuitatis [illegible] et ſua regina domina xymena.

Chriſtiani per regem Gardiam vincunt capto ayolas rege ſarracenorum.

Quinquageſimumquintum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit circa annum domini octingenteſimum octuageſimumtertium. Cum enim predictus rex gardias poſt mortem patris regnaret in primo anno regni ſui congregauit exercitum ſuum et iuit ad percurrendam terram ſarracenorum confregitqz multas villas et cremauit eas proſtrauitqz multa. Et pugnauit cum quodam ſarraceno rege qui dicebatur ayolas et deuicit eum et cepit illum regem et reuerſus eſt in terram ſuam cum multitudine captiuorum.

cum magnis diuitijs et honore ſed cum re/ uerteretur ex culpa illoꝝ qui regeȝ ſarracenō obſeruabant ſolutus a vinculis fugit. Rex predict' garcias āno tercio regni ſui mor/ tuus eſt ſcilicet in ciuitate zamore et ordu/ cum eſt corpus eius ad ciuitatem ouetu vbi honorifice ſepultus eſt.

Lvi. bello vincunt xpiani ſub rege ordonio ſecundo. Et capitur ciuitas rogel.

Quinquageſimūſextum bellū inter ſarracenos et xpianos accidit circa idē tēp'. Mortuo enī predicto rege garcia regnauit pro eo frater eius ordonius ſcōs filius ſupradicti regis alfonſi magni. Iſte ordonius tempore patris ſui congregauit magnū exercituȝ et intrauit terram ſarrace/ noꝝ et perambulauit illam. ꝑambulauit etiam ꝓuinciam beticaȝ que eſt terra de gualderquiuir et cōfregit multas ciuitates cremauitqꝫ eas et deſtruxit ac plurimos ſarracenoꝝ captiuauit. cepit etiam in illo primo ingreſſu viuos de nobilioribus et fortioribus ciuitatibus ſarracenoꝝ que tunc dicebat̃ roges et reuer/ ſus eſt in terram ſuam ducēs et cū honore.

Iſto bello vincunt chriſtiani ſub rege ordonio ſcdo et capta taluera ignibus cremat̃.

Quinquageſimūſeptimū bellū int̃ ſarracenos et chriſtianos accidit anno domini octingenteſimo octuageſimo ſexto. Tūc p̄dictus rex ordonius ſcōs congregato exercitu ſuo iuit et obſedit tala/ ueram. Sarraceni vero cordubenſes et alij circumuicini cum hec audiuiſſent venerunt ad ſuccurrendum ad predictam villā. Sed cum aduiſſent alacriter rex ordonius pugnauit cum eis et deuicit eos. perempti ſunt etiā ibi multi ſarraceni. Alij vero perfugium exqui/ ſierunt et tunc rex ordonius cepit illam villaȝ et depredatus eſt quicquid ibi inuenit proſtrauitqꝫ muros ville ac illam ignibus cre/ mauit et ſic reuerſus eſt in terram ſuam diues et cum honore deduxitqꝫ captiuū ducē exercitus cordubenſ. Alij tamen dicunt qꝫ predictam conqueſtam fecit iſte ordonius tempore regis garcie fratris ſui.

Per regem ordonium ſecundum capitur caſtrum albamie. et xpiani vincunt.

Quinquageſimūoctauū bellū inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno domini octingenteſimo nonageſimo. Tunc enim p̄dictus rex ordonius timens ne perderet tempus ſuum ſi deſiſteret ab oppugnatione inimicoꝝ fidei xpiane produxit exercitum ſuum magnuȝ et iuit vt pauperet terram iterum et confregit ac deſtruxit igne et ferro quicquid inuenit. Cepitqꝫ vnum caſtrum quod dicebat̃ calabet et nunc dicit albamie. Sic ergo poſt plurima certamina et victorias reuerſus eſt in terram ſuaȝ cū multitudine captiuoꝝ vniuſqꝫ ſexus. et anteq̃ egrederet̃ de terra ſarracenoꝝ venerūt ad eū potentiores meride ac terre luzene ac etiam rex paſſenſis qui dicit̃ bedadios petentes ab eo treugas ꝓpter quas concedendas multitudinem munerum ꝓmiſerunt obtulerunt ei de et reuerſus eſt legionem cum magnis diuitijs et honore. Et tunc fecit mirificum illud templum eccleſie maioris in eadem ciuitate vbi prius erat totum regale palatium. Iacet ſepultus rex in eccleſia predicta rex o [illegible] maius in pariete vbi tranſitus gentium et ſiaunt circulante ſucceſſit ei in regno filius eius alfonſus quartus qui regnauit quinqꝫ annis ſed nihil magnifici fecit contra ſarracenos. Demoꝝ quadā leuitate voluit ordinē intrare et de facto ſic fecit renuncians regnū fratri ſuo ramiro et cū paruo tempore remaneret in religione in monaſterio ſancti facundi prope ceyam exiuit ab ordine et venit legionem et rebellauit cum eadeȝ ciuitate fratri ſuo volens iterū regnare. quod cū frater eius rex ramirus cognouit venit ſuper eum cum magno exercitu quem contra ſarracenos parauerat et obſedit eum in eadeȝ ciuitate duobus annis. finaliter dedit ſe rex alfonſus fratri ſuo regi ramiro qui eū cepit et poſuit in carceribus et alios duos filios regis fruele qui rebellauerant et excecauit eos oculos eorum et poſt duos annos rex alfō ſus predictus cecus mortuus eſt et ſepultus ibi legionis in monaſterio ſancti pauli.

Vincunt xpiani per regem Ramirū fra

oceſis .lxxx. milibus ſarracenorum. et captiuato rege Ceſar auguſtano pdictore.

Quinquageſimumnonũ belluz inter ſarracenos et chriſtianos accidit ad eadem tempus Zucabdarramẽ rex cordubẽ. et albenybaya rex ceſar auguſtan⁹ q̃ ſe fecerat vaſallum regis ramiri cum terra ſua cum multitudine grani venerunt vt perdurarent terram regis pdicti ramiri et acceſſerunt vſq; ad locum qui dicit ſimancbus. qd cũ rex ramirus ſciuit equitat contra eos cum exercitu ſuo et commiſſum eſt durũ bellum. Sz cum adiutorio altiſſimi victi ſunt ſarraceni et albenybayo pditor fuit capt⁹ mortuũ ſunt de ſarracenis .lxxx. milia. Dec victoria fuit habita in die ſcti et paſtoris cecidit vero ſarraceni fugierunt et recollegerũt ſe in quodam caſtro cum abdarramen Sed rex ramirus inſequẽs eos obſedit eos et capiuũt pluriimos cum abdarramen ſuum cuadẽte et reuerſus eſt predictus rex collectis ſpoliis campi innumerabilibus et cum rege pdicto re vinculato ac cum multitudine captiuorũ in honore in ciuitatem legionenſem.

Bello .lx. vincunt chriſtiani ſub rege Ramiro ſecundo.

Sexageſimũ belluz inter ſarracenos et chriſtianos accidit ãno domini octingenteſimo nonageſimo ſexto. Imperãte henrico primo et ſedente in cathedra petri Iob .xv. Tunc predictus rex ramirus lcõe congregauit exercitũ ſuũ et obſedit quoddã caſtrum quod antiquitus dicebatur agrauẽ nũc vero dicitur calatrana. Sarraceni aũt aliorum caſtrorum circumiacentium cum equierunt venerunt vt ſuccurrerent pdicto caſtro de calatraua et commiſſum eſt durum belluz inter eos et regem ramirũ. ſed finaliter victi fuerunt ſarraceni pempta multitudine ſarracenorũ et reuerſus eſt in terram ſuã cum magnis diuitiis et honore. Iſte rex ramirus cũ infirmaretur grauiter dicitur pcepit ſe differri ad ciuitatem legionenſem vbi expoliauit ſe a regno quod receperat a fratre ſuo alfonſo dicens hec verba. Nudus egreſſus ſum ex ventre matris mee et nud⁹ reuertar illuc dñs mihi adiutor non timebo quid faciat mihi homo. Quibus dictis animã dedit in manibus creatoris et ſepultus eſt in monaſterio ſancti ſaluatoris eiuſdez ciuitatis quod ipſe fecerat pro filia ſua dña eluira et regnauit pro eo filius eius ordonius tertius.

Vincunt chriſtiani hoc bello .lxi. et capit caſtrum de tharaco per comitem fernandũ gundiſalui.

Sexageſimũ primũ bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit circa annum domini nongenteſimũ. Tunc regnante in regno legionis ſupradicto ordonio tertio. Excitauit deus quendam virum in armis ſtrenuũ ſibiq; dilectum comite ſcz fernandum gundiſalui cuius filia ſcz domina vraca vxor ſupradicti regis erat comes caſtelle qui ex deſiderio ſeruiedi deo incepit bella durriſſima contra ſarracenos. Et primo cõgreſſu deuictis ſarracenis obtinuit caſtrũ quod dicitur de tharaco quod eſt ſituatum in altitudine cuiuſdam rupis pcelſe. Vñ ſarracenis euenit tribulatio magna.

Vincunt xpiani. et almanſor cum .xij. legionibus bellatorum fugatur per comitem fernandum gundiſalui cum .ccc. equitib⁹ ex reuelatione quadam ſibi facta.

Sexageſimumſecundũ belluz inter ſarracenos et xpianos accidit anno dñi nongenteſimo primo. Tunc almãſor qui erat potentior ſarracenus exiſtẽs vltra mare ſub abdarramẽ amiramamoli hyſpanie et regis cordubenſis cum audiuit q̃ comes fernandus gundiſſaꝫ ceperat pdictum caſtrum de caraco iratus ac turbatus fuit valde quare congregauit magnam poteſtatem regum ſarracenorũ et militum aliarũq; gentium quorũ numerus .xij. legionum militũ. Vna legio eſt ſex milia ſex centum ſexaginta ſex. Cũ vero pdictus comes fernandus gundiſlaui cognouit q̃ almanſor veniebat contra eum in multitudine tam graui et q̃ mirabatur dicens q̃ nõ eſſet loc⁹ in quo noqueeret eum miſit ſtatim nuncios ſuos per totum caſtellum vaſallis ſuis dicens q̃ venirent ad eum quia nimium eis indigebat qui viſis litteris parato animo vnanimiter venerunt ad eum cum quibus habuit conſilium ſuum quid eſſet melius ire obuiam al-

maior vel expectare eum et inter alios
miles quidam dictus gundiſaluus didaci ſic
locutus eſt. O domine non mihi videtur tẽ
pus bellandi cũ iſtis ſarracenis Sed ſi ali
quam viam poſſemus inuenire ꝑ quã iſtud
bellum impediretur haberẽ ego pro bono
conſilio ſi vobis placeret nec propter hoc de
bemus habere ꝑ inconueniens contribuere
eis aliquid aliud quicquid illud eſſ; ꝑ quod
poſſemus mitigare iras ſarracenorũ et lu
crari treugas eorum quia in multis aliis re
bus expenduntur diuitie in hoc ergo nõ de
bemus parcere quia in bello ponit homo
aliquotiens animam et corpus et nihil ei
prodeſt aurum et argentum et quicquid ali
ud. Item ſarraceni ſunt multi et bene arma
ti nos vero ſumus pauci et armis vacui. et
ſi ꝓpter peccata noſtra vincimur omnes eri
mus confracti et tota caſtella perderetur et po
netur ſub poteſtate ſarracenorũ. Sed ſi iſtud
bellum non darẽ haberem ꝓ bono cõſilio
et pro meliori ꝙ nos poſſemus facere venĩ
ꝑderemur ſi ex noſtro defectu nec aliquid
nobis prodeſſet ſine adiutorio domini noſ
tri iheſu chriſti. Domine ſi locutus ſum ſine
modo peto veniam. et dicet vnuſquiſque il
lud quod ſibi melius videtur Iſtud cõſiliũ
non placuit predicto comiti fernando gun
diſalui et quaſi iratus dixit. Amice volo re
ſpondere bono grandi ſaluo didaci et enar
rando qualiter dixit oſtendam ꝙ non ſolũ
non ſunt dicenda ſed nec audiẽda. Ipſe di
cit primo ꝙ excuſemus bellum ſed cũ ho
mo non poſſit excuſare nec fugere mortẽ de
bet mori bono ſi fiẽt quo poterit et ſic treu
gas lucremur contribuendo eis aliquid cũ
ſumꝰ domini efficeremur ſerui et vnde debe
remus caſtellum extrahere a pena et oppreſ
ſione in qua eſt amplius et duplicaret. Cum
ergo omnes vnde nos deſcẽdimus fuerunt
fideliſſime decorati et in eis obſeruatione
gloriabantur Ideo nõ curauerũt de morte
ſua et iſto modo impleuerũt quicquid vo
luerunt et pugnauerunt viriliter ne aliquid
indecens facerent ꝓpter quod reputati poſ
ſunt nec voluerunt habere hereditatẽ vnde
ipſi minus valerent ꝙ omnes alii viuẽtes
in toto mundo et ꝓpter eorum magnam fi
delitatem vicerunt ſemper inimicos ſuos.
quia ꝓpter mortis timorem nunꝙ errorẽ
aliquem facere voluerunt nec aliquid quod
eis inhoneſtum eſſet et iſto modo ipſi vice
runt inimicos ſuos. Quod ergo illi fecerũt
debet in memoriam noſtram venire et con
cordando nos cum eis ac eorum facta ob
ſeruando nunꝙ errabimꝰ. Dimittamus er
go iam enarrare parentum magnalia et re
deamus ad factum noſtrum preparemus
nos vt eamus ad bellum et ꝓpter mortis ti
morem nullatenus dimittamus quia cum
dei adiutorio et noſtre fidelitatis vicemꝰ ini
micos noſtros et extrahemus caſtellum a
pena et confractione in qua eſt nec eorum
multitudinem pauere debemus quia plus
poteſt vnus leo ꝙ decem oues et occidẽt tri
ginta lupi triginta milia agnos Sitis cer
ti amici ꝙ nos vincemus almanzor hac vi
ce et erit magnus honor meus. veſter autem
maior ac de me facietis meliorem dominũ
totius hyſpanie. Cum ergo predictꝰ comes
finiuit orationem ſuam mouit ſe cum exerci
tu ſuo de loco qui dicitur muñon vbi tunc
erat et venit in locum qui dicitur lara et inde
aſcendẽs equum ſuum intrauit montem vt
venationi vacaret. Inuenitque aprum quen
dam et ſecutus eſt eum ſolus aper vero fu
giens eum recollegit ſe in quadam ſpelũca
in qua ſolebat manere ſed nõ ſecurus ibi in
trauit quandam eccleſiam paruã ibi ꝓpin
quam et poſuit ſe retro altare. Eccleſia autẽ
illa tota erat exteriꝰ cooperta quadã herba
que dicitur edera ſic ꝙ nihil eius videbatur
in qua tres monachi pauperrime viuebant
et vocabatur eccleſia illa ſanctus petrus Cu
mes aũt predictus inſequens aprũ non po
tuit in equo per arborum ſpiſſitudinẽ intra
re poſt aprum deſcendit ergo de equo et liga
uit eum ad arborem ſicut ipſe vero ſecutus
eſt veſtigia apri pedes et ingreſſꝰ ẽ eccleſiã
predictam et acceſſit vſque ad altare vbi por
cus iacebat. cum autem reſpexit locum et vi
dit ꝙ erat eccleſia timuit et noluit accedere
ad altare nec occidere aprum. licet ipſe mul
tum bene poterat illum occidere et ait. Dñe
deus quem timent omnes res mundi ſi ego
in hoc erraui tu debes mihi veniam dare cũ
ego nihil ſciuerim huius ſanctitatis et ſi ego
ſciuiſſem non intraſſem ibi vitalia facerem
quinimmo veniſſem in peregrinationem et
oblationes attuliſſem. Sed parce mihi tu
pater potentiſſime filii virginis marie et da
mihi vigorem et adiuua me contra gentem

paganam que venit ad deſtruendam caſtellam quia ſi tu non ſervas eam ego pro perdita illam habeo tu ergo domine illam obſerva et cuſtodi eam. Cum autem finivit predictus comes orationem ſuam venit ad eū unus trium illorum monachorum qui dicebatur pelagius et interrogavit eum quis eſſet et quid peteret. Comes vero ei nihil' celavit. dixitq; ei ꝙ ſegregaverat ſe a gēte ſua et intraverat ibidem poſt illum aprum. Tunc monachus dixit ei. Rogo te propter deum et propter tuam bonitatem ꝙ ſis iſta nocte meus hoſpes et dabo tibi panem ordei ut comedas quia de tritico nō habeo et dabo tibi de aliis que potero habere. Quod cum comes audivit non refutavit ſed convivium acceptavit et manſit ibidem illa nocte. Altera vero die de mane dixit monachus ille pelagius comiti. Certiſſime credas ꝙ diriget deus negocia tua et deſtruet omnem poteſtatem illius almanzor prelium magnū habebis cum eis. ſed certiſſime vinces eos et tot ex eis occides ꝙ non erit numerus. Item ſcias certiſſime ꝙ recuperabis unā magnā partem terre et effundes ſanguinem regum et magnatum et felicitas tua erit tā magna ꝙ per totum mundū exibit ſonus militie tue. Veruntamē ſcias pro certo ꝙ eris captivus. Et omnia que tibi dico certitudinaliter ſcias ſic fore ventura. Sed et ante tercium diē ſequentē eris poſit' in magno cogitatu quia videbis totam gentem tuam ultra modum pavore perculſam propter unum terribile ſignum quod videbunt nec erit ibi aliquis tam fortis ꝙ non langueſcat timore. Sed tu ſtatim conforta eos melioribus verbis quibus poteris exponendo ſignum et ipſi ſtatim perdent timorē et ex nunc vade feliciter invenies q; omnes tuos triſtes planctus et luctus propter te facientes et cogitātes ꝙ ſis captus vel mortuus a ſarracenis et ꝙ maneāt ſine domino et ſine aliquo tutore. Sed rogo te et peto iſtud donū ꝙ poſt ꝙ devinceris campū recorderis huius pauperacle eccleſie et huius tam pauperrimi loci et tam pauperis hoſpitalitatis ſicut recepiſti quia nos tres monachi ſumus ſoli facientes pauperem vitam et ſi deus nobis non mitteret ſuam mercedem devorarēt nos beſtie fere huius mōtis. Comes vero reſpōdens ei dixit. Frater pelagi amice non timeas

tu perdere ſervitium quod mihi feciſtis q ſi deus concedit mihi hāc litem vincere ego promitto huic loco totā meam quintā partem omniū que lucratus fuero. et ultra hoc cum mortuus fuero hic precipiā ſepeliri corpus meū et ut hic locus factus propter me ſic melioratus et magis honoratus faciamq; alteram eccleſiam maiorem hanc ꝙ modo: ubi poſſint manere plures monachi et maior conventus et dabo eis in quo vivant et omnia que eis neceſſaria fuerit. Sic ergo facto vale venit predictus comes in predictū locum de lera et invenerat ſuos ſicut dixerat pelagius monachus ſed eorum triſticia verſa eſt in gaudium et leticiā. Narravitq; eis omnia que ſibi acciderant cū monacho pelagio. Altera autem die precepit moveri gētes ſuas que ita pauce erant ꝙ mille ſarraceni erant pro uno chriſtiano. Sed licet eſſent pauci erant tamen optimi milites et habebant bonum cor adiuvandi dominum ſuū. Venerunt ergo ad locum ubi mutuo ſe videbāt chriſtiani et ſarraceni et tāta erat multitudo ſarracenorum ꝙ montes et valles videbantur cooperti eis veniebantq; ſonantes tubis et anafilis et facientes magnū tumultū. ac cum grandi leticia cogitātes ꝙ vincerent et caperent omnes illos chriſtianos et tanta erat multitudo et magnitudo vocum illorum ꝙ videbatur ꝙ totus mūd' veniebat ibidē. Comes autem fernandus gundiſalvi exiſtens in loco ſuo omnia circumſpiciens cupiebat ſe iā videre cum illis. Et ecce illa hora accidit ſignū quod ſibi pdixerat monachus pelagius quia unus de militib' eius fortiſſimus aſcēdit unū equū pulchrum et velocem urgenſq; cum calcaribus ut exiret ante eos aperta fuit terra et deglutivit eum cū equo ſuo. Tunc fuerūt oēs perterriti timore magno dicētes propter peccata noſtra iſtud accidit nobis et bene apparet ꝙ deus dereliquet nos et fuerat nobis melius conſilium ſi reverſi fuerimus quia ocularis videmus ꝙ deus vult iuvare ſarracenos quomodo ergo nos poterimus ire contra eos. Sed tunc virtuoſus ille comes dixit eis. Amici non faciatis ſic nec velitis lucrari malum nomen pro ſemper nec perdatis cor[illegible] vulneribus nec oſtendatis in vobis talem puſillanimitatem quia ego volo vobis oſtendere quid vobis oſtendit iſtud

ſignum. Unde ex quo nos facimus terram
ſubmergi cum ſit tam dura et tā fortis quid
aliud erit quod nos poſſit ſuſtinere. Et vos
omnes chriſtiani homines alte nobilitatis et vi
deo nunc corda veſtra ſanguinis timore cō
tra gentes que non ſunt niſi vmbra et ideo
vos nolite timere quia ego hac die deſide/
rabam me videre cum almanſor in campo
et experiri quomodo ſanus caſtellam cuſto/
dire dominū veſtrum. Poſtquam ergo predict⁹
comes finiuit ſermonem ſuū reſumptis vi/
ribus ſuorum multum ſicut vir ſapiens in
bello precepit deuolui vexillum ſuū et cum
virili animo et ſine timore penetrare ſarra/
cenos ibi anteque caſtellā clamantes. Caſtilla
caſtilla. Commiſſū eſt ergo durū bellū et mi/
lites chriſtiani intantum fuerunt accenſi de/
ſiderio pugnandi et adiuuandi dominum
ſuum quod nihil cogitabant de morte ſua tan/
ſtrenuiſſime ergo fuerunt quod vicerunt poteſta
tem ſarracenorum et fugit almanzor cū pau
cis. Hac die deus manifeſte oſtendit ſuam
poteſtatem in hoc quod tres centū milites chri/
ſtiani tantam multitudinem ſarracenorum et
tam potentem virum ſicut erat almāzor vice
runt. Victis ergo ſarracenis fugientibus a campo
Sed et comes fernandus gundiſalui ſecut⁹
eſt eos cum aliquibus de ſuis et occidit plu
res eorum et expoliauerunt campū victores
habita et inuenerūt in tentorijs multitudinē
auri et argenti et vaſa et arma et alia plura
ſic quod facti fuerunt ditiſſimi ſemper. Et ex/
inde venit predictus comes cum omnibus
ſuis ad ſupradictum monaſterium ſancti petri
et dedit ibi multa donaria que inuenerat in
tentorijs ſarracenorū deditque multitudinē
diuitiarū monacho pelagio amico ſuo. Et
reuerſus eſt in ciuitatem ſuam cum burgen
cum omnibus ſuis vbi aliquib⁹ diebus ſte
tit propter vulnera ſananda illorū qui in bello
vulnerati fuerant.

Hoc bello. lxiij. Vincunt chriſtiani per co/
mitem fernandum gundiſalui plurimos ſar
racenos captos et occiſos.

Sexageſimumtercium bellum inter
ſarracenos et chriſtianos accidit cir
ca idem tempus. Tunc ſarraceni dolentes
de victoria quā habuerat predictus comes
fernādus gundiſalui et ſcientes quod ipſe cum
rege ordoneo iij ſupradicto erat vinculo a/
morte colligatus congregauerūt exercitum
magnū et venerunt ſuper ſanctū ſtephanū de
gormatio qui eſt in littore dorij et obſederūt
caſtrum illud et perambulauerūt totam terrā vſq
ad burgis quod cū ſciuiſſet predictus comes fer
nandus gundiſalui venit animoſe contra eos
cum militia regis et ſuis ſtatimque eſt eos vſq
ad dorium bellans et occidens plures eorum
deuictiſque ſarracenis reuerſus eſt in terrā ſuā
cum multitudine captiuorum diuitijs et ho/
nore. Eodem anno mortuus eſt predictus
rex ordone⁹ iij. zamore et ſepultus eſt in ec
cleſia ſancti ſaluatoris ciuitatis legionenſis
quā conſtruxit pater eius et regnauit poſt eum
ſancius primus qui dictus fuit groſſus quia
pre pinguedine equitare non poterat niſi
cum difficultate. Iſte fecit pacem cū ſarracenis
qui curauerūt eum a pinguedine ſua. regnauit
octo annis et occidit eum quidā veneno
pomo comes gundiſaluus qui dominatur
vltra dorium et ſic iſte qui nihil glorioſum fecit
contra ſarracenos male finiuit. Iacet ſepul/
tus apud legionem in eccleſia ſancti ſalua/
toris iuxta patrem ſuum. Et regnauit pro eo
ramirus tercius filius eius.

Vincūt chriſtiani per comitem fernādum
gundiſalui et fugatur ſecundo almanſor pro/
pter innumerabili multitudine ſarracenorum.

Sexageſimumquartum bellum inter
ſarracenos et chriſtianos accidit an
no domini nongenteſimo decimoquinto
Tunc ſupradictus almanzor volēs nimium
quia eū defecerat comes fernandus gundi/
ſalui ſicut dictū eſt ſupra tranſiuit vltra ma
re in affricam et precepit predicari per omnē
terram ſarracenorum quod venirent ad adiu/
uandū contra xpianos hyſpanie et ad defen
dendum terram quam iam predeceſſores ſui
creati fuerant. Sarraceni autē audiuerunt hāc
predicationem per totam terram diuulga/
tam venerunt ad eum ſine numero ſicut qui
venirent ad indulgentiam cruciate quā nos
chriſtiani fideliter accipimus cū ſedes apo
ſtolica debitis circunſtantijs compenſatis
illā concedit et vltra predicta argentes innu/
meros congregauit etiā ille almanzor totā
poteſtatem andaluzie et ſic venit cum exer/
citu quaſi innumerabili contra caſtellanos vt

deſtrueret totam terram et vt caperet p̄dictū
comitem et occideret ſi poſſet. Que omnia
cum cognouit predictus comes fernandus
gundiſalui cōgregauit ſimiliter omnes Ca-
ſtellanos et venit ad locum qui dicitur pe-
drauita. Sarraceni vero erant in vacuas.
Comes autem reliquit gentem ſuam in eo-
dem loco de predrauita et ipſe ſol⁹ cum duo-
bus militibus iuit velociter et ſecrete. vt vi-
deret monachum pelagium amicum ſuum
ſupradictū qui ei dixerat altera vice q̄ vin-
ceret confuſibiliter almanzor et ſigna que
accidere habebant. et cum acceſſit ad locum
dictum eſt ei quomodo iam diſceſſerat a p̄-
ſenti vita. quod cum comes audiuit contri-
ſtatus eſt valde et ingreſſus eſt eccleſiam il-
lam vt rogaret deū vt ſecum faceret miſeri-
cordiam. Flexis ergo genibus ante altare fe-
cit hanc orationem cū habundantia lachri-
marum dicens. Domine cum magno amo-
re tibi ſeruiendi ego ſuſtinui multa aduerſa
et dimiſi multa ſolacia et ſuz in maxima ini-
micicia cum ſarracenis et chriſtianis qui re-
ges hyſpanie timore ſarracenorū obliti ſunt
tui qui es dominus eorum et facti ſunt va-
ſalli. et cum ego q̄ timore mortis errabant
male contra me. Ego nunq̄ volui ſocietatē
nec amorem eorum et ſic remanſi ego ſolus
ab omnibus derelictus inter omnes qui vi-
uebant me ſegregatum ab omnibus vt ini-
micum me reſpexerunt. Et cum ſarraceni co-
gnouerunt. magnos q̄ nolebat eis obedire
congregauerūt exercitus vltra mare et citra
mare et venerunt ſuper me. et ego cum tuo
adiutorio deuici almāzor et omnem ei⁹ po-
teſtatem et occidi ibi plures eorum. Tu dn̄e
dixiſti per yſaiā prophetam q̄ nunq̄ dereli-
queres tibi ſeruientibus. Ego autē omnes alios
reliqui vt tibi ſeruirem. Peto ergo domine
pro mercede q̄ habeaz ego tuuz adiutoriū
et vt defendas caſtellaz quia tota terra affri-
ce venit ſuper me et da mihi ſenſum et forti-
tudinem vt ego vincam hunc ſarracenuz al-
manſor et omnem eius poteſtatem et cum
faceret orationem captus eſt quodam
dulci ſomno et dormiuit ibi ante altare. Ap-
paruitq; ſibi ille monachus ſanctus pela-
gius indutus veſtibus cādidis ſicut nix et
dixit ei domine fernande gundiſalui ſurge
et vade ad gentem tuam quia deus conceſ-
ſit tibi quicquid poſtulaſti ab eo et ſcias cer-
titudinaliter q̄ vinces ſarracenum almāzor
et omnem eius poteſtatē et perdes ibi mul-
tos de gente tua. et adhuc dixit tibi plus do-
minus noſter q̄ quia tu es eius vaſallus
et facis ſeruitium toto corde q̄ mittet tibi a-
poſtolum iacobum et me cum multitudine
angelorum ad adiutorium tui et apparebi-
mus omnes in bello cum armis albis et
liber noſtrum ducet crucem in ſuo vexillo
cum ſarraceni viderint nos vincebuntur
dimittent tibi campum. Amice dixit tibi q̄
mihi mandatum fuit de cetero volo recede-
re et ſic receſſit a predicto comite vigilās er-
go ipſe et cogitans in illa viſione orando
deum humiliter audiuit quandā vocem di-
centem ſibi ſurge et vade in viam tuaz quia
iniuſte contra me agis cum tantum demo-
raris et non des treugas almanzor nec fa-
cias cum eo pacem aliquam. Facies autem
de gēte tua tres acies et intrabis tu cū pa-
ucioribus ex parte orientis et in illa acie ego
ero tecum. precipies etiam q̄ ſecunda acies
ingrediatur ex parte occidentis et in illa acie
erit beatus iacobus. Tercia vero acies in-
trabit ex parte aquilonis et ſi ſic omnia fece-
ris non dubites quin deuincas almāzor
ego ſum emilianus qui tibi venio hec nun-
ciare et ſcias q̄ durabit bellum tribus die-
bus. Poſtq̄ ſanctus emilianus predicta nun-
ciauit exiuit comes a ſacto petro et venit ve-
lociter in predictum locū de pedrauita vbi
dimiſerat gentem ſuam quam inuenerat ui-
tam contra ſe dicentes et domine ſine me-
do facis magnum malum et ſi cum eunte
iuſte accidet vobis quia ſicut latro qui eg-
bitur ad furandū ſegregamur et iz vos que-
ramus inuenire non poſſumus et ſumus
hoc valde mali quia tantum vos ſuſtenu-
Unde petimus pro mercede q̄ non faciatis
nos proditores quia nunq̄ fuerunt patres
noſtri nec parētes noſtri nec vnq̄ fuerūt i m-
bo tradicione q̄ illi vnde nos venim⁹. Co-
mes autem fernandus gundiſalui reſpōdit
Amici rogo q̄ me audiatis quia non reſp-
es de hoc q̄ feci et cum ſcientis non iudi-
cabitis q̄ tantum errauit quia ego iui ad he-
remitorium ſancti petri vt viderem amicum
meum fratrem pelagium. et cum acceſſi ſci-
dixi q̄ erat mortuus et oſtenderūt mihi lo-
cum vbi iacebat ſepult⁹. Et deinde intraui
eccleſiam et feci orationem et veni ad me

predictus monachus vbi iacebaz dormiendo dixitq; michi exurge amice quia bonū eſt excitatus autem nihil potuit videre et ſic ex ſomno audiui vocez magnam mihi dicentez de celo ſecundū intellectū meum. Comes fernāde gundiſalui ſurge vade viam tuam quia die tercia vinces almāzor et omnē eius poteſtatez. reprehendit eciaz me quia tantū tardabam. et quod ille cuius amore pugnabaz adiuuaret me et quia i heremitorio illo alaue fui bene conſultus ſic quod deuincerem almanzor. Ideo nunc iterum iui vt haberem conſilium cū illo amico meo pelagio. Et vt ſeruarem vos oēs ne propter defectū meum erraretis quia neceſſariū eſt vobis conſiliū dei et boni quia ex quo almanzor tammagnum exercitum cōgregauit multū intereſt nobis vt taliter faciam⁹ quod deum habeam⁹ pro noſtra parte. Et ideo ſum⁹ omnes boni militos quia non poſſum⁹ fugā accipere ex aliqua parte. Et licet velim⁹ ire i aragoniaz vel nauarram vel ad omnes alios vicinos noſtros omnib⁹ ſumus e dioſi. et ſi peccatis noſtris exigentib⁹ victi fuerimus omēs vindicabuntur de nobis et enim⁹ captiui et vxores filiiq; noſtri capientur a ſarracenis Qui autem iacet captiuus priuatur omni bono et vellet plus mortē quam vitā cū videt ſua hec reduta ab inimicis ſuis quod vobis dico quā bene intelligitis et ſi propter peccata nunc ſumus victi nunquam noſtra recuperabim⁹. Dico autem vobis ex parte mea que cogito facere quod licet ipſi vellem me accipere ad vitā ſaluo te quam an⁹ occidere meipſm quam me tradaz captiuitati. Et ideo oportet quod firmetis inter vos quod quicunq; fugerit a campo vel ſe dederit captiuitati timore mortis quod ſit proditor et cū mortuus fuerit quod ſit cū iuda in inferno in perpetuū. Cum autem caſtellani audiuerit que dixit predict⁹ comes placuit eis omnib⁹ et omnes inierunt fedus inter ſe quod ante ſe exponerent mori quam ſe dare captiuitati. Altera ergo die de mane precepit predict⁹ comes quod omnes armarentur vt darent bellum ſarracenis et ordinauit acies ſuas ſicut ei preceptū fuerat in eccleſia ſancti Petri. mādauit quod dono guſto gundiſalui de ſalas et filiis ſuis ac duobus conſobrinis comitis quod irēt in prima acie in qua fuerunt ducēti milites Deditq; eis ſex milia peditum de mōtanees qui omnes erant homines veloces et valentes. In ſecunda acie poſuit pro duce dominum lupum de viſcaya cum illis de terminis ayra et de byruiana et de caſtella veteri de caſtro et de aſturijs fuerunt. fueruntq; in ſumma ducenti milites et ſex milia peditum. Comes vero fernādus gundiſalui fuit in tercia acie et cum eo Rodericus de coma et nunnoz de cuma et belas qui quos ipſe die comes fecerat milites viginti etiam ſcutiferi ſui quos etiam eadem die fecerat milites ſumma omnium iſtius aciei fuit quinquaginta militū et trium milium peditum precepitq; omnib⁹ predictus comes quod ſi prima die nō poſſet vincere ſarracenos cum audiente bucinam ſuam quod retraherent ſe a prelio et omnes cōgregarentur ſub vexillo ſuo. Poſtquam ergo omnes ſic ordinauit venerūt omnes in tentorijs ſuis et veniente nocte viderunt per aera rabidum quendam ſerpentem venire ſanguine cruentatum et quaſi vulneratuz emittentem tam fortes ſibillos quod nullus fuit ita tam audax quin timeret et ita magnos ignes emittebat per os quod omnes de exercitu ſe videbant adiuuicem. Cum autem hec viderēt excitauerunt comitem qui iam dormiebat ſed tamen tam ipſe ſurrexit iam ſerpens ille trāſiuit. Attendens autem predictus comes populum ſuum pauore perterritum quia ex illa viſione conceperant quod erant vincendi a ſarracenis Precepit quod omnes congregarent ad eum. dixitq; eis. Amici iſti ſarraceni ſūt incantatores et nigromantici et ſuis inuocationibus vocant dyabolum qui pro eis facit multa pauoroſa. Aliquis autem ſarracenus qui iſta ſcit facere fecit illam viſionem per aera apparere vt eos terreret tali arte mala. cum ergo vos ſitis homines intelligentes bene debetis ſcire quod diabolus nihil vobis facere poteſt quia bene noſcitis quod dominus noſter Jheſus chriſtus poteſtatem eis abſtulit commendemus nos ergo deo qui omnia fecit qui ipſe potentiſſimus eſt dare et tollendi quecquid voluerit. et nihil propter talia ſigna demus. Sit ergo quiſq; in hoſpitium ſuum et de bono mane ſitis omnes armati in campo. Adiuuabit enim nos deus pater ſua pietate et de hoc ſitis certiſſimi quod vincemus eos. talibus ergo verbis comitis confortati omnes ſic fecerunt et in gallicantu ſurrexerunt omnes et audiuerunt miſſam ſuam et crauerunt ac de pe pecca.

pro ſuis contriti et confeſſi fuerant et roga-
uerunt deum ꝙ adiuuaret eos contra ſarra-
cenos. Poſt hec equitauerunt omnes
bene armati omnibus armis ſuis et cũ ve-
nit aurora parauerũt acies ſuas ſicut eis mã-
dauerat comes. Sarraceni ſimiliter parave-
runt acies ſuas et commiſſum eſt prelium
magnum mortuiq; ſunt multi ex vtraq; pte
ocaditq; predictus comes quendam regẽ
affrice ſarracenum et impleuit eſt cãpus cor-
poribus mortuorum taꝫ ex chriſtianis ꝙ ex
ſarracenis nec alteri partium conceſſa eſt vi-
ctoria eodem die. Veruntamen expulerunt
chriſtiani ſaracenos a tentorijs ſuis et man-
ſerunt ipſi illa nocte in eiſdem in quibus in-
uenerunt omnia neceſſaria. ſteteruntq; per to-
tam noctem armati. Altera autem die ordi-
nate ſunt acies in campo ex vtraq; pte et ve-
nerunt ſarraceni contra chriſtianos magnis
vocibus acclamantes intantũ ꝙ videbatur
ꝙ totus mũdus deſcendebat in profundũ
chriſtiani ſimiliter audacia miſſa exeuntes cõ-
tra eos inceperunt prelium et durauit per to-
tam diem nec tamen vna pars alteram pe-
vincere potuit. Fuerunt et in hoc ſecũdo bel-
lo etiam multi mortui ex vtraq; parte et plu-
rimi vulnerati et reuerſi ſunt chriſtiani ſuper
ueniente nocte in tentorijs ſuis ceu triſtes
et vulnerati. Et prima vigilia noctis preca-
pit comes predictus vocari omnes ſuos ad
ſe dixitq; eis. Amici rogo ꝙ ſitis fortes et
non langueatis propter anguſtias preteri-
tas. Dico enĩ vobis in veritate ꝙ cras vſq;
horam nonam habebis maximũ ſuccurſuꝫ
taliter ꝙ vincetis bellum iſtud ſarracenũ al-
manzor. Si ergo vultis ꝙ vincamus non ſi-
mus cras bono mane in campo omnes añ
ſolis ortum et virili animo in eos irruentes
non demus eis ſpacium quia ſcito ꝙ per-
vt dimittent nobis campum et dico vobiſ
ꝙ euadere non poterunt quin ſint mortui vĩ
victi. Ibimusq; poſt eos et vindicabimur
de malis que nobis intulerunt. Sum enim
bene certus de nobis ꝙ non erimus victi.
Cuius enim nos permitteremus mori ꝙ
talia pati. Poſt verba comitis vnuſquiſq;
ꝙ iuit in manſionem ſuam dormierunt et
quieuerunt. Surgentes autem bono ma-
ne ſicut eis preceptũ fuerat armauerũt ſe et ſar-
raceni ſimiliter ac exierunt in campum vt bel-
larent. Commiſſum eſt ergo duriſſimũ bel-
lum inter viroſq; et chriſtiani ducebant ante
ſe ſignum crucis domini noſtri ihesu chriſti
orantes toto corde vt deus iuuaret eos con-
tra inimicos ſuos et tam grandes erat ſonitus
lancearum et ictus enſium ac aliorum armo-
rum ꝙ longiſſime audiebantur et licet mul-
ti chriſtianorum interiſſent de ſarracenis m
nõ erat numer⁹ tantũ vt beant ꝙ mirarent vi-
uentes. Et predict⁹ comes vidit ꝙ aliores
homines ſue aciei erãt mortui et ꝙ alij erãt
debilitati et triſtes et ꝙ cito poſſent deuĩci
ſi non ſuccurreretur irruit in ſarracenos vi-
riliter animans ſuos ad victoriã ſꝫ tot fue-
mortui de chriſtianis ꝙ non cogitabat ip
amplius redire in caſtellum. Cum ergo eſſẽ
in maxima preſſura incepit mẽte orare deũ
manibus pugnans et dicens. Domine ꝙ
qm non poſſum hanc litem eradicare nolo
liberare vitam meam licet poſſiꝫ quia in tã-
do talem locum pedis vbi ocadar et ſi eua-
derem mortem poſtmodum morerer pre do-
lore videns caſtellum ſub poteſtate ſarrace-
norum. Et licet nos ſumus magni pecca-
tores contra nos nolite iraſci ne velitis to-
tam terram deſtruere eſſet etiam magnum
malum ſi perderetur terra iam honorabilis
et iam bona. O domine ihesu chriſte et qua-
re non impleſtis que mihi miſiſtis nunciare
ꝙ ſtaret ſuccurreretis in hoc bello et ſi ego
non deſeci vobis quare vos deſeratis mihi
et quis ſi eſt ꝙ vos non eſtis contemptus
de me in aliquam culpam ego cecidi. Rece-
pite ergo hunc comitatum meũ in veſtra cu-
ſtodia alias totum deſtrueretur radicitus:
Cum ergo comes predictus talia inter ſe et
deum loqueretur queruloſe licet ſemper pu-
gnans viriliter audiuit vocem quandaꝫ de
celo dicentem ſibi. fernande ſcias ꝙ cras ti-
bi magnum adiutorium magnus enim ſuc-
curſus accedit ad te. Lũ aũt predict⁹ comes
eleuauit oculos ſuos in altuꝫ et videret quis
eſſet q ſecum loquebatur. Et ecce vidit apo-
ſtolum iacobum ſtantem ſuper ſe cum mul-
titudine multum et militanbus ſplendentiũ
hos armis crucis ſigno inſignitis ſcandẽ
ꝙ ſibi videbatur qui omnes ibant poten-
tiſſime percutere ſarracenos aciebus ſuis or-
dinatis. Quos cum viderunt ſarraceni timo-
re magno perculſi ſunt neſcientes quid fa-
cerent mirabantur etiam multum vnde vene-
rant illi gentes armati et inſignite omnes

uno ſigno. Dixitq̄ almanzor. Quid potuit hoc eſſe vel vnde potuit euenire tam magna poteſtas comiti fernando. Et cum chriſtiani qui tam erant ꝗ a ſ. vici viderūt apoſtolū iacobum iam fortificati ſūt et reſumptis viribus irruerūt in ſarracenos et occiderūt multitudinem magnam eorum. Alij vero terga ſunt dare coacti fugiētibus ergo ſarracenis a campo ſecut⁹ eſt eos comes p̄dictus duobus diebus et duabus noctibus et occidit plures eorum alios autē captos duxit. Quarta autem die reuerſus eſt cum gente ſua ad locum p̄dicti belli de baanas et queſierunt chriſtianos mortuos inter ſarracenos mortuos volebat enim vnuſquiſq̄ ducere mortuum ſuum in locum ſuum Sed nobilis comes dixit eis. nō habeo pro bono vt ponatis dolorē in locis veſtris quia planctibus et lachrymis non poteritis aliquem eorum ad vitam reducere. Recipite ergo conſiliū meum. Ego habeo hic vnum heremitoriū qui eſt locus valde honorabilis et haberē ego pro bono ꝙ ſepelirentur ibi. Ego etiā promiſiq̄ corpus meum ibi ſepeliretur cum mortuus fuero et pugnabo vt locum illum diuitijs et honore compleam ſecerūtq̄ ꝯs iuxta conſilium comitis et ſepelierunt ibi mortuos ſuos. Dicitur nunc locus ille ſāct⁹ Petrus de arlancha vbi fuerat ille ſanctus monachus pelagius et reuerſi ſunt vnuſ- quiſq̄ locum ſuum cum magnis diuitijs et honore:

Vincunt chriſtiani et angelus domini pugnat pro milite miſſas audiente cum deuotione

Exageſimumquintum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit circa annum domini nongenteſimumoctauum. Tunc mortuo ſupradicto rege ſautio et nobili comite fernando gundiſalui et regnāte ramiro tercio filio predicti regis cum comes garſias fernandi filius predicti comitis fernādi gundiſalui eſſet in caſtro ſācti ſtephani de gormatio quē ipſe vi lucratus fuerat a ſarracenis ibi epiſtēs habuit multa bella cū ſarracenis ſed vnum ſignāter hic ānotabo propter vnū ſingulare miraculum quod ibi accidit. Docentes enim ſarraceni de perdito caſtro quadam die venerunt in multitudine magna de gormatio ad vadum qui dicitur elcaſtalel. Quod cum predict⁹ comes ſciuit exiuit ad eos cum ſoris audita vna miſſa et cōmiſſū eſt durum bellū inter vtroſq̄. miles autem quidam predicti comitis qui dicebatur fernandus cuotobenos romanſit armatus genibus flexis in eccleſia predicti caſtri audiens alias miſſas que dicebantur a monachis quos ibi deduxerat comes a monaſterio ſancti petri de arlancha habebat enim miles ille in conſuetudine non exire eccleſiā quouſq̄ omnes miſſe eſſent finite. Angelus autem domini eius figura in perſona armis et equo aſſumpta apparuit in bello qui tam fortiter bellauit hodie ꝙ nullus ei ſimilis fuit. Nā iſte occidit militē illū ſarracenum qui ducebat vexillū ſarracenorū propter quod factum eradicati et victi fuerunt ſarraceni. Reuertentibus ergo de bello cum victoria querebat comes pro illo milite fernādo cuotobenos qui tāvirilitere ſe habuerat et non potens ipſum reperire in campo miratus venit in caſtrum et inuenit quomodo miles ille erat clauſus in eccleſia pre verecūdia non auſus apparere quia non fuerat in bello et ſic vocato a ſe ac cognito miraculo inuenit in lorica eius et armis ſui equi omnia ſigna ictuum que ſibi in bello dederant ſarraceni ſicut ipſi viderant et intellexerunt omnes ꝙ propter deuotionem quā ille miles habebat in auditione miſſarū deus miſerat angelū ſuū in ei⁹ effigie vt ſuppleret vicem eius in campo tempore illo et dederunt omnes propter tam manifeſtum miraculū gratias deo et virgini glorioſe.

Meritis apoſtoli ſancti Jacobi vincunt chriſtiani peraſſe grauiſſima infirmitate ſarracenis.

Exageſimumſextum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno domini nongenteſimoteceſimotertio. Tunc quidam rex ſarracenorū cuius nomen aldraxi cū multitudine paganorum intrauit regnum portugalie ei perueniit deſtruēdo quicquid inuenire poterat

vſq; ad ſanctum iacobum. Sed propter honorem apoſtoli iacobi cum chriſtiani reſiſtere non poſſent bellando deus contra ſarracenos percuſſit enim deus omnes ſarracenos quadam infirmitate grauiſſima ſic q omnes perierunt intantum q nõ remaneret qui noua aliorum nunciaret in terra ſua. Eodem anno infirmatus fuit rex ramirus tercius et mortuus eſt in ciuitate legionen̄ regnauit xv. annis et ſucceſſit ei in regno bonus bermundo filius regis ſanctij oſſobrinus regis predicti ramiri.

Vincunt chriſtiani per regem beruundo et iterum a ſarracenis vincuntur eodem bello per almanzor.

Exageſimumſeptimum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno domini nongenteſimo nonageſimoquinto. Tunc almanzor videns diſcordiam magnam inter chriſtianos congregauit exercitum ſuum magnum ſarracenorum et chriſtianorum qui cum eo ſe defederauerant et intrauit terram chriſtianorum. Incepitq; deſtruere prouincias legionis et caſtelle et nauarre. chriſtiani autē erant ſic diſcordes q nullus erat qui alterum vellet adiuuare et intantum proceſſit illa vice q a fluie douro quod erat tunc ſignum diuiſionis inter ſarracenos et chriſtianos peruenit deſtruendo vſq; ad flumen quod dicitur eſtolam et ibi fixit tentoria ſua. Quod cum ſciuit rex beruundo exiuit contra eum cum exercitu ſuo bellauitq; cum eo vinceretq; mortui ſunt plurimi ſarraceni. Perueniens rex beruundo bellans et occidens vſq; ad tentorium almanzor. Quod cum vidit almanzor iratus vehementer proiecit in terram pileum aureum quod ferebat in capite ſecundum morem ſarracenorum in ſignum corone. Erat enim conſuetudinis ſarracenorum regum mittere in terram predictum pileum in ſignum magni doloris et ire reſpectu ſuorum quia non vincebant inimicos. Quod videntes ſarraceni reſumptis viribus irruerūt viriliter in chriſtianos in tantum q fecerunt ſuos vſq; ad portas ciuitatis legionen̄. et poſt paucos dies ceperunt ciuitatem iſtā fuiſſet multitudo pluuiarum hyemis propter quam neceſſario habuit recedere almanzor et ſic reuerſus eſt in ciuitate cordubeñ. cum diuitijs et honore.

Vincunt ſarraceni et capitur ciuitas legionen̄ per almanzor.

Exageſimumoctauum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno domini nongenteſimo nonageſimoſexto. Tunc ſupradictus almanzor venit cum multitudine graui et obſedit predictam ciuitatem legionen̄. et tanta fuit violēta expugnatio vrbis q confregit murum in duabus partibus ſcilicet ex parte occidentis et ex parte meridiei. Comes autem galecie guilhelmus gundiſalui qui ibi venerat ex regis precepto vt defenderet ciuitatem iacebat tunc in lecto multum infirmus et cum ſciuit q murus erat ruptus in duplici parte fecit ſe armari omnibus armis et deferri in lecto ad locum vbi murus erat magis cōfractus quia ibi erat maior preſſura et periculoſior locus hoc autem ipſe faciebat vt ibi occideretur anteq videret confractionem ciuitatis. Ipſe ergo iacens in lecto tribus diebus defendit locum illum ruptum et mortui ſunt plures ex vtraq; parte ſed finaliter occiſus eſt ibi et ſtatim capta fuit ciuitas. et precepit almanzor q frangerentur omnes porte ciuitatis et q deſtruerentur turres que erant ibi ex marmoribus mirabiliter fabricate. Et cum predictus almanzor deſtructa ciuitate voluit intrare monaſterium monachorum ſancti claudij extra muros vrgens cum calcaribus equum ſuum non potuit ipſum mouere ab eodem loco ſed equus ibe crepuit medius propter quod predictus almanzor deſtitit a deſtructione predicti monaſterij et dedit ibi multa donaria ſecundū q in eodem conuentu preſente illuſtriſſimo rege enrrico qui nunc regnat a priore eiuſdē audiui. Aſſerebatq; ſe vidiſſe de donarijs illis que dederat almanzor propter predictum miraculum et reuerſus eſt almāzor cordubaſi cum magnis diuitijs et honore.

Vincunt ſarraceni et occiduntur predicto

ue ſeptem infantes de lara,

Exageſimum nonum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit circa predictum tempus. Tunc quidā miles qui dicebatur rodericus de laſquas finxit ſe facere bellum ſarracenis velle et ne feſte tractauit cum almanzor quomō morti traderet ſeptem fratres qui dicebantur ſeptē infantes de lara cum eorum patre gundiſaluo guſtios qui erant fortiſſimi bellatores qui eo tempore reperiri poterant in mundo. Cauſa autē quare ipſos tradidit morti fuit vindicatio de aliquibus iniuriis quas vxor ſua et ipſe ſe reputabant recepiſſe ab eis. Deduxit ergo eos ſuis verbis blandis proditor cum exercitu magno vſq; in campum de almenara et permiſit illos infantes vt depredarentur campum. Ipſi vero habebant ſecum ducentos milites ſuos qui exeuntes ſubito apparuit multitudo innumerabilis ſarracenorum venientes ſuper eos et factum eſt prelium magnum ſic q̄ interfecerūt multos ex ſarracenis. ſ de chriſtianis mortui ſūt in illo certamine illi ducenti milites ſic q̄ nō remanſerunt niſi ſeptem infantes predicti. Et cum viderunt q̄ ibi nihil reſtabat niſi viuere vel mori commendauerunt ſe deo et inuocauerunt apoſtolum Jacobum et irruerunt virili animo in ſarracenos interfecerūt plures ex eis ſic q̄ nullus erat qui ante auſus eſſet expectare eos ſ tanta erat multitudo ſarracenorum q̄ pre laſſitudine retraxerunt ad quendam collem vt abſtergerent facies ſuas a pulueribus et cum ibi perueniſſent inuenerunt q̄ vnus eorum deficiebat ſcʒ fernandus gundiſalui qui in bello mortuus fuit propter cuius mortem nimiū doluerunt. Exiſtentes ergo ibi habuerunt verbum ſuum cum ſarracenis petētes treugas quouſq; nunciarent predicto roderico delaſquas ſi vellet eos iuuare et conceſſerunt eis Miſerunt ergo didacum gundiſalui ex eis ſed nihil potuit obtinere. Reuerſus ergo ad fratres ſuos narrauit eis crudelitatem illius proditoris et factum eſt q̄ mille equites q̄ erant cum predicto roderico delaſquas inouerunt ſe vt venirent et ſuccurrerent infantibus. Sed cū cognouit proditor ille qui erat totius capitaneus verbis ſuis fallacibus impediuit aduentum eorum non tamen ſic potuit impedire quin triginta illorum tranſirēt ad eos animo moriendi vel viuendi cū eis videntes proditionem ſui capitanei. Juncti ergo illis irruerunt ſecūdo in ſarracenos et factum eſt prelium aſperrimum tale quale nunq̄ quis audiuit in tam paruo numero et tanta fuit cedes ſarracenorum q̄ antequā aliquis eorum occideretur perierunt vltra duo milia ſarracenorum. Sed finaliter bellando intra multitudinem tam grauem mortui fuerunt illi triginta milites et remanſerūt ſoli predicti ſex infantes et tam feſſi erant q̄ iam non poterant leuare brachia enſibus ſuis. Cum autē viderunt eos ita feſſos capitanei ſarracenorum ſcilicet viara et galue propter eorum ſtrenuitatem traxerunt eos a piſtura belli et duxerunt eos ad tentoria ſua et fecerunt q̄ deponerentur arma eorum dederuntq; eis ad comedendum panem et bibendum vinum. Sed cum proditor ille rodericus delaſquas hoc cognouit miſit nuntios ſuos capitaneis illis dicēs q̄ ipſi male faciebant concedentes vitam talibus hominib⁹ ſicut illis et q̄ de hoc poſſet eis malum euenire et q̄ ſi ſic facerent q̄ ipſe nō rediret amplius in caſtellam. Sed irēt ad almanzor et faceret q̄ caperentur ab eo. Timentes ergo illi ne aliquid malum eis eueniret ab almanzor excuſantes ſe ab infantibus propter hoc reduxerunt eos cum armis ſuis. Et cū primo erant in campum vbi primo fuerant quos cum viderunt ſarraceni pulſatis atamboribus ſuis irruerunt in eos in tanta multitudine ſicut cadit pluuia de celo et factum eſt prelium crudelius q̄ primo fuerat ſic q̄ breui tempore occiderunt duo milia et lx. et vltra ſarracenos ſicut narrat hyſtoria. Et inter ceteros frater minor qui dicebatur gundiſaluus gundiſalui terribiliora et merabiliora ſuper alios faciebat ſ tanta erat multitudo ſarracenorum q̄ non potuerunt eos tolerare et in tantum feſſi erant q̄ nullo modo poterant iam moueri nec equi eorū. Et licet amplius bellare voluiſſent armis carebant quia iam confracte enſes eorum. Cum ergo ſarraceni viderunt q̄ non habebant arma occiderunt equos eorum et ceperunt eos et expoliantes eos armis ſuis decapitauerunt eos vnū p⁹ alterū ſic tamen fuerit i oculis p̄dicti ꝓditoris roderici delaſquas

Et cum perueneruntad gundiſaluū qui erat minor eorum videns omnes fratres ſuos ante ſe decapitatos concepto grandi dolore reſumpſit vires et quodam pugione quod habuit in manibus irruit in illum qui decapitauerat fratres ſuos percuſſitq; ipſum in gutture et mortuus eſt cepitq; ſubito eius enſem et occidit cum eo viii.xx ſaracenos vt narrat hyſtoria. Captus eſt finaliter et decapitatus eſt ibi. Ecce quid fecit proditor ille ſed poſtmodum hec proditio notabiliter fuit vindicata quia quidam filius patris eorum quem habuit in quadam ſaracena qui dictus fuit mudarra gundiſalui poſtmodum occidit illum et xxx milites eius cum eo et vxorem eius ignibus cremauit ſicut plenius continetur in generali hyſtoria hyſpanie.

Vincunt ſaraceni et comburitur ciuitas ſancti Jacobi ab almanzor et deducuntur campane ad meſquitam cordubenſem pro lampadibus in ſignum victorie.

Septuageſimum bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno vero domini nongenteſimoquadrageſimoquinto. Tunc almanſor congregauit exercitum magnum et intrauit prouinciam que dicitur portugalia deſtruensq; villas et caſtra loca et cum peruenit ad mare percurrit et deſtruxit terram galecie et peruenit vſq; ad ciuitatem ſancti iacobi quam combuſſit interius vſq; ſine timore vbi iacebat corpus beati iacobi vt confringeret eius monumentū. Sed factus fuit quidem ſonus terribilis circa eum quo territus fuit. Veruntamen accepit campanas minores quas ſecū deduxit in ſignū victorie quas poſuit pro lampadib⁹ in meſquita cordubeñ. vbi magno tempore ſteterunt. Sed antequam almanzor recederet de terra illa percuſſ⁹ fuit ille cū exercitu ſuo a deo propter peccatum preſumptiōnis et ſeduariū quas fecerat in eccleſia ſancti Jacobi quadam terribili et fetida infirmitate quam dicunt medici dyſenteria ſic quod q̄ſi oēs ſui exercitus fuerunt ibi mortui et confuſi et qui euaſerunt poſtea mala morte ſcilicet ſubitanea finiuerunt. Et cum hoc ſciuit rex bermundo miſit plures gentes ad montana vbi ſe eleuauerant ſaraceni remanentes et omnes ibi occiſi ſunt ſic quod vnus ex eis non remanſit et almanzor reuerſus fuit in terram ſuam cum paucis.

Vincunt chriſtiani perempta multitudine ſarracenorum per comitem caſtelle Garſias ferrandi.

Septuageſimumprimum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno vero domini nongenteſimoquadrageſimoſeptimo. Tunc quidem ſarracenus qui dicebatur abdemelique filius almanzor congregauit exercitum ſuum vt percurreret et deſtrueret terram chriſtianorum: Qui perueniens vſq; ad ciuitatem legioñ. deſtruxitq; quecunq; reliquerat almanzor pater eius iam in muris q̄ in turribus vſq; ad pauimentum vt non poſſent amplius illud edificare chriſtiani. Sed ſupradictus comes caſtelle garſias ferrandi venit viriliter contra eum cum multitudine militum et peditum qui fecit predictum ſarracenum eleuari a predicta ciuitate. ſecutuſq; eſt eum fugientem et interfecit plures ſarracenos ſic q̄ ille ſarracenus cum magna pena et periculo reuerſus eſt in ciuitatē corduben. nec amplius auſus fuit attemptare percurrere terrā chriſtianorum.

Hoc bello vincunt chriſtiani mortuo almanzor ac peremptis innumerabilibus ſarracenis per regem bermundo.

Septuageſimumſecundum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno domini nongenteſimoquadrageſimooctauo. Tunc ſupradictus rex legionis donus bermundo videns mala que ſarraceni continuo inferebant chriſtianis iunxit ſe regi garſie nauarre et predicto comiti caſtelle garſie gundiſalui. et propter fidei et ſalutem patrie confederati ſunt contra ſarracenos et produxit exercitum ſuum magnum. Rex predictus bermundo et licet infirmus eſſet fecit ſe deduci in lecto cui coniunctus eſt predictus comes cum militia ſua. Rex predictus garſias non venit in pſona ſed tamen miſit exercitum ſuum. Omnes ergo predicti conuenerunt in quodam loco prope ſeriam qui dicitur arabice canātaaſor quod noſtra lingua dicitur arcambouus.

Almanzor etiam de quo ſupra dictum eſt p̄paravit exercitum ſuum magnum et intrās per caſtellaȝ deſtruxit quicquid invenire poterat. Cum ergo pervenit ad eos habuit cū illis prelium ſuum magnum quod duravit per totam unam diem uſq; ad noctem ſic q̄ una pars alterā devincere nō poterat. mortui ſunt ex parte ſarracenorum quaſi ſine numero et dimiſſum eſt belluȝ propter noctem ſupervenientem alias ibi fuiſſet captus vel mortuus almanſor. Cum ergo vidit predictus almanzor deſtructionem gentis ſue non fuit auſus expectare bellum ſequens diei et fugit de nocte. cūq; perveniſſet ad locum qui dicitur bolgaccor ꝑ pre dolore et triſticia infirmatus eſt nec ultra āplius edit et bibit et ſic mortuus ē ſepultuſq; in medina celi. Rex autem predictus cum omnibus alijs chriſtianis ſequenti die parati ad bellandum cogitantes ſarracenos ſtare in tentorijs ſuis et cum diu ſpectarent et nullum ſarracenū ȝ invenirent acceſſerunt ad eorū tentoria et expoliaverunt campum. Comes vero garcia fernandi ſecutus eſt ſarracenos qui tot interfecit ꝙ paucaſſimi remanſerunt et reverſus eſt cū multitudine captivorum. Sic ergo perverſus ille almanzor qui in bellis cōtra chriſtianos fuerat victor miſerabiliter illa die a xp̄ianis fuit victus et mortuus. Illa autem die qua almanzor fuit victus et mortuus fuit viſus quidam homo ſub figura paſtoris in litore gualdacuir. Clamans ac magnum planctum faciens. Dicebat enī primo in arabico et deinde lingua caſtellana. Jncanantarazor perdidit almanzor poteſtatem et ſaſtum ſuum in calcanam. Cordubenſ. autem quando volebant ire ad illum hominem et ab eo querere quis erat et cur plorabat elevabatur ante oculos eorum et non videbant eum. Jterū apparuit in alio loco dicens in lingua nr̄a in cantarazor perdio almanzor el atabor. Creditur ꝙ ille dyabolus in figura hominis qui dolebat de deſtructione ſarracenoruȝ per mala que inferebāt chriſtianis ſub duce almanzor. Sequenti anno mortuus eſt feliciter predictus rex beruandus et ſepultus eſt in civitate legionenſ. in eccleſia ſancti ioh̄anis baptiſte regnavit. xxvij. annis. Succeſſit in regno rex alfonſus quintus filius eius et incepit regnare cum eſſet etatis quinq; annorum.

De bello vincunt ſarraceni et capitur ciuitas Abulenſ. moriturq; in carceribus comes Garſias fernandi.

Eptuageſimūtertiū bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno domini nongenteſimonoquinq; ageſimonono. Et regnante in regno legionis alfonſo quinto predicto Tunc propter diſcordium magnam inter predictum comitē garſiam fernandi et filium eius ſaucium ſarraceni congregaverunt exercitum magnuȝ et venerunt ut percurrerent terram chriſtianorum cepernntq; abulam que tunc populata fuerat. Deinde veſterunt boxomam et ſanctum Stephanum deſtruxerūt. Deſtruxeruntq; villam et per totam illam terrā crudeliter o cadebant chriſtianos. Cum autem predictus comes ſauit amaram deſtructionem non potuit ſuſtinere. et licet gentes ſue eſſent diviſe inter ſe et filium eius propoſuit mori pro defenſione patrie. Venit ergo viriliter contra ſarracenos bellavitq; cū eis animoſe. ſed deo permittēte victus fuit in bello et captus a ſarracenis. ſed paucis elapſis diebus mortuus eſt in carcerib⁹ de vulneribus que receperat in bello et ſucceſſit in comitatu caſtelle predictus filius ei⁹ ſaucius qui poſtmodum optime defendit terrā ſuam et lucratus eſt penāſiel et ſepulvedam maderuelum monteion et rocapera uu gormacium et ſanctū ſtephanū et oſomaȝ que perdita fuerant cum eius pater eſſet in carcere. Iſte fuit primus qui dedit libertatem militibus caſtellanis ꝙ non contribuerent nec irent in exercitū niſi dominus daret eis ſolidum ſuum quia ante contribuebant et ibant in exercitu ſine ſolidata. i. ſoldada

Bello. lxxiiij. vincunt chriſtiani per regem alfonſum quintum et vindicatur mors comitis Garſie fernandi.

Eptuageſimūquartū bellū inter ſarracenos et xp̄ianos accidit āno dn̄i

nongenteſimo ſeptuageſimo tercio. Tunc predictus rex Alfonſus quintus et comes caſtelle ſancius non potentes ſufferre iniuriam quam fecerant ſarraceni in occiſione comitis garſie fernandi congregauerunt exercitũ magnum vna cum adiutorio nauarrorum propter fedus quod inierat pater regis alfonſi cum eis et peruenit ad regnum toletanũ comburens et deſtruens quicquid inuenire poterat. Et pertranſiens inde peruenit uſque ad ciuitatem cordubeñ depredãdo et deſtruẽdo gladio et igne quicquid inuenire poterat. Quod videntes ſarraceni vt eos dimitteret in pace dederunt ei magnũ thezaurum et plurima dona. Similiter rex toleti et cordubeñ et reuerſi ſunt in terram ſuam vindicata morte predicti comitis et cũ magnis diuitijs et honore. Predictus rex alfonſus quintus reedificauit muros et turres ciuitatis Legioneñ que deſtruxerat almanzor et filiꝰ eiꝰ regnauitq; xxvij. ãnis. et mortuus eſt in portugalia. Congregauerat enim exercitum ſuũ magnum ex deſiderio ſeruendi chriſto et iuerat in predictam terraꝫ vt caperet villam illam que dicitur viſeo que tunc erat ſarracenorum et cum die quadam inermis reſpiceret biſeande murũ vt videret partem debiliorem ad conquirendum percuſſꝰ fuit ſagitta in ſpatulis et ſentiens ſe vulneratũ ad mortẽ facto teſtamẽto et perceptis ſacramentis feliciter migrauit ad dominuꝫ et ſepultus eſt in ciuitate legioneñ apud patrem ſuum ſupradictum. Regnauitq; pro eo filius eius domus beruudo tercius.

Vincunt chriſtiani et liberatur Pampilona a manibus ſarracenorum.

Eptuageſimumquintum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit circa idem tempus. Tunc enim tempore yemis venerũt ſarraceni in multitudine grani vt caperent et frangerent ciuitatem pampilone. Rex autem ſancius nauarre ſtabat tunc vltra portus qui dicitur deroncas valles et cum ſciuit doluit vehementer et collecto exercitu ſuo diſpoſuit ſe magno periculo propter niues magnas que erant in partibus illis. Et cum vidit q; aliter tranſire non poterat fecit abarcas de corijs crudis loco ſotularium pro ſe et pro omni gente ſua et ſic tranſiuit portus de nocte ſine aliquo damno. licet cum magna pena et periculo. Et propterea dictus fuit poſtmoduꝫ rex ſanciꝰ abarca. Cum ergo fuit mane apparuit ſubito irruens ſuper ſarracenos qui obſeſſam tenebant ciuitatem et tot interfecit ex eis q; vix remanſit qui poſſet renunciare in partibus ſuis que acciderent ibidem. Iſte rex ambulans cum ſuis abarcis fecit multa bella cum ſarracenis et conquiſiuit multa loca in celtibena et in carpentania que vſq; in hodiernum diem dicuntur domſancij abarca. Regnauit xxv. annis et ſucceſſit ei in regno nauarre filius eius donus garſias tremeroſus ſic dictus quia cum ingrediebatur bella tremebat valde in principio licet poſt ingreſſum eſſet fortiſſimus miles qui dictus fuit abarca ſicut pater. Quo mortuo ſucceſſit ei in regno filius eius dictus ſancius maior. Duxit in vxorem dominam elniram filiam comitis ſancij caſtelle ex qua habuit duos filios quorum vnus fuit dictus donus garſias et alius donus fernandus. Quorum pater non remanente prole infantiſ garſie filij comitis ſancij caſtelle cepit comitatũ caſtelle ex parte vxoris ſue. Et ipſo mortuo donus fernandus filius eius qui duxerat in vxorem dominam ſanciam ſororem regis legionis doni beruudi de quo ſupra dictum eſt de eius conſenſu in eius nuptijs ductus eſt rex caſtelle. Rex autem predictus donus beruudo regnauit in regno legionis decem annis et mortuus eſt in quodam bello quod accidit ſibi cum predicto rege fernãdo et fratre eius rege garſia nauarre quod bellũ fuit celebratum prope Carrionem in quodam loco qui dicitur nantada in valle tamaron ſicut plenius ponitur in generali hyſtoria hyſpanie. et ſepultꝰ eſt in ciuitate legioneñ cũ vxore ſua domina Therafia. Quo mortuo predictus rex fernãdꝰ collecto exercitu ſuo iuit legionem et obſedit eam et finaliter recepit eſt in regeꝫ legionis quia ei pertinebat et ſic coniuncta ſunt iſta duo regna et ipſe dictus rex caſtelle et legionis et vocatus fuit rex fernandus magnus.

Vincunt chriſtiani et capiuntur quinq; reges ſarracenorum per rodericum

Eptuageſimumſextum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno domini Milleſimo. xvi

Regnante in regno caſtelle et legionis ſupra dicto rege fernando magno Tunc excitauit deus quendam virum ſibi dilectū et armis ſtrenuum dictum rodericum de viuar. Iſte fuit filius cuiuſdam nobilis militis qui dicebatur Nunius laynes quē genuit ex vxore ſua legitima teraſia Nunioris filia comitis Nunii aluaros de maya. lz aliqui alia aſſerant tamen hec eſt veritas ſicut patet in cronica predicti regis fernandi magni. Cū ergo ingrederentur eo tēpore quinqȝ reges ſarracenorum vt percurrerent caſtellam tranſierunt ſuper ciuitatem burgeñ. ad montes doca et percurrerunt ville foratum et ſanctū dominicum de la calſada et lucromū et nayeram totamqȝ illam terrā et extrahebat magnam predam captiuorum beſtiarum gregū et armentorum. Cum ergo ipſi irent cum tā grandi preda predictus rodericus conuocauit totam illam terram et dedit illis ſaltum in montibus doca. bellauitqȝ cum eis et deuicit eos cepitqȝ predictos quinqȝ reges viuos et cepit totam predam ſuam ac cum illis captiuis regibus et cū tota preda venit ad matrē ſuā et diuiſit ſpolia nobilibus et omnibus aliis qui fuerunt cum eo in bello et facta eſt leticia magna ac laudauit deum propter victoriam et mercedem quam ſibi fecerat. Dixitqȝ non habeo pro bono tenere reges captiuos. ſed habeo pro bono liberare eos vt vadant libere in terram ſuam. Soluit ergo illos quinqȝ reges ſarracenos et pcepit q abirent. Sed et ipi regratiati ſunt ꝑpter tantum beneficium venientesqȝ in terram ſuam benedicebant eum et miſerūt ei parias cognoſcentes ſe voluntarie ſuos eſſe vaſallos. Dictus rodericus peregrinans in ſanctum iacobum recepit beatum Lazarum ſub ſpecie leproſi in ſocietate ſua in mēſa et lecto quem inuenit iacentem in luto in via. Dormientibus ergo omnibus qui cum eo erant nocte illa qua ſecum fuit in lecto cum dormiret rodericus inſufflauit ille leproſus flatu magno p ſpatulas roderici ſic q flatus ille peruenit vſqȝ ad pectus et euigilans non inuenit leproſum illum apud ſe. neque amplius eum videre potuit. licet a lecto ſurgeret et eum diligenter quereret. Reuerſus ergo ad lectum et luminaribus incenſis cum diligenter cogitaret in his que ſibi illo leproſo acciderant poſt paululum. Ecce apparuit vir quidē albis indutus veſtibus qui dixit ei. Roderice dormis. Tunc reſpondit et dixit. nō dormio ſz quis es tu qui cū tāta claritate et odore venis. Tunc ille reſpondit. ego ſum ſanctus lazarus quem tu recepiſti et cui multa bona feciſti ſub ſpecie gau et dei amore et propter honorem et bonum quod mihi feciſti concedit tibi deus virum magnum donum q cum flatus ille quē ſenſiſti tibi euenerit. ſcias pro certo q omnia que inceperis in bellis vel alias omnia feliciter cōſummabis. Tuus honor creſcet de die in diem et erit timor tuus ſuper ſarracenos et chriſtianos ſed et inimici tui tibi nunqȝ nocere poterunt morieris morte honorabili nunq eris victus ſed ſemper victor exiſtēs quia deus concedit tibi ſuam benedictionem. fac ergo ſemper bonū. et ſic diſparuit. Ille autem ſurgens a lecto genibus flexis in terra fixit orationem ſuam ad deū gratias immenſas agens propter tanta beneficia ſibi largita. Dic poſt peregrinationem ſuam intrauit in campum cū Martino gundiſalui deficit et occidit eū propter q lucratus eſt ciuitatem calagurritanam pro rege fernando quia erat queſtio ſuper eadem inter predictum fernādum regem. et regem nauarre aragonū cuius eſſet. et facta eſt concordia inter eos q illi duo milites pugnarent et parti victoris ciuitas concederetur

Hoc bello vincunt chriſtiani et occiditur alymaymon rex ſarracenorum.

Epuageſimumſeptimum bellū inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno domini milleſimo decimo nono. Tunc rex garſias nauarre et rex ſarracenorū Alymaymon congregauerunt exercitꝰ magnos et in loco qui dicitur recumaſeta factū eſt prelium magnum et mortui plurimis ſarracenis victus eſt rex alymaymō et mortuus in bello a predicto rege garſia.

Chriſtiani vincunt per rodericum de viuar peremptis plurimis ſarracenis.

Septuagesimumoctauū bellum inter ſarracenos et xpianos accidit anno domini Milleſimo .xxvij. Tunc cum ſupradictus rex fernādus magnus eſſet in galecia venerunt ſarraceni cum exercitu magno vt conquererent extrematuram. gentes vero illius terre miſerunt veloces nuncios predicto roderico vbiar vt eis ſuccurreret qui cum audiuit non detinuit ſe ſed miſſu ſtatim pro parentibus et amicis ſuis et venit cōtra predictos ſarracenos qui ducebāt predā magnam captiuorum gregum et armentorum et inuenit eos inter adenſiam et ſanctum ſtephanum de gormazo. Jruit ergo in eos viriliter et commiſſum eſt bellum campale aſperrimū vbi plurimi ceciderunt ſarraceni. Deuicit ſarracenos et ſecutus eſt fugientes per ſeptem leucas occidēdo et vulnerando eos et reuerſus eſt honorifice cum tota preda quam ducebant ſarraceni et tot fuerunt ſpolia capta in eo quod valuit. quinta pars ſuit ducentorum equorum et valor centum milium marcarum argenti et que omnia diuiſit ſine cupiditate bellatoribus ſuis et reuerſus eſt in terram ſuam cum diuitijs et honoribus.

Hoc bello vincunt chriſtiani per regē fernandū magnū et capitur viſeū

Septuageſimumnonū bellum inter ſarracenos et xpianos accidit anno domini Milleſimo .xxvij. Tunc predictus rex fernandus magnus congregauit exercitum ſuum magnum et iuit contra ſarracenos portugalie et merdie et baday⁹ quia omnia hec tunc poſſidebāt ſarraceni et cepit viſeum et gameam que ſunt in portugalia et plura alia caſtra que erant circumcirca. et licet in illis remanerent ſarraceni pro vaſallis ſuis fortaliciam ſemper permanebat in regis poteſtate et obſedit viſeum vbi mortu⁹ fuerat rex alfonſus ſocer eius ex ſagitta de quo ſupradictum eſt et in tanta preſſura tenuit obſeſſam quod cepit eam et cepit illum ſarracenum qui interfecerat ſagitta regem alfonſū Extraxitque oculos eius et pies ſedit eius et manus et pedes. In his rodericus ſupradictus fuit ſtrenuiſſimus miles.

Vincunt chriſtiani et capitur lamegus et plura alia loca per fernandum magnum

Octuageſimū bellū inter ſarracenos et xpianos accidit anno domini Milleſimo .xxxiij. Tunc ſupradictus rex fernandus magnus cōgregato exercitu ſuo iuit per lamegum et licet ciuitas eſſet fortiſſima ſtatim tamen obſedit eam et tot ingenia ac caſtra lignea poſuit circumquaque quod fortiſſime conqueſtauit eam quod vi cepit eam in qua inuenit multos ſarracenos et cepit captiuos omnes quos intus inuenit quorum maiorem partem remiſit pro edificando muros que proſtrate fuerant et poſt hec cepit caſtrum ſancti martini quod est iuxta riuum de malua et cepit cum ac terras dicti terraſam et cepit eam. Reuerſus eſt in terram ſuam cum diuitijs et honoribus.

Jſto bello vincunt chriſtiani et poſt ſeptem annos capitur conubrea per fernādum magnū aperiente ſancto Jacobo portas ciuitatis.

Octuageſimumprimū bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno domini Milleſimo .xxxv. Tunc predictus rex fernandus magnus congregato exercitu ſuo volut habere conubriam et conſilio predicti roderici de viuar peregrinatus ad ſanctum Jacobum dicit enim hiſtoria ubi iuit rex cum ad capiendum illam et inſuper quod in reditu volebat quod eum faceret militem et quod credebat ſe recepturum ciuitatem conubream. Acquieuit ergo rex conſilio eius multas elemoſinas ibidem diſtribuens et manſit ibidem in oratione tribus diebus petens a deo adiutorium quod deſiderabat mentis apoſtoli ſancti. Venit ergo poſt hec cum exercitu ſuo magno et obſedit conubriam poſuitque circum caſtra lignea circumquaque ſed villa erat tam fortis tam magna quod ſeptem annis ſtetit in obſidione ex propter tantam dilationem temporis et inopiam victualium volebant chriſtiani dimittere obſidionem. Sed monachi cuiuſdam monaſterij qui vbi erat nominum dicitur lauriano victualia de manibus ſuis ex longo tempore ſecerdi magnas

prouiſionem victualium ſecrete habebant
enim multitudinem tritici et ordei milij et le-
guminum ſementes ergo q rex volebat re-
cedere venerunt velociter ad regem et dixe-
runt et q non amoueret obſidionem quia
ipſi barones cibaria ex his que longo tempo-
re congregauerant et factum eſt ſic. Nam de-
derunt ſufficienciam exercitui quouſq ſarra-
cenis deficiebat fame. fames ergo et pugna
ſine intermiſſione deduxerunt ſarracenos
ad hoc q venerunt et procedentes ante regẽ
fernandum petierunt pro mercede ſolam vi-
tam et q darent ei villam et omnia bona q
habebant. Pius ergo rex conceſſit eis vitam
et ipſi dederunt ei villam quadam die domi-
ca hora tercia. Sed uerum q predictus rex
erat in predicta obſidione accidit q quidã
epiſcopus grecie dictus Aſſianus peregri-
natus eſt in ſanctum iacobum et cum eſſet
ibidem audiuit ab hominibus ciuitatis q
ſanctus iacobus apparebat ſicut miles in
bellis xpianorũ ſuccurrens eis quod verbũ
diſplicuit ſibi et dixit non vocetis eum mili-
tem ſed piſcatorem. Et cum in hoc pertinaci-
ter permaneret placuit deo q eadẽ dormiret
et apparuit ſanctus iacobus portans in ma-
nibus quaſdam claues et dixit ei hylari vul-
tu tu tenes in derſum q me dicant militem
xpiani et aſſeris q nõ ſim miles. Ideo nũc
veni ad te vt docerem oſtẽdã nec amplius du-
bites de miſtica mea q ego ſũ miles iheſu xpi
et adiutor chriſtianorum contra ſarracenos
et cum hoc diceret traditus eſt ſibi equus
albiſſimus in quem apoſtolus aſcendit ar-
matus omnibus armis mirabiliter ſplen-
dentibus ad modũ militis et dixit ei q vo-
lebat ire in adiutorium regis fernandi qui
iacebat ſuper conimbriam iam ſeptem annis
eam obſidentem et vt ſis magis certus dico
tibi q cum his clauibus quas in manibus
teneo cras hora terciarum aperiam ei por-
tas ciuitatis conimbre et dabo eam regi fer-
nando quibus dictis diſparuit. euigilans
ergo a ſompno predictus epiſcopus aſſyanus bo-
no mane conuocauit clericos et omnes ha-
bitantes in ciuitate dixitq eis que viderat
et audiuerat diem et horam ſignatã aperto-
nis conimbre et ſicut dixit veridice ſic repertũ
eſt. Et tunc predictus rex cepit predictam ci-
uitatem et fecit militem predictũ rodericum
de vinarin maiorem meſquita conimbre cingẽ-
do ſibi enſem et dãdo ei pacem in ore et fuit
vocatus ciduus et reuerſus ẽ rex per ſanctum
iacobum in terram ſuam cum honore.

Vincunt xpiani et capiuntur ac deſtruũ-
tur plurima loca per regem fernandum ma-
gnũ et efficatur tributarius rex tolet.

Entrageſimum ſecundum bellũ in-
ter ſarracenos et chriſtianos accidit
anno domini Mileſimo. xliiij. Tunc predi-
ctus rex fernandus magnus congregato ex-
ercitu ſuo magno ad perairrendam terram
ſarracenorum conquiſiuit quedam caſtra.
Unde plurima mala euenerũt xpianis ſcꝫ
gormatio vadum regis agnileram barbin-
gnã ribam ſanctum mocam et multas alias
turres. Unde ſpeculabantur ſarraceni pro-
pter quas chriſtiani erant diſcooperti cum
intrabant terram illam quas omnes deſtru-
xit. Deſtruxit etiam plura alia fortalitia que
erant in valle de bergecerus et in circuitu ti-
razone vſq medinam celi et exinde venit in
cantabriam et expulit inde ſarracenos poſuit
q eam ſub dominio ſuo et omnia montana
eorum deſtruxit igne et ferro. Et exinde venit
toletum et peremit plurimos ſarracenos et
cepit et deſtruxit talamancam, alcalã
ozedam et lucratus eſt plurima alia loca re-
gni toleti et multitudinem diuiciarum que
omnia diuiſit cum militibus ſuis. Et exin-
de venit ſuper guadal et faiariam et obſe-
dit eam nec requies dabatur habitantibus
in ea pre multitudine ingeniorum et machi-
narum quare illi ſarraceni habuerant mitte-
re nuncios ſuos ad regem toleti vt liberaret
eos bello vel dono. Rex ergo ille Almay-
mõ multitudinem auri et argenti multoſq
pannos precioſos miſit regi fernando petẽs
treugas vt venirent ad eum ſecure q et con-
ceſſum. Venit ergo rex ille ſarracenus et fa-
ctus eſt vaſallus regis fernandi ſic q quolꝫ
bet anno habit ei parias et reuerſus eſt rex
fernandus in terram ſuam cũ magno di-
uitijs et honore.

Vincunt xpiani per regem fernandũ ma-
gnum et efficatur tributarius rex hyſpalen ac
defertur corpus beati yſidori in ciuitatem le-
gionem.

Cuagesimuſecundum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno dñi Milleſimo l. Tunc pres dictus rex fernandus magnus congregato exercitu ſuo venit in portugaliã et obſedit montem maiorem vbi plurima damna rex pciebat conubita et uiſforiter expugnauit eã machinis ſuis qđ breui tempore habuit eã. Ibi apparuit ſtrenuiſſimus miles rudus de viuar qui vadens vt obſeruaret colligentes herbam tres ictes ſarracenorum deuicit. Mouit ergo rex illuſtris exinde exercitum ſuũ in algarbium comburens et deſtruens quicquid inuenire poterat captiuando deſtruendo et occidendo ſarracenos quouſqꝫ peruenit ad ciuitatem hyſpalen. Et tunc benabas mech almucarius rex hyſpalen. videns pdam et magna damna que per ſuum regnũ rex fernandus faciebat miſit et nũcios ſuos cum magnis muneribus et factus eſt eius vaſallus concedens et pariat quolibet ãno. Rex autem fernandus habito conſilio ſuorũ recepit eum in vaſallum et bona petiuitqꝫ ab illo rege ſarraceno corpora ſanctaꝝ iuſte et ruphine. Si volebat eius amorem habere. Reſpondit rex ſarracenus qđ neſciebat vbi erant illa corpora. Veruntamen qđ ſi ipſe ſciret vel quicunqꝫ alius qđ ſibi placebat et nõ ſoluz illud ſed in omnibus alijs in quibus ſibi poſſet complacere. Et tunc reuerſus eſt rex fernandus ſamiorem cum magno otiũ ijs et honorẽ et populauit eandem ciuitatẽ que ꝰ tempore almãzor deſtructa fuerat. Et ex illo loco miſit duos epĩos ſalz legionen. et aſtoricẽ. et comitem mimũ ac duos diuites viros ad regem hyſpalen. pro honorabilibus illis corporibus ſanctarũ iuſte et ruphine. Qui cum peruenerunt ad predictam ciuitatem hyſpalen. recepit eos ille rex ſarracenus cum honore et expoſita ãbaſiata rex habito ſuo conſilio reſpondit qđ de corporibus illis nihil ſciebant. Veruntamen qđ darent eis parias. Epiſcopi autẽ illi cum ſanctum ſteterunt in oratione tribus diebus et ie iunijs quibus ſic in oratione ꝑmanentibꝰ apparuit ſanctus yſidorus dicens eis. Seruũ dei non eſt voluntas dei qđ corpora beatiſſimaꝝ virginũ iuſte et ruphine extrahantur ab hac ciuitate quia hec ciuitas debet conũri a xpianis et vult qđ hic maneant ꝓ conſolatione coꝝ. Sed deus habet pro bono ſem per veſtram ſanctitatem et ꝓpter honorẽ regis fernãdi a quo recepit miſſa ſeruitia qđ deducatis corpus meũ in ciuitatem legionen. Et cum audiuerunt timuerũt timore magno et ſteterunt per aliquam moram attoniti et mirati ꝓpter magnam claritatem et ſentiẽtes mirabilem et non aſſuetum odorem et tunc ſanctus ille confeſſor yſidorus fecit ſignum crucis ſuper eos et ſtatiz redierunt in ſe ipſos et interrogauerunt eũ quis eſſet. Qui reſpõdit ego ſum ille yſidorus qui fuit archiepiſcopus hyſpalen. tunc facta gratiarumactione petierunt ab eo qđ eis oſtenderet locũ ſepulture et oſtendit eis dando certa ſigna eis quõ iacebat in ſibilia veteri et diſparuit ab oculis eorum. Illi vero venerunt ad reges dicentes qđ volebant eis oſtendere quod petebant pla cuit regi et venit cũ militibus ſuis ad locũ ſignatum et fodientes preſente rege inuenit ſepulchrum ſancti confeſſoris et aperientes ſepulchrũ exiuit odor mirabilis in modũ aliuſqui et balſami qui profuit in ſalutem non ſolum xpianorum ſed etiam ſarracenorum et extracto corpore honorifice inuoluerunt oſſa illa nobilibus pannis et rex ꝓpter miraculum quod viderat voluit de oſſibus et voluit accipere illud ſi potuiſſet. Sed cũ hec cogitaret amplius corpus illud videre non potuit et motus eſt intellectus eius in aliud ſic qđ obliuioni tradidit que cogitauerat et poſt hec mouerunt ſe epiſcopi ac alij ambaſiatores cũ precioſo illo corpore per viãs ſuas plurimis miraculis choruſcando. et cũ peruenerunt legionem et rex fernandꝰ ſciuit iuit ad eos cum ſolenni pceſſione. et cũ magno honore poſuit illud ſanctum corpus in quodã monaſterio quod ipſe fecerat in monumento aureo ſuper altare maius et ecclesia illa vocata eſt ſanctus yſidorus quaꝫ dotauit lapidibus precioſis auro et argento ac plurimis poſſeſſionibus. Eſt autẽ monaſteriũ illud quod ego vidi canonicorũ regularium vbi ſunt ſepulture multorum regũ quorũ ymagines tenent cruces in manibꝰ ſiniſtris et in dextris enſes euaginatos.

Vincunt xpiani per regem fernandũ magnũ et ſubiugatur celtiberia et carpetania ac liberatur hyſpania a ſubiectione imperatorum romanorum.

Cvadrageſimumquartum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit circa predicta tempora. Tunc enim rex fernandus magnus ad requiſitionem regine domine ſancie ſponſe ſue cōgregat exercitum ſuum magnū contra ſarracenos carpetanie et celtiberie que ſibi retinebant debitu et p̄dicta regina de ſuis magnas diuitias pro ſtipendiis militum. Cum ergo p̄dictus rex peruenit ad ... intantum confregit illas et tot ſarracenos occidit et captiuauit ꝙ per vim et contra eorum voluntatem reduxit terras illas ad chriſtianam ſeruitutem. et reuerſus eſt ad terram ſuam cum magnis diuitijs et bona regine in recōpenſationem corporis ... exercitu ſuo dederat omnes pa... ſaracenorum. Celebrata eſt illa ... que vadit a ſancto ſebaſtiano et per ... maris indirectum uſq̄ mare ceſarauguſtanum ... eſt mare mediterraneū et ex flumine ... ad regnum morcie vocatur carpen... rex fernandus liberauit regnum ... imperatori nec recognoſceret ... in temporalibus et hec fuit cauſa ... vocatus magnus ſicut plenius ... in generali hyſtoria hyſpanie. ... regi beatus yſidorus reuelauit ... ſic ut ſe diſponeret pro ingreſſu ... eterne qui venit ad corpus ... et genibus flexis ac coronatus ... ſic orauit Dñe ihesu xp̄e cuius ... poteſtas et omne regnuz quia tu ... omnium regnorū et rex omnium gentium ... reddo tibi nunc regna quod ... ſed peto pro mercede ꝙ anima ... in luce tua non eſt finis qui ... expoliauit ſe veſtimentis ſuis re... decoratus et abſoluit coronaz quā ... capite et poſuit eam ſuper altare ... eſt aliud cum carmen, et iterum ... ad deum et abſolutus ē ab ... de peccatis ſuis et ſtatim ibi recepit ... unctionē ſparſitq̄ cineres ſuper ... ſe deduci in peregrinationem ad ... o calmitam que eſt prope ca... nouem dieb9 ... et appropin... fecit ſe deduci in cabeſom et ... teſtamento ſuo diuiſoq̄ regno trib9 ... Sancio alfonſo et garſie poſt pent... lacrimabilem mū dierum die quar...

ta que fuit dies ſancti iohannis baptiſte bona ſepta o ara benedictione filijs ſuis migrauit ad dominum ſepultus eſt in eccleſia ſancti yſidori cuius legionē intra parte ſuaz quam ipſe de nouo fecerat deduci. Regnauit autem duobus annis et ſex menſib9 et ſuc ceſſit ei in regno caſtelle Sancius filius ei9 primus Alfonſus in regno legionis et garſias in galecia et portugalia.

Dimant chriſtiani et efficitur tributarius rex ceſaraguſtanus per regem ſanciū caſtelle et quō proditore per vellido dolpho occiditur rex iſte ſancius ſecundus rex caſtelle

Cvadrageſimumquintum bellum inter ſaracenos et xp̄ianos accidit anno domini Milleſimoſexageſimo ſeptuageſimo Tunc p̄dictus rex Sanci9 videns ꝙ rex fernandus pater ſuus pro bono te fidei xp̄iane conqueſtauerat prouincias portugalie et luſitanie hyſpaliā et dubeā. tolen celtiberie et carpētanie ſiue reges eas facit tributarij et. Ideo congregato exercitu venit ſup ciuitatem ceſaraguſtanam et obſedit eam ac cuz ingenijs et machinis pluribus de die et nocte eam fortiſſime expugnabat propter quod poſt multa damna que rex expenit ſaracenus rex ciuitatis miſit regi Sancio multitudinem magnā auri et argenti ac lapidum p̄cioſoꝝ et factus eſt eius vaſall9 eam tota terra ſua et tributari9 ... omnibus et9 ſic ꝙ quolibz āno daret ei certū quid et firmata hac pace Reuerſus eſt rex ſanci9 in terrā ſuā cuz diuitijs et honore Iſte rex ſancius nō fuit cōtentus de diuiſione regnorum quā fecerat pater eius fratrib9 ſuis. Et ideo deſiderio habēdi omnia regna. licz penā p̄dixiſſe poſuiſſet pater cuicūq̄ cōtra frangēti diſpoſitiōnem eius Congregauit exercitū magnū. et iuit Primo contra regez garſiam fratrē cum qui erat rex portugalie et galecie Et poſt plurima bella deuicit euz et captuz carceribus mancipauit Deinde bellauit cōtra regem alfonſum fratrē ſuum qui erat rex legionis et deuicto eo in cāpo atq̄ capto poſuit eum etiam in carceribus. licet precibus aliquorum fuerit ſolutus cum conditiōne ꝙ efficeretur monachus et ſic factum eſt. quia in monaſterio ſancti facundi accepit habitū monachalem ſed non permanſit qz diuiſio

habitu receſſit et venit ad regem alymaymō
tolen cum quo moratus eſt bono tēpore uſqꝫ
ad mortem fratris ſui regis ſancij. Sicut er
go manſit rex ſancius rex caſtelle legionis et
portugalie. ſed adhuc nō contentus volui
capere Samorā quam dederat pater ſuus ſo
rori ſue dñe vrrace. Venit ergo ſuper eam
dem ciuitatem et poſt plurima bella cauit
proditor quidem de ciuitate qui dicebatur
vellido dulpho qui factus priuatus regis
quia promiſit ſibi dare modum quomodo ci
uitas caperetur. Rogauitqꝫ regem die quadam
vt ambo irent ſoli lentis paſſibus ut
viderent circumquaqꝫ ciuitatem et ꝙ ei oſtē
deret locum ingreſſus. Cum ergo iuiſſent et
cum rex locus vidiſſet deſcendit ab equo cir
ca flumē vt ſolaretur tradiditqꝫ venabu
lum quoddam deauratū quod manu geſta
bat predicto vellido dulpho ipſe vero receſ
ſit ad ſecreta nature que cum proditor ille ex
aduerſo cerneret inclinatum percuſſit regem
per ſpatulas ſic ꝙ venabulum per pectora
eius exiuit ſubito fugiens recepit ſe in ciui
tatem. Sic ergo maledicto paterno compre
hendi cum vt ſic proditione moreretur. Jacet
ſepultus in monaſterio deonam et ſucceſſit
in regnis predictis Rex alfonſus quia rex
garſias mortuus etiā fuit in vinculis vt ple
nius iſta continentur in generali hyſtoria hyſ
panie.

Vincunt xpiani per regē alfonſum ſextū
et oſſēditur cōfirmatio iuramēti in libertate

Ctuageſimūſextum bellum inter
ſaracenos et xpianos accidit anno
domini Milleſimooctuageſimoter
cio Tunc predictus rex alfonſus ſextus qui
dictus fuit brauo poſt mortē regis ſancij fratris
ſui qui deceſſerat ſine prole habuit omnia re
gna eius pacifice et in tanta pace et iuſticia
tenuit regna ſua qualis non fuerat poſt ex
cidium hyſpanie. Hic ergo rex propter quedam
federa et iuramenta que fecerat regi to
leti alymaymon cum fuit in eius poteſtate
ſcilicet nunquā eundi contra eum nec contra
filium eius et adiuuandi cum cōtra quem
cunqꝫ contrarium cum audiret ꝙ erat obſeſ
ſus a rege cordubeñ. congregauit exercitum
ſuum magnum et venit in eius ſuccurſum.
Cum ergo cognouit rex cordubeñ. ꝙ rex al
fonſus in multitudine graui veniret et eſſet
in eius timore magno paſſus fugit et dein
ceps rex alfonſus firmauit federa predicta
tenens in poteſtate ſua regem toleti in uno
tio ſuo inuitatum et circundatum quingen
tis militibus armatorum ſicut et ipſe tenuerat
eum in ciuitate toleti ne videretur iuramēta
ſeruare que fecerat Exiſtens in alterius po
teſtate ſed libere et poſt hec ambo reges cum
exercitibus ſuis mouerunt ſe contra terram
regis cordubeñ cremantes et deſtruētes villas
loca et caſtra et quecunqꝫ inuenire pote
rant et reuerſus eſt rex alfonſus in terrā ſuā
cum diuitijs et honore.

Vincunt xpiani et efficiuntur tributarij
omnes ſaraceni hyſpanie per regem alfon
ſum ſextum.

Ctuageſimumſeptimū bellum in
ter ſaracenos et chriſtianos accidit
anno domini Milleſimooctuageſi
moquarto Tunc predictus rex alfonſus ſextus
brauo tenuus rex caſtelle congregauit exercitum
tum ſuum magnum et intrauit terram ſara
cenorum comburens et deſtruens quicquid
inuenire potuit et tantum timorem incuſſit
ſaracenis ꝙ omnes ſaraceni totius hyſpa
nie facti fuerant tributarij.

Vincunt xpiani et imponitur nomen rode
rico de viuar Cid adriudus cāpeator.

Ctuageſimumoctauū bellū inter
ſaracenos et chriſtianos accidit an
no domini milleſimooctuageſimo
quinto. Tunc predictus rex alfonſus ſextus
tertius rex caſtelle miſit rodericum didaci
o quinqꝫ regibus quos deuicerat vt ſupra
dictum eſt fuit cognominatus lingua arabi
ca Cid quod idem eſt ꝙ dominus ad reges
hyſpaleñ. cordubeñ. et granate Inter quos
tunc magna verſabatur diſcordia et inimicicia
et multi milites nobiles regni caſtelle iuua
bant almudafer regem granate cum pote
ſtate ſua. Qui omnes iuerunt contra regem
hyſpaleñ. et licet predictus adriudas ſcripſiſ
ſet regi granate ꝙ non bellaret contra regem
hyſpaleñ. quia erat vaſallus regis alfonſi

noluit acquieſcere precibus eius ſꝫ intrauit et deſtruxit uſqꝫ ad locum qui dicitur cabre quicquid inuenit. Quod cum cognouiſſet predictus adrudas congregauit omnes ſaracenos et chriſtianos quos tunc habere potuit et iuit viriliter animo contra eos. Sed reſidentes cum milites qui erant cū rege granatẽ nunciauerunt ei ꝙ non erat contra illa propter eū, nec propter alios ſibi ſimiles. Quo audito cogitauit ꝙ non eſſet et honor ſi non committeret eos. venit ergo contra eos et bellauit cum eis in campo et durauit bellum ab hora terciarum uſqꝫ ad ſextam horā et ceciderunt multi ex parte regis granate ac deuicit eos fugeruntqꝫ per vim a campo ſaraceni et cepit in bello comitem garſiam ordoneum et alios milites qui iuuabant ſaracenos tenuitqꝫ eos in vinculis tribus diebus et trib⁹ noctibus et dimiſit eos. precepit ergo victoria habita ſpoliari campum et reddidit predam quaꝫ portabat regi hyſpalē. ſic et vnuſquiſqꝫ cognoſceret que ſua erant et reuerſus eſt ad regem alfonſum cum magna diuitiis et honore et cum parijs predicti regis hyſpalē. Et extunc ſaraceni et xpiāni vocauerunt eum adrudas campeator que omnia multum placuerunt regi alfōſo.

Vincunt xpiani et capiuntur ſeptem milia ſaracenorum per cid campeatorē et quō per inuidiam expellitur a regno.

Quadrageſimumnonum bellum inter ſaracenos et xpianos accidit poſt predictū bellum paucis elapſis diebus Tūc enim rex alfonſus ſex ꝑtis p̄dictis Congregauit exercitum ſuū magnū et intrauit terram ſaracenorum vſqꝫ adaliā vbi plurima damna eis intulit. Sed cū ipſe eſſet in partibus illis bellando cōgregati fuerunt ex aduerſo plurimi ſaraceni et intrauerūt ꝑ regnū caſtelle obſederuntqꝫ gormaꝫ et fecerūt in terra illa multa mala et damna. Cid autem adrudas campeator qui remāſerat infirmus in receſſu regis et iam conualeſcebat audito damno quem ſaraceni faciebāt congregauit omnes gentes quas potuit et iuit contra terram toleti et percurrit illam deſtruens quicquid inuenire poterat et⁹ deduxit ſecum preter alias diuitias ſeptem milia ſaracenorum inter viros et feminas. et ſic reuerſus eſt in caſtellam cū honore. Iſtud factum ſeminauit inuidie ſium inter multos caſtelle. Et ideo tenuerunt modum cū rege alfonſo ꝙ cum campeator eſſet expulſus a regno et ſic factum eſt et cum recederet nocte quadam cū dormiret dictum eſt ei in viſiōe vade audacter et noli timere ſemper tibi bene erit dum vixeris criſpoues et honoratus et in ſuo receſſu cepit vnū caſtrum ſaracenoꝝ quod dicitur ſuper henares et dicitur caſtrejō gentes vero ſue percurrerunt terras illas vſqꝫ guadalfaiarā. Et congregatis omnib⁹ ſpolijs quinta pars deputata ipſi cū fuit vendita ſaracenis pro triū milium marcharum argenti.

Vincunt chriſtiani et capitur alcozar per Cid campeatorem

Quinquageſimum bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit ſequenti die. Cum enim p̄dictus Cid adrudas campeator iret in confinibus regni bellauit cum ſaracenis de alcozar et occidens plurimos eorum cepit locum illum quadam arte mirabili ibi inuenit plures diuitias et iſtud factum magnum intulit timorē ſaracenis omnibus terolij et calataiubꝗ propter qđ ſemp ferunt regi valentie abuacarque acciderant dicentes ꝙ ſi non ſuccurreret eis ꝙ etiam caperent terram eorum.

Vincunt chriſtiani fugatis et vulneratis duobus regibus per Cid Campeatorem

Quinquageſimumprimum bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit paucis elapſis diebus poſt predictum bellum. Quia tunc rex valentie vidit ſupradictas literas et miſit duos reges cum mil⁹ milibus armatorum et cum omnibus alijs gentibus illius frontarie veneruntqꝫ ſupra locū de alcozar et obſederunt ibi ipſū Cid adrudas campeatorem cum militia ſua tenueruntqꝫ ibi cum obſeſſum tribus ebdomadibus et abſtulerunt ei aquam. gentes autem quas cum habebat in numero erant pauce quia ſolum erant quadringenti equeſtes et mecum pedites. Videns autem ꝙ aquam perdiderant die quadam parauerūt arma ſua et armauerunt ſe ſecretiſſime et ſu

ſuis apertis unius exeuntes irruerunt viri-
liter in ſaracenos ex inſperato. Sed cū illi
videntes eos venire paraverunt ſe vt melius
potuerunt et ſtatim factum eſt prelium ma-
gnum ceciderunt plurimi ſaraceni. Sed
et inter cetera ſtrenuiſſima q̄ ibi fecit Ipſe ad
quendam militem ſaracenū ſenens eiſe nu
do diviſit in duas partes vi equus ſuus dat
ret cuidam militi ſuo qui pedes pugnabat
equo ſuo mortuo et vnum regem illorum duo
rum qui dicebatur ſeris perar ſic letaliter ꝑ
per quod dedit terga. Alius vero rex qui
dicebatur gualuc fuit etiam percuſſus in ca
pite a martino antolines milite ſtrenuo pro
per quod etiam dedit terga. Videntes ergo
ſaraceni ꝙ reges fugiebant et omnes ipſi o
more perculi relicto campo fugerunt et ſe
cuti ſunt eos chriſtiani occidentes et vulne
rantes eos ſine numero quouſqꝫ pervenerūt
ad portas ierolij et calandij quia rex ſeris
fugit ierolinꝫ et gualuc calatambium et in
de reverſus eſt cum bellatoribus ſuis ad lo
cum vbi fuerat bellum et expoliaverunt cam
pum vbi multas divitias invenerunt et in
ceteris de equis ſaracenorum poſt ꝙ congre
gaverunt eos quia erāt ipſi invenerunt qui
genros et decem deferunt de equis chriſtia
norum quindecim et intraverunt caſtrum ſuū
de alcozar cū magnis divitijs letantes et bo
nore de equis vero quos habuit pro parte
ſua virtuoſus Cid miſit .xxx. cū ſellis et fre
nis et ſingulis enſibus pendentibus ex arzo
nibus in donum regi alfonſo caſtelle prede
cto vt haberet amorem eius quia irat⁹ erat
ab eo vt ſupradictum eſt.

Vincunt chriſtiani et fugat rex dernie o.
comes romanꝰ capitur per Cid cāpeatore.

Onageſimūſecundum bellum inter
ſaracenos et chriſtianos accidit an
no domini Milleſimooctuageſimo
octavo. Tunc predictus Cid campeator cū
eſſet eius timor ſuper omnes ſaracenos et
ſuꝑ auguſtanos valentinos et ſuper omnes
illarum partium acceptis electis militibus
ſuis ivit ad percurrandam terram ſaraceno
rum et pervenit vſqꝫ ad locum qui dicit⁹ bu
erca et vſqꝫ ad montem albanū ſpacio quin
ꝙ dierum et cepit ſomus eius inter omnes
ſaracenos et chriſtianos. propter quod co-
mes remō berengel barchinonen̄. qui in ſua
recommendatione habebat illos ſaracenos
cōiunctus fuit beualphaac regi deme. Qui
magnis exercitibus congregatis ſecum ſunt
predictum Cid campeatorem cogitātes ꝙ
ab eo.um manibus evadere non poſſet pꝫ
ſe autem ad tunc deducebat magnam ꝑdaꝫ
pervenerunt ergo ad eū nuncij ex tonar
ret predictus comes remon volui acceptat
re verba honeſta ipſius Cid ſibi nunciantis
ꝙ nihil ducebat ď ſuo et ꝙ dimitteret eū in
pace. Videns ergo virtuoſus Cid eorū ſu
perbiam qui tollere volebant ea que ipſe in
cratus fuerat ab inimicis dei et legis noſtre
irruit in eos viriliter et ceciderūt multi ex ꝑ
te adverſa. Alij vero quaſi innumero fuerūt
vulnerati et dedit eos cepitqꝫ predictū co
mitem vnum et lucratus eſt illa vice enſem
qui dicebatur colada. Sed poſt tercium deꝫ
virtuoſus Cid liberavit comitem predictū
et remiſit eum ad partes ſuas cum duobus
militibus.

Vincunt chriſtiani et fugatur iterum rex
denie per Cid campeatorem.

Onageſimūterciū bellū inter ſara-
cenos et xp̄ianos accidit āno dñi mil-
leſimooctuageſimonono. Tunc ꝑ
dictus benalfaac vna cum predicto comite
remon venerunt cum multitudine gravi et
obſederunt caſtrum de almenar regis ceſar
auguſtani qui erat valde confederatus ipſi
Cid cāpeatori miſit ergo rex ceſaraguſtan⁹
pro Cid campeatore ſibi confederato vt ſuc
curreret caſtro ipſius. Qui venit ſuper eos et
commiſſum eſt durum bellum effuſaqꝫ eſt
multitudo ſanguinis. Sed finaliter vicit coſ
Cid qui nunꝙ victus fuerat et fugierunt a
campo rex abenalfaac. et predictus comes
ſecutuſqꝫ eſt eos per tres leucas occidens
et vulnerans plurimos eorum et reverſus ē
cum multitudine captivorum et cum ma-
gnis divitijs et honore in civitatem ceſarau-
guſtanam vbi honorifice et cum magna le-
ticia fuit receptus.

Vincunt chriſtiani et capitur caſtrum de
rudea per Cid campeatorem qui obtinuit

priuilegia magna pro nobilibus et ciuib' caſtelle.

Onageſimumquartum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno domini milleſimononageſimo. Tunc predictus rex alfonſus ſextus hiſpanorum rex caſtelle venit in ſuccurſum cuiuſdam vaſalli ſui ſaraceni contra vnum vaſalum qui ſe eleuauerat cum caſtro de rueda quod eſt prope ceſaraguſtam. Saracenus autem ille qui ſe eleuauerat cum caſtro habuit verbum ſuum cum infante ramiro qui erat ex parte regis alfonſi dicens quod volebat dare caſtrum predicto regi alfonſo et cepit colloquendo cum rege inuitauitque eum ad prandium intra caſtrum ſed rex non acceptauit conuiuium illuminatus a deo quia erat conuiuium prodicionis. Intrauerunt ergo cum eo ad conuiuium predictus infans et comites garſias quia cum fuerunt intra caſtrum occiſi ſunt lapidibus quod factum nimis diſplicuit regi et cogitando vituperium quod ſibi fecerat ille ſaracenus miſit pro Cid ruidas campeatore qui libenter venit ad mandatum eius erexit cum rex honorifice. Narrauitque ſibi omnia que receperat ab illo ſaraceno. Tunc peperat et ei inuitauit eum quod veniret ſecum in caſtellam ſed noluit acquieſcere quouſque concederet ſibi ſequentia ſcilicet quod cum aliquis nobilis haberet exire de regno quod daretur ei ſpacium .xxx. dierum. Secundo quod nihil faceret contra aliquem nobilem nec ciuem niſi primo eſſet exauditus ſicut debet eſſe de iure. Tercio quod nihil faceret contra foros et priuilegia ad bonos vſus villarum et locorum: quanto quod faceret ipſis foros ſcilicet ſine guerra et ſi contra hec faceret quod propter hec tota terra poſſit rebellare et clamare quouſque fieret emenda per regem que omnia rex conceſſit ſibi et iterum inuitauit eum quod ſecum veniret ſed ipſe noluit quouſque vindicaret ipſum de illo ſaraceno proditore. Regraciatus eſt ergo rex alfonſus ſibi et reuerſus eſt in caſtellam. Virtuoſus vero Cid obſedit caſtrum predictum et in tanta preſſura poſuit eum quousque moriebantur fame nec poterant iam bellare pre fame et volebant ſibi dare caſtrum ſi ſaluaret vitam eorum. ſed ipſe noluit vt vindicaret regem cepit ergo viribus caſtrum et captiuauit ſaracenum illum aluoſalas et omnes qui erant cum eo omnes occidit preter aluoſolas proditore et aliquib' ſuis quos miſit regi alfonſo placuit ergo regem cum vidit preſentem ſibi dominum ipſius Cid campeatoris et fecit magnam iuſticiam de iſto proditore et de ſuis et regraciatus eſt ipſi Cid quia vindicauerat eum.

Vincunt chriſtiani et fugatur rex deni et capitur rex aragonum per Cid campeatorem

Onageſimumquintum bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno domini Milleſimononageſimo quinto. Tunc predictus Cid campeator congregatis militibus ſuis iuit ad peruadendam terram ben alfaie regis denie quod cum rex ille ſciuit doluit valde et miſit veloces nuncios ad petrum regem aragonie cum quo erat federatus quod veniret ad adiuuandum eum contra Cid campeatorem qui etiam dolens quia cum intrauerat terram ſuam ſimiliter congregauit exercitum ſuum et ambo reges venerunt ſuper eum qui erat edificando quoddam caſtrum ſuper modella quod dicebatur alcola parauerunt ergo ibi acies ſuas et commiſſum eſt durum bellum et ceciderunt multi ſed finaliter habuit victoriam Cid campeator de illis duobus regibus et fuit captus rex aragonie cum multis comitibus et militibus ſuis. Alij vero dederunt terga et cum hac honorabili preda reuerſus eſt ceſaraguſtam vbi cum magna leticia et honore receptus fuit a rege et filijs eius. Sed virtuoſus Cid compaciens regi petro et ſuis militibus quia chriſtiani erant ſoluit eos et permiſit eos ire libere in terram ſuam. Et poſt hec venit Cid campeator in regnum cum diuitijs et honore qui receptus fuit a rege alfonſo honorifice et dedit ſibi multas villas et caſtra ac priuilegia quod quemcumque locum caperet a ſaracenis vel alijs inimicis eſſet ſuum iure hereditario et ſucceſſorum ſuorum.

Vincunt chriſtiani et capitur toletum ac plurima loca per regem alfonſum ſextum

Onageſimumſextum bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno domini Milleſimononageſimo quinto. Imperante henrico et ſedente in ca

abedra petri gregorio ſeptimo. Tunc predictus rex alfonſus beatus tercius Rex caſtelle congregauit exercitum ſuum magnum et uenit ſuper toletum. Erat enim iam ſolutus a iuramento quod fecerat alymaymon regi toleti propter eius mortem et filij ſui yſen. Uenit ergo predictus rex et cogitauit quomodo capere poſſit ciuitatem illam tam magnam et tam fortem et recordatus eſt verbi quod audiuit cum eſſet ſub arbore in orto regis predicte ciuitatis quando erat cum predicto rege alymaymon. Querebant enim inter ſe conſiliarij predicti regis ipſo preſente rege quomodo poſſit capi ciuitas illa tam fortis et reſpondit vnus illorum quod non poterat capi niſi ſeptem annis eſſet obſeſſa ſic quod nulla prouiſio poſſit intrare et tunc in octauo anno poſſet capi pre fame. Iſtud verbum audiuit rex alfonſus. Illi cogitabant quod dormiebat ſic ergo cum venit ex hoc verbo abſtulit eis panem et vinum et fructus per quatuor annos et hoc vindicauit per totam terram et tenuit eam obſeſſam aliis quatuor annis ex quadruplici parte ciuitatis et cum intra ciuitatem eſſet populus ſine numero defecerunt eis iam victualia et ſub quibuſdam pactis data eſt eis ciuitas in die ſancti vrbani menſis may. et capta ciuitate illa que quondam fuerat honor et gloria gotorum exiuit inde et perrexit omnes terras circumquaque et cepit tunc ſanctam Eulaliam maquedam albaniam arganzam ſcalonam eſcalam butragam atcuſiam ozaman berlangam et medinam celi et plurima alia loca et reuerſus eſt toletum vbi collocauit thronum ſuum et fecit ibi habitationem ſuam et facta eſt meſquita maior eccleſia cathedralis dicta ſancta maria et fecit quod eligeretur archiepiſcopus qui eſſet primas hyſpaniarum et donauit eccleſiam illam pluribus villis caſtris locis et poſſeſſionibus honorifice ſicut et nunc eſt et in die conſecrationis eccleſie obtulerunt rex et regina de theſauris ſuis et poſuerunt in illa eccleſia reliquiarum multitudinem quas habebant propter quas venerandas et indulgentias obtinendas concurrit ibi multitudo populi ex toto archiepiſcopatu certis temporibus anni.

Uincunt chriſtiani cruce ſignati tranſeuntes in terram ſanctam et capiuntur ciuitates nicea et antiochia.

Onageſimumſeptimum bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno domini Milleſimononageſimoſeptimo ſedente in cathedra petri vrbano ſecundo predictus papa anno domini Milleſimononageſimoſexto apud clarimontem aluernie in menſe nouembris conſilium celebrauit vbi expoſita eſt miſeria ciuitatis hieruſalem dedecus chriſti et opprobrium nunciatur conſilium et auxilium poſtulatur. Unde occidentis populi innumerabilis multitudo duces comites et nobiles ignobiles diuites et pauperes epiſcopi clerici et religioſi ſenes pueri et puelle dolentes loca ſancta prophanari a gentibus et thurcis ab appulia prouincia lingua occitana hyſpania Aquitania batauia normania Schocia flandria francia germania lotharingia borgundia lombardia. alie prouincie regnis et terris nullo vinculo ſignante ſed omnes pari fide et voto et deuotione innumeras chriſti vitam ire ſe parentes ſigno crucis ſignati pace firmiſſima vbique terrarum compoſita de terris ſuis egredientes nullum in tanta multitudine regem habentes niſi chriſtum ſepulchrum ipſius tanto tempore ſub ſeruitute redactum proponunt reddere libertati et quanto quiſcunque promtior erat prius ad mundi miliciam tanto erat promtior modo ad dei miliciam exercendam. Iudeos vero in vrbibus quas tranſibant credere compellebant vel trucidabant. Unde multi zelo paterne legis mutuo ſe peremerunt. Alij credere ſe ſimulantes poſt ad iudaiſmum relabantur. Et ſi queratur quis incitauit predictum vrbanum papam vt crucem predicaret et quis tantam multitudinem commouit. Reſpondetur quod hoc venit ex inſpiratione diuina que facta fuit cuidam pauperi religioſo viro gallico qui dicebatur petrus heremita qui cum peregrinaretur ſanctum ſepulchrum videns loca ſancta ab impijs irreuerenter tractari. videns etiam venerabilem ſymonem ciuitatis patriarcham cum ſubditis ſuis viliter et cum omni abiectione et pluribus oppreſſionibus affligi commota ſunt viſcera eius vehementer et cepit intus contriſtari cogitare ſi commode poſſet aliqua ſubuenire. Cum autem quadam nocte ro-

minæ reſurrectionis in eccleſia lachrymis et orationibus domino ſupplicans pernoctaret longo vigiliarum labore fatigat⁹ ſupra pauimentum eccleſie ſomno burnaret⁹ immo ſepe paululum dormitare. dominus autem ieſus chriſtus apparuit ei in ſomnis iniungens ei legationem ad dnm papam et ad principes occidentales pro liberatione terre ſancte quam legationem ipſe fideliter adimpleuit veniens ad predictum papam et omnes alios principes chriſtianos cum literis predicti patriarche et aliorum fidelium hieroſolimis commorantium. Sic ergo congregati ſunt omnes ſupradicti cum petro heremita. Erat autem huius ſancti exercitus eminentiores Ademarus podieñ epiſcopus. Godefrid⁹ dux lotoringie euſtacius et baldonius fratres eius. Robertus comes flandrenſis. Rodolfus comes metenſis. Hugo magn⁹ frater regis francorum. Stephanus comes bleſenſis. Raymund⁹ comes toloſe et ſancti egidij. Boemundus dux apulie. Robert⁹ comes normanie. Anſhelm⁹ de aboldamũ et Raymundus torent. Fertur autem quod ſidacus campeator fuerat inuitatus ab iſtis principibus pro iſto paſſio faciendo propter ſu⁹ magnam famam. Sed ipſe occupatus cum rege alfonſo contra ſaracenos in expugnatione toleti et aliorum locorum vt infra dicetur ſed ab illo conuino facto excuſauit et expoſita etiam ſua ſancta occupatione et creditur tunc tranſfretaſſe plus quam ducenta milia chriſtianorum inter quos Hulfrenus de ...tibus multos inſultus hoſtib⁹ inferens ...que damna vna die rugientem leonis a ſerpente circumligari audiuit quos ſocijs diſſuadentibus accedens audacter ſerpentem truncauit leonem liberando cui⁹ rei leo immemor eſſe non ſequitur vt lepore⁹ et quãdiu in illa terra fuit multis feras et comoda in venatione ... et bello et quacunque vidit domino adverſari ſubito proſternebat nec dño recedente in naui poſitũ o relinquere voluit ſed nautis nolentibus eum recipere vt potuit animal crudele ſecutus eſt dominum ſuum natando per maria quouſque deficit. Anno ergo predicto ſcilz Millesimononageſimoſeptimo et exercitus dominum fincos pagan ceuz ...it ei factum eſt primum bellum magnum cum ſaracenis ad pontem fluminis pharphar nono kalendas marcij vbi multo ſaracenorũ ſanguine effuſo victi ſunt a chriſtianis Et caste ſunt ciuitates Thoca et laodicia et licet eſſent tanti in exercitu tanta fuit rerum omnium habundantia vt aries vno denario, bos vero duobus nummis duodecim venderetur.

Vincunt chriſtiani et capitur antiochia.

Onageſimumoctauum bellũ inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno predicto ſcilz Milleſimononageſimoſeptimo. Cum enim exercitus dominum predicta obtinuiſſet loca et in manu imperatoris Conſtantinopolitani reliquiſſet profectus inde varijs tranſactis regionib⁹ et plurimis diutino labore plurimum fatigati menſe ſeptembri ante ciuitatem antiochie. Nam que tunc erat ſaracenorũ ſubiecta diuino caſtra locauerunt. Cum autem per menſes nouem in obſidione ciuitatis continue laborarent et varijs tribulationib⁹ eſſent oppreſſe vz famis frigoris yemalibus ymbribus et multimodis egritudinib⁹ ac diuerſis moribus gentibus a ſtructis in ciuitate cõmorantibus ſibi illatis parum profeciſſent nec vllis bellicis inſtrumentis contra muniſſimam ciuitatem preualerent. Reſpexit deus afflictionem populi ſui per quendam fidelẽ chriſtianum in ciuitate ſub infidelium dominio cõmorantem qui de nocte per ſcalam dominum boamundum principem tarentinum clam cum militibus in ciuitatem recepit. Illi vero portas vi aperientes interfecto eius duce nomine Acciano cum alijs fere, et militibus quibuſdam alijs venalis mancipatis cum ſtatim nobilem multarum prouinciarum a dic hos antiquis metropolim et mediantem diuino munere poſſederunt.

Vincunt chriſtiani et fugatur corboran⁹ cum exercitu ſuo antiochia ab eius obſidione liberatur et inuenitur lancea qua perforatum fuit latus chriſti in cruce.

Onageſimumnonum bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno domini Milleſimononageſimo

octavo. Capta enim antiochia ut predictum est nox supervenit Corbobanus magno cum exercitu paganorum et christianos obsidens tantaque fame afflicti sunt ut vix se ab his qui ab humanis carnibus abstinerent medias. ergo perurgente et fame intolerabili compellente de necessitate facientes virtutem pauci contra multos ad prelium coacti sunt exire. lancea domini sancta qua latus eius in cruce fuerat perforatum que paulo ante sub terra per revelationem reperta fuerat eos pro vexillo precedente exercitu christianorum innumeram infidelium multitudinem audacter ingrediens et brachio extento viriliter pugnans divina protectus adiutorio gloriose de hostibus obsidentibus triumphavit aliis gladio necatis aliis terga vertentibus equorum velocitate presidio fuga elapsis. expoliavit ergo campum exercitus domini et tantum auri et argenti equorum et victualium copiam invenerunt ut omnes animalibus divitiis et victualibus supra modum habundantes cum hymnis et laudibus civitatem ingressi domino pro tanta victoria gratias retulerunt. lancea vero christi fuit hunc modum reperta. Apparuit enim sanctus andreas cuidam rustico provinciali dicens venias ostendam tibi lanceam christi. et rusticus eidem capta antiochia fodiens in ecclesia sancti petri in loco sibi ostenso presente raymundo comite tolosano et capellano suo lanceam invenit. Dubitantibus autem plerisque quidam bartholomeus nomine christo sibi apparente certificatus ignem licet per medium quem fieri iussit illesus transivit cum lancea et sic exercitus domini fiduciam habens in christo et lancea a tempore apostolorum usque intrepidus processit.

Qualiter christiani cruce signati et capitur civitas sancta hierusalem.

Ante tantum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo nonagesimonono. Tunc exercitus domini dominium civitatis antiochie boemundo predicto concedentes et dimissis ecclesiis et clero ac patriarcha et filiis pendiis unde sustentari possint. Sinach preficientes marchiam et barram multasque castella regionis illius expugnant tanta fame afflicti quod corpora saracenorum fetentia comedere compellebantur et inde proficiens exercitus domini ad interiora sine larga dei manus refocillatus et est tandem montana hierosolimitana conscendens usque ad sanctam civitatem pervenit tentoria figens et castra secundum militarem disciplinam collocans ex omni parte ipsam urbem obsidione vallavit. Est autem hierusalem civitas in montanis sita nemoribus et silvis carens excepto siloe ubi aqua sufficienter habetur. legitur quod priusquam exercitus domini hierusalem appropinquasset quedam columba desuper exercitu predicto volans ab accipitre graviter plagata est. circa quam reperte sunt litere quas deferebat talis scriptura. Rex acharon duci cesarie salutem. generatio canina venit gens contentiosa contra quam per te et per alios defendas tuam legem indica idem urbibus aliis. Erectis ergo petrariis et aliis bellicis instrumentis et scalis muro applicatis multum laborantes parum in principio profecerunt. quibusdam enim ex nostris sagittarum ymbre graviter sauciatis. Alii vero molarum immissione perempti machinis etiam lignetis ex magna parte igne succensis ab his qui in civitate erant maxime ledebantur. Dum etiam in eadem obsidione provincie et crucesignati penuria laborarent ex conducto communi omnes quoque nudis pedibus cum clero septem diebus circuierunt civitatem. Tandem die octavo qui fuit ydus iunii feria que specialiter est dies crucifixi ardore animi succensi et crucis signo muniti primo pro animo pro illo parati mori qui pro ipso eodem die mortuus est Strenui domini pugiles scalas muris immittentes per sagittas et spicula per lapides desuper venientes et ingenia facta per gladios et lanceas et ignes supra muros ascendendo civitas sancta hierusalem a christianis capitur et in porticu salomonis paganos egredientes tot occiderunt ut in sanguine occisorum usque ad equorum genua equitaretur sic divino iudicio civitas sancta hierusalem a christianis capitur et libertati eorum est reducta que per annos circiter ccc. sexaginta postquam secunda vice ab imperatore eraclio fuit capta

De bello ſarracenorum.

Ab immundicia ſaracenis fuerat poſſeſſa gratias referentes ſaluatori noſtro domino ihesu christo patriarcham latinum etiam deinde per eccleſias ordinantes ducem godefridum de bullon militem ſtrenuum ex virum deo et hominibus acceptum dominum ciuitatis vnanimiter elegerunt qui licet ciuitatis administrationem ad multorum preces in ſtantiam ſuſcepiſſet pro reuerentia ihesu christi et eiudis noluit tamen rex appellari nec coronam auream deportare vbi dominus noſter ſpineam coronam tulit pro noſtra redemptione.

Vincunt christiani cruce ſignati ceſis centum milibus ſaracenorum.

Centeſimumprimum bellum inter ſaracenos et christianos accidit paucis elapſis diebus a captione ſancte ciuitatis hieruſalem. Tunc enim cum princeps de repatriando tractaret. Ecce rex ſaracenorum cum centum milibus equitum et ccc. milibus peditum ad bellando christianos aſcalonam venit quibus exercitus dominum in quo non erant niſi quinque milia equitum et quindecim milia peditum occurrens deo pro eis pugnante et nube ab eius ſole protegente ſaracenos ſolo impetu terruos protectis armis eos in fugam conuertit et in hoc bello facto vi. kal. auguſti ceſi ſunt centum milia paganorum. In portu vero aſcalone vſque ad duo milia ſuffocantur eorum vero qui in mari et inter ſpineta conſumpti ſunt numerus ignoratur. Dis geſtis reuerſus eſt exercitus domini in ſanctam ciuitatem cum magnis diuitijs et honore et manſitudine ſus predictus godefridus electus in regem. Alij vero principes ad propria cum honore ſunt reuerſi.

Vincunt ſaraceni in hyſpania et occiditur infans ſancius alfonſi perditur concha et plurima alia loca et deſtruuntur omnia balnea regni.

Centeſimumſecundum bellum inter ſaracenos et christianos accidit ſub predicto anno domini Milleſimo nonageſimonono. Tunc rex alfonſus ſextus rex caſtelle de quo dictum eſt ſupra conſtito Aben habet regis hyſpalen. anus filiam caydam nomine operatur vxorem factam christianam que vocata fuit maria et nihil eſſet in hyſpania quod eis non ſubiugaretur miſit in affricam pro ſaracenis qui dicebantur almoraudes. Erant enim mira bilis bellatores et placuit regi marrochiorum complacere regi alfonſo et miſit ei multitudinem magnam illorum quibus prefecit capitaneum ſuum Algnaſelum ſuum maiorem qui dicebatur balyabenaga. Hunc predicti almorandes tunc oblitum domini ſui eleuauerunt myramamolum et reuerſi ſunt in operatorem quia congregati ſunt cum alijs ſaracenis et expugnauerunt regem hyſpalen. qui dederat filiam ſuam in vxorem occulte christiano et quia erat amicus regis christiani. Venerunt ergo contra predictum regem et ipſe occurrit eis non iam preparatus ad bellum ſicut poterat et debuerat et occiſus eſt in bello. quo facto eleuatus in ſuperbiam ille ſaracenus qui ſe fecerat vocari myramamolinum venit cum ſua multitudine grani contra terram regis alfonſi et obſedit budes. Tunc autem rex alfonſus predictus erat infirmus et doluit vehementer quod non poterat ire in perſona contra eos ſed miſit illuc filium ſuum vnigenitum quem habuerat ex illa predicta cayda vxore ſua christiana qui dicebatur infans don ſancius alfonſi et erat adhuc puer et cum eo miſit comitem donum garſiam de cabra qui nutriuerat eum et multos alios comites et nobiles cum exercitu magno et venerunt prope velleſium. Cum ergo ſaraceni obſedentes viderunt christianos ſimulantes obſidionem et venerunt contra eos et ordinatis aciebus commiſſum eſt durum bellum et permittente deo ex peccatis forte exigentibus victi fuerunt christiani et ibi vbi maior erat poteſtas christianorum cum predicto infante filio regis ibi occurrit maior multitudo ſaracenorum. Infans autem ſentiens equum ſuum vulneratum dixit nutricio ſuo comiti pater vulneratus eſt equus meus et dixit comes. fili iste ſum alias vos erit vulneratus. et cecidit ſtatim equus mortuus cum eo.

quod cũ vidit predictus comes timẽs mortem infantis descendit subito de equo suo et cooperuit infantem cum scuto et ibi defendens infantem plurimos saracenos cum ense suo occidit sed tanta fuit eorum multitudo ꝙ non potuit sustinere quia absciderunt ei unum pedem quodam ense et quando vidit ꝙ non poterat se continere dimisit se cadere super puerum ut moreretur prius ꝙ ipse et ibi occiderunt comitem illum. Ceteri vero comites habuerunt infantem et fugiebãt cum eo quantũ poterant cogitantes euadere mortem. Saraceni autem videntes eos insecuti sunt eos et quia non poterant tam cito fugere cum puero sicut voluissent attinxerunt eos et transeũtes vltra eos occiderũt ibi infantem et comites et in memoriam illius victorie posuerant saraceni nomen loco illius septem porci sed postmodum mutatus est locus ille et vocatus est septem comites. Alij autem qui euaserunt venerunt toletum ad regem et factus est planctus magnus a rege pro filio suo sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie. Tunc fuit perdita cordubia quam habuit cũ vxore sua cayda habuerunt eam saraceni tunc buete et budesium quos fuit rex. Alfonsus a sapiẽtibus quare milites sui non poterant tolerare bella sicut solebant. Et responsum est ei ꝙ erat quia sepe intrabãt balnea et que a maris vocabant delitijs et gerunt rex alfons? fecit ꝙ destruerentur omnia balnea regni sui et fecit milites laborare multis exercitibus.

Vincunt christiani sub principe godefrido de bullion et capiũtur plurime ciuitates.

Centesimumtercium bellum inter saracenos et christianos accidit ãno domini Millesimocentesimo. Tũc victoriosus princeps Godefridus de bullion expeditis aliis principibus collectis exercitu suo attendens ꝙ ciuitatem sanctã nõ posset retinere nisi fines suos vellet ampliare et hostes vicinos a se longius propulsare licet essent paucissimi respectu circumstãtium nationum quas habebant ab oriẽte arabes moabitas et amonitas a meridie vero ydomeos egyptios et phylisteos ab occidente autem ciuitates maritimas ptolomaydam sive accon et tyrum et tripolim et omnes alias vsque ad antiochiam. a septentrione vero tyberiadam et cesaream philippi et regionem decapoleos et damascum. maluerunt tamen pro christo animas suas morti exponere ꝙ missa manu ad aratrum retrospicere et negociũ imperfectũ relinquere non ergo confidentes in sua fortitudine nec in multitudine sed in sola dei protectione spem habentes et salutifere crucis vexillum semper in pectore deferentes inimicos partim fugatis partim trucidatis partim carceri mancipatis vrbes munitissimas et castra inexpugnabilia christo subiecerunt. Unde in illo suo primo egressu cepit ciuitatem ioppen in littore maris sitam. Et ciuitatem ramata nobilem populosam muro valido circumdatam et turribus excelsis in campestribus sitam. cepit etiam ciuitatem porphiriam in littore maris quasi miliaribus quatuor ab accon distantem et ciuitatem tyberiadem in galylea que est supra stagnum genazareth sita. Quibus subiugatis reuersus est gloriosus princeps in sanctam ciuitatem cum leticia et honore. In fine supradicti anni mortuus est princeps godefridus et electus est cõcorditer et in regem inunctus Baldouin? frater eius miles strenuissimus qui postmodum diuino fret? auxilio regnum suum dilatauit. Nam ipse expugnauit azur et cesaream philippi et accon que alio nomine dicitur tolemayda et ciuitatem berith et ciuitatem Sydonis et montem regalem et plurima alia loca cepit ac multa alia loca fortificauit deinde ab aliis successoribus multis bellis et multa effusione sanguinis dilatatum fuit regnum hierosolimitanum in ciuitatibus villis et castris sicut latissime narrat acconen. episcopus in libro de rebus et statu terre orientalium que propter breuitatem relinquo.

Vincunt christiani et obsidetur ciuitas cordubeñ. ac membratim diuiditur proditor saracenus qui regem hyspalen. interfecerat per regem alfonsum sextum.

Centesimumquartum bellum inter saracenos et christianos accidit pau

cis elapſis diebus poſt predictum bellum. Tunc enim predictus rex alfonſus .vi ij. rex caſtelle et ira magna quam habebat cōtra ſaracenos. tum quia interfecerant filium eius enim propter alia damna que fecerant in terra eius congregato exercitu magno liber ab infirmitate venit in terram ſaracenorum directe contra illum ſaracenum qui ſe fecerat vocari myramamolim qui tunc erat in ciuitate corduben. et obſedit eum ibi qui cum cognouit poteſtatem excedentem regis alfonſi non fuit auſus exire contra eum. Cum ergo ſic eſſet obſeſſus quidam ſaracenus nobilis cuius nomen erat abdallar venit de nocte cum multitudine magna ſaracenorum et dedit ſaltum ex improuiſo in exercitum regis alfonſi chriſtiani autem ſentientes eos capientes ſcelenter arma ſua bellauerunt cum eis et occiderunt maiorem partem eorum et ceperunt ſaracenum predictum abdallar qui et interfecerat regem hyſpa en. predictum patrem regine domine marie cayde. Ceperunt etiam plures alios cum eo. Precepit ergo rex alfonſus quod duceretur ſaracenus ille ante eum et mandauit quod duceretur ad locum vbi poſſent eum diuidere ſaraceni de ciuitate. et quod conſcinderetur corpus membratim in fruſtra quia interfecerat filium eius ſicut vt dictum eſt. Precepit etiam quod ducerentur alij nobiles ſaraceni qui fuerant cum eo et quod comburerentur viui in eodem loco quod cum viderunt ſaraceni de ciuitate timore magno perculſi firmauerunt pacem cum eo quod darent ei tributa omnium terrarum quas poſſidebant citra mare et miſerunt multum aurum et argentum ac multitudinem lapidum precioſorum ac alia plurima dona. Et tunc rex alfonſus contentus de his que fecerat in curſu illo et quomodo cōfregerat et honorauerat illum ſaracenum. Illum qui ſe vocauerat myramamolim reuerſus eſt in terram ſuam cum magna victoria et honore et extunc predictus rex alfonſus tenuit regnum ſuum in pace et dederunt ei ſaraceni citra mare quolibet anno tributa ſua per partes ſuas.

Vincunt ſaraceni ſub iucapb rege morrochiorum et vulneratur rex alfonſus ſeptimus.

Centeſimum quintum bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno domini milleſimocenteſimo pri mo. Tunc iucapb rex marrochiorū qui erat myramamolim congregato magno exercitu almorauidum tranſiuit mare cum congregati ſunt et vnus omnes ſaraceni vandalie venit ergo ſuper regem hyſpalen. et obſederunt ciuitatem eius ceperunt eam et inuenerunt ibi ſuum proditorem qui ſe fecerat vocari myramamolim et preſcidit caput eius et exinde venit ſupra cordubam et cepit eam et factum vnum dominium ſaracenorum citra et vltra mare quod primo non erat quo facto intrauit myramamolim cum ſuo exercitu magno per terram regis alfonſi et peruenit vſque ad badayos Rex autem alfonſus predictus cum erat ſemper ceſaraguſtam et tenebat eam obſeſſam. Cum ergo ſciuit ingreſſum predicti myramamolim in terram ſuam eleuauit ſe ab obſidione et venit cum exercitu ſuo et cum multitudine francorum que venerant in adiutorium eius et commiſſum eſt bellum aſperrimum prope badayos In quodam loco qui dicitur arabice ceſſa que et lingua caſtellana ſatbatas dicitur et permittente deo victi ſunt chriſtiani et multi dederunt terga nemine perſequente. Rex autem Alfonſus ſuſtinuit bellum cum illis qui ſecum remanſerant vſque ad noctem et tantum liter bellabat rex quod nullus ſaracenus erat qui auſus eſſet ponere ante eum et mouet eos de loco illo retractoque eos vſque ad tentoria in capb quod bene erat fortificata foſſatis. et cum congregaret fortiſſime pugnans eos inde extraheret. Superuenit quidam nuncius qui dixit et quod infideles quas poſuerunt ſaraceni venerunt ad depredandum tentoria ſua quod cum audiuit dimiſit bellare illos et reuerſus eſt ad ſuos. et cum reuerteretur inuenit ſe cum illis qui depredabantur tentoria bellauitque cum eis ſed fuit victus et perdidit multos ibi de ſuis et ipſe vulneratus fuit lancea ſuperueniente ergo nocte diuiſi ſunt ab inuicem bellantes et illi pauci chriſtiani qui remanſerunt cum eo ſunt regi alfonſo et reuerſus eſt cum eis ad ciuitatem que dicitur corya. Saraceni ſimiliter receſſerunt ad terras ſuas et iucapb tranſiuit in affricam. Iſtud bellum fuit feria ſexta prima decembris anno quo ſupra.

Vincunt chriſtiani per regem alfonſum ſextum deſtructa ſaracenorum terra.

Centeſimumſextū bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno domini Milleſimocenteſimo ſecundo. Tūc ſuperdictus rex alfonſus ſextus cōgregauit exercitum ſuum et intrauit terram ſaracenorum et peruenit uſq; ad ciuitatem hyſpalen. deſtruens quicquid inuenire poterat et reuerſus eſt in terram ſuaꝫ cū magnis diuitijs et honore.

Vincunt chriſtiani et capitur ciuitas nobilis valencie per Cid campeatorem.

Centeſimumſeptimū bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno domini Milleſimocenteſimotercio. Tunc enim rodericus didaci Cid campeator cum multitudine chriſtianorū obſedit ciuitatem valencie et tenuit eam obſeſſā nouem menſibus. In quibus fuerunt multa prelia et effuſus ſanguis ſine menſura tā chriſtianorum ꝙ̄ ſaracenorum et tam anguſtiata fuit ciuitas pre fame ꝙ compulſi ſunt ſaraceni comedere canes murilegos et mures plures etiam pauperes comedebant carnes ſaracenorum mortuorum et tot moriebantur fame ꝙ platee erāt plene ſepulchris et non erat ſepulchrum in quo non eſſent ad minus decem ſaraceni. Alij autem exeūtes de ciuitate tradebant ſe libere manibus chriſtianorum ſed cum comedebant ſtatim moriebantur et compellebāt eos ipſe Cid redire ad ciuitatem vt in maiori numero magis opprimerentur fame et ſi aliquem ipſe de exeuntibus poterat accipere mandabant eum comburi vt timerēt exire. Videntes āt maximā preſſuram famis fecerunt conuentionē ſuā firmatā cū p̄dicto roderico didaci vt mitterēt nūcios ſuos ad regē morſie et ad regē ceſarauguſte q̇ ſi infra. xv dies nō ſuccurrerent eis darent ſibi ſine mora ciuitateꝫ placitum pactum iſtud roderico didaci et manſit cum hac conditione ꝙ nullus illoꝝ nūciorū portaret pro expenſis vltra quinquaginta morobetinos. Receſſerunt ergo nuncij. Sed rodericus didaci fecit ꝙ nauta cuꝫ quo tranſire debebant teneret eos quoꝰq; ipſe iret ad eum. Iuit ergo ſtatim et mandauit ꝙ inquireretur ſi plus ducebant quā l morobetinos et inuentum eſt ꝙ portabāt multitudinem auri et argenti et lapidum p̄cioſoꝝ et omnia cepit et diuiſit cuilibet l. morobetinos ſicut pactatum fuerat. Cum ergo tranſijſſet tēpus et non habuerunt ſuccurſum predictorum regum tradita eſt ei nobiliſſima ciuitas valencie que ſolacium et delicie ſaracenorum erat Et ipſe Cid intrauit eādem eleuato vexillo ſuo ante eum cum magna leticia et honore et precepit ꝙ poneret vexillum ſuum in altiori turri fortalicij ciuitatis. Et ex illa die omnia fortalicia que erāt domini ciuitatis fuerunt poſita ſub eiꝰ poteſtate et pro honore fidei catholice omnes meſquite ſaracenorū facte ſunt eccleſie et poſuit ibi ſedem epiſcopaleꝫ et redditus neceſſarios et facti ſunt nouem parrochie maior autem eccleſia dedicata eſt ſancto petro.

Vincunt chriſtiani fugato et vulnerato rege hyſpalen. ac perēptis quaſi. xxx. milibus ſaracenorum per Cid campeatorem

Centeſimumoctauū bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno domini Milleſimocenteſimoquarto. Tunc cum fama perditionis valencie p omnes terras ſaracenorum peruolaret inter ceteros rex hyſpalen. dolens vehementer congregauit exercitum ſuum magnum ſcilꝫ xxx. milium hominum armorum et velociꝰ quo potuit venit ſuper ciuitatem valencie et obſedit eam Verumtamen vero Cid campeator exiuit ad eum cum milicia ſua et habuit bellum cum eo circa orteꝫ qui dicitur de villa noua et deuicit eum pluribus ſaracenis interfectis. Ipſe vero rex hyſpalen. cum tribus vulneribus fugiens euaſit et perſecutꝰ eſt ſaracenos uſq; ad ... ſuffocatiq; ſunt in flumine quaſi tria milia ſaracenorum et tanta fuit cedes eorum ꝙ de. xxx. milibus qui venerant non euaſerunt vltra mille quingentos et reuerſus eſt victorioſus Cid in locum vbi fuit bellum et expoliauit tentoria et tanta fuit multitudo diuitiarum ꝙ pars que accidit in ſortem peditum

poſt quinq; milium marcarum argenti et in greſſi ſunt ciuitatem nobilem valencie cum magnis diuitijs et honore. Numerus autē exercitus eius erat mille quingentorum et quinq; quorum mille erant nobiles genere et .iiij. milium peditum et tunc miſit illuſtri regi alfonſo ſexto ſupradicto in puru̅ pre ſentem et donum de ſua quinta parte que ei euenerat in ſortem centum equos cum ſellis et frenis mirabiliter adornatis et rogauit q̄ mitteret ſibi vxorem ſuam dominā ximenā cum duabus filijs ſuis que manebāt in ſan cto petro de cardenam. Rex autem illuſtris gaudenter recepit donum et honorifice miſ ſit ſibi vxorem et filias quas poſtmodū tra didit in vxores comitibus garrionis. Sed quia illi commiſerant quoddam ſcelus cōtra eas vien propter hoc ante predictum regem in campo ante garrionē tradite fuerūt poſtea per eundem regem in vxores infantib⁹ nauarre et arragonie filijs regū ſicut plenius continetur in generali hyſtoria hyſpanie.

Vincunt chriſtiani fugato et vulnerato ymeo myramamolin ac peremptis .xl. et octo milibus et quingentis ſaracenis per Cid Campeatorem.

Centeſimumnonū bellum inter ſara cenos et chriſtianos accidit āno do mini. Milleſimooctueſimoquinto. Tunc cū predictus virtuoſus Cid cū vxore ſua et filiabus ſuis dn̄a cimena et dn̄a ſole ſ parent ſolacijs eſſent in predicta ciuitate va lencie et quidem nunciatum ſibi certitudinaliter quod ymeo myramamolin rex marrochiorum volens de p̄dictis valencie cum quinquaginta milibus armatorum veniebat ad obſidendum p̄dictā ciuitatem. Quod cū co gnouit p̄dictus Cid precepit q̄ omnia caſtra ſue dominij p̄pararent et ponerent in eis oīa neceſſaria ad pugnā ſimiliter in ciuitate. Cō gregauitq; omnes gētes quas potuit habe re tam de ſaracenis q̄ de xp̄ianis et omnia hec facta ſunt breuiſſimo tempore. Venit er go multitudo p̄dicta ſaracenorū et fixis ten torijs ſuis ſteterunt ſupra ciuitatem et fac fuit eorum tumultus cum ſuis atambori⁹ et vocibus q̄ dn̄a ximena cum filiabus ſuis q̄ nunq̄ ſimilia viderāt timuerūt valde. Sz virtuoſus Cid dixit eis dn̄a ximena et mee filie nō timeatis: Ego enim cogito deuincere hos ſaracenos et cum eorum diuitijs vos meas filias honorifice et ditiſſime maritabo et illos ad temporis faciam venire an voſ hugnas vero pro honore eccleſie faciam re ſeruari. Cōgregans ergo bellatoribus ſuis ad ſignum campane exierunt in campu cū inſidijs et ordine virtuoſiſſime. Cid campeſtores quos viderēt ſaraceni ordinatos ex ſuis acie bus commiſſerunt eſt duriſſimū bel lum ſic q̄ vndiq; videbantur cadere equi ſiue dominis ſuis. Et cum ſaraceni eſſent multi tenebant xp̄ianos iam in magna preſſura. Et tunc virtuoſus Cid animās milites ſuos clamauit dicens. o deus adiuua et beate Iacobe. et cum dixerent exiuit alearbanes quidam miles ſtrenuus cum trecentis militibus ex inſidijs et percuſſerunt ſaracenos ex aduer ſo ſcz ex parte maris. Cognitaq; autem ſa racem q̄ erant multe gentes timuerunt val de et incepterunt dare terga et ſecuti ſunt fu gientes occidēdo et vulnerādo vſq; ad quod dam caſtrum quod dicitur toſquera percuſſo ymeo myramamolin ab ipſo Cid et tanta fuit cedes ſaracenorum q̄ de quinquaginta milibus p̄dictis nō euaſerūt vltra q̄ mil le quingenti. et reuerſus eſt virtuoſ⁹ Cid cum militiis ad locum belli vbi inuenierunt ſpo lia multa nimis et inter cetera inuentum eſt vnum tentorium illius myramamolin no bilius q̄ vnq̄ aliquis viderat et reuerſus ē in ciuitatem valencie brachijs vſq; ad cubi tus plenus ſanguine ex vulneribus occiſorum et cum magnis diuitijs et honore. Et tunc virtuoſus Cid miſit domino ſuo regi alfon ſo caſtelle p̄dicto ex quinta ſua parte ducen tos equos cum ſellis et frenis pendentib⁹ ſingulis enſibus ex ſingulis ſellis coram. miſit etiam ſibi tentorium tentoriorum predictum mirabile que omnia gaudenter recepit predictus rex caſtelle in valle oliueti.

Vincunt xp̄iani et fugatur bucar rex mar rochorum vulneratus cum alijs .xxx. regibus per Cid campeatorem.

Centeſimumdecimum bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit an no domini. Milleſimocenteſimoſexto. tūc rex bucar rex marrochiorū cū .xxx. regib⁹

sarracenorum subito apparuit spacio vmos leuce, ppe valentiam et factus est tumultus magnus in ciuitate ex subitis rumoribus, et ascendit virtuosus Cid supra turrim alcazarem fortalicij cum consiliariis suis vt videret eorum exercitum. Et videns incepit ridere ostendens magnum gaudium descendens ergo de turri facto signo campane congregati sunt omnes sui bellatores. quibus dixit virtuosus Cid quod volebat dare bellum regi bucar et illis xxx. regibus et bilan ato placuit omnibus sperantes victoriam reportare. Exercitum ergo ordinauit secundum modum suum. Eo tempore quo tempore saraceni non cogitabant cum ergo venerunt ad loca vbi viderunt tentoria sarracenorum presepit veni rent lente passibus et ipse ibat cum suo equo qui dicebatur bauieca quos cum viderunt saraceni ordinauerunt subito acies suas et venerant contra eos satis inordinate cum non cogitarent de aduentu ipsius Cid super eos. Cum ergo vidit eos inordinatos predictus Cid precepit vexillum suum celeriter contra eos et factum est prelium magnum sic quod ceciderunt multi ex vtraque parte et durauit bellum de mane vsque ad horam nonam nec poterant sarracenos eradicare ab illo loco pre multitudine et tanta erat multitudo mortuorum peditum etiam christianorum quod non poterant cum equis ambulare inter eos sed placuit deo quod ab hora nona inceperunt saraceni dare terga et leuati sunt eos christiani occidendo et vulnerando et in illa sequela vidit ipse Cid regem bucar et cum gladio ense secutus est eum vt eum occideret sed quia ille ducebat velocem equum cum cognouit quod Cid sequebatur eum fugit velociter et non potuit eum attingere sicut voluisset licet cum peruenerunt ad mare prope ipm iret et tunc emisit de manu ensem suum super bucar percussitque eum sed ille percussus intrauit subito nauem. et Cid descendit et accepit ensem suum et spatam regis bucar que ceciderat quam vocabant tylonam et reuersus est ad locum belli deuictis saracenis vbi tot spolia habuerant quod solum de equis quinta pars que cecidit in sortem ipsius fuit mille centorum equorum. Deuictoque bucar rege marrochiorum cum alijs xxx regibus reuersus in ciuitatem valentie cum magnis diuitijs letitia et honore. Et tunc misit regi alfonso castelle in donum ex predictis spolijs Centum equos cum sellis suis et frenis mirabiliter ornatos et. xxx saracenos captiuos quos rex predictus existens in valle olui caritatiue recepit. Tunc etiam soldanus persie cum sanctam ciuitatem hierusalem cepisset et multas alias ciuitates et loca cum tota eius terra pderetur si transiret virtuosus Cid in partes illas pro iuuamine christianorum. Ideo audita eius celebri fama vt eum in amicum posset confederare misit ambasiatorem suum per mare et cum venisset in valentiam receptus est honorifice a Cid et presentauit sibi dona que sibi mittebat soldanus scilicet multa iocalia auri et argenti preciosos ac nobiles pannos de serico mirabiliter pictos et multa alia que usque tunc sibi in ista terra presentaui sibi etiam unam libram mirre et balsami preciosi quam ad modum suum corpus ipsius Cid balsamatum in eius morte Dedit etiam sibi vnum scutum dedit de nobilioribus qui fuerunt in mundo quod vsque in hodiernum diem manet in monasterio sancti petri de cardenam. Et in omnibus receptis remisit cum ambasiatore ad predictum soldanum cum suis ex parte magnis donis facto federe inter eos.

Vincunt christiani fugato rege bucar cum xxvi. regibus vigintique interfectis per Cid campeatorem non viuum sed mortuum.

Entesimumundecimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimocentesimo .. timo Tunc predictus rex bucar nolens quomodo sic turpiter victus a Cid campeatore et quomodo interfecerat et captiuauerat gentes et quomodo expoliauerat eum tam magnis diuitijs. Ipse in propria persona predicauit in africa conuocans omnes populos sicut nos facimus tempore cruciate et congregatus est ad eum populus innumerabilis cum quo mansuit mare vt veniret super valenciam et se vindicaret. Cum ergo predicti rumores peruenerunt ad aures ipsius Cid inter cetera precepit quod omnes saraceni habitantes intra ciuitatem expellerentur foras et quod haberant in aldea quo facto cum nocte illa iaceret in lecto suo fideli

Cid hora medie noctis cogitās quomodo ſe haberet in aduentu tante multitudinis ſarracenorum. Ecce ſubito impletum eſt palacium illud claritate magna et quodam mirabili odore. et cum ipſe miraretur illius inſolite claritatis et odoris apparuit ei vir quidam indutus veſtibus albis ſicut nix qui canus et criſpus videbatur in manibus ſuis claues geſtans, dixitq; ei. domine roderice vel quid agis. ille reſpondit. q̄s es tu vos qui me hec queritis. Et ait illi ego ſum ſanctus petrus princeps apoſtolorum qui venio ad te cum ſeleriori mandato q̄ illud quod tu cogitas de rege bucar ſcȝ q̄ habes dimittere hunc mundū et ire ad vitam vbi non eſt finis et p̄figuntur tibi termini .xxx. dierū a p̄ſenti die. Veruntamen vult tibi deus facere hanc gratiam q̄ tu mortuus cum gentibus tuis habeas victoriam de rege bucar et propter honorem tui corporis quod erit cum adiutorio apoſtoli Jacobi quem deus mittet ad bellum illud. Sed ante hec omnia tu facies penitentiam de peccatis tuis et ſaluus eris. hec omnia conceſſit tibi dñs Jheſus xp̄us propter amorem meum et propter reuerentiā quam ſemper habuiſti ad eccleſiam meā monaſterij ſācti petri de cardenā. Que cum audiuit virtuoſus Cid pre gaudio dimiſit ſe cadere de lecto in terram et cecidit ad pedes apoſtoli volens oſculari pedes ei⁹ et dixit et apoſtolus. Non labores in hoc quia nō potens accedere ad me, ſed ſis certus q̄ omnia que dixi tibi ſunt tibi cōceſſa et ſic diſparuit ab oculis eius et remāſit in palatio illo quidam magnus et ſuauiſſimus odor cui⁹ qualitas effari non poteſt. et predictus Cid remanſit ſanctificatus et ita certus de predictis ſicut ſi iam tranſiſſent omnia illa, Et die facto conuocauit ad fortalitium ſuum omnes milites ſuos et narrauit eis viſionem illam cum lachrimis nihil eis occultans factus ergo ſecundum conſilium meum et deuincetis regem bucar et triginta ſex reges qui venerunt cum eo. Percepto ergo ſacramento et facta penitentia peccatorū ſuorū cum non remanerēt niſi ſeptē dies de ſpacio p̄miſſo p̄cepit vocari ad ſe vxorē ſuā Dñam ximenā et mandauit q̄ adducerentur ei vaſa illa argentea in quibus erat balſamū et myrra que ſibi miſerat ſoldanus magn⁹ perſie Et cum vidit ea aīs ſe p̄cepit adduci quandā cuppam auream in qua ipſe bibebat et accepit de illo balſamo et mirra mixto cū aqua roſea ad quātitatem vnius cochiaris et bibit et ſic p illos ſeptē dies fecit nihil aliud comedens nec bibens. Et factū eſt corpus ei⁹ plus clarius et recentius q̄ an excepto q̄ continue deficiebat ſic q̄ non poterat ſe mouere in lecto penultima ergo die ante q̄ deficeret vocauit vxorem ſuā et venerabilē ep̄m cum aliis hieronimū et alios milites parētes et amicos quibus confidebat. Deinde eis ſatis q̄ rex bucar erit hic vna iſta ꝫ dierum et circundabit ciuitatem cū ſua poteſtate magna. ca ergo que vos habetis facere vt vincatis ſūt hec. Primo poſtq̄ fuero mortuus lauabitis corp⁹ meū quod ſatis immūſcatis mūdum teneo laudetur deus ſi craſtina die que eſt dies vltima viteme recapiatis corpus dñicum et lauato corpore abſtergatur bene et vngens ipſum totū caput et os pedes et omīa alia membra cum balſamo et mirra quod ſuper fuit in his vaſculis argenteis et nullus ſit aus⁹ propter mortem meā clamare nec oſtēdere dolorem ne forte ſarraceni ſentiant mortē meā et cum venerit dies vt appropinquat ciuitati rex bucar precipietis q̄ omnes gētes aſcēdant ſuper muros et q̄ ſonent tubas anafiles et faciēt maiores letitias que potuerint fieri per homines et cum fuerit dies qua voluentis ire cū corpore meo in caſtellaꝫ facie⸗tis q̄ egrediantur omnes gentes fortiſſime ſic q̄ non intelligant ſarraceni qui ſunt in ſuburbibus et papienſes dixerunt generaliſ aliaſq; beſtias cum omnibus illis diuitijs que ſunt valente ſic q̄ non remaneat ibi aliquid q̄ ſit alicuius valoris et cum factuȝ fuerit preciſe iuſſiſſe equum meū bauieca et armabitur bene corpus vero meum ornabitis optime et ponetis me ſuper equum taliter q̄ non poſſim cadere ponetis etiam in manu mea enſem meum tyſon et erit ſemper apud me epiſcopus dominus hieronimus et gil dies priuatus meus viuus ad dexteram et ali⁹ ad ſiniſtrā qui regūt equū meū et vos petre beruudem portabitis vexillum meuȝ ſicut conſueuiſtis vos vero aluarhanes ordinabitis acies et ite ad bellandum cum rege bucar ſcis enim certe et non dubitetis q̄ habebitis victoriam me exiſtente mortuo ſicut mihi deus conceſſit. Sequenti vero die facto teſtamento ſuo hora tertiarum

recepit corpus dominicū de manu episcopi genib⁹ flexis et cū multis lachrymis quo precepto redinauit se in lecto ducta. dñe ihū xpe cuius est omnis potestas et cuius sunt omnia regna in eo super omnes gentes et omnia sunt ad preceptum tuum Ideo dñe peto hanc misericordiā vt anima sit vbi est finis sine fine. Quibus dictis virtuos⁹ Cid tradidit animā in manib⁹ creatoris. Post tres aūt dies mortis eius apparuit rex bucar cum potestate sua super valentiā et secū sunt tētoria .xv. milia sicut narrat analfatar hystoriographus saracenorum et bellabāt continue contra ciuitatem quantū poterant. et illi de ciuitate defendebāt ciuitatē cū magna leticia sicut eis preceperat Cid q̄ dū viuit per nouē dies quia xpiani ꝑparabant omnia sua ad ducendum in castellā sicut p̄ceperat eis gloriosus Cid. Bucar vero rex videns q̄ Cid tanto tempore non egrediebatur ad eos cogitauit q̄ nō erat ausus exire. Et ideo volebat facere machinas ad capiendum viribus ciuitatē Sed die duodecima omnibus ꝑparatis et posito ipsi⁹ corpore Cid in equo suo sicut mandauerat tali dispositōe q̄ videbat' viuus hora media noctis aperta est vnica porta ciuitatis que tendit versus castellam et ordinatis acieb⁹ cū omnibus oneribus exierūt secretissime et in magno silentio sicq̄ videbat' q̄ nō essent ibi .xx. milites inuenerunt subito in saracenos qui inuenientes eos inermes nec potētes pre cōfusione magna ordinare seipsos. qi videbat' regi bucar et illis .xxxvi. regib⁹ q̄ veniebant ex parte xpianorū super eos vltra sexaginta milia militum qui erant albiores niue et ante eos videbant virū militem super equum album sedentem in manu sinistra gestantem vexillū albū et in manu dextra ensem qui videbatur sicut ignis. Videntes ergo bucar et reges predicti cedem magnā saracenorū suorū quam faciebant isti milites timuerunt valde et dederunt terga fugientes vsq̄ ad mare xpiani aūt insequentes eos occidendo et vulnerando peruenerūt vsq̄ ad mare et tanta pressura vt ingrederentur in nauibus q̄ secūdum hystoriam viginti lorum regum fuerunt ibi mortui et decē milia saracenorū suffocati. Rex vero bucar cū aliis qui euaserant pressuram illā eleuatis velis nunq̄ amplius sunt reuersi. xpiani autē victoria habita reuersi sunt ad tentoria et expoliato campo vbi innumeras diuitias inuenerūt receperunt eas quas portare poterant relictis ibi pluribus aliis sine numero. et sic venerunt cū corpore ipsius Cid in castellam cū magna leticia et honore et sepelierunt sicut ipse precepit in sancto petro de cardenā. Sarraceni vero qui erant in alcadia videntes q̄ omnes christiani recesserāt a ciuitate et nihil dimiserant in eadē ingredientes iterum populauerunt eam. Fuit aūt predictus virtuosus Cid dño predicte ciuitatis quinq̄ annis. Rex aūt alfonsus sext⁹ supradictus cum audiuit victoriā quā Cid campeator habuerat mortuus et quō ducebatur in equo suo hamecca ac si esset viuus venit personaliter ad sanctū petrum de cardena feliciter de toleto et honorauit euz in sepultura sua in qua etiā fuerunt infantes arragonie et nauarre cum suis vxorib⁹ que filie fuerunt ipsius Cid. Predict⁹ vero rex alfonsus sextus hyspano regnauit .xliij. annis et septem mensibus et perceptis sacramentis feliciter migrauit ad deum anno dñi Millesimo centesimo vicesimo octauo. Jacet sepultus in monasterio sancti facundi in ei⁹ morte ex medio lapidū qui erant ante altare sancti ysidori in ciuitate legionensi. in hiis dieb⁹ manauit aqua quod fuit signū lachrymarū regni, ꝓpter damna sequutura post eius mortē Ipse non reliquit filiū heredem. Verum tamē quia ipse dederat filiam suam dominā vrracam in vxorem comiti Raymundo tolosano qui erat de genere gothorū et in illa predictus comes habuit vnum filiū cū ꝓficisceretur in hierusalē in passagio supradicto quē baptizauit in iordane et ideo vocauit eū alfonsum iorday. Ideo iste post multa dāna que acciderant in regno fuit eleuatus in regem et post factus est imperator.

Vincunt saraceni et occidit' rex alfonsus aragonie quia spoliauit ecclesias.

Entesimū duodecimū bellum inter saracenos et xpianos accidit post mortem regis predicti alfonsi pauco elapso tēpore Tunc enim regi arragonū alfonso cum esset cum exercitu suo in regno castelle facta concordia et pace inter eum et regem alfonsum paruulum dimittens ei q̄

quid in regno ſuo tenebat. Nunciatū eſt quod magna multitudo ſaracenorum intrauerat regnum ſuum arragonie qui nimis dolens recollectis/ vt occurreret illis et inuenit eos in quodam loco regni ſui qui dicitur efferga et bellauit cū illis dicens ſed quidam dicūt quod factus eſt victus. ibi victus fuit a ſaracenis et mortuus. Alij dicunt quod non fuit mortuus videlicet ſed duxit poſt hec vitam peregrini per mundum incognitus. Et dicitur in cronicis quod hoc accidit ei quia expoliauit eccleſiam ſancti yſidori et plures alias eccleſias caſtelle poſt mortem regis alfonſi ſcʒ beano volēs ipſe regnare

Vincunt chriſtiani cruce ſignati et capiūt ciuitas vliſbona

Centeſimumtredecimum bellum inter ſaracenos et xpianos accidit anno dñi Milleſimocenteſimoquadrageſimoſexto. Tunc cum ludouicus rex francorū audiuiſſet ciuitatē edeſſe captā fuiſſe a turcis zelo fidei ſuccēſus meſopotamie cō nanens ab Eugenio papa .iij. apud verſelia cum cruce ſignatus eſt cum principibus pegrinationēm pponens traſire anno ſequenti Milleſimocenteſimoquadrageſimoſeptimo. Sanctus Bernardus docardo regi apud frā bonburg conſtituto cū principibus fere oībus regnum crucis aſſignat et ſocij pegrinationis ultra modum multiplicantur nauali exercitu de anglia flādria et de lothoringia collecto ij ydus aprilis de tremūdo portu āglie cum ducētis nauibus pfectus .iiij kal.iulij vliſbonā applicant et illam poſt iiij menſium obſidionem capiunt hoſteſque quorum numerus erat ducenta miliū et quingēti occiſi ſūt ſz chriſtiani .xiij. milia vix eſſent. Chonradus rex cum innumera multitudine pegrinationē egreditur menſe maio et vt ad expugnandum yconiū incōſulto diuertit defficiētibus victualibus fame afflictus rediit et pſequentibus eos turcis multos pdidit. Rex vero francorum ludouicus etiam aggreditur pegrinationem et euocatus ab imperatore grecorum nauibus eius hieroſolimis cucurrit Anno milleſimo .c.xlviij. frāci p deſerta aſye dolo et aſtutia grecorū qui calcē farine miſcuerant ochio inſulis turcorū ſpacientes fame cruciati vix vſque dant equorum et armotam carnibus veſcerentur tandem multis famē patientib' ytalia veniunt et inde antiochiā paleſtinam nauigio petierūt bay medius comes manancū in capro et alfonſus comes tholoſe et ſancti Egidij apud ceſaream paleſtinam obierunt et a deo tunc male ſucceſſit regi francorum quod agrecorū manibus capcus imperatori grecorum turſolum obſidens ducatur pſentandus Quem rogerius rex ecialie expoliata grecia vaſtata vſque conſtantinopolim a captione liberauit.

Vincunt chriſtiani et capiūt ciuitas baecie per imperatorē hyſpanie alfōſū ſeptimū

Centeſimumdecimūquartum bellū inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno domini Milleſimocenteſimoſeptuageſimo. Tunc ſupradictus rex alfonſus ſeptimus rex quondam caſtelle et nepos regis alfonſi qui lacrarus eſt tholetum poſt tota hyſpania ſub eius dñio factus fuit imperator et coronatus in ciuitate legionēſi et confirmatus p papam et decretio vocaretur imperator hyſpaniarum. Poſtquam ergo regnum arragonie caſtelle et legionis pacifice teneret et omnes reges ſaracenorum hyſpanie ſibi obedirent tanquam vaſalli remanſerūt due ciuitates que nō recognoſcebāt eum, vonumus ſcʒ boecia et almeria et ppter illas ſubiugandas congregauit exercitum magnū et venit, primo ſuper boeciā et obſidet eam et aliquid nō ſeruantes eidem fidelitatem ceſſerunt quod cum cognouerunt ſaraceni omnium partium congregati ſunt et venerūt ibi ſtatim vt facerent imperatorem alfonſum ceſſare ab obſidione. Sed cum hec a ſaracenis agerentur apparuit ſanctus yſidorus in viſione predicto imperatori confortans eum et dicens. Craſtina die dabis bellum illis ſaracenis vincitur et ego veniam in adiutoriū tuum. ſuos ergo dum ſol emitteret radios ſup terrā pparauit ſe imperator alfonſus cū ſuis muniia ad bellādum. Venerūt ergo ambo ad locū belli irruerunt in ſaracenos et factū eſt durū bellū ac vtriuſque parte plurimi ceciderūt. Rex āt ſanctus filius imperatoris ſtrenuiſſime ſe habuit in illo bello et vidit imperator beatum yſidorum ambulantem in bello ex parte ſua et cognouit eum propter quod omnib' reſumpus confortauit milites ſuos ſine dubio ſperantes victoriam obtinere. Cum

D

ergo cognouerunt chriſtiani beatū yſidorū bellare cum eis et pro eis confortati ſunt nimis. Sz et ſaraceni puſillanimes effecti nō potentes ſuſtinere bellū terga ſunt dare coacti. chriſtiani autem videntes eos fugientes ſecuti ſunt eos et mortui ſunt omnes q̄ venerant in adiutorium eorū. Videntes autem ſaraceni qui erant intra villā q̄ non poterant reſiſtere imperatori alfonſo apertis ianuis ciuitatis receperunt eum omnia fortalicia ſibi ſubmittentes et propter miraculū quod in illo bello fecit beatus yſidorus ſtatim imperator virtuoſus fecit edificari eccleſiam vnam in honorē ſancti yſidori ſub cōuentu canonicorū regularium dans bonorum omnibus neceſſariis tam in crucibus q̄ in calicibus veſtimentis et libris q̄ etiā in poſſeſſionibus et hereditatibus ſicut neceſſarium eis erat.

Vincunt chriſtiani et capitur ciuitas almerie per imperatorē alfonſum ſeptimū.

Centeſimum decimūquintum bellū inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno domini Milleſimocenteſimoſeptuageſimoprimo. Tunc predictus imperator capta boecia contentus et animatis militibus ſuis cum eodē exercitu venit ſup almeriā. Eſt .n. ciuitas in litore maris mediterranei et in terminis granate ſita ergo imperator ſuper eandem ciuitatem cū aliquibus diebus in obſidione permanſiſſet venerunt in eius auxilium Comes raymūdus barchinonen. et ianuen. cum claſſe ſua per mare Qui fideliter adiuuantes imperatorem habita victoria cepit almeriā omnem autem predam ciuitatis et terminorū eius dedit imperator alfonſus ianuenſibus et inter ſpolia inuentū eſt vas lapidis p̄cioſi viridis coloris de quantitate vnius ſcutelle. Etiā ianuenſes dixerunt imperatori q̄ daret eis illud vas et quod omnia alia diſtribueret eis quibus vellet. quia ipſi cum illo vaſe eſſent contenti. placuit autē imperatori et cōceſſit eis vas quod etiā vſq; in hodiernū diem pro magno iocali obſeruāt ſicut audiui vocantes illud vas ſanctum grale. Alia autē ſpolia dedit raymundo comiti barchinoñ: Capta ergo ciuitate et relicta in ſecuritate et dotibus cuſtodiis eſt in caſtellam et cum iret per viam infirmatus eſt et laboribus bellorum et viarum et cum veniret ad locum qui dicitur de las ſeſnodas videns quandam arborem que dicitur enſina magne quantitatis et virentibus foliis placuit ei deſcēdere ſub eadem arbore vbi perceptis ſacramentis et facto teſtamento feliciter migrauit ad dominū. Inter cetera laudatur imperator predictus alfonſus de iuſticia Vnde legitur in ſua cronica q̄ cum quidā agricola de regno galicie cōquereretur eidē q̄ infans quidā in ſuo loco acceperat iniuſte bona ſua ſtatim miſit litteras ſuas illi infanti q̄ reſtitueret bona ſua. Sz ille parum curans de litteris Iterum rediit predictus agricola ad imperatorem cum querela tunc predictus imperator ſecretiſſime cum duobus aut tribus militibus receſſit a ciuitate tolleti et venientes in itinere quouſq; peruenit ad ſcientiam ergo diligenti inquiſitione ſecretioribus loci illius venit ad domū infantis et precepit q̄ vocaretur dicerentur q̄ ad portam imperator qui cū vocabatur autem non modicū miratus de tam ſubito et inexcogitato aduentu voluit fugere ſed captus eſt et interrogatus ab imperatore de illa iniuſticia et quare litteras ſuas ſibi placuerit obmiſit. Quare continuo mandauit pro ſuſpendi in porta domus ſue et reuerſus eſt imperator in ciuitatem tolleti. Iſte autem imperator reliquit duos filios quorum primogenitus dicebatur ſancius alius vero fernandus. Primo dedit regnū caſtelle. Secundo autem regnū legionis. Sepultus eſt autem in eccleſia maiori ſancte marie toletane regnauit et imperauit .xl. annis et ſucceſſit ei i regno filius ſancius qui fuit rex caſtelle qui tante virtutis fuit et tam bene ſe gubernabat q̄ vocat̄ fuit a populo rex ſancius deſideratus regnauit ſolum anno vno qui feliciter finiuit et ſepultus eſt toleti apud imperatorem patrem ſuum et ſucceſſit ei in regno filius eius alfonſus octauus rex caſtelle Qui incepit regnare adhuc paruulus f. etatis. iiij. annorum et ob id orta diuiſio magna inter milites caſtelle qui eorum intereſſe quis ſecum haberet in poteſtate ſua tā q̄ tutor quouſq; eſſet etatis ampliori propter quod plurima damna in regno euenerunt vſq; ad prefinitum tempus temporis premiſſe tyrannorum iuſſo ad iudi

lo vilhanus continetur in generali hyſtoria hyſpanie. Incepit regnare iſte alfonſus octauus. Anno Milleſimocenteſimoſeptuageſimoſeptio.

Vincunt xpiani mediatis plurimis ſaracenis et liberatur ciuitas roderia ab obſidione ſaracenorum per regem fernādū legionis

Centeſimūdecimūſeptū bellum inter ſaracenos et xpianos accidit anno dūi Milleſimocenteſimo. lxxxvij. Tunc quidam miles qui dicebatur fernandus roderici qui aliqua fortalicia predicti regis alfonſi octaui tenebat vſq; ad tempus pecſimam xv. annorū cum tempus fuit impletum tradidit omnia fortalicia regi. et ipſe fratum receſſit a regno et tranſiuit ad ſaracenos accepta ergo multitudine ſaracenorum diſpoſuit venire ſuper ciuitatē roderia que tunc edificabatur a rege fernando legionis fratre regis alfonſi predicti. Erat.n. locus ad huc ſine muris et ideo leuiter expectabat eā expoliare. Apparuit ergo in viſione beatus yſidorus ſacriſte eccleſie ſue vigilanti in ſacrario et oſtendit ei aduentum fernādi rodericum multitudine arabum et precepit ei quod iret velociter et nūciaret regi legionis fernando. Venit ergo nunciauit predicto regi hec omnia Rex autē gracias agens deo cōgregauit exercitum ſuum et venit ut locum quo potuit ad ſuccurrendum. chriſtianis ciuitatis roderia que tamē obſeſſa erat a ſaracenis et cum non haberent muros acceperūt tam viri quam femine currus et quadrigas et vaſa magna vinaria archas lectos ligna ac alia que habere potuerūt et poſuerunt circa quaſ loco murum quouſq; veniret rex fernādus. Venit ergo ad locum predictus rex fernandus qui nunquam fuerat victus et cōfidens in dño ex diuina reuelatione beati yſidori irruit viriliter in ſaracenos bellauitq; cum eis et deuicit eos et tanta fuit multitudo mortuorum ſaracenorū quod non erat qui eos dinumerare poſſet. aliqui autē euaſerunt per fugā. Alij vero tempore capiuitatis ſunt tradit. Et ſunc munita fuit ciuitas roderia et reuerſus eſt rex fernādus cum leticia et honore. Poſt mortem huius regis fernādi legionis ſucceſſit ei in regno eodē filius eius alfōſus qui in ſenectute ſua habuit bellū magnum cū alſ hebhe qui erat dño vandalie et deuicit eum et tunc lucratus eſt mendaz montages badayos et caſteres atq; alcantarā et populauit plurima alia loca propterque regnum ſuum erat delatatum.

Vincunt ſaraceni et vulneratur rex alfonſus octauus.

Centeſimumdecimumſeptimum bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno domini Milleſimocenteſimoocttuageſimonono. Tunc erat in affrica miramamolin ſaracenus quidā nomine tu galendo. Hic eleuatus in ſuperbiam tranſiuit mare cum poteſtate magna et venit yſpaliam et ibi mouit exercitum ſuum per campania cordubensis tranſiuitq; portum que dicitur muradel. quod cū rex alfonſus octauus cognouit cū iam tranſierāt. xx. anni etatis ſue et pacifice poſſideret regnum ſuū ſic quod reges aragonie et nauarre erant eius vaſalli. Congregauit ex impetuoſo maiorem exercitum quem potuit et venit in locum de alarhos nec voluit expectare reges aragonum et nauarre nec multos alios qui veniebant in adiutorium eius Sed ipſe cum paucis quos ad manum potuit habere de locis circumuicinis et cum didaco dño viſcaye necerāt ibi nobiles regni hyſpanie qui in non erāt ſūt ſiſtes firmantur ſicut nobiles qui lingua noſtra dicantur fide dalgie. Et ideo illi propter hoc vituperium non venerūt ad bellum Cū ergo predictus rex alfonſus octauus eſſet in loco de alarchos fortalicium preparando. ecce ſuperuenit miramamolin cum poteſtate magna ſaracenorū quorum non erat numerus et cum rex alfonſus eſſet magni cordis inuit in ſaracenos et commiſſum eſt durum bellū. Et noluit deus quod xpiani euincerent illo bello cum honore cū non eſſent vnanimi nec tradiderant dño ſuo auxilium ſicut debuiſſent. vici ergo fuerūt ibi xpiani et multo eorum mortui et rex alfonſus fuit in bello vulneratus et extractus a ſuis violenter quos ipſe voluit ibi mori et cognouit rex alfonſus quod hec ei acciderant propter errorem quem ipſe fecerat contra deum ſicut ei reuelatum fuerat per angelum et propoſuit in corde ſuo de cetero ſeruire deo intellexerat enim quod poteſtas dei caſtigauit eum crude quod ſibi

multum profuit quia ſeruiens deo nunq̄ aliquid poſtmodum cepit q̄ non glorioſe ſiniret ve patet in cronicis hyſpanie lautiſſime.

Vincuntur ſaraceni et perditur ciuitas ſancta hieruſalez et plures alie ciuitates et loca

Entesimūdecimūoctauū bellū inter ſaracenos et xp̄ianos accidit anno dn̄i Milleſimocenteſimo .lxxxvij. tempore friderici imperatoris et vrbano papa .iij. Poſt cū ieroſolimitanum per xp̄ianos valde fuerat dilatatum poſt multa bella et glorioſas victorias de ſaracenis in quibus ſemper pauci de pluribus triumphabat ſicut habetur catalogo regum terre ſancte poſtq̄ habita fuit a xp̄ianis poterit annotari quia godefridus de bullon Primus qui ibi principatum tenuit anno vno cum paucis principem multe ſoldani egyptiorum cum infidelium innumera multitudine in prelio ſuperauit. Rex baldouinus qui ei ſucceſſit primo annoꝝ in hieruſalem hic cū nongentis ſeptuaginta militibus et nongentis peditibus principe multe caliphe egypti qui ſecū .xx. milia equitū et .xxx. milia peditum adduxerat ſuperauit vbi prelium principē cum quinq; milibus ſaracenis interfecit alij aūt per fugā euaſerunt. Et iterum cū quingentis equitibus et duobus milib' peditū preſidē aſto ſlicarū venientem cū innumera multitudine deuicit occiſis ex eis iiij milibus alijs in fugam conuerſis regnauit annis .xviij. Et ſucceſſit ei alius baldouinus de burgo qui in primo regni ſui anno cum ſeptingentis equitibus cū gario principe ihericoꝝ potentiſſimo qui ſecū innumerā multitudinē turchorum habebat bellauit et deuicit cū iiij milibus ſaracenis interfectis alijs vinculis mancipatis cum reliquis vero ſaracenus ille vix euaſit. Aliud autem bellum habuit cū rege damaſcenorum cuius exercitus erat .xv. milium equitum ipſe vero baldouinus habebat mille equitum et duo milia peditum hunc etiā deuicit duobus milib' ſaracenis mortuis pluribus captiuatis. Alij aūt cū principe ſuo terga dederunt de xp̄ianis aūt ceciderunt .xxiij. Regē etiā aſcalonitarum qui cū multitudine egyptioꝝ venerat in bello cū ſuis paucis proſtrauit. Itē doloquinū damaſcenorum regem qui venerat cum exercitu magno in bello. Quarto contriuit duobus milibus et hoſtib' interemptis. De xp̄ianis vero ceciderunt equites .xxiij. pedites .lxx. Hic baldouinus regnauit .xiij. annis et ſucceſſit ei in regno gener eius fulco comes hic cum paucis militibus ſuis contra innumeram turchorū multitudinē que de perſide ebulerat triumphauit tribus milib' interēptis et multis alijs in captiuitate deductis regnauit .xi. annis ſucceſſit ei in regno baldouinus primogenitus eius filius qui nono regni ſui anno quoſdam nobiles turchorū ſatrapas cū vniuerſo exercitu ſuo et cū paucis geroconitanis in prelio ſuperauit interfectis ex eis quinq; milibus reliquis cū ignominia et confuſione fugientibus. In .xv. etiā regni ſui anno cū principe damaſcenorum noradino cōgrediens fugiente noradino cū parte exercitus ſui reliquis interemptis. Rex victor campum obtinuit regnauit .xxiij. annis ſine liberis et ſucceſſit ei in regno frater eius Almaricus. Hic primo regni ſui anno partibus egypti cum dargan principe multe egyptiorum congreditur et facta magna ſtrage hoſtium cum paucis triumphus victoriam obtinuit. In ſecundo aūt prelio habes ſecum .cc.xx. milites pugnauit cū principe ſoldani damaſci qui ſecum ducebat .xij. milia turchorum Arabum autem videntium multa et interfecit ex hoſtibus mille quingentos de xp̄ianis vero centū ceciderūt regnauit annis .xij. et ſucceſſit ei in regno baldouinus filius eius. Hic diuino iudicio lepra percuſſus regnum nihilominus rexit qui anno iij ſui regni cū .ccc.lxxv. equitibus circa partes aſcalone occurrens ſaladino qui cum .xxvi. milibus equitum veniebat ſuperauit ipſo ſaladino cum parte exercitus fugiēte alijs mutilatis alijs vinculis mancipatis. De xp̄ianis autem iiij aut quinq; domini dicuntur ceciſſe. In alio autem prelio circa tyberiadem cum ſeptingentis equitibus occurrens ſaladino qui .xx. milia equitum ſecum habere dicebatur ipſum ſuperauit mille hoſtib' interemptis. De xp̄ianis vero pauciſſimi ceciderunt. Cum autem predictus rex propter eius egritudinem vxorem ducere voluiſſet duas ſorores quas habebat ſibillam primogenitam et yzabelem iuniorem duobus viris nobilibus genere vxores dedit ſibillam vxorem bernardo de longa ſpana marchio-

nī montis ferrati. yſabellem vero tradidit hōño cuſtodi de thorono. mortuo autē ſicto henrardo et relicto quodā paruulo filio cū nomen baldouinus rex predictꝫ vxorem ſuam tradidit cuidam adoleſcenti de picta/uenſi comitatu guidō fideliſſimo cui etiam eo ꝙ infirmitate nimiū grauabatur totius regni adminiſtrationem cōmiſit. ſꝫ regis indignationē incurrens procuratione et adminiſtrationem amiſit. Et tunc rex conuocatis regni maioribus nepotem ſuū paruulum baldouinū regem inungi fecit et tam ipſiꝫ ꝙ regē negocia prudente tuede comitem tripolitani cōmiſit. nō multo aūt tempore pꝰ baldouino rege leproſo viā vniuerſe car/nis ingreſſo minore etiam baldouino de/functo pretactꝰ guido parante vxore ſua ſibilla ad quā regnū iure hereditario pertinebat ſublimatus eſt in regem nō requiſito aſſenſu comitis tripolitani qui totiꝰ regni tūc procurator erat. Unde valde indignatus ꝑſertim cum ipſe ad regnum aſpiraret abſqꝫ regis conſenſu cū quo rancorem et inimici/tias cōtraxerat cū ſaladino treugas fecit et ut maiorem in regno et cōtra ipſum regem defenſionem haberet et nocendi maneret aſſocia tyberiadis et totiꝰ galilee matrimoniꝫ contraxit. Unde factum eſt in regno pericu/loſa et pernicioſa diſcordia quibuſdam co/miti fauentibus aliis regibus adherentibꝰ Quā diuiſionē cum ſaladinus cognouit cogitans ꝙ immēſo foramine diſcordie facꝰ patere inſidiantibꝰ ingreſſus ex omnibꝰ ſibi ſubiectis regionibꝰ multitudinē pugnatorum congregauit ex egypto arabia et meſopotamia tam equites ꝙ̄ pedites contra chri/ſtianos conuocādo. Dicitur autem l milia equitum exceptis peditibꝰ in comitatu ſuo ſecum traxiſſe et permiſit ante faciē ſuaꝫ de/cem milia electorum militum qui per terram comitis tripolitani qui tunc treugas cū ſaracenis habebat per partes ſ. tyberiadis et nazareth vſqꝫ ad ſuburbia accon tranſierūt vt more ſuo chriſtianos prouocarent ſi forte in/caute et inordinate pſequentibꝰ poſſent eoſ perimere vel captiuos retinere nec effectu ca/ruit aſtuta impiorum imaginatio. ex magiſter milicie templi cum fratribꝰ ſine pluſqꝫ. lx. in/caute egrediētes cum magiſtro hoſpitalis q̄ de caſtello ſuo beluer reuertabatur et decem fratribꝰ interdum ſunt ab eis iuxta caſale co

bem licet autē non niſi centū viginti mili/tes in comitatu ſuo haberet. x. milibꝰ ſaracenorum mirabiliter reſiſtentes multis ex eis interfectis ipſi tandem fere omnes interfec/ti ſunt vel retenti magiſtro autē templi cum paucis fuga elapſis magiſtro vero hoſpitalis trucidato primo die may cruentā de chriſtianis reportarūt victoriam. Ex quo facto animoſiores ſaraceni effecti menſe Julio ſequenti omnibus viris ſuis in vno cōgregatis regni chriſtianorū ex parte damaſci ciuitatem ſ. tyberiadem obſederūt. Jamꝫ enim co/mes tripolitanus cuius erat ciuitas a ſaracenis captiue treugis receſſerat eo ꝙ imponeretur ſibi ꝙ cōtra regem et regnum mala plura machinās ſaracenis cōfederatus fuiſſet Muniuit igitur predictā ciuitatē cōtra ſaracenos vxore ſua in preſidio relicta. Dñs aūt rex guido rex iheroſolimytanus et raymun/dus comes tripolitanus cum omnibus ſere totius regni nobilibus cum equitibꝰ et pe/ditibus quotquot habere potuerūt diuino auxilio derelicti ſaladino et ſuos occurrentes territoria ſua circa fontē ſephorianū locauerunt de multitudine ſi quidem ſua pluſqꝫ de diuino auxilio cōfidentes. A pri/mo enim introitu latinorū et terram ſanctam chriſtiani tot milites in vno prelio cōgregare nequiuerūt. Erant enim mille ducenti mi/lites loricati pedites autem cum armis et arcubꝰ et baliſtis circiter. xx. milia in ſauſti exi/pedatōe inter ſauſe bicaniſ die aūt ſequēti cū de chriſtianorum exercitu verſus obſeſſam ciuitatem leniter progrederetur copioſa equi multitudo exercitus ſaladini a dextris et a ſiniſtris chriſtianos precurrēs nimis infeſtans ſagittis et ſpiculis eorū equos ꝙ̄ equites ſine intermiſſione vulnerans in loco arido et inaquoſo exercitū chriſtianorū caſtra locare et tētoria figere coegit ꝙ prudenter attendens Saladinus ſequenti die priuſqꝫ ad aquas exercitus xp̄ianus peruenire potuiſſet in extremum ciborum ordinatis ſcḋm militare diſciplinam aciebꝰ chriſtianorū tam equitibꝰ ꝙ̄ equis ſitientibus Saladinus ſimul cum ſuis hoſtiliter occurrit. Erant aūt dies feruentes valde Menſe ūt iulio. iiij. nonas eiuſdem in feſto tranſlationis ſancti martini anno in/carnationis domini ſupradicto. M. Milleſimo centeſimooctuageſimoſeptimo tradidit deꝰ omnis populum chriſtianorum infurtus pec

caſis coram exigentibus in manibus impiorum a deo q̄ xpiani ſubito terga dātes ab inimicis fere omnes a maximo vſq; ad minimū trucidati ſūt vel i captiuitate deiecti in tantā eñ formidinem et puſillanimitatem humiliauit eos dñs q̄ vnus ex hoſtib⁹ verſo vice centū perſequebatur ex xpianis . quidam arma ſua turpiter piiciētes in manibus inimicoꝝ ſe gratis tradebant facta aūt magna ſtrage eoꝝ. Guido etiā rex hieruſalem et magiſter milicie templi cū multis aliis taꝫ maioribus q̄ minoribus ordinatim captiuitate detenti abierūt abſq; formudine ante faciem ſubſequentiū vt dū conſiderātes et cadentibus ſignis deū viſibiliter offenſum agnoſcerent et diuine protectionis clypeum ab ipſis receſſiſſe non dubitarent. lignum ſalutifere crucis quod die illo tenebroſo ſecum in prelio detulerant lamentabili in fortunio amiſerunt et poſt paucos dies Saladinus ille inimicus chriſti non ſolum ciuitates plures ac alia loca regni ſꝫ et ciuitatem ſanctam hieruſalem occupauit cuius exadiij tota cauſa fuit. quia vt dicitur ē tota terra erat facinoribus plena et rarus erat in monaſterio et rarior in ſeculo queꝫ nō moribus vel luxurie vel auaricie infecitꝫ de dir etiam operam proditor comes impoſitanus . Cum ſupradicta vrbanus papa tercius audiuit captum eſſe hieruſalem ab inimicis xpi pre dolore poſt modicū obijt

Vincunt xpiani cruce ſignati et eſſiciūt ſecundum paſſagiū ad terrā ſanctā ſine cōfeſſione finis capitl'i iij quintus decem.

Entesimū decimū nonum bellū inter ſaracenos et xpianos accidit āno dñi Milleſimo. c. octuageſimonono. Tempore clementis pape tercij tunc creſcente rumore lamētabili de terra ſancta plerꝫ aſſumpte crucis ſigno hieroſolymā ire propoſuerunt videlicet philippus rex francorum et henricus rex anglorū et fredericus octuageſimus octauus Imperator et guillermus rex ycalie qui iter maris liberū fecit et a piratis et tiburcis p margaritꝫ claſſis ſue ducem ſic ergo ingens cōmotio partium diuerſarū gentium per mare et per terras partes petentium tranſmarinas rauenaten et piſanū. archipſules cum magno de ytalia agmine tyrum appulſi ſunt. fredericus imperator fines imperij aggreditur cū multitudine infinita de friſia vo et daca naues l. de flandrijs quoq; triginta ſeptē. de francia etiam campania q̄ plures illuſtres milicie titulis glorificatas nulla meminit nec refert hyſtoria tantam motōeꝫ populoꝝ. Philippus et Richardus frācie et anglie reges apud meſſanā vix appulſi nō valentes progredi ibidem hyemarūt ad quos Abbas Ioachiꝫ veniens vocatus ab eis de calabria ſiſcitans de futuris reſpondit q̄ mare quidem tranſirent ſed parū proficerēt nōdū adeſſe tempora quibus recuperanda foret hieruſalem quod et ita contigit Nam ſo'uꝫ accon ciuitatem de curſu fere biennio quando ceperat obſideri fuit capta per reges predictos vbi philippus rex francie fuit infirmus et ideo apparatu ſuo duci burgundie cōmiſſo redijt a partibus tranſmarinis . Imperator vero ad quoſdam locoꝝ anguſtias adueniens repente multitudinem thurcoꝝ cū quibus bellās triumphauit poſt q̄ fluuiū quēdam tranſiēs⁹ mergitur et vix extract⁹ paulo poſt mortuus fuit quidam vir magnanimus qui poſt karolum magnū in geſtorum magnificentia parem nō habuit cui⁹ exercitus antiochiam venit vbi dū ſuta corpora reficiunt et epulis intendunt totobuiuni vt de tanto exercitu pauca mulia remanſerunt. Richard⁹ anglie rex poſt multa naufragia rediens per hauſtriā tranſire ſecrete delibe rans a duce cape⁹ tradit imperatori a quo p annum detent⁹ exactione maxima redditur ſuo regno.

Vincūt xpiani et capitur ciuitas damyata rēpore. lxx. milibus ſaracenoꝝ.

Enteſimū viceſimū bellum inter ſaracenos et xpianos accidit āno dñi Milleſimo ducenteſimo decimo ſeptimo tēpore honorij pape tercij Tunc congregat exercitus accon cū regibus hieruſalem cipri hungarie et ducibus hauſtrie bauarie frācie q̄ plurib⁹ et germanis rodetunib⁹ vero hugarie aliqui egyptū applicātes damyatā capiūt perēniꝫ ia ferro q̄ fame octuaginta milia ſaracenoꝝ. deniq; capitis cardinali tēplariꝫ et hoſpitalarꝫ totoq; exercitu excepto rege q̄ a cardinali diſcordās re

aſſerat banyaſaꝗ per annū a xpianis fue‑ poſſeſſa pro eoꝝ redemptione fuit reddi‑ ta paganis hoc tempore ab eodē papa bea‑ pater noſter frāciſcus regulā ɔfirmauit

Vincunt xpiani perempti. ec. milibus ſaracenorū per regem alfonſum octauū in nauibus tholoſe.

Ameſimū. ec. primū bellū inf ſara‑ cenos et xpianos accidit anno dn̄i milleſimoducenteſimoneccimotercio. Tūc dictus rex alfonſus. viij. nepos impera‑ toris cum regnaſſet quinꝗ annis videns qd̄ neque ſaraceni ɔtinuo infeſtabant xpianis credens obliuioni quando fuerat victus ab illo miramamolim affricano ſupradicto conſilio habito cum magnatibus regni ſui certum fuit ꝙ melius erat ꝙ poneret ſe in fortuna belli ꝙ ſufferre ɔtinuo tanta dāna ſaracenorum et factū eſt ꝙ infans fernādus regis predicti filius miſit ad papā pro‑ curata vt ſuccurſum haberet pater eius cō‑ tra ſaracenos qui loca eius ceperant et uſur‑ patas tenebant. ſ. venerāda deſtruere regnū. papa aūt videns ꝙ erat iuſta pe‑ tio conceſſit et mandauit ꝙ predicaretur per omnia regna xpianoꝝ per annū ante termi‑ num prefinitū belli affirmans tamꝑ ſarace‑ nos ꝙ per xpianos et vincerent ꝙ aūt ɔdicta ſupradicto habito conſilio congregauit rex alfonſus exercitū ſuū et iuit vt ɔcurreret contra ſaracenoꝝ et cepit tunc alcalam et ge‑ ueram et grandum et cubas et reuerſus ē ad terrā ſuam ꝓpter tēpeſtatem hyemis. Et tunc in menſe februarij cum eſſet in maiori ſo mortuus eſt filius eius infans fernandus quo valde dolebat quia vnicus et erat hereſ qui haberet et ſepultus eſt in monaſterio monialium ciuitatis burgēn. quod dicit las huelgas Illud enī monaſteriū cū quodā ſolemni hoſpitali ꝓpe eā edificauerat predi‑ ctus rex alfōſus. viij. et mirabiliter dotauit omnibus neceſſarijs. Tūc ergo tēpus veni‑ ebat quo ſolēt reges ad bella ꝓcedere cō‑ gregatis exercitibus ſuis venit ad ciuitatē toleti vbi inuenit multas gentes cruce ſigna‑ tas diuerſarū nationum et linguarum et tunc etiam acceſſit ibidem rex petrus arra‑ gonie cū toto exercitu poteſtatis ſue. Et alie multe gentes regni francorum venerūt etiā ibi omnes prelati magnates milites ſuffi‑ cientes et ciues regnorum ſuorum gentes etiam ex ytalia roma lombardia almenia et portu‑ galia et precepit rex alfonſus ꝙ computarent omnes gentes que venerūt extra regnum ſuū et inuenta ſunt. x. milia equitum. c. milia pe‑ ditum et locutus eſt virtuoſus rex alfonſus cum omnib⁹ capitaneis et principibus om‑ nium exercituū et dedit eis omnia neceſſaria qui‑ bus contenti de eo ɔmiſerūt ſibi ꝙ vel vi‑ cerent bellū vel morerentur cum eo Dato ergo ſolido illis quib⁹ dandum erat datis etiam plurimis armis non habētibus et bellijs plurimis ad portādum neceſſaria inuentus eſt numerus beſtiarū lxx miliū. Egreſſ⁹ eſt ergo alfonſus rex cum exercitibus ſuis a tholeto die lune. xij. menſis Junij et appro‑ pinquātes ad terrā ſaracenorum ceperūt ſta‑ tim malagon et calatrauam veterā. Et tūc appropinquauit ibidem rex ſanctius nauar‑ re cum toto exercitu poteſtatis ſue et inde pro‑ cedentes venerūt ad locum qui dicitur guada‑ lupa qui eſt ſub mōte delmuladar et inde aſ‑ ceſſerunt ad locū qui dicit faloza ex quo lo‑ co viderunt tentorium ipſi⁹ miramamolim quod erat totū coloris ruber ſaraceni autem ceperunt totum illū tranſitū. et ideo chriſti‑ ani tranſire nō poterant ad miramamolim ſine maximo periculo ꝓpter aſperitatē et ar‑ tidinem vie. Cū ergo predicti reges eēnt in conſilio quid ſuper hoc agere deberent ec‑ ce apparuit eis angelus dn̄i ſub forma paſ‑ toris qui dixit regi alfōſo ꝙ ipſe oſtēderet eis viam ꝑ quā ſecure poſſent tranſire et inſuper paſcua virentia et fontes delectabiliſſimos ad bibendū et ſic factum eſt. Venerūt ergo per viā quā eis oſtendit et inuenerūt in altu‑ dine illa quā aſcenderūt planiciē magnā et diuina que dixerat eis angel⁹ dn̄i. Illū autē amplius videre nō potuerūt ex quo co‑ gnoſcerunt illū fuiſſe angelū dn̄i. et cū co‑ gnouerunt ſaraceni ꝙ chriſtiani tranſiret ad predictū locū doluerunt valde. Fixis ergo ibi tentorijs ſuis in loco vnde poterāt videre ſa‑ racenos et econtra manſerūt ibi trib⁹ dieb⁹ vt requieſceret modicū a laborib⁹ ſuis In pre‑ dictis autē trib⁹ dieb⁹ ſemper tenuerūt ſara‑ cenī ſuas acies ordinatas. Die autē dn̄ica hora medie noctis que erat. xvi. dies Julij audita eſt vox quedam de celo ab omnibus exiſtentibus in exercitu chriſtianoꝝ dicens.

Puij

Surgite serui dei armamini et ite ad bellum qua voce ab omnibus audita confortati sūt animis percepto ergo salutari⁹ sacramēto cū venit lux diei, exiuit exercitus dñi armat⁹ et ordinatus. Saraceni similiter ordinaverunt acies suas. Erat autem exercitus eorum octuaginta milia equitum peditum vero nō erat numerus quia nō remansit aliquod regnum saracenorum de quo non fuerunt ibi saraceni inter quos erant multi reges et principes et vbi erat tentoriū predicti rubei illi⁹ miramamolin fecit fieri circulū magnū q̄si curtale cōstructum vndiq; ex hominibus armatis colligatis cathenis ad crura ne aliquo modo fugere possent quorum numerus erat vltra centū milia saracenorū nigrorū qui oēs habebant a tergo enses et lanceas et intra circulum illum erant multi reges et alij magni dñi quasi enigma multa ad servādū miramamolin. Intra erant etiam sagittarij innumeri et multitudo arcarum que plene erant sagittis extra circulum vero predictum erant tot acies terribiles ordinate q̄ pauor erat ad videndū et tanta videbatur multitudo q̄ nullus poterat numerum estimare. In medio vero totius multitudinis erat predictus miramamolin armatus et indutus et super quādā nigra almosia et super illaz alia incōsutilis tenens ensem ad colum et librum alcoram ante se. Cum ergo reges xp̄iani incepissent mouere se contra inimicos xp̄i subito apparuit eis crux pulcherrima in celo multorum et mirabilium colorum quam oēs xp̄iani viderunt vt narrat in cronica sua rodericus archiep̄s propter quod signum oēs xp̄iani fuerunt nimium confortati et inuerunt viriliter et ordinatissime in saracenos et factum est prelium magnum. Die eadem ea que fuit xvi. dies Junij et post plurima eodem saracenorū confractum est curtale ex multiplici parte et victi sunt saraceni miramamolin vero cum paucis euasit. Secuti fuerunt xp̄iani tota die et tota nocte saracenos fugientes occidentes et vulnerātes eos et reuersi sunt in locū belli qui dicitur vulgariter las nauas de tholosa inuenti sunt mortui saraceni cc. milia de xp̄ianis vero solum c. et xxv persone, et steterunt ibi reges xp̄iani cum toto exercitu suo octo dieb⁹ expoliātes cāpum et tantā multitudinē auri et argēti deuenerunt q̄ vix poterant sufficere ad colligendū. vt videret rex alfonsus. In illis aūt duobus diebus nihil aliud cōbustū est pro cibarijs preparandis in toto exercitu nisi solum haste lancearum et sagittarum saracenorum sed nec terciam partē cōburere potuerunt et dedit rex alfonsus regi aragonū tentorium illius miramamolini et precepit honorem dño viscaye q̄ videret campū qui in hunc modū dixisse dicens. Domine oēs diuitias quas nos et vos milites vestri habere debemus hui⁹ belli miramamolini commodo quo sunt intra curtale oīne sunt reges aragonie et reges nauarre. Nobis aūt dñe honorem belli [illegible] quia vos habere debetis. Alij vero gentes gaudeant de his que habuerunt quod verbū placuit omnibus regibus et processerunt inde et leticia magna et ceperunt castrum [illegible] et ferrabanos et castrum quod dr̄ las nauas de tholosa. Et inde venerunt baccios et ipsius inuenerūt. Progredientes vero vltra inuenerunt ciuitatem vbi terciam que plena erat saracenis fugientibus vltra x. milia et obsederūt ciuitatē et breui spacio capta est ciuitas sic q̄ nullus saracenus euasit qui fuerat mortu⁹ vel captiuus vbi et āplurimas diuitias inuenerūt et destruxerunt ciuitatē vsq; ad fundamentū. Quo facto reges aragonū et nauarre propter infirmitates varias exercitus iusserunt felici expeditione in regna sua sunt reuersi. Rex vero alfons⁹ cum magna leticia et honore reuersus est toletū vbi magnifice remunerauit et milites suos et extraneos. hic magnificus et virtuosus rex alfonsus. viij. post plurima bella et gloriosas victorias cū iret vt se videret cum rege alfonso legionis infirmatus est in quodā loco prope areualo qui dicitur garsimun⁹ vbi percepto sacrametis et facto testamento feliciter migrauit ad dominū āno. liij. regni sui et successit ei in regno filius ei⁹ henricus puer⁹. viij rex castelle. Jacet aūt sepult⁹ in supradicto monasterio monialium burgen. quod ipse cōstruxerat. Regnauit aūt rex henricus p̄dict⁹ iij. annis quem bolās ludēdo cū pueris suis in ciuitate palen. casu percussit quadā tegula cadē et percussit regē in capite de quo mortuus est et sepultus est in predicto monasterio burgen. apud fratrem suū infantē ferdinādū et successit ei in regno rex ferrādus fili⁹ regis alfonsi legionis et dñe beringarie filie

ſupta dicti regis alfonſi nepotis imperatoris predictus rex barnnos nō relinquit, plica erit hac rege fernando mortuo patri ſuo re gionis obuincta ſunt regna caſtelle et le gionis pro ſemper.

Vincunt xpiani et capitur regnū maiori cas per regem Jacobū aragonie.

Centeſimumnuceſimūſcōm bellum inter ſaracenos et xpianos accidit anno dn̄i Milleſimoducenteſimo tricimo tēpore gregorij pape. ix. Tunc Jacobus rex aragonū congregato claſſe ſua p mare venit ſuper maioricā et deuictis ſaracenis cepit ciuitatem et totū illud regnū.

Vincunt xpiani et capitur ciuitas valen per regem Jacobum aragonie.

Centeſimumnuceſimūtertium bellū inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno dn̄i Milleſimoducenteſimo treceſimooctauo. Tunc Jacobus rex aragonū congregato exercitu ſuo venit ſuper valentiam et obſedit et cepit eā plurib⁹ dellis ſaracenorum deuictis.

Vincunt ſaraceni vaſtatis pluribus prouincijs.

Centeſimūnuceſimūquartum bellū inter ſaracenos et chriſtianos accidit circa annū domini Milleſimū ducenteſimūquadrageſimūſcdm̄ tēpore ceſtini quarti tunc tartari cum magno exercitu hungarā et polonā vtrāq; armeniā et alapiā vaſtant et vſq; ad fines germanie peruenerunt. Cū aūt timerent reſpō habuerunt et dictum eſt eis. Ite ſecure ſpōs deſidij et incredulitatis et diſcordiam vos. Sicq; factum eſt. Ante.n. illum eorū rex principes clerus et populus diſſidebant, et ideo in motu eorū pa cem nolebāt et cum tartari ſe defenderent regnū hungari timore cōfuſi fugerunt et multa milia hungerorū ſunt occiſa.

Vincunt xpiani cruce ſignati et capitur ciuitas damiata per regem francorū ludouicum.

Centeſimumnuceſimūquintum bellū inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno domini Milleſimoducenteſimoquadrageſimonono tempore Innocentij quarti. Tunc rex francorum ludouicus qui poſtmodū fuit ſanctus et canonizatus zelo fidei ſucceſſus mibus fratribus ſuis cruce ſignata et cōgregata magna claſſe vigans per mare applicuit portuz ciprie vbi hyemauit. In ſequenti aūt vere veniens damiatā litora. niſi plenis ſaracenis inuenit defendentibus ſibi terram ſed bellans eis cū viriliter cū baliſtis fugauit et terruit eos ad eo ꝙ ciuitatem muniſſimā liberā dimiſerunt fugientes quam rex et ſui intrantes in ea cerūt eſtate ac ſequēti hyeme tenuerunt.

Vincunt ſaraceni et capiuatur rex francorum ludouicus cū fratribus ſuis.

Centeſimumnuceſimūſeptum bellū inter ſaracenos et xpianos accidit anno domini Milleſimoducenteſimo quinquageſimo. Tunc predictus rex ludouicus cum exercitu ſuo contra ſoldanum babylonie egreditur ſequens predictum mi ſuum videlicet ſaraceni p aliam eiz eo fortamice manſionum perduſerunt ſed robertus frater regis ſuſpicans ꝙ eodez curſu vltima reſponderent primis in quadam aggreſſione villam occupat almoſeras vbi in ter certamine ſaraceni plurimos primūt chriſtianos. Inter quos frater regis fuit perditus nec inuentus. Conſequenter regis exercitus tanto fuit ſubiectus infirmitatibus ꝙ cū et alij armis non vſi aſſumebantur ad excubeas et diurnas cuſtodias loco egrotātium dominorum quod ſaraceni preſentientes regem inſequuntur et in quodaz loco inteoduſum cum fratribus ſuis karolo et alfō ſo capiunt et alios plures interficiunt et plures retinent captiuos ſed tractu habito cū ſoldano rex cum captiuis magna interueniente pecunia liberatur et damyata redditur ſaracenis propter quam pecuniam ſoldan⁹ fuit poſtea a ſuis intercept⁹ vaſallis et damiata diruptis nec ad manus iterato peruenit chriſtianorum. Rex vero ad ciuitatem redens Acconen̄. vero quinquennio illis manſit in partibus multaq; loca muniuit et captiuos plurimos redemit.

Quo tempore facta est subito crucis signatio pastorum illorum et puerorum in francia vsqꝫ ad numerū circiter xx. milium dicentium se angelos vidisse et ad vlciscendū regem missos esse. Inter quos aliqui magistri vocabantur igitur more eporū aquā benedicentes matrimonia coniungentes religiosos vero et clericos spoliantes interdū verberantes et interdū occidētes et nullus resistit seu compescuit malignātes. Sic ergo per regiones ad diuersos portus maris s. mersiliam et brundusiū peruenientes naues et vacui redierunt sic qꝫ in breui tempore ve fumꝰ euanuerunt. ferebatur autē qꝫ vetulus de monte qui arsacides dicitur et parentes duos clericos salmannos in carcere detinuerat nec vnqꝫ eos dimittere voluit donec ab eis vt regni francie pueros sibi adducerent firmā promissione acciperet. Ab his ergo clunsabantur benedicti petri quibusdā falsis visionibus aiqꝫ promissionibus ad se crucis signandos elexit.

Vincunt christiani cruce signati et fugantur saraceni et tyranni de patrimonio ecclie.

Centesimumvicesimumseptimum bellū inter saracenos et xpianos accidit anno dni Millesimo ducentesimo sexagesimotertio tempore vrbani pape.iiij. Tunc manfredus tyrannus retinens patrimonium ecclesie. & regnum sicilie exercitum magnū saracenorum in eundem patrimonium introduxit Sed predictus papa vrbanꝰ quam plures per crucem signatos victoriam reportauit et de patrimonio ecclesie ipsos fugauit. et tunc contulit karolo fratri ludouici regis francie predictum regnū sicilie. hic fuit pater sancti ludouici fratris nostri.

Vincunt xpiani et capitur ciuitas murcieñ. per regem Jacobum aragonie.

Centesimumvicesimumoctauum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimoducētesimosexagesimoquarto. Tunc iacobꝰ rex aragonum congregato exercitu suo ciuitatem murcie saracenorum qui rege castelle tributaria erat obsedit et expugnauit et cepit

Vincunt xpiani occisa multitudine saracenorum per infantem alfonsum filium regis fernandi secundi.

Centesimumvicesimumnonum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimoducentesimosexagesimoseptimo. Tunc predictus rex fernandus secūdus octauus rex castelle anno regni sui. xv. precepit filio suo infanti alfonso vt intraret et percurreret terram saracenorum qui cum exercitu suo destruxit terram ciuitatis cordubeñ. et cepit plonam et venit contra terram hyspaleñ. et zerseñ. et destruxit quicquid inuenit fixitqꝫ tentoria sua super ruinam guadalete. Rex vero saracenorum abebuc cum hec sciuit conuocauit duramonibus totam terram et venit ad locum desertum posuitqꝫ regale suum inter villas christianas fecitqꝫ septem acies in quarum qualibet adminus erant mille equites. peditum vero non erat numerus. christiani vero etiam ordinauerunt acies suas et inuenti sunt mille equites et decem milia peditū. duxerant autē secū quingentos saracenos quos captiuauerat hos statim decapitauerunt commissum est ergo bellum asperrimum inter vtrosqꝫ et cū adiutorio altissimi et sancti apostoli iacobi qui apparuit xpianis in bello victi fuerunt saraceni et tot fuerūt mortui ex eis qꝫ non fuit numerꝰ eorū estimatio.

Vincunt saraceni et capitur antiochia per soldanum babylonie.

Centesimumtricesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini supradicto Millesimo.cc. sexagesimoseptimo. Tunc enim soldanus babylonie vastata armenia antiochiam obsedit quam post aliquos dies captam occisis et captiuis viris et mulieribus in solitudinem redegit.

Vincūt xpiani et capitur vbeda per regē fernandum secundum.

Centesimumtricesimumprimum bellum inter saracenos et xpianos

accidit anno domini Milleſimo.cc.lxix. Tunc predictus rex fernandus ſcđs octauus rex caſtelle congregato exercitu ſuo obſedit ... cepitq; ... viribus et reuerſus eſt cū honore in ciuitatem toleti.

Uincūt chriſtiani et capitur carthago ac fit tributarius rex Tunicij regno francorum.

Centeſimū trigeſimū ſecundū bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit āno dn̄i Milleſimo cc.lxx. Tūc ſupradictus rex francorū ludouicus non terrens laboribus preteritis et expēſis de quibus ſupradictū eſt Iohannesq; comes niuernenſis philipp⁹ et petrus liberi eius pariter frater et⁹ attrabatenſiſq; et britanie comites theobald⁹ rex nauarre multiq; alij ... ac pleres eccleſiaꝝ prelati venūt ad mare.vi.kal. Julij ab aquis mortuis inceperunt nauigare in ſiciliā eis conſiliū vt regnū tunicij quod tranſfretantibus dabat impedimentū primo ſubijcerūt ſue poteſtati. Eodemq; menſe circa feſtum beate marie magdalene ad portū carthaginis repulſis ſaracenis litt⁹ tenentib⁹ applicuerunt et ciuitatem cepiūt in inſtanti ac caſtra prope tunicium poſuerunt quā cum p menſes obſidiſſent occulto dei iudicio infirmitas in exercitu inualuit ſic q filij⁹ regis comes niuernēſ. Johānes et poſt eū legat⁹ cardinalis epūs albanēſ. obierūt. Deinde benedict⁹ rex ludouicus in vigilia ſancti bartholomei obijt vi deſq; exercitus xpianoꝝ q tute nō valebat hyemare in partibus tranſmarinis perum. tūc rege tunicij facto tributario reg. ceciliie et chriſtianis captiuis libere dimiſſis et q fides xpiana per pdicatores et minores liberetur predicaretur remeauit.

Uincunt xpiani et capitur ciuitas corduben. et plura alia loca per regem fernādum ſcđm et reuertitur hiſpanie ad ſctm̄ Jacobū.

Centeſimumtriceſimumtercium bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno domini milleſimo.cc. lxxi. Tunc rex predictus fernandus cupiens ſeruire xpo congregauit exercitum ſuum et venit ſuper ciuitatē corduben. obſeditq; eā et poſt multa bella data eſt ſibi ciuitas et tūc victorioſus rex fernandus remiſit campanas ad eccleſiā ſctī iacobi quas duxerat almanzor ſicut ſupradictū fuit. Poſt hec cepit Andoram et pegalgaiar et menjar et chartenam cepitq; etiā illorum quam ignibus cremabat et obſedit granatam, pper quod rex granate factus eſt eius vaſallus tributarius et tradidit tunc regi fernando gubernū deinde cepit carmonā et cōſtanonā et acalaindeino.

Uincūt ſaraceni et capitur typolis ciuitas.

Centeſimūtriceſimūquartum bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno domini Milleſimo. cc.lxxxix. tempore Nicolai pape.iiij qui primo fuerat generalis ordinis minorū. Tūc ſoldanus babilonie congregato magno ſaracenorum exercitu tripolim ciuitatem obſedit et dum letanie fierent ſancti marij capta fuit ciuitas occiſis captiuiſq; xpianis pluribus chriſtianitatis nomen deletum fuit in eadem.

Uincūt xpiani et capit ciuitas hyſpalen. per regem fernandū ſecundū.

Centeſimumtriceſimum quintū bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno domini milleſimo.cc. lxxij. Tunc predictus rex fernandus ſcđs octauus rex caſtelle conſiderans q ciuitas hyſpalen. erat de principalibus mundi quia receptaculum terre et maris deſiderio magno concupiuit habere illam. Uocato ergo raymundo bonifacio tunc almirante precepit ſibi q ſtatim congregaret maiorē claſſem per mare quam poſſet et veniret ſup ciuitatem hyſpalen. et factum eſt ita. Rex vero per terram cū exercitu magno venit et ſic per mare et per terram obſeſſa eſt predicta ciuitas hyſpalen. xv. mēſibus in quib⁹ fuerunt bella multa in aqua et in terra et effuſus plurimus ſanguis ſpecialiter ſaracenorum ſicut plenius continetur in generali hyſtoria hyſpanie. Quare non valentes ſuſtinere bella ſaraceni cū eſſent nimis cōtinuo anguſtiati tradiderūt regi fernādo nobiliſſimā ciuitatē yſpalen. ex pacto q extraherent oīa bona ſua. Intrauit aūt p̄dictā ciuitatē

virtuoſus rex fernandus ſctus in die ſancti
dementis anno dñi Milleſimo ccxxx. Et
poſt hec lucratus eſt villā que dicitur xeres
delafrontera et medinā delalbobera et alca-
lā delos gonzales et beter et calis et ſanlu-
car de barrameda et arcbos et lebrixā et oīa
alia uſqꝫ ad mare octo ānis ſtent hic virtuo-
ſus rex fernandus in frontaria ſaracenoꝝ qꝫ
nō venit in caſtellā et poſtqꝫ lucratus fuit ci-
uitatem pdictā yſpalen. ordinabat iā manſi-
re in affricā et multi reges affricani concor-
dauerāt ſe ſubdere ſibi ſi ibi manſiſſet ſed infir-
matus eſt in pdicta ciuitate yſpalen. et ſic vi-
dens ſe infirmū et declinantē ad mortē vo-
cato ad ſe filio ſuo infante alfonſo primoge-
nito quē habuerat in vxore ſua regina bea-
trice dixit ei. Ego dimitto tibi terrā citra ma-
re lucratā vel tributarā et ſi tu ſuſtinueris
regnū ſicut ego tibi dimitto eris tal ſicut ego
et ſi plus acquiſieris eris melior me et ſi de
hoc aliquid pdideris nō eris talis ſicut ego
Et data bndictione pdicto filio ſuo alfon-
ſo facta cōfeſſione et ordinato teſtamēto pe-
tijt corpus dñicū. Et factum eſt cū quidā re-
ligioſus intraret ad eū cum xpi ſacratiſſimo
corpore in manib⁹ ſuis videns virtuoſus rex
ꝑcepit ſe expoliari veſtibus regijs et indui
aliqꝫ veſtimentis parui valoris deſcendit qꝫ
de lecto in terrā cum maxima humilitate et
genib⁹ flexis ſuper terram recepit quādā ligam
ad guttur ſuū et accepta cruce in manibus
ſuis adorauit eā lacrimoſis gemitib⁹ et vi-
cendo verba magne fidei et deuotōis. Quo
facto petijt veniā ab omnib⁹ circūſtantib⁹
et ab oībꝫ ei ꝑpeccauit recepit corpus dñicum
cū magna reuerētia et dei timore et cū redi-
ret in lecto mandauit ſacerdo-
tibus qꝫ cantarēt letaniā et te deū laudam⁹
et ſic tenēs candelā incenſam in manib⁹ feli-
citer migrauit ad dñm anno dñi Milleſimo
cc.xxij. Regnauit.xxxv. ānis et ſepult⁹ eſt
honorifice in eccleſia maiori yſpalen. Et ſuc-
ceſſit ei in regno ut dictū eſt filius eius alfō-
ſus.x. qui fuit.x. rex caſtelle.

Vincunt xpiani et capiunt plura loca per
regem alfonſum nonū.

Enteſimūnteſimūſextū bellū int
ſaracenos et xpianos accidit anno
dñi Milleſimo.cc.xcvi. Tūc pdictus rex al-

fonſus.x. ꝑgregato exercitu ſuo venit in ter-
ram ſaracenorū et obſedit quādā villā que
dicitur iexeda et cepit. poſt hec cepit villam
et [illegible] cepit etiā in oblā et algarbu-
et gibraleō et buelmā et ſepiā et morā et al-
cabum et caſtrū mari et tamrā et farū et laul
et edificauit de nouo villā regalē. Regnum
etiā murcie quod ab eī⁹ ſubiectiōe fuerat d-
uatū iterū ſibi ſubiecit. Ipſe etiā obſedit al-
gezirā per terrā et per mare moltis diebus e-
poſuit ducē ſui exercitus infantē petrū filiū
ſuū et ñ fuit [illegible] qꝫ ſoluta fuit claſſis
maris ꝑ ſaracenos vltramarinos. q qdā aſſe-
ca nouerūt galeas et naues xpianorum eſſe
vacuas ꝑpꝫ infirmitates inualeſcētes erāt
fere oēs xpiani in terra cū infante petro ſu-
bito ergo irruētes ſaraceni occiderūt paucos
infirmos quos inuenerāt in galeis et ſic b-
in ſpacio ſoluta fuit claſſis xpianorū. ꝑpter
quod infans petr⁹ cū exercitu ſuo habuit d-
mittere obſidionē cū per mare libere ſaraceni
mitterētiā prouiſiones in ciuitatē. Pre-
dictus rex alfonſus.x. fuit tante magnifice-
ne qꝫ veniente ad eum quādā imperatrice cō-
ſtātinopolitano vt eū adiuuaret ad redimē-
dum maritū ſuū imperatorē quē captiuū te-
nebat ſoldanus babylonie et erat pecum.
quantitas argenti cuius ſpcij duas pcs te-
nebat imperatrix quarū vnam ſibi dederat
papa. Aliā vero rex francoꝝ. Ipſe ſolus ſol-
uit totā redemptione eo pacto qꝫ reſtitueret
pape et regi francoꝝ partes quas receperat
ꝑpter quod regnū tunc remanſit in magna
paupertate. Fuit etiā tante fame qꝫ mortuo
imperatore almanie fuit electus in impera-
torem in diſcordia tamen de qua electione
fuit certificatus per litteras pape et per am-
baſiatores almanie. quia tamen multi regna
bant in diſpoſitione in viam vt proficiſceretur
regnum ſuum licet arriperet viam non obti-
nuit. Unde certificatus in via de diſcordia
almanorum et de ingreſſu ſaracenorum in
regno ſuo reuerſus eſt cum eſſet prope aui-
nionē vt ſuccurreret regno ſuo quia hic fuit
rex magne ſapientie et fecit librum qui dici-
tur la ſeptidas. Unde regitur regnuꝫ caſtel-
le et eſt originale in camera regis ſicut ego
vidi. Et vtinā bene attenderent reges ſuc-
ceſſores et attenderēt et execution mandarēt
ordinationes regiminis illius libri qꝫ ſi hoc fierēt
crederē nullū regnū xpianorum i regime regno-

caſtelle equiparari. habundantia eſt et delitie rerum huius regni et inordinata cupiditas tyrannorum ponunt velamen ante oculos preſidentium vt non ſolum predictum ſubditum ſed nec honorem legis proprie attendant. et ideo ſemper vacantes in abyſſo cupiditatis et diſcordie nullum regnum fere xpianorum eſt ſic in bono regimine offuſcatum ſicut eſt regnum caſtelle.

Vincunt ſaraceni et occiditur don⁹ ramirus per abenyncaf regem vltra marinum.

Enteſimumnonageſimumſeptimum bellum inter ſaracenos et xpianos accidit circa idem temp⁹. Cum enim predict⁹ rex alfonſus nonus receſſiſſet a regno ad imperium ſuſcipiendum et dimiſiſſet regnum ſub dominio filij ſui infantis fernandi tunc abenyncaf rex vltra marinus tranſiuit mare cum multitudine graui vocatus et inuitatus per regem granate don⁹ minimus aſſi preſidebat in frontaria et notificauit predictum tranſitum infanti fernando et interim ipſe occurrit cum gentibus frontarie ſaracenis ex parte cene erant autem pauci xpiani in comparatione poteſtatis ſaracenorum. ſed quia videbant ſe iam acies adinuicem ne forte dicerentur quod fugerent. Inuenerunt viriliter in ſaracenos et mortui ſunt plures ex vtraque parte. Cecidit etiam ibi predictus preſes donus nunius cuius caput abſciſum miſit abenyncaf preſentatum regi granate et ſic ea die conceſſa eſt victoria ſaracenis.

Vincunt ſaraceni et occiditur infans ſancius archiepiſcopus toletanus.

Enteſimumnonageſimumoctauum bellum inter ſaracenos et xpianos accidit paucis elapſis diebus poſt predictum bellum. Cum enim per totum regnum caſtelle diuulgaretur ingreſſus predictus ſaracenorum ceſſis preparauerunt ſe vt irent ad frontariam. Inter quos primus qui acceſſit fuit infans ſancius archiepiſcopus toletan⁹ cum aliquali multitudine militum xpianorum et quia fuit ſibi nunciatum quod multitudo ſaracenorum prope martos cum preda magna tranſibant noluit expectare alios milites qui veniebant ſed ipſe cum ſuis occurrit ſaracenis et bellauit cum eis. Sed quia ſaraceni innumerabiliter erant multi vi

cti fuerunt xpiani et captus eſt predictus archiepiſcopus et denudatus lancea occiſus eſt et abſciſum caput ei⁹ et manus dextera in qua anulum tenebat de morte predictorum duorum ſcilicet doni nunii et archiepiſcopi toletani valde doluit predictus rex alfonſus audiens enim eorum mortem cum eſſet in via imperij et ideo veniens guerram magnam fecit ſaracenis. Regnauit xxxij. annis et abſtulit ſibi regnum in vita filius ei⁹ ſancius propter quod maledixit eum verumtamen in morte reuocauit maledictionem ſuam, et dedit literas ſigillis aureis ſigillatas pro cunctis villis et caſtris ne poſſet annotari de perditione poſte⁹ mortem quia dicta ſuerunt ſe contra eum Legitur etiam in cronicis quod bierus alfonſ⁹ x. dixit quandam blaſphemiam contra deum. ſcilicet quod ſi ipſe fuerat cum deo quando mundum creauit quod multi defect⁹ qui ibi fuerunt facti non tranſiſſent. propter quod verbum cum die quadam oraret in oratorio ſuo an ymaſſine vir gineus apparuit ſibi angelus ex parte dei et reuelauit ſibi ſententiam mortis prefixo ſibi termino ab illa die vſque ad xxx. dies incluſiue et factum eſt ſic quia in prefixo termino ab angelo diſceſſit ab hac vita et ſepult⁹ fuit apud patrem ſuum regem fernandum in eccleſia maiori hyſpalenſi et ſucceſſit ei in regno ſanci⁹ fili⁹ eius decimus rex caſtelle qui regnauit xi. annis nihil fecit contra ſaracenos. Et ſucceſſit ei in regno fernandus terci⁹ fili⁹ eius vndecimus rex caſtelle qui regnauit xv. annis et mortuus eſt. Cauſa autem mortis eius fuit quia precepit occidi duos ſcutiferos de carnayal et non fuerunt exauditi. Et ideo ille videntes iniuſtitiam citauerunt regem vt compareret coram deo infra xxx. dies ad dandum rationem huius iniuſticie et ſic factum fuit quod in prefixo termino mortu⁹ eſt. et eo die quo mortuus eſt venerunt noua quomodo infans petrus frater ei⁹ ceperat alcaudete quam obſeſſam tenuerat pluribus diebus et ſucceſſit ei in regno fili⁹ ei⁹ alfonſ⁹ x. rex caſtelle. Jacet autem ſepult⁹ predictus rex fernandus in eccleſia maiori cordubenſi.

Vincunt ſaraceni et perditur ciuitas acon.

Enteſimumnonageſimumnonum bellum inter ſaracenos et xpianos accidit anno domini Milleſimo. cc.xci. Tunc acon nobiliſſima ciuitas obſeſſa a ſaracenis capitur

xiiij. kal. Junij. occaſis pluribus xxx milibus chriſtianorum vniuſque ſexus. Cauſa autem amiſſionis predicte ciuitatis dicitur diuorum et nationum diuerſitas facientium ibi contrariam voluntatem.

Vincunt chriſtiani et capitur inſula rodi ac deſtruitur ordo templariorum

Centeſimum quadrageſimum bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno domini Milleſimo. cccx. tempore clementis pape quinti. Tunc hoſpitalarij cum exercitu chriſtiano in feſto aſſumptionis beate marie virginis Inſulam rodi capiunt que caput eſt vicinarum inſularum et ex tunc redacta fuit ſub dominio chriſtianorum. Inde apertus apparuit in terram ſanctam tranſitus chriſtianis. Sequenti anno annullatus et caſſatus fuit ordo templariorum quia in ſua profeſſione abnegabant chriſtum et expuebant ſuper crucem in opprobrium crucifixi et adorabant idolum ſub ſpecie cati ſicut plures de maioribus eorum confeſſi fuerunt

Vincunt chriſtiani et occiſis plurimis ſaracenis capiuntur cambil et albana per infantem petrum

Centeſimum quadrageſimum primum bellum inter ſaracenos et chriſtianos fuit circa annum domini Milleſimo. cccxvij. regnante in regno caſtelle rege alfonſo nono filio regis fernandi tercij predicti ſub tutoribus poſitus quia paruulus. Tunc infans petrus auunculus vnus de tutoribus ſupradicti regis alfonſi Congregato exercitu venit ad ciuitatem vbetenſem, et cum eſſet ibi die martis iiona die mai bono mane appropinquauit ibi milicie regni granate. Infans vero petrus confiſus de adiutorio aliſſimi exiuit ad eos et factum eſt prelium magnum ſed victi fuerunt ſaraceni et mortui ſunt ex eis mille quingenti ſaraceni et quieuit inter eos bonis ſignatis et magni domini et ſecutus eſt fugientes ſaracenos per quinque leucas occidenſ et vulnerans plures ex eis et poſt paucos dies obſedit cambil et albanar cepitque eos et reuerſus eſt cum honore in ciuitate cordubenſem.

Vincunt chriſtiani fugato rege granate et pluribus occiſis ſaracenis per dominum iohannem manuel

Centeſimum quadrageſimum ſecundum bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno domini Milleſimo. cccxliij. Tunc domino iohannes manuel ſuper predicto regi alfonſo. x. et xij regi caſtelle cum eſſet in frontaria granate Audiuit quomodo rex granate mittebat quendam ſaracenum qui dicebatur boſomi cum tota ſua poteſtate contra ciuitatem cordubenſem et ut deſtrueret totam terram vſque ad portam ciuitatis. Exiuit ergo hoc audito predictus dominus iohannes manuel cum exercitu ſuo et cum magiſtro de Alcantara filijs frontarie et venit ea die vſque ad flumen quod dicitur guadalquiuir et ibi fuit factum graue bellum. Et inter vtroſque victus eſt boſomi et plurimi ſaraceni trucidati quia cum rex alfonſus ſciuit gauiſus eſt valde de victoria habita dixitque ſe voluiſſe in predicto bello

Vincunt chriſtiani et ſoluitur claſſis ſaracenorum per alfonſum infrre admirandum maris

Centeſimum quadrageſimum tercium bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno domini milleſimo. cccxvij Tunc domino alfonſus infre admirandus maris militans ſupradicto regi alfonſo cum ſex galeis et ſex nauigijs que dicuntur lenonis et cum octo nauibus bellauit cum. xxij galeis ſaracenorum deuicitque eos et cepit iij. galeas et ſubmerſe ſunt in aqua quattuor et captiuati ſunt ac mortui quaſi mille ducenti ſaraceni.

Vincunt chriſtiani et occiditur infans piczo cum multitudine ſaracenorum.

Centeſimum quadrageſimum quartum bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno domini Milleſimo cccxxxix. Tunc infans pirazo filius regis belamarim tranſiuit mare cum ſeptem milibus equitum et triginta milibus peditum vt deſtrueret terram chriſtianorum. Sed eis magiſter de alcantara et gundiſſaluo martini de oueto hoc nouerunt communicatique fuerunt cum gentibus ciuitatis hyſpalenſis et ſenſerunt quod

occurrentes predictos ſaracenos cũ duob⁹ milibus equitum et .ccc. peditibus irruerũt fortiter in ſaracenos et factum eſt preliũ magnũ in loco qui dicitur vega de pagana vbi victi fuerunt ſaraceni predicto infante picato et q̃ſi omnib⁹ aliis ſaracenis qui cum eo tranſierunt.

Uincunt ſaraceni et occiditur alfons⁹ infra admirandas mano.

Entesimũ quadrageſimũ quintum bellum inter ſaracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimo. ccxl. Tunc dñs alfonſus infra admirandas mano bellauit cum claſſe ſaracenorum coram algira et permittente deo victi fuerunt xpiani et perierunt et capti fuerunt a ſaracenis .x. galee et ſex naues mortuus q̃ eſt ibi ammirandus et maior pars xpianorũ.

Uincunt xpiani ceſa innumera multitudine ſaracenorũ et fugatis regibus benemarin tuniſus et bugie p regẽ alfonſũ nonũ.

Entesimũ quadrageſimũ ſextum bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno dñi ſupradicto. Tunc etiam in mẽſe may incepit rex balmarinum exercitibus ſuis tranſmarinis mediterraneũ cũ quo veniebant rex tuniſii et rex bugie durabatq; tranſitus eorum vſq; in finẽ octobris. Numerus autem equitum qui trãſierunt fuit vltra octuaginta milium, peditũ autem, propter eorum nimiam multitudinem non erat numerus et tunc peruenerunt omnes xpiani qui erant in .xl. galeis et vna naui coram carſa cum tempeſtate maris tenentes predicti ſaraceni obſeſſam p̃dictam villã ab ingreſſu menſis auguſti anguſtiãtes eã ſine intermiſſione. Uenit etiam in eorũ adiutorium rex granate cum ſeptẽ milibus equitũ peditum maxima multitudine obſedentes ergo predictis regib⁹ ſaracenis carſam venit vox hec ad regem alfonſum nonũ xi. regem caſtelle p̃dictum et ad regem alfonſũ portugalie qui diuina clementia in vnũ cõgregati cum xiii milibus equitum et .x. milibus peditum venerunt vt ſuccurrerent predicte ville obſeſſe et cum peruenerũt ad vadũ carſe miſerũt in nocte ad p̃dictã villã obſeruantes decreſcentia maris quingentos milites qui currentes ad aquis per horas maris tranſeuntem intrauerũt nocte cantantes ignorantibus ſaracenis. Altera vero die de mane venerunt ſaraceni aciebus ſuis ordinatis ad tranſitum p̃dicti vadi et inceperunt bellũ cũ xpianis quibus bellantibus exierũt xpiani qui erant in p̃dicta villa cum introeũtibus et inuaſerunt tentoria ſaracenorum occidentes et expoliantes totũ regale eorũ qr non erant qui reſiſterent eis. Quod audiens rex almoafes cũ aliis regib⁹ et ſaracenis vt ſuccurrerent vxoribus ſuis et filiis ſubito reuerterunt ad tentoria. Reges vero xpiani cũ exercitu ſuo videntes fugiunt dederunt poſt eorũ terga et ſic placuit altiſſimo qr ſaraceni victi fuerunt et fugientes tot fuerũt mortui ex eis qr non eſt aliquis qui poſſet eorũ numerum eſtimare et mortuus eſt ibi bora vxor regis belamarin et ipſe rex fugit in alzezirã in quadã equa que non bibebat niſi lac camelorũ et comedebat annonã mũdatam et paſſas mundatas que ſicut aquila currebat tanta erat eius velocitas et expoliantes xpiani tentoria ſaracenorũ et campũ inuenerũt tantum de auro et argento qr non eſt aliquis qui excogitare poſſet. Fuit etiam captiuatus infans abomar filius regis benamarin et eductus eſt ad regem alfonſum habita ergo glorioſa victoria tante multitudinis ſaracenorũ in ſignum victorie p̃dictus rex caſtelle vexillum ſuum dño pape benedicto .xii. miſit quod vſq; in hodiernũ diem in capella pape cum honore cõſeruatur. Fuit autem predictũ in die om̃ ſanctorum anno quo ſupra. et reuerſi ſunt p̃dicti reges xpiani in regnis ſuis cum magnis diuitiis et honore. Sequenti vero anno predictus rex alfonſus caſtelle obſedit alcalam de beuçayre que nũc dicitur alcala real et cepit eã et locomõ et carcaboy et priego et rute et benamexi mairea que a magnis tẽporib⁹ fuerant ſaracenorum

Uincunt chriſtiani et ſoluuntur claſſis magna ſaracenoꝝ ſub rege alfonſo quarto.

Entesimũ quadrageſimũ ſeptimũ bellũ inter ſaracenos et xpianos accidit ãno dñi milleſimo .ccxlii. Tunc bellauit claſſis chriſtianorum ſcilicet caſtelle que erant quinquaginta duarũ galearũ et .xx.

nauium cū claſſis ſaracenoꝝ que erat galia-
rum et naugeoꝝ que dicuntur leños .xcvi.
ducebant etiam ſaracem multitudinem ca-
pianis ſed domino cooperante vicat claſſis
caſtelle et ſoluta eſt claſſis ſaracenorum ſub-
merſaqꝫ ſunt in mari .xxvi. galee ſaracenoꝝ
et capiuntur .xxi. Alij vero fugerunt penerūt
qꝫ i bello nauali vtraqꝫ .xx. milia ſaracenorum. Eodem etiam anno bellauerunt gale
xpianorū cum .xij. galeis ſaracenoꝝ que fe-
rebant victualia alegezire victiqꝫ fuerūt ſara-
ceni et ſoluta claſſis eoꝝ.

Vincunt xpiani et capitur alezira per re-
gem alfonſum quartum.

Centeſimūquadrageſimūoctauum bellum inter ſaracenos et xpianos accidit āno dn̄i milleſimo .cccxliij. Tunc ſupradictus rex alfonſus .x. et rex xij. caſtelle volens augmentari in corona regni ſui, attendens etiā quomō gibralter fuerat ſua et ſteterat ſuper eā cum maximis laboribus et expenſis nec potuit eā recuperare ꝓpter mala et damna que ſui vaſalli et naturales in regno ſuo faciebant volens quaſi emēdā accipere ꝓ gibralter. Congregato igitur exercitu ſuo magno intrauit terram ſaracenoꝝ et obſedit alezirā et violenter cū accepet fecit [illegible] et aliā villā et circūdedit eā muro ac [illegible] eam et vocauit eam alezeram nouā quo facto elapſis .xx. menſibus ſue obſidionis in vigilia oliuarū .xxvij. die marcij cepit alezirā eo pacto qꝫ dimitteret ſaracenos exire ſaluis corū vita. Et ſequenti anno dn̄i Milleſimo .cccxlviij. fuit prima peſtilentia in regno caſtelle et qꝫ habuit alezira vidit ad oculum ꝑdictus rex gibralter qui ſua erat et concupiuit reducere eam ad regnum ſuū ſi poſſet. Ideo collecto exercitu ſuo magno obſedit eam per mare et terrā anno dn̄i Milleſimo .cccl. Et ſequēti anno qui fuit annus iubileus cum predictus rex teneret ꝓdictam villam obſeſſam in die veneris ſcā .xxvi. die marcij, cū eſſet in plano prope mare fuit ibi propinatū venenū et mortuus eſt ibidē et vbi ꝓditio illa tractata fuit nunqꝫ amplius nata fuit herba neqꝫ naſcet vt narrat hyſtoria hyſpanie. Et ſepultus eſt in eccleſia maiori cordubēſi. regnauit .lx. annis et ſucceſſit ei in regno petrus filius eius .xij. rex caſtelle. Iſte fuit vir ſanguineū et amicus ſaracenorū quem occidit rex henricus ſe-us monachi et ſucceſſit in regno.

Vincunt ſaraceni et perdunt alezirā.

Centeſimūquadrageſimūnonū bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno dn̄i milleſimo. [illegible] Tunc rex machomat granate aggregato exercitu ſuo venit ſuper alezirā et obſedit eā vndiqꝫ anguſtians ſine intermiſſione [illegible] eam die lune que fuit .vi. auguſti occaſis [illegible] nibus xpianis. Et diruit anno dn̄i Milleſimo .ccclxx. occiduit eandem villā vſqꝫ ad fundamenta ꝑdict' rex machomat granate.

Vincūt xpiani et ſoluitur claſſis ſaracenorum.

Centeſimūquinquageſimū bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno dn̄i quo ſupra. Tunc enim in menſe ſeptembri ſequenti quidam capitaneus qui dicebatur micer leo bellauit viriliter cum claſſe ſaracenorū que exhibet [illegible] alezira et ducerent ibi vxores ſuas et [illegible] ibi plurimas ſaracenis victoria habita [illegible] ta fuit claſſis ſaracenorum.

Vincunt ſaraceni et perdunt vitrea et machena.

Centeſimūquinquageſimūprimum bellum inter ſaracenos et xpianos accidit āno quo ſupra. Tunc rex granate collecto exercitu ſuo cepit vitreā et machenam et deduxit ſecū plurimos captiuos. Subſequenter anno dn̄i Milleſimo .ccclxxix. die lune .x. may fuit eclipſus ſolis et ſequēte die martis mortuus fuit ꝑdictus rex henricus ſecundus .ix. rex caſtelle in ſancto dn̄ico de lacalcada et ibi fuerūt ſepultus primo ciuitate burgenſi finaliter tū deductus eſt toletum et ibi eſt ſepultus in eccleſia maiori in ſua capella. Predictus rex nihil famoſum fecit contra ſaracenos. Regnauit .xiiij. annis et ſucceſſit ei in regno iohannes fili' eius primus qui fuit .xv. rex caſtelle hic nihil famoſum fecit cōtra ſaracenos finaliter a portugalis exercitu in bello quod dicitur de aliubarota anno dn̄i Milleſimo. ccclxxxv.

Intrauit regnuz caſtelle dux de albencaſtre cum ducaſſa vxore ſua filia regis petri preté dens habere regnum. Intrauit etiam cum eo rex portugalie et ſubſecuta eſt pax anno dñi Milleſimo ccclxxxviij quia tradita fuit in vxorem dña katherina filia predicti ducis infanti henrico filio regis iohannis. Predictus rex iohannes currens quendã equũ in alcala de henares cecidit equus ſuper eũ et occidit eum anno dñi Milleſimo ccccx regnauit xj annos et ſucceſſit ei in regno predictus rex henricus ſcḋs filius eius aũ eſſz etatis ix annoꝝ hic fuit xvj rex caſtelle.

Vincunt xp̄iani pempus duob⁹ milib⁹ ſarracenorum ſub rege henrico tercio.

En cinquãgeſimũ quagẽſimũ ſecundũ bellum inter ſaracenos et xp̄ianos accidit anno domini milleſimo cccc vi. Tũc cum eſſet firmata treuga predicti regis henrici tercij cum yucas rege granate facta fuit per ſaracenos qui venientes ad villam que dicit queſada ignibus eam cremauerunt. Eo tempore erant in vbeda petrus manri que et vidaois ſanch de benauides et alfõſus de aualos et in baeca erat ſeneſcall⁹ et alij multi milites xp̄iani qui ſimul congregati egreſſi ſunt contra ſaracenos et acceperũt licenciam eorum qui recedebant cũ preda. Bellauerunt cum eis in campo quod dicitur los colcheros et licet numerus ſaracenorum eſſet vi milia equitum et x milia peditum xp̄ianorum vero vſq ad numerum mille ducẽtorum equitum et peditum conceſſit de⁹ tñ victoriam xp̄ianis mactãdo ex ſaracenis quaſi duobus milib⁹ de xp̄ianis vero mortui ſunt quaſi c inter quos mortuus fuit ſeneſcallus et dñs alfonſus de aualos capitaneus comitis ſtabilis caſtelle et dñs martinus lupi de aualos. Regnauit predict⁹ rex henricus tercius xvj annis et mortuus eſt ac ſepultus in ciuitate tolet. Hic fuit deuotiſſimus beato patri noſtro franciſco in tantũ vt arma regis cordis minorum circundaret et fuit de iuſtitia laudatus ſucceſſitqz ei in regno filius eius iohannes ij qui fuit xx rex caſtelle.

Vincunt xp̄iani et capiunt ceptã p̄ regem Iohannem portugalie.

Entesimumquinquageſimum terciũ bellũ inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno domini Milleſimo cccc x. Tunc rex iohãnes portugalie cũ haberet quinqz filios ſcilicet duarte qui poſt eum regnauit petrum henricum iohanem et fernandum quoꝝ deſiderabat facere milites infantẽ petrum et henricũ quia erant iã in etate ad miliciaz diſpoſita. Et cum magnaz feſtiuitatez ordinaret in vliſbona ciuitate ſuum deſiderium implendum conſilio cuiuſdaz numeratoris predicti regis in aliud eſt mutatum quia aſſuit qꝫ cũ illa pecunia q̃ in illis feſtiuitatib⁹ exponeretur pauca addita alibi poſſent infantes effici milites cũ magno dei ſeruicio et honore grandi regie dignitatis et filiorũ ſuorũ quod expoſuit de captione cepte vel alicuius alteri⁹ ville manẽ in affrica. Placuit regi conſiliũ et approbatum eſt ac celeri expeditione negociũ ceptũ vſos eſt predictus rex duplici cautelatione quia primo miſit ambaſiatores ſuos p̄ duas galeas in ceciliaz ſub colore tract⁹ matrimonij qui euntes et redeũtes expoliauerũt diligenter ciuitatem cepte tranſeũtes in eam ſecuritate ac ſi vellent ſolaciari et modicũ a laboribus maris recreari. Qui redeũtes ad predictum regem nũciauerunt omnia quõ erant diſpoſita in predicta ciuitate. Scḋo cautum fuit quia habita predicta cognitiõe ne ea que fieri debebãt cognoſcerent qꝫ eſſet contra eos miſit continuo ãbaſiatores ſuos ꝑ ſ per aliquas cauſas ad deſfaciendum ducem hollãdie et erat ſecretum qꝫ predictus dux ne ceptaret deuaſtationem illam certificatus qꝫ non erat regis intentio ire contra eum ſed in alias partes vbi eſſet magnum ſeruiciuz dei. Acceptauit ergo predictus dux et redeuntibus ambaſiatoribus expoſita acceptatione ſtatim diuulgatuz eſt quomõ rex volebat recontra ducez hollandie et parata eſt magna claſſis in qua fuerunt cum rege et filijs fere lx milia pugnatorum in quorũ receſſu ab vliſbona ciuitate facta eſt magna peſtilencia et mortua eſt regina philippa et parato honore ſepulture factus eſt eclipſis ſolis magnus propter que ſigna multi timuerunt ſꝫ tu his acclamantibus ſtatim omnes claſſez intrarent animati per regem et venerunt ad fines farum vincencij et miſerunt anchoras ſuas in herrafaroz qui loc⁹ eſt regni algarbij

portugalie et ibi exeunte rege cum filijs suis duarte petro et henrico quia alij remanserūt in regno cum essent paruuli cum alia filia sua que nunc est ducissa burgundie et audiūt missam in ecclesia sancte marie predicti loci qua audita expositū est de publico quomō via sua erat contra saracenos in septa erant enim primo admirantes cum viam opposi tam ducerent duci britanie. Ingressi ergo sunt classem iterum eleuantes velis prospero vento venerunt ante ceptam paucis diebus licet distare fere per l leucas et sic accedētes circuierunt montem altume qui vndique cir cundat mari sic quod non patet aliquis ingres sus nisi per mare vel per ipsammet ciuitatē et miserunt anchoras in portu qui dicitur bar basote qui est ex vna parte ciuitatis ad partē occidentis vbi inceperunt habere consili um quomodo possent terram accipere et qualiter possent situare regale ad expugnā dum ciuitatem. Quod videntes saraceni ex ierūt a predicta ciuitate in multitudine grāui spirituum erat ad videndum et tunc factus ē ventus magnus sic quod sine periculo classis nō poterat ibi permanere quare necesse fuit eis eleuare anchoras in [illegible] in regno ca stelle et capientes terram inuenerunt ibidē plurimos delectabiles fruct' et recreati sunt et ibidem habito consilio multo dicebant quod rediret in portugaliam vel ad alium locum quem leuius possent capere quia non erat possibile ceptam capere secundum multitu dinem saracenorum quam viderant ante ci uitatem et quia omnes saraceni martini reuer terent ad ciuitatē et quia etiam fortalicium ciuitatis erat magnum. Rex vero cum esset animosus noluit retrocedere ab incepto spe rans in domino ciuitatem habere. Cum ergo hec agerentur flabat aura flauit et ingre dientes classem velis eleuans. Altera die in aurora die memorabili scilicet vigilia as sumptionis virginis gloriose que mēse au gusti cadit venerunt iterum mittere ancho ras ante ceptam ex parte gibraltaris qui est ex parte orientis et ordinauerunt quod missis anchoris statim explorabant batellos quos in nauibus deducebant et quod in eis primo in quolibet eorum irent certi homines armo rum et quod galee cum eis ostenderent quod vole bant velle ad capiendum terram ex parte castri quod est ad partem [illegible] vt omnes saraceni irent in illam partem. et quod postquam saraceni essent nimium multiplicati ad illā partem almine quod est factum et ceperunt ter ram inuectis saracenis saltantes a batellis et galeis sicut melius poterant sic quod aliqui erant in mari vsque ad pectora et alij plus vel minus taliter quod bellantes cum saracenis et saraceni defendendo terram sic bellum est in ceptum cum his saracenis qui ibi erant in parte illa et cum alijs qui continuo succurrebāt de ciuitate et sic bellando cum eis retraxerūt eos quousque fecerunt eos intrare per portaz ciuitatis et intrantes angustiauerunt eos sine ne intermissione quod non habuerunt saraceni potestatem claudendi portas ciuitatis et sic intrauerunt xpiani mistim cum eis in ciui tatem ad bellandum in vicis et carrerijs et durauit die illa bellū intra ciuitatez vsque ad horam vespertinam quousque se retraxerūt saraceni ad fortalicium ciuitatis et alij ad vil lam que est ex altera parte ciuitatis que dici tur fex. Sed intantum christiani angustia uerunt castrum et predictam villam quod eadē die captum est castrum et villa illa taliter quod eadem die tota ciuitas cum castris suis fuit posita in potestate christianorum et dimissa a saracenis. Mortui autem sunt ibi plurimi saraceni et alij facti sunt captiui alij vero per rupes fugerunt. Perquirentes autem chri stiani domos ciuitatis inuenerunt multam [illegible] et multas saracenas co quentes panes et preparantes ollas pro sa racenis [illegible]. De christianis autem so lus vnus mortuus inuentus est qui dice batur bascus fernandi de cayde ex [illegible] dam [illegible] de castro cum iret ad succurrē dum infantem henricum qui cum saracenis ante omnes bellabat in porta cuiusdam do mus. Eadē die qua predicta ciuitas capta fuit rex predictus cum filijs suis in pane et aqua ieiunabant nec aliquid manducaue runt quousque tota ciuitas fuit capta.

Vincunt christiani et capitur antequera per infantem fernandum.

Centesimum quinquagesimum quar tum bellum inter saracenos et chri stianos accidit circa annum domini Millesimum. cccc. Regnante in predicto re-

mo caſtelle regi iohanne ſecundo qui incepit regnare anno domini Milleſimo.cccc.v. et fuit poſitus ſub tutoribus ſcilicet matri ſue illuſtre regina domina katherina et infante fernando. Suſcepta ergo gubernatione regni per infantem fernandum congregato magno exercitu venit in terram ſaracenorum et obſedit antequeram quam mirabili machina murum excedente viriliter cepit occiſa ſaracenorum multitudine. Predictus infans fernand⁹ poſt hoc cepit regnum aragonie et fact⁹ eſt rex aragonum.

Vincunt chriſtiani et fugantur ſaraceni per regem Johannem ſecundum occiſis pluribus ſaracenis.

Centeſimumquinquageſimumquintum bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno domini Milleſimo.ccccxx. Tunc predictus rex iohannes ſecundus congregato magno exercitu intrauit terram ſaracenorum et poſuit regalia ſua prope ciuitatem granate ubi .xix. diebus ſtetit. Egredientibus ergo ſaracenis de quadam predicta ciuitate multitudine magna conſpirati exercitu ſpirato coniuncte ſunt acies utrorumque et factum eſt prelium magnum plurimiſque ſaracenis trucidatis aliiſque in fugam verſis victi ſunt ſaraceni. Quidam autem ſaraceni ſpecialiter ſagittarii multitudine non pauca aliis fugientibus ſub quibuſdam ficulneis remanſerunt cogitantes ſe ibi poſſe deffendi et non parua damna poſſe inferre chriſtianis quaſi ex latibulo pugnantes. Ad quos milites chriſtiani equis dimiſſis pedes intrauerunt quorum plagis periit Illo die ut fertur capta fuiſſet granata ſi debitus ordo pugne obſeruat⁹ fuiſſet. Tempore predicti regis iohannis ſecundi plurima caſtra ſaracenorum per chriſtianos capta fuerunt cum multa effuſione ſanguis ſaracenorum. Regnauit autem .xlviii. annis et mortuus eſt in villa valiſoletana anno domini Milleſimo.cccclii. ac ſepult⁹ in monaſterium cartuſienſium de miraflores prope ciuitatem burgen. Hic tenuit quendam priuatum a puericia ſua qui dicebatur aluarus de luna quem maximum honorauit quippe ipſum fecit magiſtrum ſancti iacobi cum quo multas tribulationes paſſus eſt et multo tempore cum filiis regni et finaliter propter nonnulla que ſue maieſtati circa eum indecentia videbantur fecit enim publice per iuſticiam in ſupradicta villa decapitari. Cuius caput nouem diebus ſtetit affixum clauo in palo alto corpus vero in medio platee tribus diebus inhumanatum remanſit. Et cum eſſet vir tam potente ab omnibus tamen ſuis in fine relictus fuit quia tamen in tanta preſſura ad dominum acceſſit corde contrito et humiliato et pedibus meis licet indignus ſe pergens talem confeſſionem totius vite ſue inclinauit. Credo ipſum ſecundum ſigna que vidi miſericordiam dei conſecutum fuiſſe. quia ſcriptum eſt in quacunque hora ingemuerit peccator omnium iniquitatum eius non recordabor. Et ſucceſſit predicto regi iohanni in regno filius eius henricus quartus qui nunc regnat .xviii. rex caſtelle et viuum feliciter ad dei gloriam regnet et utilitatem reipublice. Hic primo regni ſui anno, cum exercitu ſuo magno intrauit terram ſaracenorum et obtinuit viriliter villam que dicitur Jimene et deſtruxit ſuponam habuit etiam bullam cruciate contra ſaracenos et continuauit guerram iiii annis. In quibus non modicum ſaraceni ſunt fame afflicti in ſignum etiam voluntatis expugnationis regni granate cepit deuiſam malogranatorum per ornamento armorum regalium. Quid erit. deus nouit. Cuius eſt cauſam et finem bellorum agnoſcere. multa enim impedimenta offeruntur ſpecialiter dum ſic multum in regno contra ipſum. propter que iam hoc anno .lx. plus timet guerra in regno quam contra infideles quod deus ſua pietate auertere dignetur.

Vincunt ſaraceni et perduntur ciuitates pera et conſtantinopolis. et de tribus miraculis que preceſſerunt.

Centeſimumquinquageſimumſextum bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno domini Milleſimo .cccclii. tempore Nicolai pape quinti. Tunc enim imperator turchorum congregato magno exercitu per terram et magna claſſe propoſuit nomen delere chriſtianum virib⁹ ſuis. In primo ergo ipſe obſedit ciuitatem que pera dicitur quam poſt plurima certamina cepit .xxviii. die may et inde eandem ciuitatem crudeliſſime occi-

diuoſſes xpianos a ſex annis et ſup̄ et ſequē
ti die .l. xxix. intrauit potēt̄ conſtantinopoli
tane urbis vigore belli et pluribus artibus
guerre. Obſedit ergo ciuitatem conſtātino-
politanā per mare et per terrā potentiſſime
et eam anguſtians ſine intermiſſione finali-
ter eam deuicit et cepit et ingreſſus ciuitatē
inēnarrabilem cedē fecit in xpianos. Alij ve-
ro pedib᷒ et manibus ligatos in captiuita-
tem duxit monachos etiā et monachas con-
ſecratas vituperoſe ex monaſterijs extractas
vt ſi meretrices et proſtibulo inſtitute eſſent
trahebat cōtra eas pagenas tāta et talia quas
ſtia de peccatibus quas ſine rubore vix dicere
auderet. Adoleſcentulos vero a decēnio et
infra cogebat fac ſpurciſſime fidei adorato-
res eſſicere. Et vltra hoc intrauerūt turci in
illo eximio et claro templo ſancte ſophie et
ſacratiſſimas imagines ſanctoꝝ atq; ſacra-
rum pedibus conculcauerunt et omne gen᷒
vituperij ſuper eas fecerunt et in ſacra alta-
ria aſcendentes ſaliebant vociferando ſubi-
lantes et machometū hymnis et laudibus
extollentes. Aſcenderunt etiā illi nephariꝫ
ibus ad ſublime regimen eiuſdem alte et
famoſe eccleſie ſancte Sophie et crucem e᷒
crucifixum infixam deiecerūt et diruperunt.
Sacra vero corpora ſanctoꝝ lamabāt et de-
uaſtabant. plurima etiam vitupera fecerūt
in ſacris enutibus et calicibus et intantū eo-
rum veſana rabies exarſit ꝙ a prima hora
diei vſq; ad meridiē totam vrbem nudataꝫ
et deſertam reliquerunt ſic vt non latinuꝫ nō
grecum non armenum nō iudeum nec aliū
quēuis hominem de habitatoribus ciuita-
tis intra eam dimiſerunt. Hec ex epiſtolis y
ſidori cardinalis ruteni qui preſens fuit
in excidio ciuitatis et franciſci roſtanij duc͡ſ
venetorum tranſmiſſis ad Nicolaum papā
quintū. vt de remedio in futurū prouideret
contra hunc thurcoꝝ imperatorē qui ſe vo-
cat inimicum crucis xpi et in tantū odio ha-
buit chriſtianos ꝙ cum aliquē videret criſti-
anos ſe in viſu deturpatū et fedidatum
propterea oculos abluit et abſtergit vt dicit p̄-
dictus cardinalis. Et eſt diligenter aduertē-
dum ad tria ſingularia que deſolationē p̄ce-
dere ciuitatis precuſſerunt quoꝝ duo pre-
dixit quidam antiquus philoſophus grec᷒
qui leo dicebatur. Vnde in eccleſia ſancti de-
metrij prefate ciuitatis vt nobis quidā gre-
cus qui propriis oculis ſepe vidit narrauit
Erat quedā columna marmorea tota ope-
ra ad modum ſcacorum ſic ordinata ꝙ inci-
piendo a principio in vno ſcaco ponebatur
nomen imperatoris et in ſequenti nome pa-
triarche qui preſidebant et predictū philoſo-
phus predictus ꝙ cum facta fuiſſet impletō
omnium ſcacorum illius columne tunc per-
deretur ciuitas conſtātinopolitana et ſic de
facto accidit quia preſidentibus Conſtan-
tino īperatore et gregorio patriarcha in quo-
rum temporibus capta fuit ciuitas predicta fa-
cta fuit impletio vltimorum ſcacorum colū-
ne Secundum quod predixit predictus phi-
loſophus leo fuit ꝙ tempore Conſtantini
debebat perdi ciuitas cuius verba in predi-
cta columna erant hec. Conſtantinus me fe-
cit et Conſtantin᷒ me diſſoluet et ſic imple-
tum eſt. Iſtud enim fuit mirabile preuiden-
tia excellentis philoſopho quod eſſe non
potuit niſi a ſpū dei. Primus enim qui im-
perauit et nobilitauit predictā ciuitatē fuit
vocatus Conſtantinus qui dedit patrimoni-
um eccleſie. mater ſua fuit vocata helena et
primus patriarcha fuit vocatus gregorius
Vltimus aūt qui ibi imperauit et perdidit
ciuitatem mortuus in bello dicebatur etiaꝫ
conſtantinus et mater ſua helena et patriar-
cha etiā gregori᷒ vocabaſ. Tertiū vero mi-
rabile quod precesſit captionem ciuitatis
fuit viſum per turchos xpianis nihil viden-
tibus. Vnde cū quadam nocte vigilātes
turchi in obſidionem reſpicerent verſus ci-
uitatem viderunt ſubito multitudinem lu-
minum ad modū candelarum vndiq; ſup
turres et muros ciuitatis quod reſpiciētes
et admirātes timuerunt valde. Arguētes
ex hoc miraculo ciuitatem eſſe ſub diuina
protectione et cū retuliſſent qui viderūt im-
peratori turchoꝝ ipſe ſimulauit pro nūc. Al-
tera vero nocte apparentes predicte cande-
le ſuper turres et muros viſe ſunt eleuari in
celuꝫ. Et tunc teucrus ille magnus interp-
tans viſionē illam dixiſſe fertur. Candele
que apparuerunt deſcendentes ſignificaue-
runt ꝙ deus in temporib᷒ preteritis protege-
bat hanc ciuitatem ſꝫ cādele eleuate in celū
deſignāt ꝙ deus receſſit ab ei᷒ cuſtodia.
Nūc ergo est tempus debellandi cā et
ſic ardentius ibi inuenientes ciuitatē nobi-
liſſimā et ceperunt ea ut dictuꝫ eſt. Et vo

eo illam ciuitatē nobiliſſimā quam ſm yſi/
dorum in libro ethimologiarum xv. Cōſtā
tinopolis eſt intrata quam edificauit et no/
mine ſuo conſtantinus ſolam rome meritis
et potentia adequam. Hanc condidit primo
pauſania rege ſpartanorum et vocatur biſā
cium vel quia tantum patet inter arctū mare
et propontidem vel quia ſit receptaculum terre et
maris. Unde et eam conſtantinus aptiſſimā
condere iudicans vt receptaculum ſibi mare
terraque fieret. Unde et nunc romani imperij
ſedes et totius caput eſt orientis ſicut roma
occidentis. hec ille. Sic ergo hec nobiliſſima ci/
uitas in manu quaſi totius grecie imperium occulto
dei iudicio traditum eſt in manus inimicorum ſi/
cut etiam methodius martyr prophetizauit in/
ter cetera dicens. grecia in captiuitate et occiſi/
one erit ſicut plenius dicet infra conſideraci/
one. xij. in primo paſſu.

Vincunt chriſtiani cruce ſignati fugato
turco et eius. lxxx milibus eburcorum Johan/
ne de capiſtrano nomē iheſu deuociſſime in/
uocante.

Centeſimumquinquageſimū ſepti/
mum bellum inter ſaracenos et chri/
ſtianos accidit āno dñi Milleſimo
cccclvij. ſedente in cathedra petri Calixto pa/
pa tercio qui in memoriā huius belli inſti/
tuit feſtum duplex tranſfigurationis dñi no/
ſtri iheſu xpi cū gratijs et indulgentijs ſolē/
nitatis corporis xpi. et dum bulla plūbea
quam oculis proprijs vidi. ordinē iſti⁹ belli
et victorie omnīo ad propoſitū ānotaui. vbi
ſic predictus papa inter cetera ait Quoniā
pater ille miſericordiarum ac piiſſimus chriſti/
anorum protector et vite noſtre defenſor om/
nipotens deus poſtquam in die celebri beatorum
apoſtolorum petri et pauli dum ſacra miſſa/
rum ſolennia in eorum baſilica agerem⁹ literas
noſtras ſuper generali oratione per vniuerſos
xpicolos facienda lectas et fauente dño vbique
obſeruatas fecim⁹ publicari pijs oracōibus
et operibus ſuis afflictū populū aliquādiu
mitigatus ſentiret ipſi⁹ viperei et immaniſ/
ſimi turchi crudelis execrabilis machometi
proximā eſſe decurſū cū ſuo pene innume/
rabili in quo plurimū cōfidebat exercitu in
fidelium et turchorū cōmiſit caſtri belgradi
in regno vngarie ad ripā danubij ſituati quod
vndique obſeſſum et coangustatū diripere ſata/
gebat obſidiōe ſoluta per cruce ſignatos et vn/
garos ad modum populares quibus paruo/
rum numero et inermes ex noſtra ordinatiōe
et inſtitutiōe dilcō filio legato noſtro de late/
re illuc deſtinante miſſa ac nūcijs et literis
ſepius repentina et ſincera fide quā geſtamus
in ipſo ſaluatore noſtro cuius eſt res aduna/
te diſperſas et deſperatas pugnare ac ſupborum
precipue in fideliū et chriſtiane fidei inimi/
corum potentiā cōterere et eciam debellare ſub
ſtrenuo vaynoda iohāne celebris memorie
fidei noſtre catholice acerrimo defenſore et
pro ea atque fidelibus propugnatore chriſtia/
norum coborte duce digniſſimo cui neque fi/
des neque ſpes petente victorie defuere multi/
tantes preſente patre iohanne quodā de ca/
piſtrano ordinis fratrum minorum profeſſore
viro quidam optimo et meritorum apud de/
um et homines eximio et nomē iheſu chriſti
in quo ſalus noſtra cōſiſtit fiducialiter et aſ/
ſidue cum omni populo crucē cepto voce ma/
nu inuocante vexillo quoque ſacratiſſime
crucis cum magnis clamoribus et vocib⁹ ele/
uate ad celum. Unde ineffabile vti a cunctis
dari ſeparabatur aduenit auxilium Mira res
et memorabili beate marie magdalene ce/
leſti preſidio communitus populus fidelium
impetens in hoſtes viriliter facto eundem ſeui/
tantibus cum ſuo ſacrilego cōplicib⁹ in tur/
pem et damnoſam fugam conuertit. hec itaque
ipſe miſerator dominus et fidelis in manu
paucorum tanſferocias inimica et in numera/
bilis exercitus cum magna ſtrage victori/
am vlnit quam mens eſtimare poſſet humana
dominus eius potens et ſuper exercitus et ty/
rannos qui madian et orientales populos
ad numerum locuſtarum in manu tradidit
gedeonis. Dñe etiā ſacerdos contra eius/
dorum ciuitatem ſanctā hieruſalem, pphane/
mare moliente preſidium prebuit et mirande
pro nobis contra inſolitiſſimos hoſtes mi/
raculoſe pugnauit. O bone hic ſit dux et ſal/
uator noſter fortitudo vera et tutiſſimus ter/
minusque preſidium ad te cōfugientiū chriſtiano/
rum et pietate qui ipſos proprio ſanguine re/
demiſti gladium tuum ſuper inimicorum
capita fugientium intromiſerunt non pauci
ores ſeſe mutua cede necarunt quam a no/
ſtris in prelio interempti fuiſſent. Nam vt

o fidedignis accepimus in ea pugna. et. milia o casi tondentes superstites in turpes fugam versi sese muro inuadantes. Defecerūt Castra incensa machine et instrumenta bellica omnia turpata sunt vt confusus abiens ipse tyrannus et pre timore iam multis mēsibus non apparens inter latebras sua munita opida se recepisse dicatur et humanam gē sentiens vltionem in suam perditionem futuram intra Constantinopolitanam posita ciuitates se reduxit. Ille sinc muris et antemuralibus o munire frustra o contendans ante o eius q̄ nisi dn̄s custodierit ciuitatem frustra vigilat qui custodit eam. hec ex p̄dicta bulla.

Vincunt xp̄iani in affrica per regem alfōsum portugalie.

Centesimo quinquagesimo octauum bellum inter ſaracenos et xp̄ianos accidit anno dn̄i millesimo. cccclxvij. Tunc rex alfonſus portugalie armata magna claſſe tranſiuit in affricā et obſeſſa quādam villa fortimaritima que dicitur alcacar in giter ac fortiſſimo bello anguſtiata cepit eā et xp̄ianis populauit ac muniuit armis et victualibus neceſſarijs. Dolentes autē ſaraceni affricani hic tam ducatum [illegible] interuallis cum innumerabili multitudine bellatorum venerunt vt eam obtinerēt ſed plures mis eorum perempti vacui ſemper redierūt. Et quia inter predictam villam et mare erat aliquale ſpacium vbi venientes ſaraceni ſe ponebant ne per mare poſſet ſe curſus dari eidem. Rex predictus in regno portugalie fecit quadrari lapides in tanta multitudine quanta neceſſaria erat pro duplici muro cōſtruendo a predicta villa vſque ad mare. lapidibus ergo predictis ac ſufficienti calce per magna in predictū locum deductis tāta fuit multitudo lapicidarum q̄ paucis diebus facti ſunt muri cum turribus neceſſarijs ſic q̄ cū ſaraceni cognouerunt opus quaſi finitū erat et factus eſt loc⁹ quaſi inexpugnabilis o ſaracenis in magnum ſubſidium et vtilitatem chriſtianorum tranſeuntium per illud ſecretum mare mediterraneum. Diſtat autē predicta villa a ſepta xx leucis et a portugalia vt fertur fere centum leucas et a tanſa q̄ eſt etiam locus chriſtianorum illius regni caſtelle ex altera parte maris finitimus p cis eſt ſicilia duo loca ſunt quaſi claues [illegible] ris ſinca.

Decimus conſideratio eſt de poſſeſſiōe terre ſancte per ſaracenos que duobus explicatur punctis.

Decima conſideratio hui⁹ libri q̄ eſt de poſſeſſione terre ſancte per ſaracenos vbi duo puncta occurrunt declaranda. Primus eſt ſcire cauſam quāre ſaraceni tenent terram ſanctam. Secundus vero punctus erit. Si chriſtiani vellent facere guerram ſaracenis ad terram ſanctam capiendam quis locus eſſet eis conuenientior in orbe ad inuadendum talem guerram. Extollunt enim ſe ſaraceni dicentes ſe tere veritatem legis quia poſſident terram ſanctam. Inſultant etiam iudei contra chriſtianos dicentes q̄ lex chriſtianorum nulla eſt nec iheſus nazarenus eſt meſſias in lege pmiſſus quia non poſſident terram ſanctā hieruſalem. Ideo ad hec declarandum [illegible] rationes aſſignantur per fratrem vincentium in ſermone: Ecce aſcendimus hieroſolimam. Prima eſt ad excuſationem chriſtianorum. Secunda propter confuſionem ſaracenorum. Tertia eſt propter conuerſionem iudeorum.

Circa primum notandum eſt q̄ nullus chriſtianus eſt ita ſanctus quin peccet ex pro chriſto et virgine maria. Unde eccleſiaſtes ſeptimo non eſt homo iuſtus in terra q̄ faciat bonum et non peccet et deus nō vult q̄ chriſtiani peccent in illis terris in qua filius dei paſſus eſt pro peccatis hominum qui hoc reputaret ad maximam iniuriam. De agarenis vero non ita iniuriatur quia canes ſunt multum enī diſpliceret regi et indignaretur ſi filij ſui vel milites mingerent in camera ſua ſi autem canis minget non curat. Idem in propoſito de terra ſancta. multum diſpliceret chriſto ſi nos filij per baptiſmum faceremus in ea corruptiones et peccata ſe de agarenis tam q̄ de canibus non curat. [illegible] concordat auctoritas chriſti dicentis hieruſalem calcabitur a gentibus donec impleantur tempora nationum Luce xxi. nunc [illegible] cum omnis plenitudo gentium intrauerit [illegible] omnis iſrael ſalu⁹ erit. vt habetur ad romanos xi. Et ſic patet prima ratio ſcilicet q̄ [illegible]

per cõfuſionem chriſtianorū: ne peccem⁹
in camera ſanctificata regis regum iheſu xpi
non poſſidemus terram ſanctam. Unde ſic
patuit ſupra bello centeſimo. Iheruſalem
capta fuit per cruces ſignatos chriſtianos et
quādiu vixerunt in ſanctitate et ſine offenſa
chriſti poſſederunt terram ſanctam. Sed cū
multiplicata fuerunt in eis mala et offenſe
continuo expulſi fuerūt a terra illa et in/
troducti fuerunt canes ſaraceni ad ſeruādū
illam ſicut patuit ſupra conſideratione no/
na huius libri bello centū. Secunda ra/
tio eſt propter cōfuſionem ſaracenorum ipſi
enim ſunt filij xpianorum quia vix ſunt oc/
tingenti anni ꝙ ſunt. Unde beatus augu/
ſtinus fuit epiſcopus yponen. Sed macho
... a ſergio decept⁹ decepit eos et ideo
... ſunt chriſtiani renegati et propterea
tenent adhuc aliquid de fide chriſtiana et
credunt et aliquid non. Credunt nāq3 vi xpi
... ꝙ vnus eſt deus creator omnium ſed nō
credunt ꝙ ille deus ſit tres perſone in confu
ſione ipſorum ipſi mer oſtendunt locum in
quo xpus fuit baptizatus vbi tota trinitas ap
paruit. Secundo credunt ꝙ fuit homo pur⁹
et verus et ſanct⁹ de ſpū ſancto in maria vir/
gine conceptus ſed non credunt ꝙ ſit deus.
in confuſionem ſue credencie oſtendūt lo/
cum vbi ſuſcitauit lazarum proprio imperio
quod non potuiſſet non fuiſſet de⁹. Tercio
credunt ꝙ eſt in celo ſed non credunt ꝙ eſt i
ſacramento altaris et in trinfuſionem eorū
oſtendunt chriſtiani locum cenaculi in quo
chriſtus illud ſacramentum inſtituit. Item
non credunt xpi paſſionem. tamen in eorū
confuſionem oſtendunt vbi xpus fuit cruci/
fixus et ſepulchrum vbi in ipſo fuit ſepultū
Item agareni baptizantur ſed non confor/
ma verborum et ipſi oſtendunt locū vbi xpus
conſtituit ſacramentum baptiſmi cū forma
illa. In nomine patris et filij et ſpiritusſancti
in eorum confuſionem Ideo diutiſſime fac
eorum ſignum in bonum vt videant qui o
derunt et confundantur. Unde ſicut cuſto/
des portarum in domibus regum xpianorū
non habere poſſunt ſūt homines difformes
vt ethiopes ſic ꝙ nullus intrare poteſt nec ſi
bus nāq3 milites niſi per manus illorum ſic
chriſtus in palatio ſuo terre ſancte ponunt ꝙ
cuſtodes portarum illius patrie ſunt homi/
nes difformes ſcilicet beſtiales machometi

ne ſaltē filij ſui milites xpiani ad interio/
ra ſecretiorum terre ſancte admittantur niſi p
manus illorum nec et hoc ſequitur honora/
biliores eē ianitores difformes filijs et mi/
litibus cum etiam hoc cedit in confuſionē
ianitorum et honorem filiorum et militum.
Nunquid etiam in domibus magnorum in
caſtris in nauibus maris immo etiam in do
mibus ruſticorum cuſtodes et vigiles ſunt
canes ne quis ingrediatur niſi homo pacis
et ad honorem talis loci et patet ꝙ ſic etiam
cuſtodes et vigiles terre ſancte ſunt canes
ſaraceni ne ſi quis ingrediatur ad interiora
ſecreta vbi chriſtus in humana natura am/
bulauit niſi fuerit homo pacis et ad hono/
rem illius loci quales ſunt peregrini chriſtia
ni viſitantes terram ſanctam et patet ꝙ iſtū
cedit in confuſionem ſaracenorum ꝙ aſſi/
milantur canibus cuſtodientes domos.
Item in confuſionem cuiuſcunq3 virtuoſi ē
ſuſtinere aliquod falſum propter auaritiam
Cum ergo ſaraceni ſe reputent virtuoſos et
credant falſum eſſe ꝙ iheſus nazarenus fuit
mortuus et ſepultus etc. et tamen hoc ſuſti/
nent oſtendentes predicta loca vt dictum eſt
cum magna diligentia propter auariciam.
quia propter intereſſe quod recipiunt a pe/
regrinis chriſtianis ergo poſſeſſio terre ſan
cte per ſaracenos eſt in eorum confuſionem
non enim permitterent principes chriſtiani
pro toto auro mundi ſi inter eos eſſet ſepul/
chrum machometi ꝙ viſitaretur et honora/
retur a ſaracenis ſicut faciunt xpiani in terra
ſancta cum hoc non ſolum cederet in confu/
ſionem xpianorum ſed etiam in contumeliam
creatoris ſcientes falſum eſſe ꝙ honor debe
at exhiberi beſtiali et ſpurciſſimo machome
to quia honor ſecundum philoſophum eſt
premium virtutis. que in machometo locum
non habuit propter abyſſum criminum in co
contentorum ſicut patuit ſupra cōſideratione
prima huius quarti libri et quaſi per totum
eſt ergo in confuſionem ſaracenorum poſſeſ
ſio terre ſancte et honorem chriſtianorum.
Tercia ratio eſt propter conuerſionem iude
orum. Judei nanq3 ſecundū ꝙ ex lege moy
ſi ſunt aſſueti et nutriti terrena ſiue et ſperant
ꝙ meſſias ducet illos ad illam terram et di
cunt intra ſe ecce habebimus iheroſolymam
propter hoc ibi fuit xpus ver⁹ meſſias voluit
ꝙ nec xpiani nec iudei habeant illā terram

quia non venit vt haberet illam terram sed ce-
lestem de qua dauid. Credo videre bona
domini in terra viuentium sed illa est terra
morientium. Ideo apostolus ad hebreos
vltimo non habemus hic ciuitatem ma-
nentem sed futuram inquirimus. Cessent
ergo saraceni ab excellentia sua filiorum iudei
et conuertantur a miseria sua. Consolentur
christiani in filiatione et militia sua quia christus
dedit eis potestatem filios dei fieri his qui
credunt in nomine eius. Jo. primo. Sed que
harum gentium habet vel tenet veram legem
licet supra libro primo sit latissime declara-
tum potest tamen hic exemplariter declarari
per parabolam illius diuitis qui habet vnum
lapidem preciosum magni valoris et tres fi-
lios etc. dominus iste diues est christus deus et bonum
et tres filij tres sunt populi iudeorum aga-
renorum et christianorum. dicit primogenitus scilicet
populus iudeorum Ego habeo lapidem id est
legem veram quia eam dedit miraculis con-
firmatam. Dicit populus christianus non im-
mo ego habeo legem veram quia mea lex con-
firmata est miraculis que non possunt nisi per
deum fieri. Demones poterant facere mira-
cula moysi Populus agarenus dicit immo
ego habeo legem veram. Nunc ponderetur
lapidem primo ponderetur in sanctitate lex
moysi et eam ponderat salomon qui dicit De
terrenis que promittuntur in lege moysi vi-
di cuncta que fiunt sub sole. Et ecce vniuer-
sa vanitas. ecclesiastes primo modicum pon-
derat ideo nihil valet. Videamus sectam ma-
chometi quantum ponderat quid promittit
nisi lactis mellis olei vini mulieres etc.
Hec est vita porcorum nihil ponderat. Vere
magnus dolor esse debet prelatis ecclesie et
doctoribus fidei christiane si attente considerent
sectam maledictam saracenorum videre tan-
tam multitudinem animarum rationabilium
sicut sunt saracenorum que redempte sunt san-
guine ihesu christi esse inuolutas in errore dam-
nationis quia non intelligunt scripturam di-
uinam et quod peius est nec volunt intelli-
gere neque audire sed quod inclinentur ad ea et
sequentur que debentur porcis et azinis. lex
christianorum que promittit gloriam celestem que
est infiniti ponderis et valoris quia plus pon-
derat vna dies glorie quam omnia bona huius
mundi. Ecce promissio quicunque fecerit volun-
tatem patris mei qui in celis est intrabit in
regnum celorum Math. vij. Ponamus ergo in
celum cor nostrum et spem omnia terrena
despiciendo quia secundum apostolum .ij. Cor.
iiij. quod in presenti est momentaneum est et
leue tribulationis nostre supra modum in
sublimitate eternum glorie pondus operatur
in nobis non contemplantibus nobis ea
que videntur sed que non videntur que enim
videntur temporalia sunt que autem non vi-
dentur eterna sunt.

Que sit terra aptior pugnandi contra ter-
ram sanctam.

Eundo puncto huius consideratio-
nis scilicet quis locus esset conueni-
entior in orbe ad capiendum terram
sanctam. Respondetur quod si christiani vellent in-
cipere guerram ad terram sanctam capiendam
et alia loca que amiserunt nullus locus nul-
la terra conuenientior est quam hispania quod sic
declaratur. Certum est quod in vniuerso quinque
loca possunt considerari sicut notat magister
Raymundus lulij in quodam tractatu suo per
que posset incipi talis guerra sicut sepe attem-
ptatum fuit. Primus locus est in terra impe-
ratoris constantinopolitani et in terra turchorum
Deinde per terram armenie quousque perue-
niretur in syriam et hec via non est multum lau-
dabilis quia est valde grauis et difficilis et
nimis longa et sic requirit magnum exerci-
tum et multas expensas Secundus locus est insu-
la quedam que rayces appellatur situata pro-
pe alexandriam Posset enim illa insula cum ga-
leis et militibus capere dominium sed hic locus
etiam non est laudabilis quo ad presens quia via est
nimis longa nimis et requirit expensas et bellato-
res. Tertius locus est regnum cipri et terra her-
menie sed ista via etiam non est laudabilis. tum
quia ille terre non sunt omnibus sanctis expe-
dite qui miserunt tum etiam quia illa via est
nimis longa et communiter recipit nimis de
nauigantibus et peregrinis et expensis.
tum tertio quia post capta et hermenia non possent
sufficere victualia neque equi Quartus locus
est tunicium scilicet nec iste locus laudabilis est eo quod
multe gentes in eo commorantur et colliguntur in-
mis regni de exercitu et de equis et de hoc sa-
tis probabile experimentum habuimus fuit quando sanctus
ludouicus rex francorum transfretauit sicut
supra patuit consideratione .ix. huius .viij.

libri bello .cxxij. Quintus locus eſt hyſpania in parte eius que dicitur andaluſia vbi eſt almaria malica granata algezira tarifa et hec eſt locus amenisſimus et congruentior omnibus predictis eo quia facilior ad acquirendum propter quatuor rationes. Prima ratio eſt quia predictus locus eſt circundatus per mare mediterraneum ex vna parte et ex alia parte per regnum aragonie et caſtelle et illud impediret ne non poſſent iuvare eos alij ſaraceni. Secunda ratio eſt quia multum iuvat ad guerram faciendam fertilitas terre et multitudo equorum de propinquo in quibus habundat inter ceteras mundi partes hyſpania. Tercia ratio eſt quia est terra ſana et ideo timore infirmitatum non ſolueretur exercitus ſicut alibi factum eſſe dicitur. Et patet etiam quod eſt propinquiſſima reſpectu aliorum locorum. Quarta ratio eſt quia rex bellator cum paruo exercitu poſſet guerram incipere preſuppoſitis ſupradictis et quia habet terga ſecura et ſic accipiendo modo vnum caſtrum et modo vnam villam et ſic ſucceſſiue deducendo ſaracenos ſemper ante ſe et multiplicando continue exercitum et habito regno granate rex bellator cum ſuo exercitu ampliato ad maiorem barbariam ſcilicet in affricam poterit leuiter tranſire ſcilicet in regnum cepte quod non diſtat niſi ſeptem miliaria et in aliquo loco niſi per tres leucas ſolum preſertim iſto tempore talis locus eſſet conuenientiſſimus cum cepta et villa alia que dicitur alcacer taguer ſint in poteſtate regis portugalie. Et ſic ex illa parte incipere debellare ſaracenos tergis ſecuris deducendo eos ante ſe modo lucrando vnam villam modo aliam etc. quouſque perueniretur tomnum ſemper multiplicando exercitum quod oportet et ſic conſtitute fieri poteſt vt dictum eſt propter propinquitatem hyſpanie et eius fertilitatem et quia retro ſe nihil timerent et ſic paulatim bellator rex poſſet facere guerram ſanam ſaracenis et acquirere terram ſanctam iheruſalem et totum regnum egypti. patet ergo clariſſime quod nulla terra in mundo eſt conuenientior chriſtianis ad incipiendum guerram pro terra ſancta capienda quam hyſpania. beatus ergo rex bellator qui propter zelum fidei catholice hec cogitauerit et in opere poſuerit ſperans omnia predicta acquirere per iheſum chriſtum in cuius manu ſunt omnium poteſtates et iura regnorum.

Quomodo xpiani habere ſe debeant de iure et ordinatione regni erga ſaracenos viuentes inter nos.

Videamus conſideratione huius .xiij. ſi. lcet eſt de his ad que compelli debet ſaraceni viuentes inter nos de iure et ex ordinatione regni. Circa primum notandum quod vt traditur in titulo de iudeis et ſaracenis in clementinis principes chriſtiani ſub obteſtatione diuini iudicij a duobus debent compeſcere ſaracenos ſibi ſubiectos ſcilicet ab inuocande publica nominis machometi et a peregrinatione quam facere ſolent ad ſepulchrum cuiuſdam ſaraceni. Vnde ſacrum concilium ibidem ſic ait. cedit quidam in offenſam diuini nominis et opprobrium fidei chriſtiane quod in quibuſdam mundi partibus principibus chriſtianis ſubiectis. In quibus interdum ſeorſum interdum vero permixtim cum chriſtianis habitant ſaraceni ſacerdotes eorum zabazala nuncupati vulgariter in templis ſeu meſquitis ſuis ad que idem ſaraceni conueniunt vt adorent ibidem perfidum machometum diebus ſingulis certis horis in loco aliquo eminenti eiuſdem machometi nomen chriſtianis et ſaracenis audientibus alta voce inuocant et extollunt ac in verba quedam in illius honorem publice proferunt. Ad locum inſuper vbi olim quidam ſepultus extitit ſaracenus quem vt ſanctum alij ſaraceni venerantur et colunt magna ſaracenorum eorundem partium et aliarum confluit publice multitudo ex quibus noſtre fidei non modicum detrahitur ac grande in cordibus fidelium ſcandalum generatur. Cum autem hec diuine maieſtati diſplicentia non ſint aliquatenus toleranda ſacro approbante concilio ipſa in terris chriſtianorum fieri deinceps diſtrictius inhibemus vniuerſis et ſingulis principibus catholicis ſub quorum dominio ſaraceni morantur et fuerunt predicta ſub obteſtatione diuini iudicij obnoxius iniungentes quod ipſi tanquam veri catholici et chriſtiane fidei zelatores obprobrium quod tam ipſis quam ceteris xpicolis per premiſſa ingeritur debita conſideratione penſantes ipſi vt proinde eterne beatudinis premium aſſequantur de terris ſuis omnino auferant a fine ſub ditis auferri procurent inhibendo expreſſe

ne p̄fata inuocatio ſeu ꝓfeſſio nomīs ip/ſius ſacrilegi machometi publice aut pegrinato publicata ab aliquo in eorum exiſtente omnio audiant attemptare deceteto vel quō libet ſuſtinen. Ut vero qui ſecus p̄ſumpſerit taliter ob diuinā reuerentiā caſtiget ſ ab ip/ſis ꝙ alii eorum exemplo pterriti a p̄ſumptiōe ſimili arceant̄ hec ibi ſanctiſſime ordinatur, ſed negligenter cuſtodituā ſpecialiter p̄mum cum altis vocib⁹ de die et de nocte tales ꝓ/clamationes faciant ſaraceni et non ſolum non caſtigant̄ a principib⁹ verū etiā et defē/dunt̄ et rar⁹ eſt qui ꝓpter fidei honorē reda/met contra eos qn̄ immo tanta iſti ignorantia p̄dicte inhibitionis in principibus et clero ac populo ꝙ nō cognitam p̄dictas inuocatiōes ſiue ꝓclamationes eē in offenſa diuine maie/ſtatis ꝙ nō ſine culpa eſt aū deus cum talis ignorantia nō excuſet quia ignorantia facti non iuris excuſat. De aliis aūt atqȝ ad que cōpellendi ſunt ſaraceni tā de iure ꝙ ex ordi/natione regni ſufficiant que dicta ſunt libro iii. conſideratione. xi.

Iſta duodecima conſideratio tractat de fine legis ſaracenoꝝ et de eorum perpetua ſer/uitute ſub iugo xp̄ianoꝝ ſub quatuor paſſ⁹

Duodecima et vltima ꝯſideratio hu/ius libri iiii eſt de fine legis ſarace/noꝝ et de eorum ꝑpetua ſeruitute ſub iugo xp̄ianoꝝ iam finem oportet dare huic. iiii libro de bello ſaracenoꝝ in hac vltima con/ſideratione ad quā explicandā. iiii. paſſus conuenit ptranſire. Primus ē de caſtigatiōe finali fienda per ſaracenos Secund⁹ eſt de ceſſatiōe ſue legis Terti⁹ eſt de tēpore quo dȝ ceſſare. Quart⁹ vero erit de ꝑpetua ſeruitute ſaracenoꝝ ſub iugo xp̄ianoꝝ.

De caſtigatione finali fienda per ſarace/nos in populo xp̄ianoꝝ.

Primus paſſ⁹ eſt ꝙ per ſaracenos fiet diuina caſtigatio terribilis in oī/bus regnis mūdi ꝓpter peccata po/puli xp̄iani ꝙ ſic dicitur ſā et primo methodi⁹ martyr quem beatus iheronim⁹ in opuſculis ſuis laudat loquēs de fine ſeculi cui⁹ ꝓphe/tia ſequit̄. In nouiſſimo aūt ſepto milliena/rio ſeculi exient filii yſmaelis de heremo et

erit aduentus eorum caſtigatio ſine menſura et ſine mēſura et tradet deus in manib⁹ eorum oīa regna gentiū propter petā que operata ſunt p̄ter p̄cepta dei. Ideo tradet nos de⁹ in ma/nus barbaroꝝ quia obliti ſum⁹ precepta do/mini facientes eni xp̄iani multa illicita qui mu/tas abuiūt ſexpos adeo ꝙ turpiſſimū eſt ad di/cendū propterea tradet illos deus in manī/bus ſaracenoꝝ perſida erit in captiuitate et occaſione capadocia erit in captiuitate et occa/ſione cilicia. In tribulatione erit terra ſyrie erit in ſolitudine et ei⁹ habitatores captiui ducent̄ Sicilia ſimiliter et habitatores eius in gladio perībūt Grecia in captiuitate erit et occaſione affrica erit ſimiliter egypti orien/talis et Aſia ſub graui tributo in auro et ar/gento erit. Hiſpania gladio peribit et capti/ui ducent̄ habitatores ei⁹ Gallia germania agatonia variis preliis erūt deuorate multi ex eis ducentur captiui romani in occaſione erunt et cōuerſi in fugā. In ſulis marie erūt in deſolationi et obtinebūt filii yſmaelis in troitū ab aquilone et o riēte et meridie et oc/cidente et replebit̄ iheroſolima cūctis gēti/bus q̄ capti ducent̄ et replebit̄ terra ꝓmiſ/ſionis oībus gentib⁹ et erit iugū eorum graue ſuper oēs gentes et erūt omnia ſub iugo eorum et tributo et oīa ornamenta diuitū eorum erūt et que fuerunt in eccleſiis ſanctoꝝ ſiue aurū aut argentū ſiue lapides p̄cioſi et omnia or/namenta eorum erūt et diſtribuēt miſteria dei et erunt ſacerdotes ſicut populus et eccleſie incendio cremabuntur et erit tribulatio ma/gna et miſta corpora proiiciēt in plateis eo ꝙ non ſit qui ſepeliat ea et erit ſaracenorum iter a mare vſqȝ ad mare et erunt regiones in viam et vocabitur via eorum vie āguſtie et gra/dicutur ſimul iuuenes et ſenes diuites et pauperes et cum gemitu et afflictione dicēt beati ſunt illi qui non de hac luce preceſſe/runt hoc beatus paulus ꝓdixit niſi venerit diſceſſio primum et reuelatus fuerit et cetera. Quid enim aliud eſt diſceſſio niſi diſciplina qua corripientur vniuerſi habitatores terre a filiis yſmaelis propterea onagrum appel/lauit deus yſmaelem parentem eorum ꝓpter hoc in deſolationē tradet oēm terrā et erūt mul/te vrbes deſerte nō eni ſunt homines illi ſed filii gētes ſ ſui filii yſmaelis de heremo venturi et ſunt bestiis adſimiles, Radi igit̄ irruitatores eorum q̄ de heremo exiunt ſut mulieres vteris

partus habentes partuſq; cū mulieribus ſi mul interficient in eccleſijs ſctōꝝ cū quibus mulie ribus cōmiſcebunt̄ et ſacratis veſtimentis eccle ſie induent ſeipſos et vxores eoꝝ. Jumenta ſua ligabunt ſunt ad ſepulchra ſanctorum et hoc ꝙ ad perſecutio erit maxima tribulatio ſu per xpianos qui habitant ſuper terrā. et tūc apparebunt fideles qui fuerint in xpo credē tium. cū ꝓpterea mittet deus has tri bulationes ſupra xpianos vt iuſti declarent̄ qui in xpo ſunt credentium. ſed vt manifeſtent̄ qui in ipſo erunt fideliſſime credentium ſicut ip ſe veritas dicit beati eritis cum pſecuti vos fuerint et dixerint omne malū adueſ' vos mentientes ꝓpter me gaudete et exultate etc. ſicut enim pſecuti ꝓphetas qui fuerūt an vos ſed ꝗ pſeuerauerit vſq; in finem. hic ſaluus erit. hec ille. Eandem ſententiā tradit magi ſter in hiſtorijs ſcolaſticis ſuper id gen. xvi. Dicens homo fer' vbi nos habem' fer' he breus habet phara q̄d ſonat onager de yſmae le dictū allegāꝰ pdictū methodiū dicentem onagri et capree deſerto omne beſtiaꝝ ſup gradientur rabiem et manſuetoꝝ numerus cōteretur ab eis dixit. n. de filijs yſmael fu turum eſt ꝗ vt exeant adhuc ſemel et obtine būt orbem terre ꝑ octo ebdomadas annoꝝ et vocabit̄ iter eoꝝ via anguſtie q; patrē eoꝝ yſmael vocauit dn̄s onagꝝ. In ſanctis locis interficient ſacerdotes et ibidem cū mulieri bus dormiēt ad ſepulcra ſanctoꝝ religabūt iumenta et hoc ꝑ nequicias xpianoꝝ qui tūc erunt de quibus dicit̄ in nouiſſimis diebus Erunt homines ſeſe amātes etc. Et tunc im plebitur ꝙ dictū ē per ezechielē. fili hoīs voca beſtias agri et exhortare illas dicens. Congregamini et venite eo ꝙ ſacrificiū ma gnum immolo vobis māducate carnes for tiuꝫ et bibite ſanguinem excelſorum hec ille. Secundo pdictā caſtigationem xpianoꝝ per ſaracenos pdixit abbas ioachim in ſpe culo viſionum libro. viij. capi. xl. dicens ꝙ aues nigre habentes nomen duabus lite ris confectum videlicet alphabeti latinoꝝ prima atq; octaua future ſunt in deſtructione atq; deſtructione cruce ſignatoꝝ quod ex ponens doctor peregrinus dixit ꝙ prima lit tera eſt a octaua vero littera eſt h. Aues igi tur nigre ſunt mauri ſic dicti propter habitū nigrum cappe nigre quem habet a nicolao apoſtata eorum doctore. nomen autem ipſo rum ex duabus litteris conficitur ſcz. a et h. quoniam agareni ab agar matre et yſmaeli te a filio ipſius nuncupati ſunt. Tercio pre dictā caſtigationē xpianoꝝ pdixit ſctiſſima femina hylde gardis q̄ ꝓphetauit anno dn̄i Milleſimo lxxx in libro reuelationū dei p tertera ca. xiij. dicens ventura ſunt mala guer re et bella victorie ſup populū xpianoꝝ ꝓpter tyrānidē principū et cupiditatē prela toꝝ. Sequitur cū deꝝ ppls xpian' in ma nibus caniū et beſtiaꝝ per q̄s beſtias intelligit beſtiales et feridos ſaracenos. Quarto pdictā caſtigationē xpianoꝝ pdi xit cirillus in epiſtola de occurrēnb' malis in orbe ſymbolo. xxx. dicens in ſecta dic ma gna ſcīs ventur' eſt hic' violator caſtitatis a plaga meridionali et intrabit limites occi dentales et viuā ouē comedet et dombus ſuis carnes agnoꝝ crudas dilacerabit ante ces pedib' cōculcabit et agnū ouis filiū coe nib' venolabit. q̄d exponit venerabilis ab bas ioachim ſup verbis ipſis ſic dicens. Dic tus machomet' eſt agn' ouis fili' xpus fili' virginis colld' i platib' ſuis xpianū pplꝫ venolabit. i. multiplici flagello guerraꝝ ve xabit ouē viuā comedēt i ſanctā matrē ec cleſiam catholicā viribus frāget et epiſc' et dioceſes ꝙplures penitus caſſabit et dentibus ſuis carnes crudas agnoꝝ dilacerabit omnis puuli etiā adulti vtriuſq; ſex' relicta fi de xpi ſcīā machomet aſſimet et vbi nomē xpi et nomen virginis venerabant̄ blaſphe mentur et nomē machomet in magnis vene ratione habeat̄ a plaga meridionali venire dicunt̄ q; in eadē pte mauri florent et impēs rant. Limites autem occidentales pres. i. ceteritates xpiane credunt̄ hec autem eos ſcdm. Quid autem ſit de veritate pdictarū xphetarū de' nouit an ius iudicia abyſſus multa.

De ceſſatione legis ſaracenoꝝ

Secundus paſſus ē ꝙ lex ſaracenoꝝ rum non eſt perpetuo duratura ſed debet ceſſare ꝙ ſic oſtenditur. Certum eſt ꝙ nullum violentum eſt perpetuum vt patet iij. phiſicorum nemo enim diu cō tinet violenta imperia ſcdm ſenecā trage dia. vi. Cū ergo iperiū et dn̄iū ſaracenoꝝ ſtat orbe violentū ꝑꝫ q; ꝑ armis et violētia

intrauit vt latiſſime declaratum eſt ſupra cõ
ſideratõne ſecunda hu⁹ iiij. libri in ſecũdo
puncto ergo imperiũ et dominiũ ſaraceno
rum non eſt perpetuũ nec diu duraturum et
conſequenter nec lex eorũ quod eſt intẽtũ.
Item et hoc quod obtinetur rapida manu
non eſt diu duraturũ ſed tale eſt imperiũ ſa
racenorum patet quia eſt raptum per arma
violantorum vt dictum eſt et dicit Seneca
tragedia prima. rapta cepere rapida obti
nentur manu ergo imperium ſaracenorum
non eſt diu duraturum et conſequenter nec
eorum lex. Item tercio ſic illud imperiũ cu
ius ius ſolũ eſt in armis non eſt diu dura
turum ſed imperiũ ſaracenorum ius ſolũ ẽ
in armis patet quia machometus non oſtẽ
dit aliud miraculum quo ius ſui imperij et
veritas oſtenderetur legis ſed nudabat enſẽ
et eleuabat in manu ac ſi diceret nullũ aliũ
ius veſtri imperij et dominij et legis habet̃
in orbe niſi in armis. Sic dicebat lu⁹ raptũ
tenens imperium herculis et timens cũ per
dere tragedia prima ſenece ius eſt in armis
ergo concluditur ꝙ imperium ſaracenorum
nõ eſt diu duraturum et ſic lex eorum ceſſare
debet. Vñ et doctor ſubtilis ſcot⁹ in primo
ſententiarum queſtione ſecunda ꝓlogi ma
ſeptima obijciens de permanentia ſecte ma
chometi dicit ꝙ propheta eſt apũ eos et ꝙ
ſecta eorum eſt finienda. Unde et ante eo
ptionem ciuitatis damiate liber quedam in
uentus fuit arabice ſcriptus cuius autor ꝑ
dixit quendam regem xpianum in urbem ci
uitatem debere deſtruere et oſſa machometi
diſpergere quod erit ſignum deſtructionis
ſue legis.

Quo tempore lex machometi et eius do
minium debet ceſſare.

Tercius paſſus eſt de tempore quo
lex machometi et eius dñiũ debet
ceſſare. Circa quod dici poſſũ ſaluo
meliori iudicio ꝙ tunc ceſſabit quando po
pulus xpianus fuerit debite caſtigat⁹. Vñ
ſecundum auguſtinũ ſerfuit ſeruiuit iam dictũ in pri
ncipio none cõſiderationis hu⁹ libri iiij. añ
incarnationem dñi populus dei elect⁹ erat
popul⁹ iudeorũ p⁹ incarnationẽ vero eſt po
pul⁹ xpianorũ. et ſic ille erat popul⁹ dei ele
ctus et iſte de diu et flagellũ infidelium gẽtilium.

Ita nũc religioni xpiane ſibi dilectiſſime de
dit flagellum infidelium ſaracenorũ. Nunc ſe
cundum plinium in tercio libro ſue philoſophie
flagellum ſeu virga non cõburitur quãdiu pec
catori et ſeruus inutilis non corrigitur. Dic
refert ipſeq̃ ſocrates ſaſcitatus quare manu
pulum virgarum non cõbureret poſt magnam
et longam verberationem pardum diſcipuli
ſui filij magni prepoſiti reſpondiſſe dicitur
ꝙ nec combureret quouſq̃ correctũ et emen
datum percenſiſſet. Refert enim plato ma
gnus philoſophus de doctrina antiquorum
libro ij capitulo xiiij ꝙ dum vna dierum
montem pegamũ aſcenderet ſubito tremuit
et mugiuit bombiles emiſit arbores ſaſa
tabant quare tremuit et mugi⁹ dederit mõſ
reſpondit qm̃ paſtorem vigilantem et cuſto
dientem gregem ſuum ego vidi et arboreſ
dixerunt vt et tu cũ ſis mons altus valde et
magnus vnum timẽs paſtorem. Qui reſpõ
dit timeo et mugio quia ignem portat in pe
ra qui medio flatu ignis inſcio me deſtruet
vel ſicq̃ omnes ad radices combureret. quod fu
turum conſiderans malum in orbe venturũ
cum lacrymis tractatum qui de lamentatio
num mira breuitate de malis in ſeculo futu
rum in ſeculo deſcripſit per quem dicam gre
ci ariſtotelem alexandrum in malis inſtru
xiſſe et deum paſtorem ignem in pera fuiſſe
Alexandrum in grecia totius mũdi monar
cham primum mons magnus totus mun
dus iſte arbores ciuitates villa et caſtra et
reges vellentes exiſtentes in ipſis hec plato
Deus ergo ſemper flagellum ponit ſicut pi⁹
pater ſuis filijs dilectis quibus ſufficienter
caſtigatis flagellum igne comburit ſecũdum
ꝙ notat beatus auguſtinus in libro de ver
bis dñi in ſermone xx. Ubi ſicut non lete
ris impie vel tyrãne qm̃ virga vel flagellum
efficeris nouit enim prudens doctor neꝗgno
rat pius pater poſt caſtigationem pmouere
diſcipulum et poſt debitam emendationem
paternali hereditate proficere filium flagel
lum quoq̃ ſiue virgam incendio flammarũ
comburere dedit auguſtinus. Patet ergo et
probabiliter ꝙ facta cõdigna caſtigatione ppli
xpianum deſtruere imperiũ ſaracenorum et ſic
ceſſabit eorũ ſupſtitioſa ſecta ſiue lex.

Quartus iſte paſſus eſt de perpetua ſara
cenorũ ſeruitute ſub iugo xpianorũ.

Martyr paſſus et vltimus eſt de operis captiuitate ſeu ſeruitute ſaracenorum ſub iugo xpianorum. Hanc autem ſeruitutem predixit methodius martyr loquens de fine ſeculi. Unde poſtquam pronūciauit caſtigationem xpianorum per ſaracenos. Subſequenter dicit et poſt tribulationē dierum que facta erit a filijs yſmaelis deſolata erit omnis terra ab eis et erunt oēs amici ornamentis ex auro et purpura et ſplendidis vos veſtimentis tanquam ſponſi ornātes Et ecce vi amus terram in fortitudine noſtra et oēs qui habitant in ea. Tūc recordabitur dñs de9 ſm ſuā miam quā promiſit diligentibus ſe et eis qui in xpo ſunt credituri et liberabit eos de manu ſaracenorum. Surget aūt xpianorum gens et pacta habitur cum eis et occidet eos gladio et captiuas ducet mulieres eorū et interficiet infantes eorum et deſcendent filij yſmaelis in gladiū et tribulationē et afflictionem et reddet illis dñs mala que ipſi alijs fecerāt et iterum ſuper eos malicia ſepties tm̄ quantū in alijs geſſerunt et occidet illos dñs in manu xpianorum et erit regnū xpianorum exaltatū ſuper oīa regna et imponēt xpiani iugū ſup eos graue et erūt ſerui qui remanebūt et tūc pacificabitur terra que ab eis fuerat deſtructa et qui captiui fuerāt ab eis reuertentur in terrā ſuā et multiplicabuntur homines ſuper terrā et erit indignatio magna regno romanorum ſuper eos qui xpm negauerunt et erit pax et trāquillitas magna ſup terrā qualis nō fuit aut eā nec erit ſimilis poſt illā, p eo ꝙ in fine ſeculorum erit leticia et pax ſuper omnē terram et requieſcent a laboribus Hec erit pax de qua dicit apoſtolus i ad teſſalo.v. Cū fuerit trāquillitas magna et ſecuritas tūc veniet repentinus interit9 a quo liberari mereamur feliciter per ihesum xpm dñm noſtrum qui ē ſumma fortitudinis a facie inimici. cui ſit honor et gloria ſine fine Amen.

Incipit liber quintus et vltimus tractās de bello demonum cōtra fidei fortaliciū.

Abſolutis hereticorum iudeorum et ſaracenorum bellis. Reſtat expediri in hoc libro quīto et vltimo huius volumis de demonum viribus quid ſ poſſint contra noſtrum fidei fortaliciū et vt meū poſſe explicari conceptum duodecim conſiderationes circa bellū demonū occurrūt perſtrictē de. Prima erit an ſint demones et de quiditate demonum et eorum nobilitate ac natura. Secunda de eorum ſciencia Tercia de bello demonum in celo. Quarta de eorū habitatione. Quinta de eorum poteſtate et preeminētia. Sexta de bello demonū cōtra humanum genus poſtquam ceciderūt de celo vſque ad xpi aduentū. Septima de perditione dominij eorum per xpi aduentū. Octaua de proprietatibus et malicia demonum Nona de bello demonum p9 aduentum xpi. Decima de diuerſitate demonum et ſi poſſunt haberi ſpiritus familiares. Undecima de qualitate et figuris corporum in quibus apparent et ſi poſſunt humana corpora vel animas ſubintrare. Duodecima quo fine debēt terminari bella demonum.

Prima cōſideratio eſt de quatuor pūctis

Prima conſideratō eſt an ſint demones et de quiditate demonum et de eorum nobilitate ac natura. quatuor ergo puncta in hac conſideratōne ſunt videnda. Primo an ſint demones. Secundo quid eſt dyabolus. Tercio qualis eſt eius nobilitas. Quarto qualis eſt eius natura.

An ſint demones in mūdo et ſi ſunt que ſunt eorum nomina.

Primus punct9 eſt an ſint demones et que noīa eorū. Quo ad primū nō diſcrepāt iudei et ſaraceni a xpianis quia apud iudeos ſcriptū ē eē diabolos et principes eorum buſa et azael eē appellatos. dicebāt

etiā iudei in euāgelio insultantes xp̄o xp̄z demoniū hz et insanit Job. x. Et iterū in bel zebub pncipe demoniorū eijcit demonia Math. xij. quod nō affirmarent nisi dyabo los crederent eē. Nō n pōt negare quin sen pū sit in primo Regū. xvi. q̄ sp̄us malus agitabat saul. Saraceni etiā cōcedūt demo nes eē et illos principes demonum quos vocant iudei busb et azad. Ipsi vocant in lingua arabica aroth et maroth nos vo xp̄i ani de hoc certā fidē habem⁹ cum euāgeli ca doctrina hoc expsse in plurib⁹ locis expri mat. Et ideo de hoc nulli dubiū esse dz sed cū certitudine affirmare demones eē in mū do. Demones vero nō nominam⁹ nos xp̄i ani nisi eo mō quo in sacra scriptura nos re perim⁹ scdm modū suarū temptationū. Uñ qñ temptat de supbia vocat dyabolus. i. de orsum fluens Apoc. xx. qñ de inuidia dicit sathā. i. aduersari⁹ Math. xvi. qñ de ira dicitur exterminator. i. cor. x. quia ira ponit ani mā extra terminos suos. qñ de accidia dici tur demoniū. i. suffitiens iniquitas Mathei viij q̄ sufficat ad pugnandū hominē. quan do de auaricia dicit Leuiathā. i. additamen tū. Job. iij qñ de luxuria dicit asmode⁹. i. factura iudiciū Thobie. iij. q̄ ppt luxuriaz iam dñs mūdū iudicauit diluuio Gen. vi. qñ de gula dicit Behemoth. i. aial Job xl. q̄ regula reddit hominē bestialē Item vo cat belial qd interpretat absq3 iugo vel abs q̄ dominio. Judic. xix. q̄ ꝓposse pugnat cū eis cū eis dz esse subiect⁹. Itē vocat belzebub Luce. xi. quod interptat vir muscarū. p un mundicias et sordibus ydolatrie et sanguinis eis immolati ad que multitudo muscarū cō ueniebat. pz ergo demones eē et que nomina eorū scdm xp̄ianos iudeos et saracenos.

De qualitate demonū.

Ecūd⁹ pūctus est scire quē dyabo lus. Pro cui⁹ declaratōe notandū q̄ fuit opinio platonicorū precipue a pulei scdm q̄ refert beat⁹ augustin⁹ in libro de ciuitate dei ca. xvi. allegās varronē qui fuit platonic⁹ q̄ demones sūt genere aialia aīo passiua. mēte rōnalia corpore aerea tē pore eterna. Si aūt obiciat q̄ demōes nō pñt eē aialia cū sint substantie incorporee. Dicendū est q̄ nō loquit hic augustin⁹ scdm mentē ꝓpriam vt dictū est. sed scdm opinio nem platonicorū. Et iō irrationabiliter loquū tur sic diffinientes demones cū hoc attribu unt augustino. Uñ idē augustin⁹ scdm mē tem ꝓpriā et rectā fidē diffiniens demones libro eodē ca. xxij dicit sic. demones spirit⁹ nocendi cupidissimi. a iusticia penit⁹ alieni. supbia tumidi. inuidia liuidi fallacia calli di. Quidē ali⁹ dicit q̄ demones sunt substā tie rationales incorporee ingrate deo dam nationis hominū cupidissimi.

De nobilitate demonum

Ertius pūctus est qualis est nobi litas demonū. Pro cui⁹ noticia sci endū q̄ loqui possum⁹ de demoni bus dupliciter vel quo ad bonitatē moralē vel quo ad bonitatē nature. Si loqm̄ur de bonitate morali boni hoies meliores et no biliores sunt demonib⁹ Unde augustinus de ciui. dei ca. xv loquēs de demonib⁹ scdm opinionē platonicorū q̄ viuunt corporibus naturalib⁹ et physicis sic ait nostre et q̄ illa corpora demonū sunt incorruptibilia dicit nō ideo demones meliores sūt hoib⁹ quia hnt corpa meliora. s. incorruptibilia. Alioqn multas bestias hoibus pferem⁹ Quas eñ in q̄ hoim videndo equabit aquilas et vultur ib⁹ Aut qs odorādo canibus. qs velocitate leporib⁹ ceruis et oib⁹ auib⁹. qs multū va lēdo leonib⁹ et elephātib⁹. qs diu viuēdo serpētib⁹ qui etiā deposita tunica. senectutē deponere. et in iuuētutē redire phibent. Sed sicut his oib⁹ meliores ratiōnādo sum⁹ Ita etiā demonib⁹ honeste viuēdo meliores eē debem⁹. Hec augustin⁹ pz ergo q̄ in mori bus nobiliores sūt boni hoies demonibus Si vero loquamur de nobilitate nature no biliores sunt demones hoib⁹ quātūcunq3 scīis sicut declarat et dictis augustinus. ix. de ciui dei ca. ix. vbi dicit q̄ aial ex aīa et corpore cōstat. cuiuz eius aīa quātūcunq3 viciosa est melior corpore quantūcunq3 bn disposito sicut dicitur q̄ aurum licet sordidum. argen to q̄uis purissimo carius estimat. Ex quo dicto elicit finalis⁹ ne maronis i floreb⁹ suis o nas cōclusiōes. Prima ē q̄ demōes sunt melio res hoib⁹ quātūcūq3 bonis q̄ sic aīa viciosa excellit corp⁹ quodcūq3 ꝓpt excellenciorē natu rā. ita substātia spūal oēz substātiā corpalē

Secunda conduſio φ meliores ſunt angeli
quibuſcūq₃ animab⁹ ſeparatis quātūcūq₃
beatis q₃ maior eſt excellentia nature ſecun
dum quā angeli ſuperant ipſo e cum maior
ſit excellentia de genere ſubſtātie φ excellē
tia gratie. que eſt quedā forma accidentalis
Et iſto modo ponuntur etiā₃ rudiores aia
duiſt. Decille.

De natura demonum.

Uarius punct⁹ eſt qualis ē natura
demonū. Ad quod breuiter reſpō
detur dupliciter. Primo φ eorū na
tura nō eſt mala ſed bona. Uidit n̄ deus cū
cta q̄ fecerat et erāt valdē bona gen̄. primo φ
aūt dyabolus ſit malus nō b₃ ex natura ſ₃
ex vitio. Secundo dicitur φ eorum natura
eſt mortalis et diſſolubilis ſed ex dei gratia
eorū natura eſt immortalis et indiſſolubilis
ſicut et bonorū angelorū. Unde plo in libro
thimei loquens in perſona dei ad angelos
dicit dij deorū quorum opifex et magiſter e
go ſum vos veſtra natura corruptibiles eſt;
mea aūt voluntate incorruptibiles permā
netis. Iſtud dictum allegat auguſtin⁹ xiij
de ciui. dei. c. xvi dicens. Sententia fuit pla
tonis deos et angelos eſſe mortales ſecun
dum ſuā₃ naturā et diſſolubiles q₃ ſūt facti
a deo tamen diuina voluntate indiſſolubi
les. Et quia diuinum conſilium et volūtas
ſunt validiora φ ſit eorum natura. Ideo di
cit plato φ non diſſoluentur. Et hec videt
fuiſſe intentio prophirij qui fuit ploīc⁹ in
capitulo de differentia vbi dicit. Sumus eī
rationales nos et dij i. angeli ſed mortale
additum nobis ſeperat nos ab illis. quaſi
dicat mortales erant angeli ſicut et nos ex
natura ſed diuina voluntate immortales fa
cti ſunt et ſic differunt a nobis

De ſcientia demonum:

Ecūdo cōſideratio ē videre qualis
ē ſcīa demonū. Hec ſūt tria pūcta de
darāda. Prim⁹ eſt de ſcīa demonū.
Scd⁹ eſt cui⁹ ſcientia artes magice exercen
tur et ſi ſīne ſīne pcō exercen. Terc⁹ ē de arte
notoria ſi eſt a deo vel a demonibus.

De ſcīa demonū ante caſum et poſt caſū₃

Tertius punct⁹ eſt de ſcīa demonū
Circa qd̄ notandū eſt φ dupliciter
poſſumus loq̄ de ſcientia demonū
Uno mō de illa ſcia quā habuerūt añ caſū
ſuū de celo et ſic dicit magiſter ſententiarū
in ſcdo diſtinctiōe iij φ triplicem cognitiō
naturalē habebāt ſc. q₃ ſacti erāt a quo fa
cti erāt et cū quo facti erāt ſ. cum celo empi
reo materia prima et q₃ demonū etiā habe
rūt boni et mali et qd̄ appetēdū et reſpuen
dū ſi illa eſſet. dicit etiā beatus auguſtin⁹ lo
quens de noticia āgelorū añ caſu xi. de ciui.
dei ca. vij et viij φ cum ſit alia noticia an
gelorū matutina et alia veſpertina quarū pri
ma eſt rerū in verbo et ſcda rerū in genere pro
prio qn̄ fuit dictū factum eſt veſpe et mane
dies vnus Gen̄. primo Ibi accipitur mane p
noticia matutina et veſpe p veſpertina. Et ſe
cundū hoc ponunt dies ſex ſm φ angeli il
la ſex genera creaturarū que ibi numerantur
cognouerūt noticia matutina et veſpertina
in primo inſtāti quo oia fuerūt ſimul creata
ſcdʒ illō eccleſia. xviij q viuit in eternū cre
auit oia ſimul. Si vo loq̄mur de noticia de
monum poſt caſū dicit magr̄ in ſcdo ſentē
tiarū diſtin vij φ demones lʒ ſint obſtina
ti in malo triplici tñ ſententie acumine vi
gent ſc₃ ſubtilitate nature tempor₃ expiētia
et reuelatiōe ſpirituū ſupnorū. Primo intel
ligūt naturalia p̄ſentia Scdo mō naturalia
futura ſicut tēpora pluuioſa vel ſicca et eclī
pſes ſolis et lune et huiuſmodi. Tercio mō
intelligūt voluntaria ſc de cognitiōe futurorū
contingentiū dicit dñs bonauētura in ſcdo ſē
tentiarū φ lʒ demones nō poſſunt p ſe ſcire
futura contingētia certitudinaliter tñ frequēter
vera predicant quia euentum futurorū alī
quo modo preſentiūt. iiij modis ſcdm au
guſtinū ſuper gen̄ ad litterā quia aut preſē
tiunt talia ingenij aut ſenſus acumine vt
quando videt aut cōſiderant diligēter ad qd̄
inclinet affectio mētis vel que ſint, inducentia
vel retrahentia aut p̄ſciunt talia temporū ex
perientia ſc₃ φ et talib⁹ viderūt' accidere ſimi
lia. Aut tercio talia preſciūt demones caute
la doloſa vt quando pponūt aliquid face
re et primo p̄dicūt quaſi ſit aliqd̄ futurum.
Aut q̄rto talia pdicūt demōes aliūā doctri
na vt qn̄ ſc₃ diuino iudicio permittitur aliqd a
bonis angelis addiſcere. Unde patet φ de
mones futura contingentia et ſi poſſint pro

babiliter opinari nequeunt cū certitudinali sci‑re. De cognitōe vero temporaliū et muta‑biliū dicit beatus augustinꝰ. viij. ꝺ ciui. ꝺi capitulo. xxi. ꝙ āgeli boni certiꝰ ista tēporalia et mutabilia nouerint quia eorum principa‑les causas in verbo dei sapiētia ꝯtēplātur ꝗ quorūdā signorꝫ nobis occultorū maiori experientia multo plura ꝙ homines futura prospiciunt. Denicꝫ aliū illi sepe nunꝙ illi omnino falluntur ꝙ ibidem declarans dicit. Aliud enī est temporalibus temporalia mu‑tabilibus mutabilia sare eisqꝫ temporalē et mutabilem motum sue voluntatis et fa‑cultatis inserere ꝙ demonibus certa ratiōe permissum est. Aliud autem cerrtis atqꝫ incō‑mutabilibus dei legibus que in eius sapiē‑tia viuūt mutationes reꝝ pcendere dei que voluntatem que tam certissima ꝙ potentis‑sima est spū eius participatiōe cognoscere ꝙ sanctis angelis certa discretione donatū est. Ex quibus sequuntur duo documenta. Primum est ꝙ sancti in dei legibus eternis ꝯtemplantur futura quia hic hoc dicit expꝛesse. Secundum documentū est ꝙ sancti in di‑uina voluntate cognoscunt ista futura cōtin‑gentia quia dicit ꝙ dei voluntatem que cer‑tissima est et omnipotens ista nouerit. Sꝫ remanent due difficultates. Prima est si de‑mones habuerunt noticiā prophetiarꝫ ad‑uentus xpi dicendꝫ ꝙ sic. cognouerunt enī ꝙ xpo in lege et ꝓphetis promissus deberet esse verus deus et verus hō et ꝙ debebat pro humano genere de virgine nasci et pati in genere tamē in specie cognouerūt ꝙ in hoc homine xpo ista cōplerentur. Scie‑bat enim dyabolus per scripturas et ꝓphe‑tas ꝙ xpūs venturꝰ erat verꝰ deꝰ et verus hō Etiam sciebat tempus natiuitatis xpi esse impletum per ebdomadas danielis tamen nesciebat certitudinaliter ꝙ ihesꝰ nazarenꝰ esset ipse xpūs. Ueruntamen ꝓpter eminentē sanctitatis habebat quandam coniecturam ꝙ ipse esset verus xpūs et hoc voluit experiri per temptationem et per illam illum indu‑cere ad peccatuꝫ si inueniretur purus homo sed neutꝛꝫ obtinuit licet temptauit eum de ꝯcupiscentia superbia et auaritia. Unde lꝫ ille demon qui xpm in deserto temptauit fu‑erit inter demones acutioris ingenij. nunꝙ tamen scire potuit per certitudinem verū ihe‑sus esset qui erat ꝓmissus in lege ad salutē mundi et destructionem dyaboli nisi per quā‑dam coniecturā et ideo ꝓcurauit xpi captio‑nem per iudeos intelligēs per aliqua signa ꝙ ipse esset verus xpūs et per consequens ꝙ per eius mortem expoliaretur infernus hoc perpendit per eius patientiam et per scriptu‑rarum impletionem et forte per sanctorum patrū in limbo existentium exultatiōꝫ. Ideo mortem eius impedire voluit per vxorē py‑lati cuius preces efficaces credebat in cōspe‑ctu viri sui ut notat Nicolaus de lyra super math. Secūda difficultas ē si demones cō‑gnoscant cogitationes nostras. Responde‑tur ꝙ soli deo cognite sunt scdꝫ cōmunē opī‑nionem doctorum et hoc videtur per illud quod dicitur primo Regū. Deus aūt intuet cor. et primi paralipomenon. vi. tu solꝰ nosti corda filiorum hominum. dicit tamē hic Nicolaus de lira sup illud ad hebreos. iiij. viuus est sermo dei etc. Et discretor cogita‑tionum et intentionꝫ cordiū ꝙ licꝫ aliqui doctores dicant ipsam cogitatione nostraꝫ esse cognoscibilem pure substantie spūali tū de intentione cogitātis ipsi cōcedunt ꝙ ē cognoscibilis soli deo. verbi grā si cogitem de muliere dicit ꝙ hoc potest cognoscere an‑gelus bonus siue malus. Etiam et natura‑libus sed si cogitem de muliere intentiōe de‑cipiendi ipsam vel ad bonum informan‑dum cognoscit solus deꝰ. Et ꝓpter hoc sub‑dit apostolus et intentiōꝫ cordis quia cogni‑tio xpi non solum se extendit ad ipsas cogi‑tationes sed etiam ad cogitationū intentio‑nes quod vi pꝫ demonibꝰ nō conuenit. Ad istud etiam ꝓpositum loquitur augustinus de diffinitionibus sic dicens. Internas ani‑me cogitationes dyabolum nō videre. Cer‑ti sumus sed motu eas corpori ab illo et af‑fectionum iudicijs colligi experimento di‑dicimus. secreta autem cordis solus ille no‑uit ad quem dicimus tu solus nosti corda filiorꝫ hominum.

ꝙ artes magice demonum scīa exercentur

Tertius punctus est cuius scīetia artes magice exercentur et si possūt sine peccato exerceri. Ad primum re‑spondetur ꝙ artes magice exercentur scien‑tia demonum sicut traditur in secūdo sentē‑tiarum distinctione septima. Unde idē dicit

ꝙ etiam ſcientiã et virtute artes magice ex-
ercentur quam ſcientiam et virtutē huiuſmo
di operando a deo demones acceperunt vel
ad fallendum fallaces vel ad monendum fi
deles vel ad exercitandum et probandũ iu
ſtorum patientiam. Ad ſecundum dicitur ꝙ
artes magice vel diuinationes non poſſunt ex
erceri vel a demonibus conſilium vel auxi-
lium requiri abſqꝫ peccato niſi forte in hoc
caſu ubi deus dyabolum ſubiceret homini
ſicut de aliquibus viris ſanctis narra-
tur. Voluntario autem commercio non poteſt ſi-
ne peccato. Nam aut eſt ibi peccatum infide
litatis ut pote ſi homo demoni credendo at-
tribuit ei aliquid diuinum aut eſt ibi pecca-
tũ ydolatrie ut pote in oblationibus et ſacri
ficijs. Aut eſt ibi peccatum inobedientie ſal-
tem quia facit contra prohibitionem dei et ec-
cleſie rõ huius prohibitionis eſt quia talis
peccat in deum dum recurrit ad dyabolum
quaſi non ſit omnipotens deus ei ſufficienter
communio ſuſtinens et benignus. Item pec-
cat in ſeipſum dum ſe committit adiutorium cor-
poris et anime. Item peccat in eccleſiam
dum habet commercium cum illo qui eſt o-
lim profeſſus et eccleſie aduerſarius et ideo
in caracteribus magicum peccatum eſt quia
ſit ad miniſterium demonum inuocandum
qui huiuſmodi ex ſe non habent virtutem
ſed ſolum ex pactione diaboli. Sicut pã
tet dyabolus illis qui fuerit familiares ꝙ
tal' ſigna recognoſcant et ad eos ſe preſentet
offerunt. Oſtendunt enim demones ſe per
illa cogi ut aliquid diuinum oſtendant ſe ha
bere in huiuſmodi artibus in quibus ſunt mul
te nephanda per que abducatur homo a fide
creatura dei. Et ideo hec facit dyabolus nõ
quia in illis delectetur ſed potius ut in fide
tate faciendum. Sunt autem hec magice ar
tes nigromantia piromantia aeromantia y
dromantia geomantia et cyromantia que ſūt
diuinationes in mortuis quo ad primam
in igne quo ad ſecundam in aere quo ad ter
tiam in aqua quo ad quartam in terra quo
ad quintam et in manibus quo ad ſextam
ea magia maleficia vulgo nuncupantur ob
facinorum magnitudinem nigromantia ei
tur quibus precantationibus videntur
reſuſcitati mortui et ad interrogata reſpõ
dere. Alij dicuntur cantatores qui artes ver
bis peragunt. Alij dicuntur arioli qui circa
aras ydolorum nephandas preces emittunt
et funeſta ſacrificia offerunt hiſqꝫ [illegible]
bus demonum reſponſa accipiunt. Alij di
cuntur aruſpices quaſi horarum inſpectores
dies enim et horas in agendis negocijs opi
buſqꝫ cuſtodiunt et quid per ſingula tempo
ra obſeruari debeat homo intendũt. Qui etiam
exta pecudum inſpiciunt et ex eis futura pre
dicunt. Alij dicuntur augures qui volatus
auium et voces intendunt. Aliaqꝫ ſingula re
rum vel obſeruationes imponunt ad hominum
bus. Alij dicuntur aſtrologi eo ꝙ in aſtris
auguriantur. Alij dicuntur genealiaci propter
natalium conſiderationes quia per curſus
ſyderum naſcentium mores actus euentusqꝫ
predicere conantur que vulgo mathematici
dicuntur. ydromantia ab aqua dicta ſunt.
Eſt enim ydromancia in aquarum inſpecti
one umbras demonum euocare ibi que ab
eis aliena audire perhibentur. Etiam demo
nes intrãdo per aliquas figuras vel ſigna q̃
in rebus inanimatis apparent que ſi fiunt in ae
re vocatur aeromantia. Si in igne piromãtia
ſi in viſceribus animalium in holocauſtum
in aris demonum vocantur aruſpicia. Si ex ra
tionationes hominum vel membrorum ſal
tus vel motus quorumcunqꝫ animalium di
citur auguratorum. Si vero fiat ex aliquibus ſe
gnis in ſpatula alicuius animalis apparen
tibus vocantur ſpatulantes qui ſub nomine ſacre
religionis per quaſdam quas vocant ſan
ctorum ſortes diuinationis ſcientiam profitē
tur. Aut quarumcunqꝫ ſcripturarum inſpectio
ne futura promittunt. Si vero tales figure
vel ſigna fiant in terra dicatur geomantia a
geos ꝙ eſt terra. Si vero in planitie manuũ
dicitur cyromantia a ciros ꝙ eſt manus tal'
bus potentes per demonum fallacias illuda
tur curioſitas humana quomodo id impe
trare ſcire appetit quod nulla ratione inue
ſtigare et inueniat. Unde vitanda ſunt a xpi
ano et omnia penit' execratione repudianda
quia in iſtis omnibus vel expreſſe demon
imploratur aut propter petitionem hominis
ſe occulte demon ingerit hanc maloſitatem ꝯ
tem primus Zoroaſtes inuenit qui ſol' ua
tus eſt hic hunc nin' rex aſſirior' bello
interfecit. Et ſi queras quid tales magi face
re poſſunt. Reſpondetur ꝙ ipſi permiſſiõe
dei elementa concutiunt mentes turbant ho
minum min' in deo confidentium ſenſus

Et

illudunt ac ſine vllo veneno hauſto violen-
ta m̃ carminis ledunt et interdũ perimunt
Magi ergo ſcḋm priuatos contractus quos
habent cum demonibus agere artem coꝛ-
que ars magica non eſt ſupra ordinem natu-
ralium cauſarum immo fit virtute actiuorũ
naturalium. nõ eſt ſupra cõprehenſiõẽ homi-
num et facultatẽ propter tria primo quia de-
mones magis cognoſcunt actiua naturaliũ
lium virtutum ꝙ homines. Secundo quia
ſcelerius poſſunt ea congregare. Tercio quia
actiua naturalia que aſſumũt vt inſtrumẽta
ſe poſſunt extendere ad maiores effectus ex
virtute aut demonum arte ꝙ ex virtute ſeu
arte hominum. Inde hominibus videntur
miracula et ſtupenda que per aliquos artifi-
ces fiunt et ſic patet ꝙ magi veritatem ſper-
nentes et mendacia credentes ſeducti a de-
monibus eis cooperantur cum quibus ſine
fine peribunt. Decet plura alia de magicis arti-
bus ex libro de ciui. dei tranſumptiue in de-
cretis xxvi. queſtione. v. capitulo nec mirũ

Ars notoria eſt illicita et a demonibus inuenta.

Circa punctum eſt de arte notoria
ſi eſt a deo vel a demonib⁹ et ſi põt
demones infundere ſcientiã aliquã.
Ad primum reſpondetur ſcḋm fratrem Jo-
hannem aſtaxẽ in ſumma ſua ꝙ ars noto-
ria eſt illicita et inefficax. Unde arguit a de-
monibus inuenta. Illicita enĩ eſt quia vtitur
quibuſdam ad ſcientiam habendã que nõ
habent ſecundum ſe virtutem cauſandi ſcie-
tiam ſicut inſpectione quarundam figurarũ
et prolatione quorundam verborum ignotorũ
et aliis huiuſmodi. Et ideo huiuſmodi ars
non vtitur his vt cauſis ſed vt ſignis. Non
tñ vt ſignis diuinit⁹ inſpiratis ſicut ſunt ſa-
cramentalia ſigna. Unde reſtat ꝙ ſint ſigna va-
na et ſuperſticioſa et per conſequens commẽta
quedam pacta ſignificationum cũ demoni-
bus habita et federata. Ars igit̃ notoria
quaſi a dyabolo inuenta eſt a xpiano penit⁹
repudianda et fugienda ſicut et alie artes nu-
gatorie et noxie ſuperſticiõis vt auguſtin⁹ dicit
ſcḋo de doctrina xpiana. Eſt etiã huiuſmodi
ars inefficax ad ſcientiã acquirendã cõ enim
per huiuſmodi artẽ nõ intẽdat acquiſitio ſcie-
tie ſcḋꝫ modũ hoĩ connaturalẽ ſꝫ in adue-
niendo vel addiſcendo conſequens eſt ꝙ iſte
effectus expectatur a deo vel a demonibus
Certum eſt aũt aliquos a deo ſapientiã et
ſcientiam per infuſionem habuiſſe ſicut de
Salomone legitur in regũ. iii. et ſcḋo paralipo
primo. xps enim dixit diſcipulis ſuis luce.
xxi. Ego dabo vobis os et ſapientiam et
ſcientiam cui non poterunt reſiſtere et cõtra-
dicere omnes aduerſarij veſtri. ſꝫ hoc donũ
datur quibuſcumqꝫ cum certa obſeruatione
ſed ſecundum arbitriũ ſpũſſancti ſcḋꝫ illud
prima corinth. xii. Alij datur per ſpm̃ ſermo
ſapientie ꝛc̃. et poſtea ſubdit̃ hec omnia ope-
ratur vnus atqꝫ idem ſpũs diuidens ſingulis
prout vult. Ad demones aũt nõ pertinet illu-
minare intellectum. Acquiſitio aũt ſapiẽtie
et ſcientie fit per intellectus illuminationem
et nullus vnqꝫ ſcientiã per demones acqui-
ſiuit et ſic patet ſolutio ad ſcḋm. poſſunt tñ
demones hominibus colloquendo aliqua-
rum ſcientiarꝫ exprimere documenta ſed hoc
non queritur per artem notoriã. Et ſi dicas
ꝙ danielis primo pueris abſtinentibus de-
dit deus ſcientiã in omni libro et ſapientiã
Sed obſeruantia artis notorie eſt ſcḋꝫ que-
dam ieiunia et ſecundũ quaſdam abſtinen-
tias ergo per artem illã põt haberi talis ſa-
pientia et ſciencia. Rñdetur ꝙ illi nõ abſtine-
bant ſcḋm vanã obſeruantiã artis notorie
ſed ſcḋm auctoritatem legis diuine nolẽtes
cibis gentiliũ inquinari. Ideo merito obe-
dientie a deo ſcientiam conſecuti ſunt ſcḋm
illud pſalmi ſuper ſenes intellexi quia man-
data tua exquiſiui.

De bello demonum in celo.

Circa conſideratio eſt de bello de-
monum in celo. Cum. n. ãgeli fue-
rũt creati in celo ẽpireo vt dicit be-
da. et allegat magr̃ in ſcḋo ſniaꝝ. diſti. ſcḋa
omnes ãgeli fuerũt boni creati et ſine vicio
Unde innocentes ſunt creati non tñ virtuti-
bus perfecti que ſtãtib⁹ appoſite fuerunt vt pꝫ
ibidẽ non tñ fuerũt appoſite cadẽtib⁹. boni
eñ fuerunt ad deũ cõuerſi qꝺ ẽ deo adhere-
re. mali aũt fuerũt auerſi a deo quod ẽ odio
habere vel inuidere. Iniuſticie enim mr̃ eſt ſu-
perbia qua voluerũt ſe parificare deo. vt pꝫ
eodem libro diſtin. v. Et cũ eſſet inter omnes
angelos lucifer excellẽtior. nec inter illos ali-

quis fuit eo dignior eminentiam ſue nature et pfunditatem ſue ſciē ꝑpendens in ſuū cre atorem ſuperbiuit tantum ꝙ deo voluit ſe equare vt patet libro eodem diſtinctiõe vi. dixit enim in corde ſuo ſicut Eſaie xiv. Aſcē dam in celum etc. vbi dixit magiſter diſtinctiõe ſecūda ſi. ii ꝙ celū vocat equalitatē diuinā deo enim ſe parificare volebat. quia breuiſſi ma morula fuit vt dicit magiſter ſui etc. mox ergo vt creati fuerunt angeli quidā deo ad heſerunt per charitatem quidam vero cum lucifero deo reſtiterunt per ſuperbie prauita tem et ſic inter vtroſqꝫ factum eſt prelium ma gnum in celo Michael et angeli eius et ce fa et non preualuerunt draco et angeli eius neqꝫ locus inuentus eſt amplius eorū in celo ap pocalipſis xii. Hoc autem prelium in celo nō eſt intelligendum materiale. ſed ſpirituale quod factum fuit qn̄ boni et mali diuerſos affect⁹ et cõſenſus habuerunt qn̄ dixit lucifer. Aſcē dam in celū et ero ſimilis altiſſimo vbi ma giſter dicit non p imitatiõe ſed p equalitatē potentie vbi ſupra. Ecce affectus et cõſenſ⁹ ſuperbie. Et econuerſo boni angeli humilem habuerunt affectum. Unde michael dicitur preliaſſe cum dracone quia michael interp tatur quis vt deus. Ecce humilitas et reueren tia. vnde pſalmo lxxxviii. Dñe quis ſimilis e rit tibi. q.ſ. dicat non lucifer ſuperb⁹ nec quiſ qꝫ alius ſic ergo michael cū angelis ſuis facto prelio magnã habuerunt victoriã de ſuperbo lucifero et ei adherentibus qui pra cipitati ſunt de celo. Et vt dicit franciſcus de maronis in tractatu angelorum duplex fuit ibi pugna. Quarum prima ſumpſit initiū a luci fero ſicut enim nunc impellit homines ad pe candum ſic et tunc impulit ſanctos angelos ad cõſenſum ſibi ſed viriliter reſtiterunt. Secunda pugna ſumpſit initiū ab archan gelo michaele videns enim ꝙ alter deifi cat et ꝙ mole dignus erat eꝙ in celo cum ſanctis angelis habitare nõ debebat expul it eum viriliter et in iſtuꝫ aerem caliginoſū ſecundū petrum aplm dicent ii petri ii. licꝫ lucifer reſtiterit quantum potuit ſed nõ pre ualuit vt dictum eſt. Et ſi queratur quāta fu it mora inter creatiõez angelorum et caſum eorum de celo. Doctores cõmuniter dicunt ꝙ fuit morula parua ſcꝫ a principio creatio nis ad creationem lucis vbi dicitur de⁹ di uiſit lucem a tenebris. Sed tamē geraldus odonis in ſuo ſcõo ſniarū diſtinctione quar ta queſtiõni quarta dicit ꝙ fuit mora ſeptem dierū ad min⁹ inter inſtans creatiõis et auer ſionis bonorum et inter inſtans correctiõis et a uerſiõis malorum ꝙ ſine ꝑiu dicto ſine medio rio pbat duplici rõe pro cui⁹ pbatione ſup ponatur ad pūs ꝙ angeli fuerunt creati pma die hoc dicit magiſter. Tunc argui ſic. Mali angeli poſt lapſū non fuerūt valde boni. ſed eſt optime quia poſt lapſū nunꝗ fuerūt bo ni. ſꝫ ſeptima die a primo inſtanti creatiõis ſue fuerūt valde boni ergo ad min⁹ inter pri mum inſtans creatiõis et lapſum malorum fue runt ſeptē dies minor pbatur p textū ꝙ vi dit de⁹ cūcta q̄ fecerat et erãt valde bona et factum eſt veſpere et mane ſextus dies ſepti mo vero dici benedixit de⁹ Gen. ii. Et quo ſic poteſt ſcõo argui. Angeli mali poſt lap ſum nūꝗ receperunt benedictiõez dei ſed die ſeptimo receperūt benedictiõem dei ergo ante diem ſeptimū non fuerūt lapſi pbatur in cõ trarium per textū gen ii c. Et benedixit deus diei ſeptimo glo. idest oībus creaturis ergo omnes creature receperūt benedictiõez dei die ſeptimo. Et ſi dicatur ꝙ natura ſpualis ope ratur in inſtanti fortior ꝗ̄ ſol qui radiū in in ſtanti pducit. Cum ergo pmo operatio aliq̄ ſit fuerit conuerſio vel auerſio ergo in inſtanti fuerunt cõuerſi vel auerſi. Reſpõdet pdict⁹ doctor ꝙ pmo operatio nõ fuit cõuerſio vel auerſio ſꝫ fuit admiratiõ quia in illis ſeptem diebus fuerunt in admiratiõibus ſtupoto ſis operum ſex dierum et iſtud videtur pbabi le nec aliquis ſanct⁹ expſſe dicere oppoſitū Sed die vii. cū deus benediceret illi diei de ſiſteret amota operibus et benedictiõe accep ta qn̄ lucida et mandato accepto ꝙ omnia fuerant debita ſuum angeli diuiſi ſūt in tres partes. omnes ei firmauerunt ſe in amore q̄ dam in amore boni iuſti quidā in amore iu ſticie quidam in amore ꝓprie pſone et excellentie. et hec tertia pars vlus corruit de q̄ dicit Johannes in apocalipſis xii. ꝙ draco de celo cadens ſecum traxit terciā partem ſtel larum prius vero nichil faciebat niſi ꝙ ſta bat in admiratiõe ſtupoſa. Unde dixit cum ſubito celum extēdit et de nichilo pduxerit de aliis opib⁹ et quibus omnes homines poſ ſunt mirari omib⁹ dieb⁹ vite ſue. Et ſi vlterius na queritur qd fuit illud peccatū tam graui tatis qd illud nõ potuit ſuſtinere celum. Re

ſpondet q̃ q̃ncq̧ fuerũt peccata que primus
cõmiſit angelus in celo primũ fuit peccatũ
luxurie nõ carnalis ſ; ſpũalis ſcḋm ſctõꝫ in
ſcḋo ſententiarꝫ diſtinctõe vi. queſtio ij. hec
aũt ſpũalis luxuria nihil aliud eſt q̃ amor
inordinat⁹ ſuipſi⁹. et ſic lucifer ſe ſuiq̧ pu
ctantia bonaꝫ excecatus inordinate dilexit
ita q̃ ꝓceſſit vſq̧ ad cõtemptũ dei. Unde
beatus aug. xij. de ciui. dei ca. i. ponẽs dif
ferentiã inter bonos ãgelos et malos dicit
q̃ in mũdi principio boni ãgeli a malis fu
erunt diuiſi q2 illi in cõi bono quod eſt de⁹
pſiſterũt Alij potius ſua poteſtate delectati
velut ſummũ bonũ ſibi ipſis eſſent a cõi bo
no ad ꝓpria defluxerunt. Ex quo dicto acci
piunt duo documenta theologica. primum
eſt q̃ principiũ oĩs boni moralis eſt amor
bonis cõmunis q2 boni ãgeli in hoc primo
meruerunt. Scḋm eſt q̃ principium omnis
mali moralis eſt inordinata dilectio boni ꝓ
prij que in demonib⁹ fuit prima radix pec-
cati. Scḋm fuit peccatum ſuperbie et pſump-
tionis. videns eñ ſe lucifer nobiliſſimũ in
donis naturalibus nõ dedit honorẽ eſt deo
ſed inaniter gloriatus eſt in ſeipſo Uñ apo
ſtolis gloriantib⁹ de ꝓtãte eis data ſup de-
mones xp̃s dixit luce. x. videbã ſathanã
ꝓpter eius inanem gloriã quaſi fulgur de
celo cadentem de qua ſuperbia dicit eccleſ. x.
Initiũ omĩs peccati ſuperbia eſt. Tertio pec
cauit peccato auaricie et ambitiõis quia vi
dens ſe pulcherrimum ſup omnẽ creaturaꝫ
quam deus condiderat omnibus ꝓponi
peciſſe ſeipm reputans ad hoc dignũ ad q̃d
attigiſſet ſi ſtetiſſet ſcḋm Anſhelmũ ſic enĩ
in ꝑmanendo. xij. excellentias habuiſſet q2
fuiſſet o primis creatura fuiſſet deo acceptiſſi
mus fuiſſꝫ felicitiſſimus fuiſſꝫ deo ſimilior⁹
fuiſſet pulcherrim⁹ fuiſſꝫ deo ſimilantiſſim⁹
fuiſſet dulciſſim⁹ fuiſſet potẽtiſſim⁹ fuiſſet
omniũ potẽtior fuiſſet oĩm princeps fuiſſꝫ oĩꝫ
doctor et fuiſſet omniũ pater. Sꝫ q2 ſine me
ritis ꝓpria auctoritate ꝓponi pẽſſe delig
noles deo ſubeſſe Iſa. xiiij. ſup aſtra celi ex
altabo ſoliũ meũ. Quarto peccauit peccato in
uidie et emulatiõis. Uñ inuidia ẽ triſticia de
apparẽti ꝓſperitate alteri⁹ Et lucifer cõſicta
tus eſt q2 de⁹ oĩbus preeſt et nulli ſubeſt er
go inuidit de qua inuidia dicit ſapiẽtie ij.
Inuidia dyaboli mors intrauit in orbẽ ter
raꝝ. Quinto peccauit peccato ire et indigna

tionis qꝛ videns ſe deiectũ a paradiſo delicia
rum Aſcendit ei⁹ malicia vſq̧ ad odiũ dei
et nũc cadẽs de celo bellam ꝑſtat homine ve
dicitur infra cõſideratiõe. vi. Et fact⁹ eſt ho
micida Uñ Iohã viij. Ille erat homicida
ab initio et in veritate nõ ſtetit. Nõ eſt ergo
mirãdum ſi ſic miſerabiliter lucifer cum ſibi
adherentib⁹ vici⁹ cecidit de celo cũ tam gra-
uiſſime peccauerit cõtra creatorẽ ſuũ. Et ſi
queras quot demones ceciderũt. Reſpõde
tur q̃ ſcḋm q̃ notatur in ſũma veritatis the
ologice libro ij. In quolibet ordine ãgeloꝝ
ſunt tot legiões quot ſũt vnitates in legiõe
et ſic in quolibet ordine ſũt ſex mille ſeptĩgẽte
ſexaginta ſex legiones angeloꝝ. Et oĩs tercia
pars angeloꝝ cecidit ſicut notat a magro
diſtinctõe. vi. libri ſcḋi capitulo primo quia
cecidit draco et traxit ſecum terciam partem
ſtellaꝝ celi. apoca. xij. ſequit q̃ erit ſumma
legionũ omniũ angeloꝝ. lix. milia et nouẽ
cente. iiij legiones et cũmunicado plus ſum-
ma omniũ erit trecenta nonaginta nouẽ cõ-
puta et noue centa viginti milia et iiij ãge-
li. Sequitur etiam q̃ demones q̃ ceciderunt
de celo ſcḋm cõparatiõeꝫ nouẽ ordinũ an-
geloꝝ ſunt decẽ et nouem milia nouẽ cente
nonaginta octo legiones demonũ quoꝝ ſũ
ma ſcḋm verã cõputatiõnẽ eſt centũ triginta
dea cõputa et trecenta ſex milia ac ſex centa
ſexaginta octo demonia ſicut patet diſtinctõe
[illegible] ſcḋi capitulo notãdũ Opinio tñ cõis
doctorum eſt q̃ tot ceciderunt quot poſſent
vnũ angeloꝝ ordinẽ conſtituere et cõmuniter
numerus angeloꝝ cadẽtiũ eſt ſepmille ſeptĩ
et ſexaginta ſex legiones q̃ totidẽ ſunt legi
ones in quolibet ordine quot ſunt vnitates
in legione vt dictũ eſt. Erit ergo vera ſũma
demonũ cadentium ſcḋm hanc cõputatõeꝫ
xliij cõputa et. iiij. centa viginti quinq̧ mi
lia et quingenta quinquaginta ſexaginta ſex
demonia. Ex quib⁹ manifeſte patet ꝑfect⁹
numeri bonoꝝ angelorum ſcḋꝫ vtrũq̧ viaꝫ
expellentium predictos demones de celo et
ſubſtantium ante deum in ſcala ſcalorum
patet etiam ex predictis numerus ſaluãdo
rum. Ad hoc enim venit fili⁹ dei quia vt ait
paulus ad epheſios primo ꝓpoſuit in eo
in diſpẽſatiõnem plenitudinis temporis
inſtaurari oĩa in que xp̃o in terris et in ce
lis ſunt ſalicet ſupplendum numeꝝ ange
lorum cadentium in celo et renouando oĩs

peccatores in terra. Nunc aũt de ſaluandorũ numero fuit duplex opinio doctorũ. Auguſtinus vult q̃ tot ſaluabũtur quot ceciderũt et ſic dic ſicut ſupra dictum eſt. Gregorius vero dicit q̃ tot ſaluabũtur quot remanſerunt et allegat illud. Conſtituit terminos populorum iuxta numerũ filiorũ dei tenendo ergo q̃ due partes angelorum remanſerunt ſalz ſex chori cum in qualibet legione ſint ſex milia ſexcente ſexaginta ſex legiões patet diuidendo q̃ eorũ ſumma eſt ducenta ſexaginta ſex cõputata et ſexcenta tredecim milia et trecenti triginta ſex angeli totidem ergo anime erunt ſaluande. Quibuſdã vero placz q̃ in paradiſo erunt duo parietes ſicq̃ numerus ſupplebitur per virgines et in altero pariete tot erunt anime ſaluandorũ quot angeli ſũt in altero pariete qualiquid ſit de numero ſaluandorum deus determinate nouit qui ſolus numerat multitudinem ſtellarum et eis omnibus nomina vocat et hoc videtur mihi ſecurius dicendum cum eccleſia hoc videatur tenere vt patet in collecta Deus cui ſoli cognitus eſt numerus electorum in ſuperna felicitate locandus.

De habitatione demonum poſt caſum.

Tertia cõſideratio eſt de habitatiõe demonum. Circa q̃ notandũ q̃ locus demonum poſt ſuum lapſuz a celo vſq̃ ad diem extreme iudicij nõ eſt locus ſub terraneus quem vocamus infernum ſz aer caligoſus in que multitudo demonũ inhabitat et huncloců ſequeſtratum prouidet diuina clemẽtia ne nimis aenter nos tẽptarent. Non tamen nimis longinquuz ſeu remotum vt poſſent nos exercitare. Unde q̃ habitent in aere caligoſo hoc diuine ſuie eſt. q̃ vero ad nos veniunt hoc diuine permiſſionis eſt et cum duplex interſticiũ ſit probabile videtur q̃ ipſi ſunt in medio vbi eſt turbulentia et varietas impreſſionum et hic eſt q̃ frequenter commouent ventos pluuias et tempeſtates. Utrum vero aliqui demones ſint in inferno ego neſcio nec a ſanctis inuenio determinatum hoc autez bene credo q̃ aliqui tendunt illuc ad torquendas animas ſecundum q̃ habent deputata inter ſe male dictiõis officia verba ſunt domini bonauẽture in ſecundo ſententiarum. Magiſter etiã loquẽs de loco habitationis demonum libro ſecundo diſtinctiõe. vi. dicit q̃ lucifer et illi qui peccauerunt de celo empireo ceciderunt in iſtuz aerem caliginoſũ qui eſt eis vt carcer vſq̃ ad diez iudicij et hoc propter noſtrã probationem et ſubſequenter dicit q̃ demones alternatis vicibus tendunt in infernum quia illuc animas detinent atq̃ cruciant. Huic etiã ſententie concordat beatus auguſtinus viij de ciui. dei capitulo. xxij. vbi dicit q̃ demones in hoc aere habitãt qui de celi ſublimitate deiecti merito irregreſſibilibus tranſgreſſionibus in hoc ſibi congruo velut carcere damnati ſunt. Ex quo dicto accipitur documentũ q̃ demones vſq̃ ad diẽ iudicij ſicut dicit magiſter in inferno nõ ſũt incluſi ſed in hoc aere caliginoſo cõmuniter detenti. Sed eſt dubitatio vtrũ vbicũq̃ ſint demones puniantur igne materiali quidã voluerunt dicere q̃ ſic licet dicant q̃ minus intenſe q̃ poſt vltimam damnationẽ et hoc probant per quãdam gloſam ſuper illud iacobi. iij. inflammata a iehẽna que dicit ſic. Jehenna eſt dyabolus propter que facta ẽ. Sicut enim iehẽna ſemper ardet ſic dyabolus vbicunq̃ ſit ſiue in aere ſiue ſub terra ſecum fert ſemper tormenta flammarum. Sz hoc nõ videtur intelligabile q̃ ignem cremantẽ vbicunq̃ ſint ſecum circumferant. Et ideo dicunt aliq̃ q̃ demõibus differtur pena ignis vſq̃ ad diẽ iudicij tũ vt eorũz exercitium non obmittatur, tum etiã vt diuina clementia oſtẽdatur que ſuſtinet vaſa ire apta in interituz in multa patientia quãd retribuet omnibus ſecundum fructum adinuentionum ſuarum. Et hec poſito videtur probabilior et illa gloſa ſimpliciantur ſequentia non intelligit de flamma ignis materialis ſz de flamma viciorum ſcilicet ſuperbie ire et inuidie quibus continue torquentur. Hec de mente domini bonauenture in ſcdo ſententiarum.

De poteſtate demonum et ſuper quaz gẽtem maiorem principatum.

Quinta conſideratio eſt de poteſtate demonum cum enim habitum ſit q̃ demones habeant vt communiter in aere caliginoſo videndum eſt de eorũ poteſtate quanta ſcz eſt. Ad quod reſpondet beatus Job in capitulo xli. Dicẽs de dya-

dolo ꝙ nō eſt poteſtas ſuper terram que cōparatur ei. et dicitur ſuper terram ad drãs poteſtatis que in celo eſt que ē dei et ſanctorū angelorū ſi tamen loquamur q̃tum ad conditionem nature nō eſt poteſtas nec in terra nec in celo equalis ſue potentie. Unde de lucifero ſcribitur ezechie. xxxi. omne lignū paradiſi non ē aſſimilatū ei et pulchritudini eius quoniā ſpecioſum eum feci. Sed oritur difficultas quia ſi nō eſt poteſtas ſuper terram ei que cōparetur vt expoſitū eſt ſequitur ergo ꝙ ſua poteſtas eſt infinita quia finitum finito eſt cōpabile infinito vero non. Reſpondetur ꝙ hic accipitur comparatio pro equatione cōparetur i. equetur nec loquitur de cōparatione ſed de equalitate. Unde gregorius xxxiiij. moralium prius eius ſuper terrā cunctis eminentior prohibetur quia etſi acolmis ſue merito inter homines condit naturam, tū ſue magnitudinis nō amſit cuius adhuc viribus humana omnia ſuperat licet ſanctis hominibus meritorū ſuorū derectione ſubiacet. Unde et eiſdem ſanctis cōtra hunc decertantibus et retributionis ſue meritum creſcat quo ille ab eis vincitur qui per nature potentiam quaſi uteſe hominibus ſupeſſe gloriatur. hec grego. Sic ergo licet loquendo de fortitudine naturali non ſit poteſtas ſub deo ſuper terram que comparetur dyabolo ſi tamen loquamur de poteſtate que datur a gratia multi homines potentiores ſunt demone. Et ſic intelligitur dictū auguſtini ꝙ nihil eſt fortius animo habente charitatem. et illud canticorū viij. fortis eſt vt mors dilectio. Notandum eſt ſcdm magrm in ſcdo diſtinctiōe. vij. ꝙ demones multa poſſunt per nature ſubtilitatem que tamen nō poſſunt per dei vel bonorum angelorum prohibitionem. quedam etiam non poſſunt facere licet a ſuperioribus angelis permittantur quia a deo id facere nō permittuntur permiſſa tamen fuit eis poteſtas detinendi ſanctos patres in limbo ante aduentum xp̃i quia licet deleretur in eis culpa originalis peccati et actualis q̃tum ad maculam et q̃tum ad diuinā offenſam et q̃tū ad maculam et q̃tum ad reatum gehenne. non tamen q̃tum ad reatum viſionis diuine vt notat alex. in tertio ſententiarum. Et ſi q̃ras vtrum demones aliquid timeant videtur ꝙ non quia de dyabolo dicitur iob. xli. ꝙ factus eſt vt nullū timeat gloſa nec deum nec quoque paſſiones eſt. Reſpondetur ꝙ gloſa illa intelligitur de timore filiali vel initiali que non eſt in demonibus. nō de timore naturali quo naturaliter timent tormēta quia iſto modo dicitur iacobi ſcdo demones credunt et contremiſcunt. et mathei viij. et luce viij. timebāt puniri ab eo licet ergo magna ſit demonum poteſtas non tamen ſic quin ſit alia ſuperior quam timent. Unde auguſtinus ſup pſalmum dyabolus vult plurimū nocere et nō pot quia poteſtas ſua eſt ſub poteſtate. Nam ſi tantum poſſet nocere dyabolus q̃tum vult aliquis iuſtorum non remaneret. Querunt iudei exodi. viij quare magi pharaonis nō potuerunt facere cynifes et reſpondēt ꝙ cauſa eſt quia demones non habent poteſtatē ſuper aliquod corpus minus grano ordei quod apparet irrationabiliter dictum quia qui hz poteſtatem ſupra maius habet poteſtatem ſupra minus licet non econuerſo. Sed cauſa potiſſima quare non potuerunt facere illud ſignum eſt quia nihil poſſunt niſi quantum voluntas diuina permittit et eius bonitas infinita. Ad iſtud etiam propoſitum loquens ambroſius ſuper lucam dicit ſine permiſſione dei dyabolum non poſſe nocere cognoſcas nec potentiam dyaboli magis a meas ꝙ dei offenſam. Criſoſtomus ſup matheum dicit. In primis grauis et inſuſtinibilis eſt impetus dyaboli quem ſi quis forti animo ſuſtinuerit in ſecundo inueniet eum infirmiorem quanto enim plus percuſſus fuerit magis reſtringeſcat et deficiet ſicut e contra ſi urgerent demones peccatoribus vt faciāt eos ruere in peccatum ſic refugiunt quando vident peccatorem a deo exaudiri et liberatū et dicit magiſter in ſecundo diſtinctiōe vi. ꝙ dyabolus qui de aliquo vicio aliquē temptauit hominem cum ſuperatus ab eo fuerit deinceps illum hominē de illo vicio de quo ſuperatus eſt temptare non licebit. Sic ergo patet quantitas et defectus potentie demonū. Diceret forte deſiderās ſcire q̃ gēs ē in mūdo ſupra quā dyabolus maiore poteſtatem habet. Reſpondetur ꝙ hec eſt gens iudeorum. Unde ſciendum ſicut notat nycolaus de lyra ſupra matheum ꝙ poteſtas dyaboli fuit erecta quodāmodo a populo iudaico per legiſlationem que excludebat cultum demonum et inducebat ad colendū vnum deum verum et ſic erectus tranſijt ad poſſidendum gentiles ſine lege et ꝓphetarū

oraculo viuentes. Et ideo eos tenebat in ydolatria ſubiectos ſed aduenientes chriſto predicatione et apoſtolorum videt per maiori parte fuerunt increduli gentiles autem deuote fidem chriſti ad predicationem chriſti et apoſtolorum acceperunt et ſic dyabolus eiectus ab eis per fidem chriſti reuerſus eſt ad poſſidendum populum iudaicum errore excecatum et ſic facta ſunt nouiſſima huius populi peiora prioribus Math. xij. quia ſtatus populi iudaici peior eſt modo quam fuit a principio ante legem datam et ſic maiorem poteſtatem ſuper eum demones habent quam ſuper alterum quia regreſſus dyabolus ad populum iudaicum aſſumit ſeptem ſpiritus nequiores ſe et ingreſſi habitant ibi. Mat. xij. per quos ſeptem ſpiritus vniuerſitas viciorum intelligitur. Sed remanent due difficultates. Prima eſt ſi demones poſſunt facere miracula. Reſpondetur quod ſolus deus poteſt facere miracula. Unde cum aliqua virtus finita proprium effectum operatur ad quem determinata non eſt miraculum licet poſſet eſſe mirum aliquibus qui illam virtutem non cognouerunt ſicut mirum videtur ignaris quod magnes trahit ferrum vel quod aliquis pilus piſcis ſirenam detinet nauem. Cum ergo dyabolus ſit creatura et notum eſt quod omnis creature potentia eſt limitata ad aliquem determinatum effectum vel ad aliquos quicquid ergo virtute dyaboli vel cuiuſlibet creature fit non poteſt dici miraculum proprie. Et ſi ſit mirum creature virtutem illius non comprehendentis. Quod autem fit virtute diuina cum ſit infinita vere miraculum eſt cum de ſe incomprehenſibilis eſt. Unde et aug. xx. de ciui. dei capitulo xviij loquens de grauitate perſecutionis antichriſti ſecundum per quem illam operabitur dicit tunc ſoluetur ſathanas quia per illum antichriſtum in omni ſua virtute mirabiliter quidem ſed mendaciter operabitur. Sequitur enim. de dyabolo cum iſta permittet facere iuſto ſuo iudicio quamuis faciat ille in quo maligno conſilio demones ergo non faciunt miracula ſed quedam mira. Et ſi dicantur miracula ſunt falſa quoniam mortales ſenſus per fantaſmata decipient quod non faciant facere videantur et talibus ſignis et falſis miraculis ſeducent qui ſeduci merebuntur pro eo quod dilectionem veritatis non receperunt vt ſalui fierent. Et ideo dicit apoſtolus ij. theſſa. ij. mittet eis deus operationem erroris vt credant mendacio. Demones tamen propter virtutem dimiſſi poſſunt facere ea que cauſari poſſunt ex motu locali et conſequenter poſſent ignem de celo aereo inferius emittere et ventum turbinis commouere ſicut patet Job primo. Et iſto modo antichriſtus faciet ignem de celo deſcendere permittente deo demonis poteſtate vt patet Apo. xiij. Sciendum etiam quod ſecundum quod dicit hieronymus quod licet virtute magica poſſint aliqua miracula fieri vt illa que pertinent ad curioſitatem ſiue et vanitatem ſicut fumo magus faciebat ſtatuas ambulare loqui et ridere et ſimilia vt habetur in itinerario clementis. Sed illa que ſunt ſalubria vt curatio languidorum illuminatio cecorum et huiuſmodi non poſſunt magicis artibus ſiue a demonibus fieri. Et ideo talia cum fiunt debent attribui virtuti diuine quod alias chriſtus faciebat. Et ſi dicas quod in vita ſancti bartholomei legimus quod quidam demon curabat infirmitates. Reſpondetur quod hoc faciebat non ſanando ſed a leſione quam faciebat ceſſando. Secunda difficultas eſt demones ſi omnes pares volunt ceteri ſi inter demones ſunt principatus quibus alij aliis potentiores dicantur. Reſpondetur quod ſic quia de dyabolo dicitur Iob xli. quod ipſe eſt rex ſuper filios ſuperbie et magiſter ſententiarum ſecundo diſtinctione. vi. capitulo iiij. Dicit quod ſicut nunc mando angeli angelis homines hominibus demones demonibus preſunt. et ſecundum gradus ſapientie habent gradus preſidentie. Item ſuper illo mathei xxv. Ite maledicti in ignem eternum qui paratus eſt dyabolo et angelis eius. dicit glo. quadam ratione ſubiectionis ſecundum glo. Sed obijceret aliquis ſi principatus et prelatio eſt inter demones aut erit in eis per naturam aut per violentiam aut de iure. Non per naturam quia tunc in iudicij die inter eos prelatio non ceſſaret quod eſt contra ſacram ſcripturam quia tunc euacuabit chriſtus omnem principatum et poteſtatem. Nec per violentiam quia tunc ſemper eſſent diſcordes cum tamen ſemper concordent contra hominem impugnandum. Nec etiam de iure quia ſemper precipierent contra deum in quo non eſt obediendum. Item ſeruitus eſt introducta propter peccatum vt dicunt theologi ergo ſi eſt ſeruitus inter demones tunc lucifer cum fuit ſummus peccator deberet omnibus ſubijci cum contrarium dicatur Iob ſecundum quod ipſe eſt rex ſuper filios ſuperbie. Reſpondetur quod ſicut multi latrones propter capitaneum voluntarie ſe ſubmittunt vni

conueniant sez in rapina sic omēs demones suo foro se voluntarie subiciāt ut in vnū cōueniant contra hominē impugnando. Uā et eadem ꝑ declaro est inter demones assumpta voluntarie sicut inter angelos de iure diuino ratione preeminentie naturalis vel diuine institutionis. et sicut cuilibet regno et prouincie ꝑficitur vnus angel⁹ bon⁹ tanq̄ princeps vt colligitur ex illo danielis .x. princeps regni persaꝝ restitit mihi .xxi. diebus et nūc reuertar vt p̄elier aduersus persarum principem et paulo post. Cū ego egrederer apparuit princeps grecoꝝ etc. Sic etiam cuilibet regno et prouincie ꝑficitur a demonibus vn⁹ demon tanq̄ princeps. Ex quo etiā sequitur q̄ sicut cuilibet ciuitati et cuilibet castro ꝑficit a deo vn⁹ āgel⁹ bon⁹ de negociis eorum curam habens q̄tum sibi possibile est sic etiam cuilibet ciuitati et castro ꝑficit a demonibus vnus demon ad negocia eorū multa perturbanda q̄tum sibi possibile est. Sequitur etiam tercio q̄ sicut cuilibet archiepiscopo et epō et sacerdoti parrochiali preficitur a deo vn⁹ angel⁹ bon⁹ curā habens de negociis ad salutem aiaꝝ pertinentib⁹. Sic cuilibet p̄dicatori ꝑficitur a demonib⁹ vn⁹ demō curā hn̄s de perturbatione salutis aiarum et quāto sermo est p̄sona tāto potentior est diabolus ei assignatus. Et nisi deus gloriosus cuilibet officio p̄ficeret aliquem angelum omnia communia officia demones impedirēt. Infert etiā ex p̄dictis q̄ nō solū vn⁹ demō est princeps aliorū demonū s; etiā malorū hominū. Uñ in euāgelio dyabolus semper vocatur princeps huius mūdi quia dnatur hoib⁹ mundanis et viciosis ⁹ ing̃nū se ei subijciūt per peccatum.

De bello demonū post casum de celo.

Sexta consideratio est de bello demonū postq̄ ceciderūt de celo vsq; ad aduentū xp̄i. Uidens enī dyabolus se expulsum de celo in magna tamen potestate relictū cogitauit quō posset displicere deo et in oibus sibi ꝯtrariari. et quia vidit primū hominē in terrestri paradiso collocatū innocētia decoratū et oīa bestiaꝝ piscium et volantiū dn̄m necno possessurū in celo se des quas ipse cū sibi adherentib⁹ per superbiā amiserat. doluit vehementer et inuidens ei⁹ felicitati ꝓposuit ip̄ꝫ debellare et totaliter inficere cognoscens q̄ ex putrida radice nō possūt nisi poma venenosa generari. Bellauit ergo cum hoīe primo per mediū mulieris et miser homo licet esset fortior demone per innocentiā ꝑceptis mī armis innocentie sue vir mulieri ꝯplacere tradito deo et tradito paradisi castro sibi ꝯmisso inimico dei scilicet dyabolo negata obedientia regi superno sez deo libere se tradidit ꝓditor fact⁹ in manibus diaboli. et sic habuit victoriā de homine primo indignatus deus ꝓpter proditionem et quia sic armis innocentie proiectis captiuum dyaboli se fecerat cum posteritate sua eiecit ip̄m de terrestri paradiso gen. iij et misit ip̄m in exilium locū bestiaꝝ et lachrymarum vallē. Expulso ergo homine primo de paradiso gaudens non modicū dyabolus cogitauit quō ampli⁹ possit displicere deo et videns duos filios adā sez abel et cayn quarum prior⁹ erat a deo dilectus. bellauit contra eos per artem diuisionis et inuidie et deuicit Cayn qui fratrē suū abel occidit gen. iiij. Bellauit etiā contra filios. Seth per carnis concupiscentiā et oculorū con eaꝝ sez acceperunt filios hominū sez descendentiū de cayn ex quibus procreati sunt gigantes a seculo viri famosi gen. vi. et cū videret multiplicatū esse gen⁹ humanū Bellauit ꝯtra eū per luxuriam et crudeliter pugnauit q̄ demon cū sit q̄ in toto genere humano solūmodo per sone mūdi ab illo vicio tempore sunt immunes De aliis aut semp ut est q̄ oīa quippe caro corruperat viā suā ꝓpter quod indignatus est de⁹ mūdū castigauit diluuio generali in tm̄ q̄ solū octo ꝑsone in archa noe liberate sunt vt patet gen. vij. et viij. Per quas iterū ꝓpagatum est gen⁹ humanū Bellauit ꝯ filios noe et deuicit cham eū ꝯtra paternum honorē verenda patris discooperuit gen. ix ꝓpter qd meruit maledici. Bellauit contra caldeos per ydolatriā et deuicit eos eū ignē adorauerūt gen. xi. Bellauit contra gen⁹ humanum noe et deuicit eos per superbiā volentes turrim edificare que vsq; ad celū pertingeret ꝓpter qd indignat⁹ de⁹ vnū labiū q̄d ante erat diuisit et ꝯfudit vt pꝫ gen. xi. Bellauit ꝯtra zodomam et gomorrā. ante et deuicit eos per peccm̄ ꝯtra naturā propter quod

indignat⁹ de⁹ igne celeſti deſtruxit illas qui
cum ciuitates cũ habitantib⁹ eorū et cũcta ter
re virentia excepto ſolū loth vxore et filiab⁹
ſuis vt pʒ gen. xix. Bellauit ꝯtra filios abra
he ſcʒ yſaac et yſmael et deuicit yſmael cum
fuerit vir ſuperbus onager paluſtris ſagitta
rius et ydolatra peſſim⁹ vt patet gen. xxij.
Bellauit cõtra filios yſaac ſcʒ iacob et eſau
et deuicit eſau per gulam vẽdidit enĩ primo
genita propter lenticulã gen. xxvi. De his in
pſona dei dicit pphera. Jacob dilexi: Eſau
autẽ odio habui. Bellauit etiam ꝯtra filios
iacob qui cum eſſent duodecim decẽ. ſ.
eorum per inuidiam peſſimã et inuidiam et fa
cti ſunt venditores fratris ſui innocẽtis Jo
ſeph gen. xxvij. propter quod indignatus ẽ
deus tradidit eos in captiuitatem quadrin
gentis annis et vltra in egyptum. Bellauit
etiam contra egyptios per crudelitatem intã
tam vt affligerent filios yſrael in luto et late
re propter quod primo de⁹ indurauit cor pha
raonis vt ad nihil pietatis moueretur et in
dignatus deus contra egyptios occidit pri
mogenita eorũ et ſubmerſit eos in mari ru
bro filijs iſrael liberatis exode. xiiij. Bella
uit iterum contra filios iſrael per ydolatriã
et deuicit eos cum ſcʒ fecerunt vitulũ et ado
rauerunt propter quod et [illegible] qui‐
bus vulnerauit eos indignat⁹ deus peremit
eos in deſerto gen. exo. xxij. Sic ꝙ de ſexcentis
millibus qui exierunt de egypto ſolum duo
ſcʒ caleph et ioſue intrauerunt terrã promiſ‐
ſionis. Bellauit etiaʒ contra filios iſrael in
deſerto et deuicit aliquos eorum per mur‐
murationem ſcʒ dathan et abirõ et chore. p‐
pter quod indignatus deus aperuit terram
et deſcenderunt viuentes in infernum ſicut pʒ
numer. xvi. Bellauit iterum contra filios iſ‐
rael per homicidiuʒ et deuicit eos cum ſuiʒ
occiderunt pphetas amicos dei et impleue
runt hieruſalẽm ſanguine eorũ vſqʒ ad os
propter quod et indignatus deus tradidit
eos in captiuitatem babylonie. lxx. annis.
Bellauit contra ſaul primum regem iſrahel
et deuicit eum per inobedientiam. ppter qđ
indignatus deus tradidit eos in captiuita‐
tem et ſtadium regnum iſrael ab eo perijt Re‐
gum. xv. et ipſe ſeipſum crudeliter necauit.
primi Reguʒ vltimo. Bellauit contra regẽ
dauid per ſuperbiam luxuria et homicidiũ
et deuicit eum cum ſcilicet numerauit popu
lum ſecundi regũ vltimo. Accepit bethſabee
vxorem vrie et interfecit virum ſecundi regũ.
xj. propter quod indignatus deus licet pe‐
nitentem percuſſit populo non edificauit ſibi
templum ſiue domum quam cogitauerat.
Bellauit contra ſalomonem per luxuriam
et ydolatriam et deuicit eũ quia adamauit
mulieres alienigenas et fecit multa templa
ydolorum vt patet tercij regum. xi. Bellauit
contra roboam per ſuperbiam et deuicit eũ
ppter quod indignatus dominus receſſit iſ‐
rael a domo eius vſqʒ in preſentem diem vt
patet tercij regum. xij. Bellauit contra iero
boam per ydolatriam et deuicit eum quia
peccare fecit iſrahel vitulos aureos adorari
vt vide tercij Regum. xij. Bellauit contra
ſennacherib p ſuperbiam et deuicit eum cum
blaſphemauit contra deum iſrahel. propter
quod indignatus deus percuſſit per ange‐
lum ſuum in caſtris aſſiriorum centum et oc‐
toginta quinqʒ milia et ipſum occiderunt p‐
prij eius ydola in templo ſuo adoraret pʒ yſaie
xxxvij. Bellauit cõtra nabuchodonoſor p
ſuperbiam et deuicit eum cum fuit glorifica‐
tus in edificio babylonis. ppter quod indi‐
gnatus eſt deus et priuatus regno et ſeptẽ
annis cum feris habitabat ſicut beſtia da‐
nielis iiij. Bellauit contra oloſernem prin‐
cipem milicie nabuchodonoſor per ſuperbi‐
am et luxuriam et deuicit eum. ppter qđ
indignatus eſt deus tradidit eum in manus
fragilis mulieris Judith que preſidit caput
eius Judith. xiij. Bellauit cõtra Amon per
ſuperbiam et deuicit eum cum preſumſit pi‐
mere iſrael propter quod indignatus ẽ deꝰ
permiſit quod ſuſpenderetur patibulo et
deleretur genus eius heſter. v. Bellauit cõ‐
tra regem antiochum per ſuperbiam et de‐
uicit eum cum diripuiſſet ſanctuarium iheruſalẽ
congerens ſepulchra iudeorum propter qđ
indignatus eſt deus percuſſit eum plaga in
ſanabili viſcerum ſuo. vnde primi machabe‐
orum. ix. Bellauit contra vniuerſum po‐
pulum gentilium per ydolatriam et deuicit
eum ſicut patet ſapientie. xiiij. cum per vni‐
uerſum orbem romani imperantes ydola
adorarent. Unde et tunc rome templum
pantheon erat conſtructum ſic dictum. quia
ſimulachris erat omnium deorum. Cõtra alios
innumerabiles bellauit et varijs vulnerib⁹
peccatorum inficis de eis viriliter triumphauit

et omnium animas captiuas post hanc vitam ad inferos deducebat quam captiuitatem et miseriam deplorantes patres antiqui gemitibus inenarrabilibus clamauerant ad deum vt mitteret liberatorem. dicentes veni ad liberandum nos domine deus virtutum. et ps. lxxix. ostende faciem tuam idest filium tuum humanatum et salui erimus. et iterum ysaie lxiiij vtinam disrumperes celos et descenderes a facie tua montes defluerent et cum gemitus humani generis audiret altissimus misertus est super eum et misit in tempore plenitudinis filium suum redemptorem et liberatorem. et nunc dyabolus finaliter bellauit contra filios israel per maliciam et inuidiam et deuicit eos cum scz necauerunt redemptorem messiam suum propter quod indignatus deus tradidit eos in perpetuam captiuitatem sicut supra declaratum fuit libro primo et tercio

De perditione dominij demonum in aduentu xpi.

Septima consideratio est quod demones in aduentu xpi per iusticiam perdiderunt dominium suum quod super genus humanum habebant fecerat enim grandem offensam dyabolus deo tam deceptione i fraudulenter contra dei voluntatem eius seruum tulit et fecit seruum suum. quo non obstante si voluisset reconciliari deo pro eo sicut pro homine satisfecisset noluit tamen immo et placuit semper permanere inimicus dei peccatum suum non recognoscens quod non erat in bone immo dolebat de peccato vt deo reconciliaretur. Et ideo ne dyabolus posset conqueri de iniusticia si forte deus de sua potestate absoluta et violenter sine aliqua satisfactione liberasset hominem per iusticiam debuit perdere dominium quod super hominem tenebat quia homo ex eo quod ab eo victus in paradiso terrestri fuerat iuste seruus suus erat. quod autem deus in tali hominis liberatione debuit vti iusticia et non absoluta potencia patet, primo quia deus est necessario iustus et taliter iustus quod non potest dici deus si non intelligatur iustus. Et iterum quia laudabilior est princeps qui vtitur iusticia quam potentia solum. Quomodo autem primus homo nec omnes homines nec omnes angeli boni nec etiam omnes demones simul non potuerunt satisfacere pro hoc sed solum deus et homo. vt declaratum est supra libro. iiij. consideratione. v. in tercio articulo fidei non est totus mundus soluere valebat debitum primi hominis vt supra v. Nemo poterat in celo nec in terra neque subtus terram aperire librum neque videre illum idest implere redemptionem humani generis que ab eterno scripta fuit in libro diuine dispositionis vt per xpm solum impleretur librum ergo ipse solus aperuit quia solus penam crucis nobis mortis debitam huius tulit. Unde dicit ps. lxviij. que non rapui scz xps tunc exsoluebat. Mirabantur autem homines potestatem magnam dyaboli et eius dominium super homines et dicebant illud ysaie xlix. nunquid tolletur a forti preda idest humanum genus a dyaboli potestate aut quod captum fuerit a robusto saluum esse poterit. Et respondet deus ibidem hec dicit dominus equidem et captiuitas a forti tolletur et quod ablatum fuerit a robusto saluabitur scz per xpm. Unde sequitur ibidem quasi musto sanguine suo inebriabuntur et sciet omnis caro quia ego dominus saluans te redemptor tuus fortis Jacob. Et confirmatur per dictum saluatoris Johannis. xij. Nunc iudicium scilicet discretionis est mundi nunc princeps huius mundi deiicietur foras scz a dominio et potestate tyrannica super homines. Unde ipse dyabolus dicebatur princeps mundi quia dominabatur in hominibus mundo deditis. et sicut dicit paulus ad colosen. scdo expolians scilicet xps principatus et potestates traduxit confidenter idest dyabolum exterminauit longe a potestate quam habebat. Et si queras de modo quem xps tenuit vt vinceret dyabolum et eius dominium auferret. Respondetur quod fuit modus quo piscis capitur hamo sub esca absconso quia volens capere escam non videns hamum capitur ab hamo. sic christus volens preliari cum dyabolo in sua passione abscondit suam fortitudinem suam pulchritudinem suam sanctitatem suam dignitatem in cruce. Cum enim per virtutem fortitudinis deberet cum dyabolo preliari texit eam abscondit tenendo manus fixas et clauatas in cornibus crucis. Unde abacuc in tercio capitulo loquens de cruce christi dixit cornua scilicet crucis in manibus eius ibi abscondita est fortitudo eius et patet fortitudo sua ibi in abscondito. quia per eam vicit fortissimum inimicum et fortissimum dyabolum. Nam sequitur in illo eodem ante faciem eius ibit mors egredietur dyabolus ante pedes eius scilicet

victus et traditus a suo domino et potentia quam primo tenebat. Abscondent enim des laqueos mortis pedibus nostris in ligno scientie boni et mali. Et ideo xps abscondit eis laqueum. Vnde caper fuit in ligno crucis. Et ideo dicit psalmista veniat illi scz dyabolo laqueus quem ignorat et cet. Abscondit enim in cruce suam pulchritudinem in quantum cum esset speciosus forma pre filiis hominum pro xhiij ibi non erat ei species nec decor absconditus vult ei⁹ et despect⁹. Vnde reputauim⁹ eum ysaie. liij. Abscondit etiam suam sanitatem in infirmitate quia ut dicitur ysaie capitulo eodem nos reputauimus eum quasi leprosum percussum a deo et humiliatum virum dolorum et scientem infirmitatem. Abscondit etiam suam dignitatem in contemptum et vilitatem quia cum latronibus et cum malis cum iniquis et sceleratis deputatus est ysa. capitulo eodem cum tamen esset summe dignitatis et excellentie quia ver⁹ deus et homo sicut fuit declaratum supra. ij. libro Ergo in xpi passione egressus est dyabolus ante pedes eius perdita potestate homo liberato hoste ab ei⁹ captiuitate. Et in figura huius legitur. i. Regum. xvij quod dauid occidit leonem et predam eius tulit ab ore leonis. Petebat propheta liberari salua me ex ore leonis ps. xxi. Et in hac victoria habuit legatum xps humani generis inimicum scz dyabolum et sicut ante fas erat mos. i. dyabolus vict⁹ et legatus triumphis victi solent ire ante victores in triumpho. Vnde apo. xx. Apprehendit draconem serpentem antiquum qui est dyabolus et sathanas et ligauit eum per annos mille. i. ad tempus antechristi et ponitur ibi terminus determinatus pro indeterminato. Et tunc resumet violentam potestatem et exercet per eius malignitatem ut mittat populos in errorem. Ideo nunc dicitur solum. Signum autem manifestum perditionis dominii demonum fuit cessatio ydolatrie in vniuerso mundo ad predicationem xpi et apostolorum per quam ydolatria per vniuersum orbem captiuum tenebat cum ydola ut deus colerentur.

De proprietatibus et malicia demonum

Circa consideratio est de proprietatibus et malicia demonum. Circa primum ut notatur Job iiij. Christ⁹ assignauit tres proprietates precipuas dyaboli. Prima quod est homicida ab initio quia homo in spe bima... na ponitur per animam. Ideo ille magis proprie est homicida qui animam interficit per peccatum mortale quam iste qui interficit corpus per quod homo conuenit cum brutis. hoc autem fecit dyabolus a principio mundi quia per suggestionem eius primum peccatum hominis contigit ei in hoc officio continue persecutur. Secunda proprietas dyaboli ibidem est quod in veritate non stetit. i. in debita obedientia ad deum. res enim dicuntur vere in quantum conformantur veritati prime a qua veritate declinauit dyabolus per peccatum superbie. Tercia est quod mendacium ex proprijs loquitur. i. ex habitu malo in quo est obstinatus. id est subditur causa quia mendax est et pater eius ipsius mendacij qui enim mendacio ab alijs inuenta solum refert mendacia dicitur qui ea facit mendax dicitur et propter hoc dyabolus dicitur pater mendacij quia primum mendacium adinuenit dicens mulieri Gen. iij. nequaquam moriemini. Sed est difficultas cum sint mendaces si possint demones compelli ad dicendum veritatem. Dicit quod sic. Compelluntur enim fallaces spiritus ad dicendum veritatem et salubria nobis sicut exemplificat beatus augustin⁹. viij. de ciui. dei et. xxvi. de voce demonum qui loquebantur per homines ante xpi aduentum de sois futuris penis apud memorias sanctorum martyrum quas immunes pertimebant. In multis enim ait augustinus talib⁹ locis torquentur et confitentur et de possessis hominum corporibus ejiciuntur. Sunt et alie viginti due demonum proprietates quarum viginti numerantur in secundo libro summe veritatis theologice scilicet quod sunt spiritus impuri humani generis inimici mente rationales nequicia subtiles nocendi cupidi superbia tumidi semper in fraude noui immutant sensus inquinant effectus vigilantes turbant dormientes per somnia inquietant morbos inferunt tempestates concitant in angelos lucis se transformant semper infernum secum portant. In ydolis diuinum cultum sibi vsurpant semper bonis obuiari appetunt magice artes per eos fiunt bonis ad exterminanda semper sunt bonis insidiantur. Vicesimaprima demonum proprietas est quod semper ambulant in circuitu.

Unde pſ. de demonib⁹ ait. In circuitu im-
pij ambulant. Item cum dominus quereret
a ſathan Job. i. Unde venis. Reſpondit cir-
cuiui terram et perambulaui eam. quod quadru-
pliciter intelligi poteſt primo ſic. Circuiui
terram i. data eſt mihi vniuerſalis tempta-
di diligentia quia pauci ſunt in quibus nõ
habeant locum veſtigia mea. Secũdo ſic ex-
poneret dyabolus ſi poſſet indiciari ad ſuũ
peccatum cognoſcendum. Circuiui terram
i. deſt in hoc me oſtendo remotum a virtute
et obſtinatum in malo quia ſemper ſum in
circumferentia et nunquam poſſum venire in li-
neam per quam veniam ad medium quod
eſt virtus. Tercio ſic circuiui terram propter
anxietatem laborum. Unde glo ſathan la-
borans terrã circuit quia quietus in dei cul-
mine ſtare cõtempſit. Quarto ſic circuiui ter-
ram propter hoc quod dyabolus ſerpens ẽ tor-
tuoſus. Unde yſa. xxvij Uiſitabit dñs ſup
leuiathan ſerpentem tortuoſum et ſicut mo-
tus circularis quantum eſt de ſe nunquam ceſſat ſic
et dyabolus nunquam quieſcat et quia ſemp in
circulo eſt ideo nunquam rectus ſed magis tor-
tuoſus eſt. Recte ergo dicitur de demonib⁹
recte in circuitu impij ambulant. Et ſi quęras
qualiter circuit dyabolus. Reſpondit glo.
ſuper illo verbo i. Petri. v Circuit querens
quem deuoret dicens. Circuit tanquam hoſtis
obſeſſos muros clauſos explorat an ſit pars
aliqua murorũ minus ſtabilis cui⁹ aditu
ad interiora penetret. Offert oculis formas
illicitas et faciles voluptates et viſu deſtruat
caſtitatem. aures per canora temptat et mol-
leat xpianũ intuitus laſciuientibus ad cedez
inſtigat. honores terrenos promittit vt adimat
celeſtes et cũ latenter nõ poteſt fallere apertos
addit terrores. in pace ſubdol⁹ in perſecutiõe
violent⁹ cera quem tam anim⁹ de eſſe paratus
ad reſiſtendũ quantũ ille paratus eſt ad repu-
gnandũ decibi. Uiceſima ſcda demonum
proprietas eſt quod ſunt crudeles immo ſumme
& nunquam crudelitas demonis in tribus Primo
in preſidẽdo vñ yſa. xix. Tradã egyptũ in ma-
nu demonũ crudeliũ Scdo demõ eſt cru-
delis in puniẽdo. puerbio. xvij. Semp iur-
gia querit mal⁹ angel⁹ aũt crudelis mittet cõ-
tra eũ Tercio ẽ crudelis in nõ miſerẽdo. hie-
remie. vi. Crudelis ẽ et nõ miſerebit ei. i. pe-
tri. v. Aduerſari⁹ veſter tanquam leo rugiẽs cir-
cuit querẽs quẽ deuoret Eſt enim figuraliter be-
ſtia illa de qua dicitur geneſis xxxvij. Fera
peſſima deuorauit filiũ meum ioſeph mul-
te alie ſunt proprietates demonũ quas non
ſufficere calamo explicare ideo hec ſufficiãt
p pñti Uidendũ eſt ergo de ſcdo ſz de ma-
licia demonũ que quadrupliciter explicari põt
Primo demones aliquo mõ ſuadẽt bonũ
ſed nõ propter bonũ ſz propter malũ. ſicut vt cũ
inſtabilib⁹ hoibus in bonũ ſuadẽt ingreſſũ
religiõis ſcientes quod nõ permanebunt ſz apoſ-
tatabũt Non aũt talia ſuadẽt ſtabilib⁹ ho-
minibus in bonũ. Scdo demonũ malicia
oſtenditur cum decipiũt hominẽ ſuadendo
malũ ſub ſpẽ boni vt iurare et iuramentũ
falſum facere pro rebus alienis cõſeruandis
Tercio demonum malicia oñdit cũ decipi-
unt hominẽ diſſuadendo bonũ tanquam nocĩ-
uũ vt cũ diſſuadet pbo et ſtabili viro ingreſ-
ſum religiõis ne de hoc peniteat et egrediẽs
confundatur. In cuius perſona bernardus ſic
loquens ait Noli inquit precipitanter agere
dum cõſideras diligenter intueare magnum eſt
quod proponis et opus egens magna deli-
beratione explere quod poſſis amicos cõſule ne
poſt facta penitere contingat. Contra cuius
cõſilium bernardus ſubiungit hec eſt ſapiẽ-
tia mũdi animalis et dyabolica inimica ſa-
luti ſuffocatrix vite mater tepiditatis cui ſ
quod ſolet deo vomitum parare Cuz enim ver-
bum dei eſſe nõ dubites quid opus eſt di li-
beratione vocat te magni conſilij angelus
quid ergo adhuc cõſiliũ poſtulans quis enim
ſapientior et fidelior illo ab ore patris gebẽſ
ne credior et cõſiliũ petẽ amicos cõſulas qui
nõ legit inimici hois domeſtici ei⁹ mich. ce.
vij. Supradicto mõ dyabol⁹ malicias ſuas a-
liquãdo diſſuadat aliquib⁹ orõez vel elemoſy-
nã ne per hoc incurrant vanã gloriã. Quar-
to demonũ malicia oſtẽdit cũ decipiũt ho-
minẽ diſſuadẽdo malũ vt ducãt ad peius
aliquando in tẽperãtiã in victu et in ſõno vt ind-
cãt indiſcretã abſtinẽtiã quod ẽ pei⁹ et ſic ei⁹ ma-
licia mille nocẽdi modos hz xvi q. i. ca. vi-
ſis ſep. Rugit aduerſ⁹ hoies quod quidẽ rugi-
tus nihil aliud ẽ quam ei⁹ voluntas et ardẽtiſſia
cupiditas nocẽdi. Vñ glo ſup hoc verbo tanquam
leo rugiẽs dicit. Sicut rugit⁹ leõis impedit
aures ne aliũ ſonũ recipiãt. ſic dyabol⁹ fide-
liũ mentes terrendo vel illiciẽdo in gerendo a-
via verborum ne vocem xpi audiant aucti.
Et ſi quęras nunquid ſẽp crẽſcat malicia dyaboli

Ad quod respondit doctor seraphic⁹ bonauentura in ij sententiaꝝ φ in dyabolo cres cit malicia voluntatis quantum ad vim adminiſtratiuam qua conuertitur ad hominē ſz nō quantum ad contemplatiuaꝫ qua eſt ſimplex et auerſus a deo quia quantum ad hanc nō eſt in ſtatu demerendi. Sed nunquid malicia demonū aliqua via impediri poſſit dicitur φ ſic. Quadrupliciter enim impediri pōt. Primo p terminū peccati poſitū a deo. Secūdo per reſiſtentiam bonorum ſpirituū hz enim angelos vnū bonum ad cuſtodiā et vnum malum ad exercitiū. Tercio per liberū arbitriū hominis nō cōſentientis quia dyabolus neminē vincat niſi volentē ab eo vinci. Unde ambroſius de vita beata exponitur xvi. q. i. ca. non eſt voluntarium militē elegit ſibi ipſa voluntarū ſibi ſeruū dyabolus acriūatur neminē iugo ſeruitutis aſtrictum poſſidet niſi ſe ei prius peccatoꝝ ere vendiderit. Quarto ꝓpter peccati abhominationem qi demones nobilio ris nature deteſtantur peccata vilia. Dec ſufficiāt ꝓ preſenti de ꝓprietatib⁹ et malicia demonū.

De bello demonū poſt aduentū xpi vſqꝫ ad diem iudicij.

Dua cōſideratio eſt de bello demonum poſt xpi aduentuꝫ vſqꝫ ad diē iudicij. Unde lꝫ demones pdiderint poteſtatem quā primo ſup humanū genus habebant eoꝝ princeps victus et ligatus vſqꝫ ad ꝓfuturū tempus ſit in inferno vt ſupra declaratum eſt cōſideratione. iij. permittitur tñ demones habere cōſilia ſua cū ſuo principe lucifero et temptare homines pro corꝝ exercitio et vt iſtud bellum poſſimus viſibiliter imaginemur eccleſiā fidelium tñ vnā cuitatem dei que dicitur fidei fortalitiū vel ciuitas iuſtificationis ſiue bone cōſcientie q̄ duodecim pfectionib⁹ decorat. Primo ē in ſitu cōgruētis quia in medio vbi virtus habitat longe ab extremis ſcꝫ vicijs et peccatis. Secundo eſt pulchra et excellens qi maior pulchritudo boni eſt in bona conſcientia. Tercio eſt in ſecuritate quia nō timet aduerſa. Quarto eſt ſana qi in bona cōſcientia nō poteſt habitare infirmitas peccati. Quinto eſt ſituata in loco delectabili quia nunqꝫ eſt vera delectatio vbi non eſt quies conſcientie. Sexto eſt in bona diſpoſitione quoniam in ciuitas edificata eſt per operum perfectioneꝫ. Septimo habet concordiam ciuiuꝫ quia ſic per homo in ſtatu iuſtificationis diligit proximum ſuum ſicut ſeipſum. Octauo habet priuilegium habundātiam quia non ē ſub lege peccati. Nono quia habent victualium habundantiaꝫ quia nihil ibi deficit vbi gratia habundat. Decimo habet bonum regimen cum voluntas rationis ſibi ſubijciatur. Undecimo ē libera a captiuitate per chriſtū et etiam quia bon a conſcientia non eſt ſub ſeruitute dyaboli. Duodecimo habet amorem et charitatem quod pulchrificat totam ciuitatem. Iſta eſt illa ciuitas iheruſalē deſcēdens de celo ornata a chriſto ſicut ſpōſa pulchra et excellens vbi ipſe habitat per gratiā de qua apocal. xxi. Huic ciuitati pulcherrime et fortiſſime eſſet chriſtus poſuit murum antemurale et foſſatum. murus eſt charitas que omnia ſuſtinet hunc cuſtodire debent prelati eccleſie epiſcopi et clerici qui ſtare debent ad portam ciuitatis vt ſi venerit aliquis de pugna dyaboli vulneratus p peccatum dent ſibi medicinam penitentie et ſi venerint pauperes indigentes tribuant eis de bonis eccleſie quia bona clericoꝝ pauperū ſunt. Secundo poſuit antemurale qd̄ eſt iuſticia et equitas que ſunt in defenſione muri et hoc antemurale defendere et cuſtodire debent principes chriſtiani qui poſiti ſunt pro iuſticia miniſtranda in mūdo. Un de ſapientie i. dicitur diligite iuſticiam qui iudicatis terram. Debent ergo ad portas antemurale vt ſi forte inimici venerint et voluerint impugnare murū cū fortitudine muniet antemurale eos capiēt et faciāt iuſticiā expedientem. Tercio poſuit chriſtus pdicte ciuitati foſſatum pfundū quod eſt humilitas iſtud cuſtodire debent religioſi qui debēt eſſe fundati in vera humilitate et eam omnibus venientibus predicare. Quid dicam de hac ciuitate ſi tales ſunt cuſtodes vere ipſa ē glorioſa et habunās in cōfidentia: ſophonie ſecūdo glorioſa qūtū ad pulchritudinē et habundās in cōfidentia qūtū ad ſua magna fortalicia merito ergo glorioſa dicta ſunt de te ciuitas dei. pō. lxxxvi. Talis fuit hec ciuitas in primitiua eccleſia quando ipſis fidelibus erat cor vnum et anima vna vt legitur in actibus. Uidens ergo dyabolus felicitatem et gloriam predicte ciuitatis dolnit

vehementer cognoſcēs ꝙ in ea multe anime liberate a manibus eiꝰ ad ſedes celeſtes vī ipſe ceciderat angelorum manibus cū gaudio ferebantur. non curās debellare iudeos ſaracenos nec hereticos et alios obſtinatos iuxta dictum gregorij quia illos temtare negligit quos quieto iure ſe poſſidere ſentit. Cogitauit ꝙ predictam ciuitatem debellare poſſet et primo inter cetera excitauit cōtra eam perſecutionem gentiliū que durauit toto tempore apoſtolorꝫ et ducentis annis vltra. In qua perſecutione et bello vltra ducenta milia hominum vnuſquiſqꝫ ſexus pro veritate fidei et zelo ciuitatis iuſtificatiōnis ſue bone conſcientie martirio coronati ſunt ſicut libro .i. cōſideratiōe iij articulo .i. i examine iij latiſſime declaratū fuit. In quo bello nihil lucratus eſt dyabolus ſed potius miſerabiliter victus ab illo bello ceſſauit cum per talem perſecutionem plus multiplicarentur fideles et fortior efficeretur ciuitas iuſtificatiōis vere fidei et bone cōſcientie. Suſcitauit etiam bella hereticorꝫ quorꝫ hereſes per diuerſa cōſilia examinate damnate ſunt et plurimi eorum igne cremati ſic ꝙ cor in publico nō eſt vox neqꝫ ſonus licet in occulto nimiō ſerpat iſta peſtis ſicut ſupra libro ij declaratū eſt quare cum ſit malicioſiſſimus vt in precedēti conſideratione dictum fuit non valēs deſcere. Cogitauit ꝯtra predictā ciuitatē aliam edificare que dicitur ciuitas babylonie .i. cōfuſionis et dyabolica cuius fundamentum poſuit cōtemptū dei ſuper quod edificauit. iij abuſiones que ſunt princeps iniuſtꝰ et nalis adulator miles ſine fide ꝯſiliarꝰ ſine veritate cōmiſſarius ſine pietate platꝰ ſine charitate, aduocatus de rapacitate clericus ignorans religioſus ſuperbus mercator falſꝰ Iuuenis ſine verecundia. populꝰ ſine amicitia. muros pdicte ciuitatis dyabolice dicit animoſitas et diuiſio. Antemurale dicit iniuſticia et oppſſio. Foſſatū vero dicit ſuperbia et ambitio et ſic in omnibus iſta ciuitas ꝯtrariatur prime ciuitati. De his duabus ciuitatibus dicit augꝰ de ciui dei. duo amores fecerūt ſibi duas ciuitates quia vnus incipit a cōtemptu ſui vſqꝫ ad amorem dei. et hec ē ciuitas iuſtificatiōis. Alia vero incipit a cōtēptu dei vſqꝫ ad amorē ſui et hec ē ciuitas dyaboli i. deſtructiōis. Cu ergo ex multa experientia videt dyabolꝰ ſe potētē ad ipugnā-

dū magis per pdictā ciuitatē ordinauit exercitū ſuū in triplici acie. In prima poſuit capitaneū ſathan. In ſecundo beelzebub. In tercio vero mammonam. Primꝰ capitaneus bellauit et cōtinuo bellat ꝯtra religioſos q̄ cuſtodiunt foſſatū et pdictus dyabolꝰ portat pro armis ſuis ſuperbiam ſillanonē et ambitionem cōmittit ergo inter vtroſqꝫ durum bellum et vulnerati ſunt ac trucidati ſpecialiter plurimi religioſi ſi qui fecerunt habitū humilitatis in corpore et leonē ſuperbie in corde. exterius apparent hominibus humiles capite in terram inclinato ſed corde ſunt altiores celo. Unde vidi temporibꝰ meis duos religioſos duorum ordinum informatorū qui a mundo ſegregati ſancti viri mūdū cōtemnentes exterius videbantur ſet victos ſuperbia ꝙ ſua clauſtra relinquentes mundanis fauoribus adherentes epi facti ſunt non vocati ſed vt creditur fugerunt ordinū ſuorū ꝙ fuit in magnā confuſionē predictarum religionū et cauſa multarū murmurationū. Ipſi vero facti inuerecūdi ac ſi nihil eorum itarum videntes ſe feciſſent fuerit in omnibus ꝯtrariſibant. Bellat etiam dyablꝰ cum aliis religioſis per ambitionē et inter vulnerat eos ambitiōe miſerabili ꝙ cū nō eſſent plati in ordine inter dei ſeruos viuere nō patientes exceptis ad alios ſe tranſferūt. vbi poſſunt ſuas ambitiōes implere nō attendētes ꝙ cū ppli ipſos voluerunt facere regē. fugit in monte ioh. vi. Charitas enim non eſt ambitioſa .i. Cor. xiij. ſup qꝺ dicit augꝰ. Ocium ſanctū querit charitas veritatis negotium iuſtum ſuſcepit neceſſitas charitatis quam ſarcinā ſi nullus imponit vacandum eſt veritati. ſi aūt imponitur ſuſcipienda ē ꝓpter charitatis neceſſitatē. Alios aūt religioſos inuenit dyabolus deſiderantes viſiones et reuelatiōnes et quia raro tale deſiderium abſqꝫ radice ſupbie et pſumptionis ſeu vane curioſitatis inuenitur iuſtitia dei permittente veniūt in illuſiones et deceptiōes dyaboli per quē modū ſeminat dyabolus in maiori parte temptationes ſpirituales huius temporis et iudicat in corde illorum qui ſunt imbuti anmebriti et ſic cadunt plurimi religioſi vulnerati ſuperbia a demonibus. Ea propter fugiendum eſt tale deſiderium ſicut venenū cū nō cōcedātur viſiones et reuelatiōes vere ꝓpter tale deſideriū ſꝫ ſolū ꝓcedit ex pu-

ne bonitate dei et in aīa existente in magno
humilitate timore et reuerentia et feruēti amo
re. Alios aūt religiosos vulnerat et pre
cipue dyabolus cum in oratiōibus quas fa
ciunt sustinent aliquā consolationē que fun
datur in p̄sumptiōe siue existimatione sup̄
bia sui ip̄i⁹ aut inducente ipsos in ambitio
nem sui ꝓprij honoris et glorie. Aut in vita
aut in paradiso cum talis cōsolatio pōt
taliter includat saturitatem et refectionem
ꝓprie affectiōis. Et quo sequit̄ multitu
do magna pessimorū viciorum et errorum
et ideo talis cōsolatio fugienda est oīno et
sola illa est sustinenda que sequit̄ ꝑpetuā
cognitionem sui et perfectam sensibilitatē sue
miserie et sue imperfectionis cum magna
subiectiōe sue magnitudini et altitudini dei
per aliā reuerentiam et cum magno desiderio
honoris dei qz in talibus vel similibus
fundari debet consolatio. Caueāt enī sū
mi deuoti religiosi ab omi sentimento et
p̄cipue q̄cūq̄ alta et q̄cūq̄ appeat eorū
aliquem eorū cor in opinione aut affectiōe contra
aliquem articulum fidei aut contra bonos mo
res et bonas honestates cum sine dubio ex
parte dyaboli sint. Hec ē doctrina illius illu
minati et sancti viri fratris Petri sādyo in
quibus suis sermonibus de remedijs cōtra
temptationes spūales qui fuit vir⁹ deputa
tus ab⁹ reformatoribus ordinis nostri in hoc
regno castelle. O q̄ debilitatum est fossatū
ciuitatis dei et q̄ pauci veri religiosi builes
inueniunt in orbe p̄sentium aut multi cadūt
et simulata sanctitate que secundum btūm
aug. duplex est iniquitas. tales enī sepul
cra dealbata plena spurcitia mortuorum nun
cupari debent. Sed licet innumeri cadant et
ceant de fossato victi a dyabolo aliquos tñ sē
per manēt qui viriliter resistunt quos deus
suis oculis reseruat ꝑ defensione sue ciuita
tis dilecte. Sed accedit scōs acies bellatorū
dyaboli belzebub et dat scōm p̄lium ante
murale quoqz arma sunt oppressio destructio
iniusticia indignatio et cōmittit hoc bellū
fortiter q̄ multa principū et militum inuēti
sunt vulnerati in capitibus nota vulnere ab
armis dyaboli nuncupantur oppressio p̄pulorum
destructio impotentū. Iniusticia et indignitas
de talibus principibus et militib⁹ dicit
ezech. xxij. ca. principes eius in medio eius
quasi lupi rapientes p̄dam: ad effundendū

sanguinem et ad perdendas aīas et sicante
murale iusticie et equitatis rūpitur qz vigi
les scz curiales et consiliarij dormiunt non
vigilant ꝑ bono ciuitatis sz ꝑ bono ꝓprio
consulendo principibus iniusticias oppressio
nes adulando eis et laudando eorū malum
regimen. De talib⁹ principib⁹ dicit dñs per
ꝓphetam osee. viij. Ipsi regnauerūt et non
ex me principes extiterūt et nō cognoui eos
vere isto tempore magnam victoriā et gran
dem q̄dam de principibus et militibus ciuit
portat dyabolus Cū vix inueniatur qui nō
studeat tyrannice p̄sidere potius q̄ recte in
suo regimine facere. Nec querūt iam prin
cipes cōsiliarios virtuosos et honestos sz ho
mines vulpinos astutissimos et fraudulen
tos quibus possint suas milicias et tyrānias
des colorare ꝑ adinuētiōes dyabolicas eꝗ
sites cū quibus captiuati a diabolo peribunt
sine fine. Iaz vicarius xp̄i nihil fere potest
in ecclesijs ꝓuidere nisi quod principib⁹ pla
cet et sic sepe ꝓuidentur de dignitatib⁹ et bñ
ficijs ecclesie viri insipiētes viri scelerati. ꝑ
uuli lactantes et qui nōdum a materno vic
tu excierunt. Sic ergo antemurale ciuitatis
iustificationis quasi totū videmus dirupꝑtū
et expugnatum per demones licet aliquos
deus suo occulto iudicio semp reseruet in
quibus seruetur veritas iustificationis qui
tamen paucissimi sunt q̄ in tanta multitudine
malorum no apparent semper tñ ad numerum
vij reseruant. Iuxta illud iij Reg. xix reser
uaui mihi in israel septem milia virorum q̄
nō curuauerūt genua ante baal ꝑ q̄s intelligū
tur viri fideles septem donis spiritussancti
pulchriformiter illustrati qui nō curuāt ge
nua dyabolo bellatori per cōsensum. Acce
dat ergo tercia acies demonum bellatorum
volentes murū capere violenter sed nō pos
sunt quia vi ductum est murus est caritas q̄
fortissima est, caritas tñ nūq̄ excidit Cor.
xiij. quod videns capitane⁹ bui⁹ aciei qui
mammona dicitur triumphare de custodi
bus muri armauit milites suos fortissimis
armis auaricie et symonie et cum metus
nimiū q̄gustaretur venerūt pro illa nō pau
ca ad parlamentum cum mammona et resta
tati sunt. Dic mihi quis est in ecclesia q̄
non sit resistat⁹ per mānona vix in aliqua
in ecclesia opus q̄ primo roget ꝑ te mānona
vis q̄ban habeas ꝑ te aduocatū mānona

quia a maiori vſq ad minorē omnes auaricie ſtudent et a propheta vſq ad ſacerdo-
tem cuncti faciunt dolum Iere vi. Iā nihil
valent electiones canonice in eccleſijs cathe-
dralibus ſed fauor et pecunia. ubi ſcientia
et ſancta vita ſꝫ aſtuta mām̄one malicia et
ſicriptu o eſt murus ciuitatis iuſtificationis
pro magna parte et multi vigilantes occiſi
ſunt quia non vigilant illi tales propter cu-
ram animarū ſed burſam. Ideo dicit bernar-
dus quem dabis de numero platoꝝ qui nō
magis ſtudeat burſas euacuendis ꝙ vicijs
extirpandis. plus ſtudet in ſalmone ꝙ in
ſalomone Merito ergo de his conqueritur
dñs Ezechi. xxij. Sacerdotes eius contēpſe-
runt legem meam polluerūt ſanctuaria mea
inter ſanctum et pphanum non habuerunt
diſtantiam et inter pollutum et mundū nō
intellexerunt eta ſabbatis meis auerterunt
oculos ſuos et coinquinabar in medio illo-
rum Rupto ergo muro et perempto talib⁹
cuſtodibus iniquis et vulneribus auarice
et ſymonie ingrediuntur demones ciuitatē
ſanctificationis et occidunt filios ſꝫ cogita-
tiones eoꝝ captiuant mulieres affectiones et
viros ſꝫ conſenſus quos captiuos in dam-
nationem ppetuam abyſſi infernalis. dedu-
cunt pro magna parte et ciuitatem ignibus
exponunt. vt non remaneat lapis ſuper lapi-
dem quia quaſi nihil iuſticie nihil humilita-
tis nihil charitatis remanet in illa ciuitate.
Sic ergo incenderunt electam ciuitatem ſan-
ctitatis et deſertas fecerunt vias ipſius eccle-
ſiaſtice. hanc deſolationem precidens
ſaluator noſter dolens de talium aīarū dā-
natione ſuo ſanguine redemptarū. flenit ſup
illam ſꝫ ciuitatem iuſtificationis quaſi et di-
ceret o ciuitas mea dilecta o ſpiritualis ha-
bitatio mea ꝙ te ſic deſtrupi ꝙ te in abyſ-
ſum merſito ciuitas meli⁹ tibi fuiſſet nunꝙ
fuiſſe vbi ſunt muri charitatis vbi eſt ante-
murale iuſticie vbi eſt foſſatum humilitatis
vbi ſunt tui prelati charitatiui vbi principes
iuſti: vbi ſunt humiles religioſi omnia ſub-
merſa ſunt et quis poterit continere lachry-
mas ſi cum deuotione voluerit contemplari
quot anime pereunt religioſorum quot ani-
me principum quot anime prelatorum quot
anime ſubditorum ſub vtroꝗ brachio ex eo-
rum malo exemplo et regimine vel illis. Sꝫ
licet ꝗ a Luc. iuncti in hoc demonū bel-
lo cadent religioſi principes et milites pre-
lati ac eccleſiaſtici ſubditi etiā ſub vtroꝗ bra-
chio ſemper tamen manent aliqui in quibus
ſaluatur veritas fidei et iuſtificatio bone cō-
ſcientie. et ſi non niſi duo viri fideles rema-
nerent in mundo in eis ſaluaretur eccleſia ꝗ
eſt vnitas fideliū charitatis vinculo adunata
non eſt autem dubitandum quin aliqui
tales ſint in mundo quia ſecundū criſoſto-
mū iuſti ſunt in mundo ſicut medulla in ar-
bore qua deficiente deficit ſeu perit arbor er-
go ſi non eſſent aliqui iuſti periret mundus
fluctuat ergo nauicula petri ſed non mergit
bellorum turbinibus quibuſcumqꝫ quia por-
te infer. i. demonum ſunt e non preualebunt
aduerſus eam cum ſit turris fortitudinis a
facie inimici. Et attentei mundū eſt ꝙ iſtud
bellum dyaboli nunꝙ ceſſat immo continuo
creſcit et aggrauatur. Unde dicit yſidor⁹ li-
bro i. de ſummo bono ꝙ quāto ꝓpinquit⁹
finem mundi dyabolus videt tanto crude-
lius perſecutiōnes exercet vt qui ſe continuo
damnādum conſpicit ſocios ſibi multipli-
cet cum quibus gehenne ignibus addicat.
Reſumptis ergo viribus et captis armis xpi-
one militie de quibus ſupra libro i. conſide-
ratione. i. dictum fuit vigilandum eſt et viri-
liter pugnandum cum demonibus quia vt
dicit apoſtolus ephe. vi. non eſt nobis col-
luctatio aduerſus carnem et ſanguinē. i. ad-
uerſus homines qui ſunt caro et ſanguis et
per conſequens viſibiles ſed aduerſus prin-
cipes et poteſtates. i. demones qui ſunt bo-
ſtes inuiſibiles. et dicit principes et poteſta-
tes quia angelorum ordines non ſolus ſu-
per gratiam ſed etiam per naturam et ſic de
ſingulis ordinibus ceciderunt aliqui in qui-
bus naturalia permanſerunt integra vt dīc
dyonyſius et inferiores obediunt ſuperiori-
bus vt poſſint nocere hominibus et per prī-
cipes et poteſtates intelligūtur alij ordines
demonū. Sequitur aduerſus mundi recto-
res. hic nomine mundi non intelligitur vni-
uerſitas creaturarum que non regitur a de-
monibus ſed a deo et angelis ſibi miniſtrā-
tibus ſed intelligitur vniuerſitas malorum
hominum ſic dīa in Iob. i. mundus eum
nō cognouit qui p demones regūtur inquā-
tum per eos ad peccata mouētur propter qꝺ
ſubditur ad declarationem huiuſmodi intel-
lectus tenebrarum harū dicuntur eiū mala

homies tenebre quia ſunt inuoluti tenebris ignorantie et culpe contra ſpiritualia nequi ue. i. contra ſpiritus neq̄ ſiue malignos q̄ dicitur ad oſtendendum q̄ per rectores mū di hic demones intelligantur in celeſtibus .i. in hoc aere caliginoſo q̄ frequenter in ſcriptura celuz nominatur in quo demones habitant vſq̄ ad iudiciū vt ſupra. dictū fuit propter quod etiam aues celi nominant. Ma. xiij. vbi dicit q̄ aues celi comederūt ſe men quod cecidit ſecus viam. Sic exponit predictum verbum Nicolaus de lira ſuper epiſtolaz ad Ephe. propterea accipite arma turam dei ſcilicet virtutum vt predictum eſt vt poſſitis reſiſtere inſultibus demonum in die mala .i. in preſenti vita vbi imminet tem ptationum pugna vſq̄ ad diem iudicij que etiam eſt dies mala malis et amara valde Unde et iohannes papa ſcribens yſaac Sy racuſano epiſcopo xvi q. ij capitu viſis de aſtucia dyaboli et bello contra eccleſiam ca tholicam ac de munitione noſtra dicit ſic. nec ignoramus aſtuciam eius cona tur nam q̄ a principio nunc ſue vniuerſem eccleſie re ſcindere charitatem vulnerare ſauctorum o perum dulcedinem vndique ſeſe inſuere et oī bus modis humanum genus peruertere ac perturbare. Dolet enī ſatis et erubeſcit cha ritatem quam in celo nequiuit habere ho mines conſtantes ex lutea materia in terra tenere. Unde oportet quantum fragilitati noſtre conceditur vt a nimis aditus nocendi eius verſucie muniamus ne mors ingredia tur per portas noſtras. Dec ibi.

De diuerſitate demonum et ſi poſſunt ha bere ſpiritus familiares.

Ecunda conſideratio eſt de diuerſita te demonū et ſi poſſunt habere ſpi ritus familiares. Pro declaratione primi notandum eſt q̄ ſicut boni angeli ſūt diſtincti in nouem ordinibus et eiz eis me ſuerite ſic etiam demones quia a nouem or dinibus ceciderunt ſunt diſtincti in nouē or dinibus et ānnere anime damnate. Et illi demones qui erāt alciores hierarchie facti ſunt peiores et inferiores in meridionali pe te quorum preſidentem vocauit dauid de monem meridianum. Eſt autem vox com munis multorum q̄ ſunt. x. differētie demo num quidam dicuntur fata. Alij dicuntur vulgariter duen de caſa. Alij dicuntur in cubi et ſuccubi. Alij faciunt prelia. Alij co medunt et bibunt cum hominibus apparēt in ſomnis. Alij ut dicunt fiūt ſpermate et ex odore viri et mulieris cum coniungūtur vel ex radijs planetarum. Alij ſunt maſculi et ſemine. Aliqui ſunt mundi et aliqui inmū di. Alij illudunt viros et feminas qui pur gurne ſiue bruxe vulgariter nuncupantur. Multi aſſerunt ſe talia vidiſſe et quaſi tenēt quaſi certa ſed quid veritatis contineat con ſequenter declarabitur.

De fato.

Rima differentia demonū eſt de fatis volucrum quidam ſimplices dicere q̄ fata ſunt quedam femine quas dant ſpiritus ſuper creaturam nouter natā Unde et ſeneca tragedia prima in cho ro primo loquitur de eis quaſi de quibuſ daz ſoribus ſiue deis que ſic diſponant vi tam humanam q̄ nullus poteſt pertranſire ordinem ab eis diſpoſitum ſic dicens. dura peragūt penſa ſorores nec ſua retro fila reuol uunt ad gens hominum ferunt rapidum ob uia fatis incerta ſit Sequitur certo veniunt ordine parce .i. ſorores ille que diſponant vi tam humanam nulli iuſſo ceſſare licet nulli ſcriptum proferre dicet. q̄ autem fata ſint ta les femine vel dee diſponentes vitaz huma nam error eſt Unde dicit auguſtinus ſuper Joha. ſermone tercio qui edificantur ad cre denda fata ſcilicet talia fiunt corda corū fa tua. Et ſecundum veritatem ſi aliqui nomē fati induatur nulli niſi voluntati dei tribuē dum eſt ſecundum aug. v. de ciuitate dei. ca pitulo viij. quia ille ſummus deus optime et veriſſime creditur cuncta ſciuante q̄ fiant et nihil inordinatum relinquere. Quia ergo diuina voluntate cuncta diſponuntur cū ſit prima regula in contingentibus ideo fatum non mulieres nō dee non vis poſitiōis ſy derum ſed diuina voluntas fatum appella bitur Unde fatum iſto modo dicitur a for ſare et ſic fatum dicitur quicquid deus fat. Si plura vis videre de fato et fortuna ac di uina prouidentia vide in dyalogo fortune libro i capitulo. ij. vbi latiſſime de hac ma

teris locutus ſunt. Sed quid dicendum eſt ad illos qui dicunt ſe talia fata vidiſſe. Reſpondetur quod ſi talia accidant non femine ſed demones ſunt qui nolunt imitari et deridere illud quod deus dixit per angelum abrahe de nativitate yſaac. et illud quod dixit angelus manue in ſampſon et illud quod dixit angelus zacharie patri iohannis baptiſte et quod dixit angelus marie virgini de chriſto antequam conciperet

Secunda differentia demonum.

Secunda differentia demonum eſt illorum qui dicuntur duſii de caſis. Experiuntur ſepe homines de nocte in domibus ſuis vigilantes in lectis ſuis quod ambulat aliquis per domum mutando ſeu frangendo res aliquas ictus magnos et validos ſpargens calcat in vaſis vinariis amovendo etiam capitibus hominum bireta ſua et tollendo omnes tapas quas in lectis ſuper ſe habent. Et quorum aliquibus ego expertus ſum: Cum enim iuvenis eſſem et iacerem in quadam domo quadrata cuius ſolum unica erat porta ab intus bene clauſa cum aliis tribus ſociis in eodem lecto ecce ſabbato in tempeſtate noctis ſilentio audivimus extra portam quaſi ſonum que apothecarii faciunt in mortariolis circa in fracturam ſpecierum evigilantes ergo et timentes quid hoc eſſe poſſet tali hora ceſſavit modicum ſonus ille et poſt paululum ſenſibiliter audivimus intra domum ſub menſa quadam que ibi erat ſub qua manſerat cophinus quidem quaſi plenus novis nucibus et tantus ibidem ſentiebatur a nobis ſonitus nucum confractarum ac ſi ibidem plurimi porci groſſolantes nuces confrangentes ambularent de quo mirandum ſtupefacti eramus cum tamen oſtium ab intus eſſet clauſum et nullus alius eſſet ingreſſus. Poſt paululum vero ceſſante ſonitu illo in angulo predicte quadre nobis oppoſito ſubito apparuit quidam parvus ſplendor et nunquam amplius vidimus nec aliquid ſenſimus. Quidam autem ex ſociis qui magnus etiam erat iuvenis fortis penitus dixit nobis quod non timeremus quia erat quidam ſpiritus malus nobilis ierarchie qui alia mala non operabatur niſi ludos illos ſed hoc facto nuces ſicut dimiſimus [illegible] faciunt etiam luctam cum hominibus et pluribus aliis aliquibus pavoroſa et ſecundum veritatem tales non ſunt homines nec mulieres ſed ſunt quidam demones qui volunt deridere homines volentes imitari angelum qui luctatus eſt cum iacob et angelum qui locutus eſt cum moyſe et angelum quem vidit ioſue in campo iericho et licet multa damna de nocte in domibus videantur egiſſe nihil tamen damni de die reperitur nec res aliqua mutata de loco ſuo ſed quelibet in ſuo ordine ſicut primo erat. Eſt ergo illuſio quedam talium demonum deriſoria que ad nihil aliud extendi poteſt niſi ad talem hominum deriſionem.

Tertia demonum differentia eſt.

Tertia differentia eſt quorundam demonum qui incubi et ſuccubi nuncupantur qui homines generare dicuntur tales enim demones in ſpecie hominum virorum aliquo modo. Aliquando incubant feminis et aliquando in ſpecie feminarum ſuccumbunt viris. Quomodo autem talis generatio efficiatur declarat doctor ſeraphicus bonaventura ſuper ſecundum ſententiarum in ſcripto ſuo. dicens quod in actu generationis ſunt duo ſcilicet ſeminis deciſio et fluxus ſecundum nervos et virtutes calorum tali ſpecie competentes et licet ſolus ille qui dedit deus vim generativam vel propagativam et hoc nullo modo competit demonibus aſſumentibus corpus. Item eſt ibi ſeminis perfecta tranſfuſio et manſio ſuſcipientis et hoc poteſt competere demonibus. Primo enim demones ſuccumbunt viris in ſpecie mulierum et ex eis ſemen pollutionis ſuſcipiunt et quadam ſagacitate nature ipſum ſemen in ſua virtute cuſtodiunt et poſtmodum deo permittente fiunt incubi et in vaſa mulierum tranſfundunt et ex qua tranſfuſione homines generari poſſunt non tamen ſic generati ſunt filii demonum ſed hominis. Dicitur iſto modo fertur generatum fuiſſe merlinum. Unde legitur in hyſtoriis britannorum quod rex hortegerus qui britanniam regebat totius inſule ipſe odia conſiderans. Inito conſilio cum ſapientibus quid agere deberet ad tutamen ſui iuſſit convenire artifices qui ei caſtrum fortiſſimum fabricarent. ſed cum op-

terra abſorberet ſuaſum eſt ei a magis et cō
iectoribus vt hominem ſine patre natū que
rerēt et eius ſanguine lapides et cementa aſp
gi preciperet et ſic ſuum edificium ſtare poſ
ſet. Queritur ergo merlinus qui illis tempo
ribus natus erat cuius ortus traditur fuiſſe
modo ſubſcripto. Quidā enī dicit eū fuiſſe
filium cuiuſdam monialis filie cuiuſdā re
gis que demetia vocabatur. Rudberd⁹ vero
dicit eam non fuiſſe monialē ſed dicit q̄
inter moniales nutrita fuit in eccleſia beati
petri de vrbe caermadim. Huic autem demō
apparebat in ſpē pulcherrimi iuuenis quāz
ſepius alloquēs & deoſculabatur tandem cū
cognoſcens grauidam dereliquit. Cūq̄ hu
ius facti noticia ad predictum regem borte
gernum perueniſſet ſtupefactus rex a magis
perquirit vtrum hoc poſſibile videretur qui
reſponderunt q̄ ſic quia philoſophorū hyſto
rie hec affirmant. Refert enī apoleius in li.
lunam et terram eſſe demones incubos cer
tos quod nec beatus auguſtin⁹ diffitetur vt
in .xv. libro de ciuitate dei patet. Hic merlin⁹
a nunciis regis requiſitus et inuentus fuit
et coram rege cum matre adducitur. Quem re
gem interrogauit cur ipſe cum matre ſua vo
cati fuiſſent. Cui rex cauſam vocationis ape
ruit dixit quoq̄ q̄ vnum caſtrum ſeu turrim
edificari mandauerat ſed fundamenta in lo
co firmari non poterant quia quicqd in die
edificabatur in nocte totum abſorbebatur.
Cumq̄ magi et coniectores de cauſa requiſi
ti fuiſſent. Reſponderunt nullo mō poſſe
in loco fundamenta firmari niſi inueniatur
homo ſine patre cuius ſanguine lapides et
cementa aſpergantur tu autem dicens eſſe
talis et propter hoc te perquiri ſeruimus. Ad
que verba merlinus reſpōdit dicens magos
et coniectores fuiſſe mēdaces cauſamq̄ ape
ruit propter quam non poterant firmari fun
damenta aſſeruit quoq̄ ſtagnū ſub funda
mento eſſe q̄ totum quod ſtrueret abſorbet.
Queritur ergo fodiendo et ſic inuenitur.
Tunc mandat merlinus euacuari ſtagnum
per riuos et incepit tunc aperire myſteriū fu
turorum ſicut plenius continet in collecti
one hyſtoriarum fratris iohannis de po
tis. Non ergo ſcandalum eo que ſupradicta
ſunt mirandum eſt ſi ſic homines generent
per demones incubos et ſuccubos licet illud
raro inueniatur. Frequenter tamen experiun
tur aliq̄ femine etiā deo dedite et nimium
deuote tales demones ad ſe venientes qui
eas vigilantes a lecto extrabunt vel eas ſe
amplexantur et quadā dulcedine ſomni ſo
porate euigilantes inueniūt ſe pollutas ac
ſi cum viris miſcerentur nec remedium ſe ha
bere poſſe dicunt niſi ſolum cum ligno vere
crucis xp̄i in cuius preſentia accedere nō poſ
ſunt tales demones ſicut iſte temporibus
experte ſunt que hoc bello tribulantur. De
vero etiam quodā deuoto audiui q̄ ſemel
cum eſſet in oratione ſenciebat in aere quan
dam dulcedinem cātus venire ad ſe qua ap
propinquante ſoporabatur et euigilans in
ueniebat ſe pollutū. Plura alia de iſto ſpi
ribus acciderunt que longum eſſet enarra
re. tales enim demones volunt decipere ho
mines et volunt imitari angelos qui loque
bantur cum daniele et cum zacharia. et cum
ſancto iohanne qui quaſi ſemper erant cum
eis in cubiculo ſuarum habitationum.

Qualiter demones videntur facere p̄lia.

Uaria differentia eſt aliquorū de
monum qui vigilantibus per viſus
apparent quaſi exercitus magni cū
magnis tumultibus incedere videtur et vul
go dicunt bella antiqua. Aliquando etiā
videtur facere prelia magna tales enim vo
lunt imitari prelia regis ſennacherib et con
ſtantini et alia multa de quib⁹ ſupra libro.
iiij. conſideratione .ix. dictum eſt. In quib⁹
ipſi littere ſunt non paruam multitudinem
demonum.

Quomodo demones in forma humana
videntur comedere.

Uiſta differentia eſt aliquorum de
monum qui inter homines ſe appa
rent comedentes et bibentes quaſi
aſſociantes ſe eis. Tales volūt decipere ho
mines et volūt imitari angelos qui cū abra
ham comederunt et per viā fuerūt et rapha
elem angelum qui ſociatus fuit thobie iunio
ri qui cum eo comedere et bibere videbat.
et ſpūs qui ſociatus eſt per viam lucā et cle
opham et ad menſam cum eis fuit. Unde le
gitur in vita beati germani qui cum predica⁹

ſanctus quadam nocte hoſpitatus fuiſſz in vna domo et poſt cenam menſa iterum parare admiratus queſiuit ab hoſpitib⁹ cui de nuo menſa pararetur qui cum dicerent q bonis illis viris et mulieribus que nocte incedunt prepararet nocte illa ſtatuit ſanct⁹ germanus vigilare. et ecce vidit multitudinem demonum ad menſam in formis virorum et mulierum venientem qui eis precepit ne abirent cunctos de familia excitauit et q̃ſiuit ſi perſonas illas cognoſcerent qui omnes vicinos et vicinas dicerent eſſe miſit ad domos ſingulorum et ecce in ſuis lectis ſunt inuenti adiurati ergo per ſanctū germanū demones ſe eſſe demones dixerunt qui ſic homines illudebant.

Quomō in ſomnis terrent homines:

Octaua differentia demonū eſt eorū qui in ſomnis hominibus apparent eos inquietantes diuerſis modis ſomniorum terrent etiam dormientes vt a̅ntiam vicinarum habet homo ſentiat ſe totum bombilitatum et alteratum ex preſentia ſpiritus maligni. Vnde iob iiij. In horrore viſionis nocturne quomō ſolet ſopor occupare homines pauor tenuit me et tremor et omnia oſſa mea perterrita ſunt. et cū ſpiritus me preſente tranſiret inhorruerunt pili carnis mee. nec mirum quia magnum pauorem et tremorem ſequitur preſentiam ſpiritus boni aliquomodo erat iſte qui iob apparuit et terruit multo fortius ſpiritus malus terrorem et pauorem inducet. Quomō enim ſit ſpiritus malus ſignum ē q cum homines ſic euigilant et nomē ihe ſ⁹ cum deuotione ſemel nominat facto ſigno crucis ſecuratur ſtatim animus a tali alteratione demone fugato. tales enim demones volunt decidere homines et apperuit multis qui apparuerunt in ſomnis prophetis. et ioſeph ſponſo virginis ac alijs plurib⁹ ſcis

Demonum eorum qui generantur ex coniunctione viri et mulieris.

Septima differentia demonum eſt ſecundum aliquos inſipientes qui dicere voluerunt q ſunt aliqui demones ſiue ſpiritus qui ſiunt odore ſeris cum homo accedit ad mulierem et q aliqui ſiunt ex radijs planetarum cum mutuo coniunguntur. Et dicunt q illi qui meliores veniunt in ſomnijs hominibus et ſiunt ſomnieus q dormiunt cum mulieribus capiunt illud ſemen ex quo nouiter efficiuntur ſpiritus que omnia ſunt falſa et erronea. cum a principio facti ſint omnes ſiue boni ſiue mali nec facta ſunt creature mali ſpiritus poſt q̃ ceciderunt de celo ſicut nec poſtea creatus eſt aliquis bonus angelus.

Quō apparent in ſpē maſculi vel femine

Octaua differentia demonū eſt qui in ſpecie virorum et feminarum apparent qui ſecundum veritatem nec ſunt maſculi nec femine. Verūtamen quibus eorum placet plus ſocietas virorum et aliqui mulierum. Et cauſa huius diuerſitatis et ſecundū diſpoſitiões diuerſas quas inuenerunt in viris vel feminis ad ſuas deceptiones credendum ſicut legimus de eua et phitoniſſa et pluribus alijs mulieribus cum quibus dyabolus lucratus eſt multum. Et ideo tales demones adheſerunt mulieribus. et nō adheſerūt helye nec ſamueli nec nathan nec heliſeo nec alijs plurib⁹ ſanctis ppter quos ipſi perdiderunt multas animarum nec tales demones adheſerunt virgini marie nec ſuſanne. nec ſancte lucie margarethe katherine nec alijs plurib⁹ virginib⁹ et feminis ſanctis ppter quas multum demones perdiderunt. Vnde iſto plus dyabolus quieſcebat cum egea de vxore ſua maximilla et plus cum. ..... vxore ſua alexandra et plus cū ..... q cū vxore ſua et ſic de plurib⁹ alijs

Quō dicuntur mundi et immūdi.

Nona differentia demonum eſt qui mundi et immundi dicuntur. Vnde et luce. xi. ſaluator dixit. Cū immūdus ſpūs exierit ab homine etc Dicit autem ſpūs immūd⁹ ppter tria. Primo ppter immunditiam proprie iniquitatis. ... thren. xxiiij. repleta ſunt interiora tua iniquitate et peccati ſ peccato ſuperbie et ... te de mōte ſancto dei. i. de celo empireo ...

leproſum. Secundo propter immundiciam ſuggeſtionis quia feda et immunda ſuggerit. ii. dyabolus ad modū leproſi qui ſtatim inficit cor humanum cum ſe ei applicat per conſenſū. Ideo orat eccleſia in collecta Da quſum⁹ dñe populo tuo dyabolica vitare contagia. Tercio dicitur immūdus ꝓpter immundiciam habitatōis quia non habitat niſi in immundo loco i. in exiſtente in peccato mortali. Ad ſimilitudinem vpupe que nidificat in ſtercore. Unde demones dicunt Math. viii. ſi eycis nos hinc mitte nos in gregem porcorum. Aduertendum tamē proprie dyabolus habitat in ypocritis. Luce. xi. et ingreſſi habitāt ibi. ſedet in inſidiantibus ꝑs ſedet in inſidijs cum diuitibus dormit in voluptuoſis. Job xl. ſub umbra dormit. regnat autē in ſuperbis. Job xli. ipſe rex ſuper filios ſuperbie. Aliqui ꝫ tam dicuntur mundi qꝫ ſic intelligendum ē qꝫ illi demones qui fuerunt de altiori ordine volunt plus decipere limpidiores et primores creaturas ſicut patet de lucifero qui temptauit primum hominem et xp̄m in deſerto et ſic de pluribus alijs ſanctis. Unde alexander papa. vi. q. i. ca. nulli dicit dyabolus nō ceſſat circuire querens quem deuoret et querere quos ex fidelibus perdat. et maxime illos quos ardentiores in ſeruicio ſaluatoris ꝗ familiariores inuenerit et maximum deſiderat impugnare ſeruos dei mūdos et ſanctos qꝫ non ſolum vnus mittitur ꝓpter vnū ſed ſepe plurimi. Unde in cronicis minorū legitur qꝫ cum ſemel demones tempore bti franciſci congregarentur cū principe ſuo vt deliberarent quomō poſſent ordinē ſancti franciſci nouiter incipientem deſtruere ſeptē milia demonum fuerunt electi ꝓpter quinqꝫ fratres quos beatus franciſcus ad vnū devotionū deſtinauerat vt illos a mundicia vite contemptu mundi et vera humilitate auerterent quia ergo tales demones plus ſeſtantur homines mūdos et ſanctos. Ideo de noiatione extrinſeca demones mūdi appellare poſſunt licet in ſe immūdiſſimi ſint peccatis vt dictum eſt. Demones vero inferioris ordinis licet non poſſunt decipere ꝑſonas altioris vite. placet tamen eis cōmū mundi efficiantur et turpes in peccatis preſferunt delectantur demones cum auertant aliquos a vera fide ihū xp̄i dñi noſtri qꝫ de alijs virtutibus parū curāt ſine fide. Ideo dicitur primo petri. v. cui reſiſtite fortes in fide. Sobrij ergo eſtote et vigilate.

Quomō aliādō feminas que brute vel purgiue nuncupantur.

Tertia differentia demonū eſt eorum qui decipiunt mulieres aliquas vetulas maledictas que purgatiue ſiue brute nuncupantur. Sciendum ergo ē qꝫ ſunt quedā male gentes viri et mulieres apoſtate in fide et heretice creature et falſe que ſeipſos dant voluntarie dyabolo et dyabolus recipit eos et dat eis qꝫ per ſuas artes falſas eis appareat qꝫ ambulant diuertes leucas. et qꝫ reducunt in ſpacium iiij. vel quinqꝫ horarum. et qꝫ deſtruunt creaturas ſugentes ſanguinem eorū et qꝫ faciunt alia maleficia que volunt ſecundum dyaboli voluntatem qꝫ eſt eis et illis qui eis credūt magna deceptio et illuſio dyaboli. Ueritas aūt huius facti eſt qꝫ quando iſte male perſone volunt vti his peſſimis fictionibus ꝯſecrāt ſe cum verbis et vnctionibus dyabolo et ſtatim dyabolus recipit eos in opere ſuo et accipit figuram earum et fantaſiā ē cuiuſlibet earū ducitqꝫ illas per illa loca per que deſiderabant corpora vero earum remanent ſine aliqua ſenſibilitate et cooperit illa dyabolus umbra ſua ita qꝫ nullus illa videre poſſit et eaꝫ dyabolum videt in fantaſijs earum. qꝫ impleuerant que volebant non amouendo ad earū fantaſijs dyabolicas fantaſias que viderēt reducit illas ymaginationes coniūgens eaꝫ ſuis ꝓprijs motibus et corporibus et tollit vmbram ſuam deſuper corporibus earum et ſtatim videre poſſunt exiſtentia tamen illorum nunqꝫ ab illo loco abſentia fuiſſet ſolum actio cum ydolo et fantaſia fuerunt illis rebus que dyabolus eis preſentauit et que fecit pro quolibet eorum. et qꝫ hoc faciat dyabolus nō eſt mirū qꝫ illa operatꝰ ꝑ ordine ac miſeras illas voles imitari ea que deus veriſſime per angelos bonos facit. ſicut qꝫ duxit abacuc ꝓphetā per capillū de iudea in babylonē realiter eū ſuꝫ preſentiā eī exiſtentia et actione. Sꝫ qꝫ dyabolus habeat potē mutandi exiſtentiā alicuiꝰ creature nec ſuare qꝫ tranſeat vnū corpus ꝑ aliud ſine dāno vnius vel amborū vel qꝫ tranſeat manus

corpus per ſpacium inq̄ ſe potionatum lo-
co vt videbiē ꝙ ingrediātur tales perſone
per parua foramina domorum vel ꝙ ſit ſimul
vnū corpus in diuerſis locis vel diuerſa in
vno et ſimilia hec demones facere non poſ-
ſunt cū hec repugnent naturali philoſophie
et ſolum per miracula aliqua talia a deo ſūt
poſſibilia fieri vt dictum fuit ſupra conſide-
ratione quinta huius libri cum poteſtate de-
monum ageretur. Illud tamen quod dya-
bolus poteſt facere ꝙ vnū pro altero videa-
tur et ꝙ illud qḋ natura poteſt facere in vno
menſe ipſe poteſt facere in puncto et cauſa ē
quia ſit applicare actiua paſſiuis ſicut patz in
his que fecerunt magi pharaonis ꝙ tamen
dyabolus faciat ꝙ vnus homo conuertatur in
ſerpentem vel auem vel plantas hoc eſt ſibi
impoſſibile, et ideo in hoc multi periti ſpū
cū alchimiſte ſunt decepti habentes pacta
cum demonibus cogitantes ꝙ per eorum ar-
tem ferrum conuertent in aurum. ꝙ autem
vna res ſic et videatur altera hoc bene poteſt
dyabolus facere deo permittente. Sic enim
ſepe facit dyabolus vt plurimos decipiat.
Sicenim legitur in hyſtoria ſancti clementis
et ſancti cypriani et ſancti germani et aliorū
multorū quia accipiebat figuras aliquorum
virorum et mulierum ad decipiendum po-
pulum et ad diffamandum creaturas dei.
Et ideo non eſt credendum ꝙ homines vel
mulieres conuertantur in anſeres vel aliqui-
bus ſimilibus. Ea ergo que ſcelerate mulieres
credunt et profitentur ſcz cum diana dea pa-
ganorum nocturnis horis et cum herodia-
de et innumera mulierum multitudine equita-
re ſuper quaſdam beſtias et multa terrarum
ſpacia in tempeſtate noctis ſilentio pertran-
ſire eiuſqȝ iuſſionibꝰ obedire velut domino
et diuerſis noctibus ad eius ſeruitium euo-
cari et ꝙ ab illis poſſunt alique creature in
melius vel in deterius commutari. Aut in
ſpeciem vel ſimilitudinem aliam transfor-
mari omnia ſunt falſa et erronea et nō a di-
uino ſpū ſed a maligno vt dictū eſt talia fā-
taſmata mentibus eorum irrogantur. qui cū
aliquius aiam per talem credulitatem ſubiu-
gauerit ſibi transfigurās ſe in angelum lucis
et transformans ſe in diverſarum perſonarum
ſpecies atqȝ ſimilitudines mentem quam ca-
ptiuam tenet multipliciter deludit et nullus
debet venire in tantam ſtulticiam vt credat
hec omnia que in ſomnijs et ſpū tantū ſiūt
etiam in corpore accidere cum etiam Paulꝰ
non audeat aſſerere ꝙ fuerat raptus in cor-
pore. Quecūqȝ ergo talia crediderint ſcz poſtꝙ
ſuper talibus audient veritatem vel aſſe-
ruerint ſcz pertinaciter procul dubio infidelis
eſt et pagano deterior. xxvi. q. v. epī et quia
nimium habundant tales peruerſe mulieres
in delphinatu et in gaſchonia vbi ſe aſſerūt
concurrere de nocte in quadam planicie de-
ſerta vbi eſt aper quidam in rupe qui vulga-
riter dicitur elboch debiterne et ꝙ ibi conue-
niunt cum candelis accenſis et adorant illū
aprum oſculantes eum in ano ſuo. Ideo ca-
pte plures earum ab inquiſitoribus fidei et
conuicte ignibus comburuntur. Signa aūt
combuſtarum ſunt depicta qualiter ſcz ado-
rant cum candelis predictum aprum in do-
mo inquiſitoris tholoſani magna multi-
tudine confluentium ſicut ego propriis ocu-
lis aſpexi.

De ſpiritibus familiaribus.

Irca ſecundum principale huiꝰ de-
cime conſiderationis ſcz vtrum poſ-
ſint haberi ſpūs familiares. Ridet
ad hoc beatus auguſtinus. viij. de ciui. dei
ca. xiiij. ꝙ apoleiꝰ platonicus ſcripſit ꝙ ſo-
crates habuit deum vnum ex illo genere ani-
mū qui dicuntur demones cum quo habe-
bat amiciciā et conſilium a quo prohibebatur in-
quit aug ſolitus amoueri vt deſiſteret ab a-
gēdo quā illud quod agere volebat nō pro-
ſpere fuit euenturum. Ex quo ſatis clare vi-
detur accipi argumentū ꝙ ille philoſophus
habuit familiarem ſpm̄. ſed eſt difficultas
ſi ille ſpūs erat bonus vel malus videretur
alicui ꝙ eſſet angelus bonus quia etenim fu-
tura prenunciare non poſſunt niſi ſorte diui-
no iudicio ſicut fuit ē declaratum conſide-
ratōne ſcḋa huius quinti libri nec obſtat qr
dicat aug ꝙ dicebatur demō quia apud gre-
cos idem ſignificat ꝙ plura cognoſcens di-
xit tamen doctor illuminatus franciſcus de
maronis in floribꝰ ſuis ſup iſto paſſu ꝙ ma-
gis credit ꝙ fuit malꝰ angelꝰ qr ſocrates pa-
ganꝰ et infidelis erat. Sic ergo patz ꝙ demo-
nes tanqȝ familiares ſpūs poſſūt haberi in dā-
natōe, ꝙ in illorꝫ qui ſuā familiaritatē hñe con-
ſēdūt. Cauēdū eſt ergo ab incantatio ocatōe

demonū. Vñ greg⁹ in libro dyalogoꝝ nar-
rat ꝙ stephan⁹ pſbyter de itinere rediēs mā-
dauit ſuo negligēter ſeꝛuiēti dicēs veni dya-
bole diſcalcia me. ad hāc vocē cepeꝛūt cali-
gare corrigie cū ſumma velocitate ſolui q̃ ve-
re ꝑſbiter ſenſit et expauit et magna clamoꝛe
dixit recede miſerrime nō tibi ſed mācipio ſuo
locut⁹. Statī ex magna pte ſolute ſuaꝝ caliga-
rum corrigie remāſerunt. et ſic patet ꝙ licz ali-
qui noluit habere demones familiares ex
mala tñ cōſuetudine loquēdi de dyabolo ip-
ſi efficiūtur familiares ei. vt ſubito faciant q̃
in cauſe mandant

De qualitate corpm in quibus demones
apparent.

Vndecima cōſideratio eſt qualia ſunt
corpa in quib⁹ demones apparēt et
ſi poſſūt humana corpa vl̄ alas ſub-
intrare. Iuxta ergo tria que querūtur tribus
punctis pñtis cōſideratio explicabiť. Pri-
mus erit de qualitate et figuris corporū in
quib⁹ demones apparēt. Secūdus erit de
ſubintratōne demonū in corporib⁹ obſeſſo-
rum. Terti⁹ erit ſi poſſūt demones eſſentie
animme illabi quod eſt aīam eꝫ ſubintrare.

De qualitate et figuris corporum in qui-
bus demones apparent.

Primo pūctus eſt de qualitate et fi-
guris corpoꝝ in q̃b⁹ demones ap-
parēt. Circa q̃d notat ſeraphic⁹ doc-
tor Bonauētura dicēs in ſuo ſcd̃o loquēſ
de angelis bonis et malis ꝙ in āgelis du-
plex eſt via ſcꝫ cōtemplatiua que comminā-
tur ad deū et ſuauiſ eo et adminiſtratiua ſe-
cundum quā deſcēdunt ad nos et cōdeſcen-
dunt nobis. et vt ꝑ gratiētius nobis cōdeſcen-
dant indigēt ſolatio corpoꝛis aſſūpti quod
aſſumunt āgeli ſicut organū vel inſtrumen-
tum ad operandū et ſicut ſignum ad ſcipōs
manifeſtādum et ſicut opeꝛimentū vel taba-
culum ad conuerſandū vel ad nos letificā-
dum et confoꝛtandū et ſi corp⁹ aſſūptum cō-
figitur āgelus ſicut inſtrumētū motoꝛ. Hoc
enim magis requirit effigiē ꝙ pte noſtra q̃
ex parte ſua. Et eſt ſciendū ꝙ corp⁹ effigia-
tum humana effigie magis competit opa-
tione ſpirit⁹ rationalis. Ideo āgelus bon⁹

aſſumit corp⁹ non quale vult ſed humana
effigie inſignitū. Et illud corp⁹ ſic aſſump-
tū dicitur eſſe corp⁹ elementare. Nō q2 ſit ex
quatuor elemētis plena mixtione cōmixtū
ſicut ē corpus cōpleſionatū nec ꝙ ſit ex pu-
ro et ſimplici elemēto formatū ſed q2 prin-
cipaliter formať ex aere cū mixtione aliqua
alteri⁹ elemēti ſicut videm⁹ in nube que nō
eſt corp⁹ plene mixtū habet tamē in ſe natu-
ras pluriū elemētorum ꝑ hunc autē modū
eſt corp⁹ ab āgelo ſumptū q2 principaliter
ab aere eē formatū intelligiť cōcurrente ad
hoc natura alteri⁹ vapoꝛis aque vel terre.
que quidē facit tū ad veritatē cōdepſationis
nis ꝙ ad multa formitatē coloꝛis. hinc au-
tem nōn poteſt āgelus de longinquo cognoſci
re cū aer pro magna ſui pte ſit cōmixtus va-
poꝛibus. Scd̃m veritatē autē tenendum eſt
ꝙ angeli tā boni ꝙ mali aſſumūt corpoꝛa
non de natura celeſti ſed elemētari non ſim-
pliciter nec plene mixta ſed medio modo vt
pote ex aere vapoꝛabili āgelus tamē mal⁹
accipit ex pte inferioꝛi bon⁹ vero ex ſuperioꝛi.
De figuris vero corpoꝝ in quib⁹ demones
apparēt vt plurimū ſunt turpiſſime. Et hoc
ſi ſcd̃m eius diſſoꝛmitatē in peccando pmit-
teret de⁹ ꝙ correſpōderet figura corpis aſſūp-
ti non eſſet aliquis homo viuēs qui eius vi-
ſionem horribilē poſſet tolerare. Vñ ei vir-
go glorioſa pro ſingulari dono petijt a filio
ꝙ in morte ſua nō appareret ei dyabol⁹ ore-
dendū eſt ꝙ xp̄s eius dulciſſim⁹ filius re-
uelauit ſibi turpitudinē ei⁹ et hinc eſt ꝙ pic-
tores oēs deformitates ſerpētinas et bruta-
les quas vidēt et q̃s excogitare poſſunt de-
pingunt in figuris demonū. Vnde legitur
de quodā pictore ꝙ quotienſcumqꝫ depinge-
bat imaginē virginis cū omni ſtudio quāz
pulcherrime effigiebat ſed cū pingebat dia-
bolum cum omni diligentia difforme⁹ quo
poterat deſcribebat. ppter quod indignatus
dyabolus cōtra eū ꝑcurauit quomodo pic-
tor ille haberet verbū cū vxore cuiuſdā mi-
litis illi⁹ ciuitatis vbi erat finaliť tamē ambo
dolē poſuit inter eos ꝙ cōcordauerūt ſe mu-
tuo et nocte quadā acceptis pluribus iocalib⁹
eius et argētis receſſerunt. dyabol⁹ aūt cū vi-
dit ꝙ exiuit extra ciuitate aſcendit cāpanile
eccleſie et pulſauit campanam ſicut cōſueuit
pulſare pro igne vel pro acapiendum armo.
Cumque autem homines per totē ciuitatem

Eius

querebãt quid hoc eſſet. Reſpõdit dyabol⁹ qui pulſabat ꝙ pictor ille portabat extra ciuitatem vxorẽ talis militis exeũtes ergo ꝓpter illã vocẽ ceperũt pictorẽ illũ cũ militis vxore et poſuerunt eos in carcere mariti⁹ vero qui pña erat in captiõe cũ ſperãs ꝙ altera die ãbo per iuſticiã punirent̃ doleñs de pulchritudine capilloꝝ vxoris ꝓſcidit capillos ei⁹ quos ſecum duxit ad domũ ſuã. Cũ ꝗ valde ãguſtiatꝰ et timore ꝑculſi ãbo nocte illa manerẽt in carcere recordat⁹ eſt pictor de virgine beata quã ipſe ſũme pulcherrimam depingebat et cũ magna deuotiõe recõmiſit ſe ſibi quaten⁹ dignaret̃ eos liberare a piculo illo. Et ecce regina angeloꝝ dei mater pulcherrima apparuit eis in carcere ſolueꝗ eos a vinculis et aperuit portas carceris ꝓcepit ꝙ pictor ꝙ iret in domũ ac ſi nihil ſibi accidiſſet pcepit etiã mulieri illi ꝙ iret in domũ ſuã et iaceret iuxta maritũ ſuũ q in lecto erat acciberet et diſparuit virgo beata. Illi vero impleuerũt oĩa ſicut eis pceperat. Cũꝗ euigilaret miles inuenit apud ſe vxorẽ ſuam et mirat⁹ qũuit qͤ eſt ȝ que michi quaſi admiratione et quis debeo eſſe niſi vxor vra. Et ille nunqͥd ego te cepi cũ pictore et dimiſi in carcere heri et a eduxi capillos tuos quos manu ꝓpria a capite tuo ꝓſcidi. Rñdit illa ſomniaſtis illud dñe. Ille ergo ſurgẽs a lecto q̃ſiuit capillos et nõ inuenit oñdẽs et illa caput ſuũ nihil deficiebat a capillis eius. Venit ergo vir ei⁹ ad alios cuces q ſecũ fuerant in captione et queſiuit ab eis ſi recordabantur de tali facto qͦ acciderat die pterita. Dixerũt ꝙ ſic. Narrauit quõ vxor ſua erat i domo cũ oib⁹ ſuis capillis et dicebat ꝙ erat ſomniũ. Venerũt etiã i domo pictoris et inuenerũt eũ ac ſi nihil male feciſſet occupatũ in picturis ſuis et finaliter meritis virginis glorioſe oẽs in vnũ ꝯcordauerũt ꝙ illõ fuerat ſõmnũ. Ecce ergo quãta demonis malicia pro perpetuatã ſue diſſormitatis. Et notãdum ꝙ lȝ dyabol⁹ vt cõiter ſicut depingit in talib⁹ deformib⁹ figuris ſe pñtȝ ſicut cũ decepit euã ſub figura ſpentis ſepe tñ deo pmittẽte vt leui⁹ decipiat trãſfigurat ſe in angelũ lucis ſcḋm apoſtolũ ſicut etiã legit̃ appuiſſe i figura eius ſcti. Sȝ diceres in quo tunc põt cognoſci ꝙ ſit angel⁹ mal⁹. Rñdet̃ ꝙ in iiij. Primũ eſt ꝙ lȝ in talib⁹ figuris ſe rñſentet ſemper tñ ſi diligẽter inſpicat̃ ducat aliquã

diſſormitatẽ vt caudã vel quid ſimile. Secũdum ẽ ꝙ ſi apparens in principio letificat et poſt receſſũ triſte dimitit animũ nõ ſic angel⁹ bonus qui i principio turbat ſicut patz de gabriele cũ appuit danieli Daniel. viij. et cũ appuit virgini Lu. i. qͥ turbata ẽ in ſermone ei⁹ ſȝ poſt receſſũ dimitit hoiẽȝ cum magno gaudio et leticia. Terciũ eſt ꝙ indurat hoiẽȝ in malo ꝙ ſuggerit ſicut declarauit beat⁹ pr̃ n̄r frãciſc⁹ fratri ruffino in hoc ꝑiculo laborantis vtpȝ in cronicis minorum. Angel⁹ aũt bon⁹ nõ indurat in malum ſed auertit a malo et mollificat ac declinat ad bonum. Quartũ eſt ꝙ ſi aliquid et turpe mõſtratur ꝑ illũ qui apparet in ei⁹ cõtẽptũ et deriſione ſtatim euaneſcit ſicut pȝ in dicta cronica minoꝝ. ꝗ cũ beat⁹ franciſc⁹ vellet liberare ꝓdictũ fratrẽ ruffinũ inter cetera dixit ſibi vt intelligas ꝙ ille q tibi appuit in figura cruciſixi nõ eſt xp̃s ſ; dyabol⁹ dices ei cũ tibi appuerit et diceret ego ſũ xp̃s apri os tuum et ponã tibi ſtercus qͦd cũ faceret frater ruffin⁹ indignatus dyabol⁹ cum magno tumultu receſſit cõſtringens lapides et rupes. Vñ et vſqꝫ in hodiernũ diẽ apparet hõrribilis illa fractura rupiũ in mõte aluerne.

De ſubintratione demonũ in corporib⁹ obſeſſorum.

Secund⁹ pũctus eſt de ſubintratiõe demonũ in corporibus obſeſſoꝝ et de expulſione eoꝝ. Circa hoc notandũ eſt ꝙ non eſt ponendũ in dubium ꝙ ſit obſeſſio corpoꝝ per demones cũ euãgelia hoc manifeſte exprimant in plurib⁹ locis. Sed diceres quõ demones pñt intrare corpora et ea obſidere. Rñdet̃ ꝙ demones per naturã ſubtilitatis ſue et ſpũalitatis poſſunt quecũꝗ corpa penetrare et in eis ſine obſtaculo et impedimẽto ſubſiſtere. Itẽ per rationẽȝ ſue poteſtatis pñt ea corpa in quib⁹ ſũt cõmouere et cõturbare et adeo demões ſubtilitate et poteſtate nature pñt corpa humana penetrare et ita intrare. pñt etiã vexare niſi ꝓhibeant̃ a virtute ſuperiori et cũ ꝑmittũtur a deo intrare et vexare dicunt̃ corpa obſidere. Et ſi q̃ras q̃re hoc pmittit de⁹. Rñdetur ꝙ ꝓpter tria vel ad ſue glorie oſtẽſionẽȝ vl̃ ad peccãtis correctionẽ vl̃ ad noſtrã inſtructionẽ. Sȝ et qua i ſtaꝝ cauſaꝝ determinate

hoc de⁹ p̄mittat latet humanā industriā p̄
pter hoc q̄ occulta sūt dei iudicia verba sūt
dn̄i Bonauētu͛re in ij. sniaꝝ distīn. ic. Et si
velis sc̄ire sup̄ quos hʒ dyabol⁹ maiorē po
testatē ad obsidēdū eos post xp̄i passionē
Rn̄det q̄ sup̄ excōicatos p̄fessos ab eccl̄ia
hʒ dyabol⁹ ptātē vexādi corporaliter. Vn̄
i. Coꝛ. v. Iudico illū q̄ hm̄oi est tradere sa
thane in interitū carnis. In nō p̄fessis aūt
ptātē nō hʒ dyabol⁹ nisi p̄mittat a deo p̄mit
titur vt dictū est vel ad peccati punitionē vl̄
ad alioꝝ terrorē et correctionē vel ad glorie
dei ostensionē vel ad bonoꝝ coronā et exer
citationē. Et si dicas nūquid an̄ passionem
xp̄i hēbat ptātē etiā vexādi hoīes Rn̄det
q̄ habebat ptātē vexādi corporaliter omēs
p̄ter q̄ illos solos q̄ priuilegio solo tuebant̄
a dn̄o. Iob primo. Nōne tu vallasti eū. nō
tū vitebat̄ dyabolus semp̄ ptāte puniēdi vt
haberet maiorē ptātē seducendi p̄ culpā sic
et nūc excōicatis et infidelib⁹ sic em̄ dyabo
lus obtinuit aliq̄n mala facere vt peius fiat
q̄ nō vexando excōicatos vt in primitiua ec
clesia tales sententias minus vitāt hoīes et
minus timēt. Et hinc est q̄ sunt multi p̄fessi
excōicati qui nō essent si eos vexaret. Et no
tandū q̄ cū aliqueꝫ vexat dyabolus pōt pro
voluntate sua per linguā hoīs diuersa for
mare verba. Et ideo arreptitij aliq̄n loquū
tur ydioma ignotū sicut pur⁹ laycus latinū
q̄ est manifestū signū demoniaci. Vn̄ et de
mon quidā rusticū obsidēs requisit⁹ a quo
dā magistro cōiurāte quare nō recte loq̄bat̄
latinū. Rn̄dit nō possuꝫ domare labia ill⁹
rustici. Et si queras causam quare demones
aliq̄n scdm̄ varietatē lune magis affligūt
homines q̄ alio tempore. Respōdet̄ q̄ est
duplex causa sicut notat Nicola⁹ de lyra su
per Matheū ca. xvij. declarans quare disci
puli nō potuerūt curare lunaticum. Prima
causa est vt p̄ hoc creatura dei scʒ ipsa luna
infamet̄ vt Hieronym⁹ et Crisostom⁹ dicūt
Secūda ē q̄ p̄pter mollitiē cerebri in nouı
lunio qn̄ habūdant humida sup̄ q̄ luna hʒ
dn̄iuꝫ cerebꝛū est habilius vt demō in ip̄o ali
quid operetur hinc demones scdm̄ certa aug
menta lune pturbant hoīs fantasiā qn̄ consi
derant cerebꝛū ad hoc eē dispositū. Nunc
videndū est de eoꝝ expulsione. Circa q̄d no
tandum est q̄ demones nō nisi virtute diui
na possūt a corporib⁹ expelli immediate vl̄

mediantibus angelis qui frequēter in tali
bus sunt executores diuine volūtatis nec a
liqua res sensibilis aut virtus corporalis p̄t
in eis aliq̄d agere directe vel indirecte cū sint
oīno sp̄ūales substātie per q̄d p̄it ad aliq̄d
cōpelli. nec per cōsequens ab obsessis corpori
bus expelli. Verūtn̄ ex euāgelio xp̄i duas
doctrinas habemus ad demones expellen
dos Prima e vniuersalis. s. per nomen ihe
su Mat. vlti. In noīe meo demonia eijcient
Alia est particularis quia est q̄dā gen⁹ de
monioꝝ q̄ nō eijcit̄ nisi in oꝛōe et ieiunio
vt pʒ Math. xvij. Unde sicut in diuersis re
bus corporalib⁹ administrandis diuersi an
geli a deo p̄parantur et diuersoꝝ ordinū. sic
etiam in diuersis temptationib⁹ demones
habent specialem affectū quia aliq̄ potentis
sime temptāt de diuitijs cōgregandis aliq̄
de honoribus appetendis. Unde et aliq̄ di
cunt̄ sp̄us supbie et aliq̄ sp̄ūs luxurie. Iste
aūt demon de quo loquit̄ xp̄s habebat vir
tutem temptandi potissime de vicio carnis
quod vicius potissime refrenatur per oratōēꝫ
et ieiuniuꝫ et per cōsequens demon in tali
bus temptans per talia supatur. Radix in
expulsione demonum vera credulitas ē vt
declaratur a chꝛisto capitulo eodem. Cū eī
quererent discipuli quare non potuissent ex
pellere illum demoneꝫ Chꝛistus respondit
propter incredulitatem vestrā. Et si queras
an aliquo modo virtute herbaruꝫ vel armo
nie possint expelli demōes. Respōdetur q̄
sic parua posset esse illa vexatio q̄ penitus
expelleretur quod facerent nō agendo in de
monem cū sit sp̄us sepatus sed agendo in
ipsum vexatum a demonio Vexat eniꝫ dya
bolus secundum dispositioneꝫ maiorē vel
minorē melencolicā vel colericā etc. Herbe
aūt et armonie miri p̄nt immutare disposīti
onē corporis ad quedā inclinēt ad leticiā que
dam ad tristiciā q̄ cītat pʒ. de armonia vt
pʒ viij politice vbi aristoteles vult q̄ di
uerse armonie hūt p̄uocare diuersas passio
nes in homine. hoc etiam refert boetius
in musica sua et auctor de mu sacramentu
vbi loquens de virtute musice dicit q̄
valet ad curandum vel alleuiandum diuer
sas infirmitates et ita patꝫ q̄ herbe et armo
nie causare p̄nt in hoīe dispositionē p̄trariā
illi vexatōi qua diabul⁹ vexare conat̄ hoiēꝫ
Ex quo sequit̄ q̄ eciens paruib⁹ fit vexatō de

deliter nõ videtur tñ quod herbe vel armonie põt in hoie dispositões aliquã causare ppt quã hõ nullomõ vexare possit a demõe si pmitteretur quia dyabolus mouendo solũ localiter vapores et ipsos spũs inordinato motu possent hominẽ multũ vexare. hec herbe aũt vel armonie nullã dispositões causare põt in hoie sua naturali virtute p quã pbiberent demon pdictã cõmotiões facere. Contingit tamẽ quãqz qꝫ dyabolus nõ pmittitur hoiẽ vexare nisi vexatõe ita puacz p aliquã forte dispositões ad oppositũ totaliter tollere tñ .et tũc aliquę herbe vel armonię posset corpus hominis ita ad cõtrarium disponere qꝫ illa vexatio totaliter amoueretur. v.g. dyabolus quãqz possit hoies vexare vexatõe tristicia debeliter qꝫ p aliquas herbas vel armonias quę habent causare dilatationem et diffusionẽ spirituũ qui sunt mot⁹ contrarij tristicie totaliter amoueret illa tristicia. qꝫ dr̃ dñi. i. Reg. xvi. qꝫ saul q vexabatur a demone alleuiabatur qñ dauid cytharã pcutiebat corã eo et recedebat spũs mal⁹. Dicendũ est qꝫ dupliciter est qꝫ per tactũ cytbare virtute naturali illi⁹ armonie alleuiabatur aliquãtulũ afflictio saulis inquãtũ illa armonia aliquãliter dulcorabat appetitũ ei⁹ p audituũ per quã dulcoratione recedebat tristitia cui⁹ ad illã vexatione. Sz qꝫ spũs mal⁹ recederet a saule qñ dauid cytharizabat corã eo docerat ppẽ virtutes qꝫ sanctã crucis significat glo. vbi dicitur fecerat dauid cãtas musice erudit⁹ diuersorũ sonoꝝ ratiõabili moderamine cõcep⁹ vnitatẽ ostẽdit significat q varijs motu quotidie resonat dauid in cythara sua malignoꝝ spũs cõpescuit nõ qꝫ tãta esset vis in cythara sed in ligno crucis q in ligno ei tecteba extẽsiõe gerebat que iã tũc demones effugabat hec demõte Richardi in questiõib⁹ de quolibet sine pindicio sentẽtie melioris. Ex pdictis excludit vn⁹ error in quo isti respondẽtib⁹ iudicãt aliquã exorcistę quod piurãt obsessos a demonib⁹ et illi demonia videtur et dicũt qꝫ similes morum vel viui qui ambulãt ibi et hec est alia species deceptiõis dyaboli q, hec sit dyabolus oes qui male viuũt et vt ponat eos in desperatiõe et audientes in errore. Dicit ego sũ talis hõ vel talis mulier qꝫ tñ est falsum q vna substãtia existẽs vel assistens nõ põt ee in altera nec min⁹ in duob⁹ locis et vt dyabol⁹ celet et coloret suã deceptionẽ dicit ego sum talis hõ et ambulo in hac pena ppter talia peccata que feci et singulũ modũ loquẽdi ei⁹ et modũ ambulandi et ideo faciatis qꝫ dicãt p me talos missę et similia vt exeam ab hac pena et totũ est falsum et deceptio magna. qꝫ si exorcista sapiens et virtuosus cõiurarent eũ recte ipse diceret si est spũs eiũ si sibi displiceat qꝫ nũqꝫ legim⁹ qꝫ xp̃s vel sancti tales spũs inuenerũt in oibus quos sanauerũt. Sz demones cambiũt et alterãt noĩa qꝫ cũ⁹ põt facere qꝫ figuras cõstat oiũ qꝫ ipsi laborãt vt assumerent figuras ad inhonoratiões et defamationẽ seruorũ et creaturarũ dei vt supra dictum est ergo multo fortius et leuius assumabunt nomina et decipiunt simplices in hoc qꝫ precipiunt eis qꝫ faciunt dicere missas et facere alia bona. cum malũ tñ dyabolus suadeat bonũ propter malum sicut sicut supra patuit octaua cõsideratione cum de malicia demonum agebatur sic hec precipiunt bonum propter malum finez scꝫ vt tales si viuunt desperent et vt alij audientes in errorem inuoluantur. Nunquid in vitispatrum sepe legimus qꝫ dyaboli mouebant antiquos senes qꝫ facerent sancta opa. O insipientes exorcistę nunquid legistis in euangelio Luce. xi. qꝫ erat ihesus eijciens demonium forsan inuenistis in euangelio qꝫ erat ihesus eijciens homines de corporibus obsessorum nunquid dixit vos docentes nam christus eijciendi demones in fine euangelij marci dixit. Signa autem eos qui crediderint hec sequentur. In nomine meo demonia eijcient non dicit homines eijcẽt ab hominibus. Respondeant insipientes exorcistę si verum est qꝫ Petrus est in corpore talis hominis quia dedit ei talem potestatẽ ad expellendum eum inde quia christus non dedit potestatem nisi ad expellendum demones. Errant ergo nimis exorciste ex sua ignorantia credentes dyaboli mendacia et facientes qꝫ alij simplices credant et ideo digni sunt magna pena apud deum et homines. Sed remanet vna magna difficultas si verum est qꝫ homines mortui non possunt ambulare in dominibus viuen sicut demones: quõ ergo dicũt illi q transpãsant vel rapiunt de hoc mũdo ad alterũ qꝫ viderũt aliquos hoies vel mulieres q adhuc viuebãt in pñti vita sustinent graues penas in alio mũdo

Sicut ergo isti sub dicet illa ut vivant hic et ibi permanent ita non erat mirum quod boies vivi vel mortui licet sint in suis existentiis alibi quod alibi [illegible] sicut demones in boibus. Pro solutione huius est notandum quod nulla persona potest videri in duobus locis naturaliter quia absentia presentie privat visionem in eo loco ab actione sua. Re quirit enim locacio intuitiva. [illegible] presentiam existentiam causationem et motionem potentie sicut notat franciscus de marono in prologo sui primi [illegible]. Tenendum ergo est tamen quod vere quod nec angelus bonus nec malus nec homo sanus nec mulier sana nec homo puer nec mulier puella potest esse simul in diversis locis quia cum gabriel erat cum daniele vel cum zacharia vel cum virgine maria presencialiter non erat in alio loco sic cum demones quia cum azmodeus de quo thobie [illegible] erat in domo sare non erat in alio loco ita enim nec vivens potest hic vivere et esse simul in alio mundo quia impossibile est quod sint per assistentiam dicit ibi. Quod est dicendum ad ea que dicuntur. Ad dicendum quod est vera consideratio talis cum homo vivus mittit ante speculum vel ponit scannum cum tue speculum ostendit imaginem suam non diminutam in sua assistentia et cum inde amovetur non apparet imago in speculo sic homo qui vivit et est in peccato imago eius potest apparere in sepulchro infernali quod in speculo aut quod est et cum justus erit vivit imago sua vel nomen videtur in libro vite et in convivio eternali. quod autem secundum possibile est patet quod [illegible] talibus luce et Gaude te quia nomina vestra scripta sunt in celo et sic etiam nomina malorum scripta sunt in inferno et tamen maneri efficaciter sunt nomina quod imagines in speculo non est [illegible] vere quod boies male viventes sunt in inferno sed bene eorum nomina vel figure

Quod demones non possunt essentiam anime intrare.

Ercius punctus in bonis considerationes est an demones possunt illabi essentie anime quod est animam penetrare vel an possunt malas cogitationes immittere. Ad primum dicitur quod ista est potestas solius dei solus enim qui creavit animam potest essentie eius illabi ipsam substantialiter intrare et penetrare. Ideo ecclesia cantat in hymno [illegible] sol illabitur et in collecta [illegible] motum [illegible] nostris purificandum illabere. Sed nec bonus angelus nec malus illabi potest essentie anime vel intret substantialiter in ipsam per essentiam penetrando. Sic ergo demones non possunt intrare corda hominum [illegible] hominis per essentiam sed tantum potentia sed per suggestionem quam extra operatur sicut dicitur Osee vii. Omnes adulterantes quasi clibanus succensus a coquente quod ait magister inquit. viii distinctione secunda sententiarum [illegible] demones substantialiter ingram corpora obsessorum vel ideo dicantur intrare vel exire quia ibi malitie sue opus exercent vel permissione vel non exercent et dicuntur quod non substantialiter intrent corpora hominum propter malitie sue officium intrare dicuntur de quibus per [illegible] dicuntur tamen non nocere [illegible] hoc non facit ad propositum quia ipse et beda ibi loquuntur de corde et pater quod ibi cor accipitur per spiritu rationali. Unde et adducant illud Actuum v. cur temptavit sathanas cor tuum de quo constat quod erat obsessus a demone. Sed est difficultas quia aliqui libri habent arama cur impleuit sathanas cor tuum. Si ergo dyabolus implet cor vester quod possit anime illabi. Respondit sanctus Tho. in summa contra gentiles li. iii ca. [illegible] quod cum dyabolus sit creatura non implet aliquid participatione sui nec potest mentem inhabitare per suam substantiam sed dicitur aliquos implere per effectum sue malitie. Unde et paulus dicit ad quendam acti. [illegible] O plene omni dolo et omnium fallacia non est sic de spiritu sancto qui cum sit deus per suam substantiam mentem inhabitat et implet. Tenendum est ergo quod demones intrare possunt corpora sed non corda. [illegible] non possunt illabi [illegible] Nec obstat quod dyabolus [illegible] [illegible] et format verba per os obsessi quia hoc non venit ex defectu anime sed ex debilitate corporis quod sic accidere solet quando spiritus immundus sedet in illis partibus seu membris in quibus connectitur fortificatio anime imponit in eisdem magnam ponderositatem [illegible] onera quod sustinere non possunt et sic quasi confringens sensus qui sunt [illegible] intellectus quadam obscuritate negra accipit potestatem in illis quod sepe contingit ex corruptione vim vel febris vel magni frigoris vel ex aliis debilitantibus quas co [illegible] famus inducere ab extrinseco et [illegible] dyabolus hoc probaretur in Job. quando habuit a deo potestatem super carnem suam fuit et in bibino posita [illegible] hec verba. extende manum tuam et verum tamen animam illius serva Job ii. quod dicetur sibi deus solo modo observa quod non amoveas et intellectum debilitando memoriam

anime ipſius opprimendo eius intellectum et ſapientiam cordis eius ſuffocādo ei⁹ principalem habitationem onerās in competenter et licet ergo dyabolus immiſceat ſe carni nō tamen poteſt anime miſceri ſic ꝙ ipſam penetret cum hoc ſit ſolum deitatis vt dictum eſt. Hec enim ſola poteſtatem habet penetrā do naturam anime taliter ꝙ nō ſolum eam apprehendit et vndiq(ue) eam circuit ſed ipſam ſic penetrat ꝙ intimior eſt ei q̄ anima ſibi ipſi. Circa ſecundum vero an ſc(ilicet) demones poſſint immittere malas cogitationes et videtur ꝙ ſic quia dyabolus miſit in cor iude vt traderet dn̄m Joh. xiij. In contrarium eſt Beda qui ſuper illud euangelij Math. xv. De corde exeunt male cogitationes ſumpta homicidia etc. dicit ꝙ dyabolus non eſt immiſſor malarum cogitationum ſed inceſſor. Dicendum ergo ꝙ dyabolus poteſt eē immiſſor cogitationum vno modo per hoc ſc(ilicet) ꝙ imagines rerum ſenſibilium delectantium imprimit inſtrumento imaginationis quia data eſt ei poteſtas vt immiſceat ſe ipſum ſenſibili et immutet ip(su)m. quandoq(ue) ſicut permittitur immiſcere imaginibus rerum delectabilium et ſic immitti cogitationes de rebus delectabilibus ſicut aliquis ponens an̄ me ſpeculum immittit mihi viſum rei que reſultat in ſpeculo. Sic enim dyabolus ꝙ delectabile apprehenſū mouet et ideo immittit apprehenſionem rei delectabilis vt apprehenſio rei delectabilis moueat hominem ad cōcupiſcendum rem delectabilem et ſic poteſt dicere immittere cogitatiōes ſed non poteſt immittere cogitationem malam que ſit peccatum que eſt mala voluntas. Et ideo bene dicit beda ꝙ dyabolus nō eſt immiſſor malarum cogitationum id eſt malarum voluntatum quia non eas immittit proprie nā p(er) actionem vel cauſam voluntariam et ſic apprehenſio delectabilis generat malam voluntatem non tanq̄ cauſa neceſſaria ſed ſicut q̄ occaſio immittit ergo dyabolus cogitationem mali per modum conſulentis ſicut angelus bonus immittit cogitationem boni et talis immiſſio proprie dicit ſuggeſtio.

Quo fine debet terminari bellum demonum.

Vodecima ac vltima conſideratione oportet iam finē ponere huic libro que tribus paſſibus menſurabitur. Primus erit de cauſa quare demones ſunt in mundo. Secundus de ceſſatione ſui belli et principatus. Tercius de eorum perpetua incluſione et punitione in inferno.

Quare demones ſunt in mundo.

Rim⁹ paſſus eſt ſcire quare demones ſunt in mundo. Ad quod breuiter reſpondetur ꝙ cauſa quare demones ſunt in mundo eſt propter exercitium bonorum et propter decorem vniuerſi. conſiſtit enim decor vniuerſi in quadam diffor mitate rerum vt patet in ſole luna et ſtellis patet etiam in deformitate elementorum volantium piſcium ſerpentum. brutorum et ſacrorum hominum. patet etiam in diuerſitate temporum et lu(cis) ac tenebrarum. Similis queſtio fieri poteſt quare mali homines ſunt in mundo cum tantum noceant bonis et patet cauſa quia omnis malus ſecundum Auguſtinum vel ideo viuit vt corrigat vel vt per eum bonus exerceatur In quo decus relucet vniuerſi. Unde ad propoſitum augu. in. xi. de ciuitate dei capitulo decimo octauo. dicit ꝙ deus non crearet vllum angelorum vel hominum quem malum eſſe futurum preſciuiſſet niſi pariter noſſet quib⁹ eos bonorum vſibus commodaret atq(ue) ita ordinem ſeculorum quaſi pulcherrimum carmen ex quibuſdam quaſi antiteſis honeſtaret. Et ſi queratur quid vocat auguſtinus antiteta dicitur ꝙ ſunt quedam locutionis ornamenta que fiunt per contraria ſicut in quintus apoſtolus ij. Corinth. vi. per gloriam et ignobilitatem per infamiam et bonam famam. Unde ſicut in talibus verietatibus apparet decor. ita in vniuerſo decor boni magis refulget ex iſta punitione malis et bonitas angelorum ex malicia demonum.

De ceſſatione principatus et belli demonum contra genus humanum.

Eundus paſſus eſt de ceſſatiõe belli demonum contra genus humanum. Cū enim fuerit complet⁹ numerus electorum vniuerſum ſuum cõplementum habuerit decorē ceſſabit in finali iudicio ceſſabit omnis preſidentia et principat⁹ demonum ſic ꝙ non remanebit niſi pena perpetua eternus ihesu xp̄i domini noſtri. Vñ dicitur .i. Cor. xv. cum euacuauerit omnem principatum et poteſtatē et virtutem. Oportet autem illum regnare donec ponat omnes inimicos ſub pedibus eius ſup quo dicit glo. Dum durat mundus angeli angelis preſunt demones demonibus homines hominib⁹ ad vtilitatem viuentium vel deceptionem ſed omnibus collectis iam omnis prelatio ceſſabit quia neceſſaria non erit. Dicit autem poſtillatorem dicitur ipſe euacuare ꝙ ſuos omnes exaltabit in regno qui hic fuerunt humiles ſicut ipſe ex humilitate regnat. Principatus dicit maiores poteſtatem minores. Virtutem dicit illos qui mirabilia faciunt vel fortes homines ſed tūc ceſſabit omnis creatura repelano in angelis et hominib⁹. ceſſabit timor regnabit charitas. non erunt ibi preſidentes et ſubditos vlla diuiſio. Oportet autem illum .ſ. xp̄m regnare cum ſit aperte interim autē regnat occulte donec ponat inimicos ſuos .ſ. demones et dãpnatos voluntarios vel coactos in futuro iudicio ſub pedibus eius .ſ. ſub plena ſubiectione vt ipſum dominum deum et regem omnium agnoſcant. Et eſt ſenſus interim oportet regnum eius manifeſtari donec eum regnare fateantur omnes inimici eius. tunc enim impij cū regnare ipſis regni eius manifeſtatione confuſi fatebuntur. nec eſt intelligendum ꝙ tunc xp̄s deſinet regnare. quia li donec non facit excluſionem futuri regni ſicut Math. i. dicitur de ioſeph et maria ꝙ nõ cognoſcebat eā donec peperit filium ſuum primogenitum. Et ſi queras quomõ ergo angeli manebūt euacuato principatu et ꝙ manebunt ordines angelorum diſtincti ꝙtum ad eminentiam glorie ſecundū hierarchias et ordines et ſic etiam demones manebunt diſtincti ꝙtum ad magnitudinem pene ſecundum hierarchias et ordines vnde ceciderunt.

De recluſione perpetua demonum in inferno.

Ertius paſſus et vltimus eſt de recluſione perpetua demonū in inferno. Unde ceſſante bello demonum in facie iudicis magni domini nr̄i ihesu xp̄i audient demones vnacū dãnatis illā terribilem ſententiā Mat. xxv. Diſcedite a me maledicti in ignem eternum qui paratus eſt dyabolo et angelis eius. Et ſequitur. ibunt hi in ſupplicium eternū. Super quo verbo dicit glo. fruſtra ergo Origenes ſpondet liberationem poſt multos annos malis hominibus et ipſis demonibus dicens enim Origenes ꝙ poſt hanc ſententiam ite maledicti in ignem eternum poſt multos dies .ſ. poſt mille annos viſitandi et liberandi ſunt ſed hec eccleſia non recipit. dictum eſt enim ibūt impij in ſupplicium eternum. quod autem eternū eſt omni fine caret. Et ſicut gaudium eternum ita et ſupplicium. hec ex interlineali glo. ſup illud yſa. xxiiij. Et cõgregabunt in congregationem vni⁹ faſcis in lacu et claudent ibi in carcere nun ꝙ ergo liberabunt ſed in momento in ictu oculi abſ cõclusione ſuã xp̄i Sic ergo ſubito data ſnīa demones cū cõdẽnatis detrudentur perpetuo ignibus infernalibus. Vñ apo. xviij. Hoc impetu mittet babylon et vltra iã nõ inueniet. Et iterū apo. xx. diabol⁹ q ſeducebat eos miſſ⁹ eſt in ſtagnū ignis et ſulphuris vbi et beſtia et pſeudo prophete cruciabunt̄ die ac nocte in ſecula ſeculoꝝ. Et ſic demones cū dãnatis ibūt in ignē eternū ſic angeli boni cū electis ibūt cū xp̄o rege celoꝝ in vitã eternã quã nobis cõcedat iudex ille ſuprem⁹ ver⁹ de⁹ et homo ihs xp̄s ſaluator nr̄ alpha et o principiū et finis q dedit mihi pauperculo et inutili ſeruo ſuo pñtem librū perficere et finire. Tibi ergo ihesu dulciſſime q dediſti nobis fidei illi⁹ quos traditorem mūdi inuitū noſti. Tibi cui⁹ magnitudo incõphẽſibilis cui⁹ glīa ineſtabilis cui⁹ viſio fortis cui⁹ diſpoſitio iuſta. cui⁹ iudicia vera cui⁹ clemẽtia ſup oīa opa tua exiſtit. Tibi quē nemo niſi corde attingit purgat⁹ quē nullus niſi opib⁹ inuenit pbat⁹ cui nullus adeſt niſi mẽte et corpore caſt⁹. Tibi q es oculus infirmantiū veriſſima ſal⁹ pes claudoꝝ lingua mutoꝝ fortitudo oim̄ ſeculoꝝ. Tibi qui es vite via ſaluans vita. et omniū te poſtulantium inuictiſſima dextera. Tibi qui es dulcis pauperum conſolatio tribulatiū. erector humiliū et deſtructor extollentium.

Tibi a quo incrementum accepit iustus sanctificatur perficitur et coronatur in bono opere consummatus. Tibi qui odis iniquos damnas iniustos, deicis elatos et confundis superbos. Tibi qui das penitentibus veniam peccato mortuis vitam nec abnegas te rogantibus misericordiam consuetam. Tibi qui peccatores non despicis sed delicta condemnas non odis peccatores sed peccata detestans non hominem sed scelera insectando consumis et non creaturam sed culpam extirpas: Tibi cuius iusticiam iniquitas nostra commendat scelera nostra te iustum affirment que vnde iustus es inde iniustos odis. Vnde sanctus es inde peccantes punis. Vnde verus es, inde mendaces condemnas et vnde mitis es inde superbos deiectas. Tibi qui ab impio creaturam singulari misericordia fouens potentiali virtute regis ineffabili consilio vel potestate disponis. Tibi qui contritorum non despicis preces nec deprecantium te puro corde spernis clamores. Tibi qui frigidas mentes igni tui amoris incendis et initium boni operis plerumque nobis nescientibus quibusdam occasionibus formas. Tibi a quo initium est virtutum et augmentum ac perfectus inchoatum. Tibi bone ihesu qui es turris fortitudinis a facie inimici sit honor et gloria benedictio et gratiarum actio sine fine Amen.

Anno incarnationis dominice. M.cccc.lxxxvij. die .xxj. mensis maij.

[illegible]